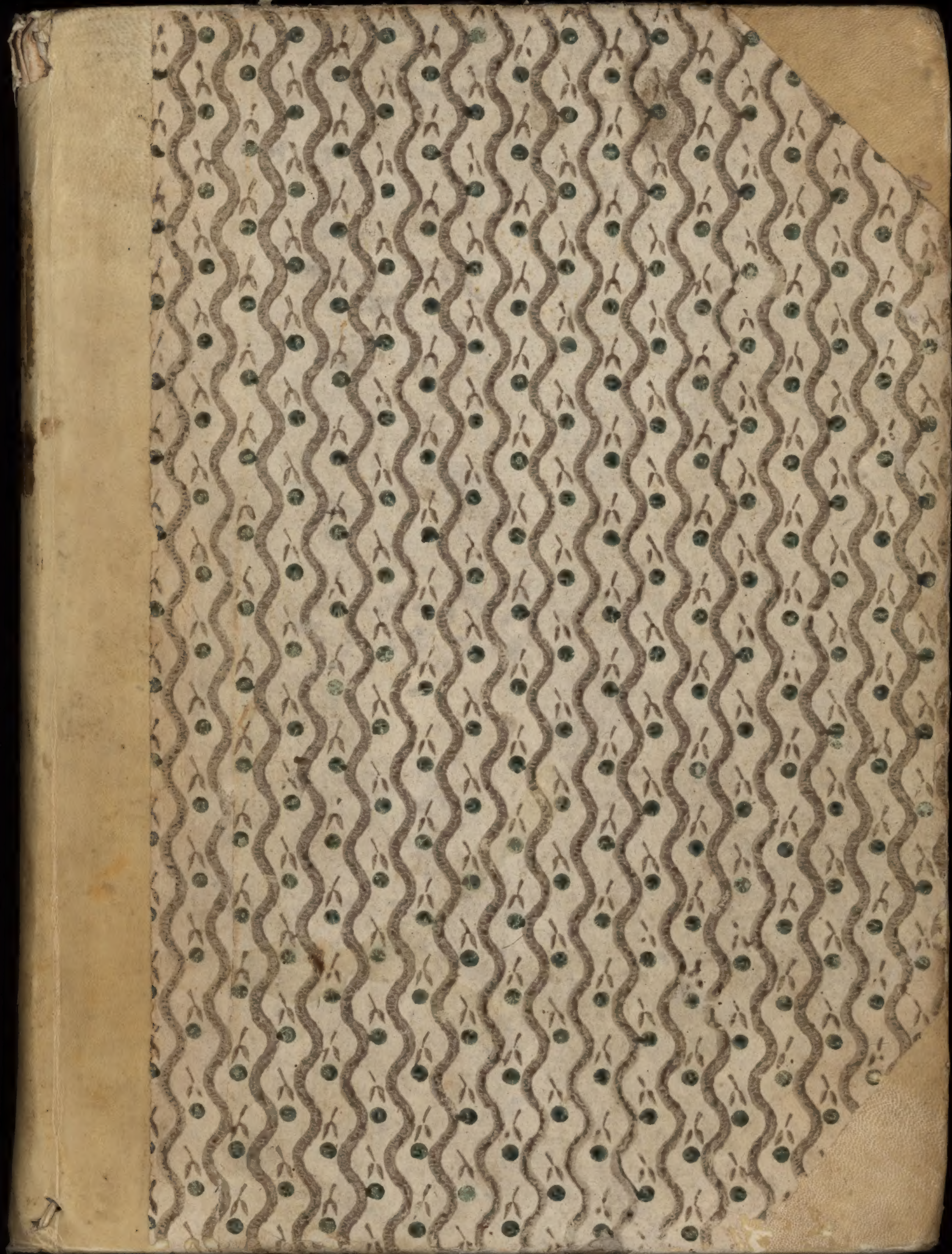

ADM. R. P. F.

LUCII FERRARIS

SOLER-ALEXANDRINI, ORD. MIN. REG. OBS. S. P. FRANCISCI, LECTORIS JUBILATI
EX-PROVINCIAL. EXAMIN. SYNODALIS, AC S.O. CONSULTORIS

PROMPTA
BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA

Innumeris fere locis ad Auctorum fidem sedulo restituta a compluribus Doctissimis Viris luculentissimis Additionibus locupletata, nec non Vindiciis Auctoris in easdem Notas, & Additiones.

NOVISSIMÆ HUIC EDITIONI ACCEDUNT

LOCUPLETISSIMA TRIUM PRÆSTANTISSIMORUM VIRORUM

ADDITAMENTA, ET CORRECTIONES

TUM AD SACRAM THEOLOGIAM, TUM AD JUS CANONICUM, ET CIVILE MAXIME PERTINENTIA.

ADJECTIS ETIAM SUMMARIIS

TOMUS OCTAVUS.

T. V. X. Z.

Accedit Appendix Resolutionum S. C. Concilii, aucta omnibus resolutionibus, quæ ab anno 1768. ad 1788. prodierunt.

ROMÆ MDCCLXXXIX.

EX TYPOGRAPHIO JO. ZEMPEL PROPE S. LUCIAM TINCTÆ.

SUMPTIBUS NATALIS BARBIELLINI IN FORO PASQUINI,
ET MICHAELIS ANGELI BARBIELLINI IN PLATEA MINERVÆ.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INDEX TITULORUM

Quæ in hoc Tomo octavo continentur.

T

V

X

Z

A D-

ADPROBATIONES.

CUM Octavus hic Tomus Bibliothecæ LUCII FERRARIS, eadem ſit, qua superiores Tomi, cura atque eruditionis copia elaboratus, nec minus quæ in eodem continentur, omnia correſpondeant adamuſſim Fidei noſtræ, & morum regulis, dignus eſt propterea qui publica fruatur luce. Ita cenſeo.

Ex Conventu Jesu-Mariæ die 12. Decembris 1789.

Fr. Dominicus Nicolaus a SSmo Rosario
Augustinenſis Excalceatus, Sac. Indicis Congreg. Consultor.

OCtavi voluminis Bibliothecæ P. LUCII FERRARIS novas additiones attente perlegi, easque non secus ac præcedentium voluminum aptas ad eccleſiaſticam eruditionem, morumque sanam informationem deprehendi, dignasque propterea cenſeo, quæ publica luce donentur.

Datum Romæ die 14. Decembris 1789.

Fr. Jo. Franciscus Rigo Ord. Præd.
In Colleg. Germanico Hungarico Sac. Theolog. Professor.

R E I M P R I M A T V R,

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Pallatii Apostolici Magistro.

Franc. Xaverius Passeri Vicesgerens.

R E I M P R I M A T V R,

Fr. Th. Maria Mamachius Ord. Præd. Sacrii Palatii Apostolici Magister.

ADM. R. P.

F. LUCII FERRARIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICO-MORALIS, THEOLOGICA.

TABACCUM.

1 Tabaccum sive solidum, sive in frusta concisum, aut in pulverem redactum, ore, vel naribus, in fumo per tubolos, & alias quomodolibet sumere prohibetur sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ eo ipso absque aliqua alia declaratione incurrenda omnibus, & singulis utriusque sexus Personis tam Sæcularibus, quam Ecclesiasticis, etiam cujusvis Ordinis, ac Instituti Regularibus quomodolibet qualificatis in quibusvis Civitatis, & Diœcesis Hispalensis Ecclesiis, earumque Atriis, & Ambitu. Urban. VIII. Constitut. incip. *Cum Ecclesiæ* emanat. *die* 30. *Januarii* 1642.

2 Item sub eadem Excommunicationis pœna Tabaccum sumere in Basilica Vaticana, ejusque Choro, Capellis, Sacrario Porticu, & Atriis sumere prohibuerat Innocentius X. sub die 8. *Jan.* 1650.
3 Const. incip. *Cum sicut*. Ast istam sustulit Benedictus XIII. sub die 10. *Jan.* 1725. ut patet in sequenti Notificatione.

4 *Annibal miseratione Divina Tit. S. Clementis presbyter Cardinalis Albanus S. R. E. Camerarius, & hujus Sacro-Sanctæ Basilicæ Archipresbyter.*

Omnibus & singulis nostras hasce litteras inspecturis compertum esse volumus a Ss. D. N. Benedicto Divina Providentia PP. XIII. per ejus speciale Chirographum, seu motum proprium ad nos directum, & datum sub die X. mensis hujus Januarii anni 1725. nobis a Sanctitate sua demandatum fuisse, ut cunctis Christifidelibus utriusque sexus, ac præsertim Reverendiss. Capitulo & Clero Sacrosanctæ Basilicæ Vaticanæ significemus, & notum faciamus, prout præsentibus exequimur, ab eadem Sanctitate sua, justis, prudentibusque de causis in eodem motu proprio indicatis, certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, abolitam fuisse, ac penitus abrogatam prohibitionem, alias a fel. rec. Innocentio PP. X. factam, qua sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrenda, omnibus, & singulis vetuerat, ne in Basilica præfata, ejusdemque Sacrario, Choro, Capellis, Porticu, & Atrio Herbam Nicosianam, vulgo Tabaccum nuncupatam, sive in solidum, sive in frusta concisum, sive in pulverem redactum, fumum ex eo elicitum ore, naribus, aut alias quomodolibet sumere auderent, vel præsumerent: & virtute memorati Chirographi quibuscumque a Sanctitate sua factam fuisse potestatem dicto Tabacco in recensitis sacris locis pro libito utendi, illumque sumendi, cujusvis Ecclesiasticæ censuræ comminatione omnino sublata:

Quia tamen in laudato Motu proprio eadem Sanctitas sua expresse declaravit, ejusdem mentem non esse, aut unquam fuisse, ut ex narrata permissione, reverentia, & honor dictæ Sacresanctæ Basilicæ debitus ullatenus minuatur, & ideo nobis, qui præfatæ Basilicæ immeriti quamvis Archipræsbyteri munere fungimur, districte præcepit, ut ejusdem Reverendiss. Capitulo, & Clero, qui ceteris aliis exemplo præire debet, ea servanda mandaremus, quæ ad augendam Domus Domini Sanctitudinem, & cultum huic toto Orbe celeberrimæ Basilicæ præstandum, cujus incrementum Sanctitas sua quam maxime in votis habet, facere, & conducere judicaremus.

Hinc piissimis hisce Sanctitatis suæ mandatis morem ex animo gerentes præsenti Edicto Rev. Capitulo, totique Clero suprad. Basilicæ districte in Domino præcipimus, non modo, ut in ipsa Basilica, vel ejus Choro, aut Sacrario Tabaccum ita circumspecte sumant, ut nemini eorum, qui aderunt, scandali, & offensionis ingerant occasionem, verum etiam, quod illorum nullus, præsertim dum Choro interest, & Divinis operatur Officiis, Arculam, seu Thecam, in qua Nicosianum pulverem servat, ad alios in orbem, seu gyrum mittere palam, & publice audeat; sub pœnis arbitrio nostro juxta modum inobedientiæ infligendis. Volumus autem, ut hæc voluntatis nostræ significatio præsentibus Litteris consignata in Sacrario memoratæ Basilicæ ac in loco conspicuo, qui ab omnibus cerni possit, semper affixa remaneat in perpetuum omnium supra dictorum, præceptorumque monumentum. Dat. Romæ ex nostro Palatio ad quatuor fontes 15. Januarii 1725.

Loco ✠ Sigilli.

A. Card. S. Clem. Arch.

5 Tabacci cujuscumque usus ante Missam, & Communionem indecens est, ut notant passim Doctores, & signanter La Croix *lib. 6. part. 2. n. 560.* ubi dicit, quod Urbanus VIII. Constit. 161. & Synodus Coloniensis *pag.* 88. prohibent, ne ullus Clericus, vel Laicus ante Missam, vel Communionem sumat Tabaccum nasale; Si autem Tabaccum traheret fumo, adhuc magis dedeceret, uti notant Doctores cum Busemb. *lib. 6. part. 1. tr. 3. cap. 2. dub. 2. art. 2. vers. Et si parvitas*, & multo magis dedeceret, si masticaretur.

6 An vero sumptio Tabaci frangat jejunium naturale? Variant Doctores. Antonius enim de Leone *in quæstionibus moralibus de Chocolata part. 1. §. 4. num. 10. & seq.* Lezana *tom. 3. verb. Eucharistia num. 16.* & alii, dicunt violari jejunium naturale ad Communionem requisitum, quando aliquis fumum, vel pulverem Tabacci naribus sumit. At vero rectius hanc sententiam rejiciunt Diana *par. 5. tract. 13. resolut. 1. & part. 8. tract. 7. resolut. 3.* Pasqualig. *in praxi jejunii decis.* 438. Lugo *in respons. moral. lib. 1. dub. 9.* La Croix *lib. 6. part. 1. n.* 570. cum aliis ibi citatis, & alii passim; Et ratio est, quia illa non est vera comestio, vel potatio, quibus solis jejunium solvitur; sed vel est trajectio salivæ, vel respiratio, vel attractio, seu efflatio narium.

7 Difficultas major est de his, qui folia Tabacci ore sumunt, & dentibus conterunt ad sputa, & phlegmata ex ore projicienda; De istis enim Antonius de Leone *loc. cit.* dicit non esse dubium, quod violent jejunium, quia semper aliquid ex succo stomachum trajicitur, & ipsum sequuntur alii, & præsertim Lezana *loc. cit.* dicens frangi jejunium, nisi moraliter certum sit nihil in stomachum pervenisse. Et Alphonsus de Leone, & Joannes Præpositus, quos affert, & sequitur Diana *loc. cit.* Raynaud. *in Hetor. tom. 16. sect. p. 3. n. 23.* & alii dicunt, non violari jejunium, si nihil in stomachum trajiciatur; Violari tamen si aliquid trajiciatur Gobat autem *t. 1. tr. 4. n. 265.* Burg. & Mercant. cum La Croix *lib. 6. part. 1. num. 569.* & alii plures, & ex professo Lugo *in Respons. moral. lib. 1. dub. 6. num. 5.* dicunt, per id minime frangi jejunium, fateturque *ibi* Lugo, quod talis sit praxis Doctorum, & piorum virorum, qui absque ullo scrupulo Tabacco utuntur, & ejus folia primo mane ore versant, & dentibus conterunt, & postea ad Communionem, & Missam celebrandam accedunt, sicque sibi respondisse omnes a se consultos viros doctos, & Theologiæ Professores volentes, quod ad hoc, ut Tabaccum ore sumptum & dentibus contritum sputa, & phlegmata, aliosque superfluos humores attrahat, non sit necesse ut aliquis succus foliorum Tabaci descendat in stomachum, quia fieri potest per vim attractivam, ex consensu linguæ, & palati cum stomacho, cerebro, aliisque partibus continentibus; Ceterum tenendum est, quod si aliquis Tabacci succus in stomachum trajicitur, tunc frangatur jejunium naturale; Secus autem non, ut præter supracitatos cum aliis docent etiam Pontas verb. *Missa cap. 6.*

Tabacci præsertim excessivus usus, ne dicam abusus non parva affert incommoda, si expertibus in arte medica fidem habere velimus. Simeon Paulus enim Medicus Regius Tarbusiensis *pag. 8. terg. litt. D.* sic expresse habet: *Quotus quisque ergo est, nisi ipse sit Archi-tabaccarius, atque adeo animo occupato, qui non intelligat, quod meatibus, aut foraminulis ossis ethmoidis a pulvere Tabaci obturatis, cum cerebrum per os ethmoidis neque aerem, ut eo ventiletur, neque rerum odorabilium species admittere possit, quin necessario olfactu intercidat.* Et paulo post: *Cum ergo ad nasi radices usque pulvis Tabaci narcoticus magna copia violenter attrahatur, & punctum temporis natura otiosa non sit, ac in vivo corpore ex Decretis Hyppocratis nostri, omnia sint permeabilia, ac transpirabilia, utique aliter fieri non potest, ut innui, quin partes olfactui destinatæ a narcotica Tabaci facultate affligantur.* 8

Et Jo. Chrysostomus Magnenus Professor Medicus in Universitate Ticinensi *Exercit. 8. §. 4.* sequentia Tabacci incommoda recenset: *Primum incommodum est Odoratus abolitio, membranarumque, nervique odoratorii exsiccatio, processuum mamillarium tabes, ut probavimus §. 15. Exerc. 6. Secund. Inducta cerebro intemperies, quæ memoriam labefactat. Tertio operantur in Medicina isti, quando quiescere licet, quod furoris genus appellat Celsus. Quarto attrahunt a ventriculo ad cerebrum humores pravos immoderataque exsiccatione aliqui vix sibi satis constant. Quinto senium, mortemque accelerant adventitia siccitate humido radicali infesta. Sexto febribus acutis magis obnoxii redduntur, itemque deliriis, & phrenetidi. Septimo, vidi non neminem, cui insanus hujus pulveris usus crystallinum corrugaverat humorem, unde & fluitantia cernebat objecta. Octavo durior auditus fit iis, qui parvum caput sortiti sunt, tinnitusque aurium cuipiam contingit effrenato hujus pulveris usu.* 9

Tabaccum Jacobus VI. Britannorum Rex interdixit suo in Regno, bene persuasus ex ejus usu corpora hominum enervari. Et Amurates IV. Turcarum Imperator sub pœna capitali ipsum prohibuit, teste dicto Magneno *Exerc. 6. §. 10. & 11.* ne subditi, vel inebriarentur, vel infecundi redderentur. 10

His de Tabacco ad eruditorum curiositatem addere lubet, quæ ex Anton. Abbati *in suis lepidissimis Frascherie Fascio 2. tit. la Pazzia, Satira circa medium* refert Ursaya *instit. Crim. lib. 3. tit. 3. num.* 58. ibi. 11

Una certa pazzia nasi innamora,
Che nome ha di Tabacco, e a mio giudizio
Già dall' urna del mal trasse Pandora.
E' medicina, e non fa mai servizio,
Non fa servizio; e a chi la piglia è grata,
Grata è per uso, ed usasi per vizio.
A lordar nasi, e fazzoletti è nata,
Però scerner non sò, se più conviene
Ai nasi, o a' fazzoletti una buccata.
Come in suol polveroso ondose vene
Piovon dal Ciel, così dal naso esclusa
Su la polvere sua la pioggia viene.
S' a sgravare il cervello un Uomo l' usa,

Ra-

Ragione non avrà, mentre si lagna,
Che leggier di Cervell' altri l' accusa.
Sempre cola un umor, ch' il labbro bagna,
Ond' io non so, se magni, o cachi il naso,
O faccia collazion naso, che magna.

12 Adducuntur varia Decreta Sacræ Congreg. Immunitatis in ordine ad faciendam perquisitionem Tabacci in locis immunibus, prout referuntur a D. Riccio *in sua Synopsi verb. Tabaccum, ibi*:

13 Sac. Cong. ultra facultates in Decreto sub 21. Dec. 1676. ex speciali commissione Sanctissimi concessas Reverendissimo Nuncio Apostolico, & Ordinariis Locorum in Regnis Lusitaniæ, & Algarbiorum, sequentes de ejusdem Sanctissimi permissione addendas esse censuit: firma in reliquis remanente dispositione ejusdem Decreti, videlicet.

Quod Reverendissimus Dominus Nuncius, retenta sibi potestate procedendi, & inquirendi contra Regulares, & exemptos in Civitate, & Diœcesi Ulixiponen. pro aliis locis cognitionem causarum contra cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti de necessitate etiam exprimendi Regulares mercimonii causa Tabaccum contrahentes, seu contundentes, vel etiam ad effectum præfatum retinentes, propriis Episcopis in Civitatibus & locis intra fines cujuslibet illorum Diœcesis, & quoad loca, quæ Nullius, velextra Diœcesim existunt, aliis Episcopis vicinioribuscommittere possit, & valeat, communicando eidem nomine Sedis Apostolicæ facultatem iniquirendi, & procedendi contra dictos Regulares, & exemptos privative quo ad omnes etiam ipsorum Prælatos, & Regulares; insuper tam idem Nuncius, Sanctissimo pariter annuente, in diœcesi, & Civitate Ulixiponen. quam dicti Epscopi, & Ordinarii locorum, sive procedentes contra Ecclesiasticas Personas ex propria facultate,sive delegata contra Regulares, aliosque exemptos possint pariter, & valeant in casibus præfatis perquirere toties, quoties opus fuerit in locis immunibus, ac intra Claustra, & Domos Regularium,seu Monasteria, quamvis exempta. *Sacra Cong. Immun. in Lusitana* 21. *Junii* 1678. *lib.* 2. *Decret. Altovit. pag.* 1599.

14 Ad instantiam Proregis Neapolis editum fuit simile Decretum quoad Tabaccum cum iisdem facultatibus Nuncio, & Episcopis Regni Neapolitani, ac in supraposito proRegnis pro Lusitaniæ. *Sac. Cong. Immun. in Neapolitana* 29. *Jun.* 1678.*lib.*2.*Decr.Alt. pag.* 1603.

15 Ad instantiam Appaltatorum Tabacci R. Cameræ Apostolicæ conceditur eadem facultas Episcopis Status Ecclesiastici perquirendi in quocumque loco, & procedendi, & inquirendi contra quoscumque quomodolibet exemptos eodem modo, & forma, ac in Neapolitana suprascripta circa Tabaccum. *Sac. Cong. Immunit.in Romana* 17. *Martii* 1682. *lib.* 3. *Decr. Alt.pa.* 23.

16 Edicta, & Banna publicata a D. Nuncio, & controversa ab Eminentissimo Archiepiscopo super Tabacco sustinentur. *Sac. Congr. Immun. in Neapolitana* 13. *Novemb.* 1668. *libr.* 1. *Decret. Alt. pag.* 286.

Tabaccum extractum ab Executoribus Curiæ Episcopalis sine interventu Personæ Ecclesiasticæ a loco immuni, debet restitui loco immuni. *Sacr. Cong. Immun. in Tudertina* 30. *Augusti* 1679. *lib.* 2. *Decret. Altovit. pag.* 1826. 17

Quamvis Tabaccum cujuscumque generis ante, & paulo post celebrationem Missæ, & sumptionem Eucharistiæ, quædam Synodi etiam sub Censuris interdixerint; Qua propter his suffulti auctoritatibus Clericatus *de Sacrament. Eucharist. decis.*54. *num.* 12. *cas.* 2. Natalis Alexander *Theolog. Dogm.& moral. t.* 1. *in append.*1. *variar. Epistol.* 45. Sarnellus Episcopus *tom.* 6. *Epistol. Ecclesiastic. Epist.* 30. Hurtad. *resolut. moral. tom.* 2. *tract.* 11. *cap. ultim.* docuerunt oportere, ac decere, ut Episcopi in suis Synodis edicant, ut a nemine ante Missæ celebrationem, aut Sanctissimæ Eucharistiæ perceptionem, tabacci folium mandatur; Benedictus XIV. *De Synodo Diœcesana lib.* 7. *cap.* 63.*num.* 3. relicta in medio seu indecisa quæstione de tabacci folii masticatione, tradit nequaquam hodie expedire, ut usus tabacci fumi, aut pulveris naribus attracti sub Censurarum pœna interdicatur; Cum hodie a communi consuetudine sit adeo talis usus cohonestatus, ut nulli prorsus scandalum præbeat, aut admirationem causet. Unde nimium severus notaretur Episcopus, qui dictis antiquis Synodis insistens dicti Tabacci usum aut omnibus ante Sacræ Eucharistiæ perceptionem, aut solis Sacerdotibus ante Missæ celebrationem interdiceret, adjecta præsertim in transgressores Censurarum pœna. 18 19 20

TABERNACULUM.

Claves Tabernaculi (1) nec relinqui debent in Sacristia, nec a Laico servari, sed a solo Sacerdote. *Sac. Cong.Rit.* 22. *Feb.* 1593. Immo ipsas retinere debet Parochus privative a Sacristam, & Capellanum. *Sac. Cong. Concil. in Neapolitana* 14. *Novemb.* 1693. 1 2

In Tabernaculo, ubi asservatur Sanctissimum Sacramentum, non sunt retinendæ Reliquiæ, nec Vasa Sacrorum Oleorum, nec aliud. *Ead. Sac. Cong.Rit. die* 22. *Feb.* 1593. 3

Clavis Tabernaculi, ubi reponitur Hostia consecrata in feria 5. Cœnæ Dominicæ, non est danda Laico, quantumvis nobili. *Sac. Cong. Rit.* 30. *Jun.* 1616. 4

Monialibus non committitur Clavis Tabernaculi SS. Sacramenti, sed penes eum Sacerdotem semper esse debet, ad quem spectat cura illud administrandi. 5

(*1) Quod *Tabernaculum* dicimus, olim *peristerium*, *conditorium*, *repositorium* vocabant; de quibus vocibus Cangius in Glossario, & Georgius in disquisitionibus *de Sacro ministerio T.* 1. *de Liturg. Rom. Pont.* præmissis *cap.*16. *p.* XCII. *seqq.*

di. *Sac. Cong. Concilii in Vallisoletana* 12. *Januar.* 1604.

6 Nec etiam in Monasteriis Monialium asservari debent Reliquiæ, sed in exterioribus Ecclesiis. *Sac. Cong. Conc. in Faventina* 7. *Martii* 1617.

7 Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti in Cathedralibus non debet esse in Altari majori propter functiones Pontificales, quæ fiunt versis renibus ad Altare. *Sacr. Congr. Rit.* 24. *Novemb.* 1598.

8 Capuccini retinere possunt Tabernaculum ligneum affabre laboratum. *Sac. Congr. Episcop. & Regul.* 13. *Julii* 1646.

9 Ante ostiolum Tabernaculi SS. Eucharistiæ, in quo depicta, vel insculpta est Imago Salvatoris, non est retinendum vas florum, vel quid simile, sed collocandum in humiliori, & decentiori loco. *Sac. Congreg. Rit.* 22. *Jan.* 1701.

TABERNA, TABERNARII, seu CAUPONES.

1 TAbernæ nomine intelligitur Domus, in qua panis, vinum, carnes coctæ, & alia hujusmodi venduntur. Sic Glossa communiter recepta *in Clem.* 1. *de vita, & honestate Clericorum*.

2 Tabernas ingredi non possunt clerici ad comedendum, & bibendum nisi in itinere, aut causa necessitatis, *cap. Non oportet* 2. *cap. Clerici* 4. *dist.* 43.

3 Tabernas habere nullimode licet clericis, alias deponendi sunt, textu expresso *in cap. Nulli Clerico* 3. *dist.* 44. ibi: *Nulli clerico licet Tabernam, aut ergasterium habere; Si enim hujusmodi Tabernam ingredi prohibetur, quanto magis aliis ministrare in ea? Si quis vero tale quid fecerit, aut cesset, aut deponatur*.

4 Tabernarii, seu caupones mortaliter peccant, si inebriandos plura vendendi, aut lucrandi prætextu ad potum continuandum provocent. *Communis*. Et ratio est, quia si ex Apostolo *ad Rom.* 1. *n.* 31. *Digni sunt morte, & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*, a fortiori qui alios ad male agendum provocant, & inducunt.

5 Item mortaliter peccant Tabernarii, seu caupones, qui potum ministrant iis, quos inde prævident inebriandos, si ex denegatione non timeantur gravia incommoda. *Communis*. Et ratio est, quia licet ipsi vendant, & ministrent rem de se indifferentem, quia tamen hic, & nunc est materia ebrietatis, & consequenter etiam peccati gravis, tenentur illam denegare, sicuti tenentur peccatum proximi impedire, quia, ut habetur *Eccle-siast.* 17. *n.* 12. *Mandavit* (*Deus*) ... *unicuique de*

6 *proximo suo*. Idem dicendum est cum proportione de Tabernariis, qui carnes, aut secundam refectionem ministrant in die jejunii, ac de illis, qui potum ministrant se inebriaturis, cum sit omnino par ratio.

7 Tabernarii, seu caupones, si, ut plures habeant hospites, permittant, seu curent ad ædes suas venire meretrices, & inservire mensis, peccant mortaliter, quia dant occasionem proximam peccatis, tum meretricum, tum hospitum Beja *p.* 1. *cas.* 48. La Croix *lib.* 2. *n.* 26. & alii passim.

Tabernarii graviter peccant, si admoniti ut de- 8
sistant, adhuc diebus Festis, tempore Divinorum Officiorum in suas Tabernas incolas, seu Parœcianos ad potandum, ludendum, aut aliud non necessarium agendum permittunt, præsertim cum scandalo aliorum. Colligitur ex pluribus conciliis, & signanter ex concilio Rothomagensi *de Curatorum, & aliorum Presbyterorum, & Parœcianorum Officiis*, ubi statuit, ut Parochi *in Pronao pro excommunicatis denuncient, qui post admonitionem ausi fuerint Dominicis, & festivis diebus, tempore Divini servitii Parœcianos in Domum suam ad potandum, ludendum, aut aliud non necessarium agendum recipere*. Item ex Concilio Turonensi *tit. De Festorum cultu*, ibi: *In Hospitiis, seu Cauponis aliis, quam peregrinis cibaria, & vinum ministrari.... sub anathematis pœna prohibet hæc Sancta Synodus*. Quæ duo concilia, ut testatur Pontas verb. *Caupo cas.* 2. confirmata fuerunt a Gregorio XIII. Anathematis autem pœna non nisi pro peccato mortali infligi potest, ut declarat Concilium Meldense *cap.* 56. relat. *in c. Nemo* 41. *caus.* 11. *quæst.* 3. ibi: *Quia anathema æternæ est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine*, & concordant *can. Corripiantur* 17. *caus.* 24. *qu.* 3. ubi dicitur, quod in Ecclesia nulla major dari potest pœna, quam Excommunicatio, ibi: *Qua pœna in Ecclesia nulla major esse potest*.

De Tabernariis vendentibus pro puro vinum 9
aquæ commixtum, aliasque res majori pretio, quam valeant, discurrendum est cum proportione, sicuti dictum est sub verb. *Contractus Emptionis, Venditionis art.* 3. Vide *ibi*.

Episcopus potest prohibere aperiri Tabernas pro 10
ludis alearum, & Taxillorum. *Sacr. Congregat. Immunit. in una S. Severini* 8. *Juliis* 1687. *lib.* 1. *Martelli pag.* 131. & 16. *Nov.* 1688. *ibi pag.* 388.

Magistratus non potest prohibere Tabernariis 11
appendere res venales in columnis porticus de jure Ecclesiæ, seu quas Ecclesia habet Jus locandi. *Sac. Cong. Immun. in Imolen.* 5. *Maii* 1699. *lib. Decr. Vall. p.* 218.

(*) Circa caupones ommittendum non est eos teneri pro omnibus iis rebus quæ a viatoribus in caupona dæpositæ furto auferuntur, excepto tamen casu, quo quis vector, vel viator furtum commiserit. *l.* 2. *ff. nautæ caupones l.* 6. *§.* 3. *ff. eod. l. unic. §.* 6. *ff. furti adversus Nautas caupones &c.* (*).

TACTUS IMPUDICI.

OMnes tactus impudici animo determinate li- 1
bidinoso facti in quacumque corporis parte, sive in alio, sive in se ipso, sunt semper peccatum mortale.

Tactus facti in seipso in partibus verendis præ- 2
cise ex joco, seu levitate, ordinarie non sunt pec-

pec-

catum mortale, quia tactus in corpore proprio non ita excitant ad libidinem, ac tactus in corpore alieno. *Communis*.

3 Tactus facti in alio cujuscumque sexus in parte corporis honesta ex joco, levitate, aut propter delectationem mere sensibilem, ordinarie excusantur a peccato mortali, *Communis*; Et ratio est, quia tactus illi, cum sint de se indifferentes, non plus habent malitiæ, quam communicet ipsis affectus tangentis, adeoque, cum in dicto casu affectus tangentis non sit mortalis, neque mortales erunt dicti tactus. Mortales autem ordinarie

4 sunt dicti tactus, si fiant in partibus verendis. *Communis*; Et ratio est, quia licet tactus illi procedant absque affectu vere libidinoso, quia tamen sunt in partibus libidinosis, seu libidinem ex natura sua (ubi non adest justa dictorum tactuum necessitas) valde excitantibus, & ad delectationem veneream, & pollutionem proxime disponentibus, sunt ordinarie mortiferi, juxta illud *Eccl.* 3. *n.* 27.

5 *Qui amat periculum, peribit in illo*. Si tamen dicti tactus fiant quidem in partibus verendis, sed supra vestes, ordinarie excusantur a peccato gravi, quia non videtur in ipsis adesse tantum periculum, ut notant communiter Doctores, quamvis serio moneant esse id vitandum, præsertim in personis alterius sexus.

6 Feminæ permittentes se tangi impudice præsertim in partibus libidinosis, peccant graviter, non solum ratione cooperationis alterius peccato, sed etiam ratione tactus passivi. *Communis*; Et ratio est, quia non minus ad libidinem excitat tactus passivus, quam activus, adeoque &c.

7 Ancillæ, nutrices teneros pueros vestientes, lavantes, eorumque pudenda tangentes, etsi motus sensualis exurgat, secluso consensu, aut complacentia turpi, aut non peccant, si ita suum officium exigat, aut solum peccant venialiter, si leviter ex joco, aut curiositate faciant; Si autem id facerent cum notabili mora, ordinarie peccarent mortaliter ob mortale periculum consensus libidinosi, & a fortiori, si in his faciendis intermisceretur delectatio venerea. *Communis*.

8 Tactus venerei, seu impudici inter personas ejusdem sexus sunt graviora peccata mortalia, quam inter personas solutas diversi sexus. *Communis*; Et ratio est, quia tales tactus venerei ex natura sua tendunt ad peccatum mollitiei, vel etiam Sodomiæ, quod est peccatum gravius simplici fornicatione.

Tactus in quacumque parte corporis, sive proprii, sive alieni, facti a medicis, chirurgis, infirmariis, aut aliis causa medendi, aut alterius necessitatis, quamvis inde interdum suboriantur motus inordinati, quamdiu abest pravus affectus, & consensus, aut ejusdem periculum, nullimode sunt peccaminosi; immo de se meritorii. *Communis*. 9

Item ne quidem erit peccatum veniale tangere verenda proprii corporis ex naturali aliquo, & non malo fine, ut si quis verb. gr. fricatione velit extinguere pruritum non venereum in illis partibus quandoque vehementius consurgentem. Vide verb. *Luxuria n.* 84. 10

Tangere, seu complecti pueros ex affectu teneræ infantilis ætatis captando delectationem sensibilem ex mollitie carnis teneræ, per se loquendo, secluso consensu, aut complacentia turpi, vel nullum est peccatum, vel tantum veniale. Vide d. verb. *Luxuria num.* 77. 11

Tactus etiam in partibus verendis facti inter conjuges, si ordinentur ad copulam conjugalem, sunt per se liciti. *Communis*; conjuges enim licite se possunt simili modo ad copulam conjugalem excitare. Si autem similes tactus inter conjuges fiant causa solius voluptatis, & delectationis absque ordinatione ad copulam conjugalem, sunt quidem culpabiles, sed non mortaliter. *Communis*. Et ratio est, quia Matrimonium eos cohonestat, & defectus debiti finis non est mortalis. Dummodo tamen in dictis tactibus absit periculum pollutionis, quia alioquin essent mortales, cum voluntaria pollutio extra debitum vas etiam inter conjuges sit mortalis. *Sic Doctores communiter*. 12 13 14

Tactus qui fiunt inter sponsos de futuro cum delectatione sensibili venerea, morosa, & directe voluntaria, sunt peccata mortalia; alias non sunt nisi venialia: Et si pudice fiant ex recto, & honesto fine secundum consuetudinem patriæ in signum mutuæ benevolentiæ, & debiti obsequii, sunt licita. *Communis* (*). 15

Bruta, seu animalia minora præsertim, ut catellos, catos, & hujusmodi molliter tractare, demul- 16

Not. Rom. Theol.

* Non adeo facile a gravi culpa excusari debent tactus illi deliberati, qui aut in honestis partibus fiant, ob delectationem tamen sensualem percipiendam, vel in partibus pudendis supra vestes, aut in signum mutuæ benevolentiæ inter sponsos de futuro &c. Nam ubi ordinarie lethalis culpæ periculum adest, ibi peccatum mortale sit necesse est: Huc enim spectat illud Ecclesiastici a Lucio citatum: *Qui amat periculum, peribit in illo*: ordinarie vero, qui deliberate tactus illos exercet, periculo graviter peccandi se exponit: Nam delectatio venerea, fatentibus omnibus, peccatum mortale est; inhonestæ quoque hac de re cogitationes, & desideria inde sequentia, mortalia quoque peccata sunt. Quis vero dicat, tangentes ex. gr. faciem captandæ delectationis sensibilis causa ex ipsius mollitie, tangentes ex joco, & levitate propria pudenda, atque tangentes & osculantes futuram sponsam, in mutuæ benevolentiæ significationem, periculo non se se exponere delectationis venereæ, inhonestæ cogitationis, turpisque desiderii? Nam ex tactibus illis delectatio ordinarie consurgit, quæ ad venerem incitat, & motus inde nascentes nonnisi venerei sunt, atque ad veneris usum provocantes. Itidem tactus illi rei inhonestæ ideam suggerunt; ex idea, inhonesta cogitatio oritur; ex inhonesta cogitatione, turpe desiderium enascitur, ut rem consideranti liquet. Quamobrem ordinarie loquendo

mulcere, etiam eorum pudenda contrectare ex sola jocositate, vel levitate, sine ulla impura delectatione, ordinarie est tantum peccatum veniale; Vide
17 verb. *Luxuria num.* 80. Esset autem mortale ita bruti, seu animalis alicujus pudenda fricare, ut semen expelleret ex curiositate illud videndi, & ob delectationem sensibilem. Vide *ib. n.* 81.
18 Ad complementum affertur Poeticum dictum relatum ab Ursaya *in Miscellaneo* 1. *Sacro, & prof. litt. T. num.* 11.

Ni fugias tactus, vix evitabitur actus.
Hos ergo vita, ne moriaris ita.

19 Alia ad rem, Vide verb. *Femina*, verb. *Luxuria* verb. *Sponsi*.

TALIONIS POENA. Vide verb. *Falsarius num.* 69. & verb. *Pœna*, *art.* 2. *num.* 24. ac verb. *Accusator n.* 3. & 4.

TARRACONENSE CONCILIUM.

---

1 TArraconense Concilium Provinciale Festorum dierum imminuendorum methodum excogitat, quæ a Benedicto XIII. approbatur; Nimirum, ut omnibus diebus dominicis, aliisque solemnioribus Festis, Fideles Missæ intersint, & ab operibus servilibus abstineant. In aliis vero Missam audiant, sed operibus servilibus navare possint; Sic benedictus XIV. tom. 2. Bullar. Constitut. 63. incip. *Non multi menses*, Qui eamdem methodum sequitur in concedendis hujusmodi imminutionum indultis, *ibid.* & Constitut. 65. incip. *Cum sicut*.

T A X A.

Tassa Innocenziana del Foro Ecclesiastico nelle materie spirituali;

OVVERO

Dichiarazioni sopra quelle cause, e materie Ecclesiastiche, e spirituali, nelle quali nel Foro Ecclesiastico, ed Episcopale non si può, nè si deve esigere emolumento alcuno, eccetto quello, che si dichiara per il solo Cancelliero con la riforma degli abusi contrarj.

2 ESsendosi avuto ricorso alla Santità di Nostro Signore Innocenzio XI. per molti Vescovi, ed Arcivescovi, ed altri Prelati zelanti, acciò per sicurezza della loro coscienza, e per togliere ogni occasione di dubbio, che potesse nascere dalle diverse consuetudini delle Diocesi, ed anche acciò non siano ingannati da'loro Vicarj, Cancellieri, ed altri Ministri, e familiari, si stabilisca una Tassa generale, ed uniforme per il Foro Episcopale, ovvero Ecclesiastico, nè mancando i Ricorsi de'Cleri, e de' Popoli, ha perciò la Santità sua deputato una Congregazione particolare di due Signori Cardinali Prefetti delle Congregazioni del Concilio, e de' Vescovi, e di quattro altri Signori delle medesime Congregazioni, e di due Monsignori loro Segretari, e delli Monsignori Datario, ed Auditore della Santità sua, e da questa si è risoluto non potersi nelle cause contenziose, civili, criminali, e miste venire alla suddetta Tassa generale senza la precedente notizia delle Tasse particolari di ciascheduna Diocesi, o Provincia, potendo giuridicamente quella esser varia secondo la diversa consuetudine regolata dalla diversità de' Paesi, e de' luoghi. Bensì doversi con qualche maggior chiarezza per togliere tutti i dubbj, e gli equivoci, dar fuori le dichiarazioni, che in più tempi, e diverse occasioni si son fatte dalle Sacre Congregazioni del Concilio, e de' Vescovi nelle materie Ecclesiastiche, ovvero meramente spirituali; acciò in tal modo sappia ciascuno quel che sia illecito, e si tolga ogni scusa, o pretesto d'ignoranza, o di consuetudine, dovendo in sì fatte materie l'osservanza essere da per tutto uniforme per le generalità de' Canoni, e Concilj, e particolarmente del Tridentino in modo, che deve dirsi reproba, ed illecita ogni contraria consuetudine, e Tassa diversa in qualunque modo per l'addietro fatta, conforme dalla medesima Congregazione si è stabilito, in modo che le seguenti dichiarazioni debbano osservarsi da per tutto senza eccettuazione alcuna, sotto le pene contenute ne' Sacri Canoni, e Concilj, ed altre ad arbitrio del Sommo Pontefice, che sarà pro tempore, e nascendo qualche dubbio in contrario, se ne debba consultare la suddetta Sacra Congregazione del Concilio, e non altrimente.

Nella materia delli Ordini Sacri, e Minori, e prima Tonsura, così per la Collazione, come per la facoltà, che ad altro si dia di conferirli, ed anche per il loro esercizio, e per la facoltà di esercitarli in qualunque luogo, e qualunque tempo si stabilisce la regola generale, da non ricevere altra eccettuazione, che quella si dirà di sotto, e che nè il Vescovo, o altro Prelato, nè il suo Vicario Generale, o Foraneo, Cancelliero, od altro Offiziale qualsivoglia, nè Parenti, e Famigliari, o Servitori possano esigere, e ricevere emolumento, e cosa alcuna sotto qualsivoglia colore, o pretesto di atti per la giustificazione de' requisiti, ovvero di Tovaglia, Forbici, Pettine, ed altro, nè sotto titolo di regalo, o di mancia, anche se spontaneamente si offerisse e desse, eccetto che l' Ordinante possa ricevere l' Oblazione della Candela, secondo dispone il Pontificale a libero arbi-

do tactus hujusmodi a gravi culpa excusari non debent, ac rari admodum casus esse possunt, in quibus tactus hujusmodi deliberati sint, non ex necessitate fiant, & gravi culpa careant.

arbitrio dell' Ordinario circa la qualità, e peso. Ed il Cancelliero, secondo la disposizione del Sagro Concilio di Trento per le lettere testimoniali della collazione dell' Ordine già dato, ovvero per le lettere dimissoriali per la collazione da farsi per un altro Vescovo, possa ricevere solamente la decima parte d'uno scudo di moneta Romana, cioè un giulio, ovvero l' equivalente nella moneta del Paese, e non più, da persone, le quali abbino l'uso del denaro, non già da quei Religiosi, i quali non ne hanno l'uso, come sono i Cappuccini, ed i Minori osservanti, eccetto che nella collazione del Suddiaconato per gli atti, che si devono fare per la giustificazione della verità, e sufficienza del Patrimonio, ovvero del Benefizio, a titolo del quale si deve promovere, possa esigere quell' emolumento, che sia proporzionato alla mera fatica personale per la scrittura, e carta, senza che il Vescovo, o Vicario, o altr' Offiziale, direttamente, nè indirettamente ne possa partecipare in modo alcuno, purchè detto emolumento non possa, nè debba eccedere uno scudo d'oro, ma se la fatica richiede minor mercede si debba esigere solamente quel meno. Ma rispetto agli altri Ordini, ed alla prima Tonsura non possa esigere cosa alcuna sotto pretesto di registratura de'Brevi, e dispense, e di altre Scritture, o di presentata, e di qualunque altra giustificazione, e solennità, o remozione d'impedimento.

Con dichiarazione, che se le suddette Lettere testimoniali, ovvero dimissoriali contengono più Ordini, tuttavia non si possa esigere altra mercede, che la suddetta di un giulio, sicchè non si possa moltiplicare a ragione di ciascun Ordine. Non sia però tenuto il Cancelliero a far una sola scrittura per più Ordini, quando questi siano stati conferiti in diversi tempi, e diverse Ordinazioni, ma volendo, possa farle separate, non già rispetto a quegli Ordini che si conferiscono in uno istesso giorno, come segue ne'Minori, ne' quali dovrà farsi una sola scrittura, e nelle lettere dimissoriali che si diano per l' Ordinazione da farsi per un altro Vescovo a più Ordini parimente non si possano moltiplicare scritture, nè possa esigere cosa alcuna per il rogito della collazione degli Ordini, ovvero per l'accesso al luogo dell' Ordinazione con altro pretesto anche di mancia, e di regalo.

Nella materia de' Beneficj Ecclesiastici, quando si tratta di quelli, che come di libera collazione, ovvero come devoluti, si conferiscono dal Vescovo, o altro Ordinario Collatore parimente si stabilisce la regola generale, che nè il Vescovo, o altro Collatore, nè il suo Vicario, nè il Cancelliero, o Parenti, famigliari, servitori possano esigere, e ricevere emolumento alcuno, od altra cosa sotto qualsivoglia altro colore, e pretesto, anche di mancia, o regalo, volontario donativo, così se siano Curati, e residenziali, come se semplici o non residenziali, ed anche se siano Cappellanie manuali, ma solamente il Cancelliero per le lettere della collazione, compresa carta, sigillo, corde, ed ogni altra cosa, possa essere la mercede proporzionata alla scrittura, e materia, purchè non ecceda la somma di giulj dieci di moneta Romana, ovvero l' equivalente nella moneta del Paese, nè si possa pretendere altra mercede, sotto qualsivoglia pretesto, e particolarmente per l'approvazione e preelezione nel concorso alle Chiese Parrochiali. E per il possesso il Vescovo, o Vicario, o altr' Offiziale non possa esigere cosa alcuna, ed il Cancelliero, se sarà dentro la Città, possa per il rogito, ed ogn' altro atto esigere giulj tre, se ne' Borghi, ovvero Suburbj, giulj quattro, e se in altro luogo i medesimi giulj quattro il giorno, e le spese di vitto e viatico; Bensì che se nel luogo del Benefizio vi sarà il Cancelliero del Vicario Foraneo, o altro Notaro, si dovrà il possesso commettere al Foraneo, e suo Cancelliero senza la necessità del viaggio del Cancelliero Episcopale.

Quanto a'Benefizj di Provisione Apostolica, perchè siano riservati, ovvero affetti avanti la loro provvisione così ne'Benefizj Curati, ne' quali per l'ordinario si danno le lettere testimoniali alla Dataria dell' approvazione, e preelezione nel Concorso secondo la forma del Concilio di Trento, come anche negli altri Benefizj non curati, e particolarmente ne' residenziali, per i quali si sogliono dare le attestazioni alla Dataria sopra la vita, costumi, ed idoneità de' concorrenti per le dette lettere, non si possa esigere, o ricevere mercede, ed emolumento alcuno in denaro, o in altre cose sotto qualsivoglia pretesto, o colore, anche di volontario donativo, ma si debbano dare affatto gratis.

E dopo la provisione per l'esecuzione delle lettere Apostoliche, quando siano nella forma graziosa, non possano il Vescovo, o altro Prelato ordinario del luogo, o suo Vicario, e cancelliere, ed altr'offiziale pretendere di doverne essere per necessità esecutori; ma sia in arbitrio de' provisti l'eleggersi l'esecutore, ed il notaro per il possesso, ma se il provisto elegesse l'ordinario officiale, ed il suo cancelliere, o veramente se le lettere fossero nella forma, che si dice dignum indrizzate all'Ordinario, ovvero al suo vicario, il quale per ciò ne fosse necessariamente l'esecutore, così nell' uno, come nell'altro caso, non essendovi legittimo contradittore, in modo che l' esecutore sia mero, parimente il vescovo o altro prelato, ed il suo vicario, o altr'officiale, e suoi famigliari, servitori, ed attinenti, non possano, nè debbano esigere, e ricevere emolumento alcuno, in quell'istesso modo, che di sopra si è detto ne' beneficj d'ordinaria collazione; ma il cancelliero possa per la copia, o registro delle lettere Apostoliche ed altri atti ricevere la mercede proporzionata alla fatica per la scrittura, purchè non ecceda in tutto uno scudo d'oro. Ed essendovi contradittore, sicchè convenga di far processo giudiziale, la mercede del cancelliero per la sua fatica si possa stendere a due scudi d'oro, e non più, senza che il vescovo, o vicario, o altro offiziale non possa esigere, e ricevere emolumento alcuno, mentre nelle cause ecclesiastiche, e spirituali, ordinano i sacri canoni, che non ostante qualsivoglia consuetudine, il giudizio si bebba interporre gratis. E per il possesso si osservi quell' istesso, che si è detto di sopra ne' beneficj conferiti dall'ordinario collatore.

Nel-

Nelli beneficj del padronato, nascendo dubbio sopra l'esistenza del padronato con il procurator fiscale, ovvero col provisto, che ne pretenda la libertà, si debba in tutto, e per tutto osservar quell' istesso, che di sopra si è detto ne' beneficj di libera collazione col contradittore. Ma se convertendosi l'esistenza, sia la controversia tra compatroni, ovvero presentati da essi sopra la pertinenza, in tal caso si reputi come causa civile profana, e per conseguenza si osservi la solita tassa di ciascuna curia, sino a tanto che si faccia l' altra tassa delle cause profane civili, criminali, e miste.

Generalmente così nelle capellanie manuali, come nelle nuove fondazioni, ed erezione de' beneficj, capellanie, confraternità, congregazioni; ovvero fondazioni, benedizioni, consecrazioni, e respettivamente visite, ed approvazioni di Chiese, e di Oratorj così con l'autorità apostolica, come con l'ordinaria, il vescovo, o altro prelato, e suo vicario, e qualunque officiale non possa esigere, e ricevere emolumento alcuno, ma solamente il Cancelliero possa esigere quella mercede, che sia proporzionata alla sua fatica per la scrittura, purchè non possa eccedere in tutto uno scudo d'oro, ma sia meno, se minore sarà la fatica.

Nelle cause, e materie, che riguardano il matrimonio, ed i sponsali, così per l'esecuzione delle dispense apostoliche matrimoniali, come per la giustificazione dello stato libero, o che non vi sia canonico impedimento, ed anche per la dispensa dalle pubblicazioni, o per la licenza di potersi contrarre in casa, o in altro luogo, o tempo insolito, e proibito, o che si possa contrarre in presenza d'altri, che del parroco, ed ogni altro atto, che occorresse fare, il vescovo, e il suo vicario, ed ogni altro offiziale, o ministro, o famigliare, non possa sotto qualsivoglia pretesto, o colore, anche di mancia, e di volontario donativo esigere, o ricevere emolumento alcuno, nè in denaro, nè in altre cose, ma solamente il cancelliero possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, cioè nell'esecuzione delle dispense giulj tre, e per i testimonj sopra lo stato libero, o che non vi sia impedimento, un giulio per testimonio, purchè in tutto non si ecceda uno Scudo di moneta Romana, cioè dieci giulj, ovvero il loro equivalente nella moneta del paese. Non comprendendosi le cause contenziose tra i conjugi sopra la validità del matrimonio, ovvero sopra la separazione del toro, stimandosi questa causa giudiziale profana, nella quale si osserverà la tassa di ciascun tribunale, sinchè si provveda.

Generalmente in tutto quello, che riguarda i monasterj delle monache, ed i conservatorj delle donne, le quali a guisa de' monasterj, e monache respettivamente vivono ritirate, il vescovo, o altro prelato, il vicario così generale, come particolare, e qualunque altro officiale, o deputato, ed il cancelliero, ed anche i parenti, e i famigliari del vescovo, o prelato, e de' suoi officiali non possano esigere, e ricevere emolumento alcuno in danaro, e in altre cose, eccetto che quelle comestibili, che siano proporzionate all'uso, e consumo proprio dentro tre giorni, anche con titolo di donativo per l'ammissione all'abito monastico, per l'approvazione del deposito della dote per la professione, per l'ammissione dell'educande, ed altre donne secolari, per le rinunzie, che si fanno dalle novizie, per l'elezione dell'abbadessa, o altra superiora, o per le licenze de' medici, chirurghi, ed altri operaí, per le licenze di parlare alle monache, ed altre, che sono nel monastero, per la deputazione de' confessori, capellani, procuratori, esattori, ed altri ministri, e generalmente per ogni atto, che riguarda al governo, ma solamente il cancelliero per il rogito delle rinunzie, e per gli atti, che convenga fare sopra la giustificazione del deposito della dote, possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, purchè non ecceda in tutto giulj cinque moneta Romana, l'equivalente moneta del paese.

Parimente per una regola generale da non soggiacere a limitazione alcuna, il vescovo, o altro prelato suo vicario generale, o particolare, cancelliere, e qualunque altro officiale, ministro, e famigliare, sotto nome di mancia, o volontario donativo, non potrà esigere, e ricevere emolumento alcuno, così in denaro, come qualunque altra cosa in tutto quello che riguarda l'amministrazione de' Sacramenti, del Battesimo, della Cresima, della Penitenza, dell'Eucaristia, dell'Estrema Unzione, anche per l'esame, ed approvazione, o licenza d'amministrarli. Anzi s'incarica a' vescovi, e prelati, e loro vicarj, che non lo permettano a' curati, e a' confessori, ed altri ministri, e particolarmente nel prendere il piatto, o altro vase, nel quale sia riposto il vase dell'Olio Santo per l'Estrema Unzione, o del Crisma nel Battesimo, ovvero tovaglie, fazzoletti, ed altre cose, dichiarandosi tutto ciò illecito. Come anche a non chiedere, nè esigere cosa alcuna per la benedizione delle donne infantate, quando dopo il parto secondo il rito ecclesiastico per la prima volta entrano in Chiesa.

In quelle diocesi, nelle quali regna l'antica consuetudine, che il vescovo, o altro prelato, ed officiale faccia il testamento per l'anima di quelli, i quali muojono ab intestato di quella somma moderata, nella quale secondo i decreti della Sacra Congregazione può esercitare tal facoltà, non possano esso, e suoi officiali, ministri, parenti, e famigliari participare in modo alcuno sotto qualsivoglia colore, o pretesto, anche di povertà, ma il tutto si debba effettivamente applicare ad usi ed opere pie, nè per l'adempimento di tal disposizione si possano in modo alcuno impedire, e ritardare la sepultura, o l'esequie, o funerale al defonto, dovendosi esercitare giuridicamente azioni sopra i beni ereditarj, e si debba osservare la lettera circolare della Sag. Congregazione de' vescovi sotto li 19. Agosto 1678.

Come anche in modo alcuno non si possano impedire, o ritardare la sepultura, e l'esequie, o funerali a defonti, così cittadini, come forestieri per il pagamento di quegli emolumenti che dal vescovo, o dal capitolo, o dal curato, e qualunque altro per la consuetudine del paese, si pretendono, ma parimente rimangano illese le azioni giuridiche ne' beni, sopra i quali si dovranno esercitare, senza che in modo alcuno si faccia represaglia al cadavere, ovvero che si diano molestie personali a' figli, e mo-

moglie, e parenti. E ancora non si possa esigere cosa alcuna per la licenza di trasportare i cadaveri, ovvero di sepelirli più in un luogo, che nell'altro.

Si dichiara ancora illecito ogni emolumento diretto, ed indiretto, e per conseguenza se ne proibisce al vescovo, o prelato, suo vicario e cancelliero, e ogni altro ministro, e famigliare, ogni esazione sotto qualsivoglia pretesto, anche di mancia o donativo nell'infrascritte cose, cioè:

Per la licenza, o patente di predicare, così nella quaresima, nell'avvento, come in tutti gli altri tempi, e in qualsivoglia luogo.

Per la licenza di lavorare nelle feste, anche per applicarsi ad usi pii, sicchè si dia onninamente gratis, e quanto alle contravenzioni d'aver lavorato, le pene tutte si applichino effettivamente ad opere, o luoghi pii, senza partecipazione alcuna benchè minima, eccetto che alli esecutori, e ministri inferiori, volgarmente sbirri, per la cattura si dia la mercede proporzionata alla diligenza, e fatica, purchè non ecceda tre giulj in tutto.

Per la revisione de' conti de' luoghi pii.

Per la recognizione, ed approvazione, e pubblicazione delle reliquie, delle indulgenze, ed altari privilegiati.

Per le licenze di questuare.

Per l'attestazione della povertà, o altro requisito, eccetto che il cancelliero possa esigere in tutto, e per tutto un giulio di moneta romana, o l'equivalente.

Per la licenza d'esser assente dalla residenza, e generalmente per le dimissorie, che si sogliono concedere a quelli, li quali partono di casa per andar in altro paese.

Per le monitoriali. Per le revelazioni di scomuniche, così quando si diano da essa curia, ed ordinario, come quando si pubblicano le lettere Apostoliche, eccetto che il cancelliero possa per la mercede della scrittura esigere un giulio solamente.

Per la dichiarazione dell'incorso nelle censure per la percussione de' cherici, ed altre somiglianti cause, e per la loro assoluzione, eccetto che il cancelliero per la fatica della scrittura possa esigere giulj due, eccetto che nell'esecuzione de' brevi della penitenziaria, nel qual caso per quel che appartiene all'assoluzione, nè anche il cancelliero possa esigere cosa alcuna.

Per la facoltà d'esercitare i Pontificali.

Per l'esecuzione de' brevi Apostolici, ovvero licenza della Sagra Congregazione nell'alienazione de' beni di chiesa, e luoghi pii, ovvero imposizione de' censi, solamente il cancelliero possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, purchè non ecceda in tutto giulj dieci di moneta Romana, o suo equivalente, come anche per tutto quello, che appartiene alla difesa dell'immunità ecclesiastica, così personale, come reale, e locale, e particolarmente di quest'ultima non si possa in modo alcuno sotto qualsivoglia pretesto ricevere, ed esigere mercede, ovvero emolumento, ma il tutto si debba far gratis.

Le pene, le multe e le composizioni si applichino per intiero ad uso de' luoghi pii, senza che il vescovo, o vicario, o suoi officiali direttamente, nè indirettamente ne abbiano partecipazione alcuna.

Il sussidio caritativo in quelle diocesi, nelle quali sia solito esigersi, e non altrimente si esiga solamente per una volta nel primo ingresso del vescovo secondo la tassa solita antica d'anni 40. in dietro, sicchè non s'attenda il solito più moderno da detto tempo in giù, nè si possa più esigere sotto qualsivoglia pretesto anche di volontario donativo.

Quanto alla visita si osservino inviolabilmente il decreto del Sagro Concilio di Trento, e le dichiarazioni della Sagra Congregazione, e particolarmente da quelli, i quali concorrono alle spese de' cibarj, nè mediatamente, nè immediatamente si possino ricevere regali, e donativi, anche di cose comestibili. Ed ancora non si possa esigere emolumento alcuno per gli atti della visita, e decreti, e presentate di scritture, ovvero per le revisioni de' decreti delle visite antecedenti, e della loro osservanza, mentre da quelli, i quali sono visitati si ricevono le spese del vitto.

Die prima Octobris 1678. *facta per me infrascriptum istarum resolutionum, seu declarationum relatione D. N. Innocentio XI. mediante illarum lectura de verbo ad verbum Sanctitas Sua laudavit, approbavit, ac servare mandavit, eorumque observantiam, & publicationem injunxit Sacræ Congregationi Concilii.*

Jo. Baptista de Luca præfati SS. D. N. Innocentii Papæ XI. Auditor, & Secretarius memorialium.

Die 8. *Octobris* 1178. *Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inhærendo mandatis Sanctitatis suæ censuit præmissam taxam, seu declarationes typis dandas esse, & per litteras circulares ad quoscumque locorum Ordinarios transmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdem adamussim observent, ac faciant observari.*

F. Card. Columna Præfect.

Loco ✠ *Sigilli.*

S. Archiepisc. Brancaccius Episcop. Viterbiensis Secret.

Taxa Innocentiana non est nisi reassumptum ordinationum Sacrorum Canonum, & Sacrarum Congregationum. Et ejus executrix est Sacra Congregatio Concilii privative quoad omnes. Sic ex ejusdem taxæ verbis Cardinal. Petra *tom.* 1. §. 3. *pag.* 8. *num.* 22.

TASSA

Per li Avvocati, e procuratori, che patrocinano le cause di beatificazione, e canonizazione nella Sagra Congregazione de' Riti rinnovata, e stabilita dalla medesima Sacra Congregazione.

1. Per lo spoglio universale, che si fa pro una vice tantum, si osservi la tassa del 1658. al §. 3. ove si dice, che non si possi dare più di Scudi 4. per ogni centinajo di fogli di esso processo ridotto, cioè che il foglio sia di due facciate, e ciascheduna

na facciata sia di linee 24. e la linea di sillabe 16.

2. Per le scritture ne' due soli dubbj principali, cioè super virtutibus, & miraculis si possino dare scudi 10. per ciascheduna, e non più.

3. Per le risposte ne' medesimi dubbj si possino dare Scudi 10. e per tutte le altre scritture, che risguardano fatica considerabile in tutti gli altri dubbj, si possano dare scudi 15. per ciascheduna scrittura e non più.

4. Per le scritture d' introduzione delle cause nuove, e di reassunzione di quelle introdotte avanti gli decreti del 1642. ad effetto di segnarsi nell'une, e nell'altre la commissione, si possano dare Scudi 15. e non più.

5. Per le copie originali di tutte le scritture si paghino bajocchi 15. il foglio ridotti come sopra.

6. Per il sommario, che si farà sopra ciascun dubbio, si diano cinque bajocchi per carta dell' istesso sommario, che sarà fatto, ridotte le carte come sopra.

7. Per li memoriali di qualsivoglia sorte, o grandi, o piccoli che siano, non si diano più di giuli 12. per ciascheduno eccettuate le scritture di reassunzione, o introduzione delle cause, quali sogliono andare sotto nome di memoriali, per li quali s'osservi ciò, che s'è disposto di sopra al n. 4.

8. Per la prima copia originale tanto delli sopradetti sommarj quanto de' memoriali si diano solo bajocchi sei la carta ridotta come sopra.

9. Per l' informazione in voce, quando s' informa tutta la Congregazione con l' intervento de' Consultori non si diano più di scudi 30. tra il Procuratore, e gli Avvocati, quando s' informa la sola Congregazione ordinaria si dia la metà.

10. L'emolumento degli avvocati sia di scudi 10. per scrittura, e per l'informazione in voce sia il medesimo, che si dà a' procuratori.

11. Per la minuta di qualsivoglia commissione non si paghi più di giulj 15. e per le due copie da darsi al Sig. Card. Ponente, ed al Segretario, si paghi a ragione di bajocchi sei il foglio ridotto come sopra.

12. Per l'accesso del procuratore al Sig. Card. Ponente, ed al promotore, e per la minuta, o copia originale del fatto concordato non si paghi più di giulj 12.

13. Per l'informazione in voce di Nostro Signore e dell'auditore di S. Santità si diano al procuratore scudi 3. moneta, ed altrettanti all'avvocato, se informerà anch'esso.

14. Per le citazioni, ed intimazioni non si paghi cosa alcuna, e per l'esecuzione di esse si paghi a ragione dalle tasse de' cursori.

15. Le copie delle opposizioni del promotore, eccetto la prima originale, si faccino fare dalle parti, le quali fatte che saranno, doveranno portarle al promotore, che sigillate le darà alle medesime parti per distribuirle alli Signori Cardinali, Protonotario, Segretario, e Consultori.

16. Per qualsivoglia fatica, o scrittura non espresse di sopra, s'intenda l'arbitrio de' Signori Cardinali Prefetto della Sacra Congregazione, e ponente della causa, nè possino i curiali arbitrar da sè medesimi.

17. E li suddetti ordini si debbano registrare ne' registri della Sacra Congregazione, e si debbano fare stampare, e pubblicare, e pontualmente osservare sotto pena di perpetua privazione del patrocinio, e sollecitazione delle cause vertenti nella detta Congregazione, e sotto altre pene ad arbitrio della medesima Sag. Congregazione.

A' 15. Ottobre 1678. Avendo io infrascritto fatto relazione della presente tassa a Nostro Signore Innocenzio XI. la Santità Sua l' ha lodata, ed approvata, ed ha comandato, che si osservi, e si pubblichi.

Gio. Battista de Luca Auditore, e Segretario de' memoriali.

Luogo ✠ del Sigillo.

Bernardino Casali Segret. della Sagra Congregazione de' Riti.

ORDINI, E TASSA

Da osservarsi dal Notaro della Sacra Congregazione de' Riti rinnovati, e stabiliti dalla medesima Sagra Congregazione.

1. S'ordina, che il notaro non faccia registri, se non degli atti giudiziarj, non dell'esame de' testimonj, o altro, e quelli siano senza estensione de' termini, o repetizioni de' titoli, eccetto che nel primo atto, quali registri debbansi onninamente fare in tutte le cause.

2. Che per ogni centinajo di fogli di registro ben fatto, e secondo la riforma della fel. mem. di Paolo V. sotto il titolo de' registri, non pigli più di quattro scudi, nè per collazionatura, nè per rubricatura, nè per qualsivoglia altro pretesto.

3. L'istanze de' principi, religioni, università, ed altri nelle cause di beatificazioni, e canonizazioni dal segretario si consegnino al notaro, il quale le registri negli atti, non altrimenti per extensum, ma indicando solamente il nome del principe, o altri, che fa l'istanza, e la data della lettera, cioè *pro introductione causæ instant talis rex suis litteris datis die tali &c. talis rex &c.* in altra separata, o susseguente carta dopo gli atti fatti per l'introduzione della causa scriva: *Pro causæ prosequutione ad effectum obtinendi litteras remissionales in genere instant N. Rex &c.* e gli originali si conservino nell'archivio, nè se ne dia l'estratto de verbo ad verbum, ma ogni volta, che sarà richiesto il notaro, ne dovrà dare un ristretto da cavarsi dal detto registro, o manuale come sopra, e per esse copie paghi a ragione di copia, come si dirà al seguente numero 4. e per la fede di esse si dieno due giulj per ciascuna copia, delle quali una data all' eminentissimo Signor Cardinal Ponente, l'altra a monsignor Secretario, e l'altra a monsignor promotore della fede.

4. Per la copia degli atti fatti in curia, o fuori di

di essa in forma di buon originale non si paghi più di bajocchi 7. e mezzo per foglio da tutte le due bande, la facciata sia di linee ventiquattro, e la linea di sillabe sedici, ed essendo scritta in forma di registro, si paghi a ragione di registro come sopra.

5. Per la copia pubblica di qualsivoglia Processo, tanto fatto auctoritate ordinaria, quanto Apostolica, si paghino al notaro bajocchi sette, e mezzo per foglio solamente senz'alcun'altro emolumento, o mercede per detta copia, o scrittura, ed il foglio sia di facciate, linee, e sillabe come al detto num. 4.

6. Tutte li registri, copie, e scritture si debbano fare in carta buona, e lettera intelligibile, e secondo la riforma, e ordini sopradetti, altrimenti il notaro sia tenuto farlo copiare di nuovo senz'altra spesa.

7. Che li Processi che vengono de partibus, tanto fatti auctoritate ordinaria, quanto auctoritate Apostolica non si registrino per conto alcuno, secondo la detta Riforma, ancorchè non passassero 20. fogli, ma solo si possano rubricare, se non saranno rubricati, e non intieramente, nel qual caso si possa solo rubricare quello, che manca, e non altro.

8. Per la rubricazione di qualsivoglia cosa, che n'abbia bisogno ridotto il Processo a carte buone, conforme alla detta Riforma, oltre detti bajocchi sette, e mezzo per foglio per la scrittura, si paghino Giuli dieci per cento, e tale rubricazione debba in sostanza contenere tutto quello, che contiene il corpo della scrittura, e venendo Processo, o altra scrittura, rubricata de partibus, non essendo intieramente rubricata, si paghi solamente quello, che manca, come si è detto.

9. Per l'ascoltazione, o collazione de' Processi ogni volta, che sia continuata a ragione di sei ore il giorno, non si paghi al Notaro più di uno scudo il giorno, oltre li emolumenti suddetti, e li Ajutanti siano deputati dalle parti, dalle quali se li paghi quel tanto, che sarà convenuto, e per la fede dell'ascoltazione di tutto il Processo si paghino Giulj cinque per la prima copia solamente; e quando le parti volessero altre copie autentiche di detti Processi, oltre la prima, non possa il Notaro pretendere più di bajocchi cinque per foglio ridotto come sopra, compresovi la Rubricatura, ma oltre detti bajocchi cinque per foglio se gli debba la mercede della collazionatura, ed ascoltazione come sopra, e per la fede di detta ascoltazione bajocchi venticinque per ciascuna di dette copie duplicate.

10. Per le compulsorie si paghino Giulj dodeci conforme prescrive la Riforma suddetta di Paolo V. al Tribunale dell' A. C.

11. Per le remissorie in genere anco super non cultu, super casu excepto, o altre, in osservanza, ed esecuzione de'Decreti della Santissima Inquisizione, non si paghi più di scudi sei per quelle in specie, di scudi dieci in tutto, compresavi la scrittura, ed ogni altra cosa spettante alle medesime spedizioni. Nè per la scrittura degl' interrogatorj, che si mandano chiusi, prenda il Notaro mercede alcuna, ma per gli Articoli l'eccessività della scrittura sopra a quindici fogli se gli paghi a ragione di bajocchi sette, e mezzo il foglio, come al n. 5. ed occorrendo di dette lettere darne duplicati, non debba il Notaro per essi esigere altro che la metà della mercede stabilita per la prima spedizione, ed essendovi eccessività di scrittura degli Articoli come sopra, debba la detta eccessività pagarsi a ragione di bajocchi cinque il foglio.

12. Per compulsa di qualsivoglia scrittura fuori di Officio, per l'accesso, e sessione di tre ore non possa pigliar più d' otto giulj. Per la fede in fin del Processo compulsato cinque giulj, e per la Scrittura a ragione di bajocchi sette, e mezzo per foglio, come al num. 4. Dentro l'Officio per ciascuna sessione di tre ore giulj cinque per la Fede, e Scrittura come sopra.

13. Dovendosi compulsare Libri stampati dandosi dalle Parti un sunto, sia tenuto in Notaro inserirlo in fine del Processo senza farne copia, o registro di sorte veruna.

14 Per ogni esame dell' Officio, se finisce in una sessione si paghino giulj tre, se vi vogliono più sessioni, finchè si finisce l' esame di detto Testimonio, non possa in Notaro pretendere più di giulj due per sessione, e fuori dell' officio il doppio.

15. Per le surrogazioni de' Giudici, o nuovi termini nelle cause di Beatificazioni, e Canonizazioni non se gli paghi più di quindici giulj in tutto, per ciascuna spedizione di lettere remissoriali, compulsoriali, proroghe di termini, e surrogazioni di Giudici da farsi solamente per comandamento degli Eminentissimi Sig. Cardinali, Prefetto della Sag. Congregazione, o Ponente nelle cause controverse, non si paghi più di quello, che prescrive la Riforma suddetta al Tribunale dell'A. C.

16. Per qualsivoglia citazione semplice da spedirsi solamente, come sopra, e da eseguirsi fuori di Roma, non si paghi più di giulj tre, e per quelle, che si spediscono con le inibizioni in virtù delle commissioni, giulj dieci.

17. Per il duplicato di qualsivoglia Scrittura pubblica, o privata con sottoscrizione, sigillo ec. o senza, non si debba pagare più di cinque bajocchi per foglio.

18. Occorrendo dar altra Scrittura, o far altre fatiche non espresse nella presênte Tassa, l'emolumento si stabilisca dall'Eminentissimo Sig. Card. Prefetto, nè possa il Notaro prendere alcun'altro emolumento, ancorchè concorra la medesima, o maggior ragione delle mercedi espresse.

19. Che nelli Processi delle Beatificazioni, e Canonizazioni s' osservi pontualmente per le Commissioni remissorie, compulsorie, Articoli Interrogatorj, ed altro, la forma prescritta nelli Decreti, e norma di fare detti Processi pubblicati d'ordine della san. mem. d' Urbano VIII. l' anno 1631. ed ora confermati da nostro Signore coll' aggiunte, che si sono fatte.

20. Che il Notaro debba ritenere il Libro rece-

ptorum, e fedelmente in esso notare quanto gli entra in mano de'suoi emolumenti sotto pena della privazione dell'officio.

21. Che si faccino due Manuali, cioè uno degli atti delle cause di Beatificazioni, e Canonizazioni, e l'altro degli Atti delle cause controverse, nelle quali si registrino tutte le comparse, proteste, citazioni, ed intimazioni con le sue intitolazioni, quali restino sempre nell'Officio, nè per questi si paghi cosa alcuna, e possano sempre da tutti gli interessati esser veduti, e letti gratis, ed il Notaro sia sempre obbligato mostrarli.

22. Non possa il Notaro estrarre fuori d'officio li Processi originali, o qualsivoglia altra Scrittura prodotta, ma debba darne copia pubblica, o semplice, secondo che le parti chiederanno.

23. Per la restituzione di qualsivoglia Scrittura prodotta, dimissa copia, si diano tre giulj, e debba il Notaro far buoni due fogli, e dalle due in su gli paghi a ragione di sette bajocchi, e mezzo come sopra al n.4. ma se si restituiscono in una volta più Scritture prodotte in un sol atto, si debbano solamente tre giulj, e di più l'eccessività della copia come sopra.

24. Che volendo le Parti veder Processi, o qualsivoglia altra Scrittura originale dentro l'Officio, sia il Notaro tenuto lasciarli vedere senza mercede alcuna.

25. Sappino le Parti, che nella Segretaria della Sagra Congregazione tutto si spedisce gratis, nè perciò debbano al Notaro per sigillo, scrittura, sottoscrizione, o qualunque altra cosa, che si faccia in Segretaria, emolumento, o mercede alcuna.

26. Che non possa pretendere il Notaro per il Viatico cosa alcuna nell' andare a legere citazioni.

27. Che il Notaro debba dare il giuramento in Sagra Congregazione d'osservare la presente Tassa, ed Ordini nella forma seguente:

Ego N. Notarius a Sacra Congregat. specialiter deputatus in causis ejusdem Sacræ Congregationis, tactis Sacrosanctis Dei Evangeliis juro, & promitto fideliter exercere Officium mihi concessum, & ad unguem observare supradictam Taxam sub pœna, perjurii privationis officii ipso facto incurren. & restitutionis contra dictam Taxam habitorum, & acceptorum, aliisque pœnis arbitrio ipsius Sac. Congregationis.

28. Che si faccino stampare li presenti Ordini, e Tassa, ed il Notaro debba tenerli pubblicamente affissi nell'Officio, affinchè a ciascuno possano apparire, ed il tutto sia obbligato ad osservare tanto nelle Cause di Beatificazioni, e Canonizazioni, quanto respettivamente in quelle de'Sagri Riti sotto le pene contenute nel detto giuramento, dandosi facoltà di ricorrere ad ognuno, che si sentisse gravato, e vedesse non osservarsi quanto è espresso di sopra, perchè vi si prenderà la debita provisione.

Dato in Roma li 6. Agosto 1678.

A' 15. Ottobre 1678. Avendo io infrascritto fatta relazione della suddetta Tassa a N. S. Innocenzo XI. con la sua intiera lettura, la Santità sua l'ha lodata ed approvata, ed ha comandato che si osservi, e si pubblichi.

Gio: Battista de Luca Auditore, e Segretario de' Memoriali.

Luogo ✠ del Sigillo.

Bernardino Casali Segret. della Sac. Congr. de' Riti.

Taxa facta a Laicis non afficit Ecclesiasticos. 5
Sic pluries decrevit *Sac. Cong. Immun.* & signanter *in Melevitana 1. Dec. 1648. lib. 4. Decr. Paul. pag.* 18. ibi: *Edictum taxæ super pretio frumenti editum a Curia Magni Magistri afficere non potest Ecclesiasticos, sed si concurrat publicum bonum; injungi potest Episcopo, ut pro Ecclesiasticis publicet edictum simile, non tamen relative ad Edictum Laicum.* Et *in Aprutina 1. Aprilis 1695. lib.1. Decret. Vallem. pag.* 180. ibi: *Taxæ Edicto Regis impositæ ex causa Monetæ novæ non comprehendunt Ecclesiasticos, & injungit D. Nuncio, ut tueatur Immunitatem Ecclesiasticam.*

Capitulum Cathedralis non potest ad suum li- 6
bitum pro ratione personarum taxare emolumenta funerum, neque funeri interesse non vocatum. *Sacra Congr. Concilii in Materanen loco Grottulæ*, in qua proposits dubiis, *I. An attenta consuetudine, cujus vigore Capitulum expensas funerum pro ratione personarum defunctorum taxare solet, sit locus certam, ac perpetuam taxam pro funeribus quibuscumque præscribendi. II. An Capitulum, quamvis non vocatum, possit invitis heredibus, lucrandi stipendii causa, funeribus interesse. Dicta Sacra Congregatio die 13. Novemb. 1660. secundum ea quæ narrantur*, Respondit; *Ad I. Non licere Capitulo taxam ad suum libitum facere, & Archiepiscopo injungendum, ut ipse auditis partibus taxam conficiat, eamque Sacræ Congregationi probandam transmittat. Ad II. Non posse.* Et id confirmatum fuit *in Lavellen.* in qua *die 16. Junii 1668. ead. Sac. Congregatio Concil. Audita relatione Episcopi Lavellen. inhærendo declarationi ejusd. Sacræ Congregat. sub die 13. Novemb. 1660. emanatæ, censuit non posse funeralibus invitis hæredibus interesse, nec licere taxam ad suum libitum facere, sed eidem Episcopo injungendum, prout injungit, ut auditis partibus taxam conficiat, eamque Sac. Congr. probandam transmittat.*

Taxam ab Episcopo statutam in scutis sex pro 7
constructione sepulcri in Ecclesia esse augendam arbitrio Eminentissimi Præfecti, respondit *Sacra Congregatio Concil. in Spoletana Sepulcrorum 24. Augusti 1709.*

Taxam Seminario solvere tenentur Parochi, Be- 8
neficiati, Confraternitates, ceterique omnes in taxa facta de anno 1653. per clar. mem. Cardinalem Rapacciolum Episcopum, & cogendi sunt pro terminis decursis, & decurrendis, quacumque appellatione suspensiva, & quibuscumque inhibitionibus Urbis non obstantibus. *Sac. C. Conc. in Interamn. Taxæ Seminarii 11. Maii 1720.*

Taxa

9 Taxa innocentiana prohibet Parochis, Confessoribus, aliisque Ministris accipere discum, aut aliud vas in quo Oleum Sanctum fuit repositum pro extrema unctione ministranda. *Sacra Congr. Concil. in Senogallien.* 14. *Maii* 1710. *ad* 2. ubi quod neque a sponte dantibus accipi potest, & *in Albanen.* 20. *Ianuarii* 1728.

10 Taxæ Seminarii est subjectum Beneficium B. M. V. erectum in Cathedrali Veliterna, ac per Sixtum V. unitum Collegio S. Bonaventuræ Urbis. *Sac. Cong. Concil. in Veliterna, Taxæ Seminarii* 12. *Apr.* 1723.

11 Taxa Ceræ adhibendæ ab heredibus circa cadavera defunctorum statuenda, & ab Ordinario, auditis interesse habentibus, transmittenda est ad Sacram Congregationem. *Sac. Congreg. Concil. in Nullius, seu Montis Cassini*, 26. *Januar.* 1726. *ad VIII.*

12 Taxa Innocentiana servanda est in omnibus Curiis, etiam extra Italiam. Unde *Sac. Congreg. Concil. in in Vasionen. Taxarum Synodalium*, quæ præscripta erant contra dictam Taxam Innocentianam ad dubium: *An Taxæ præscriptæ in synodo Diœcesana Vasionen. sint observandæ, & executioni mandandæ in casu &c.* sub *die* 6. *Februar.* 1734. Respondit *Negative, & amplius.*

13 Taxa Cathedratici quæ, & a quibus sit observanda, ac solvenda, ostenditur in sequentibus Sacr. Congregationis Resolutionibus. In Congregatione particulari supra Cathedraticis pridem a Sanctissimo D. N. deputata quatuor ad instantiam Fiscalis Curiæ Archiepiscopalis Firmanæ *die* 29. *Apr.* 1731. contra Collegiatam Murri Vallis propositis dubiis, nempe: *I. An Beneficia, quæ sunt ad collationem Capituli Firmani præter solutionem Census, quam ei facere solent, teneantur etiam solvere Cathedraticum Reverendissimo Archiepiscopo? II. An Capella, & Confraternitates laicales teneantur solvere Cathedraticum? III. An Cathedraticum jam in certa summa taxatum, & solvi consuetum potuerit augeri? IV. An augmentum hactenus exactum veniat restituendum?* Responsum fuit: *Ad I. affirmative. Ad II. Capellanias, & Confraternitates laicales non teneri. Ad III. Negative. Ad IV. Affirmative.* Quatuor etiam aliis propositis contra Collegiatam S. Elpidii; nimirum: *I. An capitulares, & Beneficiati S. Elpidii, quatenus habeant Præbendas distinctas a Massa communi, teneantur solvere Cathedraticum pro qualibet eorum Præbenda ultra Cathedraticum in communi? II. An antiqua, seu potius nova taxa Cathedratici etiam quoad Beneficia extra gremium dictæ Collegiatæ, & Loca Pia dictæ Terræ sit exequenda? III. An Beneficia, & Loca Pia de præterito non taxata pro Cathedratico teneantur in posterum illud solvere: & ad cujus taxæ rationem? IV. An constet de attentatis* Responsum fuit: *Ad I. Negative. Ad II. Antiquam Taxam esse servandam. Ad III. Ad mentem*, quæ fuit *ut servetur dispositio Concilii Romani. Ad IV. Negative.* Ac deinde reproposita causa *die* 5. *Octobris ejusdem anni* 1731. rescriptum fuit: *In Decisis in omnibus, & amplius.* Et tandem *in dicta Cathedratici die* 24. *Julii* 1734. propositis hisce tribus dubiis; *I. An Beneficia, quorum reditus non excedunt annua scuta* 15. *deductis oneribus, teneantur solvere Cathedraticum, & in qua summa in casu? II. An confraternitates erectæ auctoritate ordinaria, & habentes propriam Ecclesiam teneantur solvere Cathedraticum in casu? III. An ad solutionem Cathedratici teneantur etiam Confraternitates non habentes proprian Ecclesiam, sed simplicem tantum Capellam in honorem Sanctorum, sub quorum titulo sunt erectæ in casu?* Responsum fuit: *Ad I. & II. Affirmative. Ad III. Negative, & amplius.*

Taxa Innocentiana est omnino servanda. Propositis enim inter alia duobus sequentibus dubiis: *XII. An constet de inobservantia Taxæ Innocentianæ in Curia Episcopali Alexani quoad collationem Beneficiorum, Ordinum, & executionem dispensationum Matrimonialium*, & quatenus affirmative; *XIII. An, & quas pœnas incurrerint Episcopus, ejusque Officiales in casu &c. Sacra Congregatio Concilii in Alexanen. die* 1. *Septembr.* 1742. Respondit; *ad XII. & XIII. Episcopus sedulo invigilet, ut Taxa Innocentiana omnino servetur; & quo ad præteritum consulat conscientiæ suæ.* 14

Additiones ex aliena manu.

Possunt Episcopi taxare stipendium, pro Missis tum in Synodo, tum extra Synodum; *Amostaz. de Causis piis lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 6. *& sequent. Romaguer. ad Constit. Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 17. *cap.* 18. *n.* 5. *& plur. seq.* 15

Nota tamen, quod non possunt Episcopi stipendium taxare negative, ut nec sit majus, nec minus, & ita ut libere non dari possit in quacumque quantitate, & libere in quacumque quantitate recipi; *Passerin. de stat. Homin. quæst.* 187. *art.* 4. *a n.* 394. *& maxime n.* 397. *Giballin. de Simon. qu.* 18. *consect.* 7. *num.* 5. 16

In taxando vero hoc stipendio attendendæ sunt circumstantiæ loci & temporis, & qualitatis Missarum, quum majus stipendium sit taxandum pro una Missa, quam pro alia, nempe pro solemni ac cantata, quam pro non solemni. Confer præter allegatos *Cortiad. dec.* 244. *num.* 12. *part.* 4. 17

Taxato ab Episcopo stipendio, tenentur ad illud etiam Laici, ita ut in foro possint conveniri; *Tancredin. consult.* 59. *num.* 24. *Romaguer. ad Constit. Synod. Gerund, lib.* 3. *tit.* 17. *c.* 18. *n.* 10. 18

A potestate seculari taxari minime potest hoc stipendium. *Amostaz. de causis piis lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 13. *Cortiad. decis.* 244. *n.* 13. *part.* 4. 19

Num pro exequiis & sepulturis sint debita aliqua emolumenta, possintque ea taxari ab Episcopo, vide *Romaguer. ad Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 19. *cap.* 4. *n.* 48. ubi an taxæ huic stare teneantur Laici, ac Clerici, pariterque Regulares exempti. 20

Responsio Auctoris.

Circa ea, quæ hic adducuntur præsertim *n.* 16. recolenda sunt, quæ jam tradidi ego in verb. *Eleemosyna num.* 65. nempe: Eleemosyna pro unaquaque Missa manuali non potest tradi minor uno julio. Sic expresse statutum est de mandato Clementis XI. die 23. *Decembris* 1706. ut patet in ejus 21

spe-

speciali Bullario, Edicto XII. Et sic etiam statuit *Sac. Congreg. Concil.* 13. *Aprilis* 1726. Unde Episcopus statuere potest, ne Sacerdotes recipiant quid minus eleemosyna taxata; *S. Congreg. Concil. in S. Severini eleemosynæ Missarum*, 16. *Julii* 1697. & in *Alexamen.* 26. *Januarii.*1743. Et id habetur etiam in Notificatione super eleemosyna Missæ edita a Card. Lambertino, deinde Benedicto XIV. qui insuper plurima tradit ad rem in suo egregio Opere de *Synodo diœces. lib.* 5. *cap.* 8.9. *& lib.* 13. *cap.* 25. merito ibi videnda, & observanda.

(*) *Canticum*

TE DEUM LAUDAMUS.

---

1 Magna de hujus Cantici Auctore controversia est. Plerique, qui ad sæculum xvI. scripsere, Canticum hocce a S. Ambrosio cum Augustino, in hujus Baptismo decantatum fuisse statuerunt. Verum id deinde magnæ auctoritatis Scriptores negarunt. Ita Gavantus in recentiori Merati editione To.2. parte 1. ad Rubricas Brev. sect.5. cap. 19. ad rubric. 31. p. 362. in Tex. Gavanti n. 1. ubi censet esse solius Ambrosii, qui plurimos Hymnos composuit. Accedit Merati in novis Dissertationibus, Observationibus, inquam, p. 363. a n.1. qui n. 3. p. 374. suspicatur potius esse vel S. Hilarii Arelatensis, vel alicujus Monachi Lirinensis. Petrus Puricellus in dissertatione Nazariana cap.69. n.7. & 8. putat esse solius S. Ambrosii, quod etiam vult Martene ad cap. 2. Regulæ S. Benedicti, & ad eamdem Regulam ibi Petrus Boerius, & Thobias Lhoner in Instruct. practica de Officio Divino part. 2. Tit. 1. §. 11. Hugo Menardus in notis ad unctionem Regum Francorum Tom.3. Operum S.Gregorii edit. Paris. pag. 585. nota 1083. negat compositum, & decantatum in Baptismo S. Augustini; de Auctore nil definit, quod idem faciunt Paulus Bosca in Martyrologio Ecclesiastico Mediolan. ad diem 14. Januarii in S. Datio. Mabillonius To. 1. Analector., & in Dissertatione de Azymo cap. 6. asserit rem esse dubiam, nec constare, an sit illorum SS. Doctorum. Grancolas Comment. in Breviar. lib. 1. cap. 33. Muratorius Tom. IV. in Præfatione *ad Histor. Landulphi Senioris*: De Scriptoribus rerum Italicarum. Raynaudus Tom. xI. Tract. de Bonis, ac malis libris partitione 1. Erotemate X. num. 189. pag. 270. & Cangius in Glossario verbo *Hymnus Te Deum*: cum plurimis aliis negant referendum ad Ambrosium, & Augustinum; sed cujus sit non statuunt. Card. Bona lib. de Divina Psalmodia cap. 16. §. 12. num. 3. innuit, ab aliquibus tributum cuidam Sisebuto Monacho; sed ipse id rejicit; at hanc opinionem secutus est Natalis Alexander To. 4. Histor. ad sæcul. 4. cap. 6. art. 27. num. 12. pag. 161. edit. Lucensis, sed illum rejicit Merati loco supracitato num. 3. p. 373.

Luculentam de hac controversia Disputationem 2
a doctissimo P. Fabio Davretta conscriptam edidit Romæ 1751. Cl. Emmanuel Azevedo in Dec. suarum *exercitationum Liturgicarum p.*190. *seqq.* Aliqua hic ex ea promemus.

Ac primum in hujus cantici antiquitatem §. 11. 3
inquirit auctor. (1) Nullus, inquit, quod sciam, ante S. Cæsarium Arelatensem, hujus cantici mentionem fecit. Hic sectator institutorum monachorum Lirinensium, ut tradit Cyprianus scriptor ejus vitæ lib. 1. cap. 4. & 5. Episcopatum suscepit circa annum 500., & obiisse creditur anno 643. ex Labbeo ad Bellarminum de Scriptor. ecclesiast. Ejus nepos Tetradius; vel Tetridius (seu Teridius apud Cæreum) ex ore ejusdem regulam suscepit monachorum circa initium vI. seculi, de qua Hugo Menardus in concordia regularum S. Benedicti Ananiæ Abb. pag. 59. In hac regula, quæ habetur in codice Holsteniano regularum SS. PP. part. 2. pag. 93. num. 21. præscribitur qualibet Dominica ad matutinas preces recitandum canticum Te Deum; Eadem regula habetur n. 2. tom. 15. Bibiblioth. edit. Paris.

S. Benedictus post S. Cæsarium, (2) idem canti- 4
cum inseruit officio monastico ad finem matutini, ut patet ex ejus regula cap. 11. ut in Cod. Regul. Holstenii, & etiam in concordia S. Benedicti Ananiæ Abbatis cap. 23. in Append. 3. pag. 348. S. Bededictus pater monachorum Occidentis natus creditur anno 480., defunctus circa 543. Lege Præfatione Mabillonii ad 1. tom. *Acta SS. Ordinis* Benedictini num. III. XXVI. XLI. LIX. suam regulam tradidit S. Mauro proficiscenti in Gallias circa annum 541. unde credimus eam scriptam anno 540.

Officium Mozarabum laudatum fuit, (3) & tradi- 5
tum recitandum toti Hispaniæ in Concilio Toletano IV. cui præfuit anno 633. S. Isidorus Hispalensis, ut tradit Roblesius in vita Card. Thomasii pag. 117. At in eo officio præscribitur dicendum canticum *Te Deum* ad primam, ut ex eodem Roblesio cap. 25. loc. cit. apud Blanchinum pag. 119. Cumque S. Isidorus non credatur auctor, sed instaurator illius officii, patet canticum istud fuisse in usu apud Hispanos initio sæculi VII.

Sed ejusdem mentio est apud *Scriptorem Anony-* 6
mum (4) monachum quemdam monasterii S. Germani Parisiensis Episcopi sub Duce Pipino, qui deinde anno 752. regnum Galliæ suscepit. Scriptor hic tamquam sibi narratam a Carolo Magno scribit eam translationis historiam, facta utique ante annum 762. Et sic loquitur apud Surium in vII. tomo ad diem 25. Julii pag.596. paulo post medium: *Viso autem tanto miraculo tam Episcopi, quam reliqui Clerici quam magna poterant voce*. Te Deum laudamus; Te Dominum confitemur: *præcedentes Sanctum Feretrum jubilare cœperunt*: Eadem leguntur

(*1) An. 504.
(2) Ann. 540.
(3) Ann. 600.
(4) Ann. 752.

tur apud Bollandianos tom. vI. Maii pag. 789. in fine n. 5.

7 *Amalarius Fortunatus* Episcopus Trevirensis, (1) qui floruit circa annum 810. in sua Præfat., seu Prologo ad Antiphonarium pag. 223. col. 1. apud Hittorpium de divinis Officiis testatur in Ecclesia Romana decantatum fuisse hymnum hunc ad matutinas preces.

8 *Smaragdus Abbas* in celeberrimo commentario in regulas S. Benedicti ad cap. 1I. (2) vocat *Hymnum hunc Ambrosianum*. Et hic primus est ex scriptoribus, qui indicium aliquod dederit auctoris, cui referatur hic hymnus: quod profecto non est contemnendum.

9 Verùm cæteris omissis audiamus Landulphum Seniorem, qui sæculo x. Historiam scripsit a Muratorio vulgatam *tom. IV. Scriptor. rer. Ital.* Is ergo *lib.* 1. *cap.* 9. ait: „ Eodem tempore contigit, ut quidam sapiens, tamen errore Manichæorum seductus, nomine Augustinus, argumentis dialecticæ armatus, & postea Dei fidelis, & Catholicus vivens Episcopus, cum in Ecclesia Hyemali non orationis curiositate, neque secundum causam utilem vivendi, & audiendi Domini mysteria, sed reprehendendi gratia B. Ambrosium de incarnatione Domini ad populum invenisset tractantem, & prædicantem: oblitus sui, & suarum omnium cogitationum, pallens, & tremens omnibus, qui erant, & videntibus obriguit. Quin etiam finita admonitione, quam ad populum B. Ambrosius ministrabat, privatim ad eum Augustinus pervenit. At B. Ambrosius cogitans ejus scientiam, patefactaque ejus disciplina, quid in arte valeret, qualiter in fide catholica dissentiret, & per Spiritum Sanctum cognoscens, qualiter fidelis, & Catholicus futurus esset, placidissime, & multum caritative suscepit &c. Tandem nutu divino non post multos dies, sicut multis videntibus, & sibi consentientibus palam observaverat, sic in fontibus, qui beati Joannis adscribuntur, Deo opitulante a beato Ambrosio, cunctis fidelibus hujus Urbis adstantibus, & videntibus in nomine S. & individuæ Trinitatis baptizatus, & confirmatus est. In quibus fontibus, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis: Te Deum laudamus: decantantes, cunctis, qui aderant, audientibus, & videntibus, simulque mirantibus, in posteris ediderunt, quod ab universa Ecclesia catholica usque hodie tenetur, & religiose decantatur &c.

10 Scriptoribus, qui cantici meminerunt addamus MSS. Codices, qui illud exhibent cum adscripto auctoris nomine. *Hymnus ad Matut. diebus Dominicis, quem S. Ambrosius, & Augustinus condiderunt.* Ita alter Vaticanus num. 98. *Hymnus quem S. Ambrosius, & S. Augustinus invicem condiderunt.* Ita Codex Psalterii Palatinus n. 39., quem Carolus Magnus anno 772. Hadriano I. Summo Pontifici dono misit, qui postea ab Hadriano eodem S. Willehado primo Ecclesiæ Bremensis Episcopo de anno 778. donatus, in eadem Ecclesia per octo, & amplius sæcula asservatus, nunc custoditur in Bibliotheca Cæsarea, teste Lambecio ad eamdem Bibliothecam lib. 2. cap. 5. pag. 294. post numerum 130., & notavit Merati ad Gavantum to. 2. part. I. pag. 369. Column. 2. & Mabillonius in dissert. de Azymo cap. 6.

Hymnus S. Ambrosii. Ita duo Codices Bibliothecæ Cassinensis n. 430., 555. quod Merati ad Gavantum to. 2. part. I. pag. 371. num. 11. 11

Hymnus S. Abundii. Ita in breviario antiquissimo Collegii Aniciani de urbe, de quo meminit Gavantus ad Rubricas breviarii sect. 5. cap. 19. num. 1. Putat Thomasius citatus legendum: *S. Ambrosii*. 12

Hymnus S. Hilarii Pictaviensis: Ita epistola Abbonis Floriacensis Monachi, qui floruit circa annum 970. Fragmentum hujus epistolæ, in quo id pro comperto asseritur, dant Maurini Patres in Præfatione ad opera S. Hilarii §. 3. n. 21. Meminit etiam Vezzosi in nota 6. pag. 345. tom. 1I. operum Card. Thomasii, & Natalis Alexander tom. 4. Histor. pag. 161. 13

Hymnus S. Sisebuti. Ita Codex Basilicæ Vaticanæ num. 11. apud Thomasium, & Bonam de Divina Psalmodia cap. xvI. §. 12. n. 3. *Hymnus Sisebuti Monachi*. Ita in Breviario Cassinensi scripto sub Paschali II. (idest intra annos 1099., & 1118.) asservato in Bibliotheca Oratorii Domini Jesu Parisiis ex Cangio verbo *Hymnus Te Deum*, & apud Natalem Alexandrum tom. 4. ad sæculum 4. cap. 6. art. 27. num. 12. pag. 161., & Meratum in Commentario ad Gavantum tom. 2. part. 1. pag. 373. n. 3. 14

Hymnus Nicetæ: Ita Psalterium Gallicanum apud Iacobum Usserium Armacanum in tractatu de Symbol. Rom. Ecclesiæ; & Meratum pag. 373. Columna 2. in fine. 15

Quod ad me attinet, statuo, hymnum hunc esse tribuendum *Nicetæ*, vel *Sisibuto Monacho*, ut fecit Natalis Alexander supracit. §. 1. Nam de his auctoribus altum silentium omnibus antiquis, & fides unius, vel alterius Codicis tanti non est, præcipue si nullo alio fulciatur adminiculo, ut movere nos debeat ad statuendum de re adeo incerta. Præterea si Sisibutus iste sit Monachus Benedictinus, assertum hujusmodi, quo Auctor hujus Hymni propugnatur, sine manifesto anachronismo sustineri non potest, cum ante exortum Benedictini Ordinis hymnus ille legatur apud S. Cæsarium Arelatensem. 16

Statuo secundo, ex nullo positivo fundamento constare, esse S. Hilarii Arelatensis, vel alicujus Monachi Lirinensis: contra opinionem, quam suspicando proponit Meratus ad Gavantum tom. 2. part. I. pag. 374. num. 3. Nam ubi mentio in Codicibus, vel apud Scriptores hujus Hilarii, dum agitur de hoc hymno? Circa Monachos Lirinenses, quamvis non abnuerim apud eos in divina Psalmodia usum fuisse hujus hymni tempore S. Cæsarii Arelatensis, qui eorumdem instituta sectabatur, quique illius hymni meminit in sua regula data Tetridio, undenam colligere licet hymnum hunc exortum habuisse inter septa hujus monasterii, & non 17

(1) Ann. 816.
(2) Ann. 816.

non potius alibi jam usurpatum transiisse in consuetudinem etiam illius monasterii? In Codicibus etiam sæpe vocatur hymnus *Sanctorum Patrum*, quod nomen non facile dixerim convenire hymno, cujus auctor fuerit unus, vel alter privatus monachus, cum præcipue sciamus antiquis temporibus non quæcumque privati Scriptoris, sed selecta tantum vel ex Sacris Scripturis, vel ex celeberrimis Sanctorum virorum scriptis divinæ Psalmodiæ inserta fuisse.

18 Statuo tertio, multo minus illum tribuendum esse *Nicetæ*: cum hujus asserti nulla sit probabilis, imo nec levissima conjectura: testimonium autem unius Codicis nihil probat, cui perspecta sit Amanuensium licentia qua etiam dissimulata potuit contingere, quod Ecclesiæ alicui, in qua forte moris non fuerat prædictum hymnum decantare, primus Nicetas ille decantandum attulerit aliunde, vel præscripserit, ex quo, Nicetæ eidem in Codicibus deinde illius Ecclesiæ attributus fuerit.

19 Statuo quarto, Hymnum hunc primo non fuisse exaratum, nec alterno Divino quodam æstro ex tempore decantatum, occasione Baptismatis a SS. Ambrosio, & Augustino; ut asserit communis recentiorum sententia: At redditum ab Augustino, qui illi jam Catechumenus assueverat, modulante etiam Ambrosio solemniter cum toto Populo, facile, & libenter credo. Primæ negativæ hujus asserti parti suffragantur graves Scriptores, quos dedimus in §. 1. & id solum nobis hic superest, nostram fundamentalem rationem afferre, cur eisdem subscribamus. Cum res ista, contrariis hinc inde rationibus, in contrarias partes a scriptoribus trahatur; facto proprio standum potius est testi omni exceptione majori de se scribenti, quam aliis monumentis incertis, si præsertim deprompta sint ex Scriptoribus longe posterioribus: Regulæ huic æquissimæ Critices, nemo, puto, refragabitur, cum ea etiam decantata sit in omnibus Tribunalibus. At de suo Baptismo ita scribit Augustinus ubique, ut nullo modo credibile sit intervenisse eas circumstantias, quas assumit prædicta sententia pro eo Hymno improviso instinctu decantato ab eodem Augustino, & Ambrosio; igitur prudenter ab ea recendendum est.

20 Patroni igitur vulgaris sententiæ credunt Augustinum crebris, & captiosis quæstionibus defatigantem Ambrosium; dum eum primo audivit sermocinantem de incarnatione Domini, ita subito ejus oratione perculsum, ut tremens, & pallens vidente populo obriguerit, admissum deinde in Ambrosii familiaritatem, post paucos dies solemniter baptizatum, ac subito impetu una cum Ambrosio alternatim prædictum Hymnum cecinisse; ex quo deinde ille in morem Universæ Ecclesiæ transierit. Ita rem narrat sermo 92. Ambrosio tributus, quique inscribitur *de Augustini Baptismo*: Et Landulphus Senior, sub nomine Datii Mediolanensis, cujus verba dedimus supra §. 2. sub anno 1090. At narrationem istam fabulis scatere redarguit ipsemet Augustinus testis omni exceptione major in facto proprio, & Primo Augustinum defatigasse Ambrosium salebrosis quæstionibus, cum primum Mediolanum advenit, omnino opponitur ei, quod ipse narrat lib. Confessionum 5. cap. 13., ubi et privata affabilitate Ambrosii, & ejus in dicendo dulcedine se captum asserit, & sensim per ejus verba, quibus in principio solum attendebat, illapsas ejus animo sententias in favorem Christianæ religionis diserte confirmat cap. 14. Igitur ad Fidem paulatim traductus est, non contentiose disputando, sed magna cum voluptate audiendo disserentem Ambrosium; & solventem ænigmata Scripturarum. Nullibi autem est illi mentio de Sermone illo Incarnationis, quo audito subito obriguerit, spectante populo, & fidem susceperit. Amorem Ambrosii erga Augustinum, & ejus matrem Monicam, habes lib. 6. Confess. cap. 1. & 2. Ex cap. vero 3. discimus Augustinum nullas privatas disputationes adeo cum Ambrosio, habuisse ut vix rarissime potuerit ejus colloquio perfrui, illique animi sui fluctuationes exponere; ibi enim sic scribit: „ Non enim quærere ab Ambrosio poteram, quod volebam, sicut volebam, secludentibus me ab ejus aure, atque ore catervis negotiosorum hominum, quorum infirmitatibus serviebat: Et paulo inferius num. 3.: Sed certe mihi nulla dabatur copia sciscitandi, quæ cupiebam, de tam sancto oraculo Doctoris illius, nisi cum aliquid breviter esset audiendum: æstus autem illi mei otiosum eum valde, cui refunderentur, requirebant; Nec unquam inveniebant. Et eum quidem in populo verbum veritatis recte tractantem omni die Dominico audiebam; & magis, magisque mihi confirmabat omnes versutarum calumniarum modos, quos illi deceptores nostri adversus Divinos libros innectebant, posse dissolvi. „ Ubi hic privatæ disputationes cum Ambrosio locum habere possunt, juxta supposititium sermonem ejusdem? Ubi primus (juxta relationem Landulphi sub Datii nomine) ab Augustino sermo de Incarnatione auditus in Ecclesia, in eoque subita animi mutatione, & corporis rigore ad fidem statim traductus? Si post toties auditum Ambrosium, vix emersit ex erroribus Manichæorum, & ut ipse fassus est Matri suæ interea advenienti Mediolanum, ita illos respuit, ut nec Manichæus, nec Christianus esset, sicuti expresse narrat lib. 6. cap. 1., sed aliam sectam declinaret accademicorum dubitando de omnibus, ut in lib. 5. cap. ultim.

At secundo Landulphiana narratio fallitur in eo, 21
quod asserit statim conversum ad Fidem Augustinum audito eo sermone. Per quot ambages, & circuitus S. Doctor Christianam Fidem susceperit, eodem resistente Divinæ Gratiæ, ipsemet testatur, & deflet in libris confessionum. Hoc didicisse sufficiat; cum anno 385. Bautone consule (cui Kalendis Januarii aperienti annum novum Augustinus Panegyrim Mediolani dixit, ut constat ex lib. 3. contra epist. Petiliani cap. 25.) ipse jam a paucis mensibus in eam Civitatem Professor rethoricæ conductus fuisset; statimque Ambrosii concionibus declarari cœpisset, adhuc perpetuo æstu fluens, & refluens, nonnisi anno 386. plene de fide suscipienda deliberavit; idque non occasione sermonis Ambrosiani, aut prodigiosi illius stuporis; sed lectione epistolarum Pauli, prævia illa divinitus delapsa ad aures voce, *Tolle*, *lege*, ut fusius narrat lib. 9. cap. 2.

cap. 2., atque hæc omnia contigisse anno 386. (idest fere uno integro ab auditis Ambrosii concionibus) invicte ostendunt accuratiores Scriptores vitæ S. Augustini, & Card. Norisius in somniis Fr. Macedo Som. 32. pag. 1228. To. 3. Oper. edit. Veron. Ex quibus etiam tertio falsitatis arguitur ea narratio Landulphiana, dum asserit *paucos post dies* ab audito Ambrosio, aquis Baptismatis ablutum Augustinum; melius dixisset *paucos post annos*. Nam baptizatus est anno 387. mense Aprilis in Sabbato Sancto una cum Filio Adeodato ex concubina suscepto, atque amicissimo suo Alipio, ut constat ex 9. lib. cap. 6. Confessionum. Cum igitur in quæstione involvente factum proprium S. Augustini, habeamus rem totam aliter ab eo narratam, ac tradunt monumenta, quibus Adversarii omnes nituntur, nemo, nisi decipior, illis fidem adjungere poterit, quin aut erroris, aut mendacii Sanctum Doctorem coarguat.

21 Quisnam igitur Auctor? Nullus certe potiore jure Canticum hocce sibi vindicare potest, quam S. Ambrosius, cui passim adscribitur; modo statuam, jam illud fuisse ab Ambrosio compositum, atque in Mediolanensi Ecclesia, jam decantatum fuisse antequam de Augustini baptismate cogitaretur. Hanc sententiam quæ Gavanti est, Petri Puricelli in Dissertatione Nazariana *cap. 39. n. 7. & 8.* atque Edmundi Martene *ad caput II.* Regulæ S. Benedicti eo libentius amplectimur, quia aptissima est conciliare discrepantes Auctorum opiniones, et si non in totum, magna ex parte tuetur communem persuasionem, quæ Hymnum hunc Ambrosii, & Augustini vult. Dato enim quod ille, auctore Ambrosio, jam fuerit in usu apud ejus Ecclesiam, non difficile creditur decantatus potissimum fuisse occasione Baptismatis celeberrimi illius, ex quo deinde profluxerit nomenclatura illa, quod alio nomine apud populum non audiret, quam Hymni *SS. Ambrosii, & Augustini*.

22 Ad hanc confirmandam sententiam præsto est Ambrosius ipse in Oratione *de Basilicis non tradendis*, ubi ait: *Hymnorum quoque meorum carminibus deceptum* populum ferunt Arriani. Plane nec hoc abnuo. Grande carmen istud est, quo nihil potentius, quam confessio Trinitatis, quæ quotidie totius populi ore celebratur. Certatim omnes student Fidem fateri, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum norunt versibus prædicare.,, Fateor hic Ambrosium universim loqui de suis Hymnis; at si potissimum dixero intendisse digitum in Hymnum hunc *Te Deum*, præter auctoritatem doctissimi Puricelli, me non absurda loqui suadent 1. quod hic loquitur de expressa Confessione Trinitatis, 2. de Confessione, qua præcipue armarentur Fideles contra Arrianorum dolos, Filii divinitatem, & perfectam æqualitatem cum Patre impugnantes; & 3. de confessione, quæ quotidie a populo decantaretur. Concedo plerosquæ alios Ambrosii Hymnos in ultima stropha habere breviter confessionem Trinitatis: fateor etiam eamdem confessionem contineri in Ambrosii Hymnis: *Jesu redemptor gentium, & deus Creator omnium, & splendor Paternæ gloriæ*, at nullus ex his inscribitur *Confessio Trinitatis*. Canticum vero *Te Deum* expressa est confessio: incipit enim *Te Deum Laudamus, te Dominum confitemur. Te per orbem terrarum sancta confitetur Ecclesia. Patrem immensæ majestatis. Venerandum tuum verum & unicum Filium* (vide quam apta sint contra negatam ab Arrianis omousian Filii). *Sanctum quoque Paraclitum Spiritum. Tu Patris sempiternus es Filius*, contra eosdem Arrianos, Filium factum in tempore docentes. *Tu ad dexteram Dei sedes in Gloria Patris*. En gloriæ æqualitatem in Filio, quem Arriani Patre minorem prædicabant. Item alios Ambrosii Hymnos; qui offeruntur ad explicanda ejus verba, difficile suaderi potest quotidie a Populo decantatos. At noster Hymnus quotidianæ modulationi deputatus apparet. *Per singulos dies benedicimus te. Dignare Domine die isto sine peccato nos custodire*. Igitur si quis verba Ambrosii perpendat, negare non potest illis exprimi fusiorem aliquam Trinitatis, & Fidei confessionem quotidie a Fidelibus recitatam: aut igitur hæc fuit symbolum Fidei; et hoc non patiuntur verba Ambrosii; aut Hymnus iste, in quo summa quædam, verba, inquam, Ambrosii; Nam istud non objecissent Arriani tamquam canticum ipsius Ambrosii; aut Hymnus iste, in quo summa quædam deprehenditur confessionis Fidei, præsertim circa Trinitatem, & Incarnationis mysterium. Atque hinc factum, ut in codicibus Vaticanis 52. & 85. apud Thomasium To. III. Oper. p. 64. inscribatur hoc canticum: *Hymnus in honorem S. Trinitatis*; & in aliis: *Hymnus SS. PP. in honorem S. Trinitatis*, aut *Confessio Fidei*.

At inquies cum Raynaudo, & Merato: Ambrosius hic loquitur de Hymnis constantibus versibus, carmine &c., adeoque metricis: at hujusmodi non est canticum istud, igitur ad illud ejus verba referri non possunt. At prudenti cuique in verbis Ambrosii facienda magis vis est in eo, quod scribit de *Confessione Trinitatis, & quotidie decantata*, quam in vocibus *Hymni, versus, Carminis &c.* Nemo enim est, qui ignoret his nominibus sæpe vocari Psalmos ipsos, sequentias, symbolum ipsum Fidei, quæ omnia metro non constant, atque hic idem noster canticus & in plerisque codicibus, & ab auctoribus vocatur *Hymnus*. Quidquid igitur alternatim canendo dicebatur in Divina Psalmodia, *Hymnus, Canticum, Carmen*, vocatum reperitur: *Gloria in excelsis Deo* Doxologia *Gloria Patri &c.* Trisagion *Sanctus Deus*: passim dicuntur: *Hymnus Angelicus*: *Glorificationis Hymnus &c.* S. Augustinus in Psalmum 148. *Hymnus scitis quid est? Cantus est cum laude Dei. Si laudas Deum, & non cantas, non dicis Hymnum*. 23

TEMERARIA PROPOSITIO. Vide verb. *Propositiones damnatæ num.* 36.

TEMPERANTIA. Vide verb. *Virtus num.* 120.

TEMPLA GENTILIUM.

1 IN Templis, Festivitatibus, & Sacrificiis Gentilium, seu Infidelium prohibentur Christiani tibicinibus, musicis instrumentis, aliisque modis operam ipsis præstare, seu inservire. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 107. incip. *Omnium solicitudinum*, ubi plurima alia ad rem merito observanda.

TERRITORIUM SEPARATUM.

1 TErritorum separatum importat jurisdictionem in Clerum, & populum, in Ecclesias, & loca. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 76. in-
2 cip. *Apostolicæ servitutis* §. 6. Territorium autem separatum Prælato inferiori competere non censetur in loco intra certam Diœcesim existente, nisi constet de privilegio Apostolico, aut de immemorabili consuetudine. Idem tom. 2. Const. 33. incip. *Inter multa*. Territorii separati jura ex mera denominatione *Nullius Diœcesis* non probatur. Idem *ibidem*.

TERTIARII, TERTIARIÆ.

1 TErtiarii, & Tertiariæ habentes requisita Constitutionis Leonis X. & Decreti generalis infra ponendi Sacræ Congregationis Episcop. & Regular. innovantis, & confirmantis ad id Decreta Sacræ Congregat. Concilii, gaudent privilegiis, quibus gaudent Fratres Ordinis, cujus tertiæ Regulæ Habitum gestant. *Communis*, ex repetitis Declarationibus *Sac. Congregationum, tum Immunitatis*, ut abunde in decursu patebit.

2 Requisita autem ex Constitut. Leonis X. incip. *Dum intra*, edita *in Concilio Lateranensi sess. 21.* pro Tertiariis viris sunt, quod collegialiter vivant, seu cum Claustralibus habitent, ibi: *Collegialiter autem viventes, seu cum Claustralibus habitantes*, & pro Tertiariis mulieribus, ut ibi sequitur: *Ac mulieres virginalem, seu cœlibem, aut castam vidualem expresso voto, & sub dicto habitu vitam ducentes, privilegiis, quibus Fratres Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ Habitum gestant, gaudere debeant*. Et in alia Constitutione incip. *Nuper in Concilio Lateranensi* edita *die 1. Martii* 1518. sic declarat: *Nos ad tollendum omne dubium, motu proprio, & ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine harum serie decernimus, & declaramus, quod in præmissis de voto solemni Religionis minime intelligi debeat, ita ut mulieres virginalem, seu cælibem vitam simpliciter voventes etiam in consanguineorum, & affinium suorum, aut propriis Domibus, vel seorsim habitantes, & privilegiis, & immunitatibus prædictis in omnibus, & pro omnia frui, & gaudere debeant*.

3 Supradictæ Pontificiæ dispositioni inhærendo *Sacra Congr. Episcop. & Regul. sub die* 20. *Decemb.* 1616. innovans, & confirmans Decreta Sacræ Cong. Concilii ad id edita statuit, ut sequitur.

„ Sacra Congregatio Cardinalium negotiis Episcop. & Regul. præposita ad tollendas omnes contentiones inter Episcopos, & Superiores Regulares super immunitates, & exemptiones Tertiariarum, quæ in privatis Domibus degunt, vulgo *Bizzoche*, seu alio quovis nomine nuncupatarum, in primis, & ante omnia in memoriam revocat ea, quæ Sacra Congregatio Concilii in eadem sententia respondit, videlicet.

§. 1. Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum sæpius respondit, minime posse Sacerdotes Regulares Mulierum Tertii Ordinis, quas de pœnitentia vel Bizzochas vocant, Confessiones Sacramentales audire, nisi fuerint ab Ordinario approbati ad Confessiones personarum sæcularium audiendas, quemadmodum nec posse illis Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum administrare in die Paschatis Resurrectionis SS. D. Nostri Jesu Christi.

§. 2. Verum quo ad sepulturam, atque alia Privilegia, Fratres Tertiarios, Mantellatos, Corrigiatos, aliosque similes, ita demum Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ Habitum assumpserunt, privilegiis potiri, & ab Ordinarii jurisdictione exemptos esse, si viri collegialiter vivant, aut cum claustralibus habitent, Mulieres virginalem, seu cælibem, aut castam vidualem expresso voto, & sub habitu vitam traduxerint quemadmodum cavetur Constitut. Concil. Lateranen. sub Leone X. quæ habetur sess. 21. in fine.

§. 3. Hoc autem voto mulierum alia duo scilicet Paupertatis, & Obedientiæ nequaquam includi; quinimo hujusmodi mulieres, si virginalem, aut cælibem vitam simpliciter, & expresse voverint, etiam in consanguineorum, & affinium suorum, aut propriis domibus, vel seorsim habitantes, supradictis Privilegiis Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ habitum deferunt, exemptioneque ab Ordinarii jurisdictione frui debere, ut idem Leo postea declaravit Constitut. edita 1. Martii 1518.

§. 4. An autem prædictæ qualitates in hujusmodi Tertiariis concurrant? Ordinarii loci esse judicium.

§. 5. Præterea si contingat aliquas ex prædictis Tertiariis sine sepulturæ electione decedere, eas sic decedentes, ita demum in Ecclesiis Ordinis, cujus habitum assumpserunt, si in ipsis earum communis sepultura reperiatur, sin minus in Ecclesiis Parochialibus sepeliendas esse decernit.

Superioribus autem Regularibus sufficienti facultate ad id a Sancta Sede Apostolica suffultis (Capuccinis exceptis) libere Mulieres ad hujusmodi habitum recipere, atque ad ipsos vestiendi eas officium pertinere; non autem ad habitum admittendas, & recipiendas esse, nisi probatæ vitæ, ac bonis moribus præditas, ac in ætate saltem quadraginta annorum constitutas, quæ de proprio habeant, unde sufficienter vivere possint, & non cum aliis viris, quam cum consanguineis vel affinibus in primo tantum gradu sibi conjunctis cohabi-

habitent, & ab Ordinario loci licentia prius impetrata, qui non aliter eam concedat, nisi de prædictis prævio examine diligenti sibi constiterit.

§. 6. Verum in hujusmodi habitu concedendo, & respective deferendo, omnino a velo supra caput, quod Superjectum vocant, & a pectorali quod vulgo dicitur *Sottogola*, & a patientia abstinendum esse; quinimo eas, quæ supradicta tria, vel aliquod ipsorum deferre comprehensæ fuerint, illa dimittere etiam per censuras Ecclesiasticas ab Ordinariis locorum compellendas esse decernit.

§. 7. Supradictis vero Decretis Mulieres Tertii Ordinis, quæ collegialiter vivunt, non comprehendi, quinimo eas dispositioni Constitutionis Pii V. editæ Romæ anno 1566. 4. Kalend. Julii, quæ incipit *Cura Pastoralis* &c. penitus subjacere expresse declarat. Non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus. Dat. Romæ 20. Decembr. 1616.

4 Ex quibus clare patet, quod soli illi Tertiarii viri gaudent privilegiis sui Ordinis, & exemptione ab Ordinarii jurisdictione, qui *Collegialiter vivunt*, idest qui vivunt in aliqua communi Domo in Sæculo, aut Collegio sub Habitu, & Regula Tertiariorum approbata a Sancta Sede, *aut cum Claustralibus habitant*, idest qui dicto Habitu, & Regula Tertiariorum morantur intra septa sub Obedientia Superioris suæ Religionis, ut recte explicat Donatus *prax. Rer. Regular. tom.* 2. *tract.* 17. *quæst.* 3. *num.* 2. *&* 3. & alii passim, id aperte colligentes ex verbis citatæ Constitut. Leonis X. incip. *Dum intra*, & ex verbis adducti Decreti §. 2.

5 Item ex suprapositis clare patet, quod solæ illæ Tertiariæ mulieres gaudent dictis privilegiis, & exemptione, quæ virginalem, seu cælibem, aut castam vidualem vitam ducunt in domibus suis, aut suorum consanguineorum, vel affinium, facto tamen prius voto simplici in manu sui Superioris de servando vitam cælibem, aut castitatem vidualem sub Habitu, & Regula proprii Ordinis: Non autem ad id requiritur, quod dictæ Tertiariæ, Bizzochæ, seu Pizzochæ, seu Pizzocheræ, Mantellatæ, Corrigiatæ, aliæque similes *Collegialiter*, ut Tertiarii viri, *vivant*, *aut cum Claustralibus habitent*, ut recte notat Donatus *loco cit. num.* 4. & alii pasim id clare desumentes ex verbis expressis citatæ Constitut. Leonis X. incip. *Dum intra*, & citat. alterius Constitutionis ejusdem Pontificis incip. *Nuper in Concil. Lateranensi*, & ex verbis adducti Decreti §. 2. *&* 3.

6 Ut prædictæ Tertiariæ gaudeant omnino privilegiis sui Ordinis, & exemptione ab Ordinarii jurisdictione, requiritur etiam, quod a Superioribus Regularibus recipiantur, & admittantur ad Habitum de expressa licentia Ordinarii loci, & sint in ætate quadraginta annorum probatæ vitæ, ac bonis moribus præditæ, & habeant de proprio, unde sufficienter vivere possint, & non cum aliis viris, quam cum consanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu sibi conjunctis cohabitent. Sic expresse statuitur in adducto decreto §. 5. *verb. Superioribus autem*.

7 An autem prædictæ qualitates in hujusmodi Tertiariis concurrant? spectat ad Ordinarium loci id declarare. Sic expresse cit. Decret. §. 4. vide supra.

Unde ad id Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 15. *nu.* 1. Card. Petra *tom.* 4. *Comm. ad Const.* 14. *Martini V. n.* 21. tradunt sequentem formulam. 8

Dilecta Nobis in Christo N. Salutem, & benedictionem in Domino.

Ut tu, quæ bonis moribus imbuta, bonæque frugis, ac laudabilis vitæ existis, in ætate annorum quadraginta constituta, propria bona ex quorum fructibus honeste vivere vales, possides, & non cum aliis viris, quam cum tuis consanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu conjunctis habitas, prout hæc omnia nobis prævia informatione constare fecisti, Habitum tertii Ordinis S. P. N. quem postulasti, induere possis, per R. P. N. Ordinis Provincialem illum tibi conferendi licentiam, & facultatem concedimus, & impertimur. In quorum &c. Dat. &c.

N. Episcopus N.

An autem si omnia prædicta requisita in allato Decreto non serventur, Professio sit nulla? Variant Doctores. Lezana enim *Quæst. Regular. seu de casibus conscientiæ ad personas Religiosas utriusque sexus titul. de Tertiariis Regul. eorumque privil. cap.* 4. *num.* 4. & alii, dicunt Professionem adhuc esse validam ex eo quod in dicto Decreto non adsit Clausula irritans, nec Sacra Congregatio usa fuerit verbis *Non possunt admitti nisi &c.* sed verbo *Non admittantur*, & proinde actus admissionis dicendus est illicitus, non autem nullus. De Angelis vero *Opusc. de Tertiariis post tract. de expens. & melioram. num.* 14. *& seq.* & alii docent oppositum ex eo quod requisita sint de forma Professionis, ibi: *& ab Ordinario loci licentia prius impetrata*, sicque adimit Superioribus Regularibus aliter habitum ipsis conferendi facultatem, & proinde fecit, ut Tertiariæ a non habente facultatem Habitum obtinerent. At placet sententia, quam docent Cardinal. Petra *loco cit. num.* 23. dicens, quod dictum Decretum duas habet partes; Unam scilicet de contentis in Bulla Leonis X. quoad Habitus assumptionem, & votum, quæ cum essentialiter requirantur ad dictam Professionem certum est, quod si unum ex istis deficiat, Professio sit nulla. *Sacra Congregat. Immunit. in Asculana* 8. *Augusti* 1702. de quadam Tertiaria, quæ receperat quidem Habitum, sed non emiserat explicite votum Castistatis licet crederet teneri ad ejus observantiam ex dicto Religiosi tradentis Habitum, accusata de Infaticidio, censuit non gaudere privilegio Fori; verum dicta Sacra Congregat. supplicavit Sanctissimum pro aliquali commiseratione, ne deveniretur ad pœnam ultimi supplicii. Sic Cardin. Petra *loco citato* ex Riccio *Synopsi verb. Tertiariæ num.* 9. Et aliam habet partem de aliis contentis in allato Decreto Generali §. *V. verb. Superioribus*, quæ non important nullitatem Professionis; Unde si aliquod ipsis deficiat, adhuc Tertiaria gaudet privilegiis; Hinc *Sacra Congreg. Immu. in Spoletana* 12. *Septembr.* 1684. de quadam Tertiaria, quæ emiserat quidem Professionem, sed solum in anno vigesimo octavo contra allatum Decretum requirens ætatem quadraginta annorum, 9

 cen-

censuit hoc non obstante adhuc ipsam gaudere privilegio Fori. Card. Petra *loco cit.* ex Riccio *loc. cit. n.* 8.

10 Tertiariæ habentes dicta requisita gaudent privilegio Fori, & exemptionis a Gabellis; Sic sæpius respondit *Sacra Congregat. Immunit.* & signanter *in Neocastren.* 16. *Julii* 1626. *in Salernit.* 29. *Maii* 1629. *&* *in Interamnen.* 10. *Novemb.* 1638. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 14. *num.* 1. Etiamsi votum emiserint post motam litem, ut censuit *eadem Sacra Congregat. Immunit. in dicta Interamnensi* apud Riccium *in Synopsi verb. Tertiariæ nu.*

11 3. Unde ipsæ uti exemptæ etiam a jurisdictione Ordinarii, ut patet expresse ex §. 3. allati Decreti generalis, conveniri debent coram conservatore illius Ordinis, cujus Habitum deferunt, ut recte observat Matthæuc. *Offic. Curiæ c.* 53. *sub num.* 4. *vers. Exempto.* Ubi *n.* 5. ex Fagnan. *in cap. Nullus,*

12 *de Foro competent. num.* 65. recte subjungit, gaudere etiam privilegio canonis, & cum multis censet cardin. Petra *loco cit. n.* 10.

13 Tertiariæ, si habent requisita necessaria constitutionis Leonis X. non sunt molestandæ pro solutione oneris, ut dicitur *delle Bocche*. Sic *Sacr. Congreg. Immun. in Firmana* 21. *Februar.* 1699. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 204. apud *Riccium loco citat. num.* 4.

14 Item sunt immunes a Gabellis etiam quo ad animalia, quare injungitur Episcopo, ut publicet cedulones contra Datiarios ob executata earumdem animalia. *Sac. Congregat. Immunitat. in Tarentina* 27. *Martii* 1703. *lib.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 482. apud Ricc. *loc. cit. num.* 5.

15 Tertiariæ, quæ vivunt in congregatione absque clausura non gaudent dictis privilegiis. Card. Petra *loc. cit. num.* 19. Piasec. *in praxi part.* 2. *cap.* 3. *art.* 7. *n.* 13. Matthæucc. *loco cit. num.* 6. Nicol. *in Flosculis, verb. Clausura num.* 38. & alii passim. Et ratio est, quia ipsæ *in allato Decreto generali* §. 7. ut clare ibi patet, relinquuntur sub dispositione constitutionis S. Pii V. incip. *Circa Pastoralis Officii*, ubi Pontifex receptiones, & Professiones talium Tertiariarum in congregatione absque clausura viventium omnino irritat, & annullat, ubi: *Mulieres quoque, quæ Tertiariæ, seu de Pænitentia dicuntur, cujuscumque fuerint Ordinis in Congregatione viventes, si & ipsæ professæ fuerint, ita ut solemne votum emiserint, ad Clausuram præcise, ut præmittitur, & ipsæ teneantur. Quod si votum solemne non emiserint, Ordinarii, una cum superioribus earum hortentur, & persuadere studeant, ut illud emittant, & profiteantur, ac post emissionem, & Professionem eidem Clausuræ se subjiciant. Quod si recusaverint, & aliquæ ex eis inventæ fuerint scandalose vivere, severissime puniantur. Ceteris autem omnibus sic absque emissione Professionis, & clausura vivere omnino volentibus, interdicimus, & perpetuo prohibemus, ne in futurum ullam aliam prorsus in suum Ordinem, Religionem, Congregationemve recipiant; Quod si contra hujusmodi hanc nostram prohibitionem, & Decretum aliquas receperint, eas ad sic vivendum omnino inhabiles reddimus, ac illarum quaslibet Professiones, & receptiones irritas facimus, & annullamus;* Quod & confirmavit Gregorius XIII. constitution. incipiente: *Deo Sacris Virginibus.*

Et tales Tertiarias posse hoc tempore prohiberi, ne in communitate maneant, nisi Professionem cum quarto voto de perpetua clausura emittant ad formam dictæ Pianæ constitutionis, rescripsit *Sacra Cong. Episc. & Regul. in Lucen.* 22. *Januar.* 1596. apud Piasec. *loco cit.* Matthæucc. *loc. c. n.* 6. Card. Petra *loco cit. num.* 19. Et de facto Urbanus VIII. constitut. incip. *Pastoralis Romani Pontificis*, edita sub *anno* 1630. *die* 13. *Januarii* suppressit, & annullavit quamdam congregationem Mulierum, quæ in nonnullis Italiæ, & ultramontanis partibus sine ulla Sedis Apostolicæ approbatione ab aliquot annis in unum conveniebant vitæ religiosæ ducendæ prætextu, peculiarem, & distinctum Habitum deferentes, & multa pia opera peragentes; Unde consimiles Tertiariarum, seu Mulierum congregationes, vel penitus dissolvuntur, vel si tolerentur, remanent sub omnimoda Jurisdictione Ordinarii, ut censuit *Sac. Congregat. Concil.* 27. *Maii* 1677. in qua quidem agebatur de congregatione duodecim mulierum Tertiariarum in Oppido Cottunei emittentium quædam vota castitatis, Paupertatis, & Obedientiæ, sed non solemnia, & sine clausura; Ideoque proposito dubio: *An mulieres hujusmodi subsint Visitationi, & correctioni Episcopi? Sacra Congregatio*, audito Procuratore Generali PP. Reformatorum S. Francisci, censuit *Affirmative*. Et *Sacra Congreg. Episcop. & Regular.* confirmavit Decreta Episcopi facta circa dictas mulieres *in Laudensi* 27. *Junii* 1704. Et *Sacr. Congreg. Concilii in eadem* 15. *Junii* 1709. mandavit, ut Episcopus procederet ad Visitationem, & correctionem earum. Sic expresse refert Card. Petr. *loco c. num.* 20. Vide infra *num.* 52. 16

17

Tertiarii, & Tertiariæ habentes requisita Constitut. Leonis X, & allati decreti Sacræ Congregat. si decedant non sibi electa sepultura, & in Ecclesiis ordinis, cujus habitum assumpserunt, communis sepultura pro ipsis reperiatur, debent in ipsa sepeliri, alias sepeliri debent in Parochiali. Sic expresse statuitur *in allato Decreto* §. 5. Vide *supra sub n.* 3. 18

Si Tertiariæ post votum castitatis, & Professionem emissam, aliaque requisita servantes, contrahant matrimonium, quamvis peccent, ex quo violent suum simplex votum castitatis, tamen matrimonium est validum. *Sacra Congregat. Concilii in Marsicana validitatis matrimonii* 10. *Aprilis* 1660. & jam prius etiam *in Tudertina seu Balneoregien.* 8. *Julii* 1648. 19

Tertiariæ, quamvis dicta requisita habeant, acquire non possunt legatum relictum pro puellis professuris, quia debet dari iis, quæ profitentur tria vota substantialia, & solemnia, *Sacra Congregat. Concil. in Æsina* 8. *Junii* 1696. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 10. *formul.* 19. *num.* 7. Et in terminis Monialium, quæ sunt in Conservatoriis, ut non valeant habere dotes relictas pro monialibus censuit *Sacra Congreg. Concilii in Spoletana* 20. *Sept.* 1710. denegando hujusmodi indultum conservatorio pueri Jesu. 20

Tertiarii utriusque sexus in claustro non viventes 21

tes subjiciuntur Parochis quo ad Sacramentorum administrationem, nec possunt alteri peccata sua confiteri, quam confessario ab Episcopo approbato. *Communis*, Sic enim sæpe sæpius declaravit *Sacra Congreg. Conc.* & signanter *in Aquilana* 5. *Febr.* 1604. *in Stagnen.* 19. *Decembr.* 1620. *& in una Civitatis Castelli* 2. *Decembr.* 1623. *& Sacr. Congregat. Episcop. & Regul. in citato Decreto generali* §. 1. & sæpe alibi.

22 Tertiarii utriusque sexus non habentes dicta requisita Constitut. Leonis X. & allati decreti generalis Sacræ Congreg. habitantes in propriis domibus, sicut alii Laici, non gaudent privilegio fori, nec canonis, nec exemptionis ab oneribus publicis aliorum laicorum. Sic statuit Leo X. in cit. Constit. incip. *Inter cetera*, ibi: *Fratres autem, & Sorores Tertii Ordinis, nec non Mantellati, Corrigiati, Pizzocharæ, Cordellati, & alii quocumque nomine nuncupati in propriis domibus habitantes, sepulturam, ubi voluerint, eligere valeant. Sed die Paschatis tantum Eucharistiam, nec non Extremam Unctionem, ceteraque Ecclesiastica Sacramenta (Pœnitentiæ Sacramento duntaxat excepto) a proprio Sacerdote recipere, & ad onera, quæ Laicis incumbunt, perferenda teneantur, ac in foro sæculari coram Judicibus sæcularibus conveniri possint*. Et sæpe sæpius decrevit *Sacr. Congregat. Immunitat.* & signanter *in Eugubina* 26. *Julii* 1633. *in Forolivien.* 22. *Novembris* 1633. *in Policastr.* 19. *Julii* 1635. *in Tricaric.* 7. *Septemb.* 1638. *& in Tudertina* 20. *Decemb.* 1667. *& novissime in Faventina* 13. *Maii* 1727. & pluries etiam *Sacr. Congreg. Concilii, & Episcop. ac Regul.* ut refert Ursaya *tom.* 4. *part.* 1. *discept.* 3. *a num.* 8. cum aliis ibi cit.

23 Si tamen adsit alicubi consuetudo, ut fruantur privilegiis exemptionum etiam non habentes dicta requisita, talis consuetudo debet servari, ut declaravit *Sacr. Congreg. Immun. in Policastren.* 23. *Decembr.* 1636. *lib.* 3. *Decretor. Paul. pag.* 20. apud Riccium *in synopsi verb. Tertiarii n.* 3. ubi *sub n.* 6. subjungit; Et ubi asseratur contraria consuetudo, nihil innovetur, tam per curiam Ecclesiasticam, quam laicam, donec cognitum sit de tali consuetudine. *Sacra Congregat. Immunitat. in Sacnen.* 9. *Maii* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 188. quem citat, & sequitur Card. Petra *loc. cit. num.* 16.

24 Tertiarios utriusque sexus ad habitum propriæ religionis admittere, & recipere possunt omnes regulares ad id facultatem a Sede Apostolica obtinentes, & juxta legitimam consuetudinem cujusvis ordinis, sive superiores immediate per se, sive per alios ab ipsis delegatos. *Communis*.

25 Deveniendo autem specialiter ad Tertiarios utriusque sexus ordinis minorum, varia pro diversitate temporum, locorum, & personarum emanarunt Apostolica decreta, quibus brevitatis gratia relictis videndis, tum apud Orbem Seraphicum P. de Gubernatis, tum apud Lantuscham in Theatro regularium, tum apud Matthæuccium *Official. Curiæ capit.* 52. tum apud Card. Petram *tom.* 3. *Commentar. ad Constitution.* 4. *Nicolai IV. & tom.* 4. *Commentar. ad Constitut.* 15. *Martini V.* tum apud Bullarium Clementis XI. *in Decretis memorabilibus Sacræ Congregationis*. Hic solum juvat referre novissimas Constitutiones ad id editas a Benedicto XIII.

Et primo refertur ejusdem Benedicti XIII. Constitut. 6. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ providentia*; edita *die* 10. *Decembris* 1725. in qua sub §. 4. omnia privilegia a summis Pontificibus tertio ordini Sancti Patris Francisci concessa approbantur, & renovantur. Et *sub* §. 5. declaratur juxta alias antecessorum Pontificum declarationes, quod triplex Tertiariorum status unum & eumdem tertium ordinem, sanctum, meritorium, & verum, non Confraternitatem componit, & denuo eorum Regula confirmatur. Et *sub* §. 6. Minister generalis totius ordinis minorum, & secundarii Superiores confirmantur in auctoritate supra omnes tertiarios utriusque sexus. Et *sub* §. 9. Ministro generali totius ordinis injungitur propagatio tertiariorum utriusque sexus per universum orbem, eidemque ministro facultas conceditur statuendi quæ bonum eorum respiciunt. Et *sub* §. 10. declaratur, quod solis superioribus minorum de observantia privative ad alios competit quoscumque recipere ad tertium ordinem, ejusque confessarium, & visitatorem, qui præsideat, & rationes examinet, adsignare. Et *sub* §. 11. declarantur omnia irrita, & mera attentata quæcumque ab aliis præter voluntatem dictorum Superiorum de observantia circa tertios ordines istos, aut innovari, aut mandari contigerit. Et insuper declaratur, quod ubi jam est institutus, & fundatus dictus tertius ordo, alii fundari minime possint, nec a Conventu, ubi jam fundatus est, possint transferri ad alium dicto generali ministro totius ordinis non subjectum, & quod alias inter tertios ordines approbatos ab Apostolica Sede habendi non sint, nec gaudeant Indulgentiis, & privilegiis tertio huic ordini per eamdem Sedem Apostolicam impertitis. 26

Deinde nono Kalendas Junii 1726. idem Benedictus XIII. Constitut. 17. incip. *Ratio Apostolici ministerii*, statuit, quod tertiarii P. Capuccinorum ubicumque existentes, ab eorum ministro generali, & non ab alio dependeant, & fruantur omnibus indulgentiis, & gratiis tertiariis fratrum minorum concessis. 27

Et postea die 6. Julii 1726. idem Pontifex Benedictus XIII. Constit. 29. incip. *Singularis devotio* decrevit, quod tertiarii PP. minorum Conventualium fruantur privilegiis, & gratiis spiritualibus, quæ ceteris tertiariis concessæ fuerunt. Quæ tres tamen Constitutiones fuerunt una cum aliis moderatæ, & redactæ ad terminos juris a Clemente XII. Constit. incip. *Romanus Pontifex*. 28

At vero postremo die 21. Juni 1728. idem Benedictus XIII. Constit. 47. incip. *Dilecti Filii*, denuo confirmavit quæ pro tertiariis minorum de observantia in cit. Constit. 6. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ providentia* sancita sunt. Et hic ad uberiorem, & clariorem notitiam dantur præcisa hujus Constitutionis verba *sub* §. *Præterea* contenta, ibi: *Præterea quascumque Indulgentias, Indulta, Privilegia, Praerogativas, Favores, exemptiones, Libertates, Extensiones, & Concessiones, tam in genere, quam in specie in memorata Constitutione, quæ incipit* Paterna, *Tertiariis fratrum minorum de Ob-* 29

Observantia tributas, & per alias superius indicatas ad tertiarios fratrum minorum Conventualium, & Capuccinorum, eorumque superiores extensas, & ampliatas tenore præsentium confirmamus, & approbamus, & quatenus opus sit, ipsis fratribus Conventualibus, & Capuccinis, eorumque Tertiariis, in iis tamen, quæ præfatæ nostræ Constitutioni pro observantium Tertiariis editæ non adversantur, & non alias de novo concedimus, mandantes potissimum, ut quæ in ipsa circa erectionem unius dumtaxat Congregationis Tertiariorum pro unaquaque Civitate, aut loco, deque eorum transitu præscripta, & sancita sunt, aliis posterioribus nostris non obstantibus, inviolabiliter observentur. Et hæc postrema Constitutio, cum non sit hactenus revocata, nec moderata, est simpliciter attendenda, & per extensum est adducta sub verb. *Religiones Regulares art. 5. n. 55.*

30 Unde expresse patet, quod in quibuscumque civitatibus, aut locis, ubi erectus est, seu fundatus ordo, seu Congregatio Tertiariorum utriusque sexus a Minoribus de observantia, non potest amplius erigi, nec fundari a PP. Conventualibus, & PP. Capuccinis. Nec ab ipsis possunt alii ad habitum tertii ordinis recipi, & admitti, alias nullis gauderent indulgentiis, & privilegiis, ut expresse sancitum est in dicta Constitutione *Paterna*. Nota. Attamen quidquid sit de hoc, nunc vide quæ in tom. 2. sub verb. *Capuccini n. 1.* novissime adducta sunt, & conclude sicut ibi.

31 Tertiarii utriusque sexus ordinis minorum, etiamsi in propriis domibus sæcularibus habitent, nec habeant requisita Constitut. Leonis X. & decreti generalis Sacr. Congreg. allati supra *sub n. 3.* gaudent omnibus indulgentiis, quibus gaudent ipsimet fratres minores, ac moniales S. Claræ. Vide verb. *Indulgentia art. 5. a num. 23. ad 27.* ubi multa de plurimis indulgentiis, quibus fruuntur dicti tertiarii utriusque sexus, etiamsi in propriis domibus sæcularibus habitent.

32 Dicti tamen tertiarii ordinis minorum, sicuti & ceteri alii, si non habeant præfata requisita Constitut. Leonis X. & decreti generalis Sacræ Congregationis non gaudent, nec privilegio fori, nec canonis, nec exemptione aliqua ab oneribus, & muneribus publicis aliorum laicorum, & patet ex adductis supra *n. 22.*

33 Nisi tamen alicubi adesset consuetudo, ut fruerentur privilegiis exemptionum etiam non habentes dicta requisita, ut per allata decreta *sub num. 23.*

34 Ad hoc, ut tertiarii utriusque sexus, in propriis domibus sæcularibus degentes gaudeant omnibus indulgentiis, quibus gaudent ipsimet fratres minores, & moniales S. Claræ, sufficit, ut recipiant, & deferant habitum juxta morem, & formam, quæ pro diversitate regionum hactenus ab eisdem tertiariis servata est; Sic colligitur ex cit. Constit. Benedicti XIII. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ providentia* §. 10. ubi expresse conceditur superioribus nostri ordinis *Utriusque sexus Christifideles juxta morem dicti ordinis recipere*, quæ Constitutio confirmata est in citata alia ejusdem Pontificis incip. *Dilecti Filii*, quæ hactenus nec est revocata, nec moderata. Item ex ejusdem Benedicti XIII. Constitut. incip. *Pretiosus* §. 54. ibi: *Retineri tamen posse habitus formam, quæ pro regionum diversitate hactenus ab eisdem Tertiariis servata est.* Etiamsi sit parvus habitus, seu parvum 35
scapulare, ut sæpe sæpius ipsum sic appellatur a Sacra Congregatione, tum a Summis Pontificibus, & signanter in causa vertente inter Capuccinos, & minores de observantia regni Sardiniæ, ubi quærebatur: An patribus capuccinis regni Sardiniæ liceat dispensare, seu distribuere *Habitum*, seu *Scapulare parvum* cum cingulo S. Francisci? Et *Sacra Congregatio Episcop. & Regul. die 16. Novembr. 1703.* respondendo ad quæsitum vocat ipsum *Scapulare*, seu *habitum parvum*. Quod & confirmarunt Clemens XI. Constitut. incip. *Emanarunt nuper*, & Benedictus XIII. Constit. incip. *Ratio Apostolici ministerii* ipsum appellando, uti ipsa Sacra Congregatio, *Scapulare*, seu *habitum parvum*; sub quo nomine, & modo, sive forma ipsum non vocassent, nec permisissent, si non sufficeret pro lucrandis indulgentiis ipsum recipientibus, & deferentibus concessis. Vide dictam Constitut. incip. *Ratio Apostolici ministerii*, in qua continetur dicta Constitutio Clementis, & Decretum Sacr. Congregationis; Et revera Pater Michael Angelus a Bugliasco in regula tertii ordinis Pœnitentium Seraphici P. Sanct. Francisci Typis edita Januæ, *cap. Dell'utilità di quest'ordine de' Penitenti pag. 81.* sic habet expresse: *Portano i fratelli, e Sorelle di quest'ordine il Scapulario sotto le vesti cinto col cordone, il quale se sarà solo un terzo di palmo, come concede Giulio II. averà le cordicelle per poterlo cingere.*

36 Tum quia, ut habetur *in Compendio privilegiorum fratrum minorum, & aliorum mendicantium, & non mendicantium ab Alphonso Casarubios secundo edito, & a P. Hieronymo a Sorbo quibusdam additionibus locupletato sub verb. Tertiarii fratres, & Sorores §. 29.* Innocentius VIII. concessit ut *suscipientes habitus mantellatorum, sive mantellatarum ordinis S. Augustini, licet habitum illum cum licentia Prioris loci non retineant, nec continue deferant, corrigiam tamen retinentes, ac deferentes, eisdem privilegiis, gratiis, immunitatibus, & indulgentiis gaudeant, quibus ipsi mantellati, & mantellatæ gaudere possunt.* Unde dicendum est, quod simili modo per viam communicationis gaudeant iisdem indulgentiis Tertiarii ordinis minorum deferentes cingulum, & insuper ipsum *Scapulare*, seu *parvum habitum*, ut appellant citati Pontifices, & Sac. Cong. Eo vel maxime, quod chordigeri lucrari possunt etiam illas indulgentias, quas Paulus V. concessit omnibus regularibus, & indulgentias omnes fratribus minoribus directe, & in specie concessas, ut patet ex dictis sub verb. *Indulgentia art. 5. n. 30. & 31.*

37 Habitus tertii ordinis S. P. N. Francisci non potest conferri nisi a Superioribus ordinis, aut ab aliis ab ipsis delegatis; Et nullatenus conferri potest ab aliis tertiariis, ut referente Ursaya *tom. 8. p. 1. discept. 1.* decisum fuit *a Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Faventina Superioritatis*, inter PP. reformatos Sancti Francisci Faventiæ, & Tertiarios Sancti Antonii ejusdem civitatis, in qua *die 18. Junii 1717.* proposita causa in Congregatione Episcop. & Re-

Regul. per Card. Corsinum sub sequentibus quatuor dubiis.

I. An donatio facta Patribus sustineatur in casu &c.

II. An Tertiarii sint subjecti gubernio spirituali PP. Reformatorum in casu &c.

III. An Tertiarii possint alios admittere ad habitum, eorumque Professiones recipere: Et quatenus Affirmative;

IV. An admissiones ad habitum, & Professiones hactenus sequutæ in manibus Tertiariorum sustineantur?

Ad I. Responsum fuit Affirmative.

Ad II. Affirmative in concernentibus spiritualia in Ecclesia S. Antonii.

Ad III. Negative.

Ad IV. Pro sanatione.

38 Tertiarii utriusque sexus post annum integrum probationis, seu novitiatus a die recepti, seu suscepti habitus, professionem emittunt in manibus Superioris ordinis, seu visitatoris sub hac forma:

Io fratello N. o Sorella N. prometto a Dio Onnipotente, ed alla B. Maria sempre Vergine, ed al beato S. Francesco, ed a tutti i Santi del Cielo, ed a Voi Padre, d'osservar tutto il tempo di mia vita la regola de' frati di Penitenza instituita dal P. S. Francesco, e per Papa Niccolò IV. confermata, ed i comandamenti di Dio, e soddisfare come conviene per le trasgressioni, che commetterò contro questo modo di vivere, ogni volta che sarò dimandato dal mio visitatore.

39 Et hæc formula Professionis est ad tenorem præscriptæ in capite secundo ejusdem regulæ tertii ordinis approbatæ a Nicolao IV. Constitut. incip. *Supra montem*, ut etiam recte observat Matthæucc. *loc. citat. num. 9.*

40 Ex qua formula Professionis, & præsertim ex illis verbis, *instituita dal Padre S. Francesco*, clare stat dictam regulam fratrum, & sororum de Pœnitentia fuisse a Seraphico nostro P. S. Francisco, Deo inspirante primo concinnatam, & non a Nicolao IV. ut aliqui non satis de hac re conscii existimarunt; Et id expresse asserit Leo X. Constitut. incip. *Inter cetera*; ubi pluries ait dictam tertiariorum regulam fuisse a S. P. Francisco editam, & a Nicolao IV. confirmatam, & approbatam; Quod & asserit Laertius Cherubin. ad Constitut. 2. Nicolai IV. & 42. Leonis X. Idem ceteris clarius sæpius affirmat Clemens VII. Constitut. incip. *Ad uberes fructus*; Et jam ab sua origine fuit hic tertius ordo communiter S. Francisci a Summis Pontificibus appellatus, & uti talis recognitus, plurimis privilegiis ornatus, ac omnibus Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque prælatis summe commendatus, ut apparet ex brevi Gregorii IX. incip. *Detestanda humani hostis*; Quod & fecit Innocentius IV. Brevi incipien. *Debemus Nos*, aliique Summi Pontifices Nicolao IV. anteriores. Unde Minoritica Religio in officio ejusdem Seraphici P. Sancti Francisci a Sancto Bonaventura præcipue composito, & a S. Romana Ecclesia comprobato, Antiphona tertia ad laudes solemniter canit: *Tres ordines hic ordinat; primumque fratrum nominat minorum, pauperumque fit dominarum medius, sed pœnitentium tertius sexum capit utrumque*. Facile tamen crediderim Nicolaum IV. ejusdem Sancti Patris Francisci filium; quædam ex suis inseruisse, aliquidque pro temporis, & ipsius ordinis ratione immutasse; Quorum utrumque ipse Nicolaus IV. non obscure insinuavit Constitut. incip. *Unigenitus*, quam refert Antonius de Sillis *lib. de Origine, & profectu tertii ordinis tom. 2. pag. 7.* & sequitur eruditissimus P. Waddingus *tom. 2. Opusculorum B. Franc. in Argumento regulæ Tertiariorum, sive Fratrum de Pœnitentia*; ubi ante hæc habet.

Quam (Pœnitentiam) dum cœlesti fervore, & cumulato fructu in multis Italiæ locis beatus hic legislator noster prædicaret, sed præcipue in oppido Canarii, quod in Umbria in valle Spoletana per quatuor millia passuum ab Assisio distat, oppidani omnes, & ex aliis Pagis, & civitatibus turmatim ad virum Dei ejus prædicationis igne succensi, undique confluebant, nullo pavore suspensi, nulla cura distracti, & se novis pœnitentiæ legibus vincire velle significabant. Qui ne imbecilles mulieres, & periculis facile expositas, consortium præsidio orbaret, nec homines uxorum licita, & optata societate privaret, & loca, urbesque penitus depopulari videretur, nec hos in religiosorum sodalium recipere, nec illas in sanctimonialium claustra recludere, consultum judicavit. Unde communem utriusque hoc institutum præscripsit ad 14. plenæ conversionis annum, & Virginei partus 1221. in quo utriusque sexus omne genus, tam sæcularium, quam ecclesiasticorum facillime, & sub suavi jugo, sub propriis tectis, propria gaudens hereditate, Deo inserviret, ordinem suis statutis firmavit, legibus munivit, & propria regula corroboravit. Hæc ille. 41

Unde S. P. N. Franciscus inter omnes religionum regularium fundatores primus, ni dicam unicus, fuit, qui tertium ordinem de pœnitentia instituit, cujus exemplum deinde aliquæ aliæ præsertim mendicantes sequutæ sunt religiones, ut tradit P. Antonius de Venetiis, in *Viridario Seraphico italice impresso tom. 1. p. 1. cap. 12.* & alii de hac re scribentes. Eumque S. Pater *de Pœnitentia* nuncupavit, fortasse, ut placet S. Bonaventuræ, quia sicut pœnitentia est via communis ad cœlum, sic ordo iste cujuscumque status & sexus viros, feminas, clericos, & laicos solutos, & ligatos, seu conjugatos amplectitur, ac neminem excludit, omnesque hunc ordinem ingredi, illumque profiteri possunt; Sicque per omnium pœnitentiam in hoc mirifico ordine omnibus commodam, omnibusque ab ipso paratam, verificetur universalis prolabentis Ecclesiæ reparatio sibi a Jesu Christo, e Cruce pendente miraculose indicta, juxta primam laudum Antiphonam in festo ejusdem Sacrorum Stigmatum a minoritica religione a Sede Apostolica comprobatam quotannis cani consuetam; *Crucis vox hunc alloquitur, ter dicens; Tu te præpara; Vade Francisce, repara domum meam, quæ labitur*; Quapropter de eo grata Sancta Catholica Romana Ecclesia tanto pro beneficio recepto medio Seraphici S. P. N. Francisci, ac trium sacrorum ordinum ab ipso institutorum, in coronatione Summi Pontificis, nullius alterius Sancti canit collectam præter illam ipsius, tres dumtaxat canendo, primam nempe de Spiritu 42 43

ritu Sancto, ut eam illuminet, secundam de B.M.V. ut eam protegat tertiam de S. P. N. Francisco, ut sicut eam a casu reparavit, eamdem continue sustentet, uti jam adnotavimus sub verb. *Papa art.*1. *num.* 73. & notant passim de hac coronatione scribentes.

44 Et fuisse vere hunc tertium ordinem a S. P. N. Francisco institutum, Christus, ipse testari voluit mysteriosa illa, ac miraculosa revelatione in Monte Alverniæ ei facta ipsi apparens in forma Seraphim, terque ei dicens, ut aliquid donaret, ac omnibus nudus Seraphicus Pater, suo in sinu tres aureas monetas miraculose reperiens, easdemque statim ipsi Christo summa cum lætitia elargiens, meruit hæc ab ipso audire: Scias Francisce, tres has pretiosissimas monetas mihi elargitas, tres illos esse ordines a te tanto caritatis, ac pietatis favore institutos, quorum præmio, ac remuneratione mox te faciam mearum plagarum participem; ut sic te ducem, ac signiferum meæ passionis, & crucis constituam. Inde, ut ostenderet Christus Dominus, æque sibi gratam fore pretiosam illam auream monetam hujus tertii ordinis, ac alias duas aliorum duorum ordinum, sicut hos duos, ita & istum amplissimis favoribus insignire voluit, tum in ordine naturæ, tum in ordine gratiæ, & gloriæ, ipsum ditando innumerabilibus potentatibus, imperatoribus, imperatricibus, regibus, reginis, utriusque sexus ducibus, ac principibus, marchionibus, marchionissis, comitibus, ac comitissis, aliisque conspicuis undequaque personis, etiam ecclesiasticis, Episcopis nempe, Archiepiscopis, Patriarchis, Cardinalibus, & insuper etiam pluribus Summis Pontificibus, qui teste Miranda *in Regula tertii ordinis pag.* 340. huic Seraphico ordini se adscripserunt, & sub Pontificis vestibus suum sacrum habitum gestaverunt, ut vere, ac jure gloriari possent se esse filios Seraphici patriarchæ institutoris. E quibus omnibus supradictis plurimi virtutum laude, miraculorum gratia, & Sanctitatis gloria conspicui evasere, ac in dies continue evadunt, ut videre est apud Antonium de Sillis, Waddingum, Mirandam, Petrum Antonium de Venetiis, Chronicas fratrum minorum, omnesque de hoc mirifico tertio ordine S. P. N. Francisci Scriptores, & regulæ expositores, de qua merito potest dici illud Apostoli *ad Galatas cap.* 6. *num.* 16. *Quicumque hanc regulam sequuti fuerint, pax super illos, & misericordia.*

45 Tertiarii utriusque sexus hujus tertii ordinis non obstante supradicta formula emissæ Professionis, per transgressionem præscriptorum, in sua regula, nisi alias ad eas sint obligati ex divinis, vel Ecclesiasticis præceptis, nullum committunt peccatum, nec mortale, nec veniale; Et quod nullum incurrant peccatum mortale, habetur expresse decisum a Nicolao IV; in cit. Constitut. *Supra montem cap.* 20. *ipsiusmet regulæ*, ibi: *Ceterum in præmissis omnibus, ad quæ fratres vestri ordinis, non ex divinis præceptis, vel statutis tenentur Ecclesiæ, nullum ipsorum ad culpam mortalem volumus obligare, sed impositam sibi pœnitentiam pro transgressionis excessu prompta humilitate recipiant, & efficaciter studeant adimplere.*

46 Item a Leone X, Constitut. 42. incip. *Inter cetera cap.* 10. *ejusdem regulæ contenta sunt consilia ad facilius salvandas animas viatorum, & nulla sunt obligatoria ad peccatum mortale, vel veniale, nisi humano, vel divino jure aliquis alius esset obligatus. Obligantur tamen fratres, & sorores facere pœnitentias sibi a Superioribus impositas, quando super hoc requiruntur.* Ubi, ut clare vides, hic Pontifex expresse declarat, quod nulla contenta in dicta regula sint obligatoria ad peccatum nequidem veniale, ibi: *Nulla sunt obligatoria ad peccatum mortale, vel veniale.*

Hinc, ut recte monent passim doctores, debent 47
Tertiarii utriusque sexus, antequam professionem emittant, plene instrui a Superioribus, seu visitatoribus, aut commissariis specialiter deputatis, quod præfati Pontifices nolunt eos ex vi professionis, & regulæ, obligari, nec ad peccatum mortale nec veniale, nisi propter ignorantiam, & errorem existiment se ad promissa in vim promissionis sub culpa obligari.

Tertiarii nostri ordinis in sæculo degentes possunt uti nostro Breviario Franciscano. Vide verb. *Officium Divinum art.* 3. *num.* 57. *& seq.* 48

Alia ad rem. Vide verb. *Eremita a num.* 18. & verb. *Religiones Regulares art.* 5. *num.* 14. verb. *Vestis num.* 17.

Tertiarii qui nondum compleverint annum 20. 49
nequeunt retineri in conventibus. Vide verb. *Habitus a num.* 33. *ad* 35.

Additur attendenda peculiaris Constitutio Bene- 50
dicti XIII. incip. *Exponi nobis*, edita 30. Septembris 1729. anno sexto sui Pontificatus, in qua ad instantiam P.F.Bonaventuræ Gervasi Procuratoris generalis fratrum tertii ordinis S. Francisci ad tollendas quascumque molestias, & vexationes, quas non minus tertiarii sæculares hujusmodi, quam minister generalis, aliique superiores subalterni sibi inferri posse verentur ab iis locorum Ordinariis, qui dictos tertiarios sæculares suæ obedientiæ subjacere vellent litteras suas anni 1725. 10. Dec. editas anno secundo, per quas inter alia tertiarii de pœnitentia nuncupati, directioni, curæ & Regimini ministri generalis, ac superioribus ordinis Sancti Francisci de observantia subjiciuntur, seu subjecti declarantur, confirmat ad tenorem Constitutionis Clementis VII. incip. *Dum uberes fructus*, & Pauli III. incip. *Ad uberes fructus*: In quibus prædictus tertius ordo admissus fuit ad participationem privilegiorum quatuor ordinibus mendicantibus, & nominatim ordini fratrum minorum S. Francisci ab S. Sede concessorum, & hanc participationem in suis litteris confirmatam, ad majorem cautelam denuo concedit: & dictas suas litteras, quibus præfati tertiarii curæ, & regimini ministri generalis, ac superiorum fratrum minorum S. Francisci de observantia subjiciuntur, seu subjecti declarantur, ad tertiarios etiam sæculares tertii ordinis, ut ejusdem superiorum directioni, curæ, & regimini pariter subjaceant, auctoritate Apostolica perpetuo extendit, & ampliat.

Alia ad rem addita, & observanda: Vide Con- 51
stitutionem Clementis XII. incip. *Apostolicæ Servitutis*; Constitutionem Benedicti XIV. incpi. *Emanavit nuper*; aliam ejusdem incip. *Ad Romanum Pon-*

Pontificem; & adhuc aliam ejusdem incip. *Inexhausti Ecclesiæ Thesauri*: Et attendenda est sequens resolutio Sacr. Congr. Episcop. & Reg. nempe.

In causa Narniensi Juris admittendi, & vestiendi tertiarios vertente inter Episcopum Narniensem, illiusque promotorem fiscalem ex una & conventum & patres minorum Sancti Francisci Stronconii, illorumque patrem procuratorem generalem ex altera, partibus, propositum fuit infrascriptum dubium, videlicet.

An liceat regularibus observantiæ admittere tertiarias ad habitum sine votis, irrequisito Ordinario, & an illarum admissio facta irrequisito Episcopo sustineatur in casu?

Sacra Congregatio Eminentissimorum, & Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium negotiis & consultationibus Episc. & Regularium præposita, referente Eminentissimo D. Card. Bichi Ponente, partibus auditis, ac re mature discussa ad suprascriptum dubium Respondit: *Affirmative, absque tamen ulla exemptione*.

Romæ 5. Septembris 1738.

52 Huic articulo sub num. 17. addendum est, quod excitata controversia inter Episcopum Lunen. Sarzanen. & Tertiarias Ord. S. Francisci de observantia collegialiter in conservatorio Massæ viventes sub cura dictorum patrum; *Sacra Congregatio Concilii die* 30. *Januarii* 1723. respondit *Conservatorium esse subjectum omnimodæ jurisdictioni Episcopi, citra tamen approbationem Sacræ Congregationis quoad dictum Conservatorium*. Sic apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Congregationis Concil. *tom.* 2. *in dict. Lunen. Sarzanen. Visitationis Sa-*
53 *crorum Liminum*. Nec obstat Constit. Bened. XIII. incip. *Paterna sedis Apostolicæ Providentia* edita pro omnimoda exemptione Tertiariarum Ordinis Minorum de Observantia a jurisdictione Ordinariorum, & Parochorum; nec alia ejusdem Constit. incip. *Pretiosus* edita pro simili omnimoda exemptione Tertiariarum præclarissimi Ordinis S. P. Dominici in qua §. 55. ita sancivit: *Attendentes insuper per annos, ut accepimus, centum & sexaginta ab edita dicta Constitutione S. Pii V. & per sæculum & ultra post Decretum Congregationis Episcoporum, & Regularium emanatum* 20. *Decemb.* 1626. *ejuscemodi Tertiarias collegialiter viventes pluribus in locis, scientibus, ac tacentibus Ordinariis floruisse, & etiam nunc florere sine clausura, declaramus, volumus, & mandamus, easdem ad neutram absolute teneri, aut esse compellendas; non obstantibus contrariis ordinationibus, etiam Apostolicis, quibus expresse per præsentes derogamus*.

54 Non obstat inquam dicta utraque Constitutio Benedicti XIII. quia cum aliis ad favorem Regularium editis ab eodem Pontifice, fuit utraque moderata, & reducta ad terminos juris Communis, Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum, a Clemente XII. tertio Kalendas Aprilis 1732. Constitution. incip. *Romanus Pontifex* jam a me ad litteram adducta *tom.* 5. *verb. Privilegium art.* 3. *num.* 64. in qua sic expresse habetur: *Statuimus & decernimus, de omnibus & singulis prædictis Litteris, & Constitutionibus, quæ ab eodem Antecessore nostro Benedicto prodierunt, nec non de omnibus Privilegiis, Gratiis, Favoribus, Indultis, exemptionibus, Facultatibus, & Declarationibus in iisdem contentis eam deinceps decisionem, ad judicium etiam in foro conscientiæ habendum quod sive jure communi, sive ex Concilio, sive ex Decretis, & Constitutionibus Apostolicis, sive ex aliis legitime habebatur, antequam eædem Litteræ, & Declarationes ab eodem Benedicto concessæ fuissent; perinde scilicet ac si illæ non emanassent, ad quam dispositionem, ejusque pristinum statum, ac terminum omnia superius enunciata, omnino reducimus & reducta esse volumus, itaut in posterum supradicti Ordines Regulares earumdem Litterarum & Constitutionum usu, commodo, & effectu penitus carere debere intelligantur*. Unde, ut vides, & recte tradit Bened. XIV. *volum.* 5. *notificat.* 17. §. 2. redit in pristinum jurisdictio Ordinariorum supra Tertiarias collegialiter viventes, ac si minime emanassent dictæ Benedictinæ Constitutiones, eas a tali jurisdictione eximentes, qua dicta pristina jurisdictione utens ipse, ceu vigilantissimus, & zelantissimus Archiepiscopus Bononiensis, uti sibi omnino subjectas eas libere visitavit. Vide *ipsum volum* 2. *notificat.* 9. *cit. notificat.* 17. §. 2. ubi plurima scite & erudite suo more adducit ad rem.

Sæculares Tertii Ordinis gaudent præcedentia supra quascumque laicales Confraternitates. Sic expresse statuit Benedictus XIII. Constitution. incip. *Ad nostram audientiam*. Et novissime Benedictus XIV. Constitution. incip. *Emanavit nuper*, in qua confirmat etiam Decretum Sacræ Congregat. Episcopor. & Regularium ad id editum. Et talis præcedentia eis competit, sive sub propria Cruce, sive sub illa FF. incedant. Idem *ibidem*. Eorum habitum esse non solum vestem totalem, sed etiam particularem, scilicet scapulare, & cingulum, expresse declarat. Idem *ibidem*. Nova concessio, & præfinitio Indulgentiarum pro Fratribus, & Sororibus Tertii Ordinis sæcularis S. P. N. Francisci Assisiensis facta est novissime ab eodem Benedicto XIV. Constit. incip. *Ad Romanum Pontificem*. Item nova Indulgentiarum concessio pro personis sæcularibus utriusque sexus, tam Tertio Ord. S. P. Francisci de Paula adscriptis, quam Chordigeris ejusdem Sancti Funiculum benedictum deferentibus facta est ab eodem Constitut. incip. *Inexhausti*. Tertiarias subjectas esse jurisdictioni Parochorum, in quorum Parochiis sine clausura convivunt, censuit *Sacra Congregat. Concil. die* 26. *Aprilis* 1749. *in Januen.* pro Tertiariis inclyti Ordinis S. P. Dominici, & confirmavit idem Bened. XIV. Const. incip. *Emanavit nuper*. Quæ omnes Constitutiones attendendæ nunc sunt, non attentis amplius aliis, quæ in contrarium jam in Opere his de rebus tradidimus. 55 56 57

* Mulieribus Tertiariis non collegialiter viventibus non possunt Regulares dare habitum sui Ordinis sine licentia Episcopi Diœcesani, cui debent rite probare, habere se hoc privilegium Sedis Apostolicæ, feminas illas esse moribus probatas, habere illas ultra annum decimum quartum, tantum possidere de annuis reditibus, ut habeant sa- 58

tis ad alimenta; ac denique non cum aliis eas cohabitare, quam cum necessariis in primo tantum gradu consanguinitatis, vel affinitatis sibi conjunctis, ut ex Decret. Sacr. Congr. in causa Mazariensi die 10. Maii 1727. *De Synodo Diœces. lib.* 7. *cap.* 41. §. 8.

59 Tertiariæ non collegialiter viventes ex recepta Sacr. Congregationis immunitatis opinione gau-
60 dent immunitate fori. Vicissim autem Tertiariæ in domibus privatis habitantes eodem privilegio non gaudent, ut ex Doctoribus definitur *Instit. Eccl.* 105. §. 68.

61 De argumento hujus artic. plura ad rem disserit P. Gaudentius de Janua in suo opere *de Visitatione tom.* 3. *cap.* 7. *dub.* 17. *sect.* 3. Eum igitur consule, ubi necessitas exigat; nec non quæ ex Theologo Romano desumpta subjicientur ad calcem hujus Tomi.

TESTAMENTUM.

ARTICULUS I.

Testamentum quoad ejus naturam, divisionem, & solemnitates ad ipsum requisitas.

1 TEstamentum ex eo appellatur, quod testatio mentis sit. Textu expresso *in princip. Institut. de Testamentis ordinandis*. Et sic *Communis Doctorum*.

2 Testamentum est ultima nostræ voluntatis dispositio seu ordinatio cum directa Heredis institutione. *Ita in re Communis*, *arg. leg. Testamentum* 1. *ff. Qui testamenta facere possunt*, ubi Testamentum a Modesto sic definitur: *Testamentum est voluntatis nostræ justa sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult*. Quæ definitio, quamvis a multis ut legitima recipiatur, a pluribus tamen ob omissam particulam *cum Heredis institutione*, ut manca, & imperfecta rejicitur, eo quod
3 Heredis institutio sit de essentia Testamenti. Nullum enim Testamentum, quantumvis privilegiatum valet, vel subsistit sine Heredis directa institutione, ut tenet Communissima Doctorum ob textus expressos §. *Ante Heredis* 34. *Insti. de Legatis*, ibi: *Testamenta vim ex institutione Heredis accipiunt, & ob id veluti caput, atque fundamentum intelligitur totius Testamenti Hæredis institutio*, §. *In primis* 1. *Institut. de Fideicommissariis hereditatibus*, ibi: *In primis sciendum est opus esse, ut aliquis recto Jure Testamento Heres instituatur...... alioquin inutile est Testamentum, in quo nemo Heres instituitur*; *leg. Proxime* 3. *ff. De his, quæ in testamento delentur, inducuntur, vel inscribuntur*, ibi: *Non potest ullum Testamentum valere, quod Heredem non habet*, *leg. Quod per manus* 10. *ff. de Jure Codicillorum*, ibi: *Testamentum, quod vires per institutionem Heredum accipit*; *leg. Jubemus* 29. *ff. Quod si*, *Cod. de Testamentis*, ibi: *Quod si non fuerit observatum & nomen Heredis, vel Heredum non fuerit manu Testatoris scriptum, vel voce coram testibus nuncupatum, hoc Testamentum stare minime patimur*, cum similibus.

(*) Antequam ad varias testamenti species deveniamus, non abs re erit eas primo recensere, quæ antiquitus obtinebant, quæ licet obsoleverint, plurimum tamen conferunt, ut intelligantur ea, quæ nunc in testamentis observantur. De his ita Ulpianus *fragm. tit.* 20. §. 2. *Testamentorum genera fuerunt tria, unum quod CALATIS COMITIIS, alterum quod IN PROCINCTU, tertium quod PER ÆS ET LIBRAM appellatum est*. Ut intelligatur quidnam esset testamentum factum *CALATIS COMITIIS* præmittendum est *COMITIA* a *COEUNDO* dicta esse, & nihil aliud in se continere nisi conventum populi Romani ad suffragium de aliqua re ferendum. Varia eorum genera erant, nimirum *Curiata*, *Centuriata*, & *Tributa*. Nam Romulus Urbem ac populum in tres partes, ac regiones distribuit, quas *Tribus* vocavit, singulas autem *TRIBUS* in decem *CURIAS* divisit, adeo ut Romæ triginta essent *CURIÆ*, quibus singulis singulos præfecit *Curiones*, & propria cuique *CURIÆ* sacra assignavit. His *CURIIS* similes nunc sunt Parochiæ, quibus loco *Curionum* præsunt Parochi, de quibus etiam alibi disseruimus titulo de *Decanis*. Harum triginta *CURIARUM* numerus permansit, *Tribuum* vero numerus crevit usque ad triginta quique: quatuor Urbanæ, cæteræ Rusticæ erant; & hæ quidem Urbanis longe præstantiores, in quas scilicet optimi quique ac præstantissimi cives referri se ac censeri curabant, cum Urbanæ opificibus, præconibus, scribis, cæteraque turba forensi potissimum constarent. Fuit & alia populi Romani divisio ex instituto Regis Servii Tullii in Classes, & Centurias, in quas quisque pro modo census, quem professus erat, distribuebatur. Prima Classis quæ ditiorum erat, continebat decem & octo equitum, & triginta peditum Centurias. Secunda Classis duas supra viginti. Tertia viginti. Quarta duas supra viginti. Quinta triginta Centurias habebat. Sexta Classis, quæ egenorum erat pro una Centuria habebatur. Erant igitur omnes Centuriæ centum nonaginta tres.

Ex his intelligere est quid sint *Curiata Comitia* quid *Centuriata*, quid *Tributa*; nimirum ea in quibus per singulas *Curias* suffragium ferebatur, ut quod major pars *Curiarum* jussisset, a Populo jussum videretur, Curiata Comitia dicebantur. Quod si per Centurias suffragium ferretur, *Centuriata*, si per Tribus, tributa Comitia erant. *Calata* autem *Comitia* non sunt proprium Comitiorum genus, & ita initio dicta sunt omnia Comitia a Græco verbo ΚΑΛΕΙΝ, quod est *Vocare* quasi convocata. Cum autem in usu hæc vox esse desiisset nomen *Calatorum Comitiorum* his tantum Comitiis remansit, quæ pro collegio Pontificum, & his, quæ Testamentorum condendorum gratia habebantur, idque religionis cujusdam, & antiquitatis ratione. Hæc Comitia condendorum Testamentorum gratia bis in anno pacis tempore habita fuisse refert Theophilus *Instit. tit. qui testam. fac.*

fac.pot. ibi: Quicumque Testamentum facere volebat illud in concione Populi condebat per modum legis rogando, ut quis sibi hæres esset, quæ rogatio populi suffragio confirmabatur. Scilicet existimabant Romani Legem ex qua hæredes ab intestato habebant, nonnisi alia lege in Comitiis lata tolli posse. His Comitiis interveniebant Pontifices, nimirum ut sacra privata testatoris ad hæredem transirent, & ita Testamenta fiebant *CALATIS COMITIIS*.

Quod spectat ad testamentum *IN PROCINCTU* illud in rebus trepidis Cives Romani cincti, & ad bellum proficiscentes, & quasi devoti Diis Manibus faciebant. Hæc enim devotorum ultima voluntas pro lege erat, tacito populi suffragio rata. Hujus testamenti meminit Plutarcus in Vita Coriolani, ubi moris fuisse refert apud Romanos, ut *Milites in acie jam jam profecturi ad pugnam testamentum facerent nuncupando viva voce coram tribus, aut quatuor testibus quem sibi hæredem vellent*. Extra tale periculum milites testabantur jure ordinario.

Exoleverunt autem testamenta *IN PROCINCTU*, ex quo bella auspicato geri desierunt, quod jam Ciceronis ævo usurpatum fuisse, ipse testatur *de natur. deor.* lib. 2. cap. 3. Comitia autem condendorum testamentorum causa minus frequentari, & sensim exolevisse dudum ante debuerant, ex quo scilicet, latissima testandi facultate per legem duodecim Tabularum unicuique concessa, Jurisconsulti qui legis actiones componebant, varias ex lege, & legis interpretatione agendi formulas & modos solemnes invenerunt ipsi, & ritum testandi solemnem, cujus ope non amplius necesse haberent cives expectare tempus Comitiorum. Hic modus dictus est *PER ÆS ET LIBRAM*, de quo ita pergit Ulpianus. *Illis duobus testamentis abolitis hodie solum in usu est quod PER ÆS, ET LIBRAM fit, idest per mancipationem imaginariam. In quo Testamento libripens adhibetur, & familiæ emptor, & non minus quam quinque testes cum quibus testamenti factio est*. Ulpian. *cit. frag. tit.* 20. §. 2. Raro autem eum, quem quis sibi hæredem vellet, adhibebat familiæ suæ emptorem, sed interponebat aliquem qui his, quos sibi hæredes vellet, familiam esset remancipaturus. Sed de antiquo testamentorum jure hæc attigisse sufficiat, nunc ad ea transeamus, quæ jure præsertim Justinianeo introducta expeditiora sunt. (*)

4 Nunc videlicet Testamentum dividitur in solemne, & non solemne, seu privilegiatum. Testamentum *solemne* est, quod habet omnes solemnitates a Jure requisitas, quæ infra assignabuntur. Testamentum *non solemne*, seu *privilegiatum* est, quod licet careat solemnitatibus alias de jure communi requisitis; ex speciali tamen privilegio valet, ac si ipsas haberet, cujusmodi est Testamentum ad pias causas, Testamentum parentum inter liberos conditum, Testamentum militis in expeditione bellica factum, Testamentum conditum tempore pestis, Testamentum factum coram Principe, seu ipsi oblatum, vel ad Acta Judicis traditum. *Communis*.

Testamentum solemne subdividitur in scriptum 5
& Nuncupativum; §. *Sed hæc* 14. *Instit. de Testamentis ordinandis*. Testamentum solemne *Scriptum*, 6
seu *in scriptis* (quod etiam *clausum* vulgo appellatur, eo quia plerumque Testator latere vult Tabellionem, & testes quid in eo contineatur) est illud quod fit in scripturam redactum, scriptum, & subsignatum, servata juris forma præscripta, *leg. Hac consultissima* 21. *Cod. de Testamentis*.

Testamentum solemne *Nuncupativum* est illud, 7
quod sine scriptura, ac etiam sine subscriptione & subsignatione testium fit, cum testator coram requisitis testibus Heredem oretenus nominat, seu nuncupat, simulque declarat, quid de bonis suis post mortem fieri velit; §. *Sed hæc* 14. *Institution. de Testamentis ordinandis*. Hodie tamen talis nuncupatio, 8
seu declaratio ultimæ voluntatis in scripturam a Notario publico redigi solet; Non quod ad illam requiratur scriptura tanquam forma ad substantiam actus, sed ne memoria excidat, & ut facilius probari possit voluntas Testatoris, si fortasse testes interim mori, vel inhabiles reddi contingeret, antequam coram Judice voluntatem defuncti declararent; quorum defectus suppletur per publicum Notarii Instrumentum, ut insinuatio alia apud Judicem non sit necessaria; nec per hoc cessat esse Testamentum Nuncupativum, quia talis scriptura non adhibetur, nec fit necessario, sed ut dictum est, adhibetur, & fit solum pro commodiori, & faciliori probatione, prout in simili dicitur, *leg. in re* 4. *de Fide instrument.* ibi: *Fiunt enim de his scripturæ, ut quod actum est per eas facilius probari possit, sine his autem valet quod actum est, si habeat probationem*.

Ad valorem Testamenti solemnis *Scripti*, seu *in* 9
scriptis (præter Heredis directam institutionem, quæ ex Juribus adductis *supra num.* 3. necessaria est ad valorem cujuscumque Testamenti quantumvis privilegiati) requiritur primo, ut sit in Scripturam redactum, vel manu ipsius testatoris, vel manu alterius de expresso ejus mandato, *l. Hac consultissima* 21. *Cod. de Testamentis*, ibi: *Vel ipsius Testatoris, vel cujuslibet manu conscriptum*. Cum hoc tamen, 10
quod, si manu alterius sit scriptum, debet ei Testator propria manu subscribere coram testibus, vel octavum testem adhibere, qui nomine, & loco ipsius subscribat; *cit. l. Hac consultissima* 21. & *l. Cum antiquitas* 28. *Cod. de Test.* Si autem ipsemet Testator manu propria Testamentum scripserit, non 11
requiritur amplius propria, vel alterius octavi testis subscriptio, text. expr. *in cit. l. Cum antiquitas* 28. §. *Cum autem*, *Cod. de testamentis*, ibi: *Sancimus, si quis sua manu totum testamentum, vel Codicillum conscripserit, & hoc specialiter in scriptura reposuerit, quod hæc sua manu confecerit, sufficiet ei totius testamenti scriptura, & non alia subscriptio requiretur, neque ab eo, neque pro eo ab alio*. Nec refert, an isto, vel alio tempore scriptum, 12
dictatumque sit testamentum, textu expresso *in cit. l. Hac consultissima* 21. *Cod. de Testamentis*, ibi: *Licet alio tempore dictatum, scriptumve proferatur testamentum, sufficiet*. Nec requiritur, quod Testa- 13
tor Testamentum scriptum prælegat, vel tenorem illius

illius manifestet, sed sufficit, quod scripturam clausam, aut convolutam exhibeat testibus, dicendo in illa suum contineri testamentum, *cit. l. hac consultissima*, ibi: *Dummodo tamen testibus præsentibus testator suum esse Testamentum dixerit, quod offertur*.

14 Secundo ad valorem Testamenti solemnis Scripti, seu in scriptis requiritur quod in illo adhibeantur septem testes idonei, *l. Hac consultissima 21. Cod. de Testamentis, & l. Heredes 21. & in Testamentis, ff. Qui Testamenta facere possunt*.

15 Testes autem, ut sint ad id idonei, debent esse masculi; Mulieres enim ad id non admittuntur, *§. Testes autem 6. Institut. de testamentis ordinandis, l. Qui testamento 20. ff. Qui testamenta facere possunt*. Item debent esse liberi, & non servi: servi enim excluduntur, *citat. leg. Hac consul-*
17 *tissima; & citat. §. testes autem*. Item debent esse puberes, quia impuberes ad id inhabiles declarantur, *cit. §. testes autem, & cit. l. Hac consultissima*.
18 Item testes, ut sint idonei, non debent esse furiosi, neque muti, nec surdi, omnes enim isti excluduntur, *cit. §. testes autem 6. Instit. de testamentis*
19 *ordinandis*. Ad quos reducuntur etiam cæci, ex eo quod Testamentum videre non possunt, quod tamen requiritur, *arg. l. Si non speciali 9. Cod. de*
20 *testamentis*. Item debent esse testes extra omnem suspicionem; Unde testis esse non potest in Testamento ipse Heres institutus; *l. Qui testamento 20. ff. qui testamenta facere possunt; §. Sed neque Heres, Instit.*
21 *de testam. ordinand.* Neque is, qui in potestate Testatoris, seu Heredis est, neque pater ejus, qui eum habet in potestate, neque fratres, qui in ejusdem patris potestate sunt; *§. in testibus 9. & cit. §. Sed neque Heres 10. Institut. de testament. ordinand.*

22 Ceteri autem consanguinei, & affines Testatoris, seu Heredis, nec non famuli, Officiales, Ministri, ac Domestici ejus testes ad id esse possunt; Immo etiam fratres jam emancipati, & pater in Testamento filii Testatoris jam emancipati; Item maritus in Testamento uxoris; In istis enim omnibus cessat ratio Legis, vinculum scilicet unitatis ex patria potestate proveniens. Nec obstat *cit. §. In testibus 9. Instit. de testam. ordinandis*, ubi ad id excluditur *testimonium domesticum*, & *cit. §. Neque Heres 10. Instit. eod.* ubi declaratur inhabilis *is*, *qui in potestate ejus*, (idest Heredis) est; Quia uterque textus intelligendus est de iis, quos vinculum patriæ potestatis unit cum Herede, vel Testatore, ita ut qui sub Heredis vel Testatoris patria potestate est, filius videlicet, & qui hac ratione domesticus reperitur, testis esse non possit, ut communiter interpretantur Doctores.

23 Possunt etiam plures ex eadem domo, quamvis consanguinei, ut pater, & filius, duo, vel plures fratres, testes esse in eodem Testamento; Dummodo non sint sub patria potestate Testatoris, *l. Ad testium 22. ff. Qui testamenta facere possunt, & §. Pater 8. Institut. de testament. ordin. can. Si testes 3. caus. 4. qu. 2.*

24 De rigore Juris canonici non possunt saltem licite extra casum necessitatis clerici sine licentia Episcopi, & Religiosi, seu Monachi sine Prælati sui facultate, & consensu testes esse, seu testimonium ferre in Testamentis, seu Instrumentis Sæcularium conficiendis, aliisque causis, sive contractibus civilibus Locorum. Glossa in *Authentic. de Monachis §. Cogitandum vers. testes Collation. 1.* juncta Glossa Marginal. *ibidem* Abbas *in cap. cum Nuncius num. 3. de testibus*, Farinacius *qu. 61. de testibus num. 64.* & plurimi alii per textum *in can. Quamquam 2. caus. 14. qu. 2.* ubi in Synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. *cap. 13.* sic statutum legitur: *Quamquam Sacerdotum testimonium credibilius habeatur, tamen ipsis in sæcularibus negotiis pro testimonio, aut in conficiendis Instrumentis non rogentur, quia eos in talibus rebus esse non convenit; Si autem eventu aliquo causæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint, ubi nullæ idoneæ sæcularium inveniantur personæ, ne veritas occultetur, aut malus ut bonus æstimetur, in providentia proprii Episcopi sit, ut, aut coram se, & competentibus Judicibus, aut aliter honorifice veritatem attollant*; Et in Summario expresse dicitur: *In conficiendis Instrumentis Sacerdotes ad testimonium non vocentur*; Tum quia clerici subsunt suo Episcopo, & strictius Religiosi, seu Monachi suo Prælato Regulari, cum sub ejus omnimoda Obedientia sint positi, nec habeant velle nec nolle, *cap. si Religiosus 27. de election. in 6. cap. Religiosus 2. de Testament. in 6. cap. Religiosi 5. de sepulturis in 6.* ergo hoc ipso non possunt esse testes sine licentia ejus, cui subsunt; *arg. can. Monachi vagantes 33. & can. Monachi a Monasterio 34. caus. 16. qu. 1.* cum similibus; Tum etiam quia clericis, vel Monachis, seu Religiosis illicitum est negotiis sæcularibus se immiscere. *Tot. tit. Ne Clerici, vel Monachi Sæcularibus negotiis se immisceant*, juncto illo Apostoli *2. ad Timoth. cap. 2.* ibi: *Nemo militans Deo, implicet se negotiis sæcularibus*; Et quod clericus absque licentia Episcopi non possit testimonium ferre etiam in causa civili coram Judice Laico, expresse declaravit *Sacra Congreg. Immun. in Aquilana 5. Maii 1637. lib. 3. Decr. Paul. pag. 30.* apud Riccium *in Synopsi verb. Testis num. 1.* & sæpe sæpius alibi: Et hoc a fortiori dicendum est de Religioso, seu Monacho sine licentia sui Prælati per supra adducta: In casibus enim, in quibus necessarium est eorum testimonium, solet a Sacra congregat. concedi facultas Episcopo loci eos examinandi, sicuti alios exemptos, ut videre est apud d. Riccium *in Synopsi verb. Facultas examinandi Ecclesiasticos, & exemptos*.

Quamvis tamen de rigore Juris canonici id sit 25
illicitum clericis, & Religiosis; nihilominus validum est eorum testimonium, etiamsi sine licentia, & præscitu Superiorum testes in supradictis agant. Abbas *in cap. Cum nuncius n. 3. & 4.* & Felinus *ibid. n. 3. de testibus*, Mascardus *de probationibus conclus. 260. n. 12. & 13.* Farinacius *de testibus quæst. 61. num. 84. & 134.* allegans plures alios, Reiffenstuel *lib. 3. tit. 26. num. 13.* Pirhing. *ibidem n. 3.* Lezana *tom. 1. cap. 9. num. 13. & tom. 4. verb. Testis Regularis, num. 1.* testans ex Novario sic decisum fuisse a Sacr. Congreg. & alii passim. Et ratio est, quia licentia Superioris est quoddam accidentale, non autem de substantia actus testimonii, *argum. cap. 1. de testibus*; Tum quia

quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem, *cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus*; Tum etiam quia nullibi reperitur tale testimonium a Jure declarari irritum, ac invalidum; Immo, ut experientia docet, solent Clerici Sæculares passim in Testamentis, aliisque contractibus Laicorum ex generali consuetudine in testes adhiberi etiam sine alia licentia Superioris Ecclesiastici, prout observant Farinacius *loc. cit. num.* 64. Azorius *consil.* 590. *n.* 20. Pirhing *lib.* 2. *Decret. tit.* 20. *num.* 60. Reiffenstuel *ibid. n.* 184. & alii. Quinimmo etiam Religiosi non semel sine alia suorum Superiorum expressa licentia in testes assumuntur pro conficiendis Testamentis, præsertim in eorum conventibus, ad quos Testatores pro majori celatione in dies accedunt: Nec desunt auctores dicentes citatum Canonem *Quamquam* 2. *caus.* 24. *qu.* 2. procedere potius de honestate, quam de necessitate, prout videtur innuere ly *Eos in talibus rebus esse non convenit*. Vel non ipsum Canonem esse usu receptum. Vel si receptus, denuo fuisse per contrariam consuetudinem abrogatum. Consultius tamen, & tutius est, ut monent supra citati Doctores, & alii passim, ad effugiendas omnes dubietates, Superiorum ad id petere, & obtinere facultatem; Nam quod possit impugnari testamentum, in quo Religiosus absque sui Superioris licentia est testis eo quod pro mortuo habeatur, tradit Joan. Faber §. *Testes nu.* 3. *Inst. de testamentis*, junctis nonnullis aliis, quos in oppositum citat Mascard. *de Prob. concl.* 260. *n.* 1. & 2.

26 Tertio ad valorem Testamenti solemnis scripti, seu in scriptis, requiritur, ut omnes testes ita sint præsentes, ut Testatorem, non tantum audire, sed & videre possint. *Communis*, *arg. l. Si non speciali 9. Cod. de testamentis*, ibi: *Si testes non in conspectu Testatoris testium Officio functi sunt, nullo jure testamentum valet*.

27 Quarto requiritur non solum, quod testes sint præsentes, sed insuper quod ad testificandum sint rogati, seu invitati, ac moniti, *l. Hac consultissima* 21. *Cod. De testamentis*, ibi: *Rogatis testibus*.

28 Quinto requiritur, quod Testator, Testibus, ut supra, præsentibus, scripturam clausam, aut convolutam exhibeat; dicendo in illa suum contineri Testamentum, *l. Hac consultissima* 21. *Cod. de testamentis*, ibi: *Dummodo testibus præsentibus Testator suum esse testamentum dixerit quod offertur*.

29 Sexto sequitur, quod Testamentum sic exhibitum, vel propria manu subscribat, si ipsemet totum non scripsit, vel si subscribere nequeat, aut nesciat, octavum testem, qui nomine ipsius subscribat, adhibeat, *cit. l. Hac consultissima* 21. & *l. Cum antiquitas* 28. *Cod. de testamentis*.

30 Septimo requiritur, ut omnes, & singuli testes nomen suum propria manu subscribant, & illud subsignent annulo, seu sigillo suo, aut alieno, etiam a Testatore accepto, §. *Sed cum* 3. & §. *Possunt* 5. *Instit. de Testamentis ordinandis*, *l. Ad testium* 22. §. 4. *ff. Qui testamenta facere possunt*, *l. Singulos testes* 30. *ff. eod. l. Hac consultissima* 21. *Cod. de testamentis*.

31 Octavo requiritur, ut totum negotium Testamenti solemnis scripti peragatur uno, eodemque loco, & tempore, unoque contextu, idest nullo actu alieno, sive extraneo (qui ad Testamenti factionem non pertineat) interveniente, nisi ad modicum intervallum ex necessitate, interruptio aliqua facta sit, quæ in tali casu non obest; §. *Sed cum* 3. *Inst. de testamentis ordinandis*, ibi: *Constitutum est, ut uno eodemque tempore septem testibus adhibitis, & subscriptione testium signacula testamentis apponerentur*. Et concordant *lex* Heres 21. §. *final. ff. Qui testamenta facere possunt*. *lex Hac consultissima* 21. & *l. Cum antiquitas* 28. *Cod. de Testamentis*.

Ad valorem Testamenti solemnis *Nuncupativi* requiritur, quod Testator coram septem Testibus idoneis ut supra, & ad id specialiter rogatis, simul uno, eodemque tempore ultimam suam voluntatem, tam circa Heredis institutionem, quam circa Legatum palam pronunciet, seu alias sufficienter manifestet, ita ut intelligi possit. *Communis*, per textus expressos *in* §. *Sed hæc* 14. *Instit. de testamentis ordinandis*, ibi: *Si quis autem sine scriptis voluerit ordinare jure civili Testamentum, septem testibus adhibitis, & sua voluntate coram eis nuncupata sciat hoc perfectissimum testamentum Jure Civili, firmumque constitutum*. *Authentic. Hoc inter* §. 2. *Cod. de testamentis*, ibi: *Per Nuncupationem quoque, hoc est, sine scriptura, testamenta non alias valere sancimus, quam si septem testes, ut supra dictum est, simul uno, eodemque tempore collecti, Testatoris voluntatem, ut testamentum sine scriptura facientis audierint*; & *leg. In testamentis* 26. *Cod. eod.* ibi: *In testamentis sine scriptis faciendis omnem formalem observationem penitus amputamus, ut postquam septem testes convenerint, satis voluntatem Testatoris, vel Testatricis simul omnibus manifestari significantis, ad quos substantiam suam pervenire velit, vel quibus legata dare, vel fideicommissa, vel libertates disponere*. 32

Ex quibus clare patet, quod pauciores solemnitates requiruntur ad Testamentum *Nuncupativum*, quam ad Testamentum *scriptum*; cum ad *Nuncupativum* non requiratur testium subscriptio, nec sigillatio eorumdem, nec Testatoris, uti requiritur ad Testamentum *Scriptum* ex supradictis. *Communis*. 33

Unde Testamentum *nuncupativum*, & Testamentum *scriptum*, seu in scriptis inter se differunt. Primo, quia in Testamento *Scripto* plerumque celatur ultima voluntas Testatoris, & heres institutus. In *nuncupativo* autem debet ultima voluntas testatoris manifestari, & palam nuncupari heres, ut sciant testes, quinam sit institutus. *Authent. Hoc inter* §. 2. *Cod. de Testamentis*, *l. Jubemus* 29. *Cod. eod.* Secundo, quia ad testamentum *scriptum* necessarie requiritur Scriptura, sine qua testamentum est nullum. *Nuncupativum* autem potest fieri sine ulla scriptura, sola nuda voce coram testibus; Et quamvis hodie redigi soleat in scripturam, non cessat tamen per hoc esse testamentum nuncupativum, cum scriptura adhibeatur, & fiat solum pro commodiori, & faciliori probatione, *argum. l. In re* 4. *ff. de fide instrumentorum*, ut patet ex dictis *supra num.* 8, ubi adducitur textus, Tertio, quia in te- 34

testamento *nuncupativo* testes nec subscribunt, nec subsignant, sicuti nec testator; Totum autem id requiritur ad testamentum *Scriptum*, *l. Hac consultissima* 21. *& l. Cum antiquitas* 28. *Cod. de Testamentis* §. *Sed hæc* 3. *&* §. *Possunt* 5. *Institut. de Testamentis ordinandis*, cum similibus. Vide *supra num.* 10. 11. 29. 30.

(*) Inter nuncupativa testamenta recenseri etiam possunt testamenta cæcorum, quibus specialem formam constituit Justinianus, ut scilicet coram Tabulario, & septem testibus ad hoc convocatis suprema sua elogia nuncupet, quæ Tabularius uno contextu, aut octavus testis, si tabularii copia desit, in scripturam redigat. Hanc scripturam tam Tabularius, quam testes signabunt, & subscribent. Quod si memoriter sua elogia promere non possit, ea scribi mandabit, hancque scripturam, convocatis tabulario, & testibus, a tabulario coram testibus recitari curabit, profitebiturque, lecta a tabulario suam esse voluntatem, & hæc scriptura a tabulario, & testibus subscribetur, & signabitur *l.* 8. *Cod. de Testamentis*.

35 Supradictæ solemnitates requisitæ ad valorem testamenti de jure civili non requiruntur omnes de jure canonico. *Communis*, textu expresso *in cap. Cum esses* 10. *de Testamentis*.

36 De jure enim canonico ad valorem testamenti, sive ad causas pias, sive profanas non plus requiritur, quam ut adsint duo testes idonei, & Parochus loci. *Communis*, per expressum textum *in cit. cap. Cum esses* 10. *de testamentis*, ibi: *Proposuisti talem in tuo Episcopatu consuetudinem obtinere, quod testamenta, quæ fiunt in ultima voluntate, penitus rescindantur, nisi cum subscriptione septem, vel quinque testium fiant, secundum quod leges humanæ decernunt; Quia vero a divina lege, & SS. Patrum institutis, & a generali Ecclesiæ consuetudine, id esse noscitur alienum, cum scriptum sit (Deuteronom. cap.* 17. *num. 6. & cap.*19. *num.* 15. *& Matth. cap.* 18. *num. 16.) In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum, præscriptam consuetudinem improbamus, & testamenta, quæ Parochiani coram Presbytero suo, & tribus, vel duabus aliis personis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere, sub interminatione anathematis prohibentes, ne quis hujusmodi audeat rescindere testamenta*.

37 Testes requisiti de jure canonico debent esse idonei, ac testes requisiti de jure civili, & assignati *supra num.* 15. Fagnanus *in citat. cap. Cum esses num.* 36. Covarruv. *ibidem num.* 14. Clarus §. *Testamentum quæst.* 55. *num.* 3. Reiffenstuel *lib.*3. *tit.*26. *num.* 133. Pirhing *ibidem num.* 12. & alii. Et ratio est, quia *in citat. cap. Cum esses*, immutata est forma testandi juris civilis quoad numerum tantum, non autem quoad qualitatem testium, cum sicuti in jure civili etiam *in dict. capit. Cum esses*, exigatur, quod testamenta fiant coram personis idoneis, ubicumque autem dispositio Juris civilis non reperitur expresse immutata, vel correcta a jure canonico, debet jus civile etiam in foro canonico, & Ecclesiastico servari, ut tradunt Doctores communiter per textum *in cap. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciatione*, ibi: *Sicut leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur*.

Item per eamdem rationem dicendum est, quod tales testes sicuti de jure civili, ita etiam de jure canonico debeant esse rogati, cum dispositio juris civilis id requirens non sit expresse correcta per Jus canonicum, quia potius videtur approbata *in cap. Relatum* 11. *de Testamentis*, ibi: *Tribus, aut duobus testibus requisitis*, idest rogatis; Reiffenstuel *loc. citat. num.* 133. Pirhing *loc. citat. num.* 12. Fagnanus *loc. citat. a num.* 17. ubi sub *num.* 19. dicit, quod hæc est communis opinio. 38

In defectu Parochi proprii de jure canonico sufficit, si quatuor testes sint adhibiti, quia duo testes æquivalent Parocho, & vices supplent unius, quamvis maximæ sint auctoritatis, ut patet ex *c. Cum a nobis* 28. *& cap. Licet* 47. *de testibus*. Sic docent Abbas *in cit. cap. Cum esses num.* 7. Covarruv. *ibid. num.* 12. *&* 13. Clarus *loc. cit. quæst.* 53. *n.* 3. Molina *tract.* 2. *de Justitia disp.* 133. *n.* 4. *&* 5. Pirhing *loc. cit. num.* 10. & ipso teste alii communiter. 39

In ditionibus Romano Imperio subjectis, tam in foro ecclesiastico, quam laicali fieri, & judicari debent testamenta secundum solemnitates de jure civili requisitas; In ditionibus autem temporali jurisdictioni Romani Pontificis subjectis secundum solemnitates de jure canonico requisitas, & præscriptas *in cit. cap. Cum esses* 10. *de testamentis*. Sic Glossa *ibid. verb. Improbamus*, Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 13. *num.* 1. & *in cap. Ecclesia* 10. *num.* 15. *de Constitutionibus*, Alexander *consil.* 146. *n. 6. lib.* 2. *& cons.* 177. *num.* 2. *lib.* 2. dicens hanc esse communem, Parisius *consil.* 51. *num.* 1. *lib.* 3. testans sic affirmare scribentes omnes, nullo excepto, dicentes hanc conclusionem esse communem, & sequendam in judicando, & consulendo, & *num.* 15. asserit eam esse firmissimam, & indubitabilem, Pirhing *loc. cit. num.* 11. Reiffenstuel *loc. cit. n.*135. dicens opinionem hanc esse consuetudine receptam, sicque confirmatam, & consequenter tenendam, sicque tenere communem aliorum apud Fagnanum *in cit. cap. Cum esses num.* 46. Et ratio est, quia cum clerici sint cives, ac membra Reipublicæ, ubi degunt, equum est, & rectæ rationi consonum, ut in rebus mere politicis, legibus sæcularibus locorum se conforment. Eo vel maxime quod *cit. cap. Cum esses* 10. *de testamentis*, inscribatur ab Alexandro III. Hostiensi Episcopo, quæ civitas Hostiensis est de temporali jurisdictione Romani Pontificis. 40

Quamvis tamen gravissimi doctores teneant, quod Clerici etiam in terris imperii, aliorumque regnorum, possint condere testamenta juxta dispositionem, & formam juris canonici, traditam *in cit. c. Cum esses* 10. *de testamentis*, ita ut ubique servanda sit in foro ecclesiastico. Sic Joan. Andreas *in cit. cap. Cum esses n. 6. vers. Communiter*, Cardinal. *ibid. num.* 5. *vers. Joannes Andreas dicit*, ubi asserit hanc opinionem esse veriorem; Imola *ibid. num.* 13. dicens hanc opinionem videri consuetudine roboratam, & per consequens servandam, Calderin. *cons.* 8. *circa finem de Testamentis*, dicens hanc servari de facto, Clarus in §. *Testamentum q.* 57. *vers. Quæ quidem*, dicens non esse ab ea in consu- 41

su-

sulendo, & judicando recedendum, & paulo infra subdens: *A qua non recedas in practica, quia quantum ego vidi omnes, ita servatur sine controversia,* & sic tenent alii apud Fagnan. *in cit. cap. Cum esses*
42 *num.* 41. Unde in praxi est attendendum ad consuetudinem locorum, ut recte monent Molina *loc. cit. num.* 7. *&* 8. Pirhing *loc. cit. num.* 11. ubi ex Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 13. *num.* 2. *& in cap. Ecclesia* 10. *num.* 15. *de Constitutionibus* dicit, quod in imperio Romano est usu receptum, quod Testamenta a clericis fiant secundum jus civile, & Cæsareum, & si aliter fiant, non valeant.

43 Testamentum ad causas profanas carens una, vel pluribus solemnitatibus a jure positivo requisitis nullum, & invalidum est in foro externo. *Communis*, per text. in *l. Si non speciali* 9. *l. Si unus* 12. *& l. Hac consultissima* 21. *Cod. de testamentis*, ibi: *ex imperfecto autem testamento* (idest solemnitatibus requisitis destituto) *voluntatem defuncti tenere non volumus*, & §. *Ex eo* 7. *institut. Quibus modis testamenta infirmentur*, ibi: *Imperfectum testamentum nullum est*, cum similibus. Et sic semper censuit Rota, & signanter *par.* 4. *tom.* 3. *dec.* 544. *num.* 1. *par.* 8. *dec.* 97. *num.* 9. *par.* 10. *dec.* 289. *num.* 3. *par.* 14. *dec.* 467. *num.* 1. *par.* 15. *dec.* 328. *n.* 2. *part.* 16. *dec.* 316. *n.* 4.

(*) Notandum tamen quod licet testamentum solemne nullum & invalidum sit, in quo desideratur aliqua ex supra enunciatis solemnitatibus, nihilominus convalidari poterit si adjecta comperiatur clausula codicillaris, cujus clausulæ formam refert Paulus in *l.* 29. §. 1. *ff. qui testamenta facere possunt. Ex his verbis, quæ scripturæ paterfamilias addidit: HOC TESTAMENTUM VOLO ESSE RATUM QUACUMQUE RATIONE POTERIT; videri eum voluisse omnimodo valere ea quæ reliquit, etiamsi intestatus decessisset.* Testamentum ita imperfectum vigore clausulæ codicillaris vim obtinere fideicommissi ab intestato inter liberos relicti sanxerunt Diocletianus, & Maximianus in *l.* 16. *Cod. famil. ercisc.* Quod idem voluit Constantinus circa testamentum nondum perfectum in *l.* 26. *Cod. eod.* Verum quod favore imperfecti testamenti patris inter liberos sanxerunt laudati imperatores ita accipiendum est juxta declarationem, quam pro lege observari voluerunt Theodosius, & Valentinianus, ut nempe id quidem inter filios, & eorum favore valeat, non autem favore extranei, adeo ut si hoc testamento quod alicui relictum sit, qui filius non sit testatoris, id pro non scripto habebitur, & eisdem filiis accrescet, ut in *l.* 21. *Cod. de Testam.*

Novella autem constitutione declaravit Justinianus, quænam saltem observanda forent, ut testamentum ita imperfectum inter liberos valeret, nimirum ut testator sua subscriptione declaret tempus, quo testatus est, filiorum nomina, & uncias ex quibus scripsit eos hæredes, non signis numerorum, sed per totas litteras. Similiter si de certis singularibus speciebus disponere velit, earum inscribat significationes. Sed & quæ legata, aut fideicommissa, aut libertates extraneis reliquerit, si hæc propria scripta manu sint, dictaque coram testibus, quamvis contineantur in scriptura reliquam observationem testamentorum non suscipiente, valebunt *Novell.* 107. *cap.* 1. Hujus novellæ capite tertio constituitur etiam ut scriptura divisionem bonorum suorum inter liberos a patre factam continens sit etiam rata si eam a liberis subscribi pater curaverit. Hinc arbiter a fratribus pro divisione constitutus hanc patris divisionem servare tenetur, si aut parens, aut omnes liberi ei subscripserint, ut antea statuerat idem Justinianus *Novella* 18. Cum autem adsunt ea quæ modo diximus, hæc divisio, quam pater inter liberos fecit ita rata est, ut non possit rumpi, nisi per posterius testamentum perfectum *dict. Novell.* 107. *cap.* 2. *Plura de his vide artic. seq.* (*)

An autem, sicut testamentum ad causas profanas carens una, vel pluribus solemnitatibus a jure positivo requisitis invalidum, & nullum est in foro externo, ita etiam sit invalidum, & nullum in foro interno, seu conscientiæ? celebris, & gravis controversia est, in qua tres extant doctorum sententiæ. 44

Prima sententia docet, quod testamentum ad causas profanas carens una, vel pluribus solemnitatibus a jure positivo requisitis sit validum in foro interno, seu conscientiæ, ac proinde quod heres, vel legatarius scriptus licite retinere possit hereditatem, vel legatum ex tali testamento imperfecto acquisitum, nec reddere debeat heredi ab intestato, dummodo aliunde sufficienter constet hanc fuisse voluntatem testatoris, & quod heres ab intestato in conscientia teneatur ipsi tradere hereditatem, & solvere legata ex tali testamento imperfecto relicta. Ita Fagnanus *in cap. Cum esses* 10. *de Testamentis*, Abbas *ibidem*, Jason *in l. Cum quis* 10. *Cod. de Juris, & facti ignorant.* Clarus, §. *Testam. q.* 90. Zoesius *in Comment. ad Decret. n.* 19. *de testam. & ff. eod. n.* 43. Fachineus *libr.* 4. *controv. c.* 5. Molina *tract.* 2. *de Institut. disp.* 81. *n.* 2. Lessius *de Jure & Justit. l.* 2. *c.* 19. *dub.* 3. Mastrius *disp.* 4. *Theol. moral. num.* 52. Sannig *disp.* 12. *de Justitia quæst.* 3. *num.* 9. Malder. *tract.* 1. *de Justitia cap.* 11. *dub.* 5. Felix Potestas *num.* 1. *part.* 2. *sub num.* 2518. Matthæucc. *Official. Curiæ cap.* 52. *num.* 9. S. Antoninus *part.* 3. *tit.* 10. *cap.* 3. §. 14. Silvester *in Summa verb. Legatum* 4. §. 10. Sotus *lib.* 4. *de Just. & Jur. quæst.* 5. Petrus de Aragonia *in* 2. 2. *de Justitia quæst.* 62. Reginald. *prax. fori Pœnit. lib.* 25. *num.* 165. Petrus Ancharanus *in Regul. Possessor*, *de Regul. Jur. in* 6. Bartolus *tract. de Minorit. cap.* 3. Plinius secundus *lib.* 2. *Epistol. ad Anianum*, his verbis: *Ego propriam Legem mihi dixi, ut defunctorum voluntates, etiamsi deficerent, quasi perfectas tuerer, & lib.* 5. *Epistol. ad Calvisium*, his clarioribus verbis. *Hoc enim si jus adspicias, irritum, si defunctos, ratum & firmum est, mihi autem defuncti voluntas (vereor, quam in partem Jurisconsulti, quod dicturus sum, accipiant) antiquior Jure est.* La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 717. Eamdem sententiam tenent etiam Innocent. Imola, Alexander, Alciat. Albert. Brun. Alber. Florianus, Guido, Corneus, Tiraquell. Felin. Orosius, Angelus, Adrian. Joann. Medina, Armilla, Navar. Caldar. Sarmiento, Perez, Tabiena, Segura, Comitolus, Filliucius, Molfesius, Homobonus, Mantica, & alii quos affert Card. de Lugo *tom.* 1. *disp.* 22. *sect.* 9. *num.* 249. ubi observat, quod supradicti inferunt heredem ab intestato conscium voluntatis defuncti, 45
qui

qui hereditatem, vel legatum alicui reliquit, teneri in conscientia ea solvere, vel si dubius fuerit, componere cum illo pro ratione dubii; Item si heres, aut legatarius ab intestato possideat, posse heredem, aut legatarium ex testamento minus solemni, servatis debitis conditionibus, sibi occulte compensare.

46 Et fundamenta hujus sententiæ desumuntur, tum ex jure canonico, tum ex jure civili. Ex jure enim canonico *can. ultima voluntas* 4. *caus.* 13. *quæst.* 2. ex verbis S.Gregorii Papæ expresse habetur: *Ultima voluntas defuncti modis omnibus servari debet*, & *cap. Indicante* 4. *de Testamentis*, ubi statuitur deberi legatum quamvis nudis verbis relictum, ibi: *In quibus voluntatem ejus per omnia volumus adimpleri*, & in ejus summario præcise dicitur: *Debetur legatum, quamvis nudis verbis a Testatore relictum*, & *cap. Cum esses* 10. *eod.* decernitur, quod quamvis desit solemnitas septem, vel quinque testium, sit validum testamentum, si constet de voluntate testatoris, verb. gr. per Parochum, & tres, vel duos testes.

47 Ex jure autem civili habetur *l. Non dubium* 16. *Cod. de Testamentis*, ubi sic expresse statuitur: *Illud etiam adjiciendum est, ut qui ex testamento, vel ab intestato heres extiterit, etsi voluntas defuncti circa legata, seu fideicommissa, seu libertates legibus non sit subnixa, tamen si sua sponte agnoverit, implendi eam, necessitatem habeat*; Et *l. Et si* 2. *Cod. de fideicommissis*, ubi decernitur, quod si quis alicui fideicommissum in testamento minus solemni, & consequenter invalido in foro externo relictum, solvat, & tradat, revocari, seu repeti postea non amplius possit, quia illud solvit, & tradidit urgente conscientia, cum sciverit talem revera fuisse testatoris voluntatem, quamvis ejus testamentum ex defectu solemnitatum fuerit invalidum in foro externo, ibi: *Et si inutiliter*, (idest absque requisitis a jure solemnitatibus) *Fideicommissum relictum sit, tamen si heredes, comperta voluntate defuncti, prædia ex causa fideicommissi Avo tuo præstiterunt, frustra ab heredibus ejus de ea re quæstio tibi movetur, cum non ex ea sola scriptura* (solemnitatibus destituta), *sed ex conscientia relicti fideicommissi defuncti voluntati satisfactum esse videatur*: Item §. *Et quia* 12. *Instit. de fideicommissariis hereditatibus*, ubi statuitur, quod si quis testator testamento minus solemni mandaverit suo heredi, ut vel hereditatem, vel speciale fideicommissum restituat, & talis heres perfidia tentus, neget hoc sibi impositum fuisse, nec quidquam de hoc a testatore audivisse; tunc *Necesse eum habere, vel jusjurandum subire, quod nihil tale a testatore audiverit, vel recusantem ad fideicommissi, vel universalis, vel specialis solutionem coarctari, ne depereat ultima voluntas testatoris fidei heredis commissa*: Et infra subjungitur, quod si is, postquam negaverit, confiteatur quidem, sed excipiat dicendo testamentum non valere, ex quo careat debitis solemnitatibus, sit, hoc non obstante, ad solutionem compellendus. Item §. *Per traditionem* 20. *Instit. de rerum divisione*, ubi sic expresse habetur: *Nihil enim tam conveniens est naturali æquitati, quam voluntatem domini volentis rem suam in alium transferre, ratam haberi*.

Insuper hæc sententia ostenditur etiam ratione, 48
quia ex testamento minus solemni oritur obligatio naturalis, ut ex communi sententia docet Clarus §. *Testamentum q.* 90. *num.* 1. Atqui hoc nihil aliud est, quam tale testamentum in foro conscientiæ esse validum; ita ut heres ab intestato teneatur ei satisfacere, & institutus possit tuta conscientia sibi relictum retinere, quamvis jus civile nullam actionem concedat ex tali testamento, ergo &c. Tum quia leges præscribentes dictas solemnitates ad testamenta, fundantur in præsumptione fraudis; conditæ enim sunt, ut sic omnis fraus in testamentis evitetur, *l. Quæstiones* 32. *Cod. de Fideicommissis*, ibi: *Lex enim, ne quid falsitatis incurrat, per duos forte testes compositum testamentum, majorem numerum testium expostulat, ut per ampliores homines perfectissima veritas reveletur*. Præsumptio autem cedit veritati, *argum. cap. Super hoc* 5. *de renunciatione*, *l. Continuus* 137. *ff. de verbor. significat. leg. Ultim. ff. quod metus causa*, *leg. Imperatores* 29. *ff. de probationibus*, adeoque si aliunde constet de vera voluntate testatoris, sicque cesset præsumptio fraudis, cessant etiam ipsæ leges, nec amplius obligant saltem in conscientia, cum cessante ratione, & causa legis, vel obligatione, cesset lex, seu obligatio ipsa, *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jurepatronat.* Card. de Luca tamen *disc.* 21. *de donat.* dicit, quod licet ista opinio apud morales sit magis communis, & recepta, reputatur per canonistas minus vera, & in foro nullatenus recepta, ita ut numquam practicari visa fuerit.

Secunda sententia opposita expresse tenet, quod 49
testamentum ad causas profanas carens una vel pluribus solemnitatibus a jure civili requisitis, sit invalidum, & nullum, non solum in foro externo, sed etiam in foro interno, seu conscientiæ, adeo ut heredes, & legatarii vi talis testamenti, nec possint aliquid accipere, nec, si jam acceperint, illud tuta conscientia retinere valeant, seu heredibus ab intestato teneantur sub gravi cuncta relinquere, aut restituere, quantumcumque de voluntate testatoris certo constet. Sic Covarruvias *de testamentis cap.* 10. *num.* 12. Card. Petra *tom.* 2. *comment. ad Const. X. Innocent. III. sect.* 5. *n.* 4. Vasquez *in Opusc. de Testament. cap.* 3. *dub.* 1. Suarez *lib.* 5. *de legibus cap.* 24. *num.* 4. Valentia *tom.* 2. *disp.* 5. *q.* 6. *part.* 5. §. 1. *quæstiuncul.* 1. Salas *de Legibus disp.* 16. *sect.* 12. *num.* 52. Bonacina *de contract. disp.* 3. *q.* 1. *punct.* 3. Diana *tom.* 1. *tract. de contractibus resol.* 75. Henrincx *disp.* 2. *q.* 4. *de testam.* Haunold. *tract.* 6. *c.* 1. *controv.* 3. Henno *tom.* 2. *tract.* 2. *de Jur. & Just. disp.* 6. *q.* 7. *art.* 4. *concl.* 1. Beja *part.* 1. *cas.* 53. Dicastill *lib.* 2. *tract.* 2. *dub.* 8. Baldus, Fulgosius, Paulus de Castro, Fortunius, Matienzo, Padilla, Gregorius Lopez, Antonius Gomez, Victoria, Ledesma, Valerus, Veja, Aragonius, Salonius, Naldus, Bannes, Becanus, & alii, quos affert Card. de Lugo *loc. cit. num.* 250. & hanc fatentur probabilem, Lessius, Sanchez, Malderus, Joan. de la Crux apud ipsum *loc. cit.* & plures alii.

Et fundamentum præcipuum hujus sententiæ pe- 50
titur a pluribus legibus, quæ aperte declarant testamentum censendum esse ut non factum, cui deest aliqua solemnitas requisita, & signanter *l. Si*

non

non special. 9. *Cod. de testamentis*, ibi: *Si testes non in conspectu testatoris testimoniorum officio functi fuerint, nullo jure testamentum valet*, *l. Si unus* 12. *Cod. eod.* ibi: *Si unus de septem testibus defuerit, vel coram testatore omnes eodem loco testes, suo, vel alieno annulo non signaverint, Iure deficit testamentum*, *l. Hac consultissima* 21. *Cod. eod.* ibi: *Non subscriptum autem a testibus, ac non signatum testamentum pro infecto haberi convenit*. Et *ibid.* infra: *Ex imperfecto autem testamento voluntatem tenere defuncti . . . . . non volumus* §. *Ex eo* 7. *Instit. Quibus modis testamenta infirmentur*, ibi: *Imperfectum testamentum sine dubio nullum est*; Et concordant *l. Si quæramus* 5. *ff. Qui testamenta facere possunt*; *l. Et ab antiquis* 31. *Cod. de testamentis*, ac plures aliæ.

51 Ex quibus juribus patroni hujus sententiæ sic arguunt: Testamentum solemnitatibus destitutum declaratur imperfectum, nullum, irritum, ac invalidum, ut patet ex allatis textibus; Atqui ubi jus positivum declarat certos actus esse nullos, & invalidos, ipsi non obligant in conscientia, ut patet in donationibus pupillorum, & similibus, in matrimonio sine præsentia testium, & Parochi, & hujusmodi, ergo &c. Tum quia ad valorem cujuscumque actus requiritur voluntas, & potentia, *arg. c. Cum super* 23. *de Offic. & potest. deleg.* Atqui nemo testari potest sine solemnitatibus a jure civili requisitis, ut clare patet ex citatis juribus, & ut expresse dicitur *in c. Quæ contra* 64. *de regul. Juris in* 6. *Quæ contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*, ergo &c. Unde Card. de Luca *loc. cit. de donationibus disc.* 21. *n.* 9. videtur asserere, hanc secundam sententiam esse in praxi tenendam, cum dicat, quod licet prima opinio sit apud morales magis communis, & recepta, reputatur tamen per Canonistas minus vera, atque in foro nullatenus recepta, ita ut nunquam practicari visa fuerit.

52 Tertia sententia est media, per quam, ut recte notat Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 26. *num.* 13. *in fine*, fere conciliantur inter se prædictæ duæ sententiæ oppositæ, & docet, quod dictum testamentum minus solemne, seu imperfectum, non sit quidem irritum, & invalidum ipso jure, in foro conscientiæ, at tamen possit tale declarari per sententiam judicis, apud quem, tam heres ab intestato, quam heres scriptus possunt licite agere, ut jus suum pro sua bona fide in diversis legibus, & rationibus fundata defendant, quamvis sint de voluntate testatoris omnino certi; Unde tale testamentum quadam ratione est validum, idest antequam per sententiam judicis irritetur, seu irritum declaretur, & quadam alia ratione est invalidum, idest quatenus potest, immo etiam debet per sententiam judicis invalidum declarari, si super eo in judicio lis fuerit mota. Ita Cabassutius *Juris canonici Theoria, & praxi lib.* 6. *cap.* 3. Pontas *verb. Testamentum cap.* 20. *in fin.* Menochius *de præsumptionibus lib.* 1. *præsumpt.* 80. *n.* 7. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 17. *n.* 2. Sotus *de Justitia l.* 4. *quæst.* 5. *art.* 3. Bannes *disp.* 3. *ad q.* 62. Thomas Sanchez *lib.* 4. *consil. c.* 1. Beja *puncto de furto, & damno dato casu* 2. Sa *verb. Hereditas n.* 32. *verb. Testamentum n.* 3. Tanner. *tom.* 3. *Theol. disp.* 4. *q.* 6. *dub.* 13. *n.* 332. Pirhing *lib.* 3. *tit.* 56. *num.* 13. Reiffenstuel *ibid. num.* 118. & *in Theologia moral. tract.* 8. *dist.* 3. *q.* 2. *n.* 15. & *seq.* & alii.

Unde juxta hanc sententiam prædictarum duarum fere conciliativam concludimus, quod tale testamentum minus solemne, seu imperfectum ad causas profanas validum est, & obligat in conscientia ante sententiam judicis. Secus autem postquam, uti debet, judex sententiam tulerit pro ejus invaliditate, & hanc in primis videntur inferre præmissa fundamenta utriusque prædictæ inter se oppositæ sententiæ, cum prior locum habeat ante sententiam judicis, & posterior solum post judicis sententiam. 53

Probatur tamen ulterius quoad primam partem, quia ex tali testamento oritur obligatio naturalis, cujus præcipuus effectus est tribuere creditori jus accipiendi, ac retinendi in conscientia id, quod sibi naturaliter debitum est, donec exceptione legis civilis, & per sententiam judicis elidatur. Obligatio enim naturalis sufficit ad transferendum dominium, adeoque testamentum illud validum est, & obligat in conscientia ante sententiam judicis, seu donec per sententiam judicis irritetur, vel irritum declaretur. 54

Probatur etiam ulterius quoad secundam partem, quia, cum judex secundum leges judicare debeat, *c. In istis* 3. *dist.* 4. & testamentum imperfectum, seu minus solemne secundum leges citatas *supra n.* 50. sit invalidum, & nullum, & pro infecto haberi debeat, sententia sic prolata, & justa in foro externo, erit etiam justa in foro interno, adeoque obligans in conscientia ad habendum tale testamentum sic declaratum pro invalido, & nullius roboris; Cum judex auctoritate divina sententiam ferat, eique juste secundum leges judicanti, ut obediatur, præcipiant leges divinæ, ac humanæ, *arg. c. Quo Jure* 1. *dist.* 8. *c. Omnis anima* 2. *de censibus*, ibi: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subjecta sit*, *cap. Si quis* 2. *de Majorit. & Obed.* ibi: *In libro Regum legitur, qui non obedierit Principi morte moriatur*. *Deuteronom. cap.* 17. *num.* 9. & *seq.* præcipit Deus: *Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore . . . . sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram*. 55

Et quod post Judicis sententiam etiam in foro conscientiæ pro irrito sit habendum tale testamentum, quamvis ante judicis sententiam pro valido haberetur, patet a simili variis exemplis ex jure desumptis; Sic enim sine essentialibus solemnitatibus a jure requisitis electus, quamvis tuta conscientia beneficium retinere possit, si nemo se opponat, vel electionem impugnet, *cap. Quod sicut, de election.* tamen post sententiam judicis illam electionem irritam, & nullam declarantis; etiam in foro conscientiæ obedire, ac beneficium dimittere tenetur, ut tradunt communiter doctores. Item quamvis contrahens cum pupillo sine auctoritate tutoris, naturaliter, & in foro interno valide agat, de tuta conscientia retinere possit quod vi talis contractus accepit, *arg. leg. Stichum* 95. *de solutionibus*, tamen postquam judex contractum nullum, & irritum declaraverit, acceptum restituere tenetur, ut fatentur omnes. Idem dicendum est in ca- 56

casu alienationis rerum Ecclesiasticarum, non servatis debitis solemnitatibus, & de multis aliis similibus.

57 Hinc resolves, quod testamentum sine debitis solemnitatibus conditum ante sententiam Judicis, & quando nemo se opponit, ita validum est in foro interno, seu conscientiæ, ut heredes, & legatarii in eo constituti, tuta conscientia accipere, & retinere possint hereditatem, & legata sibi in tali testamento relicta: Post sententiam vero Judicis etiam in foro interno est ita nullum, ut ipsi tuta conscientia nihil accipere possint, & si quid acceperint, id totum restituere teneantur.

58 Item resolves, quod quando heres ab intestato testamentum sine debitis solemnitatibus factum, beneficio legis utens impugnat, & judex, pro ut debet, illud irritum, & nullum declarat, tunc etiam in foro interno, seu conscientiæ, erit invalidum, ita ut nec naturaliter amplius obliget, & consequenter heres ab intestato, vi illius, heredibus, vel legatariis institutis, hereditatem, & legata tradere nec in conscientia teneatur.

59 * Quoad dispositionem capitis *Cum esses*, non sufficit, si sint duo, vel tres testes, & absit Parochus, cum in Canone sit *coram Presbytero suo*. Nec sufficit, si defectum Parochi suppleat Capellanus. Demum testes masculi requiruntur, nec feminæ valent. Tandem valet testamentum ita conditum etiamsi testator non sit in extremo vitæ periculo. *Institut. Eccles.* 105. §. 8. 9. 10.

60 Scribenda sunt testamenta a Parocho coram testibus, & a testatore subscribenda, sicut etiam a Parocho, & testibus. Si tamen scribere ignorent, sufficit scriptura Parochi, & signum Crucis impressum in charta a testibus, *ibid.* §. 14.

61 Ita scriptum testamentum saltem intra octo dies Parochus cum testibus deferre debet tabellioni; & si adsit subscriptio testatoris, & testium, non requiritur, ut singula contenta in testamento referant notario. Si nulla sit testatoris subscriptio, tunc Parochus seu Sacerdos viva voce exprimere debet, quidquid in eo testamento continetur; quod, & a singulis testibus seorsim præstandum est. Denique, & singuli illi subscriptionem suam agnoscant. *Ibidem* §. 16. Has vero omnes depositiones scribat tabellio, & jungat testamento.

62 Ad servanda vero quæ in testameuto mandantur, discussio Parochi, & testium agenda est a Judice competente, citata parte, cujus interest, excepta tamen consuetudine, ut valeant testamenta, nulla facta publicatione, si illa reposita sint in archivio. *Ibidem* §. 16.

Additiones ex aliena manu.

63 Gravissima est quæstio, de qua hic agit *Auctor*, an scilicet testamentum minus solemne obliget in conscientia. Ad rectam autem hujus quæstionis resolutionem prius videndum, utrum testamentum sit juris naturalis, an juris positivi.

64 Jus autem naturale pro pace generis humani exposcere, ut introducto dominio, aliqua statuatur successio, non est, quod dubitari possit. Assiduis enim discordiis, a quibus abhorret jus naturale, expositi essent homines, si in obitu cujuscumque, quæ ab eo relinquuntur bona, ea fierent primi occupantis, minimeque ex ordine successionis stabilito ad vocatos pertinerent. At quod successio hæc sit 65 potius testamentaria, quam legitima, non determinat jus naturale. Nec jus proprietatis eo extendendum, ut quis etiam post mortem de rebus suis disponere valeat. Convenit propterea hodie fere inter 66 omnes, testamentum non esse juris naturalis, sed juris positivi. Confer *Bynkershoeck Observ. lib.* 2. *cap.* 7.

Posito autem, quod testamentum sit non juris 67 naturalis, sed juris positivi, facile est dignoscere, ut ad propositam quæstionem veniamus, testamentum minus solemne non obligare in conscientia. Obligatio enim in conscientia descendere debet, 68 vel a jure naturali, vel a jure positivo. At testamentum minus solemne nec obligat de jure naturali, quia ut mox recognitum est, testamentum tametsi solemne, non est juris naturalis, nec obligat de jure positivo, quia jus positivum non aliter vim obligandi tribuit testamento, quam concurrentibus solemnitatibus ab ipso præscriptis. Patet igitur, quidem ad evidentiam usque, testamentum minus solemne obligare in conscientia haud posse. Habes resolutionem gravissimæ quæstionis ex genuinis principiis petitam.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt omnia Testamenta privilegiata.

TEstamenta privilegiata sunt Testamenta, quæ 1 licet careant solemnitatibus alias de Jure communi requisitis, ex speciali tamen privilegio valent, ac si ipsas haberent. *Communis*. Et Testamenta privilegiata sunt, Testamentum ad 2 pias causas; Testamentum parentum inter liberos; Testamentum Militum in expeditione bellica conditum: Testamentum Rusticorum; Testamentum tempore pestis factum; Testamentum publicum, idest fide, & Auctoritate publica, Principis nempe, vel Judicis. *Communis*.

Testamentum ad pias causas est illud, in quo 3 pro Herede instituta est causa pia. *Communis*. Nomine causæ piæ veniunt hic omnia loca, & In- 4 stituta pia ut Ecclesiæ, Conventus, seu Monasteria, Hospitalia, Nosocomia, Confraternitates, & pauperes omnes, non solum qui carent necessariis vitæ, & naturæ, sed etiam qui carent necessariis ad decentem sustentationem juxta qualitatem, & conditionem sui status, quales interdum possunt esse etiam Nobiles, Barones, Comites, immo & Principes, qui non ob excessivam pompam, & luxum, nec ob malam dilapidationem, nec ob aliam culpam propriam, sed ex infortunio, vel casu aliquo, ut incendio, ruina, bello, latrociniis, multitudine prolium, & hujusmodi, valde egent necessariis statui, ac conditioni suæ; Dummodo tamen eisdem principaliter ob honorem, & amorem Dei, & animæ salutem Hereditas, vel legata relinquantur. *Communis* per text. *in cap. Considerenda* 17. *dist.* 86. ubi expresse fit mentio etiam de iis, qui divites, vel nobiles ad egestatem absque proprio vitio pervenerunt.

Te-

5 Testamentum ad pias causas perfecte, & pro utroque Foro est privilegiatum, ita ut non solum in Foro interno, sed etiam in Foro externo valeat, quamvis careat solemnitatibus a Jure Civili alias ad Testamentum requisitis; Dummodo aliunde sufficienter constet de Testatoris ultima voluntate; *Communis*, textu expresso *in c. Relatum* 11. *de Testamentis*, ibi: *Mandamus quatenus cum aliqua causa talis ad vestrum fuerit examen deducta; eam non secundum Leges, sed secundum Decretorum statuta tractetis, tribus aut duobus legitimis testibus requisitis*. Et tale Testamentum esse privilegiatum etiam de Jure civili, non obscure desumitur *ex l. Si eum servum* 29. *ff. De Fedei commissariis libertatibus*, ubi licet pater imperfecto Testamento libertatem cuidam reliquisset, eum nihilominus manumittere debuerunt filii, & *ex l. Habeat* 1. *Cod. De Sacrosanctis Ecclesiis*; Et dato, quod tale Testamentum non esset privilegiatum de Jure Civili, adhuc debet dici privilegiatum pro Foro Civili a Jure Canonico *in cit. cap. Relatum*; ubi, ut fatentur Doctores communiter, sunt correctæ Leges Civiles solemnitatem requirentes in Testamento ad pias causas; Et ratio est, quia in causa, & materia spirituali, qualis est Testamentum ad pias causas, servandum est Jus Canonicum in utroque Foro, tam Civili, seu Laicali, quam Ecclesiastico, ac in quovis Loco, seu Territorio; *arg. cap. Quæ in Ecclesiarum* 7. *& cap. Ecclesia S. Mariæ* 10. *de Constitutionibus*; Sicque servat praxis, & consuedo universalis, quæ est optima Legum interpres; *l. Si de interpretatione* 37. *& l. Nam Imperator* 38. *ff. de Legibus*, *c. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*.

6 In Testamento ad pias causas sufficiunt duo testes. *Communis*, textu expresso *in citat. cap. Re-*
7 *latum* 11. *de Testamentis*. Dicti duo testes non sunt necessarii ad substantiam, & valorem Testamenti ad pias causas, sed tantum ad probationem in Foro externo, in casu, quo aliunde non constet, nec probari possit voluntas Testatoris nisi per testes, Fagnan. *in c. cum esses* 10. *de Testament. n.* 8. Covarru. *de Testament. cap.* 11. *n.* 12. Menochius *lib.* 3. *consil.* 224. *a n.* 58. Engel *lib.* 3. *Decretal. titul.* 26. *n.* 18. Pirhing *ib. n.* 20. Reiffenstuel *ibid. n.* 143. Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad Constitut. X. Innocent. III. sect.* 3. *n.* 15. Card. de Luca *de Testamentis disc.* 14. *num.* 5. *&* 7. & alii passim, ac Rota *dec.* 374. *num.* 6. *part.* 1. *divers. decis.* 311. *num.* 16. *&* 17. *coram Card. Cerro*, *decis.* 665. *num.* 3. *coram Emerix jun.*, *& in Barchinonen. Hereditatis* 11. *Martii* 1689. §. *Cumque*, *coram D. Molines*, *& in Coloniensi testamenti* 23. *Junii* 1704. §. *Quoniam*, *coram*
8 *D. Lancetta*. Unde, si aliunde sufficienter constet de voluntate Testatoris, Testamentum ad pias causas in utroque Foro, tam externo, quam interno Civili, & Canonico, etiam sine testibus validum existit. *Communis* cum omnibus supracitatis, & aliis: Modus enim probatorius per duos testes inductus *in cit. cap. Relatum* non importat necessitatem testium, sed exemplificative fuit dictum de iis, ut naturalis probatio resultet, & sufficienter constet de voluntate Testatoris, de qua aliunde sufficienter constante non est curandum, an testes intervenerint, nec ne. Cum non sit opus alia probatione, quando de veritate constat. 9

Sic validum est Testamentum ad pias causas etiam sine ullis testibus, si manu propria Testatoris nota, & indubitata sit scriptum, vel subscriptum. Sicuti etiam valet, & sufficit ad id cedula scripta, vel subscripta ab ipso Testatore, etiam nullo teste in ea subscripto, vel præsente, quidquid dicant aliqui apud Mantic. *de Conject. lib.* 6. *tit.* 3. *num.* 4. Tiraquell. *de privileg. piæ causæ privil.* 1. Nam sic communiter sustinent Doctores citati, & Velasc. *cons.* 67. *num.* 8. Barbosa *in cit. cap. Relatum num.* 4. Card. de Luca *discurs.* 26. *n.* 8. *de testamentis*; Gratian. *discept.* 705. *num.* 20. *& seq.* Cabed. *decis. Lusitan.* 129. *n.* 12. *lib.* 2. Rota *p.* 19. *tom.* 2. *recent. decis.* 449. *n.* 3. & sæpe alibi.

Item valida est dispositio Testatoris ad pias causas, si ipse Heres ab intestato sine omni teste audivit defuncti voluntatem; In hoc enim casu omnino tenetur in Foro interno adimplere defuncti voluntatem: immo etiam in Foro externo, si fateatur se revera eam audivisse; *arg.* a fortiori, *l. Non dubium* 16. *Cod. de Testament.* ubi de Testamentaria voluntate Defuncti etiam ad causas profanas, quamvis carente debitis solemnitatibus, sic statuitur: *tamen si sua sponte agnoverit, implendi eam, necessitatem habeat*. Et concordat *l. Etsi* 2. *Cod. de Fideicommissis*, ibi: *Si Heredes comperta voluntate defuncti &c.* & aliæ adductæ *art. antecedenti sub n.* 47. Vide *ibi*. 10

Testamentum inchoatum, sed non perfectum, 11 quia testator morte præventus non potuit illud absolvere, licet alias invalidum sit, *l. Si is, qui ff. Qui Testamenta facere possunt*, valet tamen quoad legata pia in eo relicta, quæ in illa imperfecta dispositione jam expressa erant; Covarruv. *de testamentis cap.* 11. *num.* 14. Layman *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *num.* 6. Molina *disp.* 134. *num.* 9. Abbas *in cap.* 1. *de succession. ab intestato num.* 2. Pirhing *loco cit. n.* 22. Reiffenstuel *loco cit. num.* 173. Tiraquel. *loco cit. privileg.* 7. Decius *cons.* 159. testans de communi, Bartolus, Jason. Alexander, & *Communis aliorum* contra Clarum §. *testamentum quæst.* 7. *num.* 4. Et ratio est, quia in Testamento ad pias causas non attenditur rigor Juris Civilis; *argum. cap. Relatum* 11. *de Testamentis*; sed sufficit, quod vere constet de voluntate Testatoris, uti revera constat in hoc casu quoad legata pia in tali Testamento jam expressa.

Item quamvis Testamentum ad causam profanam 12 factum ob defectum solemnitatis civilis corruat, valet nihilominus quoad legata pia in eo relicta; Pirhing *loco citato num.* 22. Reiffenstuel *loco citato num.* 164. Engel *loco citato num.* 20. Covarruv. *in cap. Relatum* 11. *n.* 2. *&* 3. *de Testamentis*; Molina *loco citato de Justitia tr.* 3. *disput.* 134. *num.* 2. Tuscus verb. *Legatum conclus.* 109. *num.* 7. Layman *loco citato* Cardin. Petra *loco cit. num.* 62. & ipso teste *Communis aliorum*; Et ratio est, quia in relictis ad causam piam non attenditur Ius civile; *argum. cit. cap. Relatum* 11. *de Testament.* adeoque, quamvis tale Testamentum corruat quoad profana, valet tamen quoad legata pia in eo relicta.

 Te-

13 Testamentum sine solemnitatibus a Jure civili requisitis conditum ad causas pias, valet etiam quoad legata profana in eo contenta. Covarruv. *de Testamentis cap.* 11. *num.* 2. Molina *cit. disp.* 134. Tiraquell. *loco citato privileg.* 80. Pirhing *loco cit. num.* 22. Engel *loco citato num.* 19. Reiffenstuel *loco citato num.* 161. Layman *loco citato num.* 10. & alii passim contra paucos alios. Et ratio est, quia, cum tale Testamentum valeat tamquam principale, debent valere etiam legata tamquam accessorium: *argum. cap. Accessorium* 42. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis.*

14 Quamvis Testamentum ad interrogationem alterius, & solis nutibus, seu signis factum non valeat de jure civili, per text. *in l. Iubemus* 29. *Cod. de Testamentis*, valet nihilominus ad pias causas. Tiraquell. *loco citato privileg.* 8. Barbosa *in cap. cum tibi* 13. *num.* 3. *de Testamentis*, Menoch. *loco cit. n.* 24. Card. Petra *loco citato num.* 40. Jul. Clar. §. *Testamentum quæst.* 6. *num.* 7. & alii communiter. Testari enim ad interrogationem alterius, & solis nutibus, ac signis non est prohibitum Jure naturæ, & gentium, sed Jure civili, quod in testamentis ad pias causas non attenditur, *argum. cit. cap. Relatum* 11. *de Testamentis.*

15 Item quamvis non valeat testamentum sine institutione heredis, valent tamen legata pia in eodem testamento adjecta. Rota *part.* 19. *tom.* 2. *rec. decis.* 484. Card. de Luca *de Testamentis disc.* 16. *num.* 4. Card. Petra *loco citato n.* 45. & alii passim.

16 Item quamvis non valeat Testamentum cum herede incerto, valet tamen favore piæ causæ, ut si Testator dicat: Instituto heredes pauperes, animas Purgatorii, Ecclesiam, & hujusmodi. Barbosa *in citato cap. cum tibi* 13. *num.* 4. *de Testament.* Tiraquell. *loco citato privileg.* 55. & 56. Card. de Luca *de Testam. disc.* 22. *num.* 5. Card. Petra *loco citato num.* 42. Reiffenstuel. *loco citato num.* 151. & *Communis aliorum.*

17 Item quamvis non valeat Testamentum, quo quis hereditatem, vel legata alterius arbitrio distribuenda committit, per text. *in l. Illa* 32. *l. Si quis* 68. *ff. de hered. instit.* tamen valet, si id fiat ad pias causas, v. g. dicendo: Instituo heredes bonorum meorum pauperes, quos Franciscus elegerit, vel lego mille aureos decem puellis, centum pro unaquaque, si heres meus voluerit, & hujusmodi. Ita Jul. Clar. §. *Testamentum q.* 6. *num.* 5. Covarru. *de Testament. in cap. cum tibi nu.* 12. Layman. *loco citato num.* 7. Pirhing *loco citato num.* 23. Reiffenstuel *loco citato num.* 151. & alii communiter; *argum. cap. cum tibi* 13. *de Testamentis*, juncto ejus Summario sic expresse dicente: *Tenet Testamentum, si quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas.*

18 Si aliunde de voluntate Testatoris sufficienter non constet, tunc in Testamento ad pias causas necessario requiruntur duo testes legitimi, adeo ut nec in Foro interno heres ab intestato credere teneatur uni soli testi, licet omni exceptione majori testimonium suum etiam juramento confirmanti: Layman *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *num.* 4. Reiffenstuel *loco citato num.* 152. & ipso teste *communis aliorum*, *argum. citato cap. Relatum* 11. *de Testamentis*: ubi ad valorem Testamenti ad pias causas duo saltem, vel tres testes requiruntur, & *cap. licet universis* 23. *de testibus*, ubi tamquam Regula juris traditur, quod unus testis ad probandum non sufficiat cum alterius præjudicio; Alioquin enim plurimæ fraudes, & injuriæ contingerent.

19 Hinc recte advertunt Reiffenstuel, & Layman *loco citato* & alii, quod improvide, ac periculose agunt, tam Testator, qui uni soli, v. g. soli Parocho, aut soli Confessario manifestat, quam ipse Parochus, seu Confessarius, qui suscipit voluntatem ultimam referendam heredibus ab intestato, quia hoc ipso, quod uni soli, quisquis ille sit, credere non teneantur heredes ab intestato, dispositio talis ultima periculo nullitatis semper exponitur. Quamvis ipsemet Parochus, seu confessarius Legata in scheda adnotaverit, non creditur illi sine alio teste, ut expresse dicit *ibid.* Layman. Quare, subjungit, monendi sunt Parochi, aliique confessarii, ut ultimas ejusmodi dispositiones ad causas pias non excipiant, nisi advocatis duobus testibus masculis, aut feminis, vel saltem uno, qui simul cum Parocho vel confessario sufficere poterit. Et in tali casu, si Testator coram testibus dicat, quod velit quædam ad pias causas erogari sicuti Parocho, aut confessario suo mandavit, tunc Parochus, seu Confessarius audiri debet, & secundum ejus relationem executio fieri, modo talia indicia afferat, ut, spectatis circumstantiis, verisimile esse possit, defunctum ea ipsi mandasse. Sic Covarruvias *in cap. cum tibi* 13. *n.* 23. *de Testamentis*, Navarr. *lib.* 3. *consil.* 16. *de Testamentis edit.* 2. Layman. *loco citato* Reiffenstuel *loco citato nu.* 153. recte addens, quod vel Testator communicet ipsi heredi ab intestato suam dispositionem ad piam causam, vel quod melius est, manu propria scribat, aut duos testes adhibeat.

20 Tales testes in his Testamentis ad pias causas non est necesse, quod sint rogati. Abbas *in c. Relatum* 11. *num.* 3. *de Testamentis*, Fagnan. *ibid. num.* 12. Barbos. *ibid. in fine*, Covarruv. *ibid. num.* 5. Card. Petra *loco citato num.* 28. Jul. Clarus *loco citato num.* 154. & alii communiter. 21 Ad id possunt esse testes etiam Feminæ, & aliæ personæ, quæ a jure civili non solent admitti, dummodo non sint infames, mentis impotes, vel alias reprobatæ ratione delicti. Fagnan. *in cit. cap. Relatum num.* 14. & *cit. cap. cum esses n.* 34. & *seq.* Reiffenstuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 20. *num.* 88. Card. Petra *loco citato n.* 29. Ancharanus *in cit. cap. cum esses nu.* 6. & plurimi alii, volentes, quod in testamento ad pias causas testis esse possit quicumque de jure naturæ, & gentium a ferendo testimonio non repellitur.

22 Item in Testamento ad pias causas testis esse potest Parochus, confessarius, Beneficiatus, & Religiosus, quamvis legata sint ad favorem propriæ Ecclesiæ, seu Monasterii. Layman *cit. lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *sub num.* 5. Tiraquel. *de privileg. causæ piæ privileg.* 93. Card. de Luca *de Testament. disc.* 8. *n.* 20. Farinaccius *qu.* 60. *de testibus num.* 463. & *seq.* Mascard. *conclus.* 3. *num.* 11. & 12. Pirhing *lib.* 2. *Decretal. tit.* 29. *num.* 101. Reiffenstuel. *ibid. nu.*

197. &

197. & 198. *cum seq.* & *comm. Aliorum* per clar. text. *in c. Insuper 6. & c. cum nuncius 12. de testibus*.

23 An ex bonis relictis in testamento ad pias causas, seu ex legatis piis detrahi possit Falcidia? Vide verb. *Falcidia*, & verb. *Legatum a num.* 137.

24 Testamentum inter liberos est illud, quod parentes, Pater nempe vel Mater, vel ascendentes in linea recta faciunt, & in eo liberos, vel Nepotes instituunt. *Communis*, per text. *in l. Inter omnes 26. cod. Familiæ Erciscundæ; l. Hac consultissima 21. §. Ex imperfecto, cod. de Testamentis*, ibi: *Ex imperfecto autem testamento voluntatem tenere defuncti, nisi inter solos liberos a parentibus utriusque sexus habeatur, non volumus*: Et quia, ut expresse habetur in *leg. Appellatione 51. ff. de verb. appellat. Appellatione parentis, non tantum pater, sed etiam Avus, & Proavus, & deinceps omnes Superiores continentur, sed & Mater, & Avia, & Proavia*, ideo etiam illud Testamentum, quod ascendentes pro heredibus instituunt, Testamentum inter liberos, ac consequenter privilegiatum erit. Layman *lib. 3. de Iustitia tract. 5. cap. 2. num.* 11. Reiffenstuel *lib. 3. decretal. tit. 26. num.* 180. & alii per text. *in Novell.* 107. *in Præfatione*, ibi: *insuper & Theodosius decrevit, non in Patribus solum hoc disponens, sed etiam in Matribus, & ascendentibus utriusque naturæ*.

25 Testamentum inter liberos est pro utroque Foro privilegiatum, unde valet in utroque Foro, quamvis careat solemnitatibus de jure Civili ad testamentum ut sic requisitis; Dummodo ad illud concurrant ea, quæ pro eodem a jure specialiter requiruntur. *Communis*, textu expresso *in cit. leg. Inter omnes 26. Cod. Familiæ erciscundæ; & cit. leg. Hac consultissima* 21. §. *Ex imperfecto, Cod. de Testamentis*.

26 Ad valorem Testamenti inter liberos de jure specialiter requiritur, & sufficit, quod si fiat in scriptis, parens testans *primum ejus subscriptione tempus*, quo Testamentum fecit, *declaret; deinde quoque filiorum nomina propria manu; ad hoc uncias, in quibus scripsit eos heredes* (idest id, quod cuivis ex liberis relinquere intendit) *non signis numerorum significandas, sed per totas litteras declarandas, ut undique claræ, & indubitatæ consistant*. Sic expresse habetur *in Novella* 107. *cap.* 1. Et concordat *cit. l. Inter omnes 26. Cod. Familiæ erciscundæ*, ibi: *Sive cæptum, neque impletum Testamentum, vel Codicillus, seu epistola parentis esse memoretur, sive quocumque alio modo scripturæ quibuscumque verbis, vel indiciis inveniantur relictæ ..... defuncti dispositio custodiatur, etiamsi solemnitate Legum hujusmodi dispositio fuerit destituta*. Et *Authent. Quod sine, Cod. de Testamentis*, ibi: *Quod sine subscriptione ita procedit, si parens litteras edoctus, manu propria, non signis, sed litterarum consequentia declaret, & tempus, & liberorum nomina, item & unciarum numerum, seu signa rerum specialium*.

27 Si supradicto modo parens manu propria testamentum inter liberos totum scripsit, valet etiamsi ipsemet nomen suum non subscribit. *Communis, argum. cit. l. Hac consultissima 21. & cit. Authentic.*

28 *Quod sine, cod. de Testamentis*. Si autem non ab ipso parente, sed ab alio scriptum sit Testamentum, ad hoc ut sit validum absque omni alia solemnitate; debet parens propria manu ipsum subscribere, *communis, arg. cit. l. Hac consultissima 21. cod. de Testamentis*.

Etiam Nuncupativum Testamentum inter liberos 29 valet, quamvis careat omni alia solemnitate, dummodo per duos testes constet de voluntate Testatoris. *Communis, cit. leg. Hac consultissima 21. §. Ex imperfecto, cod. de Testamentis*, ubi sine ulla distinctione Testamenti scripti, & Nuncupativi absolute dicitur Testamentum imperfectum valere, si sit inter liberos.

Nec tales testes in Testamento Nuncupativo inter 30 liberos debent necessario esse rogati. Et in tali Testamento possunt esse testes etiam feminæ. *Communis*. Quod enim testes debeant esse rogati, & masculi, est solemnitas juris civilis requisita ad Testamentum non privilegiatum, quæ in testamento privilegiato, uti est testamentum inter liberos, non attenditur, textu expresso *in cit. l. Inter omnes 26. Cod. Familiæ erciscundæ*, ibi: *Etiamsi solemnitate Legum hujusmodi dispositio fuerit destituta*

Testamentum inter liberos est validum, quam- 31 vis parens eos inæqualiter instituat, uni majorem, & pinguiorem partem hereditatis assignando, quam alteri; Dummodo cuivis Legitimam relinquat. Sic fere communis doctorum contra paucos per textum *in l. Parentibus 8. cod. de inofficioso Testamento*, ibi: *Parentibus arbitrium dividendæ hereditatis inter liberos adimendum non est: Dummodo non minus is, qui pietatis sibi conscius est, partis, quæ intestato defuncto potuit ad eum pertinere, quartam ex judicio parentis obtineat*, & concordat *lex cum pater 77. §. 8. ff. de legatis 2.*

Testamentum inter liberos non valet, si nullus 32 in eo institutus sit heres. Communis. Nullum enim testamentum, quantumvis privilegiatum valet, seu subsistit sine heredis directa institutione per jura adducta *artic. antecedenti num.* 3. Vide *ibi*.

Testamentum minus solemne inter liberos non 33 valet quoad extraneas personas heredes institutas. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Hac consultissima 21. §. Ex imperfecto, cod. de Testamentis*, ibi: *Ex imperfecto autem Testamento voluntatem tenere defuncti nisi inter solos liberos a parentibus utriusque sexus habeatur, non volumus; Si vero in hujusmodi voluntate liberis alia sit extranea mixta persona, certum est eam voluntatem defuncti quantum ad illam dumtaxat permixtam personam pro nulla haberi, sed liberis adcrescere*.

Si autem in Testamento minus solemni inter 34 liberos extraneæ personæ relinquitur aliquid per modum legati, aut Fideicommissi, valet. Covarr. *de Testament. cap. 11. num.* 2. Molina *disp.* 128. *num.* 2. citans communem, Alexander *consil. 41. & consil.* 103. testans de communi, Reiffenstuel *loco citato num.* 204. & plurimi alii contra Jasonem, & alios per textum *in Authent. Quod sine, cod. de Testamentis*, ibi: *In quo* (scilicet testamento minus solemni inter liberos) *& aliis legari, & fideicommitti, & libertas relinqui potest*. Et ratio est quia, cum tale testamentum valeat tamquam principale, debet valere etiam legatum aut fideicommis-

missum tamquam accessorium, *argum. cap. Accessorium* 24. *de Regulis Juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*;

35 Testamentum minus solemne patris inter liberos naturales, & spurios non est privilegiatum, adeoque non valet. *Communis*. Et ratio est, quia, dum Lex mentionem facit de liberis, ac filiis, ordinarie soli legitimi intelliguntur, *leg. Filium 6. ff. De his, qui sunt sui*; Tum quia non est credibile; quod Jura speciale privilegium concedere velint filiis illegitimis ob inordinatam patris libinem alias suspectis.

36 Valet tamen testamentum minus solemne matris inter liberos naturales, & spurios, *Communis*. Et ratio est, quia respectu matris filii naturales reputantur pro legitimis in ordine ad capiendam hereditatem; *leg. Novissime* 3. *Instit. de Senatusconsulto Orphiciano*, *leg. Hac part.* 2. *ff. Unde cognati*.

37 Testamentum militis factum ab ipso in expeditione bellica, prælio, vel conflictu actuali, consequenter in periculo, ac discrimine belli constituto, nullam penitus Juris Civilis solemnitatem, ad ejus valorem requirit, sed sufficit, si de voluntate ipsius militis satis constet, quomodocumque dein innotescat. *Communissima* textu expresso *in leg. Milites* 15. *Cod. De Testamento militis*, ibi: *Milites in expeditione degentes, si uxores, aut amicos, aut commilitones, postremo cujuslibet generis homines amplecti voluerint supremæ voluntatis affectu, quomodo possint, ac velint, testentur: nec uxorum, aut filiorum eorum, cum voluntatem patris reportaverint, meritum, aut libertas, dignitasve quæratur. Proinde sicut Juris rationibus licuit, ac semper licebit, si quid in vagina, aut clypeo litteris sanguine suo rutilantibus annotaverint, aut in pulvere inscripserint gladio suo ipso tempore, quo in prælio vitæ sortem derelinquunt, hujusmodi voluntatem stabilem esse oportet*. Et concordat *lex Militibus* 1. *ff. de testamento Militis*, ibi: *Simplicitati eorum consulendum existimavi, ut quoquo modo testati fuissent, rata esset eorum voluntas. Faciant igitur Testamenta, quomodo volent, quomodo poterint. Sufficiatque ad bonorum suorum Divisionem faciendam nuda voluntas Testatoris*. Item concordat *Instit. de militari Testamento, in principio*, ibi: *Quamvis ii neque legitimum numerum testium adhibuerint, neque etiam Testamentorum solemnitatem observaverint, recte nihilominus testantur, videlicet cum in expeditionibus occupati sunt*.

38 Qui Urbem obsident, vel obsessam actualiter defendunt, in expeditione bellica, quo ad hoc, esse censentur, ideoque eodem privilegio, quo ad Testamentum gaudere debent: Omnes enim isti in manifestis periculis ob machinationes reciprocas versantur, & quasi in continuo conflictu, & præ aliis potissimum in expeditione bellica existunt. Unde cum de istis militet eadem ratio, debet de istis militare eadem Legis dispositio, *leg. Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquil. & cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis, *leg. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum*. Ita Andlerus *in Medulla Juris, de Testamento Milit. n.* 1. Schmidt *Ad statuta Bavarica tit.* 34. *art.* 7. *num.* 4. Reiffenst. *loc. cit. num.* 213. & alii.

Ad Testamentum militis in castris quidem, sed absque actuali expeditione bellica, seu actuali conflictu secure degentis requiruntur duo saltem testes. *Communis hodie ac certa* per recessum Imperii 1512. teste Reiffenstuel *loc. citat. numer.* 214. cum aliis ibi allegatis. 39

Ad valorem Testamenti Militis nec in castris, nec in aliqua actuali expeditione bellica, sed vel in hybernis, vel in fortalitiis obsidionem actualem non patientibus præsidiarii existentis, seu alibi secure degentis, requiruntur ordinariæ Juris solemnitates, similem enim testamentum non est ad id a Jure privilegiatum. *Communis*, textu expresso *in principio Institut. de Militari testamento*, ibi: *Illis autem temporibus, per quæ circa expeditionum necessitatem in aliis locis, vel suis ædibus degunt minime ad vindicandum tale privilegium adjuvantur sed testari quidem & si filii familiarum sint propter militiam conceduntur, Jure tamen communi eadem observatione, & in eorum Testamentis adhibenda, quam in Testamentis paganorum proxime exposuimus*. 40

Quamvis Testamentum militis in actuali expeditione bellica quomodocumque valide fieri possit, si tamen ejus voluntas non aliter quam per testes probari possit, duo saltem testes ad id requiruntur. *Communis*, per text. *in §. Plane* 1. *Institut. de militari Testamento*. Et ratio est, quia Regula generalis est, quod unus testis ad probandum non sufficiat cum alterius præjudicio, *argum. cap. Licet universis* 23. *de testibus*. Unde militis heredes ab intestato cum suo, vel alterius præjudicio uni soli testi, quamvis omni exceptione majori, credere in tali casu non tenerentur. 41

Testamenta Militum in actuali expeditione bellica facta gaudent adhuc aliis privilegiis. Primo, quod Testamentum factum in actuali expeditione bellica per integrum adhuc annum validum subsistat, postquam miles a militia jam dimissus, vel a castris rediens in alio securo loco degit. *Communis*, textu expresso *in §. Sed hactenus* 3. *Institut. de Militari Testamento*, ibi: *Et quod in castris fecerint Testamentum non communi Jure, sed quomodo voluerint, post missionem intra annum valebit. Quid ergo si intra annum quis decesserit, conditio autem heredi adscripta post annum extiterit? An quasi militis Testamentum valeat? & placet valere quasi militis*. Unde heres institutus posset vi talis testamenti hereditatem capere si miles intra annum in sua domo decederet, & concordat *lex Quod dicitur* 38. *ff. de Testamento Militis*, ibi: *Quod dicitur, si miles intra annum quam missum est, decesserit, valere ejus Testamentum, quod Jure militari fecerat, verum est, etiam si post annum conditio institutionis extiterit, mortuo eo intra annum. Et ideo si heredi filio substituerit, nihil interest, quando filius moriatur, sufficit enim patrem intra annum obiisse*. Secundo si quis ante militiam non Jure fecit Testamentum, & miles factus in actuali expeditione bellica degens resignavit illud, & quædam adjecit, sive detraxit, vel alias manifesta est militis voluntas hoc valere volentis, tunc valet tale Testamentum, ac si haberet omnes 42

so-

solemnitates. *Communis*, textu expresso *in §. Sed & si quis* 4. *Instit. de militari Testamento*. Tertio, Testamentum in actuali expeditione bellica factum non subjacet Legi Falcidiæ. *Communis*, textu expresso *in l. Si certarum* 17. §. 4. *ff. de testamento Militis*. Quarto nec subjacet querelæ inofficiosi testamenti. *Communis* per text. *in l. Cum antiquis* 37. *Cod. de inofficioso testamento*. Quinto possunt in eis institui heredes etiam deportati, & fere omnes, qui Testamenta facere non possunt. *Communis*, textu expresso *in leg. Idem est* 13. §. 2. *ff. de testamento Militis*.

43 Testamentum Rustici potest Ruri fieri coram quinque testibus, casu, quo Rusticus in loco, ubi testatur, septem testes alias de jure requisitos, habere commode nequeat. *Communis*, textu expresso *in leg. Et ab antiquis* 31. *Cod. de Testamentis*, ibi: *In illis vero locis in quibus raro inveniuntur homines litterati, per præsentem Legem rusticanis concedimus antiquam eorum consuetudinem Legis vicem obtinere, ita tamen ut ubi scientes litteras inventi fuerint, septem testes, quos ad testimonium convocari necesse est, adhibeantur, ut unusquisque pro sua persona subscribat. Ubi autem non inveniuntur litterati septem testes, etiam sine scriptura testimonium adhibentes admittit; sin autem in illo loco minime inventi fuerint septem testes, usque ad quinque modis omnibus testes adhiberi jubemus, minus autem nullo modo concedimus; Si vero unus, aut duo, vel plures fuerint litterati, liceat eis pro ignorantibus litteras præsentibus tamen, subscriptionem suam interponere. Sic tamen ut ipsi testes cognoscant testatoris voluntatem, & maxime quem, vel quos heredes sibi relinquere voluerit, & hoc post mortem Testatoris jurati deponant: Quod igitur quisque rusticorum, sicut prædictum est, pro suis rebus disposuerit, hoc omnimodo Legum subtilitate remissa firmum, validumque consistat*.

44 Dicti testes pro Testamento rustici debent esse litterati, si haberi possint & omnes se subscribere debent, ut clare patet ex expressis verbis textus adducti, ibi: *Ita tamen, ut ubi scientes litteras inventi fuerint, septem testes, quos ad testimonium convocari necesse est, adhibeantur, ut unusquisque pro sua persona subscribat*.

45 Si autem non omnes septem, vel respective quinque, unus tamen, vel plures scribere scientes facile inveniri possunt, debent illi loco aliorum litteras ignorantium, ipsis præsentibus, Testamentum subscribere, ut expresse habetur ex adductis illis verbis: *Si vero unus, aut duo, vel plures fuerint litterati, liceat eis pro ignorantibus litteras, præsentibus tamen, subscriptionem suam interponere*.

46 Si vero nullus litteratus haberi possit, potest rusticus etiam oretenus coram septem testibus, si haberi possint, vel coram quinque, si septem commode haberi nequeant, valide testari per verba. Sic expresse ex illis verbis: *Ubi autem non inveniuntur litterati septem testes, etiam sine scriptura testimonium adhibentes admittit; Sin autem in illo loco minime inventi fuerint septem testes usque ad quinque modis omnibus testes adhiberi jubemus*.

Testamentum rustici coram paucioribus, quam quinque testibus, nullo modo valet etiamsi fiat in loco, ubi quinque testes haberi non possunt. Sic expresse habetur ex illis verbis: *Usque ad quinque modis omnibus testes adhiberi jubemus, minus autem nullo modo concedimus*. 47

Testes in Testamento rustici eodem modo debent esse idonei, & qualificati, sicuti in aliis Testamentis non privilegiatis. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 121. cum variis aliis ibi citatis. Et ratio est, quia eo ipso, quod Jura pro testamento rustici dispensant solummodo in quantitate testium, videntur velle quod dicti testes habeant etiam pro ipso easdem qualitates, quas habere debent pro aliis non privilegiatis, cum exceptio unius firmet Regulam in contrarium, *leg. In iis, ff. de Legibus, & leg. Quæsitum* 12. §. 43. *ff. de Instrumento legato*, & dispensationes sint odiosæ, & ideo restringendæ, nec extendendæ de uno ad aliud, *arg. cap. Si is* 2. *de filiis Presbyterorum in* 6. 48

Rustici habitantes in Pagis ubi septem testes facile haberi possunt, sicut si in Urbe, vel oppido Testamentum faciant, licet alias ordinarie ruri habitent, nullo gaudent ad id privilegio. *Communis*, testibus Julio Claro *loc. cit. q.* 56. *num.* 6. & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 219. Et ratio est, quia tunc non sunt in loco, ubi testes haberi nequeunt ut ad tale privilegium requirit *cit. l. Et ab antiquis* 31. *Cod. de Testamentis*: Cessante autem ratione, & causa legis, cessat ipsa Lex, *leg. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Iure Patron.* Cum ratio Legis sit anima Legis; *l. Cum ratio* 7. *ff. De bonis damnatorum*. 49

An autem tali privilegio rusticorum gaudeant etiam Cives, & Nobiles ruri recreationis gratia, vel alia de de causa degentes, & ibi ægrotantes, ac ideo ibidem testantes? Controversia est inter Doctores. Varii enim apud Reinffestuel *loc. cit. num.* 222. tenent absolute affirmativam sententiam, quia, dicunt, in his eadem militat ratio, defectus nempe testium, & consequenter eadem debet militare juris dispositio, *l. Illud* 42. *ff. Ad Legem Aquil. l. Ideo* 27. *ff. De Legibus*, *cap. inter corporalia* 2. *de translatione Episcopi*. Cum ratio Legis sit anima Legis, *cit. leg. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum*. Clarus autem §. *Testamentum quæst.* 56. *num.* 6. Bartolus *in cit. leg. Et ab antiquis* 31. *num.* 2. *Cod. de Testamentis*, & Reiffenstuel *loc. cit.* ubi testatur de communi, tenent probabilius negativam sententiam, & ratio est, quia *in citat. leg. Et ab antiquis* tale privilegium est concessum rusticis, non solum ob defectum testium, sed etiam, & primario ob simplicitatem, & imperitiam rusticorum, ut patet ex verbis ipsiusmet Legis: ibi: *& ab antiquis Legibus, & a diversis retro Principibus semper rusticitati consultum est, & in multis Legum subtilitatibus stricta observatio eis remissa ..... homines rustici & quibus non est litterarum peritia quomodo possunt tantam Legum subtilitatem custodire in ultimis suis voluntatibus? Ideoque ad Dei humanitatem respicientes, necessarium duximus per hanc Legem eorum simplicitati subvenire*: Tum quia ibi-

ibidem subjungitur: *In illis vero locis, in quibus raro inveniuntur homines litterati, per præsentem Legem rusticanis concedimus.* Unde hoc ipso quod *solis rusticanis* id concedatur, ceteris implicite negatur, quamvis per accidens existant etiam in loco, ubi litterati non reperiuntur; Cum dispensationes Legis sint odiosæ, ac ideo restringendæ, nec extendendæ de uno ad aliud, *argum. cap. Si is* 2. *de filiis Presbyteror. in* 6. *cap. Odia* 15. *de Regul. Iuris in* 6.

51 Ad Testamentum factum tempore pestis ita sævientis, ut septem testes haberi nequeant, sufficiunt quinque, vel etiam duo soli testes. Gailus *lib.* 2. *observ.* 118. *num.* 18. dicens ita practicari in Camera Imperiali; ita etiam Mynsing. *Cent.* 1. *Observ.* 96. Clarus *loc. cit. quæst.* 56. *num.* 6. Iason. *in cit. l. Et ab antiquis* 21. *num.* 3. 4. & 5. *C. de Testamentis*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 229. & plures alii. Et ratio est, quia, ubi clarus non habetur textus, *optima Legum interpres est consuetudo*, *leg. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*, & *cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*. Unde cum consuetudo, & praxis recepta in Camera Imperiali ex supracitatis Doctoribus habeat, quod ad tale testamentum duo testes sufficiant, stat firma nostra conclusio.

52 Immo varii volunt, quod ad tale testamentum tempore pestis adeo sævientis ea sola sufficiant, quæ de jure naturæ & gentium requiruntur, & consequenter hujusmodi Testamentum coram duobus testibus factum in utroque Foro subsistat. Sic Florianus *in leg. Milites* 15. *Cod. de testamentis milit.* Portius §. *final. Institut. de Testamen. Milit.* Paulus Comitolus *lib.* 7. *respons. moral. quæst.* 1. *conclus.* 2. & alii. Et ratio est quia in casu necessitatis receditur a jure communi, cum ipsi illa non subjaceat, *l. Ubi adsunt* 19. *ff. de Tutoribus*, & *Curatoribus*: *l. Cæsar* 15. *ff. de Publicanis*, & *vectigalibus*, & *cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior.* ibi: *Cum non subjaceat Legi necessitas*, *c. Sicut* 11. *dist.* 1. *de consecrat.* ibi; *Necessitas non habet legem*, cum similibus.

53 Stando tamen in præciso rigore juris communis, ad Testamentum tempore pestis non ita sævientis, quin haberi possint septem testes, & observari aliæ solemnitates alias requisitæ, debent omnes tales solemnitates observari, & omnes dicti septem testes adhiberi, quamvis alioquin non omnes septem simul, & semel congregati esse debeant, sed successive venire possint, textu expresso *in leg. Casus majoris* 8. *Cod. de Testamentis*, ibi: *Casus majoris, ac novi contigentis ratione adversus timorem contagionis quæ testes deterret, licet aliquid de Iure laxatum est, non tamen prorsus reliqua testamentorum solemnitas perempta est; Testes enim hujusmodi morbo oppressos eo tempore jungi, atque sociari remissum est; Non etiam conveniendi numeri eorum sublata est.*

54 Testamentum Principi oblatum inter omnia privilegiatissimum, est illud, quod Testator prius absque ulla juris solemnitate in Scripturam redigit, & postea Supremo Principi, vel ejus nomine Deputatis offert rogans, ut illud auctoritate Principis sustineatur. *Sic in re Communis*, per text. *in l. Omnium* 19. *Cod. de Testamentis*.

Testamentum coram Principe factum æque privilegiatum, est illud, quod Testator coram Principe, vel ejus Deputatis oretenus absque ulla juris solemnitate facit, ultimam suam voluntatem declarando, seu manifestando, & rogando, ut Principis auctoritate sustineatur. *Sic in re Communis*, per text. *in cit. l. Omnium* 19. *Cod. de Testamentis.* 55
Unde, ut vides, non solum Testamentum in scriptis jam factum Principi offerri, sed etiam oretenus coram eodem potest fieri Testamentum validissimum absque omni juris solemnitate, ut tradit Communissima Doctorum. 56

Testamentum Principi oblatum, vel coram eo factum est validissimum absque omni juris solemnitate. *Communis*, per expressum textum *in cit. l. Omnium* 19. *Cod. de Testamentis*, ubi dicitur, quod æque securus sit Testator, sive auribus privatorum adhibita solemnitate ordinaria, sive sine solemnitate ordinaria coram Principe testetur, ibi: *Aut auribus privatorum mentis suæ postremum publicavit judicium, ita nec de ejus unquam successione tractabitur, qui Nobis mediis, & toto Iure (quod in nostris est scriniis constitutum) teste succedit.* Et ratio potissima est, quia ut ibi dicitur, Principis auctoritas omnem solemnitatem superat: Eo vel maxime quod Princeps numquam solus, sed semper Nobilibus, aliisque omni exceptione majoribus personis stipatus existat, ibi: *Omnium Testamentorum solemnitatem superare videtur, quod insertum mera fide precibus inter tot nobiles, probatasque personas, etiam conscientiam Principis tenet.* 57

Item privilegiatum est Testamentum *ad acta datum*, & est illud, quod Testator prius jam absque solemnitate factum, & in Scripturam redactum judici, vel Deputatis ab eo, offert. *Sic in re Communis*, per text. *in cit. l. Omnium* 19. *Cod. de Testamentis*. 58

Item privilegiatum est Testamentum *apud acta*, seu *coram actis factum*, & est illud, quod Testator facit oretenus suam ultimam voluntatem coram judice, vel Deputatis ab eo declarando, & manifestando. *Sic in re Communis* per textum *in cit. l. Omnium*. 59

Ad valorem Testamenti *ad acta dati*, seu *apud Acta*, vel *coram actis facti*, sive in loco judicii, sive extra illud nulla alia requiritur juris solemnitas; Dummodo alias legitime constet, & probari possit Testamentum revera *ad acta datum*, seu *apud acta*, *vel coram actis factum* fuisse. *Communis*, per text. *in citat. leg. Omnium* 19. & *leg. Sancimus* 27. *Cod. de Testamentis*. Et ratio est, quia in tali Testamento auctoritas judicis requisitas solemnitates supplet; immo superat, ut expresse dicitur *in cit. leg. Omnium*, ibi: *Omnium testamentorum solemnitatem superare videtur* &c. Unde *leg. In donationibus* 31. *Cod. de donationibus* sic expresse statuitur: *In donationibus, quæ actis insinuantur, non necessarium judicamus vicinos, vel alios testes adhibere. Nam superfluum est privatum testimonium, cum publica monumenta sufficiant.* 60

Testamenta Cardinalium sunt æque privilegiata, ac Testamenta militum. Card. de Luca *de testamentis disc.* 7. *num.* 7. Alban. *de Cardinalibus q.* 42. §. 2. Germon. *de Sacror. Immunit. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 66. 61

Gra-

Gratian disceptat. 312. num. 11. Diana part. 5. tract. 2. de Cardinalibus cap. 41. Barbos. lib. 1. Juris Ecclesiastic. univers. cap. 5. num. 101. cum aliis ibi citatis.
62 Et in ipsis attenditur sola veritas naturalis. Rota *in Romana Legati* 14. *Aprilis* 1660. *coram Priolo*, Card. de Luca *loc. cit. num.* 8. Jacob. Gall.
63 *cons.*60. & alii. Atque sufficit sola schedula scripta vel subscripta manu Cardinalium absque testibus. Card. de Luca *de testamentis disc.* 14. *num.* 9. Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad Constit. X. Innocent. III. Sect.* 2. *n.* 18. Abb. *consil.* 32. *num.* 2. *& seq. lib.* 2. Achill. de Grass. *decis.* 1. *de Testamentis*, & alii.

Additiones ex aliena manu.

64 Agit hic *Auctor* de Testamentis, in quibus remissus est rigor solemnitatum juris Civilis. Libet vero aliqua addere de testamento ad pias causas.
65 Quod attinet ad Testamentum ad pias causas, quæstionis est, an testamentum, in quo pia causa per fideicommissum vocata est, dici queat ad pias causas.
66 De hac autem quæstione hic fuit sensus Rotæ *in Majoricen. Immissionis* 21. *Januarii* 1735. *cor. eminentiss. Crescentio*: *Frustra* (sunt ejus verba §. 5. & seq.) *ad evitandam prædicti textus censuram impugnatur in hypothesi favor piæ causæ, ex quo Collegium nec directe institutum legeretur, neque substitutum sub aliqua conditione certo extitura, sed vocatum tantummodo sub duplici conditione, quod nempe Antonius primus heres obiret sine filiis, quod isti sine liberis ac descendentibus decederent, quod nunquam evenire quum posset, non erat proinde cur in his terminis dispositio diceretur ad pias causas ad effectum gaudendi illius privilegiis &c. Assumptum namque procederet, & contrariæ auctoritates locum haberent, ubi jus & vocatio piæ causæ adhuc sub incerta conditione maneret, ita ut privilegium respiceret prius commodum intermediæ privatæ Personæ illud allegantis. Secus autem ubi prout in casu purificata jam conditione præsens ac certum est jus causæ piæ, factusque jam locus illius substitutioni. In his quippe terminis nihil refert an directa, vel obliqua, an proxima, vel remota fuerit ab initio vocatio ejusdem causæ piæ ad hoc ut testamentum non subjaceat censuræ juris civilis, ejusque solemnitatibus &c.* Confer etiam *confirmatoriam* 13. *Aprilis* 1736. §. *Neque & plur. sequent. cor. eodem*.
67 Num privilegium testamenti ad causas pias ad legata profana in eo contenta etiam extendatur, a-
68 cerrima quæstio est. Affirmativam opinionem pluribus cumulatis tenet Lanfredin. *Respons. Eccles.* 4. *n.* 11. ea de ratione; *quod propter individuitatem testamenti, & mutuæ rationem justitiæ, cujus Ecclesia cultrix esse debet, validitas ex piæ causæ ratione inducta legatis etiam profanis communicetur, & quæcumque disposita in testamento ubi pia causa sit instituta, exequutioni demandanda sint*.
69 In concernentibus vero voluntatem, nullum est privilegium piæ causæ. Utile propterea est nosse quando schedula ad pias causas contineat perfectam dispositionem, & quando præparationem, ad disponendum. Vide tamen Lanfredin. *Respons. Eccles.* 29. *n.* 16. *& plur. seq. Rota in Anconitana Legati pii* 18. *Junii* 1742. *cor. Reverendiss. Molin.*

ARTICULUS III.

Testamentum quo ad ea, quæ concernunt illos, qui possunt, vel non ipsum facere, heredes in ipso institui, & ejusdem Executores esse, eorumque obligationem.

Quilibet Testamentum facere potest, qui nec jure naturali, nec positivo prohibetur. *Communis*, per text. expressum *in l. Habeat unusquisque* 1. *Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis, & leg. ex facto* 43. *in principio ff. de vulgari, & pupillari substitut.* ubi dicitur, iniquum esse auferre Testamenti factionem homini sanæ mentis, ibi: *Etenim iniquum incipit fieri Beneficium Principis, si adhuc id valere dicamus, auferret enim testamenti factionem homini sanæ mentis.* 1

Jure naturæ Testamentum facere non possunt infantes ante septennium, utpote usu rationis carentes, qui usus rationis de jure naturæ requiritur ut actus humanus valeat; *Communis arg. §. præterea* 1. *Instit. Quibus non est permissum facere testamentum*, ibi: *Item furiosis, quia mente carent*, & concordat *l. In eo* 2. *& l. in adversa* 17. *ff. Qui Testamenta facere possunt.* 2

Item Testamentum facere non possunt furiosi, amentes, mente capti, ac omnes, qui usu rationis carent, tempore, quo usu rationis actualiter privati existunt. *Communis*, per textus expressos *in citat. §. Præterea* 1. *Instit. Quibus non est permissum facere testamentum*, ibi: *Item furiosi quia mente carent*, *l. In eo* 2. *ff. Qui testamenta facere possunt*, ibi: *In eo qui testatur ejus temporis, quo Testamentum facit, integritas mentis, non corporis sanitas, exigenda est*; *l. In adversa* 17. *ff. eodem* ibi: *in adversa corporis valetudine mente captus eo tempore Testamentum facere non potest*. Et concordat *lex Furiosi* 40. *ff. de Regulis Juris*. 3

Valet tamen Testamentum ab ipsis factum, antequam essent furiosi, amentes, mente capti, seu usu rationis privati, *Communis*, textu expresso *in cit. §. Præterea* 1. *Inst. Quibus non est permissum facere Testamentum*, ibi: *Certe eo, quod ante furorem fecerint, valente testamento*: *leg. Qui testamenta* 20. §. 4. *ff. Qui testamenta facere possunt*, ibi: *testamentum quoque, quod ante furorem consummavit, valebit*. 4

Valet etiam Testamentum ab ipsis factum tempore, quo habent lucida intervalla. *Communis*, textu expresso *in cit. §. Præterea*, ibi: *Furiosi autem, si per id tempus fecerint Testamentum, quo furor eorum intermissus est, Jure testati esse videntur*, *leg. Furiosum* 6. *Cod. Qui testamenta facere possunt*, ibi: *Si vero voluerit in dilucidis intervallis aliquod condere Testamentum, vel ultimam voluntatem, & hoc sana mente inceperit facere, & consummavit, nullo tali morbo interveniente, stare Testamentum, sive quamcumque ultimam voluntatem censemus, si & alia omnia accesserint, quæ in hujusmodi actibus legitima observatio requirit*. 5

Dummodo tamen durante lucido intervallo totum absolvant; alias, si durante actu testandi, in furorem, amentiam, vel insaniam, seu usus ratio- 6

nis

nis privationem incidant, totum testamentum quo ad causas profanas est nullum. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Furiosum*, ibi; *Si cæpto testamento furor eum invasit, sancimus tale testamentum hominis, qui in ipso actu testamenti adversa valetudine tentus est, pro nihilo esse.*

7 Item Testamentum facere non potest mutus, & surdus simul a nativitate; Secus autem si ex accidenti, modo scribere sciat, vel si mutus, aut surdus tantum sit, & voluntatem suam scripto declarare possit. Communis textu claro *In §. Item 3. Institut. Quibus non est permissum facere Testamentum, l. Qui in potestate 6. ff. Qui testamenta facere possunt, l. Discretis 10. Cod. eod.*

8 Item testari non potest cæcus, nisi nuncupative, & observatis solemnitatibus, quæ describuntur in *leg. Hac consultissima 8. Cod. Qui Testamenta facere possint. Communis*, per textum expressum *in dicta leg. Hac consultissima.*

9 Item Testamentum facere non potest prodigus, cui a judice interdicta est bonorum administratio. *Communis*, textu expresso *in §. Item prodigus 2. Inst. Quibus non est permissum facere Testamentum, & l. Is cui 18. ff. Qui testamenta facere possunt.*

10 Item Testamentum facere non potest servus, sive mancipium, *Communis*, textu claro *in l. Filius familias 16. & l. Si Filius familias 19. ff. Qui testamenta facere possunt, & c. illud 5. caus. 14. q. 2.*

(*) Quamvis servus testamenti factionem non habeat, ex privilegio tamen speciali quod jure Pandectarum obtinebat, *Servus publicus Populi Romani parte dimidia testamenti faciendi habet jus. Ulpian. frag. tit. 20. §. fin.*

11 Item testari non potest captivus, vel obses apud hostes detentus. *Communis*, textu expresso *in §. Ejus qui 5. Institut. Quibus non est permissum facere Testamentum; l. Ejus qui 8. & l. Obsides 11. ff. Qui Testamenta facere possunt.*

(*) Testamentum tum servi, tum captivi valet si confectum sit ante servitutem, vel captivitatem, licet captivus decesserit. Nam lex Cornelia fingit, eum tunc decessisse ultimo momento quo liber, ac civis fuit. *l. 12. ff. qui test. fac. poss.* Idem dicas de accusatis crimine, qui pendente judicio licet in custodia publica detenti decedant, tamen ipsorum testamentum valet. *l. 9. ff. eod.* & per condemnationem tantum servi pœnæ fiunt. & l. 13. §. 2. ff. eod. (*).

12 Item testari non potest damnatus ad mortem naturalem, vel civilem. *Communis*, textu expresso *in l. Ejus qui 9. §. 1. & 2. ff. Qui Testamenta facere possunt, & l. Si quis 6. §. 6. ff. De injusto, rupto, irrito facto Testamento.*

13 Item testamentum facere non possunt impuberes, masculi ante annum 14. & feminæ ante annum duodecimum completum. *Communis*, textu claro *in l. Si frater 4. Cod. Qui testamenta facere possint, l. A qua ætate 5. ff. Qui Testamenta facere possunt, & §. Præterea 1. Instit. Quibus non est permissum facere Testamentum*, ibi: *Præterea Testamentum facere non possunt impuberes, quia nullum est eorum animi judicium.*

14 Item filius familias, qui sub patris potestate est, non potest testari, nisi de bonis castrensibus jure militari, & quasi castrensibus, servatis solemnitatibus juris communis, si pubes sit. *Communis*, per textus *in l. Nemo 11.* juncta Glossa *ibid. verb. certis, & leg. Omnes 12. Cod. Qui testamenta facere possint.* De bonis vero adventitiis testamentum facere non potest, ne quidem patre consentiente, 15
textu expresso *in l. Qui in potestate 6. ff. Qui Testamenta facere possunt, & princip. Institut. Quibus non est permissum facere testamentum.*

(*) Olim feminæ quoque prohibebantur testamentum condere, donec testamenta in comitiis condi consueverunt. Cum enim comitiorum non essent participes, nec ideo poterant testari, hodie vero, ut ait Ulpianus, *Feminæ post duodecimum annum ætatis testamentum facere possunt, tutore auctore, donec in tutela sunt. Ulp. frag. tit. 20. §. 15.* Id tamen non de omnibus indistincte feminis accipiendum est, sed de iis tantum, quæ nec in parentum, nec in viri potestate erant, ut recte ad hunc Ulpiani locum observat Scultingius, quamvis Cujacius observat VII, putaverit feminas quæ in manum viri convenerant, testandi jus habuisse, sed id non satis firmis certat probare argumentis. Subdit Ulpianus, Tutore auctore: olim siquidem feminæ licet puberes, adhuc tamen ob fragile consilium in tutela remanebant. Sed si jus liberorum quæsiverant tutela liberabantur, adeoque jam poterant sine ullo tutore testari.

Olim quoque prohibebatur testamentum condere *Mutus, quoniam verba nuncupationis loqui non potest, surdus quoniam verba familiæ emptoris exaudire non potest Ulp. frag. tit. 20. §. 13.* Quod si surdus aut mutus, ut liceret sibi testamentum facere, a principe impetravit, valet testamentum *l. 7. ff. qui test. fac. poss.* Ex constitutione autem Iustiniani, qui simul surdus, & mutus est, siquidem ab ipsa natura talis est, testari non potest, si ex superveniente morbo talis effectus est, ita demum testari potest si litteras sciat. Quod si dumtaxat surdus est, indistincte testari potest, si mutus dumtaxat, ita demum si litteras sciat *l. 10. Cod. qui test. fac. poss.*

Cum puberes testamentum facere non possint, quia ad hac requiritur consilii maturitas, dubitatum etiam fuit an liceret spadonibus condere testamentum, & eunuchis cum numquam pubescant. Hinc legimus consulem Mamercum ea de causa bonorum possessionem secundum tabulas denegasse cuidam Genucio, ut refert *Val. Max. lib. 3. tit. 7.* Invaluit tamen, ut possent testari, sed tardius quam cæteri. Hinc Paulus: *Spadones eo tempore testamentum facere possunt, quo plerique pubescunt, idest anno decimo octavo. Paul. recept. sent. lib. 3. tit. 5. §. 2.* Constantinus vero hos cæteris omnino exæquavit l. 5. Cod. qui test. fac. poss.

Item damnati ob libellum famosum testari non 16
possunt. *Communis*, textu expresso *in l. Is cui 19. §. 1. ff. Qui testamenta facere possunt*, ibi: *Si quis ob carmen famosum damnetur, Senatus consulto expressum est, ut intestabilis sit, ergo nec Testamentum facere poterit, l. Ob carmen 21. §. de testibus*, ibi: *Ob carmen famosum damnatus intestabilis sit.*

Item testari non possunt rei criminis læsæ maje- 17
statis, idest qui hostile quid contra supremum Principem, vel ejus consiliarios moliuntur. *Communis;*

nis, text. expresso *in l. Quisquis* 5. *Cod. ad Leg. Juliam majestatis*.

(*) Quæsitum est de eo qui sibi mortem consciverit, de quo sic sanxerunt Imperatores Diocletianus, & Maximianus, hoc modo distinguentes: aut compos mentis condidit testamentum, deinde furore captus sibi mortem conscivit, aut futuræ pœnæ voluntaria morte supplicium antevertit, primo casu testantis judicium convelli non debet; secundo autem casu ratam voluntatem ejus conservari leges vetant l. 2. Cod. qui test. fac. (*)

18 Item testari prohibentur hæretici. *Communis*, textu expresso *in leg. Manichæos* 4. *& l. Ariani* 5. *Cod. de hæreticis*. Et idem est dicendum de receptoribus, defensoribus, & fautoribus ipsorum hæreticorum. *Authent. Credentes*, *Cod. eod.* ibi: *Præterea receptatores, & defensores, & fautores hæreticorum ...... quilibet talium ...... fit etiam intestabilis, ut nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hereditatis successionem accedat, cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes*, *de hæreticis*. Advertendum tamen est, quod vi pacis Westphalicæ, Lutherani, & Calvinistæ in imperio tolerati sint testandi, & aliorum jurium civilium capaces.

19 Item testari prohibentur usurarii publici, & manifesti, nisi prius usuras restituant, aut de restitutione facienda idoneam cautionem præstent. *Communis*, textu expresso *in cap. Quamquam usurarii* 2. *de usuris in* 6.

Item testari prohibentur omnes hostiliter insequentes, percutientes, aut offendentes S.R.E. C. *Communis*, textu expresso *in c. Felicis* 5. *de pœnis in* 6.

20 Item non desunt doctores volentes, quod omnes excommunicati notorii, & vitandi testari non possint. At communis sententia tenet contrarium, quia nullibi id reperitur in jure expressum, cum eorum actus privati non sint irriti, iis tamen exceptis, qui excommunicati sunt propter hæresim ob dicta *supra n.* 18. Sic de communi testantur Pirhing *loc. citat. num.* 24. *in fine*, & Reiffenstuel *loc. citat. num.* 319.

21 Qui sunt inhabiles ex natura ad testandum, ut infantes, amentes, insani, furiosi, muti, & surdi simul a nativitate, testamenta facere nequeunt neque ad causas pias. *Communis*, teste Reiffenst. *loc. cit. num.* 320.

22 Qui autem ad testandum sunt inhabiles solum de jure civili, possunt valide testari quoad causas pias de iis bonis, quorum perfectum dominium adhuc habent. Riccius *in praxi aurea part.* 5. *resolution.* 88. Bartolus *in l.* 1. *Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, Engel *lib.* 3. *Decretal. titul.* 26. *num.* 4. Reiffenstuel *ibidem num.* 321. cum Molina, Lessio, Sanchez ibi citatis, & alii; *arg. l. Habeat* 1. *Cod. De Sacrosanctis Ecclesiis*, ubi Constantinus imperator unicuique absque limitatione, consequenter etiam alias inhabilibus de jure civili, concedit licentiam testandi ad piam causam; Natura enim hujus dictionis *unusquisque* est neminem excludere, *l. Hoc art.* 29. *ff. de heredibus instituendis*, ibi. *Hoc articulo* quisque *omnes signantur*; Tum quia testamentum ad pias causas nullo modo subjacet dispositioni juris civilis, sed secundum canones, juraque naturæ, & gentium judicandum est, textu expresso *in cap. Relatum* 11. *de Testamentis*.

Fuit autem notanter dictum: *De iis bonis, quorum perfectum dominium adhuc habent*, quia de bonis jam propter delicta amissis, & fisco addictis neque ad causas pias testari possunt, ut præsertim patet de reis criminis læsæ majestatis, de hæreticis, eorumque fautoribus, qui cum illico bona sua amittant, eaque fisco cedere debeant, neque ad causas pias de ipsis, utpote non amplius suis, testari possunt, ut notat Reiffenstuel *loc. cit. n.* 324. Ubi *num.* 325. subdit, quod prodigi, impuberes Judicium naturale sufficiens ad peccatum mortale jam habentes, & damnati ad mortem, quorum bona non confiscantur, testari possint ad causas pias. 23

Clerici sæculares omnes, tam majores, quam minores æque ac laici facere possunt testamentum de bonis suis patrimonialibus, & quasi patrimonialibus, seu industrialibus. *Communis*, textu expresso *in cap. Quia nos* 9. *de Testamentis*, ibi: *Considerationi tuæ respondemus, quod Clerici de his quæ paternæ successionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam, pervenerunt ad ipsos, libere disponere valeant; De his tamen, quæ consideratione Ecclesiæ perceperunt, nullum de jure facere possunt testamentum*. Et concordant *c. Episcopi* 19. *caus.* 12. *q.* 1. *& can. Placuit* 1. *& c. Quicumque* 2. *ead. caus.* 12. *q.* 3. 26

Clerici sæculares testamentum facere possunt etiam de bonis parsimonialibus, S. Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 7. *in respons. ad* 2. Covarruv. *de Testam. cap.* 7. *num.* 9. Navar. *de Reditibus Eccles. q.* 1. *num.* 26. *&* 44. Pirhing *loc. cit. num.* 33. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 327. Barbos. *in cap. Cum in Officiis* 7. *de testamentis*, & ipso teste *Communis aliorum*, *arg. cit. c. Episcopi* 19. *caus.* 12. *q.* 1. 27

Clerici de bonis Ecclesiasticis superfluis, seu de fructibus beneficii de jure nullum penitus testamentum, nec ad causas pias facere possunt. *Communis*, textu expresso *in cit. c. Quia nos* 9. *de Testamentis*, ibi: *De his tamen, quæ consideratione Ecclesiæ perceperunt, nullum de jure facere possunt testamentum*. Et concordant *c. Quorumdam* 1. *c. Cum in Officiis* 7. *c. Ad hæc* 8. *c. Relatum* 12. *de Testamentis*. Vide verb. *Beneficiatus art.* 3. *num.* 1. 28

Notanter autem dicitur Clericum de bonis Ecclesiasticis nec ad causam piam testari posse *de Jure*, quia de consuetudine legitima potest introduci, ut clerici sæculares de bonis Ecclesiasticis superfluis ad causas pias valide testari possint. *Communis*. Vide d. verb. *Beneficiatus art.* 3. *n.* 2. 29

Non possunt tamen Clerici sæculares, sive majores, sive inferiores, neque vi consuetudinis licite, vel valide testari de bonis Ecclesiasticis superfluis in notabili quantitate ad causas profanas. Nec heres profanus potest tuta conscientia talem hereditatem recipere, & retinere, sed si eam accipiat, tenetur ex justitia eam iterum restituere. Vide d. verb. *Beneficiatus art.* 3. *a n.* 3. *ad n.* 7. *& art.* 1. *a n.* 36. *ad* 62. 30

Clerici autem incolæ, & cives Urbis Romanæ, qui in ea, vel ejus districtu decesserint, possunt libere, & licite, tam inter inter vivos, quam mortis cau- 31

causa de bonis Ecclesiasticis superfluis disponere etiam ad causas profanas. Vide dict. verb. *Beneficiatus art. 3. num. 8. & 9.*

32 Regulares omnes professi, tam superiores, quam subditi nequeunt ullum facere testamentum. *Communis, ac certa.* Vide verb. *Regulares art. 1. n. 62.*

33 Neque regulares testari possunt ad pias causas. *Communis.* Vide *ibid. num. 63.*

34 Immo neque de licentia prælati, seu superioris. *Communis.* Vide *ibid. num. 64.*

35 Nec possunt regulares testari, etiamsi ante professionem sibi aliquam summam suorum bonorum reservassent cum facultate testandi. *Communis.* Vide *ibid. num. 65.*

36 Quinimo regularibus professis neque licet testamentum a se conditum ante emissam professionem moderari per viam declarationis. Vide *ibid. n. 66.*

37 Possunt autem regulares professi testamentum a se factum ante professionem interpretari, & declarare, si declaratione, aut interpretatione egeat, quia hoc non est disponere de aliquibus bonis, sed declarare, & explicare dispositionem a se factam, quando poterant illam facere. Novarius *in Lucerna Regularium verb. Testamentum num. 7.* Portellus *in dubiis Regularium verb. Testamentum num. 2.* Lezana *in Summa qq. Regular. verb. Testamentum num. 2.* Rodriquez *tom. 3. q. 69. art. 3.* Sanchez *lib. 7. moral. c. 11. num. 16.* Gozzadin. *consil. 41. n. 15. 16. 17.* Reginald. *lib. 18. cap. 27. n. 397.* Moneta *de commutat. ult. volunt. cap. 5. q. 1. num. 14.* Barbosa *ad Concil. Trident. sess. 25. de Regularibus cap. 16. n. 21.* cum aliis ibi citatis. Vide verb. *Novitius num. 55.*

38 Novitius potest revocare testamentum a se factum, sive ante, sive post ingressum religionis, & durante novitiatu aliud condere. Vide d. verb. *Novitius num. 50.*

39 Novitius in testamento nihil potest sibi reservare ad effectum testandi de illo post professionem. Vide *ibid. n. 51.*

40 Potest tamen novitius in suo testamento præcipere, ut aliquid ex ejus bonis etiam post professionem suam quotannis expendatur in pios usus, seu quod alicui solvatur annuum legatum, vel ne quid de eis alienetur, & hujusmodi. Vide *ibid. num. 52.*

41 Si novitius ante professionem testari omittat, succedit in ejus bona, actiones, & jura monasterium, si sit capax bonorum: Si autem Monasterium sit incapax, succedunt consanguinei ab intestato. Vide *ibid. n. 53.*

42 Post professionem emissam non potest religiosus testamentum ante professionem factum revocare, quamvis, ut supra dictum est, possit ipsum declarare. Vide *ibid. n. 54. & 55.*

43 Novitii possunt, sive ante ingressum religionis, sive etiam tempore novitiatus testamentum condere, etiam ante duos menses proxime præcedentes professionem, & sine licentia Episcopi, vel ejus vicarii generalis, non obstante decreto Conc. Trid. *sess. 25. c. 16. de Regularibus*, quia ibi non adimitur illis facultas testandi, sed solum disponendi inter vivos, non servatis iis, quæ ibi præscribuntur. Vide verb. *Novitius num. 35.*

Qui possint, vel non, heredes institui in testamento? Vide verb. *Heres per tot.* 44

Executores testamentorum sunt, & dicuntur illi, qui vel ex dispositione legis, vel testatoris, vel judicis exequuntur defuncti voluntatem. *Sic in re Communis.* 45

Executores testamentorum alii sunt *Legitimi*, alii *Testamentarii*, alii *Dativi*. Executores *Legitimi* sunt, & dicuntur illi, qui ab ipsa lege, seu jure dantur, sive quibus munus exequendi a lege competit. Executores *Testamentarii* sunt, qui ab ipso testatore in testamento designantur, seu deputantur. Executores *Dativi* sunt, qui a judice, vel magistratu dantur casu, quo heres institutus executor esse nequit, aut designatus in testamento munus exequendi accipere nolit, vel non possit. Ita in re Doctores communiter; *argum. tot. titul. ff. de Testament. tut. & titul. ff. de Tutoribus, & curatoribus*, ubi tutores alii sunt legitimi, alii testamentarii, alii dativi. 46

Si nullus a testatore sit designatus, seu deputatus in testamento executor, ipso jure executor est ejus heres, qui de jure debet integram defuncti voluntatem etiam quoad legata exequi. *Communis, arg. cap. Nos quidem 3. & cap. Si heredes 6. de testament. l. Nulli 28. Cod. de Episc. & Cleric. & Novell. 131. cap. 11.* 47

Excipiuntur tamen ea, quæ pro redemptione captivorum, vel pauperum alimentis, aut aliis causis piis relicta sunt. Horum enim exequutio, non ad heredes, sed ad Episcopum loci, tamquam Patrem pauperum, & miserabilium personarum, ac piarum defunctorum voluntatum executorem de jure pertinet, si nullus alius sit executor designatus. Sicuti etiam, si heres, aut executor designatus voluntatem defuncti exequi negligit, Abbas *in citat. cap. Nos quidem num. 4.* Covarruv. *ibid. n. 8.* Silvester verb. *Testamentum 2. q. 8.* Molina *de Justitia disp. 247. num. 4.* Layman *lib. 3. tract. 6. cap. 11. num. 4.* Pirhing *loc. cit. num. 101.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 774. & 775.* & alii passim, per text. *in c. Nos quidem 3. cap. Si Heredes 6. & c. Tua nobis 17. de testamentis; l. Hereditas 50. ad finem, ff. de Petit. Heredit. l. Nulli 28. Cod. de Episc. & Clericis, & Novella 131. c. 10. & 11.* Et Conc. Trid. *sess. 22. c. 8. de reform.* ibi: *Episcopi etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegati in casibus ab jure concessis omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, sint executores.* 48

Immo Episcopus potest compellere executores testamentarios ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamsi testator hoc interdixisset. *Communis*, textu expresso *in cap. Tua nobis 17. de Testamentis*, ibi: *Cum igitur in omnibus piis voluntatibus sit per locorum Episcopos providendum, ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, licet etiam a testatoribus id contingeret interdici; Mandamus quatenus executores testamentorum hujusmodi, ut bona fideliter, & plenarie in usus prædictos expendant, monitione præmissa compellas*, juncto ejus Summario sic expresse dicente, ibi: *Episcopus compellit Fideicommissarios, seu executores testamenti ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamsi te-* 49

testator hoc interdixisset. Et sic pluries decrevit Sac. Cong. Conc. Vide verb. *Administrator a n.* 3. ubi referuntur decreta.

50 Executores testamenti deputari possunt a testatore unus, vel plures, sive ex heredibus, sive ex extraneis, sive clericis, sive laicis. Molina *loc. cit. num.*6. Layman *loc.cit.num.*2. Pirhing *loc. cit. n.*102. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 776. & alii communiter, per textus *in cap. Joannes* 19. *de Testamentis*, ibi: *Joannes Clericus, & P. Laicus Executores ultimæ voluntatis*; & concordant *c. Tua nobis* 17. *eodem*.

51 Etiam feminæ esse possunt executrices testamentorum. *Communis*, cum supracitatis doctoribus, per text. *in cap. Nos quidem* 3. *de Testamentis*, & *l. A filio* 15. *ff. de Aliment. legat.*

52 Item etiam minores 25. annis possunt esse executores, dummodo septemdecim annos excesserint. Hæc enim ætas sufficit, ut quis sit procurator ad negotia; *c. Qui generaliter* 5. *§. fin. de Procuratoribus in* 6. Sic Covarruv. *loc.cit. num.* 4. Molina *loc.cit. num.* 14. Pirhing *loc. cit. num.* 102. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 776. & alii passim.

53 Executores testamentarii possunt esse etiam religiosi omnes (exceptis Fratribus minoribus) dummodo ad id licentiam habeant a legitimo suo Superiore. *Communis*, per clarum text. *in c. Religiosus Executor* 2. *de Testamentis in* 6. & *Clementina Reli-*

54 *giosis*, *de Testamentis*. Per superiorem autem, qui talem licentiam dare potest, intelligitur superior localis, seu prælatus conventus, monasterii, aut domus religiosæ, nisi speciales constitutiones alicujus religionis aliud ordinent. Pirhing *loc. cit. num.*108. Reiffenstuel *loc.cit.num.* 777. Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 11. *num.* 15. & 16. Franc. *in cit. cap. Religiosus Executor num.* 1. Laym. *loco cit.* & alii passim.

55 Si religiosus absque licentia superioris munus executoris testamentarii, sive ad causas profanas, sive ad causas pias suscipiat, & peragat, adhuc per eum gesta sunt valida. Felin. *in cap.* 2. *de Judiciis*, Layman *loc. cit. c.* 11. *num.* 5. Pirhing *loc. cit.n.*109. Sanchez *loc. cit. cap.* 11. *num.* 44. Barbosa *lib.*1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 42. *num.* 65. Azor. *tom.* 1. *Instit. moral. lib.*12. *cap.*11.*q.*1. Lezana *in summa quæst. Regular. verb. Testamentum quoad Regulares num.* 4. & alii plures; Et ratio est, quia licet Sacri Canones prohibeant, tamen non annullant executionem a religioso absque licentia superioris factam, adeoque talis executio est quidem illicita, & peccaminosa, sed non est irrita, & invalida. Tum quia quamvis religiosus *velle*, & *nolle* non habeat; *cap. Si religiosus* 27. *de election. in* 6. & *cap. Religiosus* 2. *de Testamentis in* 6. *cap. Religiosi* 5. *de sepulturis in* 6. habet tamen consensum naturalem, qui una cum consensu testatoris sufficiens esse videtur ad hoc officium; *arg.l.Filius Familias §. Veterani, ff. de Procuratoribus*, ubi deciditur, quod licet miles esse nequeat procurator in judicio, tamen, si non repellatur, actus ab eo gestus valeat.

56 Oppositum tamen non improbabiliter tenent Covarruv. *de testament. cap.* 17. *num.* 2. Molina *loc. citat. num.* 9. Silvester *loc. citat. q.* 2. *dict.* 3. Franc. *in citat. cap. Religiosus* 2. *n.* 2. *de testamentis in* 6. & alii, cum quibus videtur inclinare Reiffenstuel *loc. cit. n.* 279. quamvis *num.* 278. dicat, quod aliam sententiam affirmativam cum communi aliorum tenet Felinus *in cap.* 2. *de Judiciis*, Layman *loc. cit. n.* 5. Pirhing *loc. cit. n.* 109. Sanchez *loc. cit.*

Fratres minores nullatenus possunt esse executores testamentorum, neque ad causas profanas, neque ad causas pias, neque a superioribus potest eis ad id licentia concedi. *Communis*, text. expresso *in Clementina Exivi* 1. §. *Verum etiam*, *de verb. signif.* ibi: *Prædictis fratribus non licet, nec competit, quia potius (considerata sui puritate status) debent sibi scire interdictum quod hujusmodi executionibus, & dispositionibus se exponant, cum hæc sæpius absque litigio, & contradictione, vel administratione pecuniæ nequeant expediri.* 57

Possunt tamen Fratres minores dare ad id consilium executoribus a testatore deputatis. *Communis*, textu expresso *in citat. Clementina Exivi §. Verum etiam*, ibi: *Verumtamen in his exequendis dare consilium ipsorum statui non obsistit, cum in hoc ipsis circa bona temporalia nulla Jurisdictio, sive actio in Judicio, sive dispensatio tribuatur.* 58

Insuper potest testator committere alicui Fratri minori, ut ipse denominet unum, vel plures executores. Et etiam præcipere potest executoribus, ut non nisi illis pauperibus, vel causis piis hereditatem, vel legata distribuant, quos dictus Frater minor elegerit, designaverit, vel denominaverit. Et in tali casu id licite Frater minor perageret. Sic Barbosa *in cit. Clementina Exivi num.* 26. Covarruv. *de testamentis c.* 17. *num.* 1. Abbas *in Clementin. Religiosus n. penult. de Relig.* Sanchez *lib.6.moral.c.*11. *num.* 32. & 41. Rodriquez *quæst. Regular. tom.* 3. *q.* 70. *art.* 2. Reiffenstuel *loc. cit. num.*783. Bartolus ibi citat. & alii contra Molinam, & alios a Sanchez citatos, & ratio est, quia in tali casu cessat motivum, & ratio prohibitionis, cum hoc munus sine ullo litigio, & contradictione, vel administratione pecuniæ omnino exequi valeat Frater minor, ut de se patet: cessante autem ratione, & causa legis, vel obligationis, cessat lex, seu obligatio ipsa, *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jure Patronat.* Cum ratio legis sit anima legis, *l. Cum ratio* 7. *de bonis damnatorum*, adeoque &c. 59

Hinc conclude, quod testatorum voluntates Fratres capuccini, & alii minoritæ exequi possunt, nominando, vel eligendo ad subsidia dotalia, & ad beneficia, ac juvenes ad seminaria. Sic Sacra Congregatio Concilii in Papien. *Subsidii dotalis die* 18. *Augusti* 1731. ex Bullario Capuccinorum *tom.* 1. *pag.* 187. ubi refertur integra hæc causa cum sua resolutione, & egregiis notis. Vide etiam nostr. tom. 8. in Appendice Resolutionum *Sacræ Congr. Conc.*

Regulares Executores Testamentarii, seu ultimarum voluntatum, tenentur reddere rationem administrationis, seu executionis Episcopo; & si in hoc deliquerint, possunt ab ipso puniri. *Communis*, textu expresso *in Clementin. Religiosis*, *de testamentis*, ibi: *Religiosis etiam exemptis deputatis ad executionem cujuslibet ultimæ voluntatis circa ipsius executionis Officium (quod utique non possunt, nisi a superiore suo petita super hoc licentia & obtenta, suscipere) volentes præscindere materiam delinquendi, Pontificia constitutionis auctoritate statuimus,* 60

quod

quod tales (etiamsi Prælationis fungantur Officio) locorum Ordinariis debitam reddere, ipsique Ordinarii absque dolo, fraude, seu negligentia de susceptæ executionis officio teneantur exigere rationem; Illos, quos circa id deliquisse repererint, in aliorum exemplum pœna debita (quocumque non obstante privilegio) punituri.

61 Immo Regularis executor ultimæ voluntatis defuncti, quamvis ei secreto communicatæ, tenetur adhuc Episcopo requirenti aperire summam, & circa quæ sit distribuenda, ac rationem administrationis reddere, & tunc est eidem fides adhibenda, si juratus deponat, & concurrant probabiles conjecturæ de verisimili voluntate testatoris. Sic expresse Fagnan. *in c. Tua nobis* 17. *de Testam. num.* 61. testans hunc casum suo tempore contigisse Mediolani, & in hanc sententiam a Sac. Congregat. Conc. scriptas fuisse litteras ad Card. Borromæum Archiep.

62 Executor designatus, seu deputatus a Testatore non potest ordinarie compelli ad acceptandum, & exequendum tale munus, sive dispositio sit ad causam profanam, sive ad causam piam. Postquam tamen acceptavit expresse, vel tacite, omnino etiam invitus cogi potest, ut defuncti voluntatem exequatur. Abbas *in cap. Joannes* 19. *num.* 3. *de Testamentis*, Covarruv. *ib. num.* 3. Molina *disp.* 248. *n.* 3. Pirhing *loco citato num.* 113. Reiffenstuel *loco citato n.* 748. & alii communiter, *arg. cit. c. Joannes* 19. *de Testam.* ibi: *Post susceptum mandatum cogi debent.* Et ratio est, quia universaliter loquendo, ut expresse habetur §. *Mandatum* 11. *Inst. de mandato*: *Mandatum non suscipere cuilibet liberum est; susceptum autem consummandum est.*

63 Dicitur autem notanter *ordinarie*, quia aliquando ob rationabilem causam potest Episcopus Clericum in Testamento Executorem designatum compellere, ut tale munus suscipiat, præsertim ad exequenda pia legata, si non ut Executorem Testamentarium, saltem ut delegatum, seu Commissarium suum, *arg. cap. Pastoralis* 28. *de Offic. delegat.* Et ratio est, quia universaliter potest Episcopus, quando ipsi aliqua executio competit, munus suum alteri delegare, & delegatum, ut obediat, si sit suus subditus, compellere. Sic Abbas *loco citato* Silvester verb. *Testamentum* 2. *q.* 3. *dict.* 1. & alii supracitati, *arg. l. In causarum delegationibus*, *Cod. Qui pro sua Jurisdictione*. Et ita Judex Laicus ob rationabilem causam poterit interdum Laicum suum subditum cogere ad munus Executoris suscipiendum, & exequendum. Sic citati Doctores, *arg. cit. l. In causarum Delegationibus.*

64 Executores tenentur quamprimum possunt exequi ultimam voluntatem, nisi certum tempus ab ipso testatore sit designatum. *Communis*, *arg. c. Si heredes* 6. *de Testamentis*, *& l. Cum res* 47. *ff. de legat.* 1. ubi expresse præcipitur, ut legata sine mora præstentur. Vide verb. *Legatum n.* 41. *&* 42.

65 Tam Judex Ecclesiasticus quam laicus potest compellere Executores Laicos ad exequendam voluntatem defuncti, sive dispositio sit ad causam profanam, sive ad causam piam, ita ut hæc causa sit mixti Fori, & detur locus præventioni. *Communis*. Et quidem quod id possit Episcopus seu Judex Ecclesiasticus, si dispositio sit ad causam piam, etiam si Testator sit Laicus, habetur decisum *in c. Tua nobis* 17. *de Testamentis*. Et concordat *c. Nos quidem* 3. *& cap. si heredes* 6. *eodem*. Et quod id possit etiam Judex Laicus, quamvis dispositio sit ad causam piam, patet ex *Novella* 131. *cap.* 10. ibi: *Si quis ædificationem Venerabilis Oratorii, aut Xenodochii, aut Ptochii, aut Orphanotrophii, aut Nosocomii; aut alterius venerandæ Domus in novissima voluntate fieri disposuerit .... compleri jubemus providentia locorum Episcopi, & Civilis Judicis.* Quod autem id possit Judex Laicus in casu, quo dispositio sit ad causam profanam, & Testator, & Executor sit Laicus, est extra controversiam indubitatum apud omnes. Quod vero in tali casu id possit etiam Episcopus, quamvis Testator, & Executor ipsius dispositionis ad causam profanam sit Laicus, tenet (teste Covarruv. *loco citato num.* 3. & Reiffenstuel *loco citato num.* 789.) *Communis Doctorum*, *arg. cit. cap. Si heredes* 6. *de Testamentis*; ubi sine ulla distinctione an dispositio Testatoris sit ad causam piam, vel profanam, & heres, seu Executor sit laicus, vel Ecclesiasticus; tribuitur Episcopo facultas compellendi hæredes, seu Executores ad exequendam defuncti voluntatem, ibi: *Si heredes jussu Testatoris non adimpleverint, ab Episcopo loci illius omnis res, quæ eis relicta est, Canonice interdicatur cum fructibus, & ceteris emolumentis, ut vota defuncti adimpleantur.*

Judex autem Laicus nullimode compellere ad id potest Executorem Clericum, cum Judici laico nulla competat jurisdictio in personas Ecclesiasticas *Communis*, per text. *in c. Bene quidem* 1. *dist.* 96. *c. Ecclesia S. Mariæ* 10. *de Constitutionib. c. Cum Laicis* 12. *de rebus Eccles. alienand. vel non*, *c. Decernimus* 2. *de Judiciis*, cum similibus. 66

Judex præsertim Ecclesiasticus statim post aditam ab Herede hereditatem compellere potest Executores, ut voluntatem defuncti executioni mandent, quamvis Testator id expresse ei inhibuerit. *Comm.* & quidem quoad primam partem patet ex juribus adductis *sup. num.* 63. juncta *l. Si domus* 71. §. 2. *ff. De Legatis* 1. ubi cum Executores jubeantur voluntatem defuncti statim adimplere, sequitur clare, quod possint statim ad id compelli. Quoad secundam autem partem, nempe quod Executores possint ad id compelli, quamvis Testator id expresse inhibuerit, patet ex Juribus, & decretis adductis *sup. num.* 48. Et ratio est, quia privata persona non potest generalem Constitutionem publici juris Ecclesiastici, vel civilis immutare, aut impedire, *l. Nemo* 55. *ff. de legatis* 1. ibi: *Nemo potest in Testamento suo cavere, ne Leges in suo testamento locum habeant*; *& c. Requisivisti* 15. *de Testamentis*, ibi: *quia privata dispositio testatoris non potest generalem Constitutionem Canonis immutare.* 67

Si plures sint a Testatore deputati Executores, & unus eorum sit mortuus, vel in remotis existat, seu exequi forte nolit; potest alius, etiam unicus ex deputatis, nisi Testator aliud disposuerit, officium Executionis libere adimplere, *Communis*, textu expresso *in c. Religiosus Executor* 2. *de Testamen-* 68

mentis in 6. §. Sane, ibi: *Sane pluribus a Testatore simpliciter Executoribus deputatis, uno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exequi forte nolente, ne voluntatem Testatoris impediri, vel nimium differri contingat, poterit alius, nisi testator aliud expresserit, officium executionis injunctum libere adimplere*.

69 Nulli Executores, præter Summum Pontificem, ne Episcopi quidem, relicta ad certas pias causas in alios usus, vel causas, quamvis evidenter meliores essent, possunt ordinarie commutare, si voluntas determinata Testatoris commode, ac juste adimpleri possit. *Communis*, per text. *in c. Nos quidem 3. de Testamentis, c. Ultima voluntas 4. caus. 13. q. 2. Clementin. Quia contingit 2. de Religiosis domibus*, cum similibus.

70 An autem, quando, & ob quas causas possit mutari ultima voluntas Testatoris, præsertim quoad legata, aliasque pias causas a Papa, & ab aliis; Vide verb. *Legatum a num. 143. ad 165.*

71 Executores, & Heredes intra quod tempus teneantur adimplere voluntatem Testatoris, & quas pœnas incurrant, si negligentes fuerint? Vide d. verb. *Legatum a num. 41. ad 46.* & verb. *Heres a n. 44. ad 52.*

72 Executores, & Heredes quibus, & quo ordine distribuere possint, & debeant legata pia a Testatore relicta. Vide d. verb. *Legatum a num. 47. ad 95. & a n. 125. ad 132.*

Additiones ex aliena manu.

73 De exequutoribus testamentariis, de quibus & hic disserit *Auctor*, gravis est quæstio illa, utrum ipsi ubi sunt plures, conveniri in solidum queant de gesta administratione, tametsi non omnes administraverint.

74 Hanc autem quæstionem sibi proposuit Rota *in Posnanien. Legatorum 6. Decembris 1748. cor. bon. mem. Vicecomit.* & ita §. 7. *& seq.* resolvit: *Constito ex hisce de acceptatione exequutoriæ, & administratione hereditatis per Guglielmum exercita, inutiliter opponebatur, quod eidem saltem suffragari debeat beneficium ordinis, & excussionis, ut nempe ceteri quoque Administratores, qui administrant, conveniri debeant, quodque ipse pro illis dumtaxat rebus hereditariis, quæ ad ejus manus pervenisse constet, remanserit obligatus. Objectum namque plenissime confutat ex eo quod quum agatur de exequutore & Administratore voluntario, cum eo rigidius procedi solet, quia quum potuisset injunctum munus respuere, sibi debet imputare, si administrationem, prout debebat, non exercuit, ideoque nec beneficio ordinis, & excussionis juvari debet, sed etiamsi non administraverit, in solidum conveniri potest &c. vel saltem exuberat, ut quid modicum, vel minimum de eadem administratione participaverit. Præcipue quia nulla habetur divisio hujusce administrationis, vel a Judice, vel a Testatore facta; adeoque quemadmodum apud omnes individua fuit administratio hereditatis, ita quoque individua, & solidalis resultat eorum obligatio erga Legatarios. Nec unusquisque amplius excipere valet se rationem redditurum de bonis ad ejus manus perventis; quippe id procederet; ubi ageretur de administratione particulari, & adesset divisio administrationis, vel a Judice, vel a Testatore facta: secus autem ubi administratio fuit omnibus generalis, & solidaliter attributa, & ab omnibus unitim acceptata.*

Articulus IV.

Quoad ea, quæ concernunt Codicillum, seu Clausulam Codicillarem.

Codicillus sic dicitur, quasi parvus Codex, seu parva Scriptura. Sic Laym. *lib. 3. de Justitia tract. 5. c. 8. n. 1.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 26. n. 7.* & alii passim. Unde *Codicillus est ultimæ voluntatis testificatio sine Heredis directa institutione, & solemnitate Testamentaria*. Est *in re Communis*, & desumitur *ex tot. tit. Instit. & Cod. de Codicill. & ex tit. ff. de Jure Codicill.* 1

(*) Si quæras quæ sit Codicillorum origo, quis primus codicillos disposuerit quis jusserit, ut executioni demandarentur, consule *Instit. tit. de Codicillis*; & aureum, eruditumque tractatum *Duni de codicillis*. Quatuor codicillorum species designat Paulus *in l. 8. ff. de jur. Codicill. aut enim in futurum confirmantur, aut in præteritum, aut per fidei commissum testamento facto, aut sine testamento*. Sed cum hæ quatuor species apte possint ad duas tantum referri, ideo bipartitam Codicillorum divisionem dumtaxat faciemus, ut nempe alii sint codicilli ejus, qui testamentum fecit, alii vero, illius, qui intestatus decessit. Codicilli hoc modo facti valde differunt inter se; & quidem primo, codicilli ejus qui intestatus decedit, nulla indigent confirmatione, contra vero si ante testamentum facti sint, sine confirmatione subsequente non valent, ut monet Papinianus in *l. 5. ff. de jur. codicill.* Verum cum hæc sententia aliquantis perdurior probis viris videretur, hinc nonnulli voluntatem defunctorum hoc modo expositam adimplebant. Ad hanc rem confert locus *Plinii Epist. 16. lib. 2. Tu pro tua diligentiâ admones, me codicillos Aciliani, qui me hæredem instituit, pro non scriptis habendos, quia non sunt confirmati testamento. Quod jus ne mihi quidem ignotum est, cum sit iis etiam notum, qui nihil aliud sciunt. Sed ego propriam quandam legem mihi dixi, ut defunctorum voluntates, etiam si jure deficerentur, quasi perfectas tuerer*. Deinde vero Severus & Antoninus Imperatores jusserunt, ut hujusmodi codicilli pro lege haberentur, si modo expresse revocati non sint, ut contra Auctorem nostrum infra *num.* 13. notabimus. Generaliter vero confirmati intelliguntur per hanc clausulam, quæ interdum testamentis apponi solet, scilicet: *si quid tabulis aliove quo genere ad hoc testamentum pertinens reliquero, ita valere volo*, sive hoc alio modo: *si quid ad hoc testamentum pertinens reliquero valere volo. l. 18. ff. de jur. Codicill.* Nihil enim refert utrum confirmatio præcedat, an sequatur Codicillos *l. 6. Cod. de Codicill.* Notandum tamen quod si ita in testamento scripserit, volo ut Codicilli exequantur, *quos novissimos fecero*, tunc non omnes confirmati intelliguntur, sed tantum qui postremo facti sunt. *l. 8. §. fin. ff. de jur. Codicill.*

Dif-

Differunt secundo, ut codicilli ejus qui intestatus decedit per se efficaces sint, contra vero *testamento facto* etiamsi codicilli in eo confirmati non essent, vires *tamen ex eo capient*. Hinc *si ex testamento hæreditas adita non fuisset, fideicommissum ex hujusmodi codicillis nullius momenti erit*. *l.* 3. §. *fin. ff. de jur. codicill.* Sequitur secundo quod per nativitatem posthumi codicilli ab intestato defuncti non rumpantur. *l.* 3. *in princ.* & §. 1. *l.* 16. *ff. eod.* Quod si codicillis ab intestato factis non quisque hæres erit, gravatus est, sed filius qui jam natus erat, gravatus fuit, codicilli quidem nato posthumo non rumpuntur, sed is solus, qui jam natus erat, & ad quem codicilli scripti sunt, gravatus intelligetur pro sua portione, & posthumus partem suam liberam consequitur. *l.* 11. *l.* 13. *ff. eod.* quibus adde etiam *l.* 19. *ff. eod.* Diximus codicillos illius qui testamentum fecit, a testamento vires accipere, adeo ut si testamentum revocatum sit, codicilli quoque censeantur revocati, nihilominus si post ruptum testamentum codicillos defunctus confirmavit, valebunt quasi ex nova voluntate. *l.* 1. cod. de jur. codicill.

Tertio differunt, quod codicilli ab intestato facti æstimantur eo tempore, quo facti sunt, contra vero codicilli illius qui testamentum fecit, æstimantur eo tempore quo testamentum factum est. *l.* 2. §.2.*ff.de codicill.* Si recte codicillis relictum intelligitur ei qui tempore testamenti in ea causa erat, ut ipsi relinqui posset quamvis tempore codicillorum jam desiisset in ea causa esse, multo magis hoc obtinebit, si desiit quidem causa, quæ testamenti tempore existebat, verum nova causa emerserit, ex qua possit sustineri quod ipsi relictum est. *l.* 91. §. 5. *ff. de legat.* 1. Cum tempus codicillorum non testamenti inspiciatur, hinc si testator tempore testamenti jus testandi habuerit, non quæritur an illud habuerit dum codicillos fecit. *l.*8.§.3.*ff.de jur.codicill.* Hoc tamen intelligendum si testamenti factionem ante mortem recuperaverit. Nam si quis ante captivitatem codicillos confirmaverit, & in captivitate decesserit, non valent codicilli, quia desiit habere jus testandi, secus si civitatem recuperaverit. *l.* 7. *ff. de jur. codicill. l.* 12. §. 5. *ff. de Captiv. & postlim. revers.* Quod hactenus diximus tempus testamenti non codicillorum inspici, ita demum obtinet circa ea, quæ juris sunt, non quæ a facto dependent. Nam si quis alicui leget vestem *quæ mea est*, inspici debet tempus conditi codicilli. Harum rerum, quæ a facto dependent, plura habes exempla in *d. l.* 7. §. 1. *l.* 2. *in prin.* & §.1. *l.*6.§.*fin.l.*14.§.1.*l.*15.*ff. de jur.Codicill. l.* 7. *ff. qui & a quibus manum. l.* 1. *Cod. de test. manum.* (*)

3 Codicillus potissimum differt a Testamento per illa verba: *Sine Heredis directa institutione*: Testamentum enim non subsistit sine heredis directa institutione, *ut supra probavi art.* 1. *num.* 3. per expressa jura ibi adducta. Et e contra Codicillus debet esse sine heredis directa institutione, quia in codicillo neque hereditas directe dari, neque auferri alicui potest, textu expresso in §. *codicillis autem* 2. *Institut. de codicillis*; *l. Hereditatem* 7. & *leg. Si idem* 7. *cod. de codicillis*, & *l. Quod per manus* 10. *ff. de Iure Codicillorum*. Et hoc: *Ne confundatur Ius Testamentorum, & Codicillorum*, ut expresse dicitur *in cit.* §. *codicillis*.

Dicitur autem notanter: *Sine directa heredis institutione*, quia licet in codicillo, nequeat heres instituì directe, potest tamen institui indirecte, quatenus nempe in codicillo potest relinqui Fideicommissum, & sic heres institui indirecte, & prout contingit, si quis sine Testamento decedens faciat Codicillum, & in eo roget Heredem ab Intestato, ut hereditatem, vel totam, vel partem restituat alteri: In hoc enim casu heres parere tenetur, quamvis Trebellianicam deducere possit. *Communis*, textu expresso in *cit.* §. *Codicillis* 2. *Instit. de codicillis*, ibi: *Nam per Fideicommissum Hereditas Codicilli Iure relinquitur*. Et concordat *l. Hereditatem* 2. *cod. de codicillis*. 4

Item codicillus speciatim differt a Testamento per illa verba: *Et sine solemnitate Testamentaria*, quia, ubi ad Testamentum non privilegiatum requiruntur septem testes, ut patet ex dictis, & adductis Juribus *supra artic.* 1. *num.* 14. & 32. ad codicillum requiruntur solum quinque testes. Et ubi ad dictum Testamentum requiritur, quod testes sint masculi, & rogati, ut patet ex dictis, & adductis Juribus *ib. num.* 15. 27. & 28. ad codicillum sufficiunt testes, sive masculi, sive feminæ, sive rogati, sive non. *Sic communis Doctorum*, per text. *in l. Si quis* 8. §. 3. *Cod. de Codicillis*; ibi: *in omni autem ultima voluntate, excepto Testamento, quinque testes, vel rogati, vel qui fortuito venerint, in uno eodemque tempore debent adhiberi, sive in scripturis, sive sine scriptis voluntas conficiatur, testibus videlicet, quando in scriptis voluntas componitur, subnotationem suam accommodantibus*. Et licet in illato textu, quod possint in codicillo testes esse etiam feminæ, non habeatur explicite, habetur tamen implicite, quia in requisito numero testium non requiruntur soli masculi, nec feminæ excluduntur: Sicut in numero testium requisitorum ad Testamentum, ut patet ex dictis, & adductis juribus *supra art.* 1. *num.* 15. Ubi autem Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de privileg. & leg. De pretio* 8. *ff. De Publiciana in rem actione*. Et si id voluisset etiam pro codicillo, expressisset, uti expressit pro Tastamento; *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcop.* §. *Sed neque istud*, *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*. Ita Glossa *in cit. l. Si quis* 8. *cod. de Codicillis*, Tuscus, *litt. c. conclus.* 405. *n.* 1. Baldus *consil.* 283. *circa finem lib.* 3. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 26. *num.* 711. ubi testatur de communi. Vide verb. *Testis artic.* 1. *num.* 47. 5 6

In codicillis parentum inter liberos, & ad pias causas sufficiunt duo testes. Ita Tuscus *litt. c. conclus.* 405. *n.* 11. Molina *disput.* 131. *n.* 8. Reiffenstuel *loco citato n.* 712. & alii; Et ratio est clara, quia cum duo testes sufficiant ex dictis, & adductis juribus *supra n.* 6. & 29. ad Testamentum inter liberos, & ad pias causas, a fortiori sufficient ad codicillum, utpote ad sui formam minorem requirens solemnitatem, quam Testamentum. 7

Codicillum facere potest omnis, & solus, qui testa- 8

taris valet. *Communis*, textu expresso *in l. Divi 6. ff. De Jure Codicillorum*, ibi: *Codicillos is demum facere potest, qui & Testamentum facere potest*.

9 Codicillus fieri potest, tam in scriptis, quam sine scriptis, seu oretenus. *Communis*, textu expresso *in l. Si quis 8. §. 3. Cod. de Codicillis*, ibi: *Sive in scriptis, sive sine scriptis voluntas conficiatur*.

10 Codicillus fieri potest absque Testamento. *Communis*, per text. *in l. Non idcirco 4. Cod. de codicillis*, *& §. Non tantum 1. Institut. de codicillis*.

11 Item codicillus fieri non potest cum Testamento, & post illum jam factum. *Communis*, per textus *in citato §. Non tantum 1. Instit. de codicillis*, & *l. Si quis 3. ff. De Jure codicillorum*.

12 Item codicillus fieri potest etiam ante Testamentum factum. *Communis*, per textum *in cit. §. Non*
13 *tantum 1. Inst. de Codicill.* Ad hoc tamen, ut valeat Codicillus factus ante Testamentum, requiritur, quod Testator in Testamento subsequenti expresse illum confirmet. *Communis*, textu expresso *in cit. §. Non tantum*, ibi: *Sed cum ante Testamentum factum codicilli facti erant, Papinianus ait, non aliter vires habere, quam si speciali postea voluntate confirmentur*.

(*) Si Auctor prosecutus fuisset lectionem textus a semetipso allegati jam compertum habuisset, Papiniani opinionem in desuetudinem abisse. Nam post verba ab Auctore allata, illico subdit Iustinianus. *Sed Divi Severus, & Antoninus rescripserunt, ex iis codicillis, qui testamentum praecedunt, posse fideicommissum peti, si appareat, eum qui testamentum fecit a voluntate, quam in codicillis expresserat, non recessisse*. Ex hic constat hujusmodi codicillos intelligi confirmatos, modo non sint revocati. (*)

14 Quamvis non possit quis duo Testamenta facere, ita ut ambo valeant, cum per posterius rumpatur prius, textu expresso *in §. Posteriore 2. Institut. Quibus modis Testamenta infirmentur*, ibi: *Posteriore quoque Testamento, quod jure perfectum est,*
15 *superius rumpitur*, cum similibus. Potest tamen quis duos, vel plures validos Codicillos facere, textu expresso *in §. Codicillos autem 3. Cod. De codicillis*, ibi: *codicillos autem etiam plures quis facere potest; & l. Divis §. 1. ff. de Jure codicillorum*,
16 ibi: *codicillos & plures quis facere potest*. Non revocatur prior per posteriorem, nisi quatenus sibi contrarii sunt. *Communis*, per textum expressum *in l. cum proponatis 3. cod. de codicillis*. Et ratio disparitatis est, quia in Codicillis res singulares tantum relinquuntur, & ideo possunt quædam res relinqui in uno codicillo, & quædam aliæ in altero, & sic uterque potest subsistere absque contrarietate. In Testamentis autem relinquitur necessario Hereditas, quæ est successio in universum Jus defuncti; *l. Hereditas 62. ff. de Reg. Juris*, ibi: *Hereditas nihil aliud est, quam successio in universum jus, quod defunctus habuerit*: & ideo prius Testamentum rumpitur per posterius, cum non possit utrumque subsistere cum tali contrarietate relictæ integræ Hereditatis.

17 Dispositio dicentis se velle Testamentum facere, si ex defectu solemnitatis non valet ut Testamentum, neque valebit ut Codicillus, quamvis omnes solemnitates requisitæ ad codicillum concurrant, nisi talis dispositio Clausulam habeat codicillarem. *Comm.* text. expresso *in l. Sæpissime 1. ff. de Jure Codicillorum*, ibi. *Sæpissime rescriptum, & constitutum est eum, qui Testamentum facere opinatus est, nec voluit quasi codicillos id valere, videri nec codicillos fecisse; ideoque quod in illo Testamento scriptum est, licet quasi in codicillis poterit valere, tamen non debetur*.

Et idem est sentiendum, quamvis quis expresse 18
quidem non dicat, quod testari velit, sed tantum Heredem instituat, vel exheredationem faciat, quia sic faciendo præsumitur, quod testari voluerit, per textum *in leg. Non codicillum 14. cod. Testamentis*, ibi: *Non codicillum, sed Testamentum aviam vestram facere voluisse, institutio, & exheredatio facta probant evidenter*.

Dicitur autem notanter in conclusione: *Nisi ta-* 19
lis dispositio clausulam habeat codicillarem, quia si testamentum habeat talem clausulam codicillarem, quamvis ex defectu solemnitatis non valeat ut testamentum, valebit tamen ut codicillus. *Communis*, per textum *in l. Si quis 8. §. 1. Cod. de codicillis*, *& l. Ex ea scriptura 29. ff. Qui testamenta facere possunt*.

Unde clausula codicillaris est, quam testator 20
testamento apponit, & per eam expresse, vel tacite declarat, quod si sua ultima dispositio ex defectu alicujus solemnitatis non valeret ut testamentum, valeat tamen ut codicillus. *Ita in re Communis*.

Duplex igitur est clausula codicillaris, expressa 21
scilicet, & tacita. *Expressa* est, dum testator expresse dicit, v. g. *Si hæc mea dispositio non valet vi testamenti, volo, ut valeat vi codicilli*. *Tacita* est, dum testator id non expresse, sed tacite, vel virtualiter innuit, dicendo, v. g. *Si hæc mea dispositio non valeat ut testamentum, volo, ut valeat omni meliori modo, quo potest*. Sic *Communis Doctorum, argum. l. Si quis 8. Cod. de codicillis, l. Sæpissime 1. ff. de jure codicillorum, & l. Ex ea Scriptura 29. ff. Qui testamenta facere possunt. l. Si jure 11. cod. de testamentaria manumissione*.

Effectus clausulæ codicillaris, sive expressæ, si- 22
ve tacitæ sunt plures, & præcipui sunt sequentes. Primus est, quod in casu, quo testamentum ex defectu alicujus solemnitatis ad ipsum requisitæ est nullum vigore testamenti, valet nihilominus vigore codicilli, seu ut codicillus; Unde quamvis heredis institutio omnino irrita sit, tamen heres ab intestato succedens tenetur solvere omnia legata, ac fideicommissa particularia in tali nullo testamento recepta; & hoc propter adjectam illam clausulam codicillarem. *Communis*, per text. *in cit. l. Si quis 8. §. 1. C. de Codicillis, cit. l. Si Jure 11. C. de Testamentaria manumssione, & cit. l. Ex ea scriptura 29. ff. Qui Testamenta facere possunt*.

Secundus effectus est, quod, si testator carens 23
heredibus necessariis in hujusmodi irrito, & invalido testamento instituat heredem extraneum, virtute dictæ clausulæ codicillaris institutio directa vertitur in fideicommissariam, & proximi heredes ab intestato tenentur restituere heredi extraneo in tali irrito testamento per modum fideicommissi insti-

stituto totam hereditatem, sola pro se retenta Trebellianica. Jason. *in Authent. Ex causa* 22. *Cod. De liber. præter.* Tuscus *loc. cit. conclus.* 404. *& sequ.* Layman *l.* 3. *tr.* 5. *c.* 8. *n.* 4. Gailus *lib.* 2. *Observ.* 114. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 720. & alii communiter, per text. *in l. Ex ea scriptura* 29. *ff. Qui Testamenta facere possunt*, *l. Scævola* 76. *ff. Ad Senatus consult. Trebellian. l. Si Frater* 5. *Cod. De Fideicommissis*; *& l. Si quis* 8. *Cod. de Codicillis*.

24 Item si testator herede necessario scienter præterito, vel injuste exheredato in tali testamento nullo instituat heredem extraneum, virtute dictæ clausulæ codicillaris tenetur heres necessarius restituere dicto instituto heredi extraneo totam hereditatem, sola retenta pro se legitima, & Trebellianica simul. Ita Clarus §. *Testamentum q.* 46. Tuschus *lib.* 6. *conclus.* 291. *num.* 1. Gailus *loc. cit. num.* 3. dicens hanc conclusionem esse indubitabilem, Layman *loc. cit.* cum Molina *disp.* 132. Reiffenstuel *l.c. num* 721. & ipso teste *Communis aliorum*, *arg. citatis Iuribus*.

25 Tertius effectus est, quod heres institutus in tali testamento possit pro libitu agere, vel ex testamento, vel in vim codicilli, idest possit, vel vi testamenti petere totam hereditatem in ipso sibi relictam, vel timens testamentum non subsistere, agere in vim codicilli, & vi illius petere, ut hereditas per modum fideicommissi sibi restituatur, cum hac tamen advertentia, quod si heres institutus incæpit agere ex testamento, non possit amplius variare, & hereditatem petere in vim codicilli, nisi esset ex agnatis usque ad quartum gradum, vel ex cognatis usque ad tertium gradum. *Communis*, textu expresso *in l. Si quis* 8. §. 1. *&* 2. *Cod. de Codicillis*, ibi: *Illo electionis videlicet jure perdurante, ut, qui ex Testamento agere voluerit, ad Fideicommissum migrare non possit. Si quis vero ex parentibus utriusque sexus, ac liberis usque ad quartum gradum agnationis vinculis alligatus, vel cognationis nexu constrictus usque ad tertium scriptus heres fuerit, vel nuncupatus, in eo videliet Testamento, quod Testator vicem quoque Codicillorum voluit obtinere, licebit ei, si de hereditate ex Testamento secundum mortui voluntatem agens fuerit superatus, vel certe ipse sponte voluerit, ad Fideicomm. subsidium convolare*.

26 Testamentum autem minus solemne non potest vi dictæ clausulæ Codicillaris valere ut Codicillus, nisi habeat saltem solemnitates ad Codicillum requisitas, nempe quod interfuerint quinque testes, & adhibiti fuerint uno eodemque tempore, & si in scriptis conficiatur Codicillus, dicti testes suam subnotationem interposuerint, ut patet ex *l. Si quis* 8. §. 3. *Cod. de Codicillis*, & ex dictis *supra*
27 *num.* 6. Excipe tamen, nisi dispositio esset ad pias causas, seu inter liberos, quia tunc sufficerent duo testes, ut patet ex dictis *supra num.* 7.

28 Ad complementum de Codicillis advertendum est, quod Codicilli introducti fuerunt, & præcipue inserviunt ad Fideicommissa, & legata relinquenda. Item ad Testamentum declarandum, immutandum, minuendum, augendum, ei addendum, vel demendum, & hujusmodi, salva semper tamen Heredis institutione, cum hereditas per Codicillum, nec dari, nec adimi possit, ut patet ex §. *Codicillis autem* 2. *Instit. de Codicillis*, *& l. Hereditatem* 2. *Cod. de Codicillis*. Et primus, qui Codicillos in- 29
troduxit, fuit *Lucius Lentulus*, ut expresse habetur *in princip. Instit. de Codicillis*, ibi: *Ante Augusti tempora constat Codicillorum Jus in usu non fuisse, sed primus Lucius Lentulus (ex cujus persona etiam Fideicommissa esse cœperunt) Codicillos introduxit &c.*

Alia ad rem præter supra notata *artic.* 1. Vide verb. *Fideicommissum*, verb. *Legatum*.

Additiones ex aliena manu.

Solet clausula codicillaris apponi testamentis Ru- 30
sticorum, Mulierum, & aliorum, qui ejus vim haud intelligunt. Quæstionis propterea est, an ea in hisce testamentis expressa effectus suos pariat?

Sunt qui negant, idque quia quum Personæ hæ 31
clausulam, ejusque effectum ignorent, hinc non præsumuntur rogasse heredem ab intestato, ut iis vi clausulæ illius præstanda præstet. Vide quos pro hac sententia citat doctores *Turrett. de effect. & defect. clausul. Codicill. q.* 9. *n.* 3.

Affirmativa tamen prævaluit sententia. Mox dictæ 32
enim personæ adhibendo Notarium, censentur eum rogasse, ut ita condat testamentum, ut omni meliori modo subsistere possit. Jam ergo non commodius sustinetur quam per clausulam Codicillarem. Ergo ut hanc quoque addant voluisse videntur. Qui enim vult finem censetur etiam voluisse media ad finem conducentia. Quapropter 33
clausulam Codicillarem semper voluntate Testatoris adjectam præsumi, tradunt post alios *Carpzov. lib.* 6. *Respons.* 7. *per tot. Castill. lib.* 4. *de conjectur. ultim. volunt. cap.* 49. *num.* 27.

Articulus V.

Quo ad ea, quæ concernunt revocationem, seu mutationem, irritationem, ruptionem, & destitutionem Testamenti, & Codicilli.

Quilibet Testator potest usque ad mortem sem- 1
per, & pro libitu suum Testamentum, & Codicillum penitus revocare, aut mutare. Sic Doctores communiter per clarum textum ex *l. Quod si* 4. *ff. de adimendis legatis*: *Ambulatoria enim est voluntas defuncti usque ad vitæ supremum exitum*, & novissima ipsius voluntas est servanda, textu expresso *in l. Translatio* 6. *ff. de adimendis legatis*, ibi: *Novissima enim voluntas servatur*. Et sic Rota rec. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 456. *num.* 16. *part.* 10. *decis.* 103. *num.* 33. *&* 34. & sæpe alibi.

Etiamsi promiserit, seu pacto se obligaverit de 2
non revocando, aut mutando. *Communis*, per text. *in cit. l. Si quis* 24. *ff. de legatis* 3. *Nemo enim*, ut expresse ibi dicitur, *eam sibi potest legem dicere, ut a priori* (voluntate) *ei recedere non liceat*; sic expresse Glossa in *cap. Cum Marthæ* 9. *verb. Non valet*, *de celebrat. Missar.* ibi: *Unde potest mutari testamentum, etiamsi pactum intervenerit, ne*

ne possit mutari, per text. in *leg. Pactum quod dotali* 15. *Cod. de pactis*.

3 Et etiamsi fuerit a Principe confirmatum. Sic expresse Glossa in *cap. Martha verb. Non valet*, per text. in *l. Omnium testamentorum* 19. *Cod. de testamentis*, quia dicit Glossa *ibid. Nemo hanc legem sibi dicere potest, ut a priori testamento sibi recedere non liceat*, per citat. *leg. Si quis* 22. *ff. de legat.* 3.

4 Dummodo tamen in posteriori testamento mentionem faciat, quod non obstante tali obligatione, seu promissione de non revocando, velit revocatum testamentum prius, *l. Si mihi, & tibi* 12. *§. final. & ibi Glossa verb. Non valebit*, *ff. de legatis* 1. *& cit. l. Si quis* 22. *ff. de legatis* 3. ubi postquam dictum est: *Nemo enim eam sibi potest legem dicere, ut a priori testamento ei recedere non liceat*, statim subjungitur: *Sed hoc ita locum habebit, si specialiter dixerit, prioris voluntatis sibi pœnituisse*. Sic Fachineus *lib.* 4. *cap.* 29. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 26. *num.* 730. Monachus *lib.* 4. *præsumpt.* 166. *num.* 25. *&* 26. ubi plurimos alios citat, vereque asserit hanc esse receptam, & communem sententiam contra Bartol. in *leg. Si quis* 11. *num.* 9. *ff. de legat.* 3. Fabrum, Morandum, & alios volentes etiam, ut sine mentione prioris clausulæ derogatoriæ possit revocari, vel censeatur revocatum per posterius testamentum.

5 Non est tamen necessaria talis mentio, si Testator posterius testamentum juramento confirmet. Covarruvias *de testament. part.* 2. *Rubric. num.* 59. Molina *disp.* 143. *n.* 26. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 740. & ipso teste communis aliorum, quia tunc merito præsumitur pœnitere prioris voluntatis quamvis nullam penitus mentionem faciat prioris testamenti, aut clausulæ derogatoriæ prioris voluntatis eidem insertæ.

6 An autem revocari possit testamentum, quod Testator juramento confirmavit se nullatenus revocaturum? Variant Doctores. Communior, & probabilior Canonistarum tenet, quod tale testamentum saltem licite revocari nequeat. Glossa *in can. Ultima voluntas* 4. *caus.* 13. *quæst.* 1. *quia*, ut dicit ipsa, *hoc juramentum non vergit in interitum salutis æternæ, ergo est servandum*, ut extra. *de jurejurando, Si vero*, Molina *loco cit.* Reiffenstuel *loco cit. num.* 741. Albert. *in l.* 1. *Cod. de Sacrosanct. Eccles.* & ipso teste apud Clarum *§. Testamentum qu.* 94. *num.* 3. Communior Canonistarum *argument. capit. Si vero* 8. *& cap. Cum contingat* 28. *de jurejurando*, ubi universaliter decernitur, quod omne juramentum, quod non vergit in præjudicium tertii, nec in interitum salutis æternæ, sit omnino servandum, & adimplendum, quamvis caderet super actu Legibus infirmato, ut expresse habetur in Summario dicti *cap. Cum contingat*, ibi: *Juramentum præstitum super actu a Lege infirmato*. Legistæ autem defendunt communiter quod tale testamentum adhuc revocari possit, uti asserunt, & tenent Clarus *§. Testamentum quæst.* 94. *num.* 3. Alexander in *l. Stipulatio hoc modo num.* 1. *ff. de verbor. obligat.* Dauth. *de mutat. testam. n.* 89. *& seq. argum. cit. leg. Si quis* 22. *ff. de Legat.* 3. Et id expresse statuitur in jure
7 Bavarico teste Land. Recht. *t.* 34. *art.* 15. Quæ Legistarum opinio admittenda revera est in casu, quo gravis prius non prævisa emergeret mutatio circumstantiarum, ut si graves inter Testatorem, & heredem ortæ essent non prævisæ inimicitiæ, & hujusmodi: Juramentum enim sicut & ceteri actus tacitam includit conditionem, *rebus sic stantibus*, prout tenet communis Doctorum, *argum. cap. Quemadmodum* 25. *de jurejurando*. Ubi expresse deciditur, quod licet quis juraverit certam ducere uxorem, eam ducere non teneatur, si post juramentum mulier illa meretrix, vel leprosa, aut paralytica fieret, aut oculos, vel nasum amitteret, seu quidquam ei turpius eveniret, ibi: *Quoniam in eo talis erat subintelligenda conditio, si videlicet illa in legem conjugii non peccaret .... Quia in illo juramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet contra regulam desponsationis non venerit &c.* Et sic expresse tenet ibi Glossa *verb. conditio* plurimas adducens similes conditiones in juramentis tacite subintellectas, & in utroque jure tum Canonico, tum Civili admissas.

Etiam Testamentum reciprocum, seu mutuum 8
factum inter conjuges, seu inter duas, aut plures alias personas nulla ratione conjunctas, potest a quovis conjugum, seu quavis ex illis personis pro sua parte libere revocari, etiam inscio, vel invito altero conjuge, seu inscia, vel invita altera persona. Sic Gailus *lib.* 2. *observ.* 117. *n.* 2. Peck *de Testam. conjug. lib* 1. *c.* 43. Berlik. *in aureis decision. dec.* 92. Mynsinger. *centur.* 1. *observ.* 8. *n.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 381. & ipso teste communissima aliorum, per text. *in cit. leg. Si quis* 22. *ff. de Legat.* 3. ubi expresse dicitur: *Nemo enim eam sibi potest legem dicere, ut a priori* (voluntate, seu Testamento) *ei recedere non liceat*. Et ratio est, quia *ambulatoria est voluntas defuncti usque ad vitæ supremum exitum*, textu expresso *in l. Quod si* 4. *ff. de adimendis legatis*: Testamentum enim non est firmum, nec effectum aliquem habet, seu nihil valet ante mortem Testatoris, ut expresse habetur *in Epistola ad Hebræos cap.* 9. *num.* 16. & 18. ibi: *Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat Testatoris; Testamentum enim in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est; cap. Cum Marthæ* 6. *de celebrat. Missarum*, *l. cum hic status* 32. *ff. de donationibus inter virum & uxor.* cum similibus.

Et id valet, non solum in casu, quo unus con- 9
jux, seu una ex illis personis jam obiit, sed etiam si ambo, vel ambæ adhuc vivant, sive dein alter conjux, seu altera persona revocationem sciat, & consentiat, sive nesciat, & contradicat: Valor enim Testamenti neutiquam dependere potest a voluntate, seu arbitrio alterius, textu expresso *in l. Illa institutio* 32. *ff. de Heredibus instituendis*, ibi: *Nam satis constanter veteres decreverunt Testamentorum jura ipsa per se firma esse oportere, non ex alieno arbitrio pendere*. Sic suprac. Doctores cum communi aliorum.

Item id etiam valet quamvis in una, & eadem 10
charta reciprocum, seu mutuum Testamentum conscripserint, seu scribi fecerint. Licet enim una sola sit charta, nihilominus duplex distinctum, ac separabile censetur esse, & est Testamentum, ita

ut quivis de suis bonis præsumatur testamentum fecisse, & consequenter pro sua parte potest denuo libere revocare, per omnia allegata, & similia jura. Sic cum communi supralaudati Doctores.

11 Quando una pars clandestine suum revocat Testamentum reciprocum, censetur etiam ab altera tacite revocatum & suum, seu prius statim illud expirasse censetur. Sic Menochius *de præsumptionibus lib.* 4. *præsumpt.* 56. *num.* 20. Peck. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 382. & alii; Et ratio est, quia, hujusmodi reciproca & mutua Testamenta censentur, & præsumuntur ordinarie facta sub spe, & tacita conditione, quod nullus ante mortem alterius Testamentum revocare, sed potius unus alteri in eventum mortis tali Testamento favere velit. Actus autem agentium non operatur ultra intentionem, & voluntatem eorum; *leg. Non omnis* 19. *ff. de rebus creditis si certum petatur*, *cap. Cum olim* 37. *de præbend.* & actus sub conditione celebratus, conditione non impleta nullum operatur effectum, *argum.* §. *Sub conditione* 4. *Institut. de verbor. obligat.*, *& l. Unic.* §. *Sin autem*, *Codic. de caducitat. tollend.* cum similibus. Idem habetur in statutis Bavariæ *tit.* 3. *art.* 3. ubi universaliter statuitur, quod si unus conjugum Testamentum inter eos reciproce factum clandestine revocet, etiam alterius Testamentum revocatum censetur, & quidem merito, quia frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servari recusat, textu expresso *in cap. Frustra* 75. *de reg. jur. in* 6. & concordant *cap. Cum pridem* 4. §. *Ille igitur*, *de pactis*, *cap. Pervenit* 3. & ibi Glossa 2. *de jurejurando*, *c. Innocens* 23. *caus.* 22. *q.* 4. cum similibus. Tum quia sic clandestine revocans suum reciprocum Testamentum, censetur dolose, & fraudulenter agere; fraus autem, & dolus nemini patrocinari debent, *c. Sedes* 15. *& cap. Ex tenore* 16. *de Rescriptis*, *c. Tuæ* 12. *de Clericis non residentibus*, *c. Intelleximus* 7. *de judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*; *l. In fundo* 38. *ff. de rei vindicat. leg. Cum his* 8. *ff. de transact. l. Non fraudantur* 134. *ff. de Regul. jur. l. Si Legatarius* 25. *Cod. de Legatis*. Si vero, ut prosequuntur statuta Bavarica *loco citato*, unus non clandestine, sed sciente altero, Testamentum revocavit, remanet conjugis alterum Testamentum in suo valore, si post revocationem ab altero factam tamdiu adhuc vixit, quod etiam ipse suum Testamentum facile revocare, vel mutare expresse potuisset, & tamen non fecit. Ipse enim in tali casu videretur cessisse juri suo, ut quilibet potest, textu expresso *in c. Si de terra* 6. *de privilegiis*, ibi: *Cum liberum sit unicuique juri suo renunciare*, & concordant *cap. Si diligenti* 22. *de foro competente*, *leg. Si Judex* 41. *ff. de minoribus*, *leg. Si quis in conscribendo* 29. *Cod. de pactis*.

12 Testamentum reciprocum, seu mutuum inter conjuges seu alias personas fieri potest oretenus, & in scriptis in una, vel diversa charta, eodem vel diverso tempore, coram iisdem, vel diversis testibus; Ita tamen quod si in eadem charta, & coram iisdem testibus fiat, uterque conjux, seu utraque persona illud signare, & subscribere, ac testes, ad ferendum Testimonium rogare, seu requirere debeat; Et ipsi testes in subscriptione, non tantum proprium nomen, sed etiam illud utriusque conjugis, vel personæ separatim, ac specifice exprimere debeant. Et sic uterque conjux, seu utraque persona necessario debeat rogare, seu requirere testes casu, quo coram iisdem testibus eodem tempore simul Testamentum reciprocum, seu mutuum oretenus ab ipsis fiat. Gailus *lib.* 2. *observat.* 117. *n.* 1. Schmidt *ad tit.* 34. *art.* 12. *num.* 1. *seq.* Jul. Clar. §. *Testamentum num.* 1. *& seq.* Molina *disp.* 152. *nu.* 1. *& seq.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 371. & ipso teste communis aliorum, *arg. leg. Licet*, 19. *Cod. de pactis*, *l. Eo quod*, *Cod. Si certum petatur*, *l. Hac consultissima* 21. *Cod. de Testament. leg. Singulos testes* 30. *ff. Qui testamenta facere possint*. Et ratio est, quia licet uterque conjux, seu utraque persona coram iisdem testibus eodem tempore simul testamentum reciprocum oretenus condat, seu in una, & eadem charta suam testamentariam voluntatem exprimat, duplex tamen Testamentum est, cum quivis tantum de sua substantia testetur. Berlick *in aureis decisionib. decis.* 92. *n.* 4. Gailus *loc. cit.* Mynsinger. *centur.* 1. *observat.* 8. *n.* 6. Reiffenstuel *l. c. n.* 371. & alii communiter, *arg. l. Servi electione* 5. §. 2. *ff. de Legatis* 1. cum similibus.

Testamenta reciproca, seu mutua inter conjuges, 13
vel alias personas possunt confici his, vel aliis similibus formulis. Si ambo conjuges simul v. g. in eadem charta suam reciprocam testamentariam voluntatem scribant, vel scribi faciant, poterunt hujusmodi verbis uti: *Nos infrascripti conjuges hisce testamur, quod unus alterum post mortem suam heredem suum instituat, & institutum velit, vel unus alteri omnium bonorum relinquat usumfructum cum hoc onere, quod &c.* Si vero quivis conjux distincte, separatim, ac in singulari in eadem charta suam dictam testamentariam voluntatem scribat, vel scribi faciat, poterit uti hujusmodi verbis: *Ego N. maritus hisce testor, quod post mortem meam volo pro herede mea habere, seu heredem meam instituo dilectissimam uxorem meam N. vel lego eidem bonorum omnium, vel certorum usumfructum &c.* Et sic vicissim uxor voluntate mariti integre expressa, ac scripta subjungit. *Et ego N. uxor reciproce post mortem meam volo pro herede habere, seu heredem meum instituo dilectissimum maritum meum N. vel lego eidem usumfructum &c. vel hoc, vel illud &c.* Hac etiam alia forma, vel simili uti poterunt duo conjuges, seu duæ aliæ personæ mutuo consensu volentes se reciproce heredes instituere, seu reciproce sibi aliquid legare. *Si ego N. ante te N. decessero, heredem omnium bonorum ad dies tuæ vitæ tibi N. lego &c.* Et alter reciproce. *Si ego N. ante te N. obiero, te N. quoque heredem omnium bonorum meorum instituo, aut hoc, vel illud tibi N. lego &c.* Idem etiam in separatis duabus chartis, vel etiam oretenus præstare poterunt, dummodo semper illud signent, & subscribant, ac testes ad ferendum testimonium rogent, seu requirant, ut dictum est supra *num.* 12. *arg. leg. Licet* 19. *Cod. de pactis*, *leg. Eo quod* 10. *Cod. Si certum petatur*, *leg. Hac consultissima* 21. *Cod. de Testamentis*, *leg. Singulos testes* 30. *ff. Qui testamenta facere possunt*. Et est hic advertendum quod

quod non refert an conjuges, seu aliæ personæ æqualiter, vel inæqualiter, se invicem instituant, uti cum aliis ex jure, & praxi ostendit ac probat Berlick *in aureis decisionibus decis.* 92. & sequitur Reiffenstuel *loc. cit. num.* 371.

14 Quoad reciproca testamenta conjugum est specialiter notandum, quod tunc maxime fieri solent, & possunt, quoad hereditatem, seu usumfructum omnium bonorum, quando conjuges filiis carentes heredem necessarium non habent. Si vero filios, seu heredes necessarios habeant, possunt quidem se reciproce heredes, seu usufructuarios instituere: sed tamen in hoc casu, ut eorum reciprocum testamentum subsistat, debet necessario relinqui filiis, seu heredibus necessariis legitima sine omni onere, & quidem ex titulo heredis tradenda statim post mortem patris, seu matris, & quoad proprietatem, & quoad usumfructum, ut docent communiter doctores per text. *in Authentic. Novissima Lege, & l. Quoniam* 32. *ac l. Scimus* 36. *C. de inofficioso testamento, & Novella* 18. *c.* 3. *ac cap. Rainucius* 16. *de Testamentis*. Unde si unus conjugum cæco ductus amore alteri usumfructum omnium bonorum ad dies vitæ suæ in testamento universaliter legaret, vel relinqueret, adhuc censendus esset exceptus ususfructus legitimæ, ita ut extantes post mortem testatoris filii possent a patre, vel matre, cui ususfructus omnium bonorum relictus esset, petere statim secuta dicta morte legitimam una cum usufructu, ut tradunt communiter doctores per citata jura, & signanter per dict. *Novellam* 18. *cap.* 3. ubi id expresse statuitur. Legitima enim debita filiis non dependet a voluntate parentum, sed procedit a jure naturæ, canonico, & civili, *l. Cum ratio* 8. *de bonis damnator. cap. Rainucius* 16. *de testamentis*, ibi: *Legitima portio jure naturæ debita*, juncto ejus summario, in quo sic expresse habetur: *In bonis, patris, matris, & Aviæ habet quis debitam jure naturæ legitimam, in qua gravari nequit.*

15 Testamentum revocari potest, & verbis, & factis. Communis, *arg. l. Sancimus* 27. *& l. Nostram* 30. *Cod. de Testamentis, l. Quæ in testamentis* 1. *& l. Cancellaverat* 2. *ff. de his, quæ in testamento delentur, l. Posteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ testamenti nullæ extabunt*, cum similibus:

16 Revocatio testamenti facta nudis verbis, ut sit valida, duo copulative requirit, nempe 1. Ut coram tribus testibus, aut coram actis seu apud acta fiat. 2. Ut elapsum jam sit decennium a tempore conditi testamenti; Si enim una ex his duabus conditionibus deficiat, revocatio verbalis est nulla. Sic contra Martinum Covarruviam, & alios, Alexander *in l. Sancimus* 29. *Cod. de testamentis numer.* 8. Jul. Clar. §. *Testamentum qu.* 91. Fulgosus *in cit. l. Sancimus*, Fachin. *lib.* 4. *controvers.* 8. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 743. *&* 745. testans quod hæc sententia sit communior, & juri conformior, per expressum & clarum textum *in l. Sancimus* 27. *Cod. de Testamentis*, & concordant *l. Militis* 36. §. 3. *ff. de Testamento militis, & §. Ex eo* 7. *Instit. Quibus modis Testamenta infirmentur*.

17 Testamentum censetur vere revocatum factis, nedum per validam alterius posterioris testamenti confectionem, sed etiam per ipsius cancellationem, deletionem, incisionem, lacerationem, inductionem, corruptionem, exustionem, vel alio simili modo a testatore, vel ejus mandato ab alio serio, seu consulto factam. *Communis*, per claros, & expressos textus in *l. Quæ in Testamento* 1. *l. Cancellaverat* 2. *l. Proxime* 3. *& l. Pluribus tabulis* 4. *ff. de his, quæ in testamento delentur, inducuntur, vel inscribuntur, l. Posteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ testamenti nullæ extabunt, l. Nostram provisionem* 38. *Cod. de testamentis*, cum similibus. Et ratio est, quia ex hujusmodi actionibus, seu factis sufficiens habetur signum mutatæ voluntatis testatoris, *argum. cit. l. Posteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ testamenti nullæ extabunt*, ibi: *quia voluntatem testator mutavit, & cit. leg. Nostram propositionem* 30. *C. de testamentis*, ibi: *Utpote ejus voluntate mutata*.

Non censetur autem testamentum revocatum factis, si supradictæ actiones & aliæ similes fiant inconsulto, fortuito, aut præter voluntatem testatoris, dummodo heres institutus adhuc legi possit. *Communis*, textu expresso *in cit. leg. Quæ in testamento* 1. *ff. de his quæ in testamento delentur*. 18

In dubio an testamentum consulto, aut inconsulto fuerit cancellatum, seu deletum? Præsumendum est deletum consulto, si testamentum servabatur apud testatorem; Secus vero si alibi. Mantica *de conjectur. ultim. volunt. lib.* 12. *tit.* 1. *num.* 28. Bruneman *ad leg.* 12. *Cod. de testament.* Zoesius *l.* 1. *caus.* 2. *num.* 1. Reiflenstuel *loc. cit. num.* 754. cum aliis ibi allegatis. 19

Si testator omnem scripturam testamenti cancellavit, etiam quoad legata censetur revocatum; *leg. Proxime* 3. *ff. De his, quæ in testamento delentur leg. Posteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ testament. nullæ extabunt, l. Nostram provisionem* 30. *Cod. de testamentis*, & doctores passim. 20

Immo etiamsi testator non totam scripturam testamenti cancellet, sed solum aliquid substantiale, sine quo ultima voluntas consistere nequit, ut si consulto deleat nomina testium, aut infringat, aut auferat sigilla, totum testamentum etiam quo ad legata censendum est revocatum, quia in tali casu merito præsumitur totam mutasse voluntatem, ac intestatum decedere voluisse, *arg. citatis juribus*, Dauth. *l.* 21. *Cod. de testamentis num.* 17. Roc. *disp.* 37. Struv. *Syntagma jur. civil. exercit.* 33. Reiffenstuel *loco cit. num.* 749. & alii. 21

Si testator consulto cancellaverit in testamento solum nomen unius ex pluribus heredibus, testamentum non censetur revocatum quo ad illos, sed ille solus erit exclusus, alii vero non, & tota hereditas debebitur heredibus non deletis, *l. Cancellaverat* 2. *ff. de his, quæ in testamento delentur*, Castrensis *in l. Proxime* 3. *ff. de his, quæ in testamento delentur*, Gilken *in leg. Nostram* 30. *num.* 6. *Cod. de testamentis*, Mantica *de conjectur. ultim. voluntat. lib.* 12. *tit.* 1. *num.* 31. Reiffenstuel *loco citato num.* 750. & ipso teste *communis* aliorum; Et ratio est, quia nemo partim testatus, partim intestatus decedere potest; *l. Jus nostrum* 7. *ff. de Regul. juris*. 22

Si autem testator consulto deleverit nomina omnium heredum, tunc testamentum corruit quoad institutionem respectu omnium, sicuti corruit, si de- 23

deleatur nomen heredis solius instituti, & tunc datur successio ab intestato, quia in tali casu merito est præsumendum, quod ipse voluerit decedere intestatus. *Communis*, cum doctoribus num. antecedenti allegatis, *arg. l. Proxime 3. ff. De his, quæ in testamento delentur*; *l. Posteaquam 1. §. 8. ff. Si tabulæ testamenti nullæ extabunt*, *l. Nostram 3. Cod. de testamentis*, cum similibus.

24 Deletis consulto nominibus omnium heredum, nedum corruit testamentum quoad institutionem, sed probabilius corruit etiam quoad legata profana non deleta, ita ut non debeantur legatariis; sic cum pluribus aliis Cujacius *in l. Proxime 9. ff. de his, quæ in testamento delentur*, per textum *in citat. l. Proxime*, ibi: *Non potest ullum testamentum valere, quod heredem non habet*, *arg. l. Ex testamento 29. Cod. de Fideicommissis*, ibi: *Ex testamento, quod jure non valet, nec fideicommissum quidem*, & faciunt dicta & adducta supra *num. 20. 21.*

25 Alii tamen, ut Ludwell. *part. 1. cap. 10. fol. 173.* Castrensis *in cit. l. Proxime 3. ff. de his, quæ in testamento delentur*, Gilken. *in cit. l. Nostram 30. Cod. de testamentis*, & *ibidem* Bruneman cum aliis, quibus adhærere videtur Reiffenstuel *loc. cit. num. 771.* tenent contrarium, nempe, quod deleto nomine omnium heredum, valent legata non deleta, *arg. cit. leg. Proxime in fine*, ubi rupto propter deletionem heredis testamento, legatum deberi deciditur, quod nempe est tenendum in speciali casu, quo, ut ibi libertas est legata: Quamvis alioquin non sine rationabili fundamento supra allegati doctores dictam legis decisionem extendant ad quodlibet aliud legatum propter rationem universaliter ibi allegatam, nempe, *Sed in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est quam tutius.*

26 Testamentum facto revocatur per posterius legitime conditum, quamvis hoc posterius non sortiatur suum effectum, ex quo heres v. g. in illo institutus repudiavit hereditatem, vel ante testatorem decesserit, & hujusmodi. *Communis*, per clarum textum *in §. Posteriore quoque 2. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*, *& in l. Testamentum*
27 *1. ff. de injusto, rupto, irrito facto testamento*. Et idem etiam currit, quamvis in primo testamento heres fuisset ex Asse institutus, in secundo autem in re certa. *Communis*, textu expresso *in §. Sed & si 3. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*.

28 Item etiamsi prius testamentum clausulam testamenti derogatoriam contineat, dummodo talis derogatoriæ clausulæ fiat mentio in testamento posteriori revocatorio juxta dicta & adducta supra *num. 4.*

29 Ad hoc autem, ut testamentum prius revocetur per posterius, necesse est quod posterius sit rite, & legitime cum requisitis juris solemnitatibus factum; Si enim ex defectu alicujus solemnitatis posterius esset nullum, prius remaneret validum. *Communis*, *arg. cit. §. Posteriore quoque 2. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur & l. Tunc autem 2. ff. de injusto, rupto &c.*

30 Vel si testamentum posterius non sit rite, & legitime factum, necesse est, ad hoc ut rumpat prius, ut in ipso institutus sit qui alias ab intestato succederet. *Tunc enim & posteriore non perfecto superius rumpitur*, textu expresso *in cit. leg. Tunc autem 2. ff. de injusto, rupto, irrito facto testamento*. Dummodo tamen posterius testamentum coram saltem quinque testibus fuerit factum, textu expresso in *Authentic. Hoc inter §. 3. Cod. de testamentis*, ibi: *In qua voluntate quinque testium juratorum depositiones sufficiunt, quo non facto valebit primum testamentum, licet in eo scripti videantur extranei*.

Testamentum prius solemniter, & legitime factum rumpitur per posterius privilegiatum ver. gr. datum ad Acta, vel factum ad causas pias, aut tempore pestis, & hujusmodi. Sic communior, jurique conformior, ac usu recepta sententia cum Arprect *in §. 2. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*, Salicet. *in l. Sancimus 27. Cod. de testamentis n. 3.* Covarruv. *de testamentis part. 2. rubr. n. 2. & seq.* Carp. *part. 3. Constit. 3. defin. 42.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 759.* cum Mantica, & aliis. Et ratio clara est, quia, ut prius testamentum revocetur per posterius, sufficit quod posterius sit actum secundum dispositionem juris, *arg. cit. leg. Posteriore quoque 2. Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*, *cit. leg. Tunc autem 2. ff. de injusto, rupto, &c.* & *cit. Authent. Hoc inter, Cod. de testamentis*, atqui testamentum privilegiatum quamvis careat solemnitatibus ordinariis ad aliud non privilegiatum requisitis, est factum secundum veram dispositionem specialis juris per expressos textus *in l. Inter omnes 26. Cod. Familiæ erciscundæ*. *l. Hac consultissima 21. §. Ex imperfecto, Cod. de testamentis* pro testamentis inter liberos: *leg. Si milites 15. Cod. de testamentis militis* pro testamentis militum, *l. Et ab antiquis 31. Cod. de testamentis* pro testamentis rusticorum, *l. omnium 19. Cod. de testamentis* pro testamentis principi oblatis & ad acta factis seu datis, *cap. Relatum 11. de testamentis* pro testamentis ad pias causas, & sic de aliis similibus, ergo &c. Tum quia testamentum privilegiatum habet eamdem vim, ac solemne: *argum. leg. militibus 1. & leg. Divus Trajanus, ff. de testamentis militis*, immo majorem, *arg. l. Omnium 19. Cod. de testamentis*, ibi: *Omnium testamentorum solemnitatem superare videtur*. 31

Item testamentum prius ad acta, seu coram principe factum revocari potest per aliud posterius sine actis, seu in absentia actorum, ordinaria, vel privilegiata solemnitate factum. *Communis*, per textum *in cit. l. Omnium 19. verb. Nec sane, Cod. de testamentis*, & faciunt rationes & jura *numero antecedenti* adducta. 32

Testamentum autem parentum inter liberos non aliter revocari potest, quam per aliud testamentum coram septem testibus legitime factum, quamvis prius coram duobus solum esset factum. *Communis* textu expresso *in Authent. Hoc inter, Cod. de testamentis*, & *in Novella 107. cap. 2.* 33

Testamentum nedum, ut ex hucusque dictis, potest revocari, seu mutari, sed etiam potest irritari, rumpi & destitui. *Communis*, *tot. tit. Instit. Quibus modis testamenta infirmentur §. 3. num. 4. Institut. de capitis deminut. & l. 1. ff. eod. l. In quantitate 75. ff. de Falcidia*, *l. Posthumi 3. §. 4. ff. de injusto, rupto, irrito facto testamento §. 2. Institut. de adopt. Novella 89. cap. 12.* cum similibus. 34

Te-

35 Testamentum irritari dicitur, quando non ex parte ipsius testamenti, sed ex parte testatoris accidens, defectus, vel vitium aliquod emergit, vi cujus testamentum prius validum infirmatur, & redditur nullum, §. *Alio autem modo* 4. §. *Hoc autem casu* 3. *&* §. *Non tamen* 6. *Instit. Quibus modis testamenta infirmentur*. Præcipue tamen irritatur testamentum, quando testator patitur capitis deminutionem, seu status mutationem: capitis enim deminutio est status mutatio, *Princip. Institut. de capitis deminutione*, ibi: *Est autem capitis deminutio prioris status mutatio*, *leg.* 1. *ff. de capite minutis*, ibi: *Capitis minutio est status permutatio*. Et hæc capitis deminutio est triplex scilicet maxima, quæ fit cum quis libertatem amittit, & servus efficitur, §. *Maxima* 1. *Institut. de capitis deminutione*; Minor, seu media, quæ fit, cum quis civitatem amittit, sed adhuc libertatem retinet, §. *Minor*, *seu media* 2. *Institut. eod.* Minima, quæ fit, cum quis prius sui juris, alterius juri subjicitur, sed adhuc retinet civitatem, & libertatem, ut fit si testator alteri ad regendum se tradit; §. *Minima* 3. *Instit. eod.* & totum id habetur expresse *in l. capitis deminutionis* 11. *ff. de capite minutis*, ibi: *Capitis deminutionis tria genera sunt, maxima, media, minima. Tria enim sunt, quæ habemus, libertatem, civitatem, familiam. Igitur cum omnia hæc amittimus, hoc est libertatem, civitatem, & familiam, maximam esse capitis deminutionem. Cum vero amittimus civitatem & libertatem retinemus, mediam esse capitis deminutionem. Cum & libertas, & civitas retinetur, familia tantum mutatur, minimam esse capitis deminutionem constat.* Qualibet autem ex dictis tribus capitis deminutionibus irritatur testamentum; §. *Alio autem modo* 4. *Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*, *l. Si quis* 6. §. 5. *&* 6. *ff. de injusto, rupto, irrito facto testamento*, *l. Conficiuntur* 8. §. 3. *ff. de jure codicillor.* cum similibus.

36 Testamentum rumpi dicitur, cum in eodem statu manente testatore, ipsius testamenti jus vitiatur, textu expresso in §. *Rumpitur* 1. *Instit. Quibus modis testamenta infirmentur*. Tripliciter autem de jure rumpitur testamentum. Primo, scilicet si post conditum testamentum nascatur suus heres legitimus, proles nempe legitima; *leg. Posthumi* 3. §. 4. *ff. de injusto, rupto &c.* dummodo tamen vivus, & verus homo in monstrum, vel prodigium non declinans veniat in lucem, nam si vel mortuus editus sit, vel vivus quidem, sed declinans in monstrum, vel prodigium, per ipsum non rumpitur testamentum, sicuti per ipsum rumpitur, si vivus perfecte natus sit, licet statim moriatur, textu expresso *in leg. Quod certum* 3. *Cod. de posthumis heredibus instituendis*. Secundo, rumpitur, si post testamentum conditum aliquis testatori suus heres efficiatur, ut si filius naturalis post testamentum legitimetur; *Novella* 80. *c.* 12. vel si quis in filium a testatore adoptetur, vel adrogetur, §. *Rumpitur* 1. *Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*. Tertio, rumpitur per revocationem, & mutationem, quæ pluribus potest fieri modis juxta dicta, & jura allegata supra *a num.* 1. *ad* 33.

37 Testamentum destitui dicitur, quando nullus ex eo heres existit, *arg. leg. In quantitate* 73. *ff. ad leg. Falcidiam*, ibi in principio: *Ne destituto testamento nihil consequatur*, *&* §. *Posteriore quoque* 2. *Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*. Et id tripliciter contingere potest. Primo, si institutus heres noluerit esse heres. Secundo, si institutus heres, aut vivo testatore, aut post mortem ejus, antequam hereditatem adiret, decesserit. Tertio, si conditione sub qua heres institutus est defectus sit. In his enim casibus paterfamilias intestatus moritur. Sic expresse habetur *in cit.* §. *Posteriore quoque*, ubi ratio subjungitur: *Nam & prius testamentum non valet ruptum a posteriore, & posterius æque nullas habet vires, cum ex eo nemo heres extiterit.*

Revocari possunt non solum testamenta, sed etiam aliæ ultimæ voluntates, videlicet legata, codicilli, & donationes mortis causa. *Communis*, per text. *in leg. Si quis* 22. *ff. de Legatis* 3. *in leg. Quod si* 4. *in l. Translatio* 6. *ff. de adimendis Legatis*, cum similibus. 38

Et quidem legata revocari possunt facto, verbis, & signis intra, & extra testamentum, tacite & expresse: dummodo concurrant eædem solemnitates, quæ ad eorum confectionem requiruntur, videlicet quinque testes. *Communis*, per claros textus *in toto tit. ff. de adimendis Legatis*, *l. Nutu* 21. *ff. de Legatis* 3. *&* §. *unic. Institut. de ademptione Legatorum*, & quod requirantur, & sufficiant quinque testes, habetur in *l. Si quis* 8. §. 3. *cod. de codicillis*; Omnis enim res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, textu expresso *in cap. Omnis res* 1. *de Regul. Juris in antiquis*. 39

Facto revocantur legata, quando ipsa serio ac consulto delentur, cancellantur, aut calamo inducuntur. *Communis*, per expressos textus *in l. Quæ in Testamento* 1. *&* *l. Proxime* 3. *ff. De his, quæ in testamento delentur*. Sic etiam facto revocantur legata, quando totum testamentum per legitimam confectionem alterius, aut per totalem cancellationem, vel destructionem, aut revocationem verbalem rumpitur, aut revocatur. *Communis*, *arg.* §. *Posteriore quoque* 2. *Instit. Quibus modis Testamenta infirmentur*, *l. Quæ in Testamento* 1. *& leg. Proxime* 3. *ff. De his, quæ in testamento delentur*, *l. Posteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ testamenti nullæ extabunt*, *l. Nostram provisionem* 30. *Cod. de testamentis*, cum similibus. Rupto enim, seu invalido existente testamento, legata profana non debentur, *l. Sæpissime* 1. *ff. de jure Codicillorum*, *l. Ex testamento* 29. *Cod. de fideicommissis*. 40

Confessione tamen posterioris legati, vel codicilli legatum, aut codicillus antecedens non revocatur, nisi in quantum eidem contrarius existit. *Communis*, textu expresso *in leg. Cum proponatis* 3. *Cod. de Codicillis*. Vide supra *art.* 4. *num.* 16. ubi assignatur circa hoc ratio disparitatis inter codicillum, seu legatum, & testamentum. 41

Legata sola nuda voluntate, signis, nutu, vel litteris etiam ad interrogationem alterius manifestata revocari posse, clare habetur *in leg. Si quis* 3. §. 11. *ff. de adimendis legatis*. Dummodo tamen legans loqui possit, nisi superveniens morbus ei impediat, textu expresso *in l. Nutu etiam* 21. *ff. de legatis* 3. ibi: *Nutu etiam relinquitur fideicommissum, dum-* 42

dummodo is nutu relinquat, qui & loqui potest, nisi superveniens morbus ei impedimento sit. Propter quæ ultima verba probabilius etiam infirmus morti proximus, & non amplius loqui potens solo nutu ad interrogationem alterius legata facere, & revocare potest; Covarruvias *in cap. Cum tibi* 13. *num.* 3. *de testamentis*, Molina *disp.* 138. *num.*6. *& disput.*212. *num.* 1. & multi alii, Glossa *in leg. Si quis* 4. *verb. Vocabula*, *ff. de legatis* 3. *& l. Cum proponebatur* 64. *ff. de legatis* 2. Reiffenstuel tamen *loc. cit. n.*766. quamvis dicat hanc sententiam non esse improbabilem, sequitur tamen ut probabilem opinionem contrariam.

43 Tacite revocantur, vel potius revocata ipso jure censentur legata, si testator vivus rem legatam alteri donaverit, textu expresso *in leg. Rem legatam* 18. *ff. de adimendis legatis*. Etiamsi talis donatio fuerit invalida, textu claro in *l. Legatum* 24. *ff. de adimendis legatis*.

44 Item tacite ipso jure revocata censentur legata, si testator nulla urgente necessitate, sed ex mera voluntate titulo oneroso illa alienet, vendat, seu commutet, *argum. cit. leg. Rem legatam*, Glossa *in leg. Lucius* 22. *verb. reliqui*, *ff. de Legatis* 2. Glossa *in leg. Qui* 3. *verb. Dedit*, *Cod. de Legatis*. Per talem enim mere voluntariam alienationem rei legatæ clare patet, quod testator mutaverit circa id suam voluntatem, & voluerit revocare legatum. Unde nec reviviscit legatum per donationem, vel alienationem revocatum, quamvis illud postea testator emptione, vel alia ratione iterum recuperet. *leg. Cum servus* 15. *ff. de adimendis legatis*, *leg. Qui*
45 *res* 98. §. 8. *ff. de solutionibus*. Si vero rem legatam testator ex necessitate urgente alienaverit, seu hypothecaverit, non censetur revocatum legatum, nisi heres sufficienter probet intentionem, & voluntatem testatoris fuisse tali alienatione, seu oppignoratione legatum adimere, seu revocare; §. *Si rem suam* 12. *Institut. de legatis*, *leg. Fideicommissa* 11. §. *Si rem* 12. *ff. de Legatis* 3. Glossa 1. *in cit.* §. *Si rem suam*; *Institut. de Legatis*, Glossa *in leg. Lucius* 22. *verbo reliqui*, *ff. de legatis* 2.

(*) De imperfectis alienationibus, quales sunt fiducia, & pignus tradit *Paulus recept. senten. lib.*3. *tit.*6. §. 16. Quoad alias alienationes insuper videndus est textus *in l.* 18. *ff. de adimend. vel transfer. legat.*

Aliam hæc regula de necessariis alienationibus patitur exceptionem, scilicet si ea res relicta fuerit, in qua magis pretii quantitas, quam corpus spectetur, & pretium in corpus patrimonii testatoris versum sit. Sed ut hæc intelligatur exceptio legendus omnino Papinianus, & Ulpianus *in l.* 23. *ff. de adim. vel transfer. legat. in l.* 11. §. 13. *ff. de legat.* 3. Quod si testator pretium legatario donaverit, tunc procul dubio extinguitur legatum *l.*22. *ff. de legat.* 2.

Colligitur pariter voluntas in testatore adimendæ hæreditatis vel legati ex gravibus inimicitiis inter testatorem, & hæredem, & ex conviciis, quibus defunctus hæredem impetiit *l.* 4. *l.* 13. *l.*22. *l.* 29. *l.*31. §. 2. *ff. de adimen. vel transfer. legat.*

Similiter ademptum præsumitur legatum, si illud testator induxerit *l.* 16. *ff. eod.* Idem dicendum erit, si codicillis alicui adscribatur pars ejus, quod ei testamento relictum erat, hinc colligitur superflui adimendi voluntas, ut in specie l. 20. ff. de instruct. vel instrum. leg. Simili ratione præsumitur ademptum sortis legatum debitori relictum, si postea codicillis remittantur ei hujus sortis usuræ quoad vivet *l.*28. §.5. *ff. de libertat. leg.* Eruitur denique voluntas adimendi legati, vel fideicommissi ex eo quod defunctus cessare fecerit causam propter quam videbatur reliquisse. Hujus conjecturæ habes exempla in *l.* 25. *& in l.* 30. §. 2. *de adimendis, vel transfer. legat.* (*)

Item tacite ipso jure censetur revocatum legatum, si capitales, & graves inimicitiæ oriantur inter testatorem, & legatarium, non autem si solum leves; textu expresso *in leg. Si quis* 3. §. 11. *ff. de adimendis legatis*, *leg. Si inimicitiæ* 9. *ff. de his, quæ ut indignis*. Et idem dicendum est, si legatarius testatori verbo, aut facto gravem irroget injuriam, aut gravem accusationem, vel damnum attentet, textu expresso in citat. *leg. Si inimicitiæ* 9. *ff. de his, quæ ut indignis*, *& leg. Filio* 31. §. 2. *ff. de adimendis legatis*. 46

Si vero ante mortem in amicitiam redeant, reviviscit iterum legatum, textu expresso *in l. Quod si* 4. *de adimendis legatis*. 47

Item ipso jure revocatum, vel potius expiratum censetur legatum, si legatarius ante testatorem, vel ante completam conditionem moriatur, aut si hereditas non adeatur; §. *Si peculium* 20. *Institut. de legatis*, §. *Posteriore quoque* 2. *Institut. Quibus modis testamenta infirmentur*, *leg. Si habitatio* 9. *ff. Quando dies legati cedat*, *leg. In quantitate* 73. *ff. Ad legem Falcidiam*, *c. Raynaldus* 18. *de testamentis*, cum similibus. 48

Quoad revocationem codicillorum, ea proportionaliter dicenda sunt, quæ de legatis, cum legata extra testamentum non nisi per codicillos fiant; de revocatione autem donationis mortis causa, vide verb. *Donatio art.* 3. *a num.* 28. *ad* 31. 49

Additiones ex aliena manu.

Potissimum prius testamentum rumpitur per posterius perfectum. De eo vero sæpissime disputari in foro solet, an posterius testamentum rumpat prius testamentum, si priori testamento adjecta sit clausula derogatoria; illa tamen haud revocata fuit in posteriori testamento. Affirmare videntur *Carpzov. Jurisprud. Forens. part.* 3. *constit.* 5. *defin.* 19. *num.*5. *Ludwell. de ultim. volunt. cap.*1. *thes.*4. Adde *Bachov. ad* §. *Instit. quot mod. testament. infirmetur.* At negant *Bruneman. ad L.* 22. *fer. per tot. ff. de Legat.* 3. *Vult. consil. Marpurg. vol.*2. *consil.* 21. *n.* 23. *Hilliger. in suo Donell. enucleat. lib.* 8. *c.* 4. *litt. E. Sand. decis. Frisic. lib.* 4. *tit.* 1. *decis.* 10. 50 51

Alii varie distinguere hic solent, ut videre est apud *Mantic. de conjectur. ultim. volunt. lib.* 2. *tit.*8. Confer etiam *Coccei dissert. de claus. testament. cap.*2. Recte *Strick. in usu moder. Pandect. lib.* 28. *tit.* 3. §. 9. *Scilicet* (ait) *hic non tam quæstio juris, quam facti vertitur, quid testator re vera voluerit, & inde ex circumstantiis judicandum, an ea posterior voluntas suspicione quadam laboret, necne* (*de jure* 52 53

sane

sane non præcise requiritur, ut expresse revocatio prioris fiat, nec hoc probari potest ex L. 22. ff. de Legat. 3. ubi agitur de casu si quis in testamento sibi legem præscripsit, & in eodem in fine ab ea recedere velit, quod non aliter factum esse dici possit, quam si expresserit se prioris voluntatis pœnitere. At hic quæstio est de testamento posteriori diverso tempore condito, ubi ex ipsa nova ordinatione mutatio voluntatis inducitur. Consentit etiam *Philipp. in usu practic. Instit. lib. 2. Eclog. 66.* At consule præ cæteris *Rot. in Barchinonen. Hereditatis 26. Januarii 1733. fer. per tot. cor. Eminen. Crescentio inter impressas decis. 203. quæ in materia hac magistralis est.*

TESTIS.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt illos, qui possunt, vel non esse testes, tum generaliter quoad omnia, tum specialiter quoad certas personas, & causas.

1 Testes dicti sunt, quasi superstites, textu expresso in *cap. Forus 10. de verborum significatione*, ibi: ,, Testes antiquitus superstites di- ,, cebantur, eo quod super causæ statu proferebantur, nunc (parte ablata nominis) testes vocan-
2 ,, tur. ,, Unde testes generatim loquendo sunt personæ, quæ ad fidem alicujus rei faciendam adhibentur. *Ita in re Communis Doctorum.*

3 In testibus sex præcipue sunt attendenda, nempe conditio, sexus, vita, ætas, dignitas, atque fortuna, sic Glossa communiter recepta, *in cap. In nomine Domini 2. de testibus, verb. utilissimi*, ubi ad id dat sequentes versus.

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,
Et fortuna, fides, in testibus ista requires.

4 Testes igitur ad hoc, ut ad testificandum possint admitti, debent esse idonei, seu habiles, legitimi, & integri, seu integræ opinionis, ac famæ.
5 *Communis.* Tales autem sunt, & habentur idonei, & legitimi, quicumque a testimonio dicendo per Canones, vel leges non repelluntur. *Communis*, per textum *in l. Testimonium 1. de testibus*, ubi omnes illi pro testibus idoneis, habilibus, legitimis, aut integris agnoscuntur, *quibus non interdicitur testimonium*: Unde qui nulla legitima exceptione a testimonio repelli possunt, idonei testes dicuntur, & omni exceptione majores, *capit. Ex litteris 1. de consanguinitate, & affinitate*, juncta Glossa *ibidem verb. majores*, sic expresse dicente: *Illi dicuntur omni exceptione majores, qui repelli non possunt aliqua exceptione.*

6 E contra autem testes inidonei, seu inhabiles ad testificandum sunt omnes illi, qui jure prohiben-
7 tur, sive arcentur a testimonio ferendo. *Ita in re communis.* Et ex istis aliqui in totum, sive omnino, & generaliter prohibentur esse testes, & alii limitate tantum, scilicet, vel pro certis personis, vel contra certas personas, vel in certis causis tantum, ut infra singuli distincte assignabuntur.

Et in primis generaliter, & absolute inhabiles 8
ad testificandum, tam in causis civilibus, quam criminalibus sunt infantes, & impuberes, idest masculi minores 14. annis, & feminæ, minores annis 12. *l. testium fides 3. §. 5. & l. Inviti 19. ff. de testibus*, juncta Glossa communiter recepta *ibidem verb. Sed nec pupillis.* Et hoc propter defectum, & infirmitatem judicii, ut expresse dicitur *in can. Infamis 1. caus. 3. q. 7. Et impubes, quia judicio caret.* Vide tamen *infra a n. 59.*

(*) Primis quidem reipublicæ temporibus feminas fuisse a ferendo testimonio prohibitas in dubium nequit revocari, ut monet *Aul. Gell. noct. attic. lib. 6. cap. 7.* qui refert cuidam Taratiæ Vestali insigne privilegium lege Horatia indultum fuisse ut testabilis esset. Verum posterioribus temporibus contrarium usu obtinuit, ut testatur *Tacit. Annal. lib. 2.* qui affirmat, tunc fæminas in judiciis audiri consuevisse. Profecto si quoti sunt, evolvantur textus civiles ab auctore nostro allegati, manifestum erit, jure Romano concessam fæminis facultatem dicendi testimonii, cum in ipsis nec verbum quidem de fæminis faciant. Si a priore textu lectionem suam incepisset, in contrariam procul dubio abiisset sententiam. Legimus siquidem in *l. 18. ff. de testibus. Ex eo quod prohibet lex Julia de adulteriis testimonium dicere condemnatam mulierem, colligitur, etiam mulieres testimonii in judicio dicendi jus habere.* Neque sola hæc lex est, sed clarissimis pariter verbis confirmatur in alia *lege 20. §. 6. ff. qui testamentum facere poss. Mulier testimonium dicere in testamento quidem non poterit, alias autem posse testem esse mulierem, argumento est lex Julia de adulteriis, quæ adulterii damnatam mulierem testem produci, vel dicere testimonium vetat*, nec est quod sciam ulla lex præcedentium derogatoria in toto corpore juris. (*)

Item inhabiles ad ferendum testimonium sunt 9
amentes, & furiosi: Isti enim sicut non possunt esse judices, per text. *in cit. cap. Infamis*, ita etiam nequeunt esse testes, quia mente carent, *§. testes autem 6. institut. de testamentis ordinandis, §. Præterea 1. Institut. Quibus non est permissum facere testamentum*, ibi: *Item furiosi quia mente carent.* Et concordant *l. In negotiis 5. & l. Furiosi 40. ff. de Regul. Juris, & cit. can. Infamis 1. caus. 3. q. 7.* cum similibus.

Item inhabiles ad id sunt surdi, & muti simul 10
a nativitate: Isti enim animi sui sensus exprimere nequeunt, & ideo etiam testamenta facere non possunt; *§. Item surdus 3. Institut. Quibus non est permissum facere testamentum, l. Qui in potestate 6. ff. Qui testamenta facere possunt, & l. Discretis 10. Cod. eod.* Tum quia testes viva voce deponere, eorumque dicta a judice audiri debent; *l. Cum ab initio 4. & l. Vel negare 5. ff. testamenta quemadmodum aperiantur, leg. testim. 3. §. 1. de testibus.* Excipiuntur tamen qui ex accidenti surdi, & muti, scribere, aut certis, & indubitatis signis, seu nutibus cogitationes suas explicare possunt, *l. Sermo 65.*

mo 65. §. Si pupillo, ff. Ad Senatus consult. Trebellian.

12 Item inhabiles regulariter sunt cæci, quia solus auditus in testibus non sufficit, sed præsentia, & visus requiritur, *can. Testes 15. caus. 3. quæst. 9. cap. Cum caus.32. de testibus*, ibi: *Visu, Auditu &c. leg. Testium 18. de testibus*. Qui autem non vident, præsentes non dicuntur, *leg. coram Titio 209. ff. De verbor. significat. leg. 1. in fine*, & ibi Bartolus, *ff. de auctorit. & consens. Tutor.* adeoque qui non vident, testes esse non possunt.

13 Item inhabiles sunt servi, seu mancipia, *leg. Quoniam liberi 1. Cod. de testib. Authentic. de testibus §. Si vero titul. 2. collat. 7.* & *cap. Forus 10. de verb. significat.* ubi etiam ratio redditur, quia nempe servus sæpe metu dominantis testimonium sup-

14 primit veritatis. Possunt tamen servi, seu mancipia esse testes, quando non habetur alia probatio ad eruendam veritatem, *l. serv. ff. de testibus*, ibi: „ Servi responso credendum est, cum alia proba„ tio ad eruendam veritatem non est. „ Et concordat *lex Cum probatio, ff. de probationibus*, (Sed vide ulterius. leg. 8. alias 7. Cod. de testibus. l. 7. ff. de probat. l. 58. §. 2. ff. de edilit. Edict)

15 *& cap. Si testes §. Servi 4. q. 3.* Insuper possunt servi, seu mancipia esse testes etiam in exceptis criminibus, quia in ipsis admittuntur testes etiam inhabiles, *cap. In fidei 5. c. Accusatus 8. §. licet, de Hæreticis in 6.* Vide etiam *infra n. 23.*

16 Item inhabiles sunt ad testificandum, qui pretio ad id sunt conducti, cum eo ipso corrupti censeantur, ac proinde eorum testimonium non valet, sed a parte adversa, immo etiam officio Judicis rejici potest, *cap. Placuit 1. de testibus*, ibi: *Placuit Sancto conventui, ut testes non conducantur pretio, cap. Sicut nobis 9. eodem cap. licet 9. de probationib.* ibi: *Objecit in testes prædictos, quod corrupti falsa dixissent, can. Non sane 15. caus. 14. q. 5. l. testim. 3. §. 5. ff. de testibus* cum similibus.

17 Item inhabiles ad testificandum tam in causis Criminalibus, quam Civilibus sunt infames infamia Juris. *Communis*, per text. *in cap. testes 2. q. 7. cap. Nulli 3. q. 4. cap. Constituimus 3. q. 5. cap. Præterea 7. de testibus cogendis; l. testium 3. §. 5. ff. de testibus*, ibi: „ Alii vero propter notam, & infa„ miam vitæ suæ admittendi non sunt ad Testimo„ nii fidem. „

18 Item inhabiles sunt ad testificandum in causis criminalibus criminaliter motis etiam infames infamia facti: In istis enim causis requiruntur probationes indubitatæ, & omni exceptione majores; *cap. Denique 1. de exceptionibus, cap. test. 2. qu. 7. leg. Sciant cuncti 27. cod. de probationibus*, adeoque ad id non sufficiunt testes infames infamia facti, quorum fama, & existimatio, & consequenter fides apud viros prudentes, & honestos graviter læ-

19 sa est. *Communis*. In causis autem criminalibus civiliter agitatis, & in causis civilibus non gravioribus regulariter admittuntur ad testificandum tales infames infamia facti, quamvis eisdem de fide non parum diminuatur. Glossa *in cap. testimonium 54. vers. Emendatus, de testibus*; Abbas *ibidem num. 6.* Mascard. *de probationib. conclus. 1363. num. 59. & 65.* Farinac. *de testibus q. 56. num. 100. & 115. ac sequent.* allegans alios, Engel *lib. 2. Decret. t. 40, n. 16.* Reiffen. *ib. n. 49.* & alii.

Etiam infames infamia Juris admittuntur ad testificandum in variis casibus, & signanter in criminibus exceptis, ut Hæresis, Lesæ Majestatis, & hujusmodi, quia in ipsis propter eorum enormitatem, ac maximam, quam Reipublicæ afferunt, perniciem, admittuntur etiam testes inhabiles, *cap. in fidei 5. & accusatus 8. §. licet, de Hæreticis in 6.* 20

Item quando veritas aliter haberi non potest, quam per tales infames, *argument. l. Servi 7. ff. de testibus*, Abbas *in cap. testimonium 54. in 6. de testibus*, Felinus *ibidem n. 11.* Mascard. *loco cit. nu. 52.* Farinac. *loco cit. q. 56. num. 50. & 55.* cum aliis ibi allegatis. 21

Item quando infames rogati fuerunt ab utraque parte, ut essent testes: Tunc enim præsumitur ejus fides mutuo partium consensu approbata. Sic Glossa *in Authent. de testibus §. Et licet collat. 7.* Jason *in leg. Cunctos populos num. 67. Cod. de Summa Trinitat.* Baldus *in cap. 2. nu. 3. de Testibus*, Farinac. *loco cit. q. 56. n. 92.* Mascard. *loco cit. conclus. 1363. n. 53.* & alii. 22

Item valet testimonium infamis, quando tempore dati dicti testimonii communi opinione reputabatur bonæ famæ, sicuti valet testimonium Servi communi opinione habiti ut liberi. *Comm.* per text. *in l. testes 1. C. de testam.* 23

Item inhabiles ad testificandum sunt criminosi, etiam non infames, idest qui commiserunt crimen grave, seu peccatum mortale non habens annexam infamiam Juris: Isti enim criminosi sive perseverent in crimine, sive jam fuerint emendati, repelluntur omnino a testimonio ferendo in causis criminalibus criminaliter motis; *cap. testimonium 54. de testibus* & Glossa *ibid. verb. Confessus, verb. Emendatus, & verb. Opinio.* Hostiens. verb. *eodem*, Abbas *nu. 8. & 12.* Felin. *num. 24. & 31.* Barbosa *num. 1.* Farinac. *loco cit. qu. 56. num. 135.* Pirhing *loco cit. num. 22.* Reiffenstuel *loco cit. num. 61. &* alii plures, & concordat *cap. Super eo de testibus*. Et ratio est, quia in istis causis requiruntur probationes indubitatæ, & omni exceptione majores, *l. Sciant cuncti 25. Cod. de probationibus, cap. testes 2. qu. 7. cap. Denique 1. de exceptionibus, cap. Super eo 13. de testibus*, adeoque ad id non sufficiunt tales criminosi cum ratione commissi gravis criminis eorum fides reddatur suspecta. 24

In causis autem civilibus admittuntur ad testimonium tales criminosi, si jam sint emendati; secus vero, si nondum sint emendati, *cap. testimonium 54. de testibus*, & ibi Glossa verb. *Emendatus*, Abbas *num. 6.* Barbosa *num. 1.* Farinacius *loc. citat. quæst. 56. num. 126. & 134. ac sequent.* Mascard. *de probationibus conclus. 465. num. 2. & 6.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 58.* Pirhing *loc. cit. num. 20. & 21.* & alii. Et ratio est, quia, licet digni sint fide tales criminosi jam emendati ex quo criminosi post pœnitentiam non censeantur amplius mali, *cap. Ferrum 18. disc. 50.* indigni tamen fide sunt criminosi nondum emendati, cum non sit iis credendum contra alios, qui criminibus implicantur; *can. Neganda 1. caus. 3. q. 11.* 25

Et hoc procedit de Jure Canonico quamvis tales cri- 26

criminosi de crimine nondum fuerint condemnati: Dummodo crimen ipsis objectum legitime probetur, textu expresso *in cap. Super eo* 13. *de testibus*, ibi; „ Respondemus, quod si etiam ante „ non sint confessi de criminibus illis: Dummodo „ inde convincantur, in testimonium non debent „ admitti. “ Et in ejus Summario sic expresse di- „ citur; „ Crimen nunc probatum repellet testem, „ alias de illo crimine damnatum.

27 De jure civili tamen requiritur, ut de crimine illo fuerint antea judicialiter condemnati, *leg. testium* 3. §. 5. *ff. de testibus*, ibi; Quique Judicio publico damnatus erit, *leg. Athletas* 4. §. 4. *ff. De his, qui notantur infamia*; ibi; „ Calumniator ita „ demum notatur (*infamia*) si fuerit calumniæ „ causa damnatus, neque enim sufficit calumnia- „ tum. “ Ita Glossa *final. in cit. cap. Super eo*, & ibi Abbas *n.* 3. Felinus *n.* 3. Farinac. *l. c. q.* 56. *n.* 129. Pirhing *l. c. n.* 19. Reiffen. *l. c. n.* 60. & alii.

28 Criminosi jam emendati admittuntur pro testibus in causis etiam criminaliter motis in variis casibus, & signanter in criminibus exceptis, ut de infamibus infamia juris dictum est *supra num.* 20. Item quando veritas aliter haberi non potest, quam per tales criminosos, ut dictum est *supra num.* 21. Item quando tales criminosi rogati fuerunt ab utraque parte, ut essent testes, ut dictum est *supra nu.* 22. Item quando pars adversa nihil opposuit contra testes criminosos; quos sciebat esse tales; Tunc enim censetur tacite consensisse in tales criminosas personas, easque approbasse; adeoque postea, seu post factam eorum examinationem, nihil amplius opponere potest; *argument. leg. Si quis testibus* 17. *Cod. de testibus*; juncta Glossa *ibid. verb. Excipere*, Mascard. *de probationibus conclus.* 465. *nu.* 22. Felin. *in cap. testimonium* 54. *num.* 3. *de testibus*, Pirhing *l. c. n.* 25. Reiffenstuel *l. c. n.* 65. & alii.

29 Perjuri, idest qui falsum juramento confirmarunt, non possunt esse testes, neque in Criminalibus, *can. Quicumque* 18. *caus.* 6. *q.* 1. *can. Parvuli* 14. *caus.* 22. *quæst.* 5. *cap. Ex parte* 7. juncta Glossa *ibid. verb.*
30 *De perjurio*; *de testibus*; *& cap. testimonium* 54. *eod.* Et hoc procedit, etiamsi jam fuerint emendati, & de perjurio pœnitentiam egerint, *cit. cap. testimonium* 54. *de testibus*, & ibi Glossa verb. *Perjurii*, & Abbas *ibidem nu.* 7. Glossa *in cit. cap. Quicumque verb. testimonium*, & ratio est, quia qui semel pejeraverunt, præsumuntur iterum pejeraturi. Glossa *in cit. cap. Parvuli*, *verb. Causa*; *argument. c. Non potest* 24. *caus.* 2. *quæstion.* 7. ibi; „ Non potest erga ho- „ mines esse fidelis qui Deo extiterit infidus.

31 Valet tamen testimonium perjuri in crimine Hæresis. Ad hujus enim pestiferi criminis probationem in Fidei favorem potest perjurus esse testis, deponendo tam contra se, quam contra complices, quod prius celaverat; Dummodo ex manifestis indiciis appareat, quod ipse perjurus, non ex animi levitate, aut odio, sed zelo Fidei Orthodoxæ id faciat, textu expresso *in cap. Accusatus de Hæresi* 8. §. *licet*, *de Hæreticis in* 6. juncto ejus Summario sic dicente: „ Testis in causa Hæresis falsum deponens, „ licet perjurus sit, probat dicendo contrarium; „ Dummodo tamen ex indiciis constet dictum non „ corruptionem, sed veritatem continere. „

Excommunicati vitandi nequeunt ad testimonium 32
ferendum in judicio admitti, quia ipsi inter infames reputantur, *can. Illi qui* 3. *can. Infames* 17. *caus.* 6. *quæst.* 1. Et concordat textus *in cap. Veniens* 38. *in fine de testibus*, ubi decernitur, quod testes, de quorum Excommunicatione dubitatur, quia excommunicati dicuntur, prius ad cautelam absolvantur, quam ad judiciale testimonium admittantur; *cap. Decernimus* 8. *de sententia Excomm. in* 6. *& cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes*, *de Hæreticis*, ubi excommunicati non solum non admittuntur ad testificandum, sed etiam judex laicus ab Ecclesiastico compellitur per Censuras ad eos repellendos. Immo excommunicati, neque possunt admitti ad te- 33
stificandum contra alios excommunicatos. Sic Mascardus *de probationib. vol.* 2. *conclus.* 705. *num.* 4. Farinac. *q.* 56. *n.* 257. Pirhing *l. c. n.* 31. Reiffenstuel *loc. c. n.* 43. *& sequent.*

Possunt tamen dicti Excommunicati admitti ad 34
testimonium in crimine Hæresis, textu expresso *in cap. in Fidei favorem* 5. *de Hæreticis in* 6. ibi; „ In „ Fidei favorem concedimus ut in negotio Inquisi- „ tionis hæreticæ pravitatis excommunicati, & par- „ ticipes, vel socii criminis ad testimonium admit- „ tantur. Et generaliter possunt tales excommuni- 35
cati esse testes in omni casu, in quo testes infames ad testificandum admittuntur. Mascard. *loc. cit. numer.* 15. Farinac. *loc. cit. num.* 281. Pirhing *loc. cit. num.* 31. *in fine*, & alii. Item tales excommunicati 36
possunt esse testes instrumentarii, scilicet in contractibus, & Testamentis, præsertim in casu, quo haberi non possint alii testes idonei non excommunicati. Mascard. *l. cit. n.* 12. *&* 13. Pirhing *l. c. num.* 31. *in fine*, & alii.

Pauperes, & viles personæ nequeunt esse testes 37
in causis criminalibus, *arg. l. Nonnulli* 10. *ff. de Accusationibus*, ibi: *Nonnulli* prohibentur accusare *propter paupertatem, ut sunt, qui minus quam quinquaginta aureos habent*. Et ratio est, quia in criminalibus causis requiruntur probationes indubitatæ, & testes omni suspicione, & macula carentes, *l. Sciant cuncti* 25. *Cod. de probationibus*, *cap. Denique* 1. *de exceptionibus*, *cap. Testes* 2. *q.* 7. Id autem non reperitur in testibus pauperibus, & vilibus, cum semper eis possit opponi exceptio paupertatis, & vilitatis, seu plebeitatis, per text. *in l. Testium* 3. *in princip. ff. de testibus*, ibi: „ Testium fides di- „ ligenter examinanda est, ideoque in persona eo- „ rum exploranda erit in primis conditio cujusque. „ Utrum quis Decurio, an Plebejus sit, & an ho- „ nestæ, & inculpatæ vitæ . . . an locuples, vel „ egens sit, ut lucri causa quid facile admittat. „ Quæ Lex est canonizata in *cap. Si testes* §. *Testium fides* 4. *q.* 2. Et concordat *cap. in primis* §. *Sed & de personis* 2. *qu.* 1. ibi: *Aut ne inopes sint*, cum similibus. Sic Farinac. *l. c. q.* 57. *n.* 15. *&* 16. Mascard. *de probationibus conclus.* 1161. *num.* 11. *& seq.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 97. Pirhing *loc. cit. num.* 77. & alii.

Item pauperes, & viles personæ non admittuntur 38
tamquam testes idonei in causis Civilibus arduis, & magni momenti. Sic Farinacius *cit. q.* 57. *nu.* 26. *&* 27. istud exemplificans in causa unius hereditatis, vel majoris partis bonorum, *arg. l. Propter litem* §.

1. *ff. De Excusat. tutor.* Pirhing *loc.cit. num.* 77. Reiffenst. *l. cit. n.* 98. Mascard. *l. c. n.* 16. Parisius *consil.* 188. *num.* 17. *vol.* 5. & alii. Et ratio est, quia causæ Civiles arduæ, & magni momenti æquiparantur causis Criminalibus, *arg. leg. Advocati; Cod. de Advocat. divers. Judic. ubi* Advocati patrimonia hominum defendentes dicuntur *laborantium spem, vitam, & posteros defendere*, unde sicut dictæ pauperes, & viles personæ nequeunt esse testes in causis Criminalibus, neque in Civilibus arduis & magni momenti.

39 In causis autem Civilibus, non adeo arduis & magnis, pauperes, & viles personæ, nisi aliunde suspectæ sint, non repelluntur a ferendo testimonio in judiciis, prout colligitur *ex cap. Si quis testium* 8. *de Testibus*, juncta Glossa *ib. verb. Paupertate*, ubi statuitur, quod judex mittere debeat personas idoneas ad recipiendum testimonium eorum, qui *paupertate depressi* personaliter ad ipsum judicem accedere nequeunt, adeoque pauperes, & viles non repelluntur a testificando. Et ratio est, quia non tam ex facultatibus, quam ex fide, & moribus testis idoneus æstimatur, *arg. §. Suspectum* 13. *Instit. de suspectis Tutoribus, & Curatoribus*, Glossa *in leg. testium* 3. *in princip. verb. Egens, ff. de testibus.* Tum quia si aliter teneretur, nimis coarctaretur facultas probandi contra *l. Quoniam, Cod. de hered.* cum multo plures sint pauperes, quam divites, prout arguunt Farinac. *l. c. q.*57. *n.* 13. Pirhing *l.c.n.* 76. Reiffenst. *l. c. n.* 99. & alii.

40 Immo & in ceteris quoque casibus admittuntur pauperes ad testimonium, si ceteroquin sint personæ honestæ, & neutiquam suspectæ propter suam paupertatem, prout clare desumitur *ex cit. cap. Si quis testium* 8. *de testibus* & tenet Glossa *ib. verb. Paupertate*, & DD. *ib.* teste Reiffenst. *loc. c. n.* 100. ac tenuit Rota apud Rubeum *p.* 12. *dec.* 57. *num.* 12. Auctoritate Baldi *in cit. c. Si quis testium n.* 5. intelligens etiam in causa ardua, qualis de facto erat illa, in qua Rotalis decisio emanavit. Et hoc idem procedit quamvis pauper sit vilis, si tantum sit vilis, quia pauper. Rota *l. c.* Menochius *l.* 3. *de Arbitr. Jud. caus.* 96. *num.* 5. & cum pluribus aliis ibi allegatis Reiffenstuel *loc. c. num.* 100. & alii.

Feminæ regulariter possunt esse testes in causis Civilibus, tam de jure Canonico, quam Civili. *Sic Communis Doctorum*, teste Pirhing *l. c. num.* 66. Et quidem loquendo de jure Civili habetur *in l. Ex eo* 18. *ff. de testibus, l. Qui Testamento* 20. *§.Mulier, ff. Qui testamenta facere possunt.* Et loquendo de jure Canonico habetur *in cap. Mulieres* 2. *de Judiciis in* 6. *& c. Ex eo* 2. & ibi Glossa verb. *testimonium caus.* 15. *q.* 3.

42 Et hoc procedit etiam in causa Matrimoniali, quamvis inter causas Civiles gravissima, & valde ardua censeatur. *Communis & colligitur aperte ex c. Super eo* 22. *de testibus, & c.Videtur* 3. *Qui testimonium accusare possunt.*

43 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia feminæ in aliquibus causis Civilibus nequeunt esse testes, & signanter in causis Feudalibus, textu claro *l.* 2. *Feud. tit.* 32. *Qui testes sunt necessarii*, Mascard. *conclus.* 764. *n.* 2. Farinac. *q.* 59. *num.* 35. Pirhing *l. c. n.* 67. Reiffenst. *l. c. n.*89. & alii. Excipiuntur tamen 44
Feminæ illustres, & habentes Feudum sub se, quia tales possunt esse testes etiam in causis Feudalibus. Mascard. *l. c. num.* 3. Farinac. *l. c. num.* 40. Pirhing *loc. cit. num.* 67. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 89. & alii.

Neque feminæ possunt esse testes in Causis Civilibus arduis, & magni momenti; In istis enim 45
requiruntur testes magis idonei, quibus nihil prorsus vitii objici possit, quales non sunt feminæ; *Nam*, ut expresse dicitur *in c. Forus* 10. *de verb. signif. in fine*: *Nam varium, & mutabile testimonium semper femina producit.* Ita Farinac. *c. quæstion.* 59. *num.* 37. & 38. Pirhing *l. c.n.* 66. Reiff. *l. c. n.* 90. & alii.

Item nequeunt feminæ esse testes in testamentis, 46
textu expresso *in §. testes autem* 6. *Instit. de testamentis ordinandis, & l. Qui testamento* 20. *ff. Qui testamenta facere possunt.* Possunt tamen feminæ 47
esse testes in Codicillis. Glossa *in l. Si qui* 8. *Cod. de Codicillis*, Tuschus *litt. C. conclus.* 405. *num.* 1. Baldus *cons.* 283. *circa finem l.* 3. Molina *disp.* 131. *n.* 6. Pirhing *l. c. n.* 74. ubi ex aliis dicit id esse verum, etiamsi omnes testes essent feminæ; Reiffen. *l. c. nu.* 8. & *l.* 3. *decr. tit.* 26. *n.* 711. ubi testatur de communi aliorum. Vide verb. *testam. art.* 4. *num.*6. Insuper possunt feminæ esse testes etiam in testa- 48
mentis ad pias causas. Et id favore piæ causæ, & animæ testatoris; Ancharanus *in cap. Cum esses* 10. *n.* 6. *de testam.*, Fagnan. *ib. num.* 34. & *seq.* Card. Petra *t.* 2. *Comment. ad Const. X. Innocen. III. sect.*3. *n.* 29. Reiffenst. *l.* 2. *decr. titul.* 20. *n.* 88. & alii. Vide verb. *testam. art.* 2. *num.* 21.

Feminæ de jure Canonico nequeunt esse te- 49
stes in causis criminalibus criminaliter motis *c.Mulierem* 17.juncta Glossa verb. *Ne testis caus.*33. *quæst.* 5. *c. Forus* 10. juncta Glossa verb. *Mulier, de verb. signif.* Et ita Mascard. *concl.* 762. *nu.* 1. Farin. *q.* 59. *n.* 1. & *plur. seq.* Pirhing *l. c. n.* 69. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia feminæ de sua natura sunt mutabiles, & inconstantes, & ideo minus idoneæ reputantur a Sacris Canonibus, ut sint testes in causis criminalibus criminaliter motis, in quibus agitur de gravissimo præjudicio Reorum.

Notanter autem dicitur *in causis criminalibus cri-* 50
minaliter motis, quia in causis Criminalibus solum Civiliter motis, v. g. ad compensationem damni illati, vel ad privationem Beneficii alicujus inhabilis, seu non Canonice electi, vel promoti etiam de jure Canonico possunt feminæ esse testes, *c. Tam litteris* 33. & ibi Glossa verb. *Feminas, de testibus*; Pirhing *l. c. num.* 70. Reiffenst. *loc. cit. num.* 91. & alii.

Item de jure Canonico possunt feminæ esse testes, 51
si agatur de crimine per modum denunciationis, exceptionis vel inquisitionis, ut clare constat *ex cap. Quoniam* 3. *de testibus*, ubi cum quædam crimina Epiphanii Presbyteri denunciata fuissent Papæ Gregorio, is mandavit Sabino Defensori Sardiniæ, ut tam Mulieres, cum quibus illa commisisse asserebatur, quam alios de ea re conscios Romam adduci cura-

curaret, seu ut ibi notant Hostiensis, & alii Canonistæ, eorum examen eo mitteret, ut sic veritas aperiri posset. Sic Glossa *in cit. cap. Quoniam in principio*, Pirhing *l. c. n.* 70. Reiffenst. *l. c. nu.* 92. Farin. *cit. q.* 59. *num.* 9. allegans plurimos alios.

52 Item de Jure Canonico possunt feminæ esse testes etiam in crimine Hæresis, Læsæ Majestatis, Simoniæ, & aliis exceptis criminibus; *Communis*, per text. in *c. In Fidei favorem* 5. *de hæreticis in* 6. *cap. tanta* 7. *& c. Per tuas* 32. *de Simonia*, cum similibus.

53 Item de Jure Canonico possunt feminæ esse etiam in causis criminalibus testes, quando non possunt haberi aliæ probationes; Vel quando agitur ad defensionem alicujus, seu ad probandam ejus innocentiam; & generaliter in omnibus illis causis, in quibus de Jure Canonico possunt esse testes etiam personæ infames; In ipsis possunt etiam, ac multo magis feminæ esse testes; Glossa *in cit. can. Mulierem* 17. *verb. Nec testis caus.*33. *quæst.*6.Reiffenstuel *l. c. num.* 92. Pirhing *l. c. n.* 77. Farin. *cit. q.* 59. *n.* 8. *&* 10. *& seq.* & alii passim. Unde vide dicta *supra a n.* 20.

54 De Jure Civili possunt feminæ, dummodo non sint criminosæ, aut infames, esse testes etiam in Causis Criminalibus criminaliter motis, *l. Ex eo* 18. *ff. de testibus*, *& l. Qui testamento* 20. §. *Mulier*, *ff. Qui testamenta facere possunt*. Ita Abbas *in cit. c. Quoniam* 3. *num.* 2. *de testibus*, Clarus *in Practic.* §. *fin. q.* 24. *n.* 2. Mascard. *l. c. concl.* 762. *nu.* 11. Farinac. *cit. q.* 59. *n.* 17. Pirhing *loc. c. n.* 68. testans de communi.

55 Dicitur autem notanter, *Dummodo non sint criminosæ, aut infames*, quia istæ, ut quæ corpore palam, ac sine delectu quæstum fecerunt, nec de Jure Civili possunt in causis Criminalibus criminaliter motis, esse testes; *l. Testium* 3. §. 5. & ibi Glossa verb. *Quæ palam*. *ff. de Testibus*.

56 Item neque de Jure Civili possunt feminæ esse testes in causis criminalibus valde gravibus, & arduis, ut cum agitur de pœna mortis inferendæ, tunc enim etiam tres feminæ contestes Reum non convincunt, & id propter exceptiones ex earum sexu resultantes, cum feminæ suapte natura sint nimis mutabiles, fragiles, ac inconstantes. Mascard. *l. c. num.* 14. Farinacius *l. c. n.* 21. 23. *&* 26. Pirhing *loc. cit. n.* 68. & alii.

57 Pupilli, seu impuberes regulariter in nulla causa, sive Civili, sive Criminali possunt esse testes, & hoc ob defectum, seu infirmitatem sui judicii, aut consilii, textu claro *in l. Testium* 3. §. 5. & ibi Glossa verb. *Impubes*. & verb. *Lubricum*, *ff. de Testibus*, *l. Inviti* 19. *ff. eod. can. Infamis* 1. *caus.* 3. *q.* 7. ibi: *Et impubes, quia judicio caret*. Unde impuberes neque possunt esse testes in Testamentis, textu expresso *in* §. *Testes autem* §. 6.*Institut. de Testamentis ordinandis*; *l. Hac consultissima* 21. *Cod. de Testamentis*.

59 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia in variis casibus possunt impuberes esse testes. Et signanter pro Matrimonio contrahendo in locis recepti Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matrimonii*; Duo enim testes præter Parochum ibi a Concilio requisiti possunt etiam esse impuberes; Dummodo sint rationis compotes, & bene percipiant, quid agatur; Concilium enim Tridentinum *loc. cit.* duos, vel tres testes simpliciter, & sine ullius peculiaris qualitatis mentione ad valorem matrimonii requirit. Ubi autem Lex non distinguit inter puberes, & impuberes, neque non distinguere debemus, *cap. Quia circa* 22. *de privil. & l. De pretio* 8. *De Publiciana in rem actione*: Si enim illos voluisset puberes, expressisset; quia, quod voluit expressit, *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcop.* §. *Sed neque istud*, *cap. Ad audientiam* 11. *de Decimis*, adeoque &c. Et sic expresse tenent Barbosa *part.* 2. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 32. *n.* 138. Sanchez *lib.* 3. *de Matrimonio disp.* 41. *num.* 4. *&* 5. Layman *lib.* 5. *Theolog. moral. tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 4. *n.* 6. Reiffenstuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 20. *num.* 74. & *lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 103. & alii passim.

Item impubes factus pubes testificari potest de iis, quæ vidit in impubertate sua. Glossa *in l. Testium* 3. *verb. Impubes*, *ff. de testibus*, Farin. *q.* 58. *n.* 53. allegans alios; Speculator *tit. de teste* §. 1. *n.* 35. asserens ita tenere omnes, Reiffenstuel *loc. c. n.* 77. & ratio est, quia pubes factus non prohibetur ullo jure testificari de iis, quæ vidit tempore suæ impubertatis, adeoque debet admitti, *l. Testimoniorum usus* 1. §. 1. *ff. de Testibus*, ibi: *Adhiberi quoque testes possunt non solum in criminalibus causis, sed etiam in pecuniariis litibus, sicubi res postulat, & hi, quibus non interdicitur testimonium, nec ulla lege a dicendo testimonio excusantur*. Concessum enim intelligitur, quod expresse non prohibetur, uti habet Glosssa marginal. communiter recepta *in cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcop. verb. Non invenitur*, *arg. l. Mutus* 43. §. 1. *ff. De procuratoribus*, *& cit. l. Testimoniorum usus* 1. *de Testibus*. 60

Item impuberes pubertati proximi possunt esse testes in revelanda occisione sui Domini & similibus, textu expresso *in l. Excipiuntur* 14. *ff. de S. C. Silaniano*, Farinac. *c. q.* 58. *num.* 15. 16. *&* 28. cum aliis ibi citatis, Speculator *loco cit. n.* 34. Reiffenstuel *loco citato num.* 76. & alii. 61

Item tales impuberes possunt esse testes in crimine læsæ Majestatis. *Communis arg. l. Nullus*, *Cod. Ad Legem Juliam Majestatis*. Item in crimine Hæresis. *Communis*, per text. in *cap. In Fidei* 5. *& cap. Accusatus* 8. §. *Licet*, *de Hæreticis in* 6. 62

Item quando aliæ probationes haberi non possunt, seu veritas aliter haberi non potest, quam per tales impuberes, per dicta a simili de infamibus *supra a num.* 20. Vide ibi. 64

Puberes minores viginti annis non possunt regulariter esse testes in causis criminalibus, Farinacius *q.* 57. *num.* 10. *&* 23. Speculator *tit. de Teste* §. 1. *num.* 34. Pirhing *loc. cit. num.* 75. Reiffenstuel *loco citato num.* 80. & alii passim per clarum textum *in l. In testimonium* 20. *ff. de testibus*, *& in can. Testes* 3. §. *In testimonium caus.* 4. *q.* 2. quo utroque in loco sic præcise statuitur: *In testimonium accusator citare non debet eum, qui Judicio publico reus erit, aut qui minor viginti annis erit*, ubi Glossa *final.* istud recte intelligit in causa criminali, uti etiam non obscure indicat ly *Accusator*. 65

Di-

66 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia tales puberes minores viginti annis possunt esse testes in criminibus exceptis, & quando aliter veritas haberi non potest, cum in similibus, ut dictum est *supra n.* 62. possint esse testes etiam impuberes, adeoque a fortiori puberes licet minores viginti annis. Farinacius *q.* 57. *num.* 29. cum pluribus aliis ibi citatis, Alexander *con.* 64. *n.* 5. *&* 6. *l.* 1. Mascard. de *probationibus conclus.* 1253. *n.* 7. Reiffenstuel *loco cit. n.* 84. & alii passim.

67 Puberes majores viginti annis, quamvis adhuc sint minorennes, seu minores vigintiquinque annis, possunt esse testes in causis criminalibus, prout colligitur clare a sensu contrario *ex cit. l. In testimonium* 20. *ff. de testibus*, *& c. can. Testes* 3. §. *In testimonium caus.* 4. *q.* 2. Reiffenstuel *l. c. num.* 83. Farinac, *q.* 58. *num.* 19. *&* 21. citans plurimos alios, & appellans hanc sententiam verissimam, & magis communiter receptam, quamvis nonnulli sentiant contrarium.

68 Puberes minores viginti annis possunt ordinarie esse testes in causis Civilibus. *Communis*. Et ratio est, quia tales puberes nullibi prohibentur esse testes in dictis causis Civilibus; adeoque debent admitti pet dicta & Jura adducta *supra n.* 60.

69 Dicitur tamen notanter *Ordinarie*, quia tales puberes minores viginti annis nequeunt esse testes in causis Civilibus valde arduis, & magni momenti per dicta & jura adducta *supra num.* 38.

70 Parentes regulariter prohibentur ferre testimonium pro filiis, & e contra filii pro parentibus. *Communis*, textu expresso *in l. Testis* 9. *ff. De testibus*, ibi: *Testis idoneus pater filio, aut filius patri non est*, *l. Parentes* 6. *Cod. de testibus*, ibi: *Parentes, & liberi invicem adversus se nec volentes ad testimonium admittendi sunt*. Et concordat *can. Si testes* 3. §. *Testis idoneus*; *&* §. *Parentes caus.* 4. *q.* 2. Et id propter naturalem affectionem, quam inter se gerunt, ob quam eorum testimonium redditur suspectum.

71 Et hoc extenditur etiam ad omnes ascendentes, & descendentes, tam in linea paterna, quam materna usque in infinitum, quia dicti omnes quantum ad propositum veniunt appellatione parentis. *Communis*, textu expresso *in l. Appellatione* 51. *de verborum signific.* ibi: *Appellatione parentis non tantum pater, sed etiam avus, & proavus, & deinceps omnes superiores continentur, sed & mater, & avia, & proavia*.

72 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia plures sunt casus, in quibus valet testimonium patris, vel matris pro filio, & signanter in probanda filii ætate, quia parentes de ætate filiorum meliorem præ ceteris notitiam habent. *Communis*, per textum *in l. Etiam* 16. *ff. de probationibus*, ibi: *Etiam matris professio filiorum recipitur, sed & Avi recipienda est*. Talis autem testificatio parentum de ætate filiorum non facit semiplenam probationem, sicut alterius testis extranei, si redundet in commodum filii cum alterius præjudicio, sed solum præsumptionem aliquam, & leve indicium affert, nisi adminiculis adjuvetur, ut est v. gr. liber patris, in quo scripta est ætas filii, & hujusmodi, Mascard. *de probationibus conclus.* 668. *nu.* 12. *& seq.* Farinac. *q.* 54. *num.* 178. *& seq.* Pirhing *loco citato num.* 34. Reiffenstuel *loco cit. nu.* 103. & alii.

Item quando causa agitatur inter duos filios; 74
tunc enim parens potest esse testis pro uno contra alium, quia æqualis affectio, quam præsumitur habere erga omnes filios, tollit omnem suspicionem, *arg. l. Non solum* 67. §. 1. *ff. De ritu nuptiarum*, ibi: *Quia par affectionis causa suspicionem fraudis amovet*. Mascard. *conclus.* 1148. *num.* 29. Farin. *q.* 54. *n.* 205. Pirhing *loc. cit. num.* 34. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 107. & alii.

Item possunt parentes, aliique consanguinei te- 75
stes esse in causa Matrimoniali filiorum, ubi agitur super consanguinitate, vel affinitate aliquorum, quia isti melius præ ceteris id scire præsumuntur, *c. Videtur* 3. *Qui Matrimonium accusare possunt*, *cap. Licet ex quadam* 47. *de Testibus*, *can. De parentela* 8. *caus.* 35. *q.* 6.

Item parentes, aliique consanguinei, aut affines 76
utriusque sexus possunt esse testes, ubi agitur de Matrimonio inter æquales contrahendo, & dubitatur, an vir, & mulier sibi invicem promiserint, *cit. cap. Videtur* 3. *Qui Matrimonium accusare possunt*, *& cap. Super eo* 22. juncta Glossa verb. *Cum mater*, & Abbate *num.* 8. ac Barbosa *ibid. num.* 4. *de Testibus*, Farinacius *de Testibus q.* 54. *num.* 191. Mascardus *de probationibus concl.* 1024. *nu.* 23. cum pluribus aliis ibi citatis, Pirhing *loc. cit. num.* 36. Reiffenstuel *loco cit. num.* 110. & alii.

Dicitur autem notanter *Inter æquales*, quia si ma- 77
gna adsit disparitas inter contrahentes, ut si mulier longe superet, & excedat virum nobilitate, honore, potentia, divitiis, & hujusmodi, vel vir mulierem; Tunc parentes, aliique consanguinei, aut affines non censentur testes idonei, cum ob eorum affectionem & conjunctionem sanguinis, seu parentelæ semper præstantiores, aut locupletiores nuptias ipsi præcipiant, adeoque reddantur suspecti, ut expresse deciditur *in cit. c. Super eo* 22. *de Testibus*, & tenet ibi Glossa verb. *Cum Mater*, *&* Abbas *num.* 8. ac Barbosa *num.* 4. *&* 5. Pirhing *loc. cit. num.* 36. Reiffenstuel *loco cit. num* 111. Menoch. *de Arbitrar. Judic. lib.* 2. *cas.* 102. *num.* 6. *&* 7. & alii. Qui tamen recte concludunt tale testimonium esse relinquendum Judicis arbitrio, ut inspecta qualitate personæ, & affectionis dijudicet, qualis fides sit ipsi præstanda, ut cum aliis etiam advertit Ventriglia *tom.* 1. *Annotat.* 3. §. 3. *num.* 2. *& seq.*

Maritus pro uxore, & contra Uxor pro Marito 78
regulariter testis esse non potest. *Communis*, per text. *in can. Si testes* 3. §. *Idonei caus.* 4. *q.* 2. juncta Glossa *ibid. verb. Imperari, l. Etiam Iure* 3. *Cod. de testibus*, juncta Glossa *ibid. verb. Etiam Iure vers. quod in Viro, & Uxore*: Et id merito est statutum propter magnam affectionem, quæ est, vel præsumitur inter conjuges, aliis relictis non inferioribus motivis. Et propter eamdem rationem extenditur 79
etiam ad Sponsam de futuro, & ad concubinam, atque Amasiam. Mascard. *concl.* 1429. *num.* 4. *&* 5. Farinac. *qu.* 54. *num.* 215. Pirhing *loco citato numer.* 37. Reiffenstuel *loco citato num.* 114. *&* 115. & alii.

Consanguinei, & affines illius, qui ipsos pro- 80
du-

ducit ut testes pro se adversus extraneos, non sunt testes idonei: Ipsi enim ob naturalem affectionem erga suos consanguineos, & affines redduntur nimis suspecti. *Communis*, per text. *in l. Testium Fides 3. in princip. ff. De testibus, & canone Si testes 3. §. Testium fides caus. 4. qu. 2. can. Consanguinei 1. can. Accusatores 2. can. Accusatoribus 3. & can. Suspectus 4. caus. 3. q. 5. c. Absens per alium 18. caus. 3. q. 9.* cum similibus.

81 Domestici ipsius producentis non sunt testes idonei. *Communis*, per textum expressum *in cit. l. Etiam Jure 3. Cod. de testibus*, ibi: *Etiam Jure Civili domestici testimonii fides improbatur*, & concordat *cit. can. Si testes 3. §. Etiam caus. 3. q. 2.* ubi ipsissima tradita verba adducuntur, *leg. Testes eos 24. ff. De testibus*, ibi: *Testes eos, quos accusator de domo produxerit, interrogari non placuit*. Et concordat *cit. can. Si testes §. Testes* ubi eademmet præcisa verba habentur, & *cap. In litteris 24. de testibus* juncto ejus Summario sic præcisæ dicente: *Non sunt idonei testes quos Actor de familia sua produxit*.

82 Supradictæ autem conclusiones de marito & uxore, de consanguineis, & affinibus, & de Domesticis, limitantur in variis casibus, & signanter quando pars adversa, contra quam supradicti testificantur, sponte eos ad ferendum contra se testimonium admittit; sive expresse, sive tacite nihil contra eorum testimonium opponendo; Quisquis enim potest renunciare favori pro se introducto, *l. Si quis in conscribendo 29. Cod. de pactis, cap. Si diligenti 12. de Foro competenti, cap. Si de terra 6. de privilegiis*; adeoque &c.

83 Item consanguinei, affines, & domestici possunt esse testes in casibus, ubi veritas aliter, quam per ipsos haberi non potest, ut si agatur de commissis in domo, nemore, aut alio loco secreto, *cap. Veniens 38. §. final. de Testibus, cap. Venerabilis 11.* juncta Glossa *verb. Juramento, de Testibus cogendis, cap. Si testes 3. §. Servi responsio 4. qu. 3. l. Consensu 8. §. 6. vers. Super plagis, Cod. de repudiis*, cum similibus.

84 Item domestici possunt esse testes, quando sunt domestici utriusque partis, idest tam ejus pro quo, quam ejus, contra quem producuntur; Tunc enim cessat ratio suspicionis ob parem affectionem erga utrumque. Gabriel *com. conclus. lib. 1. de testibus conclus. 10. nu. 68.* Mascard. *de probationibus conclus. 533. num. 36.* Farinac. *qu. 55. nu. 92.* Pirhing *loc. cit. num. 44. vers. Limitatur quinto*, & alii passim.

85 Item domestici possunt esse testes Instrumentarii, & testamentarii; cum enim ipsi ad id sint ab utraque parte rogati, censentur etiam ab utraque approbati, adeoque nequeunt amplius reprobari, sub prætextu quod sint domestici, *arg. l. Si quis 17. Cod. de testibus*, Mascard. *conclus. 534. num. 29. & 30.* cum aliis ibi citatis, Farinac. *q. 55. n. 83.* Pirhing *loc. cit. num. 45. vers. Denique*; Reiffenstuel *loc. cit. num. 139.* & alii.

86 Inimici testes esse non possunt contra eos, cum quibus gerunt inimicitiam. *Communis*, per claros textus *in l. Testium fides 3. in princip. ff. De testibus, Authent. de Testibus §. Si vero dicatur, Collat. 7. can. Accusatores 2. & can. Accusatoribus 3. caus. 3. quæst. 5. can. Si testes 4. §. Testium fides caus. 4. quæst. 2. cap. Cum oporteat 19. de accusationibus*, cum similibus.

Immo inimici contra suos inimicos nequeunt esse testes, neque in criminibus exceptis, ut hæresis, Simoniæ, Læsæ majestatis, & hujusmodi, *cap. Per tuas 32. §. Nos vero, de Simonia*, juncta Glossa *ibid. verb. Inimici tui capitales*, Menoch. *de Arbitr. Judic. lib. 1. q. 29. num. 2.* & *3.* Mascard. *conclus. 901. num. 2.* Farinac. *q. 53. num. 5. & seq.* Pirhing *loc. cit. num. 53.* Reiffenstuel *loc. citat. num. 133.* & alii passim. 87

Parentes contra suos filios, & vicissim filii contra suos parentes in judicio testificari non possunt, *Communis*, textu expresso *in l. Parentes 6. Cod. de testibus*, ibi: *Parentes, & liberi invicem adversus se nec volentes ad testimonium admittendi sunt*, & concordat per expressa eadem verba *can. Si testes 3. caus. 4. quæst. 2.* 88

Parentum autem testimonium contra filios, & filiorum contra parentes admittitur in crimine læsæ majestatis, hæresis, & aliis atrocissimis exceptis criminibus. Clarus *in Practic. crimin. §. final. q. 24. num. 22.* Farinac. *de Testibus quæst. 55. num. 173. & 174.* Mascard. *concl. 463. num. 65.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 149.* Glossa *in cap. Laudabilem 1. de conv. Infidelium, verb. Et Christiani*. Quod pugnantes pro patria, & fide pater in filium, & filius in patrem insurgere debeat, *argum. l. Minime 35. ff. de Religiosis, & sumptibus funerum*; Tum quia filii nascuntur patriæ, seu reipublicæ, *l. Sicuti liberorum 1. §. 15. De ventre in possessionem mittendo*. Et quidem magis quam parentibus, ut inquit Glossa *in citat. l. Sicuti liberorum §. 15. vers. reipublicæ* id probans *ex l. Postliminium 19. §. 7. de captivis, & Postliminio*; & sic Doctores passim, *arg. c. In fidei 5. de Hæret. in 6.* 89

Liberti contra patronos, & e contra patroni contra libertos non possunt esse testes, nec volentes, nec inviti. *Communis, can. Episcopus 58. caus. 4. quæst. 2. can. Si testes 3. §. Ne patroni caus. 5. q. 2. & 3. l. Libertorum 12. Cod. de testibus*, ibi: *Libertorum adversus patronos illicitas, atque improbas voces pœnæ objectione præcludimus atque ita, ut non solummodo sponte prodire non audeant, sed ne vocati quidem in judicium venire cogantur*. Exceptis tamen criminibus hæresis, læsæ majestatis, & aliis similibus atrocissimis per dicta, & adducta jura *n. antec.* 90

Judæi nequeunt in judicio esse testes contra Christianos. *Communis*, textu expresso *in c. Non potest 24. caus. 2. quæst. 7. & leg. Quoniam 21. Cod. de Hæreticis*, cum similibus. 92

Item dicendum est de paganis, hæreticis, & quibuscumque aliis infidelibus. *Communis*, per text. *in can. Paganis 23. & can. Si hæreticus 20. caus. 2. q. 7. cit. l. Quoniam 21. Cod. de Hæreticis*, cum similibus. 93

Prædictæ tamen duæ conclusiones limitantur in criminibus exceptis, ut hæresis, læsæ majestatis, & similibus; ac in casibus, in quibus veritas aliter, quam per ipsos haberi non potest. *Communis*, per textum *in cap. In fidei 5. & cap. contra Christianos 13. de hæreticis in 6.* 94

Pos-

95 Possunt insuper Judæi, aliique infideles in instrumentis, contractibus, & testamentis esse testes saltem si alii commode haberi non possint. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Quoniam* 21. *in fine Cod. de hæreticis*, ibi: *Cæterum testamentaria testimonia eorum, & quæ in ultimis elogiis vel in contractibus consistunt propter utilitatem necessariis, usus eis sine ulla distinctione permittimus, ne probationum facultas angustetur*;

96 Laici ordinarie non possunt esse testes contra Clericos, & Religiosos in causa criminaliter mota. *Communis*, per claros textus *in can. Nullus laicus* 2. *caus.* 2. *q.* 7. *can. Beatus Petrus* 5. *caus.* 7. *q.* 1. *cap. De cetero* 14. *de testibus*, cum similibus.

97 Nec valet objicere, quod laici possunt clericos, & religiosos accusare, & contra eos agere etiam in causa criminali, saltem si suam, vel suorum injuriam prosequantur, ut expresse dicitur *in citatt. cap. De cetero* 14. *de Testibus*, adeoque possunt etiam contra eos esse testes. Non valet, inquam, quia ultra quam quod *in cit. cap. De cetero*, statim additur: *Nec tunc etiam ad testimonium, sed ad accusationem possunt admitti*; Stat adhuc evidens disparitas, quia testimonium dicere est majoris præjudicii, quam accusare, quia judex tenetur ferre sententiam secundum allegata, & per testes, non autem secundum propositam accusationem, *can. judices* 4. *caus.* 3. *q.* 7. *l. Rem novam* 14. *cod. de judiciis*, cum similibus.

98 Dicitur autem in conclusione notanter *Ordinarie*, quia secus est in criminibus exceptis, ut hæresis, læsæ majestatis, Simoniæ, & hujusmodi, quia in istis, possunt laici testificari etiam contra clericos, & religiosos, si zelo justitiæ, & non odii procedant. *Communis*, per text. *in cap. Tanta* 7. *de Simonia, cap. In fidei* 5. *de hæreticis in* 6. cum similibus.

99 Item notanter dicitur; *In causa criminaliter mota*, quia in causa criminali civiliter mota, sicuti in causis civilibus possunt laici esse testes contra clericos, & religiosos, *argum. cap. Quoniam* 3. *cap. Ex part.* 7. *& cap. De cetero* 14. *de testibus*. Sic Abbas *in d. cap. De cetero num.* 7. Barbosa *ibidem num.* 3. argumento, a sensu contrario desumpto, Mascard. *conclus.* 1364. *num.* 44. Farinacius *q.* 61. *de Testibus num.* 120. cum pluribus aliis ibi allegatis, Pirhing *loc. cit. n.* 58. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 164. & alii.

100 Insuper possunt laici esse testes contra clericos, & religiosos ob defectum testium ecclesiasticorum, quia v. g. crimen a clerico inter solos laicos commissum est, ut in villa, ubi nulli reperiebantur ecclesiastici. Et hoc ne alioquin crimina clericorum, & religiosorum remaneant impunita, & ipsis præbeatur ansa impune delinquendi; *arg. cap. Venerabilis XI. de testibus cogendis* ibi: *Ne pro defectu testium pereat sua justitia*. Abbas *in cit. cap. de cetero n.* 3. Barbosa *ibid. n.* 3. Mascard. *loc. cit. n.* 45. Farinac. *loc. cit. num.* 107. Pirhing *loc. cit. num.* 58. Reiffenstuel *loco cit. n.* 167. & alii.

101 Clerici, & religiosi non possunt esse testes contra laicos in causa criminaliter mota, *c. Testimonium* 9. *caus.* 11. *q.* 1. juncta Glossa *ibid. verb. Recipiat*, & Archidiacon. *ibidem num.* 3. *argum. cit. cap. De cetero* 14. *de testibus*, Mascard. *conclus.* 1538. *n.* 62. Pirhing *loc. cit. num.* 59. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 168. & alii passim.

Et ubi agitur de imponenda laico criminoso pœna sanguinis, non possunt clerici esse testes, nequidem in criminibus exceptis: Glossa *in cap. Aliquantos* 1. *dist.* 50. *verb. ad Sacerdotium*, Covarruv. *in Clementin. Si furiosus part.* 2. §. 6. *n.* 5. Farinac. *cit. q.* 61. *n.* 66. *&* 67. Felin. *in cit. c. De cetero n.* 1. Mascard. *conclus.* 1357. *n.* 62. Pirhing *loc. cit. num.* 59. Reiffenstuel *loco citat. num.* 150. & alii. 102

Possunt tamen clerici esse testes contra laicos in causis criminalibus civiliter motis, & in causis civilibus. Archidiaconus *in cit. c. Testimonium n.* 1. Abbas *in cit. cap. De cetero* 14. *de testibus num.* 1. Felin. *ibid. n.* 1. Farinac. *cit. quæst.* 61. *n.* 68. *& seq.* Pirhing *loco cit. num.* 60. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 179. & ipso teste alii passim, *arg. can. Quamquam* 7. *caus.* 14. *q.* 2. 103

Insuper clerici possunt esse testes contra laicos, ubi veritas aliter haberi non potest, non solum in civilibus, & criminalibus civiliter motis, sed etiam in criminalibus criminaliter agitatis, dummodo non agatur de imponenda pœna sanguinis. Farinac. *cit. q.* 61. *num.* 71. *&* 72. cum aliis ibi allegatis, Felinus *in cit. cap. De cetero n.* 1. *vers. Fallit secundo*, Alexander *consil.* 65. *num.* 7. *lib.* 7. Pirhing *loc. cit. num.* 60. Reiffenstuel *loco cit. n.* 175. & alii per textum *in cit. can. Quamquam* 2. *caus.* 14. *q.* 2. Et hoc ut ibi dicitur: *Ne veritas occultetur, & malus ut bonus æstimetur*. 104

In dictis tamen, & similibus casibus clerici, & religiosi ad testificandum cogi non possunt per Judicem laicum; clerici enim, & religiosi sunt omnino exempti a jurisdictione fori laicalis. *Communis*, textu expresso *in cap. nullus judicum* 2. *de foro competenti* cum similibus. Vide verb. *Juramentum art.* 2. *num.* 43. 105

Unde si in defectu testium laicorum oportuerit clericum ferre testimonium, Episcopus ejus ad requisitionem judicis sæcularis debet per se, aut per alium examinare clericum, & ejus judicialem depositionem sub sigillo suo transmittere ad judicem laicum, textu expresso *in can. Quamquam* 2. *caus.* 14. *quæst.* 2. ubi ex Concilio Romano sub Eugenio Papa statuitur, quod in similibus casibus: *Ne veritas occultetur, & malus ut bonus æstimetur, in providentia proprii Episcopi sit, ut aut coram se, & competentibus judicibus, aut aliter honorifice veritatem testificentur.* Ita Archidiaconus *in cit. can. Quamquam num.* 2. Abbas *in cit. cap. Cum nuncius nu.* 3. & Felinus *ibid. num.* 3. *de Testibus*, Mascard. *conclus.* 364. *num.* 51. Farinac. *quæst.* 61. *num.* 84. Pirhing *loco cit. num.* 60. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 177. & alii passim. 106

Immo plures præfatorum doctorum volunt, quod in simili casu examen clerici contra laicum de licentia, & assensu Episcopi, si ita expedire judicaverit, possit etiam fieri per judicem sæcularem, quia, ut dicunt, de licentia Episcopi potest clericus coram judice sæculari testimonium ferre. Abbas, Mascard. Farinac. Pirhing locis cit., & alii. Ac favet textus *in can. Super prudentia* 1. *in fine* 107

caus. 14.

caus. 14. quæst. 2. ibi: *Sed si casu contractui eos interfuisse contigerit, jubente Episcopo testimonium dicant*, & *cit. can. Quamquam 2. ead. causa, & quæst.* ibi: *Aut aliter honorifice veritatem testificentur*. Et ad id facit sequens Decretum Sacræ Congregationis immunitatis relatum a D. Petro Andrea Riccio *in sua Synopsi verb. Testis num. 1.* his præcisis verbis: Clericus absque licentia Episcopi non potest testimonium ferre etiam in causa civili coram judice laico, sed pro licentia nihil est solvendum. *In Aquilana 5. Maii 1637. lib. 3. Decretor. Paul. pag. 30.*

208 Qui tamen Riccius *in dicta sua Synopsi verb. Facultas examinandi Ecclesiasticos & exemptos* adducit sequentia decem & octo Decreta ejusdem Sacræ Congregationis Immunitatis, ibi.

1. Attentis circumstantiis particularibus temporum de ordine Sanctissimi datur Emin. Legato facultas examinandi pro quinque casibus, qui possunt occurri etiam per alium (modo sit Clericus) omnes personas Ecclesiasticas utcumque privilegiatas, & speciali nota dignas cum præservatione ab irregularitate pro hac vice tantum, & non transeat in exemplum, modo crimina sint gravia, & enormia, scilicet contra quietem publicam. *Bononien. 8. Maii 1697. lib. 2. Decretor. Vallem. p. 90*

2. Si veritas pro defensione Rei aliunde haberi non potest, datur Episcopo facultas, ut Clerici possint in Tribunali Laico examinari in causa Criminali pro defensione, præstito tamen prius juramento coram d. Episcopo de servandis expressis in praxi Genuensi *cap. 35. num. 6.* scilicet ut articuli, super quibus deponent, non contineant Criminalitatem, infamiam, negativam, aut repulsam. Et cum dispensatione ab incursu irregularitatis. Et detur salvus conductus Clericis examinandis. *Mediolan. 24. April. 1646. lib. 3. Decret. Paul. pag. 379.*

3. Supplicante Carcerato a Curia Laica pro examine Sacerdotis in ejus defensam, injungitur Vicario Generali, ut eum examinet, & postea communicet examen Curiæ sæculari. *Firmana 19. Julii 1673. lib. 1. Decretor. Altoviti p. 822.*

4. Ad hoc ut Immunitas possit reintegrari, & justitia adimpleatur, quando aliter, & aliunde non potest justificari, an carceratio sit facta in loco Immuni? Conceditur facultas examinandi Fratres Ordinis Capuccinorum, *Prænestina 7. Julii 1668. lib. 1. Decret. Altov. pag. 239.*

5. Sanctissimus concedit facultatem Ordinario examinandi Regulares, & Seculares exemptos in causa processus contra Gubernatorem ob obsidionem positam Ecclesiis pro capiendis confugitis cum solita præservatione. *Narnien. 26. Julii 1672. lib. 1. Decret. Altov. pagin. 719.*

6. Episcopo conceditur facultas examinandi Patentatos Sanctæ Domus in causa extractionis. *Lauretana 2. Aprilis 1679. lib. 1. Decret. Altov. pag. 332.*

7. Archiepiscopo conceditur facultas, ut mandet per suos judices examinari Equitem Christi super interesse cujusdam Laici, & deinde tradat parti copiam authenticam examinis. *Neapolitana 16. Septembris 1625. lib. Script. Vet. p. 71.*

8. In causa mortis ex veneno secutæ Sanctissimus tribuit facultatem examinandi coram Episcopo Medicum Sacerdotem, & consignandi examen Curiæ Sæculari. *Tropien. 30. Martii 1694. lib. 1. Decretor. Valleman. pag. 114.*

9. Ut deveniatur in cognitionem furti, quatenus alii testes haberi non possint, conceditur Vicario Generali facultas examinandi Sacerdotem. *Mediolanen. 30. Julii 1678. lib. 2. Decret. Altoviti pagin. 1621.*

10. Episcopus cum facultate S. Congr. prævio juramento coram se præstando ab Ecclesiasticis concedit facultatem judici sæculari examinandi, & iisdem Ecclesiasticis sese subjiciendi examini coram eodem judice, prævia declaratione facienda per Fiscum utendi depositione citra pœnam sanguinis. *Ostunen. 31. Maii 1704. lib. 3. Decret. Valleman. pag. 584. Eugubina 9. Septemb. 1673. lib. 1. Decret. Alt. pag. 837.*

11. Ex Secretaria status jussu Sanctissimi pro indaganda veritate quoad rapinas, & furta patrata in Legationibus Ferrariæ &c. Datur Vicario Generali facultas examinandi mulierem existentem in Conservatorio, ac etiam perquirendi in Hospitali. *Faventina 6. Decemb. 1692. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 9.*

12. Datur Eminentissimo Legato facultas examinandi, annuente Sanctissimo etiam per alium (modo sit Clericus) in causa furti sacrilegi Vasorum Sacrorum facti a Fratre Laico, Regulares Capuccinos, & cogendi etiam per censuras cum præservatione ab irregularitate. *Ravennaten. 1. Octobr. 1678. lib. 2. Dec. Alt. p. 165.* Similis facultas conceditur etiam quoad Monachos Cassinenses. *Bonon. 14. Januarii 1679. lib. 2. Decr. Alt. pag. 1699.*

13. Ad hoc, ut dilucidari possit delictum resistentiæ, seu oppositionis armis factæ contra curiam Laicam, Eminentissim. Legatus Urbini ex mandato Sanctissimi potest examinare Clericum, eumque cogere in casu renitentiæ cum solita præservatione ab irregularitate. *Urbinaten. 27. Januarii 1694. lib. 1. Decret. Vallem. p. 101.*

14. Datur Eminent. Archiepiscopo facultas cogendi Monachos Cælestinos non obstantibus eorum privilegiis ad se subjiciendum examini in Tribunali Legationis, præstito prius juramento in curia Eccles. de dicenda veritate, dummodo agatur tantum judicio Civili. *Bononiens. 30. Novemb. 1697. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 122.*

15. Conceditur Gubernatori facultas examinandi Ecclesiasticos in causa furti lampadæ secuti in Sacra Æde Lauretana cum solita præservatione ab irregularitate. *Lauretatana 23. Augusti 1667. lib. 1. Decret. Alt. pag. 147.*

16. Jubente Sanctissimo datur Gubernatori facultas in causa homicidii cujusdam Canonici, ut possit examinare etiam per alium (dummodo sit Clericus) Personas Ecclesiasticas, & Notarium Vicarii Foranei, & in casu renitentiæ, eos cogendi, ac procedendi contra easdem si culpabiles reperiantur, præmissa solita protestatione ad formam, *cap. Prælatis, de homicid. in 6.* sicque Sanctissimus eos præservat ab omni Irregularitate. *Reatina 27. Decemb. 1682. lib. 1. Decret. Vallem. p. 14. Verulana 5. Decembr.* 1693.

1693. d. lib. pag. 91. Maceraten. 16. Decembr. 1693. & 25. Aprilis 1694. dict. lib. pag. 11. & alibi.

17 Annuente Sanctissimo in causa grassationis datur Gubernatori facultas examinandi etiam alium (dummodo sit Clericus) Fratrem Religiosum, qui parum distabat a loco commissæ grassationis. *Spoletana 22. Novemb. 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag.* 87.

18. Conceditur Episcopo facultas impertiendi licentiam examinandi Ecclesiasticos in causa homicidii, quando ex aliorum depositione nequeunt haberi probationes sufficientes ad justitiam subministrandam cum solida præservatione, facta protestatione ad tenorem *c. Prælatis, de homicid. in 6. Eugubina 9. Septembris 1673. lib. 1. Alt. pag.* 837.

109 An Clerici, & Religiosi possint sine licentia suorum respective Superiorum valide & licite esse testes in Testamentis, Instrumentis, & contractibus Laicorum; Vide verb. *Testamentum artic. 1. nu. 24. & 25.*

110 Nemo potest esse idoneus testis in propria causa. *Communis*, textu expresso *in l. Nullus 10. ff. de Testibus, ibi: Nullus idoneus testis in re sua intelligitur, l. Omnibus 10. C. eod.* ibi: *Omnibus in re propria dicendi Testimonii facultatem Jura submoverunt can. Si testes 3. §. Nullus, & §. Omnibus caus. 4. q. 2. & 3.* ubi ambæ dictæ Leges canonizantur.

* Cum Gratiani Decretum, quantumvis pluries Romanorum Pontificum cura emendatum fuisse non ignoretur, vim, ac pondus legis non habeat, quin immo inter omnes receptum sit, quidquid in ipso continetur, tantum auctoritatis habere, quantum ex se habuisset, si nunquam in Gratiani collectione insertum foret, ut præ cæteris testatur SS. D. N. Benedictus XIV. *lib. 7. de Synodo, c. 15. num. 6.*; hinc sequitur, quod prædictæ Leges nequeant dici canonizatæ, quæ tantum ex corpore Juris Civilis desumptæ sunt. *

111 Advocati, & Procuratores nequeunt esse testes in causa, cui patrocinium præstiterunt. *Communis*, textu expresso *in l. Mandari 25. ff. de testibus*, ibi: *Mandari cavetur, ut Præsides attendant, ne patroni in causa cui patrocinium præstiterunt, testimonium dicant, cap. Romanæ 3. de Testibus in 6.* ibi: *In appellationis causa is, qui appellantis Procurator, vel Advocatus in priori judicio fuerat, non recipiatur in testem.* Et concordant *can. Si testes 3. §. Patroni caus. 4. quæst. 2. & 3. & cap. Insuper 6. in fine de Testibus.* Et id propter præsumptam affectionem in illam causam, cui patrocinium præstiterunt.

112 Neque Judices possunt esse testes in causis, quas judicarunt. *Communis*, per textum *in c. Dilecto 40. de testibus.* Et ratio est eadem, quæ *n. antecedenti.* Tum quia Judex, Actor, Reus, Testis, distinctæ in Judicio personæ esse debent; *can. Nullus unquam 1. & can. Nullus introducatur 2. caus. 4. quæst. 4. cap. Forus 10. §. In omni de verbor. significat.* cum similibus.

113 Dicta de Judicibus, Advocatis, & Procuratoribus dicenda sunt etiam de Tutoribus, vel Curatoribus in causis suorum Pupillorum, vel Minorum; item de Administratoribus, Syndicis, & Actoribus cum eadem sit ratio eos repellendi a Testimonio propter præsumptam affectionem ad negotium, quod gesserunt, quandoquidem commodum inde, vel honorem saltem, aut gratiam consequi possunt. *Communis*, per textum *in cit. l. Mandari 25. ff. de Testibus*, ibi: *Quod & in executoribus negotiorum observandum est.* Tum quia supradicti omnes censentur quodammodo esse testes in propria causa, *argum. leg. Si quidem 1. §. In propria causa 11. ff. Quando appellatum sit*, ubi sic expresse habetur: *Propriam causam ab aliena quemadmodum discernimus, & palam est eam esse propriam causam, cujus emolumentum, vel damnum suo nomine pertinet.* Quæ ipsissima expressa verba habentur canonizata (* Vide supra *num.* 110. *) *in can. Biduum 29. caus. 2. q. 6. §. Palam est*, ibi: *Palam est eam esse propriam causam cujus emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet.*

Proxeneta, seu Mediator inter contrahentes regulariter testis esse non potest in actu, seu negotio, in quo operam suam impendit, præsertim si propter hujusmodi officium aliquod salarium, seu emolumentum receperit, ut colligitur *ex cap. Mediatores 1.* & ibi Glossa verb. *Civiliter de testibus in 6.* & *Authentic. de Testibus §. Quoniam vero collat. 7. & cit. leg. Mandari 25. ff. de testibus.* Et ratio est, quia propensus, & affectus præsumitur ad negotium illud, cujus fuit mediator, perficiendum, confirmandum, & approbandum, tum ne salarium, aut emolumentum amittat, tum ne ei objiciatur (etiamsi salarium non receperit) quod non bene in eo negotio se gesserit. Gloss. *in cit. Authent. De testibus §. Quoniam verb. Prohibitione.* Farinac. *quæst. 60. nu. 206. cum seq.* & alii ab ipso ibi allegati, Pirhing *loc. cit. n. 95.* & alii passim. 116

Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia in aliquibus casibus Mediator, seu Proxeneta testis esse potest, & signanter quando ambæ partes litigantes consentiunt, ut Mediator ad testificandum admittatur, tunc enim etiam invitus compellitur esse testis. *Communis*, text. expresso *in cit. Authent. De Testibus §. Quoniam vero*, & ibi Glossa *verb. Legem*, & Glossa *in cit. capit. Mediatores 1. verb. Civiliter de testibus in 6.* 116

Item Mediator, seu Proxeneta potest esse testis, quando aliter absque ipso veritas haberi non potest, tunc enim etiam invitus cogi potest ad testificandum in causis civilibus. Franc. *in cit. cap. Mediatores 1. num. 5. de Testibus in 6.* Farinac. *loco citat. num.* 417. *& seq.* Mascard. *de probationib. concl.* 1039. *num.* 16. Pirhing *loco cit. num. 96. vers. Excipitur secundo*, & alii passim. 117

Item Mediator potest esse testis favore Matrimonii. Mascard. *loco cit. num.* 11. Farinacius *loco cit. num.* 442. Pirhing *loco cit. num. 96. vers. Quinto*, & alii. 118

Prælatus, aliique Clerici possunt esse testes in Causa Civili suæ Ecclesiæ; Dummodo non subsit alia rationabilis causa illos impediens a testificando. *Communis*, textu expresso *in cap. Cum Nuncius 12. de Testibus*, ibi: *Non lateat prudentiam vestram, quod Clerici non sunt a ferendo testimonio super negotio Ecclesiæ suæ (nisi alia rationabilis causa impediat) repellendi.* Et concordat *can. Super prudentia 1. caus. 14. q. 2.* Et ratio est, quia Jura Ecclesiæ non sunt jura propria Clericorum, cum bona Ecclesiæ sint bona Dei, & patrimonium Christi, *can. Quia* 119

ita

tua 8. *& can. Res Ecclesiæ* 26. *& can. Nulli* 27. *caus.* 12. *quæst.* 1. cum similibus. Et quod bona Ecclesiæ non sint bona propria Clericorum, & consequenter ipsi testificando de iis non sint testes in propria causa, colligitur a simili de bonis Universitatis, quæ non sunt singulorum, sed Universitatis, ut expresse dicitur *in leg. In tantum* §. 1. *ff. De Divisione rerum*, ibi: *Universitatis sunt, non singulorum ..... si qua alia sunt communia Civitatum*, *& leg. Sicut* 7. §. 1. *ff. Quod cujuscumque Universitatis nomine*, ibi: *Si quid Universitati debetur, singulis non debetur, nec quod debet Universitas, singuli debent*, & concordat *lex Sed si* 10. §. 4. *ff. De in jus vocando*.

120 Et idem a fortiori dicendum est de Regularibus, qui sine dubio testes idonei pro suo Monasterio reputantur, cum in ipsis magis cesset præsumptio affectionis, ac suspicio proprii interesse. *Communis*, per clarum textum in *cap. Insuper 6. de Testibus*, ubi Summus Pontifex Eugenius III. expresse concedit Priori, & Fratribus SS. Trinitatis, ut liceat ipsis in causis propriæ Ecclesiæ testimonium ferre, ibi: *Insuper statuimus, ut liceat vobis in causis Ecclesiæ vestræ ferre Testimonium*.

121 Canonici testes esse possunt eorum, quæ gesta sunt in Capitulo, ut in electionibus, & hujusmodi, quæ secreto inter ipsos fieri solent, textu expresso *in cap. Veniens* 38. §. *final. de Testibus*, ubi id expresse ipsi conceditur, addita hac ratione: *Quia quæ in Capitulo aguntur, non possunt facile, nisi per Canonicos ipsos probari*: Et concordat *capit. Cum dilectus* 32. §. *Nos attendentes, de election.* cum similibus.

122 Notanter autem in conclusione sub num. 119. fuit dictum: *Dummodo non subsit alia rationabilis causa illos impediens a testificando*, quia in aliquibus casibus Clerici tum Sæculares, tum Regulares impediuntur a testificando etiam in causa suæ Ecclesiæ ex aliqua rationabili causa, ut ex Excommunicatione, perjurio, infamia, aut alio gravi crimine, ut patet ex dictis supra de infamibus *a num.* 17. de criminosis *a n.* 24. de perjuris *a n.* 29. de excommunicatis *a n.* 32.

123 Item Clerici tum Sæculares, tum Regulares nequeunt esse testes in causa suæ Ecclesiæ, quando in eadem causa constituti sunt Actores, Procuratores, seu Responsales, qui nomine ipsius Ecclesiæ, seu Monasterii causam exerceant, textu expresso *in cit. cap. Insuper 6. de Testibus*. Et ratio est, quia nemo potest simul esse Actor, & testis in eadem causa, *c. Nullius unquam* 1. *& c. Nullus introducatur* 2. *caus.* 4. *q.* 4. *cap. Forus* 10. §. *In omni, de verb. significat.* cum similibus.

124 Item Clerici nequeunt esse testes in causa suæ Ecclesiæ, quando commodum, seu utilitas inde proveniens est singulorum; tunc enim censerentur esse testes in re, & causa propria, in qua nemo testis idoneus reputatur, per jura adducta *supra n.* 110. & Doct. citatos *infra num.* 117.

124 Unde Canonicus nequit esse testis idoneus in causa suæ particularis Præbendæ, cum redditus ipsius, non ad Capitulum, sed ad seipsum solum spectent, sicque in tali casu esset testis in propria causa, quod est omnino prohibitum per dicta adducta jura *supra num.* 110. & Doctores allegandos *n. sequenti*.

Sic etiam ob eamdem rationem Episcopus, Abbas, Prælatus, seu Rector Ecclesiæ non Collegiatæ nequeunt esse testes in rebus spectantibus ad solam suam Mensam, seu Præbendam; Nam tales redditus immediate, & totaliter ipsis, & non Ecclesiæ proveniunt, sicque censerentur esse testes, præsertim quoad fructus, in propria causa, quod penitus vetitum est per citata jura. Mascard. *de probationibus conclus.* 1364. *n.* 29. Socinus *in Fallentiis Regul.* 408. *fall.* 4. Joann. Andr. *in addition. ad Speculatorem tit. de Teste nu.* 24. *vers. Dominicalis*, Farinac. *q.* 60. *num.* 462. Reiffenstuel *loco cit. n.* 206. 207. *&* 208. cum pluribus aliis ibi allegatis, Pirhing *loco cit. n.* 102. & alii. 126

Item in causa Universitatis Sæcularis, vel alterius cujuslibet possunt regulariter esse testes illi, qui sunt de Universitate, vel Communitate, ut Cives pro sua Civitate, Oppidani pro suo Oppido. *Communis*. Et ratio est, quia tales revera non sunt testes in propria causa per jura adducta *supra n.* 119. 127

Hinc quando agitur de probatione confinium, admittuntur testes de Civitate, Oppido, seu Communitate, quia non testificantur in re propria, sed in ea, quæ est Universitatis, seu Communitatis, *cit. l. In tantum* §. 1. *ff. de divisione rerum*, *l. Sicut* 7. §. 1. *ff. Quod cujuscumque Universitatis nomine*, *l. Sed si* 10. §. 4. *ff. De in jus vocando*. Et sic Communis Doctorum teste Mascardo *de probationibus conclus.* 395. *numer.* 9. & Reiffenstuel *loco citato numer.* 215. 128

Dicitur autem notanter in Conclusione *Regulariter*, quia testes de Universitate possunt repelli in causis illis, ubi commodum inde resultans tangit singulos eorum. Et signanter in lite super nemore, vel pascuis, ubi singuli de Communitate possunt ligna cædere, vel animalia sua pascere, quia tunc censerentur testificari singuli in sua propria causa. Ita Jason *in l. Sed si* 10. §. *Patronum nu.* 7. *ff. De in jus vocando*, Felinus *in cap. Insuper 6. nu.* 5. *de testibus*, Menoch. *cap.* 106. *n.* 13. Farinac. *q.* 60. *n.* 405. *& seq.* Pirhing *loco cit. n.* 102. Reiffenst. *loco cit. num.* 219. Covarruv. *Practic. Quæst. cap.* 18. *num.* 4. testans de communi. 129

Item quando agitur de prædio, aut vinea, cujus proprietas est quidem Universitatis, ususfructus & utilitas, pertinet ad singulos; Tunc enim testes de Universitate repelli possunt, quia censerentur testificari in propria causa. Felinus *in cit. cap. Insuper num.* 4. Baldus *in cap. Cum unicus* 12. *n.* 1. *de testibus*, *cit. q.* 60. *n.* 499. *&* 504. Pirhing *loco cit. n.* 102. Reiffenst. *loco cit. n.* 220. & alii. 130

Item propter eamdem rationem repelli possunt testes de Universitate, quando, lite perdita, in singulos de Universitate imponenda est certa collecta. Felinus *in cit. cap. Insuper num.* 6. Baldus *ibid. num.* 3. Menochius *cap.* 106. *num.* 15. Farinac. *c. q.* 60. *num.* 505. *&* 507. Mascard. *concl.* 1422. *num.* 5. *&* 6. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 221. & alii. 131

Additiones ex aliena manu.

132 De infamibus quæstio apud DD. vertitur num absolute, & in genere repellantur, an admittantur salvis exceptionibus.

133 De jure civili *infamia juris notati* indistincte a testimonio non repelluntur, sed quidem tantum specialiter enumerati *in L. 3. ff. de Testib.* quales sunt judicio publico damnati, qui pugnant cum bestiis lucri causa, quæstum corpore facientes, ad testimonium falsum dicendum pecunia corrupti; Sic etiam *in L. 15. princ. ff. eod.* repelluntur speciatim damnati repetundarum; porro damnati ob adulterium *L. 18. ff. eod.* & ob carmen famosum *L. 21. ff. eod.* Præterea Senatu moti ob turpitudinem, nec restituti *L. 2. de senat.* quæ specialis enumeratio argumento est, non omnes in genere infames excludi, sed cæteros quidem admitti, non tamen esse testes omni exceptione majores; *Umm. in process. 16. num. 9. Menoch. de Arbitr. Jud. quæst. lib. 1. q. 27.*

134 At de jure canonico indistincte reppelluntur *c. 54. dict. titulo C. 15. C. 6. q. 1.* adeo ut etiam Judex Testes infames nemine opponente repellere debeat.

135 *Infamia vero facti notati* nec jure civili, nec jure Canonico absolute repelluntur; *Carpzov. Jurisprud. Forens. Const. 16. defin. 71. n. 7. Han. ad Wesembec. tit. de test. num. 3.*

136 Postulat tamen aliquando rei conditio, ut Infames admittantur, si alii Testes deficiant, & per infames tantum veritas haberi queat. Sed quan-

137 tum tunc fides ipsis haberi queat exponit Jurisconsultus *in L. 21. §. 2. ff. dict. tit.* his verbis: *Si ea rei conditio sit, ubi arenarium testem, vel similem Personam admittere cogimur, sine tormento testimonio ejus credendum non est.*

138 Ex qua lege generaliter Doctores inferunt: *Quibus casibus testis infamis jure permittente ad testimonium admittitur, fides ei sine tormentis non habetur.* Faciunt etiam *L. 13. C. dict. tit. & Novell. 90. cap. 1.*

139 Provocat huc etiam Pontifex *in can. 7. c. 2. q. 1. in fine*, inquiens: *Multæ leges sanciant, uti vilissimis Testibus sine corporali discussione credi non debeat.*

140 Hi autem textus conjunctim considerati ostendunt, non absolute Testes vilissimos, & infames torturæ esse subjiciendos, sed ubi gravitas causæ hoc postulat, ut veritas absque eis aliter haberi non possit, & tamen suspicio falsi, vel corruptionis adsit, quod veritatem fateri nolit; ut adeoque tormenta non fidem per se faciant, sed tantum operentur, ut a suspecto fides eo facilius erui possit; *Tabor. de Tortur. cap. 5. num. 18. & sequent.* Quorsum potissimum pertinet, si Testes vacillent, aut varient, de quibus tamen constat, quod facti notitiam habeant; *Carpzov, Process. crimin. q. 119. numer. 46. & seq.*

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt testium numerum, testes contestes, testes singulares, testes de scientia, testes de credulitate, testes de auditu, testium productionem, juramentum, & examen, ac interrogatoria suggestiva.

Regulariter in qualibet causa sive profana, vel sæculari, sive Ecclesiastica, sive Criminali, sive civili ad legitimam probationem requiruntur, & sufficiunt duo testes idonei, & omni exceptione majores; Nisi expresse per legem, aut Canonem plures in aliqua causa requirantur. 1
Communis, per expressos textus *c. 17. num. 6. Deuteronomi*, ibi: *In ore duorum, aut trium testium peribit, qui interficietur, c. 19. num. 15. ejusdem Deuteron.* ibi: *In ore duorum, aut trium testium stabit omne verbum; Matth. c. 18. nu. 16.* ibi: *Ubi in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum; cap. In omni 4. de Testibus*, ibi: *Ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum; cap. Licet 23. eod.* ibi: *Juxta illud Dominicum: In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum, can. Si Testes 3. §. Ubi numerus, caus. 4. quæst. 2. & 3.* ibi: *Ubi numerus testium non adjicitur, etiam duo sufficiunt, pluralis enim locutio duorum numero contenta est, leg. Ubi num. 12. ff. De testibus*, ibi: *Ubi numerus testium non adjicitur, etiam duo sufficient: pluralis enim locutio duorum numero contenta est.*

Dicitur autem notanter: *Nisi expresse per Legem, seu Canonem plures in aliqua causa requirantur*, 2
quia in variis causis plures, quam duo testes requiruntur, tum de jure civili, tum de jure canonico. Et quidem de jure civili in Testamentis requiruntur septem testes, *leg. Hac consultissima 21. Cod. de Testamentis; leg. Heredes 21. §. In testamentis, ff. Qui testamenta facere possunt.* Et quin- 3
que testes in codicillis; *leg. Si quis 8. §. 3. Cod. de Codicillis.* Item quinque testes requiruntur in donatione facta causa mortis; *leg. cum de mortis causa 4. cod. de donationibus causa mortis.* Item aliæ plures sunt causæ in quibus plures, quam duo testes requiruntur, quæ brevitatis gratia relinquuntur videndæ apud Speculatorem, *titul. de Teste, §. De numero testium num. 1.* Farinac. *tract. de testibus q. 63. num. 253.* qui plures hujusmodi causas enumerant.

De jure canonico etiam in variis causis plures 4
quam duo requiruntur testes. Et signanter in purgatione Canonica Episcopi requiruntur testes duodecim; *can. Omnibus 19. caus. 2. q. 4.* & concordat *c. Nobilis 1. de purgatione Canonica.* Et in purgatione Presbyteri septem, & in purgatione Diaconi tres requiruntur, *can. Si legitimi 12. ead. caus. 2. & q. 4.* Item in causa divortii ob impotentiam viri septem requiruntur testes ex parte utriusque conjugis, qui jurent, quod invicem cohabitaverint, & nunquam copulam habere potuerint, *c. Requisivisti 2. caus. 33. q. 1. cap. Laudabilem 5. & c. Litteræ 7. de Frigidis & Maleficiatis.* Item ad condemnandum Episcopum testes 72, Presbyterum 44. Diaco-

tonum 27. & subdiaconum, vel inferiorem Clericum Ecclesiæ Romanæ 7. requiruntur, *in c. Præsul 2. caus. 2. quæst. 5.* Unde *in cap. Licet 23. de testibus*, expresse dicitur, quod *quædam sint causæ, quæ plures quam duos exigant testes*. Quamvis tamen de consuetudine hodie ad convincendam quamcumque personam in quacumque Dignitate constitutam sufficiant duo testes, idonei, & omni exceptione majores, Gratianus *in cit. can. Præsul 2. caus. 2. qu. 4. §. Ex præmissis, & can. Nullam 3. §. Sed hoc ead. caus. & quæst.* Clarus *in Practic. criminal. lib. 5. §. final. q. 66. n. 5.* Pirhing *loco cit. nu.* 8. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 244. Farinac. *q. 63. de testistibus num.* 224. citans alios, & communem.

5 Unus solus testis, cujuscumque sit dignitatis, non sufficit ad legitimam probationem, ita ut nulla Judicialis controversia testimonio unius hominis quamvis legitimo terminari possit. *Communis*, & habetur expresse tum de Jure Divino ex adductis testibus *supra num.* 1. & *ex c. 17. n. 6. Deuteronomii*, ibi: *Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium, & ex ejusdem cap. 19. num.* 15. ibi: *Non stabit testis unus contra aliquem*. Tum de jure Canonico *cap. Veniens* 10. *de Testibus*, ibi: *Nec unius testimonium ad condemnationem sufficiat alicujus; cap. Licet* 23. *eod.* ibi: *Nulla est tamen causa, quæ unius testimonio quamvis legitimo terminetur, can. Si testes 3. §. Jurisjurandi caus. 4. quæst. 2. & 3.* ibi: *Unius testis responsio omnino non audiatur, etiamsi præclaræ curiæ honore præfulgeat, can. Admonere 8. caus. 33. qu. 2.* ibi: *Nec Evangelium, nec ulla divina, humanaque Lex unius testimonio etiam idoneo quempiam condemnat, vel justificat*. Tum de jure Civili, *L. Jurisjurandi 9. cod. de Testibus*, ibi: *Manifeste sancimus, ut unius omnino testis responsio non audiatur, etiamsi præclaræ curiæ honore præfulgeat*, juncto ejus Summario *ibidem*, ubi refert illud vulgatum: *vox unius, vox nullius*.

6 Dantur tamen plures casus, in quibus etiam unius testimonium ad plenam fidem, & probationem faciendam sufficit. Et signanter in quibusdam causis non judicialibus, nec alteri præjudicialibus, ut quod talis infans sit baptizatus, talis Clericus sit ordinatus, talis pœnitens sit confessus, talis moribundus signa pœnitentiæ dederit, talis excommunicatus sit ab excommunicatione absolutus, talis Ecclesia sit consecrata, & hujusmodi, *arg. c. cum itaque* 112. juncta Glossa *ibid. verb. Qui testimonio dist. 4. de consecrat.* Mascard. *de probationibus vol. 1. q. 11. n. 14. & conclus.* 103. Farinac. *q. 63. n. 26. &* 27. Pirhing *loco cit. num.* 112. & alii passim. Item in causis Judicialibus levioribus, in quibus non agitur de gravi præjudicio tertii, & in causis Summariis, in quibus de plano proceditur sola facti veritate inspecta, Mascard. *cit. q. 11. n.19.* Farinac. *cit. q. 63. num.* 30 Maranta *de ordin. Judic. part. 4. dist. 9. n.* 75. Gabriel *commun. conclus. lib. 1. de testibus concl. 1. num. 22. &* 41. Reiffenstuel *loco cit. nu.* 280. & alii communiter. Item quando agitur de vitando peccato, dummodo parti Ius non sit acquisitum, ut si ante contractum Matrimonium dubitetur de impedimento dirimente, tunc enim sufficit testis unicus id affirmans, ut patet ex *cap. Super eo 22. de testibus, & cap. 2. de Sponsalibus*, Abbas *in cit. cap. Super eo num.* 7. Farinac. *cit. qu. 63. num.* 48. Sanchez *lib. 1. de Matrim. disp. 71. nu.* 1. testans de communi. Item creditur publico Officiali jurato in his, quæ pertinent ad suum Officium, ut Nuncio, seu Apparitori asserenti citationem a se factam esse, Ponderatori publico circa mensurationem, seu ponderationem justam rerum ad se delatarum, Medico, Architecto, Agrimensori, & hujusmodi. *Communis*.

Testes quo ad probationem alii vocantur Testes contestes, & alii Testes singulares. *Testes contestes* sunt illi, qui unum & idem ipsum factum testantur, ut quod viderint Petrum furantem talem rem, tali loco, & tempore, v. gr. Candelabrum argenteum, tali die, in tali Ecclesia. *Testes singulares* e contra sunt illi, qui testantur super diversis factis, ita ut quilibet sit singularis in suo dicto, & non concordet cum alio. *Sic in re Doctores communiter*. 7

Singularitas testium est triplex, nempe obstativa, adminiculativa, & diversificativa. Sic Baldus *in cap. Licet causam n. 11. de probationibus*, Farinac. *de testibus q. 6. n.* 4. cum aliis ibi citatis, Pirhing *loco cit. n.* 142. Reiffenstuel *loco cit. nu.* 285. & alii passim. 8

Singularitas obstativa, seu *adversativa* est ea, quæ continet contrariam, seu repugnantem testium depositionem, ut si unus deponat tale homicidium, seu adulterium commissum esse in tali loco, & tali tempore alter vero asserat commissum esse in alio loco, & alio tempore, ut patet de singularitate obstativa, seu adversativa duorum illorum impudicorum testium senum, *Daniel cap.* 13. quorum unus testabatur castam Susannam commississe adulterium sub Schino, & alter sub Prino; repugnat enim, quod idem numero adulterium committatur, eodem tempore, in diversis locis, seu sub diversis, & distinctis arboribus. 9

Singularitas adminiculativa, seu *cumulativa* est ea, quæ continet testium depositionem de actibus quidem diversis, sed tamen mutuo sese adjuvantibus ad probandum id, de quo est quæstio: ut si ad probandam controversam possessionem agri, unus testis asserat, se vidisse illum arari a Paulo, alter dicat se vidisse illum ab eodem Paulo seminari, & alter deponat se vidisse messem ab eodem Paulo ex eo colligi: Isti enim testes, quamvis sint singulares, quia deponunt de diversis actibus possessoriis, uti sunt arare, seminare, & messem colligere, tamen cum tendant ad eumdem finem, probandi nempe possessionem illius agri habitam a Paulo, dictum unius testis coadjuvat dictum alterius, & sic de aliis similibus, ut cum ad probandum idem factum concurrunt diversæ quidem testium depositiones mutuo tamen sese adjuvantes, ut si unus testis deponat de facto a se viso, alter de eodem a se audito, alter de fama ejusdem, & hujusmodi. 10

Singularitas diversificativa est ea, quæ continet testium depositionem de actibus diversis, quorum unus neque repugnat alteri, neque ipsius probationem coadjuvat, ut si unus testis asserat, quod Petrus 11

trus ludens cum Paulo amisit scuta centum tali die, & tali loco, & alter dicat, quod amisit octoginta alio loco, & alio tempore; Tales enim testes non contrarii, sed diversi, deponentes de diversis actibus reputantur, cum non repugnet, quod Petrus ludens cum Paulo bis, & ter, & adhuc pluries, diversas summas diverso loco, & tempore amiserit. Unde neque una depositio repugnat alteri, neque eadem adjuvat, sed quælibet manet singularis in substantia objecti, & effectus, ac si altera depositio non fuisset facta.

12 Testes singulares singularitate *obstativa*, seu *adversativa* nihil probant. *Communis*, & patet expresse *ex cap.* 13. *Danielis* de adductis *supra n.* 9. duobus impudicis testibus Senibus accusantibus castam Susannam de adulterio, qui ex quo essent testes singulares singularitate *obstativa*, seu *adversativa*, succubuerunt in probatione, & falsitatis convicti fuerunt. Unde melius est habere pro se unum solum testem alioquin idoneum, quam mille testes singulares singularitate obstativa, cum isti omnes nihil probent, & ille solus probet saltem semiplene.

13 Testes singulares *singularitate diversificativa*, quamvis plene non probent, singuli tamen probant tantum, quantum unus; adeoque ex eorum depositione oritur saltem semiplena probatio. Prima pars, scilicet quod plene non probent, habetur clare ex *cap. Bonæ memoriæ* 23. §. *contra*, *de Electione*, ibi: *cum etsi quilibet de se posset asserere, quod ad eum citatio minime pervenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares*. Et sic, ut explicat Glossa *ibid. verb. Singulares*, *Et sic esset insufficiens testimonium illorum*. Et concordat *cap. cum Dilectus* 32. §. *Nos vero*, *de Election.* ibi: *cum contra hoc eorum esset probatio insufficiens, eo quod singuli essent in suis testimoniis singulares*, juncta Glossa *ibidem verb. Probatio*, *& c. Licet causam* 9. §. *quamquam*, *de probationibus*, ibi: *Et quidam alii sint in dicto sui Testimonii singulares*. Secunda autem pars, scilicet, quod singuli probent tantum, quantum unus, adeoque ex eorum depositione oriatur saltem semiplena probatio, suadetur clara ratione, quia, cum eorum depositiones in nihilo sint contrariæ, & repugnantes, ut patex ex dictis *sup. n.* 11. quælibet de se habere debet totum illum valorem; quem habet depositio unius testis ceteroquin idonei, & omni exceptione majoris, uti esse supponitur quilibet istorum in hoc casu, adeoque semiplenam facit probationem, uti facit depositio unius testis legitimi, & omni exceptione majoris. Farinac. *cit. q.* 64. *n.* 42. *&* 47. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 294. *& seq.* Jason. *in l. Admonendi n.* 178. *ff. de Jurejurand.* Caccialapus *ib. n.* 91. 92. 93. testans de communi.

14 Testes singulares *singularitate adminiculativa*, seu *cumulativa* probant in causis Civilibus idem factum genericum, continuum, seu successivum. Ita Glossa *final. in l. Ob carmen*, *ff. de testibus*, Mascard. *de probationibus conclus.* 1205. *n.* 24. *& seq.* Card. de Luca *tract. de dote disp.* 144. *n.* 9. Farin. *cit. q.* 64. *n.* 112. 130. 160. *&* 164. Pirhing *loco citato n.* 174. Reiff. *loco citato num.* 297. *& seq.* Felin. *in c. Licet ex quadam n.* 2. Baldus *ib. n.* 9. *de testibus*, Tuschus *litt. T. concl.* 265. & alii passim. Et ratio est, quia, ut patet ex dictis *supra n.* 10. tales testes quoad rem, & substantiam quæstionis non censentur esse testes singulares, sed potius contestes per notabilem textum *in l. Qui sententiam* 16. *cod. de pœnis*. Tum quia licet adhuc possent dici testes singulares, & quod deponant de alio, & alio actu specifico, nihilominus tales testes etiam singulares conjunguntur in dicto casu ad plene probandum, cum tendant ad eumdem finem, quamvis per diversa media, *arg. cap. cum dilectus* 3. juncto ejus Summario & Abbat. *ibid. n.* 7. *de successionibus ab intestato*.

Quinimmo etiam in causis criminalibus, si testes plures testentur de diversis actibus, seu indiciis ad eumdem omnino finem, & effectum tendentibus, ut si aliqui jurati deponant se vidisse Paulum egredientem e domo occisi, alii testentur de fuga ipsius & alii de fama publica, poterunt conjungi ad faciendam plenam probationem; Mynsing. *cent.* 3. *observ.* 106. Pirhing *loco citato num.* 144. *vers. etiam*, Layman. *lib.* 3. *de Justitia tract.* 6. *cap.* 4. *n.* 5. *vers. Interim verum est*, *in fine*, dicens id colligi *ex l.* 3. *ff. de Testibus*. Quamvis tamen in causis criminalibus criminaliter motis caute sit procedendum ad Reos pœna ordinaria condemnandos per solas attestationes similium testium, cum ad id requirantur probationes indubitatæ; *l. Sciant cuncti*, *cod. de probationib. cap. Testes* 2. *q.* 7. *& cap.* 1. *de exceptionibus*, & notant passim Doctores. 15 16

Testes quo ad probationem alii dicuntur Testes de scientia, alii Testes de credulitate, & alii Testes de auditu. *Testes de scientia* dicuntur, & sunt illi, qui deponunt se scire aliquid ita esse gestum, eo quod proprio sensu corporeo, v. g. visu, vel auditu id perceperint, nempe viderint tale furtum fieri a Petro, audierint talem blasphemiam proferri a Paulo, & hujusmodi. *Testes de credulitate* dicuntur, & sunt illi, qui jurati deponunt se credere rem ita se habere, *testes de auditu auditus*, seu *ex auditu alieno* dicuntur, & sunt illi, qui jurati deponunt se ita audivisse narrari a viris fide dignis. *Sic in re Doctores communiter*. 17

Ordinarie loquendo ad legitimam facti probationem requiruntur *Testes de scientia*. *Communis*. Et ratio est quia de factis externis, & sensu perceptibilibus nequeunt testes esse certi, nisi per aliquem proprium sensum corporeum; Certitudo autem de eo, quod testantur, est omnino necessaria ad legitimam probationem, cum teneantur reddere causam suæ scientiæ, seu testimonii sui, quando desuper interrogantur, pro ut a judice interrogari debent; *cap. Cum causam* 37. juncta Glossa *ibidem verb. de causis*, *de Testibus*, quam causam suæ scientiæ seu sui testimonii, si non reddiderint, non valebit eorum dictum, seu testimonium, ut pluribus juribus adductis notat Glossa *in cit. verb. De causis*, & tenet *Communis Doctorum* per textum *in cap. Sicut nobis* 16. *de Sententia*, *& re judicata*, ibi: *Verum testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat*, *cum de causis*, *quæ Judicem movere solent ad sententiam proferendam*, *nihil dixerint &c.* 18

Hinc ordinarie loquendo ad legitimam facti probationem non sufficiunt *Testes de credulitate*, *&* 19
Te-

Testes de auditu alieno, cum tales, ut notant passim Doctores, non dicantur vere, & proprie testes, sed solum improprie.

20 Dicitur autem notanter *ordinarie loquendo*, quia in quibusdam casibus admittuntur ad probationem etiam *Testes de credulitate*, & *Testes de auditu alieno*. Et signanter *Testes de credulitate*, admittuntur contra producentem. Item ad probandam rei innocentiam, ut quod hominem occiderit ad necessariam sui defensionem. Item in iis, quæ difficilis probationis sunt. Item quando concurrunt alia adminicula præsumptionis, vel indicia. Sic pariter admittuntur testes de auditu alieno, si deponatur super factis antiquis ætatem, & memoriam hominum actu viventium excedentibus. Item in iis, quæ facta sunt tempore pestis, cum in iis difficile reperiantur testes, qui de visu, aut auditu proprio deponere possint. Item quando testimonium de auditu alieno est adminiculatum, seu conjunctum cum aliis conjecturis aut præsumptionibus, vel probationibus. Item in aliis casibus, in quibus admittuntur testes de credulitate. *Sic in re Doctores communiter*.

21 Testes regulariter producendi sunt post litem contestatam, & citata parte adversa. *Communis*. Et quidem quo ad primam partem, textu expresso *in cap. Quoniam 5. §. 1. Ut lite non contestata non procedatur ad testium receptionem*, ibi: *Quoniam frequenter in dubium revocatur a multis: An lite non contestata testes recipi valeant? Auctoritate præsentium duximus declarandum regulariter verum esse, quod lite non contestata, non est ad receptionem testium procedendum*. Et quo ad secundam partem, textu expresso *in cap. In nomine Domini 2. de Testibus, & in Authent. de Testibus §. Et hic vero, collat. 7.*

22 Dicitur tamen notanter *Regulariter*, quia dantur speciales casus, in quibus testes produci possunt etiam ante litem contestatam. Et signanter in causis civilibus, cum adest periculum, ne testimonii facultas pereat, si timeatur de testium morte, vel absentia diurna, textu expresso *in cit. cap. Quoniam*, statim post verba *num. antecedenti* adducta, ibi: *Nisi forte de morte testium timeatur, vel absentia diuturna, in quibus casibus, cum civiliter est agendum, ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur, senes, & valetudinarii, & alii testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, etiam lite non contestata, sunt proculdubio admittendi.*

23 Item si reus legitime citatus comparere noluerit, sicque contumax fuerit, simulque periculum sit in mora, tunc contra contumacem, etiam lite non contestata, possunt testes produci, & recipi, ac insuper si de causa liquido constet, etiam sententia definitiva ferri, textu expresso *in cit. capite Quoniam §. Porro*.

24 Item etiam lite non contestata possunt produci, & recipi testes *ad perpetuam rei memoriam*, ne videlicet in posterum probationis copia pereat, textu expresso *in cit. cap. Quoniam §. Sunt & alii*, juncto ejus Summario, & Glossa *ibid. verb. Publicatio, & cap. Significavit 41. de Testibus, & Authent. de Testibus §. Et his vero collat. 6.*

Item etiam lite non contestata possunt produci, & recipi testes, quando agitur per viam inquisitionis super aliquibus excessibus; Vel testium publicatio imminet facienda, textu expresso *in cit. cap. Quoniam §. Sunt & alii*. 25

Item etiam lite non contestata possunt produci, & recipi testes in judiciis summariis; Cum enim in istis procedatur simpliciter, summarie, ac de plano, non est necessario præmittenda litis contestatio. *Clementin. Sæpe contingit, de verbor. signific.* Glossa communiter recepta *in cit. cap. Quoniam §. 1. verb. Regulariter*, ubi plures enumerat speciales casus, in quibus summarie procedi potest, & lite non contestata possunt testes produci, & recipi. 26

In causis autem criminalibus criminaliter motis non possunt unquam produci, & recipi testes, lite non contestata, pro instituenda futura accusatione. Sic Glossa communiter recepta *in cit. cap. Quoniam §. 1. verb. civiliter*, ubi sic expresse habet: *Civiliter hoc ideo dicit, quia in criminalibus numquam recipiuntur Testes, lite non contestata*. Et id desumitur aperte *ex cit. cap. Quoniam §. 1.* ibi: *In quibus casibus cum civiliter est agendum &c.* ergo secus, quando criminaliter est agendum: Exceptio enim unius firmat regulam in contrarium in casu non excepto, *l. Quæsitum §. Denique, ff. De fundo instructo, cap. Dominus 32. quæst. 7. & cap. 2. De conjug. leprosorum*. Et ratio efficax est, quia, cum in criminalibus causis criminaliter motis non agatur de solo interesse pecuniario, ut in civilibus, sed de gravissimo præjudicio vitæ hominis, requiruntur in ipsis probationes strictissimæ, & apertissimæ, ut dicit Glossa *in cit. cap. Quoniam §. 1. verb. civiliter*, per textum *in cit. cap. Epiphanium 5. q. 6. & leg. Ultim. Cod. de probationibus*. 27

Dicitur autem notanter *criminaliter motis*, quia secus est dicendum in causis criminalibus solum *civiliter motis*, cum de ipsis sit discurrendum ac de causis mere civilibus: Paria enim censentur, quod agatur mere civiliter, vel quod de crimine agatur civiliter, *arg. l. Ultim. ff. de privatis delictis*, & concordat *in cit. cap. Quoniam §. 1.* ubi dicit indistincte, *Cum civiliter est agendum*, non distinguens de causis mere civilibus, ac de criminalibus civiliter agitatis. *Sic Doctores communiter*. 28

Ordinarie tres solum testium productiones fieri, & admitti possunt, quarta vero nonnisi ex gravi causa, & cum solemnitate legali admitti potest. *Communis*, textu expresso *in c. In causis 15. de Testibus*, ibi: *In causis Ecclesiasticis, vel civilibus ultra tertiam productionem non debent testes produci, nisi adhibita quadam solemnitate, quæ in legibus invenitur expressa*. Et concordat *Authent. de Testibus §. Quia vero, collat. 7. & cap. Ultra tertiam 55. de Testibus*, ubi insuper determinatur solemnitas legalis observanda in quarta testium productione, ibi: *Ultra tertiam productionem non debent Testes produci in causa: Nisi præstito ab eo, qui hoc postulat, juramento, quod neque per se, neque per alium testificata subtraxerit, vel fuerit percunctatus, neque per dolum, aut artem aliquam, quartam productionem exposcat, sed quia, quos desiderat de novo producere, prius habere nequivit.* 29

Ubi,

30 Ubi, ut vides, dicta requisita solemnitas legalis in quarta productione testium importat juramentum super tribus punctis judicialiter præstandum. Primo quod *testificata*, idest factas, sive pro sua, sive pro contraria parte (ut explicat Glossa *in cit. cap. Ultra tertiam verb. Testificata*) testium depositiones, *neque per se, neque per alium subtraxerit*, idest suppresserit, vel occultaverit, forsan advertens, quod sibi non faveant. Secundo, quod nec dicta testificata *fuerit percunctatus*; idest non didicerit, aut exploraverit, cum de facili posset tunc oriri periculum, & præsumptio subornationis testium si isti post jam percunctata, seu didicita testificata produci possent, *cap. Fraternitatis* 17. juncta Glossa *ibid. verb. Noviss. de Testibus*. Tertio, quod *neque per dolum, aut artem aliquam, quartam productionem exposcat*, idest quod non ad malitiose protrahendam litem, donec *aliquis interim moriatur, vel se absentet* (ut explicat Glossa *ibidem verb. Per dolum*) sed *quia, quos desiderat de novo producere, prius habere nequivit*, ut expresse habet textus *in cit. cap. Ultra tertiam, & cit. Authent. de Testibus*, §. *Quia vero, Collat.* 7. *tit.* 2. *cap.* 4.

31 Qui testificata, seu depositiones testium nondum didicit, neque testibus producendis renunciavit, potest in eodem etiam Judicio, & super eisdem articulis, iterum eosdem, vel alios testes producere. *Communis*, textu expresso *in c. Constitutis* 46. *de Testibus*, juncto ejus Summario, in quo sic præcise habetur: *Qui testificata non didicit, nec renunciavit testibus producendis super antiquis articulis, seu Capitulis, testes etiam alias productos producere potest*. Et ratio est clara, quia in tali casu cessat periculum subornationis testium.

32 Post didicita autem testificata, seu didicitas testium productiones, aut post factam publicationem attestationum non potest pars super eisdem articulis, vel directe contrariis reproducere priores testes, neque alios novos producere. *Communis*, textu expresso *in cit. Authent. de Testibus*, §. *Quia vero cap.* 4. *Collat.* 7. *tit.* 2. ibi: *Illud tamen indubium est, quia & si semel producens testes, aut bis, aut testificationes tractaverit* (idest descripserit, ut explicat Glossa) *aut adversario hoc faciente, ipse disputationem acceperit, & ex hoc didicerit testificata, non habebit omnino licentiam ullam ulterius uti testium productione*. Et concordat *citat. cap. Constitutis* 46. *de testibus*, ibi: *Cum nondum testificata dedicerint*, sumpto argumento a sensu contrario, & *cap. Ex tenore* 36. *de Testibus*, ibi: *Cum attestationes jam essent hinc inde solemniter publicatæ, locus productioni testium jam non erat*, juncta Glossa *Final. ibidem cap. Veniens* 38. §. *Pars autem, de Testibus*, ibi: *Non licebat eidem, postquam testificata didicerat, super eisdem articulis alios testes producere*. Et ratio est manifesta, quia tunc subest præsumptum periculum subornationis testium, idest ne pars, quæ testes produxit, eos subornet, ac instruat, ut aliquid addant, vel demant, seu corrigant de priore sua facta testificatione. *Clement. Testibus* 2. *de Testibus*, ibi: *Testibus rite receptis, & eorum attestationibus publicatis, sicuti non licet super eisdem, vel directe contrariis articulis, alios, vel eosdem testes in principali causa producere; sic non debet in appellationis causa licere: Cum non minus in principali causa subornatio sit timenda*.

Dantur tamen varii casus, in quibus etiam post publicationem attestationum, aut didicita attestata, & insuper etiam post conclusionem in causa possunt adhuc produci novi testes, aut reproduci priores, etiam super eisdem articulis, & admitti novæ probationes. Vide verb. *Probatio a num.* 66. *usque in fin.* ubi id clare ostenditur. 33

Testes e longinquo producendi sunt sumptibus ipsius producentis, seu ipsorum testimonium desiderantis, qui tenetur proinde eis subministrare competentes expensas in veniendo, stando, & redeundo factas juxta conditionem, & qualitatem ipsorum. *Communis*, textu expresso *in cap. Statutum* 11. §. *Proferendo, de Rescriptis in* 6. ibi; *Sed nec tunc, nisi a producente competentes vocato pro testimonio veniendo, stando, & redeundo faciat ministrari expensas, & leg. quoniam libri* 11. *Cod. de Testibus*, ibi: *Talis debet esse cautio judicantis, ut his* (scilicet testibus) *venturis ad Judicium per accusatorem, vel ab his, per quos fuerunt postulati, sumptus competentes dari præcipiat*, quæ ipsissima verba repetuntur *in can. Si testes* 3. §. *Venturis caus.* 4. *quæst.* 2. & 3. 34

Insuper producens testes de longinquo debet eis compensare emolumenta, quibus testes ob absentiam carere debent, seu operas ob id ab eis omissas. Et hoc ad servandos testes indemnes, ne videlicet testimonium sit testificantibus damnosum ex jactura talium emolumentorum, quia licet testimonium non debeat testibus esse lucro, non tamen debet ipsis esse nocumento. Farinac. *de testibus q.* 76. *n.* 271. & 272. Reiffenst. *loc. cit. nu.* 443. testans de veriori, & magis communi contra Gailum, & alios. 35

Pars adversa, seu quicumque alius testium productionem injuste impediens, peccat graviter, & potest ob id excommunicari. *Communis*, textu expresso *in cap. Constitutis* 46. *de Testibus*. ibi: *Cum quosdam induxerint ad jurandum, ne adversus Archiepiscopum aliquid dicerent, & alios minis, & terroribus a testimonio perhibendo arcere nitantur. Nos ex Officio nostro super hoc providere volentes, mandamus, ut generalem feras excommunicationis sententiam in omnes, qui impedimentum aliquod ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis*, juncto ejus Summario sic dicente: *Excommunicari possunt, qui partem impediunt in testibus producendis*. 36

Testes antequam deponant suum testimonium, debent jurare, alioquin eorum testimonium non valet, & nihil probat in Judicio. *Communis*, textu expresso *in c. super bonis* 51. *de Testibus*, ibi: *Nullius testimonio, quantumcumque Religiosus existat, nisi juratus deposuerit, in alterius præjudicium debet credi*. Et concordant *cap. Fraternitatis* 17. *cap. De Testibus* 29. *cap. Tuis* 39. *de Testibus*. *can. Si Testes* 3. §. *Jurisjurandi caus.* 4. *q.* 2. & 3. *c. Hortamur* 20. *caus.* 3. *q.* 9. *Item l. Jurisjurandi* 9. *Cod. de testibus*, ibi: *Jurisjurandi religione testes priusquam perhibeant testimonium, jam dudum arctari præcipimus, & l. testium* 19. *Cod. eod.* ibi: *Hique cum Sacramenti religione deposuerint*. 37

Testium

38 Testium juramentum non est calumniæ, sed *veritatis*, *idest de tota* veritate dicenda, quam noverunt circa rem illam, super qua depositurì jurant. *Communis*; per text. *in c. Nullam damnationem* 3. *caus.* 2. *q.* 5. *c. Hortamur* 20. *caus.* 3. *q.* 9. *can. Non sane* 15. *caus.* 15. *q.* 6. cum similibus.

39 Juramentum testium debet esse personale, ac præstari tactis Sacrosanctis Evangeliis. *Communis*, per text. *in cit. can. Nullam damnationem*, ibi; *Et prius ad Sacra Christi quatuor Evangelia Sacramenta præstent*, *cit. can. Hortamur*, ibi: *Tactis Sacrosanctis Evangeliis*, *& Clem.* 1. *§. Porro*, *de Hæreticis*, ibi: *Jurabunt ad Sancta Dei Evangelia corporaliter a se tacta*.

40 Episcopi autem non jurant tactis corporaliter Sacris Evangeliis, sed tantummodo iis coram se positis, & inspectis tacto suo pectore jurant. *Authent. Sed Judex*, *Cod. de Episcop. & Cleric. & c. Ultim.* juncta Glossa *ibidem verb. Per te ipsum*, *de juramento calumniæ*, Vestrius *in practic. lib.* 6. *c.* 2. *n.* 7. Farinac. *quæst.* 74. *num.* 81. *&* 82. Pirhing *loc. cit. n.* 121. & alii, id extendentes etiam ad alios Sacerdotes, aliasque personas in Sacris constitutas juxta praxim, & consuetudinem fere generalem.

41 Testes possunt interdum testificari de consensu partium etiam sine juramento: Potest enim a partibus tale juramentum ipsis remitti. *Communis*, per textum *in c. Tuis quæstionibus* 39. *de Testibus*, ibi: *Testes producere absque juramenti depositione non possunt, nisi forte a parte remittatur adversa*.

42 Testes examinandi sunt ab ipsomet Judice. *Auth. Ut defuncti, seu funera cap.* 2. *collat.* 5. *Novella* 60. & concordat *l. Testium* 3. *ff. de Legibus*. Et id ut possint a Judice terreri, & cogi justum testimonium ferre, ut dicitur *in cit. Authent.* seu *Novella*, & notat Glossa communiter recepta *ibid. verb. testibus*.

43 Ob justam tamen causam, ut si Judex fuerit legitime impeditus, aut testes fuerint remote absentes, ita ut difficulter ad judicem accedere possint, potest judex alteri personæ idoneæ eorum examen committere, *cit. Novella* 60. *cap.* 2. *l. Judices* 18. *Cod. de Fide instrument. c. Constitutus* 3. *§. Præterea*, *de Fidejussor. c. Mulieres* 2. *de Judiciis in* 6.

44 Testes secreto, & singillatim seorsim ab aliis sunt examinandi, & non plures simul; *c. Venerabilis* 52. *de Testibus*, juncta Glossa communiter recepta *ibid. verb. Examinare*; *c. Inquisitionis* 21. *§. Tertiæ dubitationis*, *de accussationib.* ibi: *Qui post juramentum interrogati secreto*, *l. Nullum* 15. *Cod. de testibus*.

45 Potest tamen, immo debet judex adhibere Notarium, seu duos viros idoneos, qui testium depositiones conscribant, *c. Quoniam* 11. *de probationib.*

46 Et insuper in examine testium super crimine Hæresis præter Notarium adhiberi debent aliæ duæ religiosæ, & discretæ personæ, textu expresso *in cap. Ut Officium* 11. *§. Verum quia*, *de Hæreticis in* 6.

47 Examinatio testium ordinarie fit in loco judicii, & ante prandium, dum testes adhuc sunt jejuni, & melius sibi præsentes existunt, *c. Placuit* 1. *de testibus*, ibi: *Ac nullus testimonium dicat, nisi jejunus*, quod tamen, ut notat Glossa communiter recepta, *ib. verb. Jejunus*: *Hoc de honestate dictum est, non de necessitate*; per text. *in c. Honestum* 16. *caus.* 22. *q.* 6. ibi: *Honestum etiam videtur, ut qui in sanctis audet jurare, hoc jejunus faciat cum omni honestate, & timore Dei*.

Unde si opus sit, aut expediens videatur, po- 48
test examinatio testium fieri etiam post prandium ipsis testibus non jejunis, ut constat de communi consuetudine, & etiam extra locum Judicii, ubicumque expediens visum fuerit. Glossa communiter recepta *in cit. c. Quoniam* 11. *verb. Tempora*, *de probationibus*, ibi: *in quo loco facta sint*, Abbas *ibid. n.* 31. & alii passim id desumentes ex ipsomet Textu dicti Canonis, dum ibi jubetur Notarius in actis Judicii scribere depositiones Testium, *loca designando*, *& tempora & personas*.

Personæ egregiæ, quando producuntur in testes, 49
domi suæ examinari possunt, ac debent, text. expresso *in l. Ad personas* 15. *ff. de Jurejurando*, ibi: *Ad personas egregias, eosque qui valetudine impediuntur, domum mitti opertet ad jurandum*.

Inter *personas egregias* comprehenduntur Episco- 50
pi. *Authent. Sed Judex*, *Cod. de Episcop. & Cleric.* Immo etiam Presbyteri, & Diaconi, vel etiam alii Clerici. Abbas *in c. Si qui testium* 8. *num.* 5. *&* 6. *de Testibus*, Pirhing *loc. cit. num.* 189. Reiffenst. *loc. cit. num.* 505. Farinac. *de Testibus quæst.* 77. *num.* 213. cum aliis ibi citatis; Item Personæ illustres, & in dignitate constitutæ. Felin. *in c. cap. Si qui testium n.* 6. Farinac. *loc. cit. num.* 210. Pirhing *l. c. nu.* 189. Reiffenst. *loc. c. n.* 105. Item Doctores *l. Medicos* 6. *Cod. de Professoribus*, Glossa *in c. l. Ad Personas*, 15. *verb. Ad personas*, *ff. de Jurejurando*, Abbas *l. c. n.* 5. Farinac. *l. c. n.* 214. Pirhing *cit. n.* 189. Reiffenst. *cit. n.* 505. Item Milites, seu Equestris ordinis personæ, Pirhing *loc. cit. num.* 189. Reiffenst. *loc. c. n.* 505. Farinac. *l. c. n.* 223. cum aliis ibi allegatis.

Eodem privilegio gaudent etiam testes valetudi- 51
narii, & senes, vel debilitate confecti, aut paupertate depressi, ita ut coram Judice commode comparere nequeant propter virium imbecillitatem, vel quia cum honestæ personæ sint, non sine dedecore suo ad locum Judicii venire possunt; Unde etiam ad horum testimonium recipiendum debet judex mittere personas idoneas, & discretas, textu expresso *in cap. Si qui testium* 8. *de Testibus*, ibi: *Si qui testium valetudinarii sunt, & senes, vel debilitate confecti, ac paupertate depressi, ita quod non possint ad vestram præsentiam adduci, ad ipsos recipiendos mittatis personas idoneas, & discretas*, juncto ejus Summario sic dicente: *Judex mittere debet examinatorem discretum ad testes recipiendos, qui ad eum commode venire non possunt*, *cap. Mulieres* 2. *de Judiciis*, ubi idem de femmis statuitur.

Quod autem dictum est *supra num.* 50. de perso- 52
nis egregiis, v. gr. Personis Illustribus, Doctoribus, Militibus &c. locum non habet in causis Criminalibus, quia in his magis decet, ut Personæ etiam egregiæ ad judicem se conferant, quam judex ad ipsas. Abbas *l. c. n.* 1. Felin. *l. c. n.* 2. Farinac. *l. c. num.* 235. *&* 238. Pirhing *l. c. num.* 190. & alii per text. *in Authent. Apud eloquentissimum*, *Cod.* *de*

de Fide instrumentor. ibi: *Sed hoc in Civilibus tantummodo causis, nam in Criminalibus testes apud Judices repræsentandi sunt, & cum res exegerit, tormentis subjiciendi*, juncta Glossa *in citat. cap. Mulieres, verb. Jure prohibente*, ibi: *Jure prohibente,*
53 *ut in Criminali criminaliter intentata*. Et id supracitati Doctores extendunt etiam ad causas Civiles valde arduas, quia causæ Civiles valde arduæ, & magni momenti æquiparantur causis criminalibus, *arg. l. Advocati, Cod. de Advocat. diversor. Judicior.*

54 In examinatione testium ultra interrogatoria generalia, quæ eis fieri solent, nempe cujus sint ætatis, & conditionis, an sint conjuncti producenti, an inimici parti adversæ, an subornati, an in causa controversa interesse habeant, & hujusmodi, sunt eis facienda interrogatoria specialia circa causam controversam, & ejus peculiares circumstantias, quæ generatim ad decem reducuntur, prout habentur expressæ *in cap. Cum causam 37. de Testibus*, ibi: *De singulis circumstantiis prudenter inquires, de causis videlicet, personis, loco, tempore, visu, auditu, scientia, credulitate, fama, & certitudine*, Quæ decem particularia interrogatoria breviter a Glossa *ibidem verb. Tempore*, sequentibus versiculis perstringuntur.

Auditus, visus, persona, scientia, causa,
Fama, locus, tempus, ac certum, credulitasque;
Dum testes recipit, Judex hæc cuncta notabit.

55 In testibus examinandis sunt omnino evitanda interrogatoria suggestiva, utpote in jure expresse prohibita: Unde tenetur judex ab ipsis abstinere, non solum quando tendunt in damnum Rei, sed etiam quando tendunt in damnum Fisci. Ita Farinac. *de Testibus q. 79. n. 78.* Scaccia *lib. 1. de Judiciis q. 86. n. 8. & 40.* Reiffenstuel *loc. c. n. 319.* & ipso teste Communis aliorum, per clarum textum *in l. In criminibus 1. §. 21. ff. de Quæstionibus*, ibi: *Qui quæstionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis suggerentis, quam requirentis videtur*.

56 Unde, ut vides, interrogatoria suggestiva dicuntur, & sunt ea, quæ fiunt de aliquibus in specie, sive exprimendo speciales personas, circumstantias, & qualitates alicujus causæ Civilis, vel Criminalis, seu rei gestæ, aut criminis commissi, ut si judex interroget testem, an viderit, quod Paulus occiderit Petrum tali die, in tali loco, percutiendo ipsum baculo, vulnerando in capite &c. seu, an viderit Cajum tali die furari Calicem in tali Sacello, furari equum in tali modo, die &c. hoc enim modo dicitur testis interrogari per suggestionem, suggerendo nempe, seu ipsi indicando quid respondeat, scilicet: *Ita vidi quod Paulus occiderit Petrum tali die, & loco percutiendo ipsum baculo, & vulnerando in capite* &c. seu, *vere vidi Cajum tali die furari Calicem in tali Sacello, furari equum in tali Domo, tali die* &c. Farinac. *tom. 3. Praxis Criminalis q. 84. num. 91. & 92.* Scaccia *lib. 1. de Judiciis cap. 86.* Reiff. *loc. cit. num. 516.* & alii.

Duplex autem potest esse suggestio, scilicet 57 aperta, & palliata. *Suggestio aperta* dicitur, quando de ea aperte, seu clare constat ex ipsamet facta interrogatione, uti liquet in allatis exemplis. *Suggestio palliata* dicitur, quando tecto aliquo modo aperitur via respondendi, sed de ea ex interrogatione non apparet; Et hoc dupliciter accidit; Primo quando nullo modo apparet, de qua re testis fuerit interrogatus, ut si in Actis scribatur: *ad opportunam interrogationem respondit*. &c. Sic enim libera datur via respondendi; Secundo quando interrogans prævenit testem in responsione, quasi subtiliter ei indicando modum respondendi; seu quando interrogans prævenit Reum in responsione, si ipsemet Reus interrogetur, quasi subtiliter ei indicando modum evadendi. Farinac. *loc. c. num. 91. 92.* Scaccia *cit. cap. 86. num. 8. & 40.* cum aliis ibi citatis, & litteraliter Reiffenstuel *loc. c. num. 517.*

Confessio Rei per interrogationem suggestivam 58 extorta, non præcedentibus signis, non sufficit ad ipsum condemnandum, & omnia inde secuta sunt penitus nulla, & invalida. Scaccia *lib. 1. de Judiciis c. 86. num. 7. & 40.* Farinac. *tom. 3. Prax. Crim. q. 93. n. 84.* cum pluribus aliis ibi allegatis; Reiffenstuel *l. c. n. 521.* Ludovicus de Ameno *in Pract. Crim. tit. 19. §. 4. n. 17.* & ipso teste alii communiter. Et ratio est, quia interrogationes suggestivæ sunt omnino in jure prohibitæ, *cit. l. in Criminibus 1. §. 21. ff. de Quæstionibus*. *Quæ* autem *contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi* textu expresso *in cap. Quæ contra Jus 64. de Regul. jur. in 6.* & concordat *can. Imperiali 13. caus. 25. q. 2. & l. Non dubium 5. Cod. de Legibus*.

Additiones ex aliena manu.

Nunc (ait Imperator Constantinus *in L. 9. §. 15. Cod. de Testib.*) *manifeste sancimus, ut unius omnino Testis responsio non audiatur etiamsi præclaræ Curiæ honore fulgeat*: Quod adeo Doctores extendunt, ut ne consuetudine quidem, aut per summum Principem introduci possit, ut uni Testi plene credatur. Confer *Umm. ad Process. disput. 17. num. 42.* 59

Justa vero ratione evenire interdum potest, ut 60 unico Testi credatur; *Horn. dissert. de Probat. per unic. Test.* Quorsum in praxi recurri solet, quando Persona in officio publico constituta de illis testificatur, quæ egit ratione officii, vel coram ipso gesta sunt. Et ita credendum est judici, si asserat testamentum coram se conditum fuisse, licet vel maxime juramentum non præstet; *Carpzov. Iurisprud. Forens. part. 1. Const. 16. definit. 27. Philippi decis. 44. observ. 3. n. 18.*

Sic etiam Nuncio publico in iis, quæ ad officium 61 ejus spectant, creditur, non item in illis, quæ extra officium sunt. Adi *Mev. ad jus Lubecens. lib. 1. tit. 1. art. 3. n. 17.* veluti si testificetur de exequutione eorum, quæ ipsi sunt commissa; *L. 5. Cod.* 62 *de Exact. Tribut.* nequaquam vero de facto Tertii. Idem quoque hodie locum habet quoad Actuarios, Secretarios, &c. quum æque juratæ personæ sint, ut

fidem publicam in iis, quæ ad officia eorum spectant, habere debeant; *Philippi ad decis.* 38. *observ.* 3.

63 Natura quoque negotii admittit aliquando probationem per unum Testem, veluti si in summariissimo de præsentanea possessione agatur; *Brunemann. in L.* 91. *Cod. de Testib. Horn. dissert. cap.* 3. *num.* 5.

64 Pro rei vero gravitate quandoque ne duo quidem Testes sufficiunt, ut patet *ex L.* 18. *Cod. de Testib.* Disponit hic Imperator, quod contra debitum in scriptis contractum Testes non facile audiendi sint, qui solutionem probare velint. Quin potius qui exceptionem solutionis recte docere vult, producere debet vel quinque Testes idoneos, & summæ integræque opinionis, qui solutioni præsentes fue-
65 rint, vel per apocham. Cæterum moribus non quinque amplius Testes requiruntur, sed duo sufficiunt; *Ant. Faber in Cod. lib.* 4. *titul.* 15. *defin.* 23. *nu.* 12. & *sequent. Guaelin. de Jur. novissim. lib.* 4. *cap.* 11. *Gronovvegen. de Leg. Abrog. ad dict. L.* 18. *n.* 4. *Sande lib.* 1. *tit.* 10. *defin.* 1.

66 Simile quid est in *L. ultim. Cod. Si certum petatur*, ubi cavetur, ut si debitum excedat 10. libras auri, hic Chirographum & quitantia alias robur non habeant, nisi trium testium subscriptione munita sit. Sed moribus nec sequiritur hæc trina testium subscriptio; *Guaelin. loco mox citato*, *Gronowegen. ad dict. L. ult. Christin. vol.* 5. *decis.* 5. *n.* 8.

Articulus III.

Quoad testium exceptionem, seu reprobationem, coactionem, & obligationem.

1 Exceptiones, quæ testibus objici possunt, sunt triplicis generis, scilicet contra personas testium, contra examen testium, & contra depositiones, seu dicta testium. Hiltropius *in Process. Judicial. tit.* 9. *cap.* 6. Pirhing *loc. cit. num.* 239. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 334. & alii.

2 Exceptio *contra Personas testium* fit opponendo ipsis, quod vel omnino, vel saltem respectu talis causæ inhabiles sint ad ferendum testimonium; Et qui sint tales sic inhabiles, abunde patet ex supradictis *art.* 1.

3 Exceptio *contra examen testium* fit opponendo, quod non sit legitime factum, vel ex defectu jurisdictionis, si nempe a judice incompetente testes fuerint examinati, v. gr. Clerici a judice sæculari sine consensu proprii superioris, vel quia testes producti, & recepti sunt ante litem contestatam, aut parte adversa non citata, aut post tertiam productionem non observata requisita solemnitate legali, aut post didicita testificata, seu cognitas depositiones eorum, aut post conclusionem in causa, sive renunciationem a partibus factam productioni testium, vel quia non jurati sunt recepti, & examinati, aut non singillatim, & seorsim in secreto, sed simul plures admissi, & hujusmodi, de quibus exceptionibus satis constat ex supradictis *art.* 1.

4 Exceptio *contra depositiones, seu dicta testium* fit opponendo, quod deposuerint contraria, sive unus testis sibi ipsi, sive unus alteri contradicat. Vel quod deposuerint singularia, vel sine certa scientia, deposuerint inverisimilia, aut penitus falsa. Vel etiam quod deposuerint per interrogatoria suggestiva sibi facta, & hujusmodi, de quibus plene constat ex dictis *supra art.* 2.

Exceptiones contra personas testium sunt opponendæ ante publicationem attestationum alioquin non valent, nisi in tribus casibus. *Communis*, textu expresso *in cap. Præsentium* 31. *de Testibus*, ubi assignantur dicti tres casus. Primo scilicet: *Si quis cum juramento firmarit, quod ad hoc ex malitia non procedat*. Secundo, *si forsan ante publicationem id fuerit protestatus*. Tertio, quando quis *ostendere poterit, quod post publicationem didicerit quod objicit in personas*. 5

Exceptiones contra depositiones, seu dicta testium opponendæ sunt post publicationem attestationum. *Communis*. Et ratio est clara, quia partes ante publicationem attestationum ignorant penitus, quid testes deposuerint, sicque nesciunt quid in eorum dictis, seu depositionibus sit reprobandum adeoque &c. 6

Et idem servata proportione dicendum venit de exceptionibus contra examen testium, tales enim exceptiones, ut de se patet, nequeunt opponi, nisi quando examine illo testium producto altera pars cognoscere potuit, istud, se non citata, aut alias illegitime fuisse attentatum, & factum. Sic præcisis verbis Reiffenstuel *loc. citat. num.* 593. & alii passim. 7

Nemo potest excipere contra, seu reprobare testes, quos induxit pro se, sed tenetur eos admittere contra se, etiam in alio judicio, nisi nova causa supervenerit. *Communis*, textu expresso *in l. Si quis testibus* 17. *Cod. de Testibus*, ibi: *Si quis testibus usus fuerit, iidemque testes adversus eam in alia lite producantur, non licebit ei personas eorum excipere, nisi ostenderit inimicitias inter se & illos postea emersisse, ex quibus testes repelli leges præcipiunt*; & concordat *can. Si testes* 3. §. *Si quis testibus caus.* 4. *q.* 2. & 3. ubi repetuntur ipsissima præcisa verba. 8

Item potest quis excipere contra, & reprobare testem antea a se productum, non solum ex inimicitia postea inter se orta, sed etiam ex quacumque nova causa de jure sufficiente ad aliquos testes repellendos, ut si postea testis ille factus sit infamis perjurus, & hujusmodi. *Communis*, *arg. cit. l. Si quis testibus* 17. *Cod. de testibus*, & *citat. can. Si testes* 3. §. *Si quis testibus caus.* 4. *q.* 2. & 3. Ubi enim eadem est ratio, ibi etiam eadem est legis dispositio; *l. Ideo* 27. *ff. de Legibus*, *l. Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquiliam*, & *c. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcopi*; Cum ratio legis sit anima legis, *leg. Cum ratio* 7. *De bonis damnatorum*. 9

Testes probatorii possunt reprobari per alios testes reprobatorios a parte adversa productos, & etiam hi ipsi reprobatorii possunt reprobari per testes reprobatorios reprobatoriorum; Ultra vero, idest contra testes suos reprobatorios reprobatoriorum non est permissum alios testes reprobatorios producere. *Communis*, textu expresso *in c. Licet dilectus* 49. *de Testibus*, juncto ejus summario sic ex- 10

expresse dicente: *Testes probatorios & reprobatorios probatoriorum reprobare licet, sed reprobatorios reprobatoriorum non licet*. Unde, ut vides, ad æqualitatem servandam in judiciis, & ne veritas succumbat, ac per falsos testes opprimatur, jure merito tam actori, quam reo permittitur reprobare, tum testes probatorios super principali negotio ab altera parte productos, tum etiam horum reprobatorios, & ne detur processus in infinitum, statuitur, quod in tertia productione testium priores testes reprobantium utrobique detur status, nec ultra ad quartam testium productionem contra tertios productos possit procedi; textu expresso *in cit. c. Licet dilectus*, ibi: *Ne si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari contingat*.

11 Testes autem *probatorii* dicuntur, & sunt illi, qui super causa, seu negotio principali producuntur ad probationem illius; Testes reprobatorii vero dicuntur, & sunt illi, qui ab altera parte producuntur ad reprobandum, seu refutandum personas, aut dicta illorum testium probatoriorum, probando scilicet per eos, quod testes illi probatorii sint a jure inhabiles, utpote servi, infames, & hujusmodi, aut quod eorum depositio sit contradictoria, falsa &c. & sic ipsi nihil probent. *Testes reprobatorii reprobatoriorum*, tandem dicuntur, & sunt illi qui vicissim producuntur ad reprobandum personas, aut dicta testium reprobatoriorum. *Sic in re Doctores communiter*, id desumentes *ex cit. cap. Licet Dilectus 49. de Testibus*, & ejus Summario, *& cap. Præsentium 4. de Testibus in 6.* juncto pariter ejus summario.

12 Quando testes legitime citati venire, aut testificari in causa civili recusant, tunc per judicem sive ordinarium, sive delegatum ad testificandum compelli possunt. *Communis*, textu expresso *in c. Causam 1. de testibus cogendis*, ibi: *Mandamus quatenus testes ab alterutra partium in suæ assertionis testimonium invocatos, ne veritatem occultent, diligentius moneas, & inducas; Si autem odio, vel gratia, vel timore se subtrahant, eos ad ferendum testimonium coram præfatis judicibus, vel eorum nuncio, quem ad hoc miserint, Ecclesiastica districtione compellas*, juncto ejus summario sic dicente. *In causa civili monendi, & inducendi testes sunt ad testificandum. Et si se subtrahant odio, gratia &c. compelluntur*, & concordant *c. Cum super 2. cap. Super eo 3. cap. Pervenit ad audientiam 4. cap. Pervenit ad nos 5. cap. Ceterum 6. eod. l. Temporibus 1. §. 3. ff. de inspiciendo ventre*, cum similibus.

13 De jure civili etiam in causis criminalibus cogi possunt testes laici ad testificandum. Pirhing *lib. 2. decretal. tit. 21. n. 15. in fin.* Reiffenstuel *ibid. n. 18.* Sigismund. Scaccia *lib. 2. de Judiciis cap. 10. num. 13.* Julius Clarus *in Praxi criminal. l. 5. §. final. q. 24. n. 21.* testans sic servari in jure civili de communi consuetudine, *arg. l. Si quando 19. Cod. de Testibus*, juncta Glossa *ibid. verb. causis*, cum similibus, *& cap. Super eo 3. in fine, de testibus cogendis*.

14 De jure canonico in causis criminalibus criminaliter motis testes etiam laici ordinarie cogi non possunt ad testificandum: Sic Glossa *in cap. Super eo, verb. Passim*; *in cap. Pervenit ad nos, verb. Recusant*, *in cap. Dilectorum, verb. Super criminibus, de testibus cogendis*, Pirhing *loc. cit. num. 11.* cum Innocent. Abbate, Imola, & aliis ibi citatis, testans insuper sic sentire alios canonistas communiter, Reiffenstuel *l. c. n. 20.* Farinac. *Tract. de Testibus qu. 78. n. 115.* dicens hanc esse communem sententiam canonistarum per text. *in cap. Dilectorum 10. n. 11. vers. in occultis, de testibus cogendis*, ibi: *Testes qui fuerint nominati, præterquam super criminibus (si se gratia, odio, vel timore subtraxerint) per censuram Ecclesiasticam cogatis veritati testimonium perhibere*, ubi, ut vides, expresse excipiuntur causæ criminales per verba: *Præterquam super criminibus*.

15 Et a fortiori dicendum est, quod testes etiam laici cogi non possunt ad testificandum de crimine occulto, & non notorio, quamvis forte duobus, vel tribus cognitum sit, textu expresso *in cap. Super eo 3. de testibus cogendis*, ibi: *Verum si non est notorium, & is, qui convenitur, factum negaverit, testes, qui interfuerunt facto, movendi sunt, non cogendi, ad ferendum testimonium veritati*, & sic tenent Jo. Andr. *in cit. cap. Dilectorum 10. num. 11. vers. In occultis, de Testibus cogendis*, Laym. *lib. 3. Theolog. moral. tract. 6. cap. 4. n. 9.* Farin. *q. 78. num. 121.* cum aliis ibi allegatis, Reiffenstuel *loc. cit. n. 12.* ubi allegat S. Thomam, & alios.

16 Item nec cogi possunt testes etiam Laici ad testificandum in causis criminalibus, quando ex tali depositione, seu testificatione imminet ipsis testibus grave periculum v. g. capitalis inimicitiæ. Baldus *in cit. cap. Dilectorum n. 6.* & Felinus *ibid. n. 3.* Layman *l. c.* Pirhing *loco citato* Reiffenstuel *loco cit. num. 23.* Lessius *lib. 2. de Justit. cap. 30. dub. 6. n. 50.* Menochius *de Arbitrar. Judic. lib. 2. casu 487. n. 3. & seq.* & alii passim. Et ratio est, quia nemo potest cogi testificari in præjudicium suorum consanguineorum, vel affinium, textu expresso *in l. Lege Julia 4. ff. De testibus*, quæ est canonizata (* Vide supra *art. 1. n. 110.* *) *in cap. Si testes caus. 4. q. 2. & 3. §. Lege Julia*; Et concordat *l. Parentes, & liberi 6. Cod. de testibus*, cum similibus, ergo multo minus cogitur quis testificari in tam grave proprium præjudicium, ut est inimicitia capitalis.

17 Dantur tamen varii casus, in quibus etiam de jure Canonico cogi possunt testes ad testificandum etiam in causis criminalibus criminaliter motis. Et signanter quando veritas aliter haberi non potest, textu expresso *in cap. Pervenit ad nos 5. de Testibus cogendis*, ibi: *Qui .... testificari recusant, si aliter veritas nequiverit elici, ad illud sunt per censuram Ecclesiasticam compellendi*, juncto ejus Summario sic habente: *Si res aliter probari non potest, & in causa criminali compellendi sunt testes*. Et sic Glossa *ibid. verb. Ecclesiasticis*; Abbas *in cit. cap. Dilectorum n. 6.* Socinus *in Fallentiis Regul. 417. fallen. 2.* Farinac. *d. q. 78. n. 121.* cum plurimis aliis ibi citatis, Pirhing *l. c. n. 13.* Reiffenstuel *loc. cit. nu. 25.* & alii.

18 Item compelli possunt testes ad testificandum etiam in criminalibus, quando malitiose se subtrahunt a ferendo testimonio timore adversæ partis, aut gratia, vel odio aliquo, *c. Super eo 3. de Testibus*

bus cogendis, juncto ejus Summario, in quo dicitur: *Testis, qui timore adversæ partis se subtrahit, testificari compellitur*: Adde etiam in criminali secundum communem intellectum, *cap. Cum contra 9. eod.* ibi: *Nos igitur respondemus, quod testes prædicti, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per Censuram Ecclesiasticam, debes appellatione remota compellere veritati testimonium perhibere*, juncto ejus Summario sic dicente: *Testes, qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt*. Farinac. *qu.* 78. *nu.* 127. cum plurimis aliis ibi citatis, Pirhing *loco cit. num.* 14. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 26. & alii passim.

19 Item Testes etiam in Criminalibus cogi possunt ad testificandum, quando pars adversa malitiose impedit eorum productionem, *c. Pervenit ad audientiam* 4. *de testibus cogendis*, juncto ejus Summario sic habente: *Compelluntur testes etiam in criminali quos accusatus malitiose accusatori subtrahit*. Pirhing *l. c. n.* 14. cum aliis ibi allegatis, Reiff. *l. c. nu.* 26. Farin. *l. c.* & alii passim.

20 Item testes cogi possunt ad testificandum in crimine Hæresis, Læsæ Majestatis, Conjurationis, Simoniæ, & aliis similiter atrocioribus delictis. *Communis*, per claros textus *in c. Si qui per capillum* 10. *caus.* 22. *q.* 1. *c. Venerabilis* 11. *de testibus cogendis*, juncto ejus Summario sic habente: *Ad detegendam veritatem conjurationis coguntur socii, etiam jurati*, cum similibus aliis.

21 Ad testificandum regulariter in nulla causa cogi possunt parentes, & liberi contra se invicem, immo isti neque volentes admittuntur. *Communis*, textu expresso *in l. Parentes 6. cod. de testibus*, ibi: *Parentes, & liberi invicem adversus se, nec volentes, ad testimonium admittendi sunt*. Et concordat *c. Si Testes* 3. §. *Parentes caus.* 4. *q.* 2. & 3. ubi ipsissima verba repetuntur.

22 Item regulariter in nulla causa cogi possunt ad testificandum agnati, & cognati contra suos consanguineos usque ad tertium gradum inclusive. Colligitur aperte ex *l. Lege Julia* 4. *ff. de testibus*, & *c. Si testes* 3. §. *Lege Julia caus.* 4. *q.* 2. & 3. in quo utroque loco expresse cavetur, ne consanguinei inviti cogantur adversus se dicere testimonium usque *ad Sobrinam, Sobrinove natum*, qui tertio gradu ab invicem distant ut patet ex Arbore Consanguinitatis.

23 Item regulariter in nulla causa cogi possunt ad testificandum contra se invicem Socer & Socrus; Gener & Nurus; Vitricus & Noverca; Privignus & Privigna, Patruus & Amita; Avunculus & Matertera, Maritus, & Uxor, & hujusmodi affines, *cit. l. Lege Julia*, & *cit. c. Si testes* 3. §. *Lege Julia caus.* 4. *q.* 2. & juncta Glossa *ibid. verb. Imperari*, cum similibus, Pirhing *loc. cit. nu.* 23. & alii communiter.

24 Item regulariter in nulla causa cogi possunt Liberti ad testificandum contra patronos, nec Patroni contra suos Libertos, textu expresso *in cit. l. Lege Julia*, & *cit. cap. Si testes* §. *Ne Liberto*, & §. *Ne patroni*. Et concordat *l. Libertorum* 12. *Cod. de testibus*, cum similibus.

25 Item regulariter in nulla causa cogi possunt ad testificandum senes majores 70. annis, valetudinarii, milites, & illi, qui cum Magistratu Reipublicæ causa absunt, vel quibus venire non licet, textu expresso *in cit. can. Testes* 3. §. *Inviti caus.* 4. *quæst.* 1. & 3. & *l. Inviti, ff. de Testibus*, cum similibus.

Notanter autem in conclusionibus *a num.* 20. dicitur *Regulariter*, quia supradicti privilegiati cogi possunt ad testificandum in aliquibus casibus. Et signanter, quando veritas aliter quam per ipsos haberi non potest. *Communis*, per textum *in cap. Pervenit ad nos* 5. *de Testibus cogendis*, ibi: *Si aliter veritas nequiverit elici*, *cap. Venerabilis* 11. *eod.* ibi: *Ne pro defectu testium pereat sua Justitia*, *can. Quamquam* 2. *caus.* 14. *q.* 2. ibi: *Ne veritas occultetur*, cum similibus. Et ratio est, clara, quia tunc favore eruendæ veritatis eorum privilegium cessat, cum publica utilitas, quæ in perhibendo testimonio veritati versatur, merito præponderare debeat. 26

Item dicti privilegiati cogi possunt ad testificandum in crimine Læsæ Majestatis, Hæresis, & aliis attrocissimis exceptis criminibus. Farinac. *tract. de testibus quæst.* 55. *num.* 160. & *seq.* Pirhing *loc. cit. num.* 23. & alii communiter. Vide dicta *art.* 1. *a num.* 79. 27

Clerici autem, & Religiosi, ubi agitur de imponenda pœna sanguinis, ne quidem cogi possunt ad testificandum in dictis criminibus exceptis propter periculum Irregularitatis, ut notat Reiffenstuel *loco cit. num.* 37. & fusius id probat *lib.* 2. *decretal. tit.* 20. *a n.* 170. solvens contraria. Vide *art.* 1. *n.* 102. 28

Clerici, si non adsint alii testes, cogi possunt ad perhibendum testimonium veritatis, etiamsi cederet in aliquod damnum Ecclesiæ. Glossa unica *in cap. Cum nuncius* 12. *de testibus*. Abbas *ibid. n.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. tit.* 21. *nu.* 41. & alii passim. Et ratio est, quia in defectu probationum cessat omne privilegium, ne veritas occultetur, & injustitia foveatur, per Jura adducta *supra nu.* 25. Iniquum enim esset Ecclesiam contra alium injuste locupletari, aut manuteneri, atque etiam gravi alterius læsione veritatem opprimi. 29

Non obstante juramento, quo testis juravit, se nihil dicturum, neque depositurum in judicio, potest is ad testificandum compelli. *Communis* textu expresso *in cap. Pervenit ad audientiam* 4. *de testibus cogendis*, juncta Glossa *ib. verb. Juramento adstrinxit*, *cap. Venerabilis* 11. *eod.* juncto ejus Summario sic dicente: *Ad detegendam veritatem conjurationis coguntur socii etiam jurati*. Et concordat *cap. Intimavit* 18. *de testibus*, ibi: *Injungimus ut... eos qui sunt juramento adstricti.,... in testimonium recipere non postponas*. Item *cap. Constitutis* 45. *de Testibus*, ibi: *Illos autem, quos, ut dictum est, jurasse constiterit, quod contra Archiepiscopum nihil dicerent, denuncies juramento hujusmodi non teneri*. Item *cap. Olim* 26. *de accusationibus*, ibi: *Juramentis, si qua de tacenda veritate Abbas extorserit, relaxatis*. 30

Immo talis potest testificari nulla prævia dicta sui juramenti absolutione. Glossa *in cit. cap. Venerabilis* 11. *verb. Absolvant, de Testibus cogendis*, Abbas *ibid. num.* 3. Pirhing *lib.* 2. *Dec. t.* 31. *n.* 29. Reiffenstuel *ibid. num.* 45. Vallens. *ibid. num.* 3. Mascard. *de probationibus*, *q.* 5. *proœmial. n.* 48. & 54. 31

& 54. Farinac. *d. q.* 78. *num.* 150. *&* 151. Et ratio est, quia cum tale juramentum sit temerarium, & contra bonos mores præstitum, ne scilicet veritas manifestetur, & justa sententia sequatur, non est obligatorium, textu expresso *in cap. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum*. Unde absque ullo periculo perjurii potest quis ipsi contravenire, *cap. Quanto* 18. *de Jurejurando*, juncto ejus Summario, in quo sic habetur: *Jurans scienter illicitum non indiget absolutione, sed tenetur illud non observare. Cum*, ut dicitur *ibidem* in textu *Cum juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum*. Et concordant *cit. cap. Constitutis* 45. *de Testibus*, per textum adductum numero antecedenti, ubi, ut vides, posteriora illa verba: *Denuncies juramento hujusmodi non teneri*, aperte indicant tale juramentum ipso jure fuisse invalidum, veluti contra bonos mores præstitum, quia ibi Pontifex non mandat suo Delegato, ut illos, qui sic jurarunt, a suo juramento prius absolvat, sed solum ut denunciet illos, tali suo facto juramento non teneri.

32 Recte tamen monent supracitati Doctores, & alii, quod consultius sit absolutionem ejusdem ad cautelam petere, vel saltem quod judex prius declaret nullitatem ejus, *arg. cap. Veniens ad Apostolicam* 38. *in fine, de Testibus*, ibi: *Ad cautelam absolvatis eosdem, ut vocati ad testimonium libere valeant pro utraque parte testari*.

33 Testes an, & quando possint, vel non in præstando juramento uti restrictione mentali, seu amphibologia, aut æquivocatione, Vide verb. *Juramentum art.* 1. *a num.* 13. & verb. *Restrictio mentalis per tot. &* vide etiam aliqua ad rem sub verb. *Reus*.

34 Obligatur testis sub gravi peccato & caritate, & sponte sua testimonium dicere, quando proximus in gravi necessitate de vita, fama, vel bonis fortunæ periclitatur, & malum, testando, impediri potest. *Communissima Doctorum* in materia de Caritate; Tunc enim urget Caritas, ut innocenti, & sic indigenti succurramus.

35 Ex justitia autem legali, seu ex obedientia tenetur sub gravi testimonium ferre solum, quando a competente judice legitime est citatus, & interrogatus. *Sic Doctores communiter* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. *num.* 2. & Scoto *in* 4. *dist.* 15. *q.* 3. Et ratio est manifesta, quia justo legitimi Superioris præcepto in re gravi, ut est præceptum legitimi judicis juridice interrogantis, & testimonium exigentis, parendum est sub mortali.

36 Tunc vero judex juste, sive juridice exigit a testibus testimonium, quando hominis infamia, justa accusatio, vel denunciatio criminis cum semiplena probatione, vel aliis indiciis sufficientibus ad testes examinandos, præcesserunt. Sic ex communi Lessius *lib.* 2. *c.* 30. *dub.* 6. Layman *Theol. moral. l.* 3. *tract.* 6. *cap.* 4. *n.* 8. Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *in VIII. præcept. Decalog. cap.* 4. *sect.* 3. *nu.* 51. & alii passim.

37 Unde testis sub mortali tenetur testimonium ferre in legitimo judicio in sequentibus casibus. I. Si de Auctore delicti sit saltem semiplene probatum, aut sufficientia de hoc habeantur indicia: II. Si procedatur via accusationis, & possit crimen sufficienter probari. III. Si Auctor laboret infamia criminis patrati. *Communis*; Et ratio est clara, quia nisi in his casibus obligetur quis testimonium ferre, nihil prodessent Tribunalia justitiæ cum maximo Reipublicæ, & Particularium detrimento.

Non obligatur autem testis, etiam interrogante, & præcipiente judice, testimonium ferre in sequentibus casibus. I. Si rem solum ex Confessione Sacramentali noverit, ut patet ex dictis sub verb. *Juramentum art.* 1. *num.* 15. II. Si criminis notitiam accepit sub secreto naturali ad honestum finem, utpote Advocatus, Medicus, Chirurgus, Obstetrix, Vir doctus, aut valde amicus &c. ad consilium, auxilium vel remedium adhibendum misero criminoso, alias secluderetur miseris subsidium necessarium. Excipe tamen, si defectu testimonii immineret Communitati, aut privato aliquod grave, & notabile damnum, quia in tali casu obligaretur ad testificandum, cum tunc non obligaret naturale secretum. III. si crimen est occultum ita ut nulla publica de eo adsint indicia, quamvis fere duobus vel tribus privatim cognitum esset: Nisi tamen crimen valde perniciosum esset Reipublicæ, quia tunc teneretur illud testificari, cum bonum commune prævalere debeat particulari. IV. Si rem noverit a personis dubiæ, aut modicæ fidei, quia tunc potest se habere, ac si nihil sciret. V. Si Auctor non laboret infamia, nec damnum timeatur postea. VI. Si notitiam delicti alteriusve secreti per injuriam accepit, v. g. litteras aperiendo, vel hominem per vim cogendo, aut per ebrietatem ad id inducendo, tunc enim id testari non tenetur: nec juste potest, cum injuria semel illata non sit extendenda. VII. Si sciat factum hominis, de quo interrogatur, a peccato & pœna alienum esse, ut si ex ignorantia hominem pro fera occidit, si rem alienam abstulit ob justam compensationem, vel gravissima necessitate coactus; tunc enim non tenetur de eo testari, immo factum simpliciter negare potest, sicuti & ipse Reus etiam addito juramento, quia interrogatio judicis procedit ex præsumptione commissæ culpæ seu de facto criminoso, quale factum recte negat etiam juratus. Sicuti ex communi docent Lessius *loc. cit. cap.* 31. *dub.* 3. *nu.* 14. Layman *loco cit. num.* 9. *verb. Si scias*, Sporer *loc. cit. num.* 52. & alii passim. VIII. Si ex testificatione sibi, vel suis notabile damnum immineat, non tenetur testari, nisi crimen Reipublicæ perniciosum sit, ut proditio, & hujusmodi, & alia ratione impediri non possit. Sic docent Navar. 1. *Manual. cap.* 25. *& in Canon. Inter* 11. *q.* 3. Petrus Navarra *lib.* 2. *cap.*4. Lessius *lib.*2. *c.*30. *&* 31. Layman *lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 4. *& lib.* 4. *tract.* 3. *cap.* 14. Busemb. *lib.* 4. *c.* 3. *art.* 4. *dub.* 6. secutus a la Croix *lib.* 4. *n.* 1514. Sporer *loc. cit. n.* 52. Henno *tom.* 2. *tract.* 2. *disp. accessoria quæst.* 4. *conclus.* 2. Pontas verb. *Testis*, Merbesius *t.* 1. *Summ. Christ. part.* 2. *quæst.* 192. & alii passim. 38

Unde in dictis casibus, & quoties judex non legitime interrogat, licitum est testimonium recusare, subterfugere, tergiversari. Aut, si necessario sit respondendum, veritatem dissimulare, aut aliqua licita amphibologia, vel restrictione mentali eludere, juxta notata, & dicta sub verb. *Juramentum* 39

tùm art. 1. *a num.* 13. verb. *Restrictio mentalis per tot.* & partim sub verb. *Judex*, ac verb. *Reus*. Vide *ibi*. *

40 Testis in pluribus peccat. Et signanter si affirmet, quod ignorat. Item si veritatem, quam debebat celare, aperiat. Item si se occultet, ne interrogetur, casu quo tenetur testari. Item si judici, juste, & legitime interroganti ad rem non respondeat. Item si pretium pro dicenda veritate accipiat, sicuti peccat judex, si pretium accipiat pro ferenda sententia justa, cum nemo possit aliquid accipere pro eo, ad quod tenetur ex officio. Vide verb. *Judex a num.* 33.

41 Testis, qui ex malitia scienter falsum deposuit, præter pœnas perjurii, quas incurrit, tenetur etiam ad restitutionem totius damni inde sequuti propter injustitiam commissam. *Communis*. Item tenetur

42 talis malitiosus, & falsus testis revocare suum falsum testimonium cum pari suo damno, & periculo, etiam vitæ, si Reus a se injuste pro tali testificatus, de ea periclitetur, & putetur revocando aliquid effecturus. *Communis*. In damno enim æquali potius habenda est ratio innocentis.

43 Si autem testis ex ignorantia invincibili, inadvertentia, aut oblivione inculpabili falsum deposuit; quamvis teneatur retractare id quod dixit, & damnum impedire eo modo, quo potest, non tenetur tamen ex justitia ad restitutionem damni illati; cum neque teneatur ex re accepta, neque ex injusta acceptione, seu ex delicto, & vere injustitiam non commiserit. Cajetanus 2. 2. *qu.* 70. *art.* 4. Navarrus *in Manuali cap.* 25. *num.* 40. Sanchez *tom.* 2. *Consil. moral. l.*6.*cap.* 5. *dub.* 7. Busemb. *loc. cit.* Lezana *in Summa qq. Regular. verb. Testis Regular. num.* 4. Diana, Fagundez, Corduba, & alii passim.

44 Item ad restitutionem non tenetur talis testis in casu quo a parte rei per suum falsum testimonium nihil effecerit, seu nullum damnum causaverit, ex quo per falsa testimonia aliorum jam tota causa damni fuerit posita, ita ut judex ex hoc testimonio nihil penitus fuerit motus. Lessius *lib.* 2. *cap.* 30. *dub.* 7. Diana *part.* 3. *resolut.* 105. Fagundez *in VIII. præcept. Decaleg. lib.* 8. *cap.* 42. *n.* 3. Busemb. *loc. c. circa finem*, & alii.

45 Testis autem, qui falsum deposuit, non scienter, nec ex notabili negligentia, seu non ex culpa lata, sed tantum ex culpa levi, licet non teneatur ad restitutionem totalis damni, tenetur tamen ad restitutionem partis juxta proportionem culpæ. Navarr. *loco cit. n.* 49. Sanch. *loco cit. dub.* 27. Fagundez *loco cit. n.* 1. Lezana *loco cit. n.* 4. Sotus *lib.* 5. *de Justitia q.* 7. *art.* 4.

46 Alia ad rem: Vide verb. *Judex*, verb. *Juramentum*, verb. *Restitutio*, verb. *Restrictio mentalis*, verb. *Reus*.

47 Testes plures, sed singulares quoad varios actus successivos, ex quibus unicum delictum conflatur, si non ad pœnam, sufficientes decernuntur ad torturam pro eruenda veritate. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 97. incip. *Sacerdos in æternum* §. 4. Testimonium Judicis omni exceptione majoris in an- 48
tiquis attendi debet. Idem Constit. 75. incip. *Apostolicæ servitutis* §. 15.

Testis unicus non probat de jure. Idem tom. 2. 49
Constitut. 28. incip. *Postremo mense* §. 55. Limita 50
quando testis unicus legitimis præsumptionibus, & validis conjecturis adminiculatus est. Idem *ibid.* §. 55. Item limita, ut collatio Baptismi per unicum 51
testem fide dignum probari possit. Idem *ibid.* §. 31. Testes in judiciis Civilibus, & Canonicis ad- 52
mittuntur etiam mulieres, Idem *ibid.* §. 55.

Testes *habentes notam manum*, identitatem scri- 53
pturæ autographæ non probant, nisi validis adminiculis fulciantur id est comparentur cum aliis ejusdem scriptis per peritos, qui de identitate characteris juxta eorum artis regulas judicium faciant, & hujusmodi. Idem Constitut. 46. incip. *Postulatum*. Testes examinati *turmatim* invalidam probationem 54
in causis Beatificationis, seu Canonizationis constituunt, sed de substantia examinis formalis est, ut singuli seorsim audiantur. Idem *ibid.*

Testes pro electione sepulturæ sufficiunt duo. Sic 55
expresse resolvit *Sacra Congreg. Concil. in Neapolitana Electionis sepulturæ* 13. *Febr.* 1666. *lib.*25. *Decretor. pag.* 29. *apud. Thesaur. Resolut. tom.* 2. *pag.* 304. *in causa Sorana Funerum*, §. Redacta, & sæpe alibi. Nec requiritur quod tales testes deponen- 56
tes super electione sepulturæ recipiantur medio juramento per publicum Notarium, ut expresse statuit, *eadem Sac. Congr. in Senogallien. Funerum die* 18. *Decembr.* 1739. ubi ad secundum sic propositum dubium; *An testes super electione sepulturæ deponentes, recipi debeant medio juramento per publicum notarium: sive potius sufficiat, eosdem testes deponere oretenus cum juramento coram ipsomet Parocho, vel Vicario Foraneo?* Respondit: *Ad II. Negative ad primam partem & affirmative ad secundam*. Ita apud Thesaurum Resolutionum *tom.* 9. *pag.* 156. in dicta *Senogallien. Funerum*.

Testes Synodales tum in Synodis Provinciali- 57
bus, tum Diœcesanis eligebantur viri probatæ fidei, ut Diœcesim perlustrarent, exploraturi an Synodalia statuta custodirentur, & omnia in futura Synodo fideliter referrent, quæ emendanda deprehendissent. Differebant *a Periodeutis* seu Visitato- 58
ribus, quia jurisdictione carebant. Valde utiles erant, & adhuc essent; Difficulter tamen idonei 59
inveniuntur, qui velint tale munus suscipere, adeoque fere ubique in consuetudinem abierunt, & in eorum locum suffecti sunt Fiscales Episcoporum, & Decani, hoc est Vicarii Foranei, qui utique si doctrina, pietate, prudentia & zelo præstarent, ac munus suum diligenter obirent, Synodalium Testium defectum supplerent, & compensarent. Sic pluribus ad rem erudite suo more deductis tradit Bene-

Not. Rom. Theol.

* Circa testes in ordine ad dicendam veritatem Judici legitime interroganti, absque ulla mentali restrictione, vide quæ adnotavimus supra in verb. *Accusatus*, post num. 43.

Benedict. XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* 4. *cap.* 3. *per tot.*

60 In testes assistentes Matrimonio contracto non præmissis debitis denunciationibus, excommunicatio latæ sententiæ decerni potest, Idem *ibid. lib.* 7. *cap.* 69. *n.* 2. Vide *tom.* 5. *verb. Matrimonium art.* 2. *sub num.* 1.

61 Testes de auditu auditus, allati in Processu Apostolico, conjungi non possunt in linea æqualis probationis, cum testibus de visu extantibus in Processu ordinario in causis Beatificationis, & Canonizationis Sanctorum. Benedict. XIV. in Appendice ad Tomum 4. sui Bullarii pag. 2. Constitut. incip.

62 *Cum ex relatione* §. 2. Vim tamen adminiculativam habere possunt, modo majorem, modo minorem, pro varia circumstantiarum conditione. Idem *ibidem* §. 3.

Additiones ex aliena manu.

63 Debent Testes produci coram Judice, cui fides est facienda, & quidem in loco Judicii, quum major dicatur auctoritas præsentium Testium, quam Testimoniorum, *L.* 3. §. 4. *ff. de Testib.*

64 Nihilo tamen minus potest Judex interdum examen testium delegare, præsertim in civilibus; *Nov.* 90. *c.* 5. *Auth. apud C. de fide Instrum.*

65 Hinc sponte sua fluit, Notarios non aliter posse Testes per se examinare, quam si examen hoc a judice delegatum sit. Et ita hoc examen privatum a Notario factum nullum est, Beust. *ad L.* 31. *n.* 212. *ff. de Jurejurand.* Carpzov. *lib.* 3. *Respons.* 87. *n.* 3. Grev. *Conclus.* 102. *n.* 1. & 9. atque adeo nihilominus modo probatio adhuc salva sit, denuo a Judice juramento adstringendi & examinandi sunt.

66 De cetero ubi non requiritur solemnis probatio, sed sufficit nuda demonstratio, facilius depositio Testium coram Notario admittitur, uti communiter hodie in possessorio summariissimo fieri solet, ubi præsentes, vel quasi demonstrasse sufficit.

67 Pariter in processu exequutivo ad probandam exceptionem incontinenti admitti posse examen Testium coram Notario citra delegationem, tenet Carpzov. *Jurisprud. Forens. p.* 1. *Const.* 8. *defin.* 30. quum judicium summarie peragatur.

TESTIUM PRÆSENTIA QUO AD MATRIMONIA. Vide verb. *Matrimonium quoad Impedimneta art.* 1. *nu.* 19. *ad* 113.

THALMUD HEBRÆORUM.

---

1 JUdæi dicti sunt a Juda quarto Jacobi Patriarchæ filio. Unde Palæstina Syriæ Regio, utpote ab eis inhabitata, Judææ nomen obtinuit. Joann. Bohem *de nation. mund. in Reipublic. Hebræor. cap.* 3. Card. Petra *tom.* 3. *Commentar. in Constit.* 2. *Innocentii IV. nu.* 1. Et Hebræi dicti sunt ab Heber abnepote Semi filii Noe, ut notant Tertull. *in Apol. c.* 18. & post plures Gonzal. *in cap. Judæi* 5. *nu.* 1. *de Judæis*, Petra *loco cit. nu.* 1. recte advertens, quod Sacri Canones tum antiqui, cum recentiores eos utroque nomine promiscue appellant, & Josephus *lib.* 1. *Antiquit. Judaicarum*. Alii tamen autumant Hebraicam Gentem, & linguam fuisse cognominatam ex eo quod cum ipsi Abraham de terra, & cognatione sua egredi, & terram Chanaam ingredi a Deo jusso, ut in eam terram iret, superandus fuisset Euphrates, dictus sit *Hebræus*, idest *Transitor*, & inde ejusdem Posteri Hebræi fuerint appellati.

Thalmud Hebræorum, seu Judæorum hebraice 2
idem importat, quod latine sonat disciplina, seu doctrina. Sic Decian. *lib.* 5. *tract. criminal. cap.* 12. Cardin. Petra *tom.* 3. *Commentar. in Constitut.* 2. *Innocentii IV. num.* 3. & alii. Sixtus autem Senensis *lib.* 4. *Bibliothec. Sacr.* dicit nomine Thalmud significari ingens, ac vastum opus Judaicarum Traditionum, in quo collecta sunt Decreta omnia Rabbinorum, Sammai, Hillel, Akiba, Joseph, & filiorum Asamonæi una cum aliis innumeris aliorum Magistrorum Statutis, sententiis, & tam Divinarum, quam humanarum Legum expositionibus, quibus nunc tota Judæorum natio regitur. Ab aliis vero vocatur jus Judaicum, tam civile quam sacrum, doctrinale etiam, ac Pandectæ & Digesta. Sic Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 15. *num.* 14.

Thalmud compilare cœpit quidam Judas Simonis 3
filius circa annum Christi 150. post ultimam Hierosolymæ desolationem, inde circa annum 300. auctum, & Thalmud Hierosolymitanum appellatum a quodam R. Johanna. Postremo iterum compilatum fuit cum aliis additionibus circa annum 479. a R. R. Ase, Jesse, & Hemai, quæ compilatio cum Babyloniæ contigerit, exinde Thalmud Babylonicum appellatum est, ut referunt Decianus *loc. cit. num.* 3. Cherubin. junior *ad Constitut.* 20. *Clementis VIII. schol.* 2. Voisin. *in proœm. pugion. Fidei pag.* 57. Rota *loc. cit. num.* 4. Unde Thalmud aliud est Hie- 4
rosolymitanum, & aliud Babylonicum.

Pignatell. autem *loc. cit. num.* 10. habet, quod li- 5
ber Thalmud cœptus est anno a Domino Jesu 100. ad umbilicum productus anno ejusdem 400. sed Ben-Majemon in compendium redegit Thalmud, & scripsit anno 1150. & habetur secundo loco post Bibliam; & tantæ est auctoritatis ut Thalmud.

Thalmud sive Hierosolymitanum, sive Babylo- 6
nicum, ultra infinitas ineptias, abusiones erroneas, & stultitias inauditas continet tacite, vel expresse innumerabiles hæreses, seu errores contra veteris, ac novæ legis Scripturas, nec non contumeliosas impietates, & blasphemias contra Deum, Sanctissimam Trinitatem, Salvatorem nostrum, Beatissimam Virginem, beatos Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, aliosque Sanctos Dei, Sanctissimam Crucem, Sacramenta novæ legis, sacras imagines, sanctam Catholicam Ecclesiam, Sedem Apostolicam, christianam religionem, ac christianos, ac plurima alia deliramenta, quæ videri possunt apud Sixtum Senensem *lib.* 2. *tom.* 1. *Bibliothecæ Sacræ*, Isidor. Episcop. Hispal. *lib. contra Judæos num.* 49. Marquard. *de Judæis p.* 3. *cap.* 1. *num.* 49. *inter tract. magn. tom.* 14. & plura ejusdem libri ca-

capita affert Pignatell. *cit. tom.* 5. *consult.* 14. *num.* 11. quæ referuntur sub verb. *Hebræus a num.* 38.

7 Hujus impii, nefandique Thalmud fere infinita volumina in tota Gallia reperta, fuerunt Parisiis jussu Gregorii IX. Summi Pontificis, & auxilio regis Galliæ tunc Sancti Ludovici anno circiter 1239.
8 igne combusta. Hoc idem quo ad combustionem Thalmudicorum voluminum statuerunt Innocentius IV. Clemens IV. Honorius IV. & Joannes XXII.
9 In italia quoque Julius III. anno 1553. cum festa tabernaculorum a Judæis mense Septembris celebrarentur, per omnes urbes Thalmudica volumina inquiri, & comburri jussit. Deinde Paulus IV. per decretum supremæ Inquisitionis anno 1559. eorumdem Thalmudicorum voluminum perquisitionem, & combustionem fieri mandavit, sicque fecere Sanctus Pius V. anno 1566. & Gregorius XIII. statuentes ut ab inquisitoribus procedatur contra Judæos
10 hujusmodi volumina retinentes. Et postremo Clemens VIII. Constitut. 20. incip. *Cum Hebræorum*, omnes præcedentes circa Thalmudicos libros prohibitiones approbans, omnibus tum Judæis, tum Christianis eos retinere, aut quovis modo uti vetuit, etiam sub prætextu expurgationis factæ, aut faciendæ, revocans quascumque licentias ad id obtentas a quibuscumque, etiam a Nunciis Apostolicis, aut de latere Legatis, ac prohibens in futurum quibuscumque, concedere facultates eos retinendi, legendi, deferendi, emendi, vendendi, aut
11 de novo excudendi. Iterum jubendo, ut infra duos menses a die publicationis eos retinentes locorum Ordinariis, sive inquisitoribus deferrent, ab his statim comburendos, indicta contra transgressores hebræos pœna amissionis librorum, publicationis bonorum, aliisque gravioribus, etiam corporis afflictivis arbitrio Ordinariorum, aut inquisito-
12 rum. Et contra Christianos ultra præfatas pœnas, Excommunicatione latæ sententiæ etiam imposita.
13 An autem excommunicatio lata contra Christianos legentes, aut retinentes libros Thalmudicos sit reservata Summo Pontifici, dubitant doctores. Quo ad excommunicationem enim appositam per bullam Pii IV. *in Indice librorum prohibitorum* possunt absolvi a proprio Confessario, ut recensendo tenorem ipsius excommunicationis ab altera imposita in bulla Cœnæ Domini, docent Suarez *de Fide disp.* 20. *sect.* 3. *num.* 39. Becanus *de Fide cap.* 15. *q.* 8. Delbene *de offic. inquisit. part.* 1. *dubit.* 46. *num.* 5. & *seq.* Bonacina *tom.* 3. *de censur. in Bulla Cœnæ disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *num.* 2. Card. Petra *loco cit. num.* 13. ubi subjungit quod nec etiam potest dici, quod incurratur excommunicatio lata in Bulla Cœnæ, quia procedit contra legentes libros hæreticorum, & sic non comprehendit istos Judæorum, & firmat idem Delbene *dubit.* 36. *in Corol. n.* 1. 2. & 6. Bonacina *cit. disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *num.* 21. Unde idem Petra recte concludit quod cum in Constitutione Clementis VIII. nulla adsit reservatio censuræ, non videtur, quare possit dici reservata, sicque solum elicitur talis reservatio quo ad ferentes, vel auxilium præstantes Hebræis, ut dictos libros habeant, quia, cum ex eadem Constitutione isti incurrant pœnas fautorum hæreticorum, proinde incurrunt etiam excommunicationem contentam in bulla Cœnæ. Hactenus erudite suo more eminentissimus Petra *loc. cit. num.* 13. & 14. Vide verb. *Libri prohibiti num.* 28.

Additiones ex aliena manu.

Longe a veritate aberrat Ferraris noster in taxanda Thalmudis Epoca, præterquam quod Misna cum Thalmud, itemque Thalmud utrumque Hierosolymitanum cum Babylonico confundit. Quoniam vero meum non est nunc chronologum, aut historicum litterarium agere, lectores remitto ad *Rabbinicas Bibliothecas* Bartolocci, & Wolfii. Illud autem, de quo lectorem eumdem admonendum esse censeo, est, quod etsi corpus Thalmudicum multis, ac fere innumeris refertum sit fabellis, nugis, contradictionibus, erroribus, vel etiam blasphemiis, quarum amplissimum catalogum elaboravit prædictus Bartolocci *tom.* 3. *a pag.* 359. *ad pag.* 663. ac propterea jure in illud animadversum sit, dirisque flammis devorandum traditum: negari tamen nequit, quin multa adhuc in eodem reserventur divinarum scripturarum explanationi, rectæque earumdem intelligentiæ, perquam utilia, necnon antiquæ, genuinæque traditiones Israeliticæ gentis, tum argumenta adversus Judæorum pervicaciam, & quod maxime est notandum, Catholicæ Ecclesiæ apologia adversus hujus temporis hæreticos. Abstinere omnino nequeo ab adducendo nonnullorum clarissimorum virorum testimonia, & judicia de eodem Thalmud. Illustrissimus Bossuetius in admirabili suo opere, cui titulus; *Discours sur l'histoire universelle; part.* 2. hæc scripta reliquit; *Habent* (Judæi) *opus ab iis appellatum Thalmud, idest,* doctrina, *quod æquali cum sacra scriptura, veneratione prosequuntur. Antiquorum eorum magistrorum tractatus, atque sententias in unum collectas complectitur; & quamvis partes singulæ, quibus magnum hujusmodi opus constat, eadem minime potiantur antiquitate; posteriores tamen, qui inibi referuntur, auctores, priora Ecclesiæ sæcula attigere. Hac autem in collectione, inter innumeras, indecentesque fabellas, quarum pleræque evulgatæ conspiciuntur post Christi adventum, quædam occurrunt vetustissimarum traditionum lipsana hæbraicæ gentis, probationesque, quibus facile redarguatur.* Idem est judicium quod de eodem Thalmud novissime efformavit clar. Abbas Houtteville in egregio opere adversus incredulos edito, *tom.* 1. *discours critique pag.* 148. *Generatim*, inquit, *de Thalmud loquendo, magnum hoc opus residua quædam pretiosa continet veterum Judaicarum traditionum, a quibus adjutorium postulari posse recognosco ad Sacrarum Scripturarum intellectum...... Neque asserere vereor, quin in ea tractatuum, sententiarumve caterva, quibus compactum est, talia reperiantur, ut si quis ea seligere apprime norit, invictissima ex iis elaborare possit argumenta pro Ecclesia cum judæis disceptaturus.* Præiverat Claudius Fleury; *Discours sur l'histoire Ecclesiastique*, V. *discours* §. V.

Heinc mirum non est, si Raymundus Martini dominicanæ familiæ sec. XIII. splendidissimum ornamentum in procemio eximii, singularisque operis *Pugionis fidei, num. V.* profiteatur; *Secundaria* 15

vero

vero (materia hujus Pugionis erit) *quædam traditiones, quas in Thalmud, & Midraschim, idest Glossis, & traditionibus antiquorum judæorum reperi, & tamquam margaritas, quasi de quodam maximo fimario sustuli non modice lætabundus*. Quod & fideliter præstitit pius, doctusque vir maximo cum Ecclesiæ emolumento, adeo ut, omnes quotquot in posterum christianam religionem adversus Judaicam perfidiam vindicare aggressi sunt, a Raymundo arma commodarint. Eamdem & ipse Spartam secutus quantocius, nedum adversus Judæos, verum etiam adversus Eterodoxos hujus temporis, Ecclesiæ Catholicæ dogmata propugnabit thalmudicis, cæterisque Judaicis traditionibus in cæno Rabbinicorum voluminum involutis V. C. Abbas D. Bernardus Poch. (*) Opus, in quo elaborando annos plures contriverat, morte interceptus, absolvere D. Bernardus Poch minime potuit. Obiit autem Romæ an. 1782. die 3. Martii. (*)

THEOLOGIA, THEOLOGUS.

1 THeologia est divinarum rerum ex iis, quæ revelata sunt, Sacra Doctrina. *Est in re communis*.

2 Theologia est quintuplex, scilicet Positiva, Ascetica, Polemica, Scholastica, Moralis. *Sic Doctores communiter*. (1)

3 Theologia *Positiva* est, quæ in sensu Scripturæ, traditionum, decretorum pontificiorum, & definitionum conciliorum explicando occupatur, uti est Theologia Sanctorum Patrum, & aliorum Sacræ Scripturæ, ac sacrorum canonum interpretum, & ideo dicitur *Positiva*, quia ponit fundamenta pro construendis argumentationibus Theologicis: ejus præcipua functio est interpretari Sacras Scripturas, traditiones, ac sacros canones.

4 Theologia *Ascetica*, seu *Mystica*, aut *Affectiva* est, quæ non tam rationis discursu, quam simplici mentis intuitu affectuose res divinas contemplatur, & sapit, & ideo, non solum intellectum illuminat, sed præsertim voluntatem inflammat, & dicitur *Ascetica*, quia potissimum docetur in Asceteriis religiosorum: ac ejus præcipua functio est tradere doctrinas ad perfecte virtutes consequendas necessarias, & docere veram perfectionem Christianam.

5 Theologia *Polemica*, seu *Dogmatica*, aut *Theoretica* est, quæ fidei dogmata, & Mysteria fidelibus exponit, & contra infideles defendit, & dicitur *Polemica* a quodam verbo græco, quod bellum significat, quia tractat controversias, & docet modum defendendi veram fidem, & expugnandi hæreses. Et ejus præcipua functio est ponere vera fidei mysteria fidelibus, ut confirmentur, & infideles convincere de erroribus, ut convertantur.

6 Theologia *Scholastica* est, quæ artificiosa methodo, & syllogistice de rebus divinis disserit ad differentiam positivæ, quæ privata sacrarum scripturarum lectione, & exercitatione SS. P. P. comparatur. Et dicitur *Scholastica*, quia in scholis traditur, & a doctoribus scholasticis est inducta. Et ejus præcipua functio est deducere conclusiones certas ex principiis partim fidei, & partim luminis naturalis.

7 Theologia *Moralis* est, quæ de rebus ad mores pertinentibus in ordine ad salutem conclusiones proponit, easque argumentis facilioribus declarat, & confirmat. Et dicitur *Moralis*, quia mores ad fidei christianæ regulam ordinat; Et ejus præcipua functio est actus humanos, seu morales hominum dirigere, & ad id explicare, & resolvere casus conscientiæ.

8 Theologia ratione subjecti, in quo recipitur, dividitur in Theologiam Dei, in Theologiam beatorum, & in Theologiam Viatorum. *Theologia Dei* est, quæ immediate innititur lumini supernaturali increato, nempe intellectui divino. *Theologia beatorum* est, quæ innititur lumini supernaturali creato clare, & evidenter manifestativo, nempe visioni beatificæ. *Theologia Viatorum* est, quæ innititur lumini supernaturali creato, sed obscuro, nempe fidei. Theologia Dei est comprehensiva, Theologia beatorum est intuitiva, Theologia Viatorum est discursiva.

9 Theologiam ratione objecti, circa quod versatur, dividitur in Theologiam necessariorum, & in Theologiam contingentium. *Theologia necessariorum*, est quæ respicit veritates necessarias, ut Unitatem Dei in essentia, Trinitatem in personis, infinitatem in suis attributis, seu unico verbo, est, quæ respicit Deum ad intra. *Theologia contingentium* est, quæ respicit veritates contingentes, ut creationem mundi, incarnationem divini verbi, creaturas, quas Deus libere vel creat, & moderatur in ordine naturæ; vel vocat, & justificat in ordine gratiæ; vel beatificat, & coronat in ordine gloriæ, seu unico verbo est, quæ respicit Deum ad extra.

10 Theologiæ objectum est omnis veritas aliquo modo ad Deum pertinens, & deducibilis ex revelatis; reductive autem & ultimate est ipse Deus; & hoc

(*1) *Mirum est*, quot extremis hisce temporibus, in Germania præsertim ortæ sint Theologiæ divisiones, ut Theologia *Patristica*, Theologia *Pastoralis*, Theologia *Scripturistica*. Sed hæ non tam Theologiæ divisiones sunt, quam aut fontium, ex quibus Theologia hauriri potissimum debet, ut sacræ Scripturæ, ac Patrum, aut usuum quorumdam, ad quos accomodari posset, indicatio. Quæ si tandem Theologiæ nomine pervulgetur, quidni Theologiam partiamur in Pontificiam, synodicam, catechisticam, concionatoriam &c.? Communem, qui sapit, partitionem sequetur, vel potius Theologiam dividet in positivam, & scholasticam, positivam vero in dogmaticam, & Polemicam; scholasticam in speculativam, & practicam, ad quam moralis Theologia, & Ascetica revocari poterit. Confer T. 1. Thesauri Theologici Zaccariani Prodromum P. Josephi Gautier ad Theologiam Dogmatico-Scholasticam *dissertat. I.*

hoc clare patet tum ex ipsius nomine: vocatur enim Theologia ex quo sit scientia, vel sermo de Deo, & tum ex hoc, quod omnia, de quibus agitur in Theologia, directe, vel indirecte ipsum Deum respiciant.

11 Theologia Dei non est proprie scientia: Ad rationem enim scientiæ requiritur discursus, seu progressus a minus notis ad notoria, Deus autem omnia unico actu clarissime intelligit. Theologia beatorum de necessariis est scientia. Habet enim omnes conditiones ad scientiam requisitas, & etiam discursum, de quo majus est dubium, quia beati ex Scoto prius saltem natura intelligunt quidditatem rei, quam proprietates. Theologia Viatorum non est proprie scientia: Deficit enim ipsi evidentia, cum nitatur in fide, quæ est obscura; Potest tamen dici scientia lato modo, sumendo scientiam pro cognitione ita certa, ut ipsius certitudo æquipolleat evidentiæ, ut habetur ex Scoto *q. 3. Prolog.*

12

13

14 Theologia in se, & in quocumque intellectu est sapientia: seposita tamen evidentia in intellectu Viatorum: Est enim cognitio rerum altissimarum, nempe Dei, & divinorum, quæ habetur per rationes altissimas, scilicet per fidem in intellectu Viatorum, per lumen gloriæ in intellectu beatorum,
15 & per essentiam Divinam in intellectu Dei. Quod est proprium sapientiæ, quæ definitur, quod sit notitia rerum divinarum per altissimas causas.

16 Theologia Dei non est practica, sed speculativa. Ipsa enim non est regulativa, cum intellectus Dei nequeat regulare Divinam voluntatem, ex quo ipsa sit summe recta, & regula omnium, nec possit habere malos actus, adeoque non est regulabilis, & consequenter Dei Theologia nec est regu-
17 lativa, nec practica. Theologia autem beatorum, & Viatorum est practica: Operatur enim circa objectum ipsum diligendo, nec manet in sola contemplatione Dei, sed excitat voluntatem ad Deum amandum, & sic dirigit praxim: Et hæc aliqualis breviter de Theologia perstricta notitia sufficiat. Reliqua de ea, tum positiva, tum Ascetica, tum Polemica, tum Scholastica, tum morali relinquendo videnda apud suos respective auctores, qui fuse ad rem integra volumina ediderunt.

18 Hic juvat addere quod in nostro Minoritico Ordine primus omnium legitime Sacram Theologiam interpretatus est S. Antonius de Padua cum facultate ut sequitur S. P. nostri Francisci.

Carissimo meo Fratri Antonio

Frater Franciscus in Christo salutem.

Placet mihi quod Sanctæ Theologiæ Litteras Fratribus interpreteris; ita tamen, ut neque in te, neque in ceteris (quod vehementer cupio) extinguatur sanctæ orationis spiritus juxta Regulam, quam profitemur. Vale.

Recepta hac Seraphici S. Patris Patentali facultate primam Cathedram Scholasticæ Doctrinæ aperuit S. noster Antonius in nostro Fratrum Minorum Ordine, eamque docuit in Alma studiorum Matre Civitate Bononiæ, & in aliis Galliæ, & Italiæ Civitatibus, & postremo in Civitate Paduæ, ubi gloriosum, ac miraculosum vitæ suæ cursum complevit; & præ innumerabili miraculorum multitudine, nondum a suæ gloriosæ mortis transacto anno (quod mirum est) a Gregorio IX. plaudente Urbe, & Orbe in Civitate Spoleti (ubi tunc aderat Romana Curia), Sanctorum Fastis omni cum solemnitate fuit adscriptus. Sic P. Petrus Antonius de Venetiis in Viridario Seraphico italice conscripto *tom.* 2. *cap.* 2. *pag.* 9. aliique apud Wadingum ad *ann.* 1222. & habetur in Opusculis ejusdem S. P. Francisci *tom.* 1. *Epistola tertia*.

Quo ad ea, quæ concernunt Theologum. Vide 19
verb. *Canonicus art.* 9. *a n.* 1. *usque ad num.* 44. ubi abunde de omnibus.

THESAURUS S. M. ECCLESIÆ. Vide verb. *Indulgentia art.* 1. *a n.* 4.

THESAURUS. Vide verb. *Dominium art.* 3. *a num.* 26. *ad n.* 45.

THURIFICATIO.

Thurificatio (1) juxta formam Cæremonialis 1
cum unico tantum Thuribulo (2) est facienda. *Sacra Congreg. Rit. in Lucerina* 21. *Julii* 1618. apud Aldan. *in Compendio Canonicarum resolutionum lib.* 1. *tit.* 9. *num.* 34. & Barbos. *in Summ. Apostolic. decis. verb. Thurificatio n.* 1. Usus enim 2
duorum Thuribulorum non probatur. *Sacr. Congr. Rit.*

(1*) Ab Hebræorum Ecclesia ad nostram Thurificationis usus profluxit ab antiquissimis usque temporibus. Vide quæ T. III. Bibl. Ritual. ad Maldonati disputationem I. §. 5. Zaccaria adnotavit p. XL. Multiplex autem hujus fuit cum in Christianorum funeribus (licet non ubique: certe si quid video, in Africa nullum fuisse saltem in sepeliendis mortuis indicat Tertullianus *Apolog.* cap. XXII.); tum præsertim in Liturgia, ut pluribus ostendunt Scortia *lib.* 3. *cap.* 13. & Georgius *de Liturg. R. P. lib.* 3. *cap.* 2. Porro quotiescumque incensum thuribulo imponeret Sacerdos, illud prius benedicebat; atque hujusmodi benedictionum formulas plures suppeditat Martenius *de ant. Eccl. ritib. T.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 12.

(2) Variis Thuribulum nominibus apud veteres vocatum invenio, *thymiamaterium* Græca voce, incensarium, incensorium, immo & *fumigatorium*. Confer Georgii disquisitiones *de sacro ministerio cap.* 7.

Rit. in Alexandrina 15. *Martii* 1608. *in respons. ad* 2. *dub. & in dict. Lucerina* apud Aldan. *loco cit. n.* 36. & Barbosa *loc. cit. num.* 2.

3 Thurificationis munus est Diaconi, qui etiamsi sit ex Dignitatibus, vel Canonicis, post incensatum Episcopum, debet alios Prælatos, si adsint, Magistratum Sæcularem, Dignitates, & Canonicos incensare; Mansionarios vero, & alios Capellanos, alius Capellanus, seu Magister Cæremoniarum pro Ecclesiæ consuetudine incensare debet. *Sacra Congreg. in Lucen.* 10. *Julii* 1600. apud Aldanum *loc. c. num.* 37. Barbos. *loco c. n.* 3.

4 Thurificatio debetur Canonicis paratis ante Vicarium Generalem. *Sacra Congregat. Rit. in Egitanien.* 3. *Augusti* 1602. *& in Tiburtina 6. Martii* 1610. apud Barbos. *loco cit. num.* 10. *& tract. de Canonicis c.* 18. *n.* 29.

5 Thurificatio debetur prius Canonicis Cathedralis, & Collegiatæ, quam Gubernatori, & Officialibus. *Sacra Congregat. Rit. in Complen.* 28. *Januar.* 1612. apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 16. *num.* 23. & Barbosa *loco citat. n.* 11. Vide tamen *infra a num.* 32. *ad* 39.

6 Finito Evangelio Missæ solemnis, cui assistit Episcopus cum Cappa, thurificandus est celebrans, non vero Episcopus. *Sacra Congr. Rit.* 4. *August.* 1663. apud Pittonum *Constit. ad Canonicos n.* 720.

7 Thurificatio in Ecclesia Collegiata exempta, præsente Episcopo cum Canonico Ecclesiæ Cathedralis, & Abbate cum Canonicis dictæ Ecclesiæ Collegiatæ, debetur primum Episcopo triplici ductu Thuribuli, & post Episcopum immediate Canonico Cathedralis Ecclesiæ duplici ductu, deinde Abbati etiam duplici ductu. *Sacra Congregat. Rit. in Alexandrina S. Petri in Bergolio* 7. *Februarii* 1604. apud Barbosa *loco cit. num.* 12. *& tract. de Canonicis cap.* 34. *num.* 32. Et iterum in Decretis Generalibus 22. *Septembr.* 1659. §. 15. ibi: *Episcopus prætera trino ductu, & immediate canonici Cathedralis duplici, moxque Abbas (nisi celebret) pariter duplici, ac subinde Canonici, vel Monachi Abbatialis Ecclesiæ unico tantum ductu thurificentur.* Vide verb. *Abbas*, ubi dantur Decreta per extensum.

8 Canonicis Collegiatæ thurificatio debetur ante Rectores, & Beneficiatos aliarum Ecclesiarum Parochialium, etiam quando in eorum propriis Ecclesiis simul Divinis intersunt, nec est hujusmodi Cæremonia aliquo prætextu omittenda, si ex consuetudine fieri solet. *Sacra Congregat. Rituum in Calaguritana* 1. *Junii* 1601. apud Aldan. *loc. cit. numer.* 40. Barbosa *loc. cit. num.* 23.

9 Thurificatio debetur duplici ductu Thuribuli Canonicis Collegiatæ; Clericis vero Parochialium Ecclesiarum unico ductu. *Sacra Congreg. Rit. in Cæsaraugustana de Daroca* 19. *Januarii* 1613. apud Barbosam *loco citato num.* 14. *& tract. de Canonicis capit.* 18. *n.* 66.

10 Thurificatio debetur duplici ductu Portionariis, & aliis Beneficiatis, sicut & Canonicis, quando tales Portionarii, & Beneficiati in reliquis omnibus, & per omnia æquiparantur Canonicis, & æqualiter incedunt in Processionibus, & sedent in æqualibus scamnis, non obstante Cæremonialis Libro, qui intelligitur, quando non adsunt Presbyteri, qui sunt omnino æquales Canonicis. *Sacra Congregatio Rit. in dicta Cæsaraugustana de Daroca* 21. *Martii* 1615. apud Barbosa *loco citato num.* 25. *& tract. de Canonicis cap.* 34. *num.* 34.

Dignitatibus hinc inde distributis in choro debent incensari eæ cum Canonicis ab una parte, deinde aliæ cum aliis Canonicis ab altera parte; Non vero omnes Dignitates simul ante omnes Canonicos. *Sacra Congreg. Rit.* apud Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Missa Conventualis in addit. num.* 3. apud Pitton. *Constit. ad Canonicos n.* 123. 11

Assistentes Episcopo, licet sint minus digni, ratione assistentiæ ante Dignitates thurificantur, & recipiunt pacem. *Sacra Congregat. Rit. in Bracharen.* 19. *Junii* 1608. apud Barbos. *tract. de Canonicis cap.* 33. *num.* 15. *&* 16. & Pitton. *loc. cit. num.* 140. 12

Archidiaconus, qui sustinet baculum Episcopi, dum celebrat solemniter, thurificandus est immediate post Diaconos assistentes. *Sac. Congr. in d. Bracharen.* 19. *Junii* 1608. apud Barbos. *tract. de Canonicis cap.* 5. *num.* 52. *& cap.* 33. *n.* 22. 13

Assistens Presbyter sive Dignitas sit, sive Canonicus, thurificare debet Episcopum, & non Diaconus Evangelii. *Sac. Rit. Congreg. in Placentina* 19. *Maii* 1607. apud Barbos. *tract. de Canonicis cap.* 23. *num.* 17. *&* Pittonium *loc. c. n.* 207. 14

Thurificatio non debetur Episcopo a Canonico, vel dignitate assistente genibus flexis, sed stante. *Sac. Congreg. Rit. in Oscensi* apud Barbos. *in Summ. loc. c. num.* 4. *& tract. de Canonicis cap.* 33. *num.* 29. & Aldan. *loc. cit. num.* 38. 15

Thurificatio cum triplici ductu Thuribuli, unico tantum, & digniori, idest Episcopo convenit. *Sac. Cong. Rit. in Vintimilien.* 11. *Decemb.* 1604. *& in Civitat. Ducal.* 11. *Novemb.* 1614. apud Barbos. *loc. c. n.* 5. *& tract. de Canonicis cap.* 34. *nu.* 26. Pitton. *loc. c. num.* 281. 16

In absentia vero Episcopi thurificatio fieri debet Celebranti triplici ductu juxta Regulas Ceremonialis. *Sac. Congreg. Rit. in Patavina Plebis Sacci* 9. *Maii* 1606. *& in Comen. Valutiæ* 30. *Januarii* 1616. apud Pitton. *loc. cit. num.* 281. & Barbos. *loc. cit. num.* 6. Dignitatibus autem, & Canonicis Cathedralium in suis Ecclesiis duplici, ceteris vero de choro unico ductu thurificatio debetur. *Ead. Sacr. Cong. Rit. in d. Patavina, & Comensi* apud Pitton. *loc. cit.* & Barbos. *loc. c. n.* 7. 17 18

Unde thurificatio duplici solum ductu debetur Dignitatibus Cathedralium, nisi firmiter probetur immemorabilis, quod triplici ductu thurificentur, absente Episcopo. *Sac. Cong. Rit. in Casertana* 16. *Settembr.* 1623. apud Barbos. *loc. cit. num.* 8. *tract. de Canonicis c.* 34. *num.* 31. 19

Thurificatio non debetur Canonicis ab Episcopo celebrante. *Sacr. Congreg. Rit. in Vladistanien.* 2. *Martii* 1613. apud Sellium *in Selectis Canon. cap.* 16. *num.* 22. Barbos. *loc. cit. num.* 9. 20

Thurificatio duplici, non autem triplici ductu debetur Vicario Generali sedenti in choro, licet supra Canonicos, & sit Prælatus. *Sac. Congr. Rit. in Nepesina* 14. *Januarii* 1617. apud Barbos. *loc. cit. num.* 16. *& tract. de Canonicis cap.* 34. *n.* 29. 21

Thurificatio debetur Magistratui post Canonicos æquis ductibus, *Sacr. Cong. Rit. in Interamnen.* 22

20.

20. *Junii* 1600. *& in Faventina eadem die & Anno* apud Aldan. *loc. cit. num.* 41. Barbos. *loc. cit. nu.* 17. Nam Canonici ante Magistratum thurificandi sunt, tam in Cathedrali, quam in aliis, in quibus simul convenerint; ubi talis est consuetudo. *Sacr. Rit. Congreg. in Narnien.* 15. *Junii* 1605. apud Barbos. *loc. citat. numer.* 17. *& tract. de Canonicis cap.* 18. *num.* 75.

23 Thurificatio a Presbytero celebrante non est præstanda Domino loci, nec aliis, *Sacr. Congreg. Rit. in Calaguritana* 5. *Julii* 1614. apud Aldan. *loc. cit. num.* 42. & Barbos. *l. cit. num.* 18.

24 Circa thurificationem autem Baronis Domini loci servanda est consuetudo. *Sacr. Rit. Congr. in S. Agathæ* 17. *Novemb.* 1607. apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 56. *num.* 58. & Barbos. *in Summ. Apostolic. decis. verb. Consuetudo circa thurificationem n.* 5.

25 Curatus, sive Rector Ecclesiæ Parochialis tamquam caput Ecclesiæ thurificandus est ante Dominum Loci. *Sacra Congr. Rit. in Turritana* 7. *Augusti* 1610. apud Sellium *loc. cit. cap.* 71. *num.* 20. & Barbos. *loc. cit. verb. Curatus n.* 12.

26 Diaconus Evangelii debet thurificare Chorum, nec ab eo munere excusatur sub prætextu contrariæ consuetudinis. *Sacra Congreg. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. *in respons. ad dub.* 10. apud Aldan. *loc. cit. tit.* 9. *num.* 35. & Barbos. *loc. c. verb. Diaconus n.* 4.

27 Diaconus debet incensare Canonicos, & alios, non tamen Mansionarios. *Sacr. Congr. Rit. in Lucerina* 20. *Aprilis* 1610. apud Aldan. *loc. cit. num.* 34. & Barbos. *loc. cit. n.* 3.

28 Diaconus non debet dare pacem Laicis, nec Domino Loci. *Sacr. Congr. Rit.* 5. *Julii* 1614. apud Gavant. *in Rubricis Missalis part.* 2. *tit.* 10. *num.* 8. *vers. Ordo*, & Barbos. *loc. cit. n.* 6.

29 Consuetudo, ut Vicarius Generalis thurificetur ante Canonicos servanda est, sive qui thurificat sit Canonicus, sive Acolythus. *Sacr. Congr. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. apud Sellium *l. c. cap.* 56. *n.* 53. & Barbos. *l. c. verb. Consuetudo circa thurificationem n.* 1.

30 onsuetudo loci, vel Ecclesiæ servanda est, ut Vicarius Generalis sit thurificandus, & debeat accipere Candelam, Cinerem, Palmam, & adorare Crucem ante, vel post Capitulum. *Sacr. Congreg. Rit. in Neocastr.* 19. *Januarii* 1607. apud Sellium *loc. c. cap.* 56. *n.* 54. Barbos. *l. c. n.* 2.

31 Consuetudo, ut Mansionarii ab una parte thurificentur immediate post Canonicos ejusdem partis, antequam thurificentur Dignitates, & Canonici, qui sedent ab alia parte Chori, non est servanda. *Sac. Cong. Rit. in Placentina* 19. *Maii* 1607. *in respons. ad dub.* 3. apud Sell. *l. cit. cap.* 56. *nu.* 57. & Barbos. *l. c. n.* 4.

32 Consuetudo ut Gubernator thurificetur immediate post Episcopum, servanda est. *Sacr. Congreg. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. *respons. ad dub.* 4. apud Sell. *loc. c. cap.* 56. *n.* 59. Barbos. *l. c. n.* 6.

33 Consuetudo incensandi Gubernatores Civitatum Sedis Apostolicæ, qui sunt Referendarii, & Prælati, & utuntur Rochetto ante Canonicos post Episcopum, servanda est. *Sac. Cong. Rit. in Cæsenaten.* 7. *Decemb.* 1601. apud Sell. *l. c. cap.* 56. *n.* 60. & Barbos. *l. c. n.* 7.

Consuetudo, quod Gubernator Status thurificetur, & habeat pacem ante Rectores, & Curatos Ecclesiarum, servanda est. *Sacr. Cong. Rit. in Gotian. in Sardinia* 5. *Julii* 1615. apud Sell. *l. c. cap.* 56. *num.* 61. Barbos. *l. c. n.* 8. 34

Consuetudo laudabilis, quod Gubernator non thurificetur, nec osculetur librum Evangelii, nec habeat pacem immediate post Episcopum, servanda est. *Sacr. Congr. Rit. in Tullen.* 2. *Augusti* 1603. apud Sellium *l. c. n.* 62. Barbosam *l. c. n.* 9. 35

Gubernator Protonotarius cum habitu Prælatitio, idest Rochetto, & Mantello Divinis assistens thurificandus est ante Canonicos immediate post Episcopum. *Sac. Congreg. Rit. in Faventina* 5. *Julii* 1603. apud Aldan. *l. c. tit. nu.* 64. & Barbos. *l. c. verb. Gubernator n.* 10. 36

Gubernator dignissimus, & perpetuus, thurificandus est immediate post Episcopum, & ante Canonicos, etiam paratos. *Sacr. Congr. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1698. *in respons. ad dub.* 4. apud Sellium *loc. citat. cap.* 27. *nu.* 34. Barbosam *l. c. verb. Gubernator num.* 11. 37

Gubernator Civitatis etiam non Prælatus thurificandus est immediate post Canonicos assistentes ante alios Canonicos; absente vero Episcopo, immediate post Vicarium Generalem. *Sacr. Congr. Rit. in Faventina* 9. *Maii* 1606. *& in Fanen.* 1. *Septemb.* 1607. apud Sell. *l. c. cap.* 27. *nu.* 75. Barbos. *l. c. n.* 12. Etiamsi Gubernator sit uxoratus. *Ead. Sacr. Congr. in Faventina* 17. *Nov.* 1607. apud Sell. *l. c. cap.* 27. *n.* 36. Barbos. *l. c. n.* 12. 38 39

Gubernator Civitatis thurificandus est duplici, & non triplici ductu Thuribuli. *Sacr. Rit. Congr. in Civitatis Ducalis* 11. *Novembr.* 1614. apud Sellium *cit. cap.* 27. *num.* 38. Barbos. *loc. c. n.* 15. 40

Quoad thurificationem triplicis ductus licet per Regulas Cæremonialis debeatur soli Episcopo, vel celebranti; Nihilominus si adest immemorabilis consuetudo, quod alii pariter thurificentur triplici ductu, ea omnino servari debet. *Sacr. Congr. Rit. in Casertana* 18. *Septemb.* 1632. apud Pitton. *Const. ad Canonicos num.* 957. 41

Dignitatibus in choro non debetur thurificatio triplici, sed duplici tantum ductu, non obstante quod ibi amissis distributionibus, persona, quæ habet Dignitatem, incederet cum Rochetto, & habitu Protonotarii, ut respondit *Sacr. Congr. Rit. contra Præpositum Ecclesiæ Insulanæ* 21. *Martii* 1699. apud Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 2. *tom. numer.* 18. 42

Thurificatio cum triplici ductu nec debetur Vicario Apostolico. *Sac. Cong. Episcop. in Melphien.* 28. *Augusti* 1689. apud eumdem *n.* 19. 43

Neque primæ Dignitati Ecclesiæ Collegiatæ Sanctæ Mariæ in Cosmedin Urbis. *Congregatio deputata trium Cardinalium die* 4. *Septembr.* 1705. *in respons. ad dub.* 31. apud eumdem Monacell. *l. c. n.* 20. 44

Thus, & Pax Domino Loci debet dari juxta formam libri Cæremonialis. *Sac. Congr. Rit. in Strongolen.* 45

golen. 4. *Mart.* 1606. apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 17. *n.* 29. & Barb. *l. cit. verb. Pax num.* 6.

46 Mulieribus non datur thus, & pax inter Missarum solemnia. *Sac. Cong. Rit. in Pacen.* 28. *Januar.* 1612. *& in Lucerina* 3. *Junii* 1617. Et an aliquando debeat dari; remittitur arbitrio Episcopi. *Eadem Sacr. Congr. in d. Pacen.* 28. *Januarii* 1612. apud Sell. *l. c. n.* 11. *c.* 51. *num.* 17. Barbos. *l. c. verb. Mulier num.* 5. *& verb. Pax num.* 8. Non debere autem dari nisi Reginis, & magnis Principissis, non obstante consuetudine contraria, decrevit eadem Congr. *in Larinen.* 6. *Decemb.* 1702. apud Monacell. *suppl. ad* 3. *tom. num.* 4.

47 Canonici, & Beneficiati, ac Magistratus in Vesperis quando assistunt Beneficiati cum Pluvialibus, thurificandi sunt per aliquem ex dictis Beneficiatis assistentibus Pluviali indutis. *Sacra Congregat. Rituum in Turritana* 5. *Jul.* 1631. apud Pitton. *Constitution. ad Canonicos num.* 514.

48 Canonicus Locumtenens Episcopi debet in Choro sedere in loco suæ receptionis in habitu Canonicali, nec ei competit Pacis, & Thuris honor ante Dignitates, & non lucratur distributiones, nisi sedeat in suo Stallo cum habitu Canonicali. *Sacr. Cong. Rit. in Hidruntina* 10. *Nov.* 1612. apud Pitton. *l. c. n.* 264. & Barbosa *tractat. de Canonicis c.* 38. *num.* 40.

49 Prior Collegiatæ, si in Cathedrali præsens fuerit simul cum illius Dignitatibus, & Canonicis duplici ductu thurificandus est, quamvis nullam habeat præcedentiam supra Canonicos Cathedralis. *Sacr. Congregat. Rit. in Tuscanensi* 19. *August.* 1619. apud Pitton. *l. c. n.* 356. & Barbosa *tract. De Canonicis c.* 11. *num.* 8. *&* 9.

50 Tam Dignitates, quam Canonici a latere digniori Chori sedentes prius thurificandi sunt, quam Dignitates, & Canonici qui sedent a latere Chori minus digno. *Sac. Rit. Cong. in Benevent.* 5. *Dec.* 1648.

51 In Feria VI. Parasceves thurificanda sunt Oblata; sed post thurificationem Oblatorum, non est iterum thurificandum SS. Sacramentum, ob cujus tamen præsentiam non est omittenda thurificatio Crucis; sed Crux, & Altare thurificanda sunt eo prorsus modo, quo fit in aliis Missis, non omissis debitis genuflexionibus, transeundo ante SS. Sacramentum. *Sac. Rit. Congr. in Panormit.* 5. *Jul.* 1698.

52 Reliquia SS. Crucis non est incensanda a celebrante genuflexo. *Sac. Rit. Congr. in Brixien.* 15. *Septemb.* 1636. ubi etiam statuit, quod non est genuflectendum a Capitulo, & Clero processionaliter transeuntibus ante Altare, in quo recondita est ipsa Reliquia SS. Crucis; Et quod post expositionem dictæ Reliquiæ SS. Crucis, vel post ejus delationem in Processione, benedicendus est populus cum ipsa.

53 Thurificatio non debetur Laicis a Diacono Parato, vel Beneficiato, sed a solo Clerico cotta induto, ut sæpe resolvit. *S. Congr. Rit.* & signanter *in Pacen.* 21. *Mart.* 1609. *& in Calagurit.* 5. *Jul.* 1614. teste Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 7. *num.* 30. & Ursaya *tom.* 2. *disceptat.* 7. *num.* 12.

54 Diaconus ministrans thus Canonico celebranti, ut benedicat, debet dicere *Benedicite Pater Reverende* & non *Pater Reverendissime*. *Sac. Congr. Rit.* 4. *Apr.* 1699. Si autem celebrans sit Episcopus, debet dicere *Pater Reverendissime*, ex Cærem. Episcop. *lib.* 1. *cap.* 23. Et nonnulla Cæremonialia Regularium relata a Francisco Maggio *in lib. de Offic. Chori opusc.* 4. *disquisit.* 23. præscribunt etiam Abbatibus, Generalibus, seu Præpositis pariter Generalibus, in tali circumstantia debere dici a Diacono *Benedicite Pater Reverendissime*. Sic eruditissimus P. Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 4. *num.* 19. Si vero celebrans sit Cardinalis, dicit *Benedicite Pater Eminentissime*, ut tradit dict. Merati *loc. cit. tit.* 14. *n.* 26. Sicut celebrante Summo Pontifice *Pater Beatissime*.

Facta de more a celebrante incensatione Altaris, 55
Diaconus incenset ipsum celebrantem triplici ductu. Si autem in Presbyterio adsit Episcopus Diœcesanus, Diaconus ipsum incensabit triplici ductu, & celebrantem duplici; Et si adsit Legatus, vel alii Cardinales, ipsi triplici ductu, & Episcopus, ac celebrans duplici thurificantur; Cæremon. Episcop. *lib.* 1. *cap.* 23. Cæremon. Ordinis Minor. *par.* 3. *cap.* 2. Bongiovanni in Silva Sacrar. Ceremoniar. *lib.* 3. *cap.* 11. *& lib.* 9. *cap.* 2. Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 73. post Gavant. *ibid. litt. C.* & alii passim. Et si adsint Episcopi exteri, vel alii Prælati, honoris gratia thurificantur immediate post celebrantem triplici ductu, sicuti & triplici ductu incensabitur ipse celebrans; Cærem. Ord. Min. *l. cit.* Merati *loc. cit.* Bongiovanni *loc. cit.* & alii; Quod tamen intelligendum est in absentia supradictorum Digniorum.

Cum Diaconus accesserit ad incensandum Cho- 56
rum, si ibi existat aliquis ex prædictis, incensabit modo dict. *num. antec.* Et si nullus dignior ibi existat, & adsit P. Generalis, thurificabit eum triplici ductu. At sic etiam si absente Generali, adsit Provincialis & ita absentibus Generali, & Provinciali Prælatus localis, qui, sive alius Prælatus, præsente Præsule majori, duplici tantum ductu thurificabitur. Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *c.* 2. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. & alii. Incensato Prælato, Diaconus incensabit Cantores paratos duplici ductu, deinde incensabit Patres singillatim in prima, & secunda parte Chori duplici ductu, sicuti ex supra allatis Decretis singillatim sunt duplici ductu incensandi omnes Canonici; Alios autem Fratres unico tantum ductu incensabit; Et omnes in Choro incensandi, stantes extra Stallum se mutuo invitare debent modesta capitis inclinatione ad thurificationem prius recipiendam, itaut quilibet alium sibi immediate subsequentem sic reverenter præmoneat. Cæremon. Episcop. *lib.* 1. *c.* 23. Gavant. *tom.* 1. *part.* 2. *titul.* 7. *Rub.* 10. *litt. C.* Merati *ibid. n.* 71. Bissus *litt. I. n.* 18. §. 3. Bauldry *part.* 3. *cap.* 11. *n.* 18. Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. *part.* 4. *c.* 6. *&* 7. Bongiovanni *lib.* 3. *c.* 11. *& lib.* 9. *c.* 2. & alii.

Diaconus procedens ad incensandum Chorum 57
debet incedere manibus junctis, & capite detecto ex parte Epistolæ; Cæremon. Ord. Minor. *part.* 1. *cap.* 4. *par.* 2. *cap.* 9. *& parte* 3. *cap.* 2. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. & alii. Ac debet incensationem absol-

solvere antequam Præfatio incipiatur, quia Celebranti debet assistere, vel stare retro post eum; Cæremon. Ordin. Minor. *part.* 2. *c.* 9. *n.* 7. *&* *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 10. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. & alii, ac Rubrica Missalis 7. *n.* 11. ubi expresse habetur; *Cum dicitur Præfatio, Diaconus, & Subdiaconus, stant retro Celebrantem, & paulo ante priusquam dicatur Sanctus, accedunt ad Altare &c.* Et in eadem Rubrica 7. *num.* 10. statuitur sic: *Cum redditur thuribulum Diacono, dicit, Accendat in nobis &c. & incensatur ab eo; Deinde Diaconus incensat Chorum.* Unde stat clarum, quod incensatio Chori facienda est immediate post incensationem Altaris, & Celebrantis, antequam incipiatur Præfatio, & non tempore quo canitur ipsa Præfatio; Et si tanta sit multitudo Clericorum, & Religiosorum, ut incensatio finiri non possit antequam Præfatio incipiatur, tunc sufficit incensare separatim Prælatum, & omnes paratos, ac illos, qui sunt in sedibus superioribus: Reliqui autem inferiores brevitatis gratia poterunt incensari sine mora, itaut incensatio finita sit antequam incipiatur Præfatio, ut salvetur dispositio Rubricarum, ut docet Bongiovanni *loc. cit.* ex Cæremon. Ord. Minor. *loc. cit.* & alii, & non paulo ante priusquam dicatur *Sanctus*, ut tradunt Corsettus *tract.* 1. *cap.* 11. *n.* 22. Merati *loc. cit. num.* 71. Bissus *loc. cit.* §. 7. Baldus *loc. cit. n.* 18.

58 Si altare, in quo canitur Missa, longius distet a Choro, thuriferarius pro Diacono ad ipsum incensandum se conferet. Nisi in Choro superior aliquis præcipuus adesset, aut Magnus Præsul; quia tunc convenientius id præstare debebit Cæremoniarius comitatus a Thuriferario. Cæremonial. Ord. Min. *part.* 2. *c.* 9. *n.* 4. Bongiovanni *l. c.* Alcozer, & Bauldry *par.* 1. *c.* 9. *art.* 1. & alii.

59 Imperator, & reges ante Episcopum triplici ductu thurificantur. Cæremon. Episcop. *lib.* 1. *c.* 23. Bongiovanni *lib.* 9. *c.* 2. & alii passim. Princeps Magnus non recognoscens Superiorem, Proreges, & Gubernatores Regnorum, & Provinciarum thurificantur a primo assistente immediate post Episcopum triplici ductu. Cæremon. Episcop. *loc. cit.* Bongiovanni *loc. cit.* Merati *loc. cit. num.* 73. Flumara *part.* 2. *cap.* 3. & alii.

60 Domini locorum minorum, & Magistratus incensari poterunt a Thuriferario duplici, vel unico ductu pro qualitate personarum; illi videlicet, quibus proprium scamnum seu sedes ab aliis distincta parari solet, distincte incensandi sunt juxta laudabilem consuetudinem in toto incensationis ordine, & ritu ad pacem tam Laicorum, quam Clericorum conservandam. Cærem. Episcop. *lib.* 1. *c.* 23. Cæremon. Ord. Minor. *part.* 2. *c.* 9. *&* *part.* 3. *c.* 2. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. Castald. *in Epitome part.* 2. *tract.* 1. *tit.* 7. Pollac. *Aphorism. part.* 2. *Cer.* 3. *pag.* 128. Gavant. *loc. cit. lit. C.* & alii passim.

61 Et quod in similibus incensationibus servanda sit laudabilis, & legitima consuetudo, pluries decrevit *Sacr. Rit. Congregat.* ut refert Capon. *discept.* 329. *a num.* 17. & signanter *in Casertana* 18. *Septembris* 1632. quam referunt etiam, & sequuntur Barbosa *in Summa Apostolicar. decision. collect.* 705. *num.* 8. *& de Canonicis cap.* 34. *n.* 31. *vers. Supradicta*, *Panimol. decis.* 1. *annotat.* 13. *num.* 29. & Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 4. *num.* 4. ubi sequentem adducit congruam rationem: *quia quod non thurificetur triplici ductu, nisi Episcopus, & Celebrans, est solum ex regulis Cæremonialis, atque adeo de puro, atque mero jure Ecclesiastico, ergo consuetudo thurificandi alios, etiam triplici ductu, potest illis prævalere.* Quod confirmat etiam Matthæuc. *in official. Cur. cap.* 28. *verb. Officialis quoad Iuspatronatus num.* 3. Et statuit ead. *Sacra Congregatio in Aprutina 6. Octobr.* 1696. *ad sextum dubium*, ubi cum quæsitum fuisset; *An Magistratui Terami debeatur thurificatio duplici, vel unico ductu, & a quo sit thurificandus?* Respondit: *servetur solitum.*

Omnibus de more incensatis, incensandus est 62
a Thuriferario populus ter, primo in medio, deinde versus latus Epistolæ, quod est dextrum populi, tertio versus latus aliud cum honoris significatione, & debitis reverentiis ante, & post. Cæremon. Ord. Minor. *part.* 2. *c.* 9. *n.* 5. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. Gavant. *loc. cit. litt. D.* & alii passim juxta Missalis Rubricam *tit.* 7. *num.* 10.

Quando Chorum incensat Thuriferarius, potest 63
illum incensare, vel in communi transeundo ante sedilia, vel singillatim Patres, & alios suo ordine facie ad faciem, juxta laudabilem cujusque Provinciæ consuetudinem. Cærem. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 2. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. & alii.

Si in Presbyterio, vel in Choro, ubi benedicen- 64
dum est incensum, adsit Episcopus Diœcesanus, vel aliquis eo major; tunc spectat ad ipsum incensum imponere, & benedicere, ministrante thuribulum primo ex Assistentibus cum debitis osculis, & dicente *Benedicite Pater Reverendissime*; & si erit Cardinalis, *Pater Eminentissime*; & thurificatur triplici ductu, Celebrans vero duplici. Cæremon. Episcopor. *lib.* 1. *cap.* 23. Cæremon. Ordin. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. *n.* 5. *& p.* 4. *cap.* 7. *n.* 11. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. *& lib.* 9. *cap.* 2. Gavant. & Merati *tom.* 2. *sect.* 10. *cap.* 3. *num.* 15. & alii passim. Si autem ad Vesperas est præsens Generalis, aut Provincialis in sua Provincia, seu Episcopus Diœcesanus vel alius eo major, tunc expedit quod Celebrans incensetur apud Altare, sicut in Missa, triplici ductu in cornu Epistolæ, & inde revertatur ad Chorum, ubi fiet incensatio de more secundum dignitatem, & ordinem omnium ibi existentium. Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 3. *n.* 6. *& part.* 4. *cap.* 7. *num.* 11. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. & alii.

Quando ad Vesperas præter Altare majus aliud 65
Altare, seu alia Altaria incensanda sunt tunc facta incensatione Altaris majoris, vel illius, ubi SS. Sacramentum asservatur (quod prius est incensandum, quam Altare, ad quod Vesperæ fiunt, ut docent Gavant. *tom.* 2. *sect.* 10. *cap.* 3. *n.* 18. & Merati *ibid. num.* 15. ac alii) incensantur alia Altaria; & peracta incensatione Altarium omnium, quæ incensanda sunt, revertuntur omnes parati ad Chorum, & fit ibi de more incensatio secundum modum, & ordinem prædictum; Pergendo autem de Choro ad Altaria, & redeundo

do de Altaribus ad Chorum, Celebrans cum Ministris incedere debent detecto capite ob reverentiam Cantici Evangelici *Magnificat*; Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *c.* 3. *n.* 5. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 3. Bauldry *part.* 2. *cap.* 11. Merati *loc. cit. num.* 12. Castaldus *in Cæremon. Cleric. Regularium lib.* 2. *cap.* 20. Flumara in eod. Cæremon. *part.* 2. *cap.* 4. & alii plures.

66 Incensatio (quæ omnibus dari debet, quia Christus communicat omnibus odorem suum; Sanct. Thomas 3. *part. q.* 83. *art.* 5. & quia quæ facit Sacerdos, pertinent ad omnes: Durand. *cap.* 31. Item quia Thurificatio repræsentat diffusionem gratiarum spiritualium in capite & ab eo ad membra: Idem *l.* 4. *c.* 5. Gavant. *tom.* 1. *part.* 2. *titul.* 7. *litt.* *C.*) cessare debet ad Vesperas antequam Celebrans dicat vers. *Dominus vobiscum*, ex Cæremonial. Episcopor. *lib.* 2. *cap.* 3. & Cæremonial. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. Gavant. *tom.* 2. *sect.* 10. *cap.* 3. *num.* 20. Unde qui in Choro sunt Cantores, vel musici, majori pausa, ac graviori modulatione Canticum *Magnificat* præcinere debent, & Organista sonum solemnius in longum protrahere, ut ante vers. *Dominus vobiscum*, & Orationem, incensatio compleatur. Merati *tom.* 2. *sect.* 10. *cap.* 3. *num.* 16. Bongiovanni *loc. cit.* & alii passim.

67 Quando duo sunt Thuriferarii, quisque a parte sua incensat unum ex assistentibus, & postea cantores per ordinem duplici ductu; Sicque etiam quisque suo thuribulo incensat suam partem chori, vel singillatim patres & alios suo ordine facie ad faciem cum debitis reverentiis ante, & post, vel in communi transeundo ante sedilia, una simul egredientes ad planum chori, ubi ceroferarios per ordinem incensabunt; Tantum ter populum, unusquisque a sua parte, incipiendo in medio; & ultimo seipsos, peractis simul ante & post incensationem reverentiis, & genuflexionibus debitis; Cæremon. Ord. Minor. *par.* 3. *cap.* 2. *num.* 1. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. Gavant. in Epitom. *tract.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 23. *& tractat.* 2. *part.* 2. *tit.* 3. & alii.

68 Qui thurificat, semper stare debet; solus Summus Pontifex a genuflexo incensatur. Cæremon. Episcopor. *lib.* 1. *cap.* 23. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. & alii passim.

69 Hic juvat adducere responsionem S. Rit. Congregat. *in Ostunen.* 24. *Novembris* 1703. ad sequentia dubia.

I. An Duci Ostuni liceat retinere Sedem Cameralem coopertam serico villoso rubeo, cum Genuflexorio, tam in cathedrali, quam in aliis Ecclesiis sæcularibus, & regularibus civitatis extra Presbyterium, sive absente, sive præsente Episcopo? Et quatenus affirmative. Nihil de Sede fixa, & dentur Decreta.

II. An idem liceat etiam ejus fratribus. Negative.

III. An dicto Duci debeatur Thurificatio triplici ductu per aliquem magistrum cæremoniarum, sive alium Presbyterum Cotta indutum? Duplici ductu per alium Capellanum, sive Acolythum.

An eadem debeatur etiam ejusdem fratribus? Negative.

V. An dicto Duci debeatur pax cum Instrumento per aliquem magistrum cæremoniarum, sive alium Presbyterum Cotta indutum? Affirmative.

VI. An eadem debeatur etiam fratribus? Affirmative.

VII. An dicto Duci accedenti ad Ecclesiam Cathedralem, debeat obviam ire procurator capituli, sive alius canonicus ejusdem nomine in habitu canonicali, eidemque in janua Ecclesiæ porrigere aspersorium aquæ benedictæ.

VIII. An idem debeatur etiam fratribus. Ad VII. & VIII. Negative prout jacent?

Reproposita vero causa die 12. Julii 1704. per Card. Coloredum sub sequentibus duobus dubiis.

An fratribus Ducis Ostuni instantibus liceat retinere sedem cameralem non fixam cum genuflexorio inferioris ornatus, ac est illa, quæ juxta antiqua decreta conceditur dicto Duci, tam in cathedrali, quam in aliis Ecclesiis secularibus, & regularibus ejusdem civitatis, extra tamen Presbyterium, sive præsente, sive absente Episcopo? Et quatenus affirmative.

II. An dictis fratribus Ducis Ostuni debeatur Thurificatio unico ductu per capellanum, sive Acolythum Cotta indutum?

Sacra Congregatio tam in voce, quam in scriptis, partibus informantibus auditis; Ad utrumque: *Nihil* respondendum censuit.

Iterum, & tertio reproposita eadem causa die 4. Aprilis 1705. ad instantiam Episcopi prætendentis denegare dictum genuflexorium; Responsum fuit; *In decisis*; videlicet: *Nihil de Sede fixa, & dentur Decreta*, quibus alias declaratum fuit Domino loci permitti posse sedem cum genuflexorio, & tapeto, non tamen gradatam neque fixam, sed amovibilem, & extra Presbyterium. Sic refert D. Ursaya *tom.* 4. *part.* 1. *discept.* 4. *num.* 1. qui *ibid. n.* 90. alias ejusdem Sacræ Congregationis resolutiones adducit præcisis his verbis.

Mileten. 26. *Aprilis* 1704. *Obtento ab A.C. adversus Promotorem fiscalem curiæ Episcopalis Mileten. per Alphonsum Toralba Baronem Calimeræ &c. monitorio super manutentione in possessione &c. detinendi in Parochiali dicti castri sedem, stratum, & genuflexorium, & recipiendi aquam benedictam &c. remissa &c. causa &c. ad Sac. Rit. Congreg. super infrascriptis dubiis.*

Primo: An liceat Alphonso Toralba Baroni Calimeræ retinere in Ecclesia matrici, seu parochiali dicti loci pro audiendis divinis, sedem fixam extra Presbyterium, absente, & non residente Episcopo? Vel potius amovibilem cum Scabello, Tapeto, Suppedaneis, & Postergalibus in casu.

Secundo; An eidem liceat retinere genuflexorium cum Tapeto, & Pulvinaribus? & quatenus affirmative;

Tertio: An eædem prærogativæ, in utroque dubio recensitæ, competant etiam Baronissæ ejus matri in casu, &c.

Ad primum: Quoad Sedem fixam, Negative. Quoad amovibilem, & cameralem tantum, affirmative, in reliquis vero, Negative.

Ad secundum: Affirmative, juxta decreta in Larinen. 12. *Septembr.* 1699. *in Ostunen.* 24. *Nov.* 1703.

Ad

Ad tertium, Negative.

Toletana. Capitulum, & Canonici Metropolitanæ Ecclesiæ ad evitandos abusus pomparum, & fastus nobilium ad dictam Ecclesiam confluentium „ qui sellas, strata, & pulvinaria præmittebant, decreverunt, alias nemini licere in posterum supradictis commoditatibus, seu vanitatibus in d. Ecclesia uti, exceptis dumtaxat regalibus personis, & magnatibus. Quod decretum fuit litteris S. Pii V. confirmatum anno 1571. *ex quo decreto cum effectum esset, ut nobiles retraxerint se a dicta Ecclesia, tamdem dictum capitulum, & canonici ad revocandos nobiles decreverunt ampliare & extendere dictum decretum ad omnes titulares, & magistratus, & officiales, eorumque uxores, filios, & alios narratos in libello supplici ipsius capituli, quod cum per se facere nequirent, ex quo decretum illud erat auctoritate Apostolica confirmatum, ad Sacram Congregationem recursum habuerunt, quæ respondit; Nihil, die* 28. *Martii* 1626.

70 In Choro thurificari debent omnes singillatim. Quod si tanta sit multitudo clericorum, ut incensatio finiri non possit ante finem Præfationis, tunc sufficit incensare separatim illos qui sunt in sedibus superioribus, & reliqui inferiores poterunt incensari sine mora, ita ut finita sit incensatio paulo antequam dicatur *Sanctus*. Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 70. *&* 71. Bissus *litt.* 1. §. 7. Bauldry *part.* 3. *art.* 7. *num.* 18. Corset. *tract.* 1. *cap.* 11. *n.* 21. Gavant. *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *litt. C.* cum aliis ibi citatis. Et ad hoc facit decretum *Sac. Rit. Congr. in Placentina ad tertium dubium sub die* 10. *Maii* 1607. Vide *resolutiones Sac. Congreg.* in nostro tomo VIII. & verb. *Aspersorium num.* 8.

71 Alia ad rem. Vide verb. *Ecclesia art.* 5. *a num.* 33. verb. *Gubernator a num.* 8. *ad* 16. & verb. *Magistratus num.* 3. *&* 9. doctissimum P. Cajetanum Mariam Merati *in tom.* 1. *part.* 3. *tit.* 7. *n.* 72. *&* 73. ubi ait quod ex cœremoniali Episc. *l.* 1. *cap.* 23. *num.* 31. inter alia habetur: Quod si adsit dominus loci laicus, vel alius princeps major, debeat incensari ter, sicut incensatur Episcopus, celebrans, dignitates, & canonici bis &c.

Additiones ex aliena manu.

72 Sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ in tabernaculo Altaris reconditum thurificari non debet, sed solum unicum genu tum in transitu tum in reditu flectendum est ante illud, dum thurificatur Altare.

73 At vero si fuerit ibidem expositum, incensatio illius debet a celebrante fieri genuflexo utroque poplite super gradu superiori suppedanei Altaris; Gavant. *in Rubric. Missal. part.* 2. *tit.* 8. *num.* 10. §. *Incensat.* Et tunc non incensatur crux, quæ immo adesse haud deberet in Altari; Bauldry *in Manual. Sacr. Cærem. part.* 2. *tit.* 8. *num.* 9. *art.* 3. *num.* 2. *&*
74 *rursus part.* 3. *cap.* 20. *num.* 5. Et celebrans in primo gradu suppedanei stans thurificatur; *Synod. Diœces. Benev. part.* 1. *tit.* 29. *sect.* 4. §. 2. *num.* 11.

T I T U L U S.

Titulus Crucis D. N. Jesu Christi inventus fuit Romæ in Ecclesia Sanctæ Crucis in Hierusalem die ultima mensis Januarii 1492. Græcis, Hebraicis, & Latinis characteribus conscriptus. Alexander VI. Constit. 4. incip. *Admirabile*. (1) 1

Titulus *Servus Servorum Dei*, quo utitur Papa in Bullis, fuit primo inventus a S. Damaso Papa.

Quidquid dicant alii id attribuentes Sancto Gregorio Magno. Vide verb. *Papa art.* 2. *num.* 35. Papa quare se vocet tali titulo? Vide *ibidem num.* 34. (2) 3

Titulus *Eminentissimi*, & *Vestræ Eminentiæ* cœpit dari Cardinalibus anno 1630. ex Decreto Sacræ Congregationis Rituum, confirmato ab Urbano VIII. die 10. Junii 1630. quo statuitur, quod talis titulus a nemine præter quam ab Ecclesiasticis Romani Imperii Electoribus, ac magno Magistro hospitalis Hierosolymitani usurpari possit, aut aliis attribui. Vide verb. *Cardinales art.* 2. *num.* 13. ubi affertur ad litteram tale decretum. 4

Quod postea Innocentius X. sanctione firmavit jubens omnes tali titulo contentos esse, quamvis sint magni principes. 24. *Apr.* 1645. 5

Tituli Cardinales in aliis civitatibus extra Romam olim erant, qui erant tituli parochiales & sub Episcopi jurisdictione erant. *Concil. Meldense cap.* 54. *& Concil. Roman. sub Leone IV.* (3) 6

Tituli cardinalitii Romæ erant olim Parochiæ. *Concil. Roman. sub Leone IV.* 7

Tituli cardinalitii Ecclesiarum Romæ a Sixto V. fuerunt præscripti, & numerati Constitut. 55. incip. *Religiosa*. Quæ affertur ad litteram sub verb. *Cardinales art.* 5. *num.* 23. Vide *ibi*, ubi insuper *sub num.* 54. afferuntur, prout postea fuerunt designati a Clemente VIII. & a Sacra Congreg. Rit. approbati, ac a Paulo V. confirmati. 8

Cardinales in suis titulis circa suos clericos uti possunt censuris, ut excommunicatione, suspensione, & interdicto; *c. His quæ, de Majoritat. & Obedient.* 9

Cardinales tenentur residere in suis titulis, alias si Romæ non resideant, & sine Papæ dispensatione alibi degant, deponendi sunt, ut fuit depositus Cardinalis Anastasius, quia per quinque annos non resederat in titulo Sancti Marcelli Romæ, *cap. Ex gestis, de Clericis non residentibus*. 10

Titulus *Messere* anno 1564. tribui solebat nobilibus personis. Rota *in Melevitana* 20. *Januarii* 1706. §. *Nec ex alio, coram Caffarel.* Ursaya *Miscellan.* 1. *litt. T. num.* 81. 11

Ti-

(*1) Vol. IX. Symbolarum Gorianarum decadis Florentinæ præclara extat Dominici M. Mannii *de titulo Dominicæ Crucis archetypo* dissertatio

(2) Confer Raynaudum in *Onomastico Pontificio* V. *Servus Servorum Dei*.

(3) Vide Andreucci dissertationem *de Cardinalibus in genere P. I.*

12 Titulum honorificum sibimet ipsi attribuere nimis absonum est. Rota *in Salisburgen. Primogeniturae de Lodrono* 20. *Feb.*1713. §. *Certius*, *coram Ansaldo*, Ursaya *Miscellaneo* 2. *litt. T. num.* 34.

13 Titulo *de Suor*, non *de Donne* vocari debent Moniales. *S. Congr. Episc. & Regul. in Toletana* 9. *Januar.* 1595. apud Joan. Mariam Novarr. verb. *Monialis num.* 5. & Barbos. *in Summ. Apost. decis. eod. verb. Monialis num.* 10.

14 Titulum, characterem, & ordinem semper retinet Episcopus, licet dimittat Ecclesiam. *Sacra Congr. Rit. in Minerb.* 4. *Martii* 1601. apud Sell. *in Selectis Canonic. cap.* 3. *num.* 64. & Barbosa *loco cit. verb. Episcopus num.* 6.

15 Episcopus ordinans aliquem sine legitimo titulo tenetur sustentare ordinatum, textu expresso *in capit. Si Episcopus* 37. *de Praebend. in* 6.

16 Quis, & quotuplex sit legitimus titulus pro Sacris ordinibus recipiendis; Vide verb. *Ordo art.* 2. *a num.* 47.

17 Ut quis possit ordinari titulo familiaritatis, quid requiratur; Vide d. verb. *Ordo art.* 3. *a num.* 29.

18 Titulus coloratus, an, & quando sufficiat ad inducendum valorem iis, quae publici ministri faciunt praesertim in administratione Sacramentorum, & signanter Sacramenti poenitentiae; Vide verb. *Confessarius art.* 1. *a num.* 33. *ad* 42.

19 Quo ad ea, quae concernunt titulum ad praescriptionem requisitum, advertendum est, quod titulus potest esse, vel verus, vel coloratus, vel apparens, vel praesumptus. Titulus *verus* est cum re ipsa existit, uti si res sit reipsa legitima hereditate acquisita. Titulus *coloratus* est, cum intervenit talis titulus, sed ob ignoratam causam fuit invalidus, ut si hereditas sit acquisita a non potente propter aliquem occultum juris, vel facti defectum talem hereditatem relinquere. Titulus *apparens*, seu existimatus est, cum talis titulus re ipsa non existit, attamen bona fide putatur existere, ut si quis prudenter existimet talem hereditatem legitime a Patre suo relictam fuisse, cum tamen contra dispositionem legis ei obvenerit. Titulus *praesumptus* est, cum non scitur de ullo certo titulo, quo res incoepta sit possideri, nihilominus prudenter praesumitur aliquis adfuisse ratione possessionis longissimi temporis, & hic etiam titulus sufficit ad praescriptionem; *l.* 4. *Cod. de praescriptione* 30. *vel* 40. *annorum*, *& cap. Ad aures*, *de praescriptionibus.*

20 Titulus verus non requiritur ad praescribendum. *Communis*. Et ratio est evidens, quia ubi adest verus titulus rem possidendi, jam antecedenter ad praescriptionem habetur dominium, cum nullus possit rem suam praescribere.

21 Titulus coloratus sufficit ad praescribendum. *Communissima* per clara Jura *in tot. titul. ff. & Cod. de Usucapionib. titul. pro Emptore*, *titul. pro Herede*, *titul. pro donato*, *titul. pro derelicto*, *titul. pro legato*, *titul. pro dote*, *& Instit. de usucapionibus.*

Titulus etiam apparens, seu existimatus, dummodo non sit titulus pro emptore, sufficit ad praescribendum, *leg. si existimans* 48. *ff. de Usurpationibus*, *& Usucapionibus*, cum similibus. 22

Cetera autem, quae concernunt justum titulum ad praescriptionem requisitum: Vide verb. *Usucapio* §. 3. *& per tot.* ubi abunde de omnibus. 23

Titulus coloratus beneficii dicitur, qui apparet, seu probabiliter videri potest esse justus, ut si collatio habetur ab eo, qui habet potestatem ordinariam conferendi, quamvis tunc adfuerit impedimentum legitimum validae provisionis. Unde si Petro v.g. conferatur beneficium Pauli adhuc viventis, mortuo Paulo, Petrus habebit titulum coloratum. Item si beneficium prius conferatur Petro, & postea Paulo, Paulus habebit titulum coloratum, quamvis de jure titulus verus sit penes Petrum. Item si impetratum sit beneficium non expresso ejus valore, quando id pro validitate impetrationis requiritur; tunc ad talem impetrationem, & collationem sequitur titulus coloratus, & sic de similibus, ut notant passim Doctores. 24

Titulus beneficii quando amittatur, & quando non. Vide verb. *Resignatio beneficii*. 25

Titulus antiquus Ecclesiae mutari non potest a Confraternitate. *Sacr. Rit. Congr.* 26. *Octob.* 1604. 26

Titulus alienus non potest assumi cum alterius praejudicio, alias punitur assumens, ut pluribus adductis egregie suo more probat Eminentissimus Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad Constitut.* 1. *Coelestini III.* 27

Capitulum cathedralis non est salutandum a concionatore cum titulo Reverendissimi neque in absentia Episcopi. *Sac. Congreg. Rit. In Capuana* 23. *Januar.* 1700. *in respons. ad III.* apud Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 1. *tom. num.* 20. 28

Titulares Episcopi nequeunt cogere Synodum Dioecesanam, nisi qui a suis Ecclesiis expulsi sunt, aut in terris Christianorum jurisdictionem exercent in determinatis locis. Benedict. XIV. *de Synodo Dioecesana lib.* 2. *c.* 4. *a num.* 2. *ad* 6. Episcopi titulares 29
non fuerunt admissi ad Concilium Romanum sub Benedicto XIII. celebratum anno 1725. Idem *ibid. lib.* 5. *cap.* 10. *num.* 3. (1) 30

Fraudibus, quae contingere possunt in assignatione tituli pro sacris ordinibus suscipiendis, sive in beneficiis, & patrimoniis fictitiis, sive in patrimoniis conditionaliter constitutis, cum pacto ut clerici ad sacros ordines promoti, si aliunde acquirant, unde honeste vivere possint, bona sibi assignata in patrimonium, eorumque usumfructum domino restituant, & relinquant, variis decretis occurrit Sacra Congregatio Concilii, ut patet ex jam adductis *tom.* 5. *verb. Ordo art.* 2. *a num.* 90. *ad* 100. *& tom.* 6. *verb. Patrimonium a num.* 3. *ad* 44. quibus expresse definivit non solum non licere clericis patrimonium distrahere, ad cujus titulum fuerunt ordinati, sed neque cum aliis bonis cujuscumque ge- 31

(*1) An vero Episcopi titulares possint, ac debeant vocari ad Concilia generalia, in iisque votum habeant decisivum, gravior quaestio est, de qua Andreuccius de *Episcopo Titulari P. II. num.* 118. *seqq.* Nullus certe titularium Episcoporum, qui plures erant, vocatus fuit ad Lateranense, & Tridentinum Concilium. Vide Cardinalem de Lugo *lib. V. Responsor. Moral. dub.* 15.

generis, sine expressa Episcopi licentia illud permutare, ut declaravit eadem *Sacr. Congr.* 20. *Julii* 1619. *lib.* 17. *Decretor. pag.* 17. *ibi: Patrimonium, ad cujus titulum aliquis est promotus, posse utique de licentia Episcopi permutari cum aliis bonis non minoris reditus, aut valoris, sed debere Episcopum declarare, bona ex permutatione acquisita esse subrogata in locum prioris patrimonii, itaut deinceps alienari nequeant, nisi servata forma a Concilio praescripta*. Et die 6. *Martii* 1638. *lib.* 15. *Decretor. pag.* 667. Sacra &c. *censuit eum, qui de facto alienavit patrimonium, ad cujus titulum fuerat ordinatus, nulla facta mentione, quod ad illius titulum promotus fuisset, in censuras non incidisse, sed alienationem, ut proponitur, factam, esse ipso jure nullam*. Sic refert Benedict. XIV. *tom.* 2. *notific.* 6. ubi plurima erudite suo more ad rem tradit merito observanda, & alia similia *de Synodo Diœcesana lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 1. *& sequent.*

32 Si quis ordinandus sit ad titulum beneficii in aliena diœcesi obtenti, & hoc perpetuam exigat residentiam, proventus respondere debent taxæ diœcesis, in qua beneficium erectum reperitur. Aliter respondere debent taxæ Diœcesis, in qua clericus habet domicilium. Idem *ibid. num.* 2. ex Decret. Sacræ Congregationis Concil. *in Alatrina* 9. *Julii* 1708. *& in Romana, seu Sanctæ Agathæ Gothorum* 27. *Maii* 1713. & ex Constitutione Innocentii XIII. incip. *Apostolici Ministerii*, ubi expresse habetur: *Cum etiam juxta memoratam Innocentii XII. Prædecessoris Constitutionem, ratione ac titulo beneficii in aliena Diœcesi obtenti, non aliter liceat ordines ab Episcopo ejusdem Diœcesis suscipere, quam si beneficium sit ejus reditus, ut ad congruam vitæ sustentationem, detractis oneribus, per se sufficiat, declaramus sufficientiam hujusmodi præfiniendam esse, non juxta taxam Synodalem, sive morem pro promovendis ad Sacros ordines, vigentem in loco prædicti beneficii (nisi tamen illud continuam, & præcisam residentiam requirat) sed juxta taxam, vel ea deficiente, juxta morem, in alio loco domicilii vigentem*.

33 Si beneficium habeat annexum onus missarum a beneficiato per se, vel per alium celebrandarum, poterit Episcopus determinare, an inter proventus sit numeranda, vel detrahenda stipes, respondens numero missarum, ad quas celebrandas clericus, sive per se, sive per alium tenetur ex lege beneficii. Idem *ibidem a num.* 3. *ad* 7. Vide *tom.* 5. *verb. Ordo, art.* 2. *a num.* 105. *ad num.* 110.

34 Titulus beneficii, aut patrimonii est necessarius etiam pro Ordinatione Græcorum; Nec loco patrimonii potest clericus Græcus assignare dotem suæ uxoris; Nec ordinarius eam admittere. Idem tom. 1. Bullar. Constitut. 57. incip. *Etsi Pastoralis* §. 7.

35 Benedictus XIV. Constitut. incip. *Maxima*, Portugalliæ & Algarbiorum Regi, ejusque successoribus in perpetuum *Fidelissimi* titulum assignavit.

Additiones ex aliena manu.

34 Titulus *insignis* cuinam Ecclesiæ competat? Et quibus competat titulus capitularium? Vide unam itemque alteram rem examinatam a Rota in *Theatina deletionis titulorum* 18. *Martii* 1732. *cor. bon. mem. Nunez.*

(*) TOLERANTIA.

Diversarum Religionum.

Tolerantiæ Religiosæ pertractatio, ut recte monet D. Zallwein T. III. *princip. Jur. Eccl. p.* 387. non ad Theologiam dumtaxat, sed ad omnes ferme disciplinas Jurisprudentiæ spectat. Pertinet inprimis ad *Theologiam, & Jurisprudentiam naturalem publicam*, ut inde doceamur, an, & qualis religio secundum principia juris naturæ & divini tolerari possit, & debeat. Pertinet deinde ad *Jurisprudentiam ecclesiasticam civilem* tam publicam, quam privatam, ut sciamus quid leges Ecclesiasticæ & Civiles publicæ, & privatæ circa *tolerantiam religionum* statuerint, quarum tolerantiam permiserint, reprobaverint, approbaverint, & lege publica communierint. Pertinet demum ad *Politicam*, ex cujus regulis sanioribus dicendum, quid sanior *politia*, quid ratio boni publici, quid *ratio status* circa *tolerantiam*, & maxime pluralitatem religionum in Republica exigat. Esto enim; sanior *politia* pluralitatem religionum in Republica non facile debeat, aut possit admittere, sed omni studio ante omnia conandum sit, ut vera, eaque unica Religio, & unanimis recte Deum colendi formula sarta tectaque servetur, quo dissensionibus, & motibus civilibus omnis ansa præcludatur; quas nulla magis fax accendere solet, quam religionis diversitas, unde Civitates concuti, & lacerari regna necesse est, dum quisque pro religione sua movet, & movetur: nihilominus tamen dantur quoque rationum momenta, quæ plurium religionum in una civitate permissionem & receptionem exigant: cujusmodi foret, si plus mali ex eliminatione, quam ex earum tolerantia sequuturum prævideretur; tunc enim veræ politicæ regulis consentaneum foret ex duobus malis, minus eligere, ut in Germania, ubi Catholici tolerant religionem Protestantium, & Reformatorum, seu Calvinianorum. 1

Tolerantia in genere describi potest „ affectio animi, indeque fluens declaratio, qua ex justis causis & approbatis illa, quæ nobis adversa sunt, vel a nobis non probantur, prohibere, aut declinare non possumus, vel non debemus, patienter ferimus, illis non repugnamus, aut resistimus, imo aliquando boni publici causa, aut majoris mali evitandi causa expresse admittere cogimur „ Quamobrem tolerantia 1. supponit et *scientiam*, & *voluntatem*, quatenus ea, quæ toleramus, & sentimus, & intelligimus, & nos intelligere declaramus, etiam per *voluntatem* amplectimur, & ea, quæ non possumus, vel non debemus avertere, patienter ferimus. Hoc modo *tolerantia* differt a *dissimulatione*: ea enim, quæ dissimulamus, ignorare videmur, & videri volumus; ea vero, quæ toleramus, nos scire, & patienter ferre videri volumus, & quandoque publice declaramus, & ostendimus. Hinc datur 2

tur *tolerantia expressa & tacita*, cum tamen *dissimulatio expressa* dari nequeat. Differt quoque a *conniventia*, quæ ferme cum dissimulatione coincidere videtur.

3 Deinde omnis tolerantia fundari debet in justis, & probatis rationibus, quæ ad tria reduci capita possunt: aut enim ea, quæ toleramus, & non impedimus, vel *non debemus*, vel *non possumus* impedire; aut ea impedire *non expedit*. Prima ratio impedimentum *legis*; altera impedimentum *naturæ*; tertia impedimentum *utilitatis* designat. Ex impedimento *juris* tenemur tolerare religionem Protestantium: ex impedimento *naturæ* calamitates subito emergentes, maxime naturales e. g. grandinem, imbres &c.; ex impedimento *utilitatis* e. g. inveteratos mores, esto bono publico, non adeo proficui videantur, quos majoris mali evitandi gratia patienter ferimus.

4 Sequitur tertio, *tolerantiam*, & *permissionem* aliquoties ab invicem differre, aliquoties convenire: nam aliquoties *permissio* est pure *negativa*, quæ consistit in mera negatione præcepti, & prohibitionis, quando actus nec præcipitur, nec prohibetur, nec præcipi, aut prohiberi potest ex eo, quod sit nec malus nec bonus, sed prorsus indifferens. Aliquoties *permissio* est *positiva*, quæ dat jus positivum aliquid agendi citra culpam & pœnam e. g. si Princeps det facultatem venandi in sylva sibi propria, id quod posset impedire; aut debitor creditori concedat jus alienandi fundum sibi oppignoratum, quo in casu id, quod permittitur, rectæ rationi, & juri naturæ debet esse conforme. Aliquoties est *permissio pure talis*, quæ est circa actus illicitos & solummodo impunitatem, non vero liciitatem tribuit, & hinc a quisbusdam vocari solet *permissio impunitatis*, veluti quando lex 12. tabularum permisit occisionem furis nocturni, lex Romana concubinatum, & hinc inde permittuntur lupanaria. Et hujusmodi *permissiones* fiunt vel ob evitationem majoris mali, vel ob impossibilem extirpationem, uti in datis exemplis, vel ob spem majoris boni, quomodo Ecclesia permittit vivere Judæos suis ritibus, quia sperantur eo facilius ad religionem Christianam reducendi.

5 Sequitur 4. *tolerantiam* esse multiplicis generis, & quidem aliam *publicam*, aliam *privatam*: illa nititur auctoritate Imperantium in ordine ad regendam rempublicam, illiusque bonum promovendum; hæc respicit obligationem hominum privatorum, quatenus *ex regulis Christianæ Charitatis*, *vel pietatis*, *vel ex regulis prudentiæ*, *vel ex regulis juris* aliqua tolerare, pati, & sine resistentia dissimulare tenemur.

6 *Publica* tolerantia rursus est vel *necessaria*, vel *voluntaria*, seu *gratiosa*: illa debetur ex legibus fundamentalibus, vel pactis publicis inter Imperantes, & subditos initis, qualis est religionis Lutheranæ in Germania: hæc unice dependet a voluntate Imperantis, & pacto respective privato inter ipsum, & subditos inito, itaut in arbitrio Imperantis solius stet *tolerantiæ* huic limites ponere, & eam restringere; id, quod non potest, si subditis debeatur *tolerantia* ex lege fundamentali, & pacto publico.

Iterum alia *simplex*, & alia *qualificata*: hæc perfectam jurium communionem introducit cum iis, qui verum jus Civitatis habent, ita, ut idem sit tolerari, ac jure civitatis perfecto gaudere; illa in simplici Imperantis permissione consistit, & sine perfecta jurium communione alias ex jure civitatis promanantium nunc arctiores, nunc ampliores recipit terminos, quos egredi non licet.

Apud nos necesse non esset plura hac de re persequi. Italia enim ad hæc tempora, una excepta Judaica, religionum pluralitatem, Deo nobis opitulante, ignoravit. Hæc præcipue adnotamus in Germaniæ gratiam, ubi tres tantummodo religiones ex Pace Westphalica permittendæ essent, Catholicorum, Lutheranorum, & Reformatorum. Certe disertissima sunt Pacis westphalicæ verba *Artic. VII.* §. 2. *sed præter Religiones supra nominatas nulla alia in Sacro Imperio Romano recipiatur*, *vel toleretur*. Nihilominus Protestantes in plures abiere sententias, quorum aliqui volunt, Paciscentes tolerantiam solummodo *necessariam* determinare; *gratiosam* e contra Imperantium arbitrio relinquere voluisse. Huic sententiæ suffragatur ferme communis praxis Germaniæ, cum passim non modo diversi generis hæretici, e. g. Anabaptistæ, Mennonitæ, Hernhutiani, sed etiam Judæi a statibus Imperii recipiantur, & tolerentur. Alii hanc clausulam a Catholicis clandestine intrusam, ac suppositam fingunt, quorum doctrinam ne ipsi quidem sapientiores Protestantici approbant, metuentes ne Catholici jure retorsionis ac repressaliarum utentes similia ipsis jure certe longe majori objiciant. Alii, quorum opinio plures habet sequaces, citatum §. intelligunt de tolerantia, & exercitio religionis *publico*, *qualificato*, ac *privilegiato*, tali, quali fruuntur Protestantes; non vero de tolerantia *simplici*, & exercitio *privato*. Hujus opinionis præter alios sunt Boehmerus *Jur. Eccl. Tom.* 1. *tit.* 1. §. 58. & Henninges *Medit. ad P. W. p.* 879. 6

Verum cum clarissima sint, ut vidimus Pacis Westphalicæ hac de re verba, ut quid ad contortas Zalwein interpretationes confugimus? quam facile fuisset Paciscentibus distinguere inter exercitium *publicum*, & *privatum*, inter *tolerantiam privilegiatam & simplicem*? Si illorum intentio fuisset restricta ad exercitium *privilegiatum*. Anne fortassis aliud mente retinuerunt Paciscentes, & aliud verbis expresserunt, & hoc agendi modo Catholicos circumvenerunt? Sed hoc ipsis fore probrosum facile intelligent ipsi. Imo de aliarum Sectarum exercitio tolerando ne quidem ipsos tunc temporis Protestantes somniasse, id argumento est, quod ipsis tota contentione laborandum fuerit, ut pro se *libertatem conscientiæ*, & tolerentiam suæ religionis eblandirentur, & extorquerent. Omnis illorum zelus pro vindicanda *libertate conscientiæ* erat interessatus, partialis, unice intentus in bonum suæ religionis Protestanticæ. Et quare haud pauci eorum Zwinglianos, & Reformatos in consortes religionis, ac in participium tolerantiæ, juriumque eidem annexorum admittere noluerunt, & tandem ægre admodum Reformatos admiserunt? Quare in hodiernam usque diem Protestantes in Reformatos adeo sunt rigidi, ut illorum exercitium in illis locis, ubi 7

qui

ipsi dominantem habent religionem, ægerrime admittant, & eorum exercitium, quantum possunt, restringant? Nondum eo ævo, seu tempore reformationis illa libido, & vaga libertas sentiendi in materia religionis, ille Indifferentismus, & Syncretismus invaluit, qui nunc plurimorum animos occupat, sectis quibuscumque januam aperit, & introitum permittit liberrimum, illis etiam, quos jus naturæ ex omni orbe proscriptos vult, & eliminatos, quales sunt ipsi etiam Athei, & indifferentistæ. Nondum invaluit illud: *sunt boni cives, quieti, pacifici: ergo tolerandi*: quidquid deinde sit de bono Religionis, quæ in ultimis habetur curis, quemadmodum supra dictum fuit. Aut ergo intentio Paciscentium fuit excludendi omnes alias Religiones, aut Syncretismum aliquem, qui universale scutum sectarum, ac errorum novitatumque clypeus est, in Imperium introducendi, ibidem fovendi, ac tuendi. Illud primum loquitur *litera*: istud alterum dicere nos Catholici erubescimus, & nec honos Protestanticorum, qui zelantes pro bono suæ Religionis videri cupiunt, permittit. Hactenus CL. Zallwein, quem fere excripsimus. Vide infra V. *Zizania*, quorum parabola *Matth. XIII.* maxime abuti Protestantes solent, ut quamvis religionem tolerandam esse suadeant.

TONSURA.

1 Tonsura sit, nec ne, Ordo, non est definitum. Benedictus XIV. Constitut. incip. *Ad audientiam* §. 22.

2 Alia ad rem, vide verb. *Ordo art.* 1. *a n.* 8. *ad* 15. *& art.* 2. *n.* 1.

TRADITIONES.

1 Traditio generatim sumpta est doctrina successive per tempora ab uno in alterum transmissa, sive interim scripta sit, sive non.

2 *Sic in re communis Doctorum*. Traditio autem speciatim, & prout moris est, magis stricte sumpta, est doctrina non scripta a primo suo Auctore, seu ab exordio, licet postea ab aliis fuerit conscripta, & per Codices ad nos transmissa. *Sic Doctores communiter*.

3 Traditio dividitur in Divinam, Apostolicam, & Ecclesiasticam. Traditio *Divina*, seu *Verbum Dei non scriptum* est doctrina Fidei, & morum, non scripta in libris Canonicis, sed ex ore Christi docentis immediate Apostolos procedens, vel a Spiritu Sancto iisdem dictata, & ab eis viva voce Ecclesiæ tradita, & continua successione in posteros ad nos usque transmissa, & in Ecclesia Catholica pro revelata a Deo semper habita, qualis traditio potissimum habetur circa materiam, & formam Sacramentorum, circa perpetuam Virginitatem B. M. Virginis, & hujusmodi in Ecclesia Catholica perpetuo conservata, licet in sacra Scriptura expresse non habeantur. Traditio *Apostolica* licet interdum soleat confundi cum Divina, eo quod per Apostolos, ut Christi Præcones, seu nomine Christi loquentes, viva voce fuerit Ecclesiæ tradita, seu promulgata, proprie tamen est illa, quæ ab Apostolis ex instinctu Spiritus Sancti primo viva voce profecta est, & ab ipsis ad nos usque per Majores intermedios transmissa; Quamvis in eorum Libris & Epistolis non reperiatur expressa, uti est Jejunium Quadragesimæ, Observatio diei Dominicæ loco Sabbati, & alia hujusmodi. Traditio *Ecclesiastica* proprie est illa, quæ nec a Christo, neque ab Apostolis, sed post Christi Ascensionem, & Apostolorum mortem, est ab Ecclesiæ auctoritate aut praxi, aut Prælatis inchoata, & in populum fidelem introducta, uti est Consecratio Ecclesiarum, & Altarium, abstinentia a carnibus, ovis, & lacticiniis certis diebus, aliquorum jejuniorum, & Festorum observantia, & alia hujusmodi.

Præter Sacram Scripturam, seu Verbum Dei Scriptum admittendæ, & observandæ sunt Traditiones 4
Apostolico Divinæ, seu Verbum Dei non scriptum. *Communis Catholicorum* contra modernos Hæreticos, & habetur expresse ex 2. *ad Thessalonicenses* 2. ibi: *Tenete Traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram*. Estque definitum in Concil. Trid. *Sess.* 4. *de Canonicis Scripturis*.

Traditiones Divinæ sunt infallibiles Fidei Regu- 5
læ, ac Verbum Dei scriptum. *Communis inter Catholicos* contra dictos modernos Hæreticos. Et ratio est, quia Verbum Dei scriptum non habet, quod sit infallibilis Fidei Regula ex eo quod scriptum sit, sed ex eo quod a Deo procedat; sed æque procedit a Deo verbum Dei non scriptum, ac scriptum, ergo &c. Scriptura enim confert ad memoriæ commoditatem, non vero ad rei veritatem: Unde Concilium Tridentinum *cit. sess.* 4. sic expresse habet: *Sacrosancta Synodus Traditiones; tum ad Fidem, tum ad mores pertinentes, tamquam vel oretenus a Christo, vel a Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas pari pietatis affectu, ac reverentia suscipit; & veneratur*. Et S. Joannes Chrysostomus *in cit. Epist.* 2. *ad Thessalonicenses* 2. sic dicit: *Hinc patet, quod non omnia per Epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris; eadem vero Fide digna sunt tam illa, quam ista*, quo pari sensu loquuntur ceteri Sancti Patres.

Traditiones pure Apostolicæ, & pure Ecclesia- 6
sticæ, quamvis, ut de se patet, non habeant parem cum Traditionibus Divinis, seu Apostolico Divinis auctoritatem, nihilominus sunt ab omnibus observandæ, si sint universales. Ita Catholici communiter, Concil. Coloniens. II. *part.* 9. *cap.* 1. *can. Si quis omnem*, 2. *caus.* 1. *qu.* 7. Unde S. Augustinus *Epist.* 118. *cap.* 5. loquens de his traditionibus sic expresse dicit: *Si quid horum tota per Orbem frequentat Ecclesia... quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insaniæ est*. Immo tales Traditiones violans est anathema, 7
textu expresso *in cit. can. Si quis omnem* 2. *caus.* 1. *q.* 7. ibi: *Si quis omnem Traditionem Ecclesiasticum*

sticam scriptam, vel non scriptam violat, anathema sit. (1)

TRANSACTIO.

1 TRansactio dupliciter sumitur, scilicet late, seu minus proprie, & stricte, seu magis proprie. *Communis*. Transactio late, seu
2 minus proprie sumitur pro omni actu, quo ab obligatione receditur, & quasi transitur, ac negotium aliquod inter quosdam componitur, sive id fiat litis componendæ causa, sive non. Et juxta hanc acceptionem omnis distractus, & etiam res judicata, jusjurandum, ac quodlibet pactum nomine transactionis comprehenditur, *l. Hujus Edicti* 1. §. 3. *& l. Tres Fratres* 35. *ff. De pactis*, *l. Jusjurandum* 2. *ff. de Jurejurando*, *l. Transacta* 229.
3 *ff. de verbor. Significatione*. Transactio stricte, seu magis proprie sumpta est, *de re dubia, & controversa, sive lite incerta, & nec dum finita, non gratuita, sed onerosa inter partes conventio, seu pactio, vel compositio*. Desumitur clare ex *l. Qui transigit* 1. *ff. de transactionibus*, ibi: *Qui transigit quasi de re dubia, & lite incerta neque finita transigit*. Et concordant *l. Præses* 12. *l. Transactio* 38. *& l. Jubemus* 43. *Cod. eod.*
4 Unde ex data definitione colligitur tria requiri ad strictam, & propriam Transactionem. Primo requiritur, ut dicta Transactio fiat de re dubia, ut sic distinguatur a pacto, quod est de re certa, & indubitata, quæ per pactum subinde remittitur; per text. in l. 1. ff. de transact. Ad quod Glossa *in Rubrica de Transactionibus* ante *cap. Sicut grave* 1. *eod.* hos duos affert vulgares versiculos?

Incerta de re transactio dicitur esse,
Sed fiunt certæ pacta favore rei.

5 Hinc si tempore transactionis pars transigens certo cognoscat, sibi nullum in re, de qua transigitur, Jus competere, tunc non valet transactio inde sequuta, & tenetur in foro conscientiæ restituere totum id, quod ob talem transactionem ab altera parte recepit, seu ei debitum non dedit, cum talis sic transigens nullum habeat justum titulum, vi cujus possit aliquid accipere, ut recedat ab actione, vel retineat id, de quo agitur, ut de se patet, & docet communissima Doctorum. Immo nedum in Foro interno, seu in Foro conscientiæ, sed etiam in Foro externo invalida est talis transactio; Vel ipso Jure, si sit Actor, qui sic transigat, sciens certo rem ad alteram partem spectare, ut constat ex *l. in Summa* 65. *ff. de condiction. indebit.* Vel per exceptionem, seu replicationem doli, instante Actore, rescindenda erit, si sit Reus, qui sic transegerit, sciens certo rem ad Actorem pertinere, uti habetur ex *leg. sub. prætextu* 19. *Cod. de Transactionibus*, & docet Glossa *in c. Super eo* 6. *verb. Dato de Transact.* Abbas *ibid. in fine* Molina *tract.* 2. *de Justitia disp.* 555. *num.* 1. Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 36. *n.* 3. Reiffenstuel. *ibid. num.* 4. Engel *ibid. n.* 3. & alii passim.

Secundo sequitur ad strictam, & propriam transactionem, quod fiat super lite incerta, & nec dum finita, quia si lis jam sit per latam a Judice sententiam finita, & nulla fuerit super ipsa interposita appellatio, jam transiit in rem judicatam, sicque non amplius locus est transactioni super ea, cum non amplius lis sit incerta, nam res judicata pro veritate accipitur, textu expresso *in leg. Res judicata* 206. *ff. de Reg. Juris*, ibi: *Res judicata pro veritate accipitur*. Unde *in l. Eleganter* 23. §. 1. *ff. De condictione indebiti*, recte statuitur *Si post rem judicatam quis transegerit, & solverit, repetere poterit, idcirco quia placuit Transactionem nullius esse momenti*. Et concordat textus expressus *in leg. Si causa* 32. *Cod. de Transactionibus*. Nec transactio est de qualibet re dubia, sed de re dubia propter litem jam motam, & nec dum finitam, vel saltem movendam, utpote quia controversia, seu dubium inter partes ortum est, timetur quod lis possit in Judicio moveri, quamvis nondum sit mota; tunc enim inter partes ad eam controversiam dirimendam, & litem impediendam valide, & licite possunt antea inter se transigere, textu expresso *in l. Cum te* 2. *Cod. de Transactionibus*.

Tertio requiritur ad strictam, & propriam Transactionem, quod non fiat gratis, sed onerose aliquo hinc inde dato, & retento, promisso, vel remisso, textu expresso *in leg. Transactio* 36. *Cod. de Transactionibus*, ubi dicitur quod *Transactio nullo dato* (pro eo quod remittitur), *retento, seu promisso, minime procedit*. Et in hoc differt a compositione amicabili, quæ gratis fit, nullo dato, aut retento, seu promisso, sed per ipsam pars debiti gratis remittitur, & condonatur, *c. Super ea* 7. *de Transactionibus*: Quamvis tamen compositio amicabilis in largiori significatione interdum pro Transactione sumatur, & e contra transactio pro amicabili compositione, ut colligitur ex *cap. Ex litteris* 6. & *cap. Veniens* 8. *de Transactionib.*

Generatim, & universim loquendo transigere possunt omnes, qui liberam rerum suarum administrationem habent, easque aliis donare seu quovis alio modo alienare possunt, *arg. l. In re* 11. *Cod. Mandati*. Qui autem non possunt res alienare, neque circa illas transigere possunt. Transactio enim est species alienationis. *Extravagant. Ambitiosæ, de rebus Ecclesiast. non alienand.* Et sic tenent *Doctores communiter*.

Item generatim, & universim loquendo potest fieri Transactio de omnibus rebus dubiis, & litibus

(*1) Præter Canum, Bellarminum, cæterosque Polemicos disputatores vide de traditionibus Prodromum P. Gautier *diss.* III. *art.* 2. T. I. *Thesauri Theologici Zaccariani p.* 204.

bus incertis, de quibus id nullo Jure prohibitum reperitur; Concessum enim intelligitur quidquid expresse prohibitum non reperitur, *leg. Nec non* 28. §. 2. *ff. Ex quibus causis*; *l. Testimonium* 1. §. 1. *ff. De testibus*, *l. Mutus* 43. §. 1. *ff. De Procuratoribus*, Glossa marginal. communiter recepta *in cap. Inter corporalia* 2. *de Translatione Episcop. verb. Non invenitur*. E contra autem transactio fieri non potest super iis, de quibus aliquo Jure prohibitum reperitur: Juri enim publico nequit derogari pacto privatorum, textu expresso *in l. Jus publicum* 38. *ff. de Pactis cap. Si diligenti* 11. *de foro competenti*. Unde immerito *in cap. Quæ contra* 64. *de Reg. Jur. in* 6. dicitur expresse: *Quæ contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*.

11 Hinc super Matrimonium nequit fieri transactio, nec amicabilis compositio, utpote expresse prohibita *in c. Ex parte sua* 11. *de transact.* juncta Glossa communiter recepta *ibidem verb. Sacramentum*, ibi: *Sic patet, quod in Matrimonio Transactio,*
12 *seu compositio non habet locum*. Quamvis tamen fieri possit transactio, seu amicabilis compositio super Sponsalibus de futuro, cum ea dependeant ex libero contrahentium assensu, vel dissensu, nec ad id habeatur resistentia Juris. *Communis*.

13 Item fieri nequit Transactio super relictis in Testamento, vel Codicillo, nisi prius inspectis cognitisque verbis illius, textu expresso *in leg. De his* 6. *ff. de Transactionibus*, ibi: *De his controversiis, quæ ex testamento proficiscuntur, neque transigi, nec exquiri veritas aliter potest, quam inspectis, cognitisque verbis testamenti*. Et concordat *lex Cum hi* 8. §. 2. *ff. eod. & lex Omnibus* 1. §. 1. *ff. Testamenta quemadmodum aperiantur*, ubi ad id requiritur insuper auctoritas Judicis. Et ratio est, quia tales transactiones sunt captiosæ, cum possint heredes testamenta occultare, & facile Legatarios inducere, ut modico statim sibi dato contenti, magna relicta, sive legata, inexpectato evenientia, & necdum certo scita, repudient, ut cavetur *in cit. l. Cum hi* 8. *ff. de Transactionibus*, & sic depereant cum non parvo boni publici præjudicio ultimæ defunctorum voluntates contra præscriptum *l. Habeat unusquisque* 1. *Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, *l. Vel negare* 6. *ff. Testamenta quemadmodum aperiantur*, *can. Ultima voluntate* 4. *caus.* 13. *q.* 2. cum similibus, ubi statuitur quod *ultima voluntas, seu dispositio defuncti modis omnibus servari debeat*.

14 Item propter eandem rationem non valet transactio super alimentis in ultima voluntate relictis, nisi fiat causa cognita, & auctoritate Judicis interveniente. *Communis*, textu expresso *in citat. l. Cum hi* 8. *ff. de transactionibus*, ibi: *Cum hi, quibus alimenta relicta erant, facile transigerent, contenti modico præsenti, divus Marcus oratione in Senatu recitata effecit, ne aliter alimentorum transactio rata esset, quam si auctore Prætore facta; Solet igitur Prætor intervenire, & inter consentientes arbitrari, an transactio, vel quæ admitti debeat, ejusdem Prætoris notio ob transactionem erit, sive habitatio, sive vestiarium, sive de prædiis alimentum legabitur*.

De quolibet crimine capitali (excepto adulte- 15
rio) licitum est transigere, textu expresso *in leg. Transigere* 18. *C. de Transactionibus*: ibi: *Transigere, vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non est*. Et ratio est, quia licitum est unicuique sanguinem suum quovis modo redimere, corrumpendo etiam adversarium, ut ab accusatione desistat, textu expresso *in leg. In capitalibus* 1. *de bonis eorum qui sententiam*: ibi: *In capitalibus criminibus a Principibus decretum est non nocere ei, qui adversarium corrupit, sed in his demum, quæ pœnam mortis continent, nam ignoscendum censuerunt ei, qui sanguinem suum qualitercumque redemptum voluerit*.

De aliis autem criminibus, quæ pœnam san- 16
guinis non irrogant, non est licitum transigere, præterquam de crimine falsi, textu expresso *in cit. l. Transigere* 18. *Cod. de Transactionibus*, ibi: *In aliis autem publicis criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transigere non licet citra falsi accusationem*. Et ratio est, quia hic cessat periculum capitis, & sanguinis, & ideo transigentes excusationem non merentur; Tum quia id exigit bonum commune Reipublicæ, ne crimina maneant impunita. Unde merito *l. In omnibus causis* 7. *ff. de prævaricatione* statuitur, quod in omnibus causis, præterquam in causa capitali, & sanguinis, qui delatorem, seu accusatorem corrupit, pro victo habeatur, ibi: *In omnibus causis, præterquam, in sanguine, qui delatorem corrupit, ex Senatus consulto pro victo habetur*.

Transactio super Beneficio Ecclesiastico, vel alia 17
re spirituali, de qua litigatur, neque privato partium consensu, neque auctoritate Judicis Ordinarii fieri potest absque labe Simoniæ interventu rei temporalis vicissim datæ, ræmissæ, vel promissæ; Bene tamen gratuita, & amicabilis compositio. *Communis*, textu expresso *in c. Super eo* 7. *de Transactionibus*, ibi: *Transigi super re Sacra, & litigiosa non potest, etenim res Sacræ, ut possideantur aliquo dato, vel remisso; sive promisso, speciem credimus habere Simoniæ. Alias si gratis, & amicabiliter inter se litigantes componant, sacris Canonibus nequaquam dicimus obviare*. Et concordat *cap. Constitutus* 4. *eod. & cap. Exhibita* 9. *de rerum permutat. cap. Cum pridem* 4. *de pactis*. Pittonius *de controvers. Patronor. allegat.* 100. *n.* 669. *& sequ.* cum aliis ibi allegatis.

Potest tamen super spiritualibus fieri transactio 18
absque labe Simoniæ, si detur spirituale pro spirituali, ut si decimæ litigiosæ pro parte per transactionem dividantur, aut Clerici pro Jure decimandi controverso sese obligent ad administranda Sacramenta, & hujusmodi. *Communis*, *arg. cap. Ad quæstiones* 6. *juncto ejus Summario, de rerum permutat.* ubi habetur expresse, quod spiritualia possunt adinvicem permutari, adeoque potest etiam super eisdem transigi.

Transactio super spirituali subjectione est Si- 19
moniaca, & consequenter illicita, & nulla, si fiat dato, vel remisso aliquo temporali. *Communis*, textu expresso *in cap. Præterea* 10. juncto ejus Summario *de Transactionibus*.

Neque potest absque labe Simoniæ fieri transa- 20
ctio

ctio super Jurepatronatus, seu præsentandi ad Beneficia interventu rei temporalis, ac prætio æstimabilis, *Communis*, textu expresso *in cap. Præterea quando 9. de Transactionibus*. Et ratio est, quia res spiritualis non potest absque Simonia dari, aut promitti pro re temporali, *citat. cap. Super eo 7. de Transactionibus*. Juspatronatus autem, vel secundum se, & intrinsece est spirituale, ut tradit Glossa *in d. cap. Præterea quando, verb. Simoniaca, ibi: Quia Juspatronatus est spirituale*, vel saltem spirituali annexum, *cap. Quanto 3. de Judiciis*, juncta Glossa *ibid. verb. Connexa; Unde* ut ibi dicit Glossa, *Spirituale censetur propter connexitatem*, & ideo non potest super ipso transigi interventu rei temporalis, sine labe Simoniæ, cum ipsa non solum committatur in spiritualibus, sed etiam in spiritualibus annexis, *c. Si quis objecerit 7. caus. 1. q. 3.* quia de connexis idem est Judicium, *c. Translato 3. de Constitutionibus*. Unde ob id Juspatronatus per se vendi non potest, *c. De Jure 16. de Jurepatronat.* cum similibus.

21 Prælatus, seu Rector Ecclesiæ nequit transigere de rebus Ecclesiæ immobilibus, vel pretiosis absque solemnitatibus a Jure requisitis. Cum enim transactio sit species alienationis, qua vel rem nobis competentem, aut quam credimus competere, dimittimus, *arg. l. Si quid 1. §. 6. & 9. ff. Si quid in fraudem*, nequit fieri super dictis rebus, sicut nequit fieri alienatio sine solemnitatibus a Jure requisitis. *Extravagant. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienandis*.

22 Potest tamen Prælatus, seu Rector Ecclesiæ transigere super Juribus Ecclesiæ in præjudicium sui ipsius, ita ut transactio teneat pro toto tempore, quo Ecclesiam possidebit. Sic desumitur ex *cap. Veniens 7. §. Mandamus, de Transactionibus*, & notat Abbas *ibid. num. 1.* & Fagnan. *num. 2. & communis aliorum*, teste Reiffenstuel *lib. 1. Decretal. tit. 36. num. 63.* Et ratio est, quia talis transactio est potius inter personas, quam inter Ecclesias, sicque non realis, sed mere personalis, quæ non transit ad successores, ut *ibi* innuit Pontifex: *Cum alias transactio inter personas facta potius, quam inter Ecclesias videatur, ne pacta inter alios acta, aliis obesse patiamur &c.* & habet Glossa *ibid. verb. Inter alios*.

23 Talis autem Transactio personalis super rebus, seu juribus Ecclesiæ fit realis & obligat successores, si fuerit a Papa ex certa scientia confirmata. Sic colligitur ex *cit. cap. Veniens 7. de Transactionibus*, & habet expresse Glossa *ibid. verb. Confirmata* ex pluribus juribus ibi adductis, & sequitur Fagnan. *ibid. num. 3.* cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num. 64.* & alii passim; ac Rota *part. 4. Recent. decis. 31. num. 2.* Et ratio est, quia, ut argumentatur citata Glossa *ibid. verb. Confirmata*, Papa potest facere, ut Transactio, quæ nulla est, sit aliqua *arg. can. ultim. caus. 16. qu. 1. & cap. cum Apostolicæ 7. De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*, adeoque prosequitur dicta Glossa, multo magis potest efficere, ut sit alia, nempe ut ex personali fiat realis cum plus sit de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud, *arg. can. Revera, de consecrat. dist. 2. & l. Rem in præsenti 1. in princip. Cod. De rei uxoriæ actione*.

Transactio semel bona fide, ac legitime celebrata, invita altera parte transigentium revocari, aut rescindi non potest, *l. Cum te 5. Cod. de Transactionib. l. Postquam liti 4. Cod. de Pactis*. 24

(*) Cum nullus esset litium finis, si a transactionibus bona fide interpositis posset quis facile discedere, ut in l. 10. Cod. de transact. (*)

Immo talis Transactio, ne quidem interveniente Rescripto Principis, revocari valet, textu expresso *in l. Causas 16. Cod. de Transactionibus*, ibi: *Causas, vel lites transactionibus legitimis finitas Imperiali Rescripto resuscitari non oportet*. 25

Item nec talis Transactio rescindi potest prætextu instrumentorum de novo postea repertorum ad litem sopitam pertinentium, textu expresso *in l. Sub prætextu 19. Cod. de Transactionibus*, ibi: *Sub prætextu Instrumenti post reperti transactionem bona fide finitam rescindi Jura non patiuntur*. Et concordat *l. Sub. prætextu 29. Cod. eod.* ibi: *Sub prætextu specierum post repertarum generali transactione finita rescindi prohibent Jura, & c. Sicut grave 1. de transactionibus*. 26

(*) Nec sub prætextu evictionis rerum traditarum rescindi valet transactio l. sub prætextu ff. de transact. Dummodo tamen inita sit transactio super ipsa re de qua lis erat, & apud eum qui transegit, jam constituta & retenta, cum videatur periculum in se suscepisse is qui rem retinere voluit, & de ea ipsa transactionem peregit leg. 33. Cod. de Transact. (*)

Dummodo tamen in supradictis nulla intervenerit fraus, aut dolus, quia si adversarius per se, vel per alium alteri parti transigenti Instrumenta, quibus veritas cognosci potuisset, dolo subtraxisset, sicque defectu talium instrumentorum cum sui præjudicio ad transigendum coegisset, transactio posset rescindi actione doli mali competente parti innocenti, & deceptæ. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Sub prætextu 19. Cod. de transactionib.* Fraus enim, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Ex litteris 2. de dolo & contumac. cap. Sedes 15. cap. Ex tenore 16. de Rescriptis, cap. Tuæ 12. de Clericis non resident. l. In fundo, ff. de rei vindicat. l. Cum hi, ff. de Transactionib. l. Legatarius, Cod. de Legatis*. 27

Unde si quis graviter lædat alterum in transactione, tenetur in Foro conscientiæ ad restitutionem rei injuste acceptæ, seu retentæ, ut certum est apud omnes, & insuper contra eum in Foro externo datur actio de dolo malo, & rescinditur transactio, si dolus vere intervenisse probetur. *Communis*, per text. *in l. De dolo 2. & Non possunt 3. Cod. de Dolo malo, l. Qui cum Tutoribus 9. §. 2. ff. de transactionibus*, cum similibus, & juribus *nu. antecedenti* allegatis, (1) 28

Pro-

(*1) Rescinditur etiam Tsansactio si ex falsis Instrumentis facta sit l. 42. Cod. de Transact. Item si metus causa confecta sit Transactio. Verum non quilibet metus sufficit, sed talem metum probari oportet, qui salutis periculum vel cruciatum contineat l. 13. Cod. de Transact.

29 Probabilius est, quod Transactio etiam bona fide hinc inde celebrata rescindi possit ob læsionem ultra dimidium; Bartolus *in l. Si quis cum aliter 36. num. 4. ff. De verbor. significat. & l. Rem majoris 2. num. 9. Cod. de rescindend. vendit.* Abbas *in cap. cum causa 6. num. 7. & 8. de empt. & vendit.* Engel. *lib. 1. decretal. tit. 36. num. 14. &* Reiffenstuel *ibid. nu. 56.* Fachineus *lib. 2. Controvers. cap. 6.* allegans Rotam Romanam *in 1. part. novissimar. decis. 102. nu. 2.* & plures alios contra plures alios & conclusio desumitur *ex l. In summa 65. §. 1. ff. De condictione indebiti*, ubi propter immodicam læsionem, aut evidentem calumniam permittitur quis adversus transactionem venire. Item *ex l. Si superstite 5. Cod. De dolo malo*, ubi expresse statuitur, quod filia emancipata, & cum patre bona fide transigens, si læsa est immodice, habeat actionem in factum contra patrem. Item ex *l. Rem majoris 2. Cod. de rescindenda venditione*, ubi rescinditur venditio, in qua intervenit læsio ultra dimidium, & de hoc datur ratio, quia istud *humanum est*, cum autem non sit hoc minus humanum in transactione ob læsionem ultra dimidium, idem de ipsa concludendum est. Et concordat *cap. Cum causa 6. de emption. & vendition.* cum similibus. Tum quia in jure dolus ex proposito, & dolus re ipsa æquiparantur, *arg. l. Si quis cum aliter 36. ff. de verbor. significat.* ibi: *Idem est, etsi nullus dolus intercesserit stipulantis, sed ipsa res in se dolum habeat*, & tradunt Covarr. *in capit. Quamvis part. 3. §. 4. nu. 5. de Pactis in 6.* Gailus *lib. 2. Practic. observat. 147. num. 11.* Fachineus *lib. 12. Controvers. cap. 6. §. Movet secundo*, citans alios, Reiffenstuel *loc. cit. num. 58.* & alii. Atqui ex læsione ultra dimidium dolus re ipsa apparet, atque præsumitur, *l. Omnes 17. §. Lucius, ff. Quæ in fraudem Creditor.* & notant citati Auctores cum communi: ergo sicuti ob dolum ex proposito rescindi debet transactio ex dictis *supra nu. 27. & 28.* ita etiam rescindi debet ob dolum re ipsa, sive ob læsionem ultra dimidium; Est enim hoc conformius æquitati naturali, ne quis cum alterius jactura locupletetur, & Justitiæ commutativæ, quæ æqualitatem inter contrahentes desiderat.

30 Est tamen vere probabilis etiam contraria sententia, quam tenet Glossa *final. in cit. cap. Cum causa 6. de emption. & vendition.* Jason in *l. Si quis cum aliter 36. num. 33. & seq. de verbor. significat.* & plures alii variis muniti Juribus, & signanter *l. Lucius 78. §. Ultim. ff. Ad S. C. Trebellianum*, ubi negatur rescissio Transactionis super Fidei commisso factæ, quamvis ex Instrumentis postea appareat quadruplo plus in hæreditate fuisse, & favent *l. Sub prætextu 19. & l. Sub prætextu 29. Cod. de transactionibus, l. A Divo Pio 15. §. Pignora 3. ff. De re judicata*, & plures aliæ, quas affert, sed tamen solvit Fachineus *lib. 2. Controvers. Juris cap. 6.*

31 Afferuntur varia Decreta Sacræ Congregationis Immunitatis concernentia Transactionem inter Ecclesiasticos, & Laicos, prout referuntur a D. Riccio *in sua Sinopsi verb. Transactio* ut infra. Transactio, seu concordia inter utrumque Clerum, & Ducem ac Consiliarios Reipublicæ Sancti Marini pro Collectis certis contribuendis ab Ecclesiasticis Reipublicæ in perpetuum pro rebus acquisitis ab Ecclesiasticis, & locis piis, non tamen primæ erectionis, nec pro patrimoniis ad Ordines recipiendos assignatis confirmatur, dummodo exactio dd. Collectarum ab Ecclesiasticis fiat per Deputatos Ecclesiasticos. *Sacr. Congr. Imm. in Feretrana 22. Sept. 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 76.*

Confirmatur, annuente Sanctissimo, concordia 32 super Gabella carnis Civitatis Oscen. facta inter Clerum, & civitatem, modo accedat consensus cleri Regularis, qui in concordia non interfuit. In hac concordia Ecclesiastici se obligabant ad emendas carnes in macellis civitatis cum certis limitationibus, & reservationibus, & civitas se obligabat ad solutionem certæ summæ quolibet anno augendæ, vel minuendæ juxta augmentum, vel diminutionem Ecclesiasticorum in civitate secundum Fidem Episcopi. *Sac. Cong. Immun. in Oscen. 22. April. 1692. lib. decret. Grim. pag. 122.*

Regularibus repugnantibus suprascriptæ concor- 33 diæ civitatis Oscen. Episcopus præfigat terminum ad deducendum eorum difficultates in Sacra Congregatione. *Sacra Congreg. Immunit. in Oscen. 2. Junii 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 50.*

Tandem concordia præfata approbatur juxta de- 34 clarationem faciendam a D. Secretario, quæ præcipue tendebat ad explicanda aliqua loca dictæ Transactionis pro manutentione Jurisdictionis Ecclesiasticæ, & exequi permittitur, etiam dissentientibus aliquibus ex Regularibus. *Sacra Congr. Immun. in Oscen. 25. Maii 1694. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 124.*

Non obstante Transactione, & aliis contractibus 35 factis per superiorem, & Regulares cum communitate pro solvendis oneribus laicis pro bonis acquisitis, Archiepiscopus tueatur Libertatem Ecclesiasticam. *Sacra Congregat. Immun. in Turinen. 14. Ianuarii 1698. lib. 4. Decretor. Vallem. pag. 133.*

Transactio facta ab Ecclesiastico de solvendis col- 36 lectis Regiis, est cassanda. *Sacra Cong. Immun. in Reatina 8. August. 1702. lib. 3. Decretor. Vallem. pag. 435.*

Quo ad Transactionem inter Communitatem, 37 & Monasterium Sanctimonialium Sacra Congr. decernit servandam esse primam transactionem anni 1671. approbatam a Clemente X. quæ eximit Monasteria a Collectis super bonis acquisitis usque ad illum annum. *Sacra Congr. Immun. in Nullius S. Angeli in Vado 14. Januar. 1698. lib. 2. Decretor. Valleman. pag. 133.*

Transactio super rebus Ecclesiasticis nequit fie- 38 ri sine Beneplacito Apostolico. *Communis.* Vide verb. *alienatio art. 4. num. 12.* Et si fiat cum reservatione dicti Beneplaciti; revocari potest, adestque locus pœnitentiæ ante ipsius impetrationem. Rota *part. 1. recent. dec. 624. nu. 12.* Card. de Luca de *Benefic. disc. 51. n. 5. & 6.* cum aliis Pignatell. *tom. 1. consult. 136. num. 4.* & alii plures.

Additiones ex aliena manu.

Jure Romano transactio super relictis in testa- 39 mento non inspectis tabulis facta vitiosa est, *l. 6. ff. de Transact.* Disquiri vero solet an transactio hæc moribus sustineatur, si inspectioni huic fuerit renunciatum, vel juramento ipsa transactio confirmata fuerit?

40 Simplicem renunciationem non sufficere existimant Maatic. *de Tacit. & Ambigu. lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 2. *& seq.* A Sande *decis. Frisic. lib.* 4. *tit.* 5. *defin.* 15. ex ratione illa, quod juri prohibitivo renunciari haud potest.

41 At si accesserit juramentum, valere transactionem ex dispositione juris canonici, tenet Vinnius *de Transact. cap.* 5. *n.* 8. eo quia potest juramentum hoc sine peccato servari.

42 Cæterum pactum remissorium, seu gratuitum, quo renuntiat quis omni illi quod sibi in testamento relictum est, subsistere, firmant Lauterbach *in compend. jur. lib.* 2. *tit.* 15. Borcholten *de Transact. c.* 4. *n.* 20. ea adducta ratione quod cessat hic ratio illa prohibitiva transactionis quod Homines modico incontinenti dato, inexpectato obvenientia facile

43 repudiare solent; *L.* 8. *princip. ff. de Transact.* Contrarius vero est Strych. *in usu modern. Pandect. lib.* 2. *tit.* 15. §. 10. Verum (inquit) *& hic forte existimabit paciscens parum sibi relictum esse; unde ad liberalem repudiationem exigui lucri facile induci potuit; non idem forte facturus, si quantitatem relicti in testamento scivisset. Nec quidquam stringit Hunnii ratio, quod illa, quæ in testamento relicta, aut integra acceptanda, aut integra repudianda. Hoc enim in ipsa Hereditate concedo, in Legato nego. Immo nec legatum pro parte sic accepto, sed integrum: partem vero vi transactionis alteri cedo. Vix ergo sine juramento tale subsistet pactum.*

44 Pariter Jure Romano de alimentis in testamento relictis transigi haud potest, nisi auctore Prætore. *L.* 8. *princ. ff. de Transact. & L.* 8. *Cod. eod.* nisi melior reddatur conditio alimentorum, *dict. Leg.* 8.

45 §. 6. At prohibitum haud esse pactum, quo alimenta futura gratis remittantur, tenet Hunnius *de Transact. c.* 3. *exercit.* 22. *Vinn. eod. tract. cap.* 6. *numer. final.*

46 Sed & contradicit Stryk. *in usu modern. Pandect. lib.* 2. *tit.* 15. §. 11. Adde Coler. *de Aliment. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 48. *& sequent.* Accedente vero juramento sustineri transactionem, sentiunt Bachov. *hoc titul. de Transact. cap.* 2. *n.* 8. Vinn. *eod. tractat. cap.* 6. *num.* 16.

47 An & Decretum Judicis requiratur in cessione alimentorum ex contractu debitorum, vide apud Rot. *in Romana Cessionis* 11. *Junii* 1713. & in confirmatoria 8. *Decembris ejusdem anni cor. clar. mem. Aldrov.*

48 Reliquum est, ut dispiciatur, an transactio hodie involvat novationem. Affirmat Anton. Faber *in Cod. hoc titul. defin.* 2. At negat, & quidem rectius innixus in *L. final. Cod. de Novat.* Strykius *in us. modern. Pandect. dict. lib.* 2. *dict. tit.* 15. §. 4.

49 Utilis vero est hæc observatio; nam si transactioni haud inest novatio, non liberantur pignora, & fidejussores prioris obligationis. Immo, & pristina actione agi potest, recusante altero implere transactionem; Stryk. *ubi supra*.

TRANSITUS.

Regulares professi non possunt ad aliam Religionem etiam strictiorem transire sine licentia Sedis Apostolicæ. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 3. *num.* 18. Donatus *Prax. rerum Regular. tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 5. *q.* 22. *nu.* 11. & *Communis aliorum* ex praxi, & stylo Curiæ, & quoad transitum ad alias Religiones edita est novissime a Bened. XIII. Const. incip. *Licet Sacra*. Vide verb. *Regulares art.* 1. *num.* 61. ubi affertur ad litteram. 1

Regulares professi transeuntes de licentia Sedis Apostolicæ ad laxiorem Religionem etiam ejusdem Ordinis, tenentur in secunda Religione novum annum probationis peragere, & ibi Professionem emittere. Sic *Sac. Congr. Conc.* quæ apud Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus num.* 67. expresse respondit, *Transeuntem de licentia Sedis Apostolicæ ad laxiorem Religionem etiam ejusdem Ordinis, teneri in secunda Religione novum annum probationis peragere.* 2

Regularis professus, qui habet Indultum Apostolicum transeundi ad aliam Religionem, non potest transire ad laxiorem. Conc. Trid. *cap.* 19. *sess.* 25. *de Regularibus*, & *Sac. Cong. Conc. in Cajetan. Transitus* 4. *Mart.* 1743. in qua rescriptum fuit, *Transitum ad laxiorem fuisse nullum, & Orator omnino intra mensem redeat ad suam Religionem.* Sic apud Monacell. *tom.* 4. *Supplem. ad* 2. *tom. n.* 455. 3

Si tamen indultum sit concessum transeundi ad quamcumque Religionem, in qua Regularis, & Claustralis Observantia vigeat, tunc potest transire etiam ad laxiorem: Dummodo sit Religio Claustralis, & Regularis, quia, cum Apostolicum Indultum limitaverit Religionem Claustralem, & Regularem, videtur noluisse limitare qualitatem Religionis circa arctitudinem majorem, vel minorem, alias id expressisset, *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Episcop.* §. *Sed neque istud*, *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, *& cap. Quia circa* 22. *de Privilegiis*. Sic recte notat Eminent. Petra *t.* 5. *Commentar. ad Const.* 3. *Callixti III. num.* 9. referens, quod cum hujusmodi Breve obtinuisset quidam Monachus Camaldulensis generaliter ad aliam Religionem, ubi Regularis, & Claustralis Observantia vigeret; & inde transiisset ad laxiorem Canonicorum Regularium S. Augustini Congregationis Ultiensis; & disputato dubio in Sacra Congregatione Concilii ex remissione facta per Sacram Pœnitentiariam: *Sac. Cong. in Taurinensi Transitus* 6. *Aug.* 1712. *rescripsit, Constare de validitate Transitus*, nulla facta difficultate circa laxiorem qualitatem Canonicorum Regularium. Hæc ipse. 4

Transitus regularium conversorum ad statum clericalem etiam in anno novitiatus est prohibitus, unde non potest concedi, nisi a Sede Apostolica: Habetur ex Decretis Clementis VIII. editis pro institutione novitiorum in monasteriis designatis, vel designandis, Constit. incip. *Cum ad Regularem n.* 23. ubi sic expresse statuitur: *Sed qui ad conversorum* 5

habi-

habitum recepti fuerint, ad clericorum statum transire, etiam durante tempore probationis, non possunt. Quæ Decreta Clementis VIII. confirmata fuerunt jussu Urbani VIII. a Sacra Congreg. Conc. *in Decretis de Apostatis, & Ejectis*, & ita Card. Petra *tom. 4. Commentar. ad Const. 8. Eugenii IV. num. 6.* ubi expresse dicit, quod proinde hic transitus fieri non potest, nisi cum licentia Papæ, quamvis jure antiquo id fieri potuerit cum licentia superiorum regularium; Passerin. *de statib. homin. tom. 3. quæst. 189. art. 8. num. 227.* Donatus *Prax. rer. Regul. tom. 2. tract. 14. quæst. 14.* recte dicens, quod optima ratione id factum est, ut juxta præceptum Apostoli *1. ad Corinth. cap. 7. Unusquisque permaneat in ea vocatione, in qua vocatus est*, ut auferatur ansa, & occasio ambitionis, qua solent homines altiora appetere non sine murmure, & prælatorum molestia.

6 Et a fortiori, si jam professionem emiserint in statu laicorum, seu conversorum, non possunt de sola licentia Prælati regularis, & definitorii transire ad statum clericorum, sed talis licentia obtineri debet a Sede Apostolica, quæ ad id solet expedire Brevia cum clausula; *De licentia tamen suorum superiorum*, quæ debet intelligi copulative de illa Generalis, & Provincialis simul, prout expresse declaravit *Sacra Congreg. Episcop. & Regular. de mandato Urbani VIII. die 2. Aug. 1630.* apud Peyrin. *de Prælat. quæst. 3. cap. 1. §. 6. num. 149.* nempe *clausulam; De licentia Superiorum in Brevibus prædictis appositam, esse intelligendam de Generali ordinis, & Provinciali oblatorum hujusmodi, ita ut pro eorumdem brevium executione requiratur utriusque licentia, & consensus.*

7 Et quod laici, seu conversi professi non possint transire ad statum clericalem de sola licentia prælati regularis, clare habetur ex cit. Decr. Clem. VIII. per illa adducta verba: *Etiam durante tempore probationis, non possint*, quæ manifeste indicant a fortiori sic transire non posse post jam emissam professionem. Et id expresse decrevit Sac. Congreg. Episcop. & Regular. sub pœna suspensionis ab officio superioribus talem facultatem concedentibus, ut refert Nicolius *in Flosculis verb. Conversus num. 3.* his verbis: Superiores, qui contra Decretum Clementis VIII. super receptione, & institutione novitiorum 19. Mart. 1603. sub Constit. 82. incip. *Cum ad Regularem*, §. 23. tenoris subsequentis: *Qui ad conversorum habitum recepti fuerint, ad clericorum statum transire etiam durante tempore probationis non possint*, dant eisdem conversis licentiam transeundi ad statum clericalem, suspendi debent ab officio ad tempus; Transeuntes vero reducendi sunt ad laicalem cum perpetua suspensione a susceptis ordinibus. Hæc ille, adducens ad id Decretum *Sacr. Congreg. Episcop. & Regular. in una Minimorum 14. Februar. 1620. & 25. Jan. 1646.* Et sic etiam *Eadem Sacr. Congreg. Episcop. & Regular. decrevit in una Augustinianorum 23. Jan. 1631.* apud D. Nicolium *loco cit.* Item pro Congregatione Hispaniæ, fratrum Discalceatorum de ordine SS. Trinitatis Redemptionis Captivor. id statuit Alexander VII. Constit. 138. incip. *Pastoralis Officii*. Item pro ordine Eremitarum S. Augustini Clemens X. Const. incip. *Exponi*, teste Lantusca *in Theatr. regular. verb. Laici, seu conversi, in supplement. sub num. 2.* Et hoc probat praxis, & stylus curiæ: & signanter Sacr. Congreg. Concilii, quæ dignis de causis hanc licentiam concedit; ut concessit in una ordinis S. Mariæ de Mercede *die 16. Januarii 1700.* cuidam laico, seu converso, attento quod in religione studiis vacasset, ac se ad clericorum munus idoneum reddidisset; Et aliis dignis de causis hanc licentiam denegat, ut denegavit in una Ordinis Prædicatorum Provinciæ Bæticæ *die 16. Martii 1700.* cuidam alteri religioso laico vix idoneo ad divina peragenda, quamvis ipse transitum exoptaret ob nimiam devotionem erga SS. Eucharistiæ Sacramentum, essetque vitæ exemplaris, ac de religione optime meritus. Sic refert Emin. Petra *cit. tom. 4. comment. ad Constit. 8. Eugenii IV. num. 16.*

Conversi, seu laici ex indulto Apostolico transeuntis ad statum clericalem præcedentia initium sumere debet a die clericatus, non autem a die susceptionis habitus conversorum. *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in una Minorum de Observantia 26. Februarii 1649.* apud Lantusc. *in Theatr. Regul. verb. Præcedentia num. 3.* & *Sac. Congreg. Concil. in una Minimorum S. Francisci de Paula 15. Aprilis 1684.* apud Card. Petram *tom. 4. Comment. ad Constitut. 8. Eugenii IV. sub num. 17.* 8

Transitus de statu clericali ad illum conversorum justa causa concurrente potest fieri cum sola licentia prælati regularis, scilicet Provincialis, aut Generalis cum consensu discretorum, vel alias prout cujusque ordinis statuta præscribunt; Dummodo transiens in ordinibus Sacris non sit constitutus. Donatus *loc. cit. quæst. 19.* cum pluribus ibi citatis, Pellizzarius *in Manual. Regul. tom. 1. tract. 3. cap. 5. sect. 3. num. 136.* Lezana *in summa q. Regular. par. 1. cap. 22. num. 25.* Murga *ad Constit. 7. Alexandri IV. num. 153.* Card. Petra *loco cit. num. 16.* ubi cum Sanchez *lib. 6. Moral. c. 7. num. 80.* dicit, prælatum regularem hunc transitum non solum permittere, sed etiam jubere posse ob punitionem delicti; Quamvis tamen consultius censeam in similibus casibus recurrendum esse pro providentia ad Sedem Apostolicam. 9

(+) Immo ad Sedem Apostolicam semper in his casibus confugiendum est, cum alias ob causas, tum maxime, quia religiosus, qui a statu clericali ad statum conversorum dejicitur, etiamsi ordinibus sacris non sit initiatus, onere divini officii recitandi tenetur. (+)

Quo ad ea, quæ concernunt affiliationes regularium in aliis conventibus, & transitus ad alienas provincias. Vide verb. *Affiliatio per tot.* 10

Transitus de ritu græco ad latinum, vel e contra, non permittitur absque licentia Papæ. Card. Petra *tom. 4. Comment. ad Constit. 17. Eugenii IV. sect. 2. num. 12.* & *Communis aliorum* per Constitutionem 12. S. Pii V. incip. *Providentia*. 11

Facilius tamen permittitur transitus a græco ad latinum, & nunquam regulariter de latino ad græcum. Card. Petra *loc. cit. num. 13.* cum Verricell. & Dandino ibi citatis, testans de usu Sacræ Congregationis supremæ inquisitionis. 12

Capitulo, canonicis, & parochis licitum non est ali- 13

aliquid exigere ratione transitus per eorum parochiam, quando funus ducitur ab una Parochia ad Ecclesiam funeris sitam in alia Parochia; *Sac. Cong. Concil. in Trojana Funerum* 7. *&* 21. *Maii* 1701. *ad* 4. *dub.* & *Sacr. Congreg. Episcopor. & Regular. in Pla-*
14 *centina* 13. *Novemb.* 1713. *ad* 2. *dub.* Ubi etiam statuit, quod occasione funerationis cadaverum alterius Diœcesis, aut Parochiæ in Ecclesiis regularium, potest proprius parochus defuncti ad effectum deferendi processionaliter cadaver ad dictas Ecclesias, libere transire per quascumque diœceses, & parochias stola, & cruce elevata, etiam irrequisitis earumdem parochis. Vide verb. *Parochus art.* 3. *n.* 36. *& seq.*

15 Transitus regularium de uno ad alium ordinem concedi potest a Cardinali summo pœnitentiario, nedum a laxiore ad arctiorem, verum etiam ad æqualem; & ab arctiori ad laxiorem ob justas tamen, & graves respective causas ab eodem probandas, audito prius superiore ordinis a quo, & cum con-
16 sensu superioris ordinis ad quem. Et pro majori transitus firmitate, potest in his omnibus idem major pœnitentiarius statutis, & privilegiis Apostolicis quomodolibet obstantibus opportune derogare. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 95. incip. *Pastor bonus* §. 34.

17 Non potest tamen ipsum transitum concedere summus pœnitentiarius a religione claustrali ad ordines hospitalarios, aut militares, excepto ordine S. Joannis de Deo, nec ad ordinem S. Benedicti antiquioris observantiæ, aliasque similes Congrega-
18 tiones. Idem *ibid.* §. 18. Transitus autem ad ordinem hospitalarium S. Spiritus in Saxia specialiter, & omnimode prohibetur. Idem Constit. 15. incip. *Sæpe Romanorum* §. 5. confirmans ad id Constitutionem Benedicti XIII. incip. *Sacra*.

19 Concedere etiam potest major pœnitentiarius transitum ab uno monasterio ad aliud, monialibus tantum ultra montes existentibus, legitima concurrente causa, in Signatura discutienda, & appro-
20 banda; Committendo tamen facultatem hujusmodi transitus admittendi, & exequendi, arbitrio Ordinarii clausulis opportunis pro casuum varietate. Idem in cit. Constit. *Pastor Bonus* §. 36.

21 Transitus regularium ab ordine laxiore ad strictiorem impediri non debet sine causa. Idem tom. 2.
22 Constit. 25. incip. *Ex quo*. Si Superiores duorum ordinum dissentiant, judicium ad Sedem Apostolicam devolvitur, quæ concedere solet dictum transitum cum derogatione super consensu superioris ordinis laxioris. Idem *ibid.*

23 A regularibus se prætendentibus Apostolica facultate translatos ad statum clericalem sæcularem, vel ad ordines, in quibus non vigeat claustralis observantia, vel ad ordines militares, aut hospitalarios (ad quos non nisi perraro, & gravissimis, rationabilibusque de causis solet transitus concedi) & actu degentibus extra claustra, debent Episcopi exquirere de veritate talis indulti, & eos compellere adhibita etiam vi, ad sibi hujusmodi indultum ostendendum, atque insimul, postquam illud perlegerint, diligenter expendere causas in ipso indulto contentas, & expressas, veræ ne, an falsæ sint. Quod si illud indultum commonstrare, & tradere detrectaverint, adversus ipsos, juris ordine servato statim procedere juxta facultatem sibi attributam a Concilio Tridentino *c.* 3. *sess.* 6. *de reform.* Et si in- 24
dulti causas minime veras esse compererint, non debent dubitare super ejus subreptione seu obreptione pronunciare, & adversus religiosum procedere extra claustra sine facultate degentem. Idem tom. 2. Constit. incip. *Pontificia commendatione*.

Transitus a ritu latino ad græcum est omnino in- 25
terdictus. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 57. incip. *Etsi Pastoralis* §. 2. Transitus vero a ritu græco ad 26
latinum permittitur pueris de consensu patris græci, & licentia Episcopi latini. Idem *ibid.* Adultis autem 27
laicis de licentia Episcopi diœcesani. Idem *ibid.*

Transitus a ritu græco ad Latinum prohibetur 28
communitatibus italo græcorum, sive Albanensium absque licentia Sedis Apostolicæ. Idem *ibid.* Item 29
ecclesiasticis quibuscumque absque simili licentia S. Sedis. Idem *ibid.* Transitus a ritu græcorum Mel- 30
chitarum ad Latinum, aut Maroniticum ritum interdicitur. Idem Constit. 87. incip. *Demandatum*.

Additiones ex aliena manu.

Gravis hic se offert quæstio, an transeunte Ab- 31
bate alicujus monasterii ad religionem strictioris observantiæ, procedi statim valeat ad electionem successoris in prælaturam?

In eam itum est sententiam, non posse durante 32
novitiatu, & ante professionem novæ religionis, idque quia ad electionem successoris deveniri haud potest, priusquam vacet Abbatia; *cap. Nulla, de concess. Præbend.* Hæc autem minime vacat ante emissam ab Abbate professionem in nova religione. Durante enim novitiatu non desinit ille esse Abbas Monasterii, a quo transiit, & ita quidem, ut si a novitiatu egrederetur, fortasse quod perferre nequiret rigorem novæ Religionis, rediret ad monasterium, & ipsam etiam Abbatiam; Wiestner *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 133. Donat. *Prax. Regular. tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 5. *quæst.* 52. *num.* 1. *& plur. sequent.* & rursus *quæst.* 55. *num.* 1. *&* 4. ubi quod durante novitiatu in suspenso remanent jura omnia a priori religione dependentia.

Non ignoro, esse, qui tenent in ipso ingressu 33
in novitiatum strictioris religionis Abbatiam vacare per tacitam renunciationem. At opinio hæc aperte contradicit *cap.* 4. *de Regular. in* 6. ibi: *Beneficium illius, qui religionem ingreditur, non est intra probationis annum alicui conferendum, nisi ipsius accedat assensus.* Hinc enim manifestum redditur, solo ingressu in novitiatum non induci renunciationem beneficii, quum alias citra assensum fas esset conferre beneficium illud. Confer Wiestner *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 135. qui & aliam reddit rationem, quod ex dispositione Concilii Trident. *sess.* 25. *cap.* 16. *de Regul.* non aliter teneat quælibet renunciatio emissa a novitio, nisi facta sit intra duos menses ante professionem. Sed dubito an dispositio hæc locum sibi vindicare queat quoad regulares transeuntes ad aliam religionem.

TRANSLATIO.

1 Translato festo, in cujus die conceditur indulgentia, non transfertur etiam indulgentia, nisi ex concessione speciali. *Sacr. Congreg. Rit.* 10. *Junii* 1690.

2 Festum duplex occurrens ante octavam non privilegiatam non est transferendum post octavam, sed infra eamdem celebrandum prima die non impedita. *Sacra Congregat. Rit.* 30. *Septembr.* 1679.

3 Festum semiduplex occurrens in festo duplici infra octavam non privilegiatam non est transferendum post illam, quando dies immediate sequens alio festo duplici, vel semiduplici impedita non fuerit, sed faciendum tunc est officium die immediate sequenti. *Sacra Rit.Congr.* 30. *Septemb.*1679.

4 Officium semiduplex occurrens in Dominica infra octavam non privilegiatam non erat olim celebrandum in feria secunda sequenti licet non impedita, si adesset reponendum aliud festum altioris ritus. *Sacra Rituum Congregat.* 1. *Martii* 1681. Secus tamen hodie propter posterius decretum relatum infra *sub num.* 10. *&* 20.

5 Non est transferendum in diem immediate sequentem festum illud, ante cujus translationem habentur reponenda alia officia prius translata ejusdem ritus, non obstante decreto edito *die* 30. *Septembris* 1679. Quoad vero festum semiduplex in Dominica infra octavam occurrens, omnino servanda est rubrica generalis breviarii de translatione festorum *num.* 5. *Sacra Congregat. Rit.* 22. *Decembr.* 1696. Vide tamen resolutiones Sacræ Congr. *tom.* 8. ubi afferuntur contraria recentiora decreta, & serva ut ibi.

6 In repositione duorum, vel plurium festorum ritum habentium eumdem, & die occurrentium diversa, attendatur prioritas translationis, nisi attendenda sit major dignitas. *Sacr. Rit. Congregat.*13. *Junii* 1682.

7 Si plura sint transferenda festa, quæ eadem die occurrunt, & quibus non convenit ratio majoris dignitatis, attendatur in eorum repositione major apparatus, vel populi concursus, ex quo vocatur etiam major solemnitas, supposito tamen, quod sint ejusdem ritus. *Sac. Rit. Congr.* 20. *Julii* 1686.

8 Officium particulare alicujus diœcesis, vel religionis, quod occurrit die 25. Februarii, est transferendum in anno bissextili ad primam diem non impeditam, dummodo sit duplex primæ classis. *Sacra Rit. Congreg.*7. *Septemb.* 1680.

9 Si occurrerint, vel fuerint transferenda duo festa ejusdem ritus, quæ unica die occurrebant, quorum unum sit universale, & alterum particulare alicujus Diœcesis, vel religionis, prius fiat de universali, deinde de particulari, nisi obstet ratio majoris dignitatis. *Sacra Rituum Congreg.* 27. *Septemb.*1698.

10 Si simul sint transferenda festa S. Marci Evangelistæ, & SS. Apostolorum Philippi, & Jacobi, prius reponatur festum S. Marci, deinde festum Apostolorum. *Sac. Rit. Congreg.* 18. *Septembr.* 1666.

Si simul transferenda sint festa S. Josephi, & Annunciationis B.M.V. prius reponatur Annunciationis festum, deinde S. Josephi, non obstante decreto edito in contrarium *sub die* 12. *Junii* 1602. *Sacra Congreg. Rit.* 14. *Junii* 1692. 11

Si festum Annunciationis B. M. V. occurrerit in feria sexta in Parasceve, vel Sabbato Sancto, transfertur ejus officium una cum præcepto audiendi missam, & vacandi ab operibus servilibus ad feriam secundam post Dominicam in Albis, protracto ad aliam diem festo in ea occurrente, nisi fuerit duplex primæ classis. *Sacra Rituum Congr.* 11. *Martii* 1690. Vide tamen verb. *Resolutiones Sacrarum Congregationum tom.* 8. ubi dantur ad id quædam notabilia. 12

Si festum S. Confessoris transferatur in proxime sequentem diem, in Hymno *Iste Confessor &c.* nulla fit mutatio versiculi, sed dicitur *Meruit beatas*, dummodo primæ Vesperæ non sint impeditæ. *Sac. Rit. Congreg.* 13. *Januarii* 1683. Translato autem festo S. Confessoris ultra sequentem diem, in Hymno *Iste Confessor* facienda est mutatio versiculi, dicendo *Meruit supremos*. *Sacra Rit. Congregat.* 14. *Junii* 1692. 13 14

Officium nominis B. M. Virginis occurrens in festo exaltationis Sanctæ Crucis, vel in alio altioris ritus, aut dignitatis, transferatur, non verò omittatur. *Sacra Rit. Congreg.* 20. *Julii* 1686. 15

Si in die commemorationis omnium fidelium defunctorum occurrerit Dominica, vel alicubi festum de præcepto diei Dominico æquale, officium cum missa defunctorum transferatur in sequentem diem etiam festo duplici impeditam. *Sacra Rit. Congr.*5. *Octobr.* 1688. 16

Festa duplicia, & semiduplicia translata præferenda sunt officiis semel hebdomada concessis, ita ut festum duplex, seu semiduplex etiam translatum, nec non dies octavæ sit dies impeditus respectu talium officiorum. *Sacr. Congr. Rit.* 8. *Febr.* 1699. *&* 26. *Martii* 1706. Vide *Resolutiones Sacrarum Congregationum*, ubi affertur Decr. ad litteram. 17

Officia sanctorum, quæ alicubi supersunt de mense Dembris alias transferri poterant in annum sequentem ex Decreto *S. Rit. Congr.*7. *Decemb.*1680. At nunc id vetitum est ex Decreto ejusdem *Sacræ Rit. Congreg. die* 26. *Novembris* 1735. *&* 8. *Martii* 1738. Vide *Resolutiones Sacrarum Congregationum*, ubi affertur Decretum ad litteram. 18

Officium semiduplex in Dominica infra octavam non privilegiatam occurrens tantum habet juris in feria secunda immediate sequenti non impedita, ut non cedat duplici primæ classis translato. *Sacra Rit. Congregatio* 16. *Septembris* 1702. 19

Pluribus festis ejusdem ritus translatis, officium de primo translato recitandum est, etiamsi ultimo translatum posset in diem immediate sequentem transferri, non obstante quocumque alio decreto in contrarium. Semiduplex tamen occurrens in Dominica infra octavam non privilegiatam celebrandum est ante quodcumque prius translatum etiam 1. classis feria 2. immediate sequenti, alio festo occurrente non impedita. *Sacr. Rit. Congregatio* 16. *Septembris* 1702. 20

Alia ad rem, Vide verb. *Festum Octavæ*, verb. *Offi-* 21

Officium Divinum, *Resolutiones Sacrarum Congregationum*, Rubr. *De Translatione Festorum*.

22 Monialis translata ad aliud monasterium, nisi aliud disponat Sacra Congregatio, relinquit dotem primo, solvitque novam secundo. Sic pluries decrevit *S. Episcoporum Congr.* Vide verb. *Monialis art.* 2. *num.* 50. ubi dantur Decreta.

23 An monialis translata, vel regularis translatus possit secum deferre ad monasterium *ad quod*, vel debeat relinquere monasterio *a quo* bona quæ habet; Vide d. verb. *Monialis art.* 2. *num.* 50. & verb. *Affiliatio religiosorum*.

24 Quoad ea, quæ concernunt translationem Episcopi de una ad aliam Ecclesiam. Vide verb. *Episcopus art.* 3. *a num.* 40. *ad* 46.

25 Quoad ea, quæ concernunt translationem conventuum. Vide verb. *Conventus artic.* 1. *num.* 12. & 12.

26 Quoad ea, quæ concernunt translationem imaginum, & reliquiarum. Vide verb. *Imagines*, & verb. *Cultus Sanctorum*.

TREBELLIANICA. Vide verb. *Falcidia a num.* 4.

TREGUA.

---

1 Tregua est securitas personis, & rebus ad tempus præstita bello, vel discordia, seu lite
2 nondum finita. *Sic in re Communis*. Unde Treguæ in jure civili vocantur alio nomine *Induciæ* (vulgo Armistitium) quia Tregua proprie dicta nihil aliud est, quam induciæ belli, cum scilicet inter hostes ad breve tempus convenit, ne se invicem armis lacessant, textu expresso *in l. Postliminium* 29. §. 1. *ff. de captivis, & postliminio reversis*, ibi: *Induciæ sunt, cum in breve, & in præsens tempus convenit, ne invicem se lacessant*. Pax autem ad differentiam Treguæ est totalis, & perpetua discordiæ, seu litis, aut belli peremptio voluntarie inter litigantes facta: Non enim Pax quæritur, ut bellum excitetur, sed bellum geritur, ut pax acquiratur, *c. Noli* 3. *caus.* 23. *q.* 1.

4 Tregua est duplex, scilicet conventionalis, & canonica, seu legalis. Sic Glossa communiter recepta *in c. Treguas* 1. *verb. Frangere*, *de Tregua, & Pace*.

5 Tregua *Conventionalis* est illa, quæ ex libera litigantium voluntate initur, & ex conventione formam, & modum recipit, sicuti quilibet alius contractus; *l. Depositum*, 1. §. 6. *ff. Depositi*, *c. Contractus* 86. *de Reg. Jur. in* 6. Unde hæ Treguæ, seu induciæ conventionales inter gentium jura numerantur, *c. Jus gentium* 9. *dist.* 1. Omnium enim gentium usu, & consensu secundum naturalem æquitatem constitutum est, ut etiam hosti fides data servanda sit, *c. Noli* 3. *caus.* 23. *q.* 1. Dummodo is quoque ex sua parte fidem servet, *c. Pervenit* 2. *de Jurejurando e.* 2. *caus.* 28. *q.* 2. (1)

Tregua *Canonica*, seu *Legalis* est illa, quæ per canonem, seu legem constituta est, de qua fit mentio *in c. Tregua* 1. & *c. Innovamus* 2. *de Tregua, & pace*. 6

Unde *in cit. c. Treguas* assignantur dies in quibus servandæ sunt Treguæ præcisis his verbis: *Treguas a quarta feria post occasum solis usque ad secundam feriam in ortu solis, ab adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ, & a Septuagesima usque ad octavas Paschæ ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus*. Et insuper statuuntur gravissimæ pœnæ contra eas violantes, ibi: *Si quis autem Treguas frangere præsumpserit, post tertiam admonitionem (si non satisfecerit) suus Episcopus sententiam excommunicationis dictet in eum, & scriptam vicinis Episcopis annuntiet, quorum nullus excommunicatum in communione recipiat; immo scriptam sententiam quisque confirmet*. 7 8

Et *in cit. cap. Innovamus* 2. *de Tregua*, assignantur personæ, quæ gaudent Tregua, seu securitate perpetua, ita ut belli Duces, & milites eas molestare non possint, ibi: *Innovamus, ut Presbyteri, Monachi, Conversi, Peregrini, Rustici euntes, vel redeuntes, vel in agricultura existentes, & animalia, quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur*. 9

At vero isti duo canones non sunt usu recepti, 10
nec proinde hodie tenent, ut notant Glossa *in cit. c. Treguas, verb. Frangere*; Abbas, Innoc. & alii expositores communiter.

An autem, & quando, & quibus de causis ini- 11
ta Pax, & Tregua cum hostibus frangi possit, eique bellum indici, vel non? Vide verb. *Bellum per tot.* ubi cuncta, quæ bellum concernunt in quinque distinctis articulis fuse discutiuntur.

TRIBUTUM. Vide verb. *Gabella*.

TRI-

(*1) Hinc hujusmodi induciæ, facta conventione, ligant primario paciscentes, secundario subditos, sive per modum contractus publici, ut contendit Textor in *synops. Jur. Gent. c.* 19. sive per modum legis post factam promulgationem, ut vult Grotius *lib.* 3. *c.* 22. sive demum utroque modo, quod P. Schwarz probabilius videtur *Institut. Jur. universal. P. II. tit. V. Instruct.* 3. §. 2. Terminus porro, a quo induciarum initium sumendum est, non est dies pactas inducias subsequens, ut ait Grotius *l. c. cap.* 21. *num.* 5., sed dies a momento perfectæ conventionis fluens, ut recte Puffendorfius, & Schwarzius l. c. statuunt.

TRIDENTINI CONCILII DECRETA.

1 TRidentini Concilii decreta (1) enunciantur, &
impleri jubentur circa jurisdictionem Episco-
porum in omnes animarum curam gerentes, &
in Ecclesias, quibus adnexa est hujusmodi cura.
Benedictus XIV. tom. 2. Constitut. 1. incip. *Quam-*
2 *vis*, & Constit. 33. incip. *Inter multa*. Item super
electione dignioris inter approbatos ad animarum
curam. Idem Constit. 4. incip. *Redditæ Nobis*.
3 Item super jurisdictione Episcoporum im Regu-
lares extra claustra degentes. Idem Consitit. 7. in-
4 cip. *Pontificia Commendatione*. Item super ordina-
tionibus regularium, & super abolitione privilegio-
rum recipiendi ordines a quocumque vel extra tem-
5 pora. Idem Constit. 27. inc. *Impositæ Nobis*. Item
de non recipiendis regularium recursibus adversus
Professionis validitatem post elapsum a die Pro-
fessionis quinquennium; vel si reclamantes extra
6 claustra degant, aut habitum dimiserint. Et de
forma servanda in hujusmodi judiciis: Idem Con-
stitut. 47. incip. *Si datam*. Vide supra ad verb. *Re-*
7 *gularis Professio*. Item de Confessariis extraordi-
nariis bis, aut ter in anno exhibendis religiosarum
mulierum communitatibus. Idem Constit. incip.
Pastoralis Curæ.
8 Item de abstinentia clericorum a luxu, conviviis,
choreis, aleis. Idem Constit. 45. incip. *Inter cetera*.
9 Item de coercendis iis, qui mulieres cogunt ad in-
grediendam Religionem. Idem Constit. 47. incip.
10 *Si datam*. Item super facultatibus Episcoporum
circa ea, quæ observari debeant, aut evitari in ce-
lebratione Missæ. Idem Constit. incip. *Accepimus*.
11 Item super residentia Episcoporum, & super eo-
rum absentiæ causis. Idem Constit. 18. incip. *Ad
universæ*.
12 Item de non ordinandis sine causa Episcopis ti-
tularibus, & de his, quæ hujusmodi Episcopis
permittuntur. Idem Constit. 36. incip. *Cum a No-*
13 *bis*. Item de reservatione causarum criminalium
judicio Episcopi, seu Ordinarii, exclusis Archi-
diaconis, Decanis, aliisque inferioribus. Idem
Constit. 40. incip. *Causarum*. (2)

T R I S A G I U M.

TRisagium, quo tres personæ Divinæ laudan- 1
tur his verbis *Sanctus Deus*, *Sanctus Fortis*,
Sanctus & Immortalis miserere nostri, e Cœ-
lo adductum est, cum puer e Terra elevatus Constan-
stinopoli, & in Cælum raptus per unam horam,
descendit postea illud recitans.
Cum enim Orbis pene universus ita horribili & 2
& longo Terræmotu quateretur, ut anno 446. in
sola Constantinopolitana Urbe subversa fuerint om-
nia magnificentiora ædificia, & quingentæ septem
Turres, ut ex Marcellino refert Berninus *tom. 1. Hi-
stor. omnium Hæresum cap. 6. de gestis tempore Feli-
cis III.* afferens quæ scribit Nicephorus *lib. 14. cap. 46.*
nempe: *Theodosius imperabat, & Terræmotus ma-
gnus, & admirandus extitit, qui priores magnitu-
dine, celeritate, & temporis diuturnitate facile su-
peravit, & non ex intervallo, sed motu continuo
omnia concussit, idque per Orbem fere universum.*
Hac de causa, ne vivi sepelirentur, antequam in- 3
terirent, Imperator Theodosius cum suis Magnati-
bus, Proclus Episcopus cum suo Clero, Civesque
omnes extra Urbem se receperunt, & brachiis ex-
tensis ad Cœlum versus, ut scribit Nicephorus *loco
citat. obtestabantur Deum, ut propitius eis esset,
& ab imminenti calamitate Orbem liberaret*: Tunc- 4
que Infantulus toto populo spectante in Cœlum per
unam horam raptus est, indeque reversus nuntiavit
Episcopo, ac Imperatori, aliisque inibi existenti-
bus audisse Angelos ante Thronum Dei hoc Divi-
num canentes Trisagium: *Sanctus Deus*, *Sanctus
Fortis*, *Sanctus & Immortalis miserere nostri*, si-
bique mandatum fuisse, ut eam laudationem popu-
lo indicaret: Quæ ubi Proclus intellexit, subjungit 5
Nicephorus *loco cit. statim ad eum modum psallere
jussit, & Terræmotus statim etiam constitit, omni-
noque quievit*, & ut scribit Felix III. Summus Pon-
tifex *Epist. 3.* Quam laudationem ubi populi incæ-
perant, Civitatem receperunt, Deoque per hujus- 6
modi laudem propitio facto, & ab imminenti ira
sunt liberati, & exinde, ut prosequitur *loco citato*
Nicephorus, *Imperator Theodosius, & Pulcheria
tanto miraculo perculsi Constitutione Imperiali con-
festim, ut per Orbem omnem Hymnus Divinus iste
concineretur, decreverunt; & eo tempore Ecclesia
Christi eum acceptum, non quolibet tantum die usur-
pat, sed etiam cujuslibet carminis, & laudis Dei
initio ante omnia pleno ore præmittit.* (3)

TU-

(*1) Ubi Tridentina Synodus non est recepta, facultatibus ab illa concessis Episcopi uti non possunt. Benedictus XIV. *de Syn. Diœces. lib. IX. cap. V. num. 2.*

(2) In dispensationibus Pontificiis, quæ alicui Tridentinæ sanctioni derogant, necesse non est, ut expresse isthæc derogatio indicetur; ac sine illa dispensationes vim suam habent. Idem Bened. XIV. *l. c. lib. XIII. cap. 23.*

(3) Verum non multo post Petrus Cnapheus in Antiochenam Sedem ejecto Calendione intrusus salutare Trisagium corrupit, addita ad finem clausula: *qui passus es pro nobis, miserere nobis*, totam Trinitatem passam fuisse blasphemans, initiumque dans Theoparchitarum sectæ. Damnatus est Cnapheus a Felice III. in Romana Synodo a. 483.

TUTELA, TUTOR, CURA, CURATOR.

1 Tutela est vis, ac potestas in capite libero ad tuendum eum, qui propter ætatem suam sponte se defendere nequit, Jure Civili data, ac permissa. Sic textus expressus *in l. Tutela* 1. *de tutelis*, *& in* §. *Est autem tutela* 1. *Instit. de*
2 *tutelis*.

Tutores autem sunt, qui eam vim, ac potestatem habent, exque re ipsa nomen acceperunt. Itaque appellantur Tutores, quasi *Tuitores*, atque Defensores; Sicuti Æditui dicuntur, qui Ædes tuentur. Sic textus expressus *in cit. l. Tutela* §. 1. *& in* §. *Tutores autem sunt* 2. *Instit. de tutelis*.

3 Tutela dividitur potissimum in Testamentariam, Legitimam, & Dativam. *Sic Communis Doctorum.*
4 Tutela *testamentaria* est quæ constituitur a parentibus in Testamento, vel in Codicillis Testamento confirmatis, liberis suis impuberibus in sua potestate existentibus; §. *Permissum est* 3. *Instit. de tutelis*, *leg. Lege duodecim* 1. *ff. de testamentar. Tutela*,
5 *l. testamento* 3. *ff. eod.* Tutela *Legitima* est, quæ a Lege inducitur in favorem Pupillorum, non extantibus Tutoribus Testamentariis; Quando etenim non adsint Tutores ex Testamento relicti, adsunt tamen consanguinei; tunc Jure statututum est, ut qui proximior consanguineus est pupillo, ille sit illius Tutor Legitimus; *l. Legitimæ Tutelæ* 1. *ff. de Legitimis tutoribus*, *leg. intestato* 6. *leg. Si plures* 9. *ff. eod.* & concordat *Instit. de Legitima Agnatorum tutela*, & §. *Cum autem* 7. *Institut. de capitis demi-*
6 *nutione*. Tutela *Dativa* est actus legitimus, per quem non extantibus Testamentariis, neque Legitimis Tutoribus, ad petitionem Matris vel aliorum proximiorum consanguineorum ejusdem Pupilli, datur eidem Tutor a Judice vel Magistratu, *l. Dativus* 7. *ff. Rem Pupilli salvam fore*, *l. Generaliter* 52. *Cod. de Episcop. & Clericis*, *l. Nemo* 5. *Cod. de Legitima tutela*, *l. Sive Proconsul* 1. *cum similibus*, *ff. de Tutoribus*, *& Curatoribus Datis*, *l. Matris* 1. *ff. Qui petant tutores*, cum similibus.

7 Unde juxta dictam Tutelæ divisionem Tutores alii sunt Testamentarii, alii Legitimi, & alii Dativi, *arg. citatis juribus*, cum similibus.

8 Tutela finitur, postquam impuberes consecuti sunt pubertatem; seu Pupilli, & Pupillæ remanent sub tutela, donec impuberes existant; Facti autem puberes a tutela liberantur, textu expresso *in Institut. Quibus modis tutela finitur*, *in principio*, ibi: *Pupilli, Pupillæque, cum puberes esse cœperint, a tutela liberantur*. Et concordat *lex Nisi* 4. *in princ. ff. de tutela*, *& rationib. distrahend.* *l. Si Curatores* 1. *Cod. quando Tutores*, *& Curatores esse desinant*, cum similibus; Rota *part.* 4. *recent. t.* 1. *decis.* 588. *numer.* 6. *part.* 15. *decis.* 255. *num.* 1. *decis.* 377. *num.* 43.

9 Pubertas autem habetur in masculis anno 14. completo & 12. in feminis, textu expresso *in cit. Institut. Quibus modis tutela finitur*, *in princip.* ibi: *Pubertatem in masculis post decimum quartum annum completum illico initium accipere disposuimus; antiquitatis normam in feminis bene positam in suo ordine relinquentes, ut post duodecim annos completos viri potentes esse credantur*. Et concordat *lex A qua ætate* 5. *ff. Qui testamenta facere possunt*, *lex Minoribus* 2. *ff. de vulgari*, *& pupillari substitut.* *lex Indecorum* 3. *Cod. Quando Tutores*, *& Curatores esse desinant*; Rota *part.* 4. *recent. t.* 1. *decis.* 588. *n.* 5. *part.* 15. *decis.* 155. *n.* 9.

Tutela finita, incipit cura, seu curatio, aut curatela, quæ de Jure communi Cæsareo durat usque ad annos 25. completos, tam in masculis quam in feminis, textu expresso *in Institut. de Curatoribus in principio*, ibi: *Masculi quidem puberes*, *& feminæ viri potentes usque ad vigesimum quintum annum completum Curatores accipiunt*, *quia licet puberes sint*, *adhuc tamen ejus ætatis sunt*, *ut sua negotia tueri non possint*, *l. Hoc Edictum* 1. *ff. de Minoribus* §. 2. *&* 3. ibi: *Apparet Minoribus annis viginti quinque eam opem polliceri, nam post hoc tempus compleri virilem vigorem constat*. *Et ideo hodie in hanc usque ætatem adolescentes Curatorum auxilio reguntur*, *nec ante rei suæ administratio eis committi debebit*, *quamvis bene rem suam gerentibus*. 10

Dicitur autem notanter *De Jure communi Cæsareo*, quia, si per municipale statutum, seu Principis alicujus supremi sit taxata minor ætas, v. g. ad annum vigesimum in masculis, & ad annum decimum octavum in feminis, tunc eo elapso Minor liberatur a cura, ut tradunt communiter Doctores. Sicuti etiam finitur cura ante dictum tempus, si Minor veniam ætatis a Principe impetravit, textu expresso *in l. Omnes adolescentes* 2. *Cod. De his qui veniam ætatis impetraverint*. 11

Curator vero is est, qui præpositus est alicui, quique potestatem habet administrandi bona ejus, qui, vel ob ætatem, vel ob mentis, corporisque vitium suis rebus superesse non potest. *Ita in re communis* per claros textus *in* §. *Sed & mente captis* 4. *Instit. de Curatoribus*, *l. His*, *qui* 12. *ff. de Tutoribus*, *& Curatoribus datis ab his &c.* *l. Sed & aliis* 2. *ff. de Curatoribus furioso*, *& aliis*. 12

Tutores, & Curatores differunt inter se. Primo, quia Tutores dantur principaliter personæ, secundario, rebus, ut patet per Jura adducta *supra num.* 1. *&* 2. juncta *l. quia personæ* 14. *ff. de Testamentaria Tutela*, *&* §. *Certæ autem*, *Institut. Qui Testamento Tutores dari*: Curatores autem vel rebus tantum, vel principaliter rebus & non nisi secundario personæ, saltem regulariter loquendo per textum *in l. In copulandis* 8. *Cod. de nuptiis*, ibi: *Nec curatori, qui solam rei familiaris sustinet administrationem*, Marianus Socinus *consil.* 97. *num.* 6. *lib.* 1. Rosignol. *de Tutor. & Curator. contract.* 17. *prænotion.* 28. *num.* 1. & alii. Dicitur autem notanter *Saltem regulariter loquendo*, quia Curatores amentibus, & furiosis æque principaliter dantur personis, sicut Tutores Pupillis, & Impuberibus, textu expresso *in l. Consilio* 6. *ff. De curatoribus furioso*, *& aliis extra Minores dandis*, ibi: *Consilio*, *& opera curatoris tueri debet non solum patrimonium*, *sed & corpus*, *ac salus furiosi*: Isti enim quamvis fuerint ætate adulti, in dirigendis tamen se ipsis, rebusque suis sunt tamquam Pupilli, ipsisque in judicio æquales, 13

les; ac insuper inferiores saltem illis, qui septennium excesserint, adeoque etiam quo ad personam indigent Tutore, sicuti Pupilli; Montanus *de Tutor. & Curator. cap. 29. num. 9.* Decius *in l. Quo tutela §. nemo num. 4. ff. de Regul. Juris*, Rosignol. *loc. cit. num. 2.* & alii.

15 Secundo differunt, quia Tutores regulariter dantur impuberibus per Jura adducta supra *num. 8. & 9.* & iis ad summum, qui impuberibus comparantur per *cit. l. Consilio*, & dicta *num. antecedenti*; Curatores vero dantur puberibus usque ad 25. annum secundum Jus commune Cæsareum, per Jura adducta *supra num. 10.* vel usque ad 20. in masculis, & 18. in feminis secundum aliqua statuta municipalia, seu ad minorem ætatem secundum veniam impetratam a Principe, per dicta *supra num. 11. & 12.* Decius *in cit. l. Quo tutela §. Nemo, ff. de Regul. Jur. & l. Curator, ff. de tutoribus & curator. datis ab his &c.* Rosignol. *loc. cit. num. 8.* & alii passim.

16 Tertio differunt, quia Tutores certæ rei, & causæ dari non possunt, per text. *in §. Certæ autem rei 4. Institut. Qui Testamento Tutores dari possunt, l. Certarum rerum 12. & l. seq. ff. de Testamentaria tutela*: Curatores autem & certis rebus, & determinatis causis dari possunt per text. *in §. Item inviti 2. de Tutoribus*, ibi: *Curator enim & ad certam causam dari potest.* Portius *in Tit. de curatoribus num. 4.* Angelus *in §. Certæ autem rei 4. Instit. Qui testamento Tutores dari possunt*, Rosignol. *loc. cit. num. 12.* & alii alias enumerantes differentias, quæ tamquam minus scitu necessariæ, brevitatis gratia apud ipsos, aliosque Legistas videndæ relinquuntur.

17 Stante consuetudine omnium fere Regionum finita tutela, tutor tamquam curator perseverat usque ad 25. annum, Montanus *de tutor. & curator. cap. 37. n. 86.* Antonius Gailus *lib. 2. practic. Observat. 96. num. 1.* Rosignol. *loc. cit. part. 2. contract. 17. prænot. 1. num. 18. & prænot. 2. n. 1.* & alii.

18 Non potest tamen, qui fuit Tutor, compelli ordinarie loquendo, ad perseverandum, si noluerit, in curatione, & administratione bonorum ejusdem puberis, per text. *in l. a Tutoribus 33. §. 1. ff. De administrat. Tutor.* Æquitas enim non postulat, ut qui diu in onere tutelæ permanserit, ulteriori onere prægravetur.

19 Item nec pupillus tenetur stare ejusdem tutoris curæ, nisi forte Testator aliter disposuerit, quod nempe perseveret sub cura tutoris, donec pervenerit ad 25. annum, per text. *in l. Si Tutor 9. ff. de Tutel. & rationib. distrahend. leg. Tutor 28. & leg. Maximeque 29. ff. de administrat. tutor. & curator.*

20 Tutor Dativus perveniente altero ex fratribus ad Majoritatem, cessat quo ad omnes fratres, & factus Major fit tutor aliorum fratrum impuberum. Existente enim tutore legitimo, cessat Tutor Dativus, cum hic detur solum non extantibus testamentariis, nec legitimis tutoribus, per Jura adducta *supra n. 6.* Rota *part. 2. recent. decis. 306. nu. 2. & part. 3. decis. 60. num. 4.* Rosignol. *loc. cit. prænot. 3. n. 3.* cum pluribus ibi ad id adductis.

21 Non sic autem tutor testamentarius, quia hic altero ex Fratribus perveniente ad majoritatem, non cessat esse tutor quo ad alios fratres impuberes. Existente enim tutore testamentario, non est locus legitimo tutori, cum tutor testamentarius cuicumque alteri præferatur, & tutor legitimus subintret solum in defectum tutoris testamentarii, per Jura adducta *supra n. 5.* Rota *part. 5. tom. 2. decis. 435. num. 4. part. 13. decis. 34. num. 4.* Montanus *de tutoribus & curatoribus cap. 27. num. 97.* Rosignol. *loc. cit. num. 4.* & alii.

Judex pro dando tutore debet habere Jurisdictionem in pupillum, cui dandus est, & in eum, qui dari debet, textu expresso *in l. Neque a Præside 5. Cod. Qui dare tutores, vel curatores possunt.* 22

Tutor proprie, & in rigore constituendus est per Judicem habitationis pupilli, quamvis ejus bona alibi extent. Tutor enim datur principaliter pro persona pupilli, per Jura adducta *supra n. 1. 2. & 14.* quæ persona utpote principalior trahit ad se etiam bona, quamvis alibi existentia, cum tutela legitime collata extendatur ad omnia bona ubicumque existentia, per text. *in §. Datus 17. Instit. de excusationibus tutorum, l. Propter litem 21. §. 2. ff. De Excusationibus l. Magis puto 5. §. 12. ff. de rebus eorum, qui sub tutela, vel cura sunt*; Rota *part. 5. recent. tom. 1. decis. 177. num. 27. & 29. & part. 9. tom. 1. decis. 12. n. 26. 27. & 28.* Angelus Aretin. *Instit. de Legitim. Agnat. Tut. num. 3. vers. Quæro si tale.* Marianus Socinus *consil. 97. n. 6.* & *consil. 248. num. 2. lib. 1.* Alexander *consil. 44. num. 17. lib. 5.* Rosignol. *loc. cit. part. 1. contract. 17. prænot. 17. num. 11.* & alii. Si autem administratio dictorum bonorum impugnetur a Judice loci, in quo sita sunt bona, tunc equidem, ne bona pupilli in deterius abeant, constitui potest a dicto Judice loci bonorum Curator: Et ratio est, quia quotiescumque tutor legitime datus, est impeditus, seu absens, potest alius substitui, ut docet Rota *part. 2. diversar. decis. 89. num. 6. & part. 13. recent. decis. 108. num. 3. & part. 15. recent. decis. 107.* Montanus *de tutorib. cap. 24. per tot.* Paulus Christin. *decis. 150. per tot. volum. 3. & alii.* Atqui extante impugnatore, seu contradictore quo ad tutorem datum a Judice habitationis pro administratione bonorum alibi existentium, talis tutor in ordine ad dictam administrationem talium bonorum intelligitur impeditus, & est absens; ergo saltem in ordine ad eadem poterit constitui curator, & quidem per Judicem talis loci, ne etiam alius, si fuerit datus a Judice habitationis pupilli, per similem impugnationem, seu contradictionem, impediatur, & interim bona pupilli in tali loco existentia in deterius abeant. Et quamvis talis *in l. pupillo 27. ff. De tutorib. & Curatorib. datis ab his, & leg. Unica, Cod. Ubi petantur Tutores, & Curatores*, exprimatur communi nomine Tutoris, proprie tamen non est nisi Curator, cum non detur personæ, sed rebus; *arg. citatis Juribus supra num. 14.* ut recte notat Rosignolus *loc. cit. num. 10.* & alii. Vide Rotam *part. 9. recent. tom. 1. decis. 12. n. 44. & 45.* ubi declarat textum *in cit. leg. Unica, Codic. Ubi petantur Tutores.* 23 24

Si pupillus sit Clericus, Tutor est per Judicem Ecclesiasticum constituendus, Joannes Fabr. *Institut. De Attiliano Tutore num. 4. in fine*, Sperellus *decis. 1. n. 4.* Franciscus Ripa *in cap. 2. num. 10. de Judiciis*, Marianus 25

rianus Socinus *in leg. Si quis Clericus num. 23. in fine ff. de Foro competent.* Montanus *de Tutoribus cap. 4. num. 25. & 28.* Diana *part. 1. tract. 2. resolut. 95.* Bellettus *Disquisit. Cleric. part. 1. Tit. de favore Cleric. personali §. 6. num. 15.* Anguianus *de Legibus part. 1. lib. 2. controvers. 23. num. 69.* Rosignol. *loc. cit. n. 12.* & alii passim. Et ratio est clara, quia Tutor datur principaliter personæ, & non nisi secundario rebus, per Jura citata *supra num. 14.* Atqui persona Clerici non est subdita Judici Laico, *c. Bene quidem 1. dist. 96. cap. Ecclesia S. Mariæ 10. de Constitutionib. cap. Cum Laicis 12. de rebus Ecclesiæ alienandis, vel non*, cum similibus, ergo non potest per Judicem Laicum constitui Tutor pupillo Clerico.

26 Neque per Judicem Laicum potest dari Clerico Tutor Clericus, seu Ecclesiasticus; Adhuc enim Laicus diceretur exercere Jurisdictionem, quam nec habet, nec habere potest in pupillum Clericum. Decius *Consil. 150. nu. 9.* Montanus *de tutor. & curator. cap. 7. numer. 27.* Rosignol *loc. citat. numer. 26.* & alii.

27 Potest tamen a Judice Ecclesiastico dari pupillo Clerico tutor Laicus. Sic in similibus Glossa *in c. Bene quidem 1. distin. 96. verb. Præter*: Archidiaconus *in cap. Clericum cujuslibet 11. quæst. 1.* Federicum de Senis *consil. 126.* & alii tenentes, quod Episcopus causas Civiles Clericor. possit delegare Laicis, uti ex Gloss. *in c. Decernimus 2. de Judiciis verb. Non præsumant, arg. cit. cap. Delegat. num. 38.* & in terminis docent Montanus *de tutor. & curat. cap. 4. num. 31.* Rosignol. *loc. cit. num. 28.* & alii; Et ratio est, quia Tutor Laicus sic deputatus a Judice Ecclesiastico exercet munus Tutelæ non ex propria sed ex Judicis Ecclesiastici constituentis auctoritate, sicque fundamentaliter ex Officio Ecclesiastico, adeoque sine repugnantia dari potest a Judice Ecclesiastico pupillo Clerico Tutor Laicus, sicuti Laicus potest esse Procurator Clerici, & Syndicus Ecclesiæ, per textum *in cap. 1. de Procurator. & cap. 1. De Syndic.*

28 Extantibus ex eodem patre pluribus pupillis, quorum alii sint Laici, & alii Ecclesiastici, quamvis una Doctorum sententia velit in tali casu dandum esse Tutorem pro omnibus a judice Ecclesiastico, & altera teneat dandum esse pro omnibus a judice Laico; Placet tamen sententia media docens unum Tutorem pro Clericis dandum esse a judice Ecclesiastico, & alterum pro Laicis dandum esse a judice Laico; Nisi forte uterque Judex concurrat ad unum, & eumdem constituendum, qui utraque auctoritate respective regat. Et ratio est, quia, sicut Judex Laicus nullam habet Jurisdictionem in personam Ecclesiasticam, *cap. Bene quidem 1. dist. 96. c. Ecclesia S. Mariæ 10. de Constitutionibus, cap. cum Laicis 12. de rebus Ecclesiæ alienandis, vel non*, cum similibus; Ita nec Judex Ecclesiasticus in personam, & causam mere Laicalem, *cap. Licet 10. & cap. Ex tenore 11. de Foro competente*, cum similibus.

29 Curator, si æque principaliter dandus sit personæ, puta furiosi, amentis, sicuti Tutores pupilli principaliter quo ad ad personam, tunc dandus est a Judice, sub cujus Jurisdictione est persona, & sic si fuerit Clericus a Judice Ecclesiastico per dicta *supra num. 25.* Vel si persona fuerit Laicalis sub uno Territorio, & bona ejus sub alio, Tutor dandus erit a Iudice Territorii, seu habitationis, sub cujus potestate est persona per dicta *supra num. 23.* cum limitatione adducta *ibid. num. 24.*

Si persona ratione status sit sub uno Judice, scilicet Clericus sub potestate Ecclesiastica, & bona ejus sint sub potestate Laicali, & Curator dandus sit tantum bonis, tunc dari debet a Judice Laico, sub cujus Jurisdictione sunt eadem bona. Et ratio patet a contrario sensu ex dictis *supra n. 25.* quod nempe pupillo Clerico dandus sit Tutor a Judice Ecclesiastico, quia principaliter datur personæ, & non nisi secundario rebus, adeoque a contrario sensu, cum in nostro casu Curator dandus sit rebus tantum, & nullo modo personæ, utique dandus erit a Laico Judice, sub cujus Jurisdictione sunt bona; Decius *consil. 150. num. 3. & 7.* Ripa *in cap. 2. num. 10. de Judiciis*, Marianus Socinus *in cap. Si quis Clericus num. 23. de foro competent.* Alexander *consil. 44. num. 17. lib. 5.* Rosignol. *loc. cit. prænot. 28. num. 5.* & alii. 30

Si curator dandus sit, non solum rebus, sed rebus simul, & personæ, licet principaliter rebus, & non nisi secundario personæ, tunc probabilius dandus est a Judice sub cujus potestate est persona: Et ratio est, quia licet persona sub illo munere non veniat, nisi secundario, ipsa tamen non potest cadere sub potestate Laicali, si fuerit Ecclesiastica, per Jura adducta *supra sub num. 25.* Nec sub alio Judice Laico, in cujus Territorio non degit, quamvis fuerit persona Laicalis, cum Judex non habeat Jurisdictionem in personam degentem extra suum Territorium, seu Provinciam, *cap. Romano 5. de sentent. Excommunicationis, cap. ut animarum 2. de Constitutionibus in 6. l. Neque a Præside 5. Cod. Qui dare Tutores, vel Curatores possunt, l. Unica, Cod. Ubi petantur Tutores, & curatores*, cum similibus, adeoque in tali casu dandus erit Curator ab illo Judice, sub cujus Jurisdictione est persona, cui dandus est. Sic expresse Rosignolus *loc. cit. num. 7.* & alii. 31

Parentes possunt Testamento filiis suis impuberibus, sive masculini, sive feminini sexus Tutores constituere, si modo in potestate sua sint, textu expresso *in l. Lege duodecim 1. ff. De Testamentaria tutela*, ibi: *Lege duodecim tabularum permissum est parentibus liberis suis, sive feminini sive masculini sexus, si modo in potestate sint, tutores testamento dare*, & concordat *§. Permissum est 3. Institut. de tutelis*, cum similibus. 32

Pater etiamsi fuerit Minor 25. annis potest filiis suis dare Testamento Tutorem, si perpenso consilio id præstet; Et ratio est, quia tales filii ita sunt sub ejus patria potestate, ac si ipse esset major 25. annis, unde sicuti pater major 24. annis potest Tutorem dare filiis sub sua patria potestate existentibus per Jura mox adducta, ita etiam pater minor 25. annis, dummodo perpenso consilio id præstet. Angelus Aretinus *in §. Furiosus num. 2. Instit. Qui testamento Tutores dari possunt*, Montanus *de Tutoribus & Cu-* 33

& Curatorib. cap.8.num. 5. Romanus *singul.* 70. *incip. Adultus*, Ioan. Guttierez. *de Tutor.* & *Curator. part.* 1. *cap.* 3. *n.* 11. Rosignol *loc. cit. prænot.* 5. *n.* 2. & alii.

34 Si autem pater fuerit adhuc ipse sub patria potestate quamvis fuerit major 25. annis, non potest filiis suis Tutorem dare. Existente enim patre sub patria potestate, sunt sub eadem etiam ipsius filii, & sic nepotes ex filio respectu Avi, per text. *in l. Nam Civium*, *ff. Qui sunt sui, vel alieni Juris*, *leg. Si maritus*, *Cod de patria potestate*, cum similibus, Pater autem potest solum Tutorem dare filiis existentibus sub sua potestate ex *cit. l. Lege duodecim* 1. *ff. de testamentaria tutela*, ibi: *Si modo in potestate sunt*, cum similibus, adeoque pater adhuc existens sub patria potestate, cum sui filii non sint sub ejus potestate, sed sub potestate Avi, non potest ejus Testamento Tutorem constituere; Montanus *de tutor. & curator. cap.* 3. *num.* 47. Carolus Philippus Corneus *consil.*129. *n.* 9. *&* 10. *vol.* 1. Rosignol. *loc. cit. prænot.* 5. *n.* 6. & alii

35 Potest pater, superstite matre, filii suis impuberibus Testamento Tutorem dare ipsa matre exclusa. Habetur clare *ex Authent. Matri & Aviæ*, *eod. Quando mulier tutelæ Officio fungi possit*, ibi: *Matri, & Aviæ secundum ordinem tutelam etiam ante agnatos subire permittimus... solis testamentariis tutoribus eas præcedentibus, Legitimis, & Dativis postpositis: Defuncti namque voluntatem præponi volumus*, Rot. *par.* 4. *recen. tom.* 2. *decis.* 435. *n.* 10.

36 Mater qua Mater est, non potest filiis Testamento Tutorem constituere, *leg. Mater* 4. *Cod. de testamentaria Tutela*, *leg. Pater* 4. *ff. eod. l. Mulier* 2. *ff. de confirmando Tutore*, Montanus *de tutor. & Curator. cap.* 8. *num.* 38. *& cap.* 24. *num.*18. Marianus Socinus *consil* 59. *num.* 29. *lib.* 3. Angelus Aretinus *in tractat. de testament. verb. tutores autem*, Sanfelicius *decis.* 206. *num.* 3. Decius *in leg. Quo tutela num.* 2. *ff. de Regul. Jur.* & alii: Et ratio est, quia Jura permittunt parentibus Testamento constituere Tutores filiis, & nepotibus, si illos habeant in potestate, textu expresso *in l. Lege duodecim* 1. *ff. de testamentaria tutela*, *l. Ut ne* 1. §. 1. *ff. de confirmando tutore* §. *Permissum* 3. *Instit. de tutelis*. Mater autem qua talis est, non habet liberos in potestate §. *Ceteri* 3. *Instit. de heredum qualitate, & differentia*, & §. *Feminæ* 10. *Institut. de Adoptionib.* adeoque mater qua mater est, non potest filiis Testamento Tutorem constituere.

37 Dicitur autem notanter *Mater qua Mater est*, quia si Mater in Testamento filium Heredem instituat, & simul Tutorem ei constituat, erit recte constitutus Tutor, & a Judice cum inquisitione confirmandus, *l. Mater* 4. *Cod. de testamentaria tutela*, ibi: *Mater testamento filiis Tutores dare non potest, nisi eos heredes instituerit*, *leg. Pater* 4. *ff. de Testamentaria tutela*, ibi: *Pater herede instituto filio, vel exheredato, Tutorem dare potest, Mater autem non nisi instituto quasi in rem potius, quam in personam Tutorem dare videatur, sed & inquiri in eum, qui matri testamento datus est Tutor, oportebit*.

38 Item quilibet extraneus, si impuberem Heredem instituat, Tutorem ei constituere potest, a Judice cum inquisitione confirmandum, *leg. Si patronus* 4. *& l. Tutores* 5. *ff. de confirmando Tutore*.

Item Patronus, si Libertum Heredem instituat, 39
potest ei Tutorem constituere, a Judice probabilius cum inquisitione confirmandum, *leg. Si Patronus* 4. *ff. de confirmando Tutore*; Quinimmo plurimi Doctores citati, & secuti a Doctissimo Rosignolo *l. c. contract.* 17. *disq.* 2. §. 86. *num.* 5. docent posse Patronum Tutorem constituere suo Liberto, sive ipsum Heredem instituerit, sive non instituerit.

Pater potest in Testamento dare tutorem filiis su- 40
is quemcumque sibi benevisum; Unde licet femina sit incapax a Jure per textum *in l. Feminæ* 18. *ff. de Tutelis*, *l. Tutelam* 1. *Cod. Quando mulier tutelæ Officio*, tamen ex voluntate Testatoris potest Tutelam exercere per text. *in l. Liberto* 31. §. 6. *ff. de negotiis gestis*, ibi: *Quamquam Mater filii negotia secundum patris voluntatem pietatis fiducia geret*, & ibi Doctores, quos allegat, & sequitur Rota *part.* 2. *recent. tom.*2. *dec.*435. *n.*6. *ubi n.*17. *&* 18. subjungit, quod licet femina non possit esse Tutrix ob imminentiam litium; Hoc tamen non procedit in Tutrice data a Testatore, cum ejus fides videatur approbata a Testatore, verisimiliter non ignorante litium occasionem.

Si pater in suo Testamento constituit Tutorem fi- 41
liis, & filiabus, Tutela extenditur etiam ad posthumos, & posthumas, textu expresso *in* §. *Si quis filiabus* 5. *Instit. Qui testamento Tutores dari possunt*, *l. Si quis filiabus* 5. *ff. de testamentaria tutela*, cum similibus.

Si pater in Testamento constituit Tutorem pro fi- 42
liis, Tutela extenditur etiam ad filias; textu expresso *in l. Si quis ita* 16. *ff. de testamentaria tutela*, cum similibus.

Si pater in Testamento constituit Tutorem fi- 43
lio, & plures habuerit, Tutela extenditur ad omnes ejusdem filios, textu expresso *in c. l. Si quis ita* 16. §. 1. cum similibus.

Si pater filiis suis Testamento Tutores dederit, 44
censetur & nepotibus consuluisse, modo isti in potestate patris non sint relapsuri; Secus si filiis, retento proprio nomine filiorum, textu expresso *in* §. *filiabus* 5. *inst. Qui testamento Tutores dari possunt*, ibi: *Quod si nepotes sint; an appellatione filiorum, & ipsi Tutores dati sint? dicendum est, ut & ipsis quoque dati videantur, si modo* liberos *dixerit*, *ceterum si* filios *non continebuntur, aliter enim filii, aliter nepotes appellantur*, & sic expresse concordat etiam *l. Quid si* 6. *ff. de testamentaria tutela*.

Pater filiis sub patria potestate non existentibus, 45
sed emancipatis, non potest constituere Tutorem simpliciter, cum ad id requiratur patria potestas ex §. *Permissum* 3. *Inst. de Tutelis*, *l. Lege duodecim* 1. *ff. de testamentaria tutela*, *l. Ut ne* 1. §. 5. *ff. de confirmando Tutore*, sed solum potest ipsis Tutorem constituere a Judice confirmandum, & quidem sine inquisitione, textu expresso *in* §. *Sed & si* 5. *ff. de tutelis*, ibi: *Sed & si emancipato filio Tutor a patre datus fuerit testamento, confirmandus est ex sententia Præsidis omnimodo, idest sine inquisitione*.

46 Pater nequit filio suo naturali, & illegitimo dare Tutorem Testamento, nisi vel illum heredem instituat, vel aliquid eidem relinquat, textu expresso *in l. Naturali filio 7. ff. de confirmando Tutore*, ibi: *Naturali filio, cui nihil relictum est, Tutor frustra datur a patre, nec sine inquisitione confirmatur*. Et ratio inter alias est, quia ad constituendum Tutorem Testamento filiis requiritur patria potestas, ex citatis Juribus *supra num.* 43. Filius autem naturalis, & illegitimus non est in potestate patris, textu expresso *in §. Si adversus 12. & §. Aliquando 13. Inst. de Nuptiis*.

47 Regulariter in Testamento dari nequit Tutor quoad exercitium Tutelæ, qui non attigerit 25. annum suæ ætatis, textu expresso *in §. Item major 13. Inst. de excusat. Tutorum*, ibi: *Minores autem 25. annis olim quidem excusabantur, nostra autem constitutione prohibentur ad Tutelam, vel Curam adspirare, adeo ut nec excusatione opus sit, & §. Furiosus 2. Inst. Qui testamento Tutores*, ibi: *Furiosus, vel minor 25. annis Tutor testamento datus, Tutor tunc erit, cum compos mentis, aut major 25. annis Tutor fuerit factus*.

48 Filius familias, non obstante, quod sit sub patria potestate, si habeat ceteras conditiones ad hoc requisitas, non interdicitur a munere Tutelæ, textu expresso *in princ. Instit. Qui testamento Tutores dari possunt*, ibi: *Dari autem Tutor potest testamento, non solum pater familias, sed etiam filius familias*. Et concordat *l. Filius familias 9. ff. de his, qui sui, vel alieni Juris sunt*, ibi: *Filius familias in publicis causis loco patris familias habetur, veluti si Magistratum gerat, vel Tutor detur*.

49 Servus durante servili sua conditione, nequit Testamento Tutor constitui, textu expresso *in l. In servili 7. Cod. Qui dari Tutores, vel Curatores possunt*. Et concordat *l. Qui tutelam 38. §. 1. ff. de Testamentaria tutela, & §. Sed & servus 1. Inst.*
50 *Qui testamento Tutores dari possunt*. Si autem servus constituatur Tutor a proprio Domino cum scientia servitutis, intelligitur actu prævio liberari a servitute, & sic recte Tutor constitutur, textu expresso *in cit. §. Sed & servus 1. Inst. Qui*
51 *testamento Tutores &c.* Si vero sit Servus alienus, solum cum liber erit, habebitur verus Tutor, textu expresso *in cit. §. Sed & Servus, & in cit. l. Qui tutelam 38. §. 1. ff. de testamentaria tutela*.

52 Episcopi, & Monachi nequeunt esse Tutores Testamentarii, textu expresso *in Authent. de Sanctissimis Episcopis, seu Novella 123. c. 5.* ibi: *Deo autem amabiles Episcopos; & Monachos ex nulla Lege Tutores, aut Curatores cujuscumque personæ fieri permittimus*. Rota *part. 4. rec. tom. 2. dec. 116. num. 16. & p. 16. decis. 252. n. 19.*

53 Immo neque Sacerdotes, aliique Clerici in Sacris constituti possunt esse Tutores Testamentarii. Bartolus *Authent. cit. cap. 5. n. 1.* Abbas *in cap. Non eo minus num. 15. de Immun. Eccles.* Bertrandus *cons. 316. part. 2. lib. 2.* Alciatus *præsumpt. 18. Reg. 3.* Guttierez *de Tutor. part. 1. cap. 1. n. 39.* Carolus de Grassis *de effectibus Cleric. cap. 16. a num. 1. usque ad 16.* Rosign. *loc. cit. prænot. 6. n. 14.* cum plurimis aliis ibi allegatis, & colligitur etiam *ex cit. Authent. cap. 5.* ubi licet Sacerdotibus, Diaconis, & Subdiaconis videatur concedi facultas ad Tutelam, hæc tamen facultas restringitur ad Tutelam Legitimam, ut ipsiusmet verba indicant, & Interpretes passim intelligunt.

Sacerdotes igitur, aliique Clerici sæculares, li- 54
cet non possint esse Tutores Testamentarii, possunt tamen esse Tutores Legitimi, *cit. Authent. seu Novella 123. c. 5.* ibi: *Presbyteros autem, & Diaconos, & Subdiaconos Jure, & Lege cognationis tutelam, aut Curam suscipere hereditatis permittimus proprio, & solo gradu cognationis ad tutelam, & Curam vocatis, hujusmodi suscipere administrationem permittimus*. Et concordat *cap. Pervenit ultim. dist. 86.* & tenent passim Doctores; Et ratio cur Clericis sæcularibus permittitur Tutela legitima, non autem Testamentaria, est stricta Lex agnationis, cognationis, & sanguinis, quæ adeo indita est humanis cordibus, ut vix videatur posse avelli, & ideo ex benigna Jurium Indulgentia permittitur eis Tutela Legitima, & non Testamentaria, in qua non viget sic strictum vinculum sanguinis.

Episcopi autem, & Monachi neque possunt esse 55
Tutores Legitimi, ut patet *ex cit. Authent. seu Novella 123. cap. 5.* per verba adducta *supra num. 52.* Et ratio est, quia Episcopalis cura adeo gravis, & urgens est, & stricta erga Deum, ut excludat omnimodam curam temporalem, & cum sit in ordine ad Deum & ad bona spiritualia, prævalere debet cuicumque temporali. Et Monachi ex vi proprii Instituti intelliguntur sæculo mortui, & soli Deo vivere, unde nullatenus decet eos externis publicis curis implicari, *can. Monachis 35. caus. 16. q. 1.*

Qui habet bona indivisa cum pupillis, potest 56
eorundem esse Tutor Testamentarius, si Testator noverit talem indivisionem: Testator enim ipsum eligens cum plena cognitione talis indivisionis, videtur absolute fidere ejus personæ, ipsiusque fidem totaliter approbare per text. *in leg. Tres Tutores 55. §. final. ff. de administratione Tutor.* Unde Testamentarii Tutores satisdare non coguntur, *Institut. De satisdatione Tutorum in principio*, ibi: *Nam Tutores testamento dati satisdare non coguntur, quia fides eorum, & diligentia ab ipso testatore approbata est*.

Item Creditor, & debitor potest Testamento 57
Tutor constitui, si Testator plenam cognitionem habuerit de tali Credito, & debito, *arg. dict. & allegatis Juribus num. antecedenti*.

Civis alterius Civitatis potest constitui Tutor 58
Testamentarius pupillorum alibi degentium, textu expresso *in l. Quæro 32. ff. De Testamentaria tutela*, ibi: *Quæro an, non ejusdem civitatis cives testamento quis Tutores dare possit: Paulus respondit posse*.

(*) Licet ex Sen. Cons. Liboniano Tutor esse non possit, qui se testamento tutorem pupillo scripsit, nihilominus si Testatoris voluntas non ambigua sit, & tutor mediante Judicis decreto idoneus reputetur, admittendus est. Nec ulla ejus excusatio valet, quia consensisse videtur voluntati testatoris l. 29. ff. de testam. Tut. l. 18. §. 1. ad leg. Corn. de fals. Paul. lib. 3. senten. (*)

Mutus nequit esse Tutor, textu expresso *in leg.* 59
Tutela 1. §. 22. ff. De tutelis, ibi: *Mutus tutor dari non*

non potest, quoniam Auctoritatem præbere non potest, leg. Agnato 10. *ff. De Legitimis tutoribus*, ibi: *Surdus, & mutus nec legitimi tutores esse possunt, cum nec Testamento, nec alio modo utiliter dari possint*.

60 Item nec surdus potest esse Tutor, textu expresso *in citat. leg. Tutela* 1. §. 3. *De tutelis*, ibi: *Surdum non posse dari tutorem plerique, & Pomponius lib. 69. ad Edictum probant, quia non tantum loqui, sed audire tutor debet, & cit. l. Agnato*, per verba *nu. antecedenti* adducta.

61 Item Furiosus durante furore, & amens durante amentia nequit esse Tutor, text. expresso *in* §. *Furiosus* 2. *Institut. Qui testamento tutores dari possunt, & leg. Furiosus* 11. *ff. De tutelis*.

62 Item Prodigus Tutor esse non potest, *leg. His qui* 12. §. 2. *ff. De tutoribus, & Curatoribus datis ab his, & arg. l. Nemo* 5. *Cod. De Legitima tutela*.

63 Feminæ, quamvis de Jure nequeant ordinarie esse Tutrices, possunt tamen ex voluntate testatoris Tutelam exercere per dicta, & Jura adducta *supra num.* 40.

64 Si maritus in Testamento Uxorem Tutricem filiorum constituerit etiam in casu secundarum nuptiarum, non est necesse, quod eadem uxor renunciet secundis nuptiis: Quamvis enim Mater transiens ad secundas nuptias, ipso Jure privetur Tutela filiorum prioris Matrimonii, per text. *in Authent. Sacramentum, Cod. Quando mulier tutelæ Officio, l. Si pater* 3. *Cod. eod. l. Lex quæ tutores, §. Lex enim, Cod. de administr. tutor. & Authent. Ut sine prohibitione vers. propterea igitur. Collat.* 7. tamen dicta Jura procedunt solummodo, vel quo ad Tutelam Legitimam, vel quando aliter non est dispositum a testatore, qui potest quamcumque legem Juri non repugnantem pupillis, & rebus suis statuere, cum provisio hominis cessare faciat provisionem Legis, *l. final. Cod. de pact. convent. l. Et habes, §. Cum quis ff. De Precario*. Ubi patet de Tutore, qui ex dispositione Legis satisdare tenetur rem pupilli salvam fore finita tutela, per text. *in princip. Inst. de satisdatione tutorum, & l. Sciendum* 1. *l. In dubium* 3. *Cod. de tutore, qui satis non dedit*, cum similibus; tamen ad hoc onus tenetur, quando a Testatore fuit liberatus, ut communiter tradunt Doctores per textus *in cit. Juribus*, cum similibus.

65 Secus autem est dicendum, si maritus simpliciter eam constituerit Tutricem testamentariam, quia talis simplex dispositio sine ullo adjecto intelligitur facta secundum dispositionem Juris; Jus autem disponit; quod mulier, ut valide suscipiat Tutelam teneatur renunciare secundis nuptiis, ex Senatus consulto Vellejano, textu expresso *in l. si pater* 3. *Cod. quando mulier tutelæ Officio*, & quod si transeat ad secundas Nuptias ipso Jure privetur Tutela filiorum prioris Matrimonii, ut *ex cit. Juribus in principio num. Antecedentis*. (*) Si Mater vero nullo Testamentario Tutore dato, vel illo excusato, aut rejecto, tutorem filio suo impuberi non petierit, & ad secundas convolaverit nuptias, a successione filii privatur l. 23. §. 2. ff. ad Sen. Cons. Tertyll. l. 6. C. ad Sen. Cons. Tertyll. (*)

66 Tutela legitima competit proximiori pupilli, text. expresso in §. *Cum autem* 7. *Institut. de capitis deminutione, l. Legitime tutelæ* 1. *ff. de Legitimis tutoribus*, cum similibus. Et si plures fuerint in eodem gradu, omnes debent admitti ad ipsam Tutelam, textu expresso *in leg. Si plures* 9. *ff. de Legitimis tutoribus*. 67

Mater in Tutela filiorum impuberum non præfertur Avo paterno. Colligitur aperte *ex* §. *Permissum est* 3. *Institut. de tutelis, ex leg. Lege duodecim* 1. *leg. Si hæreditas* 10. §. 2. *ff. De testamentaria tutela*, ubi habetur, quod Avus paternus mortuo filio, & adhuc superstite Nuru, potest testamento dare nepotibus ex eodem filio, & Nuru Tutorem, etiam ad exclusionem ejusdem Nurus; adeoque existente Avo paterno simul cum Nuru Matre filiorum impuberum, Avus ipse paternus erit præferendus; Cum enim hic possit dare alium Tutorem ad exclusionem ejusdem Nurus a tali Tutela, a fortiori poterit ipsemet dictam Tutelam exercere ipsa Nuru exclusa. 68

Præfertur tamen mater in tutela filiorum Avo materno. Sic tacite videtur sentire Glossa *in Authent. Matri, & Aviæ vers. Item quid sit, Cod. quando mulier tutelæ Officio*, ubi dicit, quod *si fuerit Mater, & Avus, præponitur Avus paternus*; Unde cum in suppositionem talis propositionis indefinitæ, quod *si fuerit Mater, & Avus* limitet prælationem solum in favorem Avi paterni, videtur ipsam prælationem denegare Avo materno. Et hoc suadet aperta ratio, quia in tantum conceditur prælatio Avo paterno, & denegatur materno, quia majora substant onera illi quam isti. Ille enim per prius in concursu cum matre tenetur nepotes alere, & neptes dotare, iste vero, scilicet maternus, nisi per posterius ad matrem; Et insuper in illo salvatur ratio agnationis, respectu cujus major solicitudo, & cura præsumitur, in isto vero nequaquam, cum sit alterius agnationis. Unde Jura videntur magis fidere ascendentibus per virilem sexum, quam Ascendentibus per femineum. Sic expresse Rosignolus *loco cit. prænot.* 10. *num.* 15. & alii. 69

Item Mater præfertur Aviæ sive paternæ, sive maternæ; Et ratio est clara, quia ceteris paribus ille præferendus est in munere Tutelæ, qui proximior est in gradu ascendentis, & linea, *arg.* §. *Cum autem* 7. *Institut. de capitis deminutione, leg. Legitimæ tutelæ* 1. *ff. De legitimis tutoribus*, cum similibus, & ubi statuitur, quod Tutela legitima competat proximiori pupilli: Atqui Mater comparative ad Aviam, sive paternam, sive maternam proximior est in linea, & gradu ascendentis: ergo est ipsa præferenda. Nec valet dicere, quod sicuti Matri præfertur Avus paternus, ita etiam debeat ipsi præferri Avia paterna. Non valet, inquam, quia in ordine ad Tutelam diversa est omnino ratio de Avia, ac de Avo paterno in ordine ad Matrem: perpensius enim consilium, & salubrius judicium consideratur in Avo paterno comparative ad Matrem, ac consideretur in Avia paterna comparative ad eandem Matrem in ordine ad administrationem pupillorum, ac eorumdem substantiæ; Tum quia feminæ non admittuntur ad Tutelam, *leg. Femina* 18. *ff. De tutelis, l. tutelam* 1. *Cod. Quando mulier tutelæ Officio*, 70

cum

cum similibus. Et solum ex speciali privilegio est id concessum Matri, & Aviæ. *Authent. Ut liceat Matri, & Aviæ*, *& Authent. Matri, & Aviæ*;
71 *Cod. Quando mulier tutelæ Officio*, Privilegium autem in ordine ad easdem intelligendum est cum ordine successivo ad normam aliorum Tutorum Legitimorum, inter quos præferuntur semper proximiores in gradu, §. *Cum autem* 7. *Institut. de capitis deminutione*, *leg. Legitimæ tutelæ* 1. *ff. De Legitimis tutoribus*, cum similibus, adeoque cum Mater comparative ad Aviam, sive paternam, sive maternam proximior sit in linea, & gradu ascendentis, debet omnino præferri. Sic docent Montanus *de tutoribus*, *& Curatorib. cap.* 15. *num.* 6. Menochius *de Arbitrar. Judic. lib.* 2. *cent.* 3. *casu* 150. *num.* 3. Marcus Antonius Sabellius *in Summ. divers. tract. in verb. tutelæ num.* 8. *vers. Quod tutela Legitima*, Corneus *consil.* 274. *nu.* 1. *l.* 3. Rosignolus *loc. cit. n.* 9. *&* 10. & alii.

72 Avia paterna præsertim in Italia præferenda est maternæ. Sicut enim Avus paternus, non obstante identitate gradus, & sexus præfertur materno in munere Tutelæ, ita etiam Avia paterna præferenda est maternæ, ut servetur ordo; Quamvis enim *in Novella* 118. *Justiniani Imperatoris*, sit sublatum antiquum Jus Agnatorum, & & sit novum Jus conditum, quod nempe tam agnati, quam cognati, qui proximi sunt, & idonei ad Tutelam, ut heredes, ita & Tutores esse debeant: Tamen per universam fere Italiam ex Juribus municipalibus, & consuetudinariis agnati etiam quo ad successionem præferuntur cognatis, quibus stantibus videtur ibi adhuc vigere Jus antiquum, quo scilicet prælatio detur agnatis. Sic testantur, & tenet Minsyngerius *Instit. de Legitim. agnator. succession.* Montanus *de Tutorib. & Curator. cap.* 15. *n.* 46. Rosignol. *loc. cit. n.* 13. 19. & 28. ac alii plures.

73 Non existente Avia paterna, nec materna, admittenda est ad Tutelam Proavia, *arg. Authent. Ut liceat Matri, & Aviæ*, *& authent. Ut matri & Aviæ*, *cod. Quando mulier tutelæ Officio*. Proavia enim proprie venit nomine Aviæ, per text. *in l. Appellatione* 51. *ff. de verbor. significat.* ibi: *Appellatione parentis non tantum Pater, sed etiam Avus, & proavus, & deinceps omnes superiores continentur, sed & Mater, & Avia, & Proavia*. Sic Bartolus *in l. Si quis sub conditione n.* 16. *ff. de Testamentaria tutel.* Joannes Guttierez *de tutor. part.* 1. *cap.* 8. *num.* 17. Rosignol. *loc. cit. num.* 14. & alii passim.

74 Item concursu Avi materni cum Avia materna præfertur Avus; in omnibus enim aliis, ceteris paribus, masculi præferuntur feminis, ut patet in concursu patris, & matris, in concursu Avi paterni, & Aviæ maternæ, in concursu fratrum, & sororum, quia in masculis consideratur perpensius consilium, & salubrius judicium, quam in feminis, quo ad administrationem pupillorum, eorumque substantiæ. Bartolus *in l. Si quis sub conditione num.* 6. *ff. de Testamentaria tutela*, Montanus *de tutoribus*, *& Curator. cap.* 15. *num.* 47. Decius *consil.* 188. *num.* 1. *&* 2. Rosignol. *loc. cit. num.* 16. & alii.

75 Mater etiam tantum naturalis præfertur in omnibus casibus, in quibus præfertur mater legitima. Sic Glossa communiter recepta *in Authen. Matri & Aviæ verb. Matri*, *cod. Quando mulier Tutelæ Officio*, per clarum text. *in Novella* 94. *cap.* 1. *in fine*, *& l. Si pater* 3. *cod. Quando mulier tutelæ Officio*.

In concursu patris, & matris naturalis præfertur 76
mater; mater enim naturalis semper est certa, & jura cognationis semper cum filiis retinet, & sicut filii naturales, & etiam spurii succedunt matri, per text. *in l. Modestinus*, *l. Hac parte*, *l. Spurius*, *ff. Unde cognati*, ita etiam mater eisdem filiis succedit, per text. *in cit. l. Hac parte*, *& l. Spurius*, *ff. Unde cognati*. Unde quoad matrem pro legitimis habentur, *l. Si suspecta* 29. §. 1. *ff. de Inofficioso Testamento*. Adeoque, cum hæc non verificentur respectu patris naturalis, stat quod ipsi sit præferenda naturalis mater. Bartolus *in Authentic. matri*, *& Aviæ num.* 3. *cod. Quando mulier tutelæ officio*; Montanus *de tutor. & curator. cap.* 15. *n.* 26. *& seq.* Angelus *de legitima patron. tutela num.* 6. Rosignol. *loc. cit. num.* 20. & alii.

Excipe tamen in casu, quo filii naturales essent 77
a patre legitimati, quia tunc debet præferri pater, cum filii legitimati, necdum per subsequens matrimonium, sed etiam per rescriptum principis habeantur tamquam veri legitimi, adeoque sicuti pater præfertur respectu filiorum legitimorum, ita etiam respectu legitimatorum. *Communis*.

In concursu matris, & Aviæ cum fratre majori 78
filiorum, & nepotum ordine successivo præferuntur mater, & Avia, textu expresso *in cit. Authent. Matri, & Aviæ*, *cod. Quando mulier tutelæ officio*, ibi: *Matri, & Aviæ secundum ordinem tutelam etiam ante agnatos subire permittimus*.

Item mater & Avia præferuntur etiam patruis. 79
Decius *in cap. Ex parte*, *de appellatione*, *& consil.* 16. Gualdus *de cautel. ultim. volunt. tit. de tutorib. cautel.* 1. Rosignol. *loc. cit. num.* 23. & alii per text. *in cit. Authent. matri*, *& Aviæ*.

Comparando fratres utrinque conjunctos cum pa- 80
truis etiam ex parte patris, præferuntur fratres, si fuerint majores. *Communis*. Consanguinei enim proximiores præferuntur remotioribus, textu expresso *in §. Cum autem* 7. *institut. de capitis deminutione*; *l. legitimæ tutelæ* 1. *ff. de legitimis tutoribus*, cum similibus.

Frater utrinque conjunctus in tutela fratrum suo- 81
rum impuberum præfertur fratri ex uno tantum latere conjuncto: in fratre enim utrinque conjuncto præsumitur major propensio, & affectio intensior erga fratres, & sic etiam major sollicitudo, ac cura, quam sit in alio fratre ex uno tantum latere conjuncto, adeoque est præferendus; Baldus *in l. de emancipatis*, *cod. de legitim. heredib.* Stephanus Gratianus *disceptat. Forens. cap.* 671. *num.* 19. Rosignol. *loc. cit. num.* 25. & alii.

Concurrentibus duobus fratribus utrinque con- 82
junctis, & habilibus, uterque æque primo admittendus est ad tutelam, etiamsi unus respectu alterius sit minoris ætatis; cum enim omnes sint in eodem gradu, & capaces administrationis tutelæ respectu impuberum, & æquale jus habeant succedendi, sic etiam æqualiter debent ad dictam tutelam admitti, per text. *in l. Si plures*, *ff. de legitimis tutoribus*, ibi: *Et si eodem gradu plures sint, omnes tutelam nanciscuntur*.

Con-

83 Concurrentibus agnatis, & cognatis secundum modernam dispositionem juris communis admittuntur ad tutelam proximiores in gradu, nulla habita ratione cognationis, & agnationis, textu expres-
84 *in Novella* 118. *cap.* 5. Secundum autem consuetudinem, & jura municipalia totius fere Italiæ præferuntur agnati cognatis. Mynsingerius *Institut. de legitima agnatorum successione*, Montanus *de tutor. & curatorib. cap.* 15. *num.* 48. Rosignol. *loc. cit. n.* 28. & alii. Vide *supra num.* 72.

85 Tutor, sicuti & curator cum primum judicis auctoritate interveniente, bonorum administrationem sucepit; inventarium conficere debet, textu expresso *in l. Tutor* 7. *ff. de administratione tutorum, & curatorum, & l. tutores vel curatores* 24. *cod. eodem*.

86 Talis inventarii confectio debet præcedere administrationem, exceptis tamen aliquibus casibus necessitatis, & signanter casu, quo res aliqua non admitteret dilationem, ex quo posset statim periclitari, cujusmodi sunt fructus, & alia similia, quæ sunt obnoxia corruptioni, *cit. leg. Tutor* 7. *ff. de administrat. tutor. & curator. in princip.* ibi: *nihil itaque gerere ante inventarium factum eum oportet, nisi id, quod dilationem nec modicam expectare possit*, & concordat *l. Veteris juris* 13. §. 1. *cod. arbitrium tutelæ*.

87 Non tenetur tamen tutor inventarium conficere casu, quo testator id ei remiserit, aut vetuerit; Montanus *de tutor. & curator. cap.* 32. *regul.* 5. *num.* 26. Julius Clarus *in §. Testamentum q.* 66. Baldus *in l. Cum tale §. Titius, ff. de condit. & demonstrat.* Jason. *in l. Nemo potest num.* 65. *& seq. ff. de legatis* 1. Sebastianus Mantic. *de inventar. cap.* 1. *num.* 44. Practic. Papiens. *in forma reddit. ration. tutor. gloss. num.* 15. Rosignol. *loc. cit. part.* 2. *contract.* 17. *prænot.* 5. *num.* 22. & alii per text. *in l. Veteris Juris* 13. §. 1. *cod. arbitrium tutelæ*, ibi: *Nisi testatores, qui substantiam transmittunt, specialiter inventarium conscribi vetuerint*: Tunc enim præsumenda est regulata testatoris dispositio; vel quia per hoc præsumitur consulere utilitati pupillorum, per text. *in l. Nec in ea in fin. ff. de Adult.* Vel ne forte secreta patrimonii sui pandantur, *leg. Quod plerumque* 2. *cod. de alimentis pupillo præstandis*.

88 Curatores iis omnibus dari possunt, qui suis rebus superesse non possunt, textu expresso *in §. Sed & mente captis* 4. *Institut. de curatoribus*, *l. His qui* 12. *ff. de Tutoribus, & curatoribus datis ab his*, *l. Sed & aliis* 2. *ff. de curatoribus furioso, & aliis*.

89 Generaliter loquendo curatores dantur minoribus, qui excesserunt annum 13. nec pervenerunt ad 25. *Institut. de Cur. in princip. Institut. Quibus modis tutela finitur in princip. l. Nisi* 4. *in princip. ff. de tutel. & rationib. distrahend. l. Si Curatores* 1. *cod. Quando tutores, & curatores esse desinant*.

90 Curatores dari possunt furiosis, & mente captis, etiam si excesserint 25. suæ ætatis annum; *§. Furiosi* 3. *& §. Sed & mente captis* 4. *Instit. de Curatorib. l. Lege duodecim* 1. *ff. de Curatorib. furioso, & aliis*, *l. de creationibus* 27. *cod. de Episcopali audientia*.

91 Si filius familias inciderit in amentiam, & furorem, licet fuerit emancipatus, pater erit legitimus Curator, *l. Cum furiosus* 7. *cod. de curatore furiosi*, ibi: *Quis enim talis affectus extraneus inveniatur, ut vincat paternum? Vel cui alii credendum est res liberorum gubernandas, parentibus derelictis?*

Si pater factus fuerit furiosus, & amens, constituendus est ejus tutor filius ætate major, *l. Lege duodecim* 1. *ff. de Curatoribus furioso, & aliis*, *leg. His, qui* 12. *ff. de tutoribus & curatoribus datis*, & concordat *lex Furiosæ* 4. *ff. de Curatoribus furioso, & aliis*. 92

Item si mater facta fuerit furiosa, & amens, est ei dandus filius Curator, textu expresso *in cit. l. Furiosæ* 4. *de Curatoribus furioso, & aliis*, ibi: *Furiosæ matris curatio ad filium pertinet. Pietas enim parentibus, etsi inæqualis est eorum potestas, æqua* (seu æqualis) *debebitur*. 93

Curatores dari possunt prodigis, *l. Lege duodecim* 94
1. *ff. de curatoribus furioso, & aliis*, *leg. Dabimusque §. Sed æquissimus, ff. de privileg. credit.* Et ad 95
dandos tales curatores sufficit, quod prodigorum conjuncti habentes notitiam de eorum prodigalitate, eos petant; *leg. De tutela* 7. *cod. de in integrum restitut. minor.* Immo etiam nemine petente, potest 96
judex ex officio, si notorie constet de prodigalitate, curatorem dare tali prodigo; quia prodigus æquiparatur furioso, *cit. l. Lege duodecim* 1. *ff. de Curatoribus furioso, & aliis*, *l. Fulcinius* 7. §. 9. 10. 11. *& 12. ff. Quibus ex causis in possessionem eatur*, cum similibus.

Curator dari potest assiduo lusori; Ipse enim 97
æquiparatur prodigo, cum bona sua inordinate exponat fortunæ alearum, aliorumque ludorum periculis. Unde jura adducta de prodigo faciunt etiam pro assiduo lusore: Decius *in cap. ultim. in fine; de judiciis*, Pinellus *ad l.* 4. *& ultim. cod. de bonis matern.* Montanus *de Tutor. & Curator. cap.* 28. *n.* 49. *cum seq.* Rosignol. *loc. cit. part.* 1. *contract.* 17. *prænot.* 27. *num.* 67. & alii.

Item Curator dari potest feminæ prodige, & lu- 98
xuriose viventi; *l. Et mulieri* 15. *ff. de curatoribus furioso, & aliis*, & faciunt jura adducta de prodigis.

Masculo tamen luxuriose viventi non interdici- 99
tur administratio. Speculator *in tit. de Actore* §. 1. Albericus & Cumanus *in l. Is cui bonis, ff. de verbor. significat.* Felinus & Decius *in cap. Personalis, de Judiciis*, Jason *in l.* 4. §. *Sed eo quod meretrici, ff. de condict. ob turpem causam*, Rosignol. *loc. cit. num.* 71. & alii; jura enim plus deferunt feminæ luxurianti, quam masculo, *l. Lucius* 9. *ff. de Jure Fisci*, ubi fiscus aufert a femina fornicaria id, quod ab Amasio recepit ob copiam factam sui corporis, nec tamen in aliquo damnat masculum cum ipsa congredientem, & facit textus Evangelicus *Joan.* 8. *num.* 4. ubi fit a Scribis, & Pharisæis fortis instantia pro condemnatione, & punitione feminæ adulteræ, & nulla penitus de viro adultero, ibi: *Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare.*

Si autem masculus, nedum luxuriose, sed & pro- 100
dige viveret, posset ei dari curator uti prodigo per jura adducta *supra num.* 94. *& seq.*

Maritus non potest dari curator uxori suæ, textu 101
expresso *in l. Virum* 14. *ff. de curatorib. furioso, & aliis*,

aliis, ibi: *Virum uxori mente captæ curatorem dari non oportet*, *l. Maritus 2. Cod. Qui dare tutores, vel curatores possunt*, ibi: *Maritus, etsi rebus uxoris suæ debeat affectionem, tamen curator ei creari non potest*.

102 Curatores dari possunt captivis quantumvis majoribus, textu expresso, *in l. Muto 6. ff. de tutelis*, §. 4. *in fine*, ibi: *Immo curator substantiæ dari debet, ne in medio pereat*.

103 Item propter eamdem rationem possunt dari curatores absentibus, *arg. cit. l. Muto* §. 4. Alexander *consil.* 4. *num.* 4. *lib.* 2. *&* *consil.* 221. *num.* 5. *lib.* 6. Decius *consil.* 275. *num.*4. Angelus *consil.* 193. *Mortuo debitore*, Rosignol. *loc. cit. num.* 73. & alii.

104 Item curatores dari possunt mutis & surdis, textu expresso *in* §. *Sed & mente captis* 4. *Institut. de curatoribus*, *l. Nec mandante* 8. §. 3. *ff. de tutoribus, & curatoribus datis*, *l. Cui eorum* §. *In curatoribus*, *ff. de postulando*, *l. Vel Surdo*, *ff. de privileg. credit.*

105 Curatores, & tutores regulariter tenentur satisdare, seu idoneam fide jussionem præstare res minorum, & pupillorum salvas fore, textu expresso *in princip. Institut. de satisdatione tutorum, & curatorum*, *l. & de die* 8. *ff. Qui satisdare cogantur*, §. 4. & concordat *tot. titul. ff. Rem Pupilli, vel adolescentis salvam fore*, cum similibus.

106 Excipiuntur tamen tutores testamentarii, textu expresso *in cit. Institut. de satisdatione tutorum, & curatorum in princip.* ibi: *Nam tutores testamento dati satisdare non coguntur, quia fides eorum, & diligentia ab ipso testatore approbata est*.

107 Item variis aliis relictis apud juristas videndis excipiuntur etiam tutores, & curatores dati ex inquisitione, textu expresso *in cit. Instit. de satisdatione tutor., & curator. in princip.* ibi: *Item ex inquisitione tutores, vel curatores dati, satisdatione non onerantur, quia idonei electi sunt*.

108 Tutores, & curatores tenentur administrare bona pupillorum, & minorum tali cura, & diligentia, qualem providus paterfamilias bonis adhibere solet, textu expresso *in l. A tutoribus* 33. *ff. de administratione tutor. & curator*, ibi: *A tutoribus, & curatoribus pupillorum eadem diligentia exigenda est circa administrationem rerum pupillarium, quam Paterfamilias rebus suis ex bona fide præbere debet*.

109 Tutores, & curatores tenentur operam dare, ut ex bonis immobilibus ab ipsis administratis fructus consueti proveniant, bona mobilia minus utilia vendere, pecuniam non otiosam relinquere, sed eam in utilem, & tutam prædiorum emptionem, & in annuos reditus ad pupillorum, & minorum emolumentum convertere; Quibus culpabili eorum incuria neglectis, obligantur ad restitutionem totius interesse, textu expresso *in l. Tutor* 7. §. 1. *ff. administratione, & periculo tutor. & curator.* ibi: *Si Tutor cessaverit in distractione earum rerum, quæ tempore depereunt, suum periculum facit; Debuit enim confestim Officio suo fungi*. Et *ibidem* §. 3. expresse habetur: *Si post depositionem pecuniæ comparare prædia tutores neglexerunt, incipient in usuras conveniri: Quamquam enim a Prætore cogi eos oportet ad comparandum, tamen si cessent, etiam usuris plectendi sunt, tarditatis gratia, nisi si per eos factum non est, quominus compararent*. Et concordat *l. Tutor* 13. *l. Si Tutor* 15. *l. Si minoris* 25. *l. Ob fœnus* 49. *ff. eod. l. Tutores vel Curatores* 24. *Cod. De administratione tutor. vel curator.* cum similibus.

Ad nullum tamen interesse tenentur tutores, & curatores, si factis debitis diligentiis pro implicanda in prædiis, seu annuis reditibus pupillorum, seu minorum pecunia, nulla eis certa, & tuta occasio affulgeat, textu expresso *in l. Si pecuniam* 3. *cod. de usuris pupillaribus*, ibi: *Si pecuniam pupillarem neque idoneis hominibus credere, neque in emptionem possessionum convertere potuisti, non ignorabit Judex usuras ejus a te exigi non oportere*, *leg. Cum plures* 12. §. *final. ff. de administrat. & pericul. Tutor.* ibi: *Si Tutor pecuniam pupillarem credere non potuit, quod non erat, cui crederet, pupillo vacabit*. 110

Salarium pro tutela accipere interdictum est tutoribus, præterquam si eis a judice constitutum sit, *l. A tutoribus* 33. §. 3. *ff. de administrat. tutor. l. Qui negotiationem* 58. §. 4. *ff. eod.* & docet Glossa *in l. In eos* 9. *ff. de tutelis*. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 9. *num.* 2. *vers. Tutor sicuti*, & alii passim dicentes, quod officium tutoris de jure debeat esse gratuitum. 111

Nihilominus tamen non interdicitur judici, quin interveniente causa possit tutoribus congruum salarium, juxta qualitatem causæ, laboris, & negotiorum gerendorum, & hujusmodi assignare, *arg. cit. l. A tutoribus* 33. §. 3. *ff. de administrat. tutor.* ibi: *Nisi ab eo, qui eum dat, certum salarium ei constitutum est*. Et ibi Glossa, & Doctores, Bartolus *in l. In eis* 9. *ff. de Tutelis*, *& in l. Athletæ* §. *Tutela*, *ff. de excusat. Tutor.* Cavalcanus *de Tutore & Curatore num.* 310. Corduba a Lara *in l. Si quis a liberis* §. *Si mater num.* 73. *ff. de liberis agnoscend.* Surdus *de aliment. tit.* 6. *quæst.* 14. *num.* 7. Rosignol. *loco cit. part.* 2. *contract.* 17. *prænot.* 20. *num.* 2. & alii passim: Immo in variis regionibus ex dispositione jurium municipalium ibidem vigentium assignantur tutoribus certæ portiones. Quinimmo curator hæreditatis jacentis habet jus hypothecæ in bonis ejusdem hereditatis pro suo salario cum prælatione quo ad omnes alios creditores hæreditatis, licet anteriores. Matt. Medic. *decis.* 19. *per tot.* Merlinus *de pignorib. lib.* 3. *quæst.* 5. *num.* 30. Rosignol. *loc. cit. part.* 1. *contract.* 17. *prænot.* 27. *num.* 28. & alii. 112 113

Si tutores, & curatores ab initio assumptæ tutelæ, & curæ salarium non petierint, nec de illo protestati fuerint, & postea illud petant, non est decernendum a judice pro præterito, sed tantum pro futuro. Socinus *consil.* 196. *col. ultim. lib.* 2. Joann. Guttierez *de Tutor. & curator. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 4. Federic. de Senis *consil.* 118. *num.* 2. Alexander *consil.* 109. *num.* 1. *& seq. lib.* 6. Castrensis *consil.* 346. *lib.* 2. Rosignol. *loc. cit. part.* 2. *contract.* 17. *prænot.* 20. *num.* 13. & alii. 114

Non possunt autem tutores, & curatores sibi ipsis salarium constituere, cum solum sit ipsis permissum illud petere auctoritate, & arbitrio judicis, *arg. cit. l. A tutoribus* 33. §. 3. *ff. de Administrat. tutor. & curator.* ibi: *Nisi ab eo, qui eum dat, certum salarium ei constitutum est*, Rosignol. *loc. cit. part.* 2. 115

part. 2. *contract.* 17. *prænot.* 20. *num.* 10. cum aliis ibi citatis, & alii passim.

116 An, & quando pupilli, & minores possint sine auctoritate tutorum, & curatorum contractus celebrare? Et an si aliquos sic celebraverint, obligentur ad illos, tum civiliter, tum naturaliter, seu tam in foro externo, quam in foro interno, seu conscientiæ? Vide verb. *Contractus, a num.* 27. *ad* 35. & verb. *Mutuum num.* 20.

Additiones ex aliena manu.

117 Plura tametsi hic habeat *Auctor*, plura nihilominus essent addenda. Sed præ angustis limitibus additionum vix tria adnotabimus. Primum est, quod tempus tutelæ a lege præfinitum ad ultimum usque momentum durat, ideoque non admittitur anticipata terminatio, quamvis ad breve tempus prætensa. Confer Rot. *in Imolen. Tutelæ super* 1. *dub.* 13. *Junii* 1735. & in confirmatoria 3. *Junii* 1736. *coram Eminentissimo Bussio.*

118 Alterum est; quod tutor cogi haud potest a pupillo ad rationes administratæ tutelæ reddendas, si ipse pupillus effectus major, eum ab hac rationum redditione liberaverit. Idque procedit etiamsi 119
liberatio hæc facta fuerit absque exhibitione computorum, dispunctione partitarum, & reliquatus, quia liberatio hoc modo facienda respicit ipsam redditionem rationis, non item locum sibi vindicat in casu, in quo tutor liberatur ab ipsa redditione rationis. Consule pariter *Rot. in Ferentina redditionis rationis* 23. *Junii* 1728. *cor. clar. mem. Millino*, ubi quod Tutor, seu quivis alius administrator non potest liberari hoc modo quoad futu- 120
ram administrationem, ne detur occasio peccandi, potest vero quoad administrationem præteritam, secluso præsertim dolo.

Tertium demum est, quod tutor haud potest re- 121
portare cessiones contra pupillum, & ita quidem ut si quas reportaverit, eæ cedant beneficio ipsius pupilli. Intellige vero, si agatur de cessionibus a 122
tutore reportatis mala fide, eo scilicet animo ut lucrum faceret contra pupillum, ut sunt cessiones concernentes jura litigiosa, vel minori pretio comparata. Confer idem supremum Tribunal *in Romana censuum* 27. *Junii* 1738. §. *Nec obstat*, *cor. clar. mem. Tanar.* inter impressas *decis.* 120. *num.* 6.

VACANS SEDES

Vide verb. *Sedes Vacans*.

VACATIO, VACARE.

1 VAcatio per mortem, & per renunciationem non sunt eædem, nec eosdem effectus causant, *cap. Susceptum, de Rescriptis in* 6.

2 Vacant Ecclesiæ beneficia &c. per promotionem alicujus ad cardinalatum, nisi a Papa concedatur retentio. Sixtus V. constit. 79. incip. *Sanctissimus*.

3 Vacant præceptoriæ militiæ S. Joannis Hierosolymitani, quando milites, seu equites fiunt Episcopi. Gregorius XIII. Constit. incip. *Controversia*.

4 Vacare censentur loca montium vacabilia per assumptionem ad cardinalatum; Urbanus VIII. in Appendic. Constit. 38. incip. *Decet*.

5 Vacare non intelliguntur officia Romanæ Curiæ per mortem vacabilia ob assumptionem ad Episcopatum, commendam &c. sed per assumptionem solum ad cardinalatum. Urbanus VIII. in cit. Constit. incip. *Decet* revocans quo ad hoc Constit. Sixti V. incip. *Sanctissimus*.

6 Quoad beneficiorum vacationem ipso jure. Vide verb. *Beneficia art.* 7. *per tot.*

7 Quo ad collationem, & provisionem beneficiorum vacantium. Vide verb. *Beneficia art.* 3. 4. *&* 5. *per tot.*

8 Vacatio beneficiorum inducitur per solemnem professionis emissionem. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 25. incip. *Ex quo*, ubi sic expresse declarat: Denique de beneficiorum vacatione, in jure statutum habemus, ea non induci per solum ingressum in religionem, sed per professionem regularem dumtaxat, quemadmodum videre est *in cap. Beneficium, de Regular. in* 6. Et quidem pro eo 9
tempore, quod inter ingressum in ordinem regularem, & professionem solemnem intercedit, debet Episcopus quoad beneficia curata id ipsum agere, quod alius præstare consuevit, quum parochus aliquo impedimento detinetur ne animarum curam exercere valeat; quoad beneficia vero choralia, relictis tyroni religioso, qui choro interesse nequit, ipsius beneficii fructibus, de distributionibus ita statuet, ut jura præscribunt, juxta opinionem in praxi receptam, de qua agit Suarez *de Religione tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 12. Quinimmo si quis forte religionem ingressurus, 10
beneficium suum dimitteret (quo casu potest Episcopus *per Constitutionem LVIII. S. Pii V.* hujusmodi renunciationem admittere) vel etiam si tempore novitiatus hujusmodi dimissionem expleret, servatis omnibus, quæ ex præscripto Sacri Tridentini Concilii *cap.* 16. *session.* 25. *de Regularibus*, tam in bonorum temporalium, quam in beneficiorum Ecclesiasticorum renunciationibus servari debent, nihilominus omnia in suspenso remanere deberent, neque posset Episcopus ad beneficii sic dimissi collationem devenire, nisi post factam a di-

dimittente solemnem professionem, uti late ostendit doctus, & in hoc toto rerum genere expertissimus scriptor, bon. mem. Joannes Baptista Riganti, in suo *Commentario ad regulas Cancellariæ tom.*
11 3. *Regul.* 46. *a num.* 11. *ad finem*. Non vero inducitur dicta beneficiorum vacatio per votorum simplicium emissionem in Societate Jesu, transacto
12 probationis biennio. Idem *ibid.* Decretum est autem in Congregatione generali quinta ipsius Societatis, ut quilibet expleto biennio, beneficia ecclesiastica dimittat; Idem *ibid.* Sic expresse prose-
13 quens: Qua in re olim dubitatum est, an vota simplicia, quæ a clericis regularibus societatis Jesu, post biennium probationis emittuntur, hujusmodi beneficiorum vacationem inducerent? Sed negativa sententia communiter recepta fuit, ut observat laudatus Riganti *loc. cit. num.* 30. *& sequent. & monet*
14 Pittonius *discept.* 126. *num.* 11. *& seq.* Quamvis in Congregatione quinta generali ipsius societatis *can.* 19. statutum fuerit, ut qui Societati nomen dederit, expleto biennio, antequam vota simplicia emittat, ecclesiastica beneficia dimittere debeat, quo casu hujusmodi beneficia, si minus propter professionem, at propter renunciationem, vacare intelliguntur, ut notant Sanchez ad *præcepta Decalogi lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 7. Pellizarius *in Manuali tom.* 1. *tract.* 3. *cap.* 4. *num.* 52. cum aliis, quos citant præfati Rigant. *loc. cit. num.* 32. & Pitton. *n.*12. Hæc ille.

Additiones ex aliena manu.

15 In addit. ad verb. *Beneficium art.* 7. disseruimus de vacationibus beneficiorum ipso jure. Res modo postulat, ut agamus de casibus, in quibus beneficia haud vacant ipso jure, sed per Judicis sententiam.

16 Ex simplici homicidio beneficia non vacant ipso jure. Quin nec ex fratricidio vacant ipso jure beneficia; Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprudentia Canonica verb. Vacatio sect.* 2. *num.* 1.

17 Nec ex concubinatu vacant ipso jure beneficia, sed privationem præcedere debet trina canonica monitio, ex *Concilio Tridentino sess.* 26. *cap.*14. *de reform.* de quo Rota *in Ratisbonen. Parochialis* 13. *Junii* 1718. §. *Et demum, cor. bon. mem. Foscar. & in Placen. Parochiæ* 9. *Decembris* 1743. §. 9. *cor. bon. mem. Lan. &* 15. *Junii* 1744. §. 8. *cor. clar. mem. Millin.*

18 Idemque tradit de adulterio Roussead de la Combe *in sua Jurisprudentia canonic. verb. Vacatio sect.*2. *num.* 2.

19 Vide & alios casus apud eumdem *loc. cit. n.* 5. *& plur. sequent.* Hic vero non est prætereundum, quod in quibus casibus vacatio beneficiorum inducitur ipso jure, collator, qui ejus notitiam habuit, tenetur illa intra sex menses conferre, alias devol-
20 vitur ipsa collatio ad immediatum superiorem. At in casibus, in quibus sententia requiritur pro vacatione beneficiorum, currit collatori sub pœna devolutionis idem tempus sex mensium a die, quo sententia illa nacta est auctoritatem rei judicatæ. Interim non prohibetur beneficiarius resignare beneficium; *Idem Auctor ubi supra num.* 8.

VAGUS, VAGABUNDUS.

Vagus, seu Vagabundus proprie dicitur ille, 1
qui certam, & constantem sedem habitationis nullibi habet. Item qui post relictum corpore, & animo pristinum domicilium iter facit, quærens ubi domicilium figat. *Sic in re Doctores communiter*, per text. *in l. Ejus, qui manumisit*, §. *Celsus*, *ff. Ad municipalem*.

Vagi, seu vagabundi, qui certum domicilium, 2
vel habitationem non habent, sortiuntur forum, ubi reperiuntur: Alias enim nullibi pro delicto, aut contractu possent conveniri contra ea, quæ notantur *in l. Heres absens*, ubi Bartolus *num.*5. *ff. de Judiciis*. Sic Fagnanus *lib.* 2. *Decretal. in cap. Licet* 20. *de Foro competenti num.* 26. cum pluribus aliis ibi citatis, Reiffenstuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 2. *n.*46. cum aliis ibi allegatis, per text. *in leg.* 1. *cod. Ubi quis de curiali*, *& l.* 1. *Cod. Ubi de criminibus*.

Unde Parochus proprius vagorum in ordine ad 3
matrimonium est parochus illius loci, ubi Vagi actu versantur. Vide verb. *Matrimonium quoad Impedimenta art.* 2. *num.* 86. *ad* 89. & verb. *Lex art.* 3. *a n.* 46. *ad* 48.

Posse vagos inire matrimonium apud quemcum- 4
que parochum, etiamsi alteruter tantum sit vagus, docent Sanchez *l.* 3. *d.* 25. *num.* 14. Pontius *lib.* 5. *cap.* 14. §. 1. Layman *lib.* 5. *tract.* 9. *part.* 2. *cap.* 4. Guttierez, Leander, Tambur. Bossius, Dicastil. Gobat, Barbos. Kugler, Krimer citati, & secuti la Croix *lib.* 6. *p.* 3. *num.*750. ubi testatur hanc esse communem sententiam, & sic decrevit *Sacra Congr. Conc. die* 28. *Aug.* 1607. apud Aldan. *in compendio Canon. resolut. lib.* 1. *tit.*78. *num.* 1. & Barb. *in Summ. Apostolic. decis. verb. Vagus n.* 1. his verbis: Vagus ducens uxorem in aliquo loco, ubi est vere domicilium mulieris, potest contrahere in alio loco, ubi voluerit, cum omnes possint esse Parochi vagi, quamvis adsit parochus mulieris, quia tunc est vere Parochus vagi in alio loco, ubi reperitur vagus.

(*) De vagorum matrimoniis hæc Bened. XIV. institut. XXXIII. num. 10. „ Primum evenit aliquando, quod vagi matrimonium inire contendant: Ipsorum autem Parochus is dicitur, in quorum ditione versantur (Sanchez de Matrimon. lib. 3. disp. 25. num. 11., Barbosa de offic. & potest. Parochi part. 2. cap. 21. num. 89. Cabassut. in Theor. & prax. Jur. canon. lib. 3. cap. 26. num. 4. Pirhing ad lib. 4. Decret. tit. de Clandest. desponsat. num. 19. Sanchez loc. cit. num.14. & 15.), quod pariter asserendum est, licet alter solum ex illis, qui conjugium petunt, vagantium numero arcribatur (Barbosa ad Concil. sess. 24. de reformatione Matrim. cap. 7.). Attamen peregrinus, & vagus sine ullo discrimine non semel confunduntur: vagus ille appellandus est, qui relicto suo domicilio sedem in exteris terris inquirit, ut ex jure deprehenditur (L. ejus §. Celsus ff. ad municipalem): *Puto autem, & hoc procedere posse, si quis, domicilio relicto, naviget, vel iter faciens quærat, quo se confe-*

ferat, atque ubi consistet; nam hunc puto, sine domicilio esse. Peregrinus autem is nuncupatur, qui ea voluntate iter facit, ut ad pristinum domicilium exacta peregrinatione revertatur (Rosignol. de matrim. part. 1. tom. 7. contract. 15. prænot. 22. num. 4.) Ob has potissimum causas, ob gravia quoque dissidia, quæ ex matrimoniis errantium Ægyptiorum, ac militum plerumque dimanant, Parochis omnibus indicimus, quod a Tridentina Synodo his verbis sancitum fuit (sess. 24. de reform. Matrim. cap. 7.) *Parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & , re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint*.,, (*)

5 An vagi, seu vagabundi obligentur legibus, & consuetudinibus locorum, per quæ transeunt, vel in quibus hospitantur. Vide verb. *Lex art. 3. a num. 46. ad* 48.

6 Vagi, seu vagabundi ubi sint sepeliendi; Vide verb. *Sepultura num.* 22.

7 Vagi possunt absolvi a commissis alibi, etiamsi in loco patratorum criminum essent reservata, si hic non sint reservata, quia cum isti nullum habeant domicilium, adstringuntur solum legibus Episcopi, ubi confitentur. Barbosa *part. 3. de offic. & potest. Episcop. allegat.* 52. *num.* 16. & alii communiter.

VANAGLORIA. Vide verb. *Superbia num.* 8.

VANA OBSERVANTIA. Vide verb. *Superstitio num.* 45.

VASA SACRA.

---

1 Vasa Sacra benedicendi facultatem habent Abbates Pontificalia exercentes, etiam regulares; non tamen pro Ecclesiis extraneis. Vide verb. *Abbas num.*31. §. 18. *& in declaratione Sacræ Congreg. Rit. data ad* §. *Decimum octavum, & verb. Benedictio, art.* 1. *num.* 20. *&* 21.

2 Prælati regulares, nempe Generales, Provinciales, priores, rectores, præpositi, guardiani, aliique omnes superiores locales quocumque nomine nuncupentur, quamvis non possint benedicere sacra vasa, in quibus intervenit unctio sacri chrismatis, possunt tamen benedicere alia sacra vasa, & ornamenta, seu paramenta pro usu suarum tantummodo Ecclesiarum. Vide dict. verb. *Benedictio a num.* 19. *ad* 21. ubi dantur ad id varia Decreta.

3 Unde caute legendi sunt doctores, qui apud La Croix *lib.6. part.2. num.* 353. & apud alios, dicunt superiores ordinum Mendicantium adhuc id posse etiam pro extraneis, ubi est usus, quamvis asserant bona fide id facere passim, permittentibus, &

4 sæpe ad eos remittentibus Episcopis. Episcopi enim non possunt absque speciali licentia Sacrorum paramentorum benedictionem aliis delegare, ut sæpius decrevit *Sacr. Rit. Congreg.* & signanter *die* 14. *Novembris* 1615. apud Gavant. *in Manuali Episcop. verb. Benedictio num.*5. & testantur Aversa *q.* 11. *sect.*13. §. *Sexto*, La Croix *loco cit. num.*253. & alii passim.

Neque Benedictio Sacrorum paramentorum, & vasorum Ecclesiasticorum potest fieri ab inferioribus Prælatis Jure proprio, licet habeant Territorium separatum, & Jurisdictionem, nisi habeant ea, quæ sunt ordinis, ut decrevit *Sacra Congreg. Rit. in Nullius* 21. *Augusti* 1601. apud Barbosa *lib.*3. *Juris Eccles. univers. cap.* 3. *num.* 31. *& in Summ. Apostol. decis. verb. Benedicere, Benedictio num.* 9. 5

Ubi *num.* 15. refert, quod benedictio paramentorum, & vasorum ecclesiasticorum, in quibus non adhibetur sacra unctio, diversis abbatibus, decanis, aliisque personis ecclesiasticis concessa fuit per Sacram Rit. Congreg. & signanter *in Aquilejen.* 20. *Aprilis* 1599. *in Elven.*17. *Maii* 1600. *in Lameron.* 29. *Januar.* 1605. *in Aquilejensi* 24. *Aprilis* 1610. *in Agustana* 12. *Aprilis* 1614. *in Lucion. & Gnesnen.* 4. *Septembris* 1621. 6

Protonotarii sine speciali Sedis Apostolicæ, seu Sacræ Congregationis licentia, nulla possunt benedicere vasa, paramenta, seu ornamenta ecclesiastica. *Sac. Congreg. Rit.*17. *Jul.*1627. apud Gavant. *in Manual. Episc. verb. Benedictio num.* 7. & Barbos. *in Summ. Apostolic. decis. verb. Protonotarius Titularis num.* 14. 7

Vasa sacra, scilicet Calix, Patena, Ciborium, corporale, dum in iis actu continetur Corpus, vel Sanguis Christi, a nemine præter sacerdotem, & Diaconum sine gravi culpa tangi possunt. Colligitur *ex cap. Non oportet* 26. *& cap. Non oportet* 38. *dist.* 23. & docent Paludanus *in* 4. *dist.* 13. *quæst.*1. *art.* 4. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 81. *sect.* 6. Layman. *lib.*5. *tract.*5. *cap.*6. *num.*18. Tambur. *lib.*1. *de Sacrific. cap.* 2. §. 1. Quarti *Comment. in Rubric. Missalis p.* 2. *tit.* 1. *dub.* 6. *vers. Certum est*; La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 360. Sporer *tom.*3. *part.*2. *cap.* 6. *sect.* 2. *num.* 403. ubi testatur de communi contra Ochagaviam, & Gobat negantes id esse mortale. 8

Vasa Sacra vacua extra sacrificium licite possunt tangi ab omnibus clericis, etiam sola prima tonsura initiatis; Suarez, Tamburin. Quarti, Sporer *loc. cit.* La Croix *loc. cit. num.* 357. & alii apud Gobat *tract.* 3. *a num.* 329. contra Filliucium, & alios id negantes de clericis sola prima tonsura initiatis. 9

Acolythi ministrantes licite etiam in sacrificio tangere possunt vasa sacra vacua per expressam concessionem Martini Papæ *in cap. Non liceat penult. dist.* 23. 10

Omnes religiosi etiam laici ordinum mendicantium, & communicantium in eorum privilegiis præsertim deputati ad servitium missarum, & Sacristiæ, possunt licite tangere vasa sacra, & lavare corporalia ob expressum privilegium concessum minoribus a Calisto III. & Sixto IV. ut refert Casarub. *in Compendio privileg. Fratrum minorum, & aliorum mendicantium, & non mendicantium, verb. Corporalia num.* 1. *&* 2. *verb. Ornamenta Ecclesiastica num.* 3. *&* 6. 11

Laici, & feminæ, etiam moniales absque necessitate, vel rationabili causa nuda manu tangentes vasa sacra, peccant venialiter, ut cum Suarez, Co- 12

Coninch. Azorio, Sanchez tradit Layman *loc. cit. num.* 19. & tenet Quarti *loc. cit. vers. Secunda sententia*. Pasqual. *q.* 328. *num.* 4. La Croix *loco citat. num.* 558. & de communissima testatur Sporer *loc. cit. num.* 405. per text. *in can. Sacratas* 25. *dist.* 23.
13 *& can. In Sancta* 40. *dist.* 1. *de consecr.* Immo Tamburinus *Opusc. de Sacrificio lib.* 1. *cap.* 2. §. 1. *n.* 7. Sotus *in* 4. *dist.* 13. *q.* 3. *art.* 3. *ad* 3. Fagundez *Præcepto* 1. *lib.* 3. *cap.* 21. Bartholomæus ab Angelo *Dialogo* 5. §. 321. & multi alii recentiores, quos citat Sanchez *lib.* 2. *Decalogi cap.* 43. *num.* 27. sustinent laicos, & feminas tangendo vasa sacra, secluso contemptu, nequidem peccare venialiter, quia canones id prohibentes possunt intelligi de consilio, & ob majorem decentiam, nec videntur continere præceptum: Et si ad id accedat aliqua rationabilis causa, nullo modo peccare laicos & feminas tangendo vasa sacra, corporalia, & alia hujusmodi, tenent etiam Quarti *loco citato vers. Colligitur quinto*, cum aliis ibi citatis; Layman *loco citato num.* 19. Sanchez *loco cit.* Gobat *loco cit.* Henriq. & plurimi alii.

14 Hinc moniales sacristanæ possunt licite tangere calices, corporalia, & hujusmodi. In ipsis enim adest rationabilis causa supradicta tangendi, cum ratione sui officii debeant calices, patenas, corporalia, & similia præparare, ministrare, mutare, & hujusmodi, quæ sine tactu præstare non possunt. Pasqualig. *de Sacrific. novæ Leg. q.* 839. *n.* 9. cum Quintanadven. & Suarez ibi citatis, D. Cajetanus de Alexandris *in Confessario monialium, c.* 11. §. 5. *q.* 12. & alii passim, docetque praxis; Cum enim moniales gaudeant privilegiis regularium, & laici regulares, præsertim deputati ad servitium missarum, & sacristiæ ex privilegio concesso laicis Fratrum minorum a Calisto III. & Sixto IV. ut dictum est *supra num.* 11. possint tangere vasa sacra, corporalia, & purificatoria lavare, poterunt id etiam moniales sacristanæ, cum in ipsis adsit etiam par rationabilis ratio.

15 Adhibere sacra vasa, corporalia, purificatoria, & hujusmodi ad usum profanum, verb. gr. in communi mensa ad convivium, ad nares purgandas, & hujusmodi, est peccatum mortale; Id enim præsefert gravem contemptum, & irreverentiam; Unde jure ipso naturali prohibitum est, ac etiam jure ecclesiastico *in c. In sancta* 40. *c. Vestimenta* 41. *dist.* 1. *de consecrat. & c.* 26. 27. 29. 31. *& seq. dist.* 23. & docent Layman *loco cit. num.* 19. *vers. Dico quarto*, Quarti *loc. cit. vers. Certum est primum*, Suarez *loco cit. disp.* 81. *sect.* 8. §. *Quarto addendum*, & alii communiter.

16 Immo sacra vasa convertens ad usus profanos, si est laicus, excommunicatur, & si sit ecclesiasticus, etiam ab officio deponitur. Concil. Bracharen. 3. *cap.* 2. & facit ad hoc etiam Concilium, quod dicitur Apostolor. *cap.* 12. *& cap. Ad hæc* 4. *de Religiosis domibus*, Concil. Mediolanens. 1. *part.* 2. *titul.* 2. *de Ecclesiis*.

Vasa sacra convertens ad proprios usus, vel 17
alienans, officio privatur, infamis fit, excommunicatur, & tenetur ad restitutionem, Concil. Toletan. 17. *cap.* 4.

Vasa sacra, vel alia ecclesiastica Judæis vendens, 18
est in pœnitentia relegandus, & judæi ipsa ementes conveniendi sunt a Judice, & ad restitutionem eorum statim compellendi. Gregorius I. *lib.* 1. *Epistol.* 66. apud Paravicinum *Polyanthea Sacror. Canonum verb. Vasa num.* 8.

Alia ad rem; Vide verb. *Calix*, verb. *Paramen-* 19
ta Sacra, verb. *Vestis*.

VATICANA BASILICA.

Vaticanæ Basilicæ (1) prærogativa est, ut in ea 1
benedicantur pallia, quæ a Romano Pontifice Patriarchis, & Archiepiscopis mittuntur, Bened. XIV. tom. 2. Constit. 60. incip. *Rerum Ecclesiasticarum*. Et in eadem asservantur prope corpus 2
B. Petri. Idem *ibid.* Ipsius basilicæ altaristæ injun- 3
gitur cura arculæ ab eodem pontifice donatæ, & in qua ipsa Pallia asservantur. Idem *ibid.* Vaticanæ 4
Basilicæ Archipresbyter dimissorias litteras clericis suæ basilicæ addictis dare, & Sacramentum confirmationis administrare potest. Idem Constit. 36. incip. *Cum a nobis*.

Fontis baptismalis benedictioni in basilica Vati- 5
cana peragendæ, debent per se, vel per alios interesse rectores Ecclesiarum illi subjectarum. Idem Constit. incip. *Ad honorandum* §. 9.

Vaticanæ Basilicæ Clero concessum est a Clem. 6
XI. ut de singulis Sanctis Pontificibus Romanis officia propria recitent. Idem Const. 54. incip. *Postquam intelleximus* §. 50. In Vaticana Basilica cele- 7
brari debent beatificationes, & canonizationes. Idem tom. 1. Constit. 36. incip. *Ad Sepulcra Apo-* 8
stolorum §. 4. Et ipsius Vaticanæ Basilicæ Sacrario certæ præstationes asseruntur occasione beatificationum, & canonizationum juxta decretum Alexandri VII. confirmatum in d. Constitutione *Ad sepulcra* §. 5. Quod decretum hic ad litteram subnecti- 9
tur prout traditur ab eodem Benedicto XIV. *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione lib.* 1. *cap.* 46. §. 5. *num.* 31. ibi: Sanctissimus Dominus Noster Alexander divina providentia Papa VII. prout summum tum dignitate, tum pietate Pontificem decet ob singularem suam decoris domus Dei dilectionem præ cæteris solicitus, ut Basilica Vaticana, quo par est tantæ molis, sacræ etiam supellectilis nitore resplendeat, Sacristiæ ejusdem Basilicæ Sacras vestes, & sane ornatissimas, in canonizatione Sancti Thomæ de Villanova adhibitas præcipua sua munificentia, & in Basilicam ipsam Vaticanam religione elargitus fuit: Volensque præterea in futuro Sacristiæ ejusdem indi-

(*1) Brevem Vaticanæ Basilicæ dercriptionem, sed accuratam debemus præclaro, eruditoque viro Francisco Cancellerio Tom. I. nuperrimi operis, quod de capellis, ut ajunt, Pontificiis, & Cardinalitiis inchoavit.

digentiis identidem religiose consulere, mandavit, ne in posterum Secretarius pro tempore Congregationis Sacr. Rituum Decreta Beatificationum, & Canonizationum, quæ ab ipsa Congregatione in fine Causarum eduntur, in Acta Sacræ Congregationis referat, neque evulget, aut sub quovis prætextu Procuratoribus, & Postulatoribus Causarum, vel aliis quibuscumque consignet, nisi docto, se Sacristis Majoribus præfatæ Basilicæ consignasse Sacram Supellectilem veri Valoris Aureorum mille pro Canonizando, quingentorum vero similium pro Beatificando; nempe in tot Planetis, Stolis, Manipulis, ac Bursis Corporalium, vel Albis, & Amictibus ad usum Missarum privatarum, quæ dietim in dicta Basilica celebrantur, aut in tot Palliis, & Altarium Linteaminibus pariter ad similem usum adhibendis. Et prædictis quidem arbitrio Sacristarum Majorum præstandis; quorum proinde curæ Sanctitas sua demandavit, quæ magis pro tempore Ecclesiæ servitium exiget, Procuratoribus Causarum indicare, Secretarium vero Sacræ Congregationis, & Sacristas prædictos admonere, & quod eadem festine impleantur, invigilare. Ne autem hujusmodi Decreti ignorantia præsumi possit, idem in Acta Sacræ Congregationis referri jussit; prout Chirographum, seu verius supplicem Libellum manu Sanctitatis Suæ firmatum ibidem inferri voluit.

Die 27. Septembris 1659.

10 Quia vero magna erat Postulatorum molestia in comparandis Supellectilibus ad normam Decreti Alexandri VII. eodem annuente Pontifice, prædicto facilior modus est subrogatus; solvendi videlicet Aureos quingentos in Beatificatione, & Aureos mille in Canonizatione Canonicis Basilicæ Æditúis, qui eos fideliter erogant in comparandum Supellectilem necessariam, nec non capitulo reddunt rationes expensarum. Ideo in ejusdem Basilicæ Sacrario ad perpetuam rei memoriam erectus est Lapis, in quo hæc verba leguntur.

ALEXANDRO VII. Pont. Max.

Quod singulari ejus munificentia Vatic. Basil.
Sacra Supellectile abundanter sit instructa
ad illamque conservandam, & augendam
Apostolico Decreto
Perpetuo duraturum subsidium sit attributum;
Beneficii magnitudinem referentes,
Ac posteritati testantes
Post anniversaria Sacra Solemni Ritu instituta
Grati animi Monimentum
Canonici Posuere.

VECTIGAL. Vide verb. *Gabella*.

VENATIO, VENATOR.

Venatio, qualis & quando sit Clericis, & Religiosis specialiter interdicta, & qualis aliquando sit eis concessa? Vide verb. *Clericus art. 6. a num. 6. ad* 38. Et adde, quod cum Episcopus Sarnen. suo Clero venationem prohibuisset sub pœna suspensionis latæ sententiæ; Recurrente autem eodem Clero ad Sacram Congregationem Concilii; ipsa 21. *Aprilis* 1703. rescripsit, pœnam suspensionis latæ sententiæ mutari in pecuniariam; idemque sesolvit circa ludum. Sic refert Ursaya *Institut. lib.* 2. *titul.* 10. §. 4. *num.* 113. 1

Venatio, seu piscatio potest ex justa causa a Principe, vel Republica sub pœna prohiberi etiam in locis publicis. *Communis*, patetque ex fere omnium Regionum praxi, quidquid in contrarium scripserint aliqui dicentes, hujusmodi venationem, aut piscationem, utpote Jure naturæ, aut Jure gentium licitam, non posse a Principe, vel Republica prohiberi; Et ratio nostræ conclusionis est clara, quia cum ex justa causa possit Princeps, vel Respublica aliquid ex bonis particularium exigere, a fortiori poterit loca publica eorum usibus deputata aliis elocare, aut etiam interdicere, ubi id exigat justa causa, aut bonum commune. 2

Immo prudentissime agunt Principes, vel Respublicæ, si ne majoribus tributis gravetur populus, elocent fluvios communes, aut certa loca venationi idonea. Item si prohibeant venationem tempore, quo animalia sunt gravida, ne extirpentur; aut tempore, quo nives sunt copiosæ, ne quasi omnia capiantur cum publico detrimento. Item si prohibeant, ne fiat piscatio cum lumine nocte, aut cum certis quibusdam instrumentis, quibus etiam minutissimi pisces concluduntur, aut ne fiat piscatio per infectionem fluminis, aut escis venenatis cum fere omnium piscium extinctione in maximum boni communis detrimentum. *Sic Doctores communiter*. 3

Item potest Princeps venationem prohibere in certis locis, & certorum animalium ad solam ipsius, vel alicujus personæ benemeritæ recreationem: Cum enim ipse pro publico bono communi vigilet, ac laboret, justum est, ut populus ex publico ei honestas recreationes, & convenientem suo fastidio apparatum concedat, & insuper Princeps habeat, unde compenset personas, quæ pro Reipublicæ defensione ac conservatione strenue laborarunt, aut fortiter dimicarunt. *Communis*. 4

Venantes & piscantes contra Jus, & prohibitionem Principis peccant graviter, vel leviter, juxta magis, vel minus notabilem contraventionem, & damnificationem: Si enim Jus, & facultas certa venandi, seu piscandi notabiliter lædatur, impediatur, aut di- 5

(*1) Urbis Basilicæ Vicarium habent, de quibus cum P. Andreucci opusculum ederet, Elenchum (T. I. *Hierarch. Eccl. p.* 268.) exhibuit ab anno 1507. ad ann. 1743., omnium, qui reperiuntur descripti, Vaticanæ Basilicæ Vicariorum,

diminuatur, & grave nocumentum Communitati, seu alicui tertio, qui Jus venandi, aut piscandi conduxit, inferatur, tunc peccatur mortaliter: At vero si venatio, aut piscatio prohibita, non sit graviter injuriosa Reipublicæ, nec alicui tertio, qui eam conduxerit, tunc nisi concurrant aliæ circumstantiæ rem aggravantes, erit solum peccatum veniale, ut notant passim Doctores.

6 Tales venantes, & piscantes contra Ius, & prohibitionem Principis ultra peccatum quod incurrunt, tenentur ad compensandum damnum inde secutum, *Communis Doctorum* uno ore asserentium, quod si quis sobolem ferarum notabiliter extinxit, si ut pisces caperet, fluvium cum gravi detrimento Reipublicæ, aut Conductoris venenatis escis infecit, is omnino teneatur damnum illatum compensare, & lucrum inde speratum resarcire.

7 Idem pariter est dicendum, quando aliquis privatus Jus privativum quo ad alios habet ad venationem, aut piscationem in aliquo loco: Cum enim de Jure civili possit quilibet Ius venandi, aucupandi, aut piscandi in loco ad se spectante, præsertim speciali sepe, aut muro clauso sibi reservare, aliisque interdicere, textu expresso *in l. Item si fundi 9. §. 5. ff. De usufructu*, ibi: *Aucupiorum quoque, & venationum reditum Cajus ait lib. 8. Juris Civilis ad fructuarium pertinere, ergo & piscationum*; *Et §. Fere 12. Institut. de rerum divisione*, ibi: *Plane qui alienum fundum ingreditur venandi, aut aucupandi gratia, potest a Domino, si is præviderit, prohiberi, ne ingrediatur*; sequitur, quod peccet contra Justitiam, & teneatur damnum illatum compensare, seu lucrum inde speratum resarcire, qui Domino notabiliter invito ibi venatur, aucupatur, aut pisca-
8 tur. Quamvis tamen spectato solo Jure naturali talis venatio videatur licita, præsertim in prædiis apertis, omnibusque patentibus, ubi fieri potest sine detrimento ipsorum prædiorum Domini, cum feræ non sint fructus fundi, nec ad fundum, aut fundi Dominum pertineant, nam fere passim vagantes nullius sunt; *& l. Possessio 1. §. 2. ff. de acquirend. possession. & §. Fere 12. Institut. de rerum divisione*, dicuntur fieri primi occupantis, adeoque de Jure naturæ videtur, quod non possit aliquis privatus venationem prohibere in suis prædiis apertis, omnibusque patentibus, nullumque ob id detrimentum patientibus, ut recte La Croix *lib. 3. part. 2. num. 256.* & cum aliis, Card. de Lugo *tom. 1. disputat. 6. sect. 6. n. 54.* dicens, quod Jura numero antecedenti adducta intelligenda sunt, quod possit privatus venationem sibi reservare, & aliis interdicere in suo fundo, quando is est sepe, vel muro circumdatus, vel talis propter aliquas circumstantias, ut Domino liceat ingressum aliis impedire, ut si sit vinea, vel hortus, in quem ob fructuum custodiam possit Dominus prohibere aliis ingressum, vel propter damnum, quod ex libero aliorum transitu imminere possit segeti, vel arboribus; Non autem quando fundus apertus est, omnibusque quo ad transitum, & alia, patens sine ullo Domini detrimento.

9 Immo si in fundo aliquo etiam sepe clauso sibi a Domino quo ad venationem reservato, aliisque interdicto ita multiplicarentur animalia, ut vicinis gravia afferrent nocumenta, posset ibidem neglecta tamquam irrationabili, & injusta ejus prohibitione, venatio licite exerceri; Quinimo teneretur ipsemet fundi Dominus ad damnorum inde aliis obvenientium reparationem, cum esset vere causa illorum. Qui enim occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, *cap. Si culpa 9. de injuriis, & damno, l. Qui occidit, 30. §. 3. ff. Ad Legem Aquiliam*.

Sic etiam Principes tenentur ad restitutionem, si 10
vel prohibendo, ne subditi feras arceant, seu abigant a frugibus, vel nimis multiplicando animalia, gravia afferant ipsis subditis nocumenta.

Item si Principes venando notabiliter proterant 11
sata, grana excutiant, vineas & sepes lædant, aliaque similia gravia nocumenta subditis afferant, tenentur ad hujusmodi damnorum compensationem. *Communis*.

Et a fortiori tenentur ad restitutionem privati ve- 12
venatores cum notabili detrimento proximi, v. g. destruendo semina, conculcando segetes, excutiendo grana, devastando vineas, sepes, & hujusmodi gravia nocumenta proximo afferendo. *Communis*.

Licitum est quælibet animalia ferina, & silvestria 13
nondum ab aliquo comprehensa prosequi, & capere, ita ut statim fiant capientis, ubicumque capiantur. Idem est de illis, quæ ex Domini potestate, elapsa, in pristinam libertatem redierunt. *Communis*, textu expresso *in §. Fere 12. Institut. de rerum divisione, & Possessione 1. ff. De acquirenda possessione*.

Capientes autem animalia in Leporariis, vivariis, 14
stagnis, silvis non amplis, & circumdatis, non acquirunt eorum dominium, sed tenentur ea restituere, cum adhuc habeant Dominum. *Communis*.

Ita etiam animalia domestica, seu naturaliter 15
mansueta, sicut ferina mansuefacta, quandiu redire solent, non sunt primi occupantis, etiamsi longe aberraverint, sed sunt Domino comparenti restituenda. *Communis*, per text. *in §. Pavonum 15. & §. Gallinarum 16. Instit. de rer. division.*

Feram, aut avem lethaliter vulnerans, & eam in- 16
sequens moraliter certo capturus acquirit ipsius dominium, & consequenter, si ab aliquo capiatur, est restituenda, quia tali vulnere lethali jam censetur ipsam cæpisse. *Communis*.

Si vero fera, aut avis sit ita leviter vulnerata, ut 17
adhuc fugere possit, tunc si alius eam fugientem capiat, est ipsius capientis, quia naturalem libertatem non amisit. *Communis*.

Si autem dubium foret, an qui vulneravit, ratio- 18
ne talis vulneris esset capturus, nec desiisset prosequi feram vulneratam, tunc de æquitate esset dividenda inter vulnerantem, & capientem tanquam duas concausas acquisitionis feræ secundum proportionem concausalitatis; Layman *lib. 3. de Justitia tract. 1. c. 5. num. 12.* Henno *tom. 2. de Justitia, & Jure tract. 2. disp. 4. quæst. 1. concl. 1. resolut. 2.* Sporer, & alii passim.

Eadem ratione si quis animal vagum insequatur, 19
& illud in retia alterius incidat, tunc uterque habet Jus illud capiendi, unus, quia retibus suis deprehensum est, alius quia opera, & industria incidit: Unde

Unde de æquitate est inter ipsos dividendum secundum proportionem concausalitatis.

20 Si piscis reperiatur ita inextricabiliter implexus in retibus alicujus piscatoris, ut nullatenus possit evadere, acquiritur statim ejus dominium; Unde si alter ex ejus retibus ipsum eripiat, tenetur ad restitutionem. Secus autem est dicendum, si piscis adhuc poterat se eripere ex illis retibus, quia tunc fiet prius apprehendentis, eo quod defectu sufficientis apprehensionis nondum piscator censebatur illius dominus. De æquitate tamen est piscatori aliquid dandum juxta proportionem industriæ, & probabilitatis prædæ capiendæ. *Comm.*

21 Venatio, & piscatio si fiant solum recreationis gratia, non censentur ex se prohibita die Festo, nisi addantur opera servilia; ipsa enim non sunt de se servilia, sed potius liberalia, & communia servis, & Dominis. Bonacina *to.2. disp.5. qu. unica. punct. 2. num.* 23. Reiffenstuel *Theologiæ moral. tract. X.*
21 *dist. 1. quæst. 2. num.* 16. Azorius, & alii. Dicitur autem notanter *Nisi addantur opera servilia*, quia revera venatio, & piscatio non licent, si in ipsis concurrant alia opera servilia, pro ut accidere solet in venationibus clamorosis cum canibus, & apparatu institutis, ac in piscationibus operosis, & multi laboris, non recreationis, sed lucri gratia exercitis, *arg. can. Quid prodest* 12. *& can. An putatis* 13. *dist.* 86. ubi ex verbis Sancti Ambrosii (1) damnatur venatio diebus pœnitentiæ, & jejunii exercita, ibi: „ Quid prodest jejunare visceribus, & luxuriari venatibus? & in citat. can. An putatis; *sic expresse*: An putatis illum jejunare fratres, qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non beatorum Martyrum loca sancta perquirit, sed surgens congregat servulos, disponit retia, canes producit, saltus, silvasque perlustrat, servulos, inquam, secum pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam festinantes, & voluptatibus peccata accumulat aliena, nesciens se reum futurum, tam de suo delicto, quam de perditione servorum. „ Unde si Sanctus Ambrosius tanta dicit de venantibus diebus jejunii, quid diceret de profanantibus dies Festos tali exercitio?

23 Permittitur tamen tamquam licita die Festo piscatio certorum piscium raro, & certis solum anni temporibus occurrere, & apparere solitorum, ut Halecia, & hujusmodi, textu expresso *in cap. Licet Feriis*, 3. ibi: *Indulgemus, ut liceat Parochianis vestris diebus Dominicis, & aliis Festis, præterquam in Majoribus solemnitatibus, si Halecia terræ se inclinaverint, eorum captioni, ingruente necessitate, intendere, ita quod post factam capturam Ecclesiis circumpositis & Christi pauperibus congruam faciant portionem.*

(*) Ex hoc ipso capite Theologi plurimi inferunt venationem, piscationemque opera servilia esse, Festis diebus interdicta: „ Venatio, & piscatio sunt opera servilia. Nam sunt actiones corporales, per se & primario ordinatæ ad utilitatem corporis, & ad aliquod opus corporeum, scilicet ad captionem & occisionem ferarum, & piscium. Idem dic de opere pingendi, cum sit opus corporale immediate ordinatum ad artefactum sensibile assimilandum rei veræ, soleatque a mercenariis, seu iis qui lucrum ex arte quærunt, fieri. Et in Concil. Meldensi anno 845. expresse prohibentur pictura & venatio. De piscatione constat ex cap. *de feriis*, ubi specialiter sub certo onere conceditur facultas halecia piscandi ob necessitatem. „ Ita Antoine in Tractatu de Virtute Religionis cap. VII. quæst. II. Ceterum Cuniliati Tract. VI. de III. Decalogi Præcepto cap. I. §. III. num. XIII. etsi Venationem, Piscationem, Aucupationem de se esse servilia & mechanica fateatur, atque adeo ea exercere festis diebus nisi excuset materiæ parvitas, mortale peccatum esse statuat, tamen deinde Suaresium citat, qui hæc si quiete ac sine magno apparatu unius recreationis caussa fiant, non videri die festo prohibita scribit. Nam subdit: „ At inquies: Durus sermo; non licebit igitur recreationis gratia, & solius relaxandi animi motivo, in illis se exercere? Respondet communis, quod profecto si magnus apparatus, & labor impendendus sit in delatione, & præparatione instrumentorum, si intervenire debeat venatorum tumultus, ut contingit in venatione ferarum, & piscatione maritima, omnia recensita præceptum graviter violent, idque sentiunt etiam benigniores Theologi. Si autem fiant quiete, sine tumultu, aut magno apparatu, ut fieri solet in aucupio, aut piscatione hamo facta solius recreationis gratia, non videntur prohibita, dicit Suarez c. 28. n. 5. Ut consoleris, afferam tibi hujus pii, & docti Theologi verba: Si aliqua venatio recreationis gratia excipienda est, per modum excusationis eximenda est; non quia per se servilis non sit, & prohibita: erit autem excusatio prima, ob levitatem materiæ, & ex quadam morali necessitate ad evitandum vel otium vel pejora opera: & quidem si venatio esset moderata, & quidem solum a prandio per duas aut tres horas, mihi non displiceret excusatio. Tamen quia difficile est damnare illos omnes, qui majorem sumunt licentiam; ideo potest addi alia excusatio ex consuetudine, quæ potest legem remittere, quæ videtur in hac parte prævaluisse, scientibus, & tolerantibus Pastoribus Ecclesiæ, quamvis forte introducta fuerit ex apprehensione, & vulgi æstimatione, quod venatio nobili modo exercita non putetur opus servile, neque inde scandalum sumant, etiamsi in die festo fiat. Hæc ille. „ (*)

Rigorose loquendo non est venandum tempore 24
Quadragesimæ. Sic expresse respondit Nicolaus I. *Ad consulta Bulgarorum cap.* 34. & concordat *citat. can. Quid prodest* 12. *& can. An putatis* 13. *dist.* 86. Hic tamen rigor videtur abiisse in desuetudinem. Unde la Croix *lib.* 2. *nu.* 258. insuper dicit, quod si absit scandalum, potest venator, vel auceps in Qua-

(*1) Sermo ille ex quo testimonia indicatis capitibus relata Gratianus sumpsit, non est S. Ambrosii, sed Cæsario Arelatensi potius est adscribendus. Vide Carolum Sebastianum Berardi in Opere cui titulus *Gratiani Canones &c.* part. III. cap. XII. pag. 123.

Quadragesima capere feras, vel aves, & vendere in Terris Hæreticorum. *

25 Venatores solent se induere communiter veste viridi ad hoc ut propter aspectum viroris, quem bestiæ naturaliter diligunt, minus venatorum insidias expavescant.

Additiones ex aliena manu.

Duo novissime de hac materia edidit opuscula *Ickstatt.* Alterum *de eo quod jure naturali circa venationem juris est*; Alterum *de eo quod jure publico universali & particulari Imperii Romani circa venationes juris est*. Quinque hoc constat capitibus. Primum est *de majestatico & territoriali circa venationes jure.* Secundum *de regali venationis jure, & quidem in Fundis civitatis publicis*. Tertium *de regali venationis jure in Fundis privatis*. Quartum *de regali venationis jure in territorio alieno*. Quintum *de regali venationis jure subordinato, sive landsassico*. Meo judicio in duobus hisce opusculis pro dignitate Auctor hic de hac materia agit. Eum igitur consule, ubi res ita postulat.
26

VENDITIO.

1 Clerici beneficiati prohibentur unico actu vendere commodum, seu utilitatem percipiendi fructus Beneficii quoad vixerint, vel per longum tempus recepta pecunia in ea summa, de qua conventum est inter contrahentes, sive pecunia illa tota simul solvatur, sive per plures solutiones.

2 Id vero vetitum sub excommunicatione, & aliis pœnis contra alienantes bona Ecclesiastica inflictis; & contractus omnes ita celebrandos in futurum irritat, & annullat Benedictus XIV. Constit. 29. Tom. I. Bullar. incip. *Universalis Ecclesiæ*.

3 In contractu emptionis & venditionis, si fiat pactum, quo venditor, quandocumque voluerit rem venditam redimere, obligetur in vim ejusdem pacti plus dare, quam receperit in venditione, contractus est injustus. *De Synodo Diœc. lib. 7. c. 51. §. 4.*

4 Si venditio fiat cum pacto redimendi intra certum tempus, quo elapso non sit amplius locus retrovenditioni; iste contractus sapit usuram, ex eo quia videtur inducere naturam pignoris. *Ibid.*

Alia vide verb. *Emptio*.

VENENUM.

Componens venenum hominis necandi gratia, reus est homicidii, morte sequuta *l. Capitalium 28. §. 9. ff. de pœnis*, Corrad. *in praxi dispensat. lib. 1. cap. 1. num. 20.* Ursaya *Institut. Criminal. lib. 2. tit. 5. num. 77.*, & alii communiter. 1

Item reus est homicidii venenum vendens, vel apud se retinens, hominis necandi gratia, morte sequuta. Ursaya *loco cit.* & alii per textum *in cit. l. Capitalium*. 2

Et a fortiori homicidii reus est ipsum venenum propinans, & mandans propinari addictum malum finem. *Communissima*, per text. *in cit. l. Capitalium.* 3

Plus est enim homines veneno, quam gladio, & sica occidere, textu expresso *in l. Plus est C. de maleficis*: ubi: *Plus est hominem extinguere veneno, quam uccidere gladio*. 4

Homicidium veneno commissum punitur pœna ultimi supplicii, per text. *in cit. leg. Capitalium 28. §. 9. ff. de pœnis*; Immo reus tamquam assassinus trucidari debet malleo in capite. Cavalcant. *de Brach. Reg. part. 4. nu. 57.* Guazzin. *ad defens. 43. cap. 4. n. 8.* Ursaya *loc. cit. n. 89.* & alii. 5

Venenum porrigens conjugatæ, vel conjugato ad facilitandum Matrimonium cum conjuge superstite, puniendus est pœna mortis; Censal. *dec. Januens. 10. num. 36. & seq.* ubi refert, quod fuit suspensus Juvenis, qui placentam venenatam tradi fecerat Patri Amasiæ, ad hoc ut post necem patris eamdem Amasiam duceret; & Rainald. *tom. 3. cap. 31. §. 4. num. 10. & seq.* ubi quod ita practicatum fuit in Urbe *de anno 1768. in Firmana Uxoricidii*; Quodque ita practicari deberet, etiamsi non sequatur mors, refert, & tenet etiam Ursaya *loc. cit. nu. 93. 94. & 95.* 6

Homicidium committens veneno, non gaudet immunitate Ecclesiastica. *Sacra Congr. Concilii sub die 3. Decemb. 1632.* apud Barbosa *in Summ. Apostol. dec. verb. Homicida n. 7.* & sæpius *Sacra Cong. Immunitatis*; & colligitur ex novissima Constitutione Benedicti XIII. incip. *Ex quo §. 6.* ubi immunitate Ecclesiastica privantur interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato; Qualitas enim veneni semper præsupponit præmeditationem, ut ex aliis recte docet Ursaya *l. cit. n. 86.* vide ipsum *loc.* 7

Nota Romani Theologi.

* Caveat vero, ne ita errorem hæreticorum probare videatur, & ne contemptui orthodoxæ Ecclesiæ disciplinam exponat.

Responsio Auctoris.

Quæ refero loc. cit. verba sunt La-Croixii, qui dicit, quod si absit scandalum (Intellige tam activum, quam passivum) potest venator, vel auceps in Quadragesima capere feras, vel aves, & vendere in terris hæreticorum; quod faciendo, si vere absit scandalum omne tam activum quam passivum, nec errorem hæreticorum probare videretur, nec contemptui orthodoxæ Ecclesiæ disciplinam exponeret.

loc. cit. lib. 2. *tit.* 5. *a n.* 74. ubi multa habet ad rem.

8 Alia ad rem; Vide verb. *Homicidium*, verb. *Immunitas*, verb. *Maritus*, verb. *Mater*, verb. *Uxor*.

VENERABILE SACRAMENTUM. Vide verb. *Eucharistia*, verb. *Missa*, verb. *Processio*, verb. *Sacramentum*, verb. *Sacrificium*, verb. *Tabernaculum*.

VENERATIO SANCTORUM. Vide verb. *Cultus Sanctorum*.

VESTIS.

---

1 Femina non potest uti veste virili, nec vir veste feminea, & hoc si fiat sine prava intentione, periculo scandali, & libidinis, erit tantum peccatum veniale; alias mortale. Vid. verb. *Habitus nu.* 50. (Vide etiam notam ibidem appositam.)

2 Sæculares utentes vestibus Religiosis ignominiose in ludis, vel in lasciviis, peccant mortaliter, & incurrunt graves pœnas, & possunt puniri per Judices Sæculares. Vid. d. verb. *Habitus n.* 47. Unde

3 Concilium Mediolanense 1. *p.* 2. *tit. de Clericorum vestitu* expresse statuit, quod induentes vestes Religiosorum ad Mascheras gravi pœna puniantur, & etiam illi, qui eas commodant. Et Ursaya *Inst. Crim.*

4 *lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 112. cum aliis ibi citatis observat, quod verbum *Maschera* derivat a dictione *Mascha*, quæ apud Longobardos significat Lacedæmones, & Lamias, exinde inferendo solum nomen Mascheræ horridum, & perniciosum esse.

5 Hinc locorum Ordinarii, aliique Prælati regulares non debent dare licentiam, nec permittere, quod Moniales tempore Bacchanalium, recreationis gratia, proprias religiosas vestes dimittant, & assumant alienas Mascheras, *Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Ferrar.* 27. *April.* 1664.

6 Vestes Sacræ non possunt amplius converti in usus profanos, quia semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum, textu expresso *in cap. Semel* 51. *de Reg. Juris in* 6. & concordat *can. Quæ semel* 4. *caus* 19. *q.* 3. Nec ad alios usus, quam quibus dedicatæ sunt, tranferri debent, *can. vestimenta* 42. *& can. Ad nuptiarum* 43. *de consecr. dist.* 1.

Vestes Sacræ, cum fuerint vetustate consumptæ, 8
incendio dandæ sunt, & Cineres in Baptisterio, vel alio loco abdito, & honesto condi debent, *can. Altaris palla* 37. *de consecr. distinct.* 1.

Clerici quibus vestibus uti debeant? Vide verb. 9
Clericus art. 1. *a n.* 13. *usque in finem*.

Vestis Clericorum usque ad annum 500. nulla- 10
tenus distincta erat a vestibus Laicorum. Ursaya *in Miscellaneo* 2. *litt.* V. *num.* 24. ex Thomassino *de veteri, & nova Ecclesiæ disciplina*.

Quæ sint vestes necessariæ pro celebratione Mis- 11
sæ? Vide verb. *Missa art.* 10.

Quis possit illas benedicere? Vide verb. *Benedi-* 12
ctio art. 1. *a n.* 17. *ad* 21. & verb. *Vasa Sacra num.* 2. *&* 3.

Illicitum est uti vestibus infidelium, quæ alium 13
usum non habent, quam quod sint signa falsæ religionis, seu falsi cultus. At vero licitum est uti infidelium vestibus, quæ alium aliquem usum habent, quam profitendæ falsæ Religionis, aut falsi Cultus præsertim si subsit justa causa, v. g. ad evitandum aliquod grave periculum, ad eludendos hostes, ad obtinendam victoriam, vel propter defectum alterius vestimenti, & hujusmodi *. *Communis*, cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 169. *art.* 2. *ad* 3. ubi sic expresse dicit: *Potest tamen quandoque hoc fieri sine peccato propter aliquam necessitatem, vel causa se occultandi ab hostibus, vel propter defectum alterius vestimenti, vel propter aliquid aliud hujusmodi*. Et ad id faciunt duo sequentes versiculi relati a Glossa *in cap. Clericus* 5. *de vita, & honestate Clericor. verb. Relaxaverint*, ibi:

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam,
Fas fuit, ut sinerem luxuriare comam.

Afferuntur alii notabiles versiculi quoad vestem, 14
rela-

Nota Rom. Theologi.

* Vestes infidelium, aut nationales sunt, vel Religionis distinctivæ, vel denique falsæ Religionis protestativæ. Nulli dubium, quin primi generis vestes adhiberi queant, semota quacumque culpa, quemadmodum inconcussum est apud Theologos omnes, si unum vel alterum excipias, numquam licere uti vestibus tertii generis, cum in se falsæ Religionis professionem includant. Moveri dumtaxat posset controversia de vestibus ad secundum genus spectantibus. Disceptarunt olim Theologi, uti videre licet apud Cardinalem de Lugo in *Tractatu de Fide qu.* 14. *sect.* 5. Verm hodie extra controversiæ aleam est positum, illicitum prorsus esse talibus vestibus uti, quacumque ex causa, nisi forte in Theatris, aliisque spectaculis.

Ita concludit Bened. XIV. *De Syn. Diœc.* L. XIII. Cap. 20. *num.* 25. *Si quod adsit*, inquit, *indumenti genus, quod ex forma, usu, aliisve adhærentibus, habeatur veluti tessera, sive nota, quæ Religionem a Religione secernat, numquam eo uti licebit*. Ratio intrinseca est, quia hæc important simulationem Religionis, quæ mendacium includit. Mendacium porro semper est malum, nec unquam cohonestari potest, & a fortiori cum de Fide agitur. Hac doctrina corrigenda est Ferraris sententia sub hoc numero explicata, ubi perperam adducitur S. Thomæ patrocinium, qui in loco citato loquitur de vestibus mulierum.

relati ex aliis ab Ursaya *in Miscellaneo* 2. *litt. V. n.* 26. ibi.

Vir bene vestitus pro vestibus esse peritus
Creditur a mille, quamvis idiota sit ille.
Si careas veste, nec sis vestitus honeste,
Nullius es laudis, quamvis scias omne quod audis.

15 Quidam Theologus, qui prius humiliter indutus, male fuerat receptus in suo Monasterio, rediens deinde cum pretiosa Cappa, splendide receptus, & honorifice tractatus fuit, qui postea in Capitulo multas gratias agit Cappæ suæ. Fagnan. *in c. Episcopalia n.* 32. *de privileg.* Ursaya *Miscellan.* 2. *litt. C. num.* 33.

16 Alia ad rem. Vide verb. *Benedictio*, verb. *Clericus*, verb. *Habitus*, verb. *Femina*, verb. *Missa*, & verb. *Paramenta*.

17 Affertur novissimum Edictum, quo sub certis pœnis præcipitur Cadavera Ecclesiasticorum in funeralibus Officiis exponi induta Sacris vestibus eorum Ordini congruentibus, & cadavera quorucumque etiam Nobilium, & Magnatum deferri ad Ecclesiam cum feretro præcedente Cruce; non autem cum rhedis aliisve vehiculis.

Gasparo per la Misericordia di Dio vescovo di Sabina della S. R. C. Card. di Carpegna, della Santità di nostro Signore Vicario generale ec.

Avendo la Santità di nostro Signore sotto li 9. del prossimo passato mese fatto alcune provisioni circa le Processioni de' Funerali, e l'esposizioni di Cadaveri nelle Chiese, quali di nuovo conferma, e volendo, che in tutta la Funzione delli detti Funerali, ed Esequie si osservi puntualmente il Rito di questa Santa Romana Chiesa, ordina a tutti i R. R. Parochi, Superiori delle Chiese Secolari, e Regolari, ed in qualsivoglia modo privilegiati, Sagrestani, ed altri a chi spetta, di non permettere, che li Cadaveri degli Ecclesiastici Secolari, particolarmente de' Sacerdoti come anche de' Diaconi, e Suddiaconi si trasportino dalle proprie Case alle Chiese, ovvero in queste si esponghino vestiti di qualunque altro abito sia di compagnie, o Religioni, ma con le vesti Sacre secondo il loro Ordine in conformità della disposizione del Rituale Romano *tit. de Exequiis* sotto pena alli suddetti della perdita di tutti gli emolumenti funerali, ed altre a nostro arbitrio.

Di più ordina la Santità sua, che nel trasportare dalle Case alle Chiese li Cadaveri di tutte le persone di qualsivoglia stato, grado, e condizione, anche titolate, o sia di giorno, o di notte con la dovuta licenza, si osservi parimente la disposizione del detto Rituale Romano *nel tit. suddetto §. Constituto tempore*: che si portino processionalmente con la Croce avanti *Parocho præcedente feretrum cum luminibus*, e però proibisce di trasportarli in qualsivoglia altra maniera, particolarmente dentro li cocchj, o carrozze, sotto pena alli Eredi in caso di contravenzione di Scudi 500. da applicarsi in opere pie, ed al Parrocho, se ciò permetterà, della perdita delli emolumenti, che se li devono, ed altre a nostro arbitrio. Dato questo dì 4. Febbraro 1705.

Catechumeni non ante, sed post Baptismum veste candida sunt induendi, *c. Post Baptismum* 91. 18
& c. Accepisti 92. *dist.* 4. *de Consecr.* Et sic expresse statuit Bened. XIII. in Conc. Rom. tit. 26. *de Baptismo c.* 3.

Vestis talaris usus an; quibus, & sub qua pœna præcipi valeat ab Episcopis? Quamvis enim Sacrum Concil. Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 6. *de Reformat.* verbis expressis non injunxerit Ecclesiasticis personis usum vestis talaris, sed solum jusserit deferri habitum *eorum Ordini & Dignitati congruentem, & juxta Episcopi ordinationem ac mandatum*; Nihilominus *Sacr. Congregat. Concil.* rata semper habere consuevit Episcoporum Decreta de usu Vestis talaris; Et præsertim *in Hortana* 8. *Julii* 1690. ubi proposito dubio, *An Edictum, seu præceptum Episcopi sustineatur?* Rescriptum fuit, *Secretario, Ad mentem, quæ sic explicata fuit; sustineri Edictum, Sacerdotes teneri semper incedere in habitu talari, & Clericos maxime in functionibus Ecclesiasticis; & quoad pœnas Episcopus moderate procedat*, ut in *lib.* 40. *Decretor.* pag. 435. Rursus in *Ostunen. Synodi* 6. *Iul.* 1697. *ad VII. dub.* Respondit, *servandum esse Decretum proxime relatum in Hortana*, ut in *lib.*47.*Decret.post pag.* 294. Sic quoque in *Melevitana Synodi* 4. *Junii* 1707. *ad XXVII. dub.* prodiit Rescriptum, *Constitutionem Synodalem sustineri cum licentia tamen gratis danda*, ut in lib. 57. *Decretor. pag.* 205. Itidemque in *Ruben. Habitus talaris*, dubium hoc, *An Edictum super delatione habitus talaris in Ecclesiis, illarumque ingressu sustineatur?* Ita resolutum fuit: *sustineri moderatis pœnis arbitrio Eminentissimi Præfecti*, qui sic declaravit; *Nos ad mentem ejusdem Sacræ Congreg. Nobis expressam, declaramus a supradicto Edicto Episcopi delendas esse contra inobedientes, videlicet quoad Sacerdotes pœnam suspensionis ipso facto incurrendæ; Quoad Clericos, pœnam quod non possent promoveri ad Ordines Sacros, nec admitti ad Beneficia, quamvis de jurepatronatus; & quoad Sacristas, pœnam suspensionis; & respective quoad Clericos, pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ. Et loco prædictarum pœnarum mulctandos esse in quinque libris ceræ albæ laboratæ, & in subsidium suspensionis, & interdicti, ferendæ sententiæ respective*; ut in *lib.*58.*Decret.pag.* 288. Recentius vero in *Sorana Edicti* 20. *Maii* 1719. rescriptum fuit, *Servandum esse Edictum* ut in *lib.* 69. *Decret. pag.* 291. Et denique *in Marsicen.* cum Episcopus simile promulgasset Edictum; sed dum Clerici ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem essent promovendi, exigeret ab eis jusjurandum de Edicto observando, *Sacra Congregat. die* 15.*Decembr.* 1631. Rescripsit: *Servetur Edictum Episcopi, sed non exigatur præstatio Juramenti.* Et in *Salernitana Edictorum* 27. *Septembris* 1732. *ad* 3. *dub. An Dignitates, & Canonici Cathedralis cogi possint ad incedendum in habitu talari usque ad occasum solis excepta tamen occasione eundi ad loca ruralia; & quatenus affirmative?* Respondit: *Affirmative.* Et consimiliter respondit *Sacra Congregat. Episcopor. & Regular. die* 1. *Octob.* 1728. *in Monopolitana* approbando hujusmodi Edictum ab Episcopo latum. Sic expres-

se apud *Tomum quintum Thesauri Resolutionum Sacræ Congreg. Concilii in Salernitana Edictorum*.

20 Et apud Ursayam *tom. 5. part. 2. disceptat. 18. num. 68.* habetur hæc celebris resolutio *Sacræ Congr. Episcop. & Regular. in Callien. Synodi 20. Januar.* 1720. in qua multa fuerunt resoluta dubia; & ad rem dicta die 20. Januarii 1720. fuit Episcopo Calliensi scripta Epistola vulgari idiomate inter alia continens, ut sequitur. *Che precetti a tutti gli Ecclesiastici di dover vestire con abiti lunghi fino a' piedi, quando celebrano la Santa Messa, o intervengono nelle Sagre funzioni solamente, come d'inverno, sotto pena di sei giorni di carcere formale per ciascheduna volta, che si contravenga, e quando vi fossero recidivi, possa estendere detta pena anche fino a dieci giorni; Tollerando però che quando non intervengano a dette Funzioni Ecclesiastiche, possano usare Abiti più corti, purchè sieno decenti e modesti, e che proibisca a' Chierici poter usare Abiti secolareschi, con Manicone, e Saccoccie alla moda, sotto pena di due libre di cera bianca lavorata per ciascheduna volta.*

21 Affertur lepida observatio de veste talari, ratione cujus multi sine Abbatia passim vocantur Abbates, teste Lubin. *de Abbat. Ital. in Monit. ad Lectorem*, §. *de Abbatum numero*, sequentibus verbis: *His vero novissimis temporibus, tum curialium vanitate, tum adulatione amicorum, & plebis ignorantia infinitus evasit, ut stultorum, sic Abbatum numerus, adeout homo talari veste indutus, ab omnibus Abbas æstimetur, & appelletur, qui fatuorum more sibi blandiens, de vano titulo gloriatur, & ex solius familiæ nomine nova, sed chimerica creditur Abbatia.* Indeque in Urbe lepide distinguuntur Abbates in duas species, quarum una creatur a Dataria, alia vero a Sartoribus, qui eo ipso, quod alicui habitum Ecclesiasticum faciunt, dicuntur ei dare titulum, se faciendi vocare Abbatem: Quapropter S. M. Innocentius XI. cuidam nobili Romano petenti Ecclesiasticum Beneficium, eo prætextu, ut posset denominari Abbas, serio respondit, non esse opus ad dictum effectum obtinere aliquod Beneficium, ex quo satis erit, habitum deferre Ecclesiasticum; Sic expresse refert, & sequitur Ursaya *lib. 3. Instit. Crim. tit. 4. num. 5. & 6.* improbans cum aliis, quod jam omnes Presbyteri ratione solius vestis vocentur Abbates.

22 Sacræ vestes cujusque dignitatis, seu Ordinis gestandæ sunt a Clericis Synodo interessentibus, ut ex antiquis Synodorum Constitutionibus & more moderno erudite tradit Benedictus XIV. *De Synodo Diœcesana lib. 3. cap. 11. nu. 1. 2. & 3.* Et in primis

23 Episcopus in Congregationibus antesynodalibus in ædibus Episcopalibus fieri solitis præsidet indutus habitu Prælatitio, Rocchetto scilicet, & Mozzetta; Cum ad Ecclesiam accedit Synodum incæpturus, aut prosecuturus incedit indutus Cappa; priusquam preces recitet, quæ cujusque sessionis initio dicendæ sunt, præter superpelliceum, amictum, & stolam, induit Pluviale rubeum. In solemni supplicatione, seu Processione, quæ cum universo Clero in Synodi initio, & fine per Urbem institui solet, pergit indutus alba, stola, pluviali rubeo, Mitram pretiosam, & Pastoralem baculum deferens, & has easdem vestes in sessionibus synodalibus retinet. Idem *loco citato nu. 3. ex cæremoniali Episcop. lib. 1. cap. 31.* & Gavant. *in praxi Synodi Diœcesanæ cap. 13.* Secunda autem die Synodi recitat consuetas 24
preces Defunctorum in Pluviali nigro; & tertia die assistit Missæ cum stola, & Pluviali albo. Idem *libr. 6. cap. 1. num. 4.*

Pallium vero nec Archiepiscopus, nec Episcopus 25
jus Pallii habens, gestare possunt extra Ecclesiam, & extra Missarum solemnia. Idem *lib. 3. cap. 11. num. 4.* Vide tradita *in tom. 1. verb. Archiepiscopus art. 3. num. 23. ad 25.*

Nec in omnibus Missis; sed Archiepiscopus eo 26
uti potest dum solemnem Missam celebrat in Synodo Provinciali. Idem *ib. num. 6.* & expresse *Cæremonial. Episcop. lib. 1. c. 31.* ibi: *Cantabitur Missa de Spiritu Sancto solemniter per Archiepiscopum, qui in ea utetur Pallio.* Et de facto in conciliis provincialibus pallio usos fuisse S. Carolum Borromæum 27
Mediolani, & Benedictum XIII. dum erat Archiepiscopus Beneventi, tradit Card. Petra *tom. 5. in Const. 3. Pii II. sect. unica num. 32.* Vide d. *tom. 1. verb. Archiepiscopus art. 3. num. 27.* In Missa autem solemniter celebranda in Synodo Diœcesana, nec 28
Archiepiscopus, nec Episcopus Pallii usum habens, potest ipso uti, ut indubitanter asserit idem Benedict. XIV. *cit. lib. 4. c. 11. nu. 6.* dicens expresse, quod Pallii usus pro die synodi Diœcesanæ nusquam reperitur Archiepiscopo, aut Episcopo usum Pallii habenti concessus. Unde Gavant. *in praxi Diœcesanæ Synodi c. 13.* satis apposite scripsit: *Habitus Episcopi in Missa Synodali erit Pontificalis, & coloris rubei. Si celebrat solemniter, assumit omnia paramenta usque ad Pallium exclusive.* Quod etiam notavit Pax Jordan. *tom. 2. lib. 8. tit. 2. n. 92.* Episcopus etsi Missam in Synodo non celebret, omnia habere debet Pontificialia ornamenta, eique assistunt Diaconus, & Subdiaconus cum Dalmaticis; Idem *ibid. num. 9.* Qui tamen *lib. 5. cap. 1. nu. 3.* vult, quod Episcopus per seipsum Missam celebret, 30
ut illi imponit recens Pontificale, quod prodiit auctoritate Clementis VIII. ubi Episcopo, & non alteri dicitur: *Paratur in Sede, celebrat Missam de Spiritu Sancto.* Nec satis est, ut Episcopus Missam privatam faciat, sed omnino decet, ut solemni, & Pontificali ritu celebret. Siquidem S. Carolus Borromæus, in Concilio Provinciali Mediolanensi IV. *part 2. titul. Quæ pertinent ad Sanctissimum Missæ Sacrificium pag. 152.* dies enumerans, quibus Episcopus *Patrum monimentis, & veteri, eoque comprobato rituum, cæremoniarumque Romanarum Codice*, Sacra Mysteria solemni celbritate, & Pontificio apparatu perficere debet, primam quoque Diœcesanæ Synodi diem inter illas recenset. Sic ille expressis verbis.

Vicarius Generalis in Synodo Diœcesana, si pro- 33
tonotarius sit Apostolicus, utitur vestibus hujus muneris, Rochetto scilicet, & Mantelletta. Et si ea careat prærogativa, utitur vestibus quibus per Urbem incedere solet. Si autem sit de gremio capituli, in Missa, & solemni supplicatione utitur vestibus Canonicalibus; In sessionibus vero Synodalibus, illis depositis, proprias assumit. Idem *ibid. num. 7.* ex Gavanto *cit. c. 13. num. 11. & 12.*

Dignitates Cathedralis, Episcopo solemniter ce- 34
le-

lebranti assistunt indutæ Pluviali; Canonici Presbyteri Casula, Diaconi, & Subdiaconi Dalmaticis, ubi juxta Tridentini Decretum *sess.* 24. *c.* 12. *de reformat.* sit facta Præbendarum divisio. Ubi autem ea divisio nondum est facta, omnes Canonici uti solent Pluviali. Idem *ib. n.* 8. ex Gavant. *l. c. n.* 2. Cadjutores Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis utuntur vestibus, quibus in choro uti consueverunt. Vicarii Foranei, & Archipresbyteri, seu Præpositi rurales in aliquibus Diœcesibus, aut Pluviale, aut aliud ornamentum assumunt quo a cæteris distinguantur; In aliis autem nullum obtinent speciale Insigne. Parochi quoque alicubi præter superpelliceum, seu Cottam, gestant capuccium, alibi stolam. Cæteri de Clero utuntur dumtaxat superpelliceo. Idem *ibid. num.* 8. ex Gavant. *cit. cap.* 13. Recte tamen cum ipso concludens, standum esse in his omnibus locorum consuetudini.

39 Si Episcopus in Synodo Missam privatim, vel nullatenus celebret (quod tamen juxta supra tradita, improbatur) Canonici Cathedralis utuntur dumtaxat vestibus Choralibus. Et ei interressenti ut debet Synodo omnibus ornato Pontificiis insignibus, assistunt Diaconus, & Subdiaconus cum Dalmaticis, perinde ac si Missam celebranti inservirent, ut præscribitur in Pontificali Romano; Idem *ib. num.* 9. Gavant. & Pax Jordan. *loco citato* Dignitates, & Canonici Cathedralium habentes per Apostolicum privilegium usum Pontificalium, in Synodo, dum Episcopus Missam celebrat, Processio peragitur, & Synodales sessiones habentur, possunt uti sola Mitra cum Vestibus aliorum Canonicorum propriis, non vero cum aliis indumentis Pontificalibus; Cum enim Præpositus Collegiatæ Sanctæ Agathæ civitatis Cremonæ vellet Cremonensi Synodo interesse indutus Pontificalibus ornamentis, quorum usum illi cæteroquin competere nullus dubitabat, eique opponeret Episcopus, proposito dubio in Sacra Congregatione Concilii: *An præpositus S. Agathæ possit ultra usum Mitræ in Cathedrali, & actionibus Synodalibus uti baculo, aliisque Pontificalibus ex laminis aureis cum separato genuflexorio, & Sede occasione celebrationis Missæ in Synodo?* Sacra Congregatio die 5. Aprilis 1720. Respondit, *Negative, excepto usu Mitræ simplicis in actibus Synodalibus tantum*. Iterumque causa proposita die 4. Augusti 1733. *Sacra Congregatio stetit in decisis*, excepta qualitate Mitræ, quam dixit posse a Præposito gestari aurifrisiatam. Idem *ibid. num.* 11. & 12. ubi subjungit, quod credere fas est, ideo quoad hoc Sacram Congregationem sententiam mutasse, quia deprehensum fuit Præpositum exemptum esse ab Episcopi jurisdictione. Cæteri quippe Mitræ usum sibi a Sede Apostolica concessum habentes, si Episcopi jurisdictioni subjaceant, in Episcopali Synodo Mitram simplicem dumtaxat, & non aurifrisiatam gestare permittuntur, juxta apertam decisionem Clementis IV. in cap. *Ut Apostolicæ*, *de privileg. in* 6. ibi: *De Fratrum nostrorum consilio, præsenti Decreto statuimus, ut Abbates, & alii, quibus Mitræ usus est ab eadem Sede concessus, exempti quidem in Provincialibus Conciliis, & Episcopalibus Synodis (quibus nonnulli coram interesse tenentur) Mitris tantummodo aurifrisiatis, non tamen aureas, vel argenteas laminas, aut gemmam habentibus, uti possint. Non exempti vero simplicibus, & albis, ac planis utantur. In aliis vero locis exemptis, & non exemptis, Mitris liceat illis uti, prout concessa eis ab eadem Sede indulta permittunt.* Unde Canonici, & alii, qui nobiliori Mitra in aliis actibus, & functionibus Ecclesiasticis ex privilegio utuntur, si eamdem in Synodo deferre gestiant, concludenter probare debent, id etiam honoris sibi specialiter, & expresse, & quidem post Clementem IV. fuisse a Sede Apostolica concessum.

Vestis Clericorum statui conveniens est talaris. 42
Hinc fere omnia celebrata Concilia post Tridentinum clericos coegerunt ad gestandam vestem talarem, & quidem nigri coloris; In Concilio Provinciali Mediolanensi 1. *part.* 2. Sanctus Carolus Borromæus de Clericorum Vestitu loquens ait (*Part.* 1. *Act. Ecclesiæ Mediolanens. pag.* 18.) *in omni vestitu color tantum niger adhibeatur . . . externa vestis simplex, & talaris est*. In Concilio Mediolanensi anni 1570. *tit. de vita, & honestat. Clericor. cap.* 3. (*tom.* 10. *collect. Hard. col.* 1195.) jubentur Clerici majorum Ordinum, cum in publicum prodeunt, gestare *vestem talarem*. Concilium Remense anni 1583. *tit. de Clericis in genere num.* 8. (*ibid. col.* 1292.) *Veste Ecclesiastica, eaque talari, ac decenti utantur omnes Clerici*. Concilium Burdigalense ejusdem anni *tit.* 1. *sess.* 21. (*ibid. col.* 1359.) *cap.* 2. *Vestes eorum sint talares*: Quodque notabilius est, Concilium Provinciale Narbonense *anni* 1602. *cap.* 41. (*tom.* 11. *collect. Hard. col.* 44.) Clericos etiam noctu incedentes ad deferendam vestem talarem coegit: Noctu incedentes, ex rationabili causa, togas talares deferent. Conciliis Provincialibus concinunt innumeræ Synodi Diœcesanæ congestæ a Genetto *Theolog. moral. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9. & *in Appendic. ad Synodum Fulginatensem Episcopi Baptistelli pag.* 172. & *sequent.* Unde Sacrorum Canonum rigorem non augent, sed emolliunt Synodales Constitutiones, quæ obligationem deferendi vestem talarem a pluribus Conciliis omnibus Clericis generatim impositam, ad solos limitant Clericos majorum Ordinum, aut Ecclesiasticum Beneficium possidentes. Et majori adhuc indulgentia lenitum reputari debet Episcopale Edictum, solos compellens Sacerdotes ad eam saltem induendam, cum Ecclesiam ingrediuntur Sacris operaturi, cujusmodi est illud quod promulgavit Benedict. XIV. uti Archiepiscopus in Diœcesi Bononiensi. Sic idem expressis verbis *loco cit. lib.* 7. *cap.* 19. *n.* 3. & 4. Qui *ibid. nu.* 1. testatur quod Ecclesiastici omnes, qui adversus consimiles sanctiones uti nimio rigore conspersas dictitantes provocarunt ad Sacram Congregationem Concilii, semper succubuerunt, uti videre est in Notificatione 81. & in Epistola Pastorali bon. mem. Cardinalis Lanfredini *edit. in Civitate Æsina* 1740. *pag.* 187. & *sequent.*

Et quidem merito succubuerunt reclamantes con- 47
tra tam justas sanctiones; immo severe puniri deberent qui vestes proprio non congruentes Ordini deferunt, contra expressum Decretum Concilii Trident. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* ibi: *Quia vero, etsi Habitus non faciat Monachum, oportet tamen Cle-*

ricos vestes proprio congruentes Ordini semper deferre, ut per decentiam Habitus extrinsece, morum honestatem intrinsecus ostendant &c. Unde contra Ecclesiasticos in hoc delinquentes jam dixerat S. Bernardus *de consideration. ad Eugenium III. lib. 3. cap. 4. At forma hæc vestium deformitatis mentium, & morum indicium est. Quid sibi vult, quod Clerici aliud esse, aliud videri volunt? Id quidem minus castum, minusque sincerum. Nempe Habitu milites, quæstu Clericos, actu neutrum exhibent, nam neque pugnant ut milites, neque ut Clerici evangelizant*, & contra alios magis adhuc in forma vestium delinquentes S. Hieronymus scripsit *ad Eustochium Epistola 22. Tales cum videris, sponsos magis existimato, quam Clericos.* (1)

VIATICUM.

1 Viatici nomine apud Profanos scriptores intelligitur cibus, & pecunia, quæ in viam, seu iter peragendum præparantur. Unde apud Plautum teste eruditissimo Patre Gobat *tom. 1. tract. 4. num.* 180. dicitur Viaticus is, qui sibi prospexit de rebus necessariis profectioni. Viatici enim nomen venit a voce *Via*, & sumit annominationem a Cibariis, quæ a Viatoribus ad iter agendum præparantur. Hinc a Sacris Scriptoribus Divina Eucharistia identidem nuncupatur *Viaticum*. S. Thomas 3. *p. q.* 73. *art.* 4. *in corpore*, ibi: *In quantum scilicet hoc Sacramentum est præfigurativum fruitionis Dei, quæ erit in Patria, secundum hoc dicitur Viaticum, quia hic præbet nobis viam illuc perveniendi*, Et sic expresse vocat ipsum Concilium Carthaginense relat. *in can. Is qui 8. caus. 26. q. 6.* & Concilium Nicænum relat. *in can. De his ead. causa, & quæstione*, ubi statuit: *Ut si forte quis recedat ex corpore, necessario vitæ non defraudetur Viatico.* (2)

4 Tenetur ægrotus in mortis periculo constitutus, tum Jure Ecclesiastico, tum Divino, Sacrum Viaticum sumere, quamvis non sit jejunus. *Commu-*
5 *nis*. Sumere Eucharistiam per *modum Viatici* est ipsam sumere eo tempore, quo pro mortis periculo obligat præceptum: Vasqu. *tom. 3. in 3. p. disp.* 214. *num.* 17. Hurtad. *de Euchar. disp. 10. diff.* 2. Gob. *l. c. n.* 181. & alii.

6 Et licet ægrotus sit jejunus, recte adhibetur adhuc formula *Accipe Viaticum &c.* cum non minus sumat Eucharistiam per *modum Viatici* ægrotus jejunus, ac non jejunus, ex quo Viaticum sit præparatio pro via ad cœlestem patriam brevi aggrediendа, tam a jejuno, quam a non jejuno: Viatici enim nomen ex dictis *supra num.* 2. & 3. venit a voce *Via*, & sumit annominationem a cibariis, quæ a Viatoribus ad iter agendum præparantur.

Qui mane communicaverit ex devotione, si superveniat periculum mortis, an teneatur eadem die 7
per modum Viatici communicare? Vide verb. *Eucharistia num.* 36.

In eadem infirmitate, etsi non teneatur, potest 8
tamen ægrotus post 6. 7. vel 8. dies repetere Viaticum non jejunus; Dummodo nequeat jejunus sumere, & periculum mortis recurrat. Vide *ibid. n.* 37. Immo, ut habet Ursaya *in Miscellano* 1. *litt. V. n.* 28. Viaticum potest dari infirmo duobus diebus continuis. Card. Brancat. *de Sacro Viatico in extremo vitæ periculo extantibus exhibendo* sequutus a Coronello *in Bibliotheca universali litt. B. nu.* 2807. *fol.* 1037. ubi quod ita practicavit Philippus IV. Hispaniarum Rex.

Viaticum dari debet etiam in die Parasceves, sed 9
nullatenus ipsa potest sanis præberi Eucharistia. *Sacra Rituum Congregatio 19. Februarii* 1622.

Viaticum Corporis Christi non est ad infirmos 10
deferendum, qui cum illud sumere impediantur, adorationis, vel deosculationis causa ad se deferri expostulant. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Cum, ut recte*, §. 12. & 13. Et id jam nos tradidimus in Tomo 3. verb. *Eucharistia*, *n.* 50.

Morituro impotenti Eucharistiam sub specie panis deglutire, non potest Sacramentum administrari sub specie vini, neque sub specie panis intincti in vino consecrato, sed omnino linquendus est non refectus sacra Communione, cum præceptum Viatici non obliget, nisi cum ministrari potest ritu ab Ecclesia non prohibito; iste vero ritus ab Ecclesia Latina omnino prohibetur. Vicissim autem licite administratur sub specie panis vino, vel aqua non consecrata madefacti ut facilius deglutiatur. Bened. XIV. *de Sacrif. Miss. lib. 3. cap.* 19. §. 6.

Constitutio *Unigenitus* tantam sibi vindicat au- 11
ctoritatem, & obsequium, ut eidem publice refragantibus, veluti notoriis, ac publicis peccatoribus, denegandum sit sanctissimum Viaticum. Bened. XIV. Const. incip. *Ex omnibus*, §. 3. Publici autem, at-

(*1) Porro licet Sirmondo, Thomassino aliisque ultro concedatur, quinque prioribus Ecclesiæ sæculis civiles clericorum vestes, modestia tantum, non forma, a communibus Laicorum vestibus discrepasse; ne suspicari quidem possumus, unquam licuisse Christianæ Religionis ministris divina celebrare mysteria sine specialibus, atque ad eum tantummodo usum destinatis sacris indumentis. Vide præter Bonam Honoratum a S. Maria in suis animadversionibus in regulas, & usum critices T. II. diss. V. ubi disputat *de usu sanctarum vestium in mysteriorum divinorum administratione*, & Benedictum XIV. de *Sacr. Missæ lib.* 1. *cap.* 7. *seqq.*

(2) Non sine tintinnabuli pulsatione a scholastico, seu campanario facienda deferendum esse Viaticum statuunt plura Concilia. Apud Albericum in Chronico ad ann. 1200. exstat ea de re peculiare statutum Guidonis Cardinalis, & Apostolicæ Sedis in Germania Legati. Sed de varia in deferendo ad ægrotos Viatico disciplina consule præter Baronium *in Martyrol. ad d.* XVIII. *Kal. Sept.* Bonam *Rerum Liturgic. lib.* II. *cap.* 17. §. 5., Martenium, aliosque, Eminentissimum Garampium in vita B. Claræ Ariminensis p. 187. & 509. & T. III. Bibl. Ritual. Zaccarianæ Maldonatum *disp.* 3. p. 164. seq.

atque notorii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a Judice competente prolatam, rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Constitutioni *Unigenitus* venerationem, obsequium, & obedientiam contumaciter denegaverint: Quicumque etiam se hujusmodi contumaciæ reos in judicio confessi sunt: Ac præterea illi qui, quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum suum in judicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam, & contumaciam adversus constitutionem *Unigenitus* sponte profitentur, vel in anteactæ vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio, & obedientiæ, eidem Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit. Sunt verba præcisa dictæ Constitutionis *sub.* §. 4.

12 In re autem dubia, quam regulam sequi debeant Sacramentorum Ministri, tradit Pontifex *ibid.* §. 8. & 9. his verbis. Hoc itaque primum advertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore, a loci illius Parocho, ubi degebat, Eucharistica communio administrata fuerit; si enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse, indeque sequetur, Sacrum Viaticum eidem in exitu vitæ publice postulanti denegari non posse; Nisi forte, postquam olim ad Eucharisticam mensam admissus fuit, & ante id tempus, quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici, & notorii peccatoris notam, juxta præmissa, contraxerit.

13 Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant, aliunde vero validæ adversus ægrotum præsumptiones, & indicia gravia, & urgentia militant, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant; in his rerum circumstantiis, oportet eos, remotis arbitris, ægrotum alloqui, eique cum omni lenitate, & mansuetudine, non tamquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quæ, & qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem; rogantes eum, & obsecrantes, ut resipiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æterna ipsius salutis sors pendet; eidem præterea demonstrantes, quod quamvis ipsi parati sint Sanctissimum Corporis Christi Viaticum ei ministrare, non ideo tamen tutus ipse erit ante tribunal Christi, sed potius novi, & horrendi criminis reum se constituet, ex quo judicium sibi manducavit, & bibit: cæterum se non alia de causa Sacramentum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi, ut Ecclesiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam quam habet, curam, ut scandala publica antevertat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, licet peccatorem in conspectu Domini reputet, non tamen in proprio Tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit. Hæc ille §. 8. & 9. citatæ constitutionis merito integraliter perlegendæ, & observandæ, quam idcirco ad litteram hic subnectimus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinal., ac Archiep., & Episcopis Regni Galliarum in novissimis Comitiis Cleri Gallicani congregatis, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Ex omnibus Christianis orbis regionibus, ad quas imposita imbecillitati nostræ pastoralis cura protenditur, quùm multa sæpe ad nos deferantur, quæ animum nostrum pro omnium, singularumque Ecclesiarum statu solicitum, & anxium habeant, vix tamen aliunde nobis majores perturbationes, atque doloris causæ acciderunt, quam ex gravissimis controversiarum, & dissensionum incommodis, quibus florentissimum istud regnum, & catholicam Gallorum nationem aliquot ab hinc annis jactari cognovimus. Neque sane destitimus hoc toto perturbationum vestrarum tempore Deum optimum maximum enixe rogare, ac interpositis etiam aliorum precibus orare, atque obsecrare, ut ipse, qui Deus pacis est, veram, solidamque tranquillitatem turbatis Ecclesiis vestris reddere dignaretur. Sæpe etiam, datis ad carissimum in Christo filium nostrum Ludovicum Galliarum regem christianissimum Apostolicis litteris, illius opem, & brachium ad Ecclesiasticæ pacis tutelam, atque præsidium imploravimus. Iis autem, qui ad nos, & ad Sedem Apostolicam de rebus istis recursum habuerunt, ea semper responsa dedimus, quibus nos promptos, paratosque declaravimus, pro pace Ecclesiæ Gallicanæ, quam sincera, & constanti dilectione prosequimur, quidquid nobis vitæ superesse posset, libenter impendere, atque omnia quæ nobis agenda proponerentur, & aggredi, & urgere, dummodo ejusmodi consilia essent, quæ ad revellendum malorum germen apta, & idonea dignoscerentur, & quorum executio cum spe prosperi eventus suscipienda, & ad intentum finem utiliter processura videretur.

Gravem, atque diuturnam de rebus vestris sollicitudinem, qua hactenus affecti fuimus, non parum sublevarunt litteræ e Gallicani Cleri Comitiis die 31. Octobris elapsi anni ad nos scriptæ, quas quidem legentes, vestram, venerabiles fratres, firmitatem, atque constantiam, vestram perspeximus perfectam consensionem in custodiendo veræ sanæque doctrinæ deposito, & in retinenda, quam semper majores vestri professi sunt, erga Apostolicam B. Petri Sedem, Catholicæ unitatis centrum, observantia & veneratione. Neque enim ullam inter vos dissensionem vigere comperimus, quoad canonicas regulas, & principia, sed scissuras tantummodò esse inter vos, in deligendis, statuendisque mediis, quibus utendum necessario est, ut eadem communia principia in usum deducantur. Quod quamvis optandum fuisset longe abesse a conventu vestro, haud tamen mirum videri debet, scientibus, id alias inter sacros antistites, & doctrina, & morum sanctitate conspicuos, in gravissimarum

rerum

rerum tractatione evenisse. In magnam autem præconceptæ consolationis nostræ accessionem sese obtulit eximia christianissimi regis pietas, & religio, cum hereditario ipsius in hanc Apostolicam sedem obsequio conjuncta, quæ non in recentioribus tantummodo illius litteris, quas die 19. Decembris ejusdem elapsi anni, prædictam cleri epistolam huc mittens, ad nos dedit, sed in cæteris quoque omnibus ab eo conscriptis præclare enituit: in quibus testari possumus, atque debemus, nos semper illius regii animi sensus eos plane deprehendisse, qui maxime decebant orthodoxum principem, & vera in Deum religione, & sincera erga Romanam sedem pietate præditum, eumdemque pacis, atque concordiæ in suis regnis restituendæ, & conservandæ amantissimum.

Tanta est profecto in Ecclesia Dei auctoritas Apostolicæ Constitutionis, quæ incipit *Unigenitus*, eademque sibi tam sinceram venerationem, obsequium, & obedientiam ubique vindicat, ut nemo fidelium possit, absque salutis æternæ discrimine, a debita erga ipsam subjectione sese subducere, aut eidem ullo modo refragari. Hinc porro consequitur, ut in ea, quæ exorta est, controversia, utrum hujusmodi refractariis Sanctissimum Corporis Christi Viaticum expetentibus denegari debeat, sine ulla hæsitatione respondendum sit, quoties prædictæ Constitutioni publice, & notorie refractarii sint, denegandum eis esse, ex generali nimirum regula, quæ vetat publicum, atque notorium peccatorem ad Eucharisticæ communionis participationem admitti, sive eam publice, sive privatim requirat.

Publici autem, atque notorii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicumque per sententiam a judice competente prolatam rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ constitutioni *Unigenitus* venerationem, obsequium, & obedientiam contumaciter denegaverint, quicumque etiam hujusmodi contumaciæ reos se in judicio confessi sunt; ac præterea illi, qui quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum suum in judicio confessi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo sacrum ipsum Viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam, & contumaciam adversus Constitutionem *Unigenitus* sponte profitentur, vel in anteactæ vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur, manifeste oppositum venerationi, obsequio, & obedientiæ eidem Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit: in his enim casibus eadem omnino adest moralis certitudo, quæ habetur de iis factis, super quibus judex sententiam tulit, vel saltem alias suppetit moralis certitudo prædictæ similis, & æquipollens.

In quo tamen præ oculis habenda est differentia, quæ intercedit inter notorium illud, quo merum aliquod factum deprehenditur, cujus facti reatus in ipsa sola externa actione consistit, ut est notorietas usurarii, aut concubinarii, & aliud notorii genus, quo externa illa facta notari contingit, quorum reatus ab interna etiam animi dispositione plurimum pendet; de quo quidem notorii genere nunc agitur. Alterum enim illud gravibus sane probationibus evinci debet, sed alterum gravioribus, certioribusque argumentis probari oportebit.

Ea vero, quam supra innuimus, certitudo minime adesse dicenda est in aliis casibus, in quibus crimen innititur conjecturis, præsumptionibus, incertisque vocibus, quæ originem suam plerumque debent hominibus, aut malo animo affectis, aut qui præjudicatis opinionibus, vel partium studiis ducuntur, quibus dum fidem habetur, satis compertum est, tum præteritorum temporum, tum ætatis nostræ experientia, quot modis homines errare, & falli, ac in transversum agi contingat.

Quia vero nonnulli animarum pastores, Ecclesiæque ministri, pietate, & zelo commendati, hujusmodi conjecturis, & præsumptionibus deferentes, dum ad Sacrum Viaticum aliquibus ministrandum advocantur, animo anxii hærent, verentes ne id sine propriæ conscientiæ periculo administrare non possint, certam subnectimus agendi regulam, quam sequantur.

Hoc itaque primum animadvertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore a loci illius Parocho ubi degebat, Eucharistica Communio administrata fuerit: si enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse, indeque sequetur, sacrum Viaticum eidem in exitu vitæ publice postulanti denegari non posse, nisi forte, postquam olim ad Eucharisticam mensam admissus fuit, & ante id tempus, quo postrema Sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici & notorii peccatoris notam, juxta præmissa contraxerit.

Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant; aliunde vero validæ adversus ægrotum præsumptiones, & indicia gravia, & urgentia militent, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant, in his rerum circumstantiis, oportet eos remotis arbitris, ægrotantem alloqui, eique cum omni lenitate, & mansuetudine, non tamquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quæ, & qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem, rogantes eum, & obsecrantes, ut resipiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æterna ipsius salutis sors pendet: eidemque præterea demonstrantes quod, quamvis ipsi parati sint Sanctissimum Corporis Christi Viaticum ei ministrare, ac etiam reipsa illud ei ministrent, non ideo tamen tutus ipse erit ante tribunal Christi, sed potius novi, & horrendi criminis reum se constituet, ex quo judicium sibi manducavit, & bibit; cæterum se non alia de causa Sacramentum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi ut Ecclesiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam, quam habet, curam, ut scandala publica antevertat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, & idcirco eum a sacra mensa non repellit, dum ipsum, licet peccatorem in con-

conspectu Domini reputet, non tamen in proprio tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoscit.

Hanc itaque judicandi, agendique normam oportet vos, venerabiles fratres, utpote nostro, & Apostolicæ sedis judicio prolatam, inferioribus animarum pastoribus, cæterisque Presbyteris per civitates, & dioeceses vestras Sacramenta legitime administrantibus, sequendam, & observandam proponere. Quod quidem judicium super vigentibus controversiis a nobis interpositum, & Ecclesiasticis regulis nititur, & conciliorum olim in ipsis Galliarum regionibus habitorum decretis, & gravium ipsius nationis vestræ Theologorum sententiis fulcitur. Ut igitur vobis laudi fuit, illustrium prædecessorum vestrorum exempla sequendo, promotas isthic controversias, subortaque dubia ad Nos & Apostolicam sedem deferre, certamque hinc regulam ad revocandam, tuendamque Ecclesiarum vestrarum pacem exposcere, ita nunc officii vestri partes, vestraque simul apud Deum, & Ecclesiam merita cumulabitis, si suprascriptam agendi methodum ab iis, ad quos pertinet, in occurrentibus casibus omnino servari curabitis. Quod Nos a fraternitatibus vestris eo fidentius expectamus, nobisque pollicemur, quo magis nobis ipsi conscii sumus, nihil diligentiæ, aut studii a nobis prætermissum fuisse, sive in perpendendis, ac discutiendis articulis, quos Episcopi in præfati Cleri Comitiis adunati, licet non unanimi sententia, proposuerunt, desumendisque ex ipsa eorum discrepantia notionibus, ad rem penitus percipiendam, rectoque judicio definiendam opportunis, sive in legendis, ponderandisque sententiis scripto exaratis a venerabilibus fratribus nostris hujus S. R. E. Cardinalibus, quorum hac de re consilia exquisivimus; sive in ceteris omnibus exequendis, atque præstandis, per quæ divini luminis adjutorium quod interim flagrantissimis votis implorare non prætermisimus, nobis promereri possemus.

Neque vero dubitamus, quin carissimus quoque in Christo filius noster rex christianissimus, postquam susceptum a vobis consilium non solum probavit, sed etiam, ut supra innuimus, suis ad nos datis litteris fovere, & adjuvare non recusavit: pro sua perspecta in Deum, & Ecclesiam religione, ac pietate validam fraternitatibus vestris opem præbere studeat, quo tam vobis, quam inferioribus Ecclesiæ ministris, liberum & integrum sit, ad superius descriptam agendi normam sacrorum mysteriorum administrationem moderari. Qua quidem fiducia freti, nos hic sermonem minime habendum existimavimus de reliquis fratrum vestrorum articulis respicientibus Episcopalia jura circa eorumdem Sacramentorum participationem concedendam, vel denegandam, & varias super hac re obortas controversias, sed potius cum ipso Christianissimo rege per alias litteras nostras agendum duximus, ut is sacra Episcopatus jura, sua animi magnitudine, ac præstanti virtute, tueatur. Quod ipsum, & proprio, & majorum suorum more, facturum certo confidimus: ut nobilissimæ Galliarum Ecclesiæ, illius regio favore nostris, vestrisque studiis obsecundante, suum pristinum decorem retinuisse, & perturbatam ad tempus tranquillitatem cito recuperasse lætentur. In cujus optatissimi eventus auspicium fraternitatibus vestris, cunctisque populis pastorali curæ vestræ concreditis Apostolicam benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die decima sexta Octobris MDCCLVI. Pontificatus nostri anno decimo septimo.

Alia ad rem: Vide verb. *Eucharistia*, verb. *Infirmus*, verb. *Moribundus*. 15

Additiones ex aliena manu.

Juxta Rituale Romanum Pauli V. tit. *de Commun. Infirm.* non potest Viaticum ministrari de novo, nisi infirmus per *aliquot* dies supervivat. 16

Quæstionis propterea est, quot dies debeant intercedere? Sunt qui tenent, sufficere quod intercedant duo dies, ea adducta ratione quod numerus pluralis contentus est duobus. At dictionem *aliquot* importare majorem numerum dierum, & saltem quatuor, tenet *Romaguer. ad Synod. Gerund. lib. 3. tit. 17. cap. 28. num. 38.* 17 18

VICARIUS APOSTOLICUS.

PRo Vicario Apostolico non intelligitur hic Eminentissimus Cardinalis Vicarius Urbis, cui competunt amplissimæ facultates ex concessione variorum Summorum Pontificum, & signanter Pauli II. Constit. incip. *Licet Ecclesiarum*, Julii II. Constit. incip. *Decet*, Pauli III. Constitut. incip. *Licet*, Clementis X. Constit. incip. *Supremo*, Innocentii XIII. Constitut. incip. *Quamvis Ecclesiarum*; & novissime Benedicti XIII. *in suo motu proprio expedito sextodecimo Kalendas Septembris anno 1724. Pontificatus anno primo*; ubi, ut observat, & refert Eminentissimus Cardin. Petra *tom. 5. Comment. in Constitut. 1. Pauli II. num. 61.* amplas facultates a Clemente X. Eminentissimo Urbis Vicario concessas, & ab Innocentio XII. restrictas ampliavit ad terminos primævæ concessionis Clementis X. Unde de isto non est hic sermo, sed de illo Vicar. Apostolico, qui interdum mittitur a Summo Pontifice cum brevi, vel a Sacra Congregatione Episcop. & Regularium ex aliqua legitima causa cum litteris ejusdem, cum facultate administrandi totam jurisdictionem Episcopalem, aliquibus tamen exceptis casibus in particulari; Et hic Vicarius Apostolicus mitti solet aliquando Sede Episcopali plena, & aliquando Sede vacante. 1

Talis Vicarius Apostolicus potest ibi ea omnia facere, quæ potest Episcopus, exceptis Pontificalibus; sicque Jurisdictio Vicarii Apostolici est eadem, ac Episcopi, *can. Quoniam 19. dist. 61. cap. Is cui, de election. in 6.* 2

Vicario Apostolico ultra potestatem ordinariæ jurisdictionis sibi traditæ concedi solent multæ aliæ facultates pro temporum, ac personarum diversa exigentia; Unde diligenter attendendum est Breve Pon- 3

Pontificium; & animadvertendæ litteræ Sacræ Congregationis, si ab ipsa sit missus, ac deputatus; signanter autem solet ei concedi, ut possit exequi litteras Apostolicas Episcopo, vel ejus Vicario directas æque, ac si dirigerentur ipsimet Vicario Apostolico; Sic declaravit etiam in casu dubio *Sac. Congreg. Episcop. in una Assisien.* 10. *Maii* 1593. *& in una Bisinianen.* 18. *Maii* 1632.

4 Vicarius Apostolicus potest visitare Diœcesim, & si cum ipso visitet etiam Episcopus, non potest Episcopus se ingerere in visitatione, sed solum in exercitio Pontificalium, si non sit ei interdictum; nec possunt Episcopus, & Vicarius Apostolicus simul ducere secum plus quam quinque personas, ut, ne clerus eo casu duplicibus expensis gravetur, statuit *Sac. Congreg. Episcop. in una Cajacen.* 20. *Aprilis* 1601. *in Consentinen.* 19. *Novembr.* 1651. *& in Bisinianen.* 23. *Augusti* 1652.

5 Ad Vicarium Apostolicum solum sine interventu Episcopi spectat facere concursum, sicut & Synodum, & declarare magis idoneum, quia Episcopus non habet, nisi administrationem ordinis; nisi sit ipsi interdicta etiam ista administratio. *Sacr. Congreg. Episc. in Licien.* 9. *Junii* 1653.

6 Potest, immo debet Vicarius Apostolicus invigilare super manutentione introituum mensæ Episcopalis, cum ad ipsum hoc spectet. *Sacra Congreg.*
7 *Episcopor. in una Tranen.* 7. *Junii* 1652. Non tamen potest se intromittere in reditibus mensæ, nisi in quantum sibi debetur pro suis provisionibus, & interesse, & non in aliis. *Sac. Congreg. Episcop. in Caputaquen.* 8. *Octobris* 1585. *& in Lancianen.* 17. *Novembris* 1646.

8 Neque potest dimissorias ad ordines concedere, cum hæc facultas illi in specie auferri soleat in brevi, ut pluries censuit *Sac. Congregat. Episcop.* & signanter *in Tranen.* 9. *Junii* 1745. *& in Ugentin.*
9 8. *Octobris* 1655. Neque potest Vicarius Apostolicus concedere dimissorias subditis nullius, sed ipsis concedendæ sunt ab Episcopo viciniori. *Sac. Cong. Episcop. in una Nullius* 9. *Aug.* 1604. & antea sæpissime, ut refert Nicolius *in Floscul. verb. Dimissoriæ num.* 4.

10 Neque potest beneficia conferre, nisi specialiter sibi in brevi fuerit concessum, sed hoc spectat ad Episcopum in suis mensibus de jure ordinario. *Sacr. Congreg. Episcop. in Tarentina* 3. *Decembr.* 1586.
11 Si autem Episcopus reperiretur suspensus a jurisdictione, & haberet præservatum jus conferendi beneficia, non posset ex approbatis in concursu Parochialis digniorem præeligere, sed hoc pertineret ad Vicarium Apostolicum, ut præter decreta, quæ referuntur a Fagnano *in cap. Illa, ne Sede vacante num.* 30. *& seq.* declaravit *Sacra Congreg. Concilii in Sorana* 12. *Decembr.* 1699. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 4. *formul.* 16. *num.* 3.

12 Neque potest processare, & punire Vicarium Episcopi sine speciali licentia, & concessione Sacræ Congregationis, ut declaravit *Sacr. Congreg. Episcop. in Larinens.* 15. *Decembris* 1587. *& in As-*
13 *sisien.* 21. *Junii* 1588. Neque a fortiori potest se intromittere Vicarius Apostolicus in causis personam Episcopi concernentibus, sive in civilibus, sive in criminalibus, sive in mixtis, nisi super his specialiter illi concedatur a summo Pontifice, vel a Sacra Congregatione. Sic censuit *Sacr. Congregat. Episcop. in una Cajacen.* 20. *Aprilis* 1640.

Et a contrario neque Episcopus ullam habet 14
jurisdictionem, & auctoritatem in Vicarium Apostolicum, ita ut, si ipse delinquit, nec informationes capere possit contra ipsum, nequidem officio finito; Et multo minus poterit edicto aliquo ipsius honorem deturpare, ut declaravit *Sac. Congreg. Episcop. in una Theanen.* 20. *Martii* 1612. *& in Monopolitana* 16. *Octobris* 1627.

Item neque potest Episcopus tenere Vicarium 15
generalem tempore, quo adest Vicarius Apostolicus, nec aliquo modo se intromittere valet in negotiis jurisdictionem tangentibus. Immo neque potest exequi litteras Apostolicas sibi directas sub nomine dignitatis, ut declaravit *Ead. Sacr. Congreg. Episcop. in Nolana* 27. *Septembris* 1641.

Vicarius Apostolicus non potest compellere cano- 16
nicos ad deducendum illum a Palatio ad Ecclesiam, & ab Ecclesia ad Palatium, quia hoc est proprium privilegium Episcopi. *Eadem Sacr. Congreg. Episc. sub die* 28. *Augusti* 1589. *fol.* 268. §. 10.

Neque potest prætendere, ut sibi ter detur in- 17
censum inter missarum solemnia, nempe in principio missæ, post Evangelium, & in offertorio, sed semel tantum dari debet in offertorio, & non amplius. Et tunc si Episcopus est præsens, bis ducto thuribulo, si absens, ter ducto. *Sacra Congreg. Episc. in Cajetana* 14. *Januar.* 1595.

Neque potest prætendere, ut sibi deferatur os- 18
culandus liber Evangelii, nisi sit Episcopus, quia hoc est privilegium solis Episcopis concessum. *Sacr. Congreg. Episcop.* 28. *Augusti* 1589.

Neque potest habere duos Clericos cum cottis, 19
quando celebrat, ut ipsi inserviant, etiamsi sit Protonotarius Apostolicus: & nec quatuor candelas accensas in Altari tenere, nisi hoc fieret propter ibi festivitatem currentem. *Sacr. Rit. Congreg.* 7. *Augusti* 1627.

Neque potest facere functiones Episcopales ab- 20
sente, vel impedito Episcopo, sed hoc spectare ad primam dignitatem, & successive ad alios seniores de capitulo, declaravit *Sacra Rit. Congreg. in Brundusina* 5. *Februar.* 1614. *in Alatrina* 22. *Januar.* 1618. *in Algaren. & in alia Brundusina* 20. *Decembr.* 1625.

Neque potest Missas solemnes cantare, SS. Sa- 21
cramentum, aut sacras reliquias paratus deferre, nec aliis functionibus Ecclesiasticis se immiscere, sed tantum præesse, ut omnia suo ordine recte fiant. *Sacra Congregat. Episcopor. in Sassaren.* 14. *Aprilis* 1592. *in Bisinianen.* 16. *Maii* 1600. *in Spoletana* 22. *Decembris* 1611. *in Ortonen.* 19. *Septembris* 1627.

Vicarius Apostolicus deputatus a Papa durare 22
solet absque controversia etiam Sede Apostolica vacante. *Sacr. Congreg. Episc. in Licien.* 17. *Novembris* 1590. *eodem anno in Castillanetana.*

Immo si Vicarius Episcopi mortui fuerat missus 23
a Papa, vel a Sacra Congregatione, non potest per Capitulum, Sede vacante, expelli, & novus Vicarius Capitularis eligi. *Sacra Congregat. Episcop. in Aquilana* 4. *Augusti* 1578.

24 Solet tamen ex abundantia Sacra Congregatio, occurrente casu vacationis, prohibere Capitulis, ut non procedant ad electionem Vicarii Capitularis. *Sacr. Congr. Episc. in Spoletana 2. Aprilis 1591. in Licien. 22. Decembr. 1638. in Bisinianen. 2. Augusti 1647.*

25 Vicarius Apostolicus missus, Sede vacante, potest expedire Litteras, quæ Vicariis Episcopalibus dirigi solent, ac dare Dimissorias post annum, & infra annum arctatis, si esset Vicarius Capitularis, nisi hoc ei specialiter sit prohibitum. *Sacr. Congr. Episc. in Aquilana 22. Septembr. 1628.*

26 Vicarius Apostolicus tenetur residere in Diœcesi, ad quam regendam missus fuit, nec potest ab ea ad longum tempus discedere, & alium substituere absque prævia licentia Sacræ Congregationis Episc. ut *ead. Sacr. Congreg. declaravit in Spoletana 19. Junii 1647.*

27 Quod habet locum, etiamsi sit vocatus ab aliquo Principe, nam neque tunc potest. *Sac. Congr.*
28 *Episcop. in Messanen. 27. Maii 1603.* Neque potest absque dicta licentia discedere, etiam si sit accessurus ad Urbem. *Sacra Congreg. Episcop. in Reatina 22. Decembris 1600.*

29 Vicarius Apostolicus debet habere in Choro, si non sit Canonicus, præcedentiam supra omnes, & ideo sedere debet in digniori sede, non tamen in solio Episcopali. *Sacr. Congreg. Episcoper. in Cajetana 22. Januarii 1596.*
30 Quod si dignior Sedes Chori esset occupata, tunc Dignitates, & Canonici descendere debent inferius uno gradu, relinquendo majorem ipsi Vicario. *Sacra Congreg. Episc. in Licien. 14. Aug. 1590.*

31 Vicarius Apostolicus debet habere salarium scutorum ducentorum monetæ Romanæ pro singulis annis ab Episcopo, vel a Mensa Episcopali Sede vacante, nisi in Brevi Pontificio aliter exprimeretur, & insuper Scuta quinquaginta ejusdem monetæ pro accessu, & totidem pro recessu; Aliquando tamen taxatur minus, vel plus secundum locorum distantiam. *Sacr. Congreg. Episcopor. in Caputaquen. 20. Septembr. 1580. in Cajacen. 27. Februarii 1603.* &
32 pluries alibi. Quod salarium non incipit currere a data Brevis, sed a die possessionis, & ingressus in Civitatem, quando cœpit Jurisdictionem exercere; Et ratio est, quia pro Viatico dantur sibi expensæ accessus, ut dixit *Ead. Sacr. Congr. Episcopor. in Brundusina 10. Junii 1611. in Cajacen. 23. Novembris 1640.*

33 Si autem deputaretur Vicarius Apostolicus aliquis in eadem Civitate residens, non posset iste prætendere expensas accessus, neque recessus, si ab ea revera non recederet. *Sacr. Congregat. Episcop. in Bisinianen. 14. Junii 1645. in Triventina 2. Martii 1646.*
34 Neque potest, usquequo discedat, Summam taxatam pro recessu prætendere, *Sacr. Congreg. Episcop. in Cajacen. 23. Novembr. 1640.*

35 Si vero Episcopatus habet tenues reditus, & detracta provisione prædicta, non posset Episcopus cum residuo decenter sustentari, deberet fieri nova taxatio, & diminui prædicta provisio habita ratione paupertatis Episcopi, *Sacra Congregat. Episcop. in una nullius, Altamuræ 7. Decembr. 1604. & in alia 2.*
36 *Augusti 1647.* Quæ moderatio potest, immo debet fieri ad scuta centum quinquaginta, & aliquando ad centum pro prædicta ratione paupertatis, & tenuitatis redituum Episcopalium. *Sacr. Congregat. Episc. in Ferentina 1653. in Cotronen. 3. Octobris ejusdem anni.*

Si assignata provisio ipsi retardetur, potest ipse 37
Vicarius auctoritate Apostolica fructus mensæ Episcopalis sequestrare, quousque satisfactionem recipiat. *Sacr. Congreg. Episcop. in Cajacen. 29. Novembr. 1600. in Theanen. 17. Septembr. 1602.*

Vicarius Apostolicus ultra provisionem prædi- 38
ctam una cum accessu, & recessu debet habere solita emolumenta Vicariatus, & honoraria pro decretis; non tamen habere debet, nec recipere potest emolumenta, quæ proveniunt ex sigillo: Illa enim spectant ad Episcopum, sive ad mensam. *Sac. Congreg. Episc. in Aquilana 24. Octobris 1585. in Theanen. 21. Augusti 1615.*

A sententiis Vicarii Apostolici appellatur ad Me- 39
tropolitanum, non ad Papam, ut declaravit *Sacra Congreg. Episcop. facto verbo cum Sanctissimo Papa Gregorio XIII. in una Salernitana 7. Julii 1580. & in Caputaquen. 22. Aprilis 1686.*

Vicarius Apostolicus non potest absolvere a cen- 40
suris Sedi Apostolicæ reservatis sub quocumque prætextu, & causa. *Sacr. Congregat. Immunitat. in Consentina 10. Maii 1633. lib. 2. Decretor. Paul. pag. 156.*

Non habet auctoritatem extrahendi confugitos, 41
nec res a loco immuni; & homicidam a se extractum tenetur restituere Ecclesiæ. *Sacr. Congregat. Immun. in Nolana 2. Apr. 1695. lib. 1. Decret. Vall. pag. 180.*

Vicario Apostolico prohibetur concedere termi- 42
num, & recursum in causis violatæ Immunitatis. *Sacr. Congreg. Immun. in Licien. 26. Junii 1629. l. 1. Decret. Paul. p. 143.*

Acriter monetur Vicarius Apostolicus Reatinus 43
ob commissionem causæ violatæ immunitatis, & libertatis datam Archipresbytero N. commoranti in regno sub motivo, quod in regno nequeant exequi decreta emanata a judicibus in statu Ecclesiastico existentibus absque *Exequatur* Regio. *Sac. Congr. Immunit. in Reatina 8. Augusti 1702. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 435.*

Reprehenditur, quia permisit curiæ laicali extra- 44
here cadaver ab Ecclesia pro recognitione corporis delicti. *Sacr. Congreg. Immun. in Sorana 13. Januarii 1699. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 197.*

Item quia requisitus renuit procedere contra vio- 45
latores Immunitatis Ecclesiasticæ. *Sac. Congregat. Immun. in S. Agathæ Gothorum 10. Februarii dicti anni, & lib. pag. 203.*

Eidem præcipitur, ut incumbat carcerationi com- 46
plicis homicidii facti in Ecclesia. *Sacr. Congreg. Immunitat. in Eadem 5. Maii dicti anni, & lib. pag. 219.*

Eidem datur facultas extrahendi, & assecurandi 47
res ad mensam Episcopalem pertinentes existentes in locis immunibus. *Sacr. Congregat. Immunitat. in Hyeracen. 19. Februar. 1694. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 172.*

Item datur facultas perquirendi, & extrahendi 48
ex Palatio Episcopi res spectantes ad Episcopum, ex-

exceptis sacris supellectilibus. *Sacra Cogregatio Immun. in Nolana eadem die ibid.*

49 Cum facultate Apostolica potest consignare curiæ laicali res, & acta corporis delicti cum solita præservatione. *Sacra Congregat. Immunit. in Imolen. 30. Novembris 1695. lib. 1. Decret. Valleman. pag. 23.*

50 Vicarius Apostolicus, sicuti solet mitti propter plures, & diversas justas causas, ita propter plu-
51 res, & diversas justas causas solet removeri. Causæ autem præcipuæ, propter quas solet mitti, seu deputari, sunt sequentes. Primo si Episcopus male gubernet. Secundo si sit sordidus. Tertio si sit senex. Quarto si sit suspensus a Jurisdictione. Quinto si non expedivit Bullas per multos annos. Sexto si sit morosus in pensione solvenda. Septimo si sit processandus. Octavo si sit vocatus ad Urbem. Nono si non resideat. Decimo si non vult recipere Vicarium missum ab Urbe. Undecimo si moriatur morte violenta. Duodecimo si Capitulum in electione Vicarii Capitularis non concordavit. Tertiodecimo si Capitulum eligit indoctum. Quartodecimo si Vicarius Capitularis vocetur ad Urbem. Quintodecimo si Ecclesia diu vacavit. Sextodecimo si interesse Cameræ Apostolicæ ita requirit. Decimoseptimo si negligit Episcopus exequi Decreta Visitationis Apostolicæ. Decimoctavo propter utilitatem Ecclesiæ. Decimonono propter aliquos gravissimos respectus. Vigesimo propter inhabilitatem, vel impedimentum Episcopi.

52 Causæ vero propter quas Vicarius Apostolicus sosolet removeri, sunt præsertim sequentes. Primo si Episcopus non sit solvendo. Secundo si Ecclesia fuit provisa de Pastore. Tertio si Episcopo restituatur Jurisdictio. Quarto si ipse Vicarius pecuniam indebite extorqueat. Quinto quando non defendit Immunitatem. Sexto quando in ipso detegitur aliqua infamia prius ignorata. Septimo si damnatus sit, ex quo conversetur cum bannitis. Octavo si filios bastardos habeat prius ignoratos. Nono si illicite negotietur. Decimo si sit exosus populo, & Clero. Undecimo si contra prohibitionem expressam Sacræ Congregationis practicam cum Monialibus habeat. Sic doctissimus Pellegrinus *in praxi Vicariorum p. 1. sect. 6.* ubi omnes supradictas causas tum deputationis, cum remotionis assignat, afferens pro omnibus Decreta Sacræ Congregationis, & insuper formulam deputationis per extensum.

53 Vicario Apostolico in omnibus Ecclesiis, & Ecclesiasticis functionibus debentur tantum illæ prærogativæ, quibus gaudent Vicarii Generales Episcopi, & titulus Illustrissimi vicario Apostolico non debetur. *Sac. Rit. Congreg. in Spoletana 12. August.* 1684. *& in Imolen. eod. die & anno.*

54 Vicarius Apostolicus a Pontifice per se immediate, vel per Sacram Congregationem Episcop. & Regular. Ecclesiæ vacanti, vel plenæ præficitur, triplici de causa, nempe, vel quia timetur de nimium diuturna Sedis vacatione, vel quia Episcopus ob senectutem, aut adversam valetudinem inhabilis effectus est ad Ecclesiam regendam, vel quia ab ejusdem Ecclesiæ administratione suspensus vel remotus fuit; Bened. XIV. *de Synodo Diœcesana lib. 2. cap. 9.*
55 *n. 7.* Ejus facultas modo amplior, modo strictior est; cum pro Sacræ Congregationis libito aliquando amplietur, & aliquando limitetur, prout exigunt rerum circumstantiæ, in quibus constituitur; unde ne er- 56
ret in ministerio, debet facultates sibi concessas accurate perpendere; Idem *ib. n. 7.* Potest & debet sine Episcopo Ecclesiæ, cui præfectus est, celebrare Sy- 57
nodum diœcesanam. Idem *ib.* Vide *supra num. 5.* ubi quod ad Vicarium Apostolicum solum sine interventu Episcopi spectat facere concursum, sicut & Synodum, & declarare magis idoneum; ut declaravit *S. C. Episc. & Regular. in Lycien. 9. Junii 1608. & in Bisinianen. 16. Maii 1635.* Et *n. 51. & 52.* ubi viginti as- 58
signantur diversæ justæ causæ propter quas solet mitti Vicarius Apostolicus, & duodecim propter quas solet removeri.

Vicarii Apostolici Indiarum Orientalium non ha- 59
bentes Episcopum cum futura successione, tenentur assumere Vicarium Generalem. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Ex sublimi* §. 1. Et eidem assumpto 60
Vicario Generali conceduntur omnes, & singulæ facultates competentes Vicariis Capitularibus Cathedralium, Sede vacante: Eidemque post Apostolici Vicarii obitum conceditur usus, & exercitium earum 61
facultatum, quibus gaudebat, dum viveret, defunctus Apostolicus Vicarius Episcopi, iis dumtaxat exceptis, quæ requirunt Ordinem, & Characterem Episcopalem, vel non sine unctione Sacrorum Oleorum exercentur, & quandocumque necessitas urgeat, eidem conceditur facultas consecrandi Calices, Patenas, & altaria portatilia, cum Sacris Oleis omnino ab Episcopo benedictis. Idem *ibid.* §. 3.

Vicarii Apostolici per quascumque regiones consti- 62
tuti, qui Episcopi non sunt, tenentur sibi Pro-Vicarium eligere; Idem Constit. *Quam ex Sublimi*, §. 2.

Alia de Vicariis Apostolicis in Anglia constitutis; 63
Vide tom. 5. verb. *Missionarii*.

Additiones ex aliena manu.

Mitti solet Vicarius Apostolicus, tum Sede Epi- 64
scopali vacante, tum Sede Episcopali plena. Priori 65
casu exequi potest litteras, quæ dirigi solent Vicariis Episcoporum, concedere dimissorias post annum, & intra annum arctatis, ac si esset Vicarius Capitularis, nisi ei specialiter prohibeatur; *Vulp. in Prax. For. Eccles. cap. 7. num. 15. Marchet. in Prax. Vicar. capit. part. 2. tit. 15. num. 64. Bass. de Vicar. Apostol. tit. 2. num. 1. Panimoll. dec. 1. ad-* 66
not. 5. num. 9. Tum conferre beneficia liberæ collationis, *Marchett. in Prax. Vicar. capitul. part. 2. tit. 32. num. 15. Bass. de Vicar. Apostol. tit. 2. num. 1.* Solet vero, ut plurimum in Brevi, vel literis facul- 67
tas hæc concedendi literas dimissorias, & conferendi beneficia limitari; *Monacell. part. 2. titul. 16. formul. 8. in princip. & rursus in adnot. sub n. 3. in fin. & præterea formul. 9.*

Item potest concedere monitoria pro revelatio- 68
ne, & contra non revelantes devenire ad excommunicationem; *Marchett. in Prax. Vicar. Capitul. part. 2. tit. 22. num. 7. Bass. de Vicar. Apostol. tit. 2. num. 5.*

Potest præterea eligere concionatores; *Bassi de* 69
Vicar. Apostol. tit. 7. num. 6.

70 De eo vero est dissensio, an possit erigere beneficia cum reservatione jurispatronatus. Vide DD. apud *Bass. de Vicar. Apostol. tit. 2. num.* 10.

71 Convenit vero inter omnes, quod possit alieno Episcopo ad formam Concilii Trident. *sess. 7. cap. 5.* impertiri licentiam exercendi Pontificalia, tum conferendi ordines non solum subditis dioecesis necessariis requisitis suffultis, sed etiam subjectis eidem Episcopo ordinanti, immo etiam aliis aliunde cum dimissoriis suorum Ordinariorum confluentibus; *Priviter. in Manual. Antist. p. 86. per tot. Bass. de Vicar. Apostol. tit. 2. num.* 11.

72 Ad differentiam Vicarii Episcopi, tum capituli, Vicarius Apostolicus utitur proprio sigillo, ac titulo Vicarii Apostolici, & aliis decoratur honoribus hujusmodi Vicariis concedi solitis ad instar Praesulum; *Pignatell. consuet. canon. tom. 9. consult. 159. num. 10. & seq. Leuren. de Vicar. cap. 5. quaest. 599. num. 2.*

73 De Vicario Apostolico sede plena disserit Auctor, sed vide etiam de eo *Bass. dict. tract. tit. 3. & per tot.*

Piaculum esset, si hic haud moneremus quod ubi res postulat, consulendus prae ceteris *de Vicario Apostolico est*, sanctae & immortalis memoriae *Benedictus XIV. de Synodo Dioecesan. lib. 2. cap. 10. per tot.* (1)

VICARIUS CAPITULARIS.

Articulus I.

Quoad ea, quae concernunt ejus electionem, qualitatem, initium, & finem suae jurisdictionis.

1 Vicarius capitularis est eligendus a capitulo infra octo dies post mortem Episcopi, alias electio devolvitur ad Metropolitanum. *Communis*, textu expresso in Concilio Tridentino *sess. 23. de reform. cap. 16.* ibi: *Item officialem, seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in jure canonico sit doctor, vel licentiatus, vel alias quantum fieri poterit, idoneus; Si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur.*

2 Et si Ecclesia ipsa fuerit metropolitana, aut exempta, & capitulum intra octo dies Vicarium capitularem non elegerit, tunc electio Vicarii capitularis pro metropolitana devolvitur ad antiquiorem ex Episcopis suffraganeis, & pro Ecclesia exempta devolvitur ad Episcopum propinquiorem: *Communis*, textu expresso in ipso Concilio Tridentino *loco citato*, ibi: *Et si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulumque, ut praefertur, negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in Metropolitana, & propinquior Episcopus in exempta Oeconomum, & Vicarium idoneos possit constituere.*

Ante Concil. Tridentinum tamen de Jure communi non tenebatur capitulum Vicarium constituere, Sede vacante, sed poterat per se ipsum Jurisdictionem exercere. Abbas *in cap. Irrefragabili num. 2. de Officio ordinarii*, Felin. *in cap. Cum olim num. 9. de majorit. & obedient.* Fagnan. *in cap. His, quae, eod. tit. num. 16.* Pellegrin. *in praxi Vicariorum part. 1. sect. 4. subsect. 2. num. 5.* & alii passim. 3

Capitulum non potest cogi ad creandum Vicarium intra pauciores dies quam octo, sed potest gaudere termino a Sacro Concilio sibi dato. Vide verb. *Capitulum art. 3. num. 29.* 4

Et infra illos dies, antequam Vicarium constituat, exercitium jurisdictionis spectat ad totum capitulum in solidum, non autem ad primam dignitatem. Vide *ibid. num. 30.* 5

Capitulum nedum potest eligere Vicarium capitularem post mortem Episcopi, sed etiam quando Ecclesia vacat per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam. Vide *ibid. num. 31.* 6

Et Ecclesia vacat per translationem Episcopi statim, ac habita fuit notitia, etiam ex testimonio, seu documento secretarii sacri collegii, quod Episcopus a suae Ecclesiae vinculo absolutus fuit in consistorio sanctitatis suae, etiam ante expeditionem litterarum Apostolicarum, vel adeptam possessionem secundae Ecclesiae; tunc enim capitulum potest, & debet sedem vacantem publicare, & Vicarium juxta Concilii Tridentini praescriptum eligere. Vide *ibid. num. 31.* 7

Sic etiam capitulum potest constituere Vicarium in casu, quo Episcopus efficiatur captivus ab hostibus catholicae fidei. Vide *ibid. num. 32.* 8

Item sedes vacat, si Episcopus ingrediatur aliquam religionem, & tunc capitulum potest eligere Vicarium capitularem. Vide *ibid. num. 33.* 9

Item vacat sedes per renunciationem. Vide *ibid.* 10
num. 34. Similiter vacat sedes per depositionem, 11
vel relegationem. Vide *ibid. num. 35.*

Non potest tamen capitulum constituere Vicarium in casu, quo Episcopus sit excommunicatus, vel suspensus, vel in casu, quo Episcopo in remotis degente, Vicarius generalis ab ipso relictus moriatur, vel a Principe saeculari ejiciatur a dioecesi, quia tunc recurrendum esset ad Sedem Apostolicam pro provisione. Vide *ibid. num. 36.* 12

Capitulum non potest devenire ad electionem Vicarii capitularis ante certam notitiam vacationis. Vide *ibid. num. 39.* 13

Capitulum neque potest devenire ad electionem Vicarii capitularis post habitam notitiam mortis, vel translationis Episcopi, quando Vicarius Episcopi defuncti, vel translati missus fuerat a Papa, vel a Sacra Congregatione Episcoporum. Vide *ibid. num. 48.* 14

Electio Vicarii capitularis debet fieri, capitulo more solito capitulariter congregato, & per secre- 15

(*1) Et P. Andreas Hieronymus Andreuccius in egregio de Vicariis commentario P. I. quae toti est de Vicario Apostolico, & exstat lib. 1. Hierarchiae Ecclesiasticae a *pag. 235.*

creta suffragia , alioquin nulla est. Vide *ibidem num.* 39.

16 Capitulum non potest eligere in Vicarium capitularem, nisi unum tantum; & si eligat plures, electio devolvitur ad Metropolitanum; Si tamen plures successive eligit, primo electus debet continuare; Dummodo habeat requisita. Vide *num.* 40.

17 Potest tamen capitulum duos Vicarios constituere, ut alternis mensibus Vicarii munere fungantur, si legitimam habeat ad id consuetudinem ab immemorabili servatam sine interruptione, & electi sint præditi omnibus qualitatibus, quas Tridentinum requirit. Vide *ibid. num.* 41.

18 Facta semel per capitulum electione Vicarii capitularis, non potest illum ad libitum revocare, & novum constituere. Vide *ibid. num.* 42.

19 Si tamen adesset justa causa illum revocandi, debet prius habere licentiam a Sacra Congreg. Episcopor. Vide *ibid. num.* 43.

20 Immo non potest per capitulum revocari Vicarius capitularis, etiamsi sit electus cum clausula, quod possit revocari ex causis sibi benevisis. Vide *ibid. num.* 44.

21 Plures sunt causæ, propter quas solet Sacra Congregatio Episcoporum facultatem concedere removendi Vicarium capitularem, ut indignum, & tales causæ assignantur *ibid. num.* 42.

22 A capitulo pro electione Vicarii capitularis non debent vocari canonici absentes, nisi commode fieri possit. Nec ita absentes possunt mittere, aut constituere procuratorem ad ferendum in electionem suffragium. Vide *ibid. num.* 46.

23 Si tamen adsit consuetudo legitime præscripta admittendi in electione canonicos absentes per procuratorem, talis consuetudo esset intelligenda, & restringenda ad absentes solummodo intra provinciam, & ibidem detentos aliquo legitimo impedimento de tempore actualis electionis Vicarii. Vide *ibid. num.* 47.

24 Et si e contra adesset consuetudo non vocandi quoquomodo absentes a civitate, servanda esset. Et tanta est vis consuetudinis, quod a capitulo pro electione Vicarii, præter canonicos, vocandi sunt etiam illi, qui de jure non sunt de capitulo, ut portionarii, aliique beneficiati Ecclesiæ, si adsit consuetudo legitime præscripta illos vocandi. Vide *ibid. num.* 48.

25 Si autem consuetudo non sit pacifica, & legitime præscripta, sed solum pauci actus efferantur, in quibus ii, qui non sunt de corpore capituli, fuerint admissi ad suffragium ferendum, tunc capitulum potest illos excludere. Vide *ibid. n.* 49.

26 Capitulum debet pro Vicario capitulari eligere unum, qui sit de gremio capituli, si adsit idoneus. Vide *ibid. num.* 50.

27 Et qui sit doctor, alias electio esset nulla. Vide *ibid. num.* 51.

28 Nec sufficit, quod sit magister in sacra Theologia, sed debet esse saltem doctor in jure canonico. Vide *ibid. num.* 52.

29 Nec etiam sufficit, quod sit doctoratus a persona privata, sed in aliqua universitate. Vide *ibid. num.* 53

Habilis tamen non doctor tolerari potest, si doctor haberi non possit. Vide *ibid. num.* 54. 30

Debet tamen Vicarius non doctor eligere sibi consultorem benevisum, qui sit doctor, & in rebus legalibus, & arduis peritus, a quo possit dirigi. Vide *ibid. num.* 55. 31

Si capitulum eligat aliquem non doctorem, quando adest doctor, ex quo talis electio sit nulla, tunc electio devolvitur ad Metropolitanum. Vide *ibid. num.* 56. 32

In casu tamen, quo Vicarius deputatus per Metropolitanum ob malam electionem capituli, vel ob ejus negligentiam, decederet, tunc posset capitulum novum eligere Vicarium infra octo dies, ut prius. Vide *ibidem num.* 57. 33

Capitulum non potest in electione, seu deputatione Vicarii apponere restrictivam, ut Vicarius capitularis non possit procedere contra aliquem capitularem absque consensu capituli. Vide *ibid. num.* 58. 34

Vel sine adjunctis; *Ibid. num.* 59. 35

Nec potest apponere in electione conditionem, ut participet capitulum de emolumentis ex officio Vicariatus provenientibus. Vide *ibid. num.* 60. 36

Nec potest capitulum reservare sibi facultatem signandi supplicationes, distribuendi conciones, vel habendi superintendentiam seminarii. Vide *ib. num.* 61. 37

Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipso Vicario, vel cognoscendi de causis suspicionis ipsius Vicarii, ac Judicem non suspectum partibus deputandi, vel cum alia quacumque restrictione insolita. Quod si Vicarius capitularis electus fuerit cum hujusmodi restrictionibus, poterit nihilominus libere uti sua jurisdictione absque ullo respectu supradictarum conditionum. Vide *ibid. n.* 62. verb. *Ordo art.* 3. *num.* 43. 38

Capitulum enim post electionem Vicarii nullam exercere potest jurisdictionem, quia post electionem tota jurisdictio Episcopalis transit ad Vicarium capitularem privative quo ad capitulum, non cumulative. Vide *ibid. num.* 63. verb. *Ordo art.* 3. *num.* 42. 39

Unde substitutio facienda propter absentiam Vicarii spectat ad ipsum Vicarium, & non ad capitulum. Vide *ibid. num.* 64. 40

Vicarius capitularis potest esse canonicus ejusdem Ecclesiæ, qui in eadem civitate, & Ecclesia curam quoque gerit animarum. *Sacr. Congregat. Episcop. in Ortonen.* 19. *Martii* 1619. & 19. *Julii ejusdem anni*. Ubi etiam fuit declaratum, quod contrariæ decisiones, nempe quod parochus nequeat eligi in Vicarium capitularem, intelliguntur de parocho rurali. Sic refert decisionem ad litteram Barbosa *de Canonicis, & Dignitatibus c.*42.*n.*38. 41 42

Vicarius capitularis eligi debet ætatis saltem 25. annorum, si haberi possit, alias permittitur posse eligi in ætate 23. annorum, si sit idoneus, sed non semper expedit. *Sacra Congr. Concil. die* 11. *Augusti* 1618. apud Barbos. *in Conc. Trid. sess.* 23. *de reform. cap.* 16. *num.* 19. & *in Summa Apostolic. decis. verb. Vicarius capitularis sede vacante num.*8. & Sellium *in select. canonic. cap.* 19. *num.* 44. 43

In

44 In electione Vicarii capitularis sunt præferendæ dignitates, & canonici, quatenus sint idonei, canonico coadjutori, ut respondit *Sacra Congregat. Conc.* 14. *Aprilis* 1685. *lib.* 35. *fol.* 37. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 10. *sub num.* 13.

45 Si electio non concludatur in tempore a Concilio Tridentino præscripto *cap.* 16. *sess.* 24. *de reform.* fit devolutio ad formam conciliaris decreti, tam in casu negligentiæ, quam in casu dissensionis. *Sacra Congreg. Conc. in Aquilana* 10. *Octob.* 1605. *lib.* 28. *fol.* 195. apud Monacell. *loco cit.*

46 Si in electione duo canonici doctores habuerint vota paria, neuter est Vicarius legitimus, & electio propterea, transacto octiduo, devolvitur ad Metropolitanum, juxta dispositionem Concilii, ut respondit *Sacra Congregat. Concilii in Vercell.* 12. *Marti* 1611. *lib.* 17. *fol.* 769. apud Monacell. *loc. cit.*

47 Si Ecclesia suffraganea vacans careat capitulo electio, seu deputatio Vicarii pro illius administratione spectat ad capitulum Metropolitanæ pastore carentis, non autem ad antiquiorem Episcopum suffraganeum, non obstante Synodo provinciali, ut declaravit *Sacra Congreg. Concilii* 28. *Augusti* 1683. *confirmata* 14. *April.* 1685. *lib.* 35. *fol.* 195. apud Monacell. *loco cit.*

48 Si autem Ecclesia Cathedralis carens Capitulo, non sit suffraganea, sed exempta, & Sanctæ Sedi immediate subjecta, uti est Ecclesia, seu Episcopatus Portuensis prope Almam Urbem, tunc videtur, quod deputatio Vicarii Capitularis in casu vacationis Sedis non pertineat ad propinquiorem Episcopum, juxta dispositionem Concilii Tridentini *sess.* 24. *de reform. cap.* 16. sed consulenda sit Sancta Sedes, quia Episcopo viciniori devolvitur electio secundum dispositionem Concilii in casu negligentiæ Capituli; at quando Ecclesia capitulo caret, casus est omissus a concilio. Sic præcisis verbis Monacell. *loco cit. num.* 13. *in fine*, testans insuper, quod quoties occurrit vacatio in dicta cathedrali, seu Episcopatu Portuensi, Episcopus vicinior non se ingerit in deputatione Vicarii, sed Ecclesia remanet sub regimine Eminentissimi Urbis Vicarii, quia est in districtu Urbis, usque dum novus Episcopus Ecclesiæ possessionem capiat.

49 Vicarius capitularis debet provideri de competenti Salario. *Sacra Congr. Concilii in una Ventimilien.* 15. *Octobris* 1601. apud Barbos. *in Summa loco cit. n.* 13. *& de Canonic. & Dignitatibus cap.* 42. *nu.* 35. & apud Pellegrinum *loc. cit. subsect.* 1. *nu.* 30. Quod potest esse ad rationem Scutorum quatuor pro singulis mensibus, ut declaravit *ead. Sac. Cong. in una Casalen.* 21. *Aug.* 1654. Non tamen debet esse majus eo, quod habebat Vicarius Episcopi defuncti. *Ead. Sac. Congr. in Ventimilien.* 15. *Januarii* 1602. apud Pellegrin. *loco cit.* Attendenda tamen est circa supradicta omnia legitima locorum consuetudo, *arg. cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine.*

50 An Vicarius capitularis lucretur distributiones quotidianas, si Choro propter suum munus non intersit? Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam defendunt Pellegrinus *loc. cit. num.* 31. Garcias, Gonzalez, Pavin. Covarruv. & alii ab ipso citati dicentes non currere paritatem de Vicario Episcopi, quia ideo ipse non interessendo choro, non lucratur distributiones, quia servit Episcopo, & non Ecclesiæ, ut servit Vicarius capitularis, sicut notat Rota *dec.* 222. *n.* 5. *p.* 2. *diversar.* Negativam autem sustinent Monacell. *tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 41. *n.* 5. Moneta *de distributionibus part.* 2. *q.* 11. *n.* 83. *& seq.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 54. *nu.* 165. *vers. Qui dum a Choro absens est*, *& de Canonicis, & dignitatibus cap.* 42. *num.* 39. & alii plures. Ut autem concilientur Doctores, dicendum est standum esse legitimis locorum consuetudinibus, ut ibi Vicarius capitularis absens a choro lucretur distributiones, ubi adest legitima consuetudo eas lucrandi; & ibi non lucretur, ubi adest legitima consuetudo eas non lucrandi, *arg. cit. c. Cum tanto* 11. *de consuetudine*; Et sic tenent Rota *cit. decis.* 222. *nu.* 6. *part.* 2. *divers.* Barbosa *loco cit.* Quaranta *in Summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante*, *vers. Octavo dubitatur*, Prosper August. *in addit. ad d. Quarant. loco cit. num.* 8. *in fine*, Rebuff. *titul. de Vicario Episcop. num.* 5. & ipse Pellegrinus *loco citat. num.* 31. *in fine*, cum aliis ibi allegatis.

Si Vicarius Capitularis, ubi adest consuetudo 51 interressendi choro pro lucrandis distributionibus, voluerit ipsas lucrari, debet interesse cum solita veste Canonicali, & sedere in loco proprio sui canonicatus, neminem antiquiorem præcedendo. Rota *in Lucerna Beneficii* 18. *Decembris* 1579. *coram Seraphino*, & eadem Rota *decis.* 288. *n.* 2. *part.* 2. *recent.* apud Barbos. *cit. alleg.* 54. *n.* 166. & Pellegrin. *loco cit. num.* 34. & sic tenent cum ipsis plures alii Doctores.

Si vero noluerit distributiones lucrari, debet præ- 52 cedere omnes; excepta prima Dignitate post Pontificalem. Sic rescriptum fuisse a *Sacra Congregatione in una Assisiensi de mense Augusti* 1630. dum ipse esset Assisii, testatur Nicolius *in Floscul. verb. Vicarius capitularis nu.* 67. & refert etiam Pellegrin. *loc. cit. n.* 34. & alii.

Vicarius capitularis non potest occupare Sedem 53 Archidiaconi in Ecclesia, sed sedere debet in alia Sede portatili. *Sac. Congr. Rit. in Nucerina* 10. *Aprilis* 1601. apud Pellegrin. *loco cit. n.* 34. & Barbosa *de canonicis, & Dignitatibus cap.* 42. *n.* 41.

Archidiaconus, seu alia Dignitas major post Pon- 54 tificalem præfertur Vicario Capitulari, etiamsi dictus Vicarius non sit Canonicus, Barbos. *cit. cap.* 42. *num.* 41. *& cit. alleg.* 54. *num.* 167. cum aliis ibi citatis.

Vicarius semel ac canonice est electus, durat 55 toto tempore vacationis Ecclesiæ. Quamvis enim Barbosa *in Summa Apostol. decis. loco cit. num.* 7. *& tract. de Canonicis loco cit. nu.* 44. *& in Trid. cit. sess.* 24. *cap.* 16. *num.* 14. referat *Sacram Congreg. sub die* 17. *Junii* 1617. decrevisse posse capitulum eligere Vicarium cum clausula, quod non duret nisi per annum: Tamen Nicolius *in Flosculis verb. Vicarius capitularis sub n.* 59. refert sæpius a Sacra Congreg. Episcop. decisum fuisse non posse capitulum eligere Vicarium capitularem ad certum tempus, sed pro toto tempore vacationis Ecclesiæ. Sic dicta *Sacra Congregat. in Potentina* 7. *Maii* 1604. 30. *Augusti* 1641. 3. *Martii* 1607. 14. *Februarii* 1648. *& in Sutrina* 21. *Novembris* 1653. Quod & melius esse testatur

tur etiam ipse Barbosa *in cit. cap.* 44. *n.* 42. *& cit. sess.* 24. *cap.* 16. *num.* 14. referens ita rescripsisse *Sacram Congregat. Episcopor. Episcopo Cajetano sub die* 28. *Octobris* 1587. Et sic expresse tenet Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *formul.* 2. *num.* 14. cum Fagnano, & aliis ibi citatis, adductis insuper aliis decretis.

56 Unde Vicarii capitularis jurisdictio cessat solum post possessionem realem captam a novo Episcopo. Sedes enim Episcopalis intelligitur semper vacare usquequo Litteræ Apostolicæ Prælati provisi de illa Ecclesia, cujus Sedes vacabat, non fuerint præsentatæ capitulo, nec interim potest Episcopus noviter provisus Episcopatum ministrare. *Extravagant. Injunctæ* 2. *de electione*; Unde Vicarius capitularis potest continuare exercitium suæ Jurisdictionis, donec novus Episcopus adeptus fuerit realem Episcopatus possessionem. Quaranta *in Summa Bullar. verb. capitulum Sede vacante num.* 13. *vers.* 13. *Dubitatur*; Flaminius Parisius *de Resignat. lib.* 8. *quæst.* 5. *num.* 33. Rebuffus *in Praxi Benefic. tit. de Simonia in Resignat. num.* 11. Henriq. *cons.* 29. *num.* 4. Aloysius Riccius *in Praxi Fori Eccles. decis.* 376. *in prima edition. resolution.* 500. *in secunda edition.* Stephanus Gratian. *disceptat. forens. c.* 27. Pellegrin. *loco cit. subsect.* 6. *num.* 1. *&* 2. cum pluribus ibi citatis, Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 161. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. glossa* 15. *§.* 2. *num.* 88. ubi refert fuisse conclusum validam esse quamdam collationem canonicatus in mense Ordinario vacantis factam a capitulo Burgensi, spreto Episcopo jam promoto, & habente expeditas Litteras suæ provisionis, qui tamen nondum illas ostenderat, nec præsentaverat.

57 Terminatur autem Vicarii capitularis Jurisdictio cum mittitur Vicarius Apostolicus a Papa, vel a Sacra congregatione Episcoporum, quod fit, si Ecclesia diu vacaverit, ut censuit *Sac. Congr. Ep. in una Aleriana* 28. *Junii* 1649. præsertim si subditi in administratione Justitiæ aliquod inconveniens experiantur. *Ead. Sacra Congr. in Ungentinen.* 17. *Septemb.* 1665.

58 Item cessat Jurisdictio Vicarii capitularis, quando removetur a Sacra congregatione, vel vocatur ad Urbem pro justificandis rebus, de quibus fuit inculpatus. *Sacra Congregat. Episcop. in Spoletana* 12. *Novembris* 1600. *in Asten.* 30. *Septembris* 1650. *& in Monopolitana* 2. *Maii* 1653.

59 Quod hactenus dictum est de Vicario capitulari cathedralis, locum habet servata proportione in Vicario capitulari collegiatæ exemptæ, & nullius diœcesis; capitulum enim collegiatæ, quæ nullius Diœcesis est, & subditur proprio Prælato, ordinariam, & quasi Episcopalem Jurisdictionem habenti, vacante Sede dicti sui Prælati, debet eligere Vicarium capitularem eodem modo, & eisdem Legibus, capitulis cathedralium præscriptis a Sacro Concilio

60 Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 16. *Communis*. Cum hac tamen differentia, quod Vicarius capitularis dictæ collegiatæ exemptæ, & Nullius, non debet necessario esse Doctor, aut Licentiatus in Jure canonico, sicuti tenetur esse Vicarius capitularis cathedralis; Sic expresse declaravit Sacra congregatio concilii ad dict. *cap.* 16. *die* 12. *Septemb.* 1585. apud Garciam *de Beneficiis tom.* 1. *part.* 5. *cap.* 7. *nu.* 20. & apud Pellegrinum *loco cit. sect.* 5. *num.* 5. Non 61
posse autem eligi Vicarium capitularem per Clerum Ecclesiæ exemptæ Abbatia vacante, decrevit *Sacr. congreg. concil. in Anglonen.* 30. *Januarii* 1717. ut refert Card. Petra *tom.* 5. *comment. ad constit. IV.* Calisti III. *sect.* 3. *n.* 10.

Affertur novissima resolutio sacræ congregationis concilii quoad varia dubia de Vicario capitulari in ipsa proposita, ut sequitur. 62

I. An possit capitulum Sede vacante, post electum Vicarium in spiritualibus, & temporalibus deputare alium toties quoties sibi placuerit ad aliquid faciendum in exercitio Jurisdictionis translatæ, ipsam Jurisdictionem reassumendo?

II. An possit capitulum per seipsum dare subditis chartas testimoniales, vel reverendas ad ordines suscipiendos, vel debeant dari per Vicarium generalem capitularem?

III. An possit capitulum in deputatione Vicarii capitularis dare jurisdictionem limitatam; & possit in hoc casu attendi consuetudo regni Lusitaniæ? & quatenus affirmative.

IV. An possit reservatam jurisdictionem alicui alteri committere, vel illam debeat per seipsum exercere?

V. An possit capitulum dare subditis attestationes de vita, & moribus per seipsum, vel debeant dari a Vicario capitulari?

VI. An possit capitulum jubere Vicario capitulari, ut det tales attestationes, vel debeat pendere ab arbitrio Vicarii capitularis?

VII. An in concursu Parochialium debeat intervenire arbitrium Vicarii capitularis, vel debeat pendere ab arbitrio capituli, facto concursu in præsentia capituli, vel in absentia, & an debeat attendi consuetudo Regni in casu &c.

Sacra congreg. concil. In Elven. Jurisdictionis 1. *Decembr.* 1736. Respondit: *Ad I. Negative. Ad II. Negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam. Ad III. Negative. Ad IV. Provisum in tertio. Ad V. Negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam. Ad VI. Negative. Ad VII. Affirmative quoad primam partem ad formam juris; In reliquis negative.*

Additiones ex aliena manu.

Pacifica haud est opinio *Auctoris n.* 60. nempe quod 63
& capitulum Collegiatæ Ecclesiæ defuncto Prælato *Nullius* debeat constituere Vicarium capitularem; Jurisdictionem enim remanere penes capitulum, nec teneri ipsum constituere Vicarium capitularem, sentiunt *Fagnan. in cap. His quæ num.* 77. *de Major. & obed.* ubi quod ita resolvit S. Congreg. Concilii interpres, *Leuren. de Vicar. tract.* 3. *c.* 4. *quæst.* 541. *per tot.*

Capitulum vero cathedralis, vel Metropolitanæ 64
Ecclesiæ non teneri in electione Vicarii capitularis servare formam *c. Quia propter, de elect.* communis sententia est; ut rejecto *Fresc. de Visitat. l.* 1. *c.* 24. *n.* 32. firmant *Pirhing adt. Decr. de Offic. Vicar. n.* 77. *Pignatell. consult. canonic. tom.* 8. *consul.* 34. *nu.* 9. *&* 11. *Garc. de Benefic. part.* 5. *c.* 7. *n.* 21. *Leuren. de Vicar. tract.* 3. *c.* 4. *q.* 550. *n.* 1.

Hinc

65 Hinc fit, quod necesse haud sit, ut hæc Vicarii capitularis electio fiat per suffragia secreta; *Leuren. de Vicar. tract. 3. cap. 4. qu. 55. n. 2.*

66 Debet vero concurrere major pars suffragiorum, & quidem collegialiter præstitorum, ut valida sit electio Vicarii capitularis facta a minori parte capituli: minime valida evadit per subscriptionem Litterarum patentium factam a majori parte ejusdem capituli, quum non sufficiat consensus postea datus a singulis; *Pignatell. consult. canon. tom. 1. consult. 23. n. 7. Leuren. de Vicar. tract. 3. c. 4. q. 552. per tot.*

67 Coram quo, & quomodo proponenda sit nullitas electionis Vicarii capitularis, vide apud *Leuren. de Vicar. tract. 3. cap. 4. q. 554. per tot.*

Responsio Auctoris.

68 Pacificam non esse opinionem meam *l. c.* expositam, quod & Capitulum collegiatæ Ecclesiæ defuncto Prælato *Nullius* debeat constituere Vicarium capitularem, in his *additionibus* adstruitur: at mihi Auctori sufficit pro mea opinione habere expressam declarationem *Sacr. Congreg. Concil.* & Doctores *ibi* allegatos. Immo ex resolutione Sac. Congreg. Concil. adducta hic sub *n. 1.* ex Fagnano secuto a Leurenio locis ibid. *cit.* eruitur quidem, quod capitulum collegiatæ exemptæ & *nullius* non teneatur eligere Vicarium, qui sit doctor vel Licentiatus in Jure canonico; at non quod non teneatur eligere Vicarium capitularem. Dubium enim propositum in Sacr. Congreg. Concil. relatum a Fagnano ut *supra*, erat sic præcise: *An decretum concilii in cap. 16. sess. 24. Quod capitulum Sede vacante, constituere debeat Vicarium, qui saltem in Jure canonico sit doctor vel Licentiatus, locum habeat etiam in collegiata, defuncto ejus Prælato. Et S. congregatio censuit, non habere locum.* Ex quo decreto deducitur, Sacram congregationem censuisse Tridentinum non habere locum quoad necessitatem eligendi doctorem, at non quoad necessitatem eligendi Vicarium, ut tradunt Barbosa in dict. *sess. 24. cap. 16. n. 30.* Pellegrin. de *Vicario capitulari Eccles. nullius diœces. sect. 5. n. 5. ex Garcia de benefic. tom. 1. part. 5. cap. 7. n. 20.* ubi refert sic fuisse decisum a dicta Sac. Congregat. Et ratio est, quia, ut dicunt, si non est necesse, ut hic Prælatus mortuus sit doctor; ergo nec etiam Vicarius, ut censuit ead. *Sac. congr. ibid.* & notant Sbroz. in *addition. ad qu. 36. §. 1.* Aloysius Ricc. *in collectan. 1607.* Ragucc. de *voce canonic. in Eccles. qu. 37. n. 6.* apud Pellegrin. locis citatis.

Articulus II.

Quoad ea, quæ Vicarius capitularis facere potest, vel non.

1 Vicarius capitularis, sicuti capitulum, Sede vacante, succedit Episcopo in his, quæ illi competunt de Jure communi, non vero in his, quæ sunt de Jure speciali, sive Delegato. *Communis*, per text. *in cap. Eam te 7. de Rescriptis, cap. Cum olim 14. de Majoritat. & Obedient.* cum similibus: in Vicarium enim capitularem canonice electum transfertur tota Jurisdictio capituli, & Jurisdictio Vicarii capitularis in supradictis eadem est, quæ fuit Episcopi. *Sacra congregat. Episcopor. in Reatina 21. Novembr. 1603.* apud Nicolium *in Flosculis verb. Vicarius capitularis num. 68.*

Vicarius capitularis potest concedere Dimissorias ad Ordines infra annum a die vacationis Sedis arctatis ratione Beneficii recepti, vel recipiendi, ut colligitur clare ex Conc. Trid. *sess. 7. c. 10. de reform.* & pluries declaravit expresse *Sacr. cong.* & signanter *in Neapolitana 21. Jan. 1604. & in Aleriana 24. Januar. 1653.* 2

Et aliquando conceditur facultas Vicario capitulari, ut etiam infra annum a die vacationis Sedis Episcopalis possit concedere Dimissorias ad Ordines, cum voto tamen pleni capituli, ubi pro servitio Ecclesiæ id necessarium esse fuerit judicatum, prout *a Sac. cong. Episcop.* concessa fuit *Vicario capitulari Antuerpiensis Ecclesiæ 15. Mart. 1598.* 3

Arctati ratione *Beneficii recepti* dicuntur illi, qui obtinent aliquod Beneficium requirens servitium personale, ratione cujus de jure, consuetudine, privilegio, statuto Ecclesiæ, vel fundatione infra annum teneatur se promoveri facere ad illum Ordinem, quem requirit tale Beneficium, Barbosa *ad Trid. citat. sess. 7. cap. 10. n. 16.* cum pluribus ibi citatis Monacell. *tom. 3. tit. 2. formul. 3. nu. 2.* & alii passim. 4

Arctati autem ratione *Beneficii recipiendi* dicuntur illi, qui habent Jus, seu sunt vocati, aut præsentati ad aliquod Beneficium vacans, seu Capellaniam, quæ requirit actu certum Ordinem, quo illi carent. Barbosa *loco citat. num. 17.* cum aliis ibi allegatis, Monacell. *loco cit. num. 2.* & quod præsentati ad beneficia dicantur arctati, expresse declaravit *Sacr. congregat. Episcopor. in Squillacen. 3. Januar. 1594.* apud Nicolium *loco cit. num. 70. vers. Præsentati*, & Monacell. *tom. 1. titul. 1. formul. 2. num. 21.* 5

Post annum vero a die vacationis Sedis Episcopalis potest Vicarius Dimissorias ad ordines quibuscumque suis subditis etiam non arctatis concedere. Colligitur clare ex Conc. Trid. *cit. sess. 7. cap. 10.* & expresse declaravit *Sac. Congreg. ejusd. Conc.* apud Garciam *de Beneficiis par. 5. cap. 7. num. 93.* & pellegrinum *l. c. subsection. 2. n. 5.* & *Sacr. Cong. Episc. in Neapolitana 12. Jan. 1604. & in Aleriana 24. Jan. 1653.* apud Nicolium *loc. cit. n. 70.* ubi declaravit; concedere Dimissorias post annum spectare ad Vicarium Capitularem, & non ad Capitulum. 6

Potest Vicarius Capitularis etiam ante lapsum anni concedere licentiam extero Episcopo exercendi Pontificalia in Ecclesiis Diœcesis, & Ordines conferendi Clericis exteris habentibus Litteras suorum Episcoporum, non tamen clericis subditis vacantis Sedis *Sacr. Congr. Conc. in Brixien. 16. Maii 1705.* Barbosa *de Canonicis, & Dignitat. c. 42. n. 124.* Quaranta *in Summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante q. 11.* Navarr. *consil. 27. de tempor. Ordinat.* Molfesius *in Summa tract. 2. c. 2. n. 28.* Piasec. *part. 1. c. n. 13. pag. 39.* Marcus Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapolitan. c. 87. n. 33.* Marcian. *part. 6. c. 3. n. 16.* Fornar. *de Ordine c. 5. n. 8. vers. Quarto nota*, & alii. 7

Potest Vicarius ante lapsum anni obtinenti facultatem 8

tem a Sede Apostolica de suscipiendo Ordines cum licentia sui Ordinarii, hanc licentiam subordinatam concedere. Navarr. *consil.* 20. *de temporibus Ordinat.* Piasec. *l. c.* Barbosa *l. c. n.* 123. & alii.

9 Potest Vicarius Capitularis dare licentiam Episcopo externo confirmandi, Ecclesias consecrandi, reconciliandi, & alia ad usum Pontificalium spectantia exercendi in sua Jurisdictione. *Sacr. Congregat. Episcop. in Nepesina* 15. *Decembris* 1603. apud Nicol. *loc. cit. num.* 3. & Pellegrinum *loc. citat. subsection.* 2. *n.* 6.

10 Et ipsemet Vicarius potest Ecclesiam non consecratam reconciliare. *Sac. Cong. Rit. in Hidruntina* 15. *Dec.* 1632. apud Bonfadin. *in Thesaur. Eccles. dec. resol.* 51. *nu.* 23. & Barbos. *in Summa Collectan.* 712. *n.* 4.

11 Potest Vicarius Capitularis Diœcesim visitare per se, vel per alium, & in Visitatione Decreta facere, dummodo sit lapsus annus a postrema Visitatione, nec faciat novitates. *Sac. Cong. Episc. in Lancianen.* 10. *Jun.* 1629. *& Pampilonen.* 3. *Februar. eodem anno in Materan.* 10. *Dec.* 1604. cum famulatu, & comitatu solito a Conc. Trid. *sess.* 21. *c.* 3. *de reform.* præscripto. *Sacr. Congreg. Conc. in Limana* 10. *Maii* 1629.

12 Item potest Diœcesanam Synodum congregare, elapso anno ab altera Synodo ultimo celebrata. Sic decisum fuisse a *Sac. Cong. Conc.* referunt Garcias *de Benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 8. Card. Petra *tom.* 5. *comment. ad constitut.* 4. *Callisti III. sect.* 1, *num.* 113. & alii plures. Vide verb. *Synodus num.* 11.

13 Et eo tempore, quo Synodum celebrat, potest eligere examinatores Synodales, extra vero illam non potest, sed uti debet electis antea. *Sacra Congreg. Episcop. in Neapolitana* 12. *Jan.* 1604.

14 Item concursum ad parochiales vacantes, tempore sedis vacantis facere potest, ut poterat Episcopus servata forma Concil. Trident. *sess.* 23. *cap.* 18. *de reform.* magis idoneum eligere, & approbationem ad Sanctiss. Dominum, ejusque Eminentiss. Datarium mittere pro confirmatione electionis. *Sacra Congregat. Episc. in Ravennaten.* 3. *Februarii* 1604.

15 Potest executioni demandare litteras Episcopo per Sacram Congregationem directas, & ab illo non executas. *Sacr. Congreg. Episc. & regul. die* 10. *Apr.* 1615.

16 Vicarius capitularis potest absolvere a censuris, & dispensare in irregularitatibus ex delictis occultis Sedi Apostolicæ reservatis provenientibus, in quibus est id concessum Episcopis a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. Sic *Sacra Congregat. Concil.* 3. *Dec.* 1632. apud Barbosam *de Canonicis, & dignitatibus cap.* 42. *num.* 62. *in fine, & in Summa Apostolic. dec. collectan.* 717. *num.* 5. & Pellegrinum *loc. cit. subsection.* 2. *num.* 22.

17 Item potest Vicarios idoneos parochialibus vacantibus deputare, donec de rectore provisum sit, & proponere edicta ad concursum. *Sac. Congregat. Concil.* apud Aldan. *in compendio canonic. resolut. lib.* 1. *tit.* 43. *num.* 46. & Barbos. *in Summa loc. cit. cit. num.* 25. Vide *supra num.* 14.

18 Item potest sibi substituere Vicarium ad modicum tempus propter ejus absentiam, vel infirmitatem; Hoc enim spectat ad ipsum, & non ad capitulum. *Sacr. Congreg. Concil.* apud Pellegrin. *loc. cit. num.* 26. & apud Barbosam *in Summa loco citat. numer.* 9. Vide verb. *Capitulum articul.* 3. *num.* 64.

Item potest sine Adjunctis procedere, si Episcopus, dum vivebat, auctoritatem habebat procedendi sine illis; Si vero Episcopus hoc privilegio non gaudebat, ita nec Vicarius Capitularis. *Sacr. Congregat. Conc.* apud Barbos. *in Sum. l. c. n.* 7. Garciam *de Benefic. part.* 5. *cap.* 7. *num.* 32. & Pellegrin. *loc. citat. n.* 27. 19

Item potest cognoscere causas Matrimoniales. *S. Cong. Conc.* 30. *Maii* 1601. 20

Item potest visitare Moniales non exemptas, exemptas vero non potest; Barbos. *l.* 1. *Juris Eccl. univers. c.* 32. *n.* 71. Garcias *l. c. c.* 7. *n.* 45. Pellegrin. *l. c. nu.* 23. & alii passim. 21

Moniales tamen exemptas potest visitare in iis, in quibus datur Episcopis facultas perpetua visitandi tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis. Talis enim delegatio cum sit facta Episcopis in perpetuum, est pars Jusisdictionis ordinariæ, & sic transit ad Vicarios Capitulares; Barbosa *de Canonic. & Dignitatibus cap.* 42. *n.* 107. *& lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 32. *n.* 31. *in fine*, Molina *de Justitia tract.* 5. *disp.* 11. *n.* 8. *l. c. nu.* 24. & alii passim. 22

Vicarius Capitularis potest conferre illa Beneficia, quorum collatio spectabat ad Episcopum per devolutionem ob negligentiam inferioris. Abbas *in c.* 2. 1. *Ne Sede vacante*, Quaranta *in Summa Bullar. q.* 10. Pellegrin. *loco citato n.* 30. & alii. 23

Item potest in Beneficiorum permutationibus auctoritatem interponere, & consensum præstare, quando collatio partim spectat ad capitulum, & partim ad Episcopum; non autem in aliis casibus. Garcias *de Beneficiis part.* 11. *cap.* 4. *a num.* 75. Barbosa *libr.* 1. *Jur. Ecclesiastic. cap.* 32. *num.* 97. Quaranta *loco citat. qu.* 10. Diana *part.* 8. *tract.* 5. *resol.* 19. Pellegrin. *loco citat. num.* 31. & alii. 24

Item potest unire Beneficia in omnibus casibus, in quibus potest Episcopus; Dummodo nihil præjudicetur Juri Episcopali, Garcias *de benefic. par.* 12. *cap.* 2. *n.* 67. *&* 68. Zerola *prax. Episcop. par.* 1. *verb. Unio* §. 11. *& par.* 2. *verb. capitulum* §. 4. Quaranta *loco cit. q.* 9. *vers. Quæ conclusio*, Pellegrin. *loc. cit. n.* 32. & alii. 25

Item potest commendare Ecclesias ad tempus donec provideantur. Barbosa *cit. lib.* 1. *cap.* 32. *nu.* 94. Molina *de Iustitia, tract.* 3. *disp.* 11. *n.* 11. *vers. Licet*, Zerola *loc. cit. part.* 1. *verb. capitulum* §. *Ad quintum*, Rebuff. *in praxi Benefic. cit. de devolut. nu.* 77. *&* 80. Pellegrin. *loco cit. n.* 34. & alii. 26

Item potest dare licentiam ædificandi Ecclesiam, & ut acquiratur Juspatronatus. Pellegrin. *loc. cit. nu.* 35. Lambertin. *de Iure patronat. lib.* 1. *p.* 1. *q.* 5. *ar.* 9. Pavinus *de potestat. capit. Sede vacante part.* 5. *qu.* 1. *n.* 5. Barbosa *de Offic. & potest. Episcopi part.* 3. *allegat.* 70. *n.* 32. Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 9. *n.* 79. & alii. 27

Item potest dispensare cum illegitimis etiam ex damnato coitu ad Minores Ordines, & ad Beneficium simplex cum causa. Barbos. *lib.* 1. *Juris Eccl. cap.* 32. *n.* 81. *& part.* 2. *de Offic. & potest. Episcop. al-* 28

legat. 45. *num.* 25. Quaranta *in summa Bullar. verb. capitulum Sede vacante q. 9. vers. Secundo quæro*; Navarr. *consil.* 31. quod incipit: *An capitulum*, *de temporibus Ordinat. in antiq. & consil.* 7. *de filiis Presbyter. in novis*, & alii.

29 Item potest suspendere, excommunicare, interdicere, privare, & absolvere, *cap. His quæ in fine*, *de Majorit. & Obedient. cap. Unic. eod. in* 6. Pellegrin. *loco cit. n.* 40. Rebuff. *loco cit. tit. de devolut. nu.* 63. & alii apud Dianam *part.* 8. *tract.* 4. *resol.* 11. Vide *supra n.*16. ubi fuit conclusum, posse Vicarium capitularem absolvere ab omnibus censuris, & dispensare in omnibus Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, a quibus potest Episcopus vigore facultatis Concil. Tridentini *sess.*24. *cap.* 6. *de reform.*

30 Unde potest Monitoria ad finem revelationis concedere, quia est actus Iurisdictionis necessariæ, ut est excommunicationis promulgandæ facultas. Sic declaravit *Sac. Cong. Concilii* 26. *Octobris* 1590. apud Pellegrin. *loc. cit. num.* 56. & tenent Doctores communiter.

31 Item potest gratiam facere subditis, ipsisque remittere pœnas per Episcopum mortuum impositas, cum hoc sit de Iurisdictione ordinaria, Riccius *to.* 1. *prax. Fori Ecclesiastic. resolut.* 302. Novarius *in Summa Bullar. tit. de capitul. Sede vacante num.* 12. Marcell. Vulp. *in Prax. Eccles. cap.* 44. *num.* 17. Pellegrin. *loco citato nu.* 64. Alii tamen apud ipsum *loc. cit. num.* 64. sentiunt contrarium. Unde vide verb. *Pœna art.* 1. *num.* 64. ubi affertur decretum S. Cong. Concil. & tene sicut ibi.

32 Item dispensare potest in interstitiis, sicuti potest Episcopus, virtute Concilii Trid. *sess.* 23. *de reform. cap.* 11. 13. 14. ex causis ibi expressis. Sic declarasse *Sacram Congregationem Concilii* testantur Marcell. Vulp. *loco cit. cap.* 44. *num.* 27. Pellegrin. *loco citato num.* 47. & alii. Vide verb. *Interstitia n.* 12.

33 Item potest statuta facere, quæ totam Diœcesim obligent etiam tempore Episcoporum Successorum, donec revocentur. Pavinus *de Potestate capitul. Sede vacante part.* 1. *q.* 6. Marcell. Vulp. *cit. cap.* 44. *n.* 16. Zerola *loc. cit. verb. capitulum* §. 15. Quaranta *l. c. vers. Quæro secundo*, Pellegrin. *loco cit. nu.* 42. & alii.

34 Potest compellere Religiosos, qui fuerunt executores Testamentarii, ad reddendas rationes administrationis. Pavinus *loco cit. qu.* 7. *num.* 6. Azorius *Institut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 39. *sub q.* 6. Barbosa *part.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 82. *num.* 25. Pellegrin. *loco cit. n.* 44. & alii.

35 Item potest exigere rationes ab administratoribus piorum locorum; Quaranta *loco cit. vers. Septimo*, Pellegrin. *loco cit. n.* 45. Zerola *loco cit. part.* 2. *verb. capitulum* §. 9. & alii passim.

36 Item potest approbare confessarios pro Sacramentalibus confessionibus excipiendis. *Communis.*

37 Item potest Matrimonio celebrando assistere, & alteri Secerdoti assistendi licentiam concedere. *Communis.*

38 Item potest licentiam concedere, ut Novitii per duos menses ante Professionem possint disponere de suis bonis, & donationem, vel cessionem facere cuicumque voluerint secundum formam concilii Tridentini *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 16. *Communis.*

Tandem Vicarius capitularis potest exercere omnem Jurisdictionem competentem Episcopo de Jure communi ordinario, non autem de Jure speciali, sive delegato; Succedit enim vice capituli in totam Jurisdiccionem Episcopi, & potest omnia facere, quæ sunt Jurisdictionis ordinariæ, nisi expresse prohibita reperiantur, *cap. His quæ* 11. *cap. Cum olim* 14. *de Majoritat. & Obedient. cap. Unic. eod. in* 6. *cap. Ad abolendam*, *de Hæreticis cap. Penultim. & cap. Ultim. de supplenda negligentia Prælator.* cum similibus. Et sic tenent Doctores passim. 39

An autem Vicarius capitularis possit totam dictam Jurisdictionem exercere etiam in illis casibus, in quibus Vicarius Episcopi non posset sine speciali mandato: seu an totam prædictam Jurisdictionem Episcopi transeuntem Sede vacante in capitulum possit Vicarius capitularis exercere sine speciali mandato ipsius capituli, etiam in his, quæ speciale mandatum requirunt? Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam tenent Guttierez *Canonic. qu. lib.* 1. *cap.* 11. *n.* 10. *vers. Id quod hodie*, Genuens. *in praxi Archiepiscop. Neapolitan. cap.* 86. *n.* 5. Molina *de Justitia tract.* 5. *disp.* 11. *num.* 4. Nicolaus Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 7. *n.* 28. Diana *part.* 6. *tract.* 7. *resol.* 41. *in princip. vers. Secundo videtur.* Et ratio est, quia cum Concil. Trid. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 16. arctet capitulum ad eligendum infra octo dies Vicarium, qui totam Jurisdictionem exerceat, non videtur necessaria alia specialis commissio, & impartitio specialis mandati; Maxime quia per declarationes Sacræ congregationis capitulum post electionem Vicarii nullam exercere potest Jurisdictionem, cum post electionem tota Jurisdictio Episcopalis transeat in Vicarium capitularem privative quo ad capitulum, non cumulative. *Sacr. Cong. Episcop. in Hydruntina* 1. *Octobris* 1655. *& in alia Neritonen.* 17. *Septemb. ejusdem anni.* Et Jurisdictio Vicarii capitularis eadem sit in his, quæ sunt Juris communis, quæ fuit Episcopi, *Sac. Congr. Episcop. in Reatina* 21. *Novemb.* 1603. Negativam autem sententiam, nempe non posse Vicarium capitularem facere omnia ea, quæ speciale mandatum requirunt, si illud non habeat, nec veniunt vigore Mandati generalis; seu in Vicarium capitularem non transire ea, quæ requirunt speciale mandatum, docent Pellegrinus *loco cit. subsection.* 2. *n.* 67. & alii apud ipsum, Barbosa *in Summa collectan.* 747. *num.* 13. ubi ex Decreto *Sacr. Congr. Concilii* dicit, quod Vicarius capitularis deputatus cum generali commissione, non habet facultatem faciendi illa, quæ indigent speciali delegatione, Fagnanus *in cap. A nobis* 21. *num.* 49. *de sententia excommunicat.* dicens sic sæpius respondisse Sacram congregationem concilii Piasec. *in praxi Episcop. part.* 2. *cap.* 1. *n.*18. referens sic declarasse *Sacram Congregationem Concilii die* 5. *decembr.* 1632. *in una Camenecen.* in qua dubitatum fuerat pro parte dicti Episcopi Camenecen. *An facultas competens Episcopis vigore concilii Tridentini cap.* 5. *sess.* 24. *de reform. transferatur in Vicarium capitularem Sede vacante?* Et *Sac. Cong. Cardinal. Concilii Tridentini Interpretum inhærendo* 40

decla-

declarationibus alias factis respondit eam facultatem transferri in Vicarium capitularem Sede Episcopali vacante; Dummodo talis facultas specialiter per capitulum eidem Vicario tributa fuerit. Et ita etiam tenuit Rota in *Maurianensi Pensionis 25. Junii 1626. coram D. Pircvano in fine*, & *in Burgen. canonicatus coram D. Gypsio Addit. ad Garciam de Benef. part. 5. cap. 7. num. 10. vers. Sed postea.* Et ratio est, quia concilium Tridentinum nihil disposuit de hoc, sed solum arctavit capitulum ad constituendum Vicarium infra octo dies, & nihil aliud sancivit; Unde casus omissus remanet in dispositione Juris communis, quando Lex nova nihil disponit; Ante autem concilium Tridentinum in Vicarium capitularem non transibat major potestas, quam in Vicarium Episcopi, ut tradunt Pavinus *de potestate capituli Sede vacante q. 10. 2. part. nu. 17.* Mandos. *in Regul. 24. Cancellar. q. 6. n. 10.* Sbroz *de Vicar. Episcop. lib. 2. q. 4. n. 5.* Quaranta *in Summa Bullar. Verb. capitulum Sede Vacante q. 2. n. 15. vers. circa quam commissionem*: ergo ut concludit Pellegrin. *loco cit. num. 47.* cessat omnis dubietas, cum etiam accedant prædictæ declarationes Sacræ congregationis concilii, & Rotæ Romanæ decisiones; Unde nisi praxis sit in contrarium, non est ab hac opinione recedendum, in praxi autem servari, quod quotiescumque eligitur Vicarius capitularis, a capitulo detur illi omnis facultas, quam capitulum habere, & dare potest, etiam in his, quæ speciale mandatum requirunt, fatentur non pauci; adeoque in hoc servanda est praxis, & legitima consuetudo cujusque Diœcesis ac Provinciæ, *arg. c. Cum tanto 11. de consuetudine.* Vide verb. *Jurisdictio num. 18.* ubi conclusum fuit, Jurisdictionem Vicarii capitularis esse ordinariam.

41 Non potest Vicarius capitularis infra annum a die vacationis Sedis Episcopalis concedere Dimissorias ad Ordines non arctatis, textu expresso in concilio Trident. *sess. 7. cap. 10. de reform.*

42 Immo neque potest infra dictum annum Dimissorias concedere non arctatis ad primam Tonsuram. Barbosa *ad concil. Trid. cit. sess. 7. cap. 10. n. 2.* Quaranta *loco cit. verb. Capitulum Sede vacante vers. Decimo quæro*; Garcias *de Beneficiis p. 5. c. 7. n. 95.* Moneta *de commutat. ult. volunt. c. 10. n. 173.* Riccius *decis. 175. n. 2. part. 4.* Card. de Luca *supra concil. discurs. 31. num. 32.* Ventriglia *in praxi part. 2. adnot. 15. §. 1. n. 32.* Pellegrin. *loc. cit. subsection. 3. n. 4.* Majol. *de Irregular. lib. 4. c. 2. n. 3.* Monac. *tom. 3. tit. 2. formul. 3. n. 3. seq.* ubi recedendo a contraria sententia quam tenuerat *t. 1. tit. 1. formul. 2. n. 23.* solide probat hanc nostram sententiam, & sic te-

43 nent plures alii. Potest tamen dimissorias ad primam Tonsuram concedere iis, qui sunt præsentati a Patronis Laicis ad Beneficia Jurispatronatus ipsorum, ut sic illa obtinere valeant, qui tales præsentati ad dicta Beneficia dicuntur arctati, ut declaravit *Sac. Cong. Concilii in Squillacen. 3. Januarii 1694.* & tenent supracitati Doctores, & alii passim.

44 Neque potest Vicarius capitularis infra dictum annum concedere Dimissorias ad Ordines, etiamsi capitulum habeat Territorium distinctum, & exemptum, & pacifice possideat ab immemorabili, & in eo Jurisdictionem ordinariam habeat. Riccius *in Decis. Curiæ Episcopal. decis. 184. part. 4.* Quaranta *loco cit. vers. Decimo quæro*, Barbos. *supra concil. cit. sess. 7. cap. 10. num. 14.* Pelleg. *loco cit. num. 6.* & alii.

Vicarius capitularis concedens infra dictum annum 45
Dimissorias non arctatis incidit in pœnam Interdicti, juxta dispositionem Concilii Trid. *cit. sess. 7. cap. 10.* & non in pœnam Suspensionis per annum juxta *cap. 10. sess. 23.* Barbosa *supra concil. cit. sect. 7. cap. 10. n. 18.* Molina *de Justitia tract. 5. disp. 11. num. 4.* Francisc. Leo in *Thesauro Fori Eccles. part. 3. cap. 8. num. 48.* & alii. Ita quod non prohibeatur concedere alias Dimissorias. Rota *in Burgensi Canonicatus 17. Octobris, & 28. Novembris 1586. coram Gypsio.*

Et dicta pœna incurritur a Vicario capitulari, 46
quamvis is, cui concessit Dimissoriam, usus non fuerit; quia actus jam fuit consummatus quo ad Vicarium concedentem, cum per ipsum non steterit: sic decisum fuisse *a Sacr. Congr. Concilii* referunt Garcias *de Benefic. part. 5. cap. 7. num. 92. in addition.* Barbosa *supra Concil. cit. sess. 7. cap. 10. n. 19.* Marchin. *de Sacrament. Ordinis tract. 1. part. 6. cap. 3. n. 15.* Pellegrin. *loco cit. n. 4.*

Sic ordinati cum Dimissoriis Vicarii capitularis 47
infra annum a die vacationis Sedis Episcopalis, si in Minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio Clericali præsertim in criminalibus gaudent; Et si in Majoribus, remanent suspensi ab Executione Ordinum ad beneplacitum futuri Episcopi, textu expresso *in cit. sess. 7. cap. 10. n. 20. Barb. l. 1. Juris Ecclesiastic. Univers. cap. 32. n. 131.* ubi ex Marchin. *cit. part. 6. cap. 3. num. 13.* subdit dictam pœnam privationis privilegii Clericalis hodie non incurri, nisi post Judiciis declarationem, juxta constitutionem SS. D. N. Urbani VIII. contra male promotos.

Non posse Vicarium capitularem infra annum di- 48
ctæ vacationis concedere licentiam Episcopo externo commoranti in Diœcesi, ut ordinet Regulares etiam prævio examine per ipsum Vicarium facto, tenent Barbosa *supra Concil. cit. sess. 7. cap. 10. num. 3. & tractat. de Canonicis, & dignitatib. cap. 42. nu. 121. & lib. 1. Juris Eccles. cap. 32. num. 121.* Raguc. *de voce canon. part. 39. num. 4.* At rectius contrarium docent Navarr. *consil. 27. de Temporibus Ordinat.* Quaranta *loco cit. verb. capitulum Sede vacante q. 11.* Genuens. *in prax. Archiepiscop. Neapolitan. c. 87. n. 33.* Piasec. *in Prax. Episcop. part. 1. cap. 1. num. 13.* & alii.

Licet non possit nunc Vicarius capitularis Di- 49
missorias ad Ordines concedere infra annum non arctatis, ex nova dispositione Concilii Trid. *sess. 7. cap. 10. & sess. 23. cap. 10. de reform.* Poterat tamen ante Concilium de Jure communi illas concedere indistincte arctatis, & non arctatis, *cap. Cum nullus 3. de temporibus Ordinat. in 6.*

Dimissoriæ a Vicario capitulari, sive post an- 50
num, sive intra annum a die vacationis in casu permisso rite, & recte concessæ non expirant per ingressum novi Episcopi, quia gratia semel obtenta, non expirat morte concedentis, *cap. Si super gratia 9. de Officio Delegati in 6. cap. Si cui 36. de præbena. in 6.* Et sic tenent passim Doctores recte notantes, quod licet de Jure tales Dimissoriæ non

expirent, potest tamen novus Episcopus illas per Edictum revocare, sicuti & omnes alias ab Episcopo prædecessore concessas similiter annullare.

51 Quamvis Vicarius capitularis nequeat infra dictum annum Dimissorias ad Ordines concedere non arctatis, potest tamen expedire intra dictum annum illas Dimissorias, quas Episcopus defunctus nominatim concesserat ante obitum, & morte præveniente non expedierat. *Sacra Congr. Concilii in Mexicana Litterarum Dimissorialium* 24. *Aprilis*
52 1700. apud Monacell. *tom.* 1. *titul.* 4. *formul.* 5. *n.* 2. Talis enim concessio Dimissorialium est gratia, quæ non expirat morte concedentis per Jura adducta *num. antecedenti*.

53 Vicarius capitularis non potest concedere Indulgentias. Card. Petra *tom.* 3. *commentar. ad constitut.* 16. *Alexandri IV. n.* 28. ubi dicit, quod in hanc sententiam videtur fuisse *Sacr. Cong. Conc. sub die* 13. *Novembris* 1688. ibi: *Dubium Indulgentiarum. Quæritur. An Vicarius capitularis, Sede Episcopali vacante, facultatem habeat concedendi Indulgentias, quas ceteroquin concedere potest Episcopus vivens? Sacra Congr.* Respondit; *Vicarius se abstineat*. Et sic tenent Archidiaconus *in cap.* 1. *de Pœnit. & remissionibus in* 6. Cardinal. *in cap. Accedentibus* 12. *de excessibus Prælator.* Fagnan. *ibid. n.* 17. Sotus *in* 4. *dist.* 21. *q.* 1. *art.* 4. Lavorius *de indulgentiis part.* 2. *cap.* 11. *n.* 52. Pax Jordan. *tom.* 1. *lib.* 5. *tit.* 16. *n.* 27. Bonacina *tom.* 1. *disp.* 6. *de Indulgent. q.* 1. *punct.* 3. *n.* 23. Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 3. *tom. n.* 64. ubi dicit, quod posset Vicarius capituli accusari tempore Sedis vacantis ipsum concessisse Indulgentias, quas Episcopus vivens concedere consuevit; nam talem potestatem Vicarium Sedis vacantis non habere constat ex declaratione *Sacr. Cong. Conc.* 13. *Novembris* 1688. quæ dubio proposito respondit: *Abstineat*. Barbosa *part.* 3. *de Offic. & potestat. Episcopi allegat.* 88. *num.* 21. cum Navarr. Selu. Cordub. Ledesma, Torreblanca, Henriq. Suarez, Reginald. Sanctarell. Rhedo, & aliis, contra Silvestrum, Lazarium, Zerolam, Aloysium Riccium, Azorium, & alios, & etiam contra ipsum Barbosam *lib.* 1. *Juris Ecclesiastic. cap.* 32. *n.* 91. *& tractat. de Canonicis, & Dignitatibus cap.* 42. *num.* 91. Et ratio nostra est, quia licet concedere Indulgentias sit actus Iurisdictionis, est tamen actus reservatus Dignitati Episcopali, cum sit de Majoribus; *cap. Accedentibus* 12. *de excessibus Prælatorum*; ubi Fagnan. *nu.* 17. cum pluribus ibi citatis, adeo ut etiam Auctores contrarii fateantur tutius esse, quod capitulum, seu Vicarius committat alicui Episcopo, ut indulgentias concedat nomine ipsius capituli.

54 Vicarius capitularis, Sede vacante nequit quidpiam innovare in præjudicium Ecclesiæ; aut Episcopi. *Communis*, textu expresso *in c. Novit ille* 1. *Ne sede vacante*.

55 Neque potest consumere, aut aliquo modo in proprios, vel alieno usus convertere bona; Sede vacante, Ecclesiæ relicta, aut eo tempore collecta; Et si secus fecerit, tam ipse, quam quilibet alius id faciens, remanet suspensus ab Officio, & beneficio, non obstantibus quibuscumque privilegiis, statutis, consuetudinibus, textu expresso *in cap. Quia sæpe* 40. *de election. in* 6.

Neque potest conferre Beneficia spectantia ad solam collationem Episcopi, textu expresso *in cap. Illa* 2. *Ne Sede vacante*. 56

Et hoc etiamsi collatio spectaret ad Episcopum cum consensu, vel consilio capituli, quia adhuc capitulum, Sede vacante, conferre non potest, *c. Unico §. cum vero, Ne Sede vacante in* 6. 57

Potest tamen conferre beneficia illa, quorum collatio spectat ad Episcopum, & capitulum simul, textu expresso *in cap. Unico §. Ne Sede Vacante in* 6. 58

Neque potest supprimere beneficium, & unire capitulo. Sic declarasse *Sac. Congreg. Concilii super cap.* 15. *de reformat. sess.* 24. refert Pellegrinus *loc. cit. subsect.* 3. *num.* 21. 59

Neque potest donationem Jurispatronatus confirmare, nam in illa debet necessario intervenire Episcopi consensus. Rota apud Farinac. *dec.* 257. *num.* 1. *part.* 2. *recent. decis.* 576. *p.* 1. *recent.* Gratian. *discept. forens. cap.* 303. *num.* 10. *cum seq.* Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 1. *part.* 2. *q.* 1. *art.* 2. *n.* 3. *& art.* 4. *per tot.* Pellegrin. *loc. cit. n.* 22. & alii. 60

Neque potest substituere novos examinatores in locum examinatorum absentium, aut defunctorum; sed curare debet, ut elapso anno alii in locum demortuorum eligantur in Synodo, alioquin pro legitimis non habebuntur, qui supererunt. *Sacr. Congreg. Conc.* apud Garciam *de benefic. in addit. part.* 5. *c.* 2. *num.* 78. & Barbosa *in Summa Apostol. decis. collectan.* 717. *num.* 14. & Pellegrinum *loco citat. num.* 24. 61

Neque potest exequi commissiones Apostolicas in *forma dignum*, & alias directas Episcopo, vel ejus Vicario generali intuitu officii, vel sub nomine dignitatis; *Sacr. Congreg. Concil.* 2. *Aug.* 1631. apud Barbos. *loc. cit. num.* 11. 62

Neque potest expedire dispensationes matrimoniales directas Episcopo, & ejus Vicario generali. *Sacr. Congreg. Concilii* 24. *Maii* 1721. apud Barbos. *loc. cit. num.* 12. 63

Neque potest cognoscere causas confugientium ad Ecclesiam, vel ab illa extractorum. *Sac. Congreg. Immunit.* 15. *Februarii* 1633. apud Barbosam *loc. cit. num.* 15. 64

Neque prohibere potest, ne quis, sede vacante, promoveatur ad ordines. *Sacr. Congreg. Episcop. in Siracusana* 13. *Martii* 1604. 65

Neque potest licentiam concedere erigendi nova Monasteria, & Conventus. *Sacr. Congreg. Episc.* 19. *Februar.* 1633. 66

Neque potest suspendere, & iterum examinare confessarios regulares ab Episcopo defuncto examinatos, & simpliciter approbatos absque præfixione temporis, vel ad tempus nondum elapsum, propter privilegium, quod habent a Clemente IV. ut sæpius declaravit *Sacra Congr. Conc.* Pellegrin. *loco cit. num.* 31. & alii passim. Vide verb. *Approbatio art.* 1. *a num.* 54. *ad* 58. ubi affertur dictum privilegium, & dantur citata decreta. 67

Neque potest, neque debet expedire causas, quæ patiuntur dilationem, imminente provisione Ecclesiæ, nisi fuerint sibi specialiter delegatæ, sed relinquere expeditionem novo Episcopo. Sic declaravit *Sacr. Congreg. Episcopor. in Neapolitana* 17. *Maii* 68

Maii 1594. *& in Narnien.* 15. *Maii* 1601. *&* 21. *Maii ejusdem anni*. Sic pariter debet tali tempore imminentiæ novi Episcopi abstinere a dandis dimissoriis, seu testimonialibus ad ordines. *S.Cong. Episcopor. in Brixien.* 20. *Novembris* 1654.

69 Adducitur novissima resolutio Sacræ Congregationis Concilii quoad aliqua dubia de Vicario capitulari in ipsa proposita, ut sequitur.

I. An Vicario capitulari Turritano liceat procedere in causis canonicorum Ecclesiæ Metropolitanæ, tam in communi, quam in particulari, non obstante illius suspicione, seu recusatione per eosdem canonicos, seu capitulum allegata in casu &c.

II. An competat capitulo metropolitano Turritano facultas recipiendi recusationes Vicarii capitularis per Diœcesanos Turritanos propositas, seu proponendas, & respective deputandi arbitros pro admittendis, seu rejiciendis causis earumdem recusationum in casu.

III. An præfato capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ licitum fuerit recipere suspiciones, seu recusationes ejusdem Vicarii coram ipso propositas per Rev. D. Antonium Murgiam rectorem Ecclesiæ Parochialis de Ossi; & Rev. P. Antonium Franciscum Serram Plebanum Ecclesiæ Parochialis de Osilo in casu &c.

IV. An censuræ relaxatæ per eumdem d. Vicarium capitularem adversus Archipresbyterum, Decanum, & canonicum antiquiorem prædictæ Ecclesiæ, sustineantur in casu &c.

Sac. Cong. Conc. in Turritana 16. *Decembr.* 1724. Respondit.

Ad I. Affirmative. Ad II. & III. Affirmative. Ad IV. Negative.

Et reproposita causa sub dubio. *An, & in qua parte sit standum, vel recedendum a decisis* 15. *Decembris* 1724. *Ead. Sac. Cong. die* 13. *Januarii* 1725. Respondit, *Ad I. & II. in decisis. Ad III. recedendum a decisis. Ad IV. in decisis.*

70 Vicarius capitularis, sede vacante, tueri debet jura Ecclesiæ pro exemptione fructuum spectantium ad mensam Episcopalem. *Sacra Congregat. Immunitat. in Liparitana* 8. *Junii* 1626. *lib.* 1. *Decr. Paul. pag.* 2.

71 Potest, & debet procedere pro defensione immunitatis, & jurisdictionis Ecclesiasticæ. *Sac. Congreg. Immunit. in Regien.* 8. *April.* 1642. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 173. *in Mediolanen.* 27. *Aprilis* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 124.

72 Non habet tamen facultatem, quam habet Episcopus in casibus bullæ Gregorii XIV. super immunitate, ideoque cognitio spectat ad Episcopum viciniorem. *Sacra Congregat. Immunit. in Vercellen.* 9. *Novembr.* 1650. *lib.* 4. *Decret. Paulucc. pag.* 125.

73 Vicarius capitularis non habet facultatem, quæ competit Episcopo quo ad casus bullæ Greg. Unde jubetur restituere Ecclesiæ reum homicidii prætensi exceptuati a se extractum, & datur ei facultas denuo extrahendi ad formam bullæ, & subjungitur, ut denuo conficiat processum, ac transmittat. *Sacra Congreg. Immun. in Calaritana* 30. *Septemb.* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 178.

74 Nec potest cognoscere super extractione, & violatione immunitatis Ecclesiasticæ, sed hoc spectat ad Episcopum viciniorem. *Sacr. Congreg. Immunit. in Regien.* 19. *Novembr.* 1641. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 161.

Et in prædictis delinquens jubetur accedere ad Urbem. *Sacra Congregat. Immunitat. in una S. Severini* 29. *Aprilis* 1704. *lib.* 3. *Decretor. Vallemani pag.* 577. 75

Etiam jubetur restituere reum prætensi homicidii exceptuati, quem extraxerat vigore litterarum ejectionis. *Sacra Congreg. Immunit. in Firmana* 10. *Maii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 45. 76

Vicario capitulari non licet dare licentiam visitandi loca immunia. *Sacr. Congreg. Immunitat. in Bobien.* 2. *Martii* 1700. *lib.* 2. *Decretor. Valleman. pag.* 275. 77

Quare Vicarius capitularis monetur quia dederit curiæ laicæ licentiam exhumandi cadaver e loco immuni pro facienda recognitione. *Sac. Congregat. Immun. in Spoletana* 11. *Maii* 1683. *lib.* 3. *Decretor. Alt. pag.* 176. 78

Cum Vicarius capitularis, & Pro-Vicarius ordinaverint extractionem prætensi rei assassinii, qui postea per d. Vicarium capitularem prævia declaratione, quod deberet frui immunitate Ecclesiastica, traditus fuerat curiæ sæculari, a qua damnatur in pœnam ultimi supplicii; Sac. Congreg. censuit tam Vicarium, quam Pro-Vicarium, & alios cooperatores esse incursos in censuras, & concedi facultatem Episcopo absolvendi omnes coram capitulo in forma consueta, facta Ecclesiæ læsæ competenti eleemosyna arbitrio Episcopi, & inhabilitatis ab officio Vicariatus, & Pro-Vicariatus arbitrio Sac. Congreg., nec non monitis de irregularitate incursa. *Sacr. Congr. Immunit. in Mantuana* 18. *Martii* 1689. *lib. Decret. Mart. pag.* 62. 79

Vicarius capitularis, qui cum curia laica perquisivit, & extraxit confugitos ab Ecclesia, non solum non est executus suas partes hujusmodi violationes impediendo, sed etiam animum dedit violatoribus, vocatur ad Urbem, & agitur cum Secretario Sacr. Congreg. Episc. pro provisione alterius Vicarii. *Sacra Congreg. Immun. in Acerren.* 31. *Julii* 1674. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 974. 80

Vicarius capitularis extrahere faciens ab Ecclesia cursorem curiæ Archiepiscopalis, mandet restitui, & acriter moneatur, reficiat carcerato damna passa, & consulat conscientiæ suæ. *Sacr. Congregat. Immunit. in Salernitana* 22. *Januarii* 1692. *lib. Decret. Grim. pag.* 80. 81

Idem Vicarius absolvens censuratum talem a se declaratum ob violatam immunitatem, reintegret censuras, & consulat conscientiæ suæ. *Sac. Congreg. Immun. in Squillacen.* 9. *Maii* 1676. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 1243. 82

Injungitur Vicario capitulari, ut declaret absolutionem a se datam esse nullam, & agitur cum Secretario Sac. Congreg. Episc. ut deputet alium Vicarium. *Sacr. Congreg. Immun. in Aquilana* 14. *Novembr.* 1644. *lib. Decret. Rocci pag.* 434. 83

Cum facultate tamen Sacræ Congreg. potest absolvere a censuris ob violatam immunitatem. *Sac. Congreg. Immun. in Vercellen.* 30. *Julii* 1695. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 206. 84

Non

85 Non debet impedire confugium. *Sac. Congregat. Immun. in Terracinen.* 18. *Novemb.* 1664. *lib. Decret. Rocci pag.* 599.

86 Aliquando jubetur restituere pecuniam sibi erogatam pro excarceratione Sacerdotis. *Sac. Congreg. Immun. in Oritana* 22. *Aprilis* 1698. *lib.* 2. *Decretor. Vallem. pag.* 149.

87 Aliquando ei injungitur, ut mandet nulliter extractum restitui, & deinde extrahat ad formam bullæ, conficiat processum, & transmittat. *Sac. Congreg. Immun. in Tropien.* 27. *Januar.* 1665. *lib. Decr. Rocci p.* 117.

88 Vicarius capitularis Acherontiæ contra ordines Sanctissimi, & Sacræ Congreg. obediens litteris regiis de accedendo Neapolim, declaratur suspensus a divinis, privatur Vicariatu, & inhabilitatur ad hujusmodi officia, & ei præcipitur, ut discedat ab Urbe, & decretum præfatum notificatur tam Nuncio, quam capitulo per litteras, quæ ad futuram rei memoriam retineantur in actis nunciaturæ, & curiæ ecclesiasticæ Acherontinæ, & si non justificaverit allatam legitimam excusationem, inhabilitandus est etiam ad beneficia. *Sac. Congr. Immun. in Acherontina* 5. *&* 13. *Julii* 1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 160.

89 Vicarius capitularis, seu capitulum sede vacante non potest conferre beneficia de Jurepatronatus, quando ex lege fundationis conferri debent uni ex consanguineis, affinibus, concivibus, seu personis ex certa familia, loco, seu collegio, quia tunc sicut non potest sede vacante se ingerere in collatione beneficiorum liberæ collationis etiam devoluta, cum collatio beneficiorum in tali casu, etsi jure devoluto, sit semper liberalitas, & gratia, seu gratificatio erga personam arbitrio conferentis eligendam, sicque non necessaria, sed libera, dum potius uni quam alteri beneficium conferre potest, quæ est una ex rationibus, ob quas Vicarius capitularis, seu capitulum sede vacante non potest conferre beneficia ad ordinariam Episcopi collationem spectantia *ex cap. Illas* 2. *Ne Sede vacante*; Ita sequitur, quod data hujusmodi beneficiorum devolutione, collatio ex tali jure non spectat ad Vicarium capitularem, sed ad sedem Apostolicam vigore regulæ secundæ Cancellariæ. Sic Rota *in Cremon. Præpositura* 5. *Apr.* 1683. §. *Hoc posito*, *coram Ursino*, ac ita *in una Calaritana beneficii* fuit in curia iudicatum per binas sententias conformes *de anno* 1687. *a R. P. De Aste*, *&* 1688. *a R. P. D. de Effectibus*, apud Rigant. *tom.* 1. *in regul.* 2. *Cacellariæ* §. 3. *num.* 154. *&* 155. ubi ad id secum adducit Wames *consil.* 260. *num.* 3. Fermosin. *de capitul. sede vacante quæst.* 33. *num.* 5. *& seq.* Lotter. *de re beneficiar. lib.* 2. *quæst.* 1. *num.* 21. Gonzal. *ad regul.* 8. *gloss.* 8. §. 1. *num.* 75. *&* 77. Marchett. *de Vicar. ca-*
90 *pitul. tit.* 32. *num.* 45. *& sequent.* ac alios. Sic etiam quando testator in fundatione beneficii jus illud conferendi relinquit Episcopo pro tempore existenti, cum in tali casu agatur de jure speciali, & accidentali, & non de jure proveniente, vel ab ordinaria Episcopi potestate, vel a juris dispositione, non potest tale jus transire in Vicarium capitularem, ut distinguunt Felin. & cæteri Interpretes, *in cap. Cum olim*, *de majoritat. & obedient.* Roman. *consil.* 506. *num.* 14. Sbroz *de offic. Vicar. lib.* 2. *quæst.* 30. *num.* 3. *& quæst.* 188. *num.* 6. Garcias *de benefic. part.* 5. *cap.* 7. *num.* 39. & alii. Et ad id facit resolutio Sacræ Congreg. Concil. *in Clusin. die* 20. *Mar-*
tii 1756. Hinc beneficii collatio a Vicario capitulari 91
expleta titulum coloratum non tribuit. Rigant. *tom.* 3. *in regul.* 36. *cancellar. num.* 122. ubi ad id varios adducit Doctores, & Rot. *in Segobien. Canonicat.* 11. *April.* 1704. §. *Altera*, *coram Scot.* confirmat. 9. *Maii* 1705. *coram Ansald.*

Vicarius capitularis jurisdictionem Episcopalem 92
ad capitulum devolutam, independenter ab ipso capitulo exercet. Benedict. XIV. *de Synodo Diœces. lib.* 2. *num.* 1. Vide *tom.* 2. verb. *Capitulum art.* 3.
num. 63. *& sequent.* & supra *art.* 1. *num.* 39. Vica- 93
rius capitularis potest sua auctoritate ordinaria conficere processus super fama virtutum & miraculorum Servorum Dei, quos conficere potuisset Epi-
scopus. Idem *ibid. num.* 2. *& de canonizat. San-* 94
ctor. lib. 2. *cap.* 2. *num.* 2. Immo ab ipsamet sede Apostolica ad Vicarium capitularem quandoque diriguntur litteræ remissoriales pro conficiendis processibus Apostolicis super virtutibus, & miraculis tum eorumdem servorum Dei, tum etiam eorum, qui jam in beatorum Album sunt relati. Idem *ibid.*
num. 2. *& cit. lib.* 2. *cap.* 45. *num.* 17. Quamobrem 95
cit. num. 2. ingenue fatetur nondum hactenus percipere potuisse, cur dataria Apostolica dispensationes, quæ ex mente Tridentin. *sess.* 22. *de reformat. cap.* 5. extra curiam committendæ sunt Ordinariis locorum, in quibus degunt illas impetrantes, numquam consueverit committere Vicariis capitularibus, quamvis easdem committere soleat Vicariis generalibus. Plura alia de Vicario capitulari, vide *tom.* 2. *verb. Capitulum art.* 2. & supra, ubi abunde de omnibus, & insuper in d. *tom.* 2. *verb. Con-*
cilium art. 2. *a num.* 7. *ad* 9. Ubi quod Synodus 96
Provincialis non a Vicario capitulari metropolitanæ vacantis, sed ab antiquiori Episcopo suffraganeo est indicenda ex decreto *Sacræ Congregationis Con-*
cilii in Tarraconensi 13. *Maii* 1604. Et quod ab- 97
sente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo
convocanda est Synodus provincialis ab antiquio- 98
re Episcopo ex suffraganeis, non autem ab Episcopo exempto, quamvis antiquiore, ex decreto *ejusdem congregat. in Burgen. die* 17. *Aprilis* 1649.

Alia de Vicario capitulari, vide verb. *Capitulum*, 99
& verb. *Ordo*.

Vicarius capitularis, loco defuncti Episcopi, in 100
Missa nominari non debet; Benedict. XIV. Consti-
tut. incip. *Ex quo primum* §. 20. Vicarius capitula- 101
ris, in locis missionum, ubi resident Episcopi, a capitulo, vel parochis, juxta veterem consuetudinem, eligi debet statim ab obitu Episcopi; Idem Constitut. incip. *Quam ex sublimi* §. 3. Si vero nullum adsit capitulum, nec parochorum numerus, a quibus electio perficiatur Vicarius generalis defuncti Episcopi, Pontificis auctoritate constituitur Vicarius capitularis; Idem *ibid.* §. 4. Et Doctoratus necessitas tollitur, dummodo alia requisita in eligendo concurrant.

Vicariis capitularibus per regnum Neapolitanum, 102
& Vi-

& Vicariis generalibus ægrotantium prælatorum ejusdem regni quæ cura circa spolia sit commissa, & demandata? Vide supra verb. *Spolia*.

103 Vicariis capitularibus in regno Neapolitano prohibetur concessio litterarum dimissorialium pro prima clericali tonsura aliisque ordinibus, etiamsi annus a die vacationis Ecclesiarum elapsus sit, absque speciali facultate Sac. Congregationis. Clemens XI. *part.* 3. *Bull. Epist.* 2. *&* 3. *Sac. Congreg. Episcop. & regul.*

Additiones ex aliena manu.

104 Num capitulum eligendo Vicarium capitularem possit aliqua reservare a se ipso exercenda? Affirmant Pirhing *ad tit. de offic. Vicar. num.* 78. Pignatell. *consult. canon. tom.* 9. *consult.* 59. *num.* 4. Ventrigl. *in Prax. for. Eccles. tom.* 2. *adnot.* 15. §. 2. *n.* 18. Ragucc. *de Voc. canon. q.* 40. *num.* 14.

105 Tradunt vero auctores hujus affirmativæ sententiæ, quod si reservatio concernat ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, minime repugnat, ut ipsa exerceantur ab ipso capitulo, contra vero si reservata sint illa, quæ spectant ad Jurisdictionem contentiosam, debeant hæc a capitulo alteri delegari.

106 Negativam vero sententiam tenent *Fagnan. in cap. His, quæ num.* 72. *de majorit. & obed. Leuren. de Vicar. tract.* 3. *cap.* 5. *quæst.* 565. *num.* 2.

107 Quod si capitulum haud potest aliqua sibi reservare, Vicarium capitularem eligendo, multo minus potest quidquam ad se avocare postquam jam Vicarium capitularem elegit; *Leuren. ubi supra q.* 567. *num.* 2.

108 Ex his etiam patet vera resolutio ad quæstionem, de qua agit Auctor *num.* 40. an scilicet possit Vicarius capitularis vigore suæ electionis exercere ea quæ speciale mandatum Episcopi requirerent res-
109 pectu Vicarii generalis. Si enim capitulum nil sibi potest reservare eligendo Vicarium capitularem, non est, quod Vicarius capitularis opus habeat ullo speciali mandato, sed ut primum electus est, potest ea etiam exercere, quæ Vicarius generalis nonnisi speciali mandato exercere valet; *Leuren. loco citato qu.* 568. *num.* 2. ubi rationem differentiæ tradit.

Responsio Auctoris.

110 Circa ea, quæ hic adstruuntur, præsertim sub *num.* 108. videantur quæso quæ ego adduxi in hoc *art.* sub *cit. num.* 40. ubi post adductas duas opiniones contrarias cum suis respective rationibus; An possit Vicarius capitularis vigore suæ electionis exercere ea, quæ speciale mandatum Episcopi requirerent respectu Vicarii generalis, conclusi *ibi* in hoc servandum esse praxim, & legitimam consuetudinem cujusque diœcesis, ac provinciæ; cum consuetudo sit optima legum interpres; *L. si de interpretatione* 58. *ff. de legibus*; *& cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*, addendo, videndum esse verb. *Jurisdictio num.* 18. ubi conclusi, Jurisdictionem Vicarii capitularis esse ordinariam: sicque etiam conclusi in verb. *Vicarius generalis art.* 4. *num.* 6.

VICARIUS FORANEUS.

Vicarius foraneus dicitur ille, qui in certa parte Diœcesis extra civitatem sedis Episcopalis, vel in Oppidis per Episcopum constituitur, ut ibi jurisdictionem quamdam exerceat; *cap. Romana* 1. *de Officio ordinarii in* 6. & ibi Glossa verb. *Foraneus*; & alia Glossa *in Clement. Et si principalis* 2. *de rescriptis verb. Foraneo*. Et dicitur *Foraneus*, quia foris, seu extra locum, in quo sedes Episcopalis reperitur, Episcopi vices agit juxta traditam sibi potestatem. Glossa *in citat. cap. Romana* 1. *de officio ordinarii in* 6. *verb. Foraneus*; & alia Glossa *in cit. Clement. Et si principalis* 2. *de Rescriptis in casu verb. Nota*. 1 2

Episcopus tenetur Vicarios Foraneos in Diœcesi constituere, *Concil. Mediolan.* 1. *part.* 2. *tit. de Vicariis Foraneis*, *Sacra Congreg. Episcop. in Trojana* 27. *Martii* 1590. *&* 10. *Martii* 1667. Et ad hoc munus Vicarii foranei eligi, & constitui debent Archipresbyteri, & præpositi locorum, vel alii in dignitate Ecclesiastica constituti; Sin minus eligi debent rectores ecclesiarum parochialium diœcesis, quantum possibile erit. *Concil. Mediolan.* 1. *loco citato*. 3 4

Vicarii foranei amoveri possunt arbitrio Episcopi, quotiescumque voluerit, & puniri possunt, si male se gesserint in officio sibi demandato. *Conc. Mediolan.* 1. *loc. cit.* 5

Jurisdictio Vicariorum foraneorum est omnino limitata, cum concedatur solum pro certa parte diœcesis, & limitatis locis, ac solum pro certis, & limitatis causis civilibus ibidem occurrentibus usque ad certam, & limitatam summam, v. g. quinque scutorum plus minusve, prout libuerit, ne partes pro qualibet levi re cogantur semper se conferre ad civitatem, & comparere coram Vicario generali. *Sac. Congreg. Episc. in Trojanen.* 27. *Martii* 1590. 6

In criminalibus autem non possunt ordinarie se intromittere, nisi informationes capiendo, & formando processum informativum ad effectum illum transmittendi ad Vicarium generalem cum relatione totius facti. *Sacr. Congreg. Episcop. in Motulensi* 9. *Junii* 1592. 7

Potest tamen ab Episcopo eis concedi, ut se intromittant in omnes causas cleri alicujus oppidi, seu sui limitati Vicariatus, tam civiles, quam criminales, & mixtas, exceptis iis, pro quibus pœna corporis afflictiva est imponenda. *Sacr. Congregat. Episcop. in Tarentina pro oppido Martinæ* 7. *Julii* 1567. 8

Ad Vicarium foraneum, & non ad Archipresbyterum, sive curatum, nisi ipso Vicario absente, spectat dare licentiam laborandi die festo, & contravenientes mulctare. *Sacr. Congreg. Episcop. in Cerentina* 2. *Augusti* 1594. *& in Materanen.* 18. *Nov.* 9
1597. Et talis licentia in scriptis concedi debet, & non oretenus. *Ead. Sac. Congr.* 21. *Augusti* 1615. 10

Pœna pro transgressione festorum debet esse moderata; & si fuerit exorbitans, reduci debet ad arbi- 11

bitrium Ordinarii, & reliquum, si fuerit exactum, restitui. *Sacra Congr. Episcop. in Ravennatensi* 16. *Januarii* 1601. *in Bellicastrensi* 1. *Septembr.* 1603. *&*
12 *in Cornetana* 12. *Decembr.* 1624. Neque debet excedere 5. vel 6. Julios in loca pia distribuendos, deducta tertia parte executoribus, licet quis deprehensus fuerit in fragranti post publicatum edictum. *Sac. Congreg. Episc. in Terracinensi* 14. *Dec.* 1595.
13 Et tertiam partem pœnæ, seu mulctæ, quæ a violatoribus festorum exigitur, deberi Vicariis Foraneis, tenet Pellegrinus *part.* 1. *sect.* 7. *de Vicario Foraneo subsection. unica num.* 6. dicens, quod ubique servatur, quod pœnæ prædictæ applicentur vicariis foraneis, & eorum executoribus, & quod sic censuit *Sacr. Congreg. Episcop. in Theanen.* 5. *Februar.* 1591. At hodie attendenda est taxa Innocentiana §. *Le pene, e multe*, ubi statuitur; quod applicentur usui locorum piorum.

14 Vicarius foraneus ratione sui Vicariatus nullam habet præcedentiam in choro, sessionibus, & processionibus, & aliis actibus, & functionibus Ecclesiasticis supra alios parochos, canonicos, & presbyteros ipso antiquiores, & digniores, sed debet ipse Vicarius stare, sedere, & incedere in loco suæ receptionis, & dignitatis, ac si non esset Vicarius foraneus, tam cum cotta, quam sine illa, non obstante quacumque ordinatione Episcopi in contrarium, præterquam in congregationibus, quæ de mandato Episcopi singulis mensibus fiunt, in quibus tamquam Episcopi delegatus præcedere debet omnibus, non tamen in processionibus, missa, & aliis, quæ fiunt ante Congregationem. *Sac. Cong. Rit. in Brundusina* 17. *Novembris* 1600. *in Oritana, & Catan. ead. die, & anno, in Marsicen. Spoletana, & Bononien.* 11. *Aprilis* 1601. *in Regien.* 2. *Martii* 1602. *in Tropien.* 25. *Januarii* 1603. *in Neocastren.* 12. *Aprilis* 1607. *in Comen. Valevatiæ* 19. *Martii* 1611. *in Nucerina* 25. *Junii* 1611. *in Siracusana* 7. *Julii* 1612. *in Hydruntina Soleti* 2. *Martii* 1613. *in Mediolanen. Cerbettæ* 3. *Decembris* 1616. *in Campana terræ Auletta* 12. *Martii* 1618. *in Messanen. Terræ Castri* 7. *Septembris* 1618. *in Spoletana Terræ Casciæ* 23. *Martii* 1619. *in Salernitana* 27. *Martii* 1628. *in Neritonen.* 22. *Decembris* 1629. *& in Tranen.* 9. *Aprilis* 1633. & sæpissime alibi.
15 Etiam quacumque consuetudine contraria non obstante. *Ead. Sacr. Rit. Congreg. in Siracusana* 8. *Junii* 1630.
16 Vicarius foraneus debet in processionibus, & choro uti cotta, sicut alii Presbyteri, nec ratione sui officii debet ante alios habere thuris, & pacis honorem. *Eadem Sacra Congreg. Rit. in Tranen.* 24. *Septembris* 1605.
17 Vicarii foranei residere debent in locis, ubi constituti fuerint, vel in alio non multum distanti. *Sacr. Congr. in Trojanen.* 12. *Decembr.* 1646. Locus autem debet esse equidem numerosus.
17 Vicariis foraneis non licet mulctare clericos, vel Presbyteros, qui non veniunt ad horas canonicas ultra solitum punctum amissionis distributionum quotidianarum. *Sacra Congr. Rit, in Brundusina* 4. *Martii* 1606.
19 Neque possunt Vicarii Foranei contra usum, & consuetudinem Ecclesiæ prohibere Canonicis, ne Capitulum faciant sine sua licentia. *Sacra Congregatio Rit. in Orien. Cœliæ* 16. *Decemb.* 1605. *& ead. Sac. Cong.* 16. *Decemb.* 1616.

Vicarius Foraneus, si sit Canonicus, non debet habere majorem portionem ex funeralibus, quam si esset simplex Canonicus. *Sac. Cong. Rit. in Bononien. Castri Joannis* 7. *Octobris* 1617. 20

Vicarii Foranei, vel alii Rectores non tenentur quidquam solvere, aut dare Cursoribus. aut aliis Episcopi Ministris per Diœcesim discurrentibus, sed tantum ministrare debent cubile, & lumen, & si victum eis præbeant, ab Episcopo repetere possunt. *Sacra Congregatio Episcoporum in Licien.* 5. *Februarii* 1501., *& in Balneoregien.* 6. *Augusti* 1602. 21

Episcopus in sua Diœcesi concedere debet facultatem etiam Vicariis Foraneis, & Archipresbyteris, ut de consilio Medicorum impertiri possint indigentibus licentiam vescendi cibis vetitis, quæ detur omnino gratis, ita ut nec pro scriptura quidquam accipere liceat. *Sacra Congregatio Episcoporum* 20. *Augusti* 1591. 22

Non debet Episcopus prohibere Parocho, ne celebret Officium Mortuorum sine interventu Vicarii Foranei. *Sacra Congregatio Episcoporum in Cremen.* 10. *Junii* 1603. 23

Attenta dispositione Tridentini *cap.* 3. *sess.* 25. *de reform.* non potest Episcopus delegare facultatem Vicariis Foraneis, sed tantum Vicariis Generalibus concedendi Litteras Monitoriales pro rebus deperditis, seu subtractis. *Sacra Congregatio Concilii* 25. *Junii* 1653. Et antea *eadem Sacra Congregatio* 8. *Februarii* 1590. declaravit non licere Episcopo hanc facultatem alteri, quam Vicario Generali delegare, neque specialiter, apud Pascuc. *tit. de Vicario*, & Pittonum *Constitut. ad Episcopos num.* 1206. 24

Episcopus præter Vicarium Foraneum non debet retinere in locis Diœcesis alios Patentatos. *Sacra Congregatio Episcoporum in Ferentina* 4. *Augusti* 1690. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 1. *formul.* 6. *num.* 2. 25

Vicariis Foraneis obedire debent omnes Curati, & alii Clerici, cujuscumque dignitatis sunt, alias per Episcopum puniri possunt. *Concil. Mediolanens.* 1. *par.* 2. *tit. de Vicariis Foraneis.* 26

Vicarii Foranei habent facultatem in unum congregandi semel in mense Presbyteros suæ Regionis, seu loci, ut conferant inter se super difficultatibus Parochiarum, & curis Animarum. *Concil. Mediolanens. loco citat.* 27

Eorum Officium est inquirere de vita, & moribus Clericorum, an Parochi, & Presbyteri sui Vicariatus habeant libros, quos habere debent, an observent Decreta Synodalia, an eorum incuria Divinus Cultus aliquid detrimenti patiatur? & de his omnibus ad Episcopum relationem facere. *Concil. Mediolanen. loco cit.* 28

Tenentur significare Episcopo Curatos non residentes in sua Regione. *Concil. Mediolan.* 1. *par.* 2. *tit. de Residentia.* 29

Vicarius Foraneus dependet a Vicario Generali, nisi specialiter ab Episcopo justa de causa aliquando ab ejus Jurisdictione eximatur. *Communis.* 30

Non

31 Non permittat Episcopus Vicarium Foraneum retinere nonnisi unum Notarium. *Sacra Congregatio Immunitatis in Spoletana 16. Aprilis 1652. lib. 4. Decr. Paul. pag. 181.*

32 Vicarii Foranei non habent facultatem extrahendi confugitos. *Sacra Congregatio Immunitatis in Spoletana 29. Maii 1629. libr. 1. Decret. Paul. pag. 139.*

33 Quare quoad extractionem Sacerdotis, & Clerici factam a Vicario Foraneo, Sacra Congregatio injungit Episcopo reintegrari Ecclesiam, & dictus Vicarius consulat conscientiæ suæ. *Sacra Congregatio Immunitatis in Theanen. 19. Februarii 1704. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 558.*

34 Vicarius Foraneus ob datam licentiam extrahendi cadaver ab Ecclesia pro facienda recognitione corporis delicti contrahit excommunicationem. *Sac. Congregatio Immunitatis in Urbevetana 31. Augusti 1695. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 213.*

35 Idem contrahit irregularitatem, & pro dispensatione remittitur ad Sacram Congregationem Concilii. *Sacra Congregatio Immunitatis ibidem.*

36 Aliquando tamen conceditur eidem facultas extrahendi a locis immunibus ad sex menses, & pro arbitrio Episcopi, ita *tamen ut extracti ducantur ad carceres* Curiæ Ecclesiasticæ. *Sacra Congregatio Immunitatis in Camerinen. 19. Novembris 1630. lib. 2. Decr. Paul. pag. 64.*

37 Vicarii Foranei dicuntur illi, qui in certa parte Diœcesis extra Civitatem Sedis Episcopalis, vel in Oppidis per Episcopum constituuntur, ut ibi jurisdictionem quamdam exerceant; *cap. Romana*
38 *1. de Offic. Ordinarii in 6.* Et ab ipsis appellari potest ad Episcopum. Bened. XIV. *de Syn. D. lib. 3.*
39 *cap. 3. num. 5.* Antiquissimi sunt, & origo eorum ad Chorepiscopos est referenda. Idem *ibidem n. 6.*
40 Chorepiscopis enim suffecti sunt Archipresbyteri, Archidiaconi, & Decani rurales. Idem *ibid. num. 7.* Vide *de Chorepiscopis tom. 3. verb. Episcopus art. 1. num. 36. ad* 41. ubi qui ipsi fuerint, quod eorum
41 Officium, & quare ab Ecclesia sublati? Vicarii
42 Foranei in Italia etiam ante S. Carolum Borromæum esse cœperunt, ut in aliis locis. Idem *ibidem num. 8.* contra aliquos aliter sentientes; Sed minorem in Italia obtinent jurisdictionem. Idem
43 *ibidem num. 9.* Si Parochi sint, Synodo Diœcesa-
44 næ intervenire debent. Si non sint, tenentur, si Episcopus eos vocet, idque expediat, quoniam ab istis tamquam oculatis testibus melius, quam a Vicario Generali certior fieri poterit de iis, quæ in remotis Diœcesis partibus occurrunt, & aliquam fortasse sanctionem exposcunt. Idem *ibidem num. 10.*

Additiones ex aliena manu.

45 A Vicario Foraneo distingui debet is, qui extra Urbem cum aliqua delegatione universitatis
46 causarum ab Episcopo constituitur. Ille enim nec in Personatu, nec in dignitate constitutus censetur, nec præcedentiam ratione officii supra alios Presbyteros obtinet; *Monacell. in Formul. Legal. practic. part. 1. tit. 1. num. 2. & sequent. Schmier. Jurisprud. Canon. Civil. lib. 1. tract. 3. cap. 5. sect. 4. in supplement. quæst. 1. num. 3.* ubi quod solet deputari pro levibus dumtaxat, & modicis causis.

Hic vero majorem dicitur habere prærogativam; 47
& jurisdictionem. Quinimmo si deputatus sit ad universitatem causarum perinde ac ille qui residet in Urbe, dici poterit Vicarius Generalis, & sic in dignitate constitutus capaxque delegationis Apostolicæ; & id quia Vicarium Generalem non facit qualitas loci, sed generalitas causarum; *Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 1. quæst. 20. num. 11. Schmier loco mox citato*, ubi quod; *Si rescriptum aliquod Pontificium ad Vicarium Generalem dirigatur in materia gratiosa, erit in arbitrio Impetrantis cuinam illud præsentare velit, poteritque electus ab Impetrante Vicarius ad exequutionem privative procedere.*

VICARIUS GENERALIS EPISCOPI.

Articulus I.

Quoad ea quæ concernunt ejus esse, constitutionem, & Jurisdictionem.

Vicarii Generalis nomine intelligitur ille, qui 1
constitutus est ab Episcopo cum generali potestate, ut ejus vices gerat in eodem loco, in quo ipse Sedem habet, ac Jus dicere solet, ita ut censeatur idem esse Auditorium utriusque, *cap. Non putamus 2. de consuetudine in 6.* Barbosa *de Offici & potest. Episcop. part. 3. allegat. 54. n. 127.* cum plurimis ibi citatis, Reiffenstuel *lib. 1. Decretal. tit. 28. num. 16.* & alii plures. Vide *infra num. 9.*

Vicarius Generalis Episcopi in Jure appellatur et- 2
iam Officialis, *cap. Cum in generali 3. de Officio Vicarii in 6.* ibi: *Officialis, aut Vicarius Generalis Episcopi*, & concordat *cap. Cum nullus 3. de temporibus ordinat. in 6.* ubi ille ipse, qui antea dicebatur *officialis Episcopi*, paucis interjectis lineis vocatur ipse in spiritualibus *Vicarius Generalis.*

Episcopus potest constituere Vicarium genera- 3
lem absque consensu, vel consilio Capituli. *Communis.* Sic approbante praxi, & consuetudine universali, quæ in talibus est servanda; *Cap. Ea noscitur 6. de his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli.*

Immo Episcopus non tantum potest, sed etiam 4
ordinarie tenetur Vicarium Generalem constituere. Abbas *in cap. Quoniam 14. num. 3. de officio Ordinarii*, Reiffenstuel *lib. 1. Decretal. tit. 28. n. 65.* Bald. *in l. Aliquando num. 1. in quarta oppositione, ff. de offic. Procons.* Lancellot. *Instit. Canonic. lib. 1. tit. de offic. Vicar. in Glossa verb. Non potest*, Covarruv. *lib. 3. variar. resolut. cap. 20. num. 4.* & plures alii, quos allegat Barbosa *de offic. & potest. Episcopor. part. 3. allegat. 54. num. 125.* & Pellegrin. *part. 1. sect. 2. de Vicario Generali Episcop. subsect. 5. num. 1.* per text. *in cap. Volumus 2., & cap. Quia in quibusdam 4. dist. 89. cap. In nova 16. quæst. 1. cap. Quoniam 14. cap. Inter cetera 15. de Officio Judicis Ordinarii.*

Dicitur autem notanter *Ordinarie*, quia si Episco- 5

scopus velit causas per se tractare, sitque peritus Jurista, & per se sufficiens ad eas se solo expediendas, præsertim si Episcopatus non sit amplus, cogi non potest ad constituendum Vicarium Generalem, ut pluries tenuit Rota; & signanter *in Calaguritana Fructuum* 18. *Martii coram Cavalerio*, *in Valven. & Sulmonen. Præeminentiarum* 18. *Junii* 1649. *coram Emerix Decano*, *& in eadem Valven. coram eodem Emerix* 11. *Martii* 1695. & quod Episcopus non possit coarctari ad retinendum Vicarium, expresse declaravit *Sacra Congregatio Concilii* 11. *Februarii* 1696. approbando dictum votum Rotæ editum 18. *Junii* 1694. *&* 11. *Martii* 1695. *coram dicto Emerix in Valven. Præeminentiarum* apud Monacell. *part.*1. *tit.* 1. *formul.* 1. *num.* 6. & apud Pitton. *Constitut. ad Episcopos num.* 1954. & tenent Doctores plurimi allegati a Barbosa *loco cit. n.*125. a Pellegrino *loco citato n.* 5. Reiffenstuel *loco citato n.*66. aliique passim.

6 Secus vero foret, si Episcopus non esset peritus Jurista, vel ob vastitatem Episcopatus, & ingentem causarum molem, aut ob aliam causam non esset sufficiens per se ipsum solum ad omnia commode expedienda, quia tunc, ut dictat ipsamet ratio naturalis, tenetur Episcopus Vicarium Generalem constituere, ut sæpe Sacra Congregatio diversis temporibus præcipere consuevit, alioquin mittitur illi ab Urbe, vel aliunde Vicarius pro tali Officio exercendo, vel cum Brevi Apostolico, vel cum Litteris Sacræ Congregationis, vel cum Patente Episcopi, quia fuit ad hoc compulsus, ut referunt Nicolius *in Flosculis verb. Vicarius Generalis sub num.* 39. Pellegrin. *loco citato num.*8. & alii.

7 Qui insuper notant, quod talis Vicarius missus ab Urbe supradictis modis, est vere Vicarius Apostolicus, & Jurisdictionem habet privative quoad Episcopum, nec Episcopus illum removere potest. *Sacra Congregatio Episcoporum in una Civitatis Castellanæ* 2. *Aprilis* 1591. *in Mediolanen.* 8. *Februarii* 1594. *in Savonen.* 17. *Septembris* 1605. *in Bisinianen.* 18. *Martii* 1632. *in Motulen.* 5. *Augusti* 1656.

8 Episcopus potest etiam binos Vicarios Generales æque principales, seu in solidum constituere, maxime si Diœcesis sit multum ampla, ut sic expeditioni causarum facilius consulatur, cum facilius expediantur causæ per plures, quam per unum, *cap. Quoniam*, *de officio Ordinarii*, *cap. Ad hæc*, *de officio Archidiaconi*, *cap.*1. *De celebratione Missarum*, *Clementin. Et si principalis*, *& ibi Glossa verb. Principalis*, ac Cardinalis, & Imola *de Rescriptis*, *cap. Prudentiam*; ubi Abbas *num.* 10. *de Officio Delegati*, Ugolin. *de Offic. & potest. Episcopi cap.* 4. §. 6. *num.* 4. Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 126. Rebuffus *in prax. Benefic. titul. Forma Vicariatus num.* 203. Zerola *in prax. Episcop. part.* 1. *verb. Vicarius num.*1. Sbroz. *lib.* 1. *quæst.* 50. *num.* 4. Reiffenstuel *loco citat. num.* 67. Pellegrin. *loco citato num.*10. &

9 alii. Notantes tamen, quod eos constituere debet in eodem loco, ubi Sedem habet; Nam Generalis Vicarius dicitur ille, qui constitutus est ab Episcopo cum generali potestate, ut ejus vices gerat in eodem loco, in quo ipse Sedem habet, ac Jus dicere solet, ita ut censeatur idem esse Auditorium utriusque, *cap. Non putamus* 2. *de consuetudine in* 6. Bartolus *in l.* 1. *in fine*, *ff. Qui & a quo appelletur*, Maranta *de Ordine Jud. part.*1. *disput.*5. *num.*8. Sbroz. *lib.* 1. *quæst.* 28. *num.* 7. *& quæst.*69. *num.*2. Pellegrin. *loc. cit. n.*11. Reiffenstuel *loco cit. num.*16. Barbosa *cit. alleg.*54. *n.*127. cum pluribus ibi allegatis.

Ampliatur prædicta conclusio, ut possit Episcopus plures habere Vicarios Generales, si ita servetur de consuetudine. *Sacra Congregatio in Lancianen.* 24. *Martii* 1599. *&* 21. *Februarii* 1614. apud Quaranta *verb. Capitulum Sede vacante*, Nicol. *in Flosculis verb. Vicarius Generalis n.*40. & Pellegrinum *loco citato n.*12. 10

Et a fortiori si habeat plures Civitates, seu Diœceses unitas; nam tunc debet in unaquaque tenere suum Vicarium Generalem. *Sacra Congregatio Episcopor. in Sutrina* 7. *Junii* 1594. apud Nicolium *loco citato sub n.* 40 Pellegrinum *loco cit. n.* 13. Pitton. *Constitut. ad Episcopos n.* 1919. quamvis ipse fortasse inadvertenter ex Pascuc. referat dictum Decretum *de anno* 1694. 7. *Jun.* 11

Et præsertim si dictæ Ecclesiæ, seu Diœceses unitæ inter se multum distent, quia si una ab altera notabiliter distet, debet Episcopus Vicarium Generalem in Diœcesi, in qua non residet, deputare, ut respondit *Sacra Congregatio Concilii in Gerunden. & Cariaten* 2. *Octobris* 1706. in qua distantia triginta milliarium notabilis ad hunc effectum reputata fuit, ut habetur apud Monacell. *in Appendic. ad par.*2. *decis.*4. *in fine*, & apud Pittonum *loco citato n.*2156. 12

Quamvis tamen Rota *die* 5. *Maii* 1660. *in Valven. Præeminentiarum coram Taja decis.* 1. *num.* 2. inter impressas apud Monacell. *in Appendic. ad par.* 2. & refert etiam Pitton. *loco citato num.*1325. expresse tenuerit, quod possit Episcopus duarum Ecclesiarum unitarum in uno tantum Episcopatu Vicarium Generalem constituere, ad quem accedere tenentur subditi utriusque Diœcesis, quod & confirmat eadem Rota *in eadem Valven.* 18. *Junii* 1694. *coram Emerix decis.*3. *num.* 1. apud Monacell. *loco citato* ubi dicit, quod id tradit Cardinal. *in Clementin.* 2. *quæst.* 2. *de Rescriptis*, Sbroz *de Offic. Vicar. lib.* 1. *part.*1. §.2. *sect.* 2. *subsect.* 5. *num.* 5. Melphiten. *ad Gratian. discept.*655. *num.*4. Card. de Luca *de Jurisd. disc.*22. *num.* 10. *& de Præeminent. disc.*7. *num.*21. Posth. *de manutent. Observat.*53. *n.*9. Barbosa *de Offic. & Potest. Episcop. part.*3. *allegat.*54. *num.*129. *& seq.* Frances *de Ecclesiis Cathedralibus cap.*8. *num.*378. *&* 384. Rota *decis.*418. *num.*3. *coram Cavalerio*, *& decis.* 2138. *num.*12. *& seq.* & signanter *num.* 16. *coram Coccino*. Et ratio est, quia licet duæ sint materiales Ecclesiæ, formaliter tamen ratione unionis habentur pro unica, *cap. Primo*, *Ne Sede vacante*, *cap. Sicut unire*, *de excessibus Prælator.* Innocent. *in cap. Novit in fine*, *de Offic. Legat.* Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.*5. §.7. *nu.*29. Rota *decis.* 477. *num.*2. *coram Remboldo*. Hæc Rota *loco citato num.*1. ubi *num.* 2. sic subjungit: *Immo quod plus est, potest etiam nullum habere Vicarium, & negotia explere per semetipsum*, ut *in dicta decis.* 418. *num.*19. *coram Cavalerio*. Et *ibidem num.*3. sic addit: *Potest enim Episcopus in quacumque* 13

parte

parte suæ Diœcesis Tribunal erigere, & subditorum causas cognoscere; cap. cum Episcopus, ibique Doctores de Officio Ordinarii in 6. Mandos. *consil.* 27. *num.* Bertachin. *de Episcop. part.* 5. *lib.* 4. *quæst.* 38. *num.* 6. *Nec sic per indirectum cogi debet alibi, quam in loco suæ residentiæ, vel consueto Vicarium retinere, vel mittere contra mentem Sacri Concilii Tridentini sess.* 25. *de reformat. cap.* 6. ibi: *In ejus domo, aut consueto Tribunali procedere teneatur; Nec applicantur auctoritates, & Decreta Sacræ Congregationis Concilii in contrarium allata, quia intelligenda, ac recipienda sunt, prout etiam pleraque loquuntur in casu, quo subsit consuetudo retinendi distinctum Tribunal, ac Vicarium in utraque Diœcesi, aut maxima sit inter unam, & alteram distantia locorum.*

14 Et idem iterum confirmavit eadem Rota *in eadem Valven.* 11. *Martii* 1695. *coram eodem Emerix Decano decis.* 4. *num.* 1. 2. & 3. apud Monacell. *loco citato* ibi: *Quo enim ad secundum certum est, quod duæ Ecclesiæ vigore unionis etiam æquæ principalis existentes sub uno Episcopo (quidquid sit respectu ipsarum Ecclesiarum, quæ conservant singula, suam essentiam, præeminentias, ac privilegia secundum auctoritates in contrarium allegatas) respectu Episcopi habentur pro unica cap.* 1. *Ne Sede vacante, cap. Sicut unire de excessib. Prælator.* Rota *in Ampurien. seu Civitaten. Unionis* 10. *Junii* 1686. §. *Quoniam vers. quoad Episcopum, coram Reverendissimo Domino Archiepiscopo Mediolanen.* & ideo sufficit, quod Episcopus unum tantum Vicarium Generalem deputet pro ambabus Diœcesibus, ut præter vetustiores auctoritates in decis. relatas ex modernioribus tradunt Pellegrin. *in prax. Vicar. part.* 1. *sect.* 2. *subsect.* 5. *num.* 5. Merol. *in Theolog. moral. part.* 3. *disput.* 6. *cap.* 6. *dub.* 9. *num.* 73. Ventrigl. *part.* 2. *in praxi Eccles. annot.* 14. §. 1. *num.* 4. Idque procedit, nedum quando Episcopus residet in Diœcesi, verum etiam, quando abesse cogitur ab illa; nam in utroque casu militat eadem ratio unicitatis Ecclesiarum, seu Diœcesum quoad semetipsum; Immo sicuti, ubi residet, nec arctatur ullum retinere Vicarium Generalem, sed potest per se solum causas cognoscere, ceteraque explere negotia suæ Diœcesis, ut dixit Rota *decis.* 418. *sub num.* 10. *coram Cavaler.* ita etiam absens unum dumtaxat Vicarium Generalem relinquere valet, qui vices suppleat sui ipsius. Nec subsistit peculiaris consuetudo Episcoporum Valven. seu Sulmonen. retinendi duos Vicarios Generales in utraque Diœcesi, ex Ughell. *in Ital. Sacr. tom.* 1. *fol.* 250. *tit. Valven. & Sulmonen. Episcopi*, quia hic non loquitur nominatim de Vicario Generali, sed de Vicario Vicesgerente, & sic etiam intelligi valet de Vicario Foraneo. Ultra quod quatenus etiam constaret, quod quandoque Episcopus pro unaquaque Diœcesi deputasset Vicarium Generalem, ex deputationibus hisce, tanquam mere facultativis, nulla adversus ipsos allegabilis est consuetudo, sive præscriptio, ut per Rotam *decis.* 306. *num.* 3. *coram Caputaquen. & decis.* 418. *num.* 9. *coram Cavalerio.*

15 Episcopus non debet habere plura Tribunalia, vel plures Vicarios juxta numerum Dominiorum, ad quæ Diœcesis se extendit. *Sacra Congregatio Episcoporum in Aquensi* 16. *Februarii* 1604. apud Nicolium *in Flosculis verb. Vicarius Generalis n.* 40. *in fin.* apud Pellegrin. *loco citato num.* 14. Nisi tamen alicubi ob justas, & graves causas haberetur ad id specialis concessio, seu provisio Apostolica, aut consuetudo legitime præscripta.

Vicarius constitutus in aliquo loco, vel parte 16 Diœcesis cum facultate generali pro omnibus causis ejusdem loci, vel partis, est solum delegatus, non autem Vicarius Episcopi Generalis; ideoque Ltteras Apostolicas exequi non potest. Sic *Sacra Congregatio in una Nullius* 22. *Decembris* 1628. apud Nicol. *loco citato n.* 48.

Episcopus nequit creare Vicarium Generalem, 17 antequam possessionem Episcopatus apprehendat, quamvis fuerit per Papam pronunciatus Episcopus. Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 3. Azorius *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 43. *q.* 2. Nicolius *loco citato num.* 39. & alii passim.

Episcopus debet in Vicarium eligere Clericum 18 saltem primæ Tonsuræ, non vero Laicum; Nam Laicis non licet Ecclesiastica tractare negotia, *cap. Decernimus* 2. *de Judiciis*, cum similibus Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 4. cum communi aliorum.

Clericus conjugatus licet cum unica, & virgine, 19 non potest esse Vicarius Generalis Episcopi. *Sacra Congregatio Episcoporum in Traguriensi* 11. *Septembris* 1612.

Et multo minus Bigamus, *cap. Unic. de Cleric. conjugato in* 6. 20

Nec Regularis potest esse Vicarius Generalis 21 Episcopi, *Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium in Asculana* 15. *Januarii* 1597. *in Motulana* 8. *Maii* 1615. *in Spalatensi* 12. *Aprilis* 1619. & sæpe alibi. Nisi cum aliis requisitis habeat etiam 22 licentiam Apostolicam degendi extra Claustra, *Sacra Congregatio Episcoporum in Caputaquen.* 18. *Novembris* 1593.

Vel nisi sit Abbas, qui habeat Jurisdictionem 23 quasi Episcopalem in personas sæculares; Nam hic potest deputare Vicarium Monachum Jurisperitum. Quod si talem non habeat, debet tenere Vicarium Clericum Sæcularem Doctorem; Et si id minus fieri possit, poterit facere Vicarium Monachum non Doctorem assignando ei Doctorem pro Assessore, sine cujus consilio nihil facere possit, quod requirat altiorem indaginem. *Sacra Congregatio Episcoporum in Calaguritana* 23. *Decembris* 1603. & 21. *Novembris* 1605. apud Nicolium *loco citato sub num.* 34. Vide *infra num.* 40.

Et Sacra Congregatio Episcoporum aliquando 24 concessit licentiam assumendi Regulares in Vicarios Episcopales Cælestinos, & etiam Dominicanos, ut *in Puteolana* 3. *Februarii* 1593. *in Traguriensi* 15. *Julii* 1606. & *in Vestana* 16. *Novembris ejusdem anni* apud Nicol. *loco cit.*

Vicarius quoque Patriarchæ Latini Constantino- 25 politani solet esse de Minoribus de Observantia. *Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium* 22. *Decembris* 1619. apud Nicol. *loco cit.*

Vicarius Generalis in Regnis Hispaniarum non 26 potest esse, nisi qui in Ordine Sacerdotali est constitutus, Urb. VIII. Const. incip. *Decet Romanum.*

27 Vicarius Episcopi, vel Sede vacante, non potest esse Parochus habens Curam Animarum. *Sacra Congregatio Concilii sub die 12. Maii 1619.* apud Barbosam *in Summa Apostol. Decis. verb. Vicarius Generalis Episcopi num. 3.* Et maxime si curam animarum habeat extra Civitatem, & multo magis, si extra Diœcesim, non potest esse Vicarius, ut decrevit sæpe sæpius *Sacra Congregatio Episcoporum* apud Nicol. *loco citato num. 37. & in compendio Episcop. verb. Vicario num. 7.* ubi dicta decreta congerit; Generaliter enim esse Parochum, & Vicarium sunt Officia male compatibilia in eadem persona. *Sacra Congregatio Episcoporum in Messana 19. Januarii 1603.* Ex eo quod ut quis bene exerceat alterum ex dictis Officiis, alteri necessario deesse cogitur. *Sacra Congregatio Episcoporum in Sutrina 16. Novembris 1640.* Neque potest Vicariatum retinere ex eo quod habeat Coadjutorem in Parochia. *Sacra Congregatio Episcoporum in Albingan. 8. Junii 1621.* apud Nicol. *in Flosculis loco citato sub n.37.*

28 Vicarius Generalis esse non potest nepos, vel filius fratris Episcopi. *Sacra Congregatio Episcoporum in Hostunen. 19. Septembris 1577. in Murana 4. Februarii 1611. in Tranen. 17. Junii 1662. in Melliten. 18. Junii 1624.* & sæpe alibi.

30 Nec frater, præsertim si non est Doctor. *Sacra Congregatio Episcoporum in Comensi 2. Decembris 1578. in Messana 11. Januarii 1600.* Immo lau-
31 datur, qui nec patruelem vult habere Vicarium. *Sacra Congregatio Episcoporum in Tarentina 6. Aprilis 1611.* Nec alium consanguineum. *Sacra Congregatio Episcoporum in Arianen. de anno 1636.* apud Nicol. *in Flosculis loco citato sub num.35.*

32 Nisi hoc Sacra Congregatio ad aliquod tempus concedat propter bonas qualitates subjecti, ac aliorum idoneorum penuriam. *Sacra Cong. Episcop. in Nullius Pisciæ 1. Octobris 1655.*

34 Originarius Civitatis, vel Diœcesis non potest esse Vicarius, nam propter consanguinitates, affinitates, familiaritates, & alias attinentias potest deviare a recta Justitia, & se reddere partibus suspectum. *Sacra Congregatio Episcoporum in Hostunen. 28. Julii 1587. in Spalaten. 9. Martii 1593. in Senogallien. 10. Februarii 1598. in Sutrina 16. Novembris 1640. in Melphiten. 11. Augusti 1645. in Fundana 25. Maii 1646.* & pluribus aliis omissis, *in Monopolitana 21. Augusti 1711.* Ponente Cardin. Grimaldo, & sæpissime alibi, ut adducit Ursaya *tom. 3. decis. 8. num.11.* & sequentibus. Et novissime statutum fuit in Concilio Romano celebrato sub Benedicto XIII. anno 1725. ubi *tit. 8. cap. 2.* sic expresse habetur: *Episcopi præterea in Vicarios generales suos Fratres, aut Nepotes, aut propriæ Episcopalis Urbis Cives non eligant.*

35 Solet tamen Sacra Congregatio sæpe dispensare, ut Episcopus præsertim residens tenere possit Vicarium Diœcesanum: Dummodo non det occasionem querelarum, & hoc multis de causis, & signanter si Episcopus adhuc extraneum idoneum invenire nequiverit. *Sacra Congregatio Episcoporum in Melphiten. 11. Augusti 1645. in Fundana 25. Maii 1644. in Tropien. 25. Januarii 1650.* Item si Vicarius exterus non tam cito possit accedere, *Sacra Congregatio Episcoporum in Melphiten. 9. Octobris 1645.* Item propter tenuitatem fructuum Ecclesiæ. *Sacra Congregatio Episcoporum in Sutrina 7. Decembris 1640.* Item propter aëris intemperiem. *Sacra Congregatio Episcoporum in Fundana 29. Septembris 1645.* Item propter notitiam bonarum qualitatum talis Vicarii Diœcesani, qui sit eximius in regimine. *Sacra Congregatio Episcoporum in una Montis Falisci 4. Septembris 1684. & in una Civitatis Plebis 4. Martii 1649.*

Pœnitentiarius non potest esse Vicarius Gene- 36
ralis, ne suspicionem ingerat, quod in administratione Justitiæ utatur scientia Confessionis, nisi tantæ sit apud omnes bonæ famæ, & opinionis, ut excludatur hujusmodi suspicio. *Sac. Cong. Episc. in Ariminen. 28. Jan. 1611.*

Ut quis possit constitui Vicarius Generalis, de- 37
bet esse ætatis saltem 25. annorum. Azorius *Instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 43. quæst. 10.* Alzed. *de præcellent. Episcop. Dignit. par. 2. quæst. 2. num. 3.* Nicol. *in Flosculis loco cit. num. 29.* Barbosa *cit. alleg. 54. sub num. 3.* Homobon. *de humanæ vitæ statibus cap. 7. vers. Ætas*, ubi etiam addit nec posse Episcopum dispensare super minori ætate sui Vicarii Generalis.

Item debet esse Doctor, vel Licentiatus in Jure 38
Canonico. *Sacr. Congreg. Episc. in Polignanen. 28. Aug. 1582. in Triventina 6. Octob. 1645.* & sæpissime alibi; Unde si ad Sacram Cong. Episcop. habeatur recursus contra Episcopum non retinentem Vicarium Jurisperitum, solet ipsa demandare, ut retineat Vicarium Generalem Doctorem, ut testatur Monacell. *part. 2. tit. 16. formul. 2. num. 3.* Et hoc præcipue locum habet, quando Episcopus ipse Theologus est, & non Jurista. *Sac. Cong. Episcop. in Arben. 23. April. 1591.* Ne semper indigeat Assessore. *Sacr. Cong. Episc. in Cajacen. 11. Maii 1594. & in una Montis Falisci 12. Aug. 1650.* Nec sufficit esse Theologum. *Sac. Congr. Episc. in Surrentina 15. Nov. 1605.* Et interim donec provideatur, datur Doctor pro consultore, *ibidem*.

Aliquando tamen Sacra Congreg. Episcop. con- 39
cessit posse Episcopum tenere Vicarium non Doctorem, alias tamen idoneum, præsertim dum Episcopus Jurista residet. *Ead. Sac. Cong. in Tragurien. 15. Jun. 1590. & in Orien. seu Oritana 29. Mart. 1593.*

Item Vicarii Abbatum debent esse idonei Docto- 40
res si jurisdictionem excerceant extra Monasterium. *Sac. Cong. Episcop. & Reg. in Galaritana 23. Dec. 1603.* Vide *supra n. 23.*

Vicarius Generalis Episcopi habet Jurisdictionem 41
ordinariam, & non delegatam. Sic colligitur *ex cap. Non putamus 2. de consuetudine in 6. & cap. Romana 3. §. 1. de Appellat. in 6.* ac tenet expresse Glossa *in cap. Romana, verb. Generaliter*, & alia Glossa *in cap. Licet verb. Officialem, de Officio Vicarii in 6.* Nicolius *in Flosculis verb. Vicarius Generalis num. 45.* Pellegrin. *in Praxi Vicar. part. 1. sect. 2. subsect. 3. a num. 1. ad 6.* ubi, pluribus adductis, id solide probat, & solvit contraria. Statim enim ac ab Episcopo constituitur, eo ipso a Lege, seu canone Jurisdictionem accipit, *arg. cap. 2. de Officio Vicarii in 6.* Et notat Barbosa *part. 3. de officio & potest. Episcopi allegat. 54. num. 34.* Sanchez *lib.*

3. *de*

3. de Matrimonio disp. 29. n. 13. Fagnan. *in cap. Quod nobis nu. 41. de Clandestina desponsat.* & alii plures. Vide verb. *Jurisdictio a n. 15. ad 17.* ubi late de hac Vicar. General. Jurisdictione.

42 Idem est Tribunal, seu Auditorium, eademque Jurisdictio Episcopi, & Vicarii sui Generalis; textu expresso *in cap. Non putamus 2. de consuetudine in 6.* ibi: *Cum sit idem Auditorium utriusque, & in cap. Romana 3. de appellationibus in 6.* ibi: *Cum unum, & idem Consistorium, sive Auditorium sit censendum.*

43 Hinc a Vicario Generali regulariter non datur appellatio ad Episcopum, textu expresso *in cit. cap. Non putamus 2. de consuetudine in 6.* addita ratione, *Ne ab eodem ad seipsum (cum sit idem Auditorium utriusque) appellatio interposita videatur, & in c. cap. Romana 3. §. 1. de appellationibus in 6.* ibi: *Ne ab eisdem ad seipsos interponi videatur.* Unde a Vicario Generali Episcopi appellatur, omisso Episcopo, immediate ad Archiepiscopum. Rota *p. 13. rec. dec. 192. n. 5. & part. 14. decis 115. nu. 210.* & communis Doctorum.

Additiones ex aliena manu.

44 Nonnunquam duo constitui solent Vicarii Generales æque principales. Dubitari propterea contingit utri delegationes Apostolicæ censeantur commissæ.

45 Porro si agatur de Rescripto gratioso, ille ex duobus Vicariis erit delegatus Apostolicus, cui ab Im-
46 petrante fuerit illud præsentatum. Rescriptum vero licet gratiosum uni Vicario jam præsentatum haud potest alteri Vicario præsentari; Layman *in c. 1. n. 7. de Offic. Vicar.* Leuren. *de Vicar. cap. 1. §. 2. q. 34. n. 2.*

47 Quod si res sit de Rescripto contentioso consentientibus Partibus, aut nil opponente eo, contra quem ipsum impetratum est, potest etiam quilibet eorum eligi; Partibus vero dissentientibus adeundus est Papa, qui debet declarare, utrum eorum delegaverit; Barbos. *in c. Quoniam num. 10. de Offic. delegat.* Wiestner *in Decret. lib. 1. tit. 28. n. 27.*

Articulus II.

Quoad ea, quæ potest, vel non potest Vicarius Generalis.

1 Vicarius Generalis, ad hoc ut suum munus plene, & libere exercere possit, debet ab Episcopo constitui in spiritualibus, & temporalibus, nec sufficit, si constituatur in spiritualibus tantum, vel temporalibus, quia sub tali forma verborum non esset rigorose Vicarius Generalis, *arg. cap. Si Episcopus 3. & cap. Ecclesiæ Cathedrali 4. de supplenda negligent. Prælatorum in 6.* ibi; *In spiritualibus, & temporalibus,* Barbosa *part. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 54. num. 57.* Rebuffus *Praxi Benefic. par. 1. tit. de Vicar. Episcop. num. 16. & in forma Vicarior.* Sbroz *de Officio Vicarii lib. 1. q. 25. nu. 1. cum seq.* Pavinus *de Offic. & potest. capituli Sede vacante c. 2. qu. 12. n. 6.* Pellegr. *in Praxi Vicarior. part. 1. sect. 1. subsect. 1. num. 1.* & alii contra alios. Et ratio est, quia Ecclesia habet & spiritualia, & temporalia, *can. Si quis 1. q. 3.* adeoque debent in forma Vicariatus ambo exprimi, *cap. Licet 2. de Officio Vicarii in 6. cap. Romana 1. de Officio Ordinarii in 6. cap. Romana 3. de appellationibus in 6. c. Statutum 9. & c. Statuta 20. de Hæreticis in 6.* Sic per hæc Jura docet Pellegr. *Prax. Vicar. part. 1. sect. 2. subsect. 1. n. 1.* cum aliis ibi citatis.

In generali Vicarii constitutione conceduntur tantum, quæ in generali mandato continentur, etiamsi adesset clausula: *Dantes, & concedentes ei plenam, & liberam potestatem, arg. text. in leg. Procurator cui, ff. de Procuratoribus,* cum similibus, Barbos. *loco citat. num. 59.* Rebuff. *loco cit. n. 36.* Pellegrin. *loco cit. n. 3.* & alii. 2

Vicarius Generalis vi Officii sibi generaliter commissi ordinarie potest ea omnia, quæ Episcopus: 3
Rebuffus *in Praxi Benefic. tit. forma Vicariatus n. 30. & seq.* Garcias *de Benefic. part. 5. cap. 8. num. 65. & seq.* Pirhing. *lib. 1. Decretal. tit. 25. num. 41.* Reiffenstuel. *ibid. num. 76.* & alii plures: & ratio est, quia Vicarius generalis constituit unum tribunal cum Episcopo; *cap. Non putamus 2. de consuetudine in 6.* ejusque personam repræsentat; *cap. Romana 3. de appellationibus in 6.* adeoque quod potest Episcopus, censetur & ejus Vicarius posse. Nisi tamen aliquid fuerit specialiter in Jure exceptum ut de se clare patet, & omnes fatentur; aut res sit ita gravis, & ardua, ut eam Episcopus non esset illi in specie verisimiliter concessurus, *arg. cap. Cum in generali 3. de Officio Vicarii in 6.* ibi: *Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter concessurus,* & concordat *cap. In generali 81. de Regul. Juris in 6.* ibi: *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus;* Seu res sit talis, ut exigat speciale mandatum, *arg. cap. Qui generaliter 5. de Procuratoribus in 6.* ibi: *Qui generaliter constituitur ob negotia Procurator, agere, ac experiri potest, exceptis his casibus, qui mandatum exigunt speciale.*

Vicarius Generalis etiam sine speciali mandato 5
potest confirmare electos, & instituere præsentatos ad Juspatronatus, *cap. Ex frequentibus 3. de Institutionibus,* Glossa verb. *Non possunt in cap. final. de Officio Vicar. in 6.* Roch. *de Jurepatronat. verb. Competens qu. 31. num. 66. & 67.* Lambertin. *eod. tract. part. 3. lib. 2. art. 5. qu. 1. in princip.* Covarruv. *lib. 3. variar. cap. 20. num. 7.* Gonzalez *ad Regul. 8. Cancellar. glossa 9. §. 1. a num. 78.* Pellegrin. *loco cit. nu. 4.* Barbos. *cit. allegat. 54. n. 70.* cum Rota, & Sacra Congr. *ibi cit.* testans de communi Doctorum contra Rolandum, & Rebuffum.

Vicarius Generalis sine speciali mandato potest 6
Monitoria sub pœna excommunicationis ad finem revelationis pro rebus deperditis, seu subtractis concedere. Sic pluries declarasse *Sacra Congreg. Conc.* refert Garcias *de Beneficiis par. 5. cap. 8. num. 98.* Pellegrin. *loco cit. nu. 9.*

Vicarius Generalis, absente Episcopo, Proces- 7
siones indicere, & dirigere potest cum consensu capituli. *Sacra Cong. Conc.* apud Barbos. *in Sum. Apostol. dec. verb. Vicarius Generalis Episcopi quam habeat auctoritatem, n. 2.*

Potest Vicarius Generalis cognoscere de causis 8
Men-

Mensæ Episcopalis, & judicare, prout justum fuerit. *Sacr. Congregat. Episcopor. in Lesinen.* 3. *Octobr.* 1586.

9 Item potest exequi commissiones, & Litteras Apostolicas, quæ prius directæ fuerant Vicario capitulari, non adhuc executæ. *Sacr. cong. Episc. in Parmen. 6. Aug.* 1614.

10 Item potest esse delegatus Papæ, & executor Gratiarum Apostolicarum, quia est in Dignitate constitutus. *Clementin. Etsi Principalis* 2. *de Rescriptis*.

11 Item potest ex vi mandati generalis Confessiones Sacramentales audire, aliisque eas audiendi facultatem concedere. Barbosa *supra Conc. Trid. sess.*23. *de reform. cap.* 15. *n.* 25. cum Sanchez, Campanil. Narbona, Novar. Moneta, & aliis ibi citatis, Pellegrin. *loco cit. num.* 17. Ventrigl. *prax. rerum notabilium tom.* 2. *annotat.* 25. §. 1. *nu.* 28. Merol. *Theol. moral.* 3. *part. disput.* 7. *cap.* 6. *dub.* 21. *num.* 176. qui testatur de magis communi, & verissima sententia contra Barbosam *de Offic. & potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 54. *num.* 91. & alios apud ipsum tenentes Vicarium Episcopi non posse sine speciali mandato facultatem concedere aliis Sacerdotibus audiendi Confessiones Sacramentales.

12 Item potest ex proprio officio absque speciali commissione interesse matrimoniis, & aliis Sacerdotibus assistendi licentiam concedere; Vicarius enim generalis venit appellatione Ordinarii. *Communis* cum Barbosa *de offic. & potest. Episcop. par.* 2. *alleg.* 32. *num.* 127. Ventriglia *loc. cit. num.* 27.

13 Et id potest Vicarius generalis, etiamsi sit tantum clericus, & non Sacerdos. Basilius Pontius *tract. de Sacram. Matrimon. lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 11. Barbosa *cit. alleg.* 32. *num.* 120. & alii contra multos alios ibi citatos, & Pellegrinum *loc. cit. num.* 27. & alios ab ipso allegatos. Et ratio nostra est, quia adversarii, ut notat Barbosa *loc. cit.* defendunt contrarium ex eo tantum fundamento, quod non sufficit in contrahendo matrimonio præsentia parochi, qui non sit sacerdos: Hoc autem est falsum, cum *Sacr. Congr. Conc. in Abulensi* 12. *Mart.* 1593. *lib.* 7. *Decretor. fol.* 193. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16, *formul.* 2. *num.* 34. & apud Pitton. *Constitut. ad Parochos num.* 160. expresse declaraverit, quod Parochus valide, & licite assistit matrimonio, etiamsi nondum sit Sacerdos, adeoque &c. Tum quia *Eadem Sac. Congreg. Conc.* 4. *Jul.* 1602. *lib.* 10. *Decr. fol.* 47. apud Monacell. *loc. cit.* declaravit, quod matrimonium contrahi potest valide, non solum coram Sacerdote habente facultatem a Vicario generali, sed coram Vicario generali met perinde ac coram Parocho. Unde cum ex alio adducto decreto parochus valide, & licite assistat matrimonio, etiamsi nondum sit Sacerdos, id etiam dicendum venit de Vicario generali nondum Sacerdote.

14 Licentia tamen assistendi matrimonio non potest ab ipso Vicario generali, sicuti nec a Parocho concedi alicui, qui non sit Sacerdos; *arg. Concil. Trid. sess.* 24. *de reform. matrimon. cap.* 1. ubi expresse requirit, ut delegandus sit sacerdos, ibi: *Vel alio Sacerdote*. Vide verb. *Matrimon. quoad Impedimenta art.* 1. *num.* 68.

15 Vicarius generalis potest petere salarium ab Episcopo, quod salarium non potest esse minus quinquaginta aureis pro quolibet anno. Sic declaravit *Sac. Congr. Episc. in Ventimilien.* 8. *Martii* 1606. Vel centenis monetæ. *Ead. Sac. Congreg. Episc. in Cajetana* 5. *Februarii* 1616. apud Nicolium *loc. cit. num.* 52. & Pellegrin. *loc. cit. num.* 21.

Non potest tamen loco salarii, seu provisionis Episcopus assignare Vicario emolumenta Cancellariæ, ut evitentur fraudes. *Eadem Sacr. Congreg. Episc. in Senogallien.* 16. *Octobris* 1604. apud Nicol. *loc. cit. num.* 52. & Pellegrin. *loc. cit. num.* 21. 16

Vicarius generalis potest petere a Judice laico auxilium brachii sæcularis in causis, in quibus potest Episcopus *cap.* 1. ubi canonistæ *de Offic. Ordinarii*, *cap. Dilecto*, *de sentent. excomm. in* 6. Conc. Trid. *sess.* 24. *cap.* 8. *& sess.* 15. *de Regularibus c.* 5. *& sess.* 25. *de reform. cap.* 3. Pellegrin. *loc. cit. n.* 23. cum Gratian. Genuens. Menoch. Molina, Ridolphin. Barbos. Covarruv. & alii passim. 17

Vicarius generalis Archiepiscopi, ipso Archiepiscopo absente, & a sua Provincia distante, potest interveniente justa aliqua, & gravi causa Episcopos suffraganeos suspendere, interdicere, & excommunicare, textu claro *in cap. Romana Ecclesia* 1. §. *Officiales autem*, *de officio ordinar. in* 6. Vide verb. *Archiepiscopus art.* 1. *num.* 20 18

Non potest Vicarius generalis, etiamsi fuerit Episcopus ex generali commissione sine speciali mandato Episcopi exercere ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, ut consecrare Ecclesias, & Altaria, Chrisma, & Oleum Sanctum conficere, Sacramentum confirmationis, & ordinis conferre, calices consecrare, & alia hujusmodi. Rebuff. *in Praxi Benefic. tit. de Vicario num.* 33. *& num.* 168. *cum seq.* Sbroz *de Vicario Episc. lib.* 2. *quæst.* 5. *num.* 10. *& q.* 6. *cum seq.* Azorius *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 45. *q.* 9. *& cap.* 46. *vers. Confirmationes*, Ugolinus *de Offic. & potest. Episc. cap.* 4. §. 7. *num.* 2. *vers.* 8. Franciscus Leo *in Thesaur. Fori Eccles. part.* 1. *cap.* 12. Barbosa *part.* 3. *de offic. & potest. Episc. allegat.* 54. *num.* 83. cum aliis ibi citatis Pellegrin. *loc. cit. subsect.* 2. *a num.* 1. *ad* 5. & alii passim. 19

Item non potest sine speciali mandato Synodum congregare. Glossa *in cap. Tua nos verb. Vicarii*, *de Officio Vicarii*, *& in cap. Quod ad translationem*, *verb. Item Congregatio*, *de Officio Legati*, Pellegrin. *loc. cit. num.* 47. Rebuff. *in Praxi benefic. de Forma Vicarii num.* 151. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 46. *num.* 1. Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 103. cum aliis ibi citatis, *& super Trid. sess.* 24. *de reform. cap.* 2. *n.* 21. cum aliis ibi allegatis, insuper refert ex Sellio sic fuisse resolutum *a Sac. Congreg. Concilii* 11. *Aug.* 1618. Quamvis enim ipse *in Summ. Apostolic. verb. Vicarius generalis collectan.* 715. *num.* 3. dictam Sacræ Congreg. decisionem referat in contrarium, nihilominus ut recte notat ex aliis Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 14. §. 1. *num.* 37. ipsa Sacræ Congreg. decisio cantat pro nostra opinione, quod nempe Vicarius gneralis absque speciali mandato non possit Synodum congregare, & fortasse Barbosa *in dicta summa* inadvertenter omisit dictionem *Non*. 20

Item non potest suo arbitrio Constitutiones Synodales mutare. *Sac. Cong. Rit.* 25. *Febr.* 1606. 21

Item non potest sine speciali mandato Dioecesi- 22

sim

sim visitare, quia visitatio videtur Episcopis tantum reservata, qui per se ipsos visitare tenentur singulis annis, & ipsis legitime impeditis, per suos Vicarios, *can. Decernimus* 10. *caus.* 10. *qu.* 1. *can. Episc.* 11. *ead. caus. & quæst. c. Inter cetera, de Offic. Ordinarii, cap. si Episcop.* 6. *eod. in* 6. Concil. Trid. *sess.* 7. *de reform. cap.* 8. *& sess.* 23. *de reformat. c.* 3. Rebuff. *loc. cit. num.* 100. Sbroz *lib.* 2. *q.* 120. *num.* 2. Pellegrin. *loc. cit. num.* 46. Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 102. & alii passim.

23 Item non potest sine speciali mandato exigere cathedraticum, seu Synodaticum, quod Episcopis debetur ratione subjectionis. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 38. *num.* 6. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 123. Pelleg. *loc. cit. num.* 40. & alii.

24 Item nequit sine speciali mandato imponere, & exigere caritativum subsidium. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 122. Bellencin. *in tract. de caritativo subsidio qu.* 11. *per tot.* Azorius *Instit. moral. par.* 2. *lib.* 9. *c.* 14. *q.* 5. *vers. Vicarius*, Sbroz *lib.* 2. *q.* 48. *num.* 6. Pellegrin. *loc. cit. num.* 48. & alii.

25 Item sine speciali mandato nequit se intromittere in causis criminalibus, quæ enumerantur inter negotia ardua, cum in eis tractetur de vita hominis, & de pœna graviter infligenda, *arg. c. Veniens* 15. *& c. Qualiter* 24. *de accusationibus*. Unde pro ipsis causis debet habere specialem commissionem, textu expresso *in c. Licet, de Offic. Vicarii in* 6. ibi: *Potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos a suis beneficiis, Officiis, vel administrationibus amovendi transferri nolumus in eumdem, nisi sibi specialiter hæc committantur*.

26 Item sine speciali commissione nequit beneficia conferre; *cap. Ult. de Offic. Vicarii in* 6. *& Communis doctorum* cum Barbosa *citat. alleg.* 54. *num.* 6. Pellegrin. *loc. cit. num.* 13. Ventriglia *loc. cit. num.* 8. & alii. Neque potest sine speciali mandato resignationes, & permutationes beneficiorum admittere, & approbare, *cap. Quæsitum, de rer. permut.* Barbosa *loc. cit. num.* 66. cum pluribus ibi allegatis, Pellegrin. *loc. cit. num.* 14. Ventriglia *loc. cit. num.* 9. & alii passim.

27 Immo etiamsi Vicarius habeat speciale mandatum ad recipiendas resignationes beneficiorum, adhuc non potest conferre beneficia coram ipso resignata sine speciali mandato ad conferendum. Rota *decis.* 5. *alias* 487. *num.* 2. *&* 3. *in novis*, quam affert Sbroz *lib.* 2. *q.* 71. *num.* 9. Pellegrin. *loc. citat. num.* 14. Rebuff. *loc. cit. num.* 104. *&* 106. Ventriglia *loc. cit. num.* 10. cum aliis ibi allegatis, Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 67. & alii.

28 Neque potest sine speciali mandato beneficia unire, neque uniones revocare, aut Ecclesias dividere. Lotter. *in tract. de re beneficiaria lib.* 1. *q.* 28. *a num.* 118. Garcias *de benefic. part.* 12. *c.* 2. *n.* 69. Sbroz *lib.* 2. *q.* 115. Barbos. *cit. alleg.* 54. *num.* 72. Ventrigl. *loc. cit. num.* 12. Pellegr. *loc. cit. num.* 15.

29 Neque potest absque speciali mandato beneficia erigere, aut juspatronatus fundationi consensum præstare. Barbos. *loc. cit. num.* 71. Pellegrin. *loc. cit. num.* 17. *&* 22. Riccius *in decis. cur. Archiepisc. Neapolit. part.* 1. *decis.* 140. & alii.

30 Item neque potest absque speciali mandato beneficia supprimere. Barbosa *loc. cit. num.* 71. Sbroz *lib.* 2. *q.* 17. *num.* 5. Moneta *de commutat. ult. volunt. cap.* 12. *num.* 129. *cum seq.* Pellegr. *loc. cit. n.* 16. & alii.

Neque potest absque speciali commissione juspatronatus reservare alicui ex causa donationis, fundationis, vel costructionis. Garcias *de benefic. part.* 5. *c.* 9. *num.* 43. Vivian. *in praxi Jurispatronat. part.* 1. *lib.* 1. *num.* 24. *in prima edition.* alias *lib.* 2. *c.* 1. *num.* 10. Sbroz *lib.* 2. *q.* 31. *num.* 4. Gratian. *discept. forens. c.* 303. *num.* 12. Pellegrin. *loc. cit n.* 19. Barbosa *loc. cit. num.* 74. adducens ultra alios Doctores etiam ad id plures Rotæ decisiones. 31

Neque sine speciali mandato donationi Jurispatronatus decretum interponere, vel auctoritatem, seu assensum præstare valet, quia hoc est de jurisdictione gratiosa, & non necessaria, ut *in cap. Unic. de jure patronat. in* 6. Riccius *in praxi aurea resol.* 469. Zerola *in praxi Episcop. verb. Vicarius* §. 11. *&* 13. Pellegr. *loc. cit. num.* 20. Barbos. *loc. cit. num.* 75. cum pluribus ibi allegatis adducens insuper ad id varias Rotæ decisiones. 32

Neque sine speciali commissione præsentare potest ad beneficium jurispatronatus ad Episcopi præsentationem pertinens. Lambertin. *de jurepatron. par.* 3. *lib.* 2. *quæst.* 110. *num.* 2. Sbroz *lib.* 2. *q.* 110. *num.* 2. Garcias *de benefic. part.* 5. *cap.* 8. *num.* 82. Pellegrin. *loc. cit. num.* 21. Barbosa *loc. cit. num.* 82. & alii apud ipsos. 33

Neque novas parochias erigere, nec alia beneficia creare, neque in creatione novæ dignitatis auctoritatem præstare; *can. Nemo* ubi Glossa verb. *Veniat per se, vel per alium dist.* 1. *de consecrat.* Rota *in Segobien. capellaniæ* 28. *April.* 1625. *coram Ubaldo*, Garcias *de benefic. par.* 5. *cap.* 9. *num.* 75. Pellegrin. *loc. cit. num.* 22. Barbosa *loc. cit. num.* 76. cum aliis ibi allegatis. 34

Neque potest sine speciali mandato imponere pensionem super beneficiis, ubi Episcopus ob aliquam justam causam, ver. gr. pro bono pacis, & concordiæ posset. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 71. *num.* 14. Moneta *de commut. ult. voluntat. cap.* 5. *num.* 496. Pellegrin. *loc. cit. num.* 24. Barbosa *loc. cit. num.* 77. Ventrigl. *loc. cit. num.* 13. & alii. 35

Neque potest absque speciali commissione coadjutorem Vicarium rectori imperito deputare secundum formam *Sacr. Conc. Trident. sess.* 21. *de reformat. cap.* 6. Sbroz *de Offic. Vicarii lib.* 2. *q.* 112. *a num.* 2. Puteus *decis.* 239. *num.* 2. Ventriglia *loc. cit. num.* 13. Barbosa *loc. cit. num.* 73. & alii. 36

Neque absque speciali concessione potest Oeconomum Ecclesiæ constituere. Sbroz *lib.* 3. *q.* 53. *num.* 2. Felin. *in cap. Quoniam in fine, de Offic. ordinarii*, Barbosa *loc. cit. num.* 78. Pellegr. *loc. citat. num.* 24. Ventriglia *loc. cit. num.* 13. & alii. 37

Neque potest absque speciali commissione aliquem ab ordine deponere, aut amovere a suo beneficio, officio, vel administratione, textu expresso *in cap. Licet, de offic. Vicarii in* 6. Vide verba adducta *supra n.* 25. Barbosa *loc. cit. n.* 79. Ventrig. *loc. c. n.* 13. Pelleg. *loc. c. n.* 25. & ipso teste alii communiter. 38

Neque sine speciali mandato potest clericum exilio condemnare, aut ab exilio revocare. Abbas *in cap.* 1. *num.* 3. *de calumn. & in c. Cum non ab* 39
ho-

homine num. 4. *de Judiciis*, Sbroz *lib.* 2. *q.* 155. *n.* 2. *&* *q.*156. *num.* 4. Barbosa *loc. cit. num.* 79. Pellegrin. *loc. cit. num.* 26. & alii apud ipsos.

40 Neque potest sine speciali concessione Ecclesias dirutas, & vetustate collapsas, quæ ob illarum, & parochianorum inopiam nequeunt restaurari, in matrices erigere, vel in alias viciniores Ecclesias transferre. Francisc. Leo *in Thesaur. fori Ecclesiast. part.* 2. *cap.* 16. *num.* 16. Barbosa *loc. citato num.* 81. Sbroz *lib.* 2. *qu.*117. *num.* 3. Pellegrin. *loc. cit. num.* 27. & alii.

41 Neque sine speciali mandato potest mutare statum alicujus Ecclesiæ etiam in casibus, in quibus potest Episcopus. Moneta *de commut. ult. volunt. c.* 11. *num.* 358. *&* 360. Barb. *loc. cit. n.* 81. Pellegr. *loc. cit. num.* 28. & alii.

42 Neque sine speciali mandato alienare potest res Ecclesiæ, aut in alienationibus, seu transactionibus earumdem rerum decretum interponere. Sbroz *lib.* 2. *q.* 118. *num.* 2. Pellegr. *loc. cit. num.* 29. *&* 55. Barbosa *loco cit. num.* 106. & alii plures apud ipsos.

43 Neque sine speciali commissione potest concedere licentiam ædificandi nova monasteria, & conventus in loco suæ diœcesis, ex eo quia est de majoribus. *Sacra Congreg. Conc.*11. *Jul.* 1620. apud Barbosam *in Summa Apostol. decis. collectan.* 715. *num.* 10.

44 Neque potest, quando celebrat, habere duos capellanos, sive clericos, qui illi cum cottis inserviant, *Sacr. Congreg. Rit.* 7. *Aug.* 1627.

45 Neque in altari quatuor candelas accensas tenere, nisi hoc fieret in illo Altari propter solemnitatem diei festi. *Ead. Sac. Rit. Congreg.* 7. *Augusti* 1627.

46 Neque potest facere circulum in missa solemni ante Episcopum cum canonicis ad Gloria, Credo, & Sanctus &c. *Sac. Congregat. Rit. in Macerat.* 28. *Sept.* 1630. apud Pellegrin. *loc. cit. num.* 10.

47 Neque potest baldachinum erigere, absente Episcopo, in Ecclesiis exemptis invitis monachis; *Sac. Rit. Congreg. in causa Congregationis Casinensis* 10. *Jul.* 1621. apud Pellegrin. *loc. cit. sub num.* 11.

48 Neque potest, absente, vel impedito Episcopo, facere functiones Episcopales, sed spectat facere ad primam dignitatem capituli, & successive ad alios. *Sac. Rit. Congreg. in Algaren. & Brundusina* 20. *Dec.* 1661. *& in alia Brundusina* 5. *Febr.* 1614. *& in Alatrina* 22. *Januar.* 1618.

49 Neque potest sumere paramenta de Altari, quia hoc facere solis Episcopis permittitur. *Eadem Sacra Rituum Congregat.* 7. *Jul.* 1612. apud Pellegrin. *loc. cit. num.* 11. Nisi propter necessitatem ob loci angustiam id faciat; uti alii Sacerdotes in simili casu faciunt, & tunc ipsa paramenta, non in medio Altari, sed in cornu Evangelii sumere debet, ut declaravit *Eadem Sacr. Rituum Congregat. d. die* 7. *Jul.* 1612.

50 Neque potest uti Vicarius generalis missas conventuales, aut pontificales celebrare, nec SS. Sacramentum, aut sacras reliquias paratus deferre, nec aliis se immiscere functionibus Ecclesiasticis, sed tantum præesse, ut omnia suo ordine fiant. *Sacr. Congreg. Episcop.* 19. *Sept.* 1627. apud Barbosam *in Summa loc. cit. num.* 12.

Neque potest Vicarius uti annulo tempore, quo 51 celebrat, licet sit protonotarius Apostolicus non participans. *Sacr. Rit. Congreg.* 11. *Februar.* 1623. apud Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Missæ ritus num.* 12. & Pellegrin. *loc. cit. num.* 12. & multo minus, si sit canonicus cathedralis. *Ead. Sac. Rit. Congreg.* 20. *Novembr.* 1629. apud Gavant. *loc. cit. num.* 13. & Pellegrin. *loc. cit. num.*12. sed vide verb. *Annulus num.*8. ubi ex posteriori decreto *Sac. Rit. Congreg.* 4. *Aug.* 1663. dicitur, quod possunt canonici cathedralis missam celebrare cum annulo aureo, & de rigore uti, sed sine gemma, & sine aliqua effigie.

Nec potest prohibere canonicis, ne officium in- 52 choetur, donec ipse veniat, quia statim dato signo est inchoandum. *Sac. Rit. Cong.*25. *Februar.*1606.

Neque prætendere, ut ipsi missam solemnem 53 cantanti assistant canonici, & faciant circulum ante ipsum. *Sac. Rit. Cong.* 8. *Mart.* 1595.

Neque potest dare benedictionem Diacono, an- 54 tequam cantet Evangelium, neque benedicere prædicatori, antequam pulpitum ascendat. *Sac. Congreg. Rit. in Pacen.*17. *Martii* 1607. apud Pellegrin. *loc. cit. sub num.* 13. & Barbosa *in Summa loc. citat. num.* 9.

Neque potest impedire, quod parochi denun- 55 ciationes faciant absque sua licentia. *Sac. Congreg. Concil.* 27. *Martii* 1617. apud Barbosam *loc. citat. num.* 11.

Neque potest intervenire capitulo, si sit exem- 56 ptum. *Sacr. Congreg. Concilii* apud Barbosam *loc. cit. num.* 13. Vel si nolint canonici. *Eadem Sacr. Congreg. Concil. in Amerien.* 24. *Aprilis* 1632.

Immo neque absente Episcopo, potest in capi- 57 tulo intervenire. *Eadem Sacr. Congregat. Concilii* apud Barbosam *loc. cit. num.* 15. Et si sit de capitu- 58 lo, debet inde exire, ubi tractandum fuerit de rebus ad suum, vel Episcopi commodum pertinentibus. *Sacr. Congregat. Episcop. & Regul.* 17. *Jun.* 1584. apud Barbosam *loc. cit. num.* 15.

Neque potest concedere licentiam alteri Episcopo 59 exercendi Pontificalia in sua Diœcesi nisi habeat ad id speciale mandatum. *Sacr. Cong. Concilii* apud Barbosam *loco cit. n.* 16.

Neque potest sine speciali commissione remittere 60 denunciationes Matrimoniales. *Sacr. Congr. Concilii* apud Barbosam *loco cit. num.* 19. Contrarium tamen cum pluribus defendit Ventriglia *l. c. n.* 26. asserens, quod verior, & magis communis opinio sit, quod id possit sine speciali mandato, & sic cum aliis etiam Pellegrin. *l. cit. num.* 38. & alii plures.

Neque pro Matrimonialium dispensatione potest 61 quidquam quamvis minimum, & sponte datum recipere. *Sacr. Cong. Episcop. & Regul. in Surrentina* 22. *April.* 1616. apud Barbosam *loco cit. n.* 17. & Taxa Innocentiana §. *Nelle cause, e materie*.

Neque de Jure potest sine speciali mandato In- 62 dulgentias concedere: *arg. cap. Antecedentibus* 12. *de excessibus Prælat.* & *ibi* Fagnan. *n.* 17. cum pluribus aliis, Card. Petra *tom.* 3. *Comment. ad Const.* 16. *Alexandri IV. n.* 26. Barbosa *loco cit. n.* 90. cum pluribus ibi allegatis. Vide verb. *Indulgentia art.*2. *num.* 29.

Ne-

63 Neque potest sine speciali commissione Interdicta relaxare, sive ab homine, sive a Jure sint, Barbosa *cit. alleg.* 54. *n.* 96. Sbroz *lib.* 2. *q.* 185. *n.* 2. *cum seq.* Pellegrin. *loco cit. nu.* 39. & alii.

64 Neque potest speciali mandato Dimissorias, seu Commendatitias Litteras pro recipiendis Ordinibus subditis concedere, nisi Episcopo ita absente, & in remotis agente, ut nonnisi post longum tempus adventus ejus speretur; *c. Cum nullus vers. Officialis*, *&* §. *Episcopo*, ubi Glossa verb. *In remotis*, *de tempor. Ordinat. in 6.* Pellegrin. *loco citato n.* 44. Ventriglia *loco cit. num.* 32. Barbosa *part.* 2. *de Offic. & potest. Episc. alleg.* 7. *n.* 9. *& cit. alleg.* 54. *n.* 97. *& de Jur. Eccles. univers. lib.* 1. *c.* 15. *n.* 21. & plures alii apud ipsos.

65 Neque potest sine speciali concessione alium Vicarium substituere. Immo & cum speciali facultate substituendi, nec potest substituere, nisi concurrente legitima causa & ad modicum tempus, *cap. Clericos*, *de Officio Vicarii*, Glossa, *in c. Romana* 1. *verb. ipsius*, *de Officio Vicarii in 6.* Pellegrin. *loc. cit. n.* 45. Ventriglia *loc. c. n.* 39. Barbosa *cit. alleg.* 54. *n.* 9. *&* 10. cum Rota, & aliis plurimis ibi citatis.

66 Neque potest sine speciali concessione absolvere a casibus Episcopo reservatis, cum id non veniat in Generali commissione: *cap. Penultim. de Pœnitent. & remissionibus in 6.* Pellegrin. *loco cit. num.* 43. Ventrigl. *loco cit. num.* 30. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 19. *num.* 5. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 116. & alii apud ipsos notantes, quod quando datur hæc potestas, concedi solet, ut & alteri delegari possit.

67 Neque potest sine particulari concessione dispensare in Irregularitatibus, & absolvere a Suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, ac ab aliis casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis, sicut potest Episcopus in vim Concilii Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. quia Concilium hanc facultatem non tribuit Vicario Generali nisi specialem commissionem ad hoc habenti, ibi: *per seipsos*, *aut Vicarium ad id specialiter deputandum*. Pellegrin. *loco cit. nu.* 41. Ventriglia *loco cit. n.* 29. Rebuff. *in praxi Benefic. de Forma Vicarii num.* 179. *cum seq.* Ugolin. *de potestate Episcop. cap.* 3. §. 7. *num.* 2. *vers. postremo*, Suarez. *de Censuris disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 8. Barbosa *Juris Ecclesiastic. univers. lib.* 1. *cap.* 15. *nu.* 24. *& de Offic. & potestat. Episcop. part.* 2. *allegat.* 39. *nu.* 10. Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 82. *num.* 85. & alii apud ipsos.

68 Neque sine speciali mandato potest absolvere ab Excommunicatione canonis: *Si quis suadente diabolo* 17. *qu.* 4. in casibus Episcopo permissis, de quibus *in cap. De cetero* 11. *& c. Ea noscitur* 13. *de sent. excomm.* & *cap. His quibus* 20. *de Officio Ordinarii*, ubi Doctores communiter teste Pellegrin. *loco cit. num.* 42.

69 Neque sine speciali mandato cognoscere potest de crimine Hæresis. Decian. *tract. criminal. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 7. Sbroz *lib.* 2. *pag.* 161. *num.* 4. *&* 5. Covarruv. *lib.* 3. *variar. resol. cap.* 20. *n.* 3. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 85. Pellegrin. *loco cit. nu.* 30.

70 Immo neque de licentia Episcopi potest absolvere subditos in Foro conscientiæ a crimine hæresis, quia hoc competit solis Episcopis vigore concessionis Concilii Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 6. ibi: *Eis tantum*, *non eorum Vicariis sit permissum*, Cuccus *Instit. Jur. canon. de Episcop. n.* 191. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 20. Barbos. *loco cit. n.* 86. Pellegr. *loco cit. n.* 30. & alii.

Neque voluntatem puellæ Habitum Regularem 71 suscipere, aut Professionis votum emittere volentis explorare potest, ut experiatur an coacta, an seducta sit, & an sciat, quid agat, & cetera juxta dispositionem Concilii Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 17. Nisi ad hæc specialiter sit deputatus, vel Episcopus sit absens, aut legitime impeditus. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 208. Barbosa *loco cit. num.* 88. Pellegrin. *loco cit. n.* 32. & alii.

Neque potest causas restitutionis in integrum co- 72 gnoscere, seu de eis disceptare, nisi ei specialiter committatur. Ita per text. *in l. Illud* 25. §. 1. *ff. de Minoribus* tenent Sbroz *l.* 2. *q.* 35. *n.* 5. Sanchez *de Matr. l.* 2. *disp.* 40. *n.* 12. *in fine*, Barbosa *loco cit. n.* 103. Ventrigl. *loco cit. n.* 40. Pellegr. *loco cit. num.* 56. & alii.

Neque sine speciali mandato deferre potest jura- 73 mentum purgationis Canonicæ. Speculator *de Jurisdict. omnium Judicum vers. Secundum Canones*, Bertachin. *de Episcop. tit. de Vicar. Episc. num.* 12. *in fine*, Barbos. *loco cit. num.* 109. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 167. *num.* 2. Pelleg. *loco cit. nu.* 57. Ventrig. *loc. cit. num.* 40. & alii.

Neque consentire potest ut Metropolitanus, si- 74 ve alius cognoscat causas Clericorum in prima instantia, omisso medio appellationis; Barbosa *loco cit. n.* 110. Ventrig. *loco citato n.* 40. Pellegr. *loco cit. n.* 59. Ferrett. *cons.* 307. *n.* 1. Sbroz *lib.* 2. *q.* 204.

Neque cognoscere potest de causa delegata Epi- 75 scopo, nisi in Rescripto addita sint verba: *Sive ejus Generali Vicario*, Barbosa *loco citato n.* 111. Zerola *in Praxi Episcop. part.* 1. *verb. Vicarius* §. 21. *dub.* 5. Campanil. *in divers. Jur. canonic. Rubric.* 1. *cap.* 23. *nu.* 148. Pellegr. *loco citato n.* 60. Ventrig. *loco citato n.* 41. & alii.

Neque sine speciali mandato causas Feudales co- 76 gnoscere, & tractare potest. Card. *in Clement.* 1. *nu.* 19. *de Officio Vicarii*, Sbroz *lib.* 2. *qu.* 125. *n.* 3. Barbosa *loco cit. n.* 112. Ventriglia *loco cit. n.* 40. Pellegr. *loco citato num.* 61. & alii.

Neque sine speciali mandato potest auctorare 77 exemplum ex originali sumptum, ut eamdem vim, & auctoritatem cum originali habeat, *cap. final. de Fide instrumentor.* ibi: *Coram Ordinario Judice*, *vel Delegato ab eo specialiter præsententur*, per quem text. ita ibi tenent Goffred. & Hostiens. Decian. *resp.* 24. *nu.* 44. *volum.* 1. Barbosa *loco cit. num.* 113. Ventrigl. *loco cit. num.* 40. Pellegr. *loco citato num.* 63. & alii.

Neque sine speciali commissione represalias con- 78 cedere potest. Barbosa *loco citato n.* 114. Ventriglia *loco citato num.* 40. Pellegrin. *loco citato nu.* 16. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 165. *num.* 1. & alii.

Neque sine speciali mandato bona Clericorum 79 confiscare potest. Baldus *in l. Imperatores in fine*, *ff. de Officio Præfecti Vigilum*, Sbroz *lib.* 2. *q.* 158. *nu.* 3. Ventrigl. *loco citato num.* 40. Pelleg. *loco citato n.* 66. & alii.

Neque sine speciali commissione pœnas corpo- 80 rales

rales in pecuniarias convertere potest; *cap. Licet*; ubi Glossa, & DD. *de pœnis*, & *capit. In Archiepiscopatu*, *de Raptor.* Pellegrin. *loco citato num.* 67. Ventrigl. *loco citato nu.* 46. Barbosa *loco citato num.* 120. Rebuff. *loco citato tit. De Forma Vicar. num.* 44. *cum sequentibus*, & alii.

81 Neque sine speciali mandato potest condemnatum Reum absolvere. Ripa *in leg. Qui condemnare num. 9. vers. Sed certe*, *ff. de Re Judic.* Menoch. *de Arbitrar. Judic. lib.* 1. *q.* 49. *n.* 28. Sbroz *lib.* 2. *q.* 38. *n.* 1. *& qu.* 156. *n.* 4. Barbosa *loco cit. num.* 118. Pellegrin. *loco citato num.* 63. Sive, ut dicitur, non potest gratiam facere, & indulgere delinquentibus, nam id sapit liberalitatem, & non venit in generali mandato. Card. *in Clement.* 1. *num.* 19. *de Officio Vicarii*, Rebuff. *in Praxi Benef. tit. de Forma Vicariat. Archiepisc. num.* 167. Sbroz *lib.* 2. *q.* 38. *nu.* 4. Ventriglia *loco citato num.* 46. Pellegr. *loco citato n.* 65. & alii.

82 Neque sine speciali concessione potest exercere potestatem doctorandi, quam habet Episcopus ex privilegio; Secus si illi competeret Jure communi. Sbroz *de Vicar. Episcop. lib.* 2. *qu.* 29. *num.* 8. Merol. *Opuscul. Moral.* 3. *part. disp.* 7. *cap.* 6. *dub.* 16. *nu.* 164. *& seq.* Ventriglia *loco citato num.* 46. & alii.

83 Neque sine speciali commissione potest exequi pias defunctorum voluntates. Bald. *in l. Nulli n.* 8. *cod. de probat. & in c. cum causis*, *de election.* Tiraquell. *de privileg. piæ causæ privileg.* 31. *in fine*, Sbroz *lib.* 2. *q.* 49. *num.* 12. *& q.* 50. *num.* 1. *& q.* 51. *n.* 1. Barbosa *loco citato num.* 104. Pellegrin. *loco cit. n.* 54. & alii.

84 Ad dignoscendum autem pro quibusnam causis habeat, vel non speciale mandatum, debet diligenter inspici, & attendi forma Vicariatus, seu instrumentum commissionis, quo quis institutus fuit Vicarius generalis, ubi si habeatur solita apponi clausula generalis: *ad omnia, & singula faciendi, & omittendi, etiam si majora fuerint, & quæ mandatum exigant speciale, pro ut ad ipsius Vicariatus, & Officiatus Officium noscitur quomodolibet pertinere.* &c. tunc si Episcopus antea concessit, vel expressit aliquos casus speciale mandatum requirentes, adjecta postmodum dicta Clausula, poterit Vicarius etiam alia facere, quæ requirunt speciale mandatum. Dummodo non sint graviora, vel majora expressis, prout in simili habetur decisum quoad Procuratores *in cap. Qui ad agendum* 4. *de Procuratoribus in* 6. & *Clementin.* 2. *de Procuratoribus*, ac notat Glossa pluribus adductis *in capit. Licet.* 2. *verb. Committantur de Officio Vicarii in* 6. & tenent Hostiensis *in capit. Significasti*, *de Officio Archidiaconi*, Covarruvias *l.* 1. *variar. resolut. capit.* 1. *n.* 2. *& lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. Sbroz *lib.* 1. *qu.* 65. *num.* 5. *& qu.* 67. *num.* 3. Garcias *de Benefic. art.* 5. *cap.* 8. *nu.* 68. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *disput.* 29. *num.* 8. Moneta *de commutat. ultim. volunt. cap.* 5. *nu.* 479. Engel *lib.* 1. *Decretal. titul.* 28. *nu.* 10. Reiffenstuel. *ibid. num.* 89. Barbosa *loco citato num.* 124. Pellegrin. *l. c. num.* 71. & alii notantes non esse necesse, quod omnes supradicti casus exprimantur in forma Vicariatus, seu instrumento commissionis, sed sufficere, quod aliqui tantum exprimantur cum prædicta clausula generali: *Ad omnia, & singula* &c. seu cum alia simili verb. grat. *Et omnia alia, licet mandatum exigant speciale*, seu: *Et omnia alia, quæ ego possum, quamvis mandatum exigant speciale*: Dummodo tamen, ut supra dictum est, ipsa alia non sint graviora, vel majora expressis.

Vicarius Generalis non potest lucrari distributiones, nisi Choro intersit, quia servit Episcopo, & non Ecclesiæ, ut Vicarius capitularis. Rota *decis.* 222. *num.* 5. *par.* 2. *diversarum*, etiamsi ab immemorabili tempore servatum fuerit, ut debeantur, ut decisum refert Garcias *addit. ad cap.* 2. *num.* 359. *cum seq. part.* 3. *de Benefic.* & Pellegrin. *loco citato sect.* 4. *subsect.* 4. *nu.* 9. Vide verb. *Distributiones art.* 2. *num.* 2. 85

Vicarius Generalis non potest absolvere etiam cum reincidentia occasione infirmitatis, seu similis causæ, a censuris incursis ob violatam Immunitatem, & libertatem, ac Jurisdictionem Ecclesiasticam, & acriter reprehenditur ob absolutionem datam Ministris Audientiæ Regiæ censuratis simili de causa. *Sac. Congreg. Immun. in una S. Marc.* 13. *Decembris* 1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 180. *& in Squillac.* 20. *Novemb.* 1640. *lib. Decret. Pauluc. pag.* 135. 86

Attamen eidem datur aliquando facultas absolvendi violatores præfatos: *Sac. Congreg. Immun. in Aprutina* 25. *Maii* 1694. *lib.* 1. *Decretor. Valleman. pag.* 125. 87

Et etiam aliquando datur facultas eidem subdelegandi pro conferenda absolutione. *Sacra Congregat. Immun. in Viterbien.* 9. *Junii dicto anno & lib. pag.* 128. 88

Emolumenta Vicariatus debentur Vicario pro tempore suæ absentiæ ex causa defensionis Immunitatis Ecclesiasticæ, dempta parte debita substituto pro rata laboris taxanda ab Episcopo. *Sac. Congregat. Immun. in Majoricen.* 27. *Septembris* 1661. *lib. Decret. Rocci pag.* 361. 89

Vicarius Generalis, si non adest justa causa, & demeritum, non est removendus per Archiepiscopum ab Officio. *Sacra Congregatio Immunitatis in Brundusina* 7. *Junii* 1633. *lib.* 2. *Decretor. Paul. pag.* 158. 90

Quando vero Vicarius Generalis est scandalosus, injungitur Episcopo, ut ipsum removeat. *Sacra Congreg. Immun. in Acernen.* 1. *Octobris* 1669. *lib.* 1. *Dec. Altov. pag.* 406. 91

In loco Vicarii suspecti in causa detentorum pro prætenso homicidio, Episcopus deputet personam idoneam non suspectam. *Sacra Congregatio Immunitatis in Aversana* 8. *Octobris* 1657. *lib. Decret. Rocci pag.* 37. 92

Procedere debet auctoritate sua ordinaria ser. ser. contra Violatores Immunitatis. *Sacra Congregatio Immunitatis in Aversana* 4. *Septembris* 1658. *d. lib. pag.* 53. 93

Vicarius Collegii Græci potest procedere pro defensione Immunitatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ, licet non possit se ingerere in concernentibus extractionem, vel absolutionem *Sacra Congregatio Immun. in Meliten.* 23. *Martii* 1638. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 57. 94

Vicarius data præventione Curiæ Ecclesiasticæ procedere potest ser. ser. contra Judicem Laicum, si 95

in

in dicta causa procedat ad descriptionem bonorum. *Sac. Cong. Imm. in Dertonen.* 10. *Sept.* 1652. *lib.* 5. *Decr. Paul. pag.* 197.

96 Eidem injungitur, ut procedat contra Executores Curiæ Laicalis, qui tentarunt violenter extrahere ab Ecclesia confugitos, eosque percusserunt. *Sacra Cong. Imm. in Sutrina* 29. *Augusti* 1695. *lib. Dec. Valleman. p.* 210.

97 Injungitur Vicario, ut se abstineat a permissione examinandi testes in loco immuni in causis criminalibus. *Sac. Cong. Imm. in Lauden.* 26. *Maii* 1632. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 127.

98 Vicarius tamen Generalis cum facultate Sanctissimi examinat mulierem existentem in Conservatorio. *Sac. Cong. Imm. in Faventina* 6. *Dec.* 1692. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 9.

99 Vicario Generali injungitur, ut attenta absentia Episcopi, redeat quamprimum ad suam residentiam *S. Cong. Imm. in Biteeten.* 27. *Febr.* 1693. *lib. Decret. Vallem. pag.* 476.

100 Vicarius bene agit non parendo Litteris ad audiendum verbum Regium. *Sacra Congregat. Imm. in Catacen.* 21. *Septembris* 1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 171.

101 Idem respondeat Litteris Regiis se procedere auctoritate sua ordinaria ad defensionem Immunitatis Ecclesiasticæ sibi a Sacra Congregatione demandatam, *Sac. Cong. Imm. in Bovinen.* 26. *Febr.* 1658. *lib. Decr. Rocci pag.* 63.

102 Idem ob inobedientiam, & transgressionem mandatorum Sanctissimi de non discedendo ab Urbe Neapolis, & de non relinquendo exercitio sui Vicariatus ex quacumque causa, etiam positis quibuscumque minis, & præceptis Ministrorum Laicorum in contrarium, de Ordine Sanctissimi a Nuncio auctoritate sua ordinaria condemnatur in pœnam suspensionis ab exercitio Ordinum, & inhabilitatis ad Dignitates, Beneficia, & Officia Ecclesiastica cujusvis generis, quocumque loco, a quibuscumque & quomodocumque in posterum obtinenda sub pœna Excommunicationis Summo Pontifici reservatæ, & quousque Sanctitati Suæ placuerit. *Sac. Congregatio Immunitatis in Neapolitana* 25. *Maii*, & 19. *ac* 30. *Junii* 1660. *lib. Decret. Rocci pag.* 257. & 259.

103 Injungitur Vicario Generali ordinanti, & scandalose assistenti extractioni Canonicorum a loco immuni, ut accedat ad Urbem, & se justificet, quatenus vero non se justificet, inhabilitatur ad Officia. *Sac. Cong. Imm. in Motulen.* 2. *Sept.* 1681. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 2250.

104 Vicarius Nullius Orbetelli, nequit extrahere confugitum ab Ecclesia, cum non possint hoc præstare Ordinarii Episcopis inferiores. *Sacra Congregat. Immunitatis in Nullius Orbetelli* 1669. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 315.

105 Vicarius Generalis ob extractionem a se ordinatam furum a loco immuni incidit in Censuras, & prævia abolitione actorum suæ Curiæ conceditur, ut absolvatur privatim. *Sacra Congregat. Immun. in Recinaten. seu Lauretana* 20. *Maii* 1696. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 25.

106 Vicarius Generalis ordinans carcerationem Parochi in loco immuni suspenditur ab Officio arbitrio Sacræ Congregationis. *Eadem Sacra Congregatio Immun. in Albanen.* 12. *Septembris* 1684. *lib.* 3. *Decr. Altov. pag.* 363.

Verum si habeat facultatem a Sanctissimo extrahendi ab Ecclesia, potest ad simplicem correctionem extrahere militem delinquentem, & in carceribus retinere pro aliquo modico tempore. *Sacra Congr. Imm. in una Nullius Orbetelli* 21. *Jun.* 1644. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 230. 107

Aliquando etiam de mandato Sanctissimi datur Vicario Generali facultas extrahendi ad annum. *Sac. Cong. Imm. in Neapolitana* 19. *Maii* 1703. *lib.* 3. *Decret. Vallem. p.* 409. 108

Vicarius Generalis Canonicus ob datam Gubernatori Regni Corsicæ facultatem extrahendi confugitos a quacumque Ecclesia, & etiam Ecclesiasticos, eosque nomine Ecclesiæ custodiendi, & cogendi ad solutionem condemnationum ipsius factarum ab ipso Vicario acriter punitur de mandato Sacræ Congregat. ut sequitur. 109

I. Prævia Suspensione a Divinis, & a perceptione fructuum Canonicatus. *Sacra Congregatio Martelli pag.* 567.

II. Deinde in honorem Festivitatis Nativitatis D. N. Sacra Congregatio permisit Episcopo illum reintegrare ad exercitium Ordinum per duos Menses, & informet an fructus ejus Canonicatus fuerint sequestrati? Item si, & quæ damna passi fuerint extracti vigore dictæ facultatis ab eo concessæ. *Sacra Congregatio Immunitatis in eadem* 19. *Decembris dicti anni*, & *lib. pag.* 701.

III. Et cum postea idem supplicasset reintegrari, Sacra Congregatio respondit: Satisfacta Parte de damnis coram Episcopo liquidandis, eumdem reintegret ad Ordines cum inhabilitate exercendi munus Vicarii in quacumque Diœcesi; *Sacra Cong. Immunitatis in eadem* 11. *Decembris* 1691. *lib. Decret. Grimaldi pag.* 58.

IV. Tandem habito novo recursu pro gratia, allegata præsertim ejus decrepita ætate, Sacra Congregatio pronunciavit; facto deposito arbitrio, & præstita cautione in Urbe de reficiendis damnis liquidandis coram Domino Ponente reintegretur ad Ordines, & fructus Præbendæ, firma remanente inhabilitate ad Officium Vicariatus; *Sacra Congreg. Imm. in eadem* 23. *Decembris* 1682. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 14.

Contra Vicarium Generalem, qui habuit recursum ad Proregem pro delegatione Judicis Laici contra Clericos, a quo carcerati fuere, Episcopus Neocastren. tamquam Delegatus, & uti vicinior procedat ad ulteriora, & transmittat. *Sacra Congregatio Immunitatis in una Nullius S. Euphemiæ* 2. *Junii* 1693. *ibi pag.* 40. 110

Vicarius Generalis Episcopi uxoratus mandans carcerationem Ecclesiastici consulat conscientiæ suæ, & carceratio non sustinetur; *Sacra Congr. Imm. in una Civitatis Castelli* 19. *Novembris* 1680. *lib.* 2. *Decret. Altov. p.* 289. 111

Vicarius Generalis, satisfacta Parte, absolvat, juxta suas ordinarias facultates committentes homicidium in loco immuni auctoritate privata; *Sacra Congr. Imm. in Cariaten.* 1. *Octobris* 1669. *lib.* 1. *Decr. Altov. pag.* 406. 112

 Ei-

113 Eidem datur facultas perquirendi, & extrahendi ab Ecclesia, & a domo Plebani, & a quocumque alio loco immuni (exceptis Monasteriis Sanctimonialium) libros, ac mobilia ibi transfugata in aliorum præjudicium, ac res furto sublatas. *Sac. Cong. Imm. in Faventina 6. Decembris* 1692. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 9. *& in Camerinen.* 17. *Decembris dicto anno, & lib. pag.* 11.

114 Injungitur eidem, ut abstineat a cognitione causæ contra Filium Cancellarii Episcopalis. *Sac. Cong. Immun. in Ariminen.* 6. *Junii* 1662. *lib. Decret. Rocci pag.* 403.

Additiones ex aliena manu.

115 Amplissima est materia hujus articuli, de ea pro dignitate agere haud patiuntur angusti limites Additionum. Satis sit indicare, qui de ipsa accurate præ cæteris disserit; Vide clarissimum Ducasse *in Prax. Jurisdiction. Ecclesiast. voluntar. & contentios.* In priori tomo agit doctissimus hic Auctor de voluntaria jurisdictione Vicarii Generalis, & in posteriori tomo de contentiosa ejusdem jurisdictione, & quidem meo judicio doctissime.

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt locum, præcedentiam, & modum quo expirat Vicarii Generalis Jurisdictio.

1 LOcus Vicarii Generalis debet esse secundum consuetudinem Ecclesiæ, quæ non est mutanda. *Sacra Congregatio Rituum in Alexandrina* 15. *Martii* 1668. *in respons. ad* 3. *dub.* apud Barbosam *in Summa Apostolicar. decision. Collectan.* 714. *num.* 1.

2 Vicarius Generalis non potest Sedem arbitrio suo sibi parare, sed debet sedere in Sede solita pro Vicario assignata. *Sac. Cong. Rit. in Neritonen.* 4. *Maii* 1606. apud Barbosam *loco cit. num.* 2. & Ventrigliam *tom.* 2. *annot.* 14. §. 2. *n.* 7.

3 Vicarius Generalis licet sedeat in primo stallo Chori, in quo sedere debet prima Dignitas, & habeat Thuris, & Pacis honorem ante omnes Dignitates, & Canonicos, non propterea dicitur occupare Stallum, sive locum Dignitatum, & Canonicorum. *Sacra Congregatio Rituum in Placentina* 19. *Maii* 1607. *in responsione ad dub.* apud Barbosam *loc. cit. num.* 3.

4 Vicario Generali occupante primum locum Chori, & Stallum Archidiaconi, quomodo sedere debeant Dignitates in Choro, ne Archidiacono præjudicium inferatur? Vide *supra verb. Vicarius Apostolicus num.* 30.

5 Vicario Generali non licet occupare locum Episcopi absentis, nec parare sibi sedem cum tapetis, & pulvino, sed idem debet esse ejus locus, absente Episcopo, quem illo præsente habere consuevit. *Sacra Congregatio Rituum in Brundusina* 16. *Julii* 1605. apud Barbosam *loco cit. n.* 5. & Ventriglia *loco cit. n.* 7.

6 Vicarius Generalis præcedit Capitulo, & Clero. *Sac. Cong. Rit. in Meliten.* 13. *Julii* 1619. apud Barb. *loco cit. n.* 6.

Vicarius Generalis, absente Episcopo, debet habere primum locum super omnes Dignitates, & Canonicos non obstantibus consuetudinibus, aliisque in contrarium. *Sac. Cong. Rituum in Adrien.* 7. *Augusti* 1610. *& in Ferrarien.* 20. *Decembris* 1614. apud Barbosam *loco cit. n.* 7. 7

Vicario Generali habitu Vicarii in Processionibus incedenti danda est præcedentia super omnes Dignitates, & Canonicos, & etiam super illas Dignitates & Canonicos, qui habitu Protonotarii incedunt. *S. Congr. Rit. in Brudusina* 16. *Julii* 1605. apud Barbos. *loco cit. n.* 8. 8

Vicarius Generalis debet præcedere omnibus Canonicis, tam in Processionibus, quam in sessionibus; Dummodo Canonici non incedant parati. *Sacra Congregatio Rituum in Egitanien.* 3. *Augusti* 1602. *in responsione ad* 3. *dub. & Civitatis Pennæ* 12. *Aprilis* 1603. *& in Lauretana* 6. *Decembris* 1603. *& in Tyburtina* 6. *Martii* 1610. apud Barbosam *loco cit. num.* 9. 9

Vicarius Generalis Canonicus, cum sedet uti Canonicus, debet sedere in loco suæ receptionis, & in habitu Canonicali; Si vero velit præcedere uti Vicarius, debet habitum Canonicalem dimittere. *Sac. Congr. Rit. in Compostellana* 4. *Febr.* 1600. *& in Vulturarien.* 11. *Aprilis* 1601. apud Barbosam *loco cit. num.* 10. 10

Vicarius Generalis in habitu suo ordinario non debet incedere inter Canonicos paratos, nec eis præcedere. *Sac. Rit. Cong. in Camerinen.* 14. *Junii* 1608. *& in Casalen.* 5. *Julii* 1614. apud Barbosam *loco cit. num.* 11. 11

Vicarius Generalis debet habere primum locum ante Capitulum, Canonicos, & Dignitates, tam præsente, quam absente Episcopo; Si autem sit Canonicus, debet sedere in proprio stallo, & cum habitu Canonicali, alias non lucratur distributiones quotidianas. *Sac. Congr. Rit. in Egitanien.* 10. *Dec.* 1601. *& in Sutrina* 1. *Octobr.* 1616. *& in Oritana* 5. *Aprilis* 1620. *& in Gallipolen.* 21. *Decembris* 1613. apud Barbosam. 12

Vicarius Generalis præfertur Archidiacono, & omnibus Canonicis, nisi ipse simul sit Canonicus, qui tunc sedere debet in suo stallo Canonicali, si distributiones quotidianas lucrari velit. *Sac. Cong. Rit. in Nolana* 8. *Julii* 1602. *& in Civitatis Pennæ* 12. *Aprilis* 1603. *& in Compostellana* 14. *Februarii* 1604. *& in causa Candiæ* 7. *Augusti* 1610. apud Barbosam *loc. cit. num.* 13. 13

Vicarius Generalis Canonicus, præsente Præposito suo Principali, & in omnibus actibus Capitularibus, & quandocumque distributiones quotidianas lucratur, debet stare, vel sedere, & incedere in suo loco Canonicali: absente vero Præposito, tanquam Vicarius Generalis in primo, & digniori loco. *Sac. Cong. Rit. in Altinen. Nullius* 4. *Martii* 1606. apud Barbos. *loco cit. n.* 14. 14

Vicarius Generalis Canonicus, sive Beneficiatus debet sedere in loco suæ receptionis, & cum habitu Canonicali, sive Beneficiati, ut lucretur distributiones, & quando vult præcedere Canonicis, seu Beneficiatis, debet habitum Canonicalem, seu Benef- 15

neficiati dimittere, & non potest percipere distributiones. *Sac. Congr. Rit. in Calaguritana* 2. *Aug.* 1603. Nec lucratur distributiones, quæ dantur interessentibus Processionibus, nisi incedat in habitu Canonicali. *Sac. Cong. Rit. in Compostellana* 21. *Februarii* 1604. *& in Brudusina* 16. *Julii* 1607. apud Barbosam *loco cit. n.* 15.

16 Vicarius Generalis, licet etiam ipso Episcopo præsente in Ecclesia, Choro, Processionibus, Synodo, & aliis publicis, & privatis actibus, Canonicis, & Dignitatibus præcedere debeat, tamen hoc intelligitur, quoties Canonici, & Dignitates hujusmodi in habitu Canonicali, etiamsi Cappa, & Rochetto utantur, stare aut incedere consueverunt, non autem si Pluviali, Planetis, aut aliis sacris paramentis juxta cujusquam Ordinis gradum sint induti, prout in distributione Candelarum in die Purificationis, & in receptione Cinerum feria quarta cinerum, & similibus diebus, quibus Episcopus solemniter celebrare ex ritu Ecclesiastico teneatur: tunc enim non decet, ut Vicarius, præsertim si in suo quotidiano habitu existat eisdem sacris vestibus paratus, sive stando, sive incedendo præcedat. *Sacra Congregatio Rituum in Lauretana, & Nolana* 23. *Martii* 1602. *&* 6. *Septembris* 1603. *& in Tiburtina* 6. *Martii* 1610. *& in Metropolitana* 7. *Augusti* 1628. apud Barbosam *loco citato num.* 16.

17 Vicarius Generalis licet præcedat omnibus Dignitatibus, & Canonicis, tamen ratione Paramentorum in distributione Candelarum, & Palmarum non debet habere locum digniorem, quam Canonici parati; in adoratione vero Crucis, & quandocumque Canonici non sunt parati, digniorem locum habet immediate post Celebrantem, & similiter thurificandus est ante Canonicos, nisi sint parati, quia tunc post Canonicos est thurificandus. *Sacra Congregatio Rituum in Placentina* 19. *Maii* 1607. *in resp. ad* 6. *dub. & in Alexandrina* 25. *Martii* 1608. *in resp. ad* 1. *dub.* Et quod in adoratione Crucis præferendus sit Vicarius Generalis ante Dignitates, & Canonicos, censuit *ead. Sac. Cong. Rit. in causa S. Marci* 4. *Martii* 1633. apud Barbos. *loco cit. n.* 17.

18 Vicarius Generalis non præcedit Dignitatibus, & Canonicis paratis, consuetudine in contrarium non obstante. *Sacra Congregatio Rituum in Lauretana* 6. *Septembris* 1603. *& in Casalen.* 2. *Julii* 1614. *& in Castellaneten.* 25. *Septembris* 1621. apud Barbosam *loco cit. num.* 18.

19 Vicario Generali præcedunt Canonici sacris vestibus induti, qui assistunt Episcopo celebranti. *Sac. Congr. Rit. in Nepesina* 27. *Febr.* 1610. apud Barb. *loc. cit. num.* 19.

20 Vicarius Generalis Canonicus in funeralibus debet cum Canonicis in suo loco incedere, alias non lucratur ceram, nec distributiones. *Sac. Cong. Rit. in Nicien.* 20. *Maii* 1604. apud Barbosam *loco cit. num.* 20.

21 Vicarius generalis præsente Episcopo, in die Purificationis non debet accipere candelam ante canonicum, vel dignitatem, qui Episcopo ministravit. *Sacra Congreg. Rituum in Lucerina* 14. *Maii* 1608. *in resp. ad* 3. *dub.* apud Barbosam *loc. citat. num.* 21.

Vicarius generalis non est Prælatus, licet absente Episcopo, cum in suo habitu ordinario cum subtana & Mantelletto nigro sedeat in choro in primo loco supra canonicos, thurificandus est duplici, non autem triplici ductu thuribuli. *Sacra Congr. Rit. in Nepesina* 14. *Januar.* 1617. apud Barbosam *loc. cit. num.* 22. 22

Vicarius generalis thurificandus est, & debet accipere candelam, palmam, & cineres, & adorare crucem ante, vel post capitulum juxta Ecclesiæ consuetudinem. *Sac. Cong. Rit. in Neocastren.* 16. *Januarii* 1607. *& in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. apud Barbosam *loc. cit. num.* 23. 23

Vicarius generalis in spiritualibus juxta Ecclesiæ laudabilem consuetudinem debet semper in omni loco præcedere gubernatori civitatis in temporalibus, tam præsente, quam absente Episcopo. *Sacr. Rit. Congreg. in Ravennaten.* 28. *April.* 1607. apud Barbosam *loc. cit. num.* 24. 24

Vicarius generalis debet præcedere omnibus potestatibus, commissariis, sive judicibus temporalibus in sua diœcesi existentibus. *Sacra Congreg. Rit. in Nucerina Saxoferrati* 15. *Maii* 1610. apud Barbosam *loc. cit. num.* 25. 25

Vicarius generalis Episcopi debet præcedere commissario ubique, & in omni loco, tam præsente, quam absente Episcopo, non obstante consuetudine; Dummodo non sit de gremio capituli, & incedat in habitu canonicali. *Sacra Congreg. Rit. in Reatina* 18. *Maii* 1616. *& die* 19. *Januarii* 1619. *& in Terracin.* 20. *Aug.* 1617. apud Barbosam *loc. cit. num.* 26. 26

Vicarii generalis jurisdictio expirat: Primo per propriam ipsius renunciationem expressam, vel saltem tacitam, ut si Vicarius diœcesim sui Vicariatus egrediatur, & in longinqua abeat animo non amplius revertendi, tunc enim tacite renunciasse censetur. *Communis*. 27

Secundo expirat ejus jurisdictio per remotionem, seu revocationem ipsius ab Episcopo factam; Episcopus enim potest ad sui libitum, quotiescumque voluerit, Vicarium generalem amovere; *arg. cap. Omnis res, de Regul. Juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Et sic Glossa communiter recepta *in Clementin. Et si principalis* 2. *verb. Per electionem, de Rescriptis*, ibi: *De officiali, quem Episcopus ad nutum amovere potest*. 28

In tali tamen remotione est semper habenda ratio honoris ipsius; Unde facienda est cum magna circumspectione, & cum gravi, & justa causa, alias reintegrari potest per sacram Congregationem Episcoporum. Sic declaravit *eadem Sac. Congregatio Episcoporum in Spalaten.* 3. *Julii* 1610. *& in Traguriens.* 7. *Septembris, &* 8. *Octobris* 1649. 29

Causæ autem justæ, pro quibus removeri potest Vicarius generalis, sunt præsertim sequentes; Prima est, si de Vicario audiantur multæ querelæ. *Sacra Congreg. Episc. in Spalaten.* 5. *Febr.* 1601. 30

Secunda est, quando non bene regit, & gubernat, nec certiorem facit Sacram Congregationem de 31

de causis magni momenti in defectu, vel absentia Episcopi. *Sacr. Congreg. Episc. in Agrigentinen. & in Tranen. 3. Decembris ejusdem anni.*

52 Tertia, si scribat irreverenter ad Sacram Congregationem, ejusque DD. Officiales. *Sacra Congregatio Episcoporum in Reatina 3. Septembr.* 1601.

33 Quarta, si aliquem ex S. R. E. Cardinalibus ea, qua decet, reverentia non tractet. *Sacr. Congreg. Episcop. in Savon. 19. Novembr.* 1655.

34 Quinta, si careat circumspectione, & prudentia, licet in reliquis idoneus esset. *Sac. Congreg. Episc. in Placentina 11. Septembr.* 1601.

35 Sexta, si excommunicatus existat, *Sacra Congreg. Episcop. in Placentina 18. Jun.* 1649.

36 Septima, si mandatis Sacræ Congreg. obedire renuat. *Sacra Congregatio Episcoporum in Parmen. 17. Aug.* 1649.

37 Octava, si oriundus fuerit ex eadem civitate, vel Diœcesi, *Sacra Congreg. Episcoporum in Ostunen. 28. Julii* 1587. *in Spalaten. 9. Martii* 1593. *in Senogallien. 10. Febr.* 1598. *in Pistorien. 19. Octobris* 1625. *& in Sutrina 16. Novembris* 1640.

38 Nona, si sit regularis, *Sacra Congr. Episc. in Justinopolitana 16. Octobris* 1615. *& in Spalaten. 12. Aprilis* 1619.

39 Tertio expirat Vicarii generalis Jurisdictio per mortem naturalem Episcopi: Vicarius enim eamdem habet jurisdictionem cum Episcopo, idemque Tribunal, *cap. Non putamus 2. de consuetudine in 6. cap. Romanæ 3. de appellationibus in 6.* cum similibus, adeoque, cessante per mortem naturalem jurisdictione Episcopi, cessat etiam illa Vicarii generalis, quia, ut habetur *in cap. Accessorium 42. de regul. juris in 6. Accessorium naturam sequi congruit principalis*.

40 Valent tamen gesta a Vicario ignorante mortem Episcopi longe distantis; si etiam talis mors ignoretur communiter ab aliis, quia error communis dat jurisdictionem, *l. Barbarius, ff. de Officio Prætoris*; Et sic tenet Sperell. *decis. 30. fori Ecclesiastic. num. 3.* citans Rotam *decis. 1. alias 46. de Officio Vicarii in nov.* Sanchez *lib. 3. de Matrimon. disp. 22. num. 29.* Gratian. *disceptat. forens. cap. 18. num. 50.* Barbosa *cit. alleg. 54. num. 152.* Reiffenstuel *lib. 1. decretal. tit. 28. num.* 104. Pellegr. *de Vicario Gener. Episcopor. part. 1. sect. 2. subsect. 6. num.* 10. & alii passim.

41 Quarto expirat jurisdictio Vicarii Generalis per translationem Episcopi ad alium Episcopatum; Cum enim per translationem ad alium Episcopatum cesset Episcopi jurisdictio in primo Episcopatu, ita etiam cessat jurisdictio ipsius Vicarii generalis. Glossa *in cap. Si propter 10. verb. Vacabunt, de rescriptis in 6. & Communis Doctorum*, per text. *in cap. Inter corporalia 2. & cap. Licet 4. de translatione Episcopi*. Vide verb. *Capitulum artic. 3. num. 31.*

42 Quinto expirat per depositionem, vel relegationem Episcopi. Tunc enim vacat Ecclesia, & eligi debet Vicarius capitularis, adeoque cessat jurisdictio Vicarii generalis. Vide d. verb. *Capitulum art. 3. num. 35.*

43 Sexto expirat jurisdictio Vicarii generalis per renunciationem Episcopatus factam ab Episcopo, & a Papa admissam, quia etiam in tali casu eligi debet Vicarius capitularis. Vide *ibid. num.* 54.

Septimo expirat per legitimum ingressum Episcopi in aliquam religionem. Vide *ibid. num.* 33. 44

Octavo expirat per captivitatem Episcopi. Vide *ibid. num.* 32. 45

Nono expirat jurisdictio Vicarii generalis, suspensa Episcopi jurisdictione per excommunicationem, suspensionem, aut interdictum; Cum enim eadem sit jurisdictio, idemque tribunal Vicarii, & Episcopi; *cap. Non putamus 2. de consuetudine in 6. & cap. Romana 3. de appellationibus in 6.* cum similibus, cessante, seu suspensa jurisdictione Episcopi, cessat, & remanet suspensa etiam jurisdictio ipsius Vicarii generalis; Siquidem, ut habetur *in cap. Accessorium 42. de regul. juris in 6. Accessorium naturam sequi congruit principalis*. Sic Glossa communiter recepta *in cap. Romana 1. verb. Ipsius, de Officio Vicarii in 6.* recte subjungens, quod tunc adeundus sit Papa, ut provideat. 46

Additiones ex aliena manu.

De præcedentia Vicarii generalis non conveniunt Doctores. Vide *Manrique Ferr. de Præcedent. & & Prælat. Ecclesiast. quæst. 52. n. 2. & 3.* Et quod notandum est, quisque pro sua opinione resolutiones allegat sacrarum Congregationum. Id ex eo evenit quod in obscuro est, an quæ allegatur resolutio, ea innixa sit nudæ juris dispositioni, an peculiari illius Ecclesiæ consuetudini. 47 48 49

Mihi autem ea semper arrisit sententia, quod Vicarius generalis in iis actibus præcedentiam obtinere debeat super ipsas Ecclesiasticas dignitates, in quibus uti Vicarius generalis intervenit. Cæterum si res sit in actibus, in quibus ita non intervenit, nulla ipsi præcedentia debetur. Atque hinc quod si Vicarius generalis sit canonicus, & divinis officiis uti canonicus interveniat, nullam obtinet præcedentiam ratione muneris Vicarii generalis. Confer *Du Casse in prax. jurisdict. voluntar. & contentios. tom. 1. sect. 2. num. 1.* 50 51 52

Dubitari vero contingit, an Vicarius generalis in illis actibus, in quibus intervenit uti Vicarius generalis, præcedentiam debeat obtinere præsente etiam Episcopo? Magis vero in hac quæstione variant doctores. Affirmant Pignatell. *consult. canon. tom. 3. consult. 64. num. 3. Robusterius* Rotæ olim Auditor *in quodam suo voto* apud *Gratianum discept. forens. cap. 3. num. 23.* Anton. de Pret. *de jurisdict. Episcop. cap. 6. per. per tot.* Lotter. *de re benefic. lib. 1. q. 16. num. 65.* Sbroz *de Offic. Vicar. lib. 2. quæst. 24. per. per tot.* Carol. Anton. de Luca *ad Ventrigl. tom. 2. adnot. 14. §. 2. num. 1.* Negant vero Menoch. *consil. 51. & 217. utrobique fere per tot.* Marescott. *variar. resolut. lib. 3. cap. 69. pariter fere per tot.* Adde etiam Ventriglia *tom. 2. adnotat. 14. §. 2. num. 19. & plur. sequent.* Manrique Ferr. *de præcedent. & prælat. Ecclesiastic. quæst. 52. num. 6.* 53 54 55

Res-

Responsio Auctoris.

56 His, quæ hic adducuntur circa præcedentiam Vicarii generalis; consonant omnino, quæ ego ipse jam tradidi in hoc *articulo num.* 10. *& seq.& nu.*12. ubi ex variis decretis asserui, quod Vicarius generalis debet habere primum locum ante capitulum, canonicos, & dignitates, tam præsente, quam absente Episcopo, si interveniat uti Vicarius generalis, non autem si uti canonicus, & in habitu canonicali, & quia etiam circa hoc variant Doctores diversas afferentes hinc inde Sacrarum Congregationum resolutiones, ad ipsas conciliandas servanda est cujusque Ecclesiæ inveterata legitima consuetudo, *argument. Leg. De quibus* 32. *ff. de legibus*, ibi: *Inveterata consuetudo pro lege non immerito custoditur. Et L. sed & ea* 35. *ff. eodem* ibi: *Sed & ea, quæ longa consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos observata, velut tacita civium conventio, non minus, quam ea, quæ scripta sunt, jura, servantur*, cum similibus. Sicque etiam censuit *Sacr. Congreg. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. *in respons. ad* 3. *dubium*; ut jam tradidi ego *in hoc art. numer.* 1. *ibi*: *Locus Vicarii generalis debet esse secundum consuetudinem Ecclesiæ, quæ non est mutanda.*

ARTICULUS IV.

Quo ad differentias vertentes inter Vicarium Generalem, Capitularem, & Foraneum.

1 PRima differentia inter Vicarium generalem, & capitularem est, quod Vicarius capitularis debet esse doctor, si adsit, alias electio est nulla, ut dictum est sub verb. *Capitulum artic.* 5. *num.* 51. Vicarius vero generalis potest aliquando esse non doctor, maxime quando Episc. est jurista, ut dictum est *supra art.* 1. *num.* 39.

2 Secunda differentia est, quod Vicarius capitularis post electionem legitime factam non potest a capitulo ad libitum removeri, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *num.* 55. Vicarius autem generalis potest ad nutum, & arbitrium amoveri, quandocumque illi placuerit, ut conclusum est *articulo antecedenti num.* 28.

3 Tertia differentia est, quod Vicarius capitularis non potest esse nisi unus tantum, ex dictis sub verb. *Capitulum art.* 3. *num.* 40. Vicarius autem generalis potest esse non solum unus, sed & plures deputari possunt ex dictis *sup. art.* 1. *a num.*8. *ad* 12.

4 Quarta differentia est, quod Vicarius generalis potest constitui ab Episcopo cum limitatione, & sine limitatione, dando illi majorem, vel minorem facultatem, prout sibi placuerit, ut tenet *Communis Doctorum*, & docet praxis, patetque ex dictis *supra tot. art.* 2. Vicarius vero capitularis non, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius capitularis art.* 1. *num.* 34. *cum seq.* & verb. *Capitulum artic.* 3. *a num.* 58.

5 Quinta differentia est, quod Vicarius generalis possit esse quilibet exterus ad libitum Episcopi. Immo tenetur Episcopus exterum eligere, ex dictis *supra art.* 1. *num.* 34. *&* 35. Vicarius autem capitularis debet esse de gremio capituli, si adsit idoneus, ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.*1. *num.* 6. & verb. *Capitulum art.* 3. *num.* 50.

Sexta differentia est, quod Vicarius generalis nequit exercere totam jurisdictionem Episcopi absque speciali ejus mandato, ut patet ex *supradictis art.* 2. *a num.* 16. *ad* 84. & habetur expresse *in cap. Licet* 2. *& cap. Cum in generali* 3. *de officio Vicarii in* 6. Vicarius autem capitularis statim ac est legitime electus, totam jurisdictionem capituli exercere potest absque speciali ejus mandato, præsertim ubi talis viget praxis, & consuetudo, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius capitularis artic.* 2. *num.* 40. 6

Septima differentia est, quod Vicarii capitularis jurisdictio incipit post mortem naturalem, aut civilem Episcopi, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius capitularis art.* 1. *a num.* 1. *ad* 11. Econtra autem Vicarii generalis jurisdictio per mortem naturalem, aut civilem Episcopi finitur, ut patet ex dictis *art. antecedenti a num.* 39. *usque in fin.* 7

Octava differentia est, quod Vicarius capitularis continuat suam jurisdictionem usquedum novus Episcopus capiat realem possessionem Episcopatus, ex dictis sub verb. *Vicarius capitularis art.*1. *num.* 56. Vicarius vero generalis non continuat eam usque dum novus Episcopus capiat dictam realem possessionem Episcopatus, sed solum usquedum translatio Episcopi ad aliam Ecclesiam admissa est in consistorio etiam ante captam a novo Episcopo realem Episcopatus possessionem, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius capitularis art.*1. *num.* 7. & sub verb. *Capitulum num.*31. 8

Nona differentia est, quod Vicarius capitularis, si sit canonicus, lucratur fructus, & distributiones, etiamsi choro non intersit, si ad id adsit consuetudo; ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius capitularis art.*1. *num.*50. Vicarius autem generalis si sit canonicus non lucratur distributiones, nisi choro intersit, etiamsi adsit ad id consuetudo, ut patet ex dictis *supra art.* 2. *num.* 85. 9

Decima differentia est, quod Vicarius capitularis nequit concedere licentiam erigendi nova monasteria, & conventus, ex dictis sub verb. *Vicarius capitularis art.* 2. *num.* 66. Vicarius autem generalis cum speciali mandato Episcopi id potest ex supradictis *art.* 2. *num.* 43. Quo ad hoc tamen sunt hodie observandæ ultimæ dispositiones Apostolicæ, allatæ sub verb. *Conventus art.* 1. *per tot.* 10

Undecima differentia est, quod Vicarius generalis, finito officio Vicariatus, non tenetur stare Syndicatui, ut expresse declaratum fuit a Gregorio XIII. in quadam constitutione directa clero, & communitati Tarentin. cujus præcisa verba refert Barbosa *citat. allegat.* 54. *num.* 183. ibi: *Statuimus, & mandamus, quod Vicarii, & officiales, sive generales, sive particulares etiam Foranei nuncupati per eumdem Archiepiscopum, sive ejus pro tempore successores in dicta Ecclesia Tarentina, sive ejus diœcesi deputati, vel deputandi, ad aliquem syndicatum nullo modo teneantur, aut eidem sub quovis præ-* 11

prætextu sint obnoxii. Et ratio est, quia, si ipsi erraverint, Episcopi statim providebunt, prout justum fuerit, ut declaravit *Sac.Cong.Episc.in Tarentina* 20. *Aug.*1601. & prius *in Brundusina* 13.*Octobris* 1592. apud Pellegr.*loc.cit.part.*1.*sect.*2.*subsect.*6. *n.*21.*&* *sect.* 4. *subsect.* 4. *num.* 14. Vicarius autem capitularis, finito officio Vicariatus, tenetur stare syndicatui, & reddere rationem Episcopo successori, etiamsi reddidisset illam capitulo, & ab eo, seu a deputatis, vel syndicatoribus ipsius obtinuisset liberationem, juxta dispositionem Concilii Tridentini *section.* 24. *de reformat. cap.* 16. ibi: *Rationem exigat*. Et sic declaravit *Sacra Congreg. Concil.* 8. *Aprilis* 1595. *ad d. caput* 16. *section.* 24. *de reformat.* Et sic etiam censuit *Sacra Congr. Episcop. in Catanensi* 13. *Januarii* 1600. *&* *in Hydruntina* 19. *Maii* 1623. Vide verb. *Episcopus artic.* 6. *n.* 13. *&* 14.

12 Alias differentias affert Pellegrin. *cit. sect.* 4. *subsect.* 4. *num.* 10. 11. *&* 13. nempe quod Vicarius capitularis salarium non conventum petere possit, non vero Vicarius generalis. Quod Vicarius generalis possit exequi litteras Apostolicas directas suo prædecessori, sive Episcopo prædecessori Episcopi, qui illum constituit; Vicarius vero capitularis non possit illas exequi. Quod Vicarius capitularis non possit ex levi causa recusari ut susspectus; Vicarius autem generalis possit; Sed vide apud ipsum.

13 Vicarius generalis differt a Vicario foraneo: Primo, quia a Vicario generali non datur appellatio ad Episcopum, ex dictis *supra art.* 1. *num.* 43. Bene tamen a Vicario foraneo. Rota *decis.* 297. *n.*3. *part.* 2. *divers.* Garcias *part.* 5. *de benefic. cap.* 8. *num.* 29. Barbos. *cit. allegat.* 54. *num.* 22. cum plurimis ibi citatis, & alii passim, teste Reiffenst. *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *num.* 18.

14 Secundo, quia Vicarius generalis potest esse delegatus Papæ, & executor litterarum Apostolicarum, ut patet ex dictis *supra art.* 2. *num.* 10. non sic autem Vicarius foraneus, textu expresso *in Clement. Et si principalis* 2. *de Rescriptis*, ibi: *In Officiali autem foraneo.... nequaquam hoc volumus observari*, juncto ejus summario, & Glossa communiter recepta ibidem verb. *Foraneo*.

15 Tertio, quia Vicarius generalis est in dignitate constitutus. Glossa *in cit. Clementin. Et si principalis*, *verb. Episcopi*, *&* *verb. Foraneo*, *&* *Communis Doctorum*; Secus vero Vicarius foraneus, nisi dignitas aliunde ipsi competat. Glossa *loco cit. verb. Foraneo*, & doctores commun.

16 Quarto, quia Vicarius generalis habet jurisdictionem ordinariam, ut patet ex dictis *supra art.*1. *num.*41. Vicarius autem foraneus solum delegatam. Glossa *in citat. Clement. Et si principalis verb. Foraneo*; Rota *decis.* 3. *de officio Vicarii*, Garcias *de beneficiis par.* 5. *cap.* 8. *num.* 29. *&* 34. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 22. cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 21. Sanchez *lib.* 3. *de Matrimon. disp.* 29. *num* 10. testans de communi.

17 Quinto, quia, ut alia taceantur, Vicarius foraneus, nisi specialiter eximatur, dependet a Vicario generali, & non e contra, ut docet communis doctorum, & patet in praxi.

Vicarius capitularis differt a Vicario foraneo: 18
Primo quia Vicarius capitularis habet jurisdictionem ordinariam, & quidem ampliorem, quam Vicarius generalis, cum succedat in omnem jurisdictionem competentem Episcopo de jure communi, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius capitularis art.* 1. *num.* 1. Vicarius autem foraneus solum delegatam, & ex dictis *supra num.* 6.

Secundo, quia a Vicario foraneo appellatur ad 19
Vicarium capitularem, & non e contra. *Communis & certa*.

Tertio, quia Vicarius foraneus potest constitui, 20
& removeri a Vicario capitulari, & non e contra. *Communis ac certa*.

Quarto quia Vicarius capitularis tenetur stare 21
syndicatui, & reddere rationem Episcopo successori, non sic autem Vicarius foraneus, cum ipse Vicarius foraneus, si erraverit, possit statim puniri, ac removeri a Vicario capitulari, ut patet ex suprascriptis *num.* 11.

Quinto quia, ut alia taceantur, plurima potest 22
Vicarius capitularis, quæ non potest Vicarius foraneus, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius capitularis art.* 2. *per tot.* & verb. *Vicarius foraneus*.

Vicarius generalis in jurisdictione idem habet 23
cum Episcopo tribunal, itaut ab uno ad alterum non detur appellatio. Benedictus XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 2. ut sacris canonibus jam adductis supra *art.* 1. *num.* 41. *ad* 44. Multa 24
tamen nequit sine speciali mandato Episcopi; adeoque sine tali speciali mandato, nec potest Synodum Diœcesanam convocare. Idem *ibid. num.*2. 3. *&* 4. Vide *art.* 2. supra *per tot.* ubi fuse enumerantur ea quæ potest, vel non potest Vicarius generalis. Debet jubente Episcopo interesse Synodo 25
Diœcesanæ: Et expedit ut Episcopus id velit; 26
idem *ibidem lib.* 3. *cap.* 3. *num.*2. 3. *&* 4. Non po- 27
test synodalis examinatoris munus exercere sub nomine appellativo Vicariatus; idem *ibid. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 5. & Decreto Sacræ Congreg. Concil. *in Polycastren. Parochialis die* 19. *Septembris* 1745. quamvis in Thesauro resolut. referatur sub die 18. ejusdem anni. Vide *tom.* 3. *verb. Examen*, *Examinatores num.* 25. ubi afferuntur alia ad rem. Vica- 28
rius generalis in synodo sedet immediate post Episcopum; idem *ibidem lib.* 3. *num.* 2. Nisi legitima 29
consuetudo alteri faveat; Idem *ibid. num.* 3. Aut 30
dignitates & canonici sacris vestibus induti assistant. Secus si Vicario consuetudo faveat, aut 31
ipse etiam habitu prælatitio sit indutus. Idem *ibid. num.* 4. ubi ad id plura scite & erudite suo more adducit.

Vicarius Metropolitani in synodis provinciali- 32
bus antefertur Episcopis suffraganeis, ob auctoritatem, quam obtinet & ratione personæ, quam repræsentat; Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 36. incip. *Cum a nobis*.

Additiones ex aliena manu.

Si in capitulo non sit nisi unus doctor, posse 33
eligi Vicarium capitularem non doctorem ne coarctetur libertas electionis, tradit Cardinal. de Luca *ad Conc. Trid. discurs.* 31. *num.* 10. *&* 12.

Si

34 At doctrina hæc Cardinalis de Luca improbata fuit & quidem pluries a Sacra Congregatione Concilii interprete rescribendo pro nullitate electionis in Vicarium capitularem expletæ de persona, quæ gradum doctoris in publica universitate haud fuerat assequuta, quando in capitulo aderat unicus doctor, ut *in Venusina Vicarii capitularis 6. Augusti* 1702. *in Acernen. Vicarii capitularis* 23. *Februarii* 1709. *& in Alexanen. Vicarii Capitularis* 17. *Decembr.* 1712.

35 *Et merito* (inquit Episcopus Riganti *de Protonot. Apostol. dissertat.* 10. *num.* 31. *& seq.*) *siquidem in jure probibita solum est coarctatio illa, quæ fit ab inferiori a Papa arctante electores ad eligendas certas personas in individuo. At quando lex præscribit ut eligantur personæ habentes certas qualitates ad bonum publicum, & majorem Ecclesiæ utilitatem tendentes, hinc non est proprie coarctatio, nec infringitur libertas electionis, si unus tantummodo adsit inter eligendos, qui sit iis qualitatibus præditus, ut bene perpendit Passerinus &c. Immo etiam Superiores, qui sint a Papa inferiores, posse in his terminis limitare electiones ad personas hujusmodi qualitatibus munitas, cum per eas haud lædatur jus sive eligentium, sive electorum, ut tradit idem Passerinus &c. exemplumque habemus in Provinciis Regularium, in quibus viget alternativa quoad Prælaturas, & Officia: Si enim in Provincia, quæ est in turno, unus tantum habilis existat ad consequendam Prælaturam, aut aliud Officium, is necessario eligi debet, ut in Ordine Prædicatorum servatum fuisse sub magistro generali Rodulpho homine doctissimo, referunt Passerinus &c.*

VICARIUS PAROCHIALIS.

1 Vicarius Parochialis alius est perpetuus, & alius temporalis, seu amovibilis. Abbas *in cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero num.* 5. *de præbend.* Azorius *Institut. moral. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 6. Barbosa *Juris Ecclesiast. univers. lib.* 3. *cap.* 9. *nu.* 2. Layman *Theol. moral. lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. Pellegr. *Prax. Vicariorum part.* 1. *sect.* 8. *num.* 1. & alii passim.

2 Vicarius perpetuus est, & dicitur ille, qui auctoritate Episcopi canonice est institutus ad deserviendum cuipiam Ecclesiæ, loco principalis rectoris cum assignatione congruæ portionis fructuum, quos inde percipere debet. *Sic in re communis doctorum*, cum Glossa *in cap. Ex part.* 6. *verb. Per-*
3 *petuos, de Officio Vicarii*. Vicarius temporalis, seu amovibilis est, & dicitur ille, qui auctoritate legitimi superioris pro peragendo Ecclesiastico servitio in locum alterius ad tempus, seu voluntatem constituentis sufficitur. *Est in re Communis*.

4 Institutio Vicarii perpetui pertinet ad Ordinarium loci, quamvis regulariter ea fieri debeat ad præsentationem, seu nominationem rectoris principalis, sive illorum, quorum dignitati, vel capitulo, seu monasterio Ecclesia Parochialis est perpetuo unita & annexa. Barbosa *loc. cit. num.* 35. Navarrus *consil.* 11. *de statu Monachorum num.* 3. *&* 7. Garcias *de benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 289. Gallet *in Margarita casuum conscientiæ verb. Vicarius* 3. Riccius *in praxi fori Ecclesiastic. resol.* 358. *num.* 1. *vers.* 2. Ugolinus *de Offic. Episcopor. cap.* 50. §. 3. *vers. Octavo*, Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *num.* 26. Pirhing *ibid. num.* 3. referentes sic decisum fuisse *a Sacra Congregat. Concilii ad sess.* 7. *cap.* 7. *de reformat.* Et clare desumitur ex *cap. de Monachis* 12. *de præbend. & cap. Unic. de Capellis Monachor. & Clementin.* 1. *de Jurepatronat.* ubi tales Vicarii dicuntur institui per Episcopum ad præsentationem rectoris principalis, vel hujusmodi.

Et quod Vicarius perpetuus non possit ab Ordi- 5
nario poni in monasteriis, quibus cura imminet animarum, vel a principio, vel ratione unionis, & annexionis, sed tantum a superioribus eorum, prævio tamen examine ipsius Ordinarii, statuit expresse S. Pius V. Constitut. incip. *Ad exequendum* ibi: *Volumus insuper, & ita mandamus, quod dicti Vicarii perpetui, non ad liberam Ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum Ecclesiis unitis ponentur cum ipsorum Ordinariorum, seu eorum Vicariorum prævio examine, & approbatione deputentur*. Et sic pluries declarasse etiam *Sac. Cong. Concil.* referunt Garcias *de benefic. par.* 9. *cap.* 2. *num.* 294. *& seq.* Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 6. *num.* 45. *& supra Concil. Tridentin. sess.* 7. *cap.* 7. *num.* 28. & *in Summa Apostolic. dec. verb. Vicarius perpetuus Parochialis n.* 9.

Et talis Piana Constitutio habet locum etiam, 6
quando Vicariæ vacant in mense reservato, seu cadunt sub alia reservatione. *Sacr. Congr. Concilii in Tirasonensi Vicariæ* 13. *Octobris* 1595. apud Garciam *loco cit. num.* 309. & Barbos. *cit. lib.* 3. *Jur. Eccles. cap.* 6. *num.* 45. subdentes, quod in hujusmodi Vicariis perpetuis vacantibus in mensibus Apostolicis, seu alias reservatis, possit fieri præsentatio seu nominatio, & deputatio, non obstante reservatione.

Vicarius perpetuus potest, & solet potissimum 7
institui in Parochialibus, seu Beneficiis Curatis; quæ Cathedrali, Collegiatæ, vel alteri Ecclesiæ, seu Monasterio, aut Collegio, vel aliis piis locis perpetuo unita, & annexa reperiuntur. Colligitur ex *cap. Extirpandæ* 30. §. *Qui vero, de Præbend.* & habetur expresse statutum *in Concilio Tridentino sess.* 7. *de reform. cap.* 7.

Sunt tamen plures casus, in quibus Episc. ne- 8
quit Vicarium perpetuum deputare; Primo quando Beneficium est unitum, & annexum Monasterio Regularium: Tunc enim Episc. non potest deputare pro ejus servitio Vicar. perpetuum, sed solum temporalem, & ad nutum amovibilem, ut declaravit S. Pius V. cit. Constit. incip. *Ad exequendum*.

Secundo quando a tempore immemorabili unio 9
facta fuit, ac ex tunc constat Vicarios fuisse ad nutum amovibiles, scientibus, & consentientibus Ordinariis, & nunquam Vicarium perpetuum fuisse constitutum. Barbos. *cit. lib.* 3. *Jur. Eccles. univ. cap.* 6. *n.* 7. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 29. *n.* 191. *vers. Tertio fallit*, Flores de Mena *Variar. qq. q.* 10. *n.* 44. Reiffenstuel *loco cit. n.* 28. Pellegrin. *loco cit. sub n.* 19. & alii.

10 Tertio quando unio facta est per viam pacti, & concordiæ a Sede Apostolica approbatæ cum clausula: *Ut deserviri possit in hujusmodi Beneficio per Vicarium ad nutum amovibilem*. Barbosa *l.c.n.*8. Flores de Mena *l.c.n.* 41. Sanchez *loco citato n.* 191. *vers. Secundo fallit*, Reiffenstuel *loco cit. n.* 28. Pellegrin. *l.cit.sub n.*19. & alii.

11 Quarto quando pro bono pacis, & pro tollendis litibus, ac pro meliori Beneficii servitio expedit per Vicarium ad nutum amovibilem Ecclesiam gubernari: Barbosa *loco citato n.* 11. Reiffenstuel *loco citato n.* 28. Sanchez *loco cit. nu.* 191. *vers. Quinto fallit*, Flores de Mena *loco citato q.* 10. *n.* 47. & alii, *arg. cit. cap.* 7. *Conc. Trid.* ubi id non reliquit liberæ Episcopi voluntati, sed usum est verbis arbitrium boni viri denotantibus, ibi: *Nisi ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur*.

12 Quinto quando ex privilegio remunerationis causa concesso Beneficium est unitum cum clausula *ponendi Vicarium ad nutum amovibilem*, quia in generali privilegiorum derogatione facta a Tridentino *cit. cap.*7. non comprehenduntur privilegia remunerationis gratia concessa. Barbosa *loco cit. num.* 10. Reiffenstuel *loco cit. nu.* 28. Flores de Mena *loco cit. q.* 10. *num.* 46. Pellegrin. *loco cit.sub. num.* 19. Sanch. *l.c. nu.* 191. *vers. Quarto fallit*, & alii.

13 Sexto quando ex privilegio Pontificio post Tridentini Decretum concesso unitum est Beneficium Parochiale cum clausula *instituendi Vicarium ad nutum amovibilem*, quia tale Pontificium privilegium post Tridentinum concessum derogaret dicto Tridentini Decreto, cum posteriora derogent prioribus, *l. Sed & posteriores*, *ff. de Legibus*, *l. Cum in plures* §. *Locator horrei*, *ff. Locati*, *l.* 1. *in fine ff. De stipulat. servor. l. Si unus* §. *Pactus ne peteret*, *ff. De pactis*, cum similibus, Barbosa *l. cit. nu.* 12. Flores de Mena *l. cit. q.* 10. *nu.* 49. & 50. Pellegrin. *l. c. sub. n.*19.& alii.

14 Vicario perpetuo debet assignari Congrua portio de reditibus, fructibus, & emolumentis provenientibus Ecclesiæ incorporatæ Monasterio, Collegio, capitulo, Universitati, & hujusmodi. Vid. verb. *Congrua n.* 34.

15 Talis Congrua est taxanda arbitrio Episcopi, habito respectu ad qualitatem Personæ, loci, & temporis, & ad abundantiam, seu paupertatem fructuum, & redituum Ecclesiæ; Dummodo non sit minor quinquaginta, nec major centum aureis pro quolibet anno. Vide d. verb. *Congrua n.* 35.

16 Pro tali Congrua assignari possunt solum illa emolumenta incerta, quæ habent quamdam certitudinem, ut sunt decimæ frumenti, vini olei &c. Non autem emolumenta omnino incerta, ut sunt eleemosynæ Altaris, Funeralium, & similium. Vide verb. *Congrua a num.* 11. *ad* 17. 36. & 37.

17 Congrua semel sufficienter assignata non potest minui, quamvis Vicarius electus, & deputatus diminutioni consentiat,& pro minori quantitate spondeat deservire. Vide d. verb. *Congrua n.* 40. 41.

18 Unde Vicarius perpetuus canonice institutus, est vere Beneficiatus. *cap. Postulasti* 27. *de Rescriptis*, ibi: *Non enim Beneficio carere debet dici, cui competenter de perpetuæ Vicariæ proventibus est provisum*.

Sicque Vicarius perpetuus habet verum Titulum, 19
& potest ad dictum Titulum ordinari, atque idcirco semel canonice institutus nequit removeri; vel portione sua fraudari, nisi forsan aliquod committat delictum dignum depositione, aut privatione Beneficii, *cap. Ad hæc* 3. *de Offic. Vicarii*.

Immo nec potest removeri, vel portione sua frau- 20
dari, etiamsi Rector principalis moriatur, textu expresso *in cit. cap. Ad hæc* 3. *de Offic. Vicarii*.

Hinc Vacaria perpetua æquiparatur Beneficio cura- 21
to seu Parochiali, & Jura loquentia de Beneficiis circa omissionem prioris per assecutionem alterius, & per non promotionem, & de eorum ætate, locum habent in hujusmodi Vicariis perpetuis, textu expresso *in Clementin. Unic. de Officio Vicarii*, ibi: *Quæ de Ecclesiis curam animarum habentibus per receptionem aliarum similium amittendis: Ac de ipsarum Rectoribus promovendis ad Sacerdotium; Et de eorum ætate a Jure statuta noscuntur, in perpetuis Ecclesiarum Parochialium Vicariis, & assumptis ad eas volumus observari*.

Unde sicuti non potest quis esse parochus simul 22
& semel duarum parochiarum, *cap. De multa* 28. *de Præbend. Extravagant. Joann. XXII. Execrabilis*, ita nec perpetuus Vicarius, *cap. Provideas* 2. *de Officio Vicarii*.

Item sicuti Beneficium curatum, seu parochiale 23
vacat ipso Jure per alterius similis assequutionem, *cit. cap. De multa* 28. *de Præbend.*, *cit. Extravagant. Joann.XXII. Execrabilis* juncto Concilio Tridentino *sess.* 7. *cap.* 2. & 4. *de reformat.* Ita etiam dicendum est de Vicaria perpetua, *arg. cit. Clementin. Unic. de Officio Vicarii*, & *cap. Ad audientiam* 1. *cap. Provideas* 2.& *cap. ex part.* 3. *de Offic. Vicarii*, & ibi Fagnan. *num.* 22. testans de communi.

Item sicuti nemo potest consequi Beneficium cu- 24
ratum, seu parochiale, ante 25. annum saltem inchoatum, *cap. Cum in cunctis* 7. §. *Inferiora*, *de electione cap. Licet canon* 14. *eod. in* 6. ita nec ante dictum annum 25. inchoatum Vicariam perpetuam; *cit. Clementin.Unic. de Officio Vicarii*, juncta Glossa communiter recepta *ibid. verb. Volumus*.

Item sicuti de facto, si promotus ad Beneficium 25
Curatum, seu parochiale infra annum non ascendat ad Sacerdotium, seu presbyteratum, vacat Ecclesia ipso Jure, textu expresso *in cit. cap. Licet canon* 14. *de election. in* 6. Ita etiam vacat ipso Jure Vicaria perpetua, si intra annum non ordinetur promotus ad ipsam, *cit. Clementina Unic. de Officio Vicarii*, juncta Glossa communiter recepta *ibid. verb. Volumus*.

Item sicuti ceteri parochi, tenetur Vicarius per- 26
petuus residere in sua Vicaria, textu expresso *in cap. Ex parte* 6. *de Officio Vicarii*.

Nec potest alium Vicarium perpetuum substitue- 27
re, textu expresso *in cap. Clericus* 4.*de Officio Vicarii*. Quamvis ob justam aliquam causam de licen- 28
tia tacita, vel expressa Ordinarii possit ad modicum tempus substituere Vicarium temporalem, committendo ipsi totum Officium, seu Curam suam. Abbas *in cit. cap. Clericus num.* 2. Layman *ibid.n.*1. Summa Angelica verb. *Vicarius n.* 4. & *communis aliorum*.

Vicarius perpetuus in parochiali Ecclesia consti- 29
tutus

tutus habet camdem potestatem, quam verus parochus, seu prælatus, ac rector, ita tamen ut tota cura actualis, seu quoad exercitium, competat Vicario; prælatus vero, seu rector principalis nonnisi habitu curam retineat. Glossa Marginal. *in cap. Super eo 6. verb. Annexæ, de Præbend. in 6.* Rota *decis. 2. de Officio Vicarii in antiq.* Seraphin. *decis.* 109. *n.* 5. Burat. *decis.* 36. *num.* 1. Rota *in Romana Vicariæ* 8. *Novemb.* 1621. *coram Coccino decano*, ubi fuit dictum, quod cum Ecclesia S. Mariæ in Via lata esset parochialis, & deinde S. Pius V. in ea erexisset Vicarium perpetuum; penes ipsum Vicarium esse omnimodam curam actualem, habitualem vero pœnes capitulum; Barbos. *l.* 3. *Jur. Ecclesiastic. univers. cap.* 6. *num.* 28. *& sequentibus* cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *loco cit. n.* 40. & alii plures. Unde quia in hoc sensu Vicarius perpetuus dicitur habere curam animarum, non autem rector principalis, seu prælatus, ut recte advertit Barbosa *loco cit. nu.* 39. cum Cardinal. Ancharan. ibi allegatis, Reiffenstuel *loco cit. num.* 42. &
30 aliis; Hinc prælatus, seu rector principalis nequit ibi exercere curam Fori pœnitentialis, nec invito Vicario, illi Ecclesiæ deservire, seu Sacramenta administrare; Abbas *in cap. Extirpandæ §. Quin vero n.* 15. *de Præbend.* Rebuff. *in Praxi Benefic. de Vicariis perpetuis n.* 1. Seraphin. *decis.* 106. *n.* 5. Ancharan. *in cap. Exposuisti in 6. de Præbend.* Reiffenstuel *loco cit. n.* 42. Barbos. *loco cit. nu.* 31. post Rotam *in Barchinonen. Vicariæ* 17. *Maii* 1624. *coram Merlino*, & sic plurimi alii.

31 Vicarii perpetui in parochialibus capitulo, collegio, Monasterio, seu Beneficio vel Ecclesiæ unitis, non sunt prævio concursu instituendi, *Sacra Cong. Concil. die* 28. *Aprilis* 1594. apud Garciam *in addit. ad suum tract. de Benefic. part. 9. cap. 2. n.* 294. Barbos. *in Summa Apostolic. decis. verb. Vicarius*
32 *perpetuus Parochialis n.* 12. sed deputandi, & instituendi sunt ad nominationem, seu præsentationem illorum, quorum Beneficio, seu Ecclesiæ, capitulo, collegio, monasterio parochiales sunt unitæ, & annexæ, & non ad liberam Ordinariorum electionem. Sic expresse statuit S. Pius V. Const. incip. *Ad exequendum*; & pluries declaravit *Sacra Cong. Boncilii* teste Garcia *loco cit. num.* 294. *& seq.* & Carbosa *cit. lib. 3. Jur. Eccles. cap. 6. n.* 35. *&* 45. & Rota *in Gerunden. coram Ansaldo* 10. *Decemb.* 1696. ubi quod Vicaria unita conferri debet ad nominationem ejus, ad cujus favorem facta est unio; Non autem per concursum ab Episcopo indicendum, nisi in Bulla unionis expresse præciperetur, quod conferatur per concursum.

33 Tales Vicarii, seu parochi etiam in Ecclesiis exemptis sunt prius examinandi & approbandi ab Episcopo juxta dispositionem *cap. Per exemptionem, de privileg. in 6.* Sic declaravit *Sacra Congr. Concilii in Caputaquen.* 23. *Junii* 1629.

34 Item Episcopus potest examinare, & approbare Vicarios Ecclesiarum parochialium unitarum, & dependentium a Religione Hierosolymitana, & debet eosdem Vicarios, si idonei reperti fuerint, simpliciter approbare, non autem ad tempus, etiamsi sint temporales, nec potest pro libito eosdem subjicere novo examini. *Sacra congregat. concilii in Au-*
gustana Jurisdictionis 14. *Decembris* 1630. Nisi su- 35
perveniente nova causa, & suspicione ignorantiæ, quia tunc poterit Episcopus eosdem iterum examinare ad effectum *cap. 6. sess. 21. de reform.* ut censuit *ead. Sac. cong. concilii in Placentina* 28. *Augusti* 1628. apud Barbos. *cit. cap. 6. n.* 48. *&* 49. & *supra Tridentin. sess. 7. de reform. cap. 7. n.* 27.

Vicarii perpetui Ecclesiarum parochialium debent præcedere Vicariis amovibilibus Ecclesiæ Cathedralis. *Sacr. Cong. Rit. in Terulen.* 16. *Sept.* 1616. apud Barbos. *in Summa. l. c. n.* 2. 36

Vicarii perpetui Ecclesiarum parochialium in Ecclesia noviter erecta in cathedralem debent præcedere secundum ordinem receptionis, & non secundum ordinem Dignitatis Ecclesiarum, ut præcedebant ante erectionem in Cathedralem. *Sac. Cong. Rit. in Ripana* 28. *Aprilis* 1607. apud Barbos. *loco cit. numer.* 3. 37

Vicarii perpetuo adscripti servitio Ecclesiæ Cathedralis, licet prius incederent sub Cruce Ecclesiæ collegiatæ, tamen post adscriptionem debent incedere sub Cruce Cathedralis, cui inserviunt. *Sacra Congreg. Rit. in Maceraten.* 27. *Septem.* 1608. *&* 11. *Martii* apud Barbos. *loco cit. num.* 4. 38

Vicario perpetuo Sancti Joannis Lateranensis debetur præcedentia super ceteros etiam Rectores perpetuos parochialium Urbis. *Sacra Cong. Rit. in Romana* 13. *Junii* 1603 apud Card. Petram *tom. 1. Commentar. ad constitut. 2. Paschalis II. nu.* 45. 39

Vicarius perpetuus Abbatiæ debet subire omnia onera respicientia curam animarum, & administrationem Sacramentorum; Cætera vero omnia ad Abbatem, seu Commendatarium ejusdem Ecclesiæ spectant. *Sacra Cong. Concil. in Eugubina* 11. *Maii* 1594. apud Barbos. *loco cit. num.* 8. 40

Vicarius temporalis, seu amovibilis vere, & proprie non est Beneficiatus. *Communis* per text. *in cap. Pervenit 27. de appellat. cap. Cum ex eo 34. de de election. in 6. & Clementin. Unic. de Officio Vicarii*, juncta Glossa *ib. verb. Perpetuis*. Vicarius enim temporalis, & ad nutum amovibilis nullum habet titulum in Beneficio, neque in eo perpetuo investitur, nec potest ob id ordinari in Sacris, sed potest ad libitum constituentis removeri, quia, ut dictum est *supra num.* 3. Vicarius temporalis seu amovibilis est ille, qui auctoritate legitimi Superioris pro peragendo Ecclesiastico servitio in locum alterius ad tempus, seu voluntatem constituentis sufficitur. Cum Vicaria temporalis sit illa, quæ ad tempus, non in perpetuum duratura est, puta cessante causa, vel lapso tempore, ob quam, vel usque ad quod talis Vicaria concessa est; Unde non est Beneficium, sed simplex salarium, seu stipendium, Barbosa *c. lib. 3. cap. 6. num.* 58. Garcias *de Benefic. tom. 1. part. 1. cap. 2. num.* 93. Gonzalez *ad Regul. 8. Cancellar. Glossa 5. §. 3. num.* 55. Pellegrin. *Prax. Vicariorum part. 1. sect. 8. nu.* 22. & *Communis aliorum*. 41

Causæ, ob quas potest fieri deputatio Vicarii temporalis, seu Oeconomi ad nutum amovibilis, sunt præsertim sequentes. Prima est, quando Rector legitime habet duas Parochias, nec potest per se solum in utraque commode deservire, *cap. Et temporis caus. 16. qu. 1.* Secunda, quando Rector est nimis occupatus, *cap. Ad hæc, de Officio Archidiaconi* 42

coni cap. 1. *de celebratione Missar.* Tertia, quando Rector justa de causa abest, vel est legitime impeditus, *cap. Relatum. de cleric. non resident. cap. Pervenit, de appellat. cap. Cum ex eo vers. Porro, de election. in 6. can. Non oportet, De consecrat. dist.* 5. Concil. Trid. *sess. 6. de reformat. capit.* 2. *sess.* 7. *capit.* 5. *& sess.*21. *cap.* 6. Quarta, quando Rector ægrotat, *c.*3. *& tot. Tit. de cleric. ægrotante.* Quinta, quando Rector devotionis, seu voti causa peregrinatur *cap. final. de voto.* Sexta, quando Rector est minus idoneus, seu non intelligit linguam populi Parochiæ, seu nationis, *cap. cum vos* 4. *de Officio Ordinarii.* Septima, quando Rector ex dispensatione Apostolica obtinet Parochiam ante debitam ætatem, *c.* 2. *de ætat. & qualitate.* Octava, quando Rector Religionem ingreditur, & in probatione versatur, *cap. de Monachis, de Præben.* Nona, quando Rector e Ministerio, & Officio dejicitur, vel removetur a loco, *cap. Ad audientiam, de Eccles. ædificand.* Decima, quando sic requirit utilitas, aut necessitas Ecclesiæ, vel augmentum Divini cultus, *cap. Exposuisti, de Præbend. cap. Illud, & cap. Nihil* 7. *quæst.* 1. Undecima, quando adest causa habendi conciones, *cap. Inter cetera, de Præbend. cap. Quod Dei timorem, de statu Monachorum.* Duodecima, quando aliud Beneficium annectitur, quia tunc non solet constitui Vicarius perpetuus, sed temporalis. Glossa *in cit. Clementin. Unic. de Officio Vicarii verb. Parochialium*, Rota *decis.* 758. *n.* 2. *part.* 1. *divers.* Tertiadecima, quando Vicariæ perpetuæ uniuntur, quia tunc efficitur temporalis Ecclesia, & instituitur Vicariatus amovibilis ad nutum instituentis, Gambar. *de Officio Legati in uniendo num.* 102. Barbosa *loc. cit. n.* 55. Gonzal. *cit.* §. 3. *n.* 16. Pellegrin. *loco cit. num.* 21. Quartadecima, quando Beneficium est unitum Mensæ Episcopali, vel capitulari; Tunc enim potest constitui Vicarius temporalis. Glossa *in Clementin.* 1. *verb. Ad Mensam, de excessibus Prælator. Clementin.* 1. *de supplend. negligent. Prælator.* Gonzal. *dict.* §. 3. *num.* 14. Pellegrin. *loco cit. num.* 21. Barbos. *loco cit. num.* 54. ubi recte subjungit, quod in hodie limitatur per cit. Constitutionem S. Pii V. incip. *Ad exequendum.* Quintadecima, quando Parochialis, vel per obitum, vel per resignationem vacat, tunc enim deputatur ei Vicarius temporalis, donec eidem de Rectore provideatur, *cap. cum vos* 4. *de officio Ordinarii* Concil. Trid. *sess.*24. *de reform. cap.* 18.

43 Deputatio Vicarii temporalis, seu Oeconomi clerici sæcularis in hoc ultimo casu vacationis Parochiæ spectat ad Episcopum, in cujus Diœcesi Parochia vacans sita est, seu ad eum, qui potest instituere concursum. Sic decisum fuisse a *Sacr. Cong. concil.* refert Barbos. *cit. lib.* 3. *cap.* 6. *num.*56. & *in Summa Apostolicar. decis. verb. Vicarius amovibilis num.* 4.

44 Unde Prælati inferiores, qui non habent Jurisdictionem quasi Episcopalem cum facultate congregandi Synodum, & instituendi concursum, non possunt in tali casu Vicarium temporalem deputare. Garcias *de Benefic. part.* 9. *cap.* 2. *nu.* 8. Franciscus Leo *in Thesauro For. Eccles. par.* 2. *c.* 18. *num.* 52. Massobr. *in Praxi habendi concursum requisit.* 1. *dub.* 8. *&* 11. Barbosa *cit. lib.* 3. *cap.* 6. *Jur. Eccles. univers. n.* 56. *& de Offic. & potest. Episc. part.* 3. *alleg.* 60. *n.* 3. *&* 4. Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *formul.* 14. *nu.* 3. *Sacr. Cong. concilii in Pisana* 17. *Martii* 1696. apud ipsum cum aliis ibi citatis.

Vicarium constituere tempore vacationis ad custodiam Parochialis vacantis, licet spectet ad ipsum Episcopum, tamen in casibus repentinis, si Vicaria est ad præsentationem alicujus collegii, illum potest constituere quam primum, donec Episcopus certior sit factus, & providerit, *S. Cong. Concil.* apud Barbos. *in Summ. l. c. n.* 5. & Garc. *de Benef. p.* 9. *c.* 2. *n.* 11. 45

Nominatio aliorum Vicariorum temporalium ad nutum amovibilium spectat ad rectorem principalem, seu prælatum monasterii, cui beneficium est unitum; Et Episcopus solum debet ipsum approbare, ac licentiam administrandi Sacramenta ei concedere, si per examen, vel aliunde sibi constet esse idoneum, nec ulla alia requiritur collatio, aut institutio. Flores de Mena *Variar. lib.*1. *q.*10. *n.* 23. Pellegrin. *loc. c. n.* 26. Barbos. *cit. l.* 3. *cap.* 6. *n.* 63. ubi sic addit; Et quod in Ecclesia Regulari facultas nominandi Vicarium ad Regulares spectet, fuit dictum *in Januensi Parochialis Sanct. Andreæ* 19. *Aprilis* 1627. *coram Durano inter ejus impressas decis.* 47. Et quod nominatio Curati seu Vicarii amovibilis Parochialis in Ecclesiis subjectis Regularibus spectet ad eorum Superiores, & ad Episcopum sola approbatio, decrevit *Sacr. Congr. Episcop. in Mutinensi* 4. *Februarii* 1586. & sæpe alibi tum ipsa, tum Sacr. congreg. concilii. 46

Etenim Universitates Laicorum sunt capaces nominandi curatos, seu Vicarios amovibiles, juxta firmata a Rota *coram Priolo Decis.*104. *& coram Peutinger. decis.* 173. & tenuit quoque *Sacra Congreg. Episcopor. & Regular. in Aquilanu favore Universitatis Terræ Arischiæ* 29. *Iulii* 1695. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *formular.* 18. *n.* 1. 47

Si agatur de Oeconomo, seu Vicario deputando propter absentiam Parochi, tunc illius nominatio regulariter ad ipsum Parochum spectat, quamvis inquisitum, cum approbatione tamen Episcopi, per quem fit congrua assignatio. *Sacr. C. Ep. in Mileten.* 7. *Decemb.* 1691. *& Sac. Congr. Concil. pariter in Mileten.* 7. *Junii* 1692. apud Monacell. *part.*1. *tit.* 10. *formul.* 14. *num.* 4. 48

Vicarius temporalis nominatus a superioribus regularibus, & a rectoribus principalibus, potest ab ipsis ad libitum removeri, non autem ab Episcopo, nisi ex causa legitima, & approbata, propter quam (etiamsi perpetuus esset) privari posset. *Sacr. Congreg. Concilii* apud Barbosam *in Summ. loco cit. num.* 2. Et sic etiam Rota 21. *Junii* 1642. apud Pitton. *Constitut. decis. ad Parochos num.* 516. loquens in specie de Vicario amovibili deputato a capitulo. 49

Vicario, seu Oeconomo temporali, & amovibili assignanda est congrua, & taxanda arbitrio Episcopi ex fructibus Parochiæ. Concil. Tridentin. *sess.* 24. *de reform. cap.* 18. ibi: *Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione constituere.* 50

Quam congruam arbitrari debere Episcopum, 51
pen-

pensata qualitate personæ, beneficii, & loci, ac temporis, referunt decisum Garcias *de benefic. par. 9. cap. 2. num.* 15. Massobr. *loco cit. requisit.* 1. *dub.* 25. Barb. *de offic. & Potest. Episc. par.* 3. *alleg.* 60. *n.* 2. *in fine & supra Concil. Trident. cit. cap.* 18. *num.* 42. Panimol. *decis.* 12. *adnot.* 4. *num.* 39. & alii. Et pos-
52 se esse duorum aureorum singulis mensibus asserunt Gallet, *in Margarita casuum Conscientiæ verb. Vicarius* 8. Campanil. *in divers. Juris Canonici Rubr.* 7. *cap.* 6. *num.* 116. *in fine*, Barbosa *citat. allegat. numer.* 2. *in fine*, *& super Trident. loco cit. num.* 43. Panimol. *loc. cit. num.* 40. Monacell. *part.* 1. *tit.* 10.
53 *formul.* 14. *n.* 7. & alii. Nec in Congruam computari debent emolumenta omnino incerta, ut sunt fructus consistentes in Funeralibus, Oblationibus, eleemosynis Altaris, & similibus. Vide verb. *Congrua a num.* 11. *usque ad* 17. *& numer.* 36. *&* 37.

54 Et si dicto Vicario congrua assignata non reperiatur, potest petere salarium usque ad summam dari solitam a Camera Apostolica, ubi percipit spolia Ecclesiarum vacantium. *Sacr. Congregat. Episc. in Mileten.* 7. *Decemb.* 1691. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *formul.* 13. *n.* 6.

55 Alia ad rem. Vide verb. *Congrua*, *per tot.* & *discept.* 1. *tom.* 7. *part.* 1. *D. Ursayæ*, ubi multa habentur ad rem cum Sacræ Congregationis decisionibus.

56 Vicarius ad regimen Ecclesiæ Curatæ vacantis statim ab Episcopo deputari debet. Bened. XIV. tom. 1. Constit. 68. incip. *Cum illud* §. 16. Vicarii
57 Curati tam perpetui, quam ad tempus amovibiliter deputati, Missam Parochialem applicare debent pro populo diebus Festis. Idem Constitut. 103. incip.
58 *Cum semper* §. 4. Eaque de causa congruis reditibus sunt providendi. *Id. ibid.* §. 9. *&* 10.

59 Vicarii temporarii a Capitulis, & Monasteriis destinati Curæ animarum in Parochiis illis unitis, etiam sine causa removeri possunt; nec remotio in Synodo prohiberi potest. Idem *ibid. lib.* 6. *c.* 65. *num.* 2. *ex Rota in Pampilonensi decis.* 886. *nu.* 29. *coram Cerro*; ubi cum contigisset, similem remotionem sine causa fieri, illam sustinuit, nulla habita ratione contrariæ Synodalis Constitutionis.

Additiones ex aliena manu.

60

Num sanctio Concilii Tridentini *sess.* 7. *cap.* 7. *de Reformat.* qua Episcopis facta est potestas deputandi Vicarium perpetuum in Parochiis subjective unitis, pertineat etiam ad Parochias unitas Monasteriis, & Conventibus Regularium, non una est Do-
61 ctorum sententia. Negavit Rota *in Ratisbonen. Vicariæ* 13. *Martii* 1739. §. 15. *coram clar. mem. Calcagnin. &* 1. *Aprilis* 1743. §. 6. *coram bon. mem. de Vais*, *&* 4. *Maii* 1746. §. 5. *coram clar. mem. Millino*,
62 ea adducta ratione, quod S. Pius V. in Constitutione 47. §. 5. derogavit mox dictæ Conciliari Sanctioni quoad Parochias subjective unitas Monasteriis, & Conventibus Regularium, nec hanc S. Pii V. Con-
63 stitutionem abrogavit Gregorius XIII. quippe qui illam dumtaxat moderatus est, quod spectabat ad exemptionem Decimarum Monachis, & Mendicantibus datam, atque ad immunitatem eorum quoque colonis concessam.

At affirmavit idem Sacrum Tribunal Rotæ *in Sedunen. Unionis super Regularitate* 5. *Aprilis* 1756. 64
§. 5. *coram Illustrissimo Caprara Almæ Urb. Gubernatore*, *&* 16. *Februarii* 1758. §. 3. *coram Eminentissimo Bussio*.

At non recedendum a priori opinione Rotæ. In 65
dicta enim *Sedunen. Unionis super Regularitaee* Supremum Auditorium sibi haud objecit Constitutionem Pianam, quæ ut dictum est Conciliari sanctioni derogavit. Standum igitur dictæ priori opinioni, amplexæ in *Ratisbonen. Vicariæ*, in qua habita fuit ratio Constitutionis Pianæ, tum alterius Gregorianæ.

VICARIUS URBIS.

Cardinalis Vicarius est Ordinarius Urbis. Be- 1
nedict. XIV. tom. 4. Bull. Constit. 11. incip. *Ad audientiam*, §. 16. Ejus jurisdictio reducitur ad terminos reformationis Pauli V. & revocantur Litteræ Bened. XIII. & Clem. XII. Idem tom. 1. Constitut. 44. incip. *Quantum* §. 4. & 22. ibi, „ Ac „ demum indulta, & facultates, nec non privilegia quæcumque, & præsertim super cumulativa „ in causis Laicalibus, Tribunali Venerabilis Fratris Nostri prædictæ S. Romanæ Ecclesiæ Nostri, „ & Romani Pontificis pro tempore existentis in „ Urbe nostra, & ejusdem districtu Cardinalis Vicarii competentia, & præsertim per Litteras fel. „ record. Clementis X. quæ *Supremæ Majestatis* sub „ pridie Idus Augusti MDCLXXI. ac per alias Benedicti XIII. quæ *in Supremo* sub XVI. Kal. Septembris MDCCXXIV. nec non per alias Litteras Clementis XII. Prædecessorum nostrorum, „ quæ *Romanus Pontifex*, respective incipiunt novissime de anno MDCCXXV. promulgatas ad „ statum, in quo erant ante reformationem rec. „ mem. Pauli Papæ V. similiter Prædecessoris Nostri, & ad ejusdem reformationis tramites Apostolica auctoritate redigimus, nec non utriusque „ Clementis, & Benedicti Prædecessorum prædictorum Litteras tenore præsentium abrogamus, „ & de medio in hac parte tollimus, & abolemus.

Cardinali Vicario Urbis competit jurisdictio pri- 2
vativa in causis Matrimonialibus Urbis, & in causis super institutione in Beneficiis in Urbe, & districtu. Idem Constit. 115. incip. *Romanæ Curiæ*
§. 20. In Causis Civilibus contra Clericos Romanos 3
non exemptos, aut loca pia Urbis competit ei cumulativa cum solo A.C. cum loco præventionis inter eos. Idem *ib.*

Item competit ei privativum jus interponendi 4
Decreta in contractibus, & renuntiationibus Regularium Urbis. Idem *ib.* §. 2. In causis mercedis, & 5
scutorum 25. competit ei jurisdictio contra quoscumque, non obstante obligatione Camerali, uti com-

competit etiam Gubernatori Urbis. Idem *ibidem* §.24.
6 Ejus jurisdictio in causis laicalibus prorogari potest de consensu partium in actis expresse præsti-
7 to. Idem *ib.* §. 18. Exceptis causis super executione obligationis Cameralis. Idem *ibidem num.* 19.
8 Nulla jurisdictio competit ei in prima instantia in Territoriis, & Diœcesibus aliorum Ordinariorum in districtu Urbis, nempe intra quadragesimum
9 lapidem existentibus. Idem *ib.* §.20. Salvo jure exequendi in illis citationes, & mandata contra Clericos sibi subjectos. Idem *ib.* §.21.
10 Vicario Urbis S. R. E. Cardinali injungitur, ut in deputatione Confessariorum extraordinariorum pro Monasteriis, & Conservatoriis ipsius Urbis Pontificis menti se conformet, & statutas leges a Regularibus, aliisque observari curet. Idem tom.2.
11 Constit.30. incip. *Pastoralis Curæ*. In ejusdem Tribunali servari jubentur leges a Pontifice conditæ de ordine tractandi causas super nullitate Professionum Regularium, quæ intra quinquennium apud Ordinarios Judices promoveatur. Idem Constit. 47. incip. *Si datam*.
12 Vicarius Urbis tamquam Præfectus Congregationis super residentia Episcoporum, facultatem ab Urbano VIII. habet concedendi Episcopis ex justis causis, licentiam abessendi per quadraginta dies.
13 Idem Constit. 18. incip. *Ad universæ*. Vicarii Urbis Promotor Fiscalis, idem constituitur Fiscalis Promotor Congregationis super residentia Episcoporum cum jure suffragii consultivi. Idem *ibid.*
14 Vicarius Urbis Commissiones pro causis Criminalibus expedire potest, expensis accusatoris, sive adhærentis Fisco; facto nimirum ab hoc congruo deposito pro viaticis, & cibariis, & data fidejussione pro reliquo. Idem Constit. 44. incip. *Rerum*
15 *humanarum*. Deficiente autem Accusatore, seu Adhærente, Commissiones expedire nequit, sed demandare debet Inquisitoribus Ordinariis Ecclesiasticis locorum, seu aliis ibi existentibus in Dignitate Ecclesiastica constitutis. Idem *ibidem*. Quod
16 si expedire judicetur eas ex Officio ab Urbe mittere, vel easdem injungere Judicibus extra locum delicti existentibus, reportare debebit Commissionem specialem manu Papæ signatam, & ab Auditore Sanctissimi subscriptam, alias expensas solvat de proprio. Idem *ibid.*
17 Vicarius Papæ tanquam Romani Episcopi jurisdictionem habet ad quadragesimum ab Urbe lapidem, non tamen in loca aliarum Diœcesum infra hos fines comprehensa, puta in Diœcesi Tusculana, vel Nepesina, & hujusmodi. Idem *de Synodo Diœcesana lib.* 2. *cap.*3. *num.* 2. & in cit. Constit.
18 incip. *Romanæ Curiæ* §. 21. Quamvis sex Cardinales Episcopi suburbicarii, Ostiensis nempe, Portuensis, Sabinensis, Tusculanus, Albanensis, & Prænestinus, nisi proprium Episcopum suffraganeum in sua quique Diœcesi habeant, aut in ea commorantes per semetipsos conferant, ad solum Cardinalem Urbis Vicarium dimittere possint suos Subditos pro Ordinibus suscipiendis; non propterea tamen Cardinalis Vicarius ullam sibi vindicare potest jurisdictionem in dictis suburbicariis Diœcesibus. Idem *ibid.*

Potest tamen Cardinalis Vicarius Urbis concede- 19
re Capellanis triremium Pontificiarum facultatem excipiendi in triremibus in portu Centumcellarum, in Darsena, hujusque hospitio Confessiones remigum, aliorumque in triremibus continue degentium. Idem *ibid.* ex Decreto *Sacræ Congregation. Concilii* 18. *Aprilis* 1722. jam allatum *in tom.*2. *verb. Capellanus Militum num.*14. Vide *ibi*. Potest etiam 20
pro libito cogere Synodum Diœcesanam. Aliis vero Vicariis non licet sine Episcoporum licentia. Idem *ibid. num.* 2. 3. 4. & 5.
Quoad Cardinalis Urbis Vicarii auctoritatem in 21
exteros Romæ degentes, & ad Ordines promovendos, Clemens VIII. Decretum edidit, quo statuit, omnes exteros in Urbe degentes, qui ad Sacros Ordines, sive Minores, sive Majores, promoveri cupiunt, etiamsi Dimissorias Litteras a suis Ordinariis obtinuerint, quarum vigore a quocumque Episcopo ordinari possent, nihilominus neque his uti, neque Sacros Ordines extra Urbem suscipere posse, nisi antea examinati, & approbati fuerint ab Examinatoribus Cardinalis Urbis Vicarii, hujusque licentiam obtinuerint; Idque sub pœna Suspensionis, quam porro sequitur irregularitas, si ordinatus contra formam Decreti, in susceptis Ordinibus ministrare præsumpserit. Clementis Decretum editum fuit die 24. Novembr. anni 1603. deindeque instauratum ab Alexandro VII. sub. die 25. Maii 1654. Quum vero postmodum nonnullæ obortæ fuerint quæstiones super Decreti interpretatione, ac præcipue quinam censeri deberent Clerici externi in Urbe commorantes sub ipsius Decreti censura comprehensi; & utrum eidem Decreto obnoxii dicendi essent ii, qui postquam in Urbe per aliquod temporis spatium morati fuerint, non examinati a Cardinalis Vicarii Examinatoribus, abscedunt, ut Sacros Ordines suscipiant a proprio Ordinario, quem scilicet proprium agnoscunt, sive ratione originis, sive domicilii, aut Beneficii, aut denique triennalis servitii: Hæc omnia opportunis Decretis definita fuerunt in Congregatione particulari habita anno 1668. cujus resolutiones videri possunt relatæ per accuratissimum Rigantium *Tom.* 2. *de Regulis Cancellariæ Regula* 24. §. 3. *a numer.* 177. *ad* 185. Idem *ibid. ad Litter.* §. 10. Allegatæ autem Resolutiones apud Rigantium *loco cit.* sunt sequentes.

I. Qui dicantur Clerici in Urbe commorantes ad hoc ut præfato Edicto comprehendantur?
Resp. *Qui habitant in Urbe, & in ea saltem per quatuor menses moram traxerint.*
II. An Clerici in Urbe commorantes accedentes ad proprium Ordinarium, & ab eo suscipientes Ordines absque eo quod examinati fuerint in Urbe, afficiantur Edicto supradicto?
Resp. *Non afficiuntur Edicto, si ab ipsomet Ordinario suscipiant Ordines, sed si ab alio ordinentur, etiam vigore Dimissorialium proprii Ordinarii.*
III. Clerici in Urbe commorantes, & ab Examinatoribus Eminentissimi Cardinalis Vicarii rejecti, recipientes Ordines a proprio Ordinario, an incidant in pœnas Edicti?

Resp.

Resp. *Clerici ab Examinatoribus Eminentissimi Cardinalis Vicarii reprobati incidunt in pœnas Edicti, etiamsi a proprio met ordinario approbati ab eodem susceperint Ordines.*

IV. An Clerici in Urbe commorantes Ordinari possint etiam ab Episcopis Domicilii, Beneficii, & ab eo, cui triennale servitium personaliter præstiterunt ad formam S. C. Tridentini sess. 23. Cap. 9. de Reform. absque eo quod prius examinati et approbati fuerint ab Examinatoribus juxta supradictum Edictum?

Resp. *Clerici in Urbe commorantes bene recipiunt Ordines ab Episcopo Domicilii, Beneficii, Triennalis servitii præstiti, dummodo ab ipsismet Episcopis ordinentur ad formam S. C. Trid.* Et huic resolutioni addi modo posset -- *nec non ad formam Constitutioni S. M. Innocentii XII.* incip. *Speculatores*. Vide ad id jam tradita in *Tomo sexto verb. Ordo artic. 3. numero 76.*

22 Vicarii Basilicarum urbis in Actibus Capitularibus præcedunt omnibus de Capitulo etiam personali Dignitate præstantibus. Idem tom. 1. Constitut. 98. incipient. *Inter plures* §. 16.

23 Vicarius Metropolitani in Synodis Provincialibus antefertur Episcopis Suffraganeis, ob auctoritatem, quam obtinet, & ratione Personæ, quam repræsentat; Idem tom. 2. Const. 36. incip. *Cum a nobis*.

24 Vicarius ad regimen Ecclesiæ Curatæ vacantis statim ab Episcopo deputari debet; Idem tom. 1. Const.
25 68. incip. *Cum illud* §. 16. Vicarii Curati tam perpetui, quam ad tempus amovibiliter deputati, Missam Parochialem applicare debent pro populo diebus Festis; Idem Const. 103. incip. *Cum semper* §.
26 4. Eaque de causa congruis redditibus sunt providendi; Idem *ib.* §. *9. &* 10.

27 Vicarius Generalis in jurisdictione idem habet cum Episcopo Tribunal, itaut ab uno ad alterum non detur appellatio; Idem *de Synodo Diœcesana lib. 2. cap. 8. num. 2.* ut ex Sacris Canonibus jam adductis *verb. Vicarius art. 1. a. num. 40. ad* 44. Mul-
28 ta tamen nequit sine speciali mandato Episcopi; adeoque sine tali speciali mandato nec potest Synodum Diœcesanam convocare; Idem *ib. nu. 2. 3. &* 4. Vide dict. verb. *Vicarius Generalis art. 2. per tot.* ubi fuse enumerantur ea, quæ potest, vel non potest vicarius generalis. Debet jubente Episcopo interesse Synodo Diœcesanæ; Et expedit ut Episco-
29 pus id velit; Idem *ib. lib. 3. cap. 3. n. 2. 3. &* 4. Non
30 potest Synodalis Examinatoris munus exercere sub
31 nomine appellativo vicariatus; Idem *ib. lib. 4. c. 7. nu. 5.* ex Decreto Sacræ Congregationis Concil. *in Polycastren. Parochialis die 19. Septemb.* 1735. quamvis in Thesauro Resolutionum referatur sub die 18. ejusdem anni; Vide *tom. 3. verb. Examen, Exami-*
32 *natores nu.* 25. ubi afferuntur alia ad rem. Vicarius
33 generalis in Synodo sedet immediate post Episco-
34 pum; Idem *ib. lib. 3. n. 2.* Nisi legitima consuetu-
35 do alteri faveat; Idem *ib. n. 3.* Aut Dignitates, & Canonici Sacris vestibus induti assistant. Secus si vicario consuetudo faveat; aut ipse etiam habitu Prælatitio sit indutus; Idem *ibid. n.* 4. ubi ad id plura scite, & erudite suo more adducit.

Vicarius Capitularis jurisdictionem Episcopalem 36
ad Capitulum devolutam, independenter ab ipso Capitulo exercet; Idem *ib. lib. 2. n. 1.* vide *tom. 2. verb. Capitulum art. 3. num. 63. & seq.* & supra verb. *Vicarius Capitularis art. 1. num. 39.* Vicarius Capitularis potest sua auctoritate ordinaria conficere 37
processus super fama virtutum, & miraculorum Servorum Dei, quos conficere potuisset Episcopus; Idem *ib. numer. 2., & de Canonizatione Sanctorum lib. 2. cap. 2. num. 2.* Imo ab ipsamet Sede Apostoli- 38
ca ad vicarium Capitularem quandoque diriguntur Litteræ Remissoriales pro conficiendis processibus Apostolicis super virtutibus, & miraculis tum eorumdem Servorum Dei, tum etiam eorum, qui jam in Beatorum Album sunt relati; Idem *ib. num. 2. & cit. lib. 2. cap. 45. numer. 17.* Quamobrem *tit.* 39
num. 2. ingenue fatetur nondum hactenus percipere potuisse, cur Dataria Apostolica dispensationes, quæ ex mente Tridentini *sess. 22. de reformat. cap. 5.* extra Curiam committendæ sunt Ordinariis locorum in quibus degunt illas impetrantes, numquam consuevit committere vicariis Capitularibus, quamvis easdem committere soleat vicariis Generalibus. Plura alia de vicario Capitulari, vide *tom. 2. verb.* 40
Capitulum artic. 3., & supra *verb. Vicarius Capitularis*, ubi abunde de omnibus, & insuper in dict. *tom. 2. verb. Concilium artic. 2. a numer. 7. ad 9.* 41
Ubi quod Synodus Provincialis non a vicario capitulari Metropolitanæ vacantis, sed ab antiquiori Episcopo suffraganeo est indicenda, ex Decreto *Sacræ Congregationis Concilii in Tarraconensi 13. Maii* 1604. Et quod absente, vel impedito, seu mortuo 42
Archiepiscopo convocanda est Synodus Provincialis ab antiquiore Episcopo ex suffraganeis, non autem ab Episcopo exempto, quamvis antiquiore, ex Decreto *ejusdem Congregationis in Burgen. die 7. Aprilis* 1649. Alia de vicario capitulari vide supra verb. 43
Capitulum, & verb. *Ordo*.

Vicarius Apostolicus a Pontifice per se immedia- 44
te, vel per Sacram Congregationem Episcop., & Regular. Ecclesiæ vacanti, vel plenæ præficitur, triplici de causa, nempe, vel quia timetur de nimium diuturna Sedis vacatione, vel quia Episcopus ob senectutem, aut adversam valetudinem inhabilis effectus est ad Ecclesiam regendam, vel quia ab ejusdem Ecclesiæ administratione suspensus, vel remotus fuit; Idem *ib. lib. 2. cap. 9. num. 7.* ejus facultas modo amplior, modo strictior est; cum 45
pro Sacræ Congregationis libito, aliquando amplietur, & aliquando limitetur, prout exigunt rerum circumstantiæ, in quibus constituitur; Unde ne 46
erret in ministerio, debet facultates sibi concessas 47
accurate perpendere; Idem *ibid. num.* 7. Potest & debet sine Episcopo Ecclesiæ, cui præfectus est, celebrare Synodum Diœcesanam; Idem *ib.* Vide supra *verb. Vicarius Apostolicus per tot.* ubi late de multis ad rem, & signanter *num. 5.* ubi quod ad Vicarium Apostolicum solum sine interventu Episcopi spectat facere concursum, sicut, & Synodum, & declarare magis idoneum, ut declaravit *Sacra congreg. Episcop. & Regular. in Licien. 9. Junii* 1608., *& in Bisinianen. 16. Maji* 1653., *& n. 51. & 52.* ubi viginti assignantur diversæ justæ 48
causæ, propter quas solet mitti vicarius Apostolicus,

cus, & duodecim, propter quas solet removeri.

49 Vicarii Foranei dicuntur illi, qui in certa parte Diœcesis extra Civitatem Sedis Episcopalis, vel in Oppidis per Episcopum constituuntur, ut ibi jurisdictionem quamdam exerceant; *cap. Romana* 1. *de Offic. Ordinarii in 6.* & ab ipsis appellari potest
50 ad Episcopum; Idem *ibid. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 5. Antiquissimi sunt, & origo eorum ad Chorepiscopos
51 est referenda; Idem *ibid. num.* 7. vide *de Chorepisco-*
52 *pis tom.* 3. *verb. Episcopus art.* 1. *a num.* 36. *ad* 41.
53 ubi qui ipsi fuerint, quod eorum Officium, & quare ab Ecclesia sublati? Vicarii Foranei in Italia etiam ante S. Carolum Borromæum esse cœperunt, ut in aliis locis; Idem *ibidem num.* 8. contra aliquos aliter sentientes; Sed minorem in Italia obtinent juris-
54 dictionem; Idem *ibidem numer.* 9. Si Parochi sint, Synodo Diœcesanæ intervenire debent. Si non
55 sint, tenentur, si Episcopus eos vocet, idque expedit, quoniam ab istis tamquam oculatis testibus melius, quam a vicario Generali, certior fieri poterit de iis, quæ in remotis Diœcesis partibus occurrunt, & aliquam fortasse sanctionem exposcunt; Idem *ibidem n.* 10.
56 Vicarii temporarii a Capitulis, & Monasteriis destinati curæ animarum in Parochiis illis unitis, etiam sine causa removeri possunt; nec remotio in Synodo prohiberi potest; Idem *ibid. lib.* 7. *cap.* 65. *num.* 2. *ex Rota in Pampilonensi decis* 886. *num.* 29. *coram Cerro*; ubi cum contigisset, similem remotionem sine causa fieri, illam sustinuit, nulla habita ratione contrariæ Synodalis Constitutionis; vide *verb. Vicarius Parochialis num.* 49. *& per tot.*

VICINUS.

---

1 Vicinus pluribus partibus, præfertur aliis vicinis in emptione domus; Benedictus XIV. tom. 2. Constitut. 39. incip. *ad Centum cellas.*

VIDUA, VIDUUS.

---

1 Viduis, aut conjugatis, vel puellis viginti quinque annorum ætatem excedentibus, ut in habitu sæculari in Monasteriis degant, absque Sacræ Congregationis, aut Romani Pontificis facultate non permittatur. *Sacr. Congregatio Episcop., & Regul.* apud Barbosam *in Summa Apost. decis. verb. Vidua numer.* 1. & *eadem Sacra Congregatio Episcop.* 19. *Julii* 1647. *&* 14. *Maii* 1649. apud Nicol. *in Floscul. verb. Vidua num.* 1. & talis licentia non datur, nisi pro Monasteriis nu-
2 merosis. *Eadem Sacr. Congregat. Episcop. in Bri-*
3 *xien.* 15. *Julii* 1603. & in casu obtentæ licentiæ debet vidua ingredi sola, nisi aliud concedat Sacra Congregatio. *Eadem Sacra Congregatio Episc. in Januensi* 25. *Octobr.* 1602. *in Novariensi* 12. *Maii* 1504. *in Cæsaraugustana* 17. *Januarii* 1614.

Moniales fieri non prohibentur viduæ; *Sac. Con-* 4
gregatio Episcop., & Regul. in Faventina 8. *Februarii* 1593. apud Nicol. *loc. citat. num.* 4.

Et in locis numerariis vacantibus Monasteriorum 5
quæ hujusmodi mulieres recipere consueverunt, non est necessaria licentia Sacræ Congregationis. *Eadem Sacr. Congregat. Episcop. & regul. in Fulginaten.* 30. *Martii* 1621. apud Nicol. *loco cit. num.* 4.

In Professione recipere potest vidua velum Pro- 6
fessarum, sed non virginum, neque in hoc Sacra Congregatio dispensat. *Eadem Sac. Congreg. Episc. & Regul. in Fesulana* 20. *Decemb.* 1604. apud Nicol. *loc. cit. num.* 5.

In Abbatissam eligi non potest sine licentia Sa- 7
cræ Congregationis. *Eadem Sacr. Congr. Episcop. & Regul. in Cassanen.* 29. *Januar.* 1585. *in Foroliviensi.* 4. *Novembr.* 1611. *in Sarzanen.* 15. *Julii* 1616. Li- 8
cet Matrimonium fuisset solum ratum, & non consummatum. *Eadem Sacr. Congr. Episc. & Regul. in Spoletana* 12. *Aprilis* 1619.

Vidua post Mariti mortem, non potest licite 9
Missam omittere ultra mensem; alias ab Episcopo compellatur per Censuras non obstante quavis consuetudine, Concil. Mediolanens. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad celebrationem Missæ*, ibi: *Viduæ ob maritorum mortem ad summum ne mense amplius sint sine Missæ auditione: qua in re nulla valeat excusatio cujusvis consuetudinis, quam irritam decernimus. Eas item Episcopi etiam Censuris Ecclesiasticis id facere cogant.*

Vidua, & viduus quando peccent, vel non, cir- 10
ca delectationem morosam de copula præterita. Vide verb. *Delectatio morosa a n.* 30. *ad* 32.

Vidua nubens intra annum luctus obnoxia erat 11
infamiæ, aliisque pœnis ex jure Civili, ut patet ex *L. Liberorum* 81. *ff. de his qui notantur infamia leg.* 1. *Cod. de secundis nuptiis, & Authentic. de secundis nuptiis §. Primo si quidem, collat.* 14. *cum similibus*. At vero ejusmodi leges abrogatæ sunt a jure Canonico *in Cap. Super illa* 4. *de secund. nuptiis*, ibi: *Super illa quæstione, qua quæsitum est, an mulier possit sine infamia nubere infra tempus luctus secundum leges definitum*, Respondemus; *quod cum Apostolus dicat, mulier viro suo mortuo, soluta est a lege viri sui: in Domino nubat, cui voluerit, per licentiam, & auctoritatem Apostoli ejus infamia aboletur*, & in cap. *Cum secundum* 5. *eod.*, ibi: *Cum secundum Apostolum mulier mortuo viro suo, ab ejus sit lege soluta, & nubendi, cui vult, tantum in Domino, liberam habeat facultatem, non debet legalis infamiæ sustinere jacturam, quæ licet post viri obitum intra tempus luctus, scilicet unius anni spatium nubat, concessa sibi tamen ab Apostolo utitur potestate; cum in his præsertim sæculares leges non dedignentur Sacros Canones imitari.* Idem *de Synodo Diœcesana lib.* 7. *cap.* 38. *n.* 6. vide *verb. Uxor a n.* 40. *ad* 43.

V I-

VIGILIA.

1 Vigilia est solemnioris Festi præventio instituta ab Ecclesia in præparationem ejusdem festi, præsertim observatione jejunii, ac nocturnæ, ut antiquitus, vigilantiæ in Dei laudibus. Antiquitus enim præter jejunium solebant fideles tota nocte vigilare in Dei laudibus apud Ecclesias Sanctorum, quorum festa præveniebant. Quarti *part.* 1. *tit.* 3. *nu.* 2. Merati *to.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *nu.* 1., & alii passim. Unde a sic
2 vigilando ortum est nomen vigiliæ, quod etiam nunc retinetur, quamvis non in omnibus vigiliis jejunetur, & mos vigilandi de nocte, propter abusus, qui irrepserant, fuerit sublatus. *Concil. Sabinen. cap.* 22., ibi: *Quia igitur in nocturnis vigiliis, quas in Ecclesiis fieri aliquorum simplicium devotio introduxit, nefanda sæpe, ac enormia sub hac boni specie committuntur, ipsas fieri de cetero firmiter prohibemus.* Sic apud Paravicinum *in Poliant. Sacror. Canonum verb. Vigiliæ num.* 3. Et sic tenent Honorius in *Gemma lib.* 3. *cap.* 6. Gavant. *part.* 4. *tit.* 13. *n.* 1. Durandus *in Rationali lib.* 6. *cap.* 7. *nu.* 8. Quarti *loco cit. num.* 2. & alii.

3 Dictæ nocturnæ Vigiliæ viguerunt non solum in primævis Christianorum temporibus, sed in variis Ecclesiis Cathedralibus, & aliquibus Parochialibus continuarunt usque ad XV. sæculum, ut ex multis ostendit Martene in *tract. de antiqua Ecclesiæ disciplina cap.* 7. *num.* 3. sequutus a Merato *loco cit.* Unde Vigilantius Hæresiarcha sui nominis hostis qui sæculo quarto temerario ausu Vigilias improbabat, confutatus fuit a S. Hieronymo a quo per jocum dicitur *Dormitantius*, & in *Concilio Aquisgranens. sub Ludovico Pio cap.* 130. sic habetur: *Est autem quoddam genus hæreticorum superfluas existimantium Vigilias, & spirituali opere infructuosas, dicentium, jura temerari divina, qui noctem fecit ad requiem, sicut diem ad laborem, qui hæretici græco sermone Nyctazontes, hoc est somniculosi vocantur.* Ita apud Paravicinum *loco cit. n.* 1. *in fine*.

4 Vigiliæ nocturnæ viguerunt etiam ante Legem Evangelicam, tum apud Ethnicos, tum apud Judæos, qui duodecim horas noctis artificialis dividere solebant in quatuor partes æquales inter se, idest longiores, vel breviores, juxta noctium longitudinem, vel brevitatem; nam in æstate erant breviores, in hyeme vero longiores, quarum partes stationes, & vigiliæ militares dicebantur; & harum quælibet tribus horis constabat. Prima incipiebat ab occasu solis, & terminabatur in horam tertiam, & dicebatur *Conticinium*; Secunda incipiebat ab hora tertia, & terminabatur in horam sextam, & dicebatur *Intempestum*. Tertia incipiebat ab hora sexta, & terminabatur in nonam, & dicebatur *Gallicinium*; Quarta, quæ proprie dicebatur Vigilia matutina, incipiebat ab hora nona, & terminabatur in duodecimam, idest usque ad ortum solis, & dicebatur *Antelucanum*.

5 Prædictarum Vigiliarum mentio fit in veteri Testamento; De prima vigilia *Threnor.* 2. *vers.* 19. *Lauda in nocte in principio vigiliarum.* De tertia *Judicum* 7. *vers.* 19. *Incipientibus vigiliis noctis mediæ*; De quarta *Exodi* 14. *vers.* 24. *Jamque advenerat vigilia matutina*. In Tertamento etiam novo habetur multis in locis expressa mentio earumdem vigiliarum. *Lucæ* 2. *vers.* 8. *Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis*. S. Matthæus *cap.* 14. *vers.* 25. de Christo loquens ait: *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare*; Et idem Christus Dominus *Marci* 13. *vers.* 35. dixit: *vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus domus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane.* Quod hic dixit *sero*, intelligit *primam Vigiliam noctis*; Quod hic dixit, *media nocte, an galli cantu*, *Lucæ* 12. *vers.* 38. dixit: *Si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit*; Et quod hic dixit *mane*, S. Matthæus *cit. cap.* 14. *vers.* 25. dixit: *Quarta autem vigilia noctis*. Ethnicos quoque nocturnas Vigilias celebrasse in honorem suorum Deorum ostendit Card. Bona de *Divina Psalmodia cap.* 4. Hæc ad litteram eruditissimus P. Merati *tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *sub num.* 1. §. *Hujusmodi vigiliæ*.

Hinc tres Matutini Nocturni instituti fuerunt, 6
ut responderent tribus vigiliis, sive noctis stationibus, quibus ad orandum surgendum erat, & Laudes, ut responderent quartæ vigiliæ sub lucis ortum; Amalarius *l.* 4. *c.* 9. Merati *t.* 2. *sect.* 4 *cap.* 1. *vers. Ceterum*, & alii.

Vigiliæ nocturnæ fuerunt abolitæ propter abu- 7
sus, qui irrepserant, ut ex Concilio Sabinensi, & Doctoribus allatis *supra num.* 2. dictum est.

Abolitis supradicta ratione fere universaliter 8
prædictis Christianorum vigiliis, solumque adhuc in aliquibus insignioribus Ecclesiis pie, ac laudabiliter observatis, ut in Ecclesia Parisiensi, ad tradita per Grancolas *lib.* 1. *cap.* 23. in Ecclesia Toletana, ac in Ecclesia Aurelianensi in nocte Inventionis S. Crucis, in Ecclesia Cenomanensi in nocte S. Juliani, & in Ecclesia S. Martini Turonensis in nocte Festi Transitus ejusdem Sancti, ut ex aliis d. P. Merati *citat. tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *vers. Abolitis*, et alibi, ut referunt alii, & per universam Ecclesiam in nocte Nativitatis Domini; & in pluribus Regularium utriusque sexus Ordinibus, qui diversis horis nocturnis surgunt ad Matutinum decantandum, itaut in qualibet noctis vigilia aliquis Regularis Ordo surgat ad nocturnas Laudes Deo persolvendas; Remansit apud universalem Ecclesiam vigiliarum nomen, sive ad indicandum jejunium in ipsis observandum, sive Officium divinum in ipsis recitandum.

Jejunandum est igitur ex præcepto scripto in Vi- 9
giliis Nativitatis Domini, Assumptionis B. M. V., & omnium Apostolorum, exceptis Vigiliis Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ac Sancti Joannis Evangelistæ, textu expresso *in cap. Ex parte vestra* 1., & *Cap. Consilium* 2. *de observatione jejuniorum*. Ideo autem excipiuntur ab obliga-
tione jejunii dictæ vigiliæ Sanctorum Apostolorum 10
Philippi, & Jacobi, ac S. Joannis Evangelistæ, *quoniam ipsorum solemnitas infra solemnitatem Paschalem, istius autem infra Natalem Domini celebratur*; sunt verba præcisa *citat. cap. Consilium*.

12 Generali autem consuetudine vim præcepti habente, sive ex præcepto tradito, & non scripto, ut vult Cardenas, & alii Theologi, jejunandum est in Vigiliis Pentecostes, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, S. Laurentii, & Festivitatis omnium Sanctorum. Sic expresse sapientissimus P. Merati *tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *sub num.* 1. *verb. Abolitis in fine*, ubi recte subdit, quod præter dictas vigilias, aliæ duæ in Breviario, & Missali recensentur, idest Epiphaniæ, & Ascensionis Domini, sed sine obligatione jejunii, solum ideo retentæ, quia in his solemnitatibus perinde ac in aliis, vigiliæ olim solemnes in Ecclesiis haberentur; tum ut de iis Officium rite persolvatur. Ideo autem in ipsis non jejunatur, quia nulla adest Lex, seu consuetudo ad id obligans, ob lætitiam Nativitatis Domini, & ejusdem Resurrectionis; Quam ob causam neque jejunatur in vigiliis S. Ioannis Apostoli, & Evangelistæ, & Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ut dictum est supra *num.* 10. per expressum allatum textum, *cap. Consilium* 2. *de Observatione jejunior.* Gavant. *tom.* 1. *pag.* 1. *tit.* 3. *n.* 6., *&* *tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *n. primo*, & alii passim.

13 Vigilia S. Bartholomæi celebranda est juxta morem Regionum, textu expresso *in cit. cap. Consilium*, ibi: *De Festivitate vero S. Bartolomæi Apostoli, de cujus celebratione dubietas oritur apud quosdam, respondemus quod in hoc consuetudinem tuæ Regionis observes.*

14 Vigilia occurrente in Dominica, jejunari debet in Sabbato antecedenti, textu expresso *in cap. Ex part.* 1. *de observatione jejuniorum.*

15 Si Vigilia S. Joannis Baptistæ cadat in Festo Corporis Christi, anticipandum est jejunium feria 4. *Sac. Rit. Congregat.* 23. *Septemb.* 1638. *in Decreto Urbis, & Orbis*, & Urbanus VIII. 14. *Octobr. ejusdem anni* 1638. in appendic. 2. Constitut. 45. in-
16 cip. *Cum evenire.* Et eo anno nihil prorsus in officio, & missa, nec commemoratio fit de vigilia, quamvis anticipetur jejunium feria 4. prout respondit *Sacr. Rit. Congreg.* 28. *Septembr.* 1706. inquiens: *Nihil de vigilia in officio, & Missa*, apud Monacell. *part.* 4. *supplement. ad* 2. *tom. num.* 459. quod approbavit Clemens XI. 2. Octobris ejusdem anni, ut in ejus Bullario particulari *part.* 3. *Decret.* 9.

17 Idem declaratum est, quoad jejunium pro vigilia S. Antonii de Padua, si occurrat in festo Corporis Christi; Vide verb. *Jejunium art.* 1. *n.* 23.

18 Si vigilia cum jejunio occurrat in festo solemni alicujus patroni principalis, potest licite ab Episcopo fieri commutatio jejunii in die præcedenti. Vide *ibidem num.* 24., & Rubricas particulares breviarii Franciscani *tit. de Vigiliis num.* 73.

19 Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vigilia S. Matthiæ Apostoli, etiamsi occurrat ultima die bacchanalium. Vide *ibid. num.* 25.

20 Officium de Vigilia fit in omnibus Vigiliis per annum, quæ jejunantur, nisi in die Vigiliæ occurrat festum novem lectionum, quia tunc fit officium de tali festo, & legitur nona lectio de Homilia Vigiliæ, & fit commemoratio de ea ad laudes tantum, cum Antiphona ad Benedictus, & ℣. feriæ occurrentis de Psalterio, & oratione vigiliæ, text. expr. *in Rubrica de Vigiliis n.* 1. Si autem tale fe- 21
stum occurrens in die Vigiliæ fuerit primæ classis, tunc nihil prorsus, nec commemoratio fit de Vigilia excepta Vigilia Epiphaniæ; sic expresse *in cit. Rubr. num.* 2. Et idem servandum est quando aliqua Vi- 22
gilia cadit in Adventu, Quadragesima, & quatuor temporibus, quia nulla in his fit commemoratio de Vigilia, Ita expresse *cit. Rubric. num.* 2.

Si vigilia occurrat in Dominica, anticipatur ejus 23
officium in Sabbato præcedenti non impedito officio novem lectionum; quia tunc de Vigilia fit tantum commemoratio. Excipiuntur tamen ab hac regula Vigiliæ Nativitatis, & Epiphaniæ Domini, quæ si venerint in Dominica, nihilominus fit officium de ipsis, textu expresso *in cit. Rubrica n.* 2. Si autem alicubi anticipetur, seu transferatur jeju- 24
nium alicujus vigiliæ in pridianum diem ob principale, & solemne festum patroni loci in ipsa Vigilia occurrens, non est transferendum, nec anticipandum officium vigiliæ, sed de ipsa nihil tunc fit in officio, & Missa *arg. cit. Decret. Sac. Congregat. Rit. num.* 16., & tenent Gavant, ac Merati *tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *num.* 3. Quarti *par.* 1. *tit.* 3. *sect.* 2. *dub.* 2. ubi concludit, quod non impetrata licentia a Sede Apostolica, omittendum sit tunc officium cum Missa Vigiliæ.

Officio vigiliæ, quod tunc erat de feria, addidit 25
Sanct. Pius V. Homiliam in Evangelium, quod in Missa legebatur; Azorius *lib.* 10. *cap.* 16. *quæst.* 5. Gavant., & Merati *loc. cit. num.* 5.

Licet ex dictis supra *num.* 22. si vigilia venerit 26
in Adventu, Quadragesima, & quatuor temporibus, non sit facienda de ipsa commeratio in officio; est tamen facienda in Missa, ut præscribit *Rubrica Missalis tit. de Feria, & Vigilia.* Et ratio diversitatis est, quia cum vigilia habeat orationem propriam, & non confundatur cum oratione feriæ, hinc nulla est ratio cur debeat omitti ejusdem commemoratio in Missa, quæ in sola oratione consistit. At vero in laudibus commemoratio involvit etiam Antiphonam, & vers. feriæ, quæ deberent repeti, si deberet in officio fieri commemoratio vigiliæ, cum semper in tali commemoratione desumatur Antiphona, & versus ex feria tunc occurrente, ut recte advertit doctissimus P. Merati *tom.* 2. *section.* 3. *cap.* 7. *num.* 4. Non fit autem com- 27
memoratio de Vigilia nec in Missa in festis primæ classis, sicut nec fit de ipsa in Officio, textu expresso *in Rubrica Missalis titul. de feria, & vigilia num.* 2. ibi: *Quod si Vigilia occurrat in die alicujus festi ex majoribus primæ classis, in Missa non fit commemoratio de ea, sicut nec in officio.*

Sic etiam nec fit commemoratio festi simplicis 28
in Missa in festis primæ classis, excepta Sanct. Anastasia in 2. Missa nativitatis Domini propter peculiarem rationem, quia nempe secunda illa Missa in Ecclesia d. Sanctæ Anastasiæ celebratur a Summo Pontifice, & in ejus absentia a Cardinali habente titulum Sanct. Anastasiæ, & in ejus defectu a primo Cardinalium Presbyterorum, ut ex aliis, tradit eruditissimus P. Merati *tom.* 1. *par.* 1. *tit.* 7. *num.* 2., & quia ad eamdem Missam adsunt Romæ stationes in Ecclesia dictæ Sanctæ, ut tradit Micrologus *cap.* 4. *de numero orationum in Missa*, re-

latus, & sequutus a d. P. Merati *loc. cit. part.* 5. *tit.* 3. *num.* 9. ibi: *In Nativitate Domini ad Missam in mane Romani Orationem de S. Anastasia adjiciunt, quia stationem in Ecclesia ejusdem Martyris ad eandem Missam agunt, & nos quoque in illa adjectione incitamur, licet non eamdem adjectionis occasionem habere videamur.* Immo ut refert Grancolas ibi a Merati citatus, extant Missalia M. SS. in quibus secunda hæc Missa tota est de S. Anastasia, cum commemoratione Nativitatis; Et in antiquo codice Turonensis Ecclesiæ annorum 800. relato a Martene *de antiqua Ecclesiæ disciplina cap.* 12. Collecta de Sanct. Anastasia præmittitur orationi de Nativitate Domini. Quinimmo antiquissimus codex Parthenonis B.Mariæ Calensis, qui ab eodem Scriptore laudatur, duas habet præfationes, unam de Nativitate, alteram de S. Anastasia: ex quo fortasse conjici posset antiquitus secundam Missam in die Natalis Domini fuisse de S. Anastasia, ut refert Grancolas supra laudatus.

29 In Vigilia Nativitatis Domini, sicut in tota ejus octava, prohibentur Missæ votivæ, & de requiem, excepta una solemni pro re gravi, & de requiem cantata præsente cadavere. *Sacr. Rit. Congreg.* 28. *Aug.* 1637. 25. *Septembris* 1708., & 15. *Septembris* 1714.

30 In Vigilia Epiphaniæ prohibentur Missæ votivæ, & de requiem; Potest tamen cani una votiva solemnis pro re gravi, & una de requiem solemnis præsente cadavere. *Sacr. Rit. Congreg.* 27. *April.* 1697. 16. *Iunii* 1708. 10. *Decembr.* 1718., & 16. *Septembr.* 1730. Dictæ autem Missæ solemnes cantari possunt etiamsi ipsa vigilia sit dies 3. 7. aut trigesima, & anniversarium depositionis defuncti in Ecclesia tumulante, & non aliter. *Sac. Rit. Congreg.* 10. *Decembr.* 1718. Sic ex Calendario Minorum de observantia Mediolani impresso *anno* 1743. & variis aliis annis.

31 In Vigilia Ascensionis feria 4. Rogationum, si occurrat festum primæ classis, tunc nec in officio, nec in Missa fit aliquid de ipsa. Unde in tali casu cantari debet in cathedralibus, & collegiatis solum Missa de dicto festo post tertiam, & alia de Rogationibus post nonam, omissa illa de vigilia. Si autem in dicta vigilia occurat aliquod festum novem lectionum duplex, seu semiduplex, tunc officium fit de eo cum lectione de homilia vigiliæ, & ejus commemoratione ad laudes, & cantari debent tres Missæ; Prima de festo post tertiam cum colore tali festo convenienti: Secunda de vigilia post sextam in paramentis coloris Albi; Tertia de rogationibus post nonam in paramentis violacei coloris, ac in fine cujuslibet dici debet Evangelium S.Joannis. Merati *tom.* 1. *par.* 4. *tit.* 11. *num.* 14. cum Gavanto & aliis ibi cit. Advertendum est autem, quod licet occurrente festo primæ classis in vigilia Ascensionis feria IV. Rogationum, nihil sit agendum de ipsa tam in Officio, quam in Missa: si tamen tale festum primæ classis occurrat in feria 2. Rogationum, quia ipsa est *feria major*, debet de ea fieri commemoratio tum in Missa, cum ejus Evangelio in fine, tum in Officio, cum ejusdem nona lectione. Et in hac feria cani debent in cathedralibus, & collegiatis duæ Missæ, prima de festo, in qua nulla fit commemoratio feriæ, & secunda de feria, in qua nulla fit commemoratio festi. Non sic vero de feria 3. Rogationum, quia ipsa est tantum *feria minor*; Unde occurrente in ipsa festo duplici primæ classis, nihil de ipsa agendum est in missa, tum in officio. Immo in officio de ea nihil fit, quocumque in ipsa occurrente festo etiam simplici, de quo occurrente simplici fit officium sine commemoratione feriæ, sed tantum de Cruce, ut tempore Paschali. Et tunc missa dici potest, vel de festo simplici cum commemoratione Rogationum, vel de Rogationibus cum commemoratione festi simplicis, ut dicitur in Rubrica propria, & tertia Oratio erit *Concede*, ac ultimum Evangelium Sancti Joannis in utralibet. Nec tunc in cathedralibus, & collegiatis canendæ sunt duæ missæ, ut resolvit *Sacr. Rit. Congreg.* 5. *Julii* 1698. *in Collen.* in qua ad sequens inter alia propositum tertium dubium: *An occurrente in feria tertia Rogationum festo simplici, in Cathedrali, & collegiatis sint cantandæ duæ missæ?* Respondit, *Ad* 3. *Negative*. Sic cum Gavanto, & aliis eruditissimus P. Merati *tom.* 1. *part.* 4. *titul.* XI. *num.* 11. 13. 14., & *tom.* 2. *sect.* 6. *cap.* 16. *num.* 21. recte advertendo ex Rubricis missalis, & breviarii magis esse privilegiatam feriam secundam Rogationum, & Vigiliam Ascensionis in feria quarta, quam sit feria tertia, utpote *feria minor*, cedens festo simplici, de quo tamen festo simplici nequit fieri officium in feria 2. Rogationum, & Vigilia Ascensionis communiter nuncupata feria quarta Rogationum. Insuper habentes indultum, ut semel, vel pluries in singulis hebdomadis, aut mensibus dicant officium, & missam verb. grat. de Sanctissimo Sacramento, aut certo aliquo Sancto diebus nullo festo duplici, vel semiduplici impeditis, non possunt uti hoc suo privilegio in feria II. & IV. Rogationum, seu vigilia Ascensionis ex Decreto generali Urbis, & Orbis edito *a Sacra Rituum Congr.* 20. *Martii* 1706. bene vero in feria tertia Rogationum in dicto Decreto non excepta.

In vigilia Pentecostes prohibetur quodcumque Officium, etiam primæ classis; Item prohibentur missæ votivæ, & de requiem excepta una votiva solemni pro re gravi, & de requiem cantata præsente cadavere, quæ tamen prohibetur in Dominica Pentecostes, & duobus sequentibus diebus ex Decreto *Sacræ Congregat. Rituum* 10. *Decembris* 1718. relato a supradicto Calendario Mediolani impresso anno 1743., & variis aliis annis. Vide tamen *tom.* 5. *in Supplement.* verb. *Missa art.* 14. ubi ex novissimo Decreto edito 2. Sept. 1741. permittitur missa solemnis de requiem præsente cadavere feria 2. Paschæ, aut Pentecostes. 32

Vigilias novas non appositas in Calendario Romano non potest ordinare Episcopus quoad Officium, & Missam, sed requiritur licentia Sedis Apostolicæ, ut patet ex bullis Sancti Pii V. appositis in initio missalis, & breviarii, & ex Decreto Sac. Rit. Congregat. addito Rubricis Breviarii. Vide etiam verb. *Officium num.* 67. Neque quoad jejunium ut pluries decrevit Sac. Rit. Congregat. uti videri potest sub verb. *Festa num.* 3., & novissime *die* 3. *Martii* 1731. ut refert Scarfantonus ad Ceccoperium 33

 part. 3.

part. 3. *addit.* 24. *sub num.* 18. *pag.* 69. juxta novissimam *edition. Viterbiens. de anno* 1738. ubi: A magistratu provinciæ Gupuscoæ cum mandatis procuræ omnium locorum fuit emissum votum jejunandi in Vigilia S. Ignatii Loyolæ, tamquam Patroni principalis illius; Quod cum servare renuerit clerus, propterea Episcopus tamquam legislator Ecclesiasticus illum obligavit ad ejus observantiam. At reportavit Clerus Chirographum a Benedict. XIII. quo improbatum fuit illud factum Episcopi sub die 21. Martii 1729. a quo cum petita fuisset oris aperitio, in Sac. Rit. Congreg. die 3. Mart. 1731. ponente Eminentissimo Origo fuit denegata, & iterum postulato recessu a decisis die 15. Septemb. Sac. eadem Congreg. stetit *in decisis*. Sic apud Joan. Baptistam Pittonum *Constitut. ac decision. pro Sac. Ritibus tom.* 2. *num.* 1012.

V I N U M.

1 SOlum vinum ex vite est materia apta consecrationis; Concil. Carthaginens. III. *capit.* 4.
Concil. Lateraneus. *cap. Firmiter, de Summa Trinitate*, Concil. Florentin. *sess. ult. In Decreto unionis §. Tertium, & Communis Catholicorum*.
2 Unde cervisia, & sicera non est apta materia,
cum illa fiat ex frugibus, & præcipue ex hordeo,
3 ista ex pomis. Item apta materia non est lac, mel,
4 oleum, balsamum, & similia. Item apta materia
non est succus extractus ex pomis, malogranatis,
5 & moris, & hujusmodi. Item apta materia non est
agrestum ex uvis penitus immaturis expressum, &
acetum, quia illud nondum est vinum, & istud
6 intelligitur jam substantialiter corruptum. Item
materia apta non est aqua ex vite ad modum lacrimæ decidens, quia licet de vite proveniat, nihil
7 tamen vini, nec ejus accidentia continet. Item materia apta non est vinum adhuc in uvis existens,
& non expressum, cum potius vim habet cibi,
8 quam potus. Item materia apta non est vini vapor,
idest subtilior, & magis ignea ipsius pars, vulgo
Acquavita, aut *Spirito di vino*, quia nulla fere ha-
9 bet accidentia vino communia. Item materia apta
non est vinum ita decoctum, & adustum ut per
decoctionem duæ ipsius partes fuerint consumptæ,
remanente tertia parte densiori, & dulciori, quia
talis tertia pars est substantialiter diversa a vino, nec
10 ad potum deservit, sed ad cibos condiendos. Item
materia apta non est vinum in pane imbibitum, quia
tale vinum habet potius rationem cibi, quam potus; unde consecrari nequit sicuti simili de causa consecrari nequit uva, seu vinum adhuc in uva existens, & non expressum; *Sic Communis Doctorum* quo ad omnes supra positas conclusiones.
Apta tamen materia pro consecratione est vinum 11
miraculosum, quale fuit illud in Cana Galilææ a Christo ex aqua productum, quia ipsum in substantia est ejusdem rationis, & speciei cum vino de vite expresso, sicuti in substantia est ejusdem rationis cum pane triticeo panis miraculose ex lapide, seu alia materia productus.
Mustum immediate ab uvis expressum, & non 12
depuratum in casu alicujus necessitatis est materia apta, & licita pro consecratione; Colligitur *ex can. Cum omne crimen, de consecrat. dist.* 2. ubi dicitur, quod in necessitate possit exprimi botrus in calice, aqua misceri, & consecrari, quod clare demonstrat, tale mustum esse materiam aptam, & validam, & ex necessitate etiam licitam, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *can. Quod non est licitum* 4. *de Regul. Juris, cap. Omnes* 1. *de Feriis, cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar. cap. Concilium* 2. *de observatione jejun.* cum similibus.
Uno verbo omnia vina de vite modo consueto 13
extracta, quæ non sint substantialiter corrupta, vel notabiliter mutata, sunt materia apta consecrationis, quamvis aliqualiter alterentur, ut si calefiant, & modice coquantur, modico aquæ immisceantur, aut aliquo aromate ad ea conservanda
condiantur. Nec refert, an dicta vina sint alba, 14
vel rubra, cum utraque sint vera genimina vitis.
Quamvis tamen ubi commode haberi possint vi- 15
na alba, convenientius sint adhibenda, ut statuit Concilium Mediolanense *p.* 1. *tit. Quæ pertinent ad celebrationem Missæ*, ibi: *Quamobrem etiam vino albo, ubi possit, tantummodo ad Missæ sacrificium Sacerdotes utantur*.
Probabile fortasse est, quod si vinum imbibi- 16
tum in pane erumpat supra panem, aut si uva matura pungatur, ita ut erumpat succus quasi in bullas, sit materia apta ad consecrationem; Sic La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 436. cum Suarez, & Haunold. ibi citatis, & alii. Et ratio est, quia eo ipso quod vinum erumpat, desinit esse pars talis panis intincti, vel uvæ, & est vere demonstrabile, sicuti si quis videat sanguinem erumpere e vulnere Pauli, vere dicit, hic est sanguis Pauli. (a)
Item probabilius est, quod vinum congelatum 17
sit materia ad consecrationem; Silvester verb. *Eucharistia* 2. *quæst.* 10. Angelus verb. *Missa n.* 23.
Sua-

(a) Quæri hic potest, utrum ad Eucharisticum sacrificium perficiendum, uti quis possit liquore ex uvis passis, vulgo *Zebibo*, expresso. Pro cujus rei intelligentia, sciendum vinum in Æthiopia, cujus ibi magna extat penuria, ita confici: Sumuntur V. G. lib. 4. Zebibi, franguntur, & tonduntur; atque in totidem aquarum frigidarum libras infunduntur: sex, octo, vel ad summum decem horas ea in infusione relinquuntur: extracto dein Zebibo, ac panno ab aqua exteriori expurgato, panno stringitur, vel torculari subjicitur. Dubium est, an liquor inde expressus, materia ad consecrationem apta sit censenda. Hujusmodi dubium propositum fuit consecrationi S. Officii a P. Josepho de Hierusalem Ord. Min. Strict. Observ. Missionibus Æthiopiæ præfecto, die 4. Februar. 1703. coram Sanctissimo, qui auditis votis, &c., mandavit exquiri, quo præcise modo conficiatur præfatum vinum. Postea die 6. Jul. 1706. eadem in Congregatione, præmissa explicatione, propositum iterum
fuit

Suarez *disp.* 45. *sect.* 1. *vers. Unde tertio concludo*, Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 14. *num.* 14. *qu.* 3. *num.* 25. testans de communiori Theologorum, La Croix cum Busemb. & aliis *lib.* 6. *part.* 1. *n.* 434. & alii plures contra Armillam, Ledesmam, Henriquez, Felicem Potest., & alios; Et ratio nostra est, quia vinum congelatum est proprium vinum ex vite substantialiter, & ex natura sua potabile & quamvis hic, & nunc propter congelationem non sit proxime potabile, hoc est per accidens; potest enim facile per liquefactionem redigi ad formam potabilem; Unde attendendum est ad id quod res est per se, & ex natura sua, & non ad id,
18 quod est per accidens. Si quis autem sine necessitate in vino congelato consecraret, peccaret graviter, quia sine necessitate consecraret in materia aliqualiter dubia, cum supracitati Doctores putent esse materiam insufficientem, & invalidam; Unde priusquam consecretur, debet liquefieri, vel complectendo calicem manibus vel ignem, aut calidos pannos applicando; Sicuti Rubricæ Missalis *tit. de defectibus in ministerio ipso occurrentibus* præscribunt esse faciendum, si post consecrationem sanguis congeletur in calice, ibi: *Si in hyeme Sanguis congeletur in calice, involvatur calix pannis calefactis; si id non proficeret, ponatur in fervetti aqua prope Altare; Dummodo in calicem non intret, donec liquefiat.*

19 Sine vino nunquam licet consecrare solum panem: Consecratio enim utriusque speciei panis, & vini est de necessitate præcepti divini; Vide verb. *Sacrificium a num.* 50. *ad* 52. Falsum enim, & fabulosum est, quod Innocentius VIII. dispensaverit cum Norvegis, ut in una tantum specie consecrarent; Vide *ibid. num.* 53. *&* 54.

21 Guttæ vini existentes intra calicem discontinuæ & a reliquo vino sejunctæ probabiliter non remanent consecratæ; Suarez *disp.* 43. *sect.* 6. §. *Sed objicies*, Reginald. *lib.* 29. *cap.* 2. Gavantus *in Rubric. Missalis part.* 3. *tit.* 7. *num.* 4. Madernus *tract.* 2. *de Sacramento Eucharistiæ qu.* 2. *art.* 4. *num.* 15. Cacheranus *tract.* 9. *de Eucharist. ut Sacramento cap.* 2. §. 6. *num.* 126. Felix Potestas *tom.* 3. *part.* 1. *cap.* 2. *num.* 227. & alii contra Bonacinam *disp.* 4. *q.* 2. *punct.* 5. *proposit.* 2. *num.* 7. Coninch. Tolet. Rodriquez ab ipso citatos, & alios; Et ratio nostra est, quia intentio legitima sacerdotis fertur solum in materiam existentem in calice demonstrabilem per pronomen *Hic*, & licite consecrabilem; Licite autem est solum consecrabile vinum aqua commixtum, cum hoc sub gravi præcipiatur ab Ecclesia, ut mox dicetur, qua aqua non censentur commixtæ guttæ vini intra calicem existentes discontinuæ,
22 & a reliquo vino sejunctæ, adeoque &c. Advertendum tamen est, quod guttæ illæ vini, si ante consecrationem inadvertenter non fuerint abstersæ; non debent post consecrationem abstergi propter probabilitatem, quod sint consecratæ juxta opinionem supradictorum doctorum.

Vino consecrando admiscenda est aqua, *can. In Sacramentorum* 1. *can. Sicut in sacrificando* 2. *can. Non oportet* 4. *can. In Sacramento* 5. *can. Cum omne* 7. *can. in Calicem* 83. *dist.* 2. *de consecr.* cum similibus, Conc. Floren. *in Decreto Unionis*, §. *Tertium*, Conc. Trident. *sess.* 22. *cap.* 7. 23

Vino consecrando admiscenda est aqua ob tres potissimum rationes, quas adducit Conc. Trident. *cit. sess.* 22. *cap.* 7. præcisis his verbis: „ Monet „ deinde Sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum „ ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus „ aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cum aquæ „ in Apocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur. „ Et concordat Conc. Florent. *loc. cit. & cit. c. In calicem* 83. *dist.* 2. *de consecr. c. Cum Marthæ* 6. *de celebrat. Missarum*, cum similibus. 24

Præceptum de aqua miscenda vino consecrando est tantum Ecclesiasticum, & non divinum. *Communis*, & clare patet ex illis mox adductis verbis Conc. Trid. *Præceptum esse ab Ecclesia.* 25

Vinum plusquam aqua in calice pro Sacrificio est ponendum: *cap. Perniciosus* 13. *de celebratione Missar.* Vinum quippe cum aqua miscendum debet esse plus saltem quoad duas partes. Concil. Tribur. 1. *cap.* 19. & concordant Rubricæ Missalis, *tit.* 7. *de Offertorio*, ubi præcipitur, quod Sacerdos infundat *parum aquæ in Calice*, & Concil. Fiorentin. *in cit. Decreto Unionis* §. *Tertium*, dicit, quod vino *ante Consecrationem aqua modicissima admisceri debet.* 26

Aqua mixta vino non convertitur immediate in Sanguinem Christi, sed solum mediate, idest convertitur prius in vinum, & eo mediante per consecrationem in Sanguinem. Sic expresse S. Thomas *part.* 3. *qu.* 74. *art.* 8. S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 11. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 3. Scotus *in* 4. *dist.* 11. *qu.* 7. cum omnibus Thomistis, & Scotistis, ac pluribus recentioribus contra plures alios; Et ratio nostra est, quia solum vinum ex vite est materia apta Consecrationis: ex Concil. Cartaginens. III. *cap.* 24. Conc. Lateranens. *in cap. Firmiter*, *de Summa Trinitate*, Concil. Florentin. *sess. ultim. in Decreto unionis*; Atqui aqua nondum conversa in vinum non est vinum ex vite, immo nullatenus vinum, ergo &c. Hinc Innocentius III. *in cap. Cum Marthæ* 6. *de celebrat. Missar.* §. *Quæsivisti*, rejectis duabus aliis sententiis, videtur aperte asserere, nostram opinionem asserentem aquam prius in vinum converti esse probabiliorem. Et idem Innocentius III. *lib.* 4. *de Altaris Mysterio cap.* 31. expressius suam mentem in hoc explicat præcisis his verbis: „ Quibusdam vero non absurdum videtur, quod aqua cum vino „ transit in sanguinem ea videlicet ratione, quod „ aqua per admixtionem transit in vinum, & vinum per consecrationem transit in Sanguinem; „ Quis 27

fuit dubium, ac *lectis quoque relationibus, & rationibus patris Joannis Damasceni consultoris, necnon variis experimentis factis pro eruendo dicto vino, Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum*, dixit: *Licere, dummodo liquor extrahendus a Zebibo, vel uvis passis ex colore, odore, & gusto dignoscatur esse verum vinum.*

„ Quis enim ambigat aquam in vinum transire, „ cum multo vino modicum infunditur aquæ „? Et catechismus Romanus *de Eucharistia cap.* 4.tradit, hanc opinionem de conversione aquæ in vinum esse Scriptorum Ecclesiasticorum testimonio roboratam.

28 Si venditor vini nequit consequi justum ejus pretium vel ex quo sit injuste taxatum, vel ex quo emptores ob suam iniquitatem nolint justo pretio emere, potest ipsi infundere modicam aquam ad se reddendum indemnem; Dummodo nullum damnum sequatur emptoribus. Vide verb. *Emptio art.* 3. *num.* 26.

29 Item si emptores abhorreant a vino nimis meraceo, vel rigido emendo, ut nisi aqua aliquantulum temperetur, non appareat emptoribus ejus præstantia, & justus valor, & ideo venditor cogatur minoris justo pretio vendere, vel omnino repellatur, tunc potest venditor aliquantulum aquæ ipsi infundere ad reddendum ipsum tenuius, & suavius, & se reddendum indemnem; Dummodo emptoribus nullum omnino sequatur damnum, & venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de aqua. Vide *ibid. nu.* 27. (Vide etiam notam ibidem appositam.)

Vinum dicitur spurcari per mixtionem aquæ, 30
Glossa Marginal. *In l. Si Servus, ff. Ad Legem Aquil.* Ursaya *in* 2. *Miscellan. Sacro, & profano litt. V. num.* 39.

Vinum terræ sanguis appellatur ab Androcyde 31
penes Plinium *lib.* 14.*c.* 5. quem sequutus fuit Raynald. *tom.* 2. *cap.* 15. §. 2. *n.* 120. Ursaya *Inst.Crim. lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 71. *&* 1. *Miscellan. Sacr. & profan. litt. V. n.* 117.

Alia de vino, & aqua pro Sacrificio Missæ. Vi- 32
de verb. *Missa art.* 8.

Et hic ad eruditionem adverte quantum sit pon- 33
dus, tum vini, tum aquæ, tum farinæ & aliorum, prout traditur ab eruditissimo P. Tirino *Comment. in S. Script. pag.* 1. *in princip. tit. de mensuris, seu vasis*; ubi hæc habentur.

Sextarius Romanus plenus farina non ponderat nisi ——	uncias	9.
Idem plenus oleo ponderat ——————	uncias	18.
Plenus Frumento) Italico, vel Belgico ——————	uncias	15.
Plenus Frumento) Palæstinæ, & Asiatico ——————	uncias	20.
Plenus Aqua, Vino, Aceto (horum enim æquale est pondus)	uncias	20.
Plenus Melle ——————	uncias	30.
Stanno ——————	uncias	150.
Ferro ——————	fere uncias	162.
Ære cupreo ——————	uncias	182.
Argento ——————	uncias	208.
Plumbo ——————	uncias	233.
Argento vivo ——————	uncias	300.
Auro ——————	uncias	375.

Talis enim est proportio inter hæc metalla: Licet Plinius lib. 33. cap. 3. putavit (sed falso) aurum non esse omnium ponderosissimum. Hæc ille.

34 Gabella vini vulgo *della Foglietta* non est solvenda a vendentibus vinum in civitate Lauretana, nisi venditores sint caupones, vel ut dicitur *diano da mangiare*. Nec huic resolutioni obstat constitutio Clementis VIII. super extinctione recentiorum victualium; *Sacr. Congr. Immun. in Lauretana* 18. *Julii* 1629. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 145.

35 Clerici, & Ecclesiastici vendentes vinum recollectum in propriis bonis minutatim in suis Domibus non tenentur ad Gabellam vulgo dictam *della foglietta*, & cognitio fraudum, quæ desuper fieri possunt, spectat ad Judicem Ecclesiasticum. *Sacr. Congr. Immunit. in Ravennaten. Spoletana, & aliis* 25. *Septembr.* 1627. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 67. *in Nolana* 26. *Januarii* 1644. *lib.* 3. *Decretor. Paulut. pag.* 218. *in Theatina* 15. *Martii* 1661. *lib. Decretor. Rocci pag.* 323. *& in Faventina* 25. *Januarii* 1677. *lib.* 2. *Decret. Alt. pag.* 1338.

36 Sacra Congreg. inhærendo Decretis alias factis censuit, personas Ecclesiasticas, tam Sæculares, quam Regulares vendentes vinum minutatim in propriis locis, & domibus, recollectum in eorum bonis, non teneri ad solutionem Gabellæ etiam vigore constitut. Sixti V. dummodo ibidem non dent, ut vulgo dicitur *da mangiare, e non facciano bettole*; a quibus debent abstinere ratione honestatis clericalis; cognitionem autem fraudum, quæ desuper committi possunt, spectare ad Judicem Ecclesiasticum. *Sacra Congr. Immunit. in Asculana* 23. *Januarii* 1646. *lib.* 3. *Decretor. Paul. p.* 268.

Ecclesiastici non tenentur ad solutionem gabellæ 37
dictæ *della Foglietta*, pro vino vendito in propriis domibus minutatim, & recollecto in eorum bonis, cum communitas nunquam appaltaverit d. Gabellam juxta præscriptum Bullæ Sixti V. sed solum juxta quædam capitula communitatis. *S. C. Imm. in Auximana* 2. *Aprilis* 1680. *l.* 2. *Decr. Alt. pag.* 1594.

Item non tenentur ad gabellam pro vino minu- 38
tatim vendito; & pignus desuper factum est iis restituendum *Sacra Congreg. Immunit. in Callien.* 1. *Aprilis* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 568.

An Ecclesiastici vendentes vinum minutatim pos- 39
sint permittere, ut ementes bibant vinum emptum, dum degunt in eorum cellis vinariis, seu anditis, & ibi manducent res comestibiles per ipsos emptores secum latas, Sac. Congr. respondit: Serventur Litteræ *Sacræ Congregat. Sublevamin. sub die* 4. *Junii* 1656. *in Tudertina*, quibus hoc cavetur, & dicitur esse facere (ut vulgo ajunt) Bettulam; *Sacra Congregatio immunit. in Faventina* 5. *Martii* 1697. *lib.* 2. *decret. Valleman. pag.* 78. *in Tolentina* 15. *Apr.* 1699. *ibi pag.* 125. *in Firmana* 19. *Augusti* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallemani pag.* 605.

Qua-

40 Quare Ecclesiastici, vel se abstineant a venditione vini minutatim cum permissione ementibus manducandi, vel solvant gabellam dictam *della foglietta*; *Sacra Congr. Immun. in Camerinen.* 4. *Decembris* 1680. *lib.* 2. *Decret. Altovit. pagin.* 2105.

41 Vinum Ecclesiasticorum non potest vendi in caupona sine solutione gabellæ dict. *della foglietta*; *Sacra Congregatio Immun. in Senogallien.* 12. *Julii* 1678. *lib.* 2. *Decret. Altovit. pag.* 1612.

42 Pro vino recollecto in propriis bonis, quod canonici Lateranenses faciunt vendere in domo per eos conducta, solvi non debet gabella dicta *della foglietta*, si ibi non vendantur comestibilia ad edendum; *Sacra Con. Immun. in Ravennaten.* 10. *Decembris* 1638. *libr* 3. *Decr. Paul. pagin.* 81.

43 Vinum, quod ab Ecclesiasticis traditur ad vendendum, assignata certa mercede ei, qui curam habet vendendi, debet esse omnino exemptum a quacumque gabella vino imposita; *Sacra Con. Immunit. in Ulixiponen.* 1. *Decembris* 1638. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 82.

44 Canonici non tenentur ad gabellam pro eo, quod minutatim vendant vinum absque comestibilibus; *Sacra Congr. Immun. in Lauretana* 27. *Junii* 1654. *libr.* 2. *decret. Paul. pagin.* 193.

45 Personæ Ecclesiasticæ sive vendentes, sive ementes Vinum minutatim, non comprehenduntur sub gabella imposita vendentibus, & ementibus Vinum: *Sacra Cong. Immunit. in Nolana* 12. *Julii* 1649. *l.* 4. *decret. Paul. pag.* 113.

46 Gaudere debent exemptione a gabella vini, tam personæ Ecclesiasticæ vendentes, quam ementes ab illis, *Sacra Cong. Immunit. in Taurin.* 11. *Septemb.* 1634. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 202. *in Conversana* 14. *Januarii* 1653. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 5.

47 Taxatio quotæ exemptionis, seu franchitiæ super oneribus vini, & molituræ singulis Ecclesiasticis assignandæ non spectat ad Judices Laicos, nec cognitio controversiarum, quæ illorum occasione oriri possunt, sed ad Judicem Ecclesiasticum, prævio tamen Beneplacito Apostolico; taxatio insuper Vini, & frumenti non est facienda pro singulis tantum Ecclesiasticis, sed etiam pro omnibus, qui vivunt expensis Ecclesiasticorum; *Sac. Cong. Immun. in eadem Taurinen.*

48 Rata, seu portio vini spectans ad Ecclesiasticos est dumtaxat exempta ab oneribus; Cognitio vero super hujusmodi portione spectat ad Judicem Ecclesiasticum: Ad obviandas fraudes committendas ab Ecclesiasticis quarum cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum, pro opportuna provisione prohibere potest Ecclesiasticis, ne recipiant in propriis Cellis vinariis Vinum Laicorum, nec proprium vinum reponant in Cellis vinariis Laicorum; *Sacra Congreg. Immun. in eadem Taurinen.*

49 Vina recollecta in fundis Ecclesiasticis excipiuntur ab oneribus; *Sacra Congregat. Immunit. in eadem Taurinen.*

50 Personæ Ecclesiasticæ gaudent exemptione a gabella Vini, dummodo non adsit fraus; *Sacra Congr. Immun. in Januen.* 9. *Aprilis* 1647. *lib.* 4. *Decr. Paul. pag.* 10.

51 Bannimenta Laicalia super venditione vini non possunt comprehendere Ecclesiasticos; *S. C. Immun. in Lycien.* 30. *Junii* 1632. *libr.* 2. *Decretor. Paul. pag.* 130.

Absque solutione ullius gabellæ Episcopus potest 52
vendere Vinum propriæ Mensæ; dummodo nihil indecens intercedat; *Sacra C. Imm. in Asculana* 5. *April.* 1672. *lib.* 1. *Decr. Alt. pag.* 677.

Episcopus tueatur jura Ecclesiasticorum venden- 53
di vinum minutatim recollectum in eorum bonis, vel in propriis domibus, vel in apothecis in Civitate ad hunc effectum electis, & per Laicos ad hunc effectum deputatos, contra Edictum Gabellariorum prohibens cuicumque recipere vinum ad effectum vendendi sine eorum licentia; *Sacra Congr. Immun. in Callien.* 14. *Aprilis* 1693. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 37.

Ecclesiasticus Faventinus introducens Ravennam 54
proprium vinum, partim per aquam, partim per viam terræ, tenetur tantum ad gabellam vini introducti per aquam; *Sacra Cong. Immun. in Faventina* 20. *Novembr.* 1585. *lib.* 3. *Decr. Alt. pag.* 509.

Ecclesiastici medio eorum juramento assignent 55
quantitatem vini recollecti per ipsos in propriis bonis, & deinde consignent attestationem mulioni de vino, quod extrahetur, ad evitandas fraudes, *Sacra Cong. Immun. in Faventina* 4. *Maii* 1688. *lib. Decret. Martell. pag.* 282.

Denegatur facultas petita, quod Ecclesiastici te- 56
neantur consignare notam vini deputato civitatis, ad effectum illud appretiandi, etiamsi adsint conditiones, quod pretium debeat esse justum, & Ecclesiastici non teneantur solvere gabellam, & etiamsi una cum Ordinario consenserint; *Sacra Cong. Imm. in Salernitana* 26. *Februar.* 1636. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 245.

Quo ad exemptionem a gabella vini, ut dicitur 57
a minuto, dantur D. Nuncio Litteræ adinstar earum, quæ datæ fuerunt Episcopo Lucano sub die 26. Nov. 1655. quibus ei injungebatur, ut prohiberet Regularibus suæ Jurisdictionis, ne venderent comestibilia, sive cocta, sive cruda, sæcularibus quovis prætextu sub pœnis sibi benevisis; *Sacra Con. Immun. in Neapolitana* 12. *Martii* 1695. *lib.* 1. *Decr. Val. pag.* 177.

Valde attendendi sunt ad rem sequentes Sacræ 58
Scripturæ textus, videlicet: Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam; *Proverb. cap.* 12. *num.* 11. Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens; *Proverb. cap.* 20. *n.* 1. Qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur; *Proverb. cap.* 21. *n.* 17. Cui væ? Cujus patri væ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffossio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino & student calicibus epotandis, *Prov. c.* 23. *n.* 29. & 30. Ne intuearis vinum, quando flavescit; cum splenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet; *Proverb. capit.* 23. *nu.* 31. & 32. Noli Regibus, o Lamuel, noli Regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas, & ne forte bibant, & obliviscantur judiciorum, & mutent causam filiorum pauperis; *Proverb. capit.* 31. *num.* 4. Vinum novum amicus novus; veterascet, & cum suavitate bibes illud; *Ecclesiastici capit.* 9. *num.* 15.

vinum,

Vinum, & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos; *Ecclesiastici cap.* 19.*n.* 2. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem; *Ecclesiastici cap.*21.*n.*22. Diligentes in vino noli provocare; multos enim exterminavit vinum; *Ecclesiastici cap.* 31. *num.* 30. Exultatio Animæ, & cordis vinum moderate potatum; *Ecclesiastici cap.* 31. *num.* 36. Sanitas est animæ, & corpori sobrius potus; *Ecclesiast. c.* 31. *num.* 37. Vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit; *Ecclesiast. c.* 31. *nu.* 38. Amaritudo animæ vinum multum potatum; *Ecclesiast. cap.* 32. *num.* 39. Vinum, & musica lætificat cor; *Ecclesiast. cap.* 40. *num.* 20. Et vinum lætificat cor hominis; *Psalm.*103. *num.* 15. Hi quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt; Sacerdos, & Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium; *Isaiæ cap.* 28. *n.* 7. Bonum est non bibere vinum; *Ad Romanos cap.* 14. *nu.* 21. Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse . . . non vinolentum; 1. *ad Timoth. cap.* 3. *nu.* 3. *& ad Titum cap.* 1. *num.* 7. Et Diaconos similiter.... non multo vino deditos; 1. *ad Timoth. cap.* 3.*n.* 8. Anus similiter . . . non multo vino servientes; *ad Titum cap.* 2. *n.* 2. Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates; 1. *ad Timoth. cap.* 5. *num.* 23.

VIOLENTIA. Vide verb. *Conservatores ar.* 2. *n.* 5. *&* 6.

VIR.

1 VIR extra Paradisum fuit formatus mulier vero intra Paradisum. *Genes. cap.* 2. & *can. Illud* 9. *dist.* 40. ibi: *Illud autem animadverte, quod extra Paradisum vir factus est: intra Paradisum Mulier, ut advertat, quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute unusquisque gratiam comparat sibi. Denique extra Paradisum (hoc est in inferiore loco) vir factus, melior invenitur, & illa, quæ in meliori loco (hoc est in Paradiso) facta est, inferior invenitur.*

2 Viri in principio Mundi acceperunt sorores in Uxores; *can. Cum igitur* 1.*caus.* 35. *q.* 1.

3 Vir circa uxorem peccat graviter præsertim in octo casibus. Primo, quando sine justa causa illam retrahit ab impletione, & observantia præceptorum, quæ obligant sub mortali. Secundo, quando illi permittit peccare mortaliter, & non corrigit, cum debeat, & possit. Tertio, quando ante elapsum bimestre, vi ab invita uxore obtinet copulam. Quarto, quando sine justa causa denegat Uxori petenti debitum conjugale. Quinto, quando ex levi causa illam graviter percutit, & animo injuriandi afficit verbis valde ignominiosis. Sexto, quando dissipat ejus dotem, & etiam suum patrimonium in ejus grave præjudicium, vel non laborat, cum laborare juxta suam conditionem possit; & alias ejus labor ad uxoris sustentationem sit necessarius. Septimo si datam ei fidem Matrimonialem violet. Octavo; si eam aliquo morbo contagioso per copulam ab ipsa invita extortam inficiat. *Sic Doctores communiter.*

Vir ab uxore, & e contrario uxor a viro ad maritale consortium severioribus canonum remediis cogi potest. *c. Litteras* 13.*de restitut. spoliat. cap. Ex publico* 7. *de convers. conjug. cap. Non est* 11. *de Sponsalib. & Matrimon. & c. Pervenit.*5. *de conjugio Leprosor. & Sacr. Con. Concil.* 10. *Septem.* 1695., & Benedict. XIV. Constitut.incip.*Pastor Bonus* §.50. 4

Alia ad rem. Vide verb. *Adulterium*, verb. *Bona*, verb. *Conjuges*, verb. *Delectatio morosa* verb. *Divortium*, verb. *Dominium*, verb. *Dos*, verb. *Affinitas*, verb. *Luxuria*, verb. *Maritus*, verb. *Matrimonium*, verb. *Tactus*, verb. *Uxor.* 5

VIRGA POENITENTIARIORUM.

QUoad Virgam Pœnitentiariorum datur hic ad litteram Consultatio vigesima secunda tomi primi D. Jacobi Pignatelli, ut sequitur. 1

CONSULTATIO XXII.

An Canonicus Pœnitentiarius in Cathedrali Ecclesia uti possit virga, sive ut ajunt, bacchetta?

NON potest. Quia est præjudiciale Pœnitentiariis Ecclesiarum Patriarchalium Urbis, & novitatis introductivum. Quippe quælibet Cathedralis poterit sibi tamquam licitum arrogare quod in simili Romæ gestum fuerit. Non enim talis canonicus Pœnitentiarius est Pœnitentiarius D. Papæ, sed institutus ad observationem Decreti Conc.Trid. *sess.*24.*c.* 8. *de reform.* Cum autem tenere virgam in manibus sit signum supremæ auctoritatis, unde solus Summus Pœnitentiarius illam tenet, eoque præsente minores Pœnitentiarii virgam dimittunt: ideo concedi non debet cuicumque Pœnitentiario cujuslibet Ecclesiæ, sed solum illis, qui immediate sunt Pœnitentiarii Summi Pontificis. 1

Accedit resolutio Sacræ Congr. super causa *Abulensium anno* 1587. *die* 21. *Aprilis*. Quæsitum enim fuerat, an canonicus Pœnitentiarius teneretur auscultare confessiones etiam non reservatorum? An sedere, & assistere in sede determinata statis temporibus, & horis ante, & post meridiem? An deberet tenere virgam in manu, sicuti servatur in Patriarchalibus Urbis? Et responsum fuit affirmative ad duo priora quæsita; ad tertium autem, novas consuetudines non esse inducendas. Idem quoque declaravit *Sacra Congr. Episcop. & Regular. die* 16. *Maii* 1596. *in una Neapolitana* per hæc verba: *Che senza privilegio Apostolico non possono i Confessori tener in mano le bacchette, come fanno i Penitenzieri di Roma.* 2

Quare cum sit contra usum totius Ecclesiæ, nusquam enim tales Pœnitentiarii virgam tenent, contra consuetudinem & rationem permitti non debet, prout non permitti decrevit *Sacra Congr. Concilii in una Romana Pœnitentiarii Lateranensis die* 13. *No-* 3

Novembris 1639. de qua testatur Dominicus Andolphinus Parochus S. Luciæ ad Apothecas, vir pius, & Ecclesiastica eruditione apprime imbutus.

4 Major pœnitentiarius potest concedere Indulgentiam centum dierum omnibus Christifidelibus, qui ipsi pœnitentiali Virga tangendos se submiserint. Innocent. XII. Constit. incip. *Romanus Pontifex*.

VIRTUS.

---

1 VIrtus generatim capta, est cujusque rei vigor, bonaque dispositio, quæ subjectum, cui inest, in suo genere bonum, perfectumque, ejusque operationem aliquam excellentem reddit. v. g. oculi virtus, est bona ac perfecta videndi acies, equi virtus est facilitas, & promptitudo currendi, ac portandi, hominis virtus est bonus habitus, ex quo & bonus homo ipse efficitur, & bonum ejus opus redditur; Unde Aristotel. 2. *Ethic. c.9.* definit: *Virtus est, quæ bonum facit habentem, & opus ejus bonum reddit*.

2 Virtus specifice, & proprie capta, prout reperitur in sola substantia intellectuali, & non in brutis, aut inanimatis, est habitus perficiens substantiam intellectualem, & ad bonam rectamque operationem inclinans. *Sic in re Doctores communiter*.

3 Et hæc Virtus tripliciter dividitur, videlicet ex parte subjecti in virtutes intellectuales, & morales; ex parte causæ efficientis in infusas, & acquisitas, & ex parte objecti in Theologicas, & morales. *Ita Doctores communiter*.

4 Virtutes intellectuales sunt illæ, quæ intellectum, in quo subjectantur, perficiunt in cognitione veri, & tales juxta Aristotelem 6. *Ethic. c.* 3. sunt quinque, nempe Intellectus, Scientia, Sapientia, Prudentia, & Ars, quibus addi potest Fides infusa, &
5 Theologica, quam Philosophus ignoravit. Virtutes morales sunt illæ, quæ hominis voluntatem, in qua subjectantur, perficiunt in affectione ad bonum honestum, & tales sunt Prudentia, Justitia, Fortitudo, & Temperantia sub quibus aliæ continentur, vel ad illas reducuntur; Prudentia enim quamvis essentialiter sit virtus intellectualis, est tamen dux, & regina omnium Virtutum moralium. Vide *infra num.* 96.

6 Virtutes infusæ, seu supernaturales sunt illæ, quæ nequeunt per potentiam naturalem comparari, sed ex natura sua intrinseca postulant infundi, sicque nobis a Deo immediate infunduntur, ut sunt habitus Fidei, Spei, & Charitatis, qui etiam parvulis in Sacramento Baptismi divinitus infunduntur, ex Concil. Trident. *sess.* 6. *cap.* 7. ibi: „ In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Charita-
7 tem „. Virtutes acquisitæ, seu naturales sunt illæ, quæ ex natura sua possunt physice acquiri ab ipsa potentia per frequentationem actuum, & de facto nostris frequentatis actibus comparantur, & acquiruntur, ut sunt habitus Humilitatis, Temperantiæ, Mansuetudinis, & hujusmodi; Unde Philosophi dicunt, quod *ex frequentatis actibus fit habitus*.

Virtutes Theologicæ, ac supernaturales sunt illæ, quæ immediate, & principaliter versantur circa Deum tamquam objectum *quod*, & formale, & tales sunt Fides, Spes, & Charitas; Istæ enim solæ habent Deum pro objecto primario, quod creditur, quod speratur, quod diligitur, & etiam habent ipsum, ejusque attributum pro objecto motivo, seu formali *quo*. Virtutes morales, ac naturales sunt illæ, quæ principaliter versantur circa aliquod objectum creatum tamquam objectum formale, & terminativum quoad dirigendos mores, & moderandos affectus animi nostri juxta dictamen rectæ rationis, & tales sunt Prudentia, Justitia, Fortitudo, & Temperantia, sub quibus reliquæ omnes virtutes morales, vel tamquam *partes subjectivæ*, vel *potentiales*, & *integrales* comprehenduntur. 8 9

Unde Virtus Theologica ut sic recte describitur, quod *sit habitus supernaturalis a Deo infusus elevans animam, ut immediate feratur in Deum tamquam obiectum; Ita in re communis Doctorum*. 10

Et Virtus moralis, ut sic, recte definitur, quod *sit Habitus electivus in mediocritate consistens quoad nos determinata ratione, prout sapiens definierit*; Ita Aristoteles 2. *Ethic. cap.* 6. Scotus *in* 3. *dist.* 36. *qu. unic.* §. *Dicitur*, & alii communiter. Ubi per ly *Habitus electivus* intelligitur Habitus voluntatis, cum ipsa voluntas soleat appellari Potentia electiva, & per ly *In mediocritate consistens &c.* intelligitur, quod ad rationem Virtutis requiritur Mediocritas a recta ratione prudentis præfinita. 11

Hinc currit illud vulgatum, quod *Virtus in medio consistit; Vitia autem ad extrema tendunt*. Vitium enim prout opponitur virtuti, est Habitus electivus a mediocritate declinans, sive est habitus inclinans in actus contra præscriptum rectæ rationis: Sicut enim virtus reddit habentem bonum, & ejus opus bonum, ita e contra vitium reddit habentem malum, & ejus opus malum. Vide *infra nu.* 93. *& seq.* 12 13

Tunc autem formaliter, & secundum se *Virtus in medio consistit, & vitia ad extrema tendunt*; quando ipsemet habitus inter duo extremos habitus vitiosos sibi oppositos versatur. Sic Liberalitas mediat inter Avaritiam, & Prodigalitatem, nam quodlibet horum vitiorum extreme opponitur Liberalitati; Avaritia quidem per defectum, sumptus etiam necessarios non faciendo; Prodigalitas vero per excessum expendendo bona sua in sumptus non necessarios; Unde, ut vides, vitia ad extrema tendunt, nempe ad excessum, & defectum; virtus vero amat, & consectatur id, quod inter utrumque dictum extremum medium est, sive mediocre. Sit aliud exemplum. Qui facile omnia metuit ubi, & quando non oportet, nihilque aggredi audet, is per defectum est vitiosus *timidus*: Qui vero omnia aggredi audet etiam ubi, & quando non oportet, nihilque timet, is per excessum est vitiosus *audax*; Inter ipsos autem extreme oppositos vitiosos mediat virtuosus *Fortis*, declinans ab utroque extremo, & medium tenens, metuendo scilicet, & non metuendo, aggrediendo aliquid, & non aggrediendo, ubi, & quando oportet secundum rectam rationem; Et sic de aliis. 14

Virtutes quoque Theologicæ ex parte actus, seu exer- 15

exercitii earum consistunt in medio; In exercitio enim ipsarum potest dari tum excessus, tum defectus. Excessus quidem in Fide credendo aliquid Deo convenire quod non convenit. In Spe sperando, seu potius præsumendo Beatitudinem consequi sine meritis, aut ex propriis viribus. In caritate diligendo Deum actione indebita, prout fieret, se ipsum ob amorem Dei putativum interficiendo, aut eidem immolando filium suum. Defectus autem in ipsis fieri potest, & de facto datur, non credendo, sperando, vel diligendo prout debet tempore urgentis præcepti, sed discredendo pertinaciter, desperando, Deum odio habendo; Unde ille vere Virtutibus Theologicis est institutus, atque ornatus, qui prout debet, credit, sperat, & diligit declinando ab utroque dicto extremo excessus, & defectus, juxta illud *Isaiæ* 38. *Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dextram* scilicet per excessum, *neque ad sinistram*, videlicet per defectum.

16 Virtutes Theologicæ sunt tantum tres, nempe Fides, Spes & Caritas. *Communis*, & habetur clare ex Apostolo 1. *ad Corinth. cap.* 13. ubi has tres solum enumerat. *Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas, tria hæc*; & ex Trident. *sess. 6. cap.* 7. ubi solum has tres enumerat; *In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Caritatem.*

17 Virtutes Theologicæ sunt perfectiores omnibus virtutibus moralibus; virtutes enim Theologicæ perfectius habent objectum, nempe ipsummet Deum, cum ordinentur ad Deum immediate, ad differentiam virtutum Moralium, quæ ad Deum ordinantur tantum mediate *Communis*.

18 Major, & perfectior inter ipsas Virtutes Theologicas est Caritas; Ipsa enim perfectius nos conjungit cum Deo, quam Fides, & Spes. Unde Apostol. 1. *ad Corinth. cap.* 13. expresse dicit: *Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas, tria hæc, major autem horum est Caritas.*

19 Omnes tres Virtutes Theologicæ sunt adultis necessariæ ad salutem; Non possunt enim salvari adulti, nisi credant, sperent, & diligant; actus enim credendi, sperandi, & diligendi ex Dei ordinatione ab eorum habitibus procedunt, adeoque &c. Unde Scotus *in 3. dist.* 34. *num.* 6. expresse dicit: *Fide tenemus, tres Virtutes Theologicas esse necessarias perficientes immediate animum respectu objecti increati.* Et S. August. *serm.* 53. *de tempore*, sic habet; *Tria quædam proposuit animæ nostræ necessaria beatus, & egregius gentium Doctor dicens: Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas*; Unde Alexander VII. die 24. Septembris 1665. merito damnavit sequentem propositionem primam in ordine: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas Virtutes pertinentium.*

20 Quo ad ea, quæ concernunt Fidem. Vide verb. *Fides per tot.*

21 Spes est Virtus Theologica Divinitus infusa, qua ex liberali Dei promissione fiducialiter desideramus nobis bonum infinitum per Dei auxilia, & merita nostra obtinendum. Ita desumitur ex Scoto *in 3. dist.* 26. *qu. unic. nu.* 10.

Spes est actus voluntatis idem cum desiderio. 22
Scotus *loco cit. num.* 19. Scotistæ, & alii. Sperare enim quantum ad præsens idem est, ac desiderare; quia spes fertur in bonum absens ut possidendum; actus autem ille, quo bonum absens ut possidendum appetitur, est desiderium, adeoque spes est actus voluntatis idem cum desiderio.

Spes distinguitur realiter a Fide, & Caritate. 23
Sanct. Thomas 2. 2. *qu.* 7. *art.* 6. Scotus *loco cit. nu.* 17. & alii passim; Et ratio est, quia ubi sunt distincti actus, & distincta objecta formalia, ibi sunt distincti realiter habitus. Fidei autem, Spei, & Caritatis diversi sunt actus, cum actus Fidei sit credere, actus Spei desiderare, & actus caritatis diligere; Item distincta sunt objecta formalia cum objectum formale Fidei sit Deus ut verax; Spei sit Deus ut nobis bonus, & promissus, & Caritatis sit Deus ut bonus in se, adeoque &c. Tum quia sperare idem est ac desiderare: desiderare autem est actus voluntatis, & credere est actus intellectus, adeoque Spes distinguitur realiter a Fide; Item distinguitur realiter a caritate quia caritas est amor amicitiæ, quo Deus diligitur propter seipsum. Spes vero est amor concupiscentiæ, quo Deus diligitur propter nos, seu ut bonus nobis, adeoque &c.

Objectum materiale primarium Spei est Deus pos- 24
sidendus. *Est in re communis.* Et ratio est clara, quia objectum materiale primarium Spei nostræ est illud, quod expectamus in Cœlis: Non expectamus autem Deum tantum, sed Deum in Cœlis possidere, adeoque objectum materiale primarium Spei est Deus possidendus.

Objectum autem materiale secundarium Spei 25
sunt omnia bona, & auxilia ad Beatitudinem seu Dei possessionem consequendam necessaria. *Est in re communis*; Et ratio est evidens, quia qui vult finem, vult & media necessaria ad ipsum finem consequendum, adeoque, qui sperat Deum in eterna Gloria beatifice possidendum, sperat etiam media necessaria ad ipsum attingendum, seu consequendum, uti sunt omnia bona, & Dei auxilia ad obtinendum remissionem peccatorum, ad meritorie operandum, & ad finaliter in gratia sanctificante perseverandum.

Objectum formale Spei est Deus, quatenus est 26
nobis bonus; Sic desumitur ex Scoto *in 3. dist.* 26. *quæst. unica*, & tenent Herincx *disput.* 10. *de Spe q.* 1. *n.* 11. Reiffenstuel *Theolog. moral. dist.* 5. *q.* 1. *conclus.* 4. *nu.* 6. Tannerus *tom.* 3. *disp.* 2. *qu.* 1. *nu.* 14. citans S. Thomam, Suarez, & alios Sanig. *tom.* 4. *dist.* 4. *qu.* 1. & alii plures contra alios. Et ratio nostra est, quia illud est objectum formale Spei, quod proprie movet ad appetitum, seu desiderium objecti materialis: Talis autem ratio motiva est bonitas Dei respectiva nobis, seu Deus ut est bonus nobis, seu nobis commodum affert; Voluntas enim nostra nihil appetit, nisi sub ratione boni, adeoque &c.

Spes reperitur in viatoribus, non tamen in om- 27
nibus. *Communis*; Et quidem prima pars patet ex Conc. Trid. *sess.* 6. *cap.* 7. ubi expresse docet, in justificatione infundi Fidem, Spem, & Caritatem. Vide *supra num.* 6. & 16. ubi afferuntur verba præcisa Concilii; Et secunda pars patet de Judæis,

Tar-

Turcis, aliisque Infidelibus, & Hæreticis, qui non habent Spem Theologicam, & supernaturalem, quia, cum careant Fide supernaturali, quæ est basis, & fundamentum Spei, carere debent etiam Spe supernaturali; Unde si vitam æternam sperent, id faciunt Spe naturali, & acquisita, sicut Fide naturali, & humana credunt aliquos Fidei articulos; Item patet de peccatoribus illis, qui desperant de sua salute, isti enim Spem amiserunt. Nam sicut Habitus Fidei deperditur per quemlibet actum infidelitatis, ita habitus Spei etiam deperditur per quemlibet actum desperationis de salute, vel mediis ad salutem.

28 Spes remanet in Animabus Purgatorii. *Communis inter Catholicos*; Et ratio est, quia ipsæ Animæ vere expectant Beatitudinem, quam cognoscunt obscuram, futuram, absentem, & arduam, utpote acquirendam per pœnas quas patiuntur, non quidem merendo per illas, sed satisfaciendo.

29 Spes nullatenus est in damnatis. *Communissima*, textu expresso in illo Proverb. 11. *Mortuo homine impio, nulla erit ultra Spes*, Tum quia in damnatis viget perpetua desperatio, quæ est totaliter opposita Spei.

30 Spes non remanet in Beatis. *Communis*; Et clare habetur *ad Romanos* 8. ibi: *Spes, quæ videtur non est Spes, nam quod videt quis, quid sperat?* Atqui Beati Deum vident, eoque perfecte fruuntur, ergo amplius illum non sperant.

31 Virtuti Spei opponuntur duo præcipua vitia, Desperatio scilicet, & Præsumptio. Desperatio ei opponitur per defectum, ut cum quis desperat se se remissionem peccatorum suorum, & Beatitudinem æternam consecuturum atque ideo ab ejus procuratione ob impossibilitatem, vel nimiam difficultatem mediorum apprehensam omnino desistit. Præsumptio autem ei opponitur per execessum, ut cum quis præsumit se Divinam Gratiam, & æternam Gloriam ex se ipso, & propriis viribus consequi posse, seu e contra præsumit se sola Dei Misericordia, ac liberalitate, & Christi meritis absque propria cooperatione per bona opera æternam Beatitudinem consecuturum. *Sic Doctores Communiter*.

32 Unde Desperatio definitur, quod sit voluntaria, & deliberata abjectio omnis Spei consequendi Beatitudinem, vel media ad illam conducentia ex opinione impossibilitatis, aut nimiæ arduitatis. *Est in re Communis*.

33 Et Præsumptio definitur, quod sit temeraria Spes hominis sibi, aut Deo innixi consequendi Gratiam, & Gloriam æternam absque mediis a Deo ordinatis. *Est etiam in re Communis*.

34 Caritas est Virtus Theologica divinitus infusa, qua diligitur Deus propter se super omnia, & proximus propter Deum. *Communis*. Unde ex eodem

35 motivo diligitur proximus Caritate Theologica, ac diligitur ipse Deus, & consequenter est unus, & idem habitus Caritatis inclinans ad diligendum Deum, & proximum propter Deum; Ubi enim unicum est operandi motivum, ibi sufficit unus habitus. Hinc S. Augustinus *de Trinitate lib.* 8. *cap.* 8. *in fine*, sic expresse dicit: *Ex una, eademque Caritate Deum, proximumque diligimus, sed Deum propter Deum, & proximum propter Deum*: & ideo Scotus *dist.* 8. *num.* 8. concludit, quod *ratio bonitatis proximi non est ratio terminans actum*, nempe Caritatis.

Unde objectum materiale primarium Caritatis 36
est Deus, objectum vero secundarium est proximus noster. *Commun.* Objectum autem formale, seu motivum Caritatis Dei est ipsamet Dei boni- 37
tas absoluta, qua in se infinite bonus est in omni genere entis, & perfectionis. *Sic in re Communis Doctorum*. Et ratio est, quia illud est objectum formale Caritatis, quod est objectum Beatitudinis; Atqui Deus, ut absolute bonus, in omni genere entis, & perfectionis est objectum Beatitudinis cum ut sic sit maxime satiativus, ergo &c.

Caritas Theologica distinguitur realiter a Fide, 38
& Spe. *Communis*, cum Scoto *in* 3. *dist.* 27. *num.* 2. ubi sic expresse habet: *Hæc Virtus distincta est a Fide, quia actus ejus non est credere, similiter a Spe, quia actus ejus non est concupiscere bonum amanti in quantum est commodum amantis, sed tendere in objectum secundum se, etiamsi per impossibile circumscriberetur ab eo commoditas in amantem*. Et ratio patet ex dictis *supra num.* 23.

Caritas in Patria, seu in statu gloriæ cœlestis 39
remanet in Beatis, *Communis, ac certa* per illud 1. *Corinth.* 13. *Caritas numquam excidit*; excideret autem Caritas, si non remaneret in Beatis; Immo Sancti in Cœlis longe perfectius diligunt Deum, quam Justi in hoc Mundo.

Datur præceptum verum, & speciale diligendi 40
Deum etiam actu interno. *Communis*, text. expresso *Deuteromii* 6. ibi: „ Diliges Dominum Deum „ tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima „ tua, & ex tota mente tua, & ex tota fortitu- „ dine tua: „ Quod idem repetit Christus *Matth.* 22. addens: *Hoc est primum, & maximum mandatum*. Et ne quis dubitet de hac obligatione sub mortali, clamat Joann. Apostol. *Epist.* 1. *cap.* 3. *Qui non diligit, manet in morte*. Unde Alexander VII. *die* 24. *Sept.* 1665. merito damnavit sequentem propositionem primam in ordine: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas Virtutes pertinentium*.

Deus ex præcepto diligendus est super omnia 41
saltem appretiative, non vero intensive. *Est Communis*, quoad primam partem, & *Communior* quoad secundam. Ut facilius tamen hæc percipiatur conclusio, advertendum est cum Scoto *in* 3. *dist.* 27. *quæst. unica* §. *Quantum ad illum*, & aliis pluribus, quod Deus potest super omnia diligi dupliciter, scilicet appretiative, & intensive: Tunc Deus diligitur super omnia *appretiative*, seu æstimative, aut prælative, quando pluris eum facimus, quam omnes creaturas, ita ut parati simus potius omnia perdere, immo & vitam propriam, quam Deum offendere, sicque Deus omnibus Creaturis præferre & nullius timore aut amore ab ejus amicitia, seu Caritate separari, juxta illud Apostoli ad *Rom.* 8. *num.* 38. ibi: „ Neque mors „ neque vita, neque angeli, neque principatus, „ neque virtutes, neque instantia, neque futura, „ neque fortitudo, neque altitudo, neque pro-

 „ fun-

„ fundum, neque Creatura alia poterit nos se-
42 „ parare a Caritate Dei „; Tunc autem diligitur Deus super omnia *intensive*, quando actu majori, seu conatu intensiori, & vehementiori, aut teneriori, ac ferventiori affectu Deum præ alio diligimus; Hac igitur terminorum explicatione præmissa.

43 Probatur conclusio quoad primam partem ex Sacra Scriptura. *Matthæi enim* 10. Christus ait: *Qui amat Patrem, aut Matrem plusquam me, non est me dignus*; Et *Lucæ* 14. *Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & Matrem, & Uxorem, & Filios, adhuc autem & Animam suam, non potest meus esse discipulus*: ergo si Patri, & Matri, Uxori, filiis, & etiam nobis ipsis debemus Deum præferre, a fortiori debemus ipsum preferre cæteris creaturis: Accedit ratio, quia cum Deus sit absolute, & simpliciter super omnia bonus, etiam absolute, & simpliciter est super omnia *appretiative*, seu æstimative, vel prælative diligendus.

44 Probatur quoad secundam partem, nempe quod Deus non sit ex præcepto diligendus super omnia *intensive*; Et ratio est, quia pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente &c. sufficit, quod eum diligamus super omnia *appretiative*, æstimative, seu prælative, ita ut eum præferamus in appretiatione, & æstimatione omnibus creaturis, & nobis ipsis, & nullius creaturæ amore, vel timore velimus ejus præcepta transgredi: nam, ut habetur ex *Epist.* 1. *S. Joannis cap.* 2. *Qui servat verbum ejus vere in hoc Caritas Dei perfecta est*; si ergo, qui observat Dei mandata, habet vere caritatem Dei perfectam, *Vere in hoc Caritas Dei perfecta est*, stat clarum, quod pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde &c. sufficit, quod eum diligamus super omnia *appretiative*, ejus præcepta plene observando præferenter ad amorem, vel timorem cujuscumque creaturæ, ita ut nullius amore, vel timore ea unquam transgrediamur: Unde etiam ipsemet Christus Dominus solum proposuit hanc præceptorum observantiam, tamquam verum signum dilectionis ex affectu Caritatis. *Joan.* 14. *n.* 23. ibi: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*: adeoque &c.

45 Tum quia si pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde &c. deberet diligi Deus super omnia *intensive*, sequeretur, quod unus justus non posset intensius amare Deum, quam alius; & quod nec etiam amor requisitus pro adimplendo præcepto diligendi Deum posset ullatenus augeri, quod nullimode est dicendum, adeoque non requiritur necessario amor *intensivus*, sed sufficit *appretiativus*.

46 Tum etiam quia homines naturali inclinatione ferventiori affectu feruntur in sensibilia, & præsentia, quam insensibilia, & absentia; Unde fit, ut licite quis revera amet Deum super omnia *appretiative*, & tamen naturali virtute feratur intensiori affectu in aliquam creaturam absque offensa Dei, interim paratus, & resolutus, ut si necesse esset, aut Deum offendere, aut illam creaturam amittere, omnino illam creaturam potius ammitteret, quam Deum offenderet. Et de facto, sicuti experientia constat, quod non semel aliquis catulum v. gr. aut aliam creaturam ferventius ac tenerius amet, quam proprium filium non tamen firmius, aut magis æstimative, quod inde cognoscitur, quia si vel catulum, vel filium amittere deberet, utique potius catulum, quam filium perdere vellet; ita etiam fieri potest, ut aliquis sine culpa intensius, ac tenerius amet Uxorem, Filium, aut Amicum, quam ipsum Deum, non tamen firmius & magis æstimative, si interim animo paratus sit, & resolutus potius Uxorem, Filium, aut Amicum deserere, quam Deum offendere: Unde quod *Matth.* 10. Christus Dominus dicit: *Qui amat Patrem vel Matrem plusquam me, non est me dignus*, intelligi debet secundum majorem appretiationem, seu æstimationem, & non secundum majorem intensionem, juxta communem Doctorum interpretationem, teste Sporer *tom.* 1. *tract.* 2. *in* 1. *præcept. Decalog. ca.* 5. *sect.* 2. *n.* 29. Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. ubi refert hanc nostram sententiam ex communi doceri a Navarro, Suarez, Gabriele, Toleto, Valentia, & Sanchez, & tenet S. Bonaventura *dist.* 27. *art.* 2. *quæst.* 6. Sporer *loco cit.* Boyviu. *tom.* 4. *disput.* 3. *de Caritate quæst.* 1. *vers. Dicitur* 3. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 286. ubi dicit, quod amor appretiativus est perfectior intensivo, Reiffenstuel *Theol. mor. tract.* 46. *dist.* 6. *qu.* 1. *num.* 7. aliique plures Scotistæ, & Frassen *de Virtutibus Theologicis tract.* 2. *disp.* 3. *quæst.* 3. *conclus.* 2. citans Scotum *in* 3. *dist.* 27. *num.* 17. quamvis ab aliis citetur, & revera teneatur pro sententia contraria per hæc sua verba *loco cit. num.* 17. ibi: *Sicut enim teneor diligere Deum super omnia alia extensive, ita etiam majori affectu, quam aliquod aliud*, quæ verba non parum urgent.

Præceptum diligendi Deum, prout est negati- 47
vum ne videlicet Deum odio habeamus, aut aliquid agamus, quod ejus dilectioni, & amicitiæ sit contrarium, obligat semper. *Communissima*.

Præceptum autem affirmativum de Deo super 48
omnia diligendo obligat solum certis temporibus. *Communis*. Et hæc tempora quatuor potissimum a 49
Doctoribus solent assignari. Primo, circa initium usus rationis. Secundo, cum urgente gravi tentatione, periculum impendet homini, ne in odium Dei labatur, nisi ad Deum per actum dilectionis convertatur. Tertio, sæpius in vitæ decursu, ita ut non multo tempore differatur actus dilectionis Dei. Quarto, circa articulum mortis, & quoties tenetur quis elicere actum Contritionis, v. gr. moriturus, & Sacrificaturus, si conscius peccati mortalis non habet copiam Confessarii: Contritio enim includit necessario dilectionem Dei super omnia.

Unde quoad hoc semper præ oculis habendæ 50
sunt, & evitandæ tres sequentes propositiones merito damnatæ ab Innocentio XI. *die* 2. *Mart.* 1679. Prima, quinta in ordine, est, ut sequitur: *An pec-*

peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret? condemnare non audemus. Secunda, sexta in ordine: *Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum Caritatis erga Deum.* Tertia, septima in ordine: *Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam qua justificari possimus.*

51 Ultra Deum super omnia tenemur ex præcepto Caritatis diligere proximum sicut nosmetipsos. *Communis*, præcepto expresso *Matthæi 22. num. 39.* ibi: *Diliges proximum tuum, sicut teipsum; & Joann. 13.* ibi: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, & Epist. 1 Joann. cap. 4.* ibi: *Mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & Fratrem suum.* Unde Innocent. XI. *die 2.*

52 *Mart. 1679.* merito damnavit duas sequentes propositiones. Prima, in ordine decima, est, ut sequitur: *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.* Secunda, in ordine undecima: *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.*

53 Item ex speciali præcepto Charitatis tenemur diligere inimicos; *Communis*. Sic enim expresse præcipit Christus *Matth. 5.* ibi: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Quod præcipit sub peccato gravi; nam *Matt. 18. num. 35.* habetur, quod nec Pater Cœlestis dimittet nobis peccata, nisi prius dimiserimus fratri nostro de cordibus nostris, ibi: *Sic & pater meus Cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris, & Marci 11. num. 26.* ibi: *Quod si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in Cælis est, dimittet vobis peccata vestra*, & idem habetur *Matthæi 6. num. 15.*

54 Inimicis tenemur ex præcepto Charitatis exhibere communia, & generalia signa dilectionis communiter omnibus aliis ejusdem status, conditionis, ac qualitatis præstari solita; *Communis*. Unde tenemur inimicum salutantem resalutare, interroganti respondere, emere volenti vendere, in communibus orationibus, & eleemosynis eum includere, communia officia, vel obsequia, quæ omnibus passim in Communitate, Civitate, Collegio, Monasterio, vel Domo aliqua exhiberi solent, etiam ipsi præstare, idque sub gravi, vel levi peccato, prout attenta personarum, locorum, aut aliarum circumstantiarum conditione gravis, aut levis reputabitur contemptus. Et ratio est, quia talis exclusio a dictis, aliisque communibus dilectionis signis vindictam indicat, quæ privatis Personis interdicta est, juxta illud *Levitici 19. Non quæres ultionem, neque eris memor injuriæ Civium tuorum.* Et *ad Romanos cap. 12. num. 19. Mihi vindicta, Ego retribuam, dicit Dominus.* Et idem *ad Hebræos cap. 10. num. 30.*

55 Excipiendi sunt tamen casus, in quibus Charitas, vel Justitia. (Vid. in fin. art. Not. R. T.) aliud prudenter suadent, aut rationabilis causa excusat; Charitas enim erga ipsummet inimicum non semel prudenter suadet negare inimico signa communia dilectionis, seu Charitatis, videlicet salutationes, responsiones, allocutiones, & hujusmodi, vel quia sic speratur emendandus, errorem suum agniturus, & correcturus, vel quia timetur ex his signis deterior futurus, injuriam illatam parvipensurus, & facilius denuo illaturus, aut talia signa Charitatis sibi in despectum fieri, aut aliter in malum sensum interpretaturus; Item etiam Charitas erga seipsum interdum prudenter suadet negare inimico dicta signa, & evitare ejus consortium, colloquium, familiaritatem, & hujusmodi, ne inde nova jurgia insurgant, vetera odia reaccendantur, & graviora mala oriantur, eo quod sit naturæ rixosæ, & hujusmodi.

Justitia aliquando prudenter suadet inimico reo 56
subtrahere communia signa dilectionis, seu Charitatis, ut sæpe sæpius experientia demonstrat in Parentibus, Prælatis, ac Superioribus, qui filios, & subditos in se peccantes a communibus beneficiis, vel amoris indiciis licite, imo & meritorie excludunt correctionis gratia, ut sic errorem suum agnoscant, & emendentur, & de cætero caveant. Sic in dies videmus Parentes, & consanguineos e suis domibus ejicere, nec ad aspectum, colloquium, convivium, aut consortium admittere velle Filium, vel Consanguineum, qui Matrimonium indignum contra eorum voluntatem contraxerit, aut alias crimine alicujus infamiæ commisso familiam gravi dedecore affecerit; Et tales Parentes, & Consanguinei, si non ex animi odio, sed solum ob dicti Filii, vel similis Filiæ delinquentis correctionem, familiæ honorem, ac aliorum majorem cautelam procurandam ad id procedant, et non in perpetuum reconciliationem denegent, sed solum ad tempus differant, quousque videbitur expedire ad eorum punitionem, & emendationem, & alios bonos intentos fines consequendos, non peccant, nec sunt a Confessariis, vel Parochis absolutione Sacramentali, & Sacra Communione privandi; Sic Layman *Theolog. moral. lib. 2. tract. 3. cap. 4. num. 4.* Sporer *tom. 1. tract. 2. in 1. præcept. Decalog. cap. 1. sect. 2. numer. 23.* & alii.

Rationabilis causa excusat pluries ab obligatione 57
præstandi inimico communia signa Charitatis. (Vide not. c. in fin. art.) Et signanter si Pater, vel Mater vitet aspectum, & consortium occisoris proprii Filii, non ratione odii, sed ne dolorem renovet cum memoria occisi Filii; Item si quis sine gravi incommodo sui honoris non possit inimicum salutare; Item si quis prævideat inimicum exinde evasurum audaciorem, & sibi notabile damnum esse obventurum; Item si quis ob gravem receptam injuriosam infamiam præstando sic graviter injurianti, & offerenti communia signa Charitatis, & dilectionis esset multis argumento ipsum parvi æstimasse tam acerbam injuriam; Item si quis sit moraliter certus suum inimicum non esse resalutaturum, & corresponsurum, & sic de aliis similibus.

Specialia signa dilectionis per se loquendo non 58
tenemur præstare inimicis ex præcepto Charitatis, sed solum ex consilio; *Communis*. Unde non tenemur inimicos ægrotos invisere, mœstos consolari, egentibus succurrere, pecunias mutuare, hospitio, vel convivio excipere, ad familiare colloquium admittere, obviam factos salutare, & hujusmodi; ut tradunt communiter Doctores.

Dicitur autem notanter *Per se loquendo*, quia ob 59
varias accidentarias circumstantias sæpius obligamur

mur inimicis exhibere signa aliqua vel beneficia specialia Caritatis. Et signanter ob evitandum scandalum, utpote si negando inimico signa dilectionis specialia, quæ antea quis ei exhibere solitus erat, majus in se hominis odium, vel inimicitiam concitet, vel alios id advertentes scandalizet; Item quando exhibitione hujusmodi signi, vel beneficii specialis Caritatis animum inimici sibi, ac principaliter Deo facilius reconciliandum quis sperat, vel alias salutem spiritualem inimici proventuram; Item quando inimicus est in extrema, vel gravi necessitate constitutus, tunc specialia beneficia Caritatis sunt ei exhibenda juxta exigentiam necessitatis ut habetur *Proverbior. cap.* 25. & *ad Romanos cap.* 12. *num.* 29. *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitiverit, potum da illi.* Item præstanda, & exhibenda sunt inimico specialia signa dilectionis, quando circumstaniæ sunt tales ut eorum omissio sit clarum signum odii interni, & sic de aliis similibus.

60 Quæ ex caritate diligenda sunt, non sunt omnia æqualiter diligenda, sed inter ipsa servandus est debitus ordo caritatis, juxta illud *Cantic.* 2. *Ordinavit in me Caritatem*; Unde debet quisque primo diligere Deum super omnia; Secundo, se ipsum secundum bona spiritualia. Tertio, proximum secundum eadem bona spiritualia. Quarto, seipsum quo ab bona corporalia. Quinto, proximum quo ad eadem bona corporalia. Sexto, se ipsum quoad bona temporalia externa; & septimo, proximum quoad eadem bona temporalia externa. *Communis*.

61 Hinc post Deum tenetur quisque ceteris paribus magis diligere animam suam, quam animam proximi. Et ratio est clara, quia, ut dicit Scotus *in* 3. *dist.* 29. *num.* 1. Mensura est perfectior mensurato, sed dilectio sui est mensura dilectionis proximi, ut patet ex *Matthæi* 22. ibi: *Diliges proximum tuum, sicut te ipsum*, ergo &c.

62 Tenetur autem quisque magis diligere animam proximi, quam proprium corpus. Unde proximo versanti in extrema, & moraliter insuperabili necessitate spirituali, succurrendum est cum certo periculo propriæ vitæ; Dummodo adsit spes æque certa eum juvandi, & nullum gravius damnum inde secuturum timeatur. *Communissima*, cum Sancto Augustino *lib.* 2. *de Doctrina Christiana cap.* 27. Sanct. Thoma 2. 2. *quæst.* 26. *art.* 5. teste Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in IV. præcept. Decalog. cap.* 6. *numer.* 125. Et hoc habetur ex verbis Christi *Joan.* 15. ibi: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Christus autem ita nos dilexit, ut tradiderit suum corpus pro animabus nostris. *Tradidit semetipsum pro nobis*, ut scribit Apostolus *ad Ephes.* 5. & ut docet Joannes Apostolus *Epist.* 1. *cap.* 3. *In hoc cognovimus Caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit*, unde subjungit; *Et nos debemus pro fratribus animas ponere*. Hinc S. August. *lib. de mendacio cap.* 6. expresse dicit: *Temporalem vitam suam pro æterna vita proximi non dubitabit Christianus amittere*: Unde tenetur quis baptizare infantem, & absolvere peccatorem, etiam cum periculo propriæ vitæ, si certo sciat non posse alia via salvari, & aliunde non immineat ipsi periculum damni proprii spiritualis.

Dicitur autem notanter: *Dummodo adsit spes æque certa eum juvandi, & nullum gravius damnum inde secuturum timeatur*; quia non tenetur quis succurrere in tali necessitate proximo si spes nulla, vel incerta sit eum juvandi, aut si aliud gravius damnum inde secuturum timeatur, ut si tempore pestis, & persecutionis infidelium non adsit nisi unus Sacerdos, non tenetur ipse pro unius tantum salute vitam suam exponere, cum sic periclitaretur salus totius communitatis; Item si quis reperiatur in peccato mortali, nec possit commode sibi procurare statum gratiæ, non tenetur pro tunc vitam suam exponere pro salute spirituali proximi, cum sic exponeret morti nedum suum corpus, sed etiam propriam animam, quum ex dictis *supra numer.* 61. teneatur quisque magis diligere propriam, quam proximi animam. * 63

64 Propriam vitam pro aliena vita exponere ordinarie non est licitum. Sanctus Augustinus *lib. de mendacio ad Consentium cap.* 6. ubi sic ait: *Si quis pro alterius temporali vita suam ipsam temporalem perdit, non est jam diligere illum, sicuti seipsum, sed plusquam seipsum, quod sane doctrinæ regulam excedit*. Layman *loc. cit. cap.* 3. *num.* 4. Spor *loc. cit. num.* 132. dicens esse communem recentiorum contra Arragonium, Victoriam, Valentiam, Molinam, & alios citatos, & secutos a Lessio *lib.* 2. *de Justitia cap.* 9. *& sequent.* volentes licitum esse, atque laudabile vitam suam corporalem exponere pro servanda vita corporali amici, quia honestas virtutis amicitiæ majus bonum est, quam vita propria corporalis. Et ratio nostræ conclusionis est, quia, si virtus caritatis, & ordo rectæ dilectionis præcipit, ut propriam quisque vitam præferat alienæ, sequitur nullam virtutis, & honestatis laudem esse propriam vitam exponere pro aliena servanda. Fateor tamen contrariam opinionem esse vere probabilem, cui favet illud Christi, *Joan.* 15. *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Layman *loc. cit.* cum pluribus aliis ibi allegatis.

(*) Apposite Antoine in Tract. de virtutibus theologicis art. II. cap. III. quæst. I. Corollar. 2. „ In quacumque corporali necessitate æquali licet sibi potius subvenire, quam alteri privato: nam nemo tenetur diligere proximum magis quam seipsum, sed solum sicut seipsum. *Non est de necessitate caritatis, quod homo proprium corpus exponat pro salute proximi, nisi in casu quo tenetur ejus saluti providere. Sed quod aliquis sponte ad hoc se offerat, pertinet ad perfectionem caritatis*, ait S. Thomas 2. 2. q. 26. art. 5. ad 3. Imo juxta multos, tenetur seipsum magis diligere quoad vitam temporalia

* Meminisse hic debebat Auctor noster illius Christi sententiæ Jo. XV. 13. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*, quam recitat numero sequenti; comperisset enim tunc statum peccati mortalis non obstare, quin quis teneatur eo in statu exponere vitam propriam pro proximi spiritali necessitate, cum hujusmodi charitatis actus aptus sit, ut gratia recuperari queat, quem tamen comitari deberet actus contritionis.

ralem, & bona ejus conservationi necessaria, quam proximum parem vel inferiorem, quia (ut ait S. Augustinus lib. de mendac. cap. 6.) *Si pro illius temporali vita suam ipsam temporalem perdat, non est jam diligere sicut seipsum, sed plusquam seipsum: quod sane doctrinæ regulam excedit.* Præterea per se loquendo caritas magis inclinat subjectum suum ad sui conservationem, quam ad conservationem alterius privati. Ergo qui privati vitam suæ præfert, agit contra inclinationem caritatis; & consequenter peccat contra caritatem. Alii tamen multi cum S.Thoma censent, licere vitam propriam exponere pro servanda vita alterius privati non quidem præcisæ ob bonum vitæ proximi, qui ut talis non debet præferri vitæ propriæ; sed ob speciale quoddam virtutis exercitium, quod in certis circumstantiis exurgit ex alio titulo, v. g. si vitam exponat pro altero, cujus vita sit utilior ad promotionem gloriæ Dei; si pro parente, insigni benefactore &c. Nam, inquiunt, actus virtutis Christianæ, qui tunc exercetur, majus bonum est vita temporali. Textum vero S. Augustini allatum explicant si vita amittatur ob vitam proximi præcise sumptam ut talem, non autem ob exercitium virtutis. „ (*)

65 Dicitur autem notanter *Ordinarie id licitum non esse*, quia pro salute personæ publicæ, ex qua multum dependet bonum commune, sicuti pro communi totius Reipublicæ, & multo magis pro fide, & Religione catholica vitam propriam exponere, non solum licitum, & laudabile est, sed est etiam necessarium. *Sic Communis Doctorum*. Et ratio est, quia bonum commune prævalet, & præferendum est bono particulari. Unde sicuti in naturalibus pars una corporis periculo se exponit pro servando toto corpore, ita & in politicis particulare Reipublicæ membrum pro servanda tota Republica. Item licitum est, ac meritorium vitam propriam exponere pro vita corporali proximi, si ejus morti annexa esset mors spiritualis animæ, ut ad impediendam æternam damnationem injusti aggressoris, cum illum occidere jure possit injuste aggressus, si aliter se defendere nequeat, potius permittere, ac tolerare mortem propriam corporalem est opus maximæ caritatis, & summe meritorium.

66 Inter proximos magis diligendi, & prius subveniendi sunt, qui nobis magis conjuncti sunt juxta triplicem conjunctionem, spiritualem, carnalem, & moralem, seu civilem. *Communis*, & clare habetur ex Apostolo *Ad Galatas 6.* ibi: *Operemur bonum ad omnes, maxime ad domesticos fidei*, & 1. *Ad Timoth. cap. 5.* ibi: *Si quis autem suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*; Unde qui magis nobis conjuncti sunt conjunctione spirituali, præferendi sunt in bonis spiritualibus; Qui nobis magis conjuncti sunt conjunctione carnali, præferendi sunt in bonis pertinentibus ad naturam, & vitam corporis; Qui nobis magis conjuncti sunt conjunctione morali, seu civili, præferendi sunt in rebus pertinentibus ad civilem communicationem, & sic concives præferendi sunt in his rebus aliis extraneis, & in rebus bellicis præferendi sunt commilitones, & sic de similibus.

Quinam ordo servandus sit in necessitate extrema, gravi, & communi? Vide verb. *Necessitas*. 67

Qui ex inimicitia alium offendit, vel læsit exteriori signo, verbo, vel facto, tenetur ex caritate ad reconciliationem externam, petendo ab offenso, vel læso quantum commode potest per se vel per alium signo, verbo, vel facto veniam, & remissionem offensæ. *Communis*. Et ratio est clara, quia qua ratione, & forma caritas est destructa, eadem reparari debet. Et sicuti offensor non tenebatur ponere offensam, ita tenetur eam tollere; Insuper tenetur ex justitia etiam ad satisfactionem injuriæ, & ad restitutionem damni illati, nisi offensus & læsus gratis remittat. 68

Dicitur autem notanter, *Quantum commode potest*, quia nemo tenetur ad hanc reconciliationem cum inimico offenso cum gravi, vel graviori suo incommodo, quam fuerit offensio, vel læsio illata proximo, uti esset gravis infamia, si offensio, & læsio hostilis fuerit occulta, vel si offensus, & læsus sit absens, nec facile conveniri possit, & hujusmodi. 69

Veniam petere ab inimico læso, vel offenso tunc solum necesse est, quando gravis fuit offensio, vel læsio & aliud remedium, seu modus non occurrit ad reconciliationem. *Communis*. 70

Unde non est obligatio petendi veniam, 1. Si injuria, vel læsio non fuerit gravis; 2. si aliter satisfieri potest offenso, vel læso, verb. grat. per pecuniam, per specialia signa, & officia amicitiæ, per aliqua particularia beneficia, aut per aliorum intercessionem; 3. si offensus, vel læsus petitionem veniæ non curat, vel censetur remittere; 4. si injuriæ & offensæ inter inimicos factæ invicem se compensant; 5. si offensus, vel læsus per petitionem veniæ sibi ab offensore factam sit magis irritandus; 6. si lædens, vel offendens sit longe superior offenso, ut non conveniat a subdito, & longe inferiori veniam petere propter diminutionem auctoritatis, & superioritatis; tenetur tamen aliis beneficiis, signis, & argumentis subditi læsi animum reconciliare; 7. si apud aliquos verb. grat. nobiles viros veniæ petitio in usu non sit, sed aliter fieri soleat reconciliatio. *Sic Doctores passim*. 71

Et duobus mutuo se offendentibus, vel inimicis factis, si injuriæ, seu offensæ fuerint æquales, reconciliationem petere, & procurare salutando, alloquendo, aut, si opus fuerit, veniam petendo, tenetur prius qui prior offendit, vel prior causa rixæ extitit; Si autem injuriæ, vel offensæ fuerint inæquales, tunc tenetur qui gravius offendit, quamvis posterior offenderit; Et si contingat injurias censeri moraliter ita pares, & simultaneas, ut, omnibus consideratis, non appareat, cur unus non potius quam alter debeat esse prior in venia petenda, tunc uterque tenebitur, data occasione, inchoare reconciliationem, salutationem, alloquium &c. nisi consuetudo, vel mos patriæ esset, ut unus potius, quam alter deberet prævenire; Unde generaliter loquendo inter æquales, is debet prius salutare, & alloqui, qui coram alio stante vel sedente transit, vel de novo accedit. *Sic Doctores communiter.* 72

Omnis offensus, vel læsus tenetur offensori veniam petenti vere, & sincere injuriam, & offen- 73

sam

sam remittere, salva tamen justitia, & jure suo. *Communis*, & habetur clare ex pluribus Evangelicis textibus. *Lucæ enim cap.* 17. *num.* 3. & 4. præcipit Christus: *Si peccaverit in te frater tuus, & pœnitentiam egerit, dimitte illi, & si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens pœnitet me, dimitte illi*. Et *Marci cap.* 11. *num.* 26. expresse dicit: *Quod si vos non dimiseritis, nec pater vester, qui in Cœlis est, dimittet vobis peccata vestra*, & idipsum dicit *Matth. cap.* 6. *num.* 14. ibi: *Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra*, & *Matth. cap.* 18. *num.* 35. narrata parabola de servo nequam, & crudeli damnato ad carceres, ex quo noluerit dimittere debitum conservo suo, concludit: *Sic & Pater meus Cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

74 Dicitur autem notanter: *Salva tamen justitia, & jure suo*, quia non obstante, quod offensus, vel læsus teneatur vere, & sincere injuriam, vel offensam offensori veniam petenti remittere, potest tamen adhuc per viam juris petere ab ipso debitam satisfactionem, & recompensationem pro injuria, & damno sibi illato, ut tradunt communiter Doct. Vide verb. *Pax*.

75 Nulla opera hominis sunt Deo, grata, & meritoria, nisi prius, antequam ea faciat, se proximo suo reconciliaverit. *Communis*, per expressum textum *Matthæi cap.* 5. *num.* 23. ubi Christus Dominus sic expresse dicit: *Si offers munus tuum ad Altare* (intellige etiam de omni alio opere bono Deo grato, & meritorio) *& ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum*. Quod sic egregie exponit Sanctus Augustinus *serm. de verbis Domini in monte*: *Matthæi* 5. ibi: *Si absens est frater tuus, vade non pedibus corporis, sed animo humili te prosterne in conspectu ejus, cui oblaturus es, si præsens, revocandus est ad amorem ab eo veniam petendo, si eum læsisti, vel si te læsit, dimittendo cordis rancorem*.

76 Virtuti caritatis opponitur directe vitium odii Dei, aut proximi, & de hoc vide verb. *Odium per tot.* ubi insuper afferuntur tres propositiones damnatæ ad rem facientes.

77 Item caritati opponuntur plura alia vitia, ut Acedia, Invidia, Ira, Scandalum, Schisma, bellum, Discordia, Contentio, Rixa, Seditio.

78 Quoad Acediam. Vide verb. *Acedia per tot.*

79 Quoad Invidiam. Vide verb. *Invidia per tot.* ubi etiam de tribus invidiæ affectionibus caritati oppositis, nempe de indignatione, seu nemesi, de zelo, seu æmulatione, & de timore, ac de aliis ad rem.

80 Quoad iram. Vide verb. *Ira per tot.* ubi etiam de indignatione, rixa, contumelia, ac de aliis ad rem.

81 Quoad scandalum. Vide verb. *Scandalum, per totum*.

82 Quoad Schisma. Vide verb. *Schisma, per tot.*

83 Quoad bellum. Vide verb. *Bellum, per tot.*

84 Discordia est dissensio voluntatum circa bonum, quod ex caritate amare debemus. Unde opponitur caritati, quæ necessario causat concordiam, consensionem, & pacem voluntatum in bonum.

Contentio est altercatio quædam verborum cum 85
proximo ad impugnandam veritatem, quam ipse sustinet; & hæc opponitur paci, & caritati; qua tenemur cum proximo consentire in bonis ipsi necessariis, non impugnando contentiose veritatem in rebus ad salutem ejus animæ, vel corporis, ad ejus famam, vel fortunam pertinentibus.

Rixa est privatum quoddam bellum inter per- 86
sonas ex odio resultans. Unde opponitur caritati, quia, ut dicitur *Proverb.* 10. *num.* 12. *Odium suscitat rixas, & universa delicta operit caritas*. Per rixam, inquit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 158. *art.* 2. *in corpore, intelliguntur omnia nocumenta, quæ facto proximis inferuntur ex ira*, adeoque pugnæ, bellum, seditio, vulnus, cædes, & hujusmodi.

Seditio est quædam dissensio inter cives ab his 87
duobus vocabulis *Seorsim, & Itio*, derivata, quia aliqui cives seditiosi in dissensione dicuntur seorsim ire; hoc vitium opponitur paci politicæ, & est ex suo genere peccatum grave ex parte commoventis seditionem, sicuti rixa ex parte rixantis, non vero ex parte illius, qui invaditur.

Virtutes cardinales quatuor communiter assi- 88
gnantur, scilicet prudentia, justitia, temperantia, & fortitudo, de quibus legitur *Sapient.* 8. *num.* 7. *Sobrietatem enim, & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus*, ubi per sobrietatem, *Temperantia*, & per virtutem *Fortitudo* intelligitur communiter a Doctoribus: Unde Sanctus Ambrosius *in cap.* 6. *Evangelii S. Lucæ* sic expresse habet: *Scimus, virtutes esse quatuor cardinales, Temperantiam, Justitiam, Prudentiam, Fortitudinem*; Et Sanctus Augustinus *in Psalm.* 83. *vers.* 8. Virtutes, inquit, „ agendæ vitæ nostræ quatuor describuntur a mul„ tis, & in Scriptura inveniuntur. Prudentia di„ citur, qua dignoscimus inter bonum, & malum: „ Justitia dicitur, qua sua cuique tribuimus, ne„ mini quidquam debentes, sed omnes diligen„ tes; Temperantia dicitur, qua libidines refrœ„ namus. Fortitudo dicitur, qua omnia molesta „ toleramus. „

Dictæ quatuor virtutes *Cardinales* nuncupantur, 89
quia sunt tamquam aliarum moralium virtutum fontes, & *cardines*, quibus subnixa tota humana vita regitur; Sicuti enim Ostium in *Cardine*, ita omnis honestæ vitæ ratio in illis versatur, atque universa boni operis structura eisdem innititur. Unde S. Greg. *lib.* 2. *moral. cap.* 36. *in quatuor virtutibus totam bonam operis structuram consurgere testatur*.

Ceteræ morales virtutes respectu virtutum car- 90
dinalium in triplici differentia sunt positæ. Aliæ enim virtuti cardinali tamquam species, in quas dividitur, subjiciuntur, & ideo partes *subjectivæ* virtutis cardinalis appellantur. Aliæ, sine quibus virtus cardinalis integra & perfecta esse non potest, eo quod ad perfectionem ejus actus concurrant, & partes illius *integrantes*, seu *integrales* vocantur. Aliæ denique instar potentiarum, seu facultatum ipsis virtutibus cardinalibus subserviunt, & earum partes *potentiales* nuncupantur.

Om-

91 Omnes virtutes morales, sive cardinales, sive eis adjunctæ sunt ita inter se connexæ, ut nulla prorsus absque ceterarum comitatu obtineri possit in statu perfecto, & heroico. Et ratio est, quia virtus perfecta est constans & firmus ordinis amor, quo quis id, quod rectum est, & rationi consentaneum in quavis materia prosequitur: Talis autem amor constans, firmus, & habitualis omnes plane virtutes includit, cum nequeat quis verb. grat. esse perfecte justus, si careat fortitudine, vel temperantia, vel liberalitate, idest si careat amore ordinis vel in materia fortitudinis, vel in materia temperantiæ, vel in materia liberalitatis. Quippe judex timidus minis terreri, intemperans voluptatibus teneri, avarus pecunia corrumpi potest, ne jus perfecte ac recte reddat. Sic fortitudinem, temperantiam &c. sine ceteris aliis virtutibus nemo in statu perfecto, & heroico obtinere potest. Unde S. Augustin. *Epist.* 167. alias 29. *num.* 5. alias *cap.* 2. sic habet: „ Certe hinc persuadent, qui unam virtutem habuerint habere omnes, & omnes deesse, cui una defuerit, quod prudentia nec ignava, nec injusta, nec intemperans potest esse, nam si aliquod horum defuerit, Prudentia non erit. Porro si prudentia tunc erit, si & fortis, & justa, & temperans sit, profecto ubi fuerit, secum habet ceteras. Sic & fortitudo imprudens esse non potest, vel intemperans, vel injusta; sic temperantia necesse est, ut prudens, fortis, & justa sit. Sic justitia non est, nisi sit prudens, fortis, & temperans. Ita ubi vera est aliqua earum, & aliæ similiter sint. Ubi autem aliæ desunt, vera illa non est, etiamsi aliquo modo similis esse videatur. „

92 Quamvis autem nulla virtus moralis possit sine ceteris obtineri in statu perfecto, seu heroico, qui scilicet virtutis culmen attigit, & quo ita sedati sunt affectuum motus, ac ita fracti, ut virtutem commovere amplius non possint, potest tamen una sine ceteris aliis esse in statu imperfecto, in quo quis affectuum motibus agitur, & iis ægre solum resistit, ut tradunt communiter doctores.

93 Virtus moralis proprie sumpta est *habitualis amor ordinis*, sive *est amor firmus, & constans honestæ mediocritatis per rectam rationem in qualibet materia definitæ*, idest habitus inclinans ad id agendum, quod justa in mediocritate sic positum est, ut neque rationis, aut ordinis modum excedat, neque ab eo deficiat in qualibet materia. Unde communiter dicitur quod *Virtus in medio consistit*, idest *in medio rationis*, non autem *in medio rei*.

94 Mediocritas enim, seu medium est duplex, scilicet medium rei, ac medium rationis. *Medium rei* ex Aristotele *lib.* 2. *Ethic. cap.* 5. est *illud, quod ab extremis æqualiter distat*, estque ubique, & semper idem. Ut 6. medium est inter 10. & 2. nam senarius numerus a binario, & denario æqualiter distat, nempe quatuor unitatibus, & hoc medium vocatur ab Aristotele *Arithmeticum*, & hoc habet justitia commutativa, nempe reddere præcise cuique quod suum est, sive statuere vel conservare æqualitatem rei ad rem. Medium rationis, seu *Geometricum* est *illud, quod a ratione præscribitur*, & quo statuitur quid, quo tempore, & quibus circumstantiis agendum sit. Unde, ut *Medium rei* est ex natura rei taxatum, ut in omnibus sit omnino idem: *Medium vero rationis*, non est ita determinatum, sed variatur ex diversis conditionibus, & circumstantiis personarum operantium. Ita tamen ut semper in mediocritate consistat; nam si quis ab ea mediocritate, vel excedendo, vel deficiendo recesserit, in vitium morale incidet. Cum 95 vitium morale sit *habitus malus inclinans ad actus malos*, idest ad actus a recta ratione, seu *ordine* per excessum, aut per defectum aberrantes, qui actus peccatum vocatur. Vide *supra a n.* 12. *ad* 15.

Unde deveniendo ad virtutes cardinales seorsim 96 captas, prudentia definitur ab Aristotele *lib.* 6. *Ethic. cap.* 5. *Habitus vera cum ratione activus in iis, quæ sunt homini bona, vel mala moraliter*, idest habitus, quo non tantum quid agendum sit, & a quo abstinendum cognoscimus; sed etiam quo constanter amamus id agere, & agimus quod agendum est, & ab eo, a quo est abstinendum, abstinemus, quia id *ordo* postulat. Et secundum Sanctum Basilium *homil.* 12. *ad popul. prudentia est recta eorum, quæ agenda, vel non agenda sunt, cognitio*. Et ut definitur communiter, *Prudentia est recta agendorum ratio*, seu est virtus, qua in quovis occurrente negotio noscimus quid honestum sit, quid turpe, seu quid agendum, ut honestum, & quid fugiendum, ut inhonestum.

Prudentia, quamvis essentialiter non sit virtus 97 moralis, sed intellectualis, est tamen directiva, dux, & regina omnium moralium virtutum, sine qua nulla earum consistere potest. Unde Sanctus Bernardus *serm.* 40. *super cantic.* dicit: *Tolle discretionem* (Prudentiam) *& virtus vitium erit*: & *can. Præsentium* 3. *caus.* 1. *quæst.* 5. expresse dicitur, quod prudentia, sive *discretio, mater est omnium virtutum*. Et idipsum habetur *in cap. Custos* 1. *de Officio Custodis*, ibi: *Omnia cum discretione agantur, quæ noscitur omnium virtutum esse mater*, juncta Glossa *ibid. verb. Cum discretione* expresse dicente: *Discretio enim mater est omnium virtutum*.

Partes integrantes, sive integrales prudentiæ 98 octo enumerantur a Sancto Thoma 2. 2. *quæst.* 48. *artic. unic.* easque desumpsit partim ex Aristotele *lib.* 6. *Ethic. cap.* 12. *& sequent.* partim ex Macrobio *lib.* 1. *in Somn. Scip. cap.* 8. & ex Sancto Augustino *lib.* 83. *qq. quæst.* 3. & sunt sequentes, memoria, intelligentia, providentia, ratio, docilitas, solertia, circumspectio, cautio.

Ad perfectam igitur prudentiam est necessaria 99 *memoria*, idest præteritarum rerum recordatio, ex qua nascitur experientia optima rerum magistra: Item *intelligentia*, seu intellectio, idest præsentium notitia, & primorum principiorum practicorum cognitio; item *Providentia*, idest futurorum præscientia respiciens futura hic, & nunc, maxime a prudentibus consideranda: Item *Ratio*, idest promptitudo, & facilitas ratiocinandi, & unum ex alio colligendi: Item *Docilitas*, seu prompta facilitas ad discendum ab aliis prudentibus, & expertis: Item *Solertia*, seu sagacitas, idest facilis excogitatio, & applicatio mediorum ad finem conducentium; Item *Circumspectio* idest attenta ad recte exponendas omnes circumstantias actionis moralis consideratio; Item *Cautio*, id-est

est cura, & sollicitudo omnia evitandi incommoda, & cavendi ne sub specie boni voluntas applicetur malis.

100 Partes subjectivæ, seu species Prudentiæ sunt quinque; scilicet Monastica, Oeconomica, Legislativa, & Militaris. S. Thom. 2. 2. *qu.* 48. *art. unic.* & alii passim.

101 Prudentia *Monastica*, & *personalis*, seu *solitaria*, & sui moderatrix, est illa, quæ dictat quo pacto quis prudenter se gerere debeat circa seipsum. Prudentia *Oeconomica* est, quæ dictat modum recte gubernandi familiam. Prudentia *Politica*, seu *Civilis* est, quæ dictam modum recte administrandi rempublicam, legumque observantiam procurandi: Hæc enim respicit bonum commune totius Reipublicæ, seu civitatis, sicuti Oeconomica bonum solius familiæ, & monastica bonum solius sui ipsius. Prudentia *Legislativa*, seu regalis est, quæ instruit suprema capita regnorum, & Provinciarum ad idoneas condendas leges, earumque procurandam observantiam circa bonum totius regni, seu principatus publicum regimen. *Prudentia Militaris* est, quæ præscribit normam recte militandi.

102 Partes potentiales prudentiæ tres communiter assignantur cum Sanct. Thom. 2. 2. *quæst.* 51. & Aristotel. *lib.* 6. *Ethic. cap.* 10. *& sequent.* nempe *Eubulia*, *Synesis*, & *Gnome*. Tria enim sunt munia ipsius prudentiæ, ut post Aristotelem, & Sanctum Thomam *locis citatis*, notant passim Doctores, nempe *bene consultare*, *recte judicare*, & quod judicatum, seu decretum est *ad praxim reducere*. Unde;

103 *Eubulia* (latine bona consultatio) est habitus facilitans ad recte consultanda, & excogitanda media apta pro consecutione finis. *Synesis* (quod latine est sensate discernere) est habitus disponens ad ferendum rectum judicium de particularibus operabilibus consultatis lege communi definitis. *Gnome* (latine sententia, pronunciatum, aut imperium) est habitus disponens ad determinandum, seu jubendum rectæ executioni esse tradendum id, quod bene consultatum, & judicatum est.

104 Vitia prudentiæ opposita per defectum, idest per prudentiæ carentiam, quatuor potissimum recenseri solent ex D. Thoma *in* 2. 2. *q.* 54. & sunt præcipitatio, inconsideratio, inconstantia, & negligentia.

105 *Præcipitatio* est vitium, quo quis opus aliquod statim præcipitanter, non præmissa sufficienti consultatione, & deliberatione, aggreditur, sicque opponitur *Eubuliæ*, seu bonæ consultationi. *Inconsideratio* est vitium, quo temere judicatur, & concluditur de ipso opere exequendo, non præmissa debita attentione, & diligenti rerum, ac circumstantiarum inspectione; sicque opponitur *Synesi*, seu bono, ac sensato judicio. *Inconstantia* est vitium, quo quis de rebus jam semel deliberatis ac recte judicatis sine ulla, vel certe sine sufficienti causa judicium, & sententiam mutat; Sicque opponitur *Gnomini*, seu sententiæ, aut pronunciato seu judicato. *Negligentia* est vitium, quo quis omittit requisitam diligentiam, & sollicitudinem ad opportune exequendum illud opus, quod consultatum, & judicatum est, esse faciendum: sicque etiam opponitur *Gnomini*, seu pronunciato, aut judicato. *Nam & priusquam incipias*, consulto, *& ubi consulueris*, *mature facto opus est*, inquit Salustius *in Bello Catilinario cap.* 1.

Vitia prudentiæ opposita per excessum quinque 106
præsertim assignantur, nempe prudentia carnis, astutia, & dolus, fraus, & nimia sollicitudo temporalium. *Sic Doctores communiter*.

Prudentia carnis ea dicitur, qua quis studiosius 107
excogitat media, & sua facta dirigit ad naturæ corruptæ, seu carnis desideria complenda, de qua Apostolus *ad Roman.* 8. dicit: *Prudentia carnis mors est*, & infra: *Sapientia carnis inimica est Deo*. *Astutia*, seu *calliditas*, aut *Versutia* est excogitatio mediorum, seu rationum perversarum, ad fallendum, seu decipiendum proximum maxime conducentium, de qua Apostolus 2. *ad Corinth.* 4. *Non ambulantes in astutia*. *Dolus* est ipsius astutiæ executio, tum per verba, tum per facta, & definitur, quod sit machinatio ad circumveniendum, decipiendum, aut fallendum proximum adhibita. *Fraus* est executio astutiæ per facta, ut cum mensura est minor justo, vel cum moneta est adulterina, & hujusmodi, adeoque fraus est quid minus commune, quam dolus. *Nimia sollicitudo temporalium* est nimia mentis occupatio in conquirendis, & conservandis rebus temporalibus proveniens ex immoderato habendi amore, & amittendi timore, quæ reprobatur *Matthæi* 6. *Lucæ* 12. *&* 1. *ad Timoth.* 6.

Justitia est constans, & perpetua voluntas jus 108
suum unicuique tribuendi. *Communis* cum Ulpiano *in l. Justitia*, *ff. de justitia*, *& Jure*. Jus autem est 109
id, quod justum, & æquum est, sive quod inter extrema vitiosa est medium.

Partes subjectivæ, seu species justitiæ sunt duæ, 110
scilicet justitia distributiva, & justitia commutativa. *Communis* ex Aristotele 5. *Ethic. cap.* 2. Quæ- 111
nam autem sit justitia distributiva, & commutativa? Vide verb. *Justitia num.* 51. *&* 52. ubi etiam de differentia inter utramque.

Utraque justitia æqualitatem, seu proportionem 112
quamdam servat, cum hac tamen advertentia, quod in justitia distributiva servatur *proportio geometrica*, & hæc proportio geometrica servat *medium rationis*, seu *Geometricum*; In justitia autem commutativa servatur *proportio Arithmetica*, & hæc proportio Arithmetica servat *medium rei*, seu *Arithmeticum*. Quodnam autem sit medium rei, seu Arith- 113
meticum, & quod sit medium rationis, seu geometricum? Vide *supra n.* 94. & verb. *Justitia n.* 52. ubi de æquitate *Arithmetica*, & *Geometrica*.

Si quis *medium rationis* in justitia *distributiva*, vel 114
medium rei in justitia *commutativa* non servet, tunc jus ipsum lædit, & legem, qua jus illud constituitur, violat. *Sic Doctores communiter*.

Partes integrantes, seu integrales justitiæ ex 115
S. Thoma 2. 2. *q.* 79. *art.* 1. duæ sunt, nempe declinare a malo, & facere bonum, quoniam istæ ad perfectum justitiæ actum requiruntur: cum enim ceteræ virtutes homines in se, & propter se perficiant: justitia autem sit ad alterum, ut ait idem S. Th. 2. 2. *q.* 58. *art.* 2. Peculiari modo ad justitiam pertinet, ut illa, dum cujusque jus constituit, a malo declinet, & faciat bonum.

Par-

116 Partes potentiales justitiæ, quibus veluti facultatibus aut organis actus suos justitia exercet, octo enumerantur a S. Th. 2. 2. *q.* 80. *art.* 1. nempe religio, pietas, observantia, veritas, gratia, vindicatio, liberalitas, & amicitia, quibus additur affabilitas, & istæ fere omnes assignantur etiam a Cicerone *lib. 2. de Inventione*.

117 *Religio* est virtus moralis inclinans ad debitum cultum Deo tamquam primo rerum principio in agnitionem supremæ ipsius potestatis, & excellentiæ exhibendum. Et hic cultus exhibetur Deo, tum interius, *devotione* scilicet, & *oratione*, tum exterius, *adoratione* scilicet, *sacrificio*, *voto*, &c. *Pietas* est virtus, qua debitus honor, officium, ac obsequium deferimus iis, qui post Deum sunt præcipui nostræ vitæ, & educationis auctores, uti sunt parentes, & alii consanguinei, ac patria, quorum meritis paria referre non possumus: Sumitur etiam pietas apud Christianos pro *devotione*, idest pro fervore actus circa ea, quæ sunt cultus divini. *Observantia* est virtus, qua debitum honorem, officium, ac obsequium deferimus superioribus nostris, ac majoribus ætate, sapientia, ac dignitate; ad hanc reducitur *Obedientia*, quæ quatenus est specialis virtus, ideo aliquid facit, quia præceptum est. *Veritas*, seu *Veracitas* est virtus moralis, qua nos proximis tales dictis, & factis exhibemus, quales reipsa sumus nihil enunciando, aut aliter fingendo, quam sit, vel fuerit, vel futurum sit. *Gratia* & *Gratitudo* est virtus, quæ respicit debitum ex beneficio natum. Unde inclinat ad beneficium beneficio compensandum extenditque se ad omnes, a quibus aliquod beneficium accepimus, ut ad Deum, parentes, superiores, & homines privatos. *Vindicatio* est virtus, per quam vim, & contumeliam defendendo, aut ulciscendo propulsamus a nobis, & aliis, & per quam peccata punimus; Quæ tamen non est licita, nisi iis, qui aliis præsunt ad justitiæ conservationem. *Liberalitas* est virtus, quæ circa pecunias dandas, & accipiendas mediocritatem tuetur, & consequenter inclinat ad eas elargiendas, & condonandas secundum rectam rationem. *Amicitia* est virtus, qua aliqui mutuam, apertamque inter se benevolentiam gerunt, seque invicem bonis afficiunt honestatis gratia, & non solum jucunditatis, aut utilitatis causa. *Affabilitas* est virtus, qua quis in convictu, & vitæ consuetudine facilem, & gratum se, ut decet, exhibere studet.

118 Vitia opposita virtuti justitiæ generatim sunt omnes *Injustitiæ*, quibus violatur tum Justitia distributiva, tum justitia commutativa, tam per excessum, quam per defectum. Et quidem violatur justitia distributiva *per excessum*, cum princeps v.g. seu Superior tenui cuidam, & modicæ virtutis viro plus gloriæ, vel honoris, aut mercedis tribuit, quam deceat virum eximiæ virtutis, & meriti. Item violatur justitia commutativa *per excessum*, cum v.g. carius aliquid emitur, & venditur, vel cum in mutuo præter sortem principalem aliquid datur, aut accipitur; *Per defectum* vero, si minus solvatur, vel reddatur, quam emptum, aut mutuo acceptum fuerit.

119 Et ita pariformiter descendendo ad partes potentiales virtutis justitiæ in specie opponuntur ipsis sua specifica vitia, nempe *Religioni* Irreligiositas, & superstitio. *Pietati observantia* ac Impietas. *Obedientiæ* Inobservantia, ac Inobedientia. *Veritati* mendacium. *Gratiæ,Gratitudini* Ingratitudo. *Vindicationi* nimia clementia seu indiscreta lenitas. *Liberalitati* avaritia, & prodigalitas. *Amicitiæ* Inimicitia. *Affabilitati* adulatio per excessum, & morositas, seu asperitas per defectum.

Fortitudo ex Aristotele *lib.3. Ethic. cap.9.* est *Mediocritas inter audaciam, & timorem constituta*; 120
Unde recte definitur, quod sit virtus moderatrix audaciæ, & timoris in periculis, ubi, & quando ratio præcipit, adeundis, aut adversis rebus sustinendis. *Ita in re Communis*.

Ex qua definitione, ut vides, duo sunt actus præcipui *Fortitudinis*, nempe *aggredi*, seu pericula adire, & *sustinere*, seu res quaslibet adversas constanter tolerare, cum id honestum, ac conveniens ex recta ratione videtur. Unde fortitudo velut in duas secatur partes subjectivas, nempe in *Magnanimitatem*, & *Patientiam*. *Magnanimitas* est virtus ad omne arduum aggrediendum ex motivo propriæ honestatis inclinans. *Patientia* est virtus, quæ in adversis rebus ex præscripto rectæ rationis animi mœrorem temperat, ac mala præsentia æquanimiter tolerat. 121

Partes fortitudinis integrantes, quæ & potentiales quoque appellari possunt, sunt præsertim fiducia, magnificentia, & perseverantia. *Fiducia*, seu *Confidentia* est virtus, qua quis rationabiliter confidit posse se arduissima, ac difficillima, ubi, & quando decet, aggredi, seu tolerare. *Magnificentia* est virtus reddens hominem promptum ad faciendos magnos sumptus, ubi, & quando recta ratio id expedire judicat, continetque in se pecuniæ contemptum, seu vilipensionem. *Perseverantia*, seu *Constantia*, est virtus, per quam, non obstante temporis diuturnitate, rerum, ac circumstantiarum difficultate, ac molestia, homo persistit in bono opere, quandiu recta ratio dictat. 122

Vitia opposita fortitudini sunt temeritas, seu audacia, & timiditas, seu ignavia. *Temeritas* quidem seu *Audacia* per excessum, *Timiditas* autem seu ignavia per defectum. 123

Temeritas, seu *Audacia* est vitium, quo per excessum fiduciæ quis aggreditur pericula quando, ubi, & quomodo secundum rectam rationem non oportet; *Timiditas*, seu *Ignavia*, e contra est vitium, quo per defectum fiduciæ quis nihil audet ubi, quando, & quomodo aggredi, vel sustinere secundum rectam rationem oportet. 124

Magnanimitati opponitur per excessum *Præsumptio*, qua homo ex nimia virium confidentia aggreditur, quod est supra vires, & *Ambitio*, quæ consistit in nimia honoris appetentia: Per defectum autem opponitur ei *Pusillanimitas*, quæ consistit in fuga magnorum operum ex eo quod quis nimis facile existimet se imparem esse talibus operibus. Patientiæ opponitur per excessum *Impatientia*, qua quis justum dolendi modum, quem patientia prescribit, excedit; per defectum autem ei opponitur *Insensibilitas*, qua quis nec suis, nec proximorum malis tangitur. 125

Fiduciæ seu confidentiæ opponitur per excessum 129

Audacia, seu *Temeritas*, ac *Præsumptio*, & per defectum *Timiditas*, seu *Ignavia*, ac *Pusillanimitas*, uti dictum est *supra num.* 123. *&* 124. de vitiis oppositis ipsi fortitudini, & *num.* 125. de vitiis oppo-
128 sitis magnanimitati. Magnificentiæ opponitur per excessum *Profusio pecuniæ*, qua quis nimium auget sumptus, & longe majores facit expensas, quam ratio dictet. Et per defectum opponitur ei *Parvificentia*, qua quis ex animi angustia magno cœpto operi, v. g. magno Palatio, magnificæ Ecclesiæ
129 non pares, seu decentes exhibet sumptus. Perseverantiæ, seu constantiæ opponitur per excessum *Pertinacia*, qua aliquis in opere incœpto continuare vult, quando & ubi non oportet, vel plusquam oportet. Per defectum autem ei opponitur *Mollities animi*, seu *Inconstantia*, qua quis faciliter, & sine rationabili causa a bono incœpto absistit.

130 Temperantia est virtus refrænans, ac moderans inordinatos appetitus, & concupiscentias, ac voluptates corporis, quibus præsertim gustus, & tactus afficitur circa esculenta, poculenta & venerea. *Sic in re Communis*.

131 Partes subjectivæ, seu species Temperantiæ proprie acceptæ sunt Abstinentia, Sobrietas, Castitas, & Pudicitia. *Abstinentia* est virtus moderans cupiditates, & delectationes esculentorum. *Sobrietas* est virtus moderans cupiditates poculentorum, seu potus inebriare valentis. *Castitas* est virtus moderans inordinatum appetitum, usumque venereorum. Et hæc triplex est, nempe Virginalis, Vidualis, & Conjugalis. *Pudicitia* est virtus moderans appetitum circa aspectus, oscula, tactus, & similes actus impudicos, ac venereos prævios ad actum principalem, & dicitur *Pudicitia*, quatenus pudori qui in usu illorum intervenire solet conformis existit; Pudor enim est perturbatio animi de iis, quæ dedecus inferre videntur.

132 Partes potentiales Temperantiæ sunt Continentia, Humilitas, Mansuetudo, Clementia, Studiositas, Modestia, Eutrapelia, seu Urbanitas. *Continentia* est virtus, quæ continet hominem a rebus venereis, seu concupiscentiæ motibus ad intemperantiam provocantibus resistit. *Humilitas* est virtus, quæ hominem ad sui vilitatem ingenue profitendam inclinat, ac temperat ejus inordinatum appetitum tendendi ad excelsa. *Mansuetudo* est virtus, quæ moderatur iram juxta rationis præscriptum. *Clementia* est virtus, quæ moderatur externam vindictam, & punitionem, quantum ratio Justitiæ patitur. *Studiositas* est virtus, quæ inordinatam scientiæ cupiditatem temperat, ac intra legitimos fines cohibet. *Modestia* est virtus, quæ intra limites sui status, ac conditionis debito modo se continet, tum in verbis, tum in factis, tum in vestibus, suppellectilibus, ac conviviis. *Eutrapelia*, seu *Urbanitas* est virtus, quæ in recreationibus, ludis, ac jocis honestis, atque ad animi, & corporis refocillationem susceptis rectum rationis moderamen servat.

Partes integrales, seu integrantes Temperantiæ sunt *Verecundia*, & *Honestas*. *Verecundia* sumpta 133
prout ad præsens spectat, pro habitu, seu actu virtuoso, est virtus a turpibus, & inhonestis cupiditatibus retrahens. *Honestas* est virtus avertens operantem ab inhonestis voluptatibus, in escis, potibus, & veneri inservientibus, & inclinans ad decorem, in abstinentia earum relucentem: *Honestum* enim, & *Decorum*, hoc loco idem significant. Quo sensu eleganter ait Tullius *lib.* 1. *de Offic. Et quod decet, honestum est, & quod honestum est, decet*.

Vitia opposita Temperantiæ sunt Stupor, & In- 134
temperantia. Stupor quidem per defectum; Intemperantia autem per excessum. *Stupor seu insensibilitas*, est vitium, quo delectationes corporeæ etiam ad naturæ conservationem divinitus ordinatæ contra rectam rationem prætermittuntur, seu est vitium, quo quis fugit honores, & voluptates, ut nolit eis uti quando, vel ubi, vel quantum secundum rectam rationem oportet. *Intemperantia* est vitium, quo quis in appetendis honoribus, & voluptatibus excedit omnino dictamen rectæ rationis.

Sic pariformiter aliis Temperantiæ partibus oppo- 135
nuntur sua specialia vitia per excessum, nempe Abstinentiæ *Gula*, seu *Crapula*, & *Comessatio*. Sobrietati *Gula* item, *&* *Ebrietas*. Castitati *Luxuria*. Pudicitiæ *Impudicitia*. Continentiæ *Incontinentia*. Humilitati *Superbia*. Mansuetudini *Iracundia*. Clementiæ *Crudelitas*. Studiositati *Curiositas*. Modestiæ *Immodestia*. Eutrapliæ seu urbanitati *Scurrilitas*, seu *Inverecundia*. Honestati *Impudentia*. Vitia autem eis opposita per defectum proprie nomina non sunt sortita, ut patet de *Mansuetudine*, contra quam peccatur secundum defectum per iræ vacuitatem non increpando, castigando & vindicando malum, ubi, & sicut oportet; & de *Humilitate*, contra quam secundum defectum peccatur per nimiam abjectionem sui, & sic de aliis. *

VIS.

Notæ Romani Theologi ad num. 55. & seqq.

* Explorata res est, ita hominem oportere proximum diligere, ut ei velit bonum spirituale in in ordine ad vitam æternam. Tum quia proximum sicut nosmetipsos diligere tenemur, *Matth.* 22. *ver.* 37. nos vero in ordine ad æternam beatitudinem diligere debemus: Tum etiam, quia Caritas virtus est; virtus autem propter operationem; ergo Caritas erga proximum, in actum exeat necesse est; actus vero caritatis est velle bonum proximo conforme ipsius naturæ, quæ diligitur; hujusmodi autem bonum vel beatitudo est, vel ad beatitudinem conducens: Tum demum, quia Caritate imitari Deum, & Christum tenemur, ut habetur Joannis XIV. ver. 22. *Si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere*. Deus vero nos dilexit actu interiori & positivo ordinando nos ad beatitudinem; & media conferendo ad beatitudinem conducentia, nos ergo interno actu proximum diligere debemus, optando illi æternam beatitudinem, & media procurando, quæ ad hanc proximum dirigant, atque perducant. Age ve-

V I S.

1 VIs, seu violentia est impetus majoris rei, cui resisti non potest, ut definitur *in leg. Vis autem 2. ff. Quod metus causa*, Glossa verb. *Causa in cap. An audentiam* 4. *de his, quæ vi*, Glossa verb. *Vim in cap.* 1. *eodem in* 6. Et explicatur, ut sit necessitas rei faciendæ, præter voluntatem nostram extorta, per text. in *l. Ait.Prætor* 11. *ff. Quod metus causa*, Raynaldus *lib.* 2. *cap.* 23. §. 1. *num.* 1. *&* 2. cum pluribus ibi allegatis.

Vis in genere alia est publica, alia privata; *l. Hoc
jure utimur ff. de Regul. jur.* Ursaya *Institut. crimin.* 2
lib. 2. *titul.* 7. *n.* 2. Raynald. *loc. cit.n.* 6. *& sequent.*
& alii passim. Vis publica est, quæ fit cum armis.
Privata vero, quæ fit sine armis; §. *Item Lex Julia* 3
8. *Institut. de public. Judic.* Glossa 1. *in cap. Cum dilectus* 2. *de ordin. cognition. Antonius Matthæus de* cri-

vero: nomine proximi veniunt etiam inimici; ii enim creaturæ rationales sunt, & æternæ beatitudinis capaces; & ne viderentur ab hoc præcepto exclusi, Christus Dominus ait: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus & calumniantibus vos*: ergo in inimicos quoque caritatem exercere tenemur, & signa illa benevolentiæ præbere, quæ ab inimicitia & peccato illos retrahant, & ad æternam felicitatem dirigere & conducere valeant. Hæc vero palam faciunt, 1. Negari inimicis non posse communia benevolentiæ signa, si hæc negatio odium & inimicitiam foveat; nam tunc ruinæ spiritualis occasionem præsefert; & non solum non exhibet media ad æternam beatitudinem conferentia, sed retrahit hominem ab hoc bono, & ad perditionem ducit. Itaque abstinere non possumus ab hac benevolentiæ demonstratione, vel metu alicujus injuriæ, vel timore alicujus boni temporarii jacturæ, ut est manifestum, sed prudentia utendum est, qua ita benevolentiæ signa in inimicos exercere possumus, ut non solum hos ad injuriam, & ad damna inferenda non moveant; sed potius ad extinguendum odium, obtinendam benevolentiam, & sinceram reconciliationem conferant. 2. In Prælatis, in Superioribus, in parentibus, ac in viris gravi auctoritate pollentibus omissionem communium benevolentiæ signorum, quæ correctionis, & emendationis causa fiat, esse potius exercitium caritatis. Nam caritatem ostendimus in iis, quæ homines a vitiis retrahant, & peccatis, & ad veram ad Deum conversionem eosdem moveant, & provocent: Hæc enim veluti *media habentur* ad æternam salutem conferentia; at in Prælatis &c. omissio significationis peculiaris benevolentiæ in iis, qui errarunt, ac peccaverunt, confert ad retrahendos homines a peccato commisso, & ad istius detestationem per veram conversionem eosdem provocat; Si ergo prudenter id fiat, tantum abest, ut dici queat negatio signorum caritatis, quin potius eam caritatis demonstrationem secum fert, quam exercere homines per correctionem debent. 3. Omittentes communia benevolentiæ signa correctionis causa, vel reprehendentes, & objurgantes homines, qui vel in eos, vel in alios, peccaverint, curare omni studio debent, ut ostendant abstinere ab illis signis, vel objurgationem adhibere, quia bonum ac verum bonum peccantibus exoptant; hac enim unice via caritatem exercent. Atque hinc liquet, nonnisi improprie dici abstinere tunc homines a communibus caritatis signis: signa enim caritatis ea tantum sunt, quæ nos velle proximo significent bonum spirituale in ordine ad beatitudinem; at vel ipsa omissio communium signorum id aliquando demonstrat &c. 4. Etsi abstinere licite possumus ab aspectu, & consortio inimici, ne odii in nobis augmento, aut nova in inimicos ira peccandi occasionem præbeamus; tamen ne dolor ex ejus præsentia in nobis augeatur, aut ne honor in nobis minuatur, abstinere a significatione caritatis non debemus; tum quia urget præceptum benefaciendi, & diligendi inimicos; tum etiam quia caritativus aspectus, vel caritate conjunctum consortium apta sunt media ad inimicitiam tollendam, & procurandum bonum spirituale inimicis. Inimici enim vitæ nostræ, vel famæ, aut fortunæ non sunt exasperandi injuriis, sed emolliendi benefactis, inquit R. P. Jacobus Besombes *de Caritate cap.* 8. qui rem ita ostendit: *Noli vinci a malo, sed vince in bono malum*, ait Apostolus *ad Rom. XII. v.* 21. Amor Dei, & Christi erga nos debet esse regula amoris nostri erga inimicos, eisque ista debemus. 1. Qui est lacessitus, debet inimici conversionem & optare, & eam a Deo precibus postulare: optat enim Deus conversionem peccatoris: *Vivo ego, dicit Dominus: nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, & vivat, Ezech. XXXIII. v.* 11. 2. Debet inimicum veniam petentem sponte, & benigne excipere, ut facit Christus: *Joan.* enim *VI. vers.* 9. ait: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras*, & *Matth.* XVIII. *vers.* 22. alloquens Petrum, & nos omnes inquit: *Non dico tibi, ut parcas usque septies, sed usque septuagies septies*. 3. Debet per se, vel per alium offerre inimico reconciliationem, si speret futurum, ut id ad ejus conversionem inserviat. Id enim præstat Deus erga peccatores, quos semper ad pœnitentiam hortatur, & quibus etiam pertinacissimis gratiam offert: *Ecce*, inquit, *sto ad ostium, & pulso. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum*; *Apoc. III. vers.* 20., & *Proverb. XVIII.* 26. *Præbe fili mi cor tuum mihi*. 4. Non potest negare reconciliationem inimico veniam petenti, nec communia amoris indicia, immo nec specialia, cum hinc nasceretur scandalum, vel obex poneretur, quo retardaretur conversio inimici. Atque hinc vide, num rite Ferraris asserat *num.* 58. non teneri Christianum hominem ne ad succurrendum quidem inimico in egestate posito, nec eumdem obvium factum salutare? Vide etiam, num ob temporarium incommodum, vel damnum, aut ob metum jacturæ honoris mundani, omittendum sit exercitium caritatis in proximum inimicum, vel negari eidem

crimin. tit. de vi publica, & privat. cap. 1. *numer.* 2.
Raynald. *l. c. n.* 10. Ursaya *l. c. n.* 3.
4 Vis publica variis modis committi solet. Primo,
si quis domi suæ, sive in Civitate, sive in Villa,
sive in agris, & vineis arma coegerit ad aliquod fa-
cinus perpetrandum; *l. Lege Julia* 1. *ff. ad Leg. Jul.*
5 *de vi publica*. Secundo, si quis turbæ, seditionisque
faciendæ consilium inierit, & servos, aut liberos
homines in armis habuerit, armatosque congrega-
verit, textu expresso in *leg. In eadem causa* 3. *ff. eo-*
6 *dem, & in leg. Omnibus* 10. *Cod. ad Leg. Jul. de vi pu-*
blic. Tertio, si quis publice ad nocendum cum ar-
7 mis ambulaverit; *leg. In eadem causa* 3. §. 1. *ff. eod.*
Quarto, si quis armatis hominibus possessorem de
domo, vel de agro, vel de navi dejecerit, concus-
8 serit, vel expugnaverit; *cit. l. In eadem causa* §. 6.
Quinto, si quis cœtu, concursu, turba, seditione
incendium fecerit; seu in incendio causa rapiendi in-
terfuerit, vel dominum prohibuerit res suas ab incen-
dio servare *citat. leg. In eadem causa*, §. 5. *& leg. Qui*
9 *cœtu* 5. *ff. eod.* Sexto, si quis ædes, vel villas alienas
convocatione, aut seditione expugnaverit, effrege-
rit, & bona ibidem existentia rapuerit, *citat. leg. in*
10 *eadem causa*, §. 2. *& leg. His qui ædes* 11. *ff. eod.*
Septimo, si quis dolo malo fecerit quominus
Judicia tuto exerceantur, aut Judices, ut o-
portet, judicent, textu expresso in *leg. Qui*
dolo malo 10. *ff. eod.* Octavo, Si quis convocatis 11
hominibus vim fecerit, ut quis verberetur, &
pulsetur, quamvis non occidatur, textu expresso
in citat. *l. Qui dolo malo*, §. 1. Nono, si quis vio- 12
lenter honestam mulierem, sive virginem, sive nu-
ptam, sive viduam invitam rapuerit, asportaverit,
& adduxerit de loco ad locum causa libidinis, &
animo eam carnaliter cognoscendi, *l. Qui cœtu* 5.
§. 2. *ff. eodem & leg. Raptores* 1. *cod. de raptu virginum*
seu viduarum. Decimo, si quis puerum, vel feminam, 13
vel quemquam per vim stupraverit, textu expresso *in*
cit. l. In ead. causa, §. 4. Undecimo, si quis per vim ali- 14
quem prohibuerit, vel e contra ad testandum ali-
quem invitum compulerit; Si enim id cum armis fece-
rit, præter crimen falsi, tenebitur etiam ex *leg. Julia,*
de vi publica; Si vero sine armis, tenebitur ex *leg.*
Julia, de vi privata, ut tradunt Farinac. *quæst.* 151.
num. 5. Ursaya *loco citato num.* 130. & alii passim.
Duodecimo, Si quis vineas, & agros depopula- 15
verit, sive de die, sive de nocte; is enim propter cri-
minis atrocitatem, nec etiam gaudet immunitate
Ecclesiastica, *cap. Inter alia 6. de immun. Eccles.*
& sanxerunt Gregor. XIV. Constitut. incipient. *Cum*
alias, & Benedictus XIII. Constitut. incipient. *Ex*
quo. Sic Antonius Matthæus *de crimin. tit. de vi*
pu-

dem reconciliatio? Hæc sane cum regula caritatis erga ipsos quoque inimicos usurpanda conciliari nullo modo possunt: Vide demum, num grave, aut gravius incommodum, quod offensionem superet, causa sufficiens sit ad negandam inimico offenso reconciliationem externam? Hæc enim necessaria est ad removendum scandalum, ad placandam offensi iram, & ad odium ex injuria in læso homine excitatum extinguendum, atque ad necessariam animi reconciliationem. Neque verum est, non teneri hominem ad veniam petendam a læso, si levis læsio fuerit. Nam si ob gravem læsionem, sub gravi culpa; sic ob levem, sub culpa veniali ad veniam petendam adstringi is, qui læserit, debet.

Responsio Auctoris.

Debuerat Romanus Theologus videre, & adnotare, quod ego *n.* 58. dico, per se loquendo, scilicet, specialia signa dilectionis *per se loquendo* non tenemur præstare inimicis ex præcepto Caritatis, sed solum ex consilio. Item tenebatur adnotare, quæ ego *numer.* 59. immediate sequenti subjungo, nempe; dicitur autem notanter *per se loquendo*, quia ob varias accidentarias circumstantias sæpius obligamur inimicis exhibere signa aliqua, vel beneficia specialia caritatis, quæ ibi enumero, & signanter, *quando inimicus est in extrema, vel gravi necessitate constitutus, tunc specialia beneficia caritatis sunt ei exhibenda juxta exigentiam necessitatis*: Videat igitur prudens, & impartialis lector sub dictis *numeris* 55. 57. 58. & 59. & *num.* 68. *ad* 71. inclusive ibi tradita a me, &, qua par est, æquitate, & justitia pronunciet. Videatur ad rem S. Thomas 2.2. *quæst.* 25 *artic.* 8. ubi sic expresse tradit: „ Dilectio inimicorum tri- „ pliciter considerari potest; uno quidem modo, ut diligantur inimici, in quantum sunt inimici, & hoc „ est perversum, & caritati repugnans, quia hoc est diligere malum alterius. Alio modo potest accipi „ dilectio inimicorum quantum ad naturam, scilicet in universali, & sic dilectio inimicorum est de ne- „ cessitate salutis, ut scilicet aliquis diligens Deum, & proximum ab illa generalitate dilectionis pro- „ ximi inimicos non excludat. Tertio modo potest considerari dilectio inimicorum in speciali, ut scilicet „ aliquis in speciali moveatur motu dilectionis ad inimicum, & istud non est de necessitate dilectionis, „ seu caritatis absolute, quia nec etiam moveri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singu- „ lariter, est de necessitate caritatis, quia hoc esset impossibile. Est tamen de necessitate caritatis se- „ cundum præparationem animi, ut scilicet homo habeat animum paratum ad hoc, quod in singulari ini- „ micum diligeret, si necessitas occurreret; sed quod absque articulo necessitatis homo etiam hoc im- „ pleat ut diligat inimicum propter Deum, hoc pertinet ad perfectionem caritatis. „ *Et ibidem articulo* 9. „ *inter alia subdit*; „ Alia vero sunt beneficia, vel dilectionis signa, quæ quis exhibet particulariter ali- „ quibus personis; & talia beneficia, vel dilectionis signa inimicis exhibere, non est de necessitate præ- „ cepti, nisi secundum præparationem animi, ut scilicet subveniatur eis in articulo necessitatis, secun- „ dum illud *Proverb.* 25. *si esurient inimicus tuus, ciba illum; si sitit, da illi potum*. (+) Vide si libet alia S. Doctoris testimonia de inimicorum dilectione apud Bancel in Morali D. Thomæ alphabetico ordine congesta verb. *Inimici* (+)

public. & privat. Brugiot. *Institut. crimin. lib. 3. tit. 6. per tot.* Ursaya *l. c. l. 2. tit. 7. per tot.* & alii passim.

16 Vis privata etiam ipsa variis modis committi potest, & fere in omnibus illis casibus, in quibus publica committi solet, si sine armis committatur, ut tradunt in *suis Institut. crimin.* Brugiot.*l.3. tit. 6.* Zuff. *lib. 2. tit. 19.* Ursaya *lib. 2.tit.7. a n. 134.*

17 Si quis igitur convocatis hominibus, absque tamen armis, vim fecerit, ut quis verberetur, aut pulsetur, quamvis non occidatur, adhuc erit reus criminis vis privatæ, textu expresso in *leg. Hac lege 2.*

18 *ff. ad Leg. Jul. de vi privata*. Item si quis cœtum, vel concursum fecerit quo minus aliquis in jus producatur, textu expresso *in l.legis Juliæ 4.ff.eod.*Item

19 si quis aliquem de agro, vinea aut villa sua, congregatis hominibus sine armis, dejecerit, textu ex-

20 presso *in leg. Si quis aliquem 5. ff. eod.* Item si creditor sine auctoritate Judicis absque armis, bona debitoris usurpaverit, textu expresso in *leg.Creditores 7. & in leg. Si creditor 8. ff. eod.* Item si quis ex

21 naufragio dolo malo sine armis aliquid rapuerit, textu expresso in *l. de vi privata 1. §. 1. ff. eod.* Item

22 si qui improbe coeant in alienam litem, ut quidquid ex condemnatione in rem ipsius redactum fuerit, inter eos communicaretur, textu expresso in *l. Ex senatus consulto 6. ff. eod.*

23 Vis in specie est quintuplex. Prima *expulsiva*, cum quis a re immobili expellitur. Secunda *ablativa* cum res mobilis cuipiam aufertur. Tertia *compulsiva*, cum quis rem suam alienare cogitur. Quarta *turbativa*, cum quis in possessione turbatur. Quinta *inquietativa*, cum duo vicissim prætendunt possidere, & alterum alter inquietat. Primæ duæ præscriptionem, seu usucapionem secum non ferunt; Trium autem posteriorum nulla obstat præscriptioni; *§. Furtivæ in addit. margin. Institut. de usucapion.* Raynald. *loc. c. num. 11.* testans de communi, Hieronymus Thomas in *tract. de vi impulsiva c. 1. §. 1.* & alii passim.

24 Vis expulsiva parit interdictum *Unde vi* contra expellentem; *leg. Sequitur 4.§.Si tu vi & ibi* Glossa verb. *Locum, ff. de usucapion.* & Glossa 2. *in cap. Ad audientiam 4. de his quæ vi.* Hinc vi expulsus de possessione cum habeat interdictum *Unde vi*, perinde habetur ac si possideret quoad rem, & damna, & fructus, *leg. Si qui vi 17. ff. de usucapion. & ibi Glossa 1.*

25 Vis ablativa inducit actionem *vi bonorum raptorum, l. Prætor ait 2.ff. vi bonorum raptorum*, Glossa in *cap. Ad audientiam 4. verb. Causa, de his, quæ vi metusve causa fiunt*.

26 Vis compulsiva inducit actionem *Quod metus causa*. Glossa 2. *in d. c. Ad audientiam*. Vis enim compulsiva, & metus idem sunt, Glossa 1. *in l. Nihil consensus 116. ff. de Regul. juris*.

27 Vis turbativa inducit Interdictum *Uti possidetis* pro immobilibus; & *Unde vi*, ac *Utrubi* pro mobilibus, cum duo se possidere contendunt. *Glossa 2. in cit. cap. Ad audientiam, & Glossa final. in leg. Continet 3. ff. Quod metus causa*.

28 Vis inquietativa inducit Interdictum *Quod vi, aut clam*, cit. Glossa 2. *in d. c. Ad audientiam, & cit. Glossa fin. in dict. l. Continet*.

Vis publica regulariter punitur pœna deportationis textu expresso *in §. Item lex Julia, Institut. de public. Judiciis*. Et vis privata punitur pœna publicationis tertiæ partis bonorum, textu expresso etiam in dict.§.*Item lex Julia*. Pro varietate autem casuum, in quibus committitur vis publica, variæ etiam sunt in utroque jure statutæ pœnæ, de quibus in verb. *Pœna a n. 213. ad 216.* Vide *ibi*. 29

Vim vi repellere licet statim & sine intervallo, *leg. Ut vim 3. & ibi Glossa 2. ff. de just. & jur. leg. Sed & partus 12. §.1.ff.Quod metus causa, leg. Prætor ait. 1. §. Vim 1. ff. de vi, & vi armata, cap. Ultim. 12. de restitut. spoliator.cap.Dilecto 6.de sentent. excommunic. in 6.* cum similibus; Vim enim vi repellere omnes Leges, omniaque jura permittunt, *leg. Scientiam 45. §. Qui cum aliter ff.ad leg. Aquil.cap. Perpendimus 23. & ibi Glossa 1. de sentent. excommunic. can. Jus naturale 7. & ibi Glossa 1. dist.1.can. Summa 7. & ibi Glossa 1. caus. 23. q. 1. cap. Dilecto 5. de sentent. excommunicat. in 6.* 30

Debet tamen vis, seu propulsatio fieri incontinenti, statim, ac sine intervallo, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad vindictam, sed ad defensionem *leg. Scientiam 45. §. Qui cum aliter, ff. ad Leg. Aquil. l. 1. C. Unde vi, cap. Interfecisti 2. & cap. Perfodiens 3. de homicidio* cum similibus. Unde si quis percussit aliquem, & recedat, non potest percussus licite insequi percussorem, quia tunc vellet injuriam ulcisci, & non repellere eam, essetque potius vindicta, quam defensio. Glossa *verb. Sæcularibus*, & Glossa *final. in cit.cap. Si perfodiens 3. de homicid.* & commun. Doctor. 31

Vim vi repellere licet etiam contra Clericum cum moderamine inculpatæ tutelæ; *cap. Olim 12. de restitut.Spoliator.* & ibi *Glossa final. cap.Perpendimus 23. de sentet. excomm.* cum similibus. 32

Vis, & metus differunt inter se, quia metus refertur ad animum, & vis refertur ad corpus. Glossa *in leg. Si vi, vel metu 3. verb. Si vi, C. de his, quæ vi metusve causa fiunt*, Rota recent. *p. 1. decis. 643. num. 25.* Vis tamen includit in se metum; Unde quod vi fit, metu quoque fieri videtur. Gl.*verb. Causa in c. Ad audientiam 4. de his, quæ vi metusve causa fiunt*. Burat. *dec. 86. n. 27. & seq.* 33

Additiones ex aliena manu.

De vi tres potissimum Leges latæ fuere, una Plautia, & duæ Juliæ, Cæsaris altera, altera Augusti. Confer *Sigon. de Judic. lib. 2. cap. ultim.* 34

Duo Legis Juliæ fuerunt summa capita, alterum de vi publica, alterum de vi privata. Definivit Justinianus vim publicam, quæ fit cum armis, privatam, quæ fit sine armis; *§. Recuperandæ Instit. de Interdict.* At licet hæ definitiones ut plurimum procedant, non tamen semper, inspecta præsertim vi publica. Omnis utique vis armata publica est, quippe quia & sine armis respublica, publicave utilitas, ita lædi queat, ut inde Legis Juliæ de vi publica accusatio nascatur;consule *Ant.Matthæum de Crimin. lib. 48. tit. 4. cap. 1. n. 2. & seq.* 35 36

Appellatione vero armorum hic veniunt non solum scuta, & gladii, & galeæ,sed & fustes & lapides & in genere quæcumque, quibus singuli homi- 37

mines nocere queunt; *L. 9. l. 11. §. 1. ff. Ad leg. Jul. de vi public. §. Recuperandæ Institut. de Interdict.*

38 Armata dicitur vis, si armati quidem venerint ad dejiciendum de possessione, sed armis ad dejiciendum usi non sint, eo quod sufficit terror armorum, ut videantur armis dejecisse; *l. 3. §. 5. ff. de vi, & vi armata.*

39 De iis, qui tenentur ex lege Julia de vi publica, adi *Sigon. de Judic. dict. cap. ultim.* tum *Antonium Matthæum de Crimin. lib. 48. tit. 4. c. 1. n. 3.*

40 Pœna vis publicæ ex Lege Julia est aquæ & ignis interdictio, in cujus locum successit deportatio;
41 *l. 1. §. ultim. ff. ad l. Juliam de vi public.* atque adeo etiam bonorum publicatio, si non extent conjunctæ Personæ, quibus bona reservari jussit Justinianus in *Novella 134. cap. ultim.* quin & aliquando
42 ultimum supplicium, præsertim in humilioribus, si atrocior violentiæ species sit, vel ex vi allata cædes alicujus illata fuerit; *l. 11. ff. ad leg. Jul. de vi public. l. 6. C. eodem titul.*

43 Moribus vero hodiernis pœna vis publicæ arbitraria est pro modo & gravitate admissi criminis; Vide *Grœnevvegen. ad §. 8. Institut. de Public. Judic.*

Additio ex Auctore.

44 Vis, & metus distinguitur in gravem, & levem, habito etiam respectu ad personam cui infertur; Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 47. incipient. *Si datam.* Vim, & metum inferentes, ut quis religionem ingrediatur, aut Professionem emittat, ab Ordinario puniendi sunt pœnis a Concil. Tridentin. statutis; Idem *ibidem.* Vis, & metus auctores, qui a reclamante, vel a testibus ab ipso inductis, indicati fuerint, citari debent in judicio super nullitate Professionis; Idem *ibidem.* Vis & metus incussus ad cogendum aliquem, ut Professionem Regularem emittat, etiamsi perseveraverit per quinquennium, & ultra, non ideo tamen prorogatur quinquennium a Concil. Tridentin. concessum ad reclamandum; Idem *ibid.* Attamen ex Apostolicæ Sedis æquitate inductum est remedium restitutionis in integrum adversus lapsum quinquenii, a sola tunc ipsa Sede Apostolica concedendum; Idem *ib.*

45 Vis, & metus adhiberi non debet, ut Judæi in Christianorum regionibus asyli jure gaudentes, Baptismum suscipiant; Idem Constitut. 28. incipient. *Postremo mense §. 13. & 37.* Si quis per vim & metum dicat se baptizatum fuisse, videndum, an violenter cedendo consenserit, an vero dissentiens aqua Baptismi ablutus fuerit. In primo enim casu valide baptizatus censebitur, secus in secundo; Idem *ibidem §. 49. & sequent.* Vide *tom. 1. verb. Baptismus, & tom. 4. verb. Hebræus*, ubi multa alia ad rem.

VISITARE, VISITATIO, VISITATOR.

Visitare nihil aliud est, quam excessus, ac defectus inquirere, inventosque castigare, & convenientibus remediis emendare, atque observantiam obligationum juxta cujusvis Personæ, ac rei exigentiam, ubi adhuc viget, conservare, & ubi deficit, in pristinum restituere. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 73. n. 1.* & alii communiter per text. *Concil. Tridentin. sess. 24. de reformat. cap. 5.* ibi: „ Visitationum autem „ istarum præcipuus sit scopus, sanam orthodoxam„ que doctrinam, expulsis hæresibus inducere, „ bonos mores tueri, pravos corrigere, populum „ cohortationibus, & admonitionibus ad Religio„ nem, pacem, innocentiamque accendere, cete„ ra prout locus, tempus occasio feret, ex visi„ tantium prudentia ad Fidelium fructum con„ stituere. 1

Visitandi Jus, & potestas competit omnibus Prælatis Ecclesiasticis, qui Jurisdictionem ordinariam in aliquos habent; *cap. Romana 1. §. Hanc, de Censibus in 6.* Unde post Romanum Pontificem jus, & potestatem visitandi habent Legati a Latere ex Officio Legationis sibi a Sede Apostolica demandatæ, *cap. cum Apostolus, de censibus.* Item Legati Pontificii, qui non sunt a Latere, sed dicuntur nati, quibus Legatio Apostolica competit ratione Dignitatis, in qua sunt constituti, *cap. Cum instantia, cap. Procurationes, de censibus*, Barbosa *loco cit. num. 21.* & alii. Item Legati Apostolici, qui Missi, sive Nuncii Apostolici nuncupantur, si visitandi onus eis sit specialiter impositum; Vel si urgens aliqua necessitas Visitationem postulet; *cit. capit. Cum instantia, & citat. cap. Procurationes, de Censibus*; Tuschus *de Visitation. lib. 1. cap. 2. n. 9.* Barbosa *loco cit. nu. 21.* Item Vicarius Summi Pontificis in Territorio sibi injuncto: *cap. Penultim. de Offic. Vicar.* Tuschus *cit. lib. 1. cap. 2. nu. 4.* Barbosa *loco cit. nu. 21.* & alii. Item Cardinales in Ecclesiis suorum Titulorum. Leo X. in Constitut. incipient. *Supernæ* edita *in Concil. Lateranens. V. sess. 9. cap. 2.* Vide verb. *Cardinales art. 4. nu. 14.* 2 3 4 5 6 7

Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi Jus ordinarium habent visitandi suas respective Diœceses; *cap. Romana 1. de Censibus in 6.* Concil. Tridentin. *sess. 23. de reformat. cap. 3.* ita ut habeant intentionem fundatam quo ad jus visitandi omnes Ecclesias cujusque suæ respectivæ Diœcesis, *cap. Omnes Basilicæ 14. q. 7. cap. Conquerente de Offic. Ordinarii cit. cap. Romana 1. de censibus in 6. & Communis Doctorum.* 8

Item Vicarius capitularis, Sede vacante, id potest, sive per se, sive per alium: Vide verb. *Vicarius Capitularis art. 2. n. 11.* Item Vicarius Apostolicus. Vide verb. *Vicarius Apostolicus num. 4.* Item Vicarius collegiatæ exemptæ, & Nullius Diœcesis. Rota recent. apud Farinac. *part. 1. dec. 346.* Nicolius *in Flosculis verb. Visitatio ordinaria n. 3.* Vide verb. *Vicarius capitularis art. 1. n. 39.* 9 10 11

Item

12 Item Abbates, aliique Prælati habentes proprium Territorium, & qualitatem *Nullius*. *Cap. Romana* 1. §. *Hanc*, *de Censibus in* 6. cum similibus, & *Communis Doctorum*. Item Decani, Archidiaconi, Archipresbyteri Plebani, & alii inferiores visitandi Jus habent, si id longa consuetudine præscripserint; *cap. super eo*, *& cap. Cum Apostolus*, *de Censibus*, Concil. Tridentin. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 3. ibi: „ Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores in „ iis Ecclesiis, ubi hactenus Visitationem exercere „ legitime consueverunt, debeant quidem, assum- „ pto Notario, de consensu Episcopi, deinceps „ per se ipsos tantum visitare „. Item capitulum,
13 superstite adhuc Episcopo, potest interdum ex præscriptione, vel privilegio habere Jus visitandi; Et tunc Visitatores a capitulo deputati debent esse approbati ab Ordinario. Concil. Trident. *cit. sess.* 24. *de reformat. cap.* 3. ibi: *Visitatores etiam, a Capitulo deputandi, ubi Capitulum Jus visitandi habet, prius ab Episcopo approbentur*. Barbosa *supra Concilium loco cit. nu.* 14. *& cit. allegat.* 73. *num.* 26. cum aliis ibi citatis, referens sic etiam decisum fuisse *a Sacra ejusdem Concilii Congr.*

14 Dicti Archidiaconi tamen, & alii inferiores Visitationis a se factæ rationem reddere, & acta omnia exhibere Episcopo infra mensem tenentur. Concil. Trident. *loco cit.* ibi: „ Cui ipsi Archidiaconi, vel „ alii inferiores Visitationis factæ infra mensem ra- „ tionem reddere, & depositiones testium, ac in- „ tegra acta exhibere teneantur, non obstantibus „ quacumque consuetudine etiam immemorabili, „ atque exemptionibus, & privilegiis quibuscum-
15 „ que „. Immo Episcopus etiam per alium potest easdem Ecclesias seorsim ab his iterum visitare. Concil. Tridentin. *loco cit.* ibi: *Sed non ideo Episcopus, vel eo impedito ejus visitator easdem Eccle-*
16 *sias seorsim ab his visitare prohibeatur*. At vero licet Episcopus possit iterum visitare Ecclesias visitatas ab inferioribus, non potest tamen iterum punitos ab eis, neque ab illis absolutos cogere ad innocentiam suam demostrandam; Sic decisum fuisse refert Barbosa *supra Concil. loco cit. n.* 15. & Armendar. apud ipsum *ibid.*

17 Superiores Generales Ordinum Regularium, Provinciales, & alii Prælati, quibus est in alia inferiora Monasteria, Prioratusve legitima Jurisdictio, habent Jus visitandi Monasteria, aliaque loca sibi subjecta; *cap. In singulis*, *& cap. Ea, quæ*, *de statu Monachor.* Concil. Tridentin. *sess.* 21. *de reformat. cap.* 8. & *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 20. & *Commun. Doctor.* praxi quotidiana id demonstrante.

18 Episcopi, aliique Superiores non solum possunt, sed etiam tenentur per se ipsos, aut si legitime fuerint impediti, per Vicarios suos, vel Visitatores, qui Presbyteri sint, vel Diaconi, singulis annis, aut si ob latitudinem fieri nequeat, saltem quolibet biennio, totam Diœcesim, & Ecclesias ejusdem visitare. *Communis*, claris Juribus *in can. Decrevimus* 10. *caus.* 10. *qu.* 1. ibi: *Decrevimus, ut annuis vicibus ab Episcopo Diœceses visitentur*, *can. Episcopum* 11. *eadem caus. & qu.* ibi: „ Episcopum singulis annis ire oportet, ut acquirat &c. Quod si ipse, aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequiverit, Presbyteros probabiles, aut Diaconos mittat, qui redditus Basilicarum & Ministrantium vitam inquirant. Et concil. Tridentin. *sess.* 24. *de reformat. cap.* 3. ibi: „ Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Episcopi propriam Diœcesim per se ipsos, aut si legitime impediti fuerint, per suum Vicarium Generalem, aut Visitatorem, si quotannis totam propter ejus latitudinem visitare non poterunt, saltem majorem ejus partem, ita tamen ut tota biennio per se, vel per Visitatores suos compleatur, visitare non prætermittant „.

Vicarius tamen Generalis hoc Jus visitandi non 19
habet, nisi specialiter ei committat Episcopus. Barbosa *supra Concil. cit. sess.* 24. *cap.* 3. *nu.* 3. *& cit. alleg.* 73. *nu.* 28. cum pluribus ibi citatis, & alii passim. Vide verb. *Vicarius Generalis art.* 2. *n.* 22.

Metropolitani olim post plene visitatam propriam 20
Diœcesim poterant etiam visitare Diœceses suorum suffraganeorum, sed hodie hoc amplius non possunt, nisi ex causa cognita, & probata in Concilio Provinciali, vel a Sacra Congregatione, Concil. Tridentin. *cit. sess.* 24. *cap.* 3. *Sacra Congregat. Episcop. in Cajacen. & Theanen.* 22. *April.* 1603. apud Nicol. *in Floscul. verb. Visitatio ordinaria n.* 2.

Episcopus visitare potest toties, quoties opus 21
fuerit, non solum Ecclesias communes Diœcesis, sed etiam capitula, & Ecclesias Cathedrales, aliasque majores, & Personas illarum. *Communis* per textum expressum Concil. Trident. *sess.* 6. *de reform. cap.* 4.

Item tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus visita- 22
re potest omnes Ecclesias sæculares exemptas, non obstantibus privilegiis, & consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præscriptis. *Communis*, textu expresso in Conc. Trid. *sess.* 8. *de refor. cap.* 8.

Item potest visitare quascumque Ecclesias Sæcu- 23
lares intra fines suæ Diœcesis existentes etiamsi ad Regulares pertineant, & ab eis dependeant, dum tamen per sæculares eis deserviatur, & hoc vigore Concilii Trident. *sess.* 7. *de reformat. cap.* 8. Sic decisum fuisse referunt Armendar. *in add. ad recopil. leg. Navar. lib.* 1. *tit.* 6. *de visitat. lib.* 5. §. 2. *nu.* 3. Ventrigl. *prax. part.* 2. *annotat.* 24. §. 1. *nu.* 7. Secus autem Ecclesias Regulares Nullius diœcesis, ut ex Tridentino, & Decret. Sacræ Congregationis ad longum probat Fagnan. & Matthæucc. *locis n. sequent. citandis*.

Item potest Episcopus vicinior tamquam Sedis 24
Apostolicæ Delegatus visitare Ecclesias omnes Sæculares Nullius Diœcesis quantumcumque exemptas, & Sedi Apostolicæ immediate subjectas, etiamsi in illis Prælatus inferior habeat quasi Episcopalem Jurisdictionem. Concil. Tridentin. *sess.* 24. *de refor. cap.* 9. Barbosa *ad dict. cap.* 9. *num.* 1. *&* 2. allegans Rotam *decis.* 396. *part.* 1. *recent.* & plurimos Doctores, Ventrigl. *loco cit. nu.* 9. & alii passim; Non potest tamen visitare Ecclesias Regulares Nullius Diœcesis, ut ex Trident. & Decret. Sacr. Congregat. ad longum probat Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Nullus*, *de Parochiis n.* 33. *&* 37. & Matthæucc. *Official. Cur. cap. ult. n.* 12. *ad* 14. & alii.

Vicinior Episcopus potest visitare Beneficia sæcu- 25
laria, & Clericos sæculares Abbatiæ Nullius Diœcesis, ipsosque culpabiles repertos corrigere: & dicitur

citur vicinior Episcopus solum ille, cujus Cathedralis Ecclesia sit Abbatiæ proximior, non autem locus dictæ Abbatiæ subjectus. Barbosa *supra Trid. cit. sess. 24. cap. 9. n. 4.* attestans sic decisum fuisse *die 2. Augusti* 1596.

26 Episcopus vicinior, si sit legitime impeditus, potest Ecclesias Sæculares Nullius Diœcesis visitare per suum Vicarium generalem. Sic decisum fuisse *die 17. Januarii* 1585. testatur Barbosa *loc. c. n. 6.*

27 Si Ecclesia, seu Abbatia Sæcularis Nullius Diœcesis, sita sit in aliqua Diœcesi, Visitatio spectat ad Ordinarium, in cujus Diœcesi est Ecclesia Nullius. Sic decisum fuisse refert Rota *par. 2. recent. dec. 501. num. 5.* apud Barbosam *l. cit. n. 2.*

28 Episcopus, sive per seipsum, sive per alium delegatum visitare potest Ecclesias, etiam non curatas, quæ reperiuntur erectæ in solo Lateranensi, ut clare patet ex responsione Sacræ Congregationis Concilii ad sequentia dubia proposita ab Episcopo Mileti.

I. *An Episcopus Miletensis tanquam Delegatus Apostolicus possit subdelegare suum Vicarium Generalem, vel aliam Dignitatem Ecclesiasticam sibi benevisam in Visitatione Diœcesis, & præcipue Ecclesiarum, quæ prætenduntur sitæ in solo Lateranensi?*

II. *An Vicarius destinatus in dicta Diœcesi Mileten. a Reverendissimo Capitulo Basilicæ Lateranen. possit revidere Visitationes factas ab Episcopo, sive ejus Delegato Visitatore in dictis Ecclesiis?*

III. *An prædictus Vicarius Lateranen. in dicta diœcesi Mileten. possit revidere computa, & visitare libros administrationis redituum Societatum Laicarum erectarum in iisdem Ecclesiis, & an pro dict. computorum revisione possit recipere a dd. Societatibus aliquod emolumentum, seu mercedem?*

IV. *An Vicarius destinatus in dict. Diœcesi Mileten. a dict. Reverendis. Capitulo possit indicere Concursum in occasione vacantiæ Ecclesiarum Parochialium, quæ prætenduntur sitæ in solo Lateranensi?*

V. *An Episcopus Mileten. in præfatis Ecclesiis intra fines suæ Diœcesis possit exercere suam Jurisdictionem ordinariam quo ad provisionem Parochialium, aliorumque concernentium Curam animarum, & administrationem Sacramentorum?*

VI. *An in alienationibus rerum earumdem Ecclesiarum solemnitates requisitæ etiam in vim Can. Terrulas quæst. 2 adhiberi debeant per Episcopum, vel per dictum Vicarium destinatum a capitulo dictæ Sacrosanctæ Basilicæ Lateranen.?*

VII. *An in casu, quo prædictus Vicarius destinatus a Capitulo se ingereret in Iurisdictionalibus, & causis spectantibus ad Episcopum Mileten. possit ab eodem coerceri, & puniri Canonicis Censuris & pœnis?*

Quibus propositis, auditis partibus in plena Congregatione 23. *Aprilis* 1701. responsum dedit: *Ad primum, posse visitare per se, vel per alium etiam Ecclesias sitas in solo Lateranensi ad formam Sacri Concilii. Ad secundum negative: Ad tertium negative ad utrumque: Ad quartum negative: Ad quintum, dilata; ad sextum spectare ad Episcopum privative: Ad Septimum affirmative.*

Super quibus reproposita causa 3. *Maji* 1702. *Eadem Congregatio* respondit: *Ad 1. in decisis. Ad 2. in decisis. Ad 3. in decisis, quoad primam partem, præterquam quoad Archiconfraternitates erectas auctoritate Capituli; & quoad secundam in decisis Ad 4. in decisis. Ad 5. quoad primam partem affirmative. Ad 6. dilata. Ad 7. in decisis.* 29

Et iterum in eadem causa, & inter easdem partes propositis novis dubiis. 30

I. *An sine subdelegatione speciali subdelegatus ab Episcopo ad visitandam Diœcesim possit visitare Ecclesias, Confraternitates, & loca pia fundata in solo Lateranensi?*

II *An dicta subdelegatio specialis debeat a Subdelegato ostendi, & inseri actis Visitationis?*

III. *An Episcopus, vel ab eo Delegatus teneatur declarare expresse se visitare jure delegato?*

IV. *An Vicarius Lateranensis in Visitatione, quam facit Jure Ordinario, possit petere, ut sibi ostendantur acta Visitationis factæ ab Episcopo, vel ejus Delegato?*

V. *An Ecclesias Parochiales fundatas in solo Lateranensi valeat Episcopus visitare jure ordinario?* Die 17. Novembr. 1703. Sac. Congr. &c. *respondit:*

Ad 1. Negative, & quoad Confraternitates juxta resolutiones jam factas.
Ad 2. Affirmative.
Ad 3. Affirmative.
ad 4. Affirmative, non tamen auctoritative ad effectum corrigendi.
Ad 5. Negative.

Visitatio Abbatiæ Sanctæ Mariæ de Perno sitæ in confinio Diœces. Muranæ, & Rapellen. æque principaliter unitæ Ecclesiæ Melphiensi spectat ad Episcopum Melphiensem, ut patet ex responsione Sacræ Congregationis Concilii ad sequentia dubia relat. ab Ursaya *tom. 3. part. 1. disceptat. 33. a num. 45.* 31

I. *An Visitatio Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Perno spectet ad Episcopum Melphien. vel potius ad Episcopum Muranum?*

II. *An Censuræ latæ per curiam Episcopalem Melphien contra Vicarium Generalem Muranum sustineantur?*

III. *An declaratoria Censurarum facta per Vicarium Generalem Muranum contra Vicarium Generalem Melphien. sustineatur?*

Die 16. Junii 1712. *Sacra Congregatio Concilii* respondit: *Ad primum affirmative quoad primam, Negative quoad secundam: Ad secundum affirmative, & pro absolutione arbitrio Metropolitani: Ad tertium negative.*

Visitare Jure delegato potest Episcopus Ecclesias uni- 32

unitas Collegiis exemptis. *Sac. Cong. Conc. in Bononien. Juris visitandi* 2. *Octob.* 1721. Sic refert Ursaya *in Miscellan.* 1. *Sac. & profan. litt. V. n.* 147.

33 Visitare tamen non posse Episcopum Beneficia unita Universitati Complutensi ob privilegia, quæ habet, decrevit *Sac. Cong. Concil. die* 22. *Junii* 1606. apud Aldan. *in compend. Canonic. resolut. lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 10. & Barbosa *Summ. Apostolic. decis. verb. Visitare, quando, & quæ Episcopus valeat n.* 14.

34 Visitare potest Episcopus Dignitatem exemptam in concernentibus Curam animarum illi annexam. *Sacr. Congregat. Concil. in Burgen.* 18. *Augusti* 1628. apud Barbosam *loco cit. nu.* 12.

35 Item visitare potest omnes Ecclesias Curatas Monasteriis Regularium unitas. Concil. Trident. *sess.* 7. *de reform. cap.* 7. *& ses.* 25. *de Regularibus cap.* 11. In iis enim, quæ spectant ad curam animarum sæcularium, tam Ecclesiæ, quam personæ Regulares dictam curam exercentes subjacent Jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, ut decisum fuisse *sub die* 4. *&* 6. *Junii* 1627. refert Barbosa *supra Concil. sess.* 25. *de Regularibus cap.* 11. *num.* 4. *&* 5. & novissime *Sacra Congr. Concilii in Mediolanen.* 12. *Novembris* 1689. *& Congregatio particularis deputata ab Alexandro VIII. in causa Hispalen.* 30. *Januarii* 1694. *in respons. ad* 6, & relata *in Congregatione Generali* 18. *Augusti* 1696. apud Monacell. *par.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *num.* 2.

36 Dummodo tamen Ecclesia Parochialis non sit illius conventus, in quo Generalis Ordinis habet residentiam ordinariam, quia ipsa gaudet exemptione a Jurisdictione Ordinarii. Concil. Trident. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 11. *& Sacra Congr. Concil. in Lauden. Jurisdictionis* 1. *Decembris* 1691. in qua plene articulo discusso, & partibus informantibus fuit resolutum, Constitutionem Gregorii XV. incipientem *Inscrutabili*, non derogasse privilegio *cap.* 11. *sess.* 25. *de Regularibus* favore Generalium Ordinum concesso. Sic refert Monacell. *part.* 1. *tit.* 6. *formul.* 20. *nu.* 14. & sic alias censuit eadem Sacra Congreg. teste Ventriglia *part.* 1. *annotat.* 48. *§. unico nu.* 91. Quamvis Barbosa *in Summa Apostolic. decision. verb. Visitare Ecclesias, & loca Regularium quando possit Episcopus?* referat ex Armendar. & Lezana, Sacram Congregat. Concilii censuisse, quod visitare possit Episcopus ex Decreto Concilii *sess.* 7. *cap.* 6. *de reform.* Ecclesias Parochiales unitas Monasterio canonicorum Regularium, tametsi Generalis in eo Sedem ordinariam principalem habeat.

37 Episcopus visitando Ecclesias curatas exemptas, vel Regularibus subjectas potest facere Decreta in iis, quæ concernunt rectam administrationem, & custodiam Sacramentorum, & quatenus decreta discrepant ab illis, quæ fecerunt Superiores exempti, seu Regulares, debent ordinationes Episcopi prævalere, & observari, *Sac. Congr. Concil. in Veronen.* 10. *Julii* 1628. *in Mediolanen.* 12. *Novembris* 1689. *& Congregatio particularis deputata ab Alexandro VIII. in causa Hispalen.* 30. *Januarii* 1694. *in respons. ad* 6. & relata *in Congreg. Generali* 18. *Augusti* 1696.

38 Quamvis Episcopus possit visitare Ecclesias Parochiales Monasteriis Regularium unitas, vel annexas, nequit tamen visitare domos ipsarum Parochialium, in quibus non viget Regularis observantia, sed in eis habitant soli Parochi Regulares ab eodem approbati, ut alias respondit *Sacr. Congr.* apud Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Grave gerimus* 19. *n.* 16. *de Officio Ordinarii*.

Nec Episcopus potest visitare Monasteria Regularium eo prætextu, quod eorum Superiores sint negligentes, ut respondit *Sacra Congreg. Concili die* 20. *Februarii* 1616. apud Piasec. *Prax. part.* 2. *cap.* 3. *art.* 6. *n.* 32. ibi: „ Sacr. Cong. Cardinal. Concil. Trid. Interpretum censuit non licere Ordinariis locorum, Monasteria Regularium eo prætextu visitare, & corrigere, quod illorum Superiores admoniti intra sex menses illa non visitaverint, vel correxerint, nisi eadem Monasteria vel sub commenda existant, ex decreto cap. 8. sess. 21. vel suorum Ordinum capitibus non subsint, ac se in Congregationes redigere neglexerint, juxta cap. 8. sess. 25. de Regularibus „. 39

Neque potest Episcopus visitare capellas, & altaria Laicorum, seu Confraternitatum Laicalium in Ecclesiis Regularium erecta, ut resolvit *Sacr. Cong. Concil.* apud Fagnan. *in cit. cap. Grave gerimus n.* 48. & expresse Pignatell. *t.* 10. *consult.* 39. *n.* 9. Quamvis enim possit Episcopus visitare confraternitates Laicales erectas in Ecclesiis Regularium in iis, quæ respiciunt administrationem, & adimplementum onerum, ut pluries respondit, tum *Sac. Congr. Ep.* tum *Sac. Congr. Conc.* ut videri potest sub verb. *Confraternitates art.* 3. *n.* 1. Tamen nullatenus visitare potest capellas, & altaria in Regularium Ecclesiis per ipsas Confraternitates Laicales constructa, ut pluries declaravit *dicta Sacr. Congr.* ut videri potest sub dict. verb. *Confraternitates a n.* 2. *ad* 4. 40 41 42

An autem, & quando possit, vel non, Episcopus visitare conventus regularium, sive antiquos suppressos, & iterum restitutos, sive nunquam suppressos, aut de novo erectos; Vide verb. *Conventus per tot.* ubi abunde de omnibus. 43

Episcopus visitare potest Oratoria publica, quæ habent requisita Ecclesiæ, etiamsi sint de pertinentiis Regularium; Dummodo separata sint a claustris, & campestria. *Sacra Cong. Concil. in Cæsenaten.* 23. *Septembr.* 1690. *& in Cortonen.* 20. *April.* 1697. Vide d. verb. *Conventus sub n.* 22. *in respons. ad quintum dubium, & sub n.* 1. *in responsione ad primum*. 44

Episcopus visitare potest Ecclesias Parochiales Equitum Hierosolymitanorum, sed quo ad ea tantum, quæ ad Curam animarum, & Sacramentorum administrationem spectant. S. Pius V. Constit. 136. incip. *Exposcit*. At non posse Episcopum visitare Oratoria publica dictæ Religionis Hierosolymitanæ, declaravit *Sacra Congreg. Concil. in Mantuana* 17. *Junii* 1690. ut refert, & tenet Monacell. *P.* 1. *t.* 5. *formul.* 2. *n.* 5. *in fine*. An autem, & quando possit Episcopus visitare Oratoria privata erecta ex privilegio Apostolico in Domibus privatis Nobilium Personarum? Vide verb. *Oratorium a n.* 25. *ad* 26. 45 46 47

Episcopus visitare potest Ecclesias Parochiales subjectas capitulo Lateranensi *Sac. Congr. Episcop. in Aquilana Terræ Arischiæ* 23. *Junii* 1690. Immo & quæ concernunt ornatum Ecclesiæ, *Sac. Congr. Concil. in Cæsenaten.* 23. *Septemb.* 1690. apud Monacell. *loco cit. n.* 2. *in fine*. 48

49 Episcopus potest visitare Monasteria Monialium Regularibus subjectarum in iis, quæ pertinent ad clausuram, etiam inconsultis, & irrequisitis earum Superioribus regularibus; Vide verb. *Moniales art.* 3. *n.* 95.

50 Quoad talem autem Visitationem debet Episcopus observare Decreta Sacræ Congregationis Concilii hac de re edita, & adducta sub dict. verb. *Moniales n.* 96. & insuper Decreta *Sacræ Cong. Episc. & Regul.* quæ hic dantur, prout referuntur ab Eminentis. Petra *tom.* 5. *comment. ad Constit. Callisti III. sect.* 2. *n.* 143. *vers. Resolutio*, ibi: *Resolutio itidem novissima Congregationis Episcoporum, & Regularium fuit in Nucerina Paganorum* inter Episcopum, & Moniales Ordinis Prædicatorum Monasterii exempti in dicta civitate existentis, & proposita fuerunt infrascripta dubia.

I. *An Episcopus in concernentibus observantiam clausuræ, toties, quoties expedire judicaverit, possit visitare Monasterium Monialium Sanctæ Annæ subjectarum PP. Ordinis Prædicatorum?*

II. *An possit visitare earum Ecclesiam communicatorium & crates confessarii quoad concernentia clausuram?*

III. *An possit visitare nedum crates, & Mœnia exteriora Monasterii, sed etiam chorum interiorem, Dormitoria, cellas, aliaque loca pro clausuræ custodia?*

IV. *An possit indutus Stola supra Rocchettum, & Mozzetam solum cum suis convisitatoribus ingredi, & visitare clausuram Monialium absque interventu Prioris, & alterius cujusvis religiosi.*

V. *An Episcopus volens possit in actu Visitationis habere sermonem spiritualem Monialibus tam intra, quam extra Septa Monasterii.*

VI. *An Episcopo sit per Priorissam tradenda notula nominum Monialium, Educandarum, & Ancillarum tempore Visitationis?*

VII. *An possit Episcopus occasione Visitationis singulas Moniales, & unamquamque separatim interrogare, & examinare circa observantiam clausuræ?*

VIII. *An tam Regulares, quibus subjectæ sunt Moniales, quam etiam Sæculares, teneantur ab Episcopo obtinere licentiam alloquendi Moniales?*

IX. *An possit Episcopus insimul cum Superiore regulari revidere computa, atque recognoscere statum Oeconomicum Monasterii?*

X. *An censuræ sustineantur in casu &c.*

XI. *An constet de attentatis, & quomodo sint purganda?*

XIII. *An, & quomodo sit providendum quoad ingressum conversarum in locum ultimo loco defunctorum in casu &c.*

Die 7. Iulii 1724. Sacr. Congr. Episcop. & Regul. his dubiis respondit.

Ad I. *usque ad X. inclusive Affirmative.*

Ad XI. *Negative.*

Ad XII. *Providebitur post revisionem Status Oeconomici.*

51 Prælati omnes sæculares Episcopali, ac etiam Cardinalatus Dignitate præditi nequeunt ingredi Clausuram Monialium etiam sibi subjectarum, nisi in casibus necessariis, uti est casus Visitationis; & tunc comitati a paucis, iisque senioribus, ac religiosis viris. Vide dict. verb. *Moniales art.* 3. *n.* 66.

Si autem contrafecerint, incurrunt Interdictum ab ingressu Ecclesiæ pro prima vice; pro secunda vero contrahunt Suspensionem a Pontificali munere, & a Divinis; pro tertia autem vice, & deinceps, excommunicatione majori afficiuntur; Vide *ibidem num.* 67. 52

Unde non possunt Episcopi secum ducere in clausuram ullos laicos, tamquam comites, & socios; Vide *ibid. n.* 68. & 69. 53

Nec possunt Episcopi secum ducere in Clausuram plusquam octo personas, alias incurrunt prædictas censuras; Vide *ibid. n.* 71. 54

Absolutio tamen ab istis censuris non est Papæ reservata; Vide *ibid. nu.* 72. 55

Prælati Regulares non possunt ingredi Monasteria Monialium pro visitatione locali, nisi semel tantum in anno, itaut eo anno, quo unus ex dictis Superioribus visitaverit, alius Superior a Visitatione hujusmodi se omnino abstineat; Vide *ibid. n.* 74. 56

Prælatus Regularis, si fuerit Generalis, potest secum introducere duos Socios sui Ordinis; si fuerit alius a Generali, potest introducere secum tantum unum Socium sui Ordinis; Vide *ibid. n.* 75. 57

Nec ipse Visitator, nec ejus Socii possunt sumere intra Clausuram ullam refectionem; Vide *ibid. num.* 76. 58

Si Superior Regularis supradictis contrafecerit, ipso facto pœnam Excommunicationis, & privationem omnium Officiorum, quæ obtinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia imposterum obtinenda vocisque activæ, & passivæ absqe alia declaratione incurrit. Et nihilominus nullis privilegiis, & exemptionibus tueri se potest, quominus ab Episcopo loci tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato quoties, & quando opus fuerit, corrigi, & puniri valeat, Vide *ibid. n.* 78. 59

Episcopus visitare potest Hospitalia; Vide verb. *Hospitale n.* 33. & verb. *Administratio n.* 2. 60

Et potest exigere ab Administratoribus rationes, & computa, tam in Visitatione, quam extra, etiam per suum Delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis; Vide *ibid. n.* 34. 61

Immo potest Ordinarius visitare Hospitalia, & ab eorum Administratoribus rationes, & computa exigere, non obstante, quod a Testatore, & Lege fundationis expresse excludatur; Vide *ibid. n.* 35. & verb. *Administratio n.* 3. 4. & 5. 62

Item potest exigere rationem administrationis ab Hospitalibus, quæ sunt sub immediata Regum protectione; Vide dict. verb. *Administratio n.* 12. 13. & 14. 63

Non potest tamen visitare dicta Hospitalia, quæ sunt sub immediata Regum protectione; Concil. Trid. *sess.* 22. *de reform. cap.* 8. 64

Hospitale aliquod visitare volenti, si opponatur exceptio, quod sub immediata regum protectione existat, non ad sæcularem judicem, sed ad ipsum Episcopum talis exceptionis cognitio, & definitio pertinet; Vide dict. verb. *Hospitale num.* 38. 65

Ad hoc tamen ut dicta hospitalia sint immunia a vi- 66

a visitatione Episcopi, debent esse talia a primæva sua fundatione: Nec sufficit, si Hospitalia accipiantur ex post a Rege sub sui immediata protectione; Vide d. verb. *Administratio num.* 15. 16. 17. *&* 18. & dict. verb. *Hospitale num.* 39.

67 Episcopus visitare, corrigere, & reformare potest hospitalia omnia, etiamsi privata sint laicorum, in casibus a jure concessis; scilicet ob negligentiam, vel ob dilapidationem bonorum, & ut testatoris voluntas servetur; Vide dict. verb. *Hospitale n.* 40.

68 Hospitalia privata potest Episcopus visitare, corrigere, & reformare in iis tantum, quæ ad observandam voluntatem testatorum pertinent, & exigere rationem ab administratoribus una cum illis deputatis, quibus ex consuetudine ratio reddenda est; Vide *ibid. num.* 41.

69 Hospitalia etiam unita in quibus Ecclesiæ sunt, vel assidue divina officia celebrantur, & bona eorum non sunt distincta, visitari debent ab Episcopo. Vide *ibid. num.* 42.

70 Hospitalia, quamvis debeant visitari ab Episcopo, non inde tamen prohibetur, quin & judices sæculares eadem visitari possint, si hoc ei alias legitime competit; Vide *ibid. num.* 43.

71 Hospitalia administrata a fratribus S. Joannis Dei non sunt exempta a jurisdictione Ordinarii, nisi solum quoad regularem observantiam; Vide *ibid. num.* 44.

72 Episcopus visitare potest confraternitates laicorum, etiamsi essent erectæ in Ecclesiis, seu Oratoriis fundatis, & extructis in solo, & territorio Religionis Hierosolymitanæ; Vide verb. *Confraternitates art.* 3. *num.* 5.

73 Episcopus visitare potest etiam confraternitates, quæ non a primæva sua fundatione sunt sub immediata Regum protectione, sed solum ex post sub sui immediata protectione sunt a rege accepta; Vide *ibid. a num.* 6. *ad* 8.

74 Administratores confraternitatum, sicut & aliorum piorum locorum possunt compelli ab Episcopo ad reddendam rationem administrationis, & ad portandum libros administrationis etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiæ, seu alterius stationis, & permanentiæ Episcopi; Vide *ibid. num.* 9. & verb. *Administrator num.* 20.

75 Etiamsi tales administratores rationem administrationis aliis reddere solerent; adhuc vigore dispositionis Concilii principaliter erit adhibendus Episcopus. *Sacr. Congregat. Concilii in Conversanen.* 2. *Martii* 1697. *& in Melevitana* 20. *Martii* 1700.

76 Immo redditio rationis administrationis danda est Episcopo etiam a confraternitatibus aliisque locis piis, quæ sunt sub immediata regum protectione; Vide dict. verb. *Confraternitates a n.* 1. *ad* 13.

77 Episcopus in visitatione debet celeriter, quantum res postulat, se expedire, & ad actus extraneos non se divertere, ne visitati graventur expensis; Sic pluries censuit *Sacr. Congreg. Concil.* & signanter *in una Bojanen. die* 14. *Decembris* 1654. in qua ad instantiam capituli Collegiatæ Campi Bassi propositis sequentibus dubiis.

I. An Episcopus teneatur singulis annis visitare totam Diœcesim?

II. Qualis debeat esse comitatus ejusdem Episcopi visitantis, ad effectum præstationis victualium?

III. Per quod tempus in locis visitandis sint eis præstanda victualia?

IV. An obtinentes beneficia simplicia, seu Capellanias in titulum, teneantur contribuere dictis victualibus?

V. An eisdem victualibus teneantur contribuere confraternitates laicorum?

VI. An Episcopo accedente ad conferendum Sacramentum Confirmationis, teneantur Universitates præstare victualia, seu procurationem?

Die 14. *Decembris* 1654. *respondit.*

Ad 1. *Affirmative, & si legitime impeditus fuerit, per suum Vicarium generalem, vel alium visitatorem idoneum debet visitare, ita ut saltem toto biennio visitatio absolvatur.*

Ad 2. *Episcopum debere esse contentum de moderato, ac modesto equitatu, ac famulatu.*

Ad 3. *Per Episcopum celeriter visitationem esse absolvendam, & ad actus extraneos non esse divertendum.*

Ad 4. *Obtinentes beneficia, seu capellanias in titulum teneri pro rata contribuere.*

Ad 5. *Confraternitates visitatas teneri ad eamdem contributionem pro rata.*

Ad 6. *Non esse administranda victualia, nisi concurrat consuetudo legitime præscripta. Lib.* 19. *Dec. pag.* 438.

Qualis autem, & quanta procuratio debeatur, & 78
a quibus Episcopo visitanti, seu aliis visitatoribus; Vide verb. *Procuratio per tot.* ubi multa ad rem.

Quibus adde, quod a procuratione respectu vi- 79
sitationis Apostolicæ nemo est exemptus, licet in specie contribuere teneatur is, qui est in culpa. *Sac. Congreg. Episcop. in Ariminen.* 26. *Julii* 1576. *in Spalatren.* 3. *Julii* 1601. Unde tenetur etiam Episcopus pro sua rata. *Sacra Congregat. Episcop. in Ferentina* 8. *Novemb.* 1581. Item commendatarii etiam Cardinales. *Ead. Sac. Congreg. Episcop. in Januen.* 21. *August.* 1582. Quamvis non esset expressum in brevi; *Eadem Sacra Congreg. Episcop. in Licien.* 13. *Augusti* 1627. Item etiam Regulares possidentes bona stabilia in communi; *ibidem.* Maxime ratione Parochiarum unitarum. *Eadem Sacra Congreg. Episcop. in Ariminen.* 11. *Martii* 1579. *& in Placentina* 16. *Maii ejusdem anni, & in Cremonen.* 1. *Martii* 1580. Nisi haberent privilegium in specie pro hac causa, *ibid.* Sic apud Nicol. *in Floscul. verb. Visitatio Apostolica num.* 23.

Si visitator Apostolicus sit Episcopus, debet ha- 80
bere decem scuta monetæ pro qualibet die. *Sacr. Congreg. Episcop. in Licien.* 13. *Augusti* 1627. apud eumdem *loco cit. num.* 25.

Antequam inchoetur visitatio proponuntur edi- 81
cta, in quibus Episcopus debet denunciare diem suum iis, quos visitare intendit. Non enim visitandos imparatos invadere debet, nisi justa aliqua causa aliud prudenter suadeat; Tum quia id maxime expedit, ut sic Parochus, seu rector Ecclesiæ visitandæ possit populo denunciare diem adventus Episcopi visitatoris, ad hoc ut se præparent ad illum

sum recipiendum, Joannes Andreas *in cap. cum sit Romana, de Simon.* Fuscus *de visitat. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 4. Barbosa *lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 14. *num.* 36. Ventrigl. *prax. tom.* 2. *annotat.* 24. §. 1. *n.* 28. & alii passim.

82 Non licet tamen Episcopo visitationem aggredienti proponere edicta, quibus subditi jubeantur in virtute s. obedientiæ crimina detegere, multoque minus proposita pœna excommunicationis, sed solum ad id enixe hortari. Sic resolutum fuisse a Sacra Congregatione refert ex aliis Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 75. *num.* 29. *& supra Concil. Tridentin. sess.* 6. *de reform. cap.* 4. *tom.* 10. ubi ex Aldano testatur id decisum fuisse *sub die* 21. *Apr.* 1593. & *in Summa verb. Visitatio num.* 4.

83 Tempus incipiendæ visitationis non est a jure determinatum; unde relinquitur arbitrio Episcopi, qui potest eligere tempus loco magis proportionatum. Fusc. *de Visitat. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 13. Ventriglia *loc. cit. cap.* 25. & alii.

84 An autem visitatio generalis diœcesis præcedere debeat convocationem Synodi, vel e contra? Vide verb. *Synodus num.* 15. *&* 16.

85 A qua Ecclesia sit inchoanda visitatio, remittitur arbitrio Episcopi; Licet enim visitatio ut plurimum soleat inchoari ab Ecclesia cathedrali, id tamen non est de præcepto, cum possit Episcopus inchoare ab Ecclesia quæ sibi magis placuerit, reservatis juribus, & sine præjudicio aliarum Ecclesiarum. Sic *Sacr. Congreg. Rit. in Egitanien.* 10. *Junii* 1602. *in respons. ad* 2. *dub.* ut ex aliis refert Ventriglia *loc. cit. num.* 26. Barbosa *in Summa verb. Visitatio num.* 1. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *num.* 26.

86 Pro visitatione facienda eligi solent ab Episcopo duo convisitatores satis experti, & in rebus Ecclesiasticis versati, *cap. In singulis, de statu Monachor. & Extravagant. Debent, de Offic. Ordinarii inter commun.*

87 Non est tamen necessaria talis electio, seu assumptio convisitatorum, seu adjunctorum, sed tantum voluntaria, cum possit Episcopus sine illis visitare etiam capitula cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, ut deciditur in Conc. Trident. *sess.* 6. *de reformat. cap.* 4. ibi: *Per se ipsos, vel illis, quibus sibi videbitur, adjunctis*; & sic tenet *Communis Doctorum*.

88 Unde visitare potest Episcopus sine adjunctis corpus Ecclesiæ cathedralis, sacramenta, reliquias, vestes, ornamenta, ceteraque ad cultum divinum destinata. Item capellas, capellanias, dotationes, anniversariorum institutiones, memorias defunctorum, pia opera, & res, seu bona fabricæ, vel Ecclesiæ. Sic *Sacra Congreg. Concil.* apud Barbosam *cit. alleg.* 73. *num.* 15. *& in Summa Apostolic. decis. verb. Visitare quando, & quæ Episcopus valeat, num.* 17. Armendar. *lib.* 1. *tit.* 6. *de Visitat. num.* 123. Nec potest capitulum cathedralis se eximere ab hac visitatione prætextu exemptionis, & præscriptionis immemorabilis. *Sacr. Congreg. Conc. in Hispalen. Jurisdictionis* 4. *Junii* 1689., *&* 4. *Maii* 1690. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *n.* 27.

89 Si Episcopus visitare velit ex Decreto *sess.* 6. *cap.* 4. *de reformat.* debet id personaliter agere; Secus si ex aliis Concilii decretis, cum id per suum Vicarium generalem, aut visitatorem facere possit, si modo legitime impeditus fuerit, ut permissum est *sess.* 24. *cap.* 3. *de reformat.* etiamsi de visitandis exemptis ageretur, cum *dict. cap.* 3. exemptiones tollat. Sic decisum fuisse *a Sacra Congreg. Concil.* testantur Aldan. *in compend. canonic. resolut. lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 2. Barbosa *in Summa loc. cit. num.* 18. *& supra Concil. sess.* 6. *de reformat. cap.* 4. *num.* 4. *& num.* 17. ubi cum aliis videtur tenere, quod possit Episcopus etiam per delegatum visitare capitulum cathedralis, & adducit decretum *Sacræ Congregat. Concilii in Toletana*, ubi resolutum fuit, Serenissimum Cardinalem Infantem Archiepiscopum Toletanum non teneri per propriam personam capitulum Ecclesiæ cathedralis visitare, sed id agere posse per coadministratorem.

Si Episcopus visitare velit totum capitulum, debet accedere ad locum ordinarium capituli, in quo solent capitulares congregari, & eorum actus expediri consueverunt, si id tamen commode fieri potest. Sin minus ad locum congruum, & communem. Sed non tenetur accedere ad locum capituli, quoties prosequi velit visitationem alicujus Personæ de capitulo; Et si capitulum occasione visitationis convocare ipse voluerit, non potest extra locum solitum congregare. *Sacr. Congreg. Concilii* apud Barbosa *in Summa Apostolic. decis. collectan.* 717. *num.* 9. 90

Visitatio personarum capitularium, quæ juxta canonicas sanctiones, ut *in Decreto cap.* 4. *sess.* 6. *de reformat.* dicitur facienda, intelligitur juxta dispositionem juris communis citra punitionem, & privationem. *Sacra Congreg. Concilii*, de qua Rota *decis.* 328. *part.* 2. *diversor.* apud Barbosam *in Summa verb. Visitatio num.* 9. Unde in visitatione generali Episcopus solus sine conjudicibus procedere potest contra canonicos, eisque pœnam imponere extraordinariam quæ magis morum emendationem, quam correctionem respiciat. *Sacra Congreg. in Oriolen.* 27. *Martii* 1632. *in resp. ad* 4. *dub.* apud Barbosa *loc. cit. num.* 11. 91 92

Episcopus in visitatione tenetur prædicare verbum Dei, per se, aut saltem per alios; Alias, nisi legitima causa excusetur, ipsum peccare mortaliter ex Cajetano, Genuensi, Gavanto, Abbate, & Piasecio firmat Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 1. *num.* 51. adducens ad id text. *in cap. Placuit* 10. *q.* 1. *& cap.* 1. §. *Sane, de censibus in* 6. & concludens, quod *quomodo se excusent coram Deo tot Episcopi, qui nihil prorsus curant de hoc in visitando, ipse Deus scit.* 93

Visitator, si in visitatione adinveniat Altaria de Jurepatronatus laicorum, non provisa de necessariis paramentis, & supellectilibus, aut vetustate consumpta, fere collabentia, monere debet Patronos, ut illa restaurent, & ornent, ac onera eis adjuncta adimpleant infra brevem, & competentem terminum, alias potest illa concedere alteri patrono, qui velit ea ornare, reparare, ac onera eis adjuncta adimplere. *Sacr. Congreg. Episcopor. & Regular. in Mutinen.* 16. *Januar.* 1604. Sic referunt Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Altaria n.* 6. *& lib.* 2. *juris Eccles. univers. cap.* 7. *num.* 28. Ventriglia 94

glia *prax. tom.*2. *annotat.*24. §.1. *num.*44. Matthæuc. *Official. Curiæ cap.* 55. §. 1. *num.* 7. & alii .

95 Si in visitatione adinveniantur reliquiæ antiquæ, quæ ob injuriam temporum, seu ob incuriam custodum careant suis authenticis, debet visitator permittere, ut habeantur in ea veneratione, qua hactenus fuerunt. Sic voluisse Sacram Congregat. Conc. referunt Barbosa *in Summa verb. Reliquiæ Sanctor. num.* 3. *& de offic. & potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 97. *num.* 11. *&* Ventriglia *loc. cit. num.* 38.

96 Reliquiæ autem, quæ ex donatione proveniunt laicorum, quarum claves, vel unam ipsi tetinent, & expensas pro earumdem ornatu subministrant, visitantur ab Ordinario, quamvis retineantur, & custodiantur in Ecclesiis Regularium. *Sac. Congr. Conc. in Firmana* 5.*Jun.*1700. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *form.* 2. *num.* 49.

97 Visitator non potest recusari: Orta enim dubitatione, *An Episcopus visitans possit tamquam* suspectus recusari? Sacra Congreg. Concilii censuit „ non posse, nec cum generalem visitationem aggreditur, nec cum ad specialem descendit; si „ modo sine strepitu, & figura judicii procedens „ pœnas non imponat delictorum ordinarias, sed „ eas tantum, quæ morum correctionem respi- „ ciunt, & modum corrigendi non excedat. „ Sic refert Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Conquerente, de Officio Ordinarii num.* 37. Et in terminis de visitatore regulari Concil. Trident. *sess.* 5. *de Regularibus cap.* 20. sic expresse statuit; *Teneantur quicumque prædictorum ordinum monasteriis præsunt prædictos visitatores recipere, & illorum ordinationes exequi.*

98 Quod visitator, si sibi impediatur aditus ad visitandum, non possit frangere portas Ecclesiæ, sed uti gladio spirituali censurarum, tenet expresse Monac. *tom.* 3. *tit.* 1. *form.* 39. *num.* 2. post Graffium *decis. aur. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 59. ubi sic præcise habet: *Visitator non debet frangere portas Ecclesiarum, si sibi denegetur aditus ad faciendam visitationem.* Ita Innocent. *in d. cap.* 1. *de Immunitat. Eccles. Quia bona Ecclesiarum sunt Sancta Sanctorum, & Domino consecrata &c. & sic qui violentiam facit, Sacrilegium committit dist.* 12. *qu.* 2. *can. Nulli liceat, & canon. Quicumque, sed potest uti gladio spirituali, idest Excommunicatione, vel Interdicto; facit text. in cap. Dilecto, de sentent. excommunicat. in* 6. *& ita defendere suam possessionem, hoc est visitationem.* Ita not. per Innoc. & Hostiens. *in cap. Venerabili* 24. *de censibus*, Barbosa tamen *supra Concil. sess.* 24. *de Regularibus cap.* 11. *num.* 16. *& de Officio, & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 74. *n.* 12. *& lib.* 1. *Juris Eccles. univers. cap.* 43. *n.* 139. Tamburin. *de Jur. Abbatissar. disp.* 17. *q.* 3. *n.* 4. Fuscus *de visitat. lib.* 2. *cap.* 16. *post num.* 1. Ciarlinus *controvers. lib. cap.* 65. *numer.* 12. Ventriglia *in praxi par.* 1. *adnotat.* 48. §. *Unico num.* 88. & alii volunt, quod renuentibus regularibus, vel aliis exemptis visitationem, & claudentibus ostium Ecclesiæ, vel Monasterii, liceat Episcopo vim inferre, & ostium frangere. Vide verb. *Moniales art.* 3. *num.* 96. *in responsione ad* 3. *dubium.*

99 Impedientes visitatorem a munere visitationis excommunicationem ipso Jure incurrunt, si moniti non resipiscant, textu expresso *in Clementina Attendentes* 2. *de statu Monachor. in fine*, ibi: *Si qui vero visitatores ipsos in præmissis impedire præsumpserint, seu aliquo præmissorum, nisi moniti resipiscant, ipso facto excommunicationis sententiam se noverint incursuros, privilegiis, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.*

Quamvis hæc excommunicatio sit latæ sententiæ 100
non tamen incurritur statim ac fuerit visitationi illatum impedimentum, sed requiritur, quod visitator prius moneat impedientes, ut desistant ab illato impedimento quod si moniti non desistant, statim incurrunt, ut clare habetur ex verbis dictæ Clementinæ: *Nisi moniti resipiscant &c.* Glossa *in d. Clementina Attendentes verb. Impedire*, Navarr. *in Manual. cap.* 27. *n.* 140. Bonacina *de censuris in particulari disp.* 3. *qu.* 2. *punct.* 4. *n.* 4. Tambur. *de jure Abbatissar. disp.* 14. *quæst.* 8. *num.* 3. Pellizzarius *de monialibus cap.* 10. *quæst.* 11. *num.* 81. Monacell. *tom.* 3. *tit.* 4. *annot. ad Excommunicat.* 2. *num.* 3. qui *dict. tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 39. *num.* 4. recte advertit, quod si impedientes canonice moniti nolint ab allato impedimento desistere, potest Episcopus visitator ipsos excommunicatos publice denunciare absque alia sententia, ut tradunt Glossa *in cit. Clementin. verb. Impedire, & verb. Ipso facto*, Barbos. *ibid. num.* 6. & alii.

Commendatarii quamvis possint visitare Mona- 101
steria sibi commendata in iis, quæ pertinent ad curam animarum, & administrationem Sacramentorum, ut censuit *Sacra Congregat. Episcop. in Senogallien. seu Nullius* 6. *Augusti* 1601. *& in una Cisterciensium* 17. *Septembris ejusdem anni.*

Non possunt tamen ea visitare quo ad discipli- 102
nam Regularem, ut respondit *Eadem Sac. Congr. Episcop.* 2. *Augusti* 1647. apud Nicolium *in Flosculis verb. Visitatio ordinaria sub num.* 4. & aperte habetur ex Concilio Trid. *sess.* 20. *de regularibus cap.* 20. ac expresse statutum est ab Innoc. X. Constit. 62. inc. *Pastoralis*, & ab Alexandro VII. Constitut. 6. incip. *Exponi*, ubi declaratum est, quod obtinentes Monasteria in Commendam, etiamsi fuerint S. R. E. Cardinales, nullam in Monasteriis sibi commendatis quod ad eorum Monachos Jurisdictionem exercere possint; *ibi* §. 2. „ Tenore præsentium de- „ claramus, decernimus, ac statuimus non licere „ Commendatariis Priores, Sub-Priores, aut Offi- „ ciales Claustrales instituere ac destituere, visita- „ re Monachos, eosdemque corrigere, nec facul- „ tates eisdem in Litteris Apostolicis concessas, & „ expressas, pro ut supra, ad ea, quæ Institutum „ Regulare concernunt, ac tenore prædictorum „ privilegiorum, & Sacri Concilii dispositione, „ Monastico regimini relinquuntur, trahi posse, „ ac debere. „ Et similia etiam habentur in Const. 32. ejusdem Alexandri VII. incip. *Sacrosancti* edita favore Monasteriorum Camaldulensium.

Superiores Regulares ordinarie non solent visita- 103
re Ecclesias sui Ordinis commendatas sæcularibus, nisi ibi habeant Conventum formatum. *Sacra Congreg. Episcop. & Regular. in Vintimilien.* 1. *Septemb.* 1620.

Provincialis in actu non potest esse Visitator ex- 104
tra

tra suam Provinciam. *Sacra Congregat. Episcop. & Regular.* 28. *Julii* 1645.

105 Visitator Provinciæ a Generali deputatus non potest substituere sine licentia Sacræ Congregationis. *Ead. Sacra Congregatio Episcop.* 1. *Septembr.* 1646. & 21. *Octobris* 1649. apud Nicol. *in Flosculis loc.*
106 *cit. num.* 6. ubi *num.* 7. subjungit, quod Superiores cujusque Monasterii Visitationem biduo debeant explere. *Ead. Sac. Cong. Episcop. in Januensi* 22. *Novemb.* 1604.

107 Visitator in Ordine Fratrum Minorum de Observantia deputandus est a Patre Generali totius Ordinis S.P.Francisci circa finem Triennii Provincialatus Ministri Provincialis cujusque respective Provinciæ, ut eam diligenter possit visitare, & visitata diligenter Provincia, Capitulum possit celebrare, & hoc intra tempus trium, vel quatuor, & in latissimis Provinciis, sex mensium. *Constit. Ordinis c.* 8. *statut.* 65. Compend. Sanctor. verb. *Visitator n.* 5.

108 Dicto Visitatori legitime deputato resistentes, illumque impedientes, contradicendo, opponendo, recusando, aut quovis modo rebellando, sunt ipso facto Excommunicati Excommunicatione Papæ reservata, Officio privati, & voce activa, & passiva in perpetuum destituti Gregor. XIII. Const. incip. *Quoniam nostro* Constit. Ordinis *cap.* 8. *statut.* 67. *conclus.* 6. Compend. Sanctor. *loco cit. n.* 10.

109 Dictus Visitator non habet votum in electionibus, nisi specialiter a Generali sit ipsi concessum; Constit. Ordin. *cap.* 8. *statut.* 67. *conclus* 8. Sanctor. *loco citat. n.* 11.

110 Neque in electione Capitulari habet in paritate votorum votum decisivum. Vide verb. *Electio artic.*
111 4. *num.* 45. Habet autem ipsum votum decisivum in electionibus, quæ fiunt a solo Definitorio, si a Generali sit deputatus Præses. Vide d. verb. *Electio art.* 4. *n.* 46.

112 Præfatus Visitator non potest usurpare sibi sigilla majora Provinciæ, nec mittere Clericos ad Ordines suscipiendos, neque recipere Novitios, neque destinare Prædicatores ad Quadragesimas, seu Adventus, neque deputare Confessores Monasteriis Monialium, neque distribuere spolia defunctorum Fratrum, quæ omnia ad Ministrum Provincialem pertinent. *Statut. General. Capituli septuagesimi primi pro Familia Cismontana cap.* 2. *num.* 10.

113 Nec visitare potest Monasteria Monialium, nisi ex aliqua rationabili causa fuerit ei specialiter, & expresse concessum in Patentibus Litteris Delegationis. *Statut. General. Capituli* 75. *pro Cismontana Familia circa finem vers. Commissarii Visitatores.*

114 Nec potest Statuta Provinciæ condere, vel mutare sine Capitulo, nec Fratres extra Provinciam mittere, nisi ad Generalem pro ejus negotiis. Nec in Provincialem Ministrum, aut qui alias simili Officio functi sunt, neque in Patres Ordinis notabiliter animadvertere potest, nisi ex probata causa, & de consilio, & consensu majoris partis Patrum Provinciæ aut Provincialis Captuli, neque eos deponere, aut privare, nisi Generalis prius admoneatur, excepto casu gravis delicti, quod populo scandalum generet, & quod Generalis distet per decem dies itineris, & tunc id solum poterit de consensu majoris patris Patrum Provinciæ. *Constit. Ordinis cap.* 8. *statut.* 67. *conclus.* 7. *Compilat. Statut. Sambuc. cap.* 8. §. *De Commissariis Visitatoribus circa finem*, Sanctor. *loc. c. n.* 9.

Dictus Visitator non potest eligi in Ministrum 115
Provincialem Provinciæ, quam visitat, sive ipsemet præsideat, sive non: Alias electio est nulla, & Electores privationem vocis activæ, & passivæ incurrunt. *Statut. General. Capituli* 79. *Statuta pro utraque Familia n.* 11.

Visitatione incæpta durat ejus Auctoritas, & Offi- 116
cium mortuo licet vel amoto Generali Delegante. *Statut. General. Capituli* 72. *pro tota Familia nu.* 11. Sanctor. *loco citat. numer.* 14. *arg. cap. Si cui* 36. *de Præbend. in* 6. *cap. Si super gratia* 9. *de Officio Delegati in* 6.

Celebrato Provinciali Capitulo, debet Visitator de 117
Provincia sibi credita egredi intra terminum 10. dierum, alioquin ejus spirat auctoritas, nisi aliter sit per specialem, & expressam facultatem concessum. *Constit. Ordinis cap.* 8. *Statut.* 66. *conclus.* 7. *Compilat. Statut. Sambuc. loc. cit. circa fin.* Sanctor. *loc. cit. num.* 9.

Si contigerit mors Visitatoris, capta Officii pos- 118
sessione, provinciali competit regimen provinciæ usque ad novi Visitatoris deputationem in iis tantum, quæ dilationem non patiuntur; Unde visitare, processus formare de præteritis delictis, causas terminare, & similia facere non potest; *Statut. General. Capituli* 75. *pro ultramontana Familia n.* 33.

Quæ autem dictus Visitator in obeundo Visita- 119
tionis munere præstare, & inquirere debeat? Vide *Compilat. Statut. Sambuc. cap.* 8. §. *ultim. per tot.* ubi abunde de omnibus.

Quo ad ea, quæ concernunt Visitatores aliorum 120
Regularium Ordinum, quæque præstare, & inquirere debeant? Attendendæ sunt propriæ cujusque Religionis peculiares constitutiones.

Quæ vero advertenda sint ab Episcopis ac Visita- 121
toribus in Generali Visitatione, adducuntur hic pro ut traduntur a Monacell. *tom.* 1. *in Appendice in fine*, & *tom.* 4. *supplement. ad* 1. *tom. post n.* 267.

ADVERTENDA IN VISITATIONE.

Cancellarius.

An scripturæ tam Actorum Civilium, quam Criminalium integre, & distincte in locis, ac Armariis aptis fideliter retineantur?

An retineatur liber bene compactus, in quo registrentur nomina, & cognomina illorum, qui professionem Fidei ad formam Constitutionis Pii IV. 89. emiserunt, & an in dicto actu adhibeantur testes cum expressione diei, & anni, prout adhibendi sunt?

An retineatur liber pariter bene compactus, in quo adnotentur, & registrentur supplices libelli, Decreta, & Rescripta gratiosa, Provisiones, & Permissiones Episcopales, in quibus non conficiuntur Processus?

An retineatur liber bene compactus, & Cartulatus in quo adnotentur ea omnia, quæ pertinent ad Moniales.

An retineatur liber, in quo adnotentur Ordinatio-

tiones, generales, & particulares, aliæve Episcopi Pontificales functiones?

An Acta Ordinandorum distincte, ac ordinate serventur, & custodiantur?

An adsit Inventarium omnium Scripturarum, & Processuum?

An supradicti libri retinendi habeant in frontispitio, seu titulo subscriptionem, & approbationem Episcopi, vel Vicarii Generalis, & Cancellarii illius temporis, quo fuerunt compacti, & a principio inscripti; prout illam continere deberent, ut illis major fides præstari possit?

Capitulum, & Canonici.

An Officium Divinum, Missæ, & Horæ Canonicæ in Ecclesia, & Choro statutis horis recitentur, & ceteræ functiones expleantur?

An cum veste talari, & habitu Canonicali, devote, modeste, & attente, & cum silentio?

An Punctatores fideliter officium exerceant, & juramentum præstiterint?

An Capitulum determinata die convocetur, & a quo?

An resolutiones Capitulares fiant per vota secreta, & in libro fideliter registrentur per Capituli Secretarium?

An Officiales Capituli singulis annis per vota secreta eligantur, & in fine anni suæ administrationis rationem reddant, & de ratione reddita in libris Capituli legitime appareat?

An adsit Archivium Scripturarum, in quo Inventarium bonorum omnium Capituli custodiatur una cum ceteris scripturis ad usum pertinentibus?

An adsint Statuta Ecclesiæ, seu Constitutiones Capituli, & an sint ab Ordinariis, vel a Sede Apostolica approbatæ?

An adsint distributiones quotidianæ?

An adsint Præbendæ Theologalis, & Pœnitentialis?

An Dignitates, & Canonici sint ordine distincti?

An adsint Mansionarii, & Beneficiati, vel Capellani servitio Chori addicti?

An in Choro adsint Psalteria, Antiphonaria, & ceteri libri necessarii?

An absit tabella horaria?

An celebretur quotidie Missa Conventualis pro Benefactoribus?

An Canonici inserviant per se ipsos, vel per substitutum?

An Canonici sint promoti ad Ordines Sacros eorum Præbendis annexos.

Parochus.

An retineat quinque libros Parochiales bene compactos, videlicet Status Animarum, Baptizatorum, Matrimoniorum, Confirmatorum, Defunctorum?

An habeat Archivium, in quo Scripturas ad Ecclesiam spectantes custodiat sub clavi?

An continuo resideat in Parochia, vel potius frequenter ab ea discedat absque licentia?

An diebus Dominicis pueros, & puellas doceat Doctrinam Christianam, & habeat sermonem ad Populum, Festa, & Jejunia denunciet?

An diebus Dominicis, & Festis de præcepto Sacrificium pro populo applicet?

An Testamenta Parochianorum confecerit, & ubi, & quomodo illa retineat, & an ad Cancellariam Episcopalem, ut in publicam scripturam releventur, transmiserit?

An retineat Coadjutorem?

An admittat exteros, & vagos Sacerdotes ad Sacrum faciendum absque licentia Curiæ Episcopalis.

An publicet Indulgentias absque approbatione Episcopi, vel Vicarii Generalis?

An incidat Arbores frugiferas, & infrugiferas in bonis Ecclesiæ, aut alia bona ejusdem distrahat absque beneplacito Apostolico, vel Episcopi?

An Sacramenta ministret superpelliceo, stola, & veste talari indutus, & Festis diebus etiam non vocatus, Confessionali de mane insideat?

An domi cohabitet cum Mulieribus, & quæ sint.

An habeat Sacram Bibliam, aliosque libros pertinentes ad suum Officium?

An Sacramenta, & Sacramentalia sub seris, & clavibus custodiat?

An visitet Infirmos etiam non vocatus, eisque debito tempore Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ Unctionis ministret?

An in sua Ecclesia, de mane, in meridie, & de sero detur cum Campana signum Salutationis Angelicæ, & prima hora noctis detur signum precum *De profundis*?

Vicarius Foraneus.

An in morte Parochorum Inventarium rerum Ecclesiæ conficiat, & scripturas omnes, & libros Parochiales ab heredibus Defuncti recuperare invigilet, testibus adhibitis.

An dispositiones, & Legata relicta locorum Piorum Vicario Generali communicet, ut executioni mandentur?

An Clericos, & Sacerdotes scandalosos, vel indevote Missam celebrantes Episcopo denunciet.

An Parochos, & alios Curam exercentes desides, & eorum munia negligentes ad Episcopum deferat, ut corrigantur?

An peccata publica, & scandala, quæ emergunt, pariter Episcopo denunciet?

An exigat pœnas contra facientes opera servilia sine licentia diebus Festis?

An concedat licentias alloquendi Moniales sine scriptis, & tempore Divinorum Officiorum?

An concedat licentias Parochis, & Curatis se absentandi a residentia?

An interponat Decreta in Contractibus Minorum, & Mulierum?

Clericus.

An habeat penes se Testamentum vetus, & novum latinum vulgatæ editionis, Concilium Tridentinum, Cathechismum, Rituale, & Summam aliquam Theologiæ Moralis, & librum aliquem Spiritualem?

An semper incedat cum veste Clericali, rasura, & tonsura decenti, Missam audiat quotidie, Ecclesiæ, cui est adscriptus, saltem diebus Festis inserviat, Doctrinam Christianam doceat, & Communionem frequentet, & Scholam. *Conc. Trident. sess. 23. cap.* 11. 13. *&* 14. *de Reformat.*

An aleis, aliisque ludis incumbat, aut venationi, spectaculis, & choreis intersit, & in profanis Comædiis fiat Actor, & an cum mulieribus cohabitet, & quæ sint?

An implicet se negotiis Sæcularibus, Mercaturam exercendo, Prædia, aut vectigalia Laicorum conducendo, aut Laicis pro Factore, seu Magistro Domus inserviendo?

An habeat Superpelliceum, & Biretum mundum?

Presbyter.

An, & quos libros retineat, & studeat?

An, & quibus ludis det operam, aut venationibus?

An quotidie Sacrum faciat?

An celebret recitato Matutino cum Laudibus, cum Paramentis integris, & mundis?

An ante celebrationem Missæ Tabacum sumat, & quoties in hebdomada confiteatur peccata, & ante Missam præparationem faciat?

An in Civitate, & locis populosis celebret cum veste talari?

An quotidie recitet Divinum Officium statutis horis, & in quo loco?

An habeat superpelliceum, & biretum decens proprium?

An interveniat Processionibus, & aliis functionibus Ecclesiasticis publicis locis, in quibus permanet?

An semper incedat cum veste talari inCivitate, & locis parvis decenti cum Corona, & tonsura capillorum?

An intersit, aut ducat choreas, in comædiis fiat Actor, & in comessationibus, & conviviis tempus insumat?

An cohabitet cum Mulieribus, & quæ sint?

An implicet se negotiis sæcularibus, Mercaturam exercendo, aut vectigalia Laicorum conducendo, aut negotia tanquam Factor, & Minister eorumdem Laicorum agendo vel Procuram exercendo?

Si Visitator in hac speciali Clericorum Visitatione adverteret illos veritatem non dicere, posset ab eis exigere juramentum postea quam eos audivit, ut dicit Graff. *decis. aur. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 17. *n.* 6. *&* 63.

Regulares.

An adsint in numero sufficienti, & habeant qualitates præscriptas a constitutionibus Apostolicis?

An servent, & servari faciant ab eorum famulis dies Festos, nec non Censuras, & Interdicta ab Episcopali Curia emanata?

An admittant in eorum Ecclesiis Presbyteros Seculares exteros ad celebrandas Missas absque Episcopi, aut ejus Vicarii licentia; *S. Congr. Concilii in Neapolitana* 17. *Augusti* 1617.

An publice exponant Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sine licentia Ordinarii?

An habeant Conservatorem legitime electum ad formam Const. Gregorii XV.

An eleemosynas quærant, licet non indigeant?

An incedant per loca sine socio & vadant de nocte?

An se ingerant in administratione bonorum spectantium ad SocietatesLaicorum in eorumdemEcclesiis erectas?

An Sacramenta infirmis ministrent, inscio, aut Parocho invito?

An celebrent Missas horis inconsuetis, vel sermones habeant in Ecclesiis sine licentia Episcopi, vel miracula prædicent non authentica?

An accedant ad monasteria monialium absque licentia præter formam præscriptam a Decretis Apostolicis?

Moniales.

An muri clausuræ habeant prospectum activum vel passivum in domos, vel e domo sæcularium?

An mansiones confessarii monialium exemptarum sint penitus disjunctæ a monasterio?

An moniales scribant Epistolas extra clausuram absque licentia Abbatissæ?

An moniales utantur fenestrella ubi audiuntur confessiones ad colloquendum cum exteris?

An adsit in monasterio capsa communis, in qua deponantur omnes pecuniæ provenientes a monialibus particularibus?

An admittantur exteri ad colloquendum cum monialibus absque licentia in scriptis Episcopi, vel Vicarii generalis?

An introducantur in clausuram catuli, pueri, vel puellæ cujuscumque ætatis?

An recipiantur electæ, & deputatæ Auscultatrices, Rotariæ, & Ostiariæ?

An retineantur ab Abbatissa libri bene compacti, & cartulati, in quorum primo describantur dietim data, & accepta, introitus, exitus, quo possit legaliter in fine officii rationem reddere Episcopo suæ administrationis; in altero per modum inventarii descripta sint bona stabilia, census, & credita monasterii cum indicatione rogituum instrumentorum; in tertio registrentur resolutiones capituli monialium, acceptationes puellarum ad habitum, & professiones cum expressione diei, mensis, & anni: quos libros, si inveniat visitator non retineri, omnino provideat?

An in monasterio adsit locus separatus pro educandis, & novitiis?

An

An omnes moniales sumant cibum in refectorio tempore mensæ ex cucina, & ærario communi paratum?

An moniales parent cibos exteris, vel dona eisdem mittant, aut recipiant absque licentia, & scientia Abbatissæ, & monasterii?

An admittantur regulares ad celebrandum sacrificium in Ecclesia absque licentia Episcopi, seu Vicarii generalis?

An omnes moniales saltem semel in mense confiteantur, & sumant Eucharistiam?

An omnes intersint choro ad recitandum hora debita divinum officium, & orationibus, & aliis pietatis exercitiis communibus?

An omnes quotidie audiant Sanctum Sacrificium Missæ?

Quos libros retineant, & legant, & an tempore Missæ fiat lectio alicujus libri spiritualis, & servetur silentium?

Visitet dormitorium, seu cellas, & observet, an unaquæque monialis habeat lectum separatum?

An habitus monialium sit uniformis, & ad præscriptum regulæ: *Sacr. Congreg. Episcopor. in Cæsenaten. 26. Septembris 1692.*

Inquirat caute, & prudenter de vita, moribus, & directione confessarii.

Eremita.

An in Ecclesiis civitatis, suburbiorum, vel diœcesis permaneat aliquis Eremita absque approbatione Episcopi?

An incedat in habitu a constitutionibus Apostolicis præscripto?

Hospitalia, & Moniales.

An adsint erectiones, statuta, & an legitimæ, an honesta, & licita?

An infirmis subministrentur corporalia, & spiritualia?

Revideantur computa, & administrationes?

Confraternitates Laicorum.

An sint legitime erectæ auctoritate Apostolica, vel ordinaria, & habeant statuta approbata?

An bona, & eleemosynæ fideliter administrentur, & officiales a plena confratrum Congregatione singulo anno eligantur per vota secreta, computa revideantur, & solidentur?

An habeant inventarium omnium, & singulorum bonorum, capellanum, & depositarium ab Episcopo approbatos?

An retineant libros distinctos, in quorum primo resolutiones societatis legitime congregatæ registrentur; in secundo nomina, & cognomina confratrum; in tertio revisiones computorum, & sententiæ absolutoriæ, seu condemnatoriæ administratorum, & aliorum officialium societatis, nec non decreta visitationum?

An habeant Archivium scripturarum?

An sint aggregatæ Archiconfraternitatibus urbis, vel habeant alia indulta, & privilegia?

An confratres debitores societatis, bona, & introitus ejusdem administrent?

An bona stabilia societatis locentur absque prævio edicto, & ultra triennium?

An intersint processionibus publicis?

Seminarium.

An adsint deputati electi ad formam Concilii?

An adsint magistri, & quot, & rector?

An alumni sint omnes civitatis, vel diœcesis, & omnes sint clerici, & pauperes?

An omnes alumni habeant requisita Concilii.

An admissi præstiterint fidejussionem in actis curiæ impensas victus reddituri quatenus ad statum laicalem redierint.

An redditus fideliter administrentur.

An adsint regulæ ab alumnis servandæ.

An alumni interveniant Ecclesiæ cathedrali diebus festis ad formam Concilii.

An incedant per urbem soli sine veste.

Ecclesia.

An ædificentur Ecclesiæ, capellæ, oratoria publica absque licentia Episcopi, & dote, & quæ jam ædificatæ fuere, sint collapsæ, & indigeant reparatione; *can. Nemo Ecclesiam, can. Nullus Presbyter dist. 1. de consecrat.*

An Altaria habeant in medio saltem lapidem sacrum debitæ latitudinis coopertum tela cerata, gradum ligneum, vel lapideum cum duobus candelabris, & Cruce cum imagine Crucifixi; *can. Si motum dist. 1. de consecrat.*

An dicta Altaria habeant Icones integras decenter depictas cum imaginibus sacris ab Episcopo benedictis.

An sint mensæ eorumdem Altarium tectæ cum tribus mapis albis, & mundis, quarum superior ab utroque latere usque ad suppedaneum descendat.

An habeant suppedanea lignea cum repagulo, pulvinaribus, vel legili, & tabellas Sacri convivii, Lavabo, & In principio.

An Altaria sint proportionatæ altitudinis, latitudinis, & longitudinis, muro undique pleno, & incrustato, ac signo crucis in facie munita cum pallio.

An muri, tectum, pavimentum, valvæ, campanæ, & campanile indigeant reparatione.

An in Sacrario adsint supellectilia omnium colorum integra, & munda; an Armaria, in quibus custodiantur; an Calices & Patenæ deauratæ, an corporalia, pallæ, purificatoria, manutergia, bursæ, bireta, vela, missalia, omniaque decentia, & expolita; *can. in Sancta, & can. Vestimenta de consecrat. dist. 1.*

An adsint sedilia, vel scamna, quæ Sacerdotes celebrantes, aut functiones Ecclesiasticas perturbent, & impediant.

An aqua lustralis sit in vase expolito, & renovetur singulo octavo die.

An adsit inventarium bonorum, & sacrarum supellectilium.

An pro sacrificio Missæ pelviculæ mundæ, am-

pullæ, campanulæ, manutergia, hostiæ albæ, & instrumenta pro illis, nec non particulis retundendis?

An sit libera, vel patronata?

An habeat portam habentem aditum immediatum in domum laicorum, quæ debet claudi, si inveniatur habere?

An campana, seu campanæ sint ab Episcopo benedictæ?

Funus.

An in funeribus adsint abusus, puta quod cadavera associentur sine cruce, sine lumine, & sine parocho, vel cum ululatu consanguineorum. Mulieres evellant sibi crines, aut aliquid agant gentilium more?

An cadavera defunctorum processionaliter ad Ecclesiam ferantur ante ortum, vel post occasum solis absque licentia?

An tradantur sepulturæ ante lapsum temporis viginti ad minus horarum, postquam quem animam a corpore exhalasse pro certo habeatur, eos vero, qui repentina morte, ante lapsum 24. horarum?

An Parochus, aliive sepulturam denegent, aut differant prætextu non solutæ eleemosynæ, & an pauperes gratis sepeliantur? *Ecclesiast. c. 7. Ritual. Rom. de Exeq.*

An in Ecclesia Parochiali adsit sepulcrum separatum pro parvulis decedentibus cum baptismo ante septennium, pro ut construi debet?

An in Ecclesia cathedrali adsit sepulcrum separatum pro canonicis, & aliud pro clericis?

An cadavera infantium decedentium sine baptismo sepeliantur prope Ecclesiam in loco non sacro ad id constituto?

An cœmeteria, quæ religiosa loca sunt, undique muro sint circumdata, & in medio signum crucis elevetur?

An sepulturæ constructæ, & effossæ reperiantur subtus Altaria, vel prope, & illarum ora suppedanea pertingant: hæ etenim obstruendæ omnino sunt, alias Altaria interdicantur?

An in Ecclesiis monialium sine licentia Sacræ Congregationis tumulentur cadavera laicorum, sive marium, sive mulierum? Si hoc enim fieret, interdicatur, dummodo non sint patroni Ecclesiæ, qui in fundatione hoc jus sibi, & heredibus reservassent, vel cum licentia Sacræ Congregationis, & monialium sepulcrum ab antiquo tempore haberent constructum?

An parochus præter quartam pro cadaveribus extra parochiam tumulandis aliquid aliud exigat ab heredibus defuncti? Id enim vetitum est, non obstante contraria consuetudine. *Sac. Congregat. Episc. in Civitatis Vetulæ 2. Junii 1690. & Sac. Cong. Conc. in Mantuana Januarii, & 3. Aprilis 1694.*

Hortentur Sacerdotes, ut sibi ipsis decedentibus suffragiorum vicem retribuant.

Reliquiæ.

An decenter custodiantur in Thecis saltem ex ligno deaurato, & cristallo, seu vitro integro contectis, cum suis inscriptionibus?

An retineantur in Armario ornato loco fixo sub sera, & clavi cum Epigraphe: *Reliquiæ Sanctorum.*

An adsit catalogus omnium reliquiarium, & an sint authenticæ, vel ignotæ, aut dubiæ fidei?

An asportentur ad infirmos: Si enim hoc fieret, prohibeatur?

An in illarum publica expositione accendantur lumina, & si subtus Altaria sint deposita corpora integra Sanctorum, an retineatur lampas accensa?

Indulgentiæ.

An publicentur absque licentia, & approbatione Episcopi?

An adsint brevia, & concessiones authenticæ.

An fiant mercimonia, & quæstus prætextu, & occasione indulgentiarum.

Imagines Sacræ.

An imagines Sanctorum exponantur in Ecclesiis adorandæ priusquam ab Episcopo fuerint benedictæ, & approbatæ?

An imagines sacræ sint depictæ in locis sordidis aut locis irreverentiæ obnoxiis, an deformatæ, & deturpatæ? Inde enim tollendæ sunt, vel restaurandæ, & si fieri nequit, dealbandæ, *leg. Unica, cod. Nemin. lic. sign. Salvator. &c. Sac. Congreg. Episc. in Veneta 22. Maii 1696.*

Signum Crucis si in pavimento sculptum inveniatur, inde tollatur, ne pedibus conculcetur, *l. 1. C. Nemin. lic. sign. Salvator. &c.*

An imagines Jesu Christi, beatæ Mariæ Virginis, Apostolorum, ac Evangelistarum reperiantur depictæ, cum habitu, vel forma ab Ecclesia non usitata, vel cum habitu regularium. Si enim taliter depictæ inveniatur etiam in Ecclesiis exemptis, debent deleri, & reformari. *Urban. VIII. in Appendic. 2. Constitut. 51.*

Baptismus.

An fons sit lapideus, vel ex alia materia solida cum cooperculo ex metallo sine rimulis propeque adsit Sacrarium?

An fonti affixum sit tabernaculum, seu ut appellant ciborium saltem ligneum decore fabrefactum, in quo sit contignatio, ubi vascula argentea, seu stannea oleorum chrismatis, & catechumenorum reponantur cum suis inscriptionibus.

An ibi retineatur coclear argenteum, seu saltem stanneum ad fundendam aquam in caput baptizandi: vas cum sale benedicto, & linteamina munda?

An ciborium decenti conopeo vestiatur, ne sordes superne decidant, & illud commaculent, & firmissima sera claudatur?

An

An obstetrices sint examinatæ, & approbatæ.

An admittantur Patrini minores 14. annis, & Matrinæ minores 12., & an Regulares, vel Clerici in Sacris constituti sine licentia. *Act. Eccl. Mediol. part. 1. Synod. Diœces. 3. Decr. 17.*

An baptismus infantium protrahatur, & differatur ultra tres dies, & nomina Ethnicorum imponantur. *Clement. Unic. de Baptism.*

An baptizati eodem die a Parocho, vel alio, qui de ejus licentia, aut Episcopi Sacramentum ministravit, describantur in libro baptizatorum?

An hoc Sacramentum extra casum necessitatis conferatur domi?

Confirmatio.

An in officio patrini admittantur non confirmati, vel ignorantes rudimenta fidei, an regulares, an in ordinibus sacris constituti?

An admittantur ad recipiendum hoc sacramentum minores septennio, qui non fuerunt instructi, ac adulti non confessi?

An qui fuerunt Patrini in baptismo, admittantur, & fiant patrini ejusdem pueri in Sacramento confirmationis?

An pueri, vel puellæ ducantur ad recipiendum hoc Sacramentum extra Diœcesim?

Eucharistia.

An retineatur in Tabernaculo affabre facto, & extra majori ex parte deaurato, & interius undequaque serico panno decentis coloris vestito; in Pyxide argentea orbiculata, & auro intus illita cum suo cooperculo, & conopeo super corporali mundo.

An ostiolum Tabernaculi sit firmissima sera, & clavi argentea, aut deaurata clausum, quam Parochus apud se diligenti custodia retineat?

An Tabernaculum sit tectum decenti conopeo, & de illis provisum omnium colorum?

An particulæ consecratæ hyeme saltem singulis quindecim, æstate octo diebus renoventur?

An ante Altare Tabernaculi diu, noctuque colluceat saltem una expolita lampas?

An in Tabernaculo præter Pyxidem, aliquid aliud quantumvis sacrum asservetur, quod si fiat, removeatur, *cap. Reliqui, de custod. Euch.*

An delatio Eucharistiæ ad infirmos fiat cum debita associatione luminum cum baldachino, seu umbella in locis parvis, Pluviali in civitate, & oppidis nota dignis?

An mulieres accedant modeste ad sumendam sacram Eucharistiam, vel potius irreverenter, mammis, & brachiis denudatis?

An non communicantes in Paschate moniti fuerint, & illorum nomina transmissa ad curiam Episcopalem?

An & quoties in anno fiant processiones cum delatione Eucharistiæ, & expositione publica?

Pœnitentia.

An hoc Sacramentum ministretur in Ecclesia in Sede Confessionali cum superpelliceo, & stola?

An Sedes Confessionales habeant Crates saltem ligneas, seu potius laminas ferreas, spissis foraminibus terebratas, ac bene undequaque hærentes, cum asserculo versatili, cujus objectu facies Sacerdotis populo occultetur, nec non piam aliquam imaginem ex parte pœnitentis, & an sint in loco visibili?

An Confessarii audiant confessiones extra sedem confessionalem, præsertim mulierum, & puerorum e conspectu nulla intesposita crate. Nam si talis abusus inveniretur, pœna suspensionis ab audiendis confessionibus esset puniendus?

An in sede confessionali sit affixa tabella casuum reservatorum, & summariorum bullæ in Cœna Domini?

An admittantur confessarii tam sæculares, quam regulares exteri, & de aliena diœcesi ad audiendas confessiones sine Episcopi licentia?

Oleum Infirmorum.

An retineatur in Ecclesia in fenestrella a cornu Evangelii, Altaris majoris, intus panno serico obducta in Vasculo argenteo, seu saltem stanneo, atque id in ampliori capsula lignea undequaque gossipio circumposito cum sera, & clavi, inscripto supra ostiolum: *Oleum Infirmorum?*

An Parochus illud deferens ad infirmos sit indutus superpelliceo, & stola, an in serica bursa violacei coloris inclusum, & cordulis item sericis collo appensa reverenter ferat?

An conferatur pueris usum rationis, & malitiam peccandi non habentibus, furiosis lucido intervallo carentibus, & impœnitenter decedentibus, *cap. Erga eum 26. quæst. 7.*

Matrimonium.

An Parochi matrimonia denuncient, antequam semotis arbitris consensum mutuum contrahere volentium receperint?

An Parochi antequam matrimonia denuncient, recognoscant, an contrahere volentes sint legitimæ ætatis, confirmati, in mysteriis fidei edocti, an consanguinei?

An sponsi antequam matrimonium contrahant, invicem conversentur absque interventu parentum, & consanguineorum?

An parochus saltem bis in anno in missis Parochialibus populo impedimenta matrimonii denunciet?

An Parochi exteros, vel eos, qui a diœcesi diu fuerunt absentes absque licentia Episcopi in matrimonio conjungant?

An parochi dispensent unam, vel alteram ex denunciationibus faciendis, auctoritate propria absque permissione Episcopi, vel Vicarii generalis.

An denunciationes fiant semper diebus festis de præcepto interpolatis?

An Parochus, vel alter, qui de ejus licentia, vel Episcopi, contrahentes matrimonio conjunxit, matrimonium describat in libro eadem die, vel differat descriptionem?

An matrimonia contrahantur semper in Ecclesia, vel aliquando domi sine licentia Episcopi, vel Vicarii generalis?

An temporibus ab Ecclesia prohibitis absque Episcopi licentia?

Missæ Sacrificium.

An ad Sacrum faciendum admittantur exteri absque Litteris Dimissoriis, seu Commendatitiis recognitis, & approbatis ab Episcopo, vel ejus Delegato?

An adsint in loco Sacerdotes, qui indevote, propere, & irreverenter Sacrificium celebrent?

An Sacrista, seu Rector Ecclesiæ permittat, & admittat ad celebrandum Presbyteros, qui Coronam, & Vestem Clericalem decentem, & ab edictis, seu Constitutionibus Synodalibus præscriptam non deferunt?

An in Missis votivis fiant quæstus, & an Sacerdos novellus admittat Laicos ad Altare ad osculum manus: Nam si iste abusus inveniatur, tolli debet, cum pacis Instrumentum, seu Crucem ad osculum exhibere debeat, & non manus, & oblationes, si quæ offerri contingat, hoc fiat in medio Altaris, Sacerdote populo obverso. *Sac. Congr. Concil.* apud Zerol. *in praxi verb. Missa*?

An in celebratione Missarum Sacerdotes utantur Calicibus, & Patenis disauratis, Planetis attritis, & corrosis, Albis, & Amictis immundis, Cingulis fractis, Corporalibus commaculatis, ac Missalibus laceratis, vino acido, vel mucido, & an parati sint urceoli mundi cum pelvicula saltem testacea?

An Tabella onerum missarum in qualibet Ecclesia in Sacristia appensa in loco patenti retineatur?

An in eadem Sacristia retineantur Libri, non folia, quæ vento rapiuntur, in quibus eadem die, qua celebratæ fuerunt, per eosmet Sacerdotes adnotentur Missæ celebratæ; Et an servetur silentium, vel potius indecentia committatur?

Mandet, quod Sacerdotes exteri, ut vagi, qui cogniti non sunt, quoties cum licentia Episcopi, vel Vicarii admissi fuerint ad Sacrum faciendum, in Libro scribant se tali die celebrasse, ad hoc, ut si forte falsos, & fictos Sacerdotes esse compertum fuerit, constare possit de corpore delicti per propriam confessionem?

Qui sint ministri, & quæ Personæ admittantur ad inserviendum Missis.

An celebrentur Missæ de mane ante auroram, vel post meridiem?

Legata Pia.

An in loco visitato præter onera, & Legata Missarum adsint alia Legata pia adimplenda?

An de illis habeatur, & retineatur nota in Cancellaria Episcopali, ac in libris Ecclesiæ, seu alterius Loci Pii visitati?

An adimpleantur?

Doctrina Christiana.

An in Cathedrali, aliisve Ecclesiis Parochialibus reperiantur erectæ sodalitates Doctrinæ Christianæ?

An adsint peccatores publici, puta Concubinarii, Sortilegi, Usurarii, Blasphemi, Lamiæ, Conjuges separati absque judicio Ecclesiæ, retinentes, & legentes Libros prohibitos absque licentia, evulgantes erroneas, & falsas propositiones, ac damnatas ab Ecclesia doctrinas?

Confessarii tam sæculares, quam Regulares absolventes a reservatis absque Episcopi expressa facultate, Hæretici, aut de hæresi suspecti?

An in Ecclesiis Parochialibus, & aliis, in quibus Sodalitates sunt erectæ, edoceantur pueri, & puellæ in his, quæ pertinent ad Mysteria fidei, & bonos mores?

Hæc inquam regulariter, & substantialiter advertenda erunt in Visitatione, quæ omitti non debent. Ceterum juxta locorum, & Ecclesiarum qualitatem, & exigentiam arbitrio prudentis Visitatoris, etiam alia plura erunt consideranda, & providenda; quæ videri ad saturitatem possunt apud Fusch. Restam, Pac. Jord. Crispinum, & alios, qui de Visitatione absolutos tractatus ediderunt?

Omnia vero, quæ Visitator ordinaverit, decreverit, & adnotanda esse censuerit, per secretarium, sive Notarium Visitationis fideliter, & integre in Libro referenda erunt; Quia Libri hujusmodi plene probant, ut dixit Rota coram Dunoz. Jun. *decis.* 61. *numer.* 8. Panimol. *decis.* 10. *num.* 12. & alii adducti per Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.* 1. *tom.* 1. *cap.* 1. *num.* 6.

122 Adduntur variæ novissimæ Resolutiones Sacræ Congregationis Concilii ad visitationem pertinentes. Et signanter *in Bononiens. Juris visitandi* 2. *Octobris* 1721. in qua decisum fuit, quod potest Archiepiscopus Bononiensis jure delegato visitare Ecclesias unitas, & annexas Collegio Montalto?

In S. Marci Plurium 16. *Januar.* 1723. *in cit. dub.* ubi resolutum fuit, quod Episcopus potest per seipsum visitare Diœcesim quotannis, & etiam pluries infra annum, sed absque procuratione?

In Licien. Visitationis, & Censurarum 29. *Januar.* 1724. *&* 23. *Junii* 1725. ubi quod Episcopus jure delegato visitare potest Ecclesiam ruralem, seu campestrem S. Mariæ Galliani pertinentem ad Monachos Olivetanos?

In Placentina 17. *Augusti* 1726. ubi quod Episcopus jure delegato visitare potest Ecclesiam campestrem S. Mariæ de Albiano Pontis Nurii spectantem ad Carmelitas calceatos. Et jam Alexander VII. Constit. 4. incip. *Posito Decreto*, approbaverat declarationes Sacræ Congregationis Episcop., & Regular. quod nempe Visitationi, & Jurisdictioni Ordinarii subsint Ecclesiæ Conventuum, & Capellæ Granciarum, sive in eis degant Conversi pro agrorum cultura, sive non.

In Montis Regalis 15. *Martii* 1727. ubi quod Episcopus visitare potest Capellam ruralem sub titulo B.M.V.

B. M. V. ad Nives in sua Dioecesi in finibus loci Morosii, spectantem ad Monachos Charthusianos.

In Macerat. 10. *Maii* 1727. ubi quod Episcopus potest jure ordinario visitare Confraternitatem sub invocatione S. Mariæ Misericordiæ in Castro Urbisagliæ, quamvis Ecclesia sita sit in solo Basilicæ Lateranensis.

In Spoletana Juris visitandi 30. *Septembr.* 1730. ubi quod Episcopus visitare potest Capellam Confraternitatis Sanctissimæ Conceptionis in Ecclesia PP. Minorum Conventualium Terræ Montis Leonis, ad formam Decreti in Nucerina Paganorum 25. Julii 1629.

In Ravennaten. Visitationis 7. *April.* 1731. ubi propositis tribus sequentibus dubiis:

I. *An Capella, & Altare S. Antonii sita in Ecclesia PP. Minorum de Observantia Ravennæ subsit Visitationi Reverendissimi Archiepiscopi.*

II. *An ornamenta, & supellectilia ejusdem Altaris, & Capellæ spectantia ad eosdem Patres possint ab eo visitari.*

III. *An ea spectantia ad Societatem S. Antonii quæ in actu Visitationis servantur in arca, aut in alio loco, visitare debeant in locis, in quibus asservantur; seu potius asportanda sint intra Capellam præfatam, ibique visitari.*

Sacra Congregatio Conc. die, & anno quo supra Respondit. *Ad I. Affirmative ad formam Nucerinæ. Ad II. Negative. Ad III. Posse visitari ubicumque serventur.*

In Murana Visitationis 21. *Junii* 1732. ubi ad 2. dub. *An Episcopus visitare possit Altaria Sanctissimi Rosarii, & Sancti Francisci existentia in Ecclesia PP. Minorum Conventualium oppidi S. Felicis, in casu &c. Sacra Congregatio Concil.* Respondit. *Ad II. Affirmative. ad formam resolutionis in Nucerina Paganorum, & amplius.*

Quam *Decreti in Nucerina Paganor.* formam, quia fere semper secuta est Sacra Congregatio, & signanter *in Urbanien. Visitationis Capellæ* 23. *Septembris* 1690. *ut in lib.* 40. *Decretor. pag.* 657. *in Firmana jurisdictionis* 4. *Augusti* 1714. *ad* 1. *dub. ut in lib.* 14. *Decretor. pag.* 276. *& pag.* 303. *in Spoletana juris visitandi* 30. *Septembis* 1730. *ut in libr.* 80. *Decret. pag.* 290., *& in Ravennaten. Visitationis* 7. *April.* 1731. ut in *lib.* 81. *Decret. pag.* 244. & in d. *Murana Visitationis* 21. *Junii* 1732. ideo pro regula affertur hic ad litteram.

In Nucerina Paganorum 23. *Junii* 1629. *Sacra Congregat. Concil. inhærendo declarationibus alias factis, censuit, confraternitates Laicorum, in Ecclesiis Regularium exemptorum institutas, subesse jurisdictioni, & visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari posse, nec non illarum Capellas in eisdem Ecclesiis Regularium existentes; In his tamen, quæ Confraternitatum administrationem respiciunt; Et si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare, & illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea quæ respiciunt ipsam manutentionem, cultum, & ornamenta altaris, seu Capellæ, onera Missarum, atque Divinorum Officiorum ibidem celebrandorum, & circa ea omnia, quæ ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent, ut in lib.* 14. *Decretorum pag.* 115.

Episcopi officio, & auctoritate, sive in Visitatione, sive extra, provideri debet, quod Ecclesia, sive sæcularis, sive Regularis consueta prius aliis aliquod speciale Festum solemnizare, debeat in quasi possessione manuteneri privative quo ad alias, quæ nequeunt tale Festum eadem ipsa die celebrare, sed debent in aliam diem protrahere, maxime in parvis oppidis, ubi ratione contemporaneæ celebrationis in duplici Ecclesia, exoriri solent æmulationes, contentiones, ac mutuæ cum scandalo perturbationes, magis destructivæ, quam inductivæ populi devotionis, sicque cum in parvis locis unica Ecclesia populi devotioni, ac pietati satisfacere possit, illa quæ posterius Solemnitatem, ac Festum peragere cœpit, cedere debet alteri, quæ prius idipsum facere consuevit, ut per text. in *Leg. Opus* 3. *ff. de oper. public.* firmat Spada *consil.* 223. *sub num.* 5. *tom.* 3. Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 69. *sub num.* 3. Nicol. in Flosculis verb. *Festum sub num.* 3., *&* 5. Card. Petra *ad Constit.* 1. *Cælestini III. sub num.* 23., *& sequent. tom.* 2. Bichius *decis.* 486. *sub numer.* 3. Emerix junior *decis.* 1158. *sub num.* 1., & ex eis statuit Rota *in nullius Putiniani Præeminentiarum coram Crescentio* 7. *Decemb.* 1731. apud Scarfantonum ad Ceccoper. *part.* 3. *in fine decis.* 14. Et sic decrevit etiam *Sac. Rit. Congregat. in Romana* 13. *Junii* 1697. & in *S. Severinæ Festivitatis S. Crucis die* 2. *Junii* 1712. in qua proposito dubio: *An, & in qua Ecclesia Terræ Cutri sit celebranda Festivitas S. Crucis sub die* 3. *Maii*. Resolutum fuit: *Festivitatem die* 3. *Maii celebrandam esse solemniter a PP. Reformatis; die vero Dominica infra octavam posse celebrari a Confratribus SS. Annunciatæ*, apud Ursayam *tom.* 2. *part.* 2. *disceptat.* 5. *num.* 44. & per tot. ubi ad rem plures adducit resolutiones Sacræ Congregation. tum Concilii, tum Episcopor., & Regular. tum Sacr. Rit. tum Visitationis Apostolicæ, tum Rot. Romanæ, & sic etiam *in d. tom.* 2. *part.* 1. *discept.* 22. *per tot.* Notanter tamen dictum fuit: *maxime in parvis oppidis, seu parvis* locis, quia in Magnis Civitatibus, in quibus cessante mutui impedimenti, ac perturbationis periculo ob distantiam Ecclesiarum, & populi multitudinem, ac frequentiam, permitti solet contemporanea celebratio ejusdem Festivitatis in pluribus Ecclesiis juxta disctinctionem, de qua Eminentissimus Petra *to.* 2. *Commentar. ad Constitut.* 1. *Cælestini III. sect unic. sub num.* 24. qui undequaque doctrina, & virtute conspicuus diebus, ac meritis plenus æternæ memoriæ dignus, perenniter regnaturus evolavit ad Superos *die* 21. *Martii anni* 1747.

Denique superest hic apponere quædam alia pro 123
Minoribus de Observantia ad rem emanata a S. Congreg. Epis., & Regularium decreta.

Or-

Ordinis Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci.

Ut in Seraphico Ordine Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia Regularis disciplinæ vigor, & præsertim Religiosa Paupertas, uti par est, exacte custodiantur, abususque, si qui in nonnullis præfati Ordinis Provinciis occasione Visitationum earumdem Provinciarum irrepserint, penitus in posterum eliminentur.

Sacra Congregatio Eminentissimor., & Reverendissimor. S. R. E, Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & regularium præposita, refente Eminentissimo S. Clementis, provide consulere volens, statuit, atque decrevit; Quo ad Provinciarum Visitatores, & Commissarios omnino observari Constitutionem Urbani VIII. pro restituendo, & conservando in Ordine Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia disciplinæ Regularis candore editam, aliasque Apostolicas Constitutiones, & statuta Generalia Ordinis a S. Sede Apostolica apppobata, & signazter, expresse mandavit, ne iidem Visitatores, & Commissarii eorumque Secretarii, & socii sub quovis titulo, aut quæsito colore, vel prætextu, etiam accessus, & recessus, neque pro se, neque pro eorum Conventibus, & Provinciis, munera, sive contributiones, nec in pecunia, nec in re aliqua a Provinciis, & Conventibus visitatis, aut visitandis, seu communi nomine, sive proprio, & particulari Religiosorum, accipiunt, sed expensis tantummodo necessariis pro itinere, quæ modestiam, & Paupertatem propriam ipsius Seraphici Ordinis decent, contenti sint. Quod si judicio definitorii vestiario indigere videbuntur, illud etiam, non tamen in pecunia, sed in specie tantum, tam ipsis Visitatoribus, & Commissariis, quam eorum sociis subministrari valeat, fiatque dictarum expensarum subministratio modis licitis, & juxta proprii Ordinis Institutum. Quæ omnia præcepit, & respective prohibuit sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque in Constitutionibus Clementis VIII., & Urbani VIII. de largitione munerum, & in Statutis Ordinis constitutis, quacumque consuetudine in contrarium, quam corruptelam esse declaravit, & aliis quibuscumque non obstantibus. Voluit autem, quod præsens Decretum tradatur Patri Vice-Commissario Generali Cismontanæ Familiæ, & Procuratori Generali Familiæ Ultramontanæ, per ipsos ad suas respective Provincias trasmittendum, & in earumdem Regestis describendum; Et quod in quolibet Capitulo Provinciali ab ipsius Capituli Præsidente legatur sub pœnis supra expressis ipso facto incurrendis; Quodque definitorium tam vetus quam novum cujuscumque Provinciæ transmittere debeat ad Ministrum Generalem, seu ad Commissarium, aut Vice Commissarium Generalem juratam attestationem, omnia supradicta, quantum ad eorum notitiam pervenire potuit, fuisse adimpleta.

Romæ 14. *Novembris* 1710.

G. Cardinalis Carpineus.

Visitatio Pastoralis, & executio Decretorum in ea editorum Episcopis omnibus inculcatur. Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 2. incip. *Ubi primum* §. 8., & Constit. 140. incip. *Gravissimum* §. 18. In visitatione Pastorali quænam visitare possit Episcopus in Ecclesiis Parochialibus Regularium declaravit idem in Constitut. 109. incip. *Firmandis* §. 7. Et quid cognoscere debeat circa vitam, & mores Parochi regularis. Idem *ibid.* §. 8. Vide verb. *Episcopus* & verb. *Regulares*, ubi multa ad rem. 124 125 126

Visitatio Ecclesiarum Cathedralium, & Diœcesum Episcoporum Suffraganeorum a Metropolitano fieri non permittitur, nisi de mandato Concilii Provincialis. Idem Constitut. 98. incip. *Inter plures* §. 18. Visitatio Liminum Apostolorum, a quibus, quando, & quomodo fieri debeat? Vide tom. 5. verb. *Limina Apostolorum*. Et insuper observa ut sequitur. 127 128

Instructio Sacræ Congregationis Concilii pro Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & Patriarchis, super modo conficiendi Relationes statuum suarum Ecclesiarum, quas, occasione Visitationis Sacrorum Liminum, eidem Sac. Cong. exhibere tenentur. 129

Summus Pontifex Sixtus Papa Quintus, qui tempora statuit, quibus singuli Episcopi, Archiepiscopi, primates, & Patriarchæ per seipsos, vel per eorum certum Nuntium visitare tenentur Limina Beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli, antiquissimæ observantiæ inhærendo nedum voluit, ut ultra Sacrorum Liminum visitationem, Romano pro tempore Pontifici de toto eorum Pastorali Officio, & de rebus omnibus ad ipsarum, quibus præsunt, Ecclesiarum statum, ad cleri, & populi disciplinam, animarum denique, quæ illorum fidei creditæ sunt, salutem quovis modo pertinentibus, rationem redderent, uti fusius habetur in prædicti Pontificis *Constitutione*, quæ incipit *Romanus Pontifex*, sed in alia etiam constitutione, quæ incipit *Immensa æterni Dei*, Sacræ congregationi præpositæ Interpretationi Sacrosancti Concilii Tridentini, curam demandavit, prædictam rationem, quæ dicitur *Relatio status Ecclesiæ* perpendendi, & examinandi, ac postulatis in eadem proponendis respondendi. 130

Sixtinæ hæ Constitutiones suo non caruerunt effectu, tum quoad Sacrorum Liminum visitationem, tum quoad relationem statuum Ecclesiarum, sed cum nulla unquam edita fuerit instructio pro dictis Relationibus exarandis, factum hinc est, ut aliquæ ex eis aliquando fuerint exhibitæ abundantes in superfluis, & aliquæ aliquando deficientes in necessariis: cumque ad hæc avertenda, in Synodo Romana, hoc anno 1725. a Sanctissimo Domino Nostro Benedicto Papa XIII. habita in Basilica Lateranensi præscriptum sit, ut instructio hactenus omissa, a Sacra Concilii Congregatione ederetur; hæc idcirco Instructio publici juris fit, ut in relationibus statuum suarum Ecclesiarum ad eamdem Sacram Congregationem in posterum transmittendis, curent Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, ipsi se conformare, & suas relationes ad quædam distincta capita reducere, quorum primum ad statum Ecclesiæ materialem; Secundum ad personam ipsius referentis; Tertium ad clerum Sæcularem 131

rem; Quartum ad clerum regularem; Quintum ad Moniales; Sextum ad Seminarium; Septimum ad Ecclesias, Confraternitates, & loca pia; Octavum ad populum; & Ultimum denique referatur ad Postulata, quæ ab ipso referente Sacræ Congregat. proponuntur.

§. I.

132 De primo Relationis capite, pertinente ad Statum Ecclesiæ materialem.

In hoc primo Relationis capite sequentia erunt exponenda.

I. Institutio.
II. Confinia.
III. Privilegia, & prærogativæ Episcopatus, Archiepiscopatus, aut Patriarchatus.
IV. Numerus civitatum, oppidorum, aut Locorum, qui Episcopatui, Archiepiscopatui, aut Patriarchatui subjecti sunt.
V. Status Cathedralis, Metropolitanæ, aut Patriarchalis Ecclesiæ, una cum numero canonicorum, & aliorum servitio Chori addictorum, & an erectæ fuerint Præbendæ Pœnitentiaria, & Theologalis.
VI. Status Ecclesiarum Collegiatarum una cum numero pariter Canonicorum, & cæterorum, qui Choris earum intersunt, & an in Collegiatis erecta sit Præbenda Theologalis?
VII. Status & numerus Ecclesiarum Parochialium, nec non aliarum Ecclesiarum, & Oratoriorum in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut Patriarchatu existentium, referendo signanter, an Cathedralis, Metropolitana, aut Patriarchalis, & Collegiatæ, Oratoria, nec non Patriarchales, ceteræquæ Ecclesiæ sint sacris supellectilibus instructæ, & quænam ex eis habeant redditus pro fabrica assignatos.
VIII. Numerus Monasteriorum tam Virorum, quam Mulierum; exprimendo, an aliqua ex Monasteriis Virorum sint subjecta suæ jurisdictioni; & an, & quæ Mulierum Monasteria sibi subjecta sint, vel prælatis Regularibus?
IX. An adsit in Diœcesi Seminarium clericorum, quot clerici in eodem alantur, an fuerit statuta taxa, & in qua quantitate, & an aliqua Beneficia fuerint eidem unita, & in universum quinam, & quot sint redditus prædicti Seminarii?
X. Numerus Hospitalium, Collegiorum, Confraternitatum, & aliorum Locorum piorum, quæ sunt in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut patriarchatu, & quinam sint eorum redditus?
XI. An adsint Montes Pietatis, & quot sint, una cum aliis consimilibus ad statum materialem Ecclesiæ spectantibus; cum advertentia tamen, ut plena status materialis relatio in prima relatione tantum, quæ fit ab Episcopo, Archiepiscopo, aut Patriarcha exhibeatur, in subsequentibus etenim relationibus satis erit, quod ipsi se referant ad primam, nisi aliquid novi, pertinens ad dictum statum materialem, contigisset, quod referens notificandum Sacræ Congregationi existimaret.

§. II.

De secundo relationis capite pertinente ad ipsum Episcopum, Archiepiscopum Primatem, & Patriarcham. 133

In hoc capite exponi debebit.

I. An residentiæ præceptum a Sacris canonibus, Concilio Tridentino, & Constitutione Urbana præscriptum, adimpleverit; & an aliquo, & quo tempore abfuerit, & an ultra menses Conciliares, & an cum, vel sine Sedis Apostolicæ licentia?
II. An, & quoties Diœcesis sibi commissæ visitationem expleverit?
III. An, per se, vel per alium Episcopum, Sacras Ordinationes expleverit, & Sacramentum confirmationis administraverit?
IV. An & quoties Synodum Diœcesanam coegerit; &, si Episcopus nulli Archiepiscopo subjectus sit, an ad Synodum provincialem ejus Archiepiscopi, quem ad tramites Tridentini eligere tenetur, ut ejus Synodo provinciali intersit, accesserit; & si sit Archiepiscopus, an Synodum provincialem habuerit, & quinam suffraganei eidem interfuerint.
V. An Verbum Dei per seipsum prædicaverit, & an, legitimo concurrente impedimento, viros idoneos assumpserit ad hujusmodi prædicationis officium salubriter exequendum?
VI. An habeat depositarium pœnarum, & mulctarum pecuniarum, & an eædem fuerint piis usibus applicatæ?
VII. Quænam Taxa, & an Innocentiana in sua Cancellaria observetur.
VIII. An aliquod habeat, quod sibi obstet circa exercitium Episcopalis officii, jurisdictionis Ecclesiasticæ, nec non tuendæ libertatis, & immunitatis Ecclesiarum.
IX. An aliquod pium opus peregerit pro Ecclesia, pro populo, aut pro clero.

§. III.

De tertio capite ad clerum secularem pertinente. 134

In hoc capite exponendum erit.

I. An canonici, cæterique choro addicti cathedralis, metropolitanæ, aut patriarchalis Ecclesiæ, nec non collegiatarum, choro jugiter intersint.
II. An ultra Matutinum, Laudes, cæterasque alias horas canonicas, quolibet die celebrent Missam Conventualem.
III. An quolibet die eam applicent pro Benefactoribus.
IV. An suas habeant constitutiones, & eas punctualiter observent.
V. An, qui obtinent præbendam pœnitentiariam, aut Theologalem, adimpleant, quæ adimplenda sunt, & quomodo.

VI. An parochi in suis parochiis resideant.

VII. An librum Matrimonii, & Baptizatorum, aliosque libros, quos ad normam Ritualis Romani retinere debent, retineant.

VIII. An aliqui ipsorum indigeant aliorum Sacerdotum opera, ut Sacramenta populo administrent.

IX. An iidem per se, vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate, pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, juxta monitum Tridentini, & præcitati concilii Romani.

X. An saltem Dominicis, & aliis Festis diebus, in suis Parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & parentes pueros, cæterosque hoc adjutorio indigentes doceant; & an, & qui eis operam præstent in hoc opere adimplendo, & an fructuose hoc opus adeo necessarium in singulis parochiis proficiat.

XI. An singuli parochi, cæterique curam animarum exercentes singulis Dominicis, Festisque de præcepto, Missam applicent pro populo eorum curæ commisso.

XII. An, & quæ præmittantur, antequam quis ad primam Tonsuram, & Minores Ordines admittatur, & an Sacris Ordinibus initiandi, ante cujuscumque Ordinis Sacri receptionem piis meditationibus, vulgo spiritualibus exercitiis, vacent per aliquot dies in aliqua domo religiosa.

XIII. An omnes prædicti vestes jugiter deferant clericales, & an quoad fori privilegium, serventur disposita a sacrosancta Synodo Tridentina *sess. 23. cap. 6. de reformat.*, & a Constitutione Sanctissimi Domini Nostri Benedicti XIII. in eodem Concilio Romano emanata.

XIV. An habeantur conferentiæ Theologiæ moralis, seu casuum conscientiæ, & etiam Sacrorum Rituum, & quot vicibus habeantur, & qui illis intersint, & quinam profectus ex illis habeatur.

XV. Quinam sint mores cleri sæcularis, & an aliquod in eo adsit scandalum, quod remedio indigeat potentiori.

§. IV.

135 De quarto capite ad clerum regularem pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An regulares curam animarum exercentes, qui Episcopali jurisdictioni, visitationi, & correctioni subsunt in iis, quæ ad curam pertinent, & administrationem Sacramentorum, munus sibi commissum fideliter adimpleant, juxta ea, quæ in præcedenti capite dicta sunt de Parochis sæcularibus.

II. An aliquis regularis extra Monasterium degat: an aliqui adsint in Diœcesi, a suis Superioribus servatis servandis, ejecti, vel aliquis fuerit Regularis intra claustra Monasterii degens, sed qui extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo fuerit, & quomodo in hisce casibus in sic delinquentes animadvertit.

III. An sua jurisdictione delegata usus sit in explenda visitatione conventuum & granciarum Monasteriorum in quibus religiosi non aluntur in numero a Sacris Constitutionibus præfixo; & quinam sint religiosorum mores in dictis conventibus, & granciis degentium.

IV. Denique an aliquod habeat cum regularibus offendiculum in exercitio jurisdictionis delegatæ in illis casibus, in quibus eadem ipsi tributa est a Sacro Concilio Tridentino, vel a Summorum Pontificum constitutionibus, & signanter a Bulla Clementis Papæ X. quæ incipit *Superna*.

§. V.

De quinto relationis capite ad moniales pertinente. 136

In hoc capite exponendum erit.

I. An Moniales Episcopo subjectæ suas servent Constitutiones?

II. An clausura in earum Monasteriis inviolate custodiatur?

III. An aliqui abusus in iisdem Monasteriis irrepserint, qui consilio, aut auxilio Sacræ Congregationis indigeant?

IV. An præter ordinarium confessorem, alius extraordinarius ab ipso bis, aut ter in anno fuerit oblatus?

V. An dictorum Monasteriorum redditus fideliter administrentur, & Monialium dotes fuerint persolutæ, & quomodo erogatæ?

VI. An in Monasteriis Monialium, quæ sunt prælatis regularibus subjecta, curaverit, ut clausura dictarum Sanctimonialium fuerit exacte observata; & an contra inobedientes, & contradictores, per censuras ecclesiasticas, & alia juris remedia processerit?

VII. An harum monialium confessarii regulares, sive ordinarii, sive extraordinarii, fuerint ab ipso approbati, antequam earum confessiones exceperint?

VIII. An adhibitis superioribus regularibus, singulis annis exegerit rationem administrationis ab his, qui administrarunt bona pertinentia ad hæc monialium Monasteria regularibus subjecta; & an fideliter eorum redditus administrentur, & alia fuerint adimpleta, quæ præscribuntur in Bulla Gregorii XV. quæ incip. *Inscrutabili*.

§. VI.

De sexto relationis capite, pertinente ad Seminarium. 137

In hoc capite exponendum erit.

I. Quot sint in Seminario Alumni?

II. An in ecclesiastica disciplina recte instituantur?

III. Qui-

III. Quibusnam studiis vacent, & quo profectu?
IV. An cathedrali, & aliis locis Ecclesiæ diebus Festis inserviant?
V. An cum consilio duorum canonicorum seniorum, a se electorum necessaria pro recto regimine statuerit?
VI. An illud aliquando visitet, & operam det, ut constitutiones adimpleantur?
VII. An statuta sit Taxa ad tramites Concilii Tridentini, eademque exigatur, & an aliqui sint morosi in ejus solutione?

§. VII.

138 De septimo capite ad Ecclesias, confraternitates, & loca pia pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An in sacristiis omnium, & singularum Ecclesiarum exposita sit tabella onerum Missarum, & anniversariorum ad tramites decretorum san. mem. Urb. VIII. & an eis punctualiter satisfactum sit?
II. An in confraternitatibus, scholis, aliisque locis piis, punctualiter executioni mandentur pia opera, a Testatoribus injucta?
III. An quolibet anno sibi fecerit reddi rationes ab horum locorum administratoribus?
IV. An Montem Pietatis, sive caritatis visitaverit: & an idem habeat redditus, qui superabundent substentationi ministrorum, aliisque necessariis expensis; & in quas causas redditus illi erogentur; & si quid exigatur ab illis, qui pecuniam, aut frumentum, si agatur de monte frumentario, ab eo recipiunt?
V. An infirmorum Hospitalia visitaverit, reddituum rationes ab administratoribus exegerit, & an Infirmis necessaria quoad salutem animæ, & corporis in eis subministrentur?

§. VIII.

139 De octavo relationis capite ad populum pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. Quinam sint populi mores, & an in pietate proficiat?
II. An aliquis irrepserit abusus, aut prava quædam in eodem inoleverit consuetudo, quæ consilio indigeat, & Sedis Apostolicæ adjutorio?

§. IX.

130 De ultimo capite, ad postulata pertinente.

Ultimo loco Episcopi, Archiepiscopi, primates, & patriarchæ, qui suarum ecclesiarum relationes ad sacram transmittunt Congregationem, si quæ habent postulata proponenda pro suarum regimine ecclesiarum, proponere poterunt, cum clara facti, & omnium circumstantiarum expressione; & quatenus postulata spectent ad negotia forensia, exponant, an ea sint in aliis tribunalibus introducta, an adsint super iisdem aliorum tribunalium sententiæ, ut omnibus mature pensatis, possit sacra Congregatio congruum suppeditare prædictis postulatis responsum.

Et hæc sunt, quæ opportuna visa fuerunt, ut 141
in hac Instructione inserantur. Quod si aliqua fuerint, quæ Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ pro suarum indigentia ecclesiarum, atque diœcesum, addenda existimaverint, sciant sibi liberum esse addere, quæ ipsis addenda videbuntur, & ad notitiam Sacræ Congregationis deferre, quæ ex caritatis, & justitiæ norma per se expediet, quæ poterit, & majora ad Summum Pontificem deferet, qui Fratribus suis Episcopis quantum cum Domino licet, gratificari semper exoptabit.

C. Card. Origus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

P. Archiep. Theodosiæ Secr.

Visitatio officiorum Tabellionatuum, & Acto- 142
rum in Urbe indicitur, & omnibus Judicibus com- 143
mendatur; Benedict. XIV. Const. 48. *Ad Militan-* 144
tis §. 49. Visitatorum facultates ad tramites juris, & Litterarum Innoc. XII. editarum sub die 16. Jan. 1693. reducuntur. Idem Const. 44. incip. *Quantum* §. 20. Visitatores per civitates, & diœceses sunt deputandi ad fovendum opus doctrinæ Christianæ. Idem Constit. 42. incip. *Etsi minime* §. 16.

Visitatio Diœcesis quotannis est peragenda, vel 145
saltem quolibet biennio, si sit valde ampla. Idem 146
de Synodo Diœcesana lib. 2. cap. 9. num. 4. Immo 147
Episcopus potest ipsam Diœcesim visitare toties, quoties opus fuerit. Idem *ib.* Vide supra *n.* 18. *&* 21. Unica tamen dumtaxat debetur ei procuratio pro eodem anno quo pluries Diœcesim visitat, ut declaravit *Sacra Congregatio Conc. die* 19. *Septemb.* 1682. quæ ad dubium; *An Episcopus, qui, si commode fieri possit, Diœcesim suam quotannis visitare tenetur, possit hujusmodi visitationem facere per mensem, vel circiter antequam labatur integer annus a die peractæ ultimæ visitationis, vel potius debeat expectare quod anni circulus integre compleatur, itaut intra singuli cujuslibet anni cursum, una tantum visitatio fiat?* Respondit, *Affirmative, sed non posse recipere procurationem, nec victualia, nisi semel in anno*. Et sic etiam *in Policastr. Procurationis die* 1. *Junii* 1737. ubi ad quæsitum: *An Episcopus non completo anno ab ultima visitatione, possit iterum eamdem Ecclesiam visitare, & aliam procurationem a visitandis exigere?* Respondit, *Affirmative quoad primam partem, & negative quoad secundam*.

Procuratio autem exigenda in Visitatione debet 148
esse moderata & honesta. Idem *ib. n.* 5. Et Vicarius 149
capitularis, seu vicarius Generalis, vel alius substitutus,

tutus, qui non sit Episcopus non potest exigere, nisi medietatem procurationis dari solitæ Episcopo. Idem *ib.* & pluries decrevit Sacr. Congregatio. Vide *tom. 6. verb. Procuratio num.* 17. *&* 18. ubi afferuntur Decreta, & dicta superius *n.* 80. *& per tot.*

150 Advertendum est, quod in Guardien. exortis pluribus controversiis circa Jurisdictionem, quam Episcopus Guardiensis asserebat sibi competere in Oppido Aquævivæ ad commendam Sancti Primiani religionis Hierosolymitanæ, proposita, & resoluta fuerunt plura dubia, ut sequitur.

I. An Episcopus Guardien. in Visitatione Ecclesiæ S. Joannis Oppidi Aquævivæ possit etiam visitare libros Parochiales ad curam Animarum, & Sacramentorum administrationem spectantes, scilicet baptizatorum, confirmatorum, & defunctorum?

II. An dictus Episcopus uti Sedis Apostolicæ delegatus corrigere possit parochum, aliosque dictæ Ecclesiæ ministros tam in actu visitationis, quam extra?

III. An possit, ut supra inquirere contra dictos parochum, & presbyterum non tantum in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum administrationem, sed etiam in aliis causis civilibus, & criminalibus, & in omnibus circa morum correctionem civilibus, & mixtis, & quatenus affirmative?

IV. An in casu impedimenti procedere possit cum censuris contra impedientes, tam commendatarium, quam Ministros?

V. An possit mandare in actu visitationis, ut calices, & decentia paramenta ad decorem administrationis provideantur?

VI. An cognitio status liberi eorum, qui Matrimonia contrahunt in dicto oppido, & litteras eis dare spectet ad Episcopum?

VII. An facere testamentum vulgo dictum (dell' Anime) juxta solitum Diœcesis spectet ad Episcopum?

VIII. An Episcopus tam in actu visitationis, quam extra procedere possit contra laicos, commendatarium, & Ministros dicti Oppidi pro delictis ad Curiam Ecclesiasticam spectantibus v. g. usuris, concubinatibus, percussionibus clericorum, inobservantia dierum festorum, usurpatione jurisdictionis Episcopalis &c. & tali casu censuris Ecclesiasticis uti?

IX. An tueri immunitatem in dicto Oppido spectet ad dictum Episcopum, etiam adversus commendatarium, & ministros, itaut eos valeat declarare excommunicatos?

X. An sit manutenendus Episcopus in quasi possessione decernendi Monitoria in dicto Oppido pro deperditis?

XI. An spectet ad Episcopum præstare consensum alienationi bonorum dictæ Ecclesiæ, vel alterius Loci pii juxta terminos cap. *Terrulas* 12. *q.* 2.

XII. An possit destinare concionatorem in dicto Oppido, & cogere communitatem ad solvendam mercedem juxta solitum Diœcesis?

XIII. An spectet ad Episcopum præstare licentiam concionandi in dicto Opido?

XIV. An parochus dicti Oppidi sese absentare possit a parochia ultra terminum a Sacro Concilio præfixum sine licentia Episcopi?

XV. An d. parochus, & cæteri presbyteri servientes Ecclesiæ teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam Episcopi? *Iisque die* 5. *Sept.* 1693. *responsum fuit manutenendum esse Episcopum in omnibus.*

Postmodum vero cum ad instantiam commendatarii, qui novæ Audientiæ beneficium impetraverat 151 in iis, quæ respiciebant jurisdictionem independentem a delegata circa curam animarum, die 15. Jan. 1695. discussa fuerunt alia, quæ sequuntur, dubia, videlicet.

I. An Episcopus Guardien. possit inquirere contra parochum Ecclesiæ oppidi Aquævivæ non tantum in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum ad ministrationem, sed etiam aliis causis civilibus, & mixtis, & quatenus affirmative?

II. An in casu impedimenti procedere possit cum censuris contra impedientes tam commendatarium quam ministros?

III. An dictus Episcopus tam in actu Visitationis, quam extra procedere possit contra laicos, commendatarium, & ministros dicti Oppidi pro delictis ad curam ecclesiasticam spectantibus v. g. usuris, concubinatibus, percussione clericorum inobservantia dierum festorum, usurpatione jurisdictionis Episcopalis &c. & tali casu censuris Ecclesiasticis uti?

IV. An tueri immunitatem Ecclesiasticam in dicto Oppido spectet ad dictum Episcopum etiam adversus commendatarium, & Ministros, itaut valeat eos declarare excommunicatos?

V. An sit manutenendus in possessione decernendi Monitoria pro deperditis in dicto Oppido?

VI. An ad ipsum spectet præstare consensum alienationi bonorum dictæ Ecclesiæ, vel alterius loci pii juxta terminos cap. *Terrulas* 12. q. 2.

VII. An possit destinare concionatorem in d. Oppido, & cogere communitatem ad solvendam mercedem juxta solitum Diœcesis?

VIII. An præstare licentiam concionandi in eodem Oppido?

IX. An dare licentiam parocho abessendi?

X. An dictus parochus, & cæteri presbyteri inservientes Ecclesiæ teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam Episcopi?

XI. An litteræ remissoriales, & compulsoriales favore commendatarii sint concedendæ?

Rescriptum autem fuit: Ad I. *in Decisis*, Ad II. *Affirmative*. Ad III. *Affirmative, exceptis commendatario, & aliis Ministris habentibus tria requisita*. Ad IV. & V. *Affirmative*. Ad VI. *Affirmative, præterquam quoad bona Religionis*. Ad VII. *Affirmative, & quoad coactionem ad solvendum servetur solitum*. Ad X. *in Decisis quoad Parochos, & Beneficiatos; quo vero ad alios, dilata, & ad mentem*. Ad XI. *negative quoad remissoriales, & affirmative quoad compulsoriales*. 152

Præterea cum disceptatum fuerit: *An Oeconomo Ecclesiæ Parochialis S. Mariæ Esther Commendæ S. Joan. Hierosol. Oppidi Aquævivæ Collis de cruce liceat conjungere in Matrimonium Parochianos dict. Ecclesiæ absque probatione status liberi facienda coram Episcopo Guardiensi, & sine illius licentia?* Die 12. April. 1710. prodiit resolutio: *Negative*. 153

Po-

154 Postremo, discussis quatuor hisce dubiis *I. An Episcopus Guardien. possit exigere subsidium caritativum ab Ecclesia Sancti Ioannis Aquævivæ*; *II. An dictus Episcopus possit exigere Cathedraticum, seu Synodaticum a dicta Ecclesia, ejusque Parocho? III. An idem Episcopus in actu Visitationis faciendæ in dicta Ecclesia possit exigere procurationem? IV. An dictus Episcopus in eadem visitatione possit recognoscere libros administrationis bonorum ejusdem Ecclesiæ, ejusque rationem petere?* sub die 14. Novemb. 1733. rescriptum fuit, *Ad* I. II. *&* III. *Negative*, *Ad* IV. *Affirmative jure delegato*.

155 Verum quia tam adversus postremam hanc resolutionem hodiernus Episcopus, quam contra præcedentes sibi contrarias Eques Antonius Cedronius dictæ commendæ possessor novæ Audientiæ beneficium impetrarunt; Idcirco ad extinguendas contentiones, quæ inter eumdem Episcopum, & commendatarium dicti Oppidi Aquævivæ in dies oriebantur, proposito sequenti dubio, *An, quæ, & super quibus Episcopo Guardiensi competat jurisdictio in Commenda, seu Oppido vallis vivæ Collis Crucis, & Parochiali Ecclesia S. Mariæ Esther, itaut sit standum, vel recedendum a Decisis sub die 5. Sept. 1693. 15. Jan. 1695. 12. Apr. 1710. & 14. Novem. 1733. Sacra Congr. Conc. die 3. Maii 1736. in Guard. respondit*: *Prævio recessu a decisis die 14. Nov. 1733. In reliquis in Decisis*. Unde, ut vides, ex noviter deductis, recessit *eadem S. C. C. a Decisis in Guardien. die 4. Nov. 1733.*

156 Episcopo non prohibetur quidem bis quotannis Diœcesim suam visitare, sed nonnisi unicam tantummodo per annos singulos procurationem exigere potest, ut ex pluribus Sacr. Congregationis Decretis. *De synodo Diœces. lib. 7. cap. 53. §. 5.*

157 Vicarius capitularis potest Diœcesim visitare post peractum annum a visitatione ab Episcopo facta, ut pluribus Sacr. Congregationis Decretis decisum est; *ibid. lib. 2. cap. 9. §. 5.* Illi tamen nonnisi dimidium procurationis, quæ solvitur Episcopo, retribuendum est, cum debeat minori comitatu incedere, & constat ex resolutione Sacr. Congregationis in una Ostunen. die 7. Julii 1708. *Ibid. lib. 7. cap. 53. §. 5.*

158 Episcopi omnes ex vi Constitutionis *Romanus Pontifex* a Sixto V. editæ, antequam consecrentur, si Romæ existant, in manibus S. Rom. Ecclesiæ primi Diaconi Cardinalis, extra curiam vero in manu antistitis ad hoc delegati ex formula præscripta jurant se statis temporibus limina Sanctorum Apostolorum visitaturos per se, sive legitime impeditos per aliquem e suo capitulo; vel alium in dignitate Ecclesiastica constitutum, vel beneficio præditum, & si hi defuerint, per sacerdotem aliquem Diœcesanum sæcularem, vel regularem.

159 Tunc autem Romano Pontifici rationem reddere teneantur de pastorali officio impleto, & iis omnibus, quæ ad suam Diœcesim pertinent. Sacræ autem Congregationi Concilii injunctum est munus, ut postulata Episcoporum illorum discutiat, & det illis responsa, sicuti & videndi num legitime sint impediti. *Ibid. lib. 16. cap. 6. §. 11. novæ edit.*

160 Tempus, intra quod obeunda est ista visitatio aliis quidem longius definitum est, aliis brevius, sed non minus quam triennium, nec supra quadriennium. *Ibid. §. 3.* Porro si Episcopus habeat coadjutorem ab Apostolica sede datum, sufficit si coadjutor nomine Episcopi adeat, sicut etiam sufficit si mittatur administrator Episcopatus, qui debet visitare limina suo, & principalis sui nomine, ut ex decisis a S. C. *ibid. §. 5.*

Id etiam præstandum est ab Episcopo titulari, ut ex Fagnano, aliisque, probatur, *ibid. §. 5.* 161

Denique nec eximuntur Episcopi Ecclesiarum suburbicariarum, quamvis exempti sint a residentia. Ita ex Decreto *Consistoriali* Alexandri VII. *ib. §. 6.* 162

Additiones ex aliena manu.

Gravissima hic se offert quæstio, an *ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 9. de reform.* loca nullius Diœcesis visitari queant ab Episcopo qua Apostolico delegato, cujus Cathedralis Ecclesia est proximior. 1

Una omnium sententia est, Ecclesias nullius regulares visitari haud posse. At quoad Ecclesias nullius seculares, sunt, qui distinguunt inter Ecclesias *nullius* proprie, ut sunt jam a Diœcesi separatæ, in quibus prælatus inferior habet omnimodam quasi episcopalem jurisdictionem, & Ecclesias *nullius* improprie, ut sunt positæ intra fines Diœcesis, in quibus prælatus inferior habet quasi episcopalem jurisdictionem, sed non omnimodam. Visitari autem posse illas negant, hasce vero affirmant *Ciarlin. controv. 67. num. 25. lib. 1. & controvers. 22. num. 112. & sequent. lib. 2. Ros. de Resid. Episc. c. 4. section. 6. n. 483. & seq. Crispin. de Visitat. part. 1. §. 13. n. 40. Manent. de Potestat. Episcop. part. 3. cap. 6. n. 2.* 2

Alii absolute affirmant jus esse Episcopo ex mox citata conciliari sanctione visitandi Ecclesias nullius etiam proprie; Fagnan. *in cap. Grave num. 21. de offic. Ordinar.* Barbosa *ad Concil. Trid. d. sess. 24. dict. cap. 9. num. 2. & seq. de reform. clar. mem. Card. Petra in comment. ad Constitut. Apostol. constit. 4. Calixti III. num. 141. & sequent.* aliique. Et huic opinioni videtur adhæsisse Rota *in Nolana Benefic. 25. Junii 1759. cor. Rev. P. D. Paracciano Decano.* 3

Mihi autem magis arridet prior opinio distinguens Ecclesias *Nullius* proprie inter, ac *Nullius* improprie. Hujusque opinionis plures, eæque solidæ & ineluctabiles afferri possent rationes, sed ea hic sufficiat, quæ ex ipsis verbis Concilii Tridentini *dict. sess. 24. dict. cap. 9. de reform.* desumitur. Verba sunt: *Quæ alias &c. de adhibenda ab Ordinariis diligentia in beneficiorum etiam exemptorum visitatione constituta sunt, eadem etiam in illis Ecclesiis sæcularibus observentur, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur, ut ab Episcopo cujus cathedralis est proximior, visitentur*. Satis enim hinc patet, quod Concilium Tridentinum de Ecclesiis loquitur non quæ vere & proprie sunt *nullius*, sed abusive & improprie *nullius* sunt. Si enim loqueretur de Ecclesiis, quæ vere & proprie sunt *nullius*, inquiisset non in NULLIUS DIOECESI ESSE DICUNTUR, sed IN NULLIUS DIOECESI EXISTUNT: nam aliud in NULLIUS DIOECESI DICI, denotatque primum PROPRIETATEM, ac VERITATEM, secundum vero IMPROPRIETATEM, ET 4

ABU-

ABUSUM, ut monet *Rebuff. in leg.* 3. §. *Ejus qui ff. de verbor. sign.*

7 Quid plura? Satis esse debet ea, quæ in S. Congreg. Episcoporum, & regularium negotiis præposita, tum in altera Concilii interprete obtinet praxis committendi quandoque Episcopo viciniori, ut visitet loca hæc vere, & proprie *nullius*, in quibus inferior prælatus habet omnimodam jurisdictionem quasi episcopalem ad tramites facultatum ipsi communicatarum, ut testatur *Cardinalis De Luca in adnot. ad Concil. Trid. discurs.* 15. *num.* 10. *Crispin. De*
40 *Visitat. p.* 1. §. 13. *num.* 40. Quomodo enim asseri potest, Concilium Tridentinum Episcopo viciniori qua delegato Apostolico potestatem fecisse visitandi mox dicta loca, si vicinior Episcopus visitare ea nequit jure suo, sed opus habet commissione alterutrius Sac. Congregationis, nec transire valet limites facultatum ipsi communicatarum?

9 Quod vero attinet ad decisionem Rotæ *in Nolana Beneficiorum* 25. *Iunii* 1759. *coram Reverendiss. P.D. Paracciano Decano*, satis esset, quod ea est contumacialis; Sed accedit hoc amplius, quod denuo proposita causa *die* 3. *Martii* 1760. *coram eodem*, sacrum tribunal nil definire voluit de hoc articulo; Confer *hanc Decisionem*.

VITA COMMUNIS.

1 Vita communis in primitiva Ecclesia servabatur ab omnibus fidelibus; quorum erat cor unum, & anima una, & illis erant omnia communia, ut expresse habetur *Actor. cap.* 4. *n.*32. ibi: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*. Primi enim illi fideles possessiones, & substantias suas vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat, & ut ab Apostolis disponebatur, nihil proprii sibi retinentes, & omnia communia habentes: *Actor c.* 11. *n.* 44. *&* 45. ibi: *Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Possessiones, & substantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat*. Et id totum refertur *in can. Dilectissimus* 2. *& can. Scimus* 9. *caus.* 12. *qu.* 1. ibi: *Scimus vos non ignorare, quod hactenus vita communis inter omnes Christianos viguit*.

2 Hoc vitæ communis genus frigescente laicorum fervore in clericis continuavit, ex quo nomen canonicorum effluxit promiscue a clericis usurpatum. Canonici etenim dicuntur clerici in fraternitate, prout certe erant omnes clerici in primitiva illa Ecclesia, ut erudite more suo observat Eminentissimus Petra *tom.* 1. *Comment. ad Constit.* 2. *Paschalis II. num.* 3. cum ipsis esset præceptum, ut *districte, ac canonice viverent*, prout habetur *in can. Quoniam* 14. *caus.* 12. *q.* 1. in cujus summario sic præcise dicitur: *Diaconi, vel qualibet Religiosæ personæ regularem vitam ducere cogantur. Canon enim græce, latine regula nuncupatur*, textu expresso *in cap. Canon.* 1. *dist.* 3. Unde S. Dionysius Carthusianus *tract. de vita canonicali*, sic expresse dicit: *Clerici vocantur canonici, quoniam regularem, & rectam tenentur ducere vitam, vitiorumque obliquitates vitando sinceriter gradari juxta præfixa eis a sanctis Patribus instituta*.

Reservatus tamen exinde fuit talis vivendi usus ad clerum Ecclesiarum cathedralium una cum Episcopo vitam ducentem communem in claustris prope Ecclesiam constructis. Sic expresse d. Card. Petra *loc. cit. num.* 4. & clare habetur *ex can. Necessaria* 3. *cit. caus.* 12. *q.* 1. ibi: *Necessaria etenim res existit, ut juxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent, utque omnibus unum sit refectorium, ac dormitorium, seu ceteræ Officinæ ad usus clericorum necessariæ; Ministri vero post Episcopum super eos eligantur, & c. Certe* 18. *ead. caus. & qu.* ubi refertur S. Augustinus sic loquens: *Certe ego sum, qui statueram nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere*. 3

Collabescente tamen fere apud omnes hoc pio, & sancto communiter vivendi instituto plurimi Sancti Patres, Patriarchæ, & Fundatores afflati Sancto Spiritu varias instituere religiones, assignatis, ac traditis suis alumnis peculiaribus regulis, sub quarum observantia in perfecta, & exacta vita communi magis, ac magis, in studio virtutum in dies proficerent; sicque collapsa Apostolica vitæ communis forma, ac regula in pristinum restitueretur, uti restituta, ac per universum orbem diffusa specimina virtutum, ac maxima sanctitatis incrementa regularibus claustris quotidie progignens Deo dante conspicitur. 4

Hinc omnes Regulares utriusque sexus tenentur ad perfectam, & exactam vitam communem in omnibus, & per omnia, & ad observantiam Regulæ secundum suam primævam institutionem, textu expresso in Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regul. c.* 1. *cap. Cum causam* 27. *de Election. cap. Ad nostram* 3. *de appellat. cap. Super eo* 9. *& cap. Ex parte* 29. *de Regular. cap. Recolentes* 3. *& cap. Ea quæ* 8. *de statu Monach.* Concil. Mediolanen. *p.* 3. *tit. de com. Vit. usu*, ubi loquens de Monialibus sic statuit: *In omnibus Monasteriis quoad cibum, potum, somnum, vestitum ceterasque res attinet, omnes communiter vivant ut a Sancto Concilio Trid. decretum est*. Et Concil. Cameracen. *tit. de Monach. cap.* 9. *&* 10. sic habet: „ Cum Sacrosancta Synodus Tridentina præceperit ea, quæ ad communem vitam, victum, & vestitum pertinent, fideliter observari, mandat hæc Synodus omnibus Religiosis, ut diligentissime paupertatis votum, tamquam ineffabilis cujusdam, & dulcissimæ quietis causam custodiant neque proprietatis vitio violent: caveant igitur, ne quid sibi ita retineant, vel retinere desiderent, ut Communitati nolint esse commune, neve ad peculiares usus eo utantur sine Superioris consensu „. Sicque expresse statuit Clemens VIII. *in Decretis pro reformatione regularium*, allatis *sub verb. Regulares art.* 1. *n.* 85. & confirmatis a S. Congr. Conc. jussu Urbani VIII. in Decretis *de apostatis et ejectis*, allatis sub verb. *Ejecti nu.*2. & sic expresse sæpe sæpius decreverunt variæ Sacræ Congregationes. 5

Un-

6 Unde si alicubi non ita exacte, & perfecte observaretur dicta vita communis, esset a Superioribus omnino præcipienda, & introducenda, & a Subditis prompte & integre observanda, prout expresse mandant Summi Pontifices, Concilia, ac Sacræ Congregationes. Et subditi recusantes Vitam communem, cum Superiores illam erigere, & introducere, prout debent, volunt, peccant moraliter. Mastrius *Theol. moral. disp.* 4. *num.* 46. S. Antonin. *part.* 3. *Summæ t.* 16. §. 11. *De Paupertat.* Donatus *Prax. rer. Regul. tom.* 4. *tract.* 15. *q.* 5. cum aliis ibi citatis; Felix Potest. *tom.* 1. *p.* 2. *n.* 1087. testans de communi. Et ratio manifesta, & insolubilis est, quia Regularis utriusque sexus recipiens, & retinens aliquid notabile independenter a voluntate Superioris, peccat mortaliter contra votum Paupertatis: sed Regularis utriusque sexus recusans vitam communem juxta formam Tridentini, Decretorum Clementis VIII. pro reformatione Regularium, ac Constitutionum aliorum Summorum Pontificum, signanter Innocentii X. Alexandri VII. & Innocentii XII. in Decretis a Sacra Congregat. super disciplina Regulari de ejus mandato, & auctoritate editis (ubi confirmantur, & innovantur Decreta Conc. Trid. Clem. VIII. ac aliorum Summorum Pontificum ad id edita, ut patet infra *sub n.* 12. ubi adducuntur) Superiore volente illam erigere, recipit, & retinet independenter a voluntate Superioris, immo contra ejus voluntatem; ergo peccat mortaliter contra votum Paupertatis. Major est certissima ex abunde adductis sub verb. *Votum art.* 2. *a n.* 43. Minor autem est omnino evidens quia vita communis præscripta a Trid. *sess.* 25. *de de Regul. c.* 2. & a Clem. VIII. *in cit. Decr. pro reform. Regul.* incip. *Nullus omnino* §. 3. & confirmata a supradictis Summ. Pont. est, ut quidquid Regularis utriusque sexus, quovis modo acquirit, nullimode retineat apud se, & pro se, neque nomine Monasterii, sed statim Superiori fideliter, & omnino tradat, & cum aliis Monasterii bonis, pecuniis, & proventibus incorporetur, ut inde ex communi massa singulis in vita communi necessaria subministrare possit. Id autem totum vult Superior intendens vitam communem juxta supradictam præscriptam formam erigere, adeoque Regulares utriusque sexus recusantes vitam communem, quam, ut debet, vult Superior introducere, recipiunt, & retinent a se acquisita independenter a voluntate Superioris immo contra ejus voluntatem, cum Superior velit, ut Subditus non retineat, sed statim acquisita incorporanda consignet, & subditus nolit, & recuset ea Superiori tradere incorporanda, quod est expresse contravenire Voto Paupertatis; Unde nec Superiores sunt in securo conscientiæ statu si in quantum possunt, absque gravi scandalo non curant vitam communem erigere, nec Subditi recusantes illam recipere.

7 Nec juvat ad excusandas excusationes in peccatis allegare consuetudinem in contrarium repertam a primo ingressu in Religionem, quia Summi Pontifices, & Sacræ Congregationes semper statuerunt teneri Regulares utriusque sexus ad exactam vitæ communis, & Regulæ observantiam, non obstante contraria consuetudine, & introducta relaxatione, ut patet ex abunde adductis verb. *Regulares art.* 1. *a num.* 73. & verb. *Moniales art.* 2. *a num.* 62. *& signanter numer.* 81. ubi inter alias refertur ex Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *aisceptat.* 1. §. 13. una Sacræ Congregationis ad id emanata Declaratio 11. *Februar.* 1678. approbata ab Innocentio XI. cum addito: *Che si levi ogni altro abuso introdotto contro le buone Regole Monastiche, e massime quello di aver trovato tal forma di vivere, & tali abusi nel tempo del loro ingresso nel Monasterio*, qui Ursaya *loc. citat.* merito proinde concludit cum doctissimo Episcopo Crispin. *nella Visita Pastorale part.* 2. §. 42. *num.* 39. *in medio*, quod in his terminis a Monialibus, & Regularibus inallegabilis est usus in contrarium attento dicto Oraculo Pontificio, & resolutione dictæ Sacræ Congregationis; & Donat. *Prax. rer. Regul. tom.* 4. *tract.* 15. *de voto paupertat. qu.* 5. *numer.* 3. *&* 4. ac Fontan. ad *Constitut. Ordin. Prædicator. verb. Professio num.* 11. *fol.* 530. dicunt expresse: *Ex clara dispositione Capituli generalis Parisiis celebrati anno* 1611. *admonit.* 3. *utriusque sexus Regulares viventes sub Habitu S. P. Dominici tenentur ad observantiam Regulæ, & Constitutionum nostrarum, non prout hic, vel ibi servatur, sed simpliciter, prout littera sonat*. Et ratio est clara, quia ut recte dicunt Fagnanus *in cap. Recolentes* 3. *de statu Monachor. num.* 6. Summa Asten. *tit.* 47. *de Regularibus art.* 3. *in* 7. *quæst.* & alii plures: Profitentes profitentur Regulam, non consuetudinem, nec relaxionem, immo ad id expressam faciunt protestationem, adeoque ad Regulæ, & vitæ communis observantiam tenentur, & compelli possunt, non obstante contraria consuetudine, & introducta relaxatione. Tum quia neque possunt 8
excusari per hoc, quod sub tali contraria consuetudine Professionem emiserint, quia Regulares utriusque sexus per votum Paupertatis in sua Professione emissum virtualiter voverunt *Vitam communem* a Tridentino, & Summis Pontificibus *præscriptam*, Superiore illam conservare, aut erigere volente: Voverunt enim nihil retinere, invito Superiore, sed omnino dependenter ab ejus voluntate, cum hoc sit de essentia voti Paupertatis, adeoque virtualiter voverunt ei statim tradere omnia ab ipsis quovis modo acquisita, Superiore id præcipiente; alias retinerent contra expressam voluntatem Superioris, & sic peccarent contra votum Paupertatis; Tum etiam quia contra Regulam approbatam a Sancta Sede, pro ut includit tria vota substantialia Religionis, quæ sunt de Jure Divino, non est locus consuetudini, quamvis foret contraria & immemorabilis, ex quo consuetudo Jus Divinum auferre non possit, textu expresso *in cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*; cum potius, & verius, ut ibi dicitur, ipsa in hac parte dicenda sit corruptela quam consuetudo. Sic Graffius 2. *part. decis. aur. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 4. Tapia *in Authent. Ingressi cap.* 3. *num.* 55. Calder. *tot. consil. de consuetudine*, Donat. *l. c. q.* 5. *numer.* 2. ubi cum aliis dicit, quod resistentes sunt valde punibiles, ex quo resistant expressæ voluntati Superioris jubentis secundum Regulam, ut docent scribentes *in can. Non dicatis caus.* 12. *quæst.* 1. *& in cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachor.* Navar. *consil.* 75. *de Regul. n.* 49. *& est Communis*.

Nec etiam eos omnino excusat ab obligatione servandi vitam communem Monasteriorum inopia, ut so-

9 solide, ac fuse probat Ramirez Episcopus *in sua quæstione morali* §. 6. citatus, & secutus a Felice Potest. *loc. cit. n.* 1092. & tenent plurimi alii: Et ratio est, quia singuli hujusmodi Monasteriorum Regulares non servantes vitam communem de facto habent sibi necessaria juxta decentiam status; sed talia sibi necessaria juxta decentiam status haberent, etiamsi servarent vitam communem, ergo &c. Major patet. Minor probatur, quia singuli hujusmodi Monasteriorum Religiosi non aliunde habent sibi necessaria juxta decentiam status, quam ex iis, quæ partim habent a Monasterio, & partim suo labore, & industria & a propinquis, vel amicis acquirunt: sed hæc omnia haberent, si servarent vitam communem, & omnia fideliter Superiori traderent cum aliis Monasterii proventibus incorporanda, uti ex Concilio Tridentin. & citatis Constitutionibus, & Decretis Pontificiis stricte tenentur; ergo si talia sufficiunt non servando vitam communem, ut singuli vivant, & sibi necessaria habeant juxta decentiam status, etiam sufficerent, & a fortiori servando vitam communem, quia tunc non fierent tot superfluæ expensæ in tot multiplicatis utensilibus, aliisque similibus, quæ extra vitam communem multiplicantur ad numerum Religiosorum, ac præsertim Monialium, & in communi vita fere pro tota Communitate sufficerent, quæque si in unum coalescerent, certe haberent, unde commodius, & abundantius viverent. Hinc nulla remanet quantum ad hoc excusatio pro Regularibus utriusque sexus vitam communem recusantibus, cum potius videantur id agere ut superfluis abundent, & liberius pro sua voluntate contra Paupertatis, & Obedientiæ votum disponant, quam quia eis inde necessaria juxta decentiam status desint. Deh caveant, ne sint ex illis quos merito arguit Sanctus Bernardus *serm.* 4. *de adventu*, ibi: *Sunt qui pauperes esse volunt eo tamen pacto, ut nihil eis desit, & sic diligunt Paupertatem, ut nullam inopiam patiantur*. Ad quid Paupertatatem vovere?

10 Propterea Regularibus renuentibus reformationem indictam quoad vitæ communis, & Regulæ observantiam recipere, & integre observare, solet Sedes Apostolica interdicere, & denegare licentiam recipiendi, & admittendi aliquos ad Habitum, & Professionem, ut patet ex Decretis Clementis VIII. allegatis in verb. *Regulares art.* 1. *sub numer.* 72. §. *Item his quotannis*, *& nu.* 78. & Constit. Innoc. X. incip. *Inter cetera*, & pluribus aliis Decretis Sacrarum Cong.

11 Et talis licentia admittendi alios ad Habitum, & Professionem non solet concedi, nisi in Conventibus designatis, & a Sede Apostolica approbatis, in quibus vita communis, & Regula exacte, & integre observetur, pro ut patet in citatis Decretis Clementis VIII. & Decretis Sacræ Congregationis super disciplina Regulari jussu Innocentii XII. editis, quæ hic ad litteram dantur.

Decreta Sacræ Congregationis a Sanctissimo Domino Nostro Innocentio PP. XII. super disciplina Regulari specialiter deputata, ejusdem SS. D. N. auctoritate edita.

Sanctissimus in Christo Pater, & D. N. Innocentius Dovina Providentia Papa XII. pro Paterna caritate, qua Religiosos Ordines multis, magnisque in Ecclesiam Dei meritis refulgentes, & peculiaris erga Sedem Apostolicam devotionis nomine commendatos complectitur, volens eorum conservationi, & propagationi consulere, simulque ex injuncto sibi cælitus Pastoralis Officii debito providere, ut Regularis in iis disciplina ad Religiosorum salutem, & totius Christiani populi ædificationem, utilitatemque sarcta tecta custodiatur, ac vigeat, & sicubi collapsa est, adjuante Domino reparetur, constituit, & declaravit se licentiam recipiendi Novitios in singulis approbatis Ordinibus benigne concessurum, ut volentibus e periculosis sæculi fluctibus ad Religionis portum confugere, facilis, tutusque aditus aperiatur; Dummodo tamen ea, quæ pro Regulari vita recte instituenda, tam a Sacrosancta Tridentina Synodo, quam a Prædecessoribus suis Rom. Pontificibus, præcipue vero fel. rec. Clemente VIII. in Decretis Generalibus pro Regularium reformatione, nec non Innocentio X. & Alexandro VII. pro Novitiorum receptione, & professorum educatione salubriter constituta sunt, quibus omnibus firmiter inhæret Sanctitas Sua, eaque, quatenus opus sit, confirmat, & renovat (salvis tamen in hac parte singulorum Ordinum statutis, seu aliis Ordinationibus ab Apostolica Sede in forma specifica post eadem Decreta forsitan approbatis, aut editis) exacte, & inviolate serventur.

§. 2. Quo circa Sacr. Congregat. ab eodem Sanctissimo Domino nostro super Disciplina Regulari specialiter deputata, quæ plura hactenus pro recta nonnullorum Monasteriorum gubernatione Decreta edidit, aliaque in dies editura est, ut omnibus præfata ejusdem Sanctissimi Domini Nostri mens pateat, ac plenius, & celerius innotescat, de mandato Sanctitatis suæ præsentis Decreti tenore denunciat omnium, & singulorum Ordinum Regularium (iis dumtaxat exceptis, qui in præfatis Clement. VIII. Decretis excepti reperiuntur) Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus quocumque nomine nuncupentur, ceterisque, ad quos spectat, ut in unaquaq; Provincia per Italiam & Insulas adjacentes quam primum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint, vel unum saltem, ibique auctoritate Apostolica statuant omnimodam observantiam Regulæ, Constitutionum uniuscujusque Ordinis, & Decretorum Apostolicorum, præcipue vero exactæ vitæ communis ad formam eorum Decretor. ab omnibus Religiosis, qui in Conventibus, ubi recipiendi Novitii, & Professi educandi sunt, morabuntur, omnino servandæ. Postquam vero Regularem observantiam & signanter quo ad exactam vitam communem, cum effectu stabilitam fuisse tam ex eorumdem Superiorum Generalium, seu Provincialium relatione, quam Præpositi, & Fratrum in præfatis Conventibus degentium jurejurando firmato Testimonio, nec non per secretas informationes, atque etiam, ubi opus fuerit, per Apostolicos visitatores ad hoc specialiter deputandos, eidem Sacræ Congregat. sufficienter constiterit,

rit, tunc Sanctitas sua antedictam licentiam, quam hactenus distulit, Novitios ibi recipiendi, benigne concedet, & locum ad Professos pietate, & litteris instituendos usque ad Sacerdotium, vel alias juxta Constitutiones, & laudabiles cujusque Ordinis consuetudines in iisdem Conventibus, non autem in aliis, nisi fuerint ejusdem Observantiæ, destinabit.

§. 3. *Quæ quidem omnia, quo facilius, efficacius & durabilius ad praxim deduci valeant, eadem Sacra Congregatio Sanctitatis Suæ auctoritate committit, & in virtute S. Obedientiæ præcipit præfatis Superioribus, ad quos pertinet, ut in supradictis Conventibus non collocent, nisi Religiosos graves, devotos, exemplares, Regularis observantiæ, & puritatis Regulæ studiosos, orationi præsertim, ac mortificationi, sine quibus non potest religiosa vita consistere, addictos, quique consentiant exacte servare vitam communem, atque inde amoveant eos omnes, qui tam sanctæ obligationi contradicere, seu verbis, aut factis quoquomodo sese opponere audeant.*

§. 4. *Ut autem tam laudabilis vitæ institutum, & Regulari professioni maxime propriumReligiosi alacrius arripiant, omnisque excusatio infirmioribus præcludatur, eadem Sacr. Congregat. similiter præcipit Superioribus antedictis, ut memoratis Conventibus (implorata etiam, ubi opus fuerit, Apostolica auctoritate) præfici omnino curent viros, non solum disciplinæ zelo sed etiam caritate, & morum suavitate præditos, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, quorum regimini libenter alii se submittant.*

§. 5. *Studeant vero præcipue, ut ea omnia, quæ tam ad victum, & vestitum, quam ad reliquas vitæ necessitates pertinent, singulis Religiosis prompte subministrentur, ac præsertim ægritudinis tempore, nihil alicui desit, quod ad sanitatem recuperandam pertineat.*

§. 6. *Ac propterea Religiosos in iisdem Conventibus morari non patientur ultra eum numerum, qui ex illorum redditibus, & consuetis communibus, vel etiam singulorum eleemosynis, aliisve quibuscumque obventionibus pariter in commune conferendis valeat commode sustentari. Eos vero, qui semel præfatæ observantiæ, & exactæ vitæ communi libenter, ut vere religiosos viros decet, sese subjecerint, & in ea laudabiliter perseverent, nullatenus a memoratis Conventibus nolentes transferant, nisi forte ad alia Monasteria, ubi similis observantia vigeat, iisque pariter de omnibus ad vitam necessariis possit commode provideri.*

§. 7. *Quod si redditUum, & eleemosynarum tenuitas hujusmodi exactæ Vitæ communis observantiæ alicubi videatur obsistere, liceat eisdem Superioribus, vel per annuam contributionem aliorum Conventuum huic necessitati prospicere, vel ab apostolica Sede per suppressionem alicujus Conventus minus utilis perpetuam, vel ad tempus, vel alia demum ratione, quæ opportunior visa fuerit, remedium postulare.*

§. 8. *Sciant vero Superiores prædicti eos, qui præfata omnia sedulo, ut par est, adimplere curaverint, specialem a Sanctitate sua, & Sede Apostolica inituros gratiam, & protectionem, atque in iis, præcipue, quæ ad antedictam observantiam stabilendam pertinent favorem omnem, & auxilium experturos; qui vero e contra negligentes, aut (quod absit) contumaces repertí fuerint, gravibus pœnis pro culpæ modo, & etiam privationis officiorum, ac perpetuæ inhabilitatis ad ea, aut alia posterum obtinenda puniendos fore; Præfatæ autem observantiæ nihilominus stabiliendæ per alios Superiores, vel per CommissariosApostolicos, ubi opus fuerit etiam extra Religionem assumendos a Sancta Sede efficaciter providendum, omnemque interim ubi eadem observantia non vigebit, recipendi Novitios licentiam denegandam.*

§. 9. *Porro ne Regularis disciplina, dum in Conventibus jam erectis statuitur, relaxetur in erigendis, & quod una ex parte construitur simul ex altera destruatur, Sacr. Congregat. Sanctitate sua similiter approbante, statuit, atque decernit, nulla in posterum Monasteria, Collegia, Domos, conventus aut alia Religiosorum Virorum loca fundari, erigi, quovis modo institui debere, nisi sub expressa obligatione exactæ Vitæ Communis ab omnibus Religiosis ibi commorantibus perpetuo & inviolate servandæ, ac propterea nullas deinceps admittendas hujusmodi fundationes, nisi, præter alia ad id requisita, prius legitime constiterit adesse annuos redditus, vel certam eleemosynarum spem, quibus duodecim saltem Religiosi in exacta Vita Communi commode valeant sustentari.*

§. 10. *Non obstantibus circa præmissa omnia, & singula Ordinationibus Apostolicis, nec non quorumcumque Ordinum statutis consuetudinibus, privilegiis, ceterisque contrariis quibuscumque.*

§. 11. *Ad extremum eadem Sacr. Congregat. Regulares omnes cujuscumque Ordinis, & Instituti sint, Sanctitatis Suæ verbis serio admonet, & in Domino obtestatur, ut omni mora postposita, sicuti filios obedientiæ decet, ad Regulæ, quam amplexi sunt, præscriptumVitam instituant, & componant, Decretisque Apostolicis pro æterna illorum salute editis, sincere, ac fideliter pareant, nec ab eorum observantia inanibus interpretationibus, & fallaciis, aut relaxationum prætextibus, ad excusandas excusationes in peccatis abduci se sinant, sed Professionis suæ memores, qua se totos Dei obsequio manciparunt, susceptum Christianæ perfectionis iter, arduum quidem, sed Divinæ Caritatis dulcedine aspersum abjectis terrenarum rerum curis, alacriter prosequantur: Nimis enim turpe esset, eos ad sæcularia desideria, quibus semel, aspirante Domino, renunciarunt, animum revocare, & obligatam Deo, qui non irridetur, primam fidem irritam facere. Meminerint se ad peculiarem Salvatoris nostri sequelam vocatos, qui, cum dives esset, propter nos egenus factus est, veterumque illorum Fidelium gloriosos imitatores, ac veluti heredes esse, quorum erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum, quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat; ideoque inRegularis vitæ, præcipue Sanctæ Paupertatis, quæ est parens quædam, generatioque virtutum, proposito perseverent, omnem solicitudinem suam projicientes in eum, cujus oculi in pauperes respiciunt, qui non derelinquit sperantes in se, sed Dives in Misericordia centuplum, & vitam æternam propter Nomen suum relinquentibus omnia repromisit.*

Dat. Romæ die 18. Julii 1695.

Loco ✠ Sigilli.

G. Card. Carpineus.

Carolus Augustinus Fabronus Sac. Cong. Secret.

13 Unde ad valorem Professionis requiritur, quod tam Novitiatus, quam Professio fiat in solis dictis Conventibus designatis. Vide verb. *Regularis Professio num.* 19.

14 Hinc Regulares nequeunt amplius novos Conventus erigere, seu fundare, nisi prius cor. Sacr. Congregatione Disciplinæ regularis justificaverint reddituum, aut eleemosynarum sufficientiam pro observanda exacta Vita Communi, ut expresse statuit, ac renovavit *ead. Sac. Cong. Disciplinæ regularis*, prout sequitur.

Procuratoribus Generalibus Ordinum Regularium renovatur prohibitio alias injuncta non procedendi ad fundationem novorum Conventuum, & Monasteriorum intra Italiam, & Insulas adjacentes, nisi prius Conventus, & Monasterii fundandi reddituum sufficientia, & subsistentia cor. Sacr. Congr. justificata fuerit.

La Sagra Congregazione sopra la disciplina Regolare destinata dalla santa mem. d' Innoc. XII. a stabilire specialmente l' Osservanza della Vita Comune, ed a riconoscere la sufficienza, e sussistenza dell' entrate per essa necessarie nelle fondazioni, che avessero avute a farsi di nuovo di Monasterj, e Conventi dentro l' Italia, ed Isole adjacenti, vedendo che non viene in questa parte tanto essenziale in verun conto adempita la mente di sì zelante Pontefice; non ostanti le pene di privazione di voce attiva, e passiva, sospensione dalle cariche, e dignità, perpetua inhabilità ad esse a Superiori pro tempore, a' quali appartiene simile incombenza, è venuta in determinazione di ridurre a memoria di tutti i Superiori Regolari l' obbligo preciso, che loro ne corre, avvertendo di non tentare in avvenire fondazione alcuna, senza giustificare, come sopra la sufficienza, e sussistenza dell' entrate avanti la stessa Sacra Congregazione sotto le pene enunciate, ed altre ad arbitrio della medesima.

Monsignor de Vico Segretario, che ne avanza la notizia al P. Procuratore Generale ec. per la dovuta esecuzione in ciò, che concerne l' interesse della sua Religione, starà attendendo il riscontro in scriptis della ricevuta del presente Viglietto, unitamente colla nota dell' ultima fondazione, specificando il giorno, mese, ed anno, in che seguì, e di cuore lo riverisce.

Di Casa questo dì 23. *Febbrajo* 1717.

15 Etiam in Monasteriis Monialium, in quibus non observatur vita communis, non debent recipi Puellæ neque ad habitum, neque ad educationem, licet haberent licentiam Sacræ Congregat. quæ non deroget in specie Decreto Generali. *Sacra Congregat. Episcop. in Placentina* 4. *Septembr.* 1603. *in Pisana* 6. *Octobris ejusdem anni, in Vercellen.* 18. *Maii* 1616. *in Messana* 15. *Novemb. ejusdem anni, in Caputaquen.* 2. *Junii* 1627. apud Nicol. *in Floscul. verb. Vita communis n.* 5.

16 Hinc *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Neapolitana* 26. *Maii* 1602. statuit, quod Monasteriis renuentibus reformationem acceptare non concedatur licentia recipiendi puellas ad Habitum. Item

17 nec admittendi ad Professionem eas, quæ se ad illam nolunt obligare. *Ead. Sac. Cong. Episc. & Regul. in Neapolitana* 8. *Aprilis* 1605.

In iis Monasteriis, quæ partim illam reformationem recipiunt, & partim non, recipi non debent nisi illæ, quæ se volunt reformationi subjicere. 18
Ead. Sacr. Congregat. Episcop. 17. *Aprilis* 1602. 19
Nec reformatio est credenda statim, sed probanda diu antequam detur licentia vestiendi, *Eadem Sac. Congr. Episcop. in Capuana* 17. *Novembr.* 1602. & 4. *Maii* 1604. & consimiliter sæpe sæpius alibi.
Quæ tamen Professionem emiserunt, antequam in- 20
troduceretur reformatio, hortari debent ad illam acceptandam, sed non cogi. *Ead. Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Neapolitana* 5. *Martii* 1602. apud Nicol. *in Floscul. verb. Reformatio numer.* 10. Vide ad rem verb. *Moniales art.* 2. *a numer.* 67. *ad* 70. *inclusive*, & verb. *Professio num.* 84.

Vita communis introduci debet in omnibus, & 21
non in victu solum. *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Panormitana* 5. *Novembr.* 1603. Unde non 22
solum dotes, & canones, & eleemosynæ cujuscumque particularis monialis, sed etiam opera, & omnia alia acquisita poni debent in communi. *Eadem Sacr. Congreg. Episcop. & Regul. in Parmen.* 11. *Augusti* 1628.

Non debet permitti repartimentum tritici, olei, 23
& pecuniæ inter moniales, uti vitæ communi de directo repugnans. *Eadem Sacra Congregat. Episc. & Regular. in Brundusina* 21. *Octobr.* 1616. Et mul- 24
to minus consignari monialibus particularibus fructus prædiorum. *Ead. Sacr. Congreg. Episcoporum & Regular. in Licien.* 1. *Septembr.* 1651.

Immo neque debet permitti moniali, aut regu- 25
gulari vitalitium, seu livellum, vel legatum ipsi relictum, seu constitutum sub conditione, ut nihil acquiratur monasterio, sed totum cedat, & erogetur pro suis indigentiis, seu aliis usibus piis sibi benevisis, apposita pœna caducitatis in casu contraventionis. Sic Bartolus *in leg. Lucius Titius, §. Tres heredes num.* 3. *ff. ad Trebell.* Tapia *in Authent. Ingressi vers. Ipso ingressu cap.* 3. *num. ult. Cod. de SS. Eccles.* Galganet. *de condit. & demonstr. part.* 2. *cap.* 5. *quæst.* 11. *num.* 8. Card. Petra *tom.* 4. *Commentar. ad Constitut.* 5. *Benedicti XII. num.* 50. & alii. Et ratio est, quia talis conditio, ut nihil ex vitalitio, seu legato acquiratur monasterio, est contraria sacris canonibus expresse statuentibus, quod quidquid acquirit monachus, acquirat monasterio, *can. Statutum* 1. *caus.* 18. *quæst.* 1. *can. Abbates* 16. *caus.* 18. *quæst.* 2. *can. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *quæst.* 3. *cap. In præsentia* 8. *de probat.* cum similibus. Item est contraria dispositioni Conc. Trident. *sess.* 25. *de Regular. cap.* 1. & Decretis Clement. VIII. *pro Reformat. Regular.* innovatis a Sacra Congregatione Concilii jussu Urbani VIII. *in Decret. de Apostatis, & Ejectis*, adeoque est turpis, & de jure impossibilis, adeoque pœna caducitatis ipsi apposita vitiatur, quemadmodum vitiatur ipsa conditio; sicque tamquam apposita actui a legibus interdicto attendenda non est, etiam neglecto Testatoris præcepto, *l. Unica in fine, Cod. de his quæ pœnæ nomine, cap. Tua* 17. *de Testamentis*.

Sic etiam sentire visa est *Sacra Congreg. Conc.* 26
in

in Leodien. annuæ præstationis 5. *Junii* 1682. in qua testator legaverat monasterio monialium pecuniam investiendam sub conditione, ut tres moniales ejus filiæ percipere possent, earum vita durante tercentum florenos aureos pro suis necessitatibus, apponendo pœnam caducitatis in casu contraventionis: Cum enim moniales cuperent acceptare legatum, ac vererentur, ne permittendo particulare legatum factum tribus monialibus filiis testatoris violaretur status vitæ communis, & ideo supplicassent, præfatis tribus monialibus permitti retentionem, & usum annuæ præstationis juxta mentem testatoris, aut alio modo consuli indemnitati monasterii. *Sacr. Congreg. Conc.* respondit: *Monasterium posse acceptare legatum, & quo ad legatum particulare servetur Decretum san. memoriæ Clementis VIII.*

27 Idem clare colligitur ex alia resolutione *ejusdem Sacræ Congregat. Concil. in Mantuana Administrationis*, in qua novitius professionem emissurus testamentum condidit favore tertii sibi reservans annuam præstationem erogandam, & disponendam in sui servitium absque eo quod jus in favorem alicujus acquiri posset: Cum autem ex dicta præstatione acquisivisset de consensu superiorum prædia, & census, ejusque superiores intenderent incorporare conventui annuam præstationem, & de administratis rationem exigere, supplicavit declarari: *I. An dicta præstatio annua reservata, seu fructus prædii ob morositatem heredis loco pecuniarum subrogati spectent libere ad oratorem? II. An de redditibus perceptis ex bonis postea acquisitis teneatur rationem reddere? Sacra Congregat. die* 28. *Novembr.* 1706. respondit *Ad I. Negative. Ad II. Affirmative.*

28 Consimiliter habetur ex resolutione *Sacr. Congregat. Episcop. & Regul. in Neapolitana*, in qua indultum ab ipsa concessum, quod comperiebatur aliqualiter læsivum vitæ communis, fuit ab eadem Sacra Congregatione revocatum: Cum enim duæ moniales monasterii SS. Trinitatis Neapolis obtinuissent a Sacra Congregat. Episcop. & Regular. indultum, ut possent recipere annuam præstationem scutor. 200. a parentibus solvi promissam, ita tamen, ut superiorissæ, seu depositariæ traderetur eroganda ab ipsis monialibus pro earum indigentiis, sive aliis usibus piis sibi benevisis; Reclamantibus contra indultum reliquis monialibus, uti læsivum vitæ communis, & constitutionum monasterii, ex eo quod annua præstatio eroganda esset per Abbatissam in usus a præfatis duabus monialibus destinandos; *Sacra Congregat. die* 7. *Aprilis* 1707. rescripsit: *Servandas esse omnino Constitutiones non obstante indulto.* Sic expresse supradictas tres resolutiones refert prout jacent, Eminentiss. Petra *loc. cit. num.* 34. & 51.

29 Alia ad rem. Vide verb. *Legatum*, verb. *Moniales art.* 2. verb. *Professio*, verb. *Regulares*, & verb. *Votum art.* 3. *num.* 43.

VITIUM. Vide verb. *Virtus a num.* 13. *ad* 95.

VITRICUS.

Vitricus quis sit? Vide verb. *Affinitas sub n.*16. 1
Vitricus absque ulla dispensatione ducere potest in uxorem eam, quæ fuit uxor sui Privigni. *Sacr. Congregat. Concil. in Bojanen.* 6. *Junii* 1720. & 8. *Martii* 1721. ut refert Ursaya *in* 2. *Miscellan. sacro, & profan. litt. V. num.* 89. & *tom.* 4. *part.* 2. *discep.* 19. §. 1. *a num.* 186. 2

VIVÆ VOCIS ORACULA. Vide verb. *Oracula vivæ vocis.*

UNCTIO EXTREMA. Vide verb. *Extrema Unctio.*

UNIO BENEFICIORUM, SEU ECCLESIARUM.

Unio est beneficiorum seu Ecclesiarum ab Episcopo, seu alio superiore ob utilitatem, seu necessitatem Ecclesiæ facta annexio; *Est in re Communis.* 1

Unio prædicta fit potissimum tribus modis; Glossa *in cap.* 1. *verb. Uniendo, ne Sede vacante*, Gonzalez *ad regul.* 8. *cancellariæ gloss.* 5. §. 7. *num.* 26. 27. & *sequent.* Fagnan. *in cap. Novit num.* 2. *Ne Sede vacante*, Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 66. *num.* 2. Rebuffus *in prax. benefic. tit. de unionibus beneficior. num.* 11. & *sequent.* Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 12. *num.* 39. & alii passim. 2

Primo modo fit talis Unio, cum ex duobus beneficiis fit tantum unum, ita ut neutrum eorum uniatur alteri, sed ambo simul uniantur, ut patet *ex can. Decimas* §. *final. caus.* 16. *quæst.* 1. ibi: *Papa duos Episcopatus in unum redigere potest.* Et talis *Unio* præsertim fit, cum duæ Parochiales Ecclesiæ vicinæ, & populo ratione belli, pestis, & hujusmodi valde destitutæ ita adinvicem uniuntur, ut ex duabus fiat tantummodo unica. Et tunc illa unica ex duabus sic unitis resultans retinet consuetudines, ac privilegia favorabilia utriusque Ecclesiæ sic in unam redactæ. Unde hæc *Unio* dicitur *extinctiva*, seu *translativa*, eo quod ex duabus Ecclesiis fiat unica tantum, sicque altera minus privilegiata extinguatur, ac perimatur, & in aliam magis privilegiatam, ac potioribus juribus gaudentem transferatur, ac cum ipsa omnino incorporetur; Fagnan. *in cap. Exposuisti num.* 34. *de Præbend. & in cap. Novit num.* 3. *Ne Sede vacante*, Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 12. *num.* 40. & 41. & alii, *arg. cit. can. Medicamentum, de Pœnitent. dist.* 1. 3

Secundo modo fit talis Unio, cum duæ Ecclesiæ ita uniuntur, ut non coalescant, sicuti dicto primo 4

 mo-

modo, in unum corpus, sed una sit superior, & alia inferior, ac accessoria superiori, seu principaliori, & solet fieri pro augmento dotis, alterius beneficii non habentis sufficientes redditus pro congrua beneficiarii sustentatione. Unde talis *Unio* nuncupatur *accessoria*, seu *subjectiva*, ut ex communi notant Fagnan. *in cit. cap. Novit num. 3. Ne Sede vacante*, & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 42. Sicque Ecclesia accessorie alteri unita assumit naturam, consuetudines, & privilegia principalis, cui est annexa, *argument. cap. Recolentes 3. §. final. de statu Monachor. & cap. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Accessosium naturam sequi congruit principalis*.

5 Tertio modo fit talis *Unio*, cum neutra Ecclesia alteri subjicitur, sicuti dicto secundo modo, nec ipsæ coalescunt in unum corpus, sicuti dicto primo modo, sed ambæ Ecclesiæ ita æque principaliter invicem uniuntur, ut ambæ adhuc suum titulum, atque honoris gradum retineant, & solum ab uno eodemque rectore regantur; sicque adhuc remaneant duo beneficia omnino distincta, verb. grat. duo distincti Episcopatus, quamvis sit unicus, & idem utriusque Episcopus; *argument. cap. Et temporis 16. quæst. 1.* juncta Glossa *ibidem verb. Unire*, Fagnan. *in cit. cap. Novit num. 4. Ne Sede vacante*, Garcias *de benefic. part. 12. cap. 2. num. 37.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 51.* & alii. Et talis *Unio* appellatur *Unio æque principaliter facta*, quæ aliud non operatur, nisi ut rector unius sit etiam rector alterius, cum in reliquis utrumque beneficium remaneat adhuc distinctum beneficium, sicuti prius, cum propriis redditibus, privilegiis, honoribus &c. ut in pluribus Episcopatibus æque principaliter unitis, & signanter in Nepesino, & Sutrino; Viterbiensi, & Tuscanensi; Hortano, & Civitatis Castellanæ, Cortonensi, & Montisflasconii, Lauretano, & Recinatensi, Sulmonensi, & Valvensi, Campaniensi, & Satraniensi; Scalensi, & Ravellensi; Melphiensi, & Rapollensi, Adriensi, & Penniensi, Tarracinensi, & Civitatis Priverni; Camerinensi, & Civitatis Fabriani; Aquinatensi, & Pontis Curvi, & pluribus aliis brevitatis gratia relictis.

6 Unio beneficiorum est duplex, alia perpetua, & alia temporalis. *Perpetua* est illa, in qua exprimitur, ut perpetuo duret, ut *cap. Exposuisti 32. de Præbend.* ibi: *De capellis in perpetuum uniendis*. Seu quæ fit *Ad perpetuam rei memoriam*, cum hoc idem importet ac ly *in perpetuum* seu quæ fit ad beneplacitum Sedis Apost., quia cum Sedes Apost. non moriatur, talis Unio durabit in perpetuum, nisi revocetur, *cap. Si Gratiose 5. de Rescriptis in 6.* Unio *temporalis* e contra est illa, quæ fit ad tempus, v. g. ad vitam ejus, cui conceditur, & fit contemplatione personæ, proinde per illius mortem expirat, *arg. cap. Quoniam Abbas 14. de Officio Delegati*, cum similibus. Et talis *Unio* in effectu est quædam dispensatio retinendi plura simul beneficia etiam de se incompatibilia, ut patet in Germania, ubi a Sede Apostolica solet aliquibus Episcopis concedi retentio plurium Episcopatuum, ut notat Fagnan. *in cap. Dudum num. 29. de election.* ubi sic habet: *Sic videmus in Germania cum sublimibus personis non raro dispensari super retentione plurium Episcopatuum &c. ut Catholicam Religionem, expulsis hæresibus, consilio, opibus, & auctoritate sartam tectam tueantur. Ex hac ratione Princeps Elector Coloniensis ad præsens obtinet Episcopatum Coloniæ, & Episcopatum Leodiensem, Monasteriensem, Paderbornensem, & Hildasimensem*. Et plures similes dispensationes refert Ursaya *tom. 5. part. 1. disceptat. 6.*

Unde unire Episcopatus ad solum pertinet Papam, textu expresso *in cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat.*, ibi: *Sicut unire Episcopatus, atque Potestati subjicere alienæ ad Summum Pontificem pertinere dignoscitur*. (1) 7

Papa non solum Episcopatus, sed etiam quæcumque alia beneficia unire potest, cum in omnibus beneficiis plenariam habeat potestatem; *capit. Licet 2. de Præbend. in 6., & Clement. 1. §. final. Ut lite pendente*. 8

Episcopus potest ex legitimis causis unire beneficia, & Ecclesias suæ Diœcesis, *cit. cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat. cap. Exposuisti 33. de Præbend. cap. Consultationibus 4. & cap. Pastoralis 7. de donationibus, Clementin. Si una, de rebus Ecclesiæ non alienand.* cum similibus. 9

Archiepiscopus, seu Metropolitanus potest quidem unire beneficia suæ Diœcesis, sicuti quilibet Episcopus per jura *num. antecedenti* adducta; At vero nequit unire beneficia Diœcesum suorum suffraganeorum. Barbos. *cit. allegat. 66. num. 13. & lib. 3. Jur. Eccles. univers. cap. 16. num. 58. & super Trident. sess. 21. de reformat. cap. 5. num. 3.* cum pluribus ibi citatis, Fagnan. *in cit. cap. unire 8. de Excessib. Prælator. num. 8.* testans sic decisum fuisse a Sacr. Congregat. Concil., ibi: *Cum fructus Præbendarum Collegiatæ Ecclesiæ Oppidi de Exea essent adeo tenues ut vix sustentationi Canonicorum sufficerent, & fuisset petitum declarari a Sacra Congregat. Concil. an Episcopus eis unire posset aliqua simplicia beneficia, & eo nolente, vel negligente, Metropolitanus? Responsum est, Episcopum posse, non tamen teneri, Metropolitanum vero in hoc non posse supplere*. 10

Capitulum sede vacante potest unire ea beneficia, quæ potest Episcopus: Dummodo per eam unionem jurisdictioni Episcopali nihil detrahatur: Capitulum enim succedit in integram ordinariam jurisdictionem Episcopi. Barbos. *cit. allegat. 66. num. 11., & super Trident. sess. 7. cap. 6. num. 16.* cum 11

(*1) Tridentina Synodus *sess. VII. cap. 5. de reform.* prudentissime cavit, ne quisquam plures Metropolitanas, seu cathedrales Ecclesias in titulum, sive commendam, aut alio quovis nomine contra sacrorum Canonum instituta reciperet, aut retineret. Hoc tamen decreto non obstante, salva restat auctoritas sedis Apostolicæ, quæ, ut bene notat Fagnanus in *cap. Quanto, de translat. Episcop.* potest concedere duos Episcopatus uni Episcopo, prout de facto concedit etiam hodie ultra montes, *ex regulis prudentialibus*, ut inquit Card. de Luca in *annotat. ad Concil.*

cum Marian. Socin. Caccialup. Rebuff. Perusin. Hojeda, Sanchez, Zerola, Marc. Ant. Genuens. Quaranta, Garcia, Ragus, ibi citatis, Ventriglia *in Praxi tom.* 2. *annotat.* 8. *num.* 8. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 12.*n.*64. Pirhing *lib.*3.*Decretal. tit.* 5. *n.* 207. & alii.

12 Legatus a Latere in Provincia sibi concredita potest unire beneficia dictæ Provinciæ suæ legationis absque tamen præjudicio Episcopi: Legatus enim a latere potest in sua Provincia omnia, quæ Episcopus in sua Diœcesi, *arg. cap.* 1. §. *final. de Offic. Legati in* 6. Sic tenet *in cit. cap. Sicut unire* Abbas *num.* 5. Cardinal. *num.* 1. Imola *in fine*, Barbos. *cit. alleg.* 66. *num.* 12., *& super Trid. loc. cit. num.* 17. cum Rebuff. Gambarupta, Hojeda, Azorio, Sanch. Garcia, Aloysio Riccio, Ugolino, Lotterio ibi citatis, Ventriglia *loc. cit. num.*7. Pirhing *loc.cit.n.*207. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 63. & alii post Rotam *decis.* 459. *in antiquis*, alias 3. *de Officio Legati*, & alibi pluries.

13 Vicarius generalis Episcopi non potest beneficia unire, nisi specialiter ab Episcopo committatur, *arg. cap. ult. de Offic. Vicarii in* 6. Barbosa *cit. allegat.* 66. *num.* 10., *& super Trident. loc. cit. num.*15. cum Marian. Socin. Rebuff. Anton. Orch. Hojeda, Sbroz, Azorio, Petro de Perusio, Garcia, Aloysio Riccio, Gratian. Sanchez, Narbona, Lotterio ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 65. Ventriglia *loc. cit. num.* 10. Theod. de Rubeis *in singularibus Rotæ part.* 2. *verb. Vicarius* §.2. *num.* 112. allegans plures Rotæ Decisiones.

14 Abbates, aliosque prælatos Episcopo inferiores habentes Ecclesias sibi ita plene subjectas, ut jurisdictione quasi Episcopali in eis fungantur, seu existente speciali privilegio, aut consuetudine legitime præscripta, posse beneficia unire, tenent Marian. Soccin. *in cit. cap. Sicut unire art.* 3. *n.*41. *&* 42. Sbroz *de Officio Vicarii lib.* 2. *q.* 115. *num.*11. Barbosa *cit. alleg.* 66. *num.* 14. *& super Trid. loc.cit. num.* 18. cum Garcia, Azorio, Sanchez, Aloysio Riccio, Lotter. ibi citatis, Federic. de Senis *cons.*111. *num.* 8. Oldard. *cons.* 257. *num.* 5. Rota, *part.* 11. *recent. decis.* 373. *num.* 19. Ventriglia *loc. cit. n.* 3. *&* 4. cum aliis ibi citatis, dicens sic limitari communiter per Doctores denegationem facultatis uniendi beneficia in inferiori prælato facta *in citat. cap. Unire*, quia talis prælatus inferior id jurisdictionis exercet in sua Diœcesi, quod exercet Episcopus in sua, & alii apud Fagnan. *in citat. capit. Sicut unire num.* 17. dicens, quod hanc sententiam alias probavit Sacr. Congregat. Concil. Tridentin. Interpretum: *Censuit enim, inferiores Episcopo non posse unire, nisi hanc facultatem legitime præscripserint, aut ex privilegio in Ecclesia sibi pleno jure subjecta jurisdictionem quasi Episcopalem habeant in omnibus, & per omnia, alioquin unionem ab Episcopo faciendam esse cum consensu ipsius inferioris, & capituli.*

15 Contrarium tamen, nempe Abbates, aliosque prælatos Episcopo inferiores non posse Ecclesias unire, vel unam alteri subjicere quantumcumque Ecclesiæ ipsæ ad illos spectent pleno jure, defendunt *in cit. cap. Sicut unire*, Joann. Andr. *num.* 2. *in verb. Unio*, Henric. Boich. post *princ. vers. Et nota*, Card. *num.* 3. *in* 2. *oppos.* Ancharan. *num.* 3. Hostiens. *in cap. Quia nonnulli verb. Parochiales, de Clericis non resident.* Archidiacon. *in cap. Cum singula in verb. Annexæ, de Præbend. in* 6. & ita tenere communiter Doctores antiquos testatur Marian. Socin. *in cit. cap. Sicut unire art.* 4. *quæst.* 7. *num.* 41. atque id expresse tenet Glossa *in Clement. Si una* 2. *de rebus Ecclesiæ non alienand. verb. Episcopum*, & alia Glossa *in Clement. Ne in agro* 1. §. *Ad hæc, de statu monachor. verb. Ordinarios*, & sic docent alii plures per text. *in cit. cap. Sicut unire*, quia unire est unus de casibus Episcopo reservatis, & denegatis inferioribus, atque ita censuit etiam Sacra Congregatio Concil. apud Fagnan. *loc. cit. num.* 18. ibi: *Alias tamen consulta, an Abbates exempti, qui jurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem habent, possint, si sæculares, & collegiatas Ecclesias obtinent, facere uniones, sicut possunt Episcopi ex cap.* 15. *sess.* 24. *Respondit non posse Abbatem hujusmodi, sed Episcopum tantum, si collegiata est insignis, & observentur alia præscripta in dicto cap.* 15.

Unde ad conciliandas omnes meliori modo supradictas doctorum sententias, & Sac. Congregation. declarationes concludendum est, non posse dictos prælatos Episcopo inferiores de sola sua ordinaria quasi Episcopali jurisdictione beneficia unire sine assensu proprii Episcopi juxta clarum textum *in cit. cap. Sicut unire* 8. *de excessibus Prælator.* Bene vero posse, si ex speciali privilegio, aut consuetudine legitime præscripta id eis competere dignoscatur; Nam Jura Episcopalia inferiores præscribere non prohibentur; *cap. Auditis* 15. *de Præscriptionibus*, Hojeda *Tractatuum tom.* 15. *tract. de benefic. incompatib. par.* 2. *cap.* 3. *num.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 66. Abbas *in cit. cap. Unire num.* 3. cum aliis apud Fagn. *loc.cit. n.* 15. 16. *&* 17. 16

Ad faciendam Beneficiorum unionem præter legitimam facultatem requiruntur tres præsertim conditiones. *Communis.* 17

Prima conditio requisita ad faciendam legitimam unionem beneficiorum est causa justa, & prævia cognitio de ejus veritate, *arg. cap. Exposuisti* 33. *de Præbend., & Clement. Si una* 2. *de rebus Eccles. non alienand.* juncto Concilio Triden. *sess.* 7. *de reform. cap.* 6. ubi expresse dicitur, quod *Uniones perpetuæ ..... quæ deinceps ad cujusvis instantiam fierent, nisi eas legitimis, aut alias rationabilibus causis coram Loci Ordinario, vocatis quorum inter est, verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ præsumantur, ac propterea, nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.* Et sic tenent passim doctores. 18

Justa causa uniendi beneficia est Ecclesiæ necessitas, vel ipsius utilitas, *cap. Exposuisti* 33. *de Præbend.*, ibi: *Si evidens necessitas, vel utilitas exigat, Præbendas Ecclesiæ tuæ poteris de capellis in perpetuum annectendis eidem augmentare*, & concordat *cap. Dudum* 1. *de rebus Eccles. non alienand. in* 6. 19

Necessitas autem Ecclesiæ tunc censetur intervenire, quando Præbenda, cui unio facienda est, caret sufficientibus redditibus ad alendum Ministrum *cit. cap. Exposuisti*, ibi: *De redditibus præbendarum suarum nequeunt sustentari*. Concil. Tridant. *sess.* 21. 20

de

de reform.cap. 5., ibi: *Propter eorum paupertatem*. Item quando Ecclesia est destructa ab hostibus, vel desolata, *cap. Quia Monasterium* 8. *de Religiosis Domibus*. Item quando Ecclesiæ sunt vicinæ, & restant pauci de populo, aliis mortuis, & probatur *in cap. Et temporis* 16. *q.* 1. Utilitas vero tunc intervenit, quando propter fructuum tenuitatem non inveniuntur clerici idonei ad deserviendum, ut habetur ex *cit. cap. Exposuisti* 33. *de præbendis*. Sic expresse tradunt Barbos. *cit. alleg.* 66. *n.* 15., & 16. Ventriglia *Prax. tom.* 3. *Annot.* 8. §. 2. *nu.* 23., & alii.

21 Si autem Unio beneficiorum fiat sine causa, vel ex causa falsa, tunc quamvis cæteroquin servata sit forma Juris, ipsa, vel est nulla ipso Jure, ut volunt probabilius Garcias *de Beneficiis p.* 12.*c.*2. *n.* 113. Hojeda *Tractatuum tom.* 15. *tract. de Benefic. incompat. part.* 2. *cap.* 3. *nu.* 16., & 18. Bursat. *cons.* 185. *num.* 13. *lib.* 3. Barbos. *cit. alleg.*66. *n.* 16., Reiffenstuel *loco cit. nu.* 31. Ventriglia *loco cit. num.* 24. allegans Rotam, & alios, ac testans sic velle omnes. Vel saltem irrita est ope exceptionis, sicque declaranda nulla, ut tenent Marian. Socin. Rebuff. Azor., & alii plures, quos refert, & sequitur Sanchez *lib.* 7. *Decalog. c.* 29. *nu.* 175. quique volunt, quod Episcopus Successor non possit conferre Beneficium taliter unitum ante dictam declarationem.

22 Secunda conditio requisita ad legitimam beneficiorum unionem est, quod citentur omnes interesse habentes in dicta Unione facienda, eorumque consensus requiratur. *Clementin. Ne in agro* 1. §. *Ad hæc, de statu Monach.* Concil. Trident. *cit. sess.* 7. *de reformat. cap.* 6., ibi: *Vocatis quorum interest*. Rota *decis.* 133. *nu.* 4. *part.* 1. *divers.* Seraphin. *dec.* 1708. Sanchez *loco cit. nu.* 163. Reiffenstuel *loco cit. n.* 72. Barbosa *loco cit. nu.* 17. & alii passim.

23 Unde si Ecclesia sit subjecta abbati, aut ali inferiori prælato, non potest Episcopus eam unire absque illius consilio, & assensu *cit. Clement. Nec in agro* §. *Ad hæc*, ibi: *Cum consilio, & assensu Abbatum per locorum ipsorum Ordinarios uniantur*. Marian. Socin. *in cit. cap. Sicut unire art.* 4. *quæst.* 5. *nu.* 62. Barbosa *loco cit. nu.* 81. Reiff. *l. c. n.* 72. & alii passim.

24 Item si beneficium uniendum pertineat ad collatores, vel Electores Episcopo inferiores, etiam istorum consensus requiritur, quia istis grave damnum in suis Juribus infertur, cum beneficium post unionem non sit amplius vacaturum, sicque ipsi amittant Jus conferendi, seu eligendi ratione talis unionis; Garcias *loco cit. p.* 12. *cap.* 2. *nu.* 202. Rebuffus *in Praxi Benefic. tit. Regula de unionibus gloss.* 11. *nu.* 1. & 7. Reiffenstuel *loco cit. num.* 73. & alii communiter per text. Concil. Trid. *loc. cit.*, ibi: *Vocatis quorum interest*.

25 Item si beneficium uniendum sit de Jurepatronatus alicujus, requiritur pro tali unione facienda consensus patroni. *Communis*, per text. *in cap. Suggestum* 20. *de jurepatron.*, ibi: *Cum assensu Patroni .... consensu Domini fundi, cap. Patronalis* 7. *de donationib.*, ibi: *Vocatis quorum interest*, & *sess.* 24. *de reform. cap.* 15., ibi: *Cum Patronorum consensu*.

26 Talis consensus Patroni de jure communi requiritur, sive Patronus sit Laicus, sive Ecclesiasticus, ut docent communiter Doctores per citata Jura: Aliqui tamen negant requiri consensum patroni Ecclesiastici vigore Concilii Trident. *sess.* 24. *de reform. cap.* 15. nam ibi dicit: *Cum Patronorum consensu, si de jure patronatus Laicorum sint*; per quæ verba concilium a sensu contrario videtur concedere unionem posse fieri per Episcopum sine consensu patroni Ecclesiastici, ut recte advertunt Sanchez *citat. cap.* 29. *num.* 185. Barbosa *cit. allegat.*66. *num.* 31. Reiffenstuel *loco cit. num.* 45., & alii. Et id etiam habetur ex novissima constitutione Benedicti XIII. *Creditæ* §. 4. incip. ubi statuit, quod *Ordinarii Locorum eidem Seminario unire, & applicare possint, ac debeant beneficia simplicia cujuscumque qualitatis, & dignitatis fuerint, etiam Jurispatronatus Ecclesiastici*.

Non requiritur tamen ad talem unionem faciendam consensus Rectoris Ecclesiæ; vel ea vacante, 27
consensus defensoris ejusdem, textu claro *in Clementina, Si una* 2. *de rebus Eccles. non alienand.*, ibi: *Si una Ecclesia alteri Ecclesiæ, seu Dignitati alicui, vel Præbendæ per Episcopum suo consentiente capitulo uniatur, aut Religioso loco donetur, ex eo quod Rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat, defensor eidem super hoc datus non existit, nequaquam id poterit impugnari*. Et ratio est, quia Rectori 28
illius Ecclesiæ, seu beneficii nullum infertur præjudicium, cum adhuc libere remaneat rector, & possessor illius sicuti antea, ex quo dicta unio totalem effectum suum non sit habitura, nisi post mortem, vel amotionem illius rectoris, *argum.cap. Consultationibus* 4.*de donationibus*, ac notant Glossa *in citat.Clementin. Si uno verb. Vocatus*, & Barbos. *ibid. num.* 4. & *cit. alleg.* 66. *nu.* 20. cum Cardinali, Ancharan. Riccio, Garcia, Sanchez Lotter. ibi citatis, Reiffenstuel *loco cit. nu.* 79. Rota *decis.* 133. *num.* 14. *part.* 2. *diversar.*, & alii communiter teste Ventriglia *loco cit.* §. 2. *nu.* 16. Ubi *n.* 17. subjungit quod si rector prædictus, seu vacante Ecclesia, ejus Defensor, sponte comparuerit justam allegando causam contra unionem, sit audiendus, *argum. cap. Si quis Presbyterum* 6. juncta Glossa *verb. Personis, de rebus Ecclesiæ non alienand.* Et faciunt dicta per Barbosam *lib.* 3. *Jur. Ecclesiast. univers.cap.* 16. *num.* 41. Garciam *loc. cit. cap.* 2. *n.* 219., & 220. Hojedam *l. c. cap.* 3. *n.* 9. & alios.

Neque requiritur pro tali unione facienda con- 29
sensus plebis, quamvis si sponte compareat & alleget rationabilem causam impeditivam talis Unionis, sit audienda, *argum. citat. capit. Si quis Presbyterorum* 6. juncta Glossa *verb. Personis de rebus Eccles. non alienand.*, & tenent Garcias *loc. cit. cap.* 2. *n.* 219. & 220. Hojeda *loco cit.* Reiffenstuel *loco cit. nu.* 76. Ventriglia *loco cit. nu.* 20. & alii, ac Rota *in Gerunden. Unionis* 20. *Martii* 1690. *coram D. Sacrato*, ubi fuit resolutum, Parochianos esse legitimas Personas in hac causa, cum illorum intersit bonum habere Pastorem.

Tertia conditio requisita ad legitimam Unionem 30
faciendam per Episcopum est consensus capituli. *Communis*, textu expresso *in cit. Clementin. Si una* 2. *de rebus Eccles. non alienand.*, ibi: *Per Episcopum suo consentiente capitulo uniatur*, juncta Glossa *ibid.*

ibid. verb. consentiente, & concordat *cap. Pastoralis 7. de donationib.*, ibi: *Sed ut Episcopi Donatio* (seu Unio Ecclesiæ pro loco facta) *sit legitima, consensus est sui capituli requirendus*.

31 Si beneficium uniendum spectet ad collationem Prælati inferioris, requiritur ultra consensum capituli cathedralis, etiam consensus dicti sui prælati, & sui inferioris capituli. Barbos. *lib. 3. Jur. Eccles. univers. cap. 16. num. 43.*, *& cit. alleg. 66. num. 18.* Sanchez *loco cit. cap. 29. n. 167.* Marian. Socin. *in citat. cap. Sicut unire 8. de excessibus Prælat. art. 6. nu. 95. concl. 4.* Ventriglia *loco cit. num. 14.* & alii per text. *in Concil. Trident. sess. 7. de reform. cap. 6.*, ibi: *Vocatis quorum interest*.

32 Item si beneficium uniendum spectet ad aliquam collegiatam, requiritur ultra consensum capituli cathedralis, etiam consensus capituli ipsius collegiatæ. Sellius *in Select. canon. cap. 34. n. 8.* Ventriglia *loco cit. num. 15.* & alii passim per cit. text. *in Conc. Trid. sess. 7. de reform. cap. 6.*, ibi: *Vocatis quorum interest*.

33 Item si beneficium uniendum sit de Jurepatronatus, ultra consensum Patronorum requiritur etiam consensus capituli, Rota *part. 1. recent. decis. 688. num. 2.* Lotter. *de re Benefic. lib. 1. q. 8. n. 157.* Ventriglia *loc. cit. §. 2. n. 9.*, & alii per text. *in cit. Clement. si una 2. de rebus Eccles. non alienand.*, *& cit. cap. Pastoralis 7. de donationibus*.

34 Item requiritur consensus capituli etiam pro unione beneficiorum simplicium facienda dignitatibus aut præbendis ipsius Ecclesiæ cathedralis; Ventriglia *loco cit. n. 16.* & communis aliorum per Jura adducta *n. antecedenti*.

35 Si unio beneficii sit facienda seminario ultra consensum capituli requiritur etiam consilium quatuor Deputatorum, duorum de capitulo, & duorum de clero, juxta terminos Concilii Trid. *sess. 23. de reform. cap. 18.* Sic declarasse Rotam, & Sacram Congregat. referunt Riccius *in Praxi 1. part. resolut. 490. num. 3.* Ventriglia *loc. cit. num. 13.*, & alii asserentes, Sacram congregationem expresse declarasse, Episcopum in tali unione teneri sub pœna nullitatis actus requirere consilium prædictorum Deputatorum, quamvis illud sequi non teneatur.

36 Si capitulum, vel alii, quorum interest, sine justa causa consensum præstare nolint, possunt ad id compelli per superiorem, Barbos. *cit. lib. 3. cap. 16. num. 43.*, *& de canonicis cap. 42. numer. 13.* Reiffenstuel *loco cit. numer. 78* Ventriglia *loc. cit. §. 2. num. 12.*, & alii passim. Immo quando
37 evidens causa necessitatis subest, potest talis unio fieri etiam ipsis invitis. Sanchez *lib. 7. in decalog. cap. 29. n. 165.* Reiffenstuel *loco cit. n. 78.* Pirhing. *lib. 3. Decr. tit. 5. nu. 210.* & alii.

38 Non requiritur tamen quod talis consensus necessario interveniat ante, vel in unione, sed sufficit, etiamsi interveniat post unionem: dummodo antea lis non fuerit incepta. Barbosa *de canonicis & dignitatibus cap. 42. nu. 8.*, *& cit. lib. 3. Jur. Eccles. univers. cap. 16. nu. 45. & cit. alleg. 66. nu. 22.* cum pluribus ibi allegatis, & testans de communi Reiffenstuel *loco cit. nu. 78.* Pirhing *loc. cit. n. 210.* Ventriglia *loco cit. nu. 8.* dicens hanc esse communem apud omnes, & alii passim, *argum. cap. Cum nos 3. de his quæ fiunt a majori parte capituli*, *& c. cura pastoralis 11. de Jurepatronatus*.

Immo talis Unio fieri potest sine requisito tali consensu, si adsit alicubi consuetudo legitime præscripta ipsam faciendi sine requisitione dicti consensus. Fuschus *de Visitatione lib. 2. cap. 26. sub nu. 5.* Petrus Gregorius *de Benefic. cap. 20. n. 6.* Garcias *loco cit. cap. 2. n. 152.*, *& 153.* Barbosa *de Canonicis, & Dignitatib. cap. 42. num. 9.*, *& cit. alleg. 66. numer. 23.* Riccius *resolut. 388. num. 4.* Ventriglia *loc. cit. n. 11.* testans ita tenere doctores communiter. 39

Ubi adest consuetudo requirendi talem consensum, si unio fiat sine requisitione consensus capituli, Patronorum, aut quorum interest, est invalida, cum in tali casu facta sit, non servata forma. Riccius *in Praxi cit. resolut. 388. in princip.* Barbosa *de canonicis, & Dignitatibus cap. 42. sub nu. 8.* Garcias *loco cit. nu. 166.*, *& 205. cum sequent.* Ventriglia *loco cit. n. 5.* Reiffenstuel *loco cit. nu. 74.* & alii passim per text. *in cap. Pastoralis 7. de donationibus*, *& Clementin. ultima de rebus Eccles. non alienand.* & favet Concil. Trident. *sess. 7. de reform. cap. 6.* statuens quod uniones viribus omnino careant, *Nisi eas ex legitimis causis coram Loci Ordinario, vocatis quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit*. 40

Episcopus, concurrentibus supradictis tribus requisitis conditionibus potest unire Beneficia suæ Diœcesis. *Communis* per text. *in cap. sicut unire 8. de excessibus Prælat. c. exposuisti 33. de Præben. cap. Consultationibus 4. & cap. Pastoralis 7. de donationibus*; *Clement. Si una 2. de reb. Eccles. non alien.* cum similibus. 41

Episcopus non solum potest unire Ecclesiam sæculari, sed etiam potest unire Religioni alicui Ecclesiam, seu Beneficium suæ Diœcesis. *Clem. Si una Ecclesia 2. de rebus Eccl. non alien.* ibi: *Aut Religioso loco donetur*, Glossa *ibid. verb. Donetur*, Card. *ib. in princ. nu. 4. not. 4. & nu. 11. qu. 7.* Ancharan. *n. 4. not. 4.* Imola *n. 2. & 3. not. 2. & 3.* & Bonifac. *n. 3.* Marian. Socin. *in c. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat. art. 4. q. 4. n. 61. & 62.* Calderin. *cons. 5. n. 1. De rebus Eccl. non alien.* Sanchez *l. c. cap. 29. nu. 148.* Barbosa *citat. alleg. 66. n. 4.* & ipso teste Doctores *in cit. c. Consultationibus 4. de Donationibus*. 42

Item potest Episcopus unire Beneficium devolutum ad Papam ob non factam collationem tempore debito: Alio enim Jure devolvitur, & alio unitur, Marian. Socin. *in cit. cap. Sicut unire num. 67. & seq.* & ibi: Butrius *num. 10.* Abbas *n. 6.* & Ancharan. *n. 5.* Bero *dec. 346. ad fin.* Azor. *Instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 48. q. 15.* Sanchez *cit. cap. 29. n. 149.* Barbosa *cit. alleg. 66. n. 5. & supra Concil. sess. 21. De reform. cap. 5. num. 12.* & alii contra alios contrarium sentientes. 43

Item potest Episcopus unire Beneficia Papæ reservata, dummodo id faciat ante ipsorum vacationem. Sic decisum fuisse a Sacra Congr. Conc. referunt Garcias *l. c. p. 12. cap. 2. nu. 102.* & Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Unio num. 6.* 44

Non autem potest ea unire post ipsorum vacationem, & si uniat, unio erit invalida, & provisi a Sede Apo- 45

Apostolica mitti debent in possessionem. Sic decisum fuisse *a Sacra Congr. Conc.* referunt Garcias *l. cit. num.* 102. & Barbosa *loco cit. num.* 7.

46 Neque potest Episcopus unire Beneficia perpetuo reservata, ut sunt primæ Dignitates post Pontificales, Beneficia collectorum, Familiarium, & Officialium Curiæ. Garcias *De benef. p.* 12. *cap.* 2. *num.* 93. & 106. Hojeda *cit. p.* 2. *de benef. incompatib. cap.* 3. *num.* 8. Ventriglia *l. c.* §. 1. *num.* 30. & alii.

47 Neque potest unire Beneficia quæcumque etiam simplicia ad tempus, seu ad vitam Beneficiarii, sed solum in perpetuum. Barbosa *cit. alleg.* 66. *n.* 8. & *super Conc. sess.* 21. *cap.* 5. *n.* 10. Zerola *in Prax. Episcop. part.* 1. *verb. Unio* §. 7. Azor. *l. c. lib.* 6. *cap.* 28. *q.* 7. Garcias *cit. cap.* 2. *num.* 84. Sanchez *cit. Cap.* 29. *n.* 152. Ventriglia *l. c.* §. 1. *num.* 24. Reiffenst. *l. c. n.* 58. & alii passim.

48 Neque potest unire Beneficia exempta a sua Jurisdictione; nam hoc ipso quod suæ dispositioni subjecta non sunt, non potest illa unire Episcopus, sed recurrendum est ad Summum Pontificem. Garcias *cit. cap.* 2. *n.* 62. Sanchez *cit. c.* 29. *num.* 151. Hojeda *cit. cap.* 3. *n.* 7. Barbosa *cit. alleg.* 66. *n.* 9. Reiffenst. *l. c. n.* 55. & alii communiter.

49 Neque potest unire Beneficia suæ Diœcesis Beneficiis, Monasteriis, & Ecclesiis alterius Diœcesis. Sic expresse Concil. Trid. *sess.* 14. *de reform. cap.* 9. addita ratione: *Ut ordo Ecclesiasticus non confundatur, aut una, & eadem Ecclesia duarum quodammodo Diœcesum fiat non sine gravi eorum incommodo qui illi subditi fuerint.*

50 Neque unire potest omnia Beneficia quamvis simplicia suæ Diœcesis, sed tantum aliquot. Sic decisum fuisse a *Sacra Congr. Conc.* referunt Garcias, & Riccius citati a Ventriglia §. 1. *n.* 23.

51 Neque unire potest Beneficia curata monasteriis, abbatiis, dignitatibus, præbendis ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ, beneficiis simplicibus, hospitalibus, & militiis. Sic expresse Concil. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 13. ibi: *Ecclesiæ Parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, seu Dignitatibus, sive Præbendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, sive aliis Beneficiis simplicibus aut Hospi-*
52 *talibus, Militiisve non uniantur.* Et parochialis unio est ita prohibita a Concilio, ut neque aliqua pars ejus fructuum uniri possit, pro ut referunt decisum fuisse *a Sacra Congr. Concil.* Garcias *cit. cap.* 2. *n.* 87. Barbosa *cit. alleg.* 66. *n.* 30. Ventriglia *cit.* §. 1. *num.* 33.

53 Potest tamen Episcopus unire Beneficia curata cum aliis beneficiis curatis. Item non curata cum ipsis curatis. Sic expresse Trid. *sess.* 21. *de reform. cap.* 5. ibi: *Possint Episcopi etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegati juxta formam Juris, sine tamen præjudicio obtinentium, facere Uniones perpetuas quarumcumque Ecclesiarum Parochialium, & Baptismalium, & aliorum Beneficiorum Curatorum, vel non Curatorum cum Curatis propter earum paupertatem, & in ceteris a Jure permissis, etiamsi dictæ Ecclesiæ, vel Beneficia essent generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta.*

54 Non potest Episcopus unire Ecclesiam Parochialem capitulo cathedralis ob tenuitatem canonicatuum, & ob difficultatem, sive impossibilitatem etiam uniendi Beneficia simplicia, & od id, quod non deceat eorum numerum minui, juxta mentem Concilii *cap.* 15. *sess.* 24. *de reform.* Sic referunt decisum *in una Alexandrina* 30. *Martii* 1594. Aldan. *in Compend. Canon. resol. lib.* 4. *tit.* 8. *nu.* 3. & Ventriglia *cit.* §. 1. *num.* 15. Immo neque potest Episcopus unire Mensæ Capitulari beneficia simplicia, quia Concilium *cit. cap.* 15. *sess.* 24. *de reform.* non dat facultatem uniendi Mensæ Capitulari, sed tenuibus Præbendis singulorum capitularium. *Sac. Congr. Concil.* apud Gonzalez *ad Regul.* 8. *Canc. gloss.* 37. *n.* 25. & Barbosa *in Summa Apostol. dec. verb. Unio n.* 1. Et hoc quamvis in Cathedrali, vel collegiata nullæ sint Præbendæ distinctæ, sed dumtaxat massa communis capituli, cujus proventus omnes his tantum, qui statutis horis intersunt, distribuuntur *Eadem S. C. Conc.* 5. *Febr.* 1601. apud Aldan. *in Compend. resol. Canonicarum lib.* 3. *tit.* 31. *nu.* 12. & Barbosa *loc. cit. num.* 1.

Potest tamen Episcopus cum consensu capituli 57
etiam per viam unionis perpetuæ curam animarum, quæ incumbit toto capitulo, transferre in certam personam, seu dignitatem ejusdem Ecclesiæ. Sic decisum fuisse *a Sacra C. Concil. die* 30. *Martii* 1594. refert Aldan. *in Compen. Canon. resolut. lib.* 4. *tit.* 8. *n.* 4. Garcias *de Benef. p.* 9. *c.* 2. *n.* 190. Barbosa *super Trid. sess.* 24. *de reform. cap.* 15. *n.* 16. Ventriglia *l. cit. n.* 16. & alii.

Potest Episcopus canonicatus ob tenuitatem illo- 58
rum supprimere, & fructus suppressorum aliis canonicatibus, sive præbendis, vel distributionibus ejusdem Ecclesiæ unire; dummodo tot canonicatus remaneant, qui Divino cultui celebrando, ac dignitati ecclesiæ commode valeant respondere. *Communis*, per textum expressum *in Conc. Trid. sess.* 24. *de reform. cap.* 15.

Non potest autem unire Dignitates, nec in ter- 59
minis Concilii Trid. *sess.* 23. *cap.* 18. nec *sess.* 24. *cap.* 15. *de reform.* Sic decisum fuisse *a Sacra Cong. Conc.* refert Riccius *in Praxi p.* 1. *resol.* 393. *vers. Limita quarto.* Nec etiam canonicatus, nisi per modum suppressionis ut supra. Garcias *ad Regul. de Mensibus gloss.* 5. §. 7. *n.* 64. Ventriglia *l. c. nu.* 21. & alii passim.

Neque potest unire Beneficia capellaniis etiam 60
cathedralis, quæ habent redditus tenues; quia Concilium *cit. sess.* 24. *cap.* 15. loquitur solum de Præbendis. Item neque sacristiæ; Neque fabricæ. Sic decisum fuisse *a S. C. Conc.* refert Garcias *de benef. p.* 9. *cap.* 2. *n.* 190. & Barbosa *supra Conc. cit. c.* 15. *n.* 13.

Neque potest unire Beneficia de Jurepatronatus, 61
vel spectantia ad inferiores collatores, & Electores, nisi de expresso eorum consensu, alias talis Unio esset invalida. Vide *supra num.* 40.

Neque potest regulariter unire Beneficia liberæ 62
collationis beneficiis de Jurepatronatus, ut expresse habetur ex Concilio Trid. *sess.* 25. *de reform. cap.* 9. *vers. Insuper accessiones*, ubi hujusmodi uniones subreptitiæ declarantur, & tenent Leo *Thesaur. For. Eccles. part.* 12. *cap.* 16. *num.* 14. Garcias *de benefic. p.* 12. *cap.* 2. *n.* 91. Riccius *in Praxi p.* 1. *resolut.* 393. *vers. Limita tertio*; Ventriglia *l. cit. num.* 28. & alii ea ratione, ne Beneficia libera in servitutem redigantur.

Di-

63 Dicitur autem notanter *regulariter*, quia in aliquibus casibus id potest Episcopus. Et primo quando Patroni renunciant Juripatronatus, quod ab omnibus concedi debet, utpote carens difficultate. Secundo quando concordant, ut Beneficium Jurispatronatus alternative conferatur, una vice ad Patronorum præsentationem, & altera ad liberam collationem, uti decisum fuisse *a S. C. Conc.* referunt Leo *l. c. in fine*, Sellius *in Select. Canon. cap.* 18. *num.* 24. Ventriglia *l.c. n.* 28. *in fine*. Tertio quando Ecclesia libera minatur ruinam, & habet tenuissimos redditus, tunc enim potest uniri patronatæ cum reservatione Jurispatronatus, & onere imposito Patrono illam reparandi, & dotandi in scutis 50. prout fuisse decisum *in una Triventina* 21. *Decembr.* 1622. refurunt Aldan. *in Compend. Canon. resol. lib.* 3. *tit.* 8. *nu.* 17. Ventriglia *l. c. n.* 29.

64 Episcopus non potest unire Beneficia Dignitati, quæ in Ecclesia Cathedrali, vel collegiata non habet vocem in capitulo, nec redditus ex Mensa capitulari, licet deserviat in choro. Sic declarasse *S. C. Conc. die* 19. *Decemb.* 1584. *ad dict. cap.* 15. *sess.* 24. *de reform.* refert Ventriglia *l. c. n.* 34.

65 Episcopus potest unire Seminario, ut commode regi valeat, aliquot Beneficia simplicia cujuscumque qualitatis, & Dignitatis fuerint, etiamsi essent reservata, vel affecta, sine tamen Cultus Divini, & illa obtinentium præjudicio. Sic expresse Concil. Trid. *sess.* 23. *de reform. c.* 18. *vers. Nec non Beneficia aliquot simplicia*, Barbosa *ib. num.* 33. *& de Offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 77. *num.* 28. *& lib.* 3. *Jur. Eccl. univ. cap.* 16. *n.* 30. Fuscus *de visit. l.* 1. *cap.* 16. *num.* 9. Ventriglia *l. c. n.* 36. & alii passim. Et sic statuit novissime Benedictus XIII. Const. incip. *Creditæ* §. 4. Vide verb. *Seminarium in fine*.

66 Non potest tamen ipsi Seminario unire omnia simplicia Beneficia, alias talis unio esset nulla, quia Concilium dicit solum *Beneficia aliquot*. Et sic decisum fuisse *a S. C. Concil.* referunt Barbosa *supra Conc. cit. cap.* 18. *n.* 35. *& cit. alleg.* 77. *n.* 29. *& in Summa Apost. dec. verb. Beneficium Seminario uniendum, vel non n.* 7. Molphes. *in Summa Theolog. moral. tract.* 6. *cap.* 14. *a n.* 60. Riccius & alii.

67 Nec potest seminario unire simplicia Beneficia ad collationem inferiorum spectantia, neque canonicatus, nec beneficia Sedi Apostolicæ reservata post illorum vacationem. Sic decisum fuisse *a S.C.Conc.* referunt Barbosa *supra Conc. l. c. n.* 44. *& in Summa l. c. n.* 6. Franciscus Leo *in Thesaur. Fori Eccl. p.* 2. *cap.* 16. *n.* 23. Molphes. *l. c. a n.* 62.

68 Nec potest unire seminario canonicatus Collegiatarum, quamvis ex consuetudine non obligent ad residentiam. Sic decisum fuisse *a S. C. Episc. in Aquilana* 27. *Martii* 1590. refert Barbosa *Supra Conc. l. c. n.* 36.

69 Nec potest seminario unire beneficia regularia, & quæ commendata sunt, seu Monasterio unita, aut annexa. Sic decisum fuisse *a S.C.Conc.* referunt Nicol. Garcias *de Benef. par.* 12. *cap.* 2. *num.* 210. & Barbos. *super Trid. l. c. n.* 36. *&* 37. ubi asserit resolutum fuisse *in Caput.* 26. *Junii* 1586. non posse uniri seminario beneficia regularia, sive dentur in Titulum, sive in commendam; secus vero si statum mutaverint.

Beneficia primo vacatura per resignationem simplicem non autem per conditionalem in favorem certæ personæ, unire potest Episcopus vigore Concilii *cit. cap.* 13. Sic decisum fuisse *a S. C. ejusdem Concilii* referunt Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancell. Gloss.* 14. *n.* 10. Barbos. *Supra Conc. cit. cap.* 18. *n.* 47. & in *Summa l. c. n.* 2. 70

Beneficiorum unio non potest fieri seminario nondum erecto, & in quo Scholares actualiter non adsunt. *S. C. Concil.* apud Gonzalez *ad Reg.* 8. *Canc. gloss.* 5. §. 7. *nu.* 68. Barbosam *in Summa l. c. num.* 5. Garciam *l. c. p.* 12. *cap.* 2. *nu.* 193. *&* 194. 71

Seminario uniri non possunt Abbatiæ, Prioratus, Monasteria consistorialia, seu beneficia quovis modo Apostolica auctoritate commendata, obtenta, seu obtinenda per S. R. E. Cardinales, seu veros, & proprios Papæ Familiares Nuncios Apostolicos, & Secretarios congregationum, quibus iidem S. R. E. Cardinales intersunt; Sic novissime expresse statuit Benedictus XIII. Const. incip. *Creditæ* §. 5. quæ ad litteram refertur sub verb. *Seminarium in fine*, estque diligenter attendenda, & omnia supradicta juxta ejus dispositionem intelligenda. 72

Beneficium legitime unitum non dicitur amplius vacare, nec conferri potest. Ludovic. *dec.* 77. *n.* 3. Ventriglia *l. c. num.* 27. Gonzalez *ad regul. de Mensibus gloss.* 5. §. 7. *nu.* 7. & alii passim. 73

Uniones legitime factæ sortiri debent effectum, non tantum cum unita beneficia vacare contigerit per obitum, sed etiam per resignationem, eaque de re poterit Episcopus Datariam docere. *S.C.Conc.* apud Garciam *de Benef. p.* 11. *cap.* 4. *n.* 35. & Barbosa *Summ. Apostol. decis. verb. Unio n.* 5. 74

Unde beneficium unitum non potest resignari ad favorem, non facta mentione de unione, alias resignatio non tenet, & gratia est subreptitia. Rota *dec.* 3. *de rerum permut. in antiquis*, Oldrad. *cons.* 237. *n.* 20. *& seq.* Puteus *dec.* 357. *num.* 4. *lib.* 1. Parisius *de resignat. l.* 7. *q.* 9. *num.* 41. *& seq.* testans de communi. 75

Uniones perpetuæ a 40. annis citra a publicatione Concilii Trident. factæ examinari possunt ab Ordinariis, & quæ per subreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarari debent. Sic expresse Conc. Trid. *sess.* 7. *de reform. cap.* 6. Illæ vero uniones, quæ a dicto tempore citra concessæ nondum in toto, vel in parte sortitæ sunt effectum, & quæ deinceps ad cujusvis instantiam fiunt, nisi eas ex legitimis, aut alias rationabilibus causis coram Loci Ordinario vocatis, quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ censeri debent, ac propterea nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino carent. Ita expresse Conc. Trid. *l. c.* 76

Item per regulam 12. Cancellariæ ab omnibus Pontificibus fieri, & publicari solitam postridie suæ assumptionis ad Pontificatum revocantur omnes uniones, quæ suum non sunt sortitæ effectum ante publicationem dictæ regulæ. *Communis*, textu expresso *in dicta* 12. *Regula Cancellariæ*. 78

Dicitur autem unio sortita effectum quoad dictam 12. *regulam*, & cit. Decretum Concilii Trident., *sess.* 7. *de reform. cap.* 6. *& sess.* 25. *de reform. cap.* 9. *vers. Insuper accessiones*, quando ipsius vigore 79

capta fuit possessio Beneficii uniti ante publicationem dictæ regulæ, vel saltem in parte effectum sortita fuit tempore publicationis Concilii. Rota *in Burgen. Unionis 26. Novembr. 1588. coram Orano*, & *communis doctorum*.

80 Unio, cum sit quid facti, non præsumitur in dubio, sed probari debet ab eo, qui factum asserit. Rota *dec. 577. n. 5. lib. 3. p. 3. divers. & dec. 223. nu. n. 5. p. 1. recent.* & doctores communiter.

81 Probatur autem Unio pluribus modis: Primo per authenticum instrumentum, seu litteras ipsius Unionis. Rota *p. 10. recent. dec. 351. n. 2. & p. 11. dec. 305. nu. 2.* & alibi. Secundo ex visitationibus Ordinarii; in quibus beneficium ut unitum visitatum fuit. Rota *p. 10. recent. dec. 9. sub n. 11. & 21. & dec. 48. nu. 7.* Tertio ex enunciativis antiquis, & multiplicatis. Rota *recent. p. 5. tom. 2. dec. 441. n. 1. p. 7. dec. 50. nu. 12. p. 8. dec. 246. num. 9. p. 10. dec. 152. n. 1. & seq.* & alibi. Quarto per publicam vocem, & famam, & ex communi reputatione. Rota *recent. p. 10. dec. 9. nu. 6. & sub num. 21.* Quinto ex diuturnitate temporis, & ex longissima observantia. Rota *recent. p. 5. tom. 2. dec. 441. num. 4. p. 10. dec. 48. n. 6. part. 15. dec. 215. n. 10.* Sexto ex actibus Jurisdictionalibus exercitis in Beneficio, quod prætenditur unitum. Rota *recent. p. 18. tom. 1. dec. 32. n. 16.* Septimo ex denominatione Beneficii tamquam membri, & pertinentiæ alterius, Rota *recent. p. 7. dec. 50. n. 11.* Octavo ex præsentationibus factis in vim Tituli Unionis. Rota *recent. p. 9. tom. 2. dec. 330. n. 26.* Nono ex creatione Vicarii perpetui cum assignatione congruæ, & onere solvendi certam portionem fructuum ipsi Beneficio, cui Unio facta fuit. Rota *recent. p. 4. tom. 2. dec. 485. nu. 15. p. 5. tom. 2. dec. 441. nu. 3. p. 10. dec. 152. nu. 5.* Decimo si possessor unius Ecclesiæ percipit pacifice fructus Ecclesiæ unitæ. Rota *recent. p. 6. dec. 18. num. 8.* Undecimo ex taxa annua illius Ecclesiæ tamquam subjectæ alteri confirmata ab Executore Apostolico. Rota *recent. p. 10. dec. 152. num. 8.* Duodecimo ex domus, & salarii assignatione. Rota *p. 10. dec. 48. n. 5.*

82 Unionem beneficiorum dissolvere, & revocare potest omnis, qui potuit illam facere. *Communis, argum. cap. Omnis res 1. de Regul. Juris* ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Et Episcopus dissolvere potest non solum unionem a se factam, vel a suo Prædecessore, sed etiam illam factam a Papa ex ordinaria potestate, non tamen factam a Papa ex plenitudine potestatis, Garcias *de benef. part. 12. cap. 2. n. 304.* Azorius *Instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 29. q. 5. & 6.* Barbosa *lib. 3. Jur. Eccles. univ. c. 16. nu. 68.* Ventriglia *l. c. §. 2. n. 23.* & alii.

84 Pro dissolvenda tamen tali unione requiritur, quod cesset causa, propter quam facta fuit vel alias interveniat causa necessitatis, & utilitatis Ecclesiæ, utpote quia unio redundat in majus ejus damnum & insuper requiritur causæ cognitio, consensus capituli, & citatio eorum, quorum interest unionem non revocari. Rebuff. *in praxi tit. de Unionis revocatione n. 6.* Azorius *l. c. q. 6.* Garcias *l. c. nu. 308.* Barbosa *l. c. num. 68.* Ventriglia *l. c. n. 34.* & alii.

Alia ad rem. Vide verb. *Dismembratio*, verb. *Seminarium*, & verb. *Unio Beneficiorum*. 85

Additiones ex aliena manu.

Vulgo traditur, unionem inter odiosa collocandam esse, regulariter interdictam, non promovendam, adeoque in dubio contra eam pronunciandum; Confer *Turricell. de union. Benefic. part. 3. qu. 882.* 1

Porro inficias haud imus, uniones regulariter, & sic non facile fieri debere, si fiant magis per modum exceptionis, quam regulæ suscipiunt. At non statim generatim unio inter odiosa referri debet. Necessitas, & utilitas præstant justam unioni causam; *cap. 33. de præbend.* At vero quod ex hac causa fit, odiosum, & probrosum reputandum est? An non salus Ecclesiæ suprema lex esse debet? Unio sane temporalis, quæ fit ad vitam ad quæstum Beneficiarii cum Ecclesiæ detrimento præter necessitatem, odiosa, eaque propter explodenda est. 2 6

Agendum hic esset de diversis effectibus, qui fluunt a diversis speciebus unionis, ab unione scilicet per subjectionem, ab unione per confusionem, seu suppressionem, & ab unione æque principali. At latior est hæc materia, quam ut in hisce additionibus concludi queat. Satis sit indicare eos, qui de iis egregie præ ceteris tractarunt, nimirum *Bohemer. in decretal. lib. 3. tit. 5. a §. 180. ad plur. sequent. Slevogt de union. sess. 3. cap. 1.* (1) 7 8

V O T U M.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt Voti naturam, divisionem, materiam, & interpretationem.

1 Voti nomen accipitur variis modis. Primo a Grammaticis accipitur pro desiderio, *ut Proverb. 31. Quid dilecte votorum meorum?* idest desideriorum, & in canone Missæ: *Tibique reddunt vota sua*, idest pia desideria, preces. Secundo a juristis accipitur Votum pro suffragio, vel calculo in electionibus, vel consiliis. Tertio accipitur a Theologis proprie, & stricte Votum pro promis-

(*1) Cæterum de unione Episcopatuum, seu beneficiorum quorumcumque, nullum exstare titulum in jure canonico, advertit Levrenius cum Azor. *part. 11. lib. 6. cap. 28.* plura tamen statuisse Clementem V. in *Clementina ultima de rebus Ecclesiæ non alienandis*; occasione cujus ad hunc textum, uti & ad eumdem titulum in decretalibus hanc materiam unionis beneficiorum tractent auctores; ac præseptim de ea libellos quosdam ediderunt Ioannes Baptista Caccialupus, Petrus de Ubaldis, seu de Perusio, & P. Andreuccius *Hierarchiæ Ecclesiasticæ lib. 11. diss. X.*

missione Deo facta, ut *Ecclesiastic.* 5. ibi: *Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta promissio, & psal.26. Redde Altissimo vota tua*, & de Voto juxta hanc ultimam acceptionem erit hic sermo.

2 Votum igitur sic acceptum recte definitur, quod sit *Promissio deliberata, & voluntaria Deo facta de meliori bono*. Sic *communis Doctorum*, cum S. Bonaventura *in 4. distinction.* 38. *art.* 1. *q.* 1. S. Thoma 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 1. Scoto *in* 4. *dist.* 38.

3 Dicitur primo *Promissio*, idest non simplex propositum, sed voluntas firma, & constans se se obligandi ad aliquid agendum, vel omittendum, itaut ex tali promissione *Promissario*, videlicet Deo Jus acquiratur ad exigendum sibi promissum. Promissio enim est *deliberata & spontanea fidei obligatio facta alicui de re bona, & possibili*; Et *Propositum est sola voluntas faciendi, vel omittendi aliquid*. Unde hoc est discrimen inter propositum, & promissionem, quod *propositum* est simpliciter sola voluntas faciendi, vel omittendi in futurum aliquid tamquam debitum, seu ex obligatione; sicque promissio addit proposito voluntatem se obligandi alteri, ut hic in nostro casu Voti se obligandi Deo; Utcumque enim propositum sit firmum, ac deliberatum, nunquam evadit Votum, quandiu abest voluntas se obligandi, ut clare habetur ex *cap. Litteraturam tuam* 3. *de Voto, & Voti redemptione*; ubi cuidam Magistro consulenti ita respondit Alexander III. Summus Pontifex: *Cum ex quadam minutione*, seu missione sanguinis, *nimio fuisses mortis pavore perterritus, hæc verba protulisti; Non diu hic morabor, proponens in animo, quod Religionis Habitum esses aliquando suscepturus Tibi igitur respondemus, quod si plus non est in Voto processum, transgressor judicari non poteris, si non impleas, quod dixisti*. Sic Pontifex manifeste significans solo ptoposito quantumvis sancto non constitui Votum, idque ob defectum intentionis, seu voluntatis se obligandi. Sic doctores communiter.

6 Dicitur secundo *deliberata*, quia promissio subita, & inconsiderata non sufficit ad rationem Voti. Vovens enim debet plene advertere, & cognoscere materiam, quam vovet, cum deliberatio importet advertentiam, & cognitionem materiæ cum libero, & expedito interiorum sensuum usu. *Omnes*.

8 Unde tanta deliberatio requiritur, & sufficit ad votum, quanta requiritur, & sufficit ad peccatum mortale. Sic Doctores jam fere communiter post Glossam *in cap. Mulier* 14. *caus.* 32. *q.* 2. dicentem expresse, quod *qui potest se obligare diabolo, potest & Deo*, cum non videatur plus, aut minus requiri, & sufficere ad obligandum se Deo per Votum, quam ad se obstringendum diabolo per peccatum mortale.

9 Dicitur tertio *Voluntaria*, idest cum libero Voluntatis consensu facta, quia ad hoc, ut Votum obliget, requirit liberum voluntatis imperium, seu decretum, quo vovens se Deo obligatum velit ad quidpiam præstandum, vel omittendum. Unde Votum emissum ex ignorantia, errore, vel dolo versante circa substantiam rei promissæ est invalidum, quia incogniti nulla est voluntas, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Aristotele 3. *de Anima Comment.* 39. & ignorantis, ac errantis nullus sit consensus, *l. Non idcirco* 9. *Cod. de Iur. & facti ignorant.* nihilque sit tam contrarium consensui, quam error, *l. Si per errorem* 15. *ff. de Iurisdict. omnium Iudic.*

Dicitur quarto *Deo facta*, quia promissio essentialiter constituens Votum proprie dictum debet esse facta ipsi Deo, cum Votum proprie sit actus religionis seu latriæ soli Deo debitus; Unde cum quis aliquid vovet B. Mariæ Virgini, aut Sanctis, intelligitur vovere Deo in honorem B. Mariæ Virginis, ac Sanctorum; sicuti enim cum Templa, seu Altaria B.M.V. aut Sanctis dedicantur, dicuntur dedicari Deo in honorem, & memoriam B.M.Virginis, aut sanctorum, ut explicat S. Augustinus *l.20. contra Faustum cap.* 21. Ita etiam cum vota nuncupantur B.M. Virgini, aut Sanctis, dicuntur nuncupari Deo in honorem B. M.Virginis, aut Sanctorum, ut docet Sanct. Thomas 2. 2. *qu.* 88. *art.* 5. *ad* 3. Ipsum enim Deum coli, ac venerari in sanctis fatentur omnes catholici. Vel ut alii explicant, Votum in similibus casibus intelligitur fieri principaliter, ac primario ipsi Deo, Beatæ autem Mariæ Virgini, aut Sanctis solum secundario, ut testibus, advocatis, & intercessoribus apud Deum, sicque dicunt, solemnem vovendi formulam religiosorum: Voveo & promitto Deo Omnipotenti, B. Mariæ Virgini, B. N. & omnibus sanctis &c. habere hunc sensum: Voveo Deo coram B. Maria Virgine, B. N. & omnibus Sanctis tamquam testibus, advocatis, & intercessoribus; Ita Suarez *lib.* 1. *cap.* 16. *nu.* 17. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 1. *in fine*, Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalogi cap.* 1. *n.* 31. 16

Dicitur quinto *de meliori bono*, quia ad Votum non solum requiritur, ut illud, quod vovetur, sit bonum, sed insuper ut bonum illud sit melius quam ejus oppositum: Hinc Votum nubendi absolute loquendo non tenet, quia Matrimonium non est bonum melius Virginitate sibi opposita. Dicitur autem notanter *absolute loquendo*, quia id quod *absolute* est minus bonum suo opposito, potest *per accidens* ex circumstantiis esse majus bonum, sicque cadere sub voto, ut patet de eo, qui se cognoscens pronum ad lapsum carnis, ad evitanda peccata incontinentiæ vovet statum matrimonialem assumere. In eo enim casu dicit Apostolus 1. *ad Corinth. cap.* 7. *n.* 9. *Melius est nubere, quam uri*. 11

Votum varie dividitur. Primo dividitur in votum simplex, & solemne. *Simplex* est illud, quod emittitur sine alia solemnitate cum nuda, & simplici promissione Deo facta, sive privatim, sive ore, sive tantum corde. *Solemne* est illud, quod solemnizatur per professionem religionis ab Ecclesia approbatæ, aut per susceptionem sacri Ordinis, ut habetur *in cap. Unic. de Voto in 6.* ubi dicitur, quod Voti solemnitas sit a sola constitutione Ecclesiæ inventa, ibi: *Nos igitur attendentes, quod voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa*, quod etiam dicitur in Bulla Gregor. XIII. incip. *Ascendente Domino*, *num.* 18. ibi: *Nos considerantes voti solemnitatem sola Ecclesiæ institutione inventam esse*. 12

Secundo dividitur Votum in reale, personale, & mixtum. *Reale* est illud, quo vovens promittit ali- 13

aliquid de sua re, aut substantia distinctum ab actione, aut omissione personæ v.g. eleemosynam. *Personale* est illud, quo promittitur nuda actio, aut omissio personæ v. g. jejunium, abstinentia a lusu. *Mixtum* est illud, quod participat de reali & personali, v. g. Votum visitandi Sanctuarium, ibique offerendi lampadem.

14 Tertio dividitur Votum in temporale, & perpetuum, *temporale* est illud, quod ex intentione Voventis solum ac certum tempus, vel pro certo tempore obligat, ut votum jejunandi omnibus sabbatis unius anni, non bibendi vinum hebdomada sancta. *Perpetuum* est illud, quod ex intentione Voventis perpetuo, seu tota vita obligat, & servandum est, ut votum jejunandi toto tempore vitæ suæ, nunquam bibendi vinum, nunquam manducandi carnes, nunquam ludendi.

15 Quarto dividitur Votum in expressum, & tacitum. *Expressum*, seu explicatum est illud, quo expressis verbis aliquid Deo promittitur. *Tacitum*, seu implicitum est illud, quod fit per liberam actionem habentm Votum annexum. Sic qui Sacrum Ordinem suscipit, censetur Castitatem perpetuam vovere cum sciat susceptioni Ordinis Sacri annexam esse obligationem Castitatis perpetuæ.

16 Quinto dividitur Votum in absolutum, condionatum & pœnale. *Absolutum* est illud, quod simpliciter & absolute emittitur independenter ab omni conditione, ut cum quis simpliciter vovet jejunium, castitatem, peregrinationem. *Conditionatum* est illud, quod emittitur sub aliqua conditione, ut cum quis vovet dare calicem Ecclesiæ, si a tali morbo convalescat, a tali mortis periculo liberetur, si filius suus tale inierit Matrimonium. *Pœnale* est illum, quod fit in pœnam, seu quo vovetur aliqua pœna subeunda, quoties commissa fuerit aliqua culpa, ut si quis voveat se toties osculaturum terram, quoties mentitus fuerit, se toties jejunaturum, cilicium gestaturum, se disciplina afflicturum, quoties in peccatum carnis lapsus fuerit.

17 Materia Voti debet esse possibilis, & in potestate voventis, non solum physice, sed etiam moraliter, talis scilicet quæ ab homine fieri possit communi concursu, & ordinario auxilio Divinæ gratiæ. *Communis*. Et ratio est evidens, quia Votum est promissio facta Deo cum intentione se obligandi ad aliquid præstandum, nemo autem se potest obligare ad id quod non est ei possibile, nec est in sua potestate, *arg. l. Impossibilium* 185. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Impossibilium nulla est obligatio.* & *cap. Nemo potest.* 6. *de regul. Juris in* 6. ibi: *Nemo potest ad impossibilia obligari*, adeoque &c.

18 Hinc invalidum est Votum nunquam peccandi nec venialiter. *Communis*. Tale enim Votum est de re moraliter impossibili cum nos attenta nostra fragilitate secundum Legem ordinariam cum ordinario concursu, & auxilio Dei non possimus omnino omne peccatum etiam veniale evitare ut quotidiana experientia demonstrat.

19 Validum tamen est Votum vitandi omnia peccata mortalia, aut certa peccata venialia in specie determinata v. g. nunquam mentiendi, nunquam, vel minimum furandi &c. *Communis*: Id enim est nobis possibile etiam cum solo communi ordinario concursu, & auxilio Divinæ gratiæ,

20 Item validum est Votum nullum omnino peccatum veniale cum plena deliberatione patrandi Suarez *lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 2. *num.* 2. Sporer *loc. cit. numer.* 39. & alii. Et ratio est quia licet homini fragili sine speciali privilegio non sit possibile evitare omnia peccata venialia, quæ fiunt ex subreptione, sive cum deliberatione imperfecta; est tamen ei possibile sine speciali privilegio, & cum solo communi ordinario auxilio Divinæ gratiæ, ut in nullum peccatum etiam veniale cum plena deliberatione, & mera libera sua malitia consentiat; Tum quia simile Votum emissum fuisse a pluribus viris sanctis Ecclesiastica Legenda testatur. (*) Hoc tamen votum non est emittendum, nisi post multam consultationem cum viris doctis, prudentibus & piis, ut vulgo Theologi monent. (*)

21 Si Votum sit de re partim possibili, & partim impossibili validum, & servandum est quoad partem possibilem, si partes dicti Voti sint per se separabiles, nec alia fuerit intentio voventis. *Communis*, *arg. cap. utile* 36. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Utile non debet per inutile vitiari*, præsertim si utile ab inutili separari possit. Sic qui vovit dare Ecclesiæ, vel pauperibus mille aureos, si factus impotens nequit dare omnes, tenetur dare partem possibilem. Item qui vovit jejunare totam hebdomadam, si factus impotens nequeat jejunare totam integram, tenetur ad partem, quam potest, & sic de similibus: Res enim de natura sua dividua censetur voveri divisim, nisi alia sit expressa intentio Voventis.

22 Si autem partes Voti promissæ sint copulatim per modum unius, ita ut obligatio unius dependeat ab obligatione alterius, ac totius promissi, tunc, si una pars sit, vel fiat observatu impossibilis, nec tenetur vovens ad observantiam alterius. Sic qui vovit sacramentalem confessionem causa Jubilæi lucrandi, si factus impotens nequeat Jubilæum lucrari, non tenetur ad Confessionem. Item qui vovit peregrinationem nudis pedibus, ac in cilicio, si factus impotens nequeat peregrinari, non tenetur eo tempore nudis pedibus incedere, ac cilicium gestare, & sic de similibus. Layman *loco cit. n.* 3. *vers. Exempla posterioris*; Gobat *tom.* 3. *casu* 3. *n.* 77. Sporer *loco cit. n.* 68. cum Suarez, & Sanchez ibi citatis, & alii. Et ratio est, quia vovens, ut supponitur, vovit ipsas partes copulatim per modum unius totius, seu individui, adeoque non fuit ejus intentio observare unam partem sine altera; Tum quia ipsam confessionem vovit solum ob Jubilæum lucrandum, & dictam incessionem nudis pedibus, ac gestationem cilicii solum tamquam *accessorium* ad peregrinationem, ut *principalem*: cessante autem fine, cessat obligatio mediorum, *arg. cap. Cum cessante* 60. *de appellat. l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jurepatronat. l. Cum ratio* 7. *ff. De bonis damnator.*, & ruente principali, ruit & accessorium *arg. cap. Accessorium* 42. *de Regul Juris in* 6. ibi: *Accessorium naturam sequi congruit Principalis*, *l. Nihil dolo* §. *Cum principalis* 129. *ff. De regul. Juris*, ibi: *Cum principalis causa non consistit, nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent*, & concordat *l. Cum principalis* 178. *ff. eod.*

23 Materia voti debet esse res moraliter bona. Unde opus lege naturali, Divina, vel humana prohibitum

tum non potest voveri, & si voveatur, votum nedum est illicitum, sed invalidum, & nullum. *Communissima*.

24 Sic invalidum est omne votum emissum pro re illicita a Deo impetranda, ut si meretrix voveat partem quæstus meretricii, aut usurarius partem suarum usurarum, vel latro partem suorum latrociniorum dare Ecclesiæ, seu pauperibus ex intentione movendi Deum ad sibi majorem horum iniquorum proventuum occasionem concedendam. Item invalidum est votum jejunandi, audiendi Sacrum &c. si emittatur ab impudico ad impetrandum a Deo illicitum complexum personæ concupitæ, a vindicativo ad sumendam injustam vindictam de suo inimico, ab ambitioso ad capessendam vanam gloriam, & laudem hominum, a rixoso, seu belligerante, aut litigante ad obtinendam injustam victoriam &c. Et ratio est, quia dare eleemosynam, seu quodvis opus bonum facere ad impetrandam a Deo rem illicitam, vel iniquam, est actio mala, & blasphema, quia talis quantum est in se, Deum auctorem peccati facit, adeoque nec licite, nec valide voveri potest. *Sic Doctores communiter*.

25 Validum autem est Votum factum ex affectu ad rem bonam, ut bona est, quamvis conjuncta cum causa mala, & pessima, ut si quis voveat jejunium, eleemosynam, peregrinationem, Religionem &c. si ex duello evaserit salvus, si non capiatur in furto, si proles non nascatur ex suo adulterio, si infamiam evitaverit ex sua fornicatione &c. Et ratio est, quia licet duellum, furtum, adulterium, fornicationem velle, malum, & pessimum sit, tamen his positis in duello incolumen servari, in furto non capi, prolem ex adulterio non suscipere, infamiam ex fornicatione evitare revera mala non sunt, sed bona, ac Dei specialia beneficia sunt, ad quæ proinde impetranda valida sunt dicta vota, cum non cadant super illa mala, sed super hæc bona considerata quatenus in se bona sunt; *Sic Doctores passim*.

26 Opus de se indifferens non potest esse materia Voti, nisi in finem bonum ordinetur. *Communis*. Et ratio est, quia res indifferens non est de se Deo grata, nisi in finem bonum ordinetur, adeoque non potest esse materia voti nisi ex addito fine, aut circumstantia bona de indifferenti evadat bona, ac Deo grata. Sic nullum de se est votum nunquam spuendi in Ecclesia, si ipsi nullus finis bonus addatur: Validum autem est, si in finem bonum ordinetur, ut si fiat votum nunquam ibi spuendi, ne suis sputis fœdetur Ecclesia cum nausea aliorum. Item nullum est Votum non vescendi capite animalis in honorem S. Johannis Baptistæ capite diminuti, non edendi carnem tostam in honorem S. Laurentii igne tosti, relicta interim sibi facultate vescendi aliis carnibus æque, vel magis delicatis ad satietatem. Validum tamen est, si vovens nimis affectus sit ad tale ciborum genus, & mortificationis gratia voveat Deo se abstinere ad talis Sancti honorem. Item nullum est Votum certarum muliercularum non nendi die Sabbathi in honorem B. Mariæ Virginis, relicta interim sibi, & suis facultate aliis similibus operibus laborandi: Validum autem est, si mulier sic vovens sit nimis affecta ad nendum, sicque voveat non nere ad talis prædominantis passionis mortificationem, & ut interim orationi ac aliis exercitiis vacare possit.

Item invalidum est votum etiam rei bonæ, & 27 honestæ, si fiat ob finem omnino indifferentem, & temporalem, ut si quis voveat jejunium, abstinentiam a vino, aut certis lautioribus cibis ob solum finem parcendi sumptibus, vel sanitatem natulariter conservandi, aut recuperandi. Et ratio est, quia in moralibus species rei sumitur a fine, adeoque si finis rei promissæ est indifferens, totus actus ex objecto erit indifferens, sicque erit materia inepta Voti. Validum autem erit simile votum, si fiat ob finem impetrandi a Deo, etiam bona temporalia, & indifferentia, honeste tamen, & rationabiliter petibilia a Deo, ut sanitatem corporis, Officium honorificum, utile Matrimonium, congruas divitias &c. Et ratio est, quia hæc a Deo tamquam eorum auctore petere, vel pro impetratis gratias agere bonum, & honestum est, sicque apta materia Voti esse possunt; *Sic Doctores communiter*.

Materia Voti debet esse de meliori bono, quam 28 ejus oppositum; *Communis*. Et ratio est clara, quia Deo magis placet opus, quod majus, & melius est, quam oppositum minus bonum, adeoque non erit Deo acceptum, si quis voveat minus bonum, omisso ejus opposito bono majori, quia hoc ipso se obligaret ad omittendum oppositum, quod majus, & melius est, & Deo gratius; sicque tale votum utpote Deo non acceptum, invalidum est.

Hinc invalidum est absolute loquendo votum nubendi, quia non est de meliori bono, cum status ei oppositus, nempe status Cœlibatus sit longe melior, ut habetur expresse ex Apostolo 1. *ad Corinth. cap.* 7. *n.* 38. ibi: *Qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit, & qui non jungit, melius facit*. Et definitum a Concilio Trident. *sess.* 24. *Canon.* 10. ibi: *Si quis dixerit, statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis, vel cœlibatus; & non esse melius ac beatius manere in virginitate, aut cœlibatu, quam jungi Matrimonio, anathema sit*. Secus autem esset, si quis non posset frænare concupiscentiam, nisi per Matrimonium; tunc enim Votum nubendi esset promissio Deo grata, adeoque valida, quia licet Matrimonium absolute loquendo sit minus bonum suo opposito, potest tamen per accidens ex circumstantiis hic, & nunc esse majus bonum, sicque cadere sub voto, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth. cap.* 7. *n.* 9. *Melius est nubere, quam uri*; *Communis*. 29

Sicque invalidum est Votum nunquam vovendi, 30 quia impedit majus bonum, cum absolute sit melius vovere, quam nunquam vovere. Ast tamen validum erit votum non vovendi indiscrete, temere, aut inconsulto Confessario, vel viro prudente, quia vovere cum tali cautela est quid honestum ad virtutem Prudentiæ spectans, ac melius, quam suum oppositum; *Omnes*.

Item invalidum est votum ludendi honeste, bi- 31 bendi moderate, si fiat absolute, & importet obligationem absolutam ad lusum, vel ad potum, quia licet ludere honeste, bibere temperate sint actus boni

boni, & honesti, eorum tamen oppositum, nempe carentia, seu abstinentia est melior, & Deo gratior; Est tamen validum tale votum, si fiat conditionate dicendo, v. g. Voveo, si lusero, honeste, sine fraude, contentione, & scandalo me lusurum, quoties bibero, temperate me bibiturum; quia tale votum est de meliori bono, cum posita dicta conditione materia voti non sit ipsum ludere, vel bibere, sed ipsa honestas in ludendo, & temperantia in bibendo, quod sine dubio melius est suo opposito; *Communissima*.

32 Materia voti debet esse de opere, & facto proprio. Unde invalidum est votum directe emissum de facto alieno, ut alieno. Sicque invalida sunt vota Parentum filios, vel filias religioni voventium. Item Patrum familias, cum vovent, ut suæ familiæ jejunent certis vigiliis, confiteantur, & communicent certis festis &c. Tales enim filii, & filiæ, & familiæ non obligantur dictis votis Parentum, aut Patrumfamilias, nisi si voluntarie ea ratificent, sicque vota aliena sua efficiant, quia in tali casu obligarentur dictis votis, utpote jam suis factis per propriam ratihabitionem, *arg. cap. Ratihabitionem* 10. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari*. Qua ratione Sacri canones, & Concilia antiqua, præsertim Toletanum IV. *cap.* 48. cum dicunt: Filios paterno voto Religioni devotos obligari Religioni, nec si jam ingressi fuerint, posse ad sæculum reverti, intelligenda sunt cum hac conditione: Modo filii consenserint, aut Parentum votum ratificaverint, seu ratum habuerint, ut expresse decernitur *in cap. Cum simus* 14. *de Regularibus*. *Sic Doctores communiter*.

33 Sic cum communitas aliqua vovet aliquid, v. g. Monasterium certa jejunia, civitas, vel pagus certas processiones, vel ferias, & hujusmodi, vi voti, & Religionis obligantur solum primi personaliter voventes; Successores autem non obligantur vi voti, nisi ratificaverint, *arg. citatis Juribus*; Unde promissiones, & vota, quæ frequenter fieri solent ab universitatibus servandi sub præcepto festum alicujus sancti, ac jejunandi in vigilia, non obligant populum, qui tamen potest sponte promissa servare; & nullus est pœna cogendus, ut illa die abstineat ab operibus servilibus; Barbos. *in Collectan. decis. Apostolic. verb. Festum in Communi n.*8. Monacell. *part.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1, *num.* 15. ubi testatur se vidisse pluries, supplices libellos hac in re Sacræ Congreg. Rit. porrectos pro confirmatione hujusmodi promissionum, & votorum fuisse rejectos, & præsertim *in Urbevetana 6. Octobris 1696. in Messanen. loci Melazzi 25. Januarii, & in Alessanen. Terræ Corsani 6. Septembris 1698.*

(*) Hoc ipsum docet Cuniliati tract. IV. De I. Decalogi præcepto cap. X. §. IV. num. VI., cum nonnullis tamen limitationibus. Sic enim habet: „ Ad vota communitatis præsentis, regulariter loquendo, non tenentur posteri futuri, nisi actiones illæ aut consuetudine præscribantur, aut in voti emissione intervenerit etiam Episcopi consensus. Quia & consuetudo præscripta vim legis habet, & consensus Episcopi inducit vim quamdam præcepti: ita ut posteri succedentes, non vi voti prædecessorum, sed vi præcepti Episcopalis implere teneantur. Plerumque tamen obligantur, tum ratione scandali, quod aliis observantibus afferrent, tum ratione dissensionum, quas, diversimode ab illis se gerendo, excitarent „. (*)

Opera præcepta possunt esse materia voti; Unde quamvis præceptum sit de non fornicando, de non furando, de audiendo sacro diebus festis, de jejunando in Quadragesima, & hujusmodi, adhuc de similibus validum, & obligatorium votum emitti potest, & transgressio talis voti, ver. gr. fornicatio, furtum, & hujusmodi, duplex erit peccatum, & contra præceptum non fornicandi, non furandi, & hujusmodi, & contra religionem proprii voti: Et ratio est, quia cum necessitas præcepti non sit simpliciter, sed solum ex suppositione finis, nempe si homo peccatum evitare, & salutem consequi velit, juxta illud *Matth. cap.* 19. *num.* 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, ac proinde voluntas simpliciter libera maneat ad opus præceptum, vel prohibitum faciendum, vel omittendum, aut e contra, ideo poterit ipsa magis determinari, & obligari per votum, cum nihil obstet eamdem ex diversis obligationum capitibus debitam esse, ac diversis vinculis adstringi ad idem, uti notant DD. *in l. Scire* 29. §. *Si a jure ff. de verbor. obligationibus*. 34

Magis meritoria sunt opera bona facta ex voto, quam si sine voto sponte fiant; *Communis*. Et ratio est, quia melius, & magis meritorium est opus habens duplicem honestatem, quam habens unicam; sed opus bonum factum ex voto, ultra honestatem, quam habet sine illo, habet etiam honestatem religionis, ergo &c. Tum quia plus Deo dat, & consecrat, qui ex voto bonum operatur, quam qui sine voto, quia ultra actum, quem dat alter, etiam dat voluntatem, quam Deo adstringit, sicuti plus dat qui non tantum fructum, sed etiam arborem donat, ut recte notat S. Anselmus *libr. de Similitudinibus cap.* 48. adeoque melius, & magis meritorium est opus bonum ex voto, quam si sine voto sponte fiat. 35

Nec valet objicere, quod qui operatur ex voti obligatione, magis ex necessitate quam ex libera voluntate operatur, adeoque minus meritorium est ejus opus, cum Apostolus 2. *ad Corinth.*9. dicat: *Non ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus*. Non valet, inquam, quia necessitas obligationis orta ex voto minime tollit libertatem voluntatis, nec minuit, quia homo justus sponte, ac libere operatur, quod sponte, ac libere vovit, etsi forte non operaturus, nisi vovisset. Et Apostolus loquitur de necessitate contra voluntatem imposita, non de illa, quam quis sponte assumit in voto; unde S. Augustinus *Epist.* 45. *ad Armentarium, & Paulinam*, expresse dicit *Felix est necessitas, quæ in meliora compellit*. 36

Vovere, & voto se Deo obligare possunt omnes sufficientem usum rationis habentes, præsertim post septennium; quamvis etiam ante septennium id possit fieri ab aliquo, cujus cognitio, seu malitia prævenerit, aut suppleverit ætatem; sic Doctores jam fere communiter post Glossam *in can. Mulier* 14. *caus.* 32. *q.* 2. dicentem expresse, quod *qui po-* 37

potest se obligare diabolo, potest & Deo, cum non videatur plus, aut minus requiri, & sufficere ad obligandum se Deo per votum, quam ad se obstringendum diabolo per peccatum mortale.

38 Votum inducit obligationem in conscientia exequendi promissum; *Communis, & certa*, & habetur expresse ex pluribus sacræ scripturæ locis; *Deuteronomii* 23. ibi: *Si nolueris polliceri, absque peccato eris, quando autem semel egressum est de labiis tuis, observabis*. Rursus *ibidem*; *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*; *Ecclesiastes* 5. ibi: *Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis, & stulta promissio*; *Psalm.* 49. ibi: *Redde Altissimo vota tua*. Psalm. 69. ibi: *Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea*, cum similibus, & est expresse definitum *in c. Licet 6. de voto*.

39 Votum per se loquendo obligat graviter, ubi materia gravis est, & leviter, ubi materia est levis; *Communis*. Et ratio est clara, quia votum est quædam particularis lex, quam Vovens sibi imponit; Lex autem graviter, aut leviter obligat juxta gravitatem, & levitatem materiæ, adeoque sic etiam Votum.

40 Dicitur autem notanter *per se loquendo*, quia potest Vovens obligare se ad rem gravem solum sub culpa levi, si id vovendo expresse intendat; *Communis*. Et ratio est, quia sicut in libertate Voventis est obligatio quoad substantiam, ita etiam quoad modum; Unde sicuti, ut dicit Glossa communiter recepta *in cap. Litteraturam 3. verb. Proponens, de Voto*: *Nemo se obligat, nisi qui habet animum se obligandi*, per text. *in l. Obligationum 44. ff. de obligationibus & actionibus*; Ita nemo se obligat graviter, si vovendo expresse intendat se obligare tantum leviter: Tum quia sicuti lex de materia gravi obligat leviter, ubi sic statuit legislator, ita etiam votum (quod est lex quædam particularis) ubi sic intendit vovens.

41 Nec valet dicere, quod sicuti non potest quis profiteri in aliqua religione, aut promittere, vel inire Matrimonium sub obligatione levi, ita neque potest vovens se obligare ad rem gravem solum sub culpa levi. Non valet, inquam, ratione disparitatis: & disparitas est, quia illi actus sunt utrinque onerosi, & ideo, cum religio Profitenti, & Sponsa Sponso se obligent graviter, debent & illi graviter se obligare, alias non servaretur æquitas; quod non currit in emittente solum votum simplex, de quo solo simplici voto est intelligenda conclusio, & non de voto solemni, quod, cum involvat mutationem status, non acceptatur, & consequenter irritum est, si tantum intendatur obligatio levis.

42 Non potest tamen vovens obligare se ad rem levem sub culpa gravi, quia materia levis est incapax obligationis gravis, & sicuti non potest legislator materiæ capacitatem excedere, ita nec vovens. *Sic doctores communiter*. (1) Qui tamen recte advertunt, quod qui vovet rem levem sub culpa gravi, format sibi conscientiam erroneam credens se ad id obligari sub mortali; quare si cum tali conscientia erronea postea transgrediatur votum, peccabit utique mortaliter, at non vi voti, quod fuit incapax tantæ obligationis, sed vi conscientiæ erroneæ dictantis se ad id obligari sub mortali, ut patet ex dictis sub verb. *Conscientia*, de conscientia erronea.

Nec valet instare quod sicut vovens potest se obligare ad rem gravem solum sub culpa levi, ita potest etiam se obligare ad rem levem sub culpa gravi. Non valet, inquam, ratione disparitatis: & disparitas est, quia materia levis non est capax obligationis gravis, materia autem gravis, cum sit capax obligationis gravis, a fortiori erit capax obligationis levis; Tum quia Deus non acceptat materiam levem ad obligationem gravem, quia non conduceret ad salutem, sed ad periculum animæ: Acceptat autem materiam gravem ad obligationem levem, cum id nullum involvat periculum animæ, seu salutis. 43

Votum personale obligat præcise personam voventem, adeo ut persona vovens nequeat ipsum Votum ex ea parte, qua est personale, per alium adimplere. Unde qui vovet jejunium, disciplinam, peregrinationem, & hujusmodi, tenetur per se ipsum illa exequi. *Communis*. Et ratio est clara, quia votum personale requirit actionem propriam personæ voventis, quia sicuti factum proprium promisit, ita facto proprio, & non alieno exequi debet. 44

Qui votum suum personale non potest per se ipsum adimplere, sive culpabiliter, sive inculpabiliter in eam impotentiam inciderit, non tenetur illud per alium exequi. Sic cum Silvestro, Navarro, Suarez, Sanchez, Layman. *l. c. c. 3. n. 9.* testans de communi Doctorum, Sporer *l. c. n. 126.* testans de communi cum supracitatis contra S. Antoninum, & aliquos alios. Et ratio est, quia actus non se extendit contra intentionem agentis; Intentio autem, seu promissio Voventis fuit se facturum aliquid solum per se ipsum, v. g. per se ipsum jejunaturum, oraturum, peregrinaturum &c. adeoque si id non possit per se ipsum, non tenetur adimplere per alium. Si autem etiam ad hoc ipsum se obligare intenderit vovens, sive expresse, sive implicite, ut si dum voverat, cognovit suam personalem impotentiam tunc ne votum irritum, & illusorium reddatur, interpretari debet, quod intenderit per alium exequi. Sic ex Hostiensi tradit Abbas *in cap. Licite 6. num. 13. de Vot.* Layman. *loco cit. n. 9.* Sporer *loco cit. nu. 126.* 45

Obligatio voti personalis, vovente mortuo, non transit ad heredes. *Communis*. Et ratio est, quia cum votum personale respiciat tantum Personam voventis, aut ejus actionem, extinguitur extincto vovente. 46

Transit tamen ad heredes obligatio voti realis vovente mortuo, & sufficiente substantia relicta, sive is culpabiliter, sive inculpabiliter in vivis solvere omiserit. *Communis*, textu expresso *in l. Si quis* 47

(*1) His assentitur Concina, qui tamen ex hac ipsa caussa negat posse quemquam se leviter tantum obstringere si voti materia sit gravis. Vide eumdem in Compend. Theol. Christ. lib. III. in 1. Decal. præcept. diss. IX. cap. IV. in resp. ad quæst. 1.

quis 2. §. 1. ff. de Pollicitationibus, ibi: *Si forte, qui decimam bonorum vovit, decesserit ante sepositionem, heres ipsius hereditario nomine decima obstrictus est; Voti enim obligationem ad heredem transire constat*, & concordat *cap. Licet 6. de voto*, *cap. ex part. 18. de censibus*. Et ratio est, quia heres voluntarie adeundo, & acceptando hereditatem defuncti, sicut omnia ejus commoda, & Jura acquirit, ita etiam omnia ejus onera, debita, & obligationes reales in se suscipit, adeoque etiam obligationem voti realis, seu promissionis factæ Deo de aliqua re in ejus honorem præstanda, *arg. cap. Licet 6. de voto*.

48 Item ad heredes transit obligatio voti mixti ex ea parte, qua est reale. *Communis*. Licet enim votum mixtum ex ea parte, qua est personale, debeat necessariò adimpleri per personam voventem, & non possit exequi per alium ex dictis *supra n. 44.* adeoque nec transeat ad heredes ex dictis *supra n. 46.* Potest tamen per alium adimpleri ex ea parte, qua est reale, ut fatentur omnes doctores, adeoque si quoad dictam partem non fuit adimpletum a vovente, ipso defuncto, debet adimpleri ad ejus heredibus per eamdem rationem adductam, *n. antecedent. de obligatione Voti realis*. Unde mortua persona, quæ vovit v. g. peregrinari Lauretum, & ibi lampadem argenteam offerre, licet non transeat ad heredes obligatio talis peregrinationis, utpote solius voti personalis, transit tamen ad ipsos obligatio oblationis dictæ Lampadis argenteæ, utpotes voti realis.

49 Heres non tenetur solvere vota defuncti ultra vires hereditatis, sed cum proportione ad illa. *Communis*. Hinc potius solvendi sunt sumptus funeris. *Communis* per text. *in l. Scimus 22. §. 9. Cod de Jure deliberandi*, *l. Et si quis 14. l. Impensa funeris 45. ff. de religiosis, & sumptibus funerum*; deinde solvendum est omne æs alienum juxta ordinem traditum sub verb. *Restitutio art. 4. a nu. 29. usque in finem*. Ex post ante vota solvenda est legitima descendentibus, aut Ascendentibus Defuncti debita: Descendentes enim, & ascendentès defuncti non tenentur ad solvenda vota per illius Testamentum emissa, si inde gravetur eorum legitima, quia Jura declarant omnia gravamina bonis a Testatore apposita in præjudicium Legitimæ, sive interim fiant per vota, sive per legata pia, nullius esse roboris, *leg. Quoniam 32. Cod. de inofficioso Testamento*, cum si-

50 milibus. Et solum post solutionem totius æris alieni, & Legitimæ solvenda sunt vota; Et ratio est, quia vota non debent solvi ex ære alieno, sed ex ære, & bonis ipsius voventis: Æs autem, & bona cujuscumque censentur solum quæ supersunt, deducto ære alieno *l. Mulier 72.* juncta Glossa verb. *Alieno ff. de Jure Dotium*: Debent tamen præferri vota legatis, cum hæc sint libera, & gratiosa, & illa sint obligatoria, ut tradunt communiter doctores. Si autem soluto ære alieno, hereditas non sit solvendo omnia Defuncti vota, non est solvendum unum, aut alterum, & alia omittenda, sed singula pro rata; Cum enim omnia æqualiter ex virtute religionis debeantur, non est ratio, cùr unum alteri præferatur, idemque est in Legatis, *arg. l. Privilegia 32. ff. de rebus auctoritat. Judic. possidend. l. Si hominem 7. §. 3. ff. Depositi*, *l. Pro debito 6. Cod. de bonis auctoritat. Judic. possidend.*

Votum conditionale non obligat, nisi impletâ 51
conditione. *Communis*: Actus enim sub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum, *arg. §. Sub conditione 3. Instit. de verb. obligat. & l. unica §. Sin autem Cod. de caducitat. tollend.* Supenditur enim ejus valor usque ad eventum conditionis; *l. Is, cui ff. de actionibus, & obligationibus l. Legata sub conditione ff. de condit. & demontrat.*

Peccat autem graviter vovens, si malitiose per 52
fraudem, vim, aut dolum impediat positionem, seu adimpletionem conditionis, ne voto obligetur; *Communis*, per Jura *nu. seq.* adducenda: vovens enim vovendo obligavit se virtualiter ad non impediendum conditionis eventum, ne frustraneum esset votum. Insuper tenetur probabilius votum exequi non 53
minus, quam si conditio impleta fuisset; Richard. *in 4. dist. 38. art. 5. quæst. 3.* Angelus verb. *votum 1. §. 10.* Navarrus *cap. 12. n. 42.* Azorius *lib. 11. cap. 20. qu. ult.* Sanchez *lib. 4. c. 23. n. 47.* Henno *tom. 1. tract. in Decalog. disp. 2. qu. 3. art. 7. concl. 1.* & tresdecim citans, probabilius suadet Diana *part. 4. tract. 4. resolut. 101.* Sporer. *loc. c. n. 147.* ubi dicit communiorem, & sine dubio tutiorem esse hanc sententiam, & sic alii plures, per text. *in l. In executione 85. §. 7. ff. de verb. obligationib.* ibi: *Quicumque sub conditione obligatus curaverit, ne conditio existeret, nihilominus obligatur, & c. Cum non stat 66. de reg. Juris in 6.* ibi: *Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset*: Et ratio est, quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent; *cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumacia*, ibi: *Nos attendentes, malitiam & dolum nulli patrocinari debere*, *cap. Sedes 15. de Rescriptis*, ibi: *Quia fraus & dolus ei patrocinari non debent*, *cap. Ex tenore 16. eod.* ibi: *Quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent*, *cap. Tuæ 12. de clericis non resident.* ibi: *Cum fraus & dolus nemini debeat patrocinium impartiri*. *l. In fundo ff. de rei vindicat.* ibi; *Neque malitiis indulgendum est*. *l. Cum hi ff. de transactionibus*, ibi: *Non debet via aperiri malitiis*, *l. Si legatarius Cod. de Legatis*, ibi: *Ut non accipiat fructus suæ calliditatis*, cum similibus. Tum quia, ut fatentur ipsimet adversarii, quando homo homini promisit sub conditione, tenetur promissionem implere, si malitiose conditionis eventum impedivit, ergo etiam sic quando promisit Deo. Hinc qui vovit religionem, si pater consenserit, si Deus integram sanitatem restituerit, & hujusmodi, sed postea pœnitens voti, dolose falsis allegationibus patrem circumvenit, ut contradicat, qui alioquin non contradiceret, studiose, & malitiose intemperanter vivit, & refugit medicamenta, ne recuperet integram sanitatem, quam alioquin faciliter recuperaret, & alia hujusmodi malitiose, & dolose peragit ad impediendam voti conditionem, ne ipsa adimpleta, religionem ingredi teneatur, is adhuc tenetur votum exequi, & religionem ingredi, non minus quam si conditio impleta esset; Sicuti cum quis promisit alicui centum scuta, si ad domum suam perrexerit, si is ingredi volens, ab illa per vim, vel fraudem repellatur, perinde ei obligatus est, ac si ingressus fuisset.

Vo-

54 **Votum conditionale, adimpleta conditione evadit absolutum, adeoque posita conditione stricte obligat, ac si fuisset absolute emissum:** *Communis arg. citatis Juribus supra nu.* 51. Et ratio est, quia votum illud præcise pedent a conditione, ut fiat absolutum, ergo cum ponitur seu adimpletur conditio, obligat eodem modo, ac si fuisset absolute emissum, & ideo non requiritur novus consensus, seu nova intentio ad inducendam obligationem: Hinc vovens religionem, susceptionem Sacrorum Ordinum, peregrinationem, donationem calicis, lampadis &c. alicui Ecclesiæ, si naufragium, vel incendium evaserit, si sanitatem recuperaverit &c. tenetur vitato naufragio, vel incendio, sanitate recuperata &c. ad illorum executionem.

55 Votum pœnale obligat posita culpa, alias non; *Communis*. Et ratio est, quia voti obligatio sequitur intentionem voventis, qui voluit sibi imponere pœnam propter solam culpam, & non alias, adeoque &c. Hinc qui vovit jejunium, si se inebriaverit, posita ebrietate, tenetur jejunare, secus autem, si se non inebriaverit. Sic qui vovit dare eleemosynam, si luserit, posito lusu, tenetur eleemosynam dare, secus autem, si non luserit, & sic de similibus.

56 Votum pœnale emissum sine determinatione quoad numerum pœnæ solvendæ, si pœna solvenda sit ex ordinariis, quæque iterari solent, intelligitur solvenda toties quoties fiat transgressio. Unde qui, v. g. vovit jejunare, si se polluerit, moderatam eleemosynam dare, si luserit, & hujusmodi, obligandus est toties, quoties se polluerit, velluserit. Si autem pœna solvenda sit ex gravioribus extraordinariis, quæque ordinarie iterari non ita solent, intelligitur solvenda solum in prima transgressione, & non in sequentibus: Unde qui, v.g. vovit peregrinari Compostellam, si fornicatus fuerit, & hujusmodi, obligandus est tantum prima vice; sic Tamburin. *lib.* 3. *cap.* 12. §. 7. *n.* 2. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 22. *n.* 21. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *resolut.* 60. Sporer *loco cit. n.* 155. Henno *loco cit. concl.* 2. *resol.* 5. Castropal. *tract.* 15. *d.* 1. *p.* 18. *n.* 6. Layman. *loco cit. cap.* 5. *n.* 4. & alii plures. Et ratio est, quia præsumitur rationabiliter, talem fuisse mentem voventis: Non est enim verisimile voventis intentionem fuisse sibi imponere toties, quoties, pœnas graviores, atque insolitas, uti est tam longa, & laboriosa Compostellana peregrinatio, uti econtra verisimile est ejus intentionem fuisse sibi imponere toties, quoties pœnas leviores, & solitas, uti est jejunium, moderata eleemosyna, & hujusmodi.

57 Votum emissum cum intuitu ad certum tempus, seu ob specialem devotionem talis temporis debet omnino adimpleri tali tempore, & si eo tempore non adimpleatur, quamvis peccetur graviter, vel leviter pro ratione materiæ, obligatio tamen voti prorsus extinguitur, ita ut vovens non teneatur amplius illud adimplere; *Communis*. Et ratio est, quia tale tempus censetur præfixum, & determinatum ad finiendam obligationem dicti Voti. Cum enim dictum votum per modum unius copulatim comprehendat, & rem promissam, & hanc circumstantiam temporis velut intrinsecam voto, transacto illo tempore, tota obligatio cessat, ex quo non sit amplius possibile votum adimpleri cum illa circumstantia dicti temporis jam transacti, quia impossibilium nulla est obligatio; *l. Impossibilium* 185. *ff. de Regul. Juris*, & *cap. Nemo potest* 6. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari*. Hinc qui vovit jejunare die veneris ob specialem devotionem passionis Christi, audire Sacrum die sabbathi ob devotionem B. M. Virginis, jejunare vigiliam, & festare diem S. Rocchi, seu Sancti Sebastiani ob patrocinium contra pestem &c. transacto tali tempore, cum, aut sine culpa, cessat omnino obligatio, cum in supradictis tempus, & dies censeatur determinari ad finiendam obligationem, ita ut si eo die negligatur, altero die suppleri, nec debeat, nec possit.

Si tempus votum adimplendi determinatum sit non intuitu ad ipsum, nec ob specialem devotionem talis temporis, sed solum ratione ipsius voti adimplendi, tunc censetur præfixum solum ad non differendam obligationem, at non ad ipsam finiendam, sicque eo tempore cum, vel sine culpa, elapso absque impletione voti, adhuc manet obligatio illud adimplendi. *Communis*. Et ratio est, quia in tali casu res voto promissa, & circumstantia temporis non voventur per modum unius, & copulatim, uti in antecedenti numero, sed per modum duorum, & sunt virtualiter quasi duo vota, nempe de tali re facienda, & de tali tempore facienda, adeoque quamvis transacto tempore impossibile sit servare eam circumstantiam temporis, adhuc tamen remanet obligatio rei promissæ principalis, cum possibile adhuc sit juxta naturam dicti voti illam adimplere. Et colligitur clare *ex l. Celsus* 23. *ff. de receptis Arbitris*, ubi habetur: Jussum dare pecuniam certo tempore, duo præcepta habere, unum dandi, & alterum eo certo tempore; ac proinde transgressorem posterioris adhuc teneri ad prius: Hinc qui vovit ingredi religionem intra annum, visitare proximum Sanctuarium intra mensem, confiteri intra hebdomadam &c. elapso cum, vel sine culpa, illo termino, adhuc remanet obligatus ad votum adimplendum, cum non fuerit determinatum dictum tempus ad finiendam obligationem, sed solum ad præscribendum terminum, ultra quem non differatur talis obligatio. 58

Qui vovit aliquid facturum certo tempore v. g. jejunare bis hebdomada sequenti, licet postea prævideat dictum Votum non posse ob aliquod impedimentum implere tali determinata hebdomada, non tenetur prævenire, quia obligatio est affixa tempori, quod necdum est incœptum: Si autem jam incœptum sit tempus obligationis, nempe dicta hebdomada, & prævideat in fine fore impedimentum ad jejunandum, tenetur prævenire, quia jam est in tempore obligationis, sicut qui die festo prævidet circa meridiem fore impedimentum ad audiendum Sacrum, tenetur mane prævenire. Ita Suarez *lib.* 4. *cap.* 10. *n.* 7. Layman *loco cit. cap.* 3. *n.* 5. Tamburin. *loc. cit. cap.* 12. §. 3. *n.* 2. & 3. Felix Potest. *tom.* I. *part.* 2. *n.* 1847. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 444. cum Sanchez, Bonac. & aliis ibi citatis, & alii. 59

Votum sine temporis determinatione, aut præfixione emissum adimpleri debet cum primum commode 60

mode potest, *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 88. *art.* 3. *ad* 3. *& qu. ult. art.* 3. & desumitur clare ex *cap.* 23. *Deuteron.* ibi: *Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum; & ex leg. Promissor* §. 1. *ff. de constituta pecunia*, ibi: *Si sine die constituas .... confestim agi tecum poterit, si statim, ut constituisti, non solvas.* Ly autem *Cum primum*, seu *statim* non est intelligendum physice, sed moraliter, nempe data temporis opportunitate, & occasione juxta prudentis arbitrium, *arg. cit. l. Promissor* §. 1. juncta Glossa *ibid. ff. de constituta pecunia, l. Ratum, ff. de solution. l. Continuus*, §. *Cum ita ff. de verb. oblig.*

62 Causa sufficiens differendi adimpletionem Voti sine certo præfixo tempore facti est, si adsit spes ut votum postea commodius, utilius, & maxime devotius impleatur, seu ad id concurrat publica necessitas, aut utilitas. *Communis.* Hinc qui vovit ingredi religionem, licite expectare potest donec ætate, & viribus corporis provectior ad Ordinis asperitates, & labores perferendos sit aptior, aut donec necessariis scientiis imbuatur. Qui vovit eleemosynam notabilem dare pauperibus, expectare potest tempus majoris necessitatis. Qui vovit peregrinationem ad aliquod Sanctuarium, expectare potest usque dum Festum aliquod incidat, aut opportuna occasio se offerat; & sic de similibus, in quibus omnibus concurrente publica necessitate, aut utilitate licite, ipsa durante, differtur Voti adimpletio, *arg. c. Non est* 5. *de voto & voti redemptione*, ibi: *Non est voti dicendus transgressor, qui quod vovit Auctoritate Sedis Apostolicæ* (legitima ex causa) *distulit adimplere.*

63 Habita opportunitate omnimoda adimplendi talia vota sine certo præfixo tempore facta, ulterius absque rationabili causa scienter differre semper est peccatum. *Communis* per cit. text. *Deuteron.* 23. ibi: *Et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.*

64 Quandonam autem sit peccatum mortale, vel veniale? incertum est apud Doctores, qui tamen satis communiter concludunt culpabilem & irrationabilem dilationem adimpletionis votorum perpetuorum, ut ingrediendi religionem, sacros ordines suscipiendi, perpetuo jejunandi &c. citius ad peccatum mortale pertingere, quam dilationem votorum solummodo temporalium, ut dandi certam eleemosynam, peragendi aliquod jejunium, assumendi aliquam peregrinationem &c. Et ratio est, quia vota temporalia dilatione non minuuntur, sed quocumque tempore præstentur, semper integre præstantur, semper enim integre præstatur promissa eleemosyna, promissum jejunium, promissa peregrinatio. E contra vero vota perpetua dilatione minuuntur, quia cum vovens vi voti religionis, sacrorum ordinum, & jejunii perpetui obligetur Deo servire usque ad mortem in religione, sacris ordinibus, & jejunio, quantum differt votum, tantum detrahit de tempore serviendi, & jejunandi, & consequenter de voto.

Unde in votis perpetuis attendenda est ætas voventis: Si enim vovens v. g. religionem sit ætatis 15. vel 16. annorum, dilatio ingressus sine rationabili causa ad tres, vel quatuor annos, non erit culpa mortalis, si absit periculum deficiendi a voto. Si autem sit ætatis 25. vel 30. annorum, talis dilatio ad tres vel quatuor annos erit culpa mortalis. Immo si excederet annum 40. erit mortalis dilatio ingressus sine rationabili causa, & habita omnimoda opportunitate, etiamsi fiat solum ultra sex menses Tamburin. *lib.* 3. *Decalog. cap.* 12. §. 3. *n.* 10. Sporer *loc. cit. num.* 116. & 117. cum aliis ibi citatis, La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 446. ubi cum Castropal. insuper dicit probabilius universaliter fore mortale, si sine causa differatur votum religionis ad sex menses. Et ratio nostræ conclusionis est, quia tres vel quatuor anni si demantur a servitio totius vitæ ab adolescentia usque ad senectutem sunt parva materia, non sic autem si demantur ab ætate perfecta, & virili, v. g. triginta circiter annorum: Tunc enim tres, vel quatuor anni sunt materia notabilis, & sufficiens ad mortale peccatum, uti etiam sunt sex menses in excedente annum quadragesimum. 65

Votis autem temporalibus, quæ dilatione non minuuntur, dilatio etiam per longa tempora non erit mortalis (*), nisi eousque scienter, & sponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedi- 66

Notæ Rom. Theologi.

* Deuter. 23. hæc habetur: *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus: & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Vide atque considera verba ista: *Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Dices ne, moram in solvendis votis culpabilem non esse? Si culpabilis mora est, ut scriptura testatur, ergo arbitraria dilatio culpæ non erit expers, ergo notabilis mora, seu dilatio, ut notabilem negligentiam, ita notabilem culpam præsefert; ergo *dilatio* per longa tempora, sine causa ulla, mortalis erit. Nec levis dici negligentia potest, dum homo per longa tempora differat ea Deo dare, quæ liberrime eidem voverat.

Responsio Auctoris.

Etiam ego ultro admitto dilationem per longa tempora sine causa, mortalem esse, si tempus certum determinatum fuit, vel si ex notabilis negligentiæ mora periculum subsit numquam illud adimplendi, aut si votum perpetuum Dei obsequium continens, ut religionis ingrediendæ, suscipiendi sacros ordines, quotidie Missam audiendi, perpetuo serviendi Xenodochio, & hujusmodi, quia in his notabilis & longa dilatio tandem mortalis est. Quo enim diutius quis differt, eo plus aufert de obsequio Deo devoto. Non sic autem de votis temporalibus, quæ dilatione non minuuntur, nisi eo usque scienter & sponte

dimentum perpetuum illa adimplendi v. g. senectus, periculum oblivionis, vel omissionis omnimodæ. Tamburin. *loc. cit. num.*10. cum S. Antonino apud Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 14. *num.* 21. Sporer *loc. cit. num.* 116. cum aliis ibi citatis, & alii plures. Et ratio est, quia nemo, cum dat totum, quod promisit, & nullum damnum ex mora creditori, vel promissario facit, condemnandus est de gravi culpa, sed solum de levi negligentia. In prædictis autem votis ut supra expressis post quamcumque dilationem, secluso periculo oblivionis, aut omissionis, adhuc vovens dat totum, quod promisit, neque ex illa dilatione, seu mora ullum damnum facit Deo, cum sit dispar ratio de creditore humano, cui semper fere efficit dilatio longa debiti, adeoque dilatio adimpletionis votorum temporalium in sensu conclusionis non erit culpa gravis, sed levis. Immo neque esset culpa levis, si adesset rationabilis causa sic differendi.

67 Qui generatim, & indeterminate religionem vovit, potest quamlibet minus strictam eligere, & si nulla moderata religione recipiatur, non tenetur ingredi strictissimam v.g. Charthusianorum, quamvis facile esset recipiendus, si talis non fuit sua intentio, seu ex circumstantiis, & qualitate voventis, utpote quia delicatus, & ab asperitatibus abhorrens, & hujusmodi colligi possit non fuisse ejus mentem etiam ad similes strictissimas religiones se obligare, *argum. cap. In generali concessione* 81. *de regulis Iuris in* 6. *& leg. Obligatione generali* 6. *ff. de pignoribus*. In generali enim concessione, promissione, & obligatione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie non fuisset concessurus, aut promissurus, vel se ad illa obligaturus. Sanchez *lib.* 4. *moral. c.* 16. *num.* 49. Silvester verb. *Religio* 2. *q.* 16. Angelus verb. *Votum* 3. §. 10. Richard. *in* 4. *dist.* 38. *art.* 1. *ad* 2. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 6. *num.* 1. *verb. Resolves secundo*, Sporer *loc. cit. n.*175. & alii passim.

68 Item si talis vovens non recipiatur ad Religionem, nisi ut maneat laicus, seu oblatus, aut conversus, non tenetur ingredi, si id ipse non intenderit aut ex qualitate personæ colligi possit, utpote quia nobilis, delicatus, ingenio pollens, scientia imbutus, & hujusmodi. Sanchez *loc. cit. num.* 55. *& seq.* Layman *loc. cit. num.* 1. *vers. Resolves tertio*, Sporer *loc. cit. num.* 159. & alii.

69 Item si talis vovens in sua civitate, vel provincia non recipiatur, non tenetur adire provincias extraneas cum gravi suo incommodo, si talis non fuit sua intentio, aut ex qualitate personæ colligi possit suam intentionem eousque se extendisse, utpote quia inops, debilis, extraneæ linguæ imperitus &c. & præsertim si persona vovens sit femina, cui peregrinari incommodum, & indecorum sit: In feminis enim religionem voventibus regulariter est intentio solummodo se obligandi ad monasteria vicina, ubi cognatorum, & amicorum facultas, aut aliæ commoditates suppetunt, Sporer *loc. cit. n.*158. Layman *loc. cit. num.* 1. *vers. Ex hoc fundamento*, cum Cajetano, Soto, Aragonio, Navarro, & Sanchez ibi citatis, Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 1858. dicens, quod qui vovit religionem, non tenetur omnes adire, si ab una, aut altera respuatur, sed aliquot puta tres, aut quatuor, & tunc si respuatur, est liber a voto, sicuti etiamsi unam ingressus, ejiciatur. Tancred. & Busemb. apud ipsum.

Item si talis vovens non recipiatur in religione, 70
ubi vigeat observantia, non tenetur, immo nec licite potest ingredi ordinem, seu monasterium, cujus regularis disciplina ita collapsa sit, ut ne substantialia qudem vota inibi observentur: Imminet enim ipsi potius, quam commoditas conversionis, periculum perversionis. Cajetan. *in* 2. 2. *q.* 88. *art.* 3. §. *Sed quid talis*, Sporer *loc. cit. num.* 160. Layman *loc. cit. num.* 5. cum Navarro, Sanchez, Rodriquez, Valentia, Lessio ibi citatis, & alii.

Item si talis vovens non recipiatur in religione 71
claustrali, non tenetur ingredi religionem equitum militarium; intentio enim religionem voventis solet referri solum ad religionem claustralem, in qua regularis in communi fratrum conventu vigeat observantia, quales non sunt militarium equitum ordines, qui quamvis regulares sint, eorum tamen alumni potius more sæcularium vivunt, nec claustralem vitam servant; Layman *loc. cit. num.* 2. Sanchez *loc. cit. num.* 71. & alii. Immo talis vovens 72
neque satisfaceret voto suo, ordinem equitum militarium ingrediendo, si posset ingredi ordinem regularem claustralem, ut docet Layman *loc. cit. n.* 2. *vers. Ex quo* Sanchez *cit. cap.* 16. *num.* 12. & alii, & clare deducitur ex declarationibus sacrarum Congregationum volentium, quod regulares habentes indultum Apostolicum transeundi ad quamcumque religionem etiam laxiorem, nequeant transire ad ordinem militarem, nisi expresse concedatur. Sic *Sacra Congreg. Episcop. & Regular.* 7. *Novembris* 1597. apud Pignatell. *tom.* 9. *consultat.* 170. *num.* 9. *vers. At his*, ut refert Card. Petra *tom.* 4. *Comment. ad Constit.* 8. *Eugenii IV. num.* 25. ubi insuper refert *Sac. Congreg. Conc. in Mantuana* 30. *Augusti* 1698. denegasse transitum etiam ad religio-

& sponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedimentum perpetuum illa adimplendi, v. g. senectus, periculum oblivionis, vel omissionis omnimodæ, ut loquitur mea conclusio. Et convenire videtur etiam Concina ipse *lib.* 4. *in Decal. diss.* 2. *de voti obligatione c.* 3. *n.* 3. *in fine*, sic expresse dicens: „ Ea vero, quorum observatio non decrescit ob temporis dilationem, majus temporis spatium quoad exequutionem admittunt, ut sunt vota peregrinandi ad domum Lauretanam, erogandi in eleemosynam centum aureos, & id genus alia, quia sive hoc, sive futuro anno ea exequaris, tantumdem cultus Deo semper reddis illorum exequutione „. Hinc non tam facile dicenda est mortalis illa dilatio, nisi, ut trado ego, eousque scienter, & sponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedimentum illa adimplendi. Sanctus enim Thomas *Quod lib. q.* 7. *art.* 15. *in corp.* sic expresse advertit: *Respondeo, dicendum, quod omnis quæstio, in qua de peccato mortali quæritur*, nisi expresse *veritas habeatur, periculose determinatur*.

gionem S. Spiritus, *& in Cajetana* 24. *Martii* 1703. declarasse nullum transitum ad religionem canonicorum regularium S. Antonii Viennensis, & idem *tom.* 5. *Comment. ad Constit.* 3. *Callisti III. n.* 12. refert *eamdem Sac. Congr. Conc. in Bisuntina* 23. *Junii* 1714. censuisse non esse concedendum indultum transitus ad militares, seu ad Hospitalarios S. Spiritus in Saxia, vel S. Antonii Viennensis.

73 Qui determinate vovit certam aliquam religionem, v. g. determinate religionem S. P. Francisci, aut S. P. Dominici, & hujusmodi, si principaliter, & absolute intendit vovere religionem, & solum secundario dictam religionem S. P. Francisci, aut S. P. Dominici, non liberatur a voto, quamvis non recipiatur in dicta speciali religione, sed debet serio petere, ut ad alium ordinem admittatur; Si vero principaliter intendit dictam specialem religionem ob specialem affectum ad illam, sicque religionis ingressum non absolute per se, & in sensu diviso, sed omnino copulatim, seu in sensu composito cum dependentia a tali speciali religione promisit; tunc serio petens, & serio ab ea speciali religione repulsus, liberatur omnino a voto. Sic S. Thomas 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 3. *ad* 3. S. Antoninus *in* 3. *part. tit.* 16. *cap.* 2. §. 4. Layman *loc. cit. num.* 3. *vers. Dico secundo* cum Abulensi, Silvestro, Cajetano, Soto, Navarro, Azorio, Sanchez, Suarez ibi citatis, Sporer *loc. cit. num.* 191.
74 testans de communi. Et si a tali speciali religione semel atque iterum solum constantiæ probandæ causa fuerit repulsus, non liberatur a voto; ac, si postea religiosi, mutata voluntate, parati sint eum recipere, obligatur voto ad ingrediendum. Sanchez *loc. cit. num.* 70. Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 5. *num.* 45. Sporer *loc. cit. num.* 161. Layman *loc. citat. num.* 4. & alii, qui tamen excipiunt, nisi interea notabilis mutatio facta fuerit sine fraude voventis; ut si interim disciplina sit collapsa, monasterium destructum, si vovens interim desperans receptionem bona fide aliam religionem ingressus fuerit, vel sponsalia inierit.

75 Qui vovit determinate ingredi unam religionem laxiorem, valide, & licite ingreditur aliam strictiorem. *Communis, arg. cap. Licet* 18. *de regula-*
76 *ribus*. E contra autem, qui vovit determinate ingredi religionem strictiorem, & observantem, quamvis valide, non tamen licite potest ingredi, & profiteri laxiorem, & si ingrediatur, est ei salutaris, & congrua pœnitentia imponenda. *Communis*, textu expresso *in cap. Qui post votum* 5, *de regularibus in* 6. ibi: *Qui post votum a se de certa religione intranda emissum, religionem aliam etiam laxiorem ingreditur, & profitetur in ipsa, potest (voto non obstante priori, cui tamquam simplici per secundum solemne noscitur derogatum) manere licite in eadem; pro voto tamen non completo erit eidem pœnitentia imponenda.*

77 Qui absolute religionem vovit, intentionem suam non satis exprimens, sed dubius manens an voluerit se obligare solum ad ingressum, & probationem, an vero etiam ad professionem, præsumendus est se voluisse solum obligare ad experiendum, non item ad profitendum absolute. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 16. *num.* 86. Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 8. *num.* 7. Layman *loc. cit. num.* 12. *vers. Dico* 2. Sporer *loc. citat. num.* 163. ubi testatur sic docere communem, & securam sententiam doctorum contra Navar. & Rodriq.; Et ratio est, quia vovens ingredi religionem censendus est, & interpretandus in dubio vovisse ingressum secundum formam juris communis, quæ est, ut ingredientibus detur annus probationis, an ipsis expediat inibi eam profiteri, *cap. Gonzaldus* 17. *quæst.* 2. *cap. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus*, Concil. Tridentin. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 15., & expresse docet S. Thomas *in* 2. 2. *quæst. ult. artic.* 4. *in corpore ad finem*; Omnis enim dispositio simpliciter concepta vestitur a jure communi, & ad illius intellectum est redigenda, *l.* 2. *Cod. de Noxal. leg. Quæro* §. *Inter locatorem ff. Locati*, *cap. Causam quæ*, *de rescriptis*, *& cap. Quemadmodum*, *de Jurejurando*. Tum quia votorum obligatio est strictæ interpretationis, & benignæ in favorem voventis: quare sicuti in dubium utrum aliquis simpliciter voverit, censendus est liber, ita etiam in dubio, utrum aliquis unum solum, an vero duo voverit, nempe & ingressum, & professionem, censendus est liber ab altero, de cujus obligatione dubitat, adeoque &c. Et sic etiam tenet cum aliis Fagnanus, *lib.* 3. *Decretal. in cap. Porrectum* 13. *de Regularibus num.* 68., ubi ex verbis S. Thomæ *loc. cit.* sic expresse habet: *Si vero in vovendo simpliciter de ingressu religionis cogitavit absque eo quod cogitaret de libertate exitus, vel de perpetuitate remanendi, videtur obligari ad ingressum religionis secundum formam juris communis, quæ est, ut ingredientibus detur annus probationis, unde non tenentur perpetuo in religione permanere.*

Qui sic religionem, ut supra, vovit, debet eam 78
sincero animo ingredi, ac se accommodare moribus religionis cum proposito perseverandi, & profitendi, si eam sibi convenientem expertus fuerit; alias voto non satisfaceret, si ingrederetur animo egrediendi, quia esset collusio; Est enim hoc discrimen inter eum, qui sine voto; & eum, qui cum voto religionem ingreditur, quod ille potest saltem quoad Ecclesiam ex sola ratione libertatis exire, per text. *in cap. Cum scimus* 14. *de regularibus*, ibi: *Quia tunc liberum sibi erit eum dimittere*, *cap. Statuimus* 23. *eod.* ibi: *Ante Professionem emissam ad priorem statum redire posse libere infra annum*, & ad summum peccat solum venialiter ob animi levitatem, & inconstantiam, si sine rationabili causa a religione discedat, ingrediens autem ex voto tenetur religionem probare, ac si invenerit illius conditiones sibi gratas, ex vi voti obligatur ad perseverantiam, nec posset ex sola ratione libertatis ad sæculum redire, & si sine rationabili causa redeat, peccat mortaliter ob voti prævaricationem. Fagnan. *loc. cit. num.* 71. Cajetan. *in* 2. 2. *quæst. ult. art.* 4. *in respons. ad* 3. *dub.* Navarr. *lib.* 3. *consil.* 23. *num.* 3. *de voto edit.* 2. Sanchez *cit. cap.* 16. *num.* 90. *& seq.* Sporer *loc. cit. sub n.* 163. Layman *loc. cit. num.* 12. *vers. Dico tertio*. Si ta- 79
men bona fide ingressus ex justa causa egrediatur, ut puta quia religio ipsi consentanea non videtur, vel ab ea dimittatur, tali voto omnino liberatur: Satis est enim semel præstitisse quod promisit, nempe ingredi, & experiri, an religio sibi con-

conveniens sit, vel ipse religioni, cum annus probationis concessus, & statutus sit, tam in favorem novitii, quam religionis, ut & ille asperitates istius, & ista mores illius valeat experiri, textu expresso *in cit. cap. ad Apostolicam* 16. *de regularibus*, Sporer *loc. cit. sub num.* 163. Sanchez *loc. cit. num.* 105. *&* 108. Layman *loc. cit. num.* 13. *vers. Porro*, & alii.

80 Qui vero expresse vovit, non solum ingredi religionem, sed etiam profiteri, seu in ea perpetuo manere, ita adstringitur voto, ut quamvis ei religio non usque adeo consentanea videatur, exire sponte nequeat, sicque licet ex justa causa egrediatur, si tamen spes sit iterum receptum iri, tenetur adhuc ex voto iterum in eamdem, sive in aliam ingredi, si religionem absolute, & in genere voveat. Et ratio est, quia votum absolute conceptum non extinguitur ob impedimentum temporale, sed tantum suspenditur, eoque impedimento cessante dictum votum denuo obligare incipit, ut patet de eo, qui ob morbum ex religione dimittitur, is enim postquam convaluit, iterum ingredi tenetur, si votum perseverandi, sive profitendi addiderat; non item si tantum votum ingrediendi, atque experiendi. Navarr. *in Manual. cap.* 12. *num.*46. *& lib.* 3. *consil.* 21. *num.* 10. *de voto*, Sporer *loc. cit. sub num.*163. Layman *loc. cit. num.* 13. *vers. Porro*, & alii.

81 Qui absolute, & expresse vovit, & religionem, & castitatem; si castitatem vovit principaliter, & independenter a religione, is si ad religionem admissus non fuerit, vel ex ea iterum dimissus, vel ob aliam causam egressus obligatur adhuc voto castitatis. Si vero religionem vovit principaliter, & castitatem solum accessorie, & dependenter a religione, is liberatus a voto religionis, liberatur etiam a voto simplici castitatis accessorio, quia ruente principali, ruit accessorium; *arg. cap. Accessorium* 42. *de Regul. Juris in* 6. *leg. Nihil dolo* 129. §. *Cum principalis*, *ff. de Regul. Juris*, *& l. Cum principalis* 178. *ff. eod.* Navarr. *lib.* 3. *cons.* 13. *de voto*; Sa *verb. Votum num.* 29. Sanchez *cap.* 16. *num.* 113. Layman *loc. cit. sub num.* 163. & alii passim.

82 In dubio autem quonam modo talis voverit castitatem, an scilicet dependenter, vel independenter a religione? Si neque ex verbis voventis, neque ex circumstantiis, conjectura capi possit post sufficientem diligentiam, tamquam in vero dubio poterit vovens eligere eum sensum voti, secundum quem minus obligatur, quique ipsi magis favet, nempe vovisse castitatem solum dependenter a religione, sicque liberatum a voto religionis liberatum etiam esse a voto simplici castitatis. Sanchez *loc. cit. num.* 114. Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 8. *n.* 6. Layman *loc. cit. num.* 14. *vers. Dubitant*, Sporer *cit. num.* 163. *in fine*, & alii passim.

83 Qui post dictum votum religionis ingrediendæ, & profitendæ Episcopatum suscepit, est voti transgressor, & Episcopatum, quatenus ex sua parte est, resignare debet, *cap. Per tuas* 10. *de voto*, *& voti redemptione*: ubi proposito hoc casu ab Episcopo Gratianopolitano, Innocentius III. respondit: *Tuæ discretioni consulimus, ut si tuam sanare desideras conscientiam, regimen Ecclesiæ resignes memoratæ, ac reddas Altissimo vota tua*: cui Canoni inhærens S. Thomas 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 3. *ad* 1. sic expresse dicit: *In foro conscientiæ esset sibi consulendum, quod omnibus dimissis religionem intraret, unde de voto, & voti redemptione, cap. Per tuas, consulitur Episcopo Gratianopolitano, qui post votum religionis, Episcopatum assumpserat, voto non impleto, ut si suam sanare desideraret conscientiam, regimen Ecclesiæ resignaret, & redderet Altissimo vota sua*; & sic tenent Fagnan. *in cap. Sane* 10. *num.* 68. *de Regularibus*, Layman *loc. cit. n.*15. cum Cajetano, Angelo, Miranda, Silvestro, Tabiena, Sanchez, Azorio, Lessio ibi citatis, & alii passim contra paucos. Intellige tamen nisi Papa dispenset.

Adstrictus voto religionis, si contrahat matrimonium, mortua conjuge, tenetur religionem ingredi; Dummodo non sit inhabilis effectus propter infirmitatem, vel ætatem. *Communis*. Et ratio est, quia nuptiæ illicite celebratæ non extinxerunt obligationem voti, nec ullus de sua malitia commodum reportare debet, *cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*, *leg. Non fraudantur* 134. §. 1. *ff. de regul. Juris*: Secus autem si jam factus esset inhabilis, quia impossibilium nulla est obligatio, *l. Impossibilium* 185. *ff. de regul. Jur. & c. Nemo potest* 6. *de Regul. Jur. in* 6. 84

Qui est aliquo voto simplici obstrictus, solvitur omnino ab ejus obligatione per ingressum, & professionem religionis approbatæ. *Communis*, textu expresso *in cap. Scripturæ* 4. *de voto*, *& voti redemptione*, ibi: *Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur religionis observantiam commutare*. 85

In dubio, quando, nec ex intentione Voventis, nec ex forma, & usu verborum, nec ex natura materiæ, nec ex aliis circumstantiis aliter colligi possit, interpretatio voti est semper facienda stricte in favorem Voventis, ita ut liberum illi sit utramlibet partem dubii eligere. *Communis*, *argument. cap. Ex parte* 18. *de censibus leg. Quidquid adstringendæ obligationis* 99. *ff. de verbor. obligationibus l. Semper in stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Juris*, cum similibus. 86

Unde qui vovit rem indeterminatam, sive in quantitate, numero, & mensura, ut dare eleemosynam, sive in qualitate, ut dare vinum, frumentum, panem &c. non decernendo cujus bonitatis, sive in individuo, ut dare ovem, bovem, equum &c. non determinando quamnam ovem, quemnam bovem, aut equum, satisfacit Voto dando in quacunque etiam minori quantitate, qualitate, vel individuo statui suo non repugnante. *Communis*, per text. *in cit. cap. Ex parte* 18. *de censibus*, ubi statuitur, quod in dubio de qua mensura majore ne, aut minore vota edita sint; „ Volentes solvere ad minorem, non sunt cogendi, ut ad majorem persolvant, quoniam cum hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a viris Ecclesiasticis exigenda, ne tamquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare, ubi Glossa verb. *Ab initio* dicit: *Ideo pro eis bona fit interpretatio, ne ipsorum munificentia erga Ecclesias retardetur*. Et ratio est, quia ubi agitur de obligatione, stricta interpretatio facienda est, *leg.* 87

Quid

Quidquid adstringendæ obligationis 99. *ff. de verborum obligationibus*, & in dubiis non sequimur quod maximum est, sed quod minimum, ut expresse dicit Glossa *in cit. cap. Ex parte verb. Primo casu*, per text. *in leg. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. ibi: „ Nummis indistincte legatis hoc receptum est, ut „ exiguiores legati censeantur, l. Semper in Stipu- „ lationibus 34. ff. de Regul. Juris, ibi: *Ad id, quod minimum est redigenda summa est*.

88 Hinc qui vovit eleemosynam indeterminate, satisfacit dando quamlibet, statum suum non dedecentem. Qui vovit dare oleum pro lampade accendenda, dubitat autem an oleum olivæ, vel lini, aut nucis, potest dare etiam deterius, si hujus usus sit in ea Ecclesia. Qui vovit dare ovem ex suo grege, & dubitat, an meliorem, seu deteriorem, potest dare etiam inferiorem. Qui vovit peregrinationem in dubio de modo, potest peregrinationem implere equis. Qui vovit dare unam ex suis vestibus, & dubius est, an debeat pretiosiorem, vel minus pretiosam, satisfacit dando minus pretiosam, & sic de similibus. *Sic Doctores communiter*.

89 Attendenda tamen semper est consuetudo Regionum & habitatorum, ut vota juxta ipsam censeantur emissa, atque sic sint adimplenda. *Communis* per text. *in cit. cap. Ex parte* 18. *de censibus*, *cit. leg. Nummis* 75. *ff. de legatis* 111. *cit. l. Semper in stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Juris*, ibi: „ Si non appareat, „ quid actum est, erit consequens, ut id sequamur „ quod in Regione, in qua actum est, frequentatur.

90 Unde qui vovit Ecclesiæ Calicem in dubio interpretatur obligari dare Calicem argenteum, & non aureum, nec cupreum, vel stanneum, *argument. can. Calix dist.* 1. *de consecrat. leg. Titia* 38. §. 2. ff. *de auro, argento, ornamentis, vel vestimentis, & statuis legatis*. Nisi alicubi præ magna opulentia & auri abundantia vigeat consuetudo, ut non nisi aurei Calices communiter offerantur, seu præ magna penuria, seu paupertate vigeat praxis, ut non nisi calices cuprei, seu stannei adhibeantur. Qui vovit jejunare quotidie per mensem, non tenetur jejunare diebus Dominicis, cum sic servet communis praxis Ecclesiæ, sicuti etiam ex tali praxi qui vovit jejunare in Vigilia alicujus Sancti, potest jejunare die Sabbati, si Vigilia incidat in diem Dominicam. Item qui vovit absolute jejunium, Missæ auditionem, Confessionem Sacramentalem &c. debet illa exequi eo modo forma, & integritate, qua eadem exequuntur Fideles, ubi occurrit Ecclesiæ præceptum. Item qui vovit audire Sacrum in die verb. gr. Nativitatis, seu Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, tenetur audire duas Missas; qui vero vovit Missam audire quotidie, non tenetur audire nisi unam diebus Festis, & Dominicis, quia sic ordinarie practicatur ab omnibus, & intentio sic voventium solum fuisse censetur nullum diem transire sine Missa. Item licet qui vovit Castitatem, dubitat vero an in, vel extra Religionem, an perpetuam, vel temporalem tantum? possit eligere temporalem, vel sæcularem extra Religionem: si tamen absolute dicat: *Voveo Castitatem*, intelligi debet de Castitate perpetua, & sic de similibus, ut notant Doctores communiter.

Qui post adhibitam moralem diligentiam, adhuc 91 absolute dubitat, an emiserit verum votum, an vero simplex solum propositum conceperit, non obligatur voto, cum in tali casu præsumendum sit fuisse solum simplex propositum. Sic ex communi Sporer *loco cit. numer.* 15. *argument. leg. Semper* 56. ff. *de Regul. Juris*, ibi: *Semper in dubiis benigniora præferenda sunt*, *leg. Ea quæ* 192. *ff. eodem* ibi: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius, quam tutius*; *leg. Si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*, ibi: *In ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet*. Tum quia melior est conditio ipsius dubitantis possidentis suam libertatem, cum in pari causa melior sit conditio possidentis, textu expresso *cap. In pari* 65. *de Regul. Juris*, *& in leg. In pari causa* 128. *ff. de Regul. Jur.* & concordat *cap. Ad aures* 6. *de Præscriptionibus*, *cap. Quod autem* 5. *de Jurepatronat. l. Nemo* 126. §. 2. *ff. de Regul. Juris*, cum similibus.

(*) Qui Probabilismi systema in controversiis de moribus definiendis sequuntur, ex illo principio, *Melior est conditio possidentis*, ubi dubium aliquod sive de voto in se sive de qualitate rei promissæ oriatur, semper pro libertate voventis pronunciandum inferunt. Verum aliter omnino statuendum esse Probabilioristæ censent. Et sane Angelicus Præceptor in lib. IV. sentent. dist. XXXVIII. qu. I. art. III. quæstiunc. I. in resp. ad VI. scribit: „ Si „ ... dubitet, quomodo se in vovendo habuerit, „ debet tutiorem viam eligere, ne se discrimini „ committat. „ Vide Antoine in Tract. de virtute Religionis cap. III. quæst. V. (*)

Qui autem certus est se emisisse votum, aut de- 92 liberate protulisse verba verum votum, seu veram promissionem significantia, verb. gr. *Promitto Deo & Beatæ Mariæ Virgini servare castitatem*, & adhibita morali diligentia, dubitat, an habuerit intentionem, seu voluntatem sufficientem se obligandi, obligatur voto: Tunc enim melior est conditio voti possidentis suam vim obligandi per Jura *num. anteced.* allegata, quia cum quis deliberate profert verba significantia votum, seu veram promissionem, semper præsumitur habere voluntatem promittendi & se obligandi, nisi aliunde constet de opposito, cum nemo censeatur dicere quod non habet in mente, *leg. Labeo* 7. §. 2. ff. *de supellectili legata*, ibi: *Nemo existimandus est dixisse, quod non mente agitaverit*, Sanchez *lib.* 1. *de matrimon. disput.* 9. *à n.* 13. *& l.* 4. *moral. c.* 1. *n.* 13. cum pluribus ibi citatis, Sanig. *dist.* 4. *de Relig. q.* 2. *nu.* 6. Sporer *l. c. n.* 16. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 6. *dist.* 3. *quæst.* 2. *a n.* 17. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 381. cum Gobat, Ovied. ibi citatis, & alii.

Cum quis dubitat, an quando vovit, habuerit 93 plenum usum rationis, si vovit ante septennium, præsumendum est non habuisse dictum plenum rationis usum, sicque voto non obligari, nisi in aliquo certe constaret malitiam, seu cognitionem prævenisse, seu supplevisse ætatem, quia in tali non præsumitur ordinarie usus rationis, & professio stat pro libertate: Si autem vovit post septennium, præsumendum est habuisse plenum usum rationis; sicque voto obligari, cum in tali præsumatur ordinarie dictus plenus usus rationis, nisi in ali-

aliquo certe constet de opposito. *Communis*.

94 Si vero dubitet an ante, vel post septennium, seu ante, vel post sufficientem usum rationis, & deliberationis voverit? Tunc probabilius præsumendum est vovisse post septennium, seu post sufficientem usum rationis, sicque voto teneri. Et ratio est, quia tunc de voto constat, & excusatio est dubia. *In cap.* autem *Si quis*, *de Pœnit. dist.* 7. expresse dicitur: *Tene certum, dimitte incertum*, & concordat *cap. Juvenis* 3. *de Sponsalibus*, & *cap. Ad audientiam* 12. *de homicidio*. Tum quia ante septennium, seu ante sufficientem usum rationis, & deliberationis rarissime emittuntur vota, seu juramenta adeoque in tali dubio ex communiter contingentibus præsumendum est in favorem voti, nempe esse emissum post septennium, seu sufficientem usum rationis, & ideo esse validum, & obligatorium. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 1. *num.* 14. Henno *tom.* 1. *in decalog.disput.*2. *quæst.*3.*de voto art.*1. *vers. Dixi tertio resolut.* 1. Diana *part.* 4. *tract.* 3. *resolut.* 10. cum aliis ibi citatis, Sporer *loco citat. num.* 24. testans hanc esse omnino probabilem, quamvis ipse cum Castropalao, & Tamburin. teneat probabiliter oppositum, quod non improbabile putat La Croix *loc. cit. num.* 387. cum dicto Castropalao, & Oviedo repugnantibus probatioribus Theologis.

95 Qui dubitat, an voverit cum sufficienti deliberatione, eo quod votum emiserit tempore subitæ passionis, iræ, terroris, ebrietatis, phrænesis, amentiæ, semidormitionis &c. præsumendus est probabilius vovisse cum deliberatione sufficienti, adeoque obligari voto, nisi tales conjecturæ occurrant in contrarium, & prudenter credat non satis considerasse necessaria ad obligationem contrahendam. Sanchez *loco cit.* Gobat *tom.* 3. *caus.* 6. *num.*170. Suarez *l.* 4. *de voto cap.* 5. Ovied. *tom.* 5. *controv. num.* 172. Sporer *loco citat. sub num.* 24. La Croix *loco citat. numer.* 388. & alii. Et ratio est, quia etiam hic constat de voto, & dubitatur de excusatione; Tum quia qualitas, quæ naturaliter inest, semper inesse supponitur; nisi clare constet de opposito, atqui usus rationis naturaliter inest homini, ergo in suis actionibus semper inesse præsumi debet, nisi aliunde certo constet de opposito. Contraria tamen opinio non improbabiliter defenditur a Castropalao *tom.* 1. *tract.*1. *d.* 3. *quæst.*11. cum aliis ibi citatis, & probabilem censet etiam Sporer *loc. c.*

96 Votum emissum ex metu, sive ab intrinseco, ut in periculo mortis ex infirmitate, naufragio, peste &c. sive ab extrinseco incusso ab homine, ut ab hoste, latrone, & hujusmodi, dummodo rationem non perturbet, & non sit talis metus ab extrinseco incussus ad ipsum votum injuste extorquendum, censendum est validum, ac obligatorium. *Communis*. Et ratio est, quia tale votum est adhuc implicite voluntarium, & deliberatum; Votum autem voluntarium, & deliberatum sine dubio est validum.

97 Votum autem emissum ex metu injuste incusso ad ipsum votum extorquendum est censendum omnino invalidum, & non obligatorium, non solum de Jure positivo Canonico, ut patet expresse *in cap. Perlatum* 1. & *aliis sequent. De his, quæ vi, metusve causa fiunt*, sed etiam de Jure naturali, quia ut ait Sanctus Bonaventura *in* 3.*dist.*39. *art.*3. *quæst.* 2. *Deus vult Sacrificia voluntaria, non coacta*: Deus enim tale votum non acceptat, ne det vim injustæ coactioni. *Communis*.

Nullum, & irritum est votum emissum ex ignorantia, & errore, si fuerit circa substantiam rei promissæ, ut si quis voveat se ingressurum certum Monasterium putans esse Sancti P. Francisci, cum sit S. P. Dominici, voveat dare Ecclesiæ certum aliquem suum Calicem putans esse argenteum, cum sit aureus, & hujusmodi; Item si fuerit circa conditionem substantialem, ut si quis voveat peregrinationem Lauretanam erronee putans distare solum 40. milliaribus, cum tamen distet biscentum; si voveat peregrinationem in Terram Sanctam, putans posse fieri itinere pedestri per terram, cum tamen Mare sit transfretandum, & hujusmodi. Item si fuerit circa causam finalem, seu motivum formale vovendi; ut si quis voveat eleemosynam dare peste laborantibus in hac Civitate, cum tamen hic nullus peste laboret; si voveat alere hunc pauperem erronee putans esse suum consanguineum, cum tamen non sit &c. in quibus deficit finis principalis a vovente intentus. *Sic in re Communis Doctorum*. Et ratio nullitatis talium votorum est, quia incogniti nulla est voluntas, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Arist. 3. *de Anima commentar.* 39. & ignorantis, ac errantis nullus sit consensus; *l. Non idcirco* 9. *Cod. de Jur. & facti ignorant.* nihilque sit tam contrarium consensui, quam error, *leg. Si per errorem* 15. *ff. de Jurisdict. omnium Judic.* 98

Qui vovit certam, & determinatam rem verb. gr. hunc equum, si talis determinatus equus sine culpa voventis pereat, non tenetur ad alium equum, seu aliam rem, quia id non solet intendi, & talis res facta est impossibilis, Impossibilium autem nulla est obligatio, *leg. Impossibilium* 185. *ff. de Regul. Juris*, & *leg. Nemo potest* 6. *de Regul. Jur. in* 6. Si autem talem rem vendiderit, tenetur dare pretium receptum, quia eadem res manet virtualiter; & qui vovet rem, censetur promittere omnem ejus utilitatem. *Communis*. 99

Qui scit se vovisse jejunium verb.gr. pro die Mercurii, & dubitat, an habuerit intentionem supplendi alia die, si ista negligeret, non tenetur supplere alia die, quia in dubiis quod minimum est, eligi debet; *leg. Nummis* 75.*ff. de Legatis* 111. *leg. Semper in stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Jur. cap. Ex parte* 18. *de Censibus*, juncta Glossa communiter recepta *ibidem verb. Primo casu*. (*) Vide testimonium S. Thomæ relatum in Addit. ad num. 90. (*) 100

Qui scit se votum emisisse, & dubitat, an impleverit, tenetur adimplere, quia obligationi certæ non satisfit per solutionem dubiam; Tum quia votum possidet, & melior est conditio possidentis, *cap. Ad aures* 6. *de Præscriptionibus*, *c. Quod autem* 5. *de Jurepatronat. cap. In pari* 65. *de Regul. Juris in* 6. *leg. Nemo* 126. *ff. de Regul. Jur. l. In pari caus.* 128. *ff. eodem*. Et sic *Doctores communiter*. 101

Qui vovit absolute non ludere, nihil cogitando, an de lusu tantum immoderato, & periculoso intel- 102

telligeret? an etiam de moderato? non tenetur abstinere a lusu moderato, quia voluntas in dubio interpretari debet in favorem voventis, *arg. leg. Semper in dubiis* 56. *ff. de Regul. Juris*, *leg. Ea quæ* 192. *ff. eod. leg. Si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*, & dubitans an plus, vel minus, tenetur tantum ad minus, *cap. Ex parte* 18. *de Censibus*, juncta Glossa communiter recepta *ibidem verb. Primo casu*, *l. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. *leg. Semper in Stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Jur.*

(*) Rejicit hanc opinionem Daniel Concina l. IV. in Decalog. diss. I. cap. VI. num. XLVIII. ubi scribit: „ Nisi constet expresse te distinxisse, dum votum edidisti, ab omni ludo chartarum te debere „ vi voti absoluti abstinere: tum quia cum votum „ privata lex sit, de eo pariter recte habet celeberrimum dictum: *Ubi lex non distinguit*, *nec nos* „ *distinguere debemus*: tum etiam quia materia voto promissa, nempe integra a ludo abstinentia, „ confert plurimum ad innumera peccatorum pericula declinanda: tum denique quia votum in tutiorem partem semper interpretandum est. „ (*)

103 Qui vovit absolute non ludere intelligendo etiam lusum moderatum, tenetur abstinere etiam ab isto: Obligatio enim voti potissimum pendet ab intentione voventis; unde si voventis intentio fuit de se abstinendo etiam a ludo moderato, debet etiam ab isto omnino se abstinere. S. Thomas 2. 2. *qu.* 168. *art.* 1. Tamburin. *l.* 3. *cap.* 3. §. 5. *num.* 58. Castrop. *tract.* 14. *d.* 2. *p.* 7. §. 1. *n.* 3. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *numer.* 453. cum Sanchez, & Bonacina ibi citatis, & alii passim.

104 Qui vovit non ludere intendens redimere jacturam temporis, tenetur abstinere etiam a lusu moderato, & etiam a lusu pro alio, quia etiam in tali ludo jactatur, & amittitur tempus. Tamburin. *loc. cit. numer.* 59. La Croix *loc. citat. num.* 454. Castropal. *loc. citat.* addentes, quod sic vovens posset per alium ludere, licet aspiciendo perderet tempus, * quia tempus non perderet ludendo, ut fuit ejus votum, *arg. citatis Juribus supra num.* 102.

Qui vovit non ludere ad evitandas rixas, & blasphemias, tenetur abstinere ab illis ludis, in quibus ex experientia subest sibi periculum rixandi, aut blasphemandi, uti ordinarie accidit in ludis nomine proprio, & cum jactura propriæ pecuniæ fieri solitis; Quia vero id non solet accidere in ludis, qui fiunt nomine alieno, aut per alium, hinc poterit talis vovens licite ludere nomine alieno, aut per alium. Immo ei licebit ludere per alium, etiamsi dicta incommoda timeantur quia re ipsa in tali casu ipse non ludit. Et sic etiam licebit ei facere sponsiones de hoc vel illo lucraturo, cum id non sit proprie ludere; Sanchez *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 8. Diana *part.* 7. *trac.* 9. *resolut.* 58. Bonacin. *de Jurament. quæst.* 1. *punct.* 16. *numer.* 5. La Croix *loco citat. numer.* 454. & alii. 104

Qui vovit non ludere, ut vitet jacturam suæ pecuniæ, interpretandus est, quod excluserit solum lusum immoderatum, & eum, quo luderet pro se. Unde hic poterit ludere moderate pro se ob animi recreationem, & pro alio, seu loco alterius, etiamsi subsit periculum jacturæ pecuniæ alterius, quia ludendo moderate, aut pro alio non incurrit illud periculum jactandi, & perdendi suam pecuniam, quod fuit unicus finis sui voti. Immo poterit etiam ludere per alium, tradita ei pecunia, ut nomine sui, nedum absentis, sed & præsentis, videntis, & lætantis ludat, quia licet in hoc casu inveniatur finis, ob quem vovit, nempe ut vitet jacturam suæ pecuniæ, tamen res proprie non comprehenditur sub materia promissa, cum vere, & proprie non ludat is, pro quo alius ludit **. Vota enim in dubio interpretanda sunt in favorem voventis, & in 105

Notæ Romani Theologi.

(*) Hanc propositionem ita P. Daniel Concina perstringit *to.* 3. *primæ edit. pag.* 171. *Falsum est insuper, quod inquit La Croix, voventem non ludere, dum per alium ludit. Quia qui per alium facit, per seipsum facere videtur. Nec minus falsum est quod postea subdunt, nempe dum vovisti non ludere, ne tempus teras, te posse per alium ludere, licet aspiciendo tempus teras. Audistin'? Licet tempus perdas ludendo aliena manu, votum non fregisti; si autem propria manu ludis, votum fregisti. Peracuta, & mirifica Theologia manifestam laxitatem non valet longius improbare.* Ita Concina; nec a vero alienam doctrinam tradit, ut consideranti facile patebit.

Responsio Auctoris.

Quæ hic notatur a Romano Theologo, non est mea opinio. sed Doctorum ibi ad eruditionem allatorum, ut legenti patet. Propriam autem meam opinionem demonstrat expresse mea conclusio, nempe. *Qui vovit non ludere intendens redimere jacturam temporis, tenetur abstinere etiam a lusu moderato, & etiam a lusu pro alio, quia etiam in tali ludo jactatur, & amittitur tempus.*

Nota Romani Theologi.

** Atque hinc vide, num consistere possint, quæ numeris 105. & 106. exponuntur; Nam si per seipsum ludere censetur, qui per alium ludit, ergo qui voverit non ludere, sive ob evitandas rixas, & blasphemias, sive ne pecuniæ jacturam patiatur, sive ob alium finem, a ludo abstinere debebit etiam aliena manu faciendo. Verbo dicam: Si generatim homo voverit se non amplius lusurum, vi voti ab omni sive moderato, sive immoderato ludo abstinere debebit, & nec per se, nec per alium ludere licite poterit, nisi emittendo votum secum ipse declaraverit, vovere tantum voluisse, abstinere a ludo

mitiorem partem per Jura adducta *supra num.* 102. Sic tenent Sanchez *l. cit. num.* 7. Diana *loc. citat. resolut.* 57. Bonac. *loc. cit. num.* 5. Castropal. *n.* 5. La Croix *loc. c. n.* 454 Gobat *tom.* 3. *casu* 17. *num.* 526. & alii. *

107 Quale autem peccatum sit; mortale, an veniale ludere post votum non ludendi, colligi potest universaliter loquendo ex consideratione finis, ab quem emissum fuit votum: Unde qui vovit non ludere ad evitandum jacturam propriæ pecuniæ, non peccat graviter, nisi notabilem summam exponat periculo jacturæ, & si pro alio ludat, nec venialiter peccat, etiamsi multum perdat, quia finis sui voti fuit ad evitandam jacturam pecuniæ propriæ, & non alienæ. Item qui vovit non ludere, ut redimat tempus, si non consumat in ludo tempus verb. grat. plusquam duas horas, non erit grave peccatum. Item qui vovit non ludere, ut evitet rixas, non peccat graviter, si ludat cum aliquo notorie pacifico, & sic de similibus. Ita Sanchez *loc. cit. num.* 7. Tamburin. *loc. citat. numer.* 60. Gobat *loc. cit. num.* 526. La Croix *loc. cit. num.* 454. Fagundez, Castropal. apud ipsum, & alii passim.

108 Qui vovit non ludere certo genere ludi, certo tempore, in certo loco, cum certa persona, quia credebat certo se esse amissurum in tali tempore, tali loco, cum tali persona &c. non tenetur servare illud votum, quia cum id sit superstitiosum, non potest esse materia voti, quia voti materia debet esse res moraliter bona ex dictis *supra a num.* 23. Et a fortiori non tenetur servare votum factum de non ludendo cum certa persona in vindictam vel signum malæ voluntatis, cum votum non debeat esse vinculum iniquitatis; *argument. cap. Quanto* 18. *de Jurejurando, can. Inter cetera* 22. *caus.* 22. *quæst.* 4. Sanchez *loc. cit. num.* 9. Castropal. *loc. cit. num.* 7. Bonac. *loc. cit. punct.* 4. *num.* 2. La Croix *loc. citat. num.* 457. cum Navar. & Soto ibi citatis, & alii. Excipe tamen nisi nollet ludere cum tali persona, ex quo nimis rixosa, fraudulenta, aut se ipso in ludo peritiore, aut in tali ludo non esset ipse expertus, aut nollet ludere in tali loco, vel tempore, utpote Deo, aut Sanctis specialiter dicato, uti sunt loca sacra, tempora festiva, & hujusmodi.

Qui vovit non bibere vinum ad evitandam ebrietatem, non tenetur abstinere a Cerevisia, aut aliis potibus inebriantibus. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 11. *numer.* 44. La Croix *loc. cit. num.* 460. testans de communi contra paucos **. Et ratio est, quia licet in tali casu inveniatur finis, ob quem vovit, nempe 109

a ludo immoderato, vel a ludo per seipsum faciendo. Nam si vovendo, nil ipse distinxit, sed generatim promisit, nec disquirere nos debemus; sed integram in ipso a ludo abstinentiam agnoscere, & profiteri tenebimur.

Responsio Auctoris.

Pro assequenda mea vera opinione recurrendum est ad Summarium hujus articuli sub citatis numeris (loquitur hic Auctor de editione Romana), nempe sub num. 105. *Qui vovit non ludere ad evitandas rixas, & blasphemias, tenetur abstinere ab illis, in quibus ex experientia subest sibi periculum rixandi*; sub num. 106. *Qui vovit non ludere, ut vitet jacturam suæ pecuniæ, interpretandus est, quod excluserit solum ludum immoderatum, & eum, quo luderet pro se.* Nam cetera in corpore ibi addita sunt potius ex opinione Doctorum, & auctorum, qui indentidem allegantur. Sed in Romana editione *Summaria* omnia, in quibus vel unico obtutu mens mea patefit, subtracta sunt.

Nota Romani Theologi.

* Nonne locum hic habet illud: Qui per alium facit per se facere videtur?

** Non est negandum, finem voti sub votum non cadere, ut universim Theologi tradunt. Ergo vi voti de abstinendo a vino ob ebrietatem, non tenetur homo abstinere a cerevisia, aliisque inebriantibus liquoribus, qui non sint ex uvis expressi, sed a vino adusto, seu a spiritu vini abstinere debebit, cum hoc vinum revera sit, imo vegetior ac potior pars vini; Neque enim desinit esse vinum, quia fortius, & adustum. Et si dubitandi ratio esset, interpretatio non in favorem libertatis, sed in favorem voti facienda foret; cum in dubiis pars tutior sit eligenda. Si voti finis sub votum non cadit; ergo vovens non bibere vinum ebrietatis causa tenetur omnino abstinere a vino, etiamsi prudenter ebrietatis periculum non metuat: Nam abstinentiam a vino Deo vovit, etsi voventis finis declinatio fuerit ebrietatis. Vinum ergo bibens votum infringit. Dum vero, is qui voveat se non amplius bibiturum vinum, secum ipse constituat, polliceri tantum abstinentiam ab immoderato usu vini, vel a bibendo vino in iis tantum circumstantiis, in quibus antea inebriatus fuerit, tunc abstinentia ex ipsa voventis voluntate limitanda erit.

Responsio Auctoris.

Cum ea, quæ a me concluduntur sub *cit. numer.* 109. innitantur stabili fundamento rationis, & Juris tum Canonici, tum Civilis, prudentis lectoris æquo judicio me submitto. (*) Ego autem in eam facile sententiam inducor, ut putem Lectorem prudentem, si allata a Lucio fundamenta præsertim ex Jure Canonico, & Civili accurate expenderit, deprehensurum ex ipsis propositas a Lucio opiniones confirmari minime posse. Nam ut scribit Cuniliati §. cit. num. v. & vi. „ Dictum

pe ut evitet ebrietatem, tamen res proprie non comprehenditur sub materia promissa, cum vere, & proprie cerevisia, & alia hujusmodi non sint vinum. Unde in re odiosa non debet fieri extensio ad illa, *argument. cap. Odia 15. de Regul. Juris in 6.* Tum quia vota in dubio interpretanda sunt in favorem voventis, & in mitiorem partem, per Jur. adduct. *supra n.* 102.

110 Qui vovit non bibere vinum solum, ut evitet ebrietatem, non peccat saltem graviter, si parum bibat; Immo graviter non peccat, etiamsi multum bibat, si certus sit hic, & nunc non adesse ebrietatis periculum. La Croix *loco cit. num.* 403. & alii passim. Et ratio est, quia finis voti, ut supponitur, fuit solum ad evitandam ebrietatem: ergo quoties vovens certus est non adesse in tali potu periculum ebrietatis, non violat saltem in gravi suum votum.

111 Qui vovit non bibere vinum per integrum mensem, tenetur toto mense se abstinere a vino; Unde peccat toties, quoties vinum bibit cum tale votum sit negativum obligans ad instar præcepti negativi semper & pro semper. *Communis.*

112 Qui vovit nunquam bibere vinum, potest in Missa sumere utramque ablutionem. Azorius *l.* 11. *cap.* 20. Pasqualig. *in Praxi jejun. decis.* 235. Gobat *in Quinario, tract.* 5. *cap.* 4. *nu.* 10. La Croix *loco c. num.* 451. & alii passim. Immo si sit Laicus, potest sumere vini ablutionem post communionem, maxime si abhorreat ab ablutione aquæ. Et ratio est, quia talis iterpretatur intentio voventis, cum dictæ ablutiones non veniant nomine potus vini, quem vovens censetur sibi velle per suum votum interdicere. Sic citati Doctores.

Alia ad rem. Vide verb. *Conjuges a num.* 3. verb. 113 *Debitum conjugale a nu.* 56. verb. *Matrimonium quoad Impedimenta art.* 1. *a n.* 23.

Ad complementum additur, quod B. V. M. non 114 obstante voto castitatis prius emisso, valide, & licite verum Matrimonium contraxit cum S. Joseph. Sic S. Augustinus, S. Bonaventura, Scotus, & alii communiter. Et quod validum, & verum Matrimonium contractum fuerit inter B. V. Mariam, & S. Joseph habetur expresse ex Sacra Scriptura, quæ sexies, nempe *Matthæi cap.* 1. *nu.* 16. *n.* 18. *n.* 19. *n.* 20. *n.* 24. *& Luc. cap.* 1. *n.* 27. vocat Mariam conjugem, & Joseph virum ejus: Hinc S. Augustinus *l.* 23. *contra Faustum c.* 8. dicit fuisse inter ipsos verum conjugium *non concubitu, sed affectu, non commixtione corporum, sed copulatione (quod charius est) animorum.* S. Thomas *p.* 3. *q.* 29. *art.* 2. expresse ait, *omnino verum fuisse Matrimonium Virginis Matris Dei, & Joseph.* Scotus *in* 4. *dist.* 30. *q.* 2. id fuse probat, ac quomodo fieri potuit cum voto virginitatis tribus claris demonstrat exemplis, uti & faciunt S. Bonaventura, aliique Sancti Patres, & Doctores passim, ac novissime Card. Prosper de Lambertinis, deinde Benedictus XIV. fel. record. in suo admirabili, semperque commendabili Opere *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione libr.* 3. *cap.* 24. *nu.* 57. Et

„ ctum illud permittitur a Jure Civili in sola materia justitiæ ob specialia motiva declinandi lites perpe„ tuas; & præsertim, quia possessio rei dat possidenti titulum, quo caret alter, qui versatur in eodem „ dubio, an res ad ipsum spectet: certum enim est, quod possidens bona fide, cœpit possidere ali„ quo titulo cujus cum non adducatur manifesta injustitia, justus fuisse optime creditur. At in casu „ nostro in primis nullus tibi additur specialis titulus, quo dicaris absolutus ab onere, cum æqualiter „ lex voti possideat suam vim obligandi, ac tu possideas tuam libertatem. Deinde possidet lex natura„ lis & divina, hominem non debere se committere peccandi periculo; necnon promissiones Deo fa„ ctas esse observandas; ille autem, qui vere dubitat an voverit, si eligat non observare votum, ecce „ quomodo ipso facto violat leges istas de non committendo se peccandi periculo, & de non violando „ voto si adsit: igitur non possidet libertas sed possidet præfata lex naturalis. Quænam enim conse„ quentia est: sum liber; ergo non vovi: sum liber; ergo non extat lex? Quomodo potest hæc con„ sequentia legitime deduci, dum habeo motiva æqualiter mihi suadentia, & me vovisse, & legem ex„ tare? Quandoquidem id significet habere dubium positivum de existentia legis, aut voti: si igitur „ vere habeo motiva æqualia mihi suadentia, legem, & votum extare, quo jure, nisi solius præsum„ ptionis, dicere possum, lex & votum non extant? Respondes, quia sum liber. At id est, de quo „ quæritur, an sis, nec ne liber: & cum dubites, an sis, necne liber, quo jure judicas determinate „ te esse liberum, nisi mera præsumptione? Explico & simul instauro dicta argumento a doctrina ad„ versariorum petito. Cum melior sit conditio possidentis, melior erit conditio antiquioris possiden„ tis: nunc quæro, quisnam sit antiquior possidens, an Deus libertatem & subjectionem creaturæ „ rationalis suo dominatui, an homo exercitium suæ libertatis? Deus profecto respectu hominis, quam „ homo respectu suimet, cum Deus & sit prima causa, & primus supremus Dominus humanæ liber„ tatis: homo autem causa secunda & dependens; si igitur jus antiquioris possidentis est servandum „ contra alterum non æque antique possidentem; cum Deus sit antiquior possidens jura libertatis hu„ manæ, in dubio an sit servandum jus Dei, & jus hominis; hoc debebit cedere divino, & proinde „ votum observare. Explico adhuc urgentius. In dubio positivo de existentia voti, jus naturale dictat, „ votum esse servandum; quod sic probo: in tali dubio æque periclitatur jus divini promissi, si votum „ subsistat, & non observetur; & jus humanæ libertatis, si non subsistit, & observetur: atqui in hoc „ concursu jus naturale dictat, potius violatum iri jus humanæ libertatis, quam divinæ promissionis; „ id namque comprobant innumera exempla Regis & plebeji; Ducis & militis; Totius & partis; in „ casu enim quod alterutrum periclitari debeat in æquali rationum concursu, semper antefertur jus Re„ gis juri plebeji; jus Ducis juri militis; jus Totius juri partis; quanto magis jus Dei juri hominis? ac „ proinde jus voti juri libertatis anteferendum est. „

115 Et quod, non obstante voto castitatis, etiam licite contraxerit Matrimonium, retento adhuc in se proposito castitatis servandæ, ostenditur ex divina revelatione ei facta, quod Joseph nunquam ab ea esset conjugale debitum petiturus; Sanctus enim Thomas *in 4. dist. 30. q. 2. art. 1. quæstiun. 2. ad 2.* expresse dicit: *Beata Virgo, antequam contraheret cum S. Joseph, fuit certificata Divinitus, quod Joseph in simili proposito erat servandæ Virginitatis, & ideo non se commisit periculo nubens*. S. Augustinus *lib. de Sancta Virginitate cap. 4.* sic habet: *Sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro justo non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro quod illa jam voverat*. Scotus *in 4. dist. 30. qu. 2. Litt. B.* sic concludit: *Ergo ubi est certitudo simpliciter, quod nunquam ponetur in effectu* (petitio scilicet debiti conjugalis) *ibi in nullo præjudicat voto castitatis contractus Matrimonii, sed hic fuit talis certificatio; ex quo enim habemus Matth. 1. quod Angelus instruxit Joseph. Noli temere accipere Mariam conjugem tuam; multo magis, immo indubitanter concluditur quod ipsa per Angelum, vel immediate a Deo antequam desponsaretur Joseph, fuit certitudinaliter edocta: Noli timere accipere Joseph virum justum in conjugem: ecce enim Spiritus Sanctus dabit eum tibi custodem, & testem virginitatis, qui tecum pari voto contineat, & in multis tibi ad virginitatis custodiam congruentibus obsequatur*.

116 Nec valet objicere canon. *Voventibus 2. caus. 17. q. 1.* ubi sic expresse habetur: *Voventibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est*. Non valet, inquam quia ut recte explicat meus subtilissimus Doctor *l. c. in respons. ad 1.* dictus canon intelligi debet de volentibus nubere secundum communem legem, non autem de illis quibus constat certitudinaliter, quod nunquam usus sequens talem actum petetur, uti ex præ allatis sanctis Patribus, & aliis erat divinitus certiorata B.V. Maria, quod sine complexu viri, & integre servato suæ virginitatis voto, Spiritu Sancto occultissime, ac castissime erat fæcundanda, & ingravidanda, juxta illud *Luc. cap. 1. nu. 35. Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*. Quod, & jam præfiguratum fuerat apud Ezechielem *cap. 44. nu. 2.* ibi: *Porta hæc clausa erit, vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam*.

117 Hic ad rem afferre lubet celebrem causum multis jam ab annis in Sacror. Rit. Congregatione pendentem nostri V. Fratris Sebastiani ab Apparitio, vulgo nuncupati *Pyraustæ*. Hic velut alter Job, vir erat eximiæ virtutis, simplex, rectus, ac timens Deum, & recedens a malo, *Job, cap. 1. n. 1.* Concepti propositi servandæ virginitatis adeo sollicitus, ut jam tertio per mulieres sibi a diabalo paratas, vehementissimas insidias, in ipso juventutis flore eluserit, ac insuper de ipsomet dæmone in feminea specie sibi apparente, gratia Dei viriliter triumphaverit; & oblatas sibi conspicuas nuptias modeste, ac caste rejecerit. Factus postmodum pene sexagenarius, prudenter illud *Genes. cap. 1. num. 18. Non est bonum hominem esse solum*, mente revolvens, sociam sibi quærere cogitavit, talem quidem, uti dictitabat, cum qua vivere liceret in casto, & virginali connubio adinstar S. Patriarchæ Joseph cum castissima, & undequaque Sanctissima sua sponsa V. M.

Ejus piis votis Deo annuente, castissimam filiam, qualem ipse cupiebat, dote pauperem, sed castimonia, aliisque virtutibus divitem, sibi ab ipsius honesto patre in conjugem oblatam, unice tantum ut ei in spiritualibus, ac temporalibus indigentiis præsidio adesset, eamque a mundi periculis; atque virginitatis jactura ob pauperiem eriperet. Divinam hanc fore voluntatem firme credens, atque id singulare pietatis, ac caritatis opus esse advertens, puellam in sponsam accepit; qua intra annum decessa, aliam non inferioris castimoniæ & virtutis tenellam puellam ob similes caritativos fines sibi despondit, quæ intra octo menses & ipsa decessit sua cum ipsis semper pro voto inviolata castitate servata. Postmodum secretiori Dei consilio adhuc ad perfectiorem statum vocatus ad habitum, & professionem meæ Seraphicæ religionis jam septuagenarius fuit admissus die Sancto Antonio de Padua sacra, ac ex Obedientia in conventu Angelorum, quasi alter angelus, præ sua angelica innocentia, & castitate locatus, juxta illud *Matth. cap. 22. num. 30. Erunt sicut Angeli Dei*; Et illud *Marci 12. n. 25. Sunt sicut angeli in Cœlis*, in eo, ac aliis spatio 26. annorum sanctissime vixit, atque tandem in Domino obdormivit eximiis virtutibus, & insignibus miraculis in vita, & in morte, ac post mortem adhuc in dies clarissimus, ut ex ejus legenda ad diem 25. Februarii, & processibus pro sua Beatificatione confectis. 118

Introducta de more in Sacr. Rit. Congreg. ejus causa, exquisitoque promotoris fidei voto super debito conjugali, neutri ex iis ab ipso reddito, Prosper Bottinius Archiepiscopus Myrensis, & Prosper de Lambertinis in dicto munere ejus successor, postea summus Pontifex Benedictus XIV. illum peccasse dixerunt; Non quia laudabilia quodammodo, & heroica dici non debeant matrimonia, in quibus mutuo accedente conjugum consensu, nulla fit ejus consummatio, sed quia de consensu tam primæ, quam secundæ uxoris non constabat, & quærimoniæ non defuerunt consanguineorum prædictarum feminarum, quod ejus debitum non redderetur, ex quibus inferebatur prædicti consensus defectus; multa fuerunt a doctissimis postulatoribus allata; ut difficultati satisfieret: Suffragia quoque Academiarum, seu Universitatum theologicarum, Parisiensis, Salmanticensis, & Patavinæ requisita, & Romæ edita *anno 1722.* fuerunt omnino concordia in asserendo matrimonia non modo valida fuisse, sed commendatione digna, nec præmissum servandæ virginitatis propositum substantiæ matrimonii obfuisse, cum ex Sanctorum Patrum, sacrorumque canonum doctrina pro certo habeatur simplex servandæ virginitatis propositum dictæ matrimonii substantiæ nihil officere; S. Augustinus *lib. 1. de nuptiis, & concupiscentia cap. 11.* S. Thom. *in 4. dist. 30. q. 2. art. 1.* Scotus *in 4. dist. 30. q. 2.* Alexander III. *in c. Commissum 16. de Sponsal. & Matrim.* Mulierum quoque consensum implicitum, aut explicitum non de- 119

defuisse, & querimonias a consanguineis excitatas fuisse, non quia dictæ uxores unquam de redditione debiti cogitaverint, sed quia ipsi pinguem servi Dei hæreditatem ad filios ex suis consanguineis nascituros, deferri ardenter exoptabant, ut ex scripturis postulatorum, & theologorum suffragiis clare habetur, & refert suo more eruditissime d. Card. de Lambertinis dein summus Pontifex Benedictus XIV. *loc. cit. num.* 57. ubi rectissime concludit, quod in hac causa judicium Sacræ Congregationis sit expectandum, ex particularibus facti circumstantiis potissimum desumendum.

120 Quod Deo favente, ipsoque venerabili ejus servo, tot novis semper in dies coruscante prodigiis, intercedente, favorabile tantum speratur, ac in claris ponetur heroica ipsius virtus, ob quam tales puellas, de quarum castimonia, & continentia per multa dubitare non poterat, sibi caste desponderat; Non deficientibus etiam aliorum exemplis, qui non absimili servandæ virginitatis proposito obstricti, ob justos fines matrimonium contraxerunt, & castitatem illibatam in conjugio coluerunt, ut de S. Pulcheria Imperatrice cum Marciano ob id ad imperium evecto, de S. Cæcilia cum Valeriano, de diva nostra Delphina cum S. nostro Elzeario Ariani Comite, de Sanctis Juliano, & Basilissa, aliisque pluribus, qui virginea connubia contraxerunt, atque castissime servaverunt, de quibus apud Scacchum *de notis, & signis Sanctitatis sect. 6. pag.* 476. *& seqq.* Card. de Lambertinis *loc. cit. num.* 57. Card. Baron. *in Annalibus ad annum* 450. Niceph. *lib.* 4. *histor. cap.* 5. & alios passim; sicque animadversiones ratione officii a fidei promotoribus, & aliis adversus heroicitatem virtutis nostri venerabilibus servi Dei propositæ in ejus laudem, & commendationem convertentur, & beatorum, ac sanctorum fastis (& oh faxit Deus quod quantocius) rite, & canonice finaliter adscribatur.

Articulus II.

Quoad ea, quæ concernunt vota substantialia Religionum Regularium.

1 Ad essentiam cujuslibet Regularis Religionis requiruntur tria substantialia vota, nempe obedientiæ, paupertatis; & castitatis adeo ut sine illis religio aliqua proprie dicta nullatenus consistere possit; S. Thomas 2. 2. *qu.* 188. *art.* 1. *& Communis, ac certa aliorum; arg. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monach. & Extrav. Joann. XXII. incip. Quorumdam* 1. *de verb. signif.* §. *penult. circa finem*.

2 Dicta tria vota sunt de essentia religionis ex jure Divino, adeo ut nec Papa possit dispensare in sensu composito, quod aliquis sit, & maneat proprie religiosus, & tamen non sit adstrictus tribus allegatis votis, quamvis ex aliqua gravi causa bonum commune concernente possit dispensando ex Religioso facere non religiosum, & ei concedere facultatem ad sæculum redeundi, & nubendi. Vide verb. *Religiones Regulares num.* 8.

3 Et ratio est, quia status religiosus secundum suam substantiam, seu essentiam, non ab aliquo puro homine, sed immediate a Christo Domino fuit institutus: Christus enim ipse homines ad tria illa consilia Evangelica est cohortatus, & ad vota perpetua de illis facienda, ut colligitur de obedientia, quæ fit per abnegationem sui, & suæ propriæ voluntatis, ex *Matth.* 16. ibi: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum &c.* De paupertate *ex Matth.* 19. ibi: *Vade & vende quæ habes &c.* De castitate *Matth.* 19. ibi: *Sunt Eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum Cœlorum*, adeoque dici debet, esse de jure Divino, non præcipiente, sed consulente, ut docent communiter doctores.

Status religiosus a Christo Domino sic institutus eo invitante, & hortante, statim ab initio Ecclesiæ fuit susceptus ab ipsis Apostolis, ac aliis Christi discipulis. Vide dict. verb. *Religiones Regulares num.* 10. 4

Dicta tria vota potius quam alia fuerunt constituta pro essentia status religiosi, quia per ea homo perfectius se consecrat, & unit Deo. Vide d. verb. *Religiones Regulares num.* 11. 5

Verus & perfectus status religiosus secundum essentiam cum tribus dictis votis fuit primo, & immediate institutus a Christo Domino. Vide *ibid. num.* 14. 6

Quamvis dicta tria vota pro essentia status religiosi fuerint a Christo Domino instituta, tamen eorum solemnitas a sola constitutione Ecclesiæ fuit inventa. Vide *ibid. num.* 16. 7

Unde Ecclesia, seu Sedes Apostolica potest admittere, & approbare, ut veram religionem etiam sine votis solemnibus, & cum solis votis simplicibus, ut expresse declaravit Greg. XIII. Constit. incip. *Ascendente Domino*, statuendo, quod religiosi præclarissimæ societatis Jesu, qui peracto novitiatu primam professionem emittunt, pro veris habeantur religiosis, non obstante, quod non nisi simplicia tunc edant vota, & non solemnia emittant, ibi: *Nos considerantes voti solemnitatem sola Constitutione Ecclesiæ inventam esse, triaque hujusmodi Societatis vota, tametsi simplicia, ut substantialia Religionis vota ab hac Sede fuisse admissa, illaque emittentes in statu religionis vere constare.* Vide *ibid. n.* 16. 8

Inter dicta tria substantialia religionum regularium vota, obedientia primatum tenet: Nam si paupertas offert Deo divitias, & castitas corpus, offert obedientia ipsammet voluntatem: eo autem nobilius est votum, quo plus Deo offertur; unde Joann. XXII. in Extravagant. incip. *Quorumdam* 1. *de verbor. significat.* §. *penult. circa finem*, sic habet: *Magna quidem paupertas, sed major integritas, horum est obedientia maximum, si custodiatur illæsa; nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur, & animo.* Vide *ibid. n.* 11. 9

Obedientia religiosa est votum, quo se religiosus obligat in aliqua religione a Sancta Sede approbata ad obediendum prælato competenti in omnibus, quæ cadere possunt sub virtute obedientiæ. *Est in re Communis.* Obedientia enim dicitur quasi 10
ab audientia, sive ab audiendo præceptum superioris, ut recte notat Donatus *prax. Rerum Regul. tom.* 4. *tract.* 17. *q.* 2. *num.* 1. & alii. 11

Ut obedientia sit perfecta, Deo grata, & merito- 12

ritoria, requiruntur sequentes conditiones. Prima ut sit prompta, & sine mora, juxta illud *Psalm.* 118. ibi: *Viam mandatorum tuorum cucurri*. Unde S. Bernardus *serm. de virtute obedient. circa medium*, sic habet: *Fidelis obediens moras nescit, fugit crastinum, ignorat tarditatem*. Secunda ut sit cæca, ita ut non examinentur rationes, motiva, aut intentio superioris præcipientis, & cur potius sibi quam alteri præcipiatur: unde S. Bernardus, vel potius Guillelmus Abbas *Epist. ad FF. de monte Dei c. 5. novæ edit. Perfecta obedientia est.... non discernere quid, vel quare præcipiatur, sed ad hoc tantum niti, ut fideliter, & humiliter fiat quod a majore præcipitur*: & S. Gregorius *in prim. Reg. lib. 2. cap. 4. Vera obedientia nec præpositorum intentionem discutit, nec præcepta discernit, quia omne vitæ suæ judicium majori subdidit: Nescit enim judicare quisquis perfecte didicerit obedire*. Tertia ut sit hilaris sine querela, & murmuratione, juxta illud *Ecclesiastici* 35. ibi: *In omni dato hilarem fac vultum tuum, & 2. ad Corinth.* 9. ibi: *Hilarem enim datorem diligit Deus*, & ad *Philippenses* 2. ibi: *Omnia autem facite sine murmurationibus*. Quarta, ut sit humilis, seu cum humilitate fiat, juxta illud *Lucæ* 17. ibi: *Cum hæc omnia feceritis, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus, quod facere debuimus, fecimus*. Quinta ut sit fortis, seu generosa ad superandam omnem difficultatem, juxta illud *Psalm.* 30. ibi: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, & 1. ad Corinth.* 16. ibi: *Viriliter agite, & confortamini*. Unde S. Basilius *in sua regula cap.* 5. sic habet: *Obedientia tunc acceptabilis erit Deo & dulcis hominibus, si quod jubetur, non trepide, non tarde, non tepide, sed viriliter, & strenue fiat*.

13 Religiosus ex vi voti obedientiæ tenetur Superiori obedire quo ad omnia, quæ præcipit secundum regulam, & Constitutiones sui ordinis, sive directe, & explicite, sive indirecte, & implicite. *Communis*. Et ratio est, quia religiosus ad hæc omnia se obligavit eo ipso, quo professionem emisit secundum regulam, & ad obedientiam se voto obstrinxit, cum profitendo regulam implicite etiam se obligarit ad ea omnia, sine quibus regula commode observari non potest.

14 Illa autem dicuntur directe, & explicite contineri in regula, quæ clare, & expresse in regula ipsa habentur, & illa dicuntur in ea contineri indirecte, & implicite, quæ ad regulæ observantiam sunt necessaria, & sine quibus regula proprii ordinis in suo vigore conservari non potest. Layman *lib. 4. tract. 5. c. 9. num.* 11. Lessius *lib. 2. cap.* 41. *dub.* 9. Busemb. *lib. 4. cap. 1. dub.* 4. Vasquez *n.* 2. *disp.* 154. *cap.* 4. Lezana *Summ. quæst. Regular. tom. 1. cap. 4. num.* 10. & alii passim.

15 Religiosus tenetur obedire suo Superiori non solum in rebus, quas certo cognoscit esse secundum regulam, & constitutiones sui ordinis, sed etiam quando dubitat, an res, quæ illi præcipitur, sit vere secundum dictam regulam, & constitutiones sui ordinis, & an sit licita nec ne; dummodo non cognoscat evidenter esse malam, & illicitam. *Sic fere Communis Doctorum*, per text. *in can. Quid culpatur 4. caus. 23. q.* 1. ubi ex verbis S. Augustini sic præcise habetur: *Non enim est potestas, nisi a Deo sive jubente, sive sinente, ergo vir justus, si forte sub Rege homine etiam sacrilego militet, potest recte illo jubente bellare, si vice pacis ordinem servans quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præceptum, certum est, vel utrum sit, certum non est, ita ut fortasse reum faciat regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi; & cap. Ad Aures 5. de temporibus ordinat.* ubi generaliter definitur, quod subditi in omnibus etiam in his tenentur superioribus obedire; Dummodo tamen non præcipiant, quod manifeste malum sit, ad quod Glossa *ibidem verb. Obedientiam* jura allegat. Et ratio est, quia Superior est in possessione præcipiendi, & in dubiis melior est conditio possidentis, *cap. Ad aures 6. de præscriptionibus; cap. In pari 65. de regul. Jur. in 6. l. Nemo 126. & l. in pari causa 128. ff. de Regul. Jur.* cum similibus. Tum quia Superior habet jus certum præcipiendi, quo non est spoliandus per superveniens dubium sui subditi; unde S. Bernardus *lib. de dispensat. & præcepto c. 9.* ait: *Quidquid vice Dei præcepit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus*.

Unde religiosus non tenetur obedire Superiori in 16
iis, quæ clare sunt contra suam regulam, & constitutiones sui ordinis; nisi superior sit talis, qui possit in ipsis dispensare, & causa legitima adsit. *Communis*.

Neque communiter loquendo in iis, quæ sunt 17
supra regulam, ut si Superior præcipiat, nimiam macerationem corporis, extraordinarias mortificationes, & austeritates, & hujusmodi opera supererogatoria. Item nec in iis, quæ sunt præter regulam, ut si Superior præcipiat opera, quæ ex objecto, & circumstantiis sunt omnino indifferentia, & inutilia, & quæ ad institutum nihil conferunt. S. Thomas 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 9. & *quodlib.* 10. *art.* 10. S. Bernardus *de præcepto, & dispensat. cap.* 5. alias *cap.* 8. ubi sic expresse habet: *Prælati jussio, vel prohibitio non prætereat terminos professionis, nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nil me Prælatus prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat, quam promisi*. Lezana *loc. cit. n.* 4. & 13. Sporer *tract. 1. proœmial. cap. 1. sect. 6. num.* 38. testans de communi.

Potest tamen Superior regularis præcipere alicui 18
subdito ambulationem, honestam recreationem, & hujusmodi, si hoc judicet expediens, ut talis subditus vegetior resurgat ad regularem observantiam. Item potest Superior alicui subdito præcipere omissionem alicujus præcepti regulæ, ut jejunii, recitationis divini officii &c. si id cognoscat expedire pro aliqua differentia temporis ad ejus salutem corporalem, ut si dolore capitis vehementer angatur, si debilitate stomachi prematur, & hujusmodi, & tunc tenetur subditus obedire, ut notant communiter Doctores.

Item potest Superior aliquam austeritatem, & 19
mortificationem extraordinariam præcipere subdito tum ad puniendum crimen commissum, tum ad reci-

recidivam præcavendam, & tunc tenetur subditus obedire, quia hoc expedit ad regulæ observantiam. *Communis*.

20 Regulares utriusque sexus professi in religione relaxata tenentur obedire superioribus illam reformantibus in votis essentialibus,& in iis,quæ ad primævam regulæ observantiam conducunt. Vide verb. *Regulares art.* 2. *a n.* 73. *ad* 84.

21 Hinc capitula generalia, aut provincialia, sicuti & Prælati, quibus incumbit pro toto ordine, vel provincia constitutiones, & statuta condere, possunt certas abstinentias, aut austeritates imponere, quamvis in regula nec explicite, nec implicite contineantur, si id expedire videatur pro majori regulæ, ac constitutionum ordinis observantia; & tunc tenentur subditi in supradictis obedire, cum votum obedientiæ obliget ad ea, quæ ad regulam, vel ad regularem observantiam pertinent, ut docent communiter Doctores cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 104. *artic.* 5.

22 Religiosi tenentur obedire Prælatis jubentibus, ut eant ad commorandum in aliquibus monasteriis aeris intemperie laborantibus. Id enim est regulæ conforme, & necessarium pro conservatione conventuum, seu locorum regularium; dummodo tamen superiores in his non ducantur aliqua passione, aut mala voluntate, quia si subditus aliquis certo sciret superiorem hoc illi præcipere solum ex odio, & mala voluntate erga ipsum, posset non obedire, quia superior tunc abuteretur sua potestate, & consequenter peccaret, in peccatis autem subditi non tenentur obedire. Laurentius de Peyrinis *tom.* 1. *quæst.* 1. *de obedientia cap.* 11. Henno *tom.* 2. *tract.* 3. *de Religioso disp. unica q.* 9. *concl.* 2. *resolut. ult.* Lezana *loc. cit. num.* 16. Donatus *prax. rer. Regular. tom.* 4. *tract.* 17. *q.* 23. *num.* 5. & alii. Dicitur tamen notanter, *Si subditus aliquis certo sciret*, quia si solum de hoc dubitaret, tenetur obedire per dicta, & jura adducta *supra num.* 15.

23 Item tenentur subditi religiosi tempore pestis, aut alterius mali contagiosi obedire Prælatis præcipientibus sibi, ut ministrent in spiritualibus, & temporalibus suis religiosis tali morbo, seu malo contagioso infectis. Lezana *loc. cit. num.* 19. cum aliis ibi allegatis, Henno *loc. cit. resolut.* 10. & alii communiter cum Mastrio *Theolog. moral. disp.* 14. *q.* 1. *art.* 3. *num.* 27. Et ratio est, quia id spectat ad bonum commune religionis, quam professi sunt. Notant tamen recte doctores debere tunc superiores eligere ad id religiosos robustiores, ac minus utiles, & quidem pro ministeriis corporalibus primario laicos, cum id, ut de se patet, exigat bonum commune religionis.

24 Non tenentur tamen religiosi regulariter, & per se obedire Prælatis præcipientibus, ut ministrent similibus infirmis extraneis cum periculo vitæ, sicuti cum tali periculo tenentur obedire & servire suis religiosis sic infirmis. Præceptum enim, ut subditi religiosi serviant extraneis peste infectis cum periculo propriæ vitæ, non est secundum re-

25 gulam, sed supra illam. Dicitur autem notanter *regulariter & per se*, quia per accidens, & in casu, quo deessent parochi, qui illis Sacramenta ministrarent, vel qui ob multitudinem infirmorum non sufficerent ad id præstandum, tunc tenerentur religiosi obedire, & Sacramenta ministrare etiam ipsis extraneis. Et ratio est, quia id non est supra regulam, sed potius illam concernit, cum religiosi, præsertim mendicantes, & alii, quorum institutum est saluti proximorum incumbere, sint coadjutores Episcoporum, & parochorum in salute proximorum procuranda, & ob id fidelium eleemosynis sustententur. Rodriquez *tom.* 3. *qu.* 31. *art.* 3. *&* 4. Sanchez *lib.* 9. *in Decalog. cap.* 2. *num.* 54. Lezana *loc. cit. num.* 19. Mastrius *loc. cit.* cum pluribus aliis ibi allegatis, & alii passim. Qui omnes 26
una cum S. Thoma *opuscul.* 18. *cap.* 12. ob easdem rationes idem concludunt de tempore hæresis, quæ est perniciosissima pestis spiritualis animæ, nempe teneri religiosos obedire Prælatis suis præcipientibus, ut assistant aliquibus locis ad prædicandam, & contra hæreticos defendendam fidem catholicam etiam cum periculo propriæ vitæ.

Quamvis religiosus non teneatur obedire supe- 27
riori præcipienti actus mere internos, & nullam habentes connexionem cum actibus externis, ut sunt actus fidei, spei, caritatis, & hujusmodi, cum actus interni per se, & directe non subjiciantur legi humanæ, sed soli Deo, secundum illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 4. ibi: *Nolite ante tempus judicare, donec Dominus manifestet consilia cordium*, & solus Deus sit secretorum cognitor, & Judex; *Psalm.* 7. ibi: *Scrutans corda, & renes Deus, &* 1. *Reg.* 16. ibi: *Homo videt ea, quæ patent, Deus autem intuetur cor*. Unde recte dicitur, quod Ecclesia non judicat de internis, & occultis, *cap. Tua* 34. *de Simonia*, *cap. Erubescant* 11. *distinct.* 32. & S. Thomas 2. 2. *quæst.* 104. *artic.* 5. *in corpore* expresse dicit: *Et ideo in iis, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis homo non tenetur homini obedire, sed solum Deo*: Tenetur tamen religiosus obedire superiori præcipienti actus internos, prout connexionem habent cum actibus externis, cum sic per accidens, & indirecte subsint judicio humano, & possint præcipi, ut patet *ex Clementin. Ne in agro* 1. §. *Quia vero, de statu monachor.* ubi excommunicantur monachi ad curias principum accedentes animo offendendi suos Prælatos, ubi ut vides, non prohibetur animus offendendi, ut est actus interior simpliciter, sed prohibetur animus offendendi, ut est conjunctus cum tali accessu, ita quod prohibetur talis accessus, non cujuslibet, sed habentis talem animum offendendi, & nocendi. Sic *in cap. Commissa* 25. *de election. in* 6. constituitur, ut qui Parochialem Ecclesiam obtinuerit sine voluntate ascendendi ad Presbyteratus ordinem, beneficium ipso Jure amittat, & fructus non faciat suos: ubi non condemnatur defectus voluntatis ascendendi ad Presbyteratum, ut est actus interior simpliciter, sed ut est conjunctus cum assecutione Parochialis Ecclesiæ. Eadem ratione Prælati regulares possunt subditis per obedientiam præcipere, ut quas celebrant Missas, pro sua intentione offerant: nam in tali præcepto, & similibus non præcipitur applicatio Missæ, ut est simpliciter animi motus interior, sed præcipitur idem interior animi motus, ut conjunctus cum actu exteriori celebrationis Missæ. S. Thomas 2. 2. *qu.* 104. *art.* 5. Angelus *in Summa*

ma verb. Obedientia num. 1. Tabiena eod. verb. *Obedientia num.* 4. Silvester *eod. verb. q.* 1. Reiffenstuel *Theolog. mor. tract.* 2. *dist.* 1. *a num.* 46. *ad* 50. Sporer *tom.* 1. *tract.* 1. *proœmial. cap.* 3. *a num.* 39. *ad* 44. & alii passim.

28 Religiosi ex vi voti obedientiæ tenentur obedire in his, quæ concernunt regulam, non solum Prælatis religionis, sed etiam specialiter Summo Pontifici, non solum quatenus est caput Ecclesiæ, quo titulo omnes etiam Sæculares ei obedire tenentur, sed specialiter etiam ratione voti obedientiæ emissi in regulari professione. S. Thomas 2.2. *q.* 186. *art.* 5. *ad* 3. & alii communiter. Et ratio est, quia votum obedientiæ per se primo, & principaliter fit Romano Pontifici tamquam Generalissimo omnium religionum, cum omnis potestas Jurisdictionis Generalium, aliorumque Prælatorum religionum ab illo dependeat, & eam prælatis regularibus in approbatione religionum censeatur concedere dependenter tamen semper ab ipso.

29 Item ex vi voti obedientiæ tenentur religiosi obedire Sacræ Congregationi super regulares, quia dicta Congregatio fuit instituta a Sixto V. in supremum, ac summum Tribunal omnium regularium pro bono regimine, & felici gubernio eorumdem,

30 ut patet ex ejus Constitut. incip. *Æterni Dei*. Unde dictum tribunal censetur esse intra ordinem, ac stante dicta Constitutione potest regularibus omnibus præcipere auctoritate ordinaria, dependenter tamen a Papa. Sic Donatus *t.* 4. *prax. rerum regul. tract.* 17. *q.* 27. Thomas a Iesu *tract.* 3. *de Visitat. regul. cap.* 17. *num.* 7. Lezana *loco cit. cap.* 4. *n.* 31. & alii. Idem etiam propter eandem rationem dicendum venit de Sacra Congregatione super disciplina regulari erecta ab Innocent. XII. Constitut. incip. *Debitum pastoralis officii*.

31 Item ex vi voti obedientiæ tenentur religiosi obedire Sacro Collegio Cardinalium tempore Sedis vacantis. Dictum enim Sacr. Colleg. eo tempore succedit in locum Papæ, adeoque tenentur religiosi ei obedire eodem modo, & eadem obligatione, sicuti & Papæ. Donatus *loco cit. q.* 29. Peyrin. *tom.* 1. *privil. in privileg.* 2. *Sixti IV. n.* 11. & alii.

32 Item ex vi voti obedientiæ tenentur obedire Episcopo religiosi illorum conventuum, qui Episcopi Jurisdictioni subsunt, ut declaravit *Sacr. Congreg. super statu Regularium die* 27. *Julii* 1657. quæ ad 4. dubium ex citatis super subjectione nonnullorum Conventuum correctioni, visitationi, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, quod erat, ut sequitur: *Quarto an Episcopus in eisdem Conventibus se ingerere possit in his, quæ regularem disciplinam concernunt?* Sacra Congregat. ad quartum respondit *posse*. Quam responsionem, ac declarationem una cum aliis ad se relatis Alexander VII. approbavit, & ab omnibus, ad quos pertinet, observari præcepit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

33 Si in aliquo conventu Episcopo subjecto contraria præcipiant Superior, & Episcopus, subditus in illis, quæ spectant ad regulam, & Constitutiones Ordinis ordinarie loquendo tenetur obedire Superiori, quia in hujus manibus vovit obedientiam secundum regulam. In aliis autem, quæ spectant ad disciplinam Ecclesiasticam, tenetur obedire Episcopo, quia ad illa superior ipse est Episcopo subjectus. Si tamen Episcopus cum causa rationabili dis- 34
penset circa statuta, & Constitutiones dicti conventus, & tunc præcipiat, debebit subditus obedire Episcopo. La Croix *l.* 4. *nu.* 160. citans S. Thomam, Augustin. aliosque cum Silvio *par.* 1. *verb. Abbas casu* 3. & colligitur ex responsione dictæ Sac. Cong. *ad* 12. *&* 13. *dubium*. Vide verb. *Conventus art.* 2. ubi afferuntur dicta dubia cum suis responsionibus.

Duobus Prælatis diversa præcipientibus, si ipsi 35
sunt diversæ auctoritatis, debet subditus obedire majori, relicto minori, si minor a majori dependet, nempe Summo Pontifici, & dictæ Sacræ Congr. & collegio Cardinalium Sede vacante, omissis omnibus superioribus ordinis, patri Generali, omisso Provinciali, & huic omisso superiore locali, & sic de aliis. *Communis*, textu expsesso *in cap. Quæ contra* 2. *dist.* 8. ibi: *Major potestas ad obediendum præponitur*, *&* *can. Qui resistit* 97. *caus.* 11. *qu.* 3. ibi: *Ipsos humanarum rerum gradus advertite, si aliquid jusserit curator, non ne faciendum est? Tamen si contra Proconsul jubeat, non utique contemnis potestatem, sed eligis majori servire. Rursus, si aliquid ipse Proconsul jubeat, & aliud Imperator, nunquid dubitatur, illo contempto, isti esse serviendum*.

Regulares ex vi voti obedientiæ tenentur adim- 36
plere præcepta a Prælato imposita etiam existentibus illis extra provinciam, seu monasterium illius. Sic Donatus *tom.* 2. *Prax. rer. regular. tract.* 10. *de potestate prælator. q.* 15. *&* *tom.* 4. *tract.* 17. *de voto obedientiæ qu.* 34. cum pluribus ibi allegatis, Silvest. verb. *Excommunicatio* 2. *nu.* 15. *dub.* 4. Lezana *loco cit. n.* 37. Pellizar. *p.* 1. *Manual. tract.* 4. *sect.* 4. *nu.* 141. *q.* 13. Cornexo *tom.* 2. *in tertia p. S. Thomæ tract.* 5. *de Censur. disp.* 3. *dub.* 2. & alii. Et ratio est, quia Prælati religiosorum non habent territoria divisa, sicut Episcopi; sed eorum jurisdictio est in ordine ad personas subditas secundum se, & ubicumque sint, ita ut possint suos subditos ubique gentium existentes citare, incarcerare, & excommunicare nullo habito respectu ad proprium territorium, & subditi teneantur obedire, cum votum obedientiæ inhæreat ossibus religiosorum, illorumque personas sequatur, ut lepra leprosum, ut recte cum aliis advertit Donatus *loco cit.*

Non tenentur tamen regulares obedire suo supe- 37
riori excommunicato publico, & non tolerato, quia tunc superior caret jurisdictione in subditos. Immo neque possunt tunc subditi licite obedire superiori sic excommunicato, quia hoc esset cognoscere in illo potestatem jurisdictionis, quam non habet, & communicare cum illo, quod non licet, *c. Nuper* 29. *c. Si aliquando* 41. *de sentent. excommun.* cum similibus, Donat. *cit. tom.* 4. *tract.* 17. *q.* 35. Lezana *loco cit. num.* 38. Cornexo *tom.* 2. *in tertia part. disp.* 10. *de excomm.* §. 5. *dub.* 1. & alii passim.

Papa potest eximere quemcumque religiosum ab 38
obedientia inferiorum Prælatorum, & sibi reservare. Hoc enim ei competit jure supremi Prælati religionum, quod ipse habet. *Communissima*.

Item P. Generalis, vel Provincialis potest ex ju- 39
sta causa eximere subditum ab obedientia sui immediati

mediati superioris, & sibi reservare: Habent enim ipsi in inferiores Superiores absolutam jurisdictionem. *Communis*, cum Donat.*tract. var. resol.q.*48.

40 Regulares nequeunt licite acceptare Episcopatum, vel aliam dignitatem extra ordinem sine licentia Superioris. *Communis* per text. *in can. Cum sit necessarium* 5. *caus.* 18. *qu.* 2. *& cap. Si religiosus* 27. *de election. in 6.* cum similibus. Religiosi enim non habent velle, nec nolle, *cit. cap. Si religiosus* 27.*de election. in 6. cap. religiosus* 2. *de testam. in 6. cap. religiosi* 5. *de Sepult. in 6.*

41 Moniales ex voto obedientiæ tenentur obedire Abbatissæ, seu Priorissæ monasterii: abbatissa enim potest præcipere monialibus in virtute sanctæ obedientiæ, & præcepta formalia, ac spiritualia imponere, quæ in conscientia obligent: quia licet utpote femina sit incapax jurisdictionis, & potestatis spiritualis spectantis ad claves, & dependentis ab ordine, ut est potestas censuras ferendi, absolvendi, & hujusmodi, est tamen capax jurisdictionis, & potestatis præceptivæ, dominativæ, & correctivæ spectantis ad superioritatem, ipsique annexæ, quam ei ex vi voti in professione emissi tradunt moniales, quæ ideo tenentur eidem obedire. Unde talis jurisdictio, & potestas potest competere etiam laicis, seu conversis in iis religionibus, in quibus possunt esse Superiores, ut in religione Sancti Joannis Dei, & in ordine fratrum Minorum; Tum quia officium abbatissatus, sicuti in dictis religionibus officium superioratus, est officium Ecclesiasticum, ob quod si pretium interveniat, erit simonia, qualis non esset, si nulla potestas spiritualis ei esset annexa. Donat. *cit. tom.* 3. *tract.* 17. *qu.* 3. Sanchez *lib.* 6. *Summ. cap.* 1. *nu.* 22. Suar.*tom.*4.*de relig.tract.* 9. *lib.* 1. *cap.*12. *nu.* 9. Tambur. *de Jur. Abbatiss.disp.* 12. *qu.* 5. *num.* 3. Melphi *in comment. cap.* 11. *statut.* 7. *assert.* 11. Castrop. *tom.* 3. *art.* 16. *disp.* 4. *p.* 1. *n.* 3. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 5. *a n.* 207. Rodriq. Lezana, & alii plurimi.

42 Superior, seu superiorissa præcipere potest rem gravem sub culpa gravi, & levem sub culpa levi, & quamvis possit quandoque præcipere rem gravem sub culpa levi nunquam tamen rem levem sub culpa gravi, cum non possit legislator materiæ capacitatem excedere, & materia levis sit incapax obligationis gravis. Vide *art. antecedent. a nu.* 39. *ad* 43. Ceterum Superior, seu superiorissa non censetur velle obligare subditos, vel subditas sub gravi, nisi in præcipiendo utatur verbis: *In virtute sanctæ obedientiæ*, *in virtute Spiritus Sancti*, *In nomine Jesu Christi*, sub *præcepto formali*, & hujusmodi; si autem alia forma utatur, censetur velle obligare solum sub culpa veniali, & interdum etiam nulla; quod colligi potest ex modo præcipiendi,& ex quantitate, & qualitate rei præceptæ, ut advertunt doctores communiter.

43 Paupertas religiosa est votum, quo religiosus in aliqua religione a S. Sede approbata voluntarie abdicat a se dominium, & proprietatem omnium rerum temporalium, & omne jus civile ad illas. *Est in re Communis*.

44 Hæc enim paupertas, ut voluntaria, differt a paupertate coacta, & necessaria, qua plures inviti temporalibus bonis carent, & alieno sustentari coguntur; Et ut professa propter amorem Dei in religione a S. Sede approbatâ, differt a paupertate philosophica, & morali, quæ ex motivo pure humano contemnit temporalia, ut teste S. Hieronymo *l.* 3. *in Matth. cap.* 16. fecit Crates philosophus, & multi alii, qui divitias contempserunt.

Regulares utriusque sexus nequeunt habere aliquid proprium in particulari. *Communis*, per expressos textus *in can. Non dicatis* 11. *caus.* 12. *q.* 1. *cap. Monachi* 2.*cap. Super quodam* 5.*c. Dum ad monasterium* 6.*de statu Monachor.*ibi: *Prohibemus quoque districte in virtute sanctæ obedientiæ sub obtestatione Divini Judicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat, sed si quis aliquid habeat proprii, totum in continenti resignet.* Concil. Trident. *sess.* 25. *de regularibus* cap.2.ibi: *Nemini regularium tam virorum, quam mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere, sed statim ea Superiori tradantur, conventuique incorporentur*. Et decret. Clementis VIII. pro reformatione regularium incip. *Nullus omnino*, ubi §. 3.sic expresse præcipitur; *Quo Tridentini Concilii Decreta de aupertatis Voto custodiendo fidelius observentur, præcipitur, ut nullus ex Fratribus, etiamsi Superior sit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, census, eleemosynas, sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Ecclesia, quam ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore, & causa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitione legata, aut donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine conventus possidere possit, sed ea omnia statim Superiori tradantur, & conventui incorporentur, atque cum ceteris illius bonis, redditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus, & vestitus omnibus suppeditari possit*. Quæ decreta iterum approbata, & innovata sunt a Sacra Cong. Conc. jussu Urbani VIII.*in Decreto de Apostatis,& Ejectis* §. 1. Vide verb. *Ejecti n.* 2. ubi referuntur dicta Decreta, & verb.*Regulares n.*85.ubi referuntur dicta Decreta Generalia Clem. VIII. pro reformatione regularium. 45

Regulares utriusque sexus nequeunt in particulari habere, & retinere aliquid proprium, neque de licentia ac dispensatione cujuscumque Superioris, vel superiorissæ. Vide verb. *Moniales art.* 2. *n.* 64. & verb. *Legatum nu.* 91. 46

Adducuntur ad id variæ resolutiones Sacræ Cong. Conc. Vide d. Verb. *Moniales a nu.* 35. *ad* 67. 47

Immo talis licentia, etiamsi esset obtenta ab eorum Generalibus, qui dicerent eam posse concedere non excusaret regulares utriusque sexus a culpa, & pœna a Trid. Concilio imposita, textu expresso *in cit. Decret. Clement. VIII.* §. 7. ibi; *Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia quantum ad bona immobilia, vel mobilia Fratres excusare possit; quominus culpæ, & pœnæ ab eisdem Concilii Decretis impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint, etiamsi Superiores asseverent hujusmodi dispensationes, aut licentias concedere posse, quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus*, & sic sæpe sæpius 48

sæpius respondit Sacra Cong. Conc. & signanter apud Quarant. verb. *Casus reservati pag.* 156. Bartholomæum a S. Fausto *in speculo regular. lib.* 1. *de Voto paupertatis q.* 108. & Lezanam *tom.* 1. *Summ. cap.* 6. *n.* 14. ubi referuntur præcisæ responsiones dictæ Sacræ Cong. Conc. datæ ad dubia sequentia.

I. *An ex dispensatione inferiorum a Summo Pontifice liceat Regularibus possidere, vel tenere agros, annuos redditus, aliaque bona, immobilia videlicet, & mobilia superflua, non obstante Decreto Concilii sess. 25. de Regularibus cap. 2.?*

II. *An propter talem dispensationem, seu scientiam Superiorum possidentes, vel tenentes immobilia vel mobilia superflua a culpa, vel pœna excusentur?*

III. *An Superioribus asseverantibus hujusmodi se licentias posse concedere fides adhibenda sit?*

IV. *An Superiorum arbitrio, & præfinitioni stare debeant Regulares quo ad mobilium superfluitatem, & convenientiam?*

V. *An Superiore quantumvis requisito necessaria suis Regularibus negante, vel subtrahente, liceat ipsis clam, vel invito eo, illa sibi comparare, seu retinere?*

VI. *Et quatenus non liceat; An ibidem liceat, cum necessaria ideo negantur, vel subtrahuntur, quia & Monasterii facultates non suppetunt?*

VII. *An dicti Superiores Regulares dict. cap. 2. declarare, & interpretari possint?*

Ad I. *Sacra Congregatio Concilii respondit non licere.*

Ad II. *Non excusari neque a culpa, neque a pœna ipso facto incurrenda.*

Ad III. *Minime adhibendam.*

Ad IV. *Nisi de excessu arbitrii constiterit, utique stare debere, habita videlicet ratione personæ Officii, & Regulæ, statusque Paupertatis quam professi sunt, & ceterarum itidem qualitatum.*

Ad V. *Non licere.*

Ad VI. *Licere, si præcisa necessitas sit ad individui sustentationem, ceterum communem penuriam ab omnibus percipiendam, eisque adeo, ut si quid privatim alicui delatum, vel ab ipso partum fuerit, id omne ad Superiorem recte deferri oporteat, qui ex eo primum succurrat ejus necessitati, cujus intuitu illud obvenerit, si peculiari aliqua necessitate ultra communem prematur, reliquum Conventui incorporetur, & in communem cedat utilitatem.*

VII. *Non posse.*

In Conventibus, & monasteriis, in quibus, vel 50
ob carentiam redditLuum, vel ob incuriam, & negligentiam Superiorum vita communis non servatur, nec potest introduci, & conventus, seu monasterium indigentiis religiosorum, seu religiosarum non supplet, nec ob ejus paupertatem supplere potest, quid agendum, & quomodo procedendum? Vide verb. *Moniales art.* 2. *n.* 68.

Quomodo partitæ capsæ communis, seu depo- 51
siti debeant inscribi? Vide *ib. n.* 69.

Ut regulares utriusque sexus in conventibus, & 52
monasteriis, ubi non adest vita communis, possint licite exigere, retinere, & expendere livella, debent concurrere quinque conditiones, quæ assignantur; Vide *ibid. nu.* 70.

Livella non possunt a regularibus utriusque se- 53
xus cedi eorum consanguineis sine licentia Sacræ Congregationis. Vide *ibid. n.* 71.

Posse autem regulares utriusque sexus remittere 54
suis consanguineis, vel aliis donare fructus sui livelli cum sola licentia Superioris tenent passim doctores. Vide *ibid. nu.* 72.

Immo plures tenent posse regulares utriusque 55
sexus similes cessiones, remissiones, seu donationes fructuum sui livelli facere absque licentia ad id speciali Superioris, sed cum sola licentia generali insumendi tales fructus in suas indigentias, & religiosos usus. Vide *ibid. nu.* 73. *

Intellige tamen de cessione, seu donatione fru- 56
ctuum livelli non ascendentium ad magnam summam. Vide *ibid. n.* 74.

Regulares utriusque sexus ex pecunia sui livelli, 57
seu aliunde quæsita nequeunt sibi censum emere, seu constituere, neque de licentia Superiorum. Immo

Notæ Rom. Theologi.

* Quæ religioso professo conceduntur, sive ratione *livelli*, sive alia de causa, aut incorporari conventui debent, aut ita administrari, ut veluti conventui incorporata administrentur. Id enim constat cum ex ipso voto paupertatis, quo quisque particularis adstringitur ad nil proprii habendum, sed ad omnia subjicienda conventui, ejusque Superiori, qui bonorum conventus administrator est, tum ex ipso Concilio Tridentino, quod solemni decreto sancivit, incorporandum conventui esse, quidquid particularis quisque religiosus quacumque de causa habeat, & acquirat. Atque hinc fit, ut bona, quorum usus particularibus religiosis indulgetur, sive ex *livello* sint, sive aliunde proveniant, considerari semper debeant incorporata conventui, & illius nomine administrata, qui delectus sit Superior, & administrator bonorum communitatis; hoc enim secluso, nec bona incorporata conventui dici possent, nec religiosus particularis proprietatem illam excluderet, quæ stare cum voto paupertatis non potest. Quæ cum ita se habeant, facile est intelligere, Monachum, sive privatum religiosum, nonnisi indulgente Administratore bonorum, quæ ad conventum spectant, licite posse, aut *livelli* fructus, aut fructus privati laboris, ad aliquem usum applicare: Nam deficiente hac indulgentia, sive licentia, proprietarius esset, & contra legem Concilii Tridentini ageret. Ergo necessaria est licentia Superioris, ut privatus religiosus insumere in suas indigentias, & usus possit hujusmodi fructus: & hoc in casu existimari posset bona incorporata conventui, ex voluntate Superioris, applicari ad usum privati religiosi, cujus indigentiis de bonis ipsius conventus subveniendum esset. Dici autem non potest, privatum religiosum, cui permissum a Superiore sit in proprios usus impendere *livelli* fructus, licite posse eos cedere, remittere, vel donare consanguineis. Nam bona conventus donare privatus religiosus non potest con-

mo neque ipsam pecuniam tradere monasterio cum pacto, seu tacita conventione, quod monasterium certos redditus ad rationem tot pro centenario, ejus vita durante, concedat, seu solvat. Vide *ib. n.* 75.

58 Neque possunt Regulares utriusque sexus ex peculio sui livelli, vel aliunde quæsito, & sibi libere a suis Superioribus concesso fundare censum, ut ex fructibus post ejus mortem celebrentur Missæ pro ejus anima. Vide *ibid. num.* 76.

59 Neque possunt regulares utriusque sexus tradere amico certam summam pecuniæ ex suo livello, seu aliunde quæsitæ cum pacto, quod post ejus mortem faciat celebrari tot Missas. Vide *ibid. nu.* 77.

60 An possint regulares utriusque sexus dictam pecuniam ex suo livello, seu aliunde quæsitam proprio usui concessam donare alteri cum onere, ut statim celebrentur singulis annis aliquæ Missæ in perpetuum. Vide *ibid. n.* 78.

61 Sub quibus conditionibus soleat Sacra Cong. concedere regularibus utriusque sexus facultatem habendi livella, seu vitalitia. Vide *ibidem n.* 79.

62 Adducuntur ad id variæ specificæ resolutiones Sacræ Congr. Vide *ibid. nu.* 80. 81.

63 Regulares utriusque sexus administrare non possunt sua Livella a se ipsis. Vide *ibidem n.* 88.

64 Legatum relictum alicui regulari utriusque sexus sub conditione, quod quandiu vivit, pertineat irrevocabiliter ad eum, vel eam independenter a licentia superiorissæ, non debetur ipsi, sed monasterio, & talis conditio habetur pro non adjecta. Vide *supra num.* 46. *ad* 49. & d. *verb. Legatum n.* 91. *&* 92.

Immo legatum relictum regulari in particulari nec momento temporis potest esse apud ipsum, sed illico acquiritur monasterio. Vide d. verb. *Legatum nu.* 89. 90. 65

Nec regulares utriusque sexus possunt in particulari habere, seu de se retinere legata, præsertim si sint in bonis stabilibus, neque de licentia quorumcumque suorum Superiorum etiam Generalium, quamvis assererent posse eam concedere. Vide *supra n.* 46. *ad* 49. & d. *verb. Legatum n.* 91. *&* 92. 66

Adducitur advertentia diligenter habenda. Vide d. verb. *Legatum n.* 93. 67

Insuper adducitur conclusio doctissimi Fagnani semper attendenda, & præ oculis habenda. Vide dict. verb. *Legatum num.* 94. 68

Regulares utriusque sexus an, & quomodo pecuniam ex suo livello, & aliunde quæsitam possint ludo exponere? Vide verb. *Ludus a nu.* 9. *ad* 16. 69

Regulares utriusque sexus non possunt uti livellis, nisi servata forma Constitutionis Clementis VIII. de largitione munerum. *Sacra Congregat. Episcop. in Florentina* 21. *Julii* 1690. *ad relationem claræ mem. Cardin. Petrucci*, apud Monacell. *tom.* 1. *in Append. Adnotat. ad Constitut. Clementis VIII. de largitione mun. num.* 7. 70

Legatum relictum monasterio, seu conventui bonorum incapaci pro sacristia, valetudinario, vel Ecclesiæ pro cera, & oleo, non dicitur irritum, sed debet per Syndicum investiri pro adimplenda Testatoris voluntate. Vide verb. *Legatum num.* 95. 71

Unde

consanguineis, immo neque Superior; bona vero hujusmodi veluti incorporata conventui haberi debent; ergo non solum subditus, sed nec Superior ipse potest hanc cessionem, & donationem facere, sed necessaria est Sac. Congreg. licentia, ut optime dicitur numero 53. Ego vero in hujusmodi casibus ita subditum, ac Superiorem se gerere posse opinor: Si conventus ita bonis ditatus sit, ut eleemosynam elargiri indigentibus possit, & debeat, dum consanguinei monialis, vel religiosi, in paupertatem venerint, & veram indigentiam, poterit Superior indulgere, ut iis eleemosynæ loco hujusmodi fructus remittantur, vel donentur: Si vero iis non egeant, nec subditus, qui voto paupertatis adstrictus donare nequit, nec Superior, qui non dominus, sed merus administrator est bonorum conventus, poterit hujusmodi remissionem, cessionem, aut donationem facere.

Responsio Auctoris.

Ea quæ hic notantur & adduntur a R. *Theologo*, jam fusiori calamo a me tradita sunt tum in hoc ipso *articulo a nu.* 45. *ad* 70. tum in verb. *Legatum a n.* 88. *ad* 94. & in verb. *Moniales artic.* 2. *a n.* 65. *ad* 92. & verb. *Regulares art.* 1. *a n.* 15. *ad* 20. Nec verum est, quod ipse Theologus ibi circa finem suæ notæ opinatur dicens: *Ego vero in hujusmodi casibus ita subditum, ac Superiorem se gerere posse opinor; Si conventus ita bonis ditatus sit.* Quia quantumvis conventus, seu monasterium sit dives, neque subditus etiam cum licentia sui Superioris, neque Superior potest condonare livella suis consanguineis pauperibus, neque Superior potest talem facultatem subdito concedere. Semper enim requiritur facultas Sacræ Congregationis, vel Sacræ Pœnitentiariæ in quibusdam casibus occultis, ut pluries Egometipse in variis hujusmodi casibus prius a regularibus utriusque sexus consultus, & post debitum recursum ad dicta respectiva suprema Tribunalia, facultates ab ipsis concessas executioni demandavi, vel prout continebant, demandandas consului, etiam pro conventibus, & monasteriis ditissimis. Et nec semper tales facultates fuerunt concessæ pro cessione, seu condonatione totius summæ, sed sæpe pro sola media, vel tertia parte, prout paupertas, seu miseria parentibus superventa fuerat repræsentata. Vide supra a me tradita *n.* 53. & verb. *Moniales art.* 2. *n.* 72. & quamvis *ibi nu.* 73. *&* 74. & hic *n.* 54. *&* 55. ad eruditionem referam opinionem Auctorum tenentium, posse regulares utriusque sexus remittere suis consanguineis, vel aliis donare fructus sui livelli cum sola licentia Superioris; *ibi* tamen sub *nu.* 84. & hic sub *n.* 56. subjunxi: Intellige tamen de cessione, seu donatione fructuum livelli non ascendentium ad magnam, & notabilem summam, pro qua semper recurrendum est ad Sac. Congreg. Vide, & firmiter tene, ut *ibi*; cum talis sit legitima praxis, & consuetudo, quæ est optima legum interpres, textu expresso in *L. Si de interpretatione* 48. *ff. de leg.* & in c. *Cum Dilectus* 8. *de consuetudine*, cum similibus.

72 Unde Legatum relictum Minoribus de observantia reformatis, & Cappuccinis pro anniversariis, oleo, lampadibus, paramentis, hostiis, sacristia, Ecclesia, fabrica, luminaribus, sindonibus, linteis, tunicis, bibliotheca, impressione librorum, pane, vino, pitantia, seu victu, & vestitu, & aliis necessariis, est ipsis tradendum, & solvendum ab heredibus. Vide *ibidem num.* 96.

73 Adducitur ad id Decretum Scræ Congr. Rev. Fabricæ, & juxta illius dispositionem ponitur in claris supradictos Minores mendicantes S.P.Francisci esse capaces legatorum juxta modum in eodem Decreto præscriptum. Vide *ibid. num.* 97.

74 Adducitur Decretum Congregationis particularis ab Urbano VIII. deputatæ. Vide *ibid. n.* 98.

75 Adducitur Decretum Sacræ Congr. Fabricæ S.Petri de Urbe. Vide *ibid. nu.* 99.

76 Adducitur aliud Decretum ejusdem Sacræ Congr. Fabricæ S. Petri. Vide *ibid. num.* 100.

77 Et capacitatem Fratrum Minorum obtinendi, & retinendi annua, & perpetua legata per modum simplicis eleemosynæ expresse comprobat Breve Urbani VIII. incip. *Exponi nobis*. Vide *ibid. nu.* 101.

78 Tale breve ad omnium commodum ad litteram datur. Vide. *ibid. nu.* 102.

79 Et ulterius dd. Fratrum Minorum capacitatem ostendunt varia decreta, quæ afferuntur. Vide *ibid. n.* 103. *ad* 109.

80 Insuper dd. Fratrum Minorum capacitatem expresse demonstrant variæ resolutiones Sacræ Congreg. Fabricæ. Vide *ibid. num.* 110. *ad* 113.

81 Et indistincte pro legatis pro Victu, & Vestitu semper resolvit Sacra Congr. Boni regiminis. Vide *ibid. a num.* 114. *ad* 116.

82 Item hanc Minorum capacitatem pluries comprobavit Sacra Congr. Episc. & Regul. Vide *ib. n.* 117.

83 Item eamdem capacitatem pluries approbavit Sacra Congr. Conc. Vide *ibid. num.* 118.

84 Ex supra recensitis stat clarum, quod legata relicta Fratribus minoribus per modum puræ, & simplicis eleemosynæ sustinentur, & eorum Syndicus Apostolicus tamquam unus de populo potest comparere, & implorare Officium Ordinarii, ut demandet executionem Testamenti, & adimpleatur ab heredibus, seu executoribus mens Testatoris. Vide *ibid. nu.* 119.

85 Immo cum heres teneatur in conscientia adimplere onera, & ipsas dispositiones Testatoris, potest etiam cogi per Syndicum Apostolicum, non tamquam unum de populo, sed nomine Ecclesiæ Romanæ. Vide *ibidem num.* 120.

86 Plurima alia de capacitate Fratrum minorum recipiendi, & retinendi perpetua annua legata per modum puræ, & simplicis eleemosynæ videnda relinquntur apud Pittonium *part.* 1. *disceptationum Ecclesiastic. discept.* 2. *per tot.* & apud Petrum Marcellinum de Luccia *in sua dissert. unic. de Legatis pro Victu religiosis Mendicantibus relicto per tot.* ubi ultra adductas plurimæ aliæ afferuntur Apostolicæ Sanctiones, & Sacrar. Congregat. responsiones, & declarationes. Unde non amplius attendendi sunt doctores in contrarium scribentes.

87 Quamvis Fratres minores de corpore observatiæ, & Capuccini, dum de novo in locis recipiunt conventus, nequeant per modum contractus, & tamquam de Jure exigere ab universitatibus, & communitatibus, vel ab aliis particularibus benefactoribus, ut annuatim sibi solvatur certa pecuniæ summa, vel quid aliud fixum pro eorum victu & vestitu, cum id sit expresse contra suam regulam, & Pontificias ac regulares suas Constitutiones, ut plene adnotavit Rota *in Turritana Legatorum sub diebus* 10. *Januarii* 1695., *&* 6. *Aprilis* 1696. *coram Emerix*, cujus votum exquisierat, & exequi postea mandavit *Sacra Congr. Episcop. & regul. sub die* 24. *Maii* 1697. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 6. *formul.* 19. *nu.* 27. & tradit Matthæuc. *Official. Curiæ cap.* 17. *nu.* 47.

Possunt tamen præmissa debita protestatione dictam certam pecuniæ summam, seu quid fixum per modum puræ, & simplicis eleemosynæ annuatim recipere per Syndicum Apostolicum ad subveniendum suis veris necessitatibus, præsertim in iis locis, ubi victus, & vestitus mendicatione nisi valde incommode acquiri sufficienter possit, ut patet ex pluribus resolutionibus Sacræ Congreg. Boni regiminis relatis sub verb. *Legatum nu.* 114. 115. *&* 116. Et sic sæpe sæpius, non solum ipsa Sacra Cong. Boni regiminis, sed etiam S. C. Episc. & regular. Concilii, & Rev. Fabricæ declararunt, ut patet ex earum Decretis abunde relatis *sub d. verb. Legatum a nu.* 95. *ad* 121. Immo Discalceati in Hispania paupertatis Seraphicæ rigidissimi observatores fundationes conventuum non accipiunt absque determinata eleemosyna olei, piscium, lignorum, & similium, ut refert Pittonius *part.* 1. *discept. num.* 83. concludens id licite fieri posse. 88

Et hæc procedunt etiamsi assignatio bonorum fieret in contractu inter vivos, uti habemus casum decisum per *Sacram Cong. Fabricæ in Imolen. Legati seu donationis sub die* 16. *Martii* 1707. Vide d. verb. *Legatum num.* 109. 89

Formula autem protestationis præmittenda a fratribus Minoribus ante acceptionem legatorum traditur in sequentibus Decretis editis a Sacra particulari Congregatione ab Urbano VIII. specialiter deputata consultationibus familiæ Cismontanæ Fratrum Minorum S.P. N. Francisci *die* 14. *Junii* 1628. & die sequenti publicata in Congregatione generali fratrum Minorum de observantia in præsentia D. Cardinalis Gypsii, quorum tenor talis est, videlicet. 90

Sacra Congregatio a S. D. N. Fratrum minorum de observantia S.Francisci Cismontanæ familiæ consultationibus præposita volens, quantum potest in Domino, ipsorum postulato satisfacere circa novitios ad habitum, & professionem admittendos, sanctitate sua approbante, censuit tunc demum esse illis permittendum, ut novitios, ut supra, recipiant, cum constiterit ex ipsorum conventibus eos sustulisse abusus omnes, qui regulæ S. Francisci observantiæ adversantur. Quod ubi præstiterint, designanda erunt loca pro iisdem novitiis recipiendis, & præscribendus recipiendorum numerus, & qualitas, & alia ad eorum institutionem pertinentia, & prout unaquæque provincia id exequetur, eidem receptionem hujusmodi fore permittendam.

Abusus vero quibus eos propterea mederi oportebit, sunt potissimum infrascripti.

Ac primum abdicent a se, & eorum conventibus non solum pistrina, ac bona omnia immobilia, quæ alicubi contra regulæ puritatem, & declarationes fel. rec. Nicolai III. & Clem. V. extra, vel intra septa monasteriorum detinent: sed etiam census perpetuos, & legata annua, super quibus Sacra Congregatio præcipit observari Decretum Congregationis generalis habitæ die 17. Maii 1603. Cujus tenor talis est.

91 *Cum annuos redditus* sicut cetera bona immobilia nobis habere non liceat, ideo renovantes alia generalia statuta decernimus, quod Frater non inducat personam aliquam ad eleemosynam perpetuam ordini nostro exhibendam, nec exhibitam a quopiam vivente suscipiat; & si aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in judicio exigatur, declarantes, quod ad perpetua legata petenda non possunt Fratres recurrere, nisi humiliter, & per modum eleemosynæ absque allegatione alicujus Decreti. Decernitur præterea, ac præcipitur per S. Obedientiam, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus personis, & hospitalibus, vel alicui reipublicæ, & aliis domibus ea lege, quod teneatur fratribus præstare singulis annis certam eleemosynam, sive omnino gratis, sive ut ipsi Fratres dicant certa officia, & Missas, quod guardianus faciat protestationem ei, qui testatoris voluntatem adimplere tenetur, quod cum ad illas eleemosynas nullum jus habeant ex vi legati, non possint obligari ad illa officia, & Missas. Si tamen facta ista protestatione, heres ex sua libera voluntate voluerit dare eleemosynas illas, & committere Fratribus dicta officia, & Missas, tunc Fratres tuta conscientia possunt eleemosynas hujusmodi recipere. Quod totum, & multo fortius in relictis legatis singularibus Fratribus simili modo faciendum esse decernimus. Inhibemus autem, ut syndicus in sua persona hujusmodi annuos redditus recipiat distribuendos ipsis Fratribus.

92 Protestatio autem sic fiat sub sigillo conventus, videlicet; nos frater N. Guardianus, & fratres discreti hujus conventus N. dicimus ad nostram notitiam pervenisse quondam N. certam eleemosynæ quantitatem conventui huic distribuendam perpetuo gratis, vel forsan pro aliquibus officiis, aut Missis dicendis legasse. Cumque legata hujusmodi, nisi per viam simplicis eleemosynæ acceptare ex instituto sancto nostro, & jure nobis non liceat: Ideo per præsentes libere protestamur in Domino, quod legatum prædictum tanquam illius incapaces ex vi legati recipere nolumus, nec intendimus. Si tamen heres commissarius aut legatarius ipsius testatoris dictam quantitatem per viam simplicis eleemosynæ omni obligatione, dominio, & proprietate penitus cessantibus; nobis libere conferre voluerit, illam simpliciter accipiemus, & piæ testatoris voluntati, quantum in nobis fuerit, plene, ac fideliter satisfaciemus. Hæc autem protestatio subscripta per guardianum, & discretos conventus dabitur illi, qui tenetur testatoris voluntatem implere, & eadem protestatio scribetur in libro conventus; ut constare possit succedentibus guardianis hanc constitutionem fuisse ad plenum adimpletam.

Est autem hæc protestatio necessaria, ut optime 93
decernit D. Bonaventura hanc disputans quæstionem, & ex Apostolicis declarationibus regulæ nostræ colligitur. Et ut omnibus sit compertum id, quod tantopere est nobis necessarium, ipsam D. Bonaventuræ quæstiunculam ex suo Apologetico desumptam hic apponere de industria non gravabimur, quæ talis est, ut sequitur.

Cum asseratis vos secundum regulam, & professionem vestram nullos debere recipere proventus reddituum, seu possessiones, exceptis domibus, in quibus habitatis, videmini transgressores regulæ vestræ in eo, quod recipitis domos, vel areas non contiguas vestris areis, in quibus habitatis, eodem enim modo si hoc licet, poteritis etiam vineas recipere, & agros & mansos, & similia quæque recipere, immo grangias, & villas, & castra, & terras, & oppida, & quæcumque fuerint vobis data, & sic pristina paupertas, & mendicitas, quam professi estis, paulatim evanesceret, & non eritis discipuli S. Francisci cum non sequamini vestigia ejus, nec ejus regulam teneatis: De domibus enim vobis contiguis potest esse excusabile, quod pro dilatanda area vestra illas quandoque recipiatis, sed de aliis non ita, in quibus homines alios pro censu locatis, quem procurator vester loco vestri exigit, & in usus vestros convertit de voluntate vestra. Si qui in talibus incaute agunt, dolemus, & contradicimus, & prohibemus. Qualiter autem in hoc licite agere possimus, adverte, & tunc non judicabis, nos, si sane intelligis, transgressores. Protestamur nos secundum regulam nostram nil debere, seu velle possessionis, vel certorum reddituum recipere, vel habere: quia vero mendici sumus, & pauperes, ea, quibus pro præsenti necessitate indigemus, ideo recipimus, prout licet, sive pro solvendis debitis, vel aliis necessariis procurandis. Cum ergo aliquis ex devotione vult nobis legare domum suam, vel aream non contiguam nostræ mansioni, non recipimus eam per nos, nec per interpositam personam ut nostram. Sed si ille eam disponit per alium quemcumque, ut ea vendita de pretio ejus provideatur nobis ex parte sui in his, quibus tunc indigemus, procurandis, vel solvendis debitis, acceptamus. Si autem ille timens ne forte ejus talis dispositio per heredes suos, vel alios in posterum impediatur, propter hoc præoccupat roborare illam sigillo alicujus judicis, vel civium, vel alterius, & sic committit eam alicui amico suo, vel Fratrum, qui conservat, quod ipse disponit de domo tali, vel area, nil ad nos, cum de rebus suis possit ordinare, quod volet, nec locum talem, vel domum dicimus esse nostram, cum nihil juris nos in ea protestemur habere. Similiter si aliquis disponeret per amicum, vel alium, quod de pretio, vel de proventibus illis, vel illis darentur Fratribus tot panes quotidie, tantum eleemosynæ singulis septimanis, aut annis, non essemus propter hoc prædii, vel reddituum possessores: nam si me petente eleemosynam aliquis dives promittat, quod singulis annis velit dare Fratribus duas tunicas, vel tantum unam, vel singulis hebdomadibus tot panes, & hoc committat Officialibus suis, ut vice sui ista dent etiam eo absente,

te, & hoc pro Fratribus recipiam, vel etiam, si illi negligant dare, admonendo exigam, numquid propterea certos redditus habere dicendi sumus, cum non ex jure, sed ex gratia solum talem eleemosynam recipiam, vel exigam?

Et si post obitum illius uxor ejus, vel alii amici pro anima illius adhuc velint aliquo tempore talem nobis eleemosynam per se, vel ex dispositione illius largiri, possumus similiter accipere ex eadem gratia, ita quod quandocumque nollent amplius ista dare, nil peteremus ab eis quasi ex debito; sed more mendicorum recurreremus ad domum clementis domini pro quotidiana eleemosyna quandiu illi placeret, sed quando plus nollet, abiremus vacui gratias agentes de dato, & non murmurantes de negato. Hæc est vera, & pura vita mendicorum, quod datur, ex gratia recipere, non ex jure. De censibus vero domorum Fratribus legatarum nihil quærimus, sicut nec de aliis redditibus. Si autem, antequam vendantur, aliquem inde censum recipiunt, in quorum tunc potestate sunt illæ domus, nihil juris habere in eo protestamur, sed eleemosynam nobis sponte oblatam simpliciter recipimus, sicut aliunde donatam. Quia vero Dominus docet nos cavere ab hominibus *Matth.* 10. & Apostolus ab omni specie mala abstinere 1.*Thessal.* 5. ne putemur ab ignorantibus transgressores regulæ nostræ, debemus aperte protestari, nihil nobis juris in talibus donationibus velle habere, sicut tenetur suspectus de fornicatione omnia illa cavere, ex quibus posset ista suspicio probabilis judicari. Hæc omnia D. Bonaventura *lib. apol. q.* 9.

94 Sed quia in his casibus solet aliquando evenire, quod annuus redditus ob temporis antiquitatem non comperiatur habere aliquem patronum, cui fieri debeat talis, ut supra, protestatio, decernimus quod in tali casu servetur statutum ordinis Minorum sub Paulo II. contentum in Constitutionibus super *c.6. Reg.* §. *Inhibemus*. Quod nimirum hujusmodi r dditus assignentur rectoribus spiritualibus, aut temporalibus collegiorum, aut communitatum, terrarum, aut civitatum, qui tales eleemosynas, sive fructus, vel redditus annuos nomine Ecclesiæ Romanæ, vel donantium sine Fratribus exigant, & recipiant, & Fratribus sive aliis sacerdotibus, quando Fratres noluerint tales Missas, vel suffragia juxta piam intentionem benefactorum in toto, vel in parte secundum quantitatem talium obventionum interdicere faciant.

95 Item statuitur, ut deinceps nulla instrumenta publica fiant, a Fratribus capitulariter congregatis nec quocumque alio modo se habentibus, in quibus transferatur dominium, & proprietas alicujus capellæ, sive sepulturæ, cum hoc omnino sit contra regulam, & nostro repugnet instituto; nam quomodo aliquis dat, quod non habet? Si tamen occasio se obtulerit, in qua oporteat satisfacere devotæ fidelium voluntati, id fiat per modos nostræ regulæ, & instituto congruentes. Est tamen protestatio prædicta necessaria, ne, ut ait D. Bonaventura, ab ignorantibus nostrum institutum, regulæ nostræ transgressores judicemur. Cujus Seraphici Doctoris sententiam hic inserendam judicavimus, quatenus e medio tollatur abusus ignorantissimorum aliquorum, qui existimantes Charibdim fugere, in Scillam inciderunt, in favorem Ordinariorum, vel alicujus tertii, vel heredis renunciantes prædicta legata, quasi non esset opus proprietatis, & dominii donare, sicuti accipere, & summa dementia alienum renunciare.

De hujusmodi autem bonis, seu illorum pretio 96
Generalis, vel commissarius generalis una cum consilio guardiani, & discretorum conventus in usum sacristiæ, fabricæ Ecclesiæ & conventuum provideat, prout illorum necessitate perspecta salubriter in Domino expedire arbitrabitur. Et de hac provisione quamprimum sacram hanc Congregationem fideliter certiorem faciat. Hanc vero bonorum abdicationem & legatorum renunciationem fuisse executioni demandatam constare debebit huic Sacræ Congregationi ex Generalis, vel commissarii generalis, & Ordinariorum attestationibus gratis, & absque ullo Fratrum dispendio concedendis.

Deinde a Fratribus particularibus auferatur cujuscumque rei proprietas, si quæ sit, & omnia in 97
communi redigantur ad regul. Sac. Can. Apostol. Constitut. & S. Concil. Tridentin. dispositionem. Potissimum vero tollantur pecuniæ, & quam primum insumantur in veras, & communes ipsorum conventuum necessitates, idque fiat a Syndicis Apostolicis tantum, ita ut nihil pecuniæ mediate, vel immediate supersit in manibus vel potestate Fratrum etiam Superiorum.

Ad hæc tollatur abusus Aromatariarum, ita ut 98
de cetero illæ non retineantur, nisi ad usum monasteriorum dumtaxat, nec liceat res illarum cuiquam vendere.

Præterea nullo modo habeant in eorum Ecclesiis, 99
vel sacristiis, ut alibi cippos, & truncos ordinatos ad offerentium, seu donantium pecunias, nec capsulas pro eleemosynis Missarum.

Ac demum Superiores regulares invigilent, ut 100
Fratres communi mensa utantur, divina officia temporibus debitis recitent, vacent orationi mentali, & divinum cultum diligenter exerceant, & cetera impleant, ad quæ pro regulæ observatione tenentur.

Hæc autem superius expressa fuisse ad effectum 101
perducta constare debebit eidem Sacræ Congreg. ex attestationibus medio juramento Generalis, aut commissarii generalis, aut visitatorum, prævia diligenti informatione capta in visitatione singulorum conventuum cujusque provinciæ. Romæ 14. *Junii* 1626.

Hic juvat afferre declarationes editas a dicta Sac. 102
Congreg. specialiter ad id deputata ab Urbano VIII. & relatas a Fagnano ejusdem Congregationis Secretario *lib. 5. Decretal. in c. Nimis pravo* 17. *de excessibus Prælator. a num.* 47. *ad* 54. ibi.

DISTINCTIO I.

De legatis bonorum mobilium.

Articulus I. An Fratres minores tam de familia, 103
quam reformati sint capaces legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur, tam in pecunia, quam in aliis speciebus?

Ar-

Articulus II. An possint eadem legata in judicio, aut extra exigere per se ipsos, vel syndicum Apostolicum?

Articulus III. An fabricæ S. Petri liceat in hujusmodi legatis se ingerere infra annum, ex quo dies legati cessit?

Articulus IV. Et quid elapso anno?

DISTINCTIO II.

De legatis factis fabricæ.

104 Articulus I. An valeat legatum annui reditus factum fabricæ, sacristiæ, vel Ecclesiæ Fratrum Minorum, tam de familia, quam ex reformatione?

Articulus II. An liceat Fratribus hujusmodi legata in judicio exigere per eorum procuratorem, vel syndicos Apostolicos?

Articulus III. An liceat eidem erogare prædicta legata in usus Fratrum? An vero illa omnino converti debeant in usus a testatoribus præscriptos?

Articulus IV. An fabricæ S. Petri liceat infra annum se ingerere in proprietate horum legatorum pro fabrica, vel sacristia transigendo cum heredibus, aut alias de eadem proprietate disponendo?

Articulus V. Et quid transacto anno?

Articulus VI. An liceat eidem fabricæ S. Petri, se immiscere præstationibus, seu fructibus eorumdem legatorum ab anno decursis, & non solutis?

Articulus VII. Et quid infra annum, ex quo cessit dies præstationis?

DISTINCTIO III.

De legatis annuis cum onere.

105 Articulus I. An Fratres minores tam de familia, quam reformati sint capaces legatorum annuorum, quæ fiunt adjecto onere celebrationis Missarum?

Articulus II. An iidem possint pro his legatis in judicio experiri agendo, aut judicis officium implorando?

Articulus III. An possint Fratres illa accipere a sponte offerentibus celebrando Missas ad rationem rei acceptæ?

Articulus IV. An possint illa sponte oblata accipere per se ipsos, an vero per syndicum Apostolicum?

Articulus V. An Fratres possint hujusmodi legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usum fabricæ, vel sacristiæ?

Articulus VI. An liceat Fabricæ S. Petri proprietatem eorumdem legatorum cum onere Missarum sibi vindicare, tam elapso anno, quam antea?

Articulus VII. An licet fabricæ eidem sibi vindicare annuas præstationes decursas, & non solutas tam ante annum, quam post?

DISTINCTIO IV.

De legatis annuis sine onere.

Articulus I. An Fratres Minores tam observantes, quam reformati sint capaces legatorum annuorum sine aliquo onere, aut modo adjecto saltem ad effectum illa extinguendi, & pretium erogandi in usus fabricæ, vel sacristiæ? 106

Articulus II. An ad hunc effectum possint eamdem proprietatem in judicio petere per syndicum Apostolicum?

Articulus III. An possint illam convertere in usum Fratrum?

Articulus IV. Et quid, si cœperint illorum annuas præstationes accipere?

Articulus V. An possint Fratres exigere judicialiter annuas præstationes eorumdem Legatorum in vim Martinianæ?

Articulus VI. Et quid post ultimum Decretum Sacræ Congr. hac de re editum?

Articulus VII. An Fratres teneantur protestari se esse incapaces eorumdem Legatorum?

Articulus VIII. An possint illa a sponte dantibus accipere per se ipsos, vel per Syndicos Apostolicos?

Articulus IX. An heredes teneantur illorum præstationes Fratribus solvere in foro conscientiæ?

Articulus X. An Fabrica S. Petri jus habeat sibi vindicandi horum Legatorum proprietatem tam elapso anno, quam antea?

Articulus XI. Et quid de annuis præstationibus decursis, & non solutis?

Articulus Ultim. An hæc omnia procedant etiam in Legatis annuis ad modicum tempus?

Die 9. Septembris 1628. Sacra Congregatio negotiis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia a S. D. N. præfecta ad singulos Articulos superius propositos ad hunc modum respondit, videlicet.

DISTINCTIONE I.

Ad I. Articulum: Fratres Minores tam de Familia, quam Reformatos esse capaces legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur, tam in pecunia numerata, quam in aliis speciebus. Dummodo tamen hujusmodi Legata sint in quantitate moderata, & non in fraudem paupertatis. 107

Ad II. Fratres quidem nec per se ipsos, nec per interpositam personam posse eadem legata in judicio exigere, sed Syndicum Sedis Apostolicæ tantum Judicis officium implorare, dummodo similiter illa in moderata sint quantitate, & sine ulla fraude paupertatis, & re ipsa erogentur in Fratrum necessitates. Extra judicium vero ita demum legata hujusmodi accipi posse a Fratribus per se ipsos, si in aliis speciebus consistant, & accipiantur in ea tantum quantitate, quam vera, & imminens eorum necessitas postulet, sed superfluum, aut pecunias a Syndico tantum posse accipi, dum tamen id omne in Fratrum necessitates convertatur.

Ad III. Non licere Fabricæ S. Petri in hujusmodi Lega-

Legatis bonorum mobilium se ingerere infra annum ex quo dies Legati cessit.

Ad IV. Elapso anno libere ad præscriptum suarum facultatum.

DISTINCTIONE II.

108 Ad I. Articulum; Valere Legatum annui redditus factum Sacristiæ, vel Fabricæ Ecclesiæ, vel Conventus Fratrum Minorum tam de Familia, quam de Reformatione, nisi adsit excessus in quantitate.

Ad II. Nec per suos, nec per alios licere Fratribus in judicio exigere hujusmodi Legata, sed Syndico Apostolico dumtaxat.

Ad III. Non licere eadem annui reditus Legata erogare in usus Fratrum, sed illa omnino converti debere in usus a Testatoribus præscriptos.

Ad IV. Fabricæ S. Petri non licere infra annum se ingerere in proprietate horum Legatorum, cum heredibus transigendo, aut alias disponendo de eadem proprietate.

Ad V. Itidem non licere.

Ad VI. & VII. Posse Fabricam S. Petri se immiscere in præstationibus, seu fructibus eorumdem Legatorum ab anno decursis, & non solutis, non autem infra annum, ex quo dies præstationis cessit.

DISTINCTIONE III.

109 Ad I. Articulum: Fratres Minores, tam de Familia, quam ex Reformatione nullatenus esse capaces legatorum annuorum, quæ fiunt adjuncto onere celebrationis Missarum.

Ad II. Non posse pro his Legatis in judicio experiri, aut Judicis officium implorare.

Ad III. Posse Fratres illa accipere per modum eleemosynæ a sponte offerentibus celebrando Missas ad rationem rei acceptæ, citra tamen ullam obligationem ad onus perpetuum, & dummodo prius protestentur se illorum capaces non esse.

Ad IV. Syndicum Apostolicum, & pro Fratrum necessitatibus, non autem Fratres ipsos etiam per alios posse hujusmodi Legata utcumque sponte oblata accipere, si in pecunia consistant.

Ad V. Non posse Fratres hujusmodi Legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usus Fabricæ, vel Sacristiæ.

Ad VI. Licere Fabricæ S. Petri ad suarum facultatum præscriptum sibi vindicare eorumdem Legatorum proprietatem cum onere Missarum celebrandarum, tam elapso anno, quam antea.

DISTINCTIONE IV.

110 Ad I. Articulum, Fratres Minores, tam Observantes, quam Reformatos non esse capaces Legatorum annuorum, quæ fiunt sine aliquo onere, aut modo adjecto, nisi ad effectum illa extinguendi, seu illorum proprietatem, & pretium convertendi in usus fabricæ, vel Sacristiæ.

Ad II. Non Fratres ipsos, sed Syndicum Apostolicum tantum posse eamdem proprietatem in judicio petere.

Ad III. Posse convertere.

Ad IV. Si Fratres cœperint illorum annuas præstationes accipere, ne hinc fiat fraus Paupertati, expedire, ut de cetero decernatur, eo casu non licere amplius Fratribus eamdem proprietatem vendere, & pretium in usum fabricæ, vel Sacristiæ erogare. Ideoque agendum cum S. D. N.

Ad V. & VI. Fratres nullo modo posse in judicio exigere annuas eorumdem Legatorum præstationes.

Ad VII. Teneri.

Ad VIII. Posse illa per modum eleemosynæ, & a sponte dantibus accipere etiam per seipsos, si in aliis speciebus consistant, quod si in pecunia, non nisi per Syndicum Apostolicum.

Ad IX. Non teneri.

Ad X. Fabricam S. Petri nullum jus habere vindicandi horum Legatorum proprietatem, nisi elapso anno juxta suas facultates.

Ad XI. Similiter non habere jus vindicandi hujusmodi annuas præstationes, nisi ab anno decursas.

Ad XII. Hæc omnia locum non habere in legatis infra decennium, sed in his tantum, quæ fiunt ad decem annos, & ultra.

Adducitur ad rem Constitutio Clementis X. confirmantis Decretum Sacr. Congreg. in causa Turritana Legatorum.

„ *Clemens Papa X. ad futuram &c. Nuper pro parte dilecti Filii Syndici Apostolici Conventus S. Petri de Syrchis in Sardinia Ordinis Sancti Francisci de Observantia &c. Congregationi Fratrum Nostrorum S.R.E. Cardinalium negotiis &c. Episcoporum, & Regularium præpositæ exposito, quod quondam Petrus Moros de Molines in suo ultimo Testamento, quod anno* 1645. *condiderat, diversa annua Legata pro Missis per Fratres Ordinis celebrandis, fecerat modo sequenti.*

Primo, *mando, quod meus heres teneatur expendere pro confectione tumuli, & exequiarum quolibet anno lib.* 25. *pro una Missa cantata, & aliis sexdecim Missis pro animabus meorum parentem celebran. a Fratribus Franciscanis S. Petri de Syrchis, & pro legato volo, quod sint perpetuo obligata bona mea.*

Item volo, quod dictus meus heres solvat ex dictis bonis meis quolibet anno lib. 40. *quæ inserviant pro oleo lampadis meæ Capellæ majoris in dicta Ecclesia Sancti Petri.*

Item relinquo in perpetuum Missas septem qualibet hebdomada pro Animabus purgatorii &c. & eleemosyna sit septem solidorum pro qualibet Missa &c. & proprietas illarum est 1400. *lib. quæ sit super Domo mea, in qua habito.*

Item relinquo pro eleemosyna dicto conventui S. Petri de Syrchis lib. 300. *ut illæ applicari debeant per meos Curatores in loco securo ad rationem lib.* 23. *annuarum, & inserviant pro emendis linteaminibus pro pauperibus Fratribus infirmis.*

Item quia D. Mater mea reliquit, ut dicantur duæ Missæ perpetuæ pro qualibet hebdomada a dictis Fra-

fratribus, quod super bonis meis solvantur quolibet anno lib. 28.

Item quia D. Pater meus reliquit unam Missam perpetuam in hebdomada celebrandam a dictis Fratribus, & reliquit pro eleemosyna Censum lib. 150. *debitum a a Gavino Paduano &c. quatenus perdiderint supradictum, mando ut meus heres solvat lib.* 11. *annuas &c. Et factis aliis pluribus legatis profanis &c. instituit sibi heredem, Deum, & animam suam, mandans suis Executoribus, ut adimpletis, & satisfactis legatis, instituerent unam tertiam Dignitatem Archidiaconalem in Cathedrali Turritana cum annuo reddi-tu lib.* 1000. *& de residuo unum, vel plures Canonicatus secundum capacitatem bonorum suorum, & alias, prout in dicto Testamento dicitur uberius contineri.*

„ Et subinde in executionem dicti Testamenti unus Canonicatus,& unus Archidiaconatus in Ecclesia Turritana erecti fuerant, dictusque Archidiaconatus ex dispositione ejusdem Petri Testatoris collatus fuerat cuidam Didaco Moros ejus Fratri Germano executori Testamentario, qui bona fide, dum in vivis erat, eadem legata pia adimpleri curaverat: verum post ejus obitum, de eodem Archidiaconatu provisus fuerat dilectus Carolus de Capudoro, ad cujus favorem dilectus filius Pro-Vicarius Generalis Turritanus, nesciebatur quo jure, declaraverat Fratres Minores prædictos Legatorum capaces tantum factorum pro oleo lampadis, & linteaminibus infirmorum, & incapaces pro reliquis, quæ Archidiacono prædicto adjudicaverat, prout in ejus sententia dicitur contineri. Unde dictus Syndicus tanquam unus de Populo pro suffragiis Animarum, pro quibus instituta fuerunt dicta legata pia, & pro sua pietate erga dictos Fratres de Observantia, qui in magna necessitate propter eleemosynarum deficientiam in prædicta insula Sardiniæ reperiebantur, prout ex attestatione juratorum, & Officialis Civitatis Turritanæ constare dicebatur,nobis humiliter supplicaverat, ut omnimodum adimplementum legatorum prædictorum Ven. Fratri Archiepiscopo Turritano, non obstante prædicta Pro-Vicarii Generalis sententia committere de benignitate Apostolica dignaremur.

Instantia vero hujusmodi ad prædictam Cardinalium Congr. a nobis remissa, & de mandato ipsius Congreg. citato dilecto etiam Filio Alexandro Bulla supradicti Caroli de Capudoro Archidiaconi Procuratore, Syndicus prædictus plurimum cupiebat declarari, prædictos Fratres Minores de Observantia posse recipere præinserta annua Legata Missarum per modum puræ & simplicis eleemosynæ, juxta Doctrinam S.Bonaventuræ in quadam Constitutione fel. rec. Urbani Papæ VIII. prædecessoris nostri, cujus initium: *Sacrosanctum Apostolatus Ministerium*, proinde debere dictum Archiepiscopum Turritanum tanquam Executorem ultimarum voluntatum, & præcipue piarum, curare omnimodum adimplementum eorum Legatorum, & voluntatis dicti Petri Testatoris compellendo heredes, & detentores bonorum ad satisfactionem, ne Anima ejus defraudata remaneret; Emanavit ab eadem Cardinalium Congregatione Decretum tenoris, qui sequitur.

Sacra Congr. EE. S. R. E. Card. negotiis, & *consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, Procuratore Archidiaconi Turritani sæpius citato, referente Eminentissimo D. Cardinali Portocarrero, decrevit esse dandas declarationes sæpe alias factas: Videlicet, Fratres Minores de Observantia non posse possidere Census, & bona stabilia; posse tamen recipere per viam eleemosynæ quidquid eis traditur ab Executoribus ultimarum voluntatum pro celebratione Missarum, & Anniversariorum, & propterea censuit committendum, prout præsentis Decreti tenore committit Archiepiscopo Turritano, ut ad limites prædictæ declarationis in causa, de qua supra agitur, procedat, & ad illius observantiam quantum opus fuerit, juris remediis, & in subsidium etiam Censuris Ecclesiasticis compellat. Romæ* 3. *Augusti* 1674.

„ *Cum autem sicut dictus Syndicus Nobis subinde*
„ *exponi fecit, ut Decretum hujusmodi firmius subsi-*
„ *stat, & observetur exactius, Apostolicæ nostræ Con-*
„ *firmationis patrocinio communiri summopere deside-*
„ *ret, Nos ipsum Syndicum &c. absolventes &c. sup-*
„ *plicationibus ejus inclinati &c. Decretum præinser-*
„ *tum auctoritate Apostolica tenore præsentium appro-*
„ *bamus, & confirmamus, illique inviolabilis Aposto-*
„ *licæ firmitatis robur adjicimus &c. sicque in præmis-*
„ *sis per quoscumque Judices &c. iritum &c. Datum Ro-*
„ *mæ apud S. Mariam Majorem die* 12. *Augusti* 1674.
„ *Pontificatus Nostri anno quarto.*

Item affertur ad rem Decretum *Sacr. Congr. Episcop. & Regular. in Lucana* 26. *Martii* 1677. pro Minoribus de Observantia editum.

Sacra Congr. EE. & Reverendiss. S. R. E. Card. negotiis, & consultationibus Episc. & Regular. præposita, sæpius declaravit, Fratres Minor. de Observ. S. Francisci, quamvis attenta dispositione: Exivi de Paradiso, Clemen. V. & Constitut. Nicolai III. Exiit, *sint incapaces obtinendi Census perpetuos, & bona stabilia, posse tamen per viam puræ, & simplicis eleemosynæ recipere quidquid ab Executoribus ultimarum voluntatum eis traditur pro celebratione Missarum, pro ornamento Ecclesiæ, aliisque necessariis procurandis, juxta doctrinam D. Bonaventuræ relatam* in Constit. san. mem. Urbani VIII. incip. Sacrosanctum Apostolatus ministerium; *atque in præfatis casibus dictos executores ultimarum voluntatum curare debere, ut hujusmodi piæ dispositiones adimpleantur, ne testatorum Animæ debitis suffragiis defraudatæ remaneant, quam quidem declarationem, illiusque tenorem in casu, de quo agitur eadem sacra Congregatio servari præcipit, committendo Ordinario Lucensi pro tempore existenti, ut quatenus alius Executor non existat, prænarratam pii Testatoris dispositionem executioni demandet &c.*

Item datur ad rem Mandatum D. Auditoris Cameræ Apostolicæ, ut sequitur. Potentissimo, & 113
Catholico Principi D. D. Carolo ab Austria &c. felicis prosperitatis augmentum &c. ejusdem Regnorum, & Provinciarum &c. Officialibus &c. ad quos præsentes nostræ pervenerint, seu quomodolibet præ-

præsentabuntur: Franciscus Columna in utraque Signatura SS. D. N. Papæ Referendarius, causæque, & causarum hujusmodi &c. salutem &c. Noveritis quod introducta alias in partibus coram Vicar. General. Catacen. lite, & caussa inter Syndicum R. R. P. P. S. Francisci Minor. Observ. Civitatis Tabernarum Catacen. ex una, & R. R. D. D. Theodorum, & Dominicum de Garcia ex adverso principales Partibus ex altera de, & super solutione eleemosynæ debitæ pro Missis, pro quibus agitur, rebusque aliis &c. Dictus D. Vicarius Catacen. in caussa hujusmodi procedendo suam protulit sententiam, sive decretum tenoris sequentis; videlicet: *Per Curiam Episcopalem Catacen. visa particula ultimi Testamenti quondam Felicinæ Riva Civitatis Tabernarum conditi sub die 20. Maii 1633. &c. ac insuper inspecto tenore Bullæ S. D. N. felic. record. Clementis Papæ X. sub datum Romæ die 31. Augusti 1675. pro confirmatione Decreti Sacræ Congregat. negotiis Episcoporum, & Regularium propositæ lati sub die 3. Augusti 1674. declaravit: Fratres Minores de Observantia posse recipere Legata annua Missarum per modum puræ, & simplicis eleemosynæ, etiam pro executione ultimarum voluntatum Testatorum, visis actibus omnibus &c. ac partibus pluries auditis, fuit provisum, & decretum, suspensionem duarum Missarum in hebdomada per eamdem Curiam latam omnino tollendam esse, ac proinde P. P. Minores de Observantia Conventus supradictæ Civitatis Tabernarum reintegrentur ad Legatum celebrandi easdem duas Missas in hebdomada, & ab hodie in antea R. R. D. D. Theodorus, & Clericus Dominicus Garcias correspondeant eisdem Fratribus scutos decem singulis annis pro celebratione prædicta &c. & ita &c. datum &c. die 24. Januarii 1691. Antonius Pavoni Vicarius Generalis &c.* A qua inserta sententia, sive decreto &c. appellantibus dict. D.D. Theodoro, & Dominico de Garcia fuit hæc caussa ad Curiam devoluta, *& coram Illustrissimo & Reverendiss. D. Thomato in utraque Signatura Referendario &c. Illustrissimi, & Reverendissimi D. A. C. Locumtenente introducta, qui ser. ser. procedendo, sua definitiva sententia, præinsertam sententiam, seu Decretum D. Vicarii Generalis Catacen. confirmavit, & approbavit*, ad effectum tamen exequendi super bonis per D. Victoriam Rivam donantem &c. A qua sententia Illustrissimi, & Reverendissimi Thomati iterum appellantibus D. D. Theodoro, & Dominico de Garcia, *fuit causa hujusmodi Nobis commissa vigore specialis commissionis ejusdem Sanctissimi*, de qua in dictis actis &c. *Nos in causa, & in causis prædictis rite, & recte, & legitime procedentes &c.* Tandem D. Hieronymo Leto ex adverso Procuratore dict. D. D. Theodori, & Dominici Garcia ex adverso principalium &c. per unum ex ejusdem Sanctissimi Cursoribus more solito citato, *nostram protulimus & promulgavimus definitivam sententiam præinserti Decreti, seu sententiam D. Vicarii General. Catacen. & aliam Illustriss. & Reverendiss. Thomati confirmatoriam, prout in dictis Actis infrascripti Archivii Romanæ Curiæ Scriptoris. Sed quia a tribus sententiis conformantibus non licet amplius appellare, ideo ex parte ejusdem Sanctissimi, & ad instantiam dicti D. Syndici dicti Venerandi Conventus R. R. P. P. Minorum de Observantia fuit Nobis directa & præsentata commissio exequutorialis tenoris sequentis. Sequitur tenor commissionis. Nos denique &c. dicto Dom. Hieronymo Leto ex adverso Procuratore dict. Theodori, & Dominici Garcia ex adverso principalium iterum ut supra citato, præinsertam sententiam, sive Decret. Vic. Generalis Catacen. aliamque dicti Reverendissimi Thomati, & dictam nostram respective definitivam sententiam exequi mandavimus, ac in illarum executione, & re judicata præsens mandatum exequutivum ad favorem dicti Syndici R. R. P. P. S. Francisci Minor. Observant. Civit. Tabernarum Diœcesis Catacen. contra & adversus dicta bona per dictam Victoriam donata dictis D. D. de Garcia pro Ducatis vigintiquinque monetæ Regni debitis pro supradicta eleemosyna Missarum ab anno 1691. per totum mensem Junii proxime præteriti ad rationem Ducatorum decem pro quolibet anno, sine præjudicio aliorum per annum decursorum decrevimus, & relaxavimus, exequi volumus, & mandavimus per præsentes. Quo circa Vos Potentissimum Regem, vestrosque Regios Ministros studiose requirimus & perbenigne in Domino hortamur attenteque rogamus, Vobis vero, aliis omnibus, & singulis supradictis &c. tenore præsentium committimus, & in virtute S. Obedientiæ, ac sub excommunicationis &c. pœna &c. mandamus, quatenus statim visis præsentibus, & quoties præsentium vigore fueritis, seu alter vestrum fuerit requisitus &c. ex parte nostra, seu verius Apostolica Auctoritate cogatis, & compellatis, cogique, & compelli faciatis, &c. dictos Theodorum, & Dominicum Garciam ad dandum, solvendum, tradendum &c. & effectualiter exbursandum dicto Rever. Syndico dictorum P.P. Sancti Francisci Min. Observ. &c. scuta viginti quinque monetæ Regni, ut præfertur, debita, una cum aliis scutis quatuor, & Juliis septem monetæ Romanæ pro expensis præsentis Mandati. Datum Romæ anno 1693. Indictione prima, die vero 7. mensis Augusti Pontificatus Sanctissimi D. N. Innocentii Divina Providentia Papæ XII. anno ejus tertio.*

Syndici Apostolici nequeunt dominium, vel usum 114
possessionum in se recipere, ut redditus annuos Fratribus tribuant. Sic expresse dicta Sacra Congr. allegat. *supra n. 91. in fine*, ibi: *Inhibemus autem, ne Syndicus in sua persona hujusmodi annuos redditus recipiat distribuendos ipsis Fratribus*. Et *Sacr. Congr. R. Fabricæ in Æsina Legati 29. Novemb. 1692.* quæ, teste Eminentissimo Card. Petra *tom. 2. Commentar. ad Constit. 5. Honorii III. num. 29.* censuit *Franciscanos observantes, qui prætendebant retinere stabilia nomine Syndici, esse incapaces ad ita retinendum*.

Neque dicti Syndici Apostolici possunt sine be- 115
neplacito Apostolico alienare mobilia pretiosa Ecclesiæ incorporata, ut sunt lampades, candelabra, paramenta, picturæ, & hujusmodi, prout expresse de mandato Urbani VIII. 1. *Septembris* 1624. decrevit S. C. C. prohibens alienationes dictorum fieri sine expressa Sacræ Congr. licentia, adjectis pœnis ipso facto incurrendis a contrafacientibus, nullisque alienationibus declaratis, & novissime *eadem Sacr. Congr. in Papiensi die 18. Martii 1719.* quæ respondit: *Quo ad mobilia pretiosa Ecclesiæ incorporata esse necessarium Beneplacitum Apostolicum; quo vero ad omnes alias res in futurum non posse Syn-*

dicos procedere ad venditionem, nisi prævia affixione Edictorum, & venditio fiat majori oblatori. Vide verb. *Syndicus n. 19.*

116 Fratres Minores habent solum simplicem usum Facti absque ullo dominio, & usu Juris circa res illas, quibus uti possunt; *Communis*. Usus *Juris* est ipsum Jus, sive legitima facultas utendi aliqua re, adeoque usum Juris habere dicitur omnis, qui & utitur, & potest ad libitum licite uti aliqua re. Usus autem simplex *Facti* est ipse actualis usus rei factus cum omnimoda dependentia a libera voluntate domini proprietarii: sicque usum simplicem Facti habere dicitur ille, cui conceditur facultas utendi re etiam usu consumptibili, sed omnino dependenter a libera concedentis voluntate, ita ut pro ejus libito revocari possit.

117 Et hic usus simplex *Facti*, & omnino dependens a libera voluntate domini proprietarii concedentis potest separari, & de facto separatur a dominio rei etiam unico usu consumptibilis. Vide verb. *Dominium art. 1. a nu. 18. ad 20.*

118 Domus professæ societatis Jesu, licet sint vere mendicantes, sunt tamen capaces legatorum etiam bonorum stabilium, ita tamen ut si talia bona non sint necessaria, nec opportuna usui domorum professarum, ea vendi debeant, & ex eorum pretio propriis necessitatibus provideri. Vide verb. *Legatum n. 122.*

119 Scholastici, & coadjutores temporales, qui in dicta præclarissima societate Jesu post biennium probationis simplicia vota ediderunt, possunt, non obstante voto paupertatis, retinere, & acquirere dominium radicale bonorum temporalium, tam mobilium, quam immobilium antea habitorum, vel postea per hereditatem, donationem, vel alio modo obtentorum, quamvis per dictum simplex votum paupertatis privati sint actuali Jure de iis disponendi arbitrio suo sine Superioris licentia. Sanchez *lib. 7. moral. cap. 18 n. 23. & 28.* Layman *lib. 4. tract. 5. cap. 7. num. 3.* Busemb. *lib. 4. cap. 1. de statu religioso dub. 4.* La Croix *ibid. nu. 96.* Sporer *tom. 2. tract. 6. cap. 1. nu. 58.* & alii. Et ratio est, quia illud votum simplex non privat, sed stat cum dominio radicali, & in actu primo bonorum antea habitorum, & postea acquisitorum, seu acquirendorum, & solum privat dominio, ac Jure actuali utendi, vel disponendi de iis arbitrio suo sine licentia Superiorum juxta Constitutionem Gregorii XIII. incip. *Ascendente Domino*. Talis enim religiosa paupertas non consistit in eo, quod reddat religiosum incapacem dominii radicalis, & velut in actu primo, qualem etiam habet infans sub Tutore constitutus; sed quod privet ipsum religiosum Jure retinendi bona temporalia, & de iis disponendi arbitrio suo sine facultate, & consensu Superiorum saltem licite.

120 Unde tales Scholastici, & Coadjutores temporales, quamvis mortaliter peccarent contra paupertatis votum, si de dictis bonis antea habitis, vel postea acquisitis disponerent arbitrio suo sine consensu Superiorum, tamen talis dispositio esset valida. Sanchez *loco cit.* Layman *loc. cit.* Sporer *loc. citat.* Lugo *in respons. moral. lib. 4. dub. 6.* La Croix *lib. 4. num. 103.* cum Castropal. Pellizar. & aliis ibi citatis contra Molinam, & Lessium. Et ratio et, quia licet peccarent mortaliter contra votum paupertatis, ex quo per tale simplex votum paupertatis sibi interdixerint jus disponendi sine facultate Superiorum; tamen eorum dispositio esset valida, quia adhuc retinent dominium suorum bonorum, donec eis se abdicent pro solemne paupertatis votum, cum eis non se abdicent per d. votum simplex paupertatis.

Est enim magna differentia inter votum solemne 121
paupertatis (cui, ut recte notat Layman *loc. citat. n. 3. vers. ceterum*, æquiparari in hoc docet votum paupertatis Coadjutorum Formatorum d. Societatis Jesu) & inter simplex paupertatis votum ab ipsis Scholasticis, & Coadjutoribus temporalibus emissum, quia tale simplex votum paupertatis privat Religiosum solum dominio, ac Jure actuali utendi, & disponendi de bonis temporalibus arbitrio suo absque facultate Superiorum, & non dominio radicali, & in actu primo. Votum autem solemne paupertatis emissum in professione solemni Religionis privat sic professum, non solum dominio, ac jure actuali, sed etiam dominio radicali, & in actu primo, idest omni Jure, ac facultate, tam valide, quam licite disponendi de bonis temporalibus antea habitis, ac alia postea acquirendi, & alienandi, ut clare habetur *ex c. Unic. de voto in 6.* & de Coadjutoribus formatis in d. Societate Jesu est statutum a Gregorio XIII. in d. Const. *Ascendente Domino*. Layman *l. c. vers. Ceterum*, Sporer *loc. cit. n. 59.* & alii.

Ut Regulares possint uti rebus aliquibus licite 122
intra terminos Religiosæ paupertatis, requiruntur quatuor conditiones. Prima namque est, ut utantur iis rebus tamquam non suis. Secunda, ut iis utantur cum vera, & rationabili Superioris licentia. Tertia, ut iis utantur juxta modos in qualibet Religione expressos. Quarta, ut iis utantur servata honestate, & modestia. Marchantius *in Tribunali tom. 3. part. 2. tract. 2. tit. 1. quæst. 4.* Henno *tom. 2. tract. 3. disp. unic. de statu Religioso quæst. 9. art. 3. §. 2.* Sporer *tom. 2. tract. 6. cap. 1. numer. 61.* & alii in re communiter.

Regulares igitur utriusque sexus debent uti rebus 123
tamquam non suis, ut habetur clare *Actor. 4. n. 32.* ibi: *Nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*; & concordat, *cap. Dilectissimis 2. cap. Scimus 9. cap. Non dicatis 11. caus. 2. quæst. 1. cap. Monachi 2. cap. Super quodam 4. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor.* cum similibus, Concil. Trid. sess. 25. *de Regularibus cap. 2.* ubi expresse prohibet Regulares *quovis modo ab eis acquisita tamquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, vel tenere*. Et Decr. Clem. VIII. *pro Reform. Regularium* incip. *Nullus omnino*, §. 3. ubi confirmantur, & innovantur Decreta Concilii Trid. de sic paupertatis voto custodiendo.

Unde peccant contra paupertatem Regulares utri- 124
usque sexus, qui mobilia, vel immobilia tamquam sua retinent, & administrant; iisque dispotice suo arbitrio utuntur, ac de iis pro libitu disponunt. Item qui pro peculio, seu Livello sibi concesso dant quitantias sine Superioris consensu, volunt solutio-

tionem in suis propriis, & non Superioris manibus fieri, cogunt ad id debitores ramquam absoluti domini, & hujusmodi: Regulares enim utriusque sexus nequeunt Livella administrare a se ipsis. Vide *supra n.* 63. & verb. *Moniales art.* 2. *nu.* 88. Nec iis Livellis uti possunt, nisi servata forma Constitutionis Clementis VIII. *de Largitione munerum*. Vide *supra numer.* 70.

115 Regulares utriusque sexus debent uti rebus cum vera, & rationabili Superioris licentia. Unde si metu, fraude, dolo, minis, vexationibus, molestiis, allegatione falsi, seu reticentia veri obtineatur, perinde est, ac si non fuisset talis licentia obtenta, quia sic, vel est violentia; vel si sit licentia, est subreptitia, vel obreptitia. Idem dicendum est, si talis licentia absque rationabili causa concedatur, quia tunc nec inferior, nec Superior est tutus in conscientia, cum tales concessiones corrumpant mores Religiosorum, ac nimis in dies relaxent Religiones. Tum quia Superiores sunt dispensatores, & non dissipatores Bonorum Conventuum, ac Monasteriorum.

126 Licentia non requiritur semper expressa, sed sufficit aliquando etiam tacita, rationabiliter præsumpta. Taciti enim, & expressi eadem est virtus & idem judicium, *cap. Ex p.*2. *de Rescriptis*, *leg. Cum quid* 3. *ff. de rebus creditis*, *l. Cornelius* 69. *ff. de hered. instituend. l. Hæc verba* 3. *ff. de Legatis* 1. *l. Fideicommissa* 11. §. *Si filio*, *ff. de Legatis* 3. cum similibus.

127 Unde in illis religionibus, & monasteriis, ubi viget legitima consuetudo aliqua recipiendi, retinendi, expendendi, donandi, & hujusmodi sine expressa Superioris licentia, excusantur religiosi, ac religiosæ a peccato proprietatis ratione licentiæ tacitæ, *arg. c. Cum olim* 6. *cap. Cum dilectus* 8. *cap. Cum tanto* 9. *de consuetud.* Mastrius *Theol. moral. disp.* 14. *q.* 1. *n.* 44. Pellizar. *de Monialibus c.* 4. *n.* 71. Felix potest. *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1046. testans de communi.

128 Licentia non est necesse, quod detur toties, quoties casus occurrerit, sed sufficit absoluta sine limitatione concessa saltem pro tempore ejusdem Superioris concedentis, nisi aliter constet de ejus voluntate. Cum enim talis licentia sit semper revocabilis, salvatur semper, quod religiosus disponat de rebus sibi concessis cum facultate, & consensu Superioris. Immo licentia ab uno Superiore concessa durat etiam sub alio, nisi ab ipso successore expresse, vel tacite fuerit revocata, quia gratia non expirat, mortuo, vel amoto ab officio concedente; *cap. Si super gratia* 9. *de officio delegat. in* 6. *cap. Si cui* 36. *de Præbend. in* 6. Donatus *Prax. rer. regul. tom.* 3. *tract.* 15. *qu.* 18. Lezana ab ipso ibi citatus, Felix potest. *loco cit. nu.* 1038. & alii. Vide notata supra ad *n.* 55.

129 Regulares utriusque sexus tenentur uti rebus sibi concessis juxta modos in sua regula, & suis Constitutionibus expressos. Quilibet enim tenetur servare paupertatem eo modo, quo illam Deo promisit; sicque cum religiosi voveant ordinarie illam servare juxta modos in sua regula expressos, & in sua religione licite servari solitos, tenentur uti rebus sibi concessis juxta dictos modos.

Hinc Fratres Minores de corpore observantiæ, & capuccini tenentur præ ceteris regularibus ad usus arctos, & pauperes in sua regula contentos, ut declararunt pro minoribus Nicolaus III. *in cap. Exiit qui seminat* 3. *de verbor. significat. in* 6. Clemens V. *in Clementina Exivi* 1. *de verbor. signific.* & Innocentius XI. Constit. incip. *Sollicitudo pastoralis officii*. 130

Supradicti enim Fratres Minores, quamvis circa res sibi necessarias possint habere simplicem usum facti, non possunt tamen habere usum Juris, & tanto minus dominium. Et circa denarios, vel pecuniam, nec dominium, nec ullum politicum usum habere possunt, ut expresse præfati Summi Pontifices, & signanter Innocentius XI. in d. Constit. incip. *Sollicitudo Pastoralis officii*, §.4. ibi: *Aliarum enim rerum necessariarum Fratres Minores de corpore observantiæ hujusmodi habere usum licet, non dominium; Denariorum autem nec dominium, nec usum, & proinde quævis contrectatio pecuniæ, seu denariorum, quæ non sit pure naturalis, seu quæ sit quovis modo politica, cujuscumque domini sint denarii, seu pecunia, Fratribus Minoribus observantibus, seu de observantia est omnino prohibita*. 131

Et insuper, ut omnis occasio transgrediendi præceptum de non contrectandis denariis, seu pecuniis auferatur, prohibet expresse idem Pontifex Innocentius XI. in d. Constitutione incip. *Sollicitudo* §. 10. ne Fratres Minores possint esse administratores ullorum temporalium bonorum, sive mobilium, sive immobilium cujuscumque domini illa sint, & neque monasteriorum sibi subjectorum, ibi: *Demum ut omnis occasio transgrediendi præceptum de non contrectandis denariis, seu pecuniis auferatur, omnibus, & singulis dicti ordinis prælatis, sive Superibus in virtute S. obedientiæ, ac sub pœna privationis suorum officiorum injungimus, ut nulli religioso ejusdem ordinis permittant administrationem fundorum, reddituum, ac quarumcumque aliarum rerum, & bonorum mobilium, vel immobilium, cujuscumque domini illa sint, & signanter ut nulli religiosorum ordinis hujusmodi permittatur administratio bonorum temporalium alterius Monasterii monialium sub quovis prætextu, aut nomine, nempe Administratoris, Syndici, Factoris, Coloni, Superintendentis, Villici, aut alio quovis imaginabili*. 132

Dictis Fratribus minoribus, quamvis sit omnino prohibita receptio, & contrectatio politica, & civilis denariorum, seu pecuniæ, nempe receptio, & contrectatio denariorum ad eos pro usibus expendendos, & permutandos: Non est tamen eis prohibita denariorum receptio, & contrectatio pure naturalis, & materialis absque omni dominio, & usu. Unde non est eis prohibitum denarios e terra levare, eos ad discernendam qualitatem metalli pertractare, curiositatis gratia tangere, & hujusmodi. Item non est eis prohibitum denarios alicujus parentis, amici, mercatoris, benefactoris pro custodia ratione alicujus periculi retinere, aut secum in itinere ad evitanda latronum pericula ducere, seu ad preces alicujus debitoris eos alio transferre pro consignandis ejus creditoribus, vel pro restitutione ab aliquo Pœnitente debita facienda, & hujusmodi; Dummodo semper hæc fiant absque ullo usu, aut effectu, vel scandalo pusillorum. 133

134 Prædicti Fratres Minores, nedum non possunt habere aliquid proprii in particulari, sed neque in communi, ad differentiam aliorum regularium utriusque sexus, qui licet nequeant habere aliquid proprii in particulari, possunt tamen habere dominium bonorum temporalium in communi. Conc. Trid. *sess.* 25. *de regularibus*, *cap.* 3. ibi: *Concedit Sancta Synodus omnibus Monasteriis, & Domibus, tam virorum, quam mulierum, & mendicantium, exceptis Domibus Fratrum S. Francisci Capuccinorum, & eorum, qui Minorum de observantia vocantur, etiam quibus, aut ex Constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut deinceps bona immobilia eis possidere liceat.*

135 Insuper religiosi aliarum religionum possunt etiam in particulari in licentia Superiorum habere usum pecuniæ dummodo moderatus sit, & ad fines honestos, & cuilibet religioso decentes, & fiat juxta tradita sub *verb. Moniales art.* 2. *n.*68. 69. 70. *&* 79. & juxta Constitut. Clem. VIII. de largitione munerum, & ejusdem Decreta pro reformatione regularium.

136 Dicti autem Fratres Minores neque de licentia suorum Superiorum possunt in particulari habere usum pecuniæ: Est enim ipsis rigorosissime interdicta receptio, & contrectatio pecuniæ, ut patet ex fundamentali, & præcipuo suæ regulæ præcepto *cap.* 4. his verbis: *Præcipio firmiter Fratribus universis, ut nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam.* Cum tanta sit eorum paupertas (quam eorum S. Pater, & Fundator, ac summi Pontifices vocant altissimam) ut licet Seraphicus Patriarcha permittat, quod *pro necessitatibus infirmorum, & aliis Fratribus induendis per amicos spirituales Ministri tantum, & Custodes solicitam curam gerant secundum loca, & tempora, & frigidas regiones, sicut necessitati viderint expedire*; excipit tamen semper & salvat, quod *nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant*, *cit. cap.* 4. *Regulæ*, ibi: *Eo semper salvo, ut sicut dictum est, denarios, vel pecuniam non recipiant.* Unde cum neque ipsimet Superiores usum pecuniæ habere possint, tanto minus ipsum pecuniæ usum poterunt subditis concedere, ac permittere, *arg. cap. Nemo* 79. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur*, *l. Nemo* 54. *ff. de regul. juris*, ibi: *Nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse haberet*, cum similibus.

137 Immo est eis tam rigorose interdictus pecuniæ usus, ut neque in eorum Ecclesiis, seu aliis permittatur pecuniarum quæstus in eorum commodum, ac utilitatem, textu expresso *in Clementina Exivi* 1. *de verbor. significat.* §. *Quo circa*, ibi: *Quo circa quæstus omnis pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio in Ecclesia, vel alibi cippi, seu trunci ordinati ad offerentium, vel donantium pecunias reponendas, nec non quicumque recursus alius ad pecunias, seu habentes ipsas, qui per declarationem prædictam* (hoc est Nicolai III. *in cap. Exiit qui seminat.* 3. *de verbor. signific. in* 6.) *non conceditur: Hæc, inquam, omnia sunt eis simplicitar interdicta.*

Quinimmo neque possunt dicti Fratres Minores 138
capsulas retinere in Sacristia, aut alibi ad Missarum eleemosynas recipiendas, etiamsi clavem retineret Syndicus Apostolicus, ut expresse fuit prohibitum per nostras Constitutiones generales de anno 1628. jussu Urbani VIII. Constit. incip. *Injuncti Nobis*, & a *S. Congreg. Conc. die* 7. *Julii* 1708. prout habetur in Chronologia nostri Seraphici Ordinis Patris Julii de Venetiis ad septuagesimum octavum generale capitulum circa finem, ut sequitur.

Decretum Sacræ Congreg. Concilii Trid. modificativum bullæ Innoc. Papæ XII. de celebratione Missarum.

De capsulis.

Quemadmodum probos decet Religiosos, cupientes hujus Ordinis Patres non minus eorum regulæ puritatem custodire præcipue circa paupertatis votum, tantopere a Sancto fundatore injunctum, quam Apostolicis jussis obtemperare, humillime expetierunt hujus S. C. oraculum super declaratione emergentis casus, qui est ejusmodi. Urget ex una parte novissima Constitutio san. mem. Innocentii XII. super celebratione Missarum, quæ incipit *Nuper*, cum decreto irritanti & clausula *sublata*, nec non cum derogatione expressa omnium Constitutionum Apostolicarum, & Statutorum Ordinum, tam mendicantium, quam non mendicantium, atque consuetudinum immemorabilium, quæ inter alia provida decreta demandat retentionem capsularum pro Missis celebrandis per verba: *Debeant ulterius Regulares prædicti omnes, & quascumque eleemosynas, tum manualium, tum perpetuarum, & temporalium Missarum reponere in capsa particulari sub duabus clavibus, quarum una penes Superiorem localem, altera vero penes alium a Capitulo Conventuali deputandum retineatur, ac de iisdem eleemosynis, & celebratione Missarum coram Patribus discretis, seu consiliariis, vel alio simili modo nuncupatis singulis mensibus districtam rationem exigere, & respective reddere.*

Obstare ex alia parte videntur hujusmodi capsæ retentioni bina Decreta, alterum editum in Generali Congregatione Cismontanæ familiæ habita in Conventu Aracœli anno 1615. relatum *in tom.* 3. *Orb. Seraph. pag.* 613. alterum vero per eadem verba conceptum itidem in Generali Congregatione in eodem conventu celebrata anno 1628. cor. clar. mem. Card. Gypsio a san. mem. Urbano VIII. specialiter delegato, recensitum quoque *in tom.* 4. *ejusdem Orb. Seraph. pag.* 11. quod & pariter eorumdem verborum textura relatum reperitur post Constitutionem, *Injuncti Nobis*, *prælaudati Pontificis* 49. *in ordine Bull. tom.*4. *sub dat.*4. *Junii* 1628. *& publicatum die* 15. *ejusdem mensis, & Anni*, ibi: *Capsæ, vel trunci ad recipiendas eleemosynas pecuniarias etiam pro Missis oblatis, non solum ab Ecclesia, sed etiam a Sacristia, & a quacumque parte, quæ sit intra clausuram conventus omnino prohibentur sub pœna inobedientiæ, & excommunicationis majoris, oblatæ autem eleemosynæ pro Missis nullo modo intra clausuram conventus, aut intra Ecle-*

clesiam, vel Sacristiam ab aliquo recipi permittantur, sed ad Syndicum Apostolicum offerens remittatur. Quod si id grave illi fuerit, & voluerit Tertiario, vel Servitori Conventus tamquam Syndici substituto illam tradere, ut ad Syndicum ipsum ejus nomine deferatur, id fieri poterit, ea tamen lege, ut intra clausuram conventus, aut Ecclesiæ, nec Tertiarius, nec servus illam recipiat, & Guardianus, qui contrarium permiserit, privetur Officio. Et ibidem infra: *Præterea nullo modo habeant in eorum Ecclesiis, vel Sacristiis, aut alibi cippos, aut truncos ordinatos ad offerentium, seu donantium pecunias, nec capsulas pro eleemosynis Missarum.*

Insuper obstare videntur typis traditæ Constitutiones editæ in capitulo Generali celebrato in eodem conventu Aracœlitano die 29. Maii 1700. *Pro Cismontana Familia*, §. *Ad propositionem num.* 1. *pag.* 40. ubi hæc habentur: *Ad propositionem factam in discretorio Observantium, an supplicari deberet SS. uti dispensare dignetur cum Observantibus in præcepto de retinendo capsulas in Sacristia pro recipiendis eleemosynis pro Missis, pro ut insinuari videtur in Decretis de celebratione Missarum; Definitorium Generale attenta dispositione Regulæ nostræ cap.* 4. *ac Apostolicarum declarationum illius, aliorumque Pontificum Constitutionum, præsertim Nicolai III. Exiit, Clem. V. Exivi, Pauli III. Exponi Nobis die* 30. *Maii* 1536. *Innocentii XI. Sollicitudo Pastoralis, Innoc. XII. Alias a felicis, nec non Decreti Sacræ Congreg. Consultationibus hujus nostræ familiæ præpositæ approbante Sanctissimo sub dat. die* 4. *Junii* 1628. *declarat ejusmodi capsulas statui, ac professioni Fratrum Minorum de observantia esse repugnantes, & proinde Fratres nostros non comprehendi sub præcepto hujusmodi de retinendis prædictis capsulis in Sacristiis, vel suis conventibus, & si opus fuerit, supplicetur SS. pro confirmatione hujus declarationis per Officiales Familiæ.* Harum autem Constitutionum legalitatem impugnat Modernus Vice-Commissarius Generalis familiæ Cismontanæ autumans eas fuisse efformatas proprio marte mox defuncti P. Generalis Ordinis citra consensum Generalis Capituli, sed earum loco hoc aliud exhibuit documentum. In Regesto Curiæ Aracœlitanæ facto ab anno 1700. usque ad annum 1704. *fol.* 22. *num.* 7. inter alia sic legitur: *Circa capsulam pro conservatione eleemosynarum pro Missis celebrandis recipiendarum in Sacristiis omnium regularium etiam mendicantium cum amplissimis derogatoriis omnium in contrarium quomodolibet disponentium a Sacr. Congr. Conc. novissimis Decretis de celebratione Missarum observari mandatum cum circumstantiis in ea materia dispositis, Discretorium Generale optat, ut supplicetur Sanctissimo pro dispensatione Observantium ab obligatione eas capsulas retinendi: At Definitorium Generale rogat Reverendiss. P. Generalem ut perpensis perpendendis, mandet id fieri, & respective supplicari, quod sibi melius in Domino, ac Ordini utilius videbitur expedire.*

Ancipites valde sunt religiosi præfati Ordinis utram in partem se teneant super hujusmodi capsularum retentione, exindeque in varias abierunt interpretationes cum præjudiciali deformitate regularis instituti, utpote qui Innocentianam Constitutionem servandam contendunt, capsulas ad usum revocarunt; ceteri vero, qui supra relatis ordinis statutis conituntur, easdem abjecerunt. Propterea prænominatus Vice-Commissarius Generalis ad restituendam in hac parte debitam Regulæ uniformitatem reverenter expetit E. E. V. V. declarationem, an sui religiosi observantes Regulæ D. Francisci comprehendantur sub prima dicta Constitutione Innocentiana de capsulis retinendis pro Missis celebrandis?

Eminentissimus Ordinis protector informare desuper requisitus præallegatas dispositiones librando non dubitat, hosce Fratres Minores Observantes comprehendi sub d. Constitutione Innocentiana, eo quod illa specifice de Regularibus Mendicantibus loquatur, atque præmemorata religionis statuta ex adverso recensita non obstare, subdit, attenta speciali eorumdem derogatione in eadem Innocentiana contenta, quin & ulterius Eminent. Relator allegando Indultum san. mem. Gregorii XIII. permittentis usum hujusmodi capsularum in Sacristia dictorum Fratrum pro asservandis eleemosynis in dies oblatis, quod refertur ab Auctore Orb. Seraph. *tom.* 2. *pag.* 382. *col.* 2. *pag.* 446. *col.* 1. censet, nullum se se deprehendere inconveniens in earum usu quoties tamen retineantur cum cautela in locis non publicis, ne in apparentia offendatur paupertas, sed asserventur claves apud Syndicum Apostolicum, & Superiorem localem respective ad formam Constitutionis Innocentianæ, uti latius in ejusdem relatione per manus circumferenda. His itaque expensis emergit dubium sapientissime ab E.E.V.V. resolvendum.

An, & quomodo Minores observantes valeant retinere capsulas pro Missis celebrandis in casu &c.

Die 7. *Julii* 1708. *Sacr. Congreg. Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum respondit, negative.*

B. Card. Panciaticus Præf.

Unde prædicti Fratres minores mortaliter peccant, 139
quoties pecunias petunt, ac recipiunt sive per se, sive per interpositam personam; A pecuniis enim debent dicti Fratres ita esse alieni, ut nec ipsis liceat eorum usus, & contrectatio, ut ultra textum regulæ *cap.* 4. declararunt expresse Nicolaus III. *in cap. Exiit qui semin.* 3. §. *ad majorem, de verbor. signific. in* 6. Clem. V. *in Clementina Exivi de Paradiso* 1. *vers. Verum etiam, de verb. significat.* Innocent. XI. Constitut. incip. *Sollicitudo Pastoralis* §. 4.

Casus autem, pro quibus ad amicos spirituales 140
eis licet pro eleemosynis pecuniariis recurrere, & per quos, & quomodo sint expendendæ, enunciantur *in d. cap. Exiit* §. *Ceterum cum in eadem*, & *d. Clementina Exivi* §. *Porro vers. Cum etiam*, & late traduntur per omnes regulæ expositores, ad quas brevitatis gratia lectorem remitto.

Regulares omnes utriusque sexus tenentur uti 141
rebus, servata honestate, & modestia juxta dicta *supra num.* 122. idest tenentur etiam in rebus sibi ad usum concessis vitare superfluitatem, curiositatem, & pretiositatem, ita ut si in illis notabiliter, & gra-

& graviter excedant, etiam graviter peccent, ut tradunt communiter doctores. Et ratio est, quia Regulares non tenentur solum ad præcisam paupertatis essentiam, quæ consistit in abdicatione omnis dominii, proprietatis, & juris politici in res, & usu rerum, sed etiam ad illius accessoria, veluti proprietates, idest ad *Temperantiam* seu *sufficientiam*, quæ tollit, & damnat excessum, & superfluitatem in victu, vestitu, supellectili, ædificiis, & hujusmodi; juxta illud Apost. 1. *ad Timot. cap.* 6. ibi: *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*, & Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 2. *de Regularibus*, ibi: *Mobilium usum ita Superiores permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat, & nihil superflui in ea sit*. Item *ad Humilitatem, & Modestiam*, quæ excludit pretiositatem, curiositatem, fastum, superbiam, & hujusmodi. Item *ad Fidelitatem* in administratione, & usu bonorum monasterii Deo consecratorum, seu oblatorum pro necessaria, & competenti dumtaxat sustentatione religiosorum ad majorem Divini cultus promotionem. Item denique ad *Exemplaritatem*, qua regulares se abstineant ab omnibus, quæ scandalum generare possent, uti sunt voluptuosi sumptus, nimiæ profusiones, & excessivæ pompæ, quæ magnatum sæculi fastum potius quam pauperum claustralium religiosorum humilitatem præseferunt.

142 An regulares, qui sine licentia Superioris disponunt de suis manuscriptis, videlicet de suis concionibus, lectionibus, compositionibus, & hujusmodi in vita, vel in morte, intra, vel extra religionem, sint proprietarii, & peccent contra votum paupertatis? Variant doctores. Non esse tales regulares proprietarios, nec peccare contra votum paupertatis tenent Diana *part.* 1. *tract.* 6. *de paupertate resol.* 25. & alii apud ipsum, Homobonus *in Exam. Eccles. part.* 1. *tract.* 7. *cap.* 32. *q.* 100. Valer. *in suis differ. verb. Munera num.* 106. Kilianus Kazenberger *supplem. Theol. moral. Patris Sporer cap.* 2. *sect.* 3. *de statu religioso n.* 149. cum aliis ibi citatis, Felix Potestas *tom.* 1. *c.* 2. *n.* 1114. & sic declarasse Clem. VIII. pro Minoribus, quod possint nempe alienare sua manuscripta disponendo, secum ferendo, donando sine Superioris licentia, non obstante sua Bulla de largitione munerum, refert Coriolanus Capuccinus *part.* 2. *de casibus reservatis cas.* 8. *sub num.* 19. *vers. Hoc autem*, & alii, quibus favent etiam Bordonus *de Profess. cap.* 5. *quæst.* 44. Passerin. *tom.* 1. *quæst.* 189. *art.* 8. *num.* 184. Pellizzar. *tom.* 1. *Manual. tract.* 4. *cap.* 2. *quæst.* 34. *num.* 318. Et ratio est, quia talia manuscripta, utpote partus intellectus, sunt quasi pars scientiæ, & doctrinæ acquisitæ, adeoque sicuti religiosi secum deferre, aut aliis communicare possunt suam scientiam, & doctrinam, ita & propria sua scripta donare. Unde Diana *loc. cit.* cum aliis ibi allegatis resolvit posse religiosos inter se donare suas conciones, lectiones, & alia manuscripta, vel posse secum deferre quocumque vadant, etiamsi se transferant in aliam religionem, idque nulla petita licentia, & nullis relictis copiis. Ex quo juxta Franciscum a S. Clara apud nostrum P. Gaudentium Kerchove *in statuta nostra generalia cap.* 3. §. 5. *num.* 11. probabile etiam videtur, dicit P. Kazenberger *cit.* nos Fratres minores posse legare nostra propria manuscripta.

Oppositum tamen sustinent Amenus *tract. de Incorrigibilium expulsione part.* 3. *quæst.* 29. *n.* 293. Donatus *Prax. rerum Regul. tom.* 4. *de voto Paupertatis tract.* 15. *qu.* 46. testans sic tenere etiam omnes illos eruditissimos doctores, quos ipsemet refert *tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 5. *q.* 57. cum quibus Navarrus *lib.* 3. *q.* 14. *n.* 10. ubi exinde deducit transeuntem ex una in aliam religionem non posse secum ferre sua scripta sine licentia capituli primi monasterii, quia non est dominus illorum, sed monasterium; & sic tenent plures alii dicentes, quod hæc sit vera sententia firmiter decisa *in cap. Non dicatis* 11. *quæst.* 12. *num.* 1. ibi: *Certum est eos nihil habere, possidere, dare, nec accipere debere sine Superioris licentia*, *cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *qu.* 1. ibi: *Sed quidquid acquisierat, vel habere visus fuerat, monasterio relinquat*, *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 16. *quæst.* 3. ibi: *Sed res eorum ejusdem monasterii juris fiant, aperta legis definitione decretum est*, & Conc. Trident. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 2. ibi: *Nemini Regularium liceat bona immobilia, vel mobilia cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita tamquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, vel tenere*, & concordant Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regular. incip. *Nullus omnino* §. 3. Unde attente notanda sunt verba illa Trid. *Quovis modo acquisita*, & illa *cit. c. Statutum*: *Quidquid acquisierat*, nam qui totum dicit, nihil excludit; *cap. Solitæ* 6. §. *Nobis*, *de majorit. & obedient.* cum similibus. 143

Et ratio est, quia quidquid acquirit monachus, acquirit monasterio etiam ex propria industria, & arte, *cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *quæst.* 1. *cap. Abbates* 16. *caus.* 18. *quæst.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *q.* 3. *cap. In præsentia* 8. *de probationibus*, *cap. Monachi* 2. *cap. Super quodam* 4. *& cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachor. Authent. Ingressi, Cod. de Sacrosanct. Ecclesiis*, cum similibus, adeoque nullatenus de hujusmodi acquisitis disponere potest, & si in religione ex commoditate, & aliis, quæ sibi dedit religio, aliquos libros conscripsit vel composuit, totum hoc debet cedere in beneficium religionis. 144

Tum quia hoc esset quodammodo testamentum condere, maxime si regulares in morte de suis manuscriptis disponerent; Regulares autem tam Superiores, quam subditi nequeunt ullimode testamentum condere, ut patet ex dictis, & juribus allegatis sub verb. *Regulares a num.* 62. *ad* 66. & sub verb. *Testamentum art.* 4. vide *ibi*. Ipsi enim regulares ob votum obedientiæ, & paupertatis omni libertate, & proprietate se privant, ita ut nec velle, nec nolle, nec quidquam proprium, de quo disponere possint, amplius habeant, *cap. Si religiosus* 27. *de elect. in* 6. *cap. Religiosus* 2. *de testamentis in* 6. *cap. Religiosi* 5. *de sepult. in* 6. cum similibus. Si ergo non habent regulares nec velle, nec nolle, quomodo possunt pro sua voluntate sine licentia Superiorum de manuscriptis disponere? Hinc B. Albertus Magnus præclarissimi Prædicatorum Ordinis ma- 145

maximum in omni genere virtutum decus, & ornamentum, partus, sive tractatus sui felicissimi ingenii jam completos in uno monasterio, in aliud non deferebat, cum cognosceret dominium illorum non habere, sed spectare ad monasterium, in quo completi fuerant, ut ex chronicis ordinis testatur Donatus *cit. q.* 46. *num.* 4.

146 Et revera regulares facti Episcopi non solum alia bona, sed etiam libros quos sibi pararunt in religione debent ante consecrationem omnimode resignare in manibus Superiorum religionis, ut expresse pro Minoribus statuit Alexander IV. Const. incip. *Ex parte vestra*: & pro Prædicatoribus Clemens IV. Constitut. incip. *Providentia*, & alii pro aliis per text. *in can. Statutum* 1. *caus.* 18. *quæst.*1. Nec dicendum est, dictas Constitutiones loqui de libris aliorum auctorum impressis, vel manuscriptis, non vero de propriis a se compositis; quia dictæ Constitutiones talem distinctionem non faciunt de libris impressis, & manuscriptis, nec de compositis a se, vel ab alio, & ubi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, *cap. Quia circa* 22. *de Privileg. & l. De pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione*. Tum quia plus æstimatur originale manuscriptum, cujus nullum extat vulgatum exemplar, maxime si sit compositum a viro excellentis & eximiæ doctrinæ, quam quivis alius liber impressus. Unde magis lædetur religio ab ipsius ablatione, adeoque si per dictas Constitutiones cavetur indemnitati religionis in minori damno, a fortiori idem erit in majori, argumento a minori ad majus desumpto conformiter *Authent. Multo magis, Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Hinc nisi constet authentice de dicta declaratione Clementis VIII. allegata pro prima opinione, vel de alia dispositione Sedis Apostolicæ, non est recedendum ab hac secunda opinione, utpote potiori ratione, & multipliciore jure suffulta.

(*) Confer Danielem Concina in opere cui titulus *Disciplina Apostolico-Monastica Dissertationibus Theologicis illustrata* dissert. VI. cap. I. §. I. II. & III. in quibus quærit *An religiosi professi dominio polleant in propria manuscripta*, ostenditque dominium Religiosorum in propria manuscripta sive a seipsis, sive ab aliis confecta repugnare virtuti justitiæ, & voto paupertatis, universæque monasticæ disciplinæ regimen evertere. Ceterum quod attinet ad Constitut. Clementis IV. *Providentia*, Bullarii Ord. Præd. tom. 1. pag. 493. in ea hæc leguntur. „ Inter hujusmodi autem libros non intelligimus comprehendi quaternulas, & illas cartulas vel membranas, in quibus dicti Fratres sibi certa notabilia, cum aliquibus privatis sermonibus collegerunt „. Benedictus quoque XIII. Const. *Postulat humilitati nostræ*, Bullar. ejusd. tom. VI. pag. 548. seqq. qua cavet, ut quæ tempore promotionis habent, omnia Superioribus permittere debeant Regulares ad Episcopatum, vel alias dignitates Ecclesiasticas promoti, nominatim scripta excipit: *Exceptis dumtaxat scriptis, propriis indumentis, & Breviario*. (*)

147 Regulares, qui ex alterius Cella accipiunt manuscripta concionum, aut manuscripta alterius generis ad sibi transcribendum, peccant contra votum paupertatis, & tenentur ad restitutionem. Hujusmodi enim manuscripta sunt magno pretio æstimabilia, ut experientia docet, cum non desint, qui ob illorum simplicem usum solverent centum scuta, & ultra propter eorum singularitatem. Quo fit, ut ultra peccatum mortale, teneantur restituere, quia res tanti valet, quanti æstimatur ab eo, qui rem habet, *leg. Unica Cod. de Sententiis*. Sic Donatus *Prax. rer. Regular. tom.* 4. *tract.* 15. *quæst.* 45. Bartholomæus a S. Fausto *in Thesaur. Rel. lib.* 8. *de Paupert. quæst.* 103. *in novis*; Pellizzar. *tom.* 1. *Manual. tract.* 4. *cap.* 2. *quæst.* 32. *num.* 316. cum aliis ibi allegatis.

Contra votum paupertatis peccant, qui ab aliis 148
data, vel donata recipiunt, & retinent, consumunt, permutant, alteri donant, vel accommodant, contra, vel citra ullum, ne præsumptum quidem consensum, & licentiam Superioris. Item qui pecuniam, vel aliam quamcumque rem sibi ad usum concessam v. g. pro victu, vestitu, thesibus imprimendis, libris emendis, & hujusmodi in alios usus expendunt, seu ludendo, potando &c. consumunt, & prodigunt. Item qui res habitas abscondunt, vel occultant ne Superior sciat, vel auferat, nolentes permittere ejus liberæ dispositioni. Item qui res sibi ad usum concessas culpa, seu negligentia lata, quæ dolo æquiparatur, amittunt, vel destruunt, aut corrumpunt. Item Syndici, Procuratores, Oeconomi, Administratores, & Prælati inferiores, res & pecunias monasterii expendentes; aut elargientes aliter quam Regula Ordinis, voluntas Superiorum, aut consuetudo postulat. Item ipsimet Superiores majores, si res, aut pecunias monasteriorum aliter expendant, aut elargiantur, quam ordinis Regula, lex Pontificia, aut conciliaris, vel consuetudo permittat, cum Prælati non sint bonorum monasterii absoluti domini, sed soli administratores: *capit. Fraternitatem* 2. *de donationibus*. Item Superiores permittentes subditis, ut pecuniam etiam propria industria, & arte acquisitam, seu sibi donatam, aut legatam, seu quovis modo sibi provenientem expendant, in usus superfluos, vanos, illicitos, aut turpes, seu permittentes, ut bona, seu mobilia superflua pretiosa, & statum suum dedecentia penes se habeant, & retineant: tunc enim tam ipsi Prælati, quam subditi graviter peccant contra votum paupertatis; cum nec Superior possit tales licentias concedere, nec subditi ipsis uti, ut patet tum ex Concilio Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 2. tum ex Decretis Clementis VIII. pro reformatione Regularium incip. *Nullus omnino* §. 3. tum ex Decretis Sacræ Congreg. Concilii adductis *supra num.* 49.

Regulares utriusque sexus surripientes de bonis 149
Monasterii quantitatem notabilem, duplex peccatum mortale incurrunt, unum furti contra justitiam, & aliud proprietatis contra votum paupertatis. Vide verb. *Furtum num.* 70.

Eadem quantitas requiritur, & sufficit in re- 150
ligioso ad furtum mortale, & mortalem transgressionem voti paupertatis, quæ sufficit ad furtum mortale sæcularium, exceptis esculentis, & poculentis. Vide *ibidem nu.* 71.

Regulares utriusque sexus deprehensi in morte 151
habere aliquam proprietatem, debent cum ipsa subter-

terrari extra monasterium in sterquilinio in signum suæ damnationis æternæ. Vide verb. *Regulares num.* 16.

152 Affertur casus de Monacho mortuo proprietario, & sepulto cum sua pecunia in sterquilinio cum his verbis: *Pecunia tua sit tecum in perditione*. Vide *ibid. n.* 17.

153 Pro Regulari mortuo proprietario non sunt offerenda Sacrificia, nec fieri debent orationes, nec ei danda est sepultura cum aliis Fratribus in Ecclesia, seu Cœmeterio. Vide *ibid. n.* 18.

154 Quinimmo Regularis Canonicus, & quilibet alius mortuus proprietarius, non solum in Cœmeterio sepeliri non debet, sed si ibi sepultus fuerit, debet inde exhumari, si sine scandalo id fieri possit. Vide *ibid. n.* 19.

155 Advertendum tamen est, quod si quis Regularis subitanea morte, vel aliter defunctus reperiatur cum crumena pecuniæ, non est statim sepultura Ecclesiastica privandus, & in sterquilinio tumulandus, nisi certo constet certitudine morali, quod interrogatus a Superiore, an haberet aliquod peculium, responderit non habere: dicta enim pœna tumulationis in sterquilinio non est danda indifferenter omnibus regularibus cum pecunia decedentibus, sed solum illis, qui admonitione præmissa deprehensi, & in morte inventi fuerint cum peculio, quo noluerunt se expropriare, ut expresse habetur *in cap. Super quodam 4. de statu monachorum*, ibi: *Super quodam Canonico Regulari, qui in articulo mortis agens, licet a Priore suo commonitus, proprium, quod contra Regulam lateater habuerat, noluit resignare &c.* quod item supponitur *in cap. Monachi 2. eod. tit. & in cap. Cum ad Monasterium 6. eod.* ibi: *Regulari monitione præmissa &c.* Et ratio est, quia licet repertus fuerit cum tali denariorum marsupio monasterii Superiori ignoto, judicari potest, quod tale peculium non fuerit ipsius monachi, sed alicujus sui amici, vel consanguinei, vel quod fuerit sibi depositum, ut alii deferret loco eleemosynæ, vel restitutionis: Immo etiamsi perciperetur fuisse suum, suspicari potest, quod ob aliquem honestum finem fuerit ad tempus ei a Superiore majore permissum, seu eum voluisse suum peculium Superioribus revelare, & solum ob subitaneam mortem id non fecisse. Barbosa *de Offic. & potest. Parochi cap. 26. num.* 47. Emmanuel Rodriquez *tom.* 3. *quæst.* 61. *art.* 1. *vers. Decimotertio*, & *in compend. resolut.* 128. *num.* 20. Portell. *in dub. Regular. verb. Sepultura num.* 11. Peyrin. *tom.* 1. *de subdit. quæst.* 2. *cap.* 2. §. 9. *quæst.* 3. *vers. Secundum*, Diana *par.* 4. *Miscell. resol.* 23. Donat. *loc. cit. quæst.* 53. & alii passim.

156 Admonitio pro regularibus proprietariis, & præsertim pro Superioribus, qui proprietatem monachorum decedentium sibi appropriant tamquam spolia. Vide d. verb. *Regulares num.* 20.

157 Castitas religiosa est votum, quo religiosus in aliqua Religione a Sancta Sede approbata sibi interdicit omnem delectationem voluntariam veneream tam internam, quam externam. *Est in re Communis.*

158 Unde per votum castitatis obligantur regulares se abstinere ab omni actu venereo tam interno, quam externo, qualiscumque ille sit, ut a turpibus cogitationibus, delectationibus morosis, consensu, ac etiam ab actibus externis, ut ab aspectu, locutione, tactu, & similibus cum fæminis. *Communis*. Et ratio est, quia votum castitatis est nova obligatio, quam sibi regulares imponunt supra obligationem juris naturalis, & divini: Jus autem naturale, & Divinum prohibet supradicta omnia extra conjugium, adeoque &c.

Hinc castitas, quæ ante votum ad solam virtutem temperantiæ pertinebat, post votum emissum, pertinet etiam ad virtutem religionis, & sic violatio castitatis in regularibus duplicem habet malitiam specificam in confessione necessario explicandam, nempe malitiam luxuriæ contra castitatem, & sacrilegii contra religionem. *Communis*. 159

Regulares non solum violant votum castitatis 160 per supradictos actus versantes circa impudicitiam propriam, sed etiam per actus versantes circa impudicitiam alienam. Sicque regulares, qui etiam sine propria delectatione concurrunt proxime, & immediate v.g. per tactum ad pollutionem hominis sæcularis, violant suum votum castitatis. Sic Cardenas apud La Croix *lib.* 4. *num.* 155. dicens sententiam oppositam esse damnatam a S. Fidei tribunali, & ita tenent Sanchez *de Matrimon. lib.* 9. *disp.* 23. *num.* 6. La Croix *loc. cit. n.* 155. Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 1855. & alii. Et ratio est, quia qui utitur membris suis ad impudicitiam mortalem etiam sine delectatione propria, peccat mortaliter contra propriam castitatem, ut patet in eo, qui absque delectatione propria dormientem tactu provocat ad pollutionem, vel fatuos conjungit ad copulam: ipse enim non peccat contra castitatem alienam, quia dormientes, & fatui non peccant, adeoque peccat contra castitatem propriam; sicque regulares violant suum votum castitatis etiam per actus versantes circa impudicitiam alienam.

Votum castitatis in professione religiosa emis- 161 sum irritat sponsalia. Vid. verb. *Sponsalia n.* 85.

Item sponsalia irritantur per votum castitatis 162 emissum in susceptione sacrorum ordinum. Vide *ibid. n.* 88.

Per votum simplex perpetuæ castitatis non dis- 163 solvuntur Sponsalia ex parte voventis, bene vero ex parte alterius. Vide *ibid. num.* 94.

Per votum ingrediendæ religionis probabilius 164 non dissolvuntur illico sponsalia, sed solum suspenduntur ex parte ipsius voventis. Vide *ibidem num.* 90.

Per tale votum non dissolvuntur illico ex parte 165 non voventis. Vide *ibid. num.* 91.

Per votum recipiendi sacros ordines probabilius 166 non dissolvuntur sponsalia ex parte sponsi voventis. Vide *ibid. n.* 92.

Solvuntur tamen per tale votum ex parte Spon- 177 sæ, Vid. *ibid. n.* 93.

Votum castitatis emissum in professione religio- 168 sa dirimit matrimonium contrahendum. Vid. verb. *Matrimonium quoad Impedimenta art.* 1. *num.* 24.

Votum castitatis emissum in susceptione sacro- 169 rum ordinum est solum impedimentum dirimens respectu Matrimonii contrahendi, attamen non dirimit jam contractum, quamvis nondum consummatum. Vide *ibidem num.* 25.

Vo-

170 Votum autem emissum in professione religiosa, non solum est impedimentum dirimens respectu matrimonii postea contrahendi, sed etiam dirimit jam contractum nondum consummatum. Vide *ibid. num.* 26.

171 Episcopi regulares non absolvuntur a votis essentialibus, sed solum eximuntur quo ad aliquos effectus paupertatis, & obedientiæ juxta decentiam status. Vide verb. *Episcopus art.* 7. *num.* 2.

172 Episcopi Regulares illarum religionum, quæ ultra tria vota essentialia omnibus communia, emittunt aliud quartum votum essentiale, ut est votum vitæ Quadragesimalis apud Minimos, tenentur etiam ad illud, nisi specialiter a Sede Apostolica dispensentur. Vide *ibid. num.* 3.

173 Regulares a religione ejecti, & in sæculo remanentes tenentur ad vota essentialia religionis. Vide verb. *Ejicere*, *Ejecti n.* 49.

174 Advertendum tamen est, quod licet in ejectis perseveret plena obligatio castitatis, obligatio tamen paupertatis, & obedientiæ suspenditur quo ad executionem, & observantiam multorum juxta capacitatem sui status. Vide *ibid. n.* 50.

175 Similiter obligatio aliorum votorum supra tria essentialia in aliquibus religionibus emitti solitorum, aliarumque regularium observantiarum proprii instituti, etiam sub mortali præceptarum, suspenditur quo ad illa, quæ pugnant cum statu, in quo reperiuntur, & perseverat, quoad illa, quæ compatiuntur cum eorum statu. Vide *ibidem num.* 51.

176 Etiam contraria opinio quoad hæc est probabilis. Vide *ibid. n.* 52. *

177 Alia ad rem. Vide verb. *Legatum*, verb. *Moniales*, *art.* 2. verb. *Regularis Professio*, verb. *Regulares*.

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt votorum obligationis cessationem.

1 Votorum obligatio cessat, seu tollitur generatim loquendo quatuor præcipue modis. Videlicet per extinctionem, per irritationem, per dispensationem, & per commutationem. *Sic in re Communis Doctorum*. Votorum obligatio cessat, & expirat, seu tollitur *per extinctionem*.

2 Primo quando cessat causa finalis, & principalis voti, cessante enim fine principali voti, cessat ipsius voti obligatio. *Com. arg. cap. Cum cessante* 60. *de appellationib.* Unde si quis v.g. voveat dare quotidie Francisco pauperi obulum pro sublevanda ejus inopia, & Franciscus interim evadat dives, aut non amplius egeat tali obulo, cessat, seu expirat dictum votum, cum cesset finis totalis dicti voti. Item si quis voveat Lauretanam peregrinationem ad obtinendam valetudinem sui filii, & interim filius moriatur, extinguitur penitus ejus votum, & sic de similibus.

Secundo cessat, & extinguitur totaliter obligatio voti, quando non impletur conditio apposita. 3
Communis. Unde qui vovit v. g. jejunium, eleemosynam, & hujusmodi, si talem dignitatem, si tale beneficium obtinuerit, hoc non obtento, ad votum non tenetur; actus enim sub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum; *arg.* §. *Sub conditione* 4. *Institut. de verbor. obligat. & l. Unica* §. *Sin autem*, *Cod. de caducitat. tollend.* Suspenditur enim ejus valor usque ad eventum conditionis, *l. Is cui*, *ff. de actionib. & obligationib. l. Legata sub conditione*, *ff. de condition. & demonstrat.* & ratio est, quia actus agentium non operantur ultra intentionem, & voluntatem eorum, *l. Omnis* 19. *ff. de rebus creditis*, *Si certum petatur*, *& de condictione*.

Tertio cessat, & extinguitur obligatio voti quando materia ex possibili fit impossibilis, ex licita 4
illicita, ex bona indifferens, aut majoris boni impeditiva. *Communis*, per text. *in l. Pluribus* 140. §. 2. *ff. de verbor. obligationib.* ibi: *Et si placeat extingui obligationem, si in eum casum inciderit, a quo incipere non potest*, *& l. Impossibilium* 185. *ff. de Regul. Jur.* ibi: *Impossibilium nulla est obligatio*, *& cap. Nemo potest* 6. *de Regul. Jur. in* 6. ibi: *Nemo potest ad impossibilia obligari*. De jure enim illud tantum possibile, & fieri posse censetur, quod licite fieri potest, *can. Fraternitatis* 15. *caus.* 22. *quæst.* 2. juncta Glossa *ibid. verb. Quod potest.*
Immo votum conceptum de re impossibili, aut illicita non obligat, etiamsi postea fiat possibilis, 5
aut licita, textu expresso *in l. Quod initio* 29. *de Regul. juris*, *cap. Non firmatur* 18. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.*

Quarto cessat, & extinguitur obligatio quando 6
postea tam notabilis rerum mutatio accidit, vel specialis, vel inopinatus casus occurrit, ut rationabiliter præsumi possit voventis intentionem, ad ejusmodi eventum, sive casum specialem non se ex-

Notæ Rom. Theol.

* Nil probabilitatis in hac opinione apparet, cum prior opinio omnino vera videatur.

Responsio Auctoris.

Licet hanc opinionem non sequar ego, cum sim pro contraria sententia, ut apparet ex conclusione numero immediate antecedenti tradita; subjungo solum, quod dicta opinio sit etiam probabilis, ex quo illam non spernendis rationibus defendant magni nominis doctores, Sanchez, Diana, Barbosa, Layman, Lezana, Navarrus, & alii. (*) Ex quo tamen opinio aliqua a nonnullis doctoribus ejus generis, quales sunt laudati, etiam non spernendis rationibus defendatur, non idcirco vere probabilis est, si contraria gravioribus auctoritatis rationisque momentis nitatur. (*)

extendisse, sed excepturum fuisse, si in mentem venisset, aut de eo interrogatus fuisset. Actus enim agentium non operantur ultra intentionem & voluntatem eorum; *l. Non omnis 19. ff. de rebus creditis, Si certum petatur, & de condictione. Sic Communis Doctorum, arg. cap. In generali concessione 71. de regul. juris in 6. leg. Alumnos 1. C. Quæ res pignori obligari possint*, cum similibus. Unde qui vovit certa jejunia &c. superveniente postea gravi, & incurabili infirmitate, senectute &c. non obligatur ad impletionem voti, quia sicuti gravis & incurabilis infirmitas, & senectus excusat ab obligatione præcepti Ecclesiastici de jejunio, ita etiam excusat ab observatione jejunii promissi. Item qui vovit magnam eleemosynam, Ecclesiam, seu Altare ædificare, superveniente postea inopinata gravi depauperatione, non obligatur ad votum durante tali paupertate, cum adimpletio voti pro tunc sit moraliter impossibilis; obligaretur autem ad dictum votum, si postea ad meliorem fortunam rediret, *cap. Quod super 8. §. Unde credimus distinguendum, de voto*. Et id etiam in civilibus debitis observandum esse expresse statuitur in §. *Ultimo Instit. de actionibus, l. Is qui 4. & l. Qui bonis suis 6. ff. de cessione bonorum*, cum similibus.

7 Quinto cessat, & extinguitur obligatio voti, quando est jam elapsum tempus, quod vovens determinavit ob specialem devotionem, seu circumstantiam talis temporis, & sic illud determinavit causa obligationis restringendæ, & finiendæ. Vide *supra art. 1. num. 57*. Secus autem quando determinavit tempus, non intuitu ad ipsum tempus, nec ob specialem devotionem, seu circumstantiam talis temporis, sed solum ratione ipsius voti adimplendi. Vide *ibid. num. 58*.

8 Sexto cessat, & extinguitur ipso jure omne votum sive reale, sive personale, sive in sæculo, sive in novitiatu emissum etiam reservatum Summo Pontifici, eo ipso quod quis in religione approbata solemnem professionem emittit, quamvis vovens nullam habeat tunc intentionem illud commutandi, & de hoc nihil penitus cogitet. Habetur clare *ex cap. Scripturæ 4. de voto*, & sic tenent Sanchez *lib. 5. moral. cap. 5. n. 38. & seq.* Felix Potest. *tom. 1. p. 2. num. 1920. & seq.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 34. num. 27. & seq.* & ipso teste alii communiter.

9 Non extinguuntur tamen per professionem religiosam vota realia a tertio acceptata, quia acceptatio facit ea transire in contractum, per quem jus parti acquiritur. Unde non est Deo gratum obsequium, si quid ei promittitur cum præjudicio juris alterius, seu injuria erga alium, ob quam causam talia vota neque per communicationem, vel dispensationem ordinarie relaxari possunt. *Communis.*

10 Irritatio Voti (quæ est secundus modus, per quem tollitur obligatio votorum) est ablatio obligationis ejusdem facta per Personam facultatem dominativam in voventem, vel in materiam Voti habentem. *Est in re Communis.*

11 Irritatio differt a dispensatione, quia irritatio est ablatio obligationis Voti facta nomine proprio per potestatem dominativam; Dispensatio vero est ablatio obligationis voti facta nomine alieno per potestatem jurisdictionis, in quantum scilicet nomine Dei, qui potestatem jurisdictionis dat quibusdam personis Ecclesiasticis ad tollendam cum justa causa Voti obligationem, ea jurisdictione tales personæ ad id utuntur. Item quia irritatio fieri potest etiam a persona Laicali, dispensatio vero solum a Persona Ecclesiastica. Item quia irritatio sine justa causa est quidem illicita, sed tamen valida, cum fiat ratione dominii, & nomine proprio; Vota enim emittuntur cum tacita conditione consensus personæ habentis in voventem, aut in rem votam dominium; Dispensatio autem sine justa causa, nedum est illicita, sed etiam invalida, cum fiat solum ratione jurisdictionis, & nomine Dei, qui non approbat solutionem Voti sine justa causa factam. Vid. *infra n. 59*.

Irritatio, & dispensatio differunt a commutatione, quia irritatio, & dispensatio pura, & propria tollunt penitus omnem obligationem indirecte, vel directe profectam ex Voto; Commutatio vero non tollit omnem obligationem, sed relinquit obligationem faciendi aliquid loco illius, quod remissum fuit, ut patet ex infra dicendis de commutatione. Dicitur autem notanter dispensatio *pura & propria* ad distinctionem dispensationum matrimonialium, aliarumque similium, quæ vel a Dataria, aut a Pœnitentiaria Romana solent expediri, quia istæ non sunt puræ dispensationes, sed mixtæ cum commutatione, & sæpe valde onerosa, ut eas legenti patet. 12

Irritatio est duplex directa, & indirecta. Irritatio *directa* est illa, quæ fit per personam habentem potestatem dominativam in voluntatem Voventis; Irritatio vero *indirecta* est illa, quæ fit per personam habentem potestatem, seu jurisdictionem non in voluntatem voventis, sed solum in materiam Voti. Sic *in re Communis Doctorum*. 13

Unde Vota directe irritare, est, Personam habentem potestatem dominativam in voluntatem Voventis velle, & pronunciare, ut illius vota nulla taliter sint, ut nullo unquam casu eorum obligatio postea reviviscat, quia sunt extincta in radice. Irritare autem Vota indirecte nihil aliud est, quam Personam habentem potestatem in materiam Voti, ejus obligationem suspendere (in quantum suo juri præjudicatur) donec desinat ipsi præjudicium afferre. Nemo enim potest alteri promittere aliquid in præjudicium tertii. Unde Vota indirecte tantum irritata reviviscunt, quando desinunt præjudicium afferre: Sicque eorum obligatio non est in perpetuum ablata, sed solum ad tempus suspensa. Vide *infra n. 56*. 14

Vota directe irritare possunt omnes, & soli illi, qui habent potestatem dominativam in voluntatem Voventium. *Communis, arg. cap. Puella 2. caus. 10. q. 2. cap. Mulier 4. caus. 33. q. 2. cap. Manifestum est 11. caus. 33. q. 5. cap. Si quis 2. de Regularibus cum similibus.* 15

Hinc pater potest irritare directe omnia Vota etiam Castitatis, & Religionis a filiis impuberibus emissa. *Communis*, per text. *in cap. 30. Numeri, capit. Puella 2. caus. 10. q. 2.* ibi: *Puella si ante 12. annos ætatis sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possunt statim parentes ejus, vel tutores id factum irritum facere, si voluerint. At si annum & diem dissimulando consenserint, ulterius nec ipsi, nec ipsa mutare hoc poterunt, c. Mulier 14. caus. 32. q. 2. c. Manifestum est 11. caus. 33. q. 5.* 16

c. Si

t. Si quis 2. de Regularibus, cum similibus. Et ratio est, quia filii impuberes in illa tenera ætate ob rationis, judicii, & discretionis imbecillitatem patris voluntate & auctoritate de ipso jure naturæ regendi sunt, adeoque in omnibus eorum Votis, juramentis, pactis, ac promissionibus quibuscumque semper intelligenda est tacita hæc conditio, *Si pater consentiat, aut non contradicat*. *

17 Pater potest irritare directe quodcumque Votum filii impuberis in ipsa impubertate editum, non solum durante impubertate, sed etiam postea quocunque tempore pubertatis. Dummodo filius factus pubes illud votum non confirmaverit, aut ratificaverit. Reiffenst. *lib.* 3. *Decret. tit.* 34. *num.* 13. Felix Potest. *tom.* 1. *par.* 2. *n.* 2980. Sporer *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalog. cap.* 2. *n.* 21. testans de communi cum Navarr. Lessio, Suarez, Sanchez, Gobat, & aliis contra Sotum, & paucos alios. Et ratio est, quia potestas irritativa fundatur in imperfectione ætatis, ac judicii, sub qua fuit Votum ab initio emissum, adeoque cum dictum Votum ab initio fuerit infirmum, & irritabile, manet tale donec novam aliam firmitatem per confirmationem, seu ratificationem tempore pubertatis acquirat, *argum. cap. Non firmatur* 18. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *Non firmatur tractu temporis quod de jure ab initio non subsistit*.

18 Ut autem confirmatio, seu ratificatio Voti in pubertate facta novam, & veram obligationem inducat, ita ut a patre amplius irritari non possit, tria requiruntur. Primum, ut pubes ratificans, seu confirmans Votum vere sciat Votum prius a se in impubertate editum, infirmum fuisse, debile, ac irritabile. Secundum, ut pubes velit de novo se obligare firmiter perinde, ac si nunquam se obligasset. Tertium, ut pubes ita dispositus voce, vel saltem mente votum infirmum, ac debile repetat, aut certe approbet: alioquin nisi hæc tria concurrant, manebit præteritum ejus Votum prorsus eo modo, quo antea erat; & ipsa confirmatio, seu ratificatio, dicetur sola ejusdem præteriti Voti renovatio, seu repetitio, quæ novam obligationem non inducit, sed Votum, uti erat prius, relinquit; cum similis renovatio, seu repetitio nihil aliud sit, quam prius vinculum, uti erat, approbare, & non de novo inducere, & suscipere. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 14. & 15. Sporer. *loc. citat. num.* 22. Tambur. *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 15. *de obligatione Voti*, Felix. Potestas *loc. cit. num.* 1984. testans de communi, Gobat *de Votis cap.* 6. *num.* 176. ubi affert ad id singularem casum merito ibi legendum.

Si quis vero immemor sui Voti infirmi, debilis, & irritabilis verb. grat. Castitatis perpetuæ in impubertate editi, Votum Castitatis perpetuæ post pubertatem emittat, tunc tale votum erit omnino firmum, & reservatum, nec a Patre irritari poterit; quia est votum omnino a priori distinctum, & independens ab illo, cum pro tempore, quo vovens emittit posterius, nullimode recordetur prioris. *Communis*. 19

In defectu patris vota filii impuberis, seu pupilli potest directe irritare Tutor, quia Tutor respectu Pupilli loco Patris succedit. *Communis*. Et in defectu Patris, & tutoris Vota Filii impuberis potest directe irritare Mater, etiamsi Tutrix non sit, quia in defectu Patris, Tutoris ac Ascendentium ad Matrem ipso jure naturæ hæc cura spectat, ut Filium loco Patris gubernet, eique loco Tutoris sit, quando alius non est qui imbecillitati impuberis consulat. Suar. *de Voto lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 22. Henno *tom.* 1. *tract. in Decalog. disp.* 2. *q.* 4. *conclus.* 2. *resolut.* 8. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 10. Sanch. *lib.* 5. *moral. cap.* 35. *num.* 81. Busemb. *lib.* 3. *part.* 1. *ca.* 3. *dub.* 6. *art.* 1. *num.* 1. Sporer *loc. cit. num.* 24. & alii: Quamvis tamen plures alii non improbabiliter velint non posse Matrem directe irritare Vota Filii impuberis, nisi sit Tutrix; Unde recte ait Henno *l. c.* quod Mater tutius ageret, si tunc postularet a Judice designari Filiorum Tutrix. 20

(*) Inter eos, qui negant a Matre vota Filii impu-

Nota Romani Theologi.

* En verba, quæ habentur *caus.* 20. *quæst.* 2. *can. Puella*: *Puella si ante* 12. *ætatis annos sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possunt statim Parentes ejus, vel tutores id factum irritum facere, si voluerint. At si annum, & diem dissimulando consenserint, ulterius nec ipsi, nec ipsa mutare hoc poterunt*.

Responsio Auctoris.

Poterat *Theologus* totum integrum rescribere illum Can. *Puella*, prosequendo ut *ibi*, nempe: *Si vero in fortiori ætate adolescentula, vel adolescens servire Deo elegerit, non est potestas parentibus prohibendi*. Ubi ly *in fortiori ætate* explicat Glossa, *idest post annos pubertatis*. Cum enim ego in mea conclusione loquar de votis emissis a filiis impuberibus, & pubertas non eodem tempore incipiat in fœminis, & in masculis; in illis scilicet incipiendo ut plurimum post annos duodecim completos, & in istis solummodo post annos quatuordecim itidem completos, per text. expressum *in leg. ultima Cod. Quando tutores esse desinant*, ibi: *Jubemus quemadmodum fœminæ post impletos* 12. *annos omnimode pubescere judicentur, & ita mares post excessum* 14. *annorum puberes existimentur*. Erat etiam referendus reliquus omissus Canonis textus, ut sic Lectores facilius perciperent hanc differentiam, quod licet Parentes possint irritare vota a filiabus emissa ante annos 12. completos, non possunt tamen irritare vota filiorum, nisi fuerint ab ipsis emissa ante annos 14. completos, cum solum in ipsis tali ætate incipiat ordinarie pubertas, & ante ipsos 14. annos completos censeantur adhuc impuberes diversimode, ac feminæ, quæ solum ante annos 12. completos censentur ordinarie impuberes, & statim post ipsos habentur ut puberes, ubi filii, ut supra non habentur ut puberes, nisi post 14. annos completos.

impuberis irritari posse, quorum sententiam in praxi sequendam censemus, est Antoine in Tractatu de Virtute Religionis cap. III. quæst. VIII. resp. 1. ubi addit. „ Multi docent eadem vota „ impuberum a patre irritari posse tempore pubertatis, quia vota illa per tractum temporis „ non amiserunt hanc suam conditionem, *nisi pater contradixerit*, sed semper manent subjecta patri, idque expedit ad subveniendum indiscretioni „ liberorum. Sed juxta varios, id jam non potest „ tutor; quia eo ipso, quod pupillus fit pubes, „ tutor fit curator, cui persona pupilli seu minoris non committitur sicut tutori: at pater semper manet pater. „

22 Vota religiosorum professorum directe irritare possunt præter Papam Superiores Generales, Provinciales, & locales. *Communis* per text. *in cap. Puella* 2. *caus.* 20. *q.* 2. *c. Monacho* 2. *ead. caus.* 20. *q.* 4. *cap. Mulier* 14. *caus.* 32. *q.* 2. *cap. Manifestum est* 11. *caus.* 33. *qu.* 5. *cap. Si quis* 2. *de regularib.* cum similibus. Et ratio est, quia cum religiosi non habeant nec velle, nec nolle, & omnino dependeant a voluntate suorum Superiorum, ut expresse habetur *in cap. Si religiosus* 27. *de Election. in* 6. *cap. religiosus* 2. *de Testamentis in* 6. *cap. religiosi* 5. *de sepulturis in* 6. in omnibus eorum Votis, ac promissionibus quibuscumque ex communi sensu, & usu Ecclesiæ, ac interpretatione juris intelligitur semper tacita conditio: *Nisi Superior contradixerit*. Unde *in cit. cap. Monacho* 2. *caus.* 20. *qu.* 4. expresse dicitur: *Monacho non licet Votum vovere sine consensu Abbatis sui; si autem voverit, frangendum erit*.

23 Id etiam extenditur probabiliter ad Abbatissas, Priorissas, seu Superiorissas monialium, nam his etiam subditæ vovent obedientiam. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 9. Sporer *loco cit. n.* 16. Suarez *lib.* 6. *de voto c.* 7. *n.* 19. Busembaum *loc. cit. num.* 2. Felix Potest. *t.* 1. *part.* 1. *n.* 1969. & alii plures.

24 Non possunt tamen Superiores regulares irritare vota subditorum transeundi ad religionem strictiorem, quia quoad hunc transitum religiosi sunt subditi tantum Summo Pontifici, cum talis transitus sit eis etiam invitis suis Superioribus de jure concessus, textu expresso *in cap. Licet* 18. *de regularibus*. *Sic Communis Doctorum*.

25 Nec Prælatus inferior potest directe irritare votum subditi a prælato majore ratificatum. *Communis*, *arg. cap. Inferior* 4. *dist.* 21. *cap. Cum inferior* 16. *de majorit. & obedient. Clement. Ne Romani*, *de elect.* Bene tamen e contra votum ex licentia Superioris subordinati emissum directe irritari potest a Superiore majore, cum subditus, & Superior subordinatus teneatur se semper conformare voluntati Superioris majoris.

26 Nec possunt Superiores regulares directe irritare vota Novitiorum tam personalia, quam realia, sive in ipso Novitiatu, sive antea emissa. *Communis*. Et ratio est, quia Novitii nondum per votum obedientiæ sunt subjecti potestati dominativæ Superiorum quo ad voluntatem, & actiones suas, sed absolute sunt sui juris. Unde Superiores possunt solum dictorum novitiorum vota irritare indirecte, vel potius suspendere, quatenus eorum gubernationi, & exercitiis probationis, pro quibus se dictis Superioribus sponte subjiciunt, impedimento, & præjudicio sunt. Hinc si novitii a religione egrediantur, reviviscit obligatio dictorum suorum votorum, cum per dictam irritationem indirectam non fuerint extincta, sed solum pro interim suspensa; si vero professionem solemnem emittant, omnia eorum vota personalia, sive in sæculo, sive in novitiatu emissa penitus extinguuntur, juxta dicta *supra n.* 8. & realia, sicut alia debita ad heredes transeunt, præsertim si fuerint a tertio jam acceptata, cum acceptatio faciat ea transire in contractum, per quem jus parti acquiritur. Unde ipsa vota realia a tertio acceptata non extinguuntur per Professionem religionis, juxta dicta *supra n.* 6. & tenent Pirhing *lib.* 4. *Decretal. tit.* 34. *n.* 28. Sporer *loco cit. nu.* 28. & alii passim. 27

Qui habet facultatem irritandi vota directe per potestatem dominativam in ipsam personam, vel voluntatem voventis, ut Superior respectu religiosi, pater respectu filii, Tutor respectu pupilli, potest valide irritare dicta vota, quamvis de ejus licentia, & approbatione fuerint emissa. *Communis*. Et ratio est, quia dando licentiam præsenti consensu non censentur se privasse jure suo & potestate plene dominativa in ipsam personam, vel voluntatem voventis, cujus vota semper habent annexam conditionem: *Si Superior non contradixerit*. 28

Immo qui habet facultatem irritandi vota directe per dictam potestatem dominativam in personam, vel voluntatem voventis, potest adhuc valide irritare ejus vota, quamvis licentiam vovendi concesserit cum expressa promissione non revocandi, neque irritandi dicta vota permissa, vel quomodolibet approbata, teste Sporer *loco cit. nu.* 30. Et ratio est, quia, ut dicit ipse Sporer, Superior, vel Pater, aut tutor etiam per illam promissionem non se abdicavit, immo non potuit se abdicare sua potestate, quam a natura, vel jure communi habet in religiosum, vel filium, aut Pupillum, non obstante etiam illa promissione, adhuc valide irritare poterit: Secus autem est dicendum ut infra patebit, de iis, qui indirecte tantum, ac ratione materiæ possunt irritare vota aliorum. 29

Vota emissa de licentia antecessoris Superioris, Tutoris &c. possunt directe irritari a successore habente æqualem potestatem, quamvis licentia ab antecessore concessa fuerit cum promissione non revocandi. *Communis*. Et ratio est, quia antecessor non potuit sui æqualis Successoris juri præjudicare, cum par in parem non habeat imperium; *cap. Innotuit* 20. *de election.* §. *Quamvis*, *cap. Exiit* 3. *de verbor. significat. in* 6. §. *Ceterum sanctæ memoriæ*. 30

Vota Uxoris posse directe irritari a marito, sicuti directe irritari possunt Vota religiosorum a suis Superioribus, vota filiorum impuberum a suis patribus, & vota pupillorum a suis Tutoribus vere probabiliter defendunt Sotus, Rosella, Angles, Aragonius, aliisque citatis Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 34. *nu.* 3. Et id probabile etiam censent Bonacin. Lessius, Tambur. & alii. Et ratio est, quia voluntas Uxoris videtur esse plene subjecta dominio Mariti secundum Apostolum ad Ephesios *cap.* 5. *n.* 22. ibi: 31

22. ibi: *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino, quia vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ*; & ad rem favet Lex illa *nu. cap.* 39. ibi: *Uxor in domo viri sui cum se voto obstrinxerit, vel juramento; si audierit vir ejus, & tacuerit, nec contradixerit sponsioni, reddet quodcunque promiserat; sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea, quia maritus contradixit.*

32 At vero communior & probabilior est sententia contraria, quam defendunt Innocentius *in c. Scripturæ, de voto*, Suarez *lib. 6. de voto, cap.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *n.* 12. Reiffenstuel *lib.* 2. *Decr. tit.* 34. *n.* 17. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 493. cum S. Antonin. Navarr. Azorio, Valent. Lessio, Bonac. Castropal. Illsung & aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit. n.* 27. vocans hanc communem. Et ratio est, quia nullo jure probari potest quod uxores simpliciter, & absolute in omnibus subjectæ sint maritis, uti subditi religiosi suis Superioribus, & filii impuberes parentibus, ac pupilli Tutoribus, sed solum in his, quæ concernunt, & tangunt usum Matrimonii, educationem familiæ, uti recte observant Doctores citati in hoc sensu intelligentes allatos Scripturæ textus pro alia sententia. Nec enim dicendum est, uxores subjici maritis jure naturali, aut gentium, quali voluntas filiorum impuberum subjecta est eorum patribus, & voluntas pupillorum suis Tutoribus, quia uxores longe majorem rationis discretionem obtinent, quam impuberes; alioquin si ipsæ non essent uxoratæ, semper tutoribus essent subjiciendæ quasi perpetuo impuberes, quod non est dicendum. Nec dicendum est ipsas sic subjici sui maritis jure positivo, cum nullum tale jus reperiatur; Unde mariti non possunt irritare vota uxorum directe, sed solummodo indirecte ut infra dicetur.

33 Domini nequeunt vota servorum irritare per se directe, sed solum indirecte, & per accidens, quatenus obligationi servitutis, & famulatus, ac Juri quod in servos habent ipsi Domini, officiunt & præjudicant, uti infra patebit. *Sic in re communis Doctorum.*

34 Papa nequit directe irritare vota christianorum. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 24. *n.* 17. Castropal. *d.* 2. *part.* 2. *n.* 2. Leander *de Voto tract.* 1. *disp.* 16. §. 2. *qu.* 8. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *n.* 8. cum aliis ibi citatis, La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 484. & ipso teste alii communiter. Et ratio est, quia Papa non habet potestatem dominativam in omnes Christianos, cum hæc non sit ei necessaria ad Ecclesiæ Catholicæ gubernationem, sed ei sufficit potestas suprema jurisdictionis, media qua pro exigentia Ecclesiæ regiminis potest vota Fidelium dispensare, vel commutare, seu eorum executionem impedire per potestatem præceptivam, aut saltem valorem votorum impedire antequam fiant, alioquin nullus homo posset se obligare alteri homini, nisi sub conditione: *Si Papa consenserit*, quod non est dicendum; Unde Papa potest solum ipsa Vota Christianorum irritare indirecte ratione materiæ, ut infra dicetur.

35 Neque Papa potest directe irritare vota clericorum Sæcularium, quia neque in illos habet potestatem dominativam, sed solum indirecte, quatenus Ecclesiæ bono, cujus ille supremam jurisdictionem habet, ac curam gerit, præjudicium adferre possunt, uti infra patebit. *Communis.*

Potest tamen Papa directe irritare vota religiosorum, & monialium. *Communis.* Et ratio est, quia Papa est omnium caput, & regularium omnium etiam Prælatorum Generalis, ac supremus Prælatus, & Superior, cui principaliter religiosæ obedientiæ professio concipitur, & nomine, ac concessione illius a Superioribus regularibus acceptatur, adeoque cum sic potestatem dominativam habeat in omnes religiosos, poterit directe eorum vota irritare. 36

Vota indirecte irritare possunt omnes qui ipsa possunt irritare directe. *Communis*; Cui enim licet quod est plus, licet utique quod est minus, textu expresso in *c. Cui licet* 53. *de regul. Jur. in* 6. & plus semper in se continet quod est minus, *cap. Plus* 35. *de regul. Juris in* 6. *l. In eo quod plus* 110. *ff. de reg. Juris.* Et ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur, textu expresso *in cap. Ex parte* 27. *de decimis.* 37

Unde Papa potest irritare indirecte, nedum vota religiosorum, & monialium, & clericorum Sæcularium circa res Ecclesiasticas, & circa concernentia ad illas, sed etiam vota aliorum omnium Christifidelium ratione materiæ, quatenus potest per potestatem præceptivam Votorum executionem impedire in quantum Ecclesiæ bono, cujus ille supremam habet jurisdictionem, & curam gerit, præjudicium adferre possunt. *Communis.* 38

Episcopi, aliique Ecclesiastici prælati possunt indirecte irritare vota suorum subditorum, quando materia illis præjudicat in eorum regimine, gubernatione, & administratione. *Communis.* 39

Superiores, & Superiorissæ regulares possunt indirecte irritare vota simplicia religiosorum & religiosarum præjudicantia suæ jurisdictioni, regimini, ac disciplinæ regulari. *Communis.* Immo nedum religiosorum professosum, sed etiam Novitiorum vota indirecte irritare possunt in iis, quæ eorum gubernationi, & exercitiis probationis, seu Novitiatus adversantur. *Communis.* 40 41

Pater indirecte irritare potest vota filiorum puberum etiam post pubertatem emissa, quatenus præjudicant liberæ patris potestati in libera, & expedita familiæ rerumque suarum administratione. Non sic autem vota filiorum puberum, quæ potestati, & gubernationi paternæ non præjudicant ullo modo, quamvis dicti Filii puberes sint adhuc sub patria potestate. Unde licet pater possit irritare vota Filiorum de longis peregrinationibus, de multis jejuniis, de dando eleemosynam ex bonis paternis &c. ex quibus oriri potest præjudicium paternæ potestati in familiæ regimine, & rerum suarum administratione; Non tamen irritare potest Filiorum puberum vota religionis, castitatis, Sacrorum ordinum, Confessionis, & Communis menstruæ, nec vota de dando eleemosynam de suis bonis castrensibus, ac quasi castrensibus, si quæ habeant. *Communis.* 42

In defectu patris potest vota filiorum puberum indirecte irritare Curator: Curator enim loco patris succedit; Unde potest vota minorennium concernentia bona temporalia, vel præjudicantia administrationi suæ irritare. *Communis.* 43

In

44 In defectu patris, vel curatoris potest vota filiorum puberum indirecte irritare mater, quamvis ipsa non istitueretur curatrix, quia in defectu patris, curatoris, ac ascendentium, ad matrem ipso jure naturæ hæc cura spectat, ut filios loco patris, ac curatoris gubernet, adeoque ipsa sicuti curator indirecte irritare poterit vota realia filiorum puberum suæ gubernationi præjudicantia. Tambur. *lib.* 3. *cap.* 16. §. 3. *n.* 23. Henno *tom.* 1. *disp.* 2. *in Decalog. q.* 3. *art.* 4. *concl.* 2. *resol.* 8. Sporer *loco cit. n.* 24. Busemb. *loco cit. art.* 2. *n.* 1. & alii contra alios volentes non improbabiliter non posse matrem indirecte irritare vota filiorum puberum, nisi istituta sit eorum curatrix; Unde recte ait Henno *loc. cit.* quod mater tutius ageret, si tunc postularet a Judice designari filiorum puberum curatrix. (+) Atque hæc quidem sententia in praxi est sequenda. (+)

45 Maritus potest indirecte irritare uxoris vota, quæ ratione materiæ præjudicant familiæ, proli, debito conjugali, aut rei domesticæ. *Communis ac certa*, *arg. cap. Si dicat* 1. *cap. Mulier* 3. *cap. Quod Deo* 4. *caus.* 33. *q.* 5. cum similibus. Et ratio est, quia mulier subjecta est potestati mariti in debito conjugali; sicuti etiam in iis, quæ rectam familiæ gubernationem, & rei domesticæ administrationem concernunt, juxta illud ad *Ephesios* 5. ibi: *Mulieres viris suis subjectæ sint sicut Domino*, & concordat *cap. Mulierum* 17. *& cap. Adam* 18. *caus.* 33.
46 *qu.* 5. cum similibus. Dummodo tamen talia vota fuerint ab uxore tempore matrimonii emissa, quia vota ante illud edita potest quidem maritus suspendere, si rectæ familiæ gubernationi, ac rei domesticæ administrationi præjudicent, non tamen penitus
47 irritare. *Communis*. Item nec potest maritus irritare vota illa ab uxore etiam tempore matrimonii edita, quæ supradictis nullum præjudicium adferunt, ut sunt vota non ludendi, Sacramenta frequentandi, moderate jejunandi, eleemosynas de bonis paraphernalibus faciendi &c. *Communis*. Vide verb. *Maritus n.* 3. 4. *&* 5.

48 Uxor potest indirecte irritare vota sui mariti juri matrimoniali, & mutuæ cohabitationi præjudicialia, v.g. abstinentiam immoderatam, preces continuas, longam peregrinationem; Nisi tamen esset peregrinatio Hierosolymitana in subsidium Terræ Sanctæ, quæ expresse excipitur *in cap. Ex multa* 9. *de Voto*. Item uxor potest irritare votum mariti de suscipiendo habitu eremitæ, seu tertii ordinis alicujus religionis, & hujusmodi, quia illa, & similia impediunt, vel retrahunt uxorem a debiti petitione. *Communis*. Et ratio est, quia uxor in his potestatem habet in maritum, juxta illud Apost. 1. *ad Corinth. cap.* 7. ibi: *Vir potestatem sui corporis non habet, sed uxor*.

Si maritus, & uxor ex mutuo consensu emittant 49
votum continentiæ, non potest amplius nec mutua, nec alterius conjugis contradictione irritari. *Communis*, per clarum textum *in cap. Quod Deo* 4. *caus.* 33. *qu.* 5. ubi ex verbis S. Augustini sic expresse habetur: *Quod Deo pari consensu voveratis, perseveranter usque in finem reddere debuistis, a quo proposito, si ille lapsus est, tu saltem instantissime persevera*. Et ratio est, quia sic uterque in ordine ad debiti petitionem, aut redditionem jure suo cessit, cui juri uterque potuit libere cedere, cum liberum sit unucuique juri suo renunciare, textu expresso *in cap. Si de terra* 6. *de privileg. & l. Si quis in conscribendo* 29. *C. de pactis*. Unde in tali casu solum per legitimam Superioris dispensationem ad debiti petitionem & redditionem restitui possunt in casu urgentis necessitatis.

Domini irritare possunt indirecte solum illa servo- 50
rum vota, quæ præjudicant obligationi servitutis & famulatus, ac Juri, quod in ipsos servos Domini habent; non autem illa, quæ nullatenus eorum obsequio, famulatui, aut juri officiunt, uti sunt vota servandi castitatem, frequentandi Sacramenta, eleemosynas de proprio peculio faciendi, & hujusmodi. *Communis*. Et ratio est, quia præcise in rebus servitium ac obsequium concernentibus, domini & dominæ dominantur servis, & ancillis. Vota 51
servorum edita ante servitutem, seu durante servitute, implenda tamen seu implebilia post servitutem, suspenduntur quidem durante servitute, at finita servitute sine dubio convalescunt, & servanda sunt; Unde a dominis irritari non possunt. *Communis*.

Ad Voti irritationem validam nulla requiritur 52
causa, ad licitam autem aliqua justa causa requiritur. *Communis*. Et ratio primæ partis est, quia in Voto inferioris intelligitur semper tacita conditio, *si Superior consenserit*; unde ubi ille dissentit, Votum evanescit. Ratio vero secundæ partis conclusionis est, quia unusquisque tenetur uti potestate sibi concessa ad Dei gloriam; Dei autem gloria postulat, ut Votum non irritetur sine justa aliqua causa, cum Deus sit per Votum illud colendus, adeoque &c. Unde si sine ulla penitus cau- 53
sa (quæ etiamsi levis, posset sufficere) * irritatur Votum, tam Superior irritans, quam inferior irrita-

Nota Rom. Theol.

* Sanctus Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. inquit: *Omnis dispensatio petita a Prælato, debet fieri in honorem Christi, in cujus persona dispensat, & ad utilitatem Ecclesiæ, quæ est ejus corpus*. Atque hinc vide, num levis causa sufficiat ad irritanda vota. Cederet ne id in honorem Christi, & in ædificationem Ecclesiæ?

Responsio Auctoris.

Sanctus Thomas loquitur *ibi* de dispensatione: *Omnis dispensatio .... in cujus persona dispensat*; Ego vero *loc. cit.* loquor de irritatione, & magna intercedit differentia irritationem inter & dispensationem, ut assigno in hoc ipso *articulo* sub *num.* 11. *&* 59. Vide ibi, & cohærenter conclude. (+) Mihi vero

ritationem exigens, peccant ad minus venialiter, quia auferunt Deo cultum per illud Votum ipsi exhibendum. Si autem Superior Votum cum sua
54 licentia aut approbatione ab inferiore emissum sine ulla justa causa irritet, tam ipse, quam inferior talem irritationem postulans peccat graviter, & maxime si præcesserit promissio non revocandi. Colligitur clare ex *Num.* 30. ubi de Viro, qui taciturnitate sua Voto uxoris consensum dat, & postea contradicit, seu illud irritat, expresse dicitur, *portabit ipse iniquitatem ejus*, idest, ut explicant Lyranus, Abulensis, Oleaster, & alii, *pœnam iniquitatis*, per quam intelligitur peccatum grave, cum veniale non soleat venire nomine iniquitatis.

55 Vota per se directe irritata per potestatem videlicet dominativam in ipsam voluntatem Voventis, ut Vota Religiosi irritata a Prælato, Vota filii impuberis irritata a patre, Vota pupilli irritata a tutore non reviviscunt, postquam Vovens a potestate irritantis liberatus est: Sunt enim talia Vota extincta in radice, ut dictum est *supra num.* 14. Sic *Communis Doctorum*. Vota autem irritata solum indirecte ratione materiæ, uti sunt Vota novitii, filii impuberis, minorennis, uxoris, servi irritata a Prælato, Patre, Curatore, Marito, Domino &c. manente re integra, omnino reviviscunt, postquam Vovens a potestate irritantis liberatus est. Sic Innocentius *in c. Scripturæ de voto*, Suarez *lib.* 6. *de Voto cap.* 1. *num.* 4. *& cap.* 4. *num.* 17. Rosella verb. *Votum* 2. *num.* 13. Valentia *t.* 3. *disput.* 6. *q.* 6. *p.* 6. *difficul.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 10. *num.* 82. Layman *loco cit. cap.* 7. *num.* 19. Busemb. *loco cit. art.* 2. *n.* 8. Felix Potest. *loc. cit. num.* 1973. Sporer *loc. cit. num.* 35. & alii plures contra Panormitan. Cajetan. Aragon. Silvestrum, Navarrum, &
56 alios. Et ratio nostræ conclusionis est, quia Vota indirecte irritare, ut dictum est *supra num.* 14. nihil aliud est, quam personam habentem potestatem in materiam Voti, ejus obligationem suspendere (in quantum suo juri præjudicatur) donec desinat ipsi præjudicium afferre; ergo postquam Vovens a potestate talis personæ irritantis liberatus est, ejus vota indirecte solum irritata quo ad obligationem reviviscunt, cum eorum obligatio non sit in perpetuum ablata, sed solum ad tempus suspensa, durante nimirum subjectione, & obligatione Voventis ad certa obsequia præstanda dictæ personæ irritanti, adeoque cessante hac obligatione, Vota ejus antea impedita, seu suspensa, omnino reviviscunt, cum cessante ratione, & causa legis, vel obligationis, cesset lex, seu obligatio ipsa, *leg. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Iurepatron.* & cessante causa, cesset effectus; *cap. Cum cessante* 60. *de Appellat.*

Tum quia nostra conclusio deducitur clare ex *c.* 57
Quidam 3. *de conversione conjugator.* ubi habetur, maritum, qui invita uxore Religionem professus, & ab ea revocatus fuerat, postea uxore mortua ad Religionem quidem compellendum non esse, quia professio irrita fuit repugnante uxore, nihilominus a debito petendo, & secundis nuptiis arcendum esse; quia nimirum in Professione Religionis, etsi alias defectu consensus uxoris irrita, Votum continentiæ virtualiter seorsim obligans manebat, ibi: *Ulterius vero non poterit uxorem accipere, promisit enim se non exigere debitum, quod in ejus potestate erat, & immo quoad Votum* (scilicet continentiæ) *tenuit*. Unde Glossa *ib. verb. Non exigere* sic expresse habet: *Quia quantum ad continentiam servandam satis solemnizavit ipsum Votum per suam Professionem*; idipsum habetur *in cap. Placet* 12. *eod.* de uxore, quæ ignorante marito ab ipsa credito mortuo Religionem professa, & ab ea revocata fuit a marito, postea domum reverso & a Summo Pontifice declarata fuit obligata ad Votum continentiæ post obitum mariti, ibi: *Quantum ad ipsam tenuit Votum, quod post viri obitum tenere non desiit, cum ad eum casum, a quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur*. Unde sic dicendum est de similibus, ut si v. g. novitius voveat omni tempore vitæ suæ quotidie invisere sacellum B. Mariæ Virginis erectum in Cathedrali, filius pubes, ac minorennis quotidie reficere quinque pauperes, uxor jejunare ter in qualibet hebdomada, servus, vel ancilla abstinere ab operibus servilibus die Sancti sui nominis, postquam dicti voventes a potestate irritantis liberati fuerint, redibit obligatio sui respectivi Voti: *Cum ad eum casum, a quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur*, ut expresse dicitur *in cit. cap. Placet* 12. *de Voto, & Voti redemptione*.

Dispensatio Voti (quæ est tertius modus, per 58
quem tollitur obligatio Votorum) est ablatio, seu remissio totalis obligationis ejusdem ob justam, & rationabilem causam facta ab habente spiritualem jurisdictionem in Voventem. *Est in re Communis*.

Ex qua definitione, ut vides, clare patet, quod 59
ad dispensationem necessario requiritur aliqua justa, & rationabilis causa, alias dispensatio sine justa & rationabili causa a quocumque Superiore facta, esset potius dissipatio, quam dispensatio; & sic non solum erit illicita, sed etiam invalida, ut testibus Sporer *loc. cit. sect.* 3. *num.* 38. & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 20. tenent omnes Doctores. Et ratio est, quia

vero hoc unum ex discrimine inter irritationem ac dispensationem concludi posse videtur, irritationem validam esse, etiamsi sine causa fiat, non vero non esse illicitam, si fiat ex levi causa, aut venialiter tantum peccare qui irritet ex causa levi, aut irritationem petat. „ Qui vota irritandi po„ testatem habent, *inquit Antcine loc. cit. resp.* 3., illa valide irritant etiam sine justa caussa. Peccant „ tamen si sine causa faciant, cum sit abusus potestatis contra bonum proximi, & honorem Dei. „ Et Cuniliati tract. IV. de 2. Decal. Præcept. cap. X §. V. num. VII. „ Si gaudens potestate irritandi vo„ tum, irritet absque rationabili causa, juxta omnes peccat saltem venialiter; & juxta probabilio„ rem Cajetani, Navarri, Arragonii, si res sit notabilis, etiam mortaliter; quia in re gravi ab„ utitur potestate sua in præjudicium Divini cultus, & utilitatis spiritualis proximi. „

quia ubi non adest justa, & rationabilis causa dispensationis, deest potestas & jurisdictio dispensandi: Potestas autem, & jurisdictio dispensandi in Votis concessa a Deo Ecclesiæ, seu Prælatis Ecclesiasticis est solum cum justa & rationabili causa, cum data sit *in ædificationem*, *& non in destructionem*, ut dicit Apostolus 2. *ad Corinth. cap.* 10. *num.* 8. *& cap.* 13. *n.*10. ubi vero deest conditio, sub qua datur dispensandi potestas, deficit ipsa potestas, consequenter & ipsa dispensatio; *arg. leg. Si quis sub conditione* 8. *ff. Si quis omissa causa*. Unde hæc specialis inter alias intercedit differentia inter dispensationem, & irritationem, quod irritatio, cum nomine, & auctoritate propria fiat, est valida quamvis nulla rationabilis & justa causa Votum irritandi adsit; dispensatio autem sine rationabili & justa causa est invalida, quia fit nomine alterius, & quidem Superioris potestatem sine justa ac rationabili causa dispensandi nunquam concedentis, adeoque dispensatio sine justa, & rationabili causa a quocumque Superiore facta, non solum est illicita, sed etiam invalida, quippe excedens potestatem homini collatam a Deo. Vide *supra num.* 11.

60 Præcipuæ, justæ, & rationabiles causæ dispensandi in Votis sunt quatuor sequentes, ad quas ceteræ aliæ commode reduci possunt. Prima scilicet est imperfecta deliberatio, seu imperfectio actus vovendi, ob quam dispensari potest in Votis illorum, qui ea emittunt adhuc in tenera ætate, præsertim ante pubertatem, *c. Venientes* 2. *de Voto*, ibi: *Nos autem ipsam a Voto, quod in ætate tenera facilitate potius quam ex arbitrio discretionis promisit, absolvimus.* Item ob eamdem causam dispensari potest in Votis illorum, qui in ira, tristitia, mœrore, metu, aut alia mentis perturbatione oppressi imprudenter Vota emiserunt, quo etiam spectat facilitas, seu levitas vovendi præsertim in feminis.

61 Secunda justa, & rationabilis causa dispensandi est damnum spirituale, vel temporale occasione Voti proveniens, ut si Votum spectata qualitate Personæ, ac naturæ fragilitate periculum majoris ruinæ adferret Voventi, & e contra dispensatio ad spiritualem profectum magis cessura videatur: Sic juste ac rationabiliter dispensatur Votum continentiæ, seu non petendi debitum in Persona conjugata, Votum Castitatis in persona ad carnis lapsum valde proclivi ac fragili, & hujusmodi, cum ab ipsis prudenter timeatur Votum sæpissime esse violandum. Item rationabiliter dispensatur cum eo, qui ratione Voti multis scrupulis, & anxietatibus cruciatur, & divexatur. Item juste dispensatur cum illo, qui ex observatione Voti notabile damnum patitur in sanitate corporis. Item legitime dispensatur in illis Votis, quorum executio affert Voventi, vel suis grave aliquod damnum in bonis temporalibus, v. g. si quis non valde dives voverit copiosas eleemosynas, longas peregrinationes aliaque similia notabiliter gravantia, & lædentia se, vel suam familiam, *arg. cap. de peregrinationis Votis* 1. *& cap. Magnæ* 7. *de Voto & Voti redemptione*.

62 Tertia justa, & rationabilis causa dispensandi est notabilis, & valde magna difficultas exequendi Votum, præsertim superveniens, vel ante non prævisa, ut concedunt omnes. Immo non solum ea, quæ prius incognita supervenit, sed etiam ea, quæ prius jam fuit prævisa, semper enim multo difficilior apparet res, dum illius instat executio, quam dum remote, & a longe prævidetur. Unde recte ad propositum exclamat Tamburinus *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 16. §. 3. *num.* 28. *O quoties dum mente, & cogitatione tantum præliamur, in quæque magna assurgimus, in quæcumque pericula ruimus, ad quorum tamen primum occursum trepidamus, & terga etiam volentes vertimus.* Sic tenent Abbas *in cap. Non est* 5. *num.* 6. *de Voto*, Sporer, *loc. cit. num.* 40. Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 23. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 45. *num.* 41. & alii.

Quarta justa, & rationabilis causa dispensandi est bonum commune, præsertim Ecclesiæ, vel Reipublicæ. Sic cum unico herede alicujus Regni, vel Ducatus juste, & rationabiliter dispensatur in Voto Castitatis, & Religionis, ut inde nubere possit, si prævideatur id proficuum esse Reipublicæ, quæ alias ob successionem in Regnum, vel Ducatum plurimis subjaceret incommodis, concuteretur bellis, vexaretur perturbationibus, depauperaretur prædationibus, & hujusmodi. Item juste, ac rationabiliter dispensatur in Voto illius, qui longam vovit peregrinationem, quem tamen multum expedit reipublicæ, aut familiæ præsto esse. *Communis, arg. cap. De peregrinationis Votis* 1. *cap. Magnæ* 7. *& cap. Ex multa* 9. *de Voto, & Voti redemptione*. 63

Ad dispensandum in Votis tria præcipue attendenda sunt, ut monet Innocentius III. *in cap. Magnæ* 7. *de Voto, & Voti redemptione*, nempe: *Quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem*. Hinc quo majus & excellentius Votum est, ut castitatis perpetuæ, religionis, peregrinationis ad loca sancta, & hujusmodi, & eo major causa requiritur ad dispensationem; & ubi causa non appareat ita sufficiens ad omnino dispensandum, admiscenda est aliqua commutatio, subrogando nempe aliquod pium opus, quo Voti gravitas prudenter dispensantis judicio compensetur. Immo quamvis appareat causa sufficiens ad dispensationem, consultum est, semper aliquam commutationem admiscere exemplo Summorum Pontificum, ut patet *in cap. Venientes* 2. *cap. Magnæ* 7. *cap. Quod super* 8. *& cap. Ex multa* 9. *de Voto, & Voti redemptione*. 64

Si Dispensatio data sit cum bona fide, & postea inveniatur data sine sufficienti causa; aut sit data cum causa dubia, & deinde inveniatur data sine causa, satis probabile est, quod maneat valida. Sic cum aliis Lessius *part.* 2. *de Justit. cap.* 4. *dubit.* 17. Sanchez. *lib.* 4. *moral. cap.* 44. *num.* 10. Sporer *loc. cit. num.* 45. Azorius, Tamb. aliique cum Illsung apud La Croix *lib.* 4. *part.* 1. *num.* 541. quamvis ipse dicat, quod alii cum Castropal. probabilius tenent non valere. Et ratio probabilis nostræ sententiæ est, quia spectat ad Dei benignitatem approbare, & ratum habere quod bona fide concessum, & acceptatum fuit, quamvis revera nulliter tunc egerit dispensans. Hoc enim est privilegium bonæ fidei, *arg. leg. Barbarius* 2. *ff. de Offic. Prætor.* & suavitati regiminis 65

minis Ecclesiæ conformius, & humanius: *Hoc enim humanius est*, ut de simili dicitur *in cit.l.Barbarius.*

(*) Hanc tamen probabilem opinionem, cum adversa probabilior sit, qui sequeretur, discrimini peccandi se committeret, quod nemini licet. (*)

66 Dispensans scienter sine justa causa, sicuti & scienter petens, ac acceptans hujusmodi dispensationem, peccat mortaliter pro ratione materiæ. *Communis*. Uterque enim sibi arrogat in re gravi jus, quod non habet; & ipsa esset potius dissipatio, quam dispensatio, cum potestas dispensandi data sit in *ædificationem*, & non in *destructionem*, ut dicit Apostol. 2. *ad Corinth. cap.* 10. *num.* 8. *& cap.* 13. *numer.* 10.

67 Interveniente justa, ac rationabili dispensandi causa, Superior, vel quivis dispensandi facultate præditus, si rogetur, tenetur sub gravi in Votis dispensare. *Communis*. Et ratio est, quia potestas dispensandi est ipsis concessa ab bonum subditorum, & reipublicæ; Unde eam sine causa denegantes, subditis, & reipublicæ gravem injuriam inferunt, & fiunt causa culpabilis damnorum, vel peccatorum ex negata debita dispensatione secutorum. Dispensationem enim esse debitam, quando est necessaria ad commune bonum, vel ad evitandum publicum scandalum, & ad reparandum grave damnum spirituale, vel corporale Voventis, ad procurandum majus bonum ex dispensatione proventurum, & hujusmodi, satis colligitur *ex cap. Ponderet* 14. *cap. Et purgabit* 15. *cap. Quia sanctitas* 16. *cap. Quid est.* 17. *cap. Cum exaudiero* 19. *cap. Contumaces* 21. *cap. Si quis Presbyter* 22. *cap. Benevalet* 23. *cap. Sacerdos quidem* 24. *& cap. Ut constitueretur* 25. *dist.* 50. *cap. Exposuisti* 23. *de Præbend.* cum similibus.

68 Papa ex justa, & rationabili causa dispensare potest in quolibet Voto, tam simplici, quam solemni, non solum edito in susceptione sacri Ordinis, sed etiam in professione religiosa. *Communis*, per verba Christi *Matth. cap.* 16. *num* 19. *Quodcunque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis*. Et de facto Alexander III. dispensavit cum Nicolao Justiniano Monacho ad nubendum, & Cœlestinus III. dispensavit cum Constantia Moniali professa filia Rogerii Siciliæ Regis, ut nuberet Henrico VI. & Gregorius XIII. dispensavit cum fratre Cardinalis Jojosæ Gallo Sacerdote professo, & Provinciali Ordinis Capuccinorum, ut ex aliis refert Fagnanus *lib.* 3. *Decretal. in cap. Cum ad monasterium 6. de statu Monachor. num. 66.* testans etiam cum Ramiro Rege Aragonum dispensatum fuisse, ut relicta Religione, & Episcopatu, acciperet uxorem, & Regnum, & alii plures similiter dispensarunt cum aliis pluribus. Unde Justus Redn. *tom.* 2. *Operis Canonico-Politici* refert, quod Juditha fuit Monialis Ratisbonensis, & dein trium Regum conjux, scilicet Bretislai Boemiæ, Mesicani Poloniæ, & Petri Hungariæ Vide verb. *Matrimonium quoad Impedimenta art.* 3. *n.* 3. *&* 4.

69 Episcopi dispensare possunt potestate ordinaria in cunctis Votis suorum subditorum Diœcesanorum, exceptis specialiter reservatis Summo Pontifici. *Communis*. Episcopi enim succedunt Apostolis, quibus dictum est a Christo *Matth. c.* 18. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlis*.

70 Item in dictis Votis potest Sede Vacante dispensare Capitulum, seu Vicarius Capitularis, cum Sede Vacante succedat in Jurisdictione ordinaria Episcopi, *cap. His quæ* 11. *cap. Cum olim* 14. *de Majoritat. & obedient. cap. Si Episcopus* 3. *& cap. Ecclesiæ Cathedrali* 4. *de supplend. negligent. Prælat. in* 6. *cap. Cum nullus* 3. *de temporibus Ordinat. in* 6. *cap. Episcopali Sede unic. de Majoritat. & obedient. in* 6. *cap. Si Capitulum* 1. *de institutionibus in* 6. *Clement. Multorum querela* 1. *de hæreticis*, cum similibus, & sic tenet Communis Doctorum.

71 Legati, seu Nuncii Apostolici dispensare possunt in dictis Votis cum subditis Provinciæ sibi commissæ. *Communis*. Habent enim in ipsis Ecclesiasticam jurisdictionem, a qua promanat talis facultas sic dispensandi.

72 Item in dd. Votis dispensare possunt cum suis subditis omnes Prælati, qui habent jurisdictionem in Foro externo, vel privilegium. *Communis*.

73 Archiepiscopi, seu Metropolitani possunt quidem dispensare in Votis suorum suffraganeorum, sed non cum subditis eorumdem suffraganeorum, nisi per appellationem ad ipsos fuerit habitus recursus in casu, quo Episcopi talem dispensationem injuste denegarent. *Communis Doctorum*, quorum aliqui, ut Avila *part.* 7. *de Censuris disp.* 10. *dub.* 6. *conclus.* 1. *notand.* 2. Henriquez *lib.* 4. *de Irregular. c.* 18. *n.* 3. & alii non improbabiliter id extendunt ad tempus, quo illorum Diœceses visitant; *argum. cap. Ultim. de censibus in* 6. & Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* quamvis alii teste Layman *loc. cit. cap.* 8. *num.* 7. rectius id negent, cum *in d. cap. Ultim. de Censibus* statuatur solum quod Archiepiscopus, dum visitat, possit eorum Confessiones audire, & absolvere, & nihil disponat de dispensatione in eorum Votis atque ideo horum sententiæ standum est.

74 Prælati Regulares Religionum exemptarum dispensare possunt in omnibus dictis Votis cum suis subditis, & cum novitiis circa Vota, quæ in seculo, vel novitiatu emiserunt. *Communis*. Habent enim in ipsos plenam Ecclesiasticam jurisdictionem; Et hoc Salmanticenses, & plures alii intelligunt etiam de Superioribus localibus, cum respectu suorum subditorum habeant Jurisdictionem ordinariam in foro interno, & externo.

75 Non sic autem Prælati religionum non exemptarum, nisi id eis, vel ex consuetudine, vel Episcopi licentia, seu commissione concessum sit. *Communis*, teste Sporer *loc. cit. num.* 52.

76 Nec etiam in ipsis Votis dispensare possunt Abbatissæ, vel Superiorissæ Monialium, quæ licet possint suarum subditarum Vota irritare, eo quod in illas habeant potestatem dominativam vi Voti obedientiæ, ex dictis *supra num.* 23. non possunt tamen in earum Votis dispensare, cum facultas sic dispensandi promanet ex jurisdictione spirituali, qua de facto carent Abbatissæ, seu Superiorissæ Monialium Sporer *loc. cit. num.* 52. Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 2. *numer.* 1696. Busemb. *loc. cit. dub.* 8. *respons.* 2. cum Suarez, & Lessio ibi citatis, & alii passim.

77 Confessarii regulares approbati ordinum mendicantium, ac in eorum privilegiis communicantium, possunt dispensare in omnibus votis, in quibus jure ordinario possunt dispensare Episcopi. Unde confessarii regulares dispensare possunt in omnibus votis, exceptis quinque mox adducendis Papæ reservatis. *Communis*, & expresse habetur ex pluribus privilegiis summorum Pontificum ut Innocentii VIII. Eugenii IV. Martini V. Pauli III. Gregorii XIII. S. Pii V. ac aliorum, ut videre est in compendiis privilegiorum Dominicanorum, Minorum, Augustinianorum, Carmelitarum, Societatis Jesu, ac aliorum regularium.

(*) „ Ex privilegiis summorum Pontificum, *ait Cuniliati num.* xv. *seq.*, potestate ab ipsis Pontificibus delegata, plurimi auctores dicunt, gaudere confessarios ab Episcopo approbatos ordinum mendicantium commutandi, & dispensandi omnia vota, etiam pie jurata sæcularium, exceptis illis quinque reservatis supra indicatis, & dummodo non cedant in præjudicium tertii, de quo infra. Ita plurimi Theologi, inter quos Henricus a S. Ignatio, severioris doctrinæ professor, qui tomo 2. suæ Æthicæ Amoris lib. 10. cap. 48. hanc ex professo docet; & primo quoad facultatem commutandi citatur Bulla Eugenii IV. *Etsi quilibet*, nec non Bulla *Commissum* 23. apud Rodericum: item Bulla Julii II. *Etsi ad universos* 12. apud Confectium: item Bulla Leonis X. *Etsi a summo*, apud Cherubinum: item Bulla Pauli III. *Cum inter cuncta* 7. apud laudatum Rodericum: item Bulla Gregorii XIII. *Decet Romanum* extendit ad vota jurata non in præjudicium tertii: & tandem Bulla Benedicti XIII. *Pretiosus* §. 21. Quoad potestatem vero dispensandi, in duabus primis Editionibus docui hac quoque gaudere regulares respectu sæcularium, ex Bulla Sixti IV. anni 1474. incipiente *Sedes Apostolica* data Fratribus S. Francisci de Paula, quam legeram propriis oculis. Verum deinde animadverti eadem Bulla hoc privilegium concedi Superioribus illius religionis respectu suorum subditorum, nihil omnino exprimendo circa sæculares; tota namque illa Bulla versatur circa personas illius religionis: propterea nisi aliunde habeatur hoc privilegium regularium quoad personas sæculares, a præcitata Bulla deduci nequit. Contendit nihilominus P. Fr. Didacus ab Aragonia nuperrimus Scriptor, qui anno 1753. Bononiæ edidit suam Elucidationem privilegiorum ordinum regularium, in tractatu 6. cap. 6. num. 8. quod ex aliis privilegiis hæc potestas regularibus conveniat respectu sæcularium, indicans plura loca ex privilegiis nonnullorum ordinum. Verum R. P. Fr. Daniel Concina, qui Bullas citatas in dictis privilegiorum compendiis exactissime examinavit, testatur, ex nulla earum posse legitime deduci, quod hæc potestas regularibus respectu sæcularium concedatur. (*)

78 Vota reservata Summo Pontifici sunt quinque sequentia, nempe votum religionis ab Ecclesia approbatæ, votum castitatis integræ, & perpetuæ, votum peregrinationis Hierosolymitanæ ad S. Sepulcrum, votum peregrinationis Romanæ ad limina Apostolorum Petri & Pauli, & votum peregrinationis Compostellanæ ad S. Jacobum devotionis causa. *Communis*, *arg. Extravagant. Etsi Dominici* 5. *de pœnitentiis, & remissionibus*, ubi sub pœna Excommunicationis prohibetur, ne quis sine speciali licentia Papæ in aliquo dictorum quinque votorum dispenset.

Reservatio dictorum quinque votorum, cum sit 79
odiosa, utpote ordinariam potestatem restringens, est omnino stricte interpretanda, *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*. Unde talis reservatio est intelligenda solum de votis proprie dictis perfectis, determinatis, absolutis, & quidem præcise quo ad substantiam, non autem qualitates, & circumstantias eorum. Et si in aliquo deficiant, licet sint valida, non sunt tamen reservata. *Sic Doctores communiter*.

Hinc non sunt reservata dicta quinque vota, sed 80
dispensabilia ab Episcopo, vel confessariis regularibus (Vide *addit. ad num.* 77.), si non sint vota proprie dicta, idest promissiones vere factæ Deo; sic non sunt reservata vota, quæ sæpe sæpius emittuntur a puellis, & aliis promittentibus non Deo, sed B. V. M. vel aliquibus Sanctis, servare in suum honorem perpetuam castitatem, assumere peregrinationem Romanam, Compostellanam, & hujusmodi sine intentione, & reflexione obligandi se Deo. Tales enim promissiones non sunt vota proprie dicta, cum vota proprie dicta sint solum promissiones factæ Deo. Secus autem esset dicendum, si id specialiter in honorem B. M. Virginis, vel alicujus Sancti voverent Deo; Unde caute in his procedere debent confessarii, & diligenter sic voventes interrogare de vera sua intentione, & reflexione in actu similium promissionum. Et si asserant, nihil tunc cogitasse de Deo, vel cogitasse quidem tunc etiam de Deo, sed non cogitasse de promissione facienda ipsi, sed soli ejus Matri, aut tali Sancto, tunc censendi sunt sic voventes non fecisse votum proprie dictum, & consequenter nec reservatum. Gobat *tom.* 3. *caus. X. n.* 327. Sporer *loco cit. nu.* 58. & alii. Si autem dubium sit, an teles intenderint tunc se obligasse ipsi Deo, an solum B. Mariæ Virgini, aut tali Sancto, tunc censendi sunt fecisse verum votum ipsi Deo, adeoque reservatum: In dubio enim præsumendum est pro actus perfectione potius, quam pro defectu, & in similibus solet adesse intentio saltem implicita se obligandi Deo in honorem B. Mariæ Virginis, vel talis Sancti. Gobat *tom.* 3. *casu* 1. *n.* 21. Sporer *loc. cit. nu.* 58. & alii.

Item non sunt reservata dicta vota Summo Pon- 81
tifici, sed dispensabilia ab Episcopo, vel confessariis regularibus, si non sunt omnino perfecta, uti est votum castitatis imperfectum, nempe castitatis solum temporalis, ut ad decem annos, votum castitatis conjugalis, non nubendi, non petendi debitum, non fornicandi, & hujusmodi, quia per votum castitatis reservatum intelligitur sola castitas perfecta, & perpetua; ut tenent doctores communiter, *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. juris in* 6. Item reservata non sunt vota castitatis, & religionis ex metu etiam levi incusso emissa; ex gravi enim metu emissa non indigent dispensatione, sed per se irrita sunt. *Sic Communis doctorum, argum. cap.*

Ve-

Veniens 5. *Qui Clerici, vel voventes*, & ratio est, quia talia vota non sunt omnino perfecta, cum voventes principaliter ea non emiserint amore virtutis, nec principali intentione obsequium præstandi Deo, sed evitandi, & declinandi id, quod timuerunt ab injuste extorquentibus dicta vota. Tum quia non est præsumendum, voluisse Pontificem sibi reservare vota, quæ alias debent esse facilis dispensationis, tum ob imperfectionem consensus voventium, tum in odium injuste illa extorquentium, ne videatur velle fovere iniquitatem, & injuriam illorum, uti esset, si vota ex metu injuste incusso emissa reservaret.

82 Item non sunt reservata dicta vota, sed dispensabilia, ut supra, si non sunt omnino certa. Unde quotiescumque adest dubium de eorum valore, sive dubium sit *Juris*, ut si dubium sit, an sint vere vota, an vere reservata? sive dubium sit *Facti*, ut si dubium sit, an adfuerint in ipsis vera promissio, plena deliberatio, sufficiens intentio, & alia ad voti, & reservationis rationem necessario requisita, tunc dicta vota, sive sint castitatis perpetuæ, sive religionis approbatæ, sive trium prælatarum peregrinationum, non sunt Papæ reservata, sed ab Episcopo, vel confessariis regularibus dispensabilia, *Communis*, *arg. cap. Quia* 15. *de regul. Juris*. Et ratio est, quia reservatio, cum sit odiosa, & gravis, restringenda est ad casus omnino certos, plene voluntarios, & graviores: Tum quia semper in dubiis benigniora præferenda sunt; *l. Semper* 56. *de regul. juris*. Et in re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius, quam tutius est; *l. Ea quæ* 192. *ff. eod.* Et in ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet, *l. Si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*.

83 Item reservata non sunt dicta vota, sed ut supra dispensabilia, si non sint omnino determinata; Unde reservatum non est votum alternativum, seu disjunctivum, cujus altera pars reservata non est, ut si quis voveat, vel castitatem perpetuam, vel perpetuum jejunium, perignationem Romanam, vel eleemosynam centum Florenorum. *Communis*, *arg. cap. In alternativis* 70. *de regul. Juris in* 6. ibi: *In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri, & l. In eo quod plus* 110. *ff. de regul. Juris* §. 3. ibi: *Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterum esse factum*. Et id verum est etiamsi progressu temporis altera pars non reservata impossibilis fiat, & sic vovens determinate obligetur ad partem reservatam, quia id non provenit ex intentione voventis, sed eventu per accidens, adeoque adhuc manet ut supra dispensabile. Si autem utraque pars esset reservata, ut si quis voveat perpetuam castitatem, vel peregrinationem Hierosolymitanam, tunc votum esset reservatum, ut tenet communis doctorum, teste La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 548. Vide verb. *Jubilæum art.* 2. *nu.* 42. & 43.

84 Item reservata non sunt dicta vota, sed ut supra dispensabilia, si non sint omnino absoluta; Unde reservata non sunt vota conditionata pœnalia, ut si quis voveat castitatem perpetuam, religionem approbatam &c. si se inebriaverit, vitiose luserit, si furatus fuerit, & hujusmodi: Tunc enim non solum ante, sed etiam post admissam culpam sunt ut supra dispensabilia dicta vota; Sic Doctores communiter contra paucos, teste La Croix *loc. cit. num.* 546. Sporer *loc. cit. num.* 63. Et ratio est, quia talia vota valde deficiunt a natura perfecti voti: Nam sic voventes proprie non eligunt castitatem perpetuam, religionem approbatam, & hujusmodi, sed potius metu obligationis servandi castitatem perpetuam, ingrediendi religionem, volunt se deterrere ab inebriatione, a vitioso ludo, a furto &c. adeoque directe potius vovent se non inebriare, vitiose non ludere, non furari, & castitatem, ac religionem velut pœnam refugiunt; Talia enim vota pœnalia non tendunt in rem promissam directa voluntate primario, & per se ex affectu, & amore honestatis illius, sed solum tendunt in ipsam tamquam sibi pœnosam, & afflictivam cum aliqua aversione animi, ut sic timore incurrendi obligationem, præstandi rem promissam, idest servandi castitatem perpetuam, ingrediendi religionem &c. retrahantur voventes ab inebriatione, vitioso ludo, furto, & similibus.

Sic etiam reservata non sunt dicta vota, sed ut 85
supra dispensabilia, si sint proprie conditionata sub conditione de futuro accidentaria, non a natura, vel jure ipsis votis annexa. Ut si quis voveat religionem, perpetuam castitatem &c. si convaluerit, si a naufragio evaserit, si tale intentum, beneficium, vel officium obtinuerit, & hujusmodi; Tunc enim ante impletam conditionem non esse reservata dicta vota tenent doctores communiter, quia non sunt vota simpliciter, nec de facto obligantia, sed sub conditione in futurum. Conditionale enim nihil ponit in esse, nisi purificata conditione, & actus sub conditione non impleta, nullum operatur effectum, *arg.* §. *Sub conditione* 4. *Institut. de verb. obligation. & l. Unica* §. *Sin autem*, *Cod. de caducit. tollend.* Suspenditur enim ejus valor usque ad eventum conditionis; *l. Is cui*, *ff. de actionibus*, *& obligationibus*, *l. Legata sub conditione*, *ff. de condit. & demonstrat.*

An autem post impletam conditionem dicta vo- 86
ta evadant reservata, nec sint amplius ut supra dispensabilia? valde controvertunt doctores: Layman enim *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 10. Herincx *disp.* 5. *de Voto qu.* 6. *num.* 62. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 4. *dist.* 3. *num.* 36. cum pluribus aliis tenent, post impletam conditionem dicta vota esse reservata, nec amplius esse ab Episcopo, & confessariis regularibus dispensabilia, quia vota conditionata, sicuti quicumque alii contractus, ac promissiones factæ sub conditione, ipsa conditione eveniente seu adimpleta, transeunt in absoluta, ac omnino perficiuntur, ac si sine conditione facta fuissent, *l. Potior* 11. *ff. Qui potiores in pignore*.

E contra tamen Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 40. 87
num. 91. cum Sayro, Ledesma, Suarez, & aliis constanter propugnat dicta vota, nec etiam post adimpletam conditionem esse reservata, sed adhuc sicuti prius esse dispensabilia ab Episcopo, & confessariis regularibus. Sic tenent etiam Antonius Gomez *in Bulla Cruciatæ clausula* 10. *num.* 99. Toled. *lib.* 4. *Summæ cap.* 8. *num.* 11. Reiffenstuel *lib.* 3.

Decretal. tit. 34. *num.* 33. *& seq.* recedens a priori sententia, *quam in sua Theolog. moral. loc. cit.* reputaverat probabiliorem; & hanc valde probabilem, & in praxi tutam censet Sporer *loc. citat. num.* 66. & esse frequentissima praxi virorum sapientissimorum receptam testatur Gomez *loc. citat.* & Reiffenstuel *cit. tit.* 34. *num.* 33. Immo sic tenere alios communiter cum Franc. Bellegambe *de Jubilæo part.* 3. *sect.* 23. *q.* 2. testatur la Croix *lib.* 3. *p.* 1. *num.* 547. Et ratio vere efficax est, quia hujusmodi vota conditionata oriuntur ab imperfecto consensu, utpote dependente a futuro eventu conditionis. Adventus autem conditionis non facit, quin revera consensus fuerit imperfectus, nec ejus naturam mutare potest, cum nulla nova voluntas accedat; adeoque cum retineant semper primævam imperfectionem; etiam adimpleta conditione tamquam vota imperfecte voluntaria, erunt utpote non reservata, cum reservatio tamquam odiosa sit restringenda ad sola vota perfecte & plene voluntaria, *argum. cap. Odia* 16. *de Regul. Juris in* 6. Vide verb. *Jubilæum*, *artic.* 2. *num.* 41. *

88 Tum quia vota pœnalia etiam post impletam conditionem non sunt reservata, cum non sint perfecta, ex quo non fiant amore virtutis, seu materiæ promissæ, nec amore obsequium præstandi Deo sed magis cum animi aversione, aut timore obligationis contrahendæ, ut mens retrahatur ab illo vitio, verb. gr. se inebriandi, vitiose ludendi, jurandi, & hujusmodi, juxta dicta *supra num.* 84. quod concedunt etiam ipsimet adversarii: ergo ob eamdem rationem, nec vota conditionata sub conditione de futuro accidentali erunt reservata, cum ubi eadem est ratio, eadem sit juris dispositio; *leg. Ideo* 27. *ff. de Legibus*, *l. Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquiliam*, *& cap. Inter corporalia*, *de translation. Episcop.* Tum etiam quia vota pœnalia sunt magis perfecta, quam vota sub alia conditione v. g. recuperandæ sanitatis, evadendi naufragium, obtinendi illud officium, & hujusmodi, adeoque si vota pœnalia etiam post impletam conditionem sunt dispensabilia ab Episcopo, & confessariis regularibus, a fortiori post impletam conditionem erunt ut supra dispensabilia alia vota conditionalia, quia cui licet quod est plus, licet utique quod est minus, textu expresso *in cap. Cui licet* 55. *de Regul. Juris in* 6. & *Ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur*, textu expresso *in cap. Ex parte* 27. *de Decimis.* Quod autem vota pœnalia sint magis perfecta, quam alia dicta vota conditionalia, clare patet, quia ordinarie fiunt principaliter amore alicujus certæ virtutis, & odio alicujus certi vitii, sicque jam principaliter intentione placendi Deo, ac ipsum non offendendi, ut patet in eo, qui vovet perpetuam castitatem, religionem approbatam &c. si se inebriaverit, si vitiose luserit, si furatus fuerit, & hujusmodi, juxta dicta *supra num.* 84. E contra autem dicta alia vota conditionata ordinarie non fiunt principaliter, nec amore alicujus certæ virtutis, nec odio alicujus certi vitii, sicque nec principaliter intentione placendi Deo, ac ipsum non offendendi, sed amore consequendi aliquod bonum temporale, verb. grat. sanitatem, officium aliquod, vel beneficium &c. vel evadendi aliquod temporale malum, ut naufragium, tempestatem, hoc, vel illud periculum, sicque valde imperfecte & consequenter vota pœnalia sunt magis perfecta quam dicta alia vota conditionalia, adeoque &c. Vide dict. verb. *Jubilæum artic.* 2. *num.* 41.

Quinimmo addit cum aliis Diana *par.* 6. *tract.* 8. 89
resolut. 3. apud La Croix *loc. citat. num.* 545. etiamsi aliquod tale votum conditionatum post impletam conditionem fuisset confirmatum, non ideo fore reservatum, quia confirmatio semper cadit super idem votum a principio conditionale, nisi nunc esset emissum independenter a primo voto. Vide dicta *supra num.* 17. *&* 18. & dict. verb. *Jubilæum art.* 2. *num.* 41.

Notanter autem *supra num.* 86. fuit conclusum, 90
quod dicta vota non sunt reservata, *si sint proprie conditionata sub conditione de futuro accidentaria, non a natura vel jure ipsis votis annexa*, quia sola illa vota conditionata non sunt reservata, quæ facta sunt sub conditione mere voluntarie adjecta, mereque de futuro accidentaria, ut sunt vota *supra dict. num.* 85. assignata. Vota autem conditionata conditione generatim, naturaliterve, aut ex dispositione juris ipsis votis annexa, non obstante tali conditione, adhuc remanent reservata, nec possunt a confessariis privilegiatis dispensari. Sic votum castitatis perpetuæ ab impubere editum, quamvis sit editum cum hac tacita, & naturaliter annexa conditione: *Si pater consenserit*, non potest a confessariis privilegiatis dispensari, nec commutari, quamvis possit illud irritare suus pater, & in ejus defectu ipsius tutor, juxta dicta *supra a num.* 16. Item vota solemnia, & substantialia religionis sunt reservata, nec possunt a Superioribus, & con-

Nota Rom. Theologi.

* Auctor Summæ Alexandrinæ, aliique viri docti confidenter pronunciant. *Si conditio impleta sit, ad Romanum Pontificem confugiendum esse, in quinque votis, ut impetretur dispensatio*; nam illi absolute vovere illa conditione, eaque posita, Deo per hujusmodi votum sunt revera obligati; neque dici jure possunt imperfecte voluntaria hujusmodi vota, quæ passim majori animi fervore, ac maturiori cum deliberatione fiunt.

Responsio Auctoris.

Satis multos, non infimi subsellii Auctores affero Ego pro asserta conclusione sub cit. *num.* 87. quamvis *num.* 86. immediate anteced. allegaverim classicos doctores contrarium tenentes. Unde ipsos revolvat prudens & eruditus lector, & pro quibus ratio militat luculentior, resolvat.

confessariis privilegiatis dispensari, quamvis habeant a jure annexam tacitam conditionem, qua Papa possit illa dissolvere. Sic recte Gobat *tom.* 2. *de voto num.* 225. *&* 226.

91 Non sunt reservata dicta quinque vota quoad circumstantias, vel qualitates aliquas accidentales a vovente voto reservato adjectas; unde si quis voverit pedester peregrinari Compostellam, mendicando peregrinari Romam, seu voverit strictiorem religionem, potest Episcopus, & confessarius regularis ex justa causa dispensare, ut equester, vel non mendicando peregrinetur, & ut aliam religionem etiam laxiorem ingrediatur. Herincx *disput.* 4. *de voto quæst.* 5. La Croix *lib.* 3. *par.* 1. *n.* 550. cum Azorio, Sanchez, Castropal. Lessio, Illsung. Bellegamb. & aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit. n.* 67. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 34. *num.* 36. & ipso teste alii communiter. Et ratio est, quia sola substantia voti censetur reservata, *argum. citat. capit. Odia* 15. *de Regul. Jur. in* 6.

92 Circa votum castitatis est specialiter advertendum, quod votum absolutum omnimodæ castitatis emissum ab uno conjuge post consummatum matrimonium absque alterius licentia, non est reservatum, quia non est perfectæ, & omnimodæ castitatis, cum adhuc teneatur reddere debitum.

93 *Communis*. Si autem sit dictum votum emissum ab uno conjuge cum consensu approbativo alterius conjugis renunciantis juri suo, aut ab utroque conjuge mutuo consensu per modum contractus, & conventionis irrevocabilis, est reservatum Summo Pontifici, cum sit votum continentiæ perpetuæ, ac integræ, & omnimodæ; Unde non potest ab Episcopo dispensari, nisi in aliquo casu gravis, & urgentis necessitatis. *Communis*.

94 Votum servandi perpetuam virginitatem non est reservatum, si vovens cognovit differentiam inter virginitatem, & castitatem, & solum dixit: *Voveo virginitatem perpetuam*. Tunc enim est tantum votum castitatis partiale, quia censetur vovisse tantum se abstinere a primo actu, quo perditur virginitas, & non ab omni actu, quo violari potest castitas: castitas enim violari potest tactibus, & osculis impudicis, ac omni morosa complacentia absque eo quod violetur virginalis, ac corporalis integritas. Si autem vovens non cognovit dictam differentiam, uti communiter non agnoscunt juvenes, & puellæ, & dixit absolute: *Voveo virginitatem perpetuam*, est reservatum. Tunc enim est votum castitatis totale: cum pro eadem re in tali casu sumatur virginitas, & castitas; Moya *tom.* 2. *distinct.* 1. *quæst.* 2. *num.* 7. La Croix *loc. cit. num.* 561. & in hoc sensu alii passim recte consulentes in similibus casibus esse diligenter explorandam intentionem, & cognitionem voventium.

95 Si vero dubitet vovens, an emiserit votum partiale, aut totale castitatis, tunc non erit votum reservatum, per dicta *supra num.* 82. de voto dubio quoad ejus valorem, & *num.* 83. de voto alternativo, cum in tali casu sit tantum certitudo pro voto partiali, aut totali: sicque tale votum disjunctivum relinquat voventi libertatem eligendi quod volet, per *Regulam* 70. *de Regul. Juris in* 6. ibi adducta.

Cum quis, vel quæ voto continentiæ jam emisso nulla obtenta dispensatione, culpabiliter contrahit matrimonium, tale votum est dispensabile per Episcopum, ac confessarios regulares solum quo ad petendum debitum, ac remanet firmum quo ad alia, sicque talis vovens tenetur adhuc ad non se polluendum, non fornicandum, & ad servandam castitatem, altero conjuge mortuo. *Communis*. 96

Cum quis, vel quæ ante contractum matrimonium perpetuam castitatem, vel religionem perfecte vovit, tale votum est reservatum jure ordinario summo Pontifici. *Communis*. Episcopus autem potest in simili voto dispensare ratione gravis, & urgentis necessitatis, & impossibilis recursus ad Papam, & cum periculum est in mora. Sanchez *lib.* 8. *moral. d.* 10. *n.* 22. Navarr. *in Manual. c.* 12. *num.* 76. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *n.* 16. Sporer *loco cit. num.* 74. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 37. testans de communissima aliorum, *arg. cap. Quoniam* 13. *caus.* 1. *quæst.* 7. *dist.* 1. *cap. Omnes* 1. *de Feriis*, *cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar. cap. Consilium* 2. *de observat. jejunior.* ubi expresse dicitur: *Cum non subjaceat legi necessitas*, *can. Sicut* 15. *de consecrat. dist.* 1. ibi: *Necessitas non habet legem*, *cap. Quod non est* 3. *de Regul. Jur.* ibi: *Quod non est licitum in lege*, *necessitas facit licitum.* Et ratio est, quia non est præsumendum, nec ullo modo credendum, quod Papa in tali casu necessitatis velit privative quoad Ordinarios sibi reservare cum dispendio boni communis animarum potestatem a Christo Domino in bonum commune ipsarum animarum concessam: Hoc enim non esset consonum fini ejusdem reservationis, qui est ad evitanda scandala, pericula, & peccata, non autem ut eisdem irretiantur, & esset contra suavem, & providam gubernationem Ecclesiæ, quæ potestatem suam gerere debet non in destructionem, sed in ædifitionem animarum, juxta illud Apost. *ad Corinth.* 2. *c.* 10. *n.* 8. *&* *c.* 13. *n.* 10. 97 98

Gravis autem, & urgens, ac sufficiens necessitas sic dispensandi in voto castitatis est, si ex dilatione Matrimonii usque ad responsum Pontificis ex parte voventis, seu inter contracturos urgeat periculum incontinentiæ, scandali, vel alterius gravis mali. Si matrimonium differri nequeat sine gravi sponsi, vel sponsæ, aut eorum familiæ dedecore, si puella deflorata, prolesque nascenda infamanda sit, præsertim si deflorator sit morti jam proximus, & nisi puellam defloratam, ac gravidam ducat, nascenda sit proles illegitima, & orituræ timeantur graves discordiæ inter cognatos, & his similia, de quibus late Doctores, & præcipue Sanchez *lib.* 2. *de Matrimonio disp.* 40. 99

Posse in simili gravi, & urgenti necessitate sic dispensare etiam confessarios regulares, tenent Herincx *d.* 4. *de Voto q.* 6. *num.* 69. cum Bassæo, & aliis ibi citatis, Crousers *in c.* 7. *Regul. S. Francisci Lect.* 29. Alviset *de privileg. Regular. sect.* 3. *c.* 5. §. 3. Chassaing *de privil. Regular. tract.* 1. *c.* 5. *propos.* 2. cum Casarubio, Lessio, Corduba, & aliis ibi citatis, Leander, & alii apud Moyam *tom.* 2. *d.* 1. *quæst.* 1. *a num.* 17. Reiffenstuel *lib.* 5. *decretal. tit.* 34. *num.* 40. *& seq.* ubi id probat hoc sequenti non sper- 100

spernendo fundamento. Juxta communem etiam Adversariorum possunt confessarii mendicantes dispensare in omnibus votis, in quibus jure ordinario dispensare potest Episcopus; atqui hic potest jure ordinario urgente necessitate dispensare in votis alias reservatis, ergo &c. Majorem concedunt adversarii, patetque clare ex privilegiis: Minor probatur, quia Episcopus urgente necessitate, vel dispensat ratione officii, vel ideo, quod in tali casu non censeatur reservatum, vel vi universalis consuetudinis, per quam constat Episcopum urgente necessitate posse dispensare. Quocumque tandem modo dispenset, jure ordinario dispensat, & quidem si primo, & secundo modo, non est dubium; si tertio modo, vi consuetudinis nempe, inde patet, quia consuetudo dat jurisdictionem ordinariam, prout pluribus demonstrat Sanchez *lib.* 8. *de Matrimon. disp.* 1. & diximus *in lib.* 1. *Decret. tit.* 29. *de Offic. & potest. Judicis Delegati num.* 11. *argum. l. More majorum & l. Et quia, ff. de Jurisd. omnium.* Confirmatur: Jurisdictio, & potestas, qua Episcopi urgente necessitate in votis dispensant, non est delegata, ergo ordinaria. Probatur antecedens. Jurisdictio delegata est, quæ nec ex lege, nec ratione officii, nec ex consuetudine, sed ex speciali commissione alterius competit, uti cum communi dictum est *cit. l.* 1. *Decret. tit.* 26. *de offic. & potestat. Judic. Delegat. num.* 12. Atqui nullibi in toto jure hæc specialis commissio Episcopis tamquam delegatis facta ostendi potest, ergo cum nihilominus dispensent, jurisdictione, seu jure ordinario dispensare censendi sunt. Hactenus ille, & quidem vere probabiliter.

101 At vero contrarium docet teste La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 563. communissima cum Suarez, Sanchez, Barbosa, Henriquez, Layman, Rodriquez, Fagundez, Miranda, Lezana, Castrop. Tamburin. *lib.* 3. *cap.* 16. §. 4. *num.* 49. Burgaber *centur.* 3. *cas.* 32. Moya *loco cit. num.* 22. Sporer *loco cit. num.* 55. & 74. Henno *tom.* 1. *tract.* 4. *in decalog. disp.* 1. *qu.* 3. *de voto art.* 3. *Petes* 4. quia omnes doctores antiqui concedentes Episcopis ex præsumpta licentia Papæ hanc potestatem extraordinariam, negant reliquis confessariis, & mendicantibus pro tempore jubilæi. Hinc in Bullis jubilæi, & privilegiis mendicantium expresse solent excipi vota illa: privilegia enim regularium mendicantium, quod possint dispensare in votis, in quibus possunt Episcopi, intelligi debent de iis solis votis, in quibus dispensare possunt Episcopi jure ordinario, ideoque proprie Episcopales sunt; non autem de iis, qui per se Papales sunt, & tantum per accidens ratione urgentis necessitatis, & moralis impotentiæ adeundi Pontificem, ad Episcopum tamquam ordinarium post Pontificem Pastorem devolvuntur. Sicque talis potestas dispensandi fundatur in jurisdictione ordinaria, quam habent Episcopi, & non mendicantes. (†) Atque hæc quidem sententia tenenda est, opposita rejecta, præsertim cum de confessariorum mendicantium in votis sæcularium dispensandis auctoritate non constet. (†)

102 Episcopus in simili necessitatis casu dispensare potest, quamvis legatus Pontificius in Provincia sit, Suarez *lib.* 6. *cap.* 26. *num.* 10. Sanchez *lib.* 8. *de Matrimon. disp.* 9. *num.* 25. & *lib.* 4. *moral. cap.* 40. *num.* 38. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 17. Sporer *loc. cit. num.* 72. & alii contra Aragonium, Rodriquez, & alios. Et ratio est, quia legatus Papæ, quamvis a latere sit, ordinario jure non habet majorem dispensandi potestatem, quam Episcopus, adeoque potest vovens in tali necessitatis casu pro obtinenda dispensatione in voto reservato adire libere quem maluerit, Episcopum nempe, vel legatum Apostolicum.

Si autem legatus Apostolicus specialem commissionem, & facultatem habeat dispensandi in votis reservatis, vel lege Pontificia, aut absolvendi a censuris Papæ reservatis, tunc dispensare in ipsis non potest Episcopus. Et ratio est, quia Episcopus in dictis casibus dispensare, aut absolvere potest solum ratione urgentis necessitatis, quæ ratio cessat, si adiri possit aliquis speciali præditus ad id facultate, cum cessante causa cesset effectus: *cap. Cum cessante* 60. *de appellat.* & cessante ratione, & causa legis cesset ipsa lex, *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jurepatronat.* Ratio enim legis est anima legis: *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnator.* Sic tenent Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 90. Sanchez *cit. disp.* 9. *num.* 45. & *cit. cap.* 40. *num.* 38. Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dubit.* 13. *num.* 106. Suarez *cit. cap.* 26. *num.* 15. Layman *loc. cit. num.* 17. *vers. Posterior vero*, Sporer *loco cit. num.* 72. & alii contra Henriquez, Avilam, & alios. 103

Votum sacros ordines suscipiendi non est reservatum, quia est tantum votum vovendi castitatem, & necdum castitatis, adeoque dispensari potest ab Episcopo, & confessariis regularibus. Henriquez, Sa, Azor. Suarez, Less. Sanchez, Castropal. Diana, Illsung. Bellegamb. citati, & secuti a la Croix *loc. cit. num.* 552. & alii passim. 104

Circa votum religionis est specialiter advertendum, quod ut sit reservatum, debet esse absolutum, & perfectum religionis a Sede Apostolica approbatæ, adeoque votum religionis ab Ecclesia non approbatæ non est reservatum. *Communis*. 105

Votum ingrediendi religionem S. Joannis Hierosolymitani est vere reservatum, quia ipsa est vera Religio, in qua emittuntur tria vota solemnia paupertatis, castitatis perfectæ, & obedientiæ. *Communis*. 106

Votum autem ingrediendi alias religiones militares, ut Equitum S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, & hujusmodi, non est reservatum, sed potest dispensari, & commutari: Et ratio est, quia de illis est dubium an sint veræ religiones, & dd. Equites emittunt votum castitatis imperfectæ, videlicet solum conjugalis. *Communis*. 107

Votum ingrediendi religionem strictiorem non est reservatum quo ad circumstantiam *strictioris*. Unde potest cum justa causa dispensari ab Episcopo, vel confessariis Regularibus, ut in aliam etiam laxiorem ingrediatur. *Communis*, per dicta *supra num.* 91. Tale autem votum nequit postea irritari a Superiore Regulari, quia religiosus quo ad hoc subjacet soli Summo Pontifici, textu expresso *in cap. Licet* 18. *de Regularibus*. Vide *supra num.* 23. 108 109

Votum perseverandi in religione probabiliter non est reservatum, quia non est religionis in se, 110
sed

sed circumstantiæ, quæ non reservatur. Unde si qui sic vovit, experiatur in novitiatu illum statum non sibi convenire, poterit ejus votum dispensari, vel commutari. Sic la Croix *loc. cit. n.596.* cum Sanchez, Fagundez, Mald. Diana, Trullench. Bellegamb. & Lessio ibi citatis, & alii plures.

111 Qui vovit ingredi Religionem, si nequeat continentiam servare, nec detur recursus ad Papam, vel delegatum, & adsit periculum in mora; potest ratione hujus gravis, & urgentis causæ dispensari ab Episcopo in voto ingrediendi religionem. Sic expresse la Croix *loco cit. num.* 567. se referens *ad num.* 563. ubi testatur sic tenere Sanchez, Lessium, Garciam, Ledesm. Diana, Pasqualig. Silvestr., Navarr. Henriq. Valer. Sa, Suarez, Layman, Castropal. aliosque cum Cardena *in Crisi d.* 79. *num.* 17. Vide *supra num.* 98. *& 99.*

112 Circa votum trium peregrinationum, nempe Hierosolymitanæ, Romanæ, & Compostellanæ, est specialiter advertendum, quod non sunt reservata, nisi emissa sint devotionis causa. Unde si edita sint ob alium finem v. g. ad impetrandam absolutionem ab aliquo peccato, ad osculandos pedes Pontificis, & hujusmodi, dispensari possunt ab Episcopo, & a Confessariis Regularibus. Si vero quando quis aliquam ex dictis peregrinationibus vovit, alium finem expresse non cogitavit, præsumendum est vovisse devotionis causa, adeoque esse reservatum, Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 2007. La Croix *loc. cit. num.* 570. cum Tamburin. & Illsung ibi allegatis.

113 Materia subrogata pro voto reservato potest ex justa, & rationabili causa dispensari, vel commutari ab Episcopo, & Confessariis regularibus. Unde si Papa commutaverit v. g. Votum perpetuæ continentiæ in perpetuum jejunium, tunc perpetuum jejunium potest dispensari, vel commutari, cum reservatio prioris voti, utpote odiosa, non debeat extendi ad materiam subrogatam. Nec obstat, quod subrogatum sapiat naturam ejus, cujus loco subrogatur, *cap. Ecclesia* 3. *Ut lite pendente*, cum similibus, quia hoc valet solum in favorabilibus, & non in odiosis, & in hoc casu *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. Sic Communis Theologorum recte tamen monentium, quod petens dispensationem, vel commutationem materiæ subrogatæ voto reservato, debeat explicare ipsum votum, ut dispensans, vel commutans gravitatem vinculi cognoscat, ne plus æquo temere de tali materia remittat.

114 Quo ad dispensationes votorum Episcopi, & confessarii regulares in quibusdam conveniunt, & in quibusdam differunt. Conveniunt in hoc, quod utrique possunt vota dispensare, vel commutare etiam extra Sacramentum confessionis, immo etiam cum absentibus; nullo enim jure horum facultas reperitur restricta ad solum forum Sacramentale, ut recte notant Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 43. Sporer *loc. cit. num.* 79. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 507. cum Tamburin. & Bellegamb. ibi citatis, & alii. Vide verb. *Jubilæum art.* 2. *a num.* 64. *ad* 67. (1) Differunt autem in hoc, quod Episcopi possunt suam potestatem dispensandi, vel commutandi vota aliis delegare, quia in ipsis hæc potestas est ordinaria; confessarii regulares vero id non possunt, quia sunt delegati ex privilegio, & delegatus non potest subdelegare, nisi in delegatione exprimatur, *cap. Quoniam* 43. §. *Ceterum, de Officio Delegati.* Item differunt in hoc, quod Episcopi dispensare possunt in quinque votis, cum urget necessitas, ac magna causa, & impossibilis est recursus ad Papam, & periculum est in mora. Confessarii regulares autem id non possunt juxta communiorem sententiam traditam *supra num.* 101. Econtra tamen confessarii regulares suam dispensandi in votis facultatem exercere possunt circa omnes fideles ad ipsos undecumque venientes, quia ipsi agunt nomine Summi Pontificis totum orbem pro sua diœcesi habentis. Episcopi autem non possunt se extendere extra suos diœcesanos, quia agunt per suam jurisdictionem in sola Diœcesi restrictam.

Commutatio voti (quæ est quartus modus, per quem tollitur obligatio votorum) est translatio obligationis a materia voti prius facti in aliam materiam priori subrogandam. *Est in re Communis, argum. cap. De peregrinationis Votis* 1. *cap. Scripturæ* 4. *cap. Magnæ* 7. *cap. Quod super* 8. *cap. Ex multa* 9. *de voto, & voti redemptione.* 115

Talis voti commutatio fieri potest, vel in opus melius, vel minus bonum. *Communis ac certa*, & clare patet ex infra dicendis. 116

Commutatio voti in opus manifeste, & eviden- 117
ter melius potest fieri etiam ab ipso vovente proprio arbitrio, & auctoritate absque ulla causa. Sic jam communis, & hodie receptissima doctorum, testibus Reiffenstuel *cit. lib.* 3. *Decretal. tit.* 34. *n.* 44. Sporer *loco cit. num.* 81. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 49. *num.* 4. Suarez *lib.* 9. *de voto cap.* 18. Less. *lib.* 3. *cap.* 40. *num.* 101. contra varios graves antiquos doctores volentes ad id requiri Superioris auctoritatem. Et nostra conclusio desumitur clare ex *cap. Pervenit* 3. *de jurejurando*, ubi expresse sic habetur: *Non enim propositum, aut promissum infringit qui in melius illud commutat*, & ex *cap. Scripturæ* 4. *de voto, & voti redemptione*; ibi: *Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur religionis observantiam commutare*, ubi ut clare patet, nulla requiritur auctoritas Superioris, nec ulla justa causa, unde sufficit propria voventis auctoritas, ac arbitrium. Excipiuntur autem quinque supradicta vota Papæ reservata, quæ sine auctoritate Pontificis etiam in melius commutari non possunt in religiosam Professionem, *arg. cit. cap. Scripturæ* 4. *de Voto, & Voti redemptione*. Item excipiuntur vota in favorem tertii emissa & jam acceptata, ut infra patebit.

Commutatio voti in opus æquale, seu æqualiter 118
bonum non potest fieri propria voventis auctoritate, & arbitrio, sed debet fieri auctoritate Papæ, Episcopi, vel alterius jurisdictionem habentis. Sic communior, & sine dubio probabilior doctorum sententia cum Sanchez *loco cit. num.* 12. Sporer *loc. cit. num.* 82.

(*1) Confer tamen verb. *Jubilæum* art. 1. num. 75. & not. ad Art. II. num. 60.

num. 82. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 45. & aliis passim, *arg. cap. De peregrinationis Votis* 1. *de Voto*, *& voti redemptione*. Eo enim ipso, quod hæc materia sit voto promissa, habet honestatem objectivam virtutis religionis, jamque censetur melior, quam altera libera secundum se tantum æqualis, adeoque nequit commutari in opus æquale, nisi ab habente jurisdictionem, cum hic non adsit ratio interpretationis divinæ voluntatis, quod velit illud bonum æquale acceptare, sicuti adest in commutatione voti in melius. Unde si occurrat causa ita commutandi unum votum in aliud, eam cognoscere spectat ad Superiorem. Contraria tamen opinio defenditur tamquam vere probabilis a Diana *par.* 3. *tract.* 11. *resolut.* 48. cum pluribus ibi citatis a Tamburin. *lib.* 4. *decalog. cap.* 17. §. 5. *num.* 14. Sporer *loco cit. num.* 83. & a multis aliis apud Castropal. *d.* 2. *p.* 15. *num.* 4. (*) Probabilis tamen censeri reipsa non potest. (*)

119 Commutatio voti in opus minus bonum nullimode potest fieri propria voventis auctoritate & arbitrio, sed necessario fieri debet per habentem jurisdictionem Ecclesiasticam ordinariam, vel delegatam. *Communis.* Et ratio est clara, quia commutatio voti in opus notabiliter minus bonum non potest fieri, nisi per habentem potestatem etiam dispensandi, quia tunc remittitur partialis obligatio voti, quæ utique est partialis dispensatio, adeoque &c.

120 Quicumque possunt Jure ordinario, vel Delegato in votis dispensare, possunt etiam illa commutare; At non e contra: Sic jam fere communis, & recepta sententia Doctorum cum Suarez *lib.* 7. *de voto cap.* 12. *nu.* 10. Layman *loco cit. nu.* 20. Sporer *loco cit. nu.* 85. Henno *loco cit. qu.* 3. §. 4. *concl.* 2. Reiffenstuel *loco cit. num.* 46. & aliis modernis passim contra Navarr., Silvest. Azorium, Sanchez, & alios negantes posse commutare vota eos, qui in illis possunt dispensare solo jure delegato, uti sunt confessarii approbati ordinum mendicantium, & in eorum privilegiis communicantium. Et ratio nostræ conclusionis, quod nempe etiam dicti confessarii regulares possint illa vota commutare, clara est, quia, ut expresse habetur *in c. Ex parte* 27. *de Decimis*: *Ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur*, & ut expresse habetur *in c. Cui licet* 53. *de Reg. jur. in* 6. *Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus*: Atqui potens dispensare, potest totam voti obligationem tollere, quod est plus & majus, ergo a fortiori poterit illam voti obligationem in aliam commutare, quod est minus; qui enim potest remittere totum, potest & partem, adeoque confessarii regulares possunt commutare proportionaliter illa vota, in quibus possunt dispensare.

121 Secunda autem pars conclusionis, nempe quod nequeant e contra in votis dispensare quicumque illa possunt commutare, de se patet, & admittitur communiter, quia cui conceditur minus, non conceditur majus, ut a sensu contrario colligitur ex juribus adductis. Minus autem est votum commutare, quam in voto dispensare, ut expresse dicit S. Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 10. & liquet ex dictis. Unde in Bulla Cruciatæ datur facultas vota commutandi, ut notant Bullæ expositores, non tamen dispensandi. (*) Verum utrum dispensare in votis confessarii isti Regulares possint, antea spectare oportet. (*)

Habentes facultatem commutandi vota possunt illa commutare, etiamsi essent jurata. Vide verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 35. 122

Item commutare possunt etiam vota in favorem tertii facta & nondum acceptata. Vide *ibid. n.* 36. 123

Non possunt tamen commutare vota in favorem tertii facta, & jam acceptata. Vide *ib. nu.* 37. & verb. *Juramentum art.* 3. *n.* 33. 124

Dantur autem aliqui casus, in quibus possunt commutari, immo & relaxari a Papa, & interdum ab Episcopis, aliisque prælatis jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus vota in favorem tertii facta & jam acceptata, & signanter cum bonum commune id exigit, quia bonum commune prævalet bono particulari, seu privato per vulgaria jura *in cap. Bonæ memoriæ* 3. *de postulatione Prælat. cap. Scias caus.* 7. *quæst.* 1. *l. Actione* 65. §. 5. *ff. Pro socio*, *Novella* 39. *cap.* 1. *vers. Ea enim*, cum similibus. Vide verb. *Juramentum art.* 3. *n.* 34. 125

Confessarii privilegiati, & regulares possunt commutare votum de non petenda commutatione, aut dispensatione votorum. Vid. dict. verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 39. 126

Item commutare possunt etiam vota castitatis, religionis, ac trium peregrinationum, Hierosolymitanæ scilicet, Romanæ, ac Compostellanæ, quando non sunt vota proprie dicta, omnino perfecta, omnino certa, omnino determinata, omnino absoluta, & quando sunt conditionata, & pœnalia. Vide *supra n.* 80. *ad* 91. dicta de votorum dispensatione, & discurre proportionaliter de eorum commutatione, & vide etiam verb. *Jubilæum art.* 1. *a nu.* 40. *ad* 49. & discurre hic pariformiter. 127

Votorum commutatio fieri potest etiam extra confessionem; Immo etiam cum absentibus. Vide *supra n.* 114. & dict. verb. *Jubilæum art.* 2. *num.* 65. (*) Simul tamen confer verb. *Jubilæum* art. 1. num. 75. & not. ad Art. II. num. 60. (*) 128

An autem commutatio votorum fieri possit etiam a Confessario, qui non audit confessionem pœnitentis, & cui Pœnitens nullatenus vult confiteri? Vide d. verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 56. *&* 67. 129

Ad commutationem voti in aliud opus manifeste melius, nulla requiritur causa, sed sufficit sola voluntas voventis; Unde commutare votum in manifeste melius validum, licitum, & meritorium est. *Communis.* 130

Ad commutationem voti in aliud opus non melius, sed solum æquale, vel quasi æquale, requiritur aliqua causa; sed sufficit modica *; Unde commu- 131

Nota Rom. Theol.

* Facultas dispensandi, & commutandi vota in ædificationem, non in destructionem prælatis Ecclesiæ concessa est. At qui sine ulla causa, vel ex levi non *modica*, vota commutet, vel dissolvat, hac

mutare votum in aliud opus æquale, vel quasi æquale, & non notabiliter minus absque omni causa est quidem validum, sed venialiter illicitum, quia est abusus potestatis, quamvis in re levi. *Communis*.

132 Ad commutationem voti in aliud opus notabiliter minus, requiritur necessario causa gravis, ut est imperfecta deliberatio voventis, difficultas exequendi, damnum spirituale, vel corporale, majus bonum speratum, & hujusmodi; Unde commutare votum in aliud opus notabiliter minus absque justa gravi causa, nedum est graviter, seu mortaliter illicitum, cum sit abusus potestatis in re gravi, ut concedunt omnes, sed probabilius est etiam invalidum, quia taliter commutans excedit suam potestatem, cum illam non habeat, nisi ut commutet in æquale; vel si in minus, ratione potestatis dispensandi, non nisi ex justa gravi causa, juxta dicta de dispensatione *supra nu.* 59. Sic communior, & probabilior Doctorum sententia cum Suarez, Navarr., & Azor. Castrop. Illsung. La Croix *loc. cit. n.*526. & ipso teste multi alii, Henno *loc. cit.* aliique plures, quamvis non desint graves Doctores, uti Sanchez, Diana, Tambur. Bellegamb. Sporer. *loc. cit. num.* 120. & alii vere probabiliter defendentes, quod talis commutatio in notabiliter minus sit quidem graviter illicita, sed tamen adhuc valida, & sit solum obligatio supplendi id, quod deest ad æqualitatem materiæ subrogatæ ad materiam voti, uti fit in contractibus permutationis, aut venditionis, qui non annullantur ex inæqualitate rei vel pretii, sed remanet solum onus supplendi id, quod ad æqualitatem deest. At quamvis sit vere probabilis (1) hæc sententia propter hanc paritatem, negatur tamen omnimoda paritas, quia commutatio inæqualis in dictis contractibus validatur a jure ad vitandas lites; Non sic autem commutatio notabiliter inæqualis in votis validatur a Deo, cum ipse non det facultatem ministro excedendi notabiliter suam potestatem, quæ data est *in ædificationem, & non in destructionem*, ut expresse dicit Apostolus 2. *ad Corinth. cap.* 16. *num.* 8. *& cap.* 13. *n.* 10. Ubi autem deest conditio, sub qua datur commutandi potestas, deficit ipsa potestas, consequenter & ipsa commutatio, *arg. leg. Si quis sub conditione* 8. *ff. Si quis omissa causa*. Vide *supra n.* 59.

Pro praxi observanda in facienda commutatione votorum non potest tradi una, & certa regula pro omnibus. Unde commutans debet prudenter tria præcipue attendere, juxta id, quod statuit Innocentius III. *in cap. Magnæ devotionis* 7. *de voto* §. *Et quidem*, ibi: *Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda. Quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem*. 133

Generaliter loquendo nisi circumstantiæ, & causæ aliud exigant, commutari debet votum reale in reale, personale in personale, mixtum in mixtum, perpetuum in perpetuum, temporale in temporale, ut sic, quantum fieri potest, magis servetur æquitas, & proportio, ut communiter tradunt Doctores. 134

Item generaliter loquendo in commutatione voti non est attendenda sola materia promissa, sed etiam finis promissionis, nec sola excellentia virtutis in materia subroganda, sed attendi debet id, quod magis ad Dei honorem, & cultum, ac ad voventis salutem conducit, diligenter consideratis omnibus circumstantiis personarum, locorum, & temporum. Unde si quis verbi gratia voverit flagellationem, seu disciplinam ad edomandam carnem spiritui rebellantem, melius commutabitur tale votum in jejunium, quam in orationem, cum magis conducat ad finem intentum edomandæ carnis rebellis jejunium, quam oratio. Licet enim oratio sit excellentioris virtutis in se, non tamen in tali casu cum respectu ad finem, & salutem voventis; cum jejunium respectu ipsius sit aptius ad edomandam rebellem ejus carnem, & sic ad retrahendum ipsum a Dei offensa. Et sic de similibus, ut notant communiter Doctores recte addentes; quod consultius sit Vota personalia commutare in Sacramentorum frequentiam, cum Sacramenta efficacius, & facilius conducant ad salutem voventis, quam cetera opera. 135

Specialiter, ac particulariter loquendo votum simplex, & absolutum, ac perfectum castitatis perpetuæ, vel religionis ingrediendæ, ad effectum Matrimonii contrahendi solet a Pontifice, aut ejus De- 136

hac potestate in ædificationem non utitur. Rursus: ubi causa nulla est, dubitari jure meritoque potest, num adsit in Prælato dispensandi, & commutandi potestas; agitur enim de facta Deo promissione, quæ acceptata præsumitur, cujus obligationis solutio, non aliud videtur, quam declaratio, quod in data circumstantia cesset obligatio, aut sese homo obligare non voluerit.

Responsio Auctoris.

An talis commutatio vergat in destructionem, & non in ædificationem, judicet, omnibus attentis, prudens & eruditus lector; Sicuti, an ubi nulla est causa sic commutandi, non solum sit illicitum venialiter, sed dubitari jure meritoque possit, num adsit in Prælato dispensandi, & sic commutandi facultas? Et recolat quæ *ibi* trado ego, & infra sub *n.* 133. sic subdens: Pro praxi observanda in facienda votorum commutatione, non potest tradi una & certa regula pro omnibus. Unde commutans debet prudenter tria præcipue attendere, juxta id, quod statuit Innocentius III. in c. *Magnæ devotionis* 7. *de voto* §. *Et quidem*, *ibi*; *Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda. Quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem.* (*) Legat etiam, expendatque testimonia PP. Antoine & Cuniliati, quæ in Addit. ad similem Auctoris responsionem supra attulimus.

(1) Cum paritas qua opinio illa nititur, auctore fatente, claudicet, nescio quomodo opinionem ipsam *vere* probabilem esse dicat. Mihi non modo *vere probabilis* non videtur, sed ne probabilis quidem.

Delegato commutari in perpetuum jejunium certi diei, v. g. feriæ sextæ, & vigiliæ S. Fundatoris illius religionis cum competenti aliqua eleemosyna, ac alio bono opere singulis annis, aut in Confessionem & Communionem bis in mense, sed sine dubio cum admixta dispensatione, cum votum absolutum religionis, & castitatis perpetuæ nunquam possit proprie commutari, ex quo aliud omne opus subrogandum minus sit, adeoque semper est admiscenda dispensatio, ut recte notant Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 56. *nu.* 41. Sporer *loco citat. num.* 127. Felix Potest *tom.* 1. *par.* 2. *nu.* 1939. Gobat *tom.* 2. *tract.* 3. *cap.* 31. *num.* 319. & alii passim docentes posse in similia commutari a confessariis privilegiatis, quando votum non est perfectum, & absolutum.

137 Votum religionis ingrediendæ, si non petatur commutatio ad effectum matrimonii contrahendi, solet commutari in statum Sacerdotalem, & jejunia illius religionis, ac aliquas eleemosynas singulis annis in honorem Sancti Fundatoris illius re-
138 ligionis. Non potest tamen quis tale votum commutare simpliciter in susceptionem Episcopatus, quia licet status Episcopalis secundum se sit perfectior, non efficit tamen hominem perfectiorem, quam religio, licet perfectiorem esse supponat. Unde *in cap. Per tuas* 10. *de Voto*, qui vovit religionem ingredi, & voto non adimpleto susceperat Episcopatum, cogitur Episcopatum resignare, & religionem ingredi, ibi: *Consulimus, ut si tuam sanare desideras conscientiam, regimen resignes Ecclesiæ memoratæ, ac reddas Altissimo Vota tua.*

139 Votum autem ingrediendi religionem strictiorem potest justa de causa commutari a confessariis privilegiatis, & regularibus in laxiorem, servata debita æqualitate, & proportione. Sic Viva *de Jubilæo qu.* 12. *nu.* 11. cum Lessio, Bonac. & Sanchez ibi citatis, Leander *de voto tract.* 1. *disp.* 18. *n.* 50. Gobat *tom.* 2. *tract.* 3. *cap.* 41. *n.* 319. & alii. Vide *supra n.* 91. *&* 108.

140 Votum suscipiendi Sacerdotium commutari potest in quotidianam recitationem officii B. M. V. vel septem psalmorum pœnitentialium cum litaniis Sanctorum, & in procuranda celebratione Sacri semel in quolibet mense, & in confessionem ac communionem bis singulis mensibus, & in votum castitatis in statu Laicali, & si nolit castitatem servare, in perpetuum jejunium singulis sextis feriis, vel sabbatis.

141 Votum non contrahendi matrimonium potest commutari in confessionem & communionem semel singulis mensibus, in perpetuum jejunium unius diei singulorum mensium, in quotidianam recitationem litaniarum B. Mariæ Virginis, vel in procuranda quotannis celebratione octo, vel decem Missarum, quamvis Sanchez *loc. cit. nu.* 42. Gobat *loco cit. cap.* 42. *nu.* 325. & quidam alii dicant posse commutari in confessionem singulis mensibus biennio, aut triennio faciendam. Itemque in novem Sacra extra ordinem facienda.

142 Votum peregrinationis pedestris ita commutari potest, ut labor iteneris compensetur totidem dierum jejunio. Peregrinationis vero equestris quatuor dierum iter compensetur unius diei jejunio una cum erogatione in pauperes omnium illarum expensarum, quas vovens juxta sui status conditionem eundo, commorando, & redeundo esset facturus. *Sic Communis* quoad expensas, quas esset vovens facturus eundo, & commorando, & communior, ac verior Doctorum sententia quoad expensas, quas esset facturus redeundo. Gobat *tom.* 2. *tract.* 3. *cap.* 39. *num.* 30. Sanchez *de voto cap.* 56. *nu.* 11. cum multis ibi citatis, Leander *de voto disp.* 18. *q.* 47. Bardus, & alii ibi allegati; Suarez *lib.* 6. *cap.* 19. *nu.* 10. & alii plures per expressum textum *in cap. Magnæ devotionis* 7. *de voto, & voti redemptione*, ubi in simili voti commutatione Summus Pontifex vult habendam esse rationem laboris, & expensarum, non solum pro accessu, & mora, sed etiam pro regressu, ibi: *Tibi pro te, & famulis tuis licentiam concedimus votum peregrinationis taliter commutare, ut expensas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui religioso committas in necessarios usus terræ illius* (nempe Sanctæ, ad quem Trecensis Episcopus, de quo ibi est sermo, peregrinationem voverat) *sine diminutione qualibet transferendas .... laborem etiam laboribus recompenses solicitius instando vigilis, devotius vacans orationibus, & in jejuniis fortius te exercens.*

Henriquez autem *lib.* 7. *cap.* 3. Rodriquez *tom.* 2. *c.* 110. Graffius *lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 9. Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 2. *a num.* 1950. & alii negant in tali commutatione computandas esse expensas, quas vovens esset facturus in regressu, & dicunt non obstare allatum textum, quia ideo in illo casu voluit Pontifex habendam esse rationem etiam expensarum regressus, quia tunc agebatur de summa indigentia eleemosynarum pro liberatione Terræ Sanctæ ab Infidelium manibus, ita ut ad talem finem etiam Cruciatam indixerit; Unde sicuti casus, & circumstantiæ illius textus non habent locum in aliis casibus peregrinationis, ita non faciunt, ut eadem dispositio particularis extendatur ad alios casus generaliter: A diversis enim non fit illatio, nec in ipsis est facienda extensio de casu in casum, *leg. Sed si ante* 17. *ff. de except. l. Papinianus* 2. *ff. de Minoribus*, *l. Si Maritus* 10. *in fine*, *Cod. de donat. inter virum, & uxorem*, *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, cum similibus. Quæ opinio est probabilis, & tuta, uti etiam tutam vocat Gobat *loc. cit.* quamvis non esse tutam contendat Suarez *cit. lib.* 9. *cap.* 19. *n.* 10. (+) cui vehementer assentior. (+) 143

In simili autem commutatione sunt semper deducendæ expensæ, quas tunc Vovens erat domi facturus, cum illæ nullimode includantur in Voto. *Sic Doctores Communiter.* 144

Si voto peregrinationis v. g. ad sacram Lauretanam Ecclesiam unitum sit etiam Votum de elargiendo dictæ Ecclesiæ lampadem centum aureorum, & illa lampas fuerit jam a rectore seu procuratore nomine dictæ Lauretanæ Ecclesiæ acceptata, dictum Votum de elargienda tali lampade nequit commutari per dicta *supra num.* 124. & sub verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 37. & sub verb. *Juramentum art.* 3. *num.* 33. Unde dicta lampas debet ad præfatam Lauretanam Ecclesiam transmitti, sed expensis commutationis dictæ peregrinationis, ut scilicet ab expensis, quas 145

esset

esset Vovens in ipsa peregrinatione facturus & ratione commutationis in pauperes erogandis tantum detrahat, quantum sufficit pro trasmissione lampadis: Si autem Votum de elargienda dicta lampade nondum fuerit acceptatum, tunc posset commutari, & lampas alteri Ecclesiæ elargiri, seu in alia opera pia, aliqua rationabili causa exigente, converti, per dicta *supra n.* 123. & sub verb. *Jubilæum art.* 2. *numer.* 36.

146 Expensæ, quas Vovens erat in peregrinatione facturus, possunt commutari in totidem eleemosynas elargiendas Ecclesiis, pauperibus, aut in alia pia opera applicandis. Non enim necesse est, quod transmittantur ad Ecclesiam, & locum, quo erat peregrinaturus, quamvis hoc esset consultius, si commode fieri posset. *Communis*.

147 Labores, incommoda, & pericula peregrinationis commutari debent in opera pia, puta in jejunia, orationes, ac vigilias, juxta text. *in cap. Magnæ devotionis* 7. *de Voto* allat. *supra num.* 242.

148 In commutatione Voti peregrinationis semper addi debent Confessiones, & Communiones, & Visitationes Ecclesiarum, seu altarium illorum Sanctorum, ad quos erat peregrinatio eo Voto directa, ut monent *Doctores Communiter*.

149 Votum jejunandi in perpetuum omnibus sabbatis commutari potest in recitationem Rosarii cum moderata eleemosyna facienda dictis omnibus Sabbatis, vel in Confessionem, & Communionem bis in singulis mensibus.

150 Votum jejunandi semel in pane, & aqua commutari potest in unam Confessionem, & Communionem, aut in recitationem Rosarii cum verberatione corporis, seu aliqua eleemosyna competente statui, & conditioni Voventis.

151 Votum elargiendi talem eleemosynam pauperibus commutari potest in servitium hospitalis tot diebus sufficientibus judicio prudentis Confessarii ad compensandam eleemosynam. Sic e converso Votum serviendi hospitali tot diebus commutari potest in correspondentes eleemosynas ipsi hospitali elargiendas. Et hæc pro exemplari sufficiant.

152 Poterit enim prudens Confessarius ex istis colligere alias similes commutationes faciendas: dummodo semper attendat ad personarum conditionem, sexum, dispositionem, & hujusmodi, ratione quorum pro eodem Voto minor subroganda est peregrinatio, v. g. debili, ac seni, quam viro robusto, ac juveni; minor eleemosyna pauperi, quam diviti; pauciora jejunia debili, ac laboranti, quam otioso, ac benevalenti, & sic de similibus.

153 Quæcumque autem Vota, exceptis realibus a tertio acceptatis, commutari possunt in Professionem Religiosam; immo per ipsam penitus extinguuntur. Vide *supra num.* 8. *&* 9.

154 Facta commutatione Voti liberum forte est Voventi, aut prius Votum exequi, aut opus, in quod prius Votum commutatum est; Immo etiam ejusdem operis novam commutationem ob rationabilem causam petere, & obtinere poterit. Et si pluries commutatio facta sit, poterit quodlibet opus substitutum eligere, vel ad Votum redire. *Communis*. Et ratio est, quia commutatio facta est in favorem Voventis; quisquis autem favori, ac juri suo renunciare potest; *cap. Si de terra* 6. *de privileg. & l. Si quis in conscribendo* 29. *Cod. de pactis*. Et quilibet renunciare potest ei, quod pro se noscitur introductum, textu expresso *in cap. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus: Et quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*, ut expresse habetur *in cap. Quod ob gratiam* 61. *de Regul. Juris in* 6.

Facta commutatione Voti, si opus subrogatum fiat postea impossibile, vel inutile, etsi per culpam Voventis, Vovens omnino liberatur, neque tenetur redire, & exequi prius Votum suum; Quippe quod per legitimam commutationem jam extinctum est: obligatio enim semel extincta non reviviscit; *leg. Qui res* 98. §. 8. *ff. de solutionibus*. Peccavit tamen Vovens, si ejus culpa opus subrogatum factum sit impossibile; Unde si Votum ver. gr. dandi certam eleemosynam commutatum sit in aliquod certum jejunium, & tale jejunium, sive ob justam causam excusantem, sive ex causa culpabiliter contracta nequeat a Vovente adimpleri; Immo etiam culpabiliter jejunare negligat, atque peccet, non tenetur redire, & exequi votam eleemosynam. *Communis*. 155

Qui commutare potest Votum, potest & pœnam ratione Voti transgressi debitam commutare. Unde si quis verb. gr. voverit se non lusurum, aut se non inebriaturum, vel in pœnam jejunaturum, & interea sæpius transgrediendo pœnæ obligationem ex Voto incurrerit, nec persolverit, Confessarius privilegiatus poterit ob justam causam, non solum commutare Votum quoad obligationem facti, & pœnæ in futurum, sed etiam poterit commutare obligationem pœnarum pro præteritis transgressionibus incursarum. Sic Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 52. *num.* 10. *& cap.* 56. *num.* 33. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 20. Suarez *lib.* 6. *de Voto cap.*20. *num.*18. Sporer *loc. cit. num.* 134. Henno *tom.* 1. *tractat. in Decalog. disp.* 2. *q.* 3. §. 5. *vers. Petes sexto*; & alii plures contra Navarr. & alios. Et ratio est, quia Votum magis obligat ad materiam directe promissam, quam ad pœnam, adeoque Confessarius potens commutare Votum quoad materiam directe promissam, poterit & commutare quoad pœnam: *Cui enim licet quod est plus, licet utique quod est minus*, textu expresso *in cap. Cui licet* 13. *de Regul. Juris in* 6. *& ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur*, ut expresse habetur *in cap. Ex par.* 27. *de Decimis*. 156

Habens potestatem ordinariam, vel delegatam ad Vota commutanda, tenetur ipsa commutare, cum ob rationabilem causam ad id requiritur. *Communis*. Et ratio est, quia nisi justam causam habeat talem commutationem denegandi, censetur infidelis minister, cum recipiendo dictam facultatem se implicite obligaverit ad ejus usum, ubi requireretur, & justa adesset causa. Vide *supra n.* 67. 157

Hactenus dicta de votis currunt salva proportione etiam de Juramentis. Vide verb. *Juramentum art.* 3. *per tot.* 158

 Alia

159 Alia ad rem; Vide verb. *Jubilæum art.* 2. & verb. *Matrimonium quoad Impedimenta art.* 3.

160 Votorum commutatio (religionis & castitatis exceptis) in alia pia, & salutaria opera facienda a confessariis conceditur in Jubilæo universali; Bened. XIV.tom. 1. Const. inc.*Lætiora Apostolicæ servitutis* §. 4. & Const. 110. incip. *In suprema* §. 4.

161 Vota simplicia, exceptis religionis, castitatis, ac ultramarino, & visitationis liminum Apostolorum, in alia pia opera rite commutari possunt per confessarium electum ex approbatis ab Ordinario loci in vim Bullæ Cruciatæ. Idem Constit. 86. incip. *Quoniam* §. 8.

162 Vota tamen simplicia etiam castitatis, & religionis, ac sacrarum peregrinationum dispensando commutare potest major pœnitentiarius Romanus. Idem Constitut. 95. tom. 1. Bull. incip. *Pastor bonus* §. 29.

163 Vota simplicia in Congregatione Missionis emissa a nemine quacumque causa, & occasione dissolvi possunt, præterquam a Romano Pontifice, aut a Superiore Generali Congregationis in actu
164 dimissionis tantum; Idem Const. 69. inc. *Quo magis*. Vota simplicia quæ in Societate Jesu post biennium probationis emittuntur, Beneficiorum vacationem non inducunt: Quamvis in Congr. quinta Generali ipsius Societatis *Canone* 19. statutum fuerit, ut qui Societati nomen dederit, expleto biennio, antequam vota simplicia emittat, Ecclesiastica Beneficia di-
165 mittere debeat: Quo casu hujusmodi Beneficia, si minus propter professionem, at propter renunciationem vacare intelliguntur; Idem Const. 25.incip. *Ex quo* §. *denique*, ex Suarez, Pellizario, Riganti, Pittonio, & alii.

166 Ad complementum, juvat hic adjicere decretum Summi Pontificis Benedicti XIV. prævio consilio particularis Congregationis ab ipso deputatæ Cardinalium de Gentilibus, Cavalchini, Tamburini, & Besotii, nec non Archiepiscopi Damasceni, Congregationis Episcoporum, & regularium, atque ejusdem Congregationis particularis Secretarii, super dubio, an vota, quæ a Conversis Cisterciensibus emittuntur, simplicia sint, vel solemnia?

Delata ad Pœnitentiariæ Apostolicæ Signaturam controversia de votis, quæ in professione a Conversis Cisterciensibus emittuntur, an simplicia sint, vel solemnia, eadem a dubii definitione se abstinuit, eo potissimum sub obtentu, quod de ea agendum esset in Congregatione Episcoporum, & Regularium, cui jam exhibita fuerant suffragia Patrum Generalis, & Procuratoris generalis Ordinis Cisterciensis. Sed, cum nec ab hac ullum usque adhuc judicium prodiisset, opportunum, & congruum fore reputantes, si rem totam ad nos avocaremus, in Congregatione particulari coram nobis habenda discutiendam, supradictorum Cardinalium, & Secretarii congregationem deputavimus: quæ habita coram nobis die 16. currentis mensis Martii, unanimi censuit suffragio, vota a Conversis Cisterciensibus in professione emissa, non esse simplicia, sed solemnia.

Et sane, si in ipso Familiæ Cisterciensis exordio, quod sæculo undecimo contigit, Monachis Conversi adjuncti fuerunt, ut Monachi in claustro solitudini, & contemplationi vacarent, & Conversi domos illas regerent, in quibus utilia hominum necessitati parabantur, & sic de Conversis statutum est: Tuncque definierunt, se Conversos laicos barbatos licentia Episcopi sui suscepturos, eosque in vita sua, & in morte, excepto Monachatu, ut semetipsos, tractaturos: uti legitur in exordio Cisterciensis Cœnobii Tom. 1. Bibliothecæ Patrum Cisterciensium Tissier, autumantis, citatum Opusculum esse S. Stephani Abbatis Cisterciensis.

Si, coacto secundo Lateranensi Concilio anno 1139.sub Pontifice Innocentio II.statutum est, nulla futura matrimonia, quæ post professionem fierent a Conversis, si hoc ipsum confirmatum fuit in Concilio Rhemensi, habito sub Eugenio Papa III. qui in minoribus fuerat Abbas Sanctorum Vincentii, & Anastasii Romæ ad Aquas Salvias, Sanctique Bernardi discipulus; si Pontifex Alexander hujus nominis III. in sua Decretali, quæ incipit: *Non est vobis*, sub tit. de Regularibus æquali erga Abbatem obedientiæ jugo respondit esse subjectos tum Monachos, tum Conversos Ordinis Cisterciensis; suadent hæc omnia, quod vota a Conversis Cisterciensibus in professione emissa non simplicia sunt, sed solemnia: quod etiam fuit animadversum a Mabillonio, monachorum Institutorum peritissimo, in sua præfatione in part. 2. sæculi sexti Ordinis sancti Benedicti §. IX.

Nec, ut ab hoc sensu quis recederet, quidquam prodesse potuerunt verba, quæ a Conversis Cisterciensibus in professione emittuntur: Pater, promitto tibi obedientiam de bono usque ad mortem; Præterquam quod enim compertum est, quinque prioribus Ecclesiæ sæculis nullam in emittenda professione verborum formam fuisse præscriptam, & quod nec etiam juxta præsentem disciplinam unius Instituti Regularis professio concordat in verbis cum professione alterius instituti; cum alumni sancti Benedicti promittant stabilitatem loci, conversionem morum, atque obedientiam secundum regulam sancti Benedicti; alumni sancti Dominici voveant obedientiam secundum regulam sancti Augustini; alumni sancti Brunonis suorum morum conversionem promittant; quæ promissio æquipollere videtur promissioni Conversorum Cisterciensium, obedientiæ de bono usque ad mortem.

Vis in eo consistere visa est, quod ad effectum, de quo agitur, nedum verborum, sed cæterarum quoque extrinsecarum circumstantiarum ratio habenda est. Cumque in Libro antiquarum definitionum Ordinis Cisterciensis dist. 14. c. 1. tit. de Receptione, & professione conversorum, legatur, quod post expletum Novitiatus annum, Conversus, ad capitulum monachorum accedens, prostratus primo veniam petat, & deinde surgens ad imperium Abbatis, & interrogatus, spondeat stabilitatem suam, post quæ Abbas dicat: Det Deus perseverantiam; omnesque respondeant: amen: quodque omni proprietate relicta, suorumque bonorum facta, prout libuerit, & maxime favore pauperum, distributione, flexis genibus jungat manus, easque ponat inter manus Abbatis, eique promittat obedientiam de bono usque ad mortem; Ab-

Abbasque respondeat: Det tibi Deus vitam æternam: respondentibus omnibus: amen: quæ omnia quoque leguntur in rituali Cisterciensium lib. 6. de ritu suscipiendi Fratres cap. 6. sub titulo de receptione, & professione Conversorum.

Accessus ad Capitulum, non tempore Novitiatus, sed post Novitiatum expletum per integrum annum, promissio stabilitatis post interrogationem de ea factam, & ejusdem acceptatio facta ab Abbate, cujus est Professionem admittere, solemnis proprietatis abdicatio, genuflexio ante Abbatem, & cetera solemnia, quæ comitantur professionem obedientiæ de bono usque ad mortem, æternæ vitæ precatio, memoratæ obedientiæ correspondens, satis innuunt, Professionem esse solemnem, in eaque simpliciter, & virtualiter contineri vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ quæ utpote juncta professioni regulari, non simplicia sunt, sed solemnia, juxta responsum Bonifacii VIII. in capit. unic. de voto, & voti redemptione, in sexto.

Unanime interessentium Congregationi suffragium pro solemnitate votorum, quæ a Conversis Cisterciensibus in professione emittuntur, fuit a nobis in ipsa Congregatione oretenus approbatum. Hoc ipsum a nobis præsenti nostro Decreto confirmatur, quod nostro sigillo munitum Archiepiscopo Damasceno Congregationis Episcoporum, & Regularium, & particularis Congregationis Secretario, manibus nostris consignamus, demandantes, ut illud referat inter Acta Congregationis Episcoporum & Regularium, & Decreti exemplar ad Pœnitentiariam Apostolicam, & Congregationem Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, inter sua Acta asservandum, transmittat: ut unanimis in posterum sit sententia de solemnitate votorum, quæ a Conversis Cisterciensibus emittuntur.

Datum ex Palatio Apostolico Quirinali hac die 21. Martii 1747.

Additiones ex aliena manu.

167 Circa Votorum irritationem, dispensationem, & commutationem, vide quæ de privilegiis Regularium alibi adnotata sunt.

Responsio Auctoris.

Videat quidem prudens, & eruditus Lector, quæ de privilegiis Regularium alibi adnotata sunt; sed videat etiam, & ponderet, quæ ego *ibi* tradidi, & quæ in hisce animadversionibus ad ipsas notas respondeo sub verb. *Privilegium*. Videatur insuper egregium, immortale, æternumque commendabile opus, Bullarium nempe præclarissimi Ordinis Prædicatorum editionis Romanæ 1740. Hieronymi Mainardi, & præcipue *tom. 8. & tractu de consensu Bullarum*, & facile convinci poterit quicumque contrarium senserit de variis Privilegiis Regularium, & ad id signanter videantur tradita ibi *pag. 434. num. 6.* præcisis his verbis. Qua de re audiendus Illustrissimus, & Reverendissimus D. Secretarius Congregationis Indulgentiarum qui dubia varia proponens eidem Sac. Congr. *Feria 6.* 30. Apr. 1734. in Palatio Apostolico Quirinali habendæ, sic Eminentissimos Patres, & Reverendissimos Consultores alloquitur in scripto Romæ 1734. impresso typis Philippi Zenobii Typographii Sanctissimi D. N. Clement. XII. = *Sane quod spectat ad expressam revocationem laudatæ Constitutionis (a Benedicto XIII. concessæ Ordini Minorum, & a Clemente XII. simul cum aliis revocatæ) similis instantia fuit in hac Sacra Congregatione proposita sub die 21. Januarii proxime præteriti anni, supplicantibus Canonicis Regularibus Sancti Salvatoris, resolvi =. An per moderationem, seu revocationem expressam Bullæ inc. = In sede =, favore ipsorum a Benedict. XIII. editæ Indulgentiæ ipsis concessæ, nec non privilegium Altaris, intelligeretur revocatum = cui dubio responsum fuit ab Eminentissimis Patribus =. Negative =. Ex quo in narrativa Bullæ Sanctissimi D. N. Clementis XII. ad amovendam litium occasionem, ad terminos juris communis Benedicti Constitutiones reduci, asseratur, ac proinde solum privilegia contentiosa, ac jurisdictionem Ordinariorum impedientia videantur revocari*. Quæ sane verba, quibus Illustrissimus D. Secretarius mentem Sacræ Congregationis declarat, apprime notanda sunt, ut id genus dubia solvi possint. Hæc *ibi*. Unde cum ex hac Sacræ Congregationis declaratione a Clemente XII. in sua Constitutione *Romanus Pontifex*, solum privilegia contentiosa, ac jurisdictionem Ordinariorum impedientia, videantur revocari, istis solum exceptis, omnia alia in suo firmo robore subsistunt, quæ Benedictus XIII. concessit, ac innovavit in duodecim Constitutionibus pro variis Regularibus editis, & in dict. Constitut. *Romanus Pontifex* a Clemente XII. enunciatis; Sicque inter varia alia, firmum subsistit regularium privilegium recipiendi ordines extra tempora, & posse Episcopos libere, licite, ac tuto sine ullo scrupulo eos sic ordinare, ut expresse declaravit, ac innovavit perennis memoriæ Bened. XIII. nedum in Concilio Romano, sed etiam in Constitutione *Pretiosus* edita pro inclyto ordine Prædicatorum; ibi: *Quia vero ad aures nostras pervenit, non obstante nostra, ac etiam novissimi Romani Conc. per nos habiti tit. 5. c. 11. sententia, quod Regulares vigore suorum privilegiorum tuto, absque novo indulto Apostolico extra tempora Sacris initiantur etiam post (N.B.) Decreta concilii Tridentini, a nonnullis etiam Episcopis in dubium revocari, & inter tales Regulares, licet indefinite nominatos, recenseri debeant Fratres prædicti Ordinis Prædicatorum, motu, scientia, & auctoritate prædictis declaramus, eosdem Fratres ex nostra, ac dicti etiam Romani Concilii definitione eodem privilegio frui, ac potiri posse, & debere, & quatenus opus sit, pariformiter dispensantes super quacumque contraria dispositione, de novo illud idem privilegium pro singulari nostra erga prædictum Ordinem, intra cujus dilectissimum sinum adhuc versari gloriamur, dilectionem, iisdem Fratribus signanter, specifice, & in individuo concedimus, quatenus a diœcesano, eoque renuente, aut non valente, a quocumque Catholico Episcopo ordines extra tempora suscipere, & Episcopi ipsis conferre libere, & licite valeant juxta declarationem S. Pii V. in Bulla: Etsi mendicantium, & Decretum Clementis VIII. & uberius explicata in dicto Concilio Romano nostro*

tit. V. cap. 1. *&* *tit.* 21. *cap.* 11. Sic ibi ad litteram: Vide laudatum Bullarium *tom. 6. pag.* 621. *& pag.* 733. ubi refertur Constitutio Clementis XII. incip. *Cum sicut*, in qua expresse declarat, se in d. Const. *Romanus Pontifex* non revocasse privilegia Regularium ipsis concessa ante dictas Constitutiones Benedicti. Idemque concessit Fratribus nostri Ordinis de Observantia in Const. *Summe decet*, in qua confirmatis, & innovatis centum, & tredecim Constitutionibus suorum Antecessorum Pontificum ibi enunciatis, pro variis privilegiis Ordini nostro concessis *sub n.* 121. inter alia sic expresse concedit, & innovat *Privilegia, & indulta spiritualia, & temporalia, etiam quoad susceptionem Sacrorum ordinum extra tempora a jure statuta, absque exhibitione litterarum Apostolicarum in forma Brevis, vel expresse, vel per viam communicationis Regularibus concessarum, ut nuper a nobis ipsis in Concilio Lateranensi, & per Congreg. particularem decretum est, aliasque gratias per modum etiam communicationis & extensionis cum aliis Ordinibus mendicantium, & non mendicantium praesertim S. Benedicti, ac quem Nos professi sumus, Ordinis Prædicatorum, nec non Societatis Jesu*. Nec dictum Privilegium suscipiendi Ordines extra tempora adimit Regularibus Bened. XIV. in sua Const. *Impositi nobis*. Immo tale Privilegium eos habere aperte innuit *in* §. *Hæc profecto* expresse dicens: *Neque enim Regulares conqueri poterunt, quod recusantibus Episcopis Sacram Ordinationem administrare, præterquam in temporibus ab Ecclesia statutis, eorum privilegia de Ordinibus extra tempora suscipiendis, effectu vacua remaneant; Episcopi enim alios etiam opportunos dies ordinandis Regularibus facile invenient*. Quid clarius? Nisi torqueantur, & perperam interpretentur dicta verba Pontificis. Vult quidem Laudatus Pontifex, quod Regulares dependeant, ut par est, a propriis diœcesanis Ordinariis pro suscipiendis Ordinibus, & ipsis absentibus sacram Ordinationem extra tempora ipsis administrare, vel si ordinationem in temporibus ab Ecclesia statutis, non sint ipsi habituri, nequeant Regulares ab extra diœcesanis Episcopis ordinari, nisi secum attulerint authenticam attestationem Vicarii Generalis, vel Cancellari, aut Secretarii ejusdem Episcopi diœcesani, ex qua constet, vel ipsum a Diœcesi abesse, vel Clericorum ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per Ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto. Cæterum per omnia superadducta, & signanter per dicta expressa verba ejusdem Benedicti XIV. & per Constitutiones *Pretiosus*; *Summe decet*, aliasque Benedicti XIII. non revocatas, quo ad hoc a Clemente XII. in sua Constit. *Romanus Pontifex*, juxta supra allatam declarationem Sacræ Congregationis, viget in Regularibus privilegium suscipiendi ordines extra tempora, & extra ipsa possunt proprii diœcesani Episcopi eos licite, ac tuto ordinare. Sicque servant plurimi Episcopi pietate, virtute, & intelligentia Apostolicarum Constitutionum conspicui, Regulares omnes suæ respectivæ diœcesis sine alio, & illos aliarum diœcesum cum supradicta authentica, sine ullo scrupulo in dies ordinando, & in traditis de administrata ordinatione documentis apponendo, eos Regulares sic extra tempora ordinasse vigore suorum Privilegiorum, & plura similia documenta egomet ipse vidi, & alii alia de recenti videre. Alia ad rem vide in Supplem. verb. *Ordo*, *Ordinare*, & toties laudatum D. Alfonso de Liguori in suo novissimo opere edito 1759. cap. 20. ponto 4. §. 2. num. 115. Videatur insuper Constit. Benedicti XIII. incip. *Libenter* §. 18. pro inclyto Ordine Eremitar. S. Augustini, ubi id eis competere declarat, & decernit, & quatenus opus sit, super quacumque contraria dispositione dispensat, ac de novo privilegium hujusmodi eis concedit.

VOTUM PRO ELECTIONE. Vide verb. *Electio art. 3. & 4. fere per tot.*

VOTUM PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONII. Vide verb. *Matrimonium quoad Impedimenta art. 1. a n. 23. ad 26.*

USUCAPIO, SEU PRÆSCRIPTIO.

Quoad ea, quæ concernunt naturam, effectum, & conditiones Usucapionis, seu Præscriptionis.

Præscriptionis nomen sumitur dupliciter, scilicet generatim, & magis proprie. *Communis*. Præscriptio generatim sumpta idem est 1
ac exceptio, sive oppositio ad excludendam actionem, seu intentionem alterius; Sic accipitur Præscriptio *in l. Sed & si* §. *Ultimo ff. de judiciis*, *& in toto tit. ff. & cod. de Exceptionibus, & Præscriptionibus*. Præscriptio magis proprie sumpta idem 2
est ac exceptio peremptoria, per quam possessor bonæ fidei post decursum certi temporis a lege definiti, potest repellere dominum rem suam pristinam repetentem, vel antiquo suo jure uti volentem, opponendo ei continuatam possessionem talis rei, vel juris bona fide factam tempore a lege definito ad præscribendum, seu peremptorie excipiendum, per quam possessionem talem rem, vel jus fecit suum. Et sic accipitur præscriptio toto *titulo* 26. *de Præscriptionibus l.* 2. *Decretal.* & *titul.* 6. *Institut. de Usucapionibus*, *& longi temporis Præscriptionibus*, *& ff. De Usurpationibus*, *& Usucapionibus*. 3

Unde quamvis nonnulli doctores cum Glossa *in l. 3. ff. de Usucapion.* in hoc distingui dicant Præscriptionem ab Usucapione, quod præscriptio proprie sit rerum immobilium, Usucapio vero rerum mobilium, quam differentiam etiam Scotus *in 4. dist. 15. quæst. 7.* §. *De secundo* supponere videtur, ibi: *Ex hoc dico, quod Præscriptio in immobilibus, & Usucapio in mobilibus &c.* Tamen hæc distinctio 4
non habet fundamentum in jure, ut patet *ex princip. Institut. de Usucap. & Præscript.* ubi Usucapio etiam ad res immobiles refertur, & *ex l. Unic. cod. de Usucapion. transformand.* ubi sublata est omnis differentia inter Usucapionem, & præscriptionem. 5
Nam

Nam præscriptio locum habet in rebus mobilibus, cum post illarum Usucapionem opponi possit exceptio præscriptionis contra priorem dominum. Covarr. *in Regul. Possessor. part. 1. §. Unic. num. 2. & 3.* Unde jam passim pro synonimis accipiuntur hæc nomina *Præscriptio*, & *Usucapio*.

6 Hinc præscriptio, seu Usucapio definitur communiter a doctoribus, quod sit *Acquisitio seu adjectio dominii rei alienæ, vel alieni juris peremptio per continuationem possessionis tempore, & modo a legibus definito*: In qua definitione notanter ponitur *vel alieni juris peremptio*; ad denotandum, quod per præscriptionem, seu usucapionem eliditur etiam jus alienum, seu acquiritur jus aliquod, quod antea alteri competebat, cum etiam jura aliena præscribi possint, ut usufructus, servitus &c. immo etiam liberatio a debito aliquo.

7 Præscriptio, seu Usucapio fuit primitus introducta per jus civile, & deinde per jus canonicum approbata. Patetque ex *l. 1. & seq. ff. De Usurpationibus, & Usucapionibus, & l. 1. & seq. cod. de Præscription. longi temporis*, cum similibus, ubi plurimæ leges Psæscriptionem, seu Usucapionem introducentes reperiuntur, quæ postea per jus canonicum *l. 2. Decretal. tot. tit. 26. de Præscriptionibus* fuerunt approbatæ; Quod & patet *ex c. Vigilanti 5. de Præscriptionibus*; ubi Alexander III. Summus Pontifex dicit, quod *Ephesinus propter vitandam miserorum segnitiem, & longi temporis errorem, & confusionem, primus tricennali, vel quadragennali Præscriptioni vigorem legis imposuit*.

8 Præscriptio, seu Usucapio varias ob justas causas fuit introducta, primo scilicet ob bonum publicum, ne rerum dominia diu, & fere semper essent incerta, textu expresso *in l. Bono publico 1. ff. de Usurpationibus, & Usucapionibus*, ibi: *Bono publico Usucapio introducta est, ne scilicet quarumdam rerum diu, & fere semper, incerta dominia essent, cum sufficeret dominis ad acquirendas res suas statuti temporis spatium*. Secundo, ut præcidantur innumerabiles, & perpetuæ lites, quæ ceteroquin oriri possent; textu expresso *in l. Usucapio 5. ff. Pro suo*, ibi: *Usucapio rerum etiam ex aliis causis concessa, interim propter ea, quæ nostra existimantes possideremus; constituta est, ut aliquis litium finis esset*; Tertio, ne rerum possessores prope immortali timore teneantur; textu expresso *in l. Cum notissimi 7. in princ. Cod. de Præscript. 30. vel 40. ann.* ibi: *Ne possessores ejusmodi prope immortali timore teneantur*. In perpetuo enim timore essent, ne res ab ipsis possessæ evincerentur; unde in præjudicium boni publici fieret, ut nemo auderet fundos colere. Quarto, ut hoc modo segnities, ac desidia hominum, qui res suas, ac jura in judicio persequi negligunt, evacuetur, dum ea punitur ademptione dominii, juxta *l. Ut perfectius 2. de annali exceptione*, ibi: *Sed sit aliqua inter desides, & vigilantes differentia*, & *cap. Vigilanti 5. de Præscriptionibus*, ibi: *Ephesinus enim propter vitandam miserorum segnitiem, & longi temporis errorem, & confusionem, primus tricennali, vel quadragennali Præscriptioni vigorem legis imposuit*. Unde sibi imputare debet negligens; *l. Quod quis, ff. de Regul. Juris*. Jura enim subveniunt vigilantibus, & non dormientibus, ut habetur in *leg. Non enim, ff. Ex quibus causis majores, & leg. Pupillus, ff. de iis quæ in fraudem creditorum*.

Præscriptio, seu Usucapio est valida, & licita, 9
nedum in foro externo, sed etiam in foro interno, seu conscientiæ, adeo ut, qui aliquam rem legitime præscripsit, non teneatur ad ejus restitutionem, nequidem in foro conscientiæ, quamvis post legitime completam præscriptionem certo cognoseat rem illam antea fuisse vere alienam. Sic expresse Glossa *in cit. cap. Vigilanti 5. de Præscriptionibus verb. Noverit*; Abbas *ibid. num. 6.* Fagnan. *in cap. Si quis num. 40. de Regularibus*, Scotus *in 4. dist. 15. q. 2. §. De secundo*, & communis aliorum. Et ratio, quam optime adducit Scotus *loc. cit.* est, quia translatio dominii facta auctoritate legis publicæ justæ, justa, & licita est, sed in præscriptione, seu Usucapione legitime completa intervenit talis translatio dominii, ergo justa, & licita est etiam in foro interno, seu conscientiæ. Minor clare patet ex juribus adductis *supra num. 7. & 8.* Major autem probatur, quia lex justa potuit a principio juste determinare prima rerum dominia, ut in confesso est apud omnes, ergo etiam posterior lex justa juste de iisdem potuit, & poterit disponere juxta temporum varietatem, & exigentiam, seu necessitatem boni publici, *arg. cap. Sciendum 1. & c. Regulæ 2. dist. 29.* ibi: *Regulæ Sanctorum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio, instante necessitate, tradita sunt*. Quod autem Præscriptio, seu Usucapio introducta sit a lege publica propter exigentiam, & necessitatem boni publici, clare, & expresse habetur *ex leg. Bono publico 1. ff. de Usurpationibus, & Usucationibus*, & aliis legibus cum præcisis suis verbis relatis *supra num. 8.* adeoque &c. Tum quia non est verisimile, quod sacri canones, qui principaliter salutem animarum considerant, *cap. Novit 13. de Jud. cap. Ut animarum 2. de constitut. in 6.* præscriptionis jura approbassent, si effectus eorum conscientiæ repugnaret.

Ut autem Præscriptio, seu Usucapio sit legitima, 10
vimque licite, & juste transferendi rerum dominium habeat, requiruntur quinque conditiones a doctoribus in his vulgatis versiculis comprehensæ,

Non usucapies, ni sint tibi talia quinque.
Bona fides, justus titulus, res non vitiosa.
Ut res tradatur, tempus quoque continuetur.

Seu ut alii tradunt:

Non usucapies, ni sint tibi talia quinque.
Si res apta, fides bona, si titulus quoque justus.
Possideas juste, completo tempore legis.

Unde juxta ordinem horum ultimorum versiculorum expendentur singulæ conditiones per distinctos paragraphos, majoris claritatis gratia.

Ad-

Additiones ex aliena manu.

11 Præscriptio jure Digestorum nil aliud erat, quam modus excludendi auctorem, ejusque actionem, & quidem vel ideo quod elapso tempore legitimo ageret: Sunt enim quibuscumque actionibus præfixa certa tempora, intra quæ institui debebant, quo non facto, actoris intentio præscriptione excludebatur; idque ut finis imponeretur litibus, quæ alias perpetuum habituræ essent effectum in detrimentum Reipublicæ; tum etiam ut puniretur negligentia cessantium agere, & jus suum persequi.

12 Dominium interim præscriptio haud tribuebat præscribenti, sed hunc effectum tantummodo habebat usucapio, quæ currebat etiam contra negligentes, salva interim quandoque restitutione in integrum. Præscriptio vero haud oberat impeditis, & non negligentibus, *leg. 16. C. de Inofficios. Testament.* Quod & jus Canonicum repetiit, *cap. 13. & seq. cap. 16. q. 3. cap. 10. 14. 15. de Præscript.*

13 Quoniam vero præscriptio exceptionem solummodo producebat, & possidentem defendebat, inde quoties reus possessione casu exciderat, rei vindicatione uti, & rem a quovis possessore repetere haud poterat, quem effectum unice habebat usucapio.

14 At Imperator Justinianus *in l. un. C. de Transform. usucap.* illi præscriptioni, quæ possessionem quandam qualificatam rerum a reo possessarum continebat, effectum usucapionis tribuit, ut non tantum jus excipiendi, sed etiam agendi reo tribueret id quod etiam jus canonicum e jure Romano assumpsit, & nonnulla quædam noviter ei addidit.

(*) Usucapioni opponitur usurpatio. Sicuti enim usucapio est modus acquirendi dominii, ita usurpatio est interrumpendi dominium, ut patet ex ipsius definitione quæ sic legitur *in lege 2. ff. de usurpat. & usucap. Usurpatio est usucapionis interruptio. Oratores autem usurpationem frequentem usum vocant.* Hac scilicet loquendi ratione utuntur ad indicandum frequentem usum alicujus rei, v. g. Hæc vox in hunc sensum *usurpatur*, videlicet frequenter hac voce in hunc sensum utimur. Longe autem diverso sensu a Jurisconsultis accipitur verbum illud usurpare, cum aliqua tamen analogiæ similitudine. Usurpatio enim interrumpere significat non vi quidem, & proprietate verbi, sed per consequentiam, ut recte ait Revardus ad xII. Tab. tit. de Divortiis. Quia nimirum, *si id quod possideo, nec dum tamen usucepi, ab aliquo usurpatur, sive usu, & possessione adprehenditur, id possessionem meam sua usurpatione interrumpit.* (*)

§. I.

Si res apta.

Quoad ea, quæ concernunt res, quæ possunt præscribi, vel non.

1 (*) Antequam de rebus quæ usucapi, vel prescribi possunt, agamus, ordinis ratio postulat, ut de personis agamus, quæ hoc jure uti valent. Cum usucapio sit juris civilis, cujus communionem soli cives habent, hinc sequitur solos cives jus usucapiendi habuisse, non etiam peregrinos, de quo vide *leges XII. Tabularum Tab. 3. cap. 3.* Communicatum tamen postea fuit Latinis, iisque quibus jura commerciorum concessa erant. *Ex civibus autem usucapere potest, scilicet Paterfamilias, Filius-familias, & maxime miles in castris adquisitum usucapiet. l. 4. §. 1. ff. de usurpat. & usucap.* Si animadvertatur ad jus antiquum civile, quisque proculdubio comperiet verbum illud *maxime* additum a Triboniano fuisse. Jure enim Pandectarum si Filius-familias non poterat quicquam proprium habere, nisi quod in castris, sive occasione militiæ acquisiverat, consequens est, ut ex ea sola causa potuerit usucapere; ex ceteris causis non ipse, sed pater per ipsum usucapiebat. Jure autem Justinianeo cum filius familias acquirat sibi quidquid non ex re patris acquirit, consequens est, ut quum non ex re patris acquirit, ipse usucapiat.

Secundo usucapere potest *pupillus, si tutore auctore cœperit possidere. Si non tutore auctore possideat, & animum possidendi habet, dicemus posse eum usucapere d. l. 4. §. 2.* puta si sit infante major, ita ut possit intelligere se possidere. Sed neque solum pupillus, verum etiam infans potest usucapere. Licet enim infans, qui ejus ætatis non sit, ut intellectum capiat, si strictam juris rationem sequeremur, nec tutore auctore possessionem acquirere posset; obtinuit tamen, quod *infans possidere recte potest si tutore auctore cœpit. Nam judicium infantis suppletur auctoritate tutoris. Utilitatis enim causa hoc receptum est: nam alioquin nullus sensus sit infantis accipiendi possessionem l. 32. §. 2. ff. de acquir. vel amit. poss.* 2

Tertio *Furiosus, quod ante furorem possidere cœpit, usucapit. Sed hæc persona ita demum usucapere potest, si ex ea causa possideat, ex qua usucapio sequitur l. 4. §. 3. ff. de usurpat. & usucap.* Hic notandum discrimen, quod intercedit inter personam infantis, & furiosi, ille tutore auctore incipere potest acquirere, iste non. Quamvis enim persona furiosi sit favore digna, ut quamvis adinstar pupilli voluntatem non habeat, possessionem tamen retinere possit, quæ nonnisi animo, & voluntate possidendi retinetur; in cæteris tamen licet furiosi similes sint infantibus, communi hoc jure utimur, ut quemadmodum quisquis alius, ita & furiosus demum usucapere possit. Uno casu furiosus etiam inchoare usucapionem poterit. Nam *si servo furiosi vel infantis res tradita sit, usu per eum eas personas capere posse constat l. 28. ff. de usurpat.* Hoc tamen ita si ex causa peculiari res servo tradita sit. Secus si extra hanc causam. *Sed enim eum, qui suo nomine nihil usucapere potest, ne per servum quidem posse Pedius scribit. l. 8. §. 1. ff. eod.* Et generaliter de iis per quos quis usucapere potest, vide textum in *l. 7. §. 8. pro empto & in l. 54. §. 4. ff. de adquir. rer. dom.* 3

Quarto *Is autem qui apud hostes est, nihil per usum sibi acquirere potest, nec cœptam possessionem poterit implere, dum est apud hostes. Hoc amplius nec postliminio reversus recuperabit per usum dominii acquisitionem l. 23. §. 1. ff. ex quib. caus. maj.* Unde hæc regula generalis profecta est, de qua in *l. 118. ff. de reg. jur. Qui in servitute est usucapere non potest. Nam* 4

Nam cum possideatur, possidere non videtur. Quæ diximus de servo obtinent hodie de filio familias. Hinc oritur quæstio an saltem per filios suos, aut servos usucapere possit, de qua textus est in *l.* 44. §. 7. *ff. de usurpat. & usucap.*

5 Quinto hereditas jacens non poterit usucapi, si juris communis rationem sequamur, maxime si a defuncto inchoata non fuerit *l.* 45. §. 1. *ff. de usurpat. & usucap.* Nam si defunctus adquisivisset possessionem, posset fingi quasi per hereditatem suam sibi superstes eam continuare. Sed si eam non acquisivit, qui poterit videri possedisse si strictam juris rationem sequamur? cum mortuus sit antequam acquireret possessionem, nihil autem post mortem suam acquirere potuerit. Aliter tamen jure singulari obtinere docet Papinianus *in l.* 44. §. 3. *ff. eod.* Maxime vero *cœptam usucapionem a defuncto posse, & ante aditam hereditatem impleri constitutum est l.* 40. *ff. eod.* Igitur *post mortem ejus, qui hominem emerit, expleto tempore, quod defuisset ad usucapionem, quamvis eum hominem heres possidere non cœpisset, fiet tamen ejus. Sed ita hoc si nemo eum possedisset l.* 6. §. 2. *ff. pro emptore.* Quamdiu autem nemo possidet, potest fingi defunctus quasi sibi superstes continuasse possessionem, & eam sine ulla interruptione ad heredem suum transmisisse. Hoc autem fingi non potest, si alius interim possederit: duo enim in solidum non possunt possidere. Insuper supradicta obtinent, etsi illi, qui nomine defuncti in possessione erant, discesserint l. 3. ff. pro emptore. (*)

6 Omnes res possunt præscribi, seu usucapi, nisi lege aliqua, vel speciali ratione præscribi, seu usucapi prohibeantur. *Communis*, per text. *in* §. 1. *& seq. Instit. de usucapionibus*, & *in l. Longi temporis, Cod. de præscriptionibus longi temporis* cum similibus, ubi, ut legenti patet, rerum Præscriptio, seu Usucapio conceditur indistincte, aliquibus dumtaxat rebus postmodum exceptis.

7 (*) Definitio, quam hic tradit auctor rerum, quæ usucapi possunt nimis generalis est, indiget, propterea declaratione, semper tamen spectato Pandectarum jure, cum, quæ canonici juris propria sunt, satis ab auctore allata sint. Quapropter *usucapionem recipiunt maxime res corporales, exceptis rebus sacris, sanctis, publicis populi Romani, & civitatum, item liberis hominibus l.* 9. *ff. de usurpat.* ut etiam infra fusius. Usucapiuntur non solum res mobiles, sed & res soli sive sit domus, sive ager, sive fundus, non tamen possessiones. Hinc Javolenus *in l.* 115. *ff. de verb. signif.* quæstionem de hoc proponit, & definit. Ita ille: *Quæstio est, fundus a possessione, vel agro, vel prædio, quid distet? Fundus est omne quidquid solo tenetur. Ager est, si species fundi ad usum hominis comparatur. Possessio ab agro juris proprietate distat. Quidquid enim apprehendimus, cujus proprietas ad nos non pertinet, aut nec potest pertinere, hoc possessionem appellamus. Possessio ergo usus, ager proprietatis loci est. Prædium utriusque supra scriptæ generale nomen est: nam & ager, & possessio hujus appellationis species sunt.* Ex definitione possessionum satis liquet eas usucapi non posse. Cum enim sint res, quarum proprietas, seu dominium ad nos pertinere non potest, sequitur usucapionem, quæ nihil aliud est, quam adeptio, seu adjectio dominii, in eas cadere non posse. Talia erant prædia provinciarum, quæ jure Italico non gaudebant, & quæ ideo jure Pandectarum non potuisse usucapi constat ex Institutionibus hoc titulo.

Incorporales res traditionem, & usucapionem non recipere manifestum est l. 43. §. 1. *ff. de adquir. rerum domin.* Cum tamen prudentes usum in servitutibus pro ficta quadam possessione acciperent, quamdam etiam servitutum usucapionem excogitaverunt. Hinc factum est ut servitutes non quidem ex natura sua, nec ex legibus XII. Tabularum, quæ de his tacuerant, sed fictionis auxilio, & ex jure, quod auctoritas prudentum constituerat, usucapi possent. Unde Aggenus Urbicus ad Frontonem: *Iter capitur usu, quod in usu biennio fuit.* Hoc jus adhuc vigebat Ciceronis temporibus. Ita enim ille in oratione pro Cæcinna. Fundus a patre relinqui potest: at usucapio fundi, hoc est finis sollicitudinis, & periculi litium non a patre relinquitur, sed a legibus. Aquæ ductus, haustus, iter, actus a patre, sed rata auctoritas harum rerum omnium a jure civili sumitur. Cum autem nec servitutum usucapio a germanis juris principiis abhorreret, hanc abrogavit lex Scribonia Tiberii temporibus lata, ut censet Revardus, de qua sic Ulpianus *in l.* 10. §. 1. *ff. hoc tit. Hoc jure utimur, ut servitutes per se nusquam longo tempore capi possint, cum ædificiis possint.* Scilicet quando usucapione prædium dominans acquiro, simul & jura huic prædio debita, quæ nihil aliud sunt, quam ipsius prædii qualitates, acquirere me manifestum est, & viceversa usucapiendo prædium serviens, tamquam ab omni servitute liberum, simul, & libertatem earum servitutum me usucapere. Enim vero *libertatem servitutum* (prædiorum urbanorum) *usucapi posse verius est, quia eam usucapionem sustulit lex Scribonia, quæ servitutem constituebat, non etiam eam,* quæ libertatem *præstat sublata servitute. Itaque si cum tibi servitutem deberem, ne mihi puta altius liceret ædificare, & per statutum tempus altius ædificatum habuero, sublata erit servitus l.* 4. §. 29. *ff. hoc tit.* Addidi in textu *prædiorum* urbanorum. Nam usucapione opus non habet dominus prædii rustici, ut libertatem sui prædii acquirat, cum servitus rustica solo non usu amittatur. At in servitutibus urbanorum prædiorum necesse est, ut aliquo facto dominus prædii libertatem sui prædii usucapiat. 8

Quamvis res civitatum usucapi non possit, ut supra notatum fuit, nihilominus *viginti annorum præscriptio etiam adversus Rempublicam prodest ei, qui justum initium possessionis habuit, nec medio tempore interpellatus est; actio tamen quanti ejus interest adversus eos Reipublicæ datur, qui ea negotia defendere neglexerunt. Ita docet Paulus recept. sent. lib.* 5. *tit.* 2. §. 4. *& l.* 9. *ff. de divers. temp. præscr. Rescriptis quibusdam Divi Magni Antonini cavetur, ut in rebus mobilibus locus sit diutinæ possessionis præscriptioni.* Neque hic Marcianus de aliis mobilibus rebus intelligit, nisi de rebus ad civitatem pertinentibus. Nam in rebus privatorum superflua esset, cum ille usucapionem recipiant *l.* 2. *Cod. in quib. caus. cessat. long. temp. præscript. Longæ possessionis præscriptionem,* 9

nem, tam in prædiis, quam in mancipiis locum habere manifestum est, quæ mancipia his prædiis adscripta sunt. Hæc enim possunt cum his prædiis longo tempore præscribi, at non separatim *l.7.cod. de agr. cens.* Ita Struvius, & Wissenbachius. Nota etiam in hac lege hysterologiam *tam in prædiis, quam in mancipiis*, idest tam in re accessoria, quam in principali, quæ trajectiones in Pandectis non infrequentes deprehenduntur. Ususfructus, & cæteræ servitutes sive personales, sive reales hac longi temposis præscriptione acquiruntur, ut fusius notandum infra opportuniori loco.

10 Quoniam sermo factus est præscriptionis viginti annorum; inopportunum non erit recensere breviter seriem aliarum præscriptionum, quæ longioris temporis spatium requirunt. Et quidem primo occurrit præscriptio triginta annorum, de qua vix dubitari potest, quin fuerit auctor Theodosius junior in l. 3. cod. de præscr. triginta ann. quamvis Cujacius dissentiat observat. 18. *cap. 26.* Nititur quippe laudatus auctor novellæ 8. præsertim Valentiniani III. in qua Theodosius, quem patrem suum appellat, hujus præscriptionis auctor dicitur. *Patris* autem nomine non appellaret Theodosium juniorem collegam suum, sequitur ergo, ut, ex more, quo Imperatores decessores suos patres appellant, hoc nomine intelligatur ipse Theodosius Magnus. Verum respondet Jac. Gothofredus, ipsum Theodosium juniorem recte a Valentiniano Patrem appellatum, quem scilicet, & socerum, & auctorem Imperii habebat, maxime cum dominum patrem, utpote adhuc superstitem eum dicat, non Divum, ut moris erat in decessoribus. At vero quisquis ille Theodosius hujus præscriptionis auctor sit, hinc saltem liquet leges 1. & 2. cod. de præscript. trigint. annor. quarum una Diocletiani, & Maximiani nomine inscribitur, altera Valentis, & Valentiniani, perperam huic codicis titulo insertas, nec de ejusmodi præscriptione agere potuisse, quæ nondum introducta fuerat. Sed intelligenda supradicta *lex prima* de longi temporis præscriptione, lex autem secunda de præscriptione sexaginta annorum, quam introduxerat Constantinus per legem cujus pars extat in l. fin. cod. de præscript. long. temp. quæ pro libert. Ita recte Cujacius dicto loco observat. 18. 27.

11 Locum habet, quoties usucapio, aut longi temporis præscriptio locum habere non potest, vel propter rei vitium quæ furtiva, aut vi possessa foret, vel propter defectum tituli, aut bonæ fidei in possessione, tueturque possessorem per exceptionem, quam ei tribuit adversus dominum, qui hanc rem vindicaret. Porro ex hac noviter introducta præscriptione sola exceptio datur, non utilis in rem actio, nisi possessio fuerit bonæ fidei. Sin minus, & possessor possessione exciderit, non ipse, quod valde notandum est, rem illam vindicare, sed prior dominus, aut creditor, cui res ab initio obligata fuerat, heredesve eorum, rem illam adversus novum possessorem persequi possunt. Et quidem licet jam fuissent a veteri possessore repulsi, per exceptionem præscriptionis triginta annorum *l. 8. cod. de præscript.* Cæterum hæc præscriptio currit adversus omnes etiam fæminas, milites, absentes Reipublicæ causa, minores viginti quinque annis, non tamen adversus pupillos. Accommodatur quoque adversus judicia, tam universalia, quam mixta, & adversus actiones personales, quæ ante ex contractibus provincialibus perpetuæ erant, ex contractibus Italicis anni utilis exceptione excludebantur, quæ annalis exceptio a Justiniano sublata est, vide *supradict. l.3.cod.de præscript.trigint. ann. & l.1. cod. de annal. except.* Non tamen locum habet triginta annorum præscriptio adversus hypothecariam actionem cum res ab ipso debitore possideretur d. l. 3. cod. de præscript. 30. ann.

Anastasius postea præscriptionem quadraginta annorum invenit, ex quo sequitur de hac præscriptione non agi in l. 2. Cod. Theod. de long. temp. præscript. in qua pro *quadraginta* reponendum *viginti*, ut recte Cujacius observat. 18. 28. Hac præscriptione Imperator voluit excludi omnes actiones, quæ præscriptioni triginta annorum effugiebant, sive jus privatum spectarent, sive jus publicum *l. 4. cod. de præscript. triginta ann.* Ulterius huic præscriptioni subjacere actionem hypothecariam, quæ adversus ipsum debitorem datur, declaravit Justinus l. 7. cod. eod. Hac nihilominus actione tutos esse voluit possessores fundorum patrimonialium principis, item fundorum templorum paganorum, qui publici juris facti fuerunt, item & fundorum agonotheticorum, id est qui in usus publicorum certaminum destinati fuerant l.5. l.6. cod. de præscript. 30. ann. Nulla etiam præscriptione quis defenditur adversus eum, cujus nomine est in possessione *l.2. cod. de præscript. triginta, vel quadraginta ann.* 12

Justinianus Ecclesias, & alia pia loca a persecutione eorum, quæ ipsis relicta sunt, summoveri vetuit ullius temporis præscriptione præterquam annorum centum l.23. cod. de sacros. Eccles. At jure Novellarum quadragenaria præscriptione summoventur. Novell.131.cap.6. Constituit etiam Justinianus, actionem in judicium deductam quam quis non persequererur, perpetuari usque ad quadraginta annos ex die novissimæ cognitionis *l. fin. cod. de præscript. trig. ann.* Circa omnes istas præscriptiones observandum, quum contractus diem, aut conditionem habet, non currere eas, nisi ex illa die aut conditione l. 7. cod. de præscript. triginta annorum. (*)

In specie autem præscribi, seu usucapi non possunt homines liberi, quia nullo tempore præscribi potest, ut homines liberi fiant servi, licet possessores bona fide illos emerint, putantes esse servos. *Communis*, per text. *in §. Sed aliquod, Institut. de Usucapionibus, l. Usucapionem 9. ff. de Usurpationibus; & l. Ultim. cod. De longi temporis præscriptione, quæ pro libertate*, ubi dicitur contra libertatem hominis non præscribi etiam tempore sexaginta annorum. 13

E contra tamen possunt homines servi præscribere libertatem contra dominos, si spatio viginti annorum bona fide se gesserint pro liberis, etiam sine titulo libertatis. *Communis*, per tex. *in cit. l. Ultim. Cod. de longi temporis præscriptione, quæ pro libertate*, & Glossa *ibid. verb. Bona fide, & verb. per 20.* Hoc enim statutum est favore libertatis, cum libertas hominis connumeretur inter causas favo- 14

vorabiles; *cap. Ultim. de sent. & re judicat.* adeoque possunt homines servi præscribere libertatem contra dominos, & non domini præscribere servitutem contra homines liberos, quia, cum servitus sit quid odiosum, & libertas quid favorabile, currit *Reg.* 15. *Jur. in* 6. quod *Odia restringi, & favores convenit ampliari.*

15 Item res sacræ, v. g. Ecclesiæ, jura spiritualia, jus conferendi beneficia Ecclesiastica, & hujusmodi nullo tempore a laicis præscribi possunt, cum nec talia a laicis possideri valeant. *Communis*, per text. *in cap. Causam* 7. *de Præscriptionibus*, & *l. Usucapionem* 9. *ff. de Usurpationibus, & Usucapionibus, & §. Sed aliquando, Institut. de Usucapionibus*, cum similibus.

16 Dicitur autem notanter *a laicis;* quia Ecclesiæ quoad proprietatem ab uno prælato Ecclesiastico contra alium, & jura spiritualia possunt sine dubio præscribi a clericis, aliisque personis Ecclesiasticis. *Communis*, per text. *in cap. Placuit* 1. *cap. De quarta* 4. *c. Ad aures* 6. *cap. Auditis* 15. *& cap. Cum olim* 18. *de præscriptionibus*, cum similibus.

17 An autem possit dari, & valeat præscriptio contra onera, & fundationes beneficiorum, & contra onus, & numerum Missarum? Variant doctores. Posse enim præscribi contra onera, & conditiones fundationum tenent multi cum Layman *lib.* 3. *sect.* 3. *tract.* 1. *cap.* 8. *num.* 17. & Pasqualig. *de Sacr. q.* 1192. Similiter præscribi posse contra onus, & numerum Missarum docent Pasqualig. *quæst.* 1192. *& seq.* Tamburin. *in Method. celeb. lib.* 3. *cap.* 7. §. 1. Pellizarius *tract.* 5. *cap.* 9. *num.* 92. testans viros doctos a se consultos esse ejusdem mentis, Thomas Hurtad. *de residentia c.* 1. *lib.* 6. *R.* 6. §. 4. *n.* 8. *&* §. 6. *a n.* 14. Gobat *in Exper. tract.* 3. *num.* 514. addens *n.* 515. idem esse de obligatione anniversariorum, officii defunctorum, eleemosynæ &c. La Croix *l.* 4. *n.* 852. testans ex Tusch. *litt. S. conclus.* 424. *num.* 9. & Corrad. *lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 324. hanc sententiam secutam esse Rotam. Et ratio potissima inter alias, quas adferunt apud La Croix *l. c.* est, quia fundatio, & beneficium admittunt præscriptionem, *cap. Cum de beneficio* 5. *de præbend. in* 6. & *ibid.* Glossa Anchar. Franch. Silv. Hom. Barb. *num.* 4. Rebuff. *in praxi benef. tit. Regularia Benef.* insuper Gobat, & alii *in principio cit.* putat sufficere ad id inter præsentes annos 20. & inter absentes 30. requiri tamen 40. annos docet Pasqual. *q.* 1193. quia agitur contra Ecclesiam. Hos autem sufficere tenent Glossa aliique cum Barbosa *loc. c. n.* 5. Gonzal. *ad Regul.* 7. *Cancellariæ gloss.* 7. *num.* 8. *&* 25. Tusch. *litt. R. conclus.* 542. Et successor in beneficio potest, ut dicit Dicastill. *de Justitia lib.* 2. *tom.* 1. *d.* 1. *num.* 262. gaudere accessione temporis antecessorum suorum, ut ab aliqua conditione, seu onere in fundatione requisito liberetur, eamque libertatem bona fide illos possedisse in dubio præsumendum, juxta *Regul.* 24. *Juris in* 6. ibi: *Cum quis in jus succedit alterius, justam ignorantiæ causam censetur habere*, & notavit Nav. *lib.* 2. *consil.* 1. *de præscrip.* & in simili Covarr. *Regul. Possessor. part.* 2. §. 11. *num.* 6. *Corollario* 4. Hactenus La Croix *loc. cit.*

18 Alii vero tenent oppositum, & signanter Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 2335. dicens, sibi probabilius esse contra Tamburin. quod non possit dari præscriptio contra onus Missarum, quia dicit ex jure res pupillaris, durante statu pupillari, præscribi non potest, *l. Bonæ fidei* juncta Glos. *verb. Pupil. ff. de acquir. rerum domin. & l. Sicut in rem, Cod. de Præscription.* 30. *vel* 40. *annorum*; Atqui animæ purgatorii, quo ad suffragia eis debita, sunt pupillæ, quia sicuti pupilli ob defectum ætatis, ita animæ ob defectum status causam suam agere non valent. Unde sicuti negligentia, aut carentia tutoris non potest cadere in detrimentum pupilli, ita nec negligentia, aut carentia heredum &c. in detrimentum illarum animarum, adeoque contra eas non datur præscriptio. Nam præscriptio est introducta in pœnam negligentium jus proprium, *l. Ut perfectus* 2. *de annali exception. & c. Vigilanti* 5. *de Præscriptionibus*. Nulla autem negligentia imputari potest illis animabus, cum alia voce clamare non possint, nisi illa *Job. cap.* 19. *Miseremini mei &c.* Hactenus ille *loc. cit.* Vide *ibi*.

Et pro hac opinione facit id, quod refert Monac. 19
part. 4. *Suppl. ad* 2. *tom. num.* 53. ibi: *Quidam testator mandavit suis executoribus, ut erigerent pro amore Dei, & remedio animæ suæ unam Capellaniam cum destinatione Capellani, qui Missam singulo mane celebrare curaret.* Fuit erecta capellania cum assignatione congruæ dotis; At quia capellani pro tempore semel in hebdomada vacare consueverant, & sacrificium pro testatore applicare omiserant, delata causa ad *Sacram Congregationem Conc.* Hæc *in Lucan.* 18. *Febr.* 1702. declaravit, capellanum teneri applicare sacrificium pro fundatore, licet ipse id non expresserit, & condemnavit capellanos, seu rectores pro tempore, quod celebrare, & applicare sacrificium omiserunt: non obstante descriptione contraria facta in tabella, occasione visitationis Apostolicæ a centum annis circa. Hæc ille.

An capellanus, qui per annos 30. qualibet hebdo- 20
mada legit ex errore tres Missas pro fundatore, putans ad tot teneri, si postea in fundatione inveniat, quod ad duas tantum sit obligatio, præscripserit contra se, & teneatur continuare celebrare tres qualibet hebdomada? Variant quoque Doctores. Tamburinus enim, & Pasqualig. *q.* 1193. cum La Croix *loco cit. n.* 853. docent, probabilius non præscripsisse contra se, adeoque non teneri nisi ad duas Missas in fundatione impositas, quia, dicunt, nemo est, qui possideat contra se ipsum; Præscriptio autem non inducitur sine possessione, juxta *Regul.* 3. *Juris In* 6. ibi: *Sine possessione præscriptio non procedit*; Tum quia actus per errorem gestus non nocet erranti, *l. Si per errorem, ff. de Jurisdict.* adeoque &c. Pellizarius autem *loc. cit. n.* 94. dicit, talem capellanum teneri ad celebrandas tres, docetque posse contra capellanos præscribi spatio decem annorum, at contra regulares exigi triginta annos. Ego vero dicerem, talem capellanum præscribere contra se, & teneri ad tres Missas, in sententia illorum, qui tenent posse capellanum præscribere contra onus, & numerum Missarum: Et e contra non præscribere contra se, in sententia illorum, qui docent non posse capellanum præscribere contra onus, & numerum Missarum. Id suadet hæc ratio, quia qui sentit commodum, sentire etiam de-

debet onus, & e contra, *l. Si merces* 23. *§. 6. ff. Locati*, & *cap. Qui sentit* 55. *de regul. juris in* 6. ibi: *Qui sentit onus, sentire debet commodum, & e contra*; Et leges permittentes, ut Cajus v. g. præscribat contra Sempronium, permittunt quoque, ut Sempronius præscribat contra Cajum; Contrariorum enim eadem est ratio, & disciplina, *l.* 1. *ff. de his, qui sui, vel alieni Juris*. Et sic sentire videtur Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *cit. num.* 2346. & Gobat *l. c. nu.* 516. quamvis concludat nihil se determinare in hac re, & materia neglecta fere ab aliis.

21 Item præscribi non possunt nec in totum, nec in partem res publicis usibus deputatæ, ut viæ publicæ, Pontes, Plateæ, Fora, Theatra, & hujusmodi. *Communis* per text. *in l. Usucapionem* 9. *ff. de Usurpat. & Usucapionibus*, & *l. Præscriptio* 7. *Cod. de operib. publ.* Et ratio clara est, quia hujusmodi res publicæ, utpote omnibus communes, a privatis non possidentur, sed promiscue usurpantur, *l.* 1. *§. Final. de acquiren. possession.* Sine possessione autem non procedit præscriptio, ut expresse cavetur *in reg.* 3. *Juris in* 6. ibi: *Sine possessione præscriptio non procedit*. Et hoc procedit, etiamsi populus iis uti desierit, ut expresse cavetur, *in l.* 2. *ff. de vi public. & itineribus public.* ibi: *Viam publicam populus non utendo amittere non potest*, etiam si centum annis per ipsam non iverit, prout subjungit Glossa *Unica ib.* communiter recepta asserens hoc contingere favore publicæ utilitatis.

22 Item præscribi non possunt limites, seu termini provinciarum, dioecesium, & parochiarum, vel finibus cohærentia; Dummodo constet tales fines fuisse legitima auctoritate præfixos, & constitutos. *Communis*, textu expresso, *in cap. Super eo* 4. *de Parochis*, *cap. Quicumque* 4. *caus.* 16. *qu.* 4. ubi & hujus ratio redditur: *Ne provinciarum termini confundantur*; & concordant *cap. Licet* 5. *cap. Inter memoratos*, 6. *cap. Dilectio tua* 7. *ead. caus.* 16. *& q.*

23 4. Si autem non constet tales fines fuisse legitima auctoritate præfixos, & constitutos, tunc procedit, & valet præscriptio. Abbas *in c. cap. Super eo num.* 2. Engel. *l.* 2. *Decret. tit.* 26. *§.* 2. *num.* 8. Reiffenstuel *ib. nu.* 43. & alii passim. Sicut etiam procedit, & valet præscriptio in litibus prædiorum, qui privata auctoritate, ac conventione præfiguntur, & constituuntur; Isti enim limites præscribuntur spatio 40. annorum. *Communis*, textu expresso *in c. Quia judicante* 9. *de præscriptionibus*, cum similibus.

24 Item res indivisim communes pluribus præscribi non possunt ab aliquo sociorum, etiamsi longissimo tempore eas detinuerit, sed ceteris sociis semper tenebitur dare suam portionem, quia non suo tantum, sed omnium sociorum, seu coheredum nomine rem, seu hereditatem communem possidere dicitur. *Communis*, per textum, *in l. Si communem*, 10. *ff. Quemadmodum servitutes amittantur*.

25 Item præscribi non possunt res pupillares. *Communis*, per textum, *in l. Bonæ fidei*, juncta Gloss. verb. *Pupilli*, *ff. de acquir. rer. domin.* Contra ætatem enim pupillarem non currit præscriptio, *l. Sicut in rem*, *Cod. de præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* (*) Ratio est quia nihil sine tutoris auctoritate agere possunt, multoque minus alienare. Cujacius tamen observat. 24. 14. putat hoc intelligendum esse de rebus duntaxat immobilibus. Res autem pupillorum mobiles posse usucapi eo quia res pupilli desinit esse furtiva cum in potestatem tutoris rediit, de quo frustra quæreretur, si ex eo solo quod res pubilli esset non posset usucapi. Quoad res immobiles autem, generaliter non pupillorum solum sed nec minorum prædia usucapi non posse dicendum est, cum alienatio eorum nisi ex decreto non permittatur. Quod tamen sic intelligendum, nisi vivo defuncto cœpta fuerit usucapere. (*)

Item præscribi non possunt res dotales, nisi præscriptio, antequam res dotales efficerentur, inchoata fuerit. *Communis*, textu expresso, *in l. Si fundum* 16. *ff. de fundo dotali*. 26

Item præscribi non possunt res meræ facultatis, seu gratuitæ voluntatis. *Communis*; Sic enim desumitur ex *l.* 2. *ff. De via publ. & itin. public.* ubi dicitur, quod, *Viam publicam populus, non utendo amittere non potest*, etiamsi centum annis per ipsam non iverit, ut addit Glossa *Unica ibidem*. Unde si quis etiam per centum annos, & ultra iverit ad certum molendinum, vel ad certum furnum, seu ad certam officinam pro suis respectivis indigentiis; vel si quis domum suam hactenus nunquam altius ædificaverit, non tamen vi præscriptionis cogi potest, ut deinceps dictum molendinum, furnum, officinam frequentet, seu quod altius domum suam non ædificet; quia in facultativis non datur præscriptio. Excipe tamen casus, in quibus domino molendini, Furni, & Officinæ Jus hujusmodi quæsitum fuerit contra suos vassallos, sive subditos, ex eo quod ex consuetudine jam antea vigente, vel privilegio saltem colorato, sicque bona fide prohibuerit suis subditis, ne frequentarent alia Molendina, alios Furnos, & alias officinas, & ipsi prohibitioni sic interpositæ acquieverint, quia tunc etiam ea, quæ meræ facultatis sunt, præscribi possunt; Sicuti esset etiam de eo, qui prohibitus a vicino, ne domum suam altius ædificaret, ab ædificando destiterit, & mandato, ne ædificaret, obtemperaverit; Tunc enim locum potest habere præscriptio incipiens a die factæ prohibitionis. Sic Abbas *in cap. Significante*, *de appel. nu.* 1. Covarr. *in Reg. Possessor. part.* 2. *§.* 4. *nu.* 7. allegans plurimos alios, Pirhing *l.* 2. *Decret. tit.* 26. *nu.* 17. Reiffenst. *ibid. nu.* 39. Engel *ibid. num.* 9. & alii passim. 27 28

Item præscribi non possunt res reservatæ Supremo Principi in signum absoluti, & supremi dominii, v. g. Præstatio tributi, & hujusmodi. *Communis*, textu expresso, *in l. Comp. Cod. de Præscr.* 30. *vel* 40. *annor.* 29

(*) Item nec res fisci possunt usucapi, aut longo tempore præscribi. *l.* 2. *Cod. com. de usucap.* Hoc tamen non porrige ad bona vacantia, quæ nondum fisco nuntiata sunt. *l.* 18. *ff. de usurpat.* (*)

Item præscribi non potest precarium, commodatum, pignus, conductum, depositum, & quælibet res Emphyteutica. *Communis*, per textum *in l. Cum notissimi* 7. *§.* 6. *Cod. de præscription.* 30. *vel* 40. *annorum*. Et ratio clara est, quia talia alieno nomine possidentur; alieno autem nomine possidens, non præscribit, nam is possidet, cujus nomine possidetur, *cap. Si diligenti* 17. *de præscriptionibus*. 30

Item præscribi non possunt res furtivæ, vel vi pos- 31

possessæ, non tantum a fure ipso, qui malæ fidei est, sed nec a quocumque bonæ fidei possessore, qui forte illas a fure, vel a tertio emit, vel alio quocumque justo titulo accepit, & possedit. *Communis*, per text. *in* §. *Furtivæ*, *& ibi*, Glossa verb. *Vi*, *institut. de Usucap. l. Sciens* 7. *Cod. de Usucap. pro emptore l. Vitia* 11. *Cod. de acquirend. possess.* ubi expresse habetur, quod *Vitia possessionum a majoribus contracta perdurant*, *& Successorem auctoris sui culpa comitatur*.

32 Intellige vero, quod tales res furtivæ, & vi possessæ non possunt præscribi tempore ordinario trium, decem, vel viginti annorum; Attamen præscribi possunt tempore extraordinario, seu longissimo triginta, vel quadraginta annorum, si tanto tempore bona fide possessæ fuerint, quia per præscriptionem longissimi temporis purgatur vitium furti, vel violentiæ, quo affecta erat res, & omnis actio extinguitur: *l. Sicut* 3. *& l. Omnes* 4. *Cod. de præscr.* 30. *vel* 40. *annorum*. Et sic tenet *Communis Doctorum*.

33 Intellige etiam nisi res furtiva, vel vi possessa in potestatem domini sui redierit, quia tunc, vitio purgato, ab alio bonæ fidei possessore præscribi potest tempore ordinario, §. *Aliquando*, *Institut. de Usucap. &c. l. Sciens* 7. *Cod. de Usucap. pro emptore*.

34 Item regulariter præscribi, seu usucapi non possunt res, quæ alienari nequeunt *arg. l. Alienationis* 26. *ff. de verb. signific.* ibi: *Alienationis verbum etiam Usucapionem continet; vix est enim, ut non videatur alienare, qui patitur usucapi*. Hinc prohibita alienatione, hoc ipso saltem tacite censetur prohibita Usucapio, *l. Si fundum* 19. *ff. de Fundo dotali*, *& l. Bonæ fidei* 48. *ff. de acquirend. rerum. domin.* Deficit enim in his plerumque justus titulus ex defectu justæ alienationis, concurritque error Juris, qui non prodest ad Usucapionem, seu præscriptionem; *l. Nunquam*, 31. *ff. de Usurpat. & usucap. & cap.* 2. *de rebus Eccles. non alienand. in* 6.

35 Præscriptio induci numquam potest adversus Jus Divinum; raro autem adversus Jus Commune Ecclesiasticum. Bened. XIV. tom. 2. Constitut. incip. *Declarasti*.

Additiones ex aliena manu.

36 De rebus, quæ tum jure Civili, tum jure Canonico præscribi nequeunt, agere nimium esset; Consule, si lubet, Dunod. *de Præscript. part.* 1.
37 *cap.* 11. *per tot.* Tantum hic disseremus, & quidem breviter, de rebus aliquibus, quæ præscribi jure Canonico haud possunt.

38 Huc I. pertinent decimæ, maxime respectu laicorum qui eas contra Ecclesiam præscribere nullo pacto possunt, quia, ait Pontifex in *cap.* 7. *de Præscript. Quum laici decimas detinere non possint, eas nulla valent præscribere ratione*, Confer etiam *cap.* 15. 17. 19. *de decim.*

39 II. Bona mensalia. Jam in *addition. ad verbum Alienatio articul.* 1. *num.* 3. tradidimus distinctionem bona communia Ecclesiæ inter, & bona mensalia ejusdem. Præscribi autem non posse bona mensalia utpote speciali fundatione destinata ad sustentationem illorum, qui Ecclesiæ inserviunt, & ita officio sacro connexa, probant Bohemer. in *decretal. lib.* 2. *titul.* 26. §. 25. *& sequentib.* Lyncker *respons.* 2. *num.* 157. contradicentibus licet Bruneman. *jur. Eccles. univers. l.* 2. *cap.* 11. *fer. per tot.* Horn. *in consult. & respons. class.* 1. *numer.* 21.

III. Quæ ad curam animarum spectant, & ea, 40
quæ Ordinis sunt, utpote quæ commercio civili prorsus exempta sunt; Lyncker. *respons.* 74. *num.*
32. Tolli itaque præscriptione nequit visitatio Ec- 41
clesiastica, quæ officio sacro intime cohæret, & ex cura animarum fluit, *cap.* 16. *de Præscript.* Adi etiam Fritsch. *de jure visitand. cap.* 3. *in fin.* Quin
nec procurationes præscriptione tolli possunt, idque 42
quia, quum eæ debeantur ratione visitationis, præscriptione tolli nequeunt, sicuti tolli ipsa visitatio nequit; *d. c.* 1. *de præscript.* Vide quoque Brunemann. *Jur. Eccles. lib.* 2. *cap.* 9. §. 11. *&* Stryk. *in notis*.

IV. Jurisdictio Ecclesiastica respectu laicorum. 43
Præscriptio enim sine possessione haud procedit: Laici autem possidere nequeunt jurisdictionem Ecclesiasticam, & sic præscribere eam nequeunt; Consule Sperell. *decis.* 2. *numer.* 126.

V. Debita jurata secundum Pacion. in *select.* 44
allegat. Canon. & Civil. allegat. 28. *in fin.* Seraphin. *de Privileg. jurament.* 47. *fere per tot.* ex ea ratione, quod juramentum inducat moram ipso jure, & instar interpellationis sit. Sed refutant opinionem hanc de debitis juratis, & quidem recte, Cardinal. de Luca *discur.* 129. *num.* 2. Cyriac. *controvers.* 618. *num.* 35. *& seq.*

Affert & Auctor res alias, quæ jure Canonico 45
præscribi haud possunt. Sed non inutilis est inquisitio, an hæ res ut a præscriptione longissimi temporis eximuntur, ita immunes sint a præscriptione immemorabili, vel centenaria? Confer omnino Bohemer. in *decretal. lib.* 2. *tit.* 26. §. 35. *& plur. sequent.*

§. II.

Bona fides.

Quo ad ea, quæ concernunt bonam fidem ad Præscriptionem requisitam.

Bona fides in proposito *est sincera rei alienæ ignorantia*, seu illa dicitur bona fides, qua quis 1
probabiliter, & prudenter existimat rem, quam possidet, ad se pertinere, vel saltem alienam esse non cognoscit: Unde Glossa, *in cap. Si Diligenter* 17. *de Præscriptionibus verb. Bona fides* expresse dicit: *Bona fides intelligitur, cum aliquis credit tradentem esse dominum, vel habere jus distrahendi, licet erret in facto*, *l. Bonæ fidei emptor* 109. *de verb. signific.* ibi: *Bonæ fidei emptor esse videtur, qui ignoravit eam rem esse alienam, aut putavit eum, qui vendidit, Jus vendendi habere*. Mala autem fide possi- 2
dere dicitur, qui scit, vel credit rem, quam possidet, alienam esse, vel non esse suam. *Sic in re Communis*.

Jure Civili Cæsareo in Præscriptione longi tem- 3
poris bona fides requiritur solum ab initio ad inchoandam

andam Præscriptionem; *l. Unica*, *& ibi* Glossa *verb. Ab initio*, *Cod. de Usucapion. transformand.*

4 Unde secundum Jus Civile Præscriptio cœpta per defunctum bona fide continuari, & compleri potest ab herede, quamvis ipse sit in mala fide, & sciat rem esse alienam; *cit. l. Unica & §. Diutina*, *Instit. de Usucap.* Immo secundum Jus Civile in Præscriptione longissimi temporis 30. vel 40. ann. nullo tempore, nequidem ab initio requiritur bona fides, adeo ut quamvis Præscriptor malam fidem habuerit ab initio, si tamen rem alienam tali longissimo tempore possedit, eam sibi Præscriptione acquisivit, atque adversus dominum petentem, & requirentem talem rem, exceptione tutus est, & hoc statutum est ob odium domini res suas petere negligentis, *l. Si quis emptionis*, §. *Quod si quis*, *Cod. de præscription. 30. vel 40. annorum*.

6 Jure tamen Canonico ad legitimam Præscriptionem omnino requiritur bona fides, adeo ut nec in Foro Canonico, nec in Foro Civili valeat Præscriptio cum mala fide. *Communis*, textu expresso in *cap. Vigilanti 5. & cap. Quoniam 20. de Præscriptionibus*, ubi in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. sic decisum expresse refertur: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, Synodali Judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide Præscriptio, tam Canonica, quam Civilis*. Unde *in c. Possessor 2. de Regul. juris in 6.* expresse cavetur quod *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit*.

7 Et talis bona fides requiritur, quod intersit toto illo tempore, quo currit Præscriptio. *Communis*, textu expresso in *cit. cap. Quoniam 20. de præscriptionibus*, ibi: *Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat notitiam alienæ*.

8 Leges enim Civiles adductæ *supra num. 3. ad 5.* aliter disponentes, tamquam nutritivæ peccati (eo quod homines ob desiderium præscribendi animarent ad continuandam injustam rei alienæ possessionem) fuerunt a Jure Canonico correctæ, & abrogatæ, in *cit. cap. Vigilanti 5. & in cit. cap. Quoniam 20. de Præscriptionibus*, ibi: *Cum generaliter sit omni Constitutioni, atque consuetudini derogandum, quæ*

9 *absque peccato mortali non potest observari*. Et hæc Juris Canonici dispositio est impræsentiarum observanda, & de facto observatur in utroque foro, tam Civili, quam Canonico, juxta definitionem Concilii Generalis, in *cit. cap. Quoniam 20. de præscriptionibus*, ibi: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, Synodali Judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam Canonica, quam Civilis*.

10 Hinc Possessor malæ fidei, quamvis per centum, & mille annos possederit rem alienam, nunquam poterit eam præscribere. *Communis*, textu expresso, *in cit. cap. Vigilanti 5. de præscriptionibus*, ibi: *Vigilanti studio cavendum est, ne malæ fidei possessores simus in prædiis alienis, quoniam nulla antiqua dierum possessio juvat aliquem malæ fidei possessorem, & c. possessor 2. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit*.

11 Immo mala fides possessoris nocet etiam suo heredi immediato, adeo ut, si defunctus fuerat possessor malæ fidei, tunc heres ejus immediatus non potest ullo tempore rem a defuncto mala fide possessam præscribere, quamvis eam bona fide habeat, & velit a se ipso Præscriptionem inchoare. *Communis*, per textum, *in l. Ultim. Cod. communia, de Usucapionibus*, *leg. Cum heres*, *ff. de diversis & temporal. Præscriptionib. & §. Diutina*, *Institut. de Usucapionibus*.

Rem autem mala fide a defuncto possessam, licet non possit ullo tempore præscribere heres immediatus; potest tamen ipsam præscribere tempore ordinario heres mediatus, idest heres primi heredis; dummodo talis heres mediatus bona fide rem possidens incipiat Præscriptionem, computando solum tempus, quo ipse possedit, & non connumerando tempus, quo possedit suus antecessor seu heres immediatus. Pirhing *l. 2. Decret. tit. 26. num. 70.* Reiffenstuel *ib. num. 138.* Covarruv. *part. 2. in Regul. Possessor. §. 9. num. 7.* Lessius, *l. 2. c. 6. num. 43.* & alii passim. Et ratio disparitatis inter heredem immediatum, & mediatum est, quia heres immediatus repræsentat omnino personam defuncti, immo censetur una, & eadem persona cum defuncto. *Authent. de Jurejurando a moriente præstito*, adeoque censetur fictione Juris habere eamdem malam fidem; Non sic autem heres mediatus, seu heres heredis, quia cum ipse non censeatur una, & eadem persona cum tali primo defuncto, nec etiam censetur habere eamdem malam fidem fictam fictione Juris; Fictio enim non parit fictionem. 12

Et tanto magis potest ipsam tempore ordinario præscribere successor singularis, v. gr. donatarius, emptor, cui primus heres rem hujusmodi bona fide donavit, vel vendidit. Ipse enim successor singularis nullo modo personam defuncti repræsentat, *Communis*, textu expresso, *in §. Sed tamen*, *Instit. de Usucapion.* 13

Item successor in Dignitate, Beneficio, vel officio potest cum bona fide præscribere rem a defuncto, vel antecessore suo habitam, dummodo solum computet tempus, quo ipse bona fide possedit. Gloss. in *c. De quarta verb. Se posse tueri*, *de Præscript.* Abbas *ib. num. 9.* Felinus *ibid. num. 24.* Covarruv. *loc. cit. num. 7.* Pirhing *loc. cit. num. 72.* Reiffenstuel *loc. citat. num. 140.* & alii passim. Et ratio clara est, quia talis successor non possidet Dignitatem, Beneficium, vel Officium jure sui antecessoris, sed jure sibi tributo a legitimo collatore, adeoque mala fides antecessoris non potest nocere suæ bonæ fidei, sicque ipse sine dubio potest præscribere rem a se bona fide possessam. 14

Dubitans num res sit sua, nec ne? si cum tali dubio incipit rem possidere, non censetur habere bonam fidem, adeoque, stante illo dubio, nequit Præscriptionem inchoare. *Communis*. Et ratio est evidens, quia incipiens possidere rem cum dubio an sit sua, vel alterius, injuste, & inique agit eam sibi arrogando; cum non sit melior ipsius conditio, quam alterius, qui eam rem prius possederat; sed e contra melior fuerit conditio istius, utpote conditio possessoris, quæ semper melior est; *c. Ad aures 6. De præscriptionibus*, *c. Quod autem 5. de Jurepatron. c. In pari 65. de Regul. Juris in 6. l. Nemo 126. §. 2. & l. In pari causa 128. ff. De Regul. Juris*. Cum injustitia autem, malitia, 15

litia, seu peccato non stat bona fides, qualis requiritur ad Præscriptionem; ergo, ut incipiat Præscriptionem, requiritur, ut is determinate judicet rem, quam incipit possidere, vel esse nullius, sicque fieri suam per occupationem; vel probabiliter judicet habere jus illam sibi arrogandi, & possidendi.

16 Si autem tale dubium superveniat post Præscriptionem bona fide jam inceptam, tunc sic dubitans potest continuare rem possidere, & perficere Præscriptionem; Dummodo interim debitam diligentiam adhibeat ad investigandum, an res sit vere sua, vel aliena? *Communis* per text. *in c. Si virgo* 5. *caus.* 34. *qu.* 1. ubi de talibus bona fide possessionem inchoantibus expresse dicitur: *Tamdiu quisque bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum*, & per text. in *c. Quoniam* 20. *de Præscriptionib.* ubi solum requiritur ad continuandam Præscriptionem, ut possessor, in nulla temporis parte ad præscribendum constituta, habeat conscientiam rei alienæ, ibi: *Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ*; Tum quia, ut expresse dicitur, *in cap. Ad aures 6. de præscriptionibus*: *De Jure melior est conditio possidentis*, uti consimiliter dicitur etiam in aliis citatis Juribus *num. antecedenti*, adeoque, qui postquam cœpit bona fide rem possidere, dubitat an sua sit, potest continuare possessionem, sicque tempore ordinario præscribere; Dummodo, ut dicebatur in conclusione, adhibeat moralem diligentiam ad investigandam veritatem, an res sit sua, vel alterius; In tali enim casu præsumptio stat pro possessore, *arg. citatis Juribus, & cap. Occidit* 14. *caus.* 23. *quæst.* 8.

17 Ignorantia Juris clari, & indubitati impedit bonam fidem, & Præscriptionem, in utroque Foro, etiamsi sit invincibilis, seu inculpata; Sic fere communis Doctorum sententia cum Glossa in *c. Apostolicæ verb. Præscriptionis, de Donationibus*, Abbas, in *c. De quarta n.* 12. *de Præscriptionibus*, Covarruv. *in Regula Possessor. part.* 2. §. 9. *num.* 8. Layman *lib.* 3. *Theolog. moral. sect.* 5. *tr.* 1. *cap.* 8. *n.* 11. Lessius *l.* 2. *c.* 6. *num.* 14. Engel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 26. *num.* 15. Pirhing *ib. nu.* 62. Reiffenstuel *ib. num.* 68. & *seq.* & alii passim contra paucos arbitrantes ignorantiam inculpatam Juris sufficere ad præscribendum pro Foro conscientiæ. Et ratio nostræ conclusionis est, quia Præscriptio, per quam aliquis amittit dominium rei suæ, & alius illud acquirit, est introducta Jure positivo humano præter Jus naturæ, ergo non habet locum in casu, ubi Jura positiva humana expresse statuunt errorem Juris non prodesse ad Præscriptionem, seu Usucapionem, ut clare patet in *l. Numquam, ff. De Usucapionibus*, ibi: *Numquam in Usucapionibus Juris error possessoribus prodest*. Item *l.* 2. §. *Si a pupillo, ff. Pro Emptore*, ibi: *Si a pupillo emeris, & scias pupillum esse, putas tamen pupillo licere res suas sine Tutoris auctoritate administrare, non capies usu, quia Juris error nulli prodest*. Item *l.* 4. *ff. de Juris, & facti ignorantia*, ibi: *Juris ignorantia Usucapioni negatur prodesse, facti vero ignorantiam prodesse constat*. Tum quia errans in Jure præsumitur malam fidem habere, *l. Quemadmodum, Cod. de Agric. & Censit.* ibi: *Malæ fidei namque possessorem esse nullus ambigit, qui aliquid contra Legum interdicta mercatur, cap. Qui mercatur* 82. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Qui contra Jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere*. Possessor autem malæ fidei ullo tempore non præscribit, textu expresso in *cap. Possessor, de Regul. Juris in* 6.

Nec valet dicere, quod, sicuti ignorantia inculpata Juris excusat a peccato, ita potest constituere possidentem in bona fide sufficiente ad Præscriptionem. Non valet, inquam, quia licet talis ignorantia inculpata sufficiat ad constituendum possidentem in bona fide theologice, seu moraliter excludente peccatum, non sufficit tamen ad constituendum ipsum in bona fide Civiliter, seu Juridice necessaria ad inducendam Præscriptionem, ex eo quod a Jure expresse reprobetur in ordine ad effectum Præscriptionis; Quamvis enim ad inducendam Præscriptionem requiratur necessario semper bona fides theologice, seu moraliter, non sufficit tamen de se sola, nisi concurrat etiam simul bona fides Civiliter, seu Juridice, quia, ut diximus, Jura positiva humana, a quibus Præscriptio suam originem, & totam vim habet, expresse statuerunt, quod error Juris ad Præscriptionem, seu Usucapionem non prosit, ut patet ex citatis Legibus *num. antecedenti*. 18

Probabile autem est secundum aliquos, quod ignorantia Juris invincibilis non impediat in Foro conscientiæ bonam fidem requisitam, & sufficientem ad legitime præscribendum. Sic Lessius *loc. cit. num.* 17. Lugo *de Justit. & Jur. disp.* 7. *sect.* 3. *num.* 32. Medina *in tract. de contractibus quæst.* 17. *prope finem*, Castropal. *in cit. p.* 22. §. 8. *n.* 7. & alii. Et ratio est, quia Jura ideo negant cum ignorantia Juris præscribi posse, quia non præsumunt bonam fidem in possidente, cum possidens contra Jura clara, manifesta, & indubitata ordinarie præsumatur mala fide possidere; ut patet ex *cit. l. Quemadmodum, Cod. de Agricol. & Censit.* ibi: *Malæ fidei namque possessorem esse nullus ambigit, qui aliquid contra Legum interdicta mercatur, & cit. c. Qui contra* 82. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Qui contra Jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere*, ergo cum in Foro conscientiæ, in quo de veritate, & de bona fide constat, cesset dicta præsumptio juris, ignorantia Juris invincibilis, & inculpata non impediet Præscriptionem. 19

Ignorantia Juris dubii, & inter Doctores controversi non impedit bonam fidem requisitam, & sufficientem ad legitimam Præscriptionem. Abbas *in cap. De quarta n.* 12. *de Præscriptionibus*, Covarruv. *l. c.* §. 7. *n.* 19. Lessius *loc. cit. num.* 16. Layman *loc. cit. num.* 11. Pirhing *loc. cit. nu.* 60. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 77. & alii. Et ratio est, qua ipsa ambiguitas Juris, circa quod sunt diversæ Doctorum sententiæ, utramque partem facit probabilem, ita ut utramvis prudenter in praxi sequi quis possit; ergo non impedit bonam fidem requisitam, & sufficien- 20

ficientem ad legitimam Præscriptionem. Videatur hac de re Angelus Fransoja. *

21 Ignorantia facti, si sit invincibilis, non impedit bonam fidem requisitam ad legitime præscribendum. *Communis*, textu expresso *in l. 4. ff. De Juris, & facti ignorantia*, ibi: *Juris ignorantia in Usucapione negatur prodesse, facti vero ignorantiam prodesse constat*; Ignorantia enim, seu error invincibilis facti, sicuti excusat a culpa, ita constituit possessorem in bona fide ad legitime præscribendum; Si quis enim acceperit rem a fure, ignorans invincibiliter esse furem, durante tali invincibili ignorantia, seu errore, bona fide possidet rem alienam, eamque sic possidendo præscribit.

Additiones ex aliena manu.

22 De eo, utrum *dubitans* sit in *bona*, an in *mala* fide; tum an error juris excludat *malam* fidem, consule Dunod *de præscript. part. 1. cap. 8. sub initium*.

23 Hic vero ea non est omittenda investigatio, an doctrina juris Canonici de bona fide, locum etiam sibi vindicet in præscriptione actionum maxime personalium? Affirmant inter alios Lyncker. *in præscript. tam Jur. civil. quam canon. thes. 24. & seq.* Stryk. *de Act. investigat. sect. 3. n. 1. axiom. 6. num. 3. & seq.* Negant vero Coccejus *in dissert. 1. de finib. bon. fid. in præscript. sect. 2. §. 11. & sect. 3. per tot.* Franzk. *lib. 3. resol. 13. fer. per tot.* Rauchbar *part. 2. quæst. 38. num. 23.* Zanger. *de except. lib. 3. cap. 20. n. 106. & seq.* Adde etiam Dunod *de præscript. dict. par. 1. dict. cap. 8.*

24 Rectius meo judicio *Bohemer. in Decr. l. 2. tit. 25. §. 66. & seq. Neque*, inquit, *malæ fidei definitio eis applicari potest, qui aliquid de suo debent, non vero rem alienam possident; alioquin dicendum foret, omnes omnino homines esse in mala fide, quia vix ullus reperitur, qui non de suo aliquid debeat. Audio*, pergit, *quidem objectionem. Aliud esse debere, & aliud æs alienum solvere nolle: illi notam malæ fidei adspergi non posse, bene tamen huic, quum sciat se debere, & tamen solvere differat. Verum, qui non solvit, aut interpellatus est ad solvendum, aut non. Priori casu præscriptionem interruptam esse concedo, quia negligens dici nequit, qui interpellavit debitorem. Sistitur hoc casu cursus præscriptionis, non quod per interpellationem mala fides proprie inducta sit, sed quod præscriptio fuit interrupta. Cæterum si non insistitur interpellationi, post interpellationem de novo currere incipit, & perficitur præscriptio, uti optime observavit Coccejus dissertat. de finib. bon. fid. in præscript. sect. 2. §. 12. Quod si dicamus per interpellationem malam fidem inductam esse, nullo tempore deinceps posset perfici præscriptio, quod tamen ex definitione malæ fidei elici nequit. Posteriori casu nullum plane indicium malæ fidei apparet, quum nequidem debitor solvere cogatur, qui haud interpellatur; immo qui tanto tempore haud exigit debitum, juste existimari potest debitum remisisse*; Confer eumdem *l. c. §. 64.*

An de jure Canonico mala fides obstet etiam immemorabili, & Centenariæ, adi *Dunod, ubi supra*, qui & de hoc disserit, an Communitas semel in mala fide existens, semper dicatur existere in mala fide. 25

§. III.

Sit titulus quoque justus.

Quo ad ea, quæ concernunt titulum ad Præscriptionem requisitum.

AD legitimam præscriptionem requiritur justus titulus. *Communis*, textu expreso *in c. Si diligenti 17. de Præscriptionibus*, ibi: *Cum in præscriptione rerum Ecclesiasticarum bona fides, & justus titulus exigatur*, & concordat *cap. Dudum 31. de Decimis*. Item text. *in l. Ultima, Cod. de Usucapion. pro herede*, ibi: *Usucapio, non præcedente vero titulo, procedere non potest, & l. Nullo, cod. de rei vindicat.* ibi: *Nullo justo titulo præcedente, possidentes, ratio juris quærere dominium prohibet*, cum multis similibus. 1

Titulus ad præscriptionem requisitus nihil est aliud, quam causa habilis ad transferendum dominium, vel ad præbendam usucapiendi conditionem. *Sic in re Communis Doctorum*. Et hujusmodi titulus potet esse multiplex, scilicet, *Donatio, Emptio, Permutatio, Transactio, Legatum, Hereditas, Dos*, & similia, quibus si tradens rem sit ejus dominus, transfert dominium, si autem non sit dominus, præbet saltem usucapiendi conditionem. 2 3

Hinc qui bona fide possidet rem alienam *pro Donato, pro Empto, pro Transacto, pro Herede, pro Legato, pro Dote*, & hujmodi, licet non acquirat ejus dominium, ex quo non acceperit ipsam a vero domino, acquirit tamen usucapiendi conditionem, cum tales tituli ex natura sua tendant ad dominii translationem. Alii autem tituli, qui ex natura sua non tendunt ad dominii translationem, sicuti commodatum, depositum, & precarium, & hujusmodi, neque etiam usucapiendi conditionem præbent, nihilque prosunt ad præscriptionem. *Sic communiter Doctores*. 4 5

Ad faciliorem horum titulorum intelligentiam datur hic pro omnibus explicatio tituli *pro Herede*. Titulus enim *pro Herede* tunc juvat ad præscriptionem, quando defunctus rem bona fide possedit ut suam, & necdum tempus præscriptionis complevit; in tali enim casu possessio defuncti continuatur in herede, textu expresso *in §. Diutina, Instit. de Usucapionibus*, ibi: *Diutina possessio, quæ prodesse cœperat defuncto, & heredi bonorum possessori continuatur*, & concordant *l. Dolia, §. Eum qui, ff. de contrahend. empt. & l. Pomponius, §. 1. ff. de acquirend. possess.* Hinc heres alicujus bonæ fidei 6

* E. R. Cum principium, cui consequentia innititur, claudicat; scilicet, posse quemquam in praxi sequi utramvis partem probabilem; claudicabit etiam consequentia, nempe posse aliquem præscribere cum ignorantia dubii juris, & inter Doctores controversi.

fidei possessoris, qui rem immobilem alterius privati quinquennio cum titulo, v. g. *emptionis*, *donationis*, *legati*, & hujusmodi possedit, potest additis aliis quinque annis suæ possessionis æquali bona fide continuatæ præscriptionem inter præsentes complere. Secus autem esset, si defunctus talem rem detinuisset, veluti sibi commodatam, locatam, oppignoratam, vel apud se depositam, tunc enim ipsius heres nunquam talem rem præscribere poterit, quantumvis bona fide, ac jure hereditario ipsam possideat, quia cum heres succedat in omne jus defuncti, textu expresso *in l. Cum heres ff. de diversis, & temporal. præscr. & ex Regul. 46. Juris in 6. Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit*, non potest tenere illam rem, nisi eo modo, ac jure quo ipsam tenuit defunctus, scilicet per modum commodati, locati, pignoris, & depositi, & hujusmodi, adeoque cum defunctus nusquam bona fide possederit illam rem ut suam, ullo titulo ad præscriptionem requisito, & sufficienti, neque id poterit suus immediatus heres.

9 Titulus specialis, v. g. emptionis, donationis, transactionis, legati, & hujusmodi requiritur solummodo in duobus casibus. Primo scilicet, ut præscriptio compleatur breviori, seu ordinario tempore. Cum aliquo enim ex dictis titulis bona immobilia privatorum præscribuntur solo spatio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, textu expresso *in §. 1. Instit. de Usucapionibus*. Sine ullo autem ex dictis titulis talia bona non præscribuntur, nisi spatio 30. annorum, *l. Sicut in rem, Cod. de præscription. 30. vel. 40. annorum.* Secundo requiritur titulus, quando jus commune resistit præscribenti, vel alias habetur præsumptio contra ipsum, textu expresso *in c. 1. de præscriptionibus in 6.* ibi: *Licet ei, qui rem præscribit Ecclesiasticam, si sibi non est contrarium Jus commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides, ubi tamen est ei jus commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi; Nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cujus contrarii memoria non existat.* Ubi, ut vides, extra hos duos casus sufficit ad præscriptionem bona fides etiam sine speciali titulo, & concordat etiam textus *in c. de quarta 4. c. Ad aures 9. & cap. Quoniam 20. de præscript.* ubi nulla prorsus fit mentio de titulo, & tamen interveniente bona fide, & possessione, legitimo tempore continuata, admittitur præscriptio.

10 Præscriptio autem immemorabilis ea dicitur, cujus contrarii, vel initii memoria non extat, & contra quam nihil unquam actum, visum, vel auditum fuerit; *l. In summa 2. §. 7. ff. de aqua & aquæ pluviæ arcendæ, l. Hoc jure 3. §. 4. ff. de aqua quotidian. c. Super quibusdam 26. de verbor. significat.* Rota recent. *part. 5. tom. 1. decis. 126. num. 22. part. 10. decis. 253. num. 8. part. 12. decis. 279. n. 14. & 16. part. 13. decis. 70. num. 65.* & sæpe alibi.

11 Præscriptio immemorabilis habet vim veri, & legitimi tituli, & privilegii, & propterea illam habens potest allegare meliorem titulum de mundo, per text. *in citatis juribus* cum similibus. Rota recent. *part. 1. decis. 677. num. 4. part. 3. decis. 489. num. 2. part. 4. tom. 1. decis. 542. num. 2. par. 5. tom. 1. decis. 249. num. 4. part. 7. decis. 249. num. 2.* & sæpissime alibi.

12 Præscriptio immemorabilis probari debet per testes, qui saltem per 40. annos testentur de visu, vel sensu proprio, ac de cetero etiam a suis majoribus semper audierint rei statum sic fuisse, & sic tales testes debent habere ætatem saltem annorum 54. ita ut de principio visus habuerint saltem annos 14. Rota *part. 1. decis. 254. num. 1. par. 2. decis. 248. part. 3. decis. 432. num. 1. & 2. part. 4. tom. 1. decis. 47. num. 2. part. 7. decis. 56. num. 3. part. 11. decis. 163. num. 16.* & sæpissime alibi.

Additiones ex aliena manu.

13 Confer hic omnino Dunod *de Præscript. part. 1. c. 9.* qui materiam recte expendit.

§. IV.

Possideas juste.

Quo ad ea, quæ concernunt possessionem ad præscriptionem requisitam, ejusque dormitionem, & interruptionem, & restitutionem in integrum contra eam.

1 AD præscriptionem requiritur possessio, quæ sit tempore a jure constituto legitime continuata. *Communis*; textu expresso *in l. Sine possessione 25. ff. de Usurpationibus, & Usucapionibus*, ibi: *Sine possessione Usucapio contingere non potest; & cap. Sine possessione 3. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Sine possessione præscriptio non procedit*, cum similibus.

2 Ad præscriptionem requiritur talis possessio, ut quis rem proprio nomine possideat, non autem alieno, quia is, qui alieno nomine possidet, revera non est proprie possessor, sed alter, qui per ipsum possidet, ut expresse habetur *in c. Cum venissent 9. de restitut. spoliator.* ibi: *Cum sicut certum est, is possideat, cujus nomine possidetur, &* Glossa *ibid. verb. Cujus nomine*, cum pluribus juribus ibi ab ipsa citatis, *& c. Si diligenti 17. de præscriptionibus*, ibi: *Cum .... is possidere dicatur, cujus nomine possidetur*; & Glossa *ibid. verb. Cujus nomine*, cum aliis juribus ibi adductis. Et sic tenet *Communis Doctorum*.

3 Ad præscriptionem requiritur, & sufficit sola possessio civilis sine naturali. *Communis*, teste Pirhing *lib. 2. Decret. tit. 26. num. 39.* Et ratio est, quia ad præscriptionem requiritur, & sufficit talis possessio, ex qua sequi possit translatio, sive acquisitio dominii; *l. Sine 25. ff. de Usurpat. & Usucapionibus; l. Acquiritur 10. §. Ultim. ff. de acquirend. rer. domin.* cum similibus, sed ex sola possessione civili sine naturali sequi potest translatio, sive acquisitio dominii: absens enim, quem constat solam civilem possessionem animo retinere, possidet quantum ad hoc, ut Usucapio continuetur; *l. Servi 17. §. Ultim. ff. de furtis, l. 1. §. Per servum, qui in fuga, ff. De acquirend. possession.* ergo &c.

4 Non sufficit autem ad præscriptionem sola possessio naturalis sine civili. *Communis*; Et ratio est, quia, ut dicebatur, ad præscriptionem requiritur talis possessio, ex qua sequi possit translatio, sive acquisitio dominii, *cit. l. Sine 25. de Usurpationib. & Usucapionibus*, *l. Acquiritur* 10. §. *Ultim. ff. de acquirend. rerum domin*. Sed ex sola possessione naturali sine civili, non potest sequi dominii acquisitio, cum desit animus possidendi rem; alioquin non solum naturaliter, sed etiam civiliter possideretur; ergo &c. Tum quia depositarius, & colonus possident naturaliter, & tamen non præscribunt, ex quo non possideant civiliter, ergo non sufficit ad præscriptionem sola possessio naturalis sine civili.

5 An autem ad præscriptionem sufficiat possessio civilissima? Variant Doctores. Negativam sententiam tenent Felinus *in cap. Illud col. ultim. de Præscriptionibus*, Baldus *tom.* 17. *Tractatuum tract. de Præscriptionib. part. 3. principal. circa fin.* Romanus *singul.* 401. Affirmativa autem sententia est probabilior, per text. *in l. Raptores, cod. de Episcop. & Cleric.* ibi: *Ecclesia vero omnem proprietatem, & plenam possessionem earumdem rerum, nostro habeat beneficio*. Et sic tenent Glossa *fin. in cap. Contingit 9. de dolo, & contum*. Covarruvias allegans communem doctorum cum Reiffenstuel *loc. cit. n.* 190. Et ratio est, quia possessio civilissima censetur ministerio legis vera possessio, *cit. l. Raptores, cod. de Episcop. & cleric.* Jason. *in l. Possessio num. 72. ff. de acquirend. posses.* ergo eumdem sortitur effectum ac possessio civilis, adeoque &c.

6 Quid autem sit possessio naturalis, civilis, & civilissima? Vide verb. *Dominium art.* 1. *a num.*23. *ad* 27.

7 Quæ hic dicuntur de possessione, intelligenda etiam sunt de quasi possessione. Nam incorporalia, seu jura proprie non possidentur, sed quasi possideri dicuntur; *l. 3. ff. De acquirend. vel amittend. possess. l. Servum §. Incorporales, ff. de acquirend. rerum domin. & l. Sequitur* §. 27. *ff. de Usurpation. & Usucapionibus, c. Cum Ecclesia 3. de causa posses. & proprietat.* & Glossa *ibidem verb. Quasi possessionem, cap. Si diligenti 17. de præscriptionibus*, & Glossa *ibidem verb. In quasi*, ubi expresse habet: *Hoc ideo dicit, quia incorporalia non possidentur, sed quasi possidentur*.

8 Præscriptio tunc dicitur *non procedere*, seu *non currere*, quando ex defectu alicujus conditionis ad ipsam requisitæ ipsa nec incipit, nec incipere potest; Sic intervenit, quando deest ei legitima possessio, textu expresso *in cap. Sine possessione 3. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Sine possessione præscriptio non procedit, & l. Sine possessione 25. ff. de Usurpationibus & Usucapionibus*, ibi: *Sine possessione Usucapio contingere non potest*. Item quando deest ei bona fides, textu expresso *in c. possessor. 2. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit; cap. Quoniam 20. de præscriptionibus*, ibi: *Synodali Judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam canonica, quam civilis*. Item quando deest ei verus titulus: textu expresso *in l. Ultima, cod. de Usucapion. pro herede*, ibi: *Usucapio, non præcedente vero titulo, procedere non potest*. Et sic de similibus.

9 Præscriptio jam inchoata *dicitur dormire*, quando cessat currere tempus propter impedimentum adveniens, & interim suspensa manet, sive quiescit, donec, cessante illo impedimento, denuo currat, & compleatur, computato tempore præcedente, & subsequente dictum impedimentum. Et sic præscriptio dicitur dormire tempore hostilitatis, seu belli, textu expresso *in cap. Transmissa* 10. *de præscriptionibus*. Item dormit præscriptio adversus Ecclesiam vacantem, seu destitutam Prælato, aut rectore suo, *cap. Novit ille 1. & cap. Constitutus 3. Ne Sede vacante, cap. Placuit 1. cap. De quarta 4. & cap. Auditis 15. de præscriptionibus*, Item dormit contra Ecclesiam tempore schismatis, *cap. Placuit 1. & cap. Cum nobis 14. de præscriptionibus*. Item dormit præscriptio contra pupillum, durante ætate pupillari, non item cum ad pubertatis annos pervenit; *l. Sicut in rem 2. cod. de præscript. 30. vel 40. annor. & Authent. Nisi triennale, Cod. de bon. matern.* Item dormit præscriptio contra de jure impeditum, & non valentem agere, *l. Super annali 1. §. final. cod. De annali exceptione*.

Præscriptio dicitur *interrumpi*, quando ipsa semel legitime cœpta ex aliqua causa ita cessat, ut totum præcedens tempus ipsius omnino extinguatur, ita ut sublata tali causa, seu cessante tali impedimento, dictum tempus quoad præscriptionem non amplius reviviscat, & ad nihil inserviat, sed debeat de novo præscriptio inchoari, & compleri per totum tempus ad præscribendum requisitum, nullatenus computato tempore illo præcedente interruptionem. *Communis*, & colligitur *ex cap. Illud 8. de præscription.* ubi in fine expresse dicitur; *Etsi probata fuerit interruptio, præscriptio non tenebit*; Ubi, ut vides, in hoc differunt dormitio, & 10
interruptio præscriptionis, quod in dormitione adhuc computatur tempus ipsam præcedens, & conjungitur cum tempore ipsam sequente ad complendam præscriptionem; in interruptione autem nullimode computatur tempus ipsam præcedens, sed solummodo tempus sequens. 11

Interruptio præscriptionis est duplex, scilicet naturalis, & civilis: Sic Glossa communiter recepta *in cit. cap. Illud 8. de præscriptionibus, verb. Interruptio*. *Naturaliter interrumpitur* præscriptio, quando incipit aliquid deficere ex his, quæ necessario ad præscriptionem requiruntur, ut si amittatur possessio, quia v. g. per inundationem maris, aut fluminis occupatus est fundus; *l. Possideri 3. §. 17. ff. de acquirend. vel amittend. possess. l. Qui universas 30. §. 3. ff. eodem*, & Glossa *cit. in cap. Illud 8. de præscriptionibus, verb. Interruptio*; Vel denique si bona fides cesset, & interveniat mala fides, interveniente rei alienæ notitia; nam bona fides necessario requiritur, non solum ad inchoandam, sed etiam ad continuandam præscriptionem; *cap. Vigilanti 5. & cap. Quoniam 20. de præscriptionibus, & cap. possessor 2. de Regul. Juris in 6.* *Civiliter* autem *interrumpitur* præscriptio ex juris dispositione per actum aliquem juridicum interpositum, v. g. motæ litis coram judice compe- 12
ten-

tenti super re ab altero possessa; *l. Motæ litis 26. Cod. de rei vindicat. l. Si Pater tuus 7. cod. de statu defunctorum*, cum similibus.

13 Præscriptio autem, seu Usucapio triennalis per litis contestationem non interrumpitur, sed continuatur, & perfici potest, etiam durante lite, ita tamen, ut quamvis post lapsum interea triennium adversus possessorem sententia feratur, ipsa res possessa debeat domino, pro quo judicatum est, restitui, non obstante Usucapione; *l. Pro emptore possidet 2. §. 21. ff. pro emptore; l. Si post acceptum 18. ff. de rei vindicat.*

14 Præscriptio tamen decem, vel viginti annorum cum titulo, & bona fide, aut triginta, vel quadraginta annorum cum bona fide, licet sine titulo, interrumpitur per litis contestationem coram judice competenti factam, non vero per simplicem citationem; *l. Motæ litis 26. cod. de rei vindicat.* cum similibus.

15 Præscriptio ulterius interrumpitur civiliter, quando quis non valens litem contestari, judicem adit, eique libellum offert contra absentem, seu contra eum, qui aliqua de causa conveniri nequit, & in dicto libello querimoniam producit contra injuste possidentem rem suam; vel si judex haberi non potest, id facit coram publicis personis, vel ad domicilium rei, ut expresse dicit Glossa communiter recepta *in cit. cap. Illud 8. de præscriptionibus, verb. Interruptio*, per text. *in l. Ut perfectius 2. Cod. de annali exceptione, & l. Nemo ambigit* 10. *Cod. De acquirend. & amittend. possess.*

16 Item interrumpitur civiliter præscriptio per sacrum oraculum, idest per petitorium, seu rescriptum principi porrectum, quando per executorem, seu nuncium postea subsecuta fuit conventio, seu citatio; *l. Sicut in rem 3. cod. de præscriptione 30. vel* 40. *annorum*, & expresse Glossa *in cit. cap. Illud* 8. *de præscriptionibus, verb. Interruptio*, ubi insuper plura alia subjungit, quibus dicit civiliter interrumpi præscriptio.

17 Præscriptio sive naturaliter, sive civiliter sit interrupta, cessante impedimento, seu causa interruptionis, potest denuo inchoari a bonæ fidei possessore; dummodo nova, seu a tempore cessantis interruptionis computanda Præscriptio instituatur; Covarruv. *in cit. Reg. possessor 2. de Regul. Juris in sexto §. 12. num. 6. &* 7. Pirhing *loco cit. num.* 138. Reiffenstuel *loco citato num.*218. *& seq.* & alii communiter, per text. *in lege Sæpe quidam 9. de præscriptione* 30. *vel* 40. *annorum*.

18 Beneficium, seu remedium restitutionis in integrum conceditur minoribus viginti quinque annis, & Ecclesiis, aliisque piis locis adversus præscriptionem etiam longissimi temporis 30. vel plurium annorum completam, & finitam, idque intra quadriennium computandam a die præscriptionis completæ, & cognitæ; *l. Unic. cod. Si adversus Usucapionem, l. Supervacuam 7. cod. de temporibus in integrum restitutionis; l. Sancimus 5. cod. in quibus causis in integrum restitutio necessaria non est, cap. Ecclesia* 1. *de restitutione in integrum in 6.* cum similibus.

Additiones ex aliena manu.

Gravissima hic se offert quæstio, utrum ad *dormitionem* possessionis sufficiat sola hostilitas, vel belli status, ac requiratur præterea *justitium*, quod scilicet curia sileat? Sunt qui tenent requiri simul justitium; Ita censuit Rota *in Cracovien. venditionis* 15. *Martii* 1752. §. 5. *cor. Illustriss. Figueroa, &* 11. *Mart.* 1754. §. 6. *cor. bon. mem. Vicem.* 19 Alii vero distinguunt inter jus civile, & canonicum, & secundum hoc sufficere autumant solam hostilitatem, non item secundum hoc. 20 Meo judicio rectius Bohemerus *exercit.* 25. *c.* 2. §. 16. *& plur. seq.* distinguit usucapionem inter ac præscriptionem, & in illa, quæ non tam fundata est in odio ejus, qui intra illud tempus non egit, quam in favore publicæ utilitatis, tum ejus, qui bona fide, & justo titulo per tempus idoneum rem detinuit, requirit simul justitium: in hac vero, quæ unicum habet fundamentum in pœna ejus, qui quum experiendi potestatem habuisset, experiri neglexit, minime justitium requirit. 21

Notabilis est differentia inter casum, quo dormit præscriptio, & casum, quo interrumpitur eadem præscriptio. Priori casu sublato impedimento tempus prius cum sequenti conjungitur, posteriori vero casu prius tempus penitus non prodest, sed de novo est inchoanda præscriptio; Petr. Barbosa *in L.* 2. *§. Immo num.* 27. *cod. de præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* Zanger. *de excep. part.* 3. *cap.* 10. *n.* 157. *& plur. seq.* Stryk. *jurid. dissert. volum.* 9. *disput.* 22. *c.* 1. §. 30. Dunod *de præscript. lib.* 1. *cap.* 9. 22

Æque notabilis est differentia inter interruptionem naturalem, & interruptionem civilem præscriptionis. Interruptio enim naturalis prodest omnibus, contra quos præscriptio currebat, civilis vero ei tantum prodest, qui actum interruptionis exercuit, nec ipsius personam egreditur; Bruneman *in L.* 7. §. 6. *fer. per tot. cod. de præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* Stryk. *juridic. dissert. vol.* 9. *disp.* 13. *c.*4. §.4. ubi & de eo agit, an interruptio contra principalem facta noceat fidejussori. 23

Quibus modis dormiat præscriptio, tradit Dunod *de præscript. lib.* 1. *c.* 10. 24

Et quibus modis præscriptio, tum naturaliter, tum civiliter interrumpatur, optime explicat Stryk. *Juridic. dissert. volum.* 9. *disp.* 13. *cap.* 2. *&* 3. utrobique *per tot.* 25

§. V.

Completo tempore Legis.

Quoad ea, quæ concernunt tempus ad complendam præscriptionem rerum, servitutum, & actionum requisitum.

RES mobiles privatorum cum titulo, & bona fide præscribuntur, seu usucapiuntur triennio; 1 Res autem immobiles per longi temporis possessionem, id est decennio inter præsentes, & viginti annis inter absentes. *Communis*, textu expresso *in §.* 1. *Institut. de Usucapion.* ibi: Cau-

Cautum est, ut res quidem mobiles per triennium immobiles vero per longi temporis possessionem (id-est inter præsentes decennio, inter absentes viginti annis) usucapiantur; & concordat *l. Unic. cod. de Usucapione transformanda*, contra jus antiquum requirens ad præscriptionem rerum mobilium unum solum annum.

2 Pro rebus mobilibus veniunt omnes illæ, quæ loco moveri possunt, ut pecunia, vestis, navis, animalia, & hujusmodi; pro rebus autem immobilibus veniunt illæ, quæ loco non moventur, ut domus, agri, vineæ, & hujusmodi.

3 Nomine rerum *immobilium* veniunt etiam beneficia, census, redditus, juspatronatus, ususfructus, & servitutes, privilegia, & similia: Ista enim omnia fixa manent, & instar immobilium afferunt fructum, & commoditatem suam; Sic Lessius *lib. 2. cap. 6. num. 25.* Pirhing *lib. 2. Decretal. tit. 26. num. 89.* Reiffenstuel *ibid. num.* 150. & alii communiter, per text. *in Clement. Exivi §. Cumque annui redditus, de verbor. significat.* ibi: *Cumque annui redditus inter immobilia censeantur a Jure.*

4 Jura autem & actiones si sint ad res immobiles, veniunt nomine immobilium, si vero sint ad res mobiles, veniunt nomine mobilium, per text. *in cap. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis.*

5 Præsentes quantum ad propositum dicuntur illi, qui habitant in eadem civitate, vel in ejusdem Territorio; Absentes vero dicuntur illi, qui habitant in diversis civitatibus, seu in Territorio diversarum civitatum. *Communis*, per textum *in l. Cum in longi temporis præscriptione 12. Cod. de præscriptione longi temporis.* Ubi insuper statuitur, quod nihil referat, sive res præscribenda sit pariter in eodem loco, sive diverso, & distanti, ibi: *De rebus autem, de quibus dubitatio est, nulla erit differentia, sive in eadem provincia sint, sive in vicinia, vel trans mare positæ, vel longo spatio separatæ ... Nihil enim prohibet, sive in eadem provincia res constitutæ sint, sive in judicio provinciali moveri, & multo magis in hac florentissima Civitate; Quid enim prodest in ipsa provincia esse possessionem, an in alia? Cum jus vindicationis incorporale est, & ubicumque res positæ sunt, & dominium earum, & vinculum ad dominum, vel creditorem possit reverti?*

7 Si quis quibusdam annis fuit præsens, & quibusdam aliis fuit absens, tunc unus annus præsentiæ æquivalet duobus annis absentiæ, & vicissim duo anni absentiæ æquivalent uni anno præsentiæ; Unde si quis per octo annos v. g. fuerit præsens, & per duos fuerit absens, alii duo anni debent superaddi Præscriptioni decem annorum, quia in tali casu, antequam compleatur dicta præscriptio, debet abesse quatuor annis, quia quatuor anni absentiæ sunt veluti duo anni præsentiæ, qui cum aliis dictis octo præsentiæ constituunt decem annos præsentiæ requisitos ad præscriptionem decem annorum inter præsentes: & sic dicendum est de ceteris præscriptionibus, per textum expressum *in Authent. Quod si quis, Cod. de præscript. longi temporis*, ibi: *Quod si quis quibusdam annis præsens sit, quibusdam absens, adjiciunt ei super decennium tot anni, quot annis ex decennio fuit absens.*

Ab usucapione, seu præscriptione triennali excipiuntur res furtivæ, seu vi possessæ; Tales enim res, si prius non redierint ad dominum, vel nisi fur, aut rapiens sit factus heres domini, non præscribuntur ordinario tempore, nequidem a mediato possessore, *§. Furtivæ, Institut. de Usucap. l. Si aliena, ff. De Usucap.* Unde ut præscribantur a mediato possessore, domino ignorante, requiruntur 30. anni, *Novell. 119. cap.* 7. Si autem dominus sciat, & negligat contestari, sufficiunt decem anni inter præsentes, & 20. inter absentes, uti habetur *in citat. Novell.* Ab ipso fure autem, seu per vim possidente, tamquam possessore malæ fidei, numquam possunt præscribi, per text. *in c. Vigilanti 5. & c. Quoniam 20. de præscriptionibus*; & *cap. Possessor 2. de regul. Juris in 6.* ibi: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit.* Si tamen ipsi furi, seu per vim possidenti, supervenerit bona fides; v. g. quia a Confessario ei dictum est licite potuisse tunc accipi, vel nunc res retineri, possunt etiam ab ipso præscribi tempore extraordinario, seu longissimo 30. vel 40. annor. si tanto tempore bona fide possessæ fuerint, quia per præscriptionem longissimi temporis purgatur vitium furti, vel violentiæ, quo affecta erat res, & omnis actio extinguitur, *l. Sicut in rem 3. & l. Omnes 4. Cod. De præscript. 30. vel 40. annorum.* Vide *supra*, §. 2. *numer.* 22. *& seq.* * 8

Res tam mobiles, quam immobiles privatorum sine titulo, sed cum bona fide præscribuntur 30. annis. *Communis*, per textum *in l. Sicut in rem 3. Cod. de Præscription. 30. vel 40. annor.* ubi generaliter dicitur: *Si qua res, vel Jus aliquod postuletur, vel* per- 12

Nota Rom. Theol.

(*) At si confessarius erraverit, quo jure id retinere poterit?

Responsio Auctoris.

Miror non percepisse *Theologum*, quo jure id retinere possit, nempe jure (perspicue a me adducto in mea conclusione) legitimæ præscriptionis cum bona fide, per jura *ibi* adducta. Debuerat enim scire Theologus, quod legitima præscriptio est valida & licita nedum in foro fori, sed etiam in foro poli, per jura tum civilia, tum canonica a me adducta in *art. unic. de præscript. a n. 7. ad 9.* ubi ultra communem aliorum Auctorum, affero ad id optimam rationem Scoti. Si autem confessarius erraverit, sibi consulat. Fur enim, & per vim possidens ratione talis bonæ fidei superventæ rem alienam in utroque foro præscripsit, si tanto tempore *ibi* adducto bona fide pacifice eam possedit.

persona qualitumque actione, vel persecutione pulsetur, nihilominus erit agenti 30. annorum præscriptio mutuanda, & concordat *cap. Sanctorum 3. de præscriptionibus*.

13 Res immobiles Ecclesiæ Romanæ non præscribuntur nisi spatio 100. annorum; *cap. Nemo 16. caus. 16. q. 4. c. Ad audientiam 13. & cap. Cum nobis 26. de præscript. cap. Si quis 2. eod. in 6. Authent. Quas actiones, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*; ubi expresse habetur: *Quas actiones, alias decennalis, alias vicennalis, alias tricennalis præscriptio excludit; Hæ, si loco religioso competant, quadraginta annis excluduntur; Usucapione triennii, vel quadriennii præscriptione in suo robore durantibus; Sola Romana Ecclesia gaudente centum annorum spatio,*
14 *vel privilegio*. Pro rebus autem Romanæ Ecclesiæ intelliguntur res Ecclesiæ Lateranensis, & Romani Pontificis bona, ac Patrimonium; ut explicat La Croix *l. 3. part. 2. n. 533.* & alii passim.

15 Res immobiles aliarum Ecclesiarum inferiorum, & aliorum locorum piorum, seu causarum piarum præscribuntur spatio annorum 40. *cap. De quarta 4. cap. Ad aures 6. cap. illud autem 8. & cap. Quia judicante 9. De præscriptionibus*, ubi clare habetur decisum, quod contra Ecclesiam, Jura Episcopalia, Decimas, & hujusmodi quadraginta annorum spatio præscribatur, & concordat *cit. Authent. Quas actiones, cod. De Sacrosanctis Ecclesiis*, ibi: *Hæ, si loco religioso competant, quadraginta annis excluduntur*.

16 Monasteria quædam, & ordines quidam sunt specialiter privilegiati, ut majori, quam quadraginta annorum, præscriptione gaudeant. Sic præscriptione 60. annorum gaudet ordo S. Bened. ex concessione Eugenii IV. & ordo S. Salvatoris ex concessione Julii II. Et præscriptione centenaria gaudent Cistercienses, & ordines mendicantes, & alii communicantes cum eorum privilegiis ex concessione eis facta a diversis Summis Pontificibus, ut testantur Engel *l. 2. Decretal. tit. 26. num. 33.* & alii plures apud ipsum, Reiffenstuel *ibid. num. 166.* La Croix, *loco cit. nu. 534.* & alii passim; & Rota recent. *part. 15. dec. 285. nu. 17.* ubi expresse dicit, quod centenaria præscriptio requiritur ad præscribendum adversus regulares.

17 Res mobiles Ecclesiarum, aliorumque piorum locorum (ademptis tamen pretiosis) cum titulo, & bona fide præscribuntur, seu usucapiuntur triennio. *Sic communior, & probabilior Doctorum sententia*, cum Innocent. *in c. 1. de in integrum restit.* Dyno *in Regul. Possessor. n. 18. de Regul. Juris in 6.* ex professo hanc quæstionem examinante, Covarr. *part. 2. in d. Regul. Possessor §. 2. n. 3.* Lessius *lib. 2. cap. 6. num. 22.* Layman *lib. 3. tract. 1. cap. 8. n. 33.* Pirhing *lib. 2. Decr. tit. 26. nu. 90.* Reiffenstuel *ibid. nu. 171.* Zoesius *ibidem num. 5.* Sanig *eod. cap. 5. nu. 1.* Vallens. *eod. §. 6. n. 3.* La Croix *lib. 3. p. 2. num. 529.* & plures alii apud ipsos; Et ratio hujus communioris, & probabilioris sententiæ desumitur *ex Authent. Quas actiones, cod. de Sacrosanct. Eccles.* ubi locis religiosis conceditur privilegium præscriptionis quadragenariæ, sed cum addita limitatione illis verbis: *Usucapione triennii, vel quadriennii præscriptione in suo robore durantibus*; Et hæc Authentica est per Gratianum inserta Juri canonico in *c. Placuit 15. §. Quas actiones caus. 16. q. 4.* atque ab Ecclesia recepta, uti volunt Layman, Vallensis, Pirhing, Reiffenstuel, & alii hujus sententiæ patroni contra plures alios, quos adducit Reiffenstuel *loco cit. n. 169. & seq.* cum suis fundamentis, quæ deinde solvit *num. 172. & seq.* Immo La Croix, *loco cit. num. 529.* insuper addit, quod 18
neque Romana Ecclesia in mobilibus habet speciale privilegium præ aliis, ut tenent Glossa, Molina, Layman, Sanchez, Castrop. Lugo, Haun. contra Silv. Covarruv. Panormitan. Fel. Bald. Less. & alios.

Bona privata, & patrimonialia clericorum præ- 19
scribuntur tempore ordinario, sicut bona laicorum: Glossa in *cap. Possessiones 16. q. 4. verb. Episcoporum*, Covarruv. *lib. 1. variar. resolut. cap. 4. num. 3. & 4.* Pirhing *loc. cit. num. 95.* Reiffenstuel *loco cit. n. 167.* Abbas, *in cap. Sanctorum 3. de præscriptionibus in 6.* Barbosa *ib. nu. 2.* testans de communi, La Croix *loc. cit. num. 535.* ubi dicit, sic sentire omnes: Privilegium enim quadragenariæ præscriptionis, quamvis sit concessum Ecclesiis, aliisque locis piis ex dictis, & juribus adductis *supra nu. 15.* nullibi tamen reperitur concessum clericis, horumque bonis patrimonialibus. Quinimmo oppositum videtur innuere textus in *cap. Sanctor. 3. de præscriptionibus*, ut explicat. Gloss. in *c. cap. Possessiones 16. q. 4. ver. Episc.* adeoque eorum bona patrimonialia præscribuntur tempore ordinario, sicut bona laicorum.

Bona etiam mobilia Fisco sæculari propter deli- 20
ctum addicta, & per sententiam Jud. incorporata præscribuntur spatio 40. annorum. Sic Bartol. Panorm. Covarr. Molina, Laym. Silv. Lugo, Illsung, & alii ex *l. Omnes 4. & l. Competit. 6. Cod. de præscript. 30. vel 40. annor.* Si autem necdum sint Fisco incorporata, præscribuntur spatio quinque annorum, *l. Neque commissum 2. Cod. de Vectigalibus, & commiss.* Pirhing *loc. cit. n. 105.* La Croix *loc. c. n. 535.* & alii passim.

Bona Fisco debita, ex quo vacent ob mortem 22
alicujus decedentis sine legitimo herede, si necdum sint denunciata Fisco, præscribuntur tempore ordinario, sicut alia bona privatorum, cum bona fide, & titulo, mobilia spatio trium annorum; immobilia spatio decem, vel viginti annorum & sine titulo cum sola bona fide spatio triginta annorum *l. Quamvis 18.* juncta Glossa *ibid. verb. Diutina, de Usucapionibus*, Pirhing *loc. cit. n. 105.* & alii passim. Si autem talia bona sint Fisco denun- 23
ciata, & tamen nondum ab eo occupata, tunc præscribuntur adversus Fiscum quadriennio cum titulo, vel etiam sine illo, sed cum bona fide, *l. 1. Cod. de Quadrien. Præscript. & l. Intra 10. ff. de divers. & temporal. Præscription.* Pirhing *loc. cit.* & alii passim.

Quamvis servitus mere personalis, qua tollitur li- 24
bertas hominis, nullo unquam tempore possit præscribi, ut tenet *Communis Doctorum*, per text. *in §. Sed aliquando, Inst. De Usucapionibus, l. Usucapionem 9. ff. De usurpationibus, & Usucapionibus; & l. ultim. Cod. de longi temporis præscriptione, quæ pro libertate*; tamen servitus personalis extinguitur per præ- 25
scriptionem, si servus bona fide etiam sine titulo

per

per 20. annos gesserit se ut liberum. *Communis*, per text. *in cit. l. ultim. Cod. de longi temporis præscriptione, quæ pro libertate*, & Glossa *ibid. verb. Bona fides*, *& verb. Per* 20. Vide *supra*, §. 1. *n.* 2. *&* 3.

26 Servitus mere realis, seu quæ a re debetur rei tam affirmativa, quam negativa, tam rustica, quam urbana, sive sit continua, vel quasi continua, uti est servitus oneris ferendi, stillicidii, tigni immittendi, aquæ ductus, & hujusmodi, sive sit discontinua, cujus usus per intervalla est, uti est servitus itineris per fundum alienum, ducendi currum, & hujusmodi cum titulo, & bona fide, præscribitur spatio decem annorum contra præsentes, & 20. contra absentes, *l. Cum in longi temporis præscriptione* 12. *Cod. de præsriptione longi temporis*; Neque requiritur scientia, & patientia ejus, contra quem præscribitur, quando adest titulus; Sic ex Communi docent Lessius *lib.* 2. *de justit. & jure c.* 6. *n.* 28. Pirhing *loco cit. n.* 119.

27 Servitus mere realis, si sit continua, vel quasi continua cum bona fide, licet sine titulo, sciente tamen, & patiente adversario, contra quem fit præscriptio, præscribitur spatio decem annorum inter præsentes, & 20. inter absentes. *Communis*, per text. in *l. Si quas actiones* 1. *& l. Si aquam* 2. *Cod. de servitutibus*, & *l. Si quis* 10. *ff. de servitut. vindic.* Et ratio est clara, quia si dominus, seu is, cujus interest, sciat, & permittat tanto tempore rem suam alteri servire, ut v. g. tolerando tignum alterius suo parieti immissum, vel aquæductum in suo fundo factum, & similia, censetur hoc jus sponte cedere, adeoque dummodo interveniat bona fides, non est opus alio titulo ex parte præscribentis.

28 Si autem servitus sit discontinua, uti est servitus itineris, seu viæ per fundum alienum, ducendi currum, & hujusmodi, non præscribitur absque titulo, nisi tempore immemorabili. *Communis*, per text. in *l. Servitutes* 4. *ff. de servitutibus*. Et ratio disparitatis est evidens, quia servitus discontinua ab altero prætensa, cum ejus usus sit rarus, & valde interruptus, non potest ita facile adverti a domino fundi, ut eam possit impedire; At vero in servitute continua, vel quasi continua, ejus usus facile advertitur, cum sit continuus, vel quasi continuus, adeoque dominus potest facile eum impedire, si velit, & si non impediat, censetur sponte cedere.

29 Servitus mixta, quæ a re debetur personæ, ut est ususfructus, usus, & habitatio, præscribitur cum bona fide, & titulo, spatio 10. annorum inter præsentes, & 20. inter absentes, sed sine titulo, spatio 30. annor. *Communis*, per text. in *l. Cum in longi temporis præscriptione* 12. *Cod. de præscriptione longi temporis, in fine*.

30 Actiones civiles, tam reales, quam personales, & obligationes, seu debita rerum mobilium, & immobilium, quæ per actiones exigi possunt, præscribuntur regulariter spatio 30. annorum contra creditores cum bona fide. *Communis*, per text. *l. Sicut in rem, Cod. de præscriptione* 30. *vel* 40. *annor. & l.* 1. *Cod. de annali exceptione*.

31 Excipitur tamen ab hac regula actio hypothecaria, quia si res hypothecata possideatur ab ipso debitore, qui eam oppignoravit, vel ejus heredibus, non præscribitur contra creditorem nisi annis 40. computandis a die, quo debitum solvendum erat. *Communis*, per text. *in l. Cum notissimi* 7. *Cod. de præscription.* 30. *vel* 40. *annor.* Si autem res hypothecata possideatur cum titulo, & bona fide ab aliquo alio, qui nec debitor, nec debitoris heres sit (ut si fuisset vendita alicui ignoranti, quod sit hypothecata) tunc actio hypothecaria præscribitur spatio 10. annorum inter præsentes, & 20. inter absentes; sine titulo autem, spatio annorum 30. *Communis*, per text. *in cit. l. Cum novissimi*.

Legata, & Fideicommissa contra legatarium, & 33
Fideicommissarium præscribuntur solum 30. annis, non autem præscribi possunt tempore ordinario, sive longo 10. vel 20. annorum. *Communis*, per text. *in l. si duobus* 3. §. *penult. Cod. Communia, de Legatis, & Fideicommissis*.

Actiones, & oblationes adversus Ecclesias, & 34
loca pia præscribuntur eodem tempore, quo præscribuntur earum res, seu bona. Unde vide dicta *supra n.* 13. *ad n.* 18. & conclude sicut *ibi*.

Actiones criminales ordinarie præscribuntur, & 35
tolluntur spatio 20. annorum computando hoc tempus a die commissi criminis. *Communis*, per text. *in l. Querela falsi* 12. *Cod. ad l. Cornel. de falsis*, ibi: *Querela falsi temporalibus præscriptionibus non excluditur, nisi* 20. *annorum exceptione, sicuti cetera quoque fere crimina*.

Dantur tamen quædam delicta, quorum actio 36
ad accusandum minori tempore extinguitur, seu præscribitur; Sic actio injuriarum expirat, seu præscribitur lapsu unius anni: *Communis*, textu expresso in *l. Si non convicii* 5. *Cod. de injuriis*, ibi: *Et ex eo die annus excessit, cum injuriarum actio annuo tempore præscripta sit, ob injuriæ admissum conveniri non potest*. Actio ad accusandum crimen peculatus extinguitur, seu præscribitur lapsu quin- 37
quennii. *Communis*, textu expresso in *l. peculatus* ibi: *Peculatus crimen ante quinquennium admissum objici non oportet*.

Item actio ad accusandum adulterium, vel alia 38
peccata carnis extinguitur, seu præscribitur lapsu quinquennii. *Communis*, textu expresso in *l. Mariti* 29. §. 5. *& seq. ff. Ad leg. Jul. de adulteriis*. Excipitur tamen hic stuprum per vim illatum, textu expresso in *cit. l. Mariti* §. 9. ibi: *Eum autem, qui per vim stuprum intulit mari, vel feminæ, sine præfinitione hujus temporis accusari posse, dubium non est, cum eum publicam vim committere, nulla dubitatio est*. Item excipitur adulterium cum incestu, textu expresso *in l. Vim passam* 39. §. 5. *ff. Ad leg. Jul. de adulteriis*, ibi: *Præscriptione quinque annorum crimen incesti conjunctum adulterio non excluditur*. Item excipitur raptus, textu expresso in *l. Qui cœtu* 5. *ff. Ad l. Juliam, de vi publica*, ibi: *Qui vacantem mulierem rapuit, vel nuptam, ultimo supplicio punitur, & si pater injuriam suam precibus exoratus remiserit, tamen extraneus sine quinquennii præscriptione reum postulare poterit, cum raptus crimen legis Juliæ de adulteriis potestatem excedat*.

Actio *redhibitoria*, qua emptor intra sex men- 42
ses,

ses, rescissa emptione, reddere potest rem emptam propter vitium, quod si scivisset, non fuisset empturus, præscribitur contra emptorem sex mensibus computandis a die, quo emptor vitium rescivit. *Communis*, textu expr. in *l. Sciendum §. 6. ff. de Ædilitio edicto*, ibi: *Tempus autem redhibitionis sex menses utiles habet.*

43 Actio autem *quanti minoris*, competens intra annum illi, qui cognito rei vitio, empturus quidem fuisset, sed minori pretio, ut quanto minoris emisset, repetere possit, præscribitur integro anno. *Communis*, textu expresso in *cit. l. Sciendum §. 6. de Ædilitio Edicto*, ibi: *Si autem mancipium non redhibeatur, sed quanti minoris agitur, annus utilis est.*

44 Ad præscribendum, aut quasi præscribendum contra legem civilem requiruntur, & sufficiunt decem anni. *Communis*. Vide verbum *Consuetudo n.*
45 20. Contra tamen legem canonicam requiruntur & sufficiunt 40. anni. Vide *ib. num. 2. & seq.*

46 Probabile tamen est, quod etiam ad præscribendum contra legem canonicam sufficiant 10. anni, sicuti sufficiunt ad præscribendum contra legem civilem. Vide *ib. n. 23. & seq.*

47 An requiratur bona fides ad præscribendum contra legem? Vide *ib. n. 29. ad 31.*

48 Quantum tempus requiratur ad præscriptionem Jurispatronatus? Vide verb. *juspatronatus art. 1. a n. 34. usq. in fin.*

49 Præscriptio principaliter differt a consuetudine, quia præscriptio datur inter privatos, & a privatis inducitur; Consuetudo vero non inducitur nisi a communitate, cum ipsa sit lex, & jus non scriptum, *l. De quibus 32. ff. de Legibus §. Sine scripto 9. Instit. De jure naturali*. Vide verb. *Consuetudo n. 36.*

Additiones ex aliena manu.

50 Non omnes præscriptiones eodem tempore complentur. Pro diversitate enim actionum aliæ complentur paucis mensibus, aliæ uno anno, aliæ duobus annis, aliæ tribus, aliæ quatuor, aliæ quinque, aliæ decem, aliæ triginta, aliæ, quadraginta, aliæ centum, & aliæ demum tempore immemorabili.

51 Utile porro esset, de hisce omnibus præscriptionibus agere; At limites additionum haud patiuntur adeo diffusam tractationem. Satis sit ea breviter attigisse, quæ initio hujus articuli de hac re attulimus, & insuper eum indicare, qui de ipsis accuratissime & accommodate ad praxim agit, Dunod *de Præscript. part. 2. a c. 1. ad c. 15.* Consule eum igitur, ubi ita res postulat.

(*) DE EFFECTU USUCAPIONIS, ET LONGI TEMPORIS PRÆSCRIPTIONIS SPECTATO ETIAM JURE JUSTINIANEO.

ARTICULUS II.

USucapio tribuit rei dominium, ut ex definitione liquet, & quidem ita legitimum perinde ac si res nobis mancipata esset. Hinc Horatius *epist. lib. 2. epist. 2. ita scribit.* 1

Si proprium est, quod quis libra mercatur, & ære;
Quædam, Consultis si credas, mancipat usus.

Sed hoc dominium cum ea causa transit, cum qua erat apud eum, adversus quem usucapitur: Igitur *non mutat Usucapio superveniens pro emptore, vel pro herede, quominus pignoris persecutio salva sit. Ut enim usus fructus usucapi non potest, ita persecutio pignoris, quæ nulla societate dominii conjungitur, sed sola conventione constituitur, usucapione rei non perimitur. l. 44. §. 5. ff. de usurpat. & usucap.* Cujus legis hic sensus est. Usucapio tribuit jus dominii. Nil autem jus pignoris commune habet cum dominio, ergo potest utrumque seorsim stare. Quemadmodum & ususfructus, qui cum ipse a dominio non pendeat non usucapitur cum re, cujus dominium per usucapionem transit. 2

Præscriptionis autem longi temporis non is quidem jure Pandectarum effectus est, ut dominium civile tribuat, sed tantum exceptionem adversus dominum rem suam vindicantem, & in hoc minus habet quam usucapio. Hoc autem plus habet, quod eadem exceptione tueri se potest is, qui longo tempore possedit etiam adversus quoslibet, qui jus aliquod in re persequerentur, creditorem puta hypothecarium. Et quidem primo exceptionis adversus dominum competentis ex longa possessione mentionem faciunt Diocletianus, & Maximianus in *l. 9. Cod. de Præscrip. long. tem. Emptor bona fide contra præsentem decenii præscriptione, in cujus initio contestationem haberi sufficit, posteaquam suam impleverit intentionem petitor, adhibita probatione justæ possessionis defensus absolvi recte postulat.* Diximus contestationem haberi. Nam hanc præscriptionem, seu exceptionem diutinæ possessionis sufficiebat contestari, idest proponere initio litis, seu in ipsa contestatione. Apud judicem autem datum reus poterat usque ad sententiam probare hanc possessionem. Quin immo hac exceptione utilis in rem actio ei qui præscripserat, dari cœpit, de qua Ulpianus *in l. 10. ff. de servit. vindic.* 3

Secundo eum qui longo tempore possedit, exceptione quoque tueri se posse adversus quoslibet, qui jus aliquod in re persequerentur, ita rescribunt in creditoris persona supradicti Imperatores *in l. 2. Cod. si adversus credit. præscript. & in l. 1. eod. tit.* Sed si creditor excluditur a pignoris persecutione 4
per

per possessionem longi temporis, ergo & emptor pignoris, qui in jus ejus successit. Hinc Paulus ita statuit *l.12. ff. de divers. temp.præscript.Creditor qui præscriptione longæ possessionis a possessore pignoris summoveri possit, pignus distraxit. Quæro an possessori salva sit exceptio adversus emptorem. Paulus respondit, etiam adversus emptorem eandem exceptionem competere.*

5 Hæc tamen longi temporis præscriptio non accommodatur adversus judicia universalia, circa quod observandum, quod *Hereditatem quidem petentibus longi temporis præscriptio nocere non potest. Verum his qui nec pro hærede, nec pro possessore, sed pro empto vel donato, seu alio titulo res, quæ ex hereditate sunt vel fuerunt, possident, cum ab his successio vindicari non possit, nihil hæc juris definitio nocet l. 4. Cod. in quib.caus.cess.long. temp. præscr.* Non accommodatur etiam hæc præscriptio adversus judicia mixta nimirum *familiæ erciscundæ*, aut *communi dividundo*, ut statuit Diocletianus, & Maximianus *in l. 3. Cod. eod.* quæ dispositio ampliatur etiam in *l. 5. Cod. quib. non obiic. long. temp. præscrip.*

6 Justinianus longi temporis possessionem in usucapionem transfudit, constituitque, ut prædia provincialia quæ usucapi non poterant, nec non res incorporales, jam possent usucapi. Usucapionis autem tempus prorogavit, nimirum ut res mobiles nonnisi trienio continuo, res autem immobiles, aut quæ tales intelliguntur, puta jura in re immobili, decennio dumtaxat inter præsentes, vicennio inter absentes usucaperentur *l. unic. Cod. de Usucap. transform.* Præsentes autem definit cum actor & reus in eadem provincia domicilium habuerunt, absentes cum in diversis. Nihil referre autem quod res alio loci sita sit, quam ubi domicilium habent *l. fin. Cod. de præscript. long. temp.*

7 Constituit quoque ut cum dominus aut creditor hypothecarius litem non potuit contestari adversus possessorem vel propter ejus absentiam, aut potentiam, vel propter ejus ætatem furoremve, & curatoris, vel tutoris destitutionem, possit hanc præscriptionem interrumpere porrigendo libellum Præsidi, aut si non potuerit, Episcopo, aut Defensori civitatis, in quo intentionem proponat, aut si hi absint, proponendo publice hunc libellum eo loci, ubi possessor domicilium habet cum subscriptione tabulariorum civitatis, aut trium testium, si non adsint tabularii *l.2. Cod. de annal. except. Ital.contr.* Amplius voluit, ut ex generali libello, quamvis nullius causæ mentionem habeat, videatur quis omnes suas actiones in judicium deduxisse *l. 3. Cod. eod.* (*)

U S U R A.

---

1 Usura dicitur *ab usu*, sicuti cultura dicitur *a cultu*: unde in hoc sensu Cicero in Verrem dixit: *Cur Piratis lucis usuram tam diuturnam dedisti*. Sicque Usura in genere significat usum alicujus rei. Item usura sæpe accipitur pro incremento, seu lucro, & commodo, seu tractu ex rei usu proveniente, teste eodem Cicerone, qui *l. de senectute* sic expresse dicit: *Terra nunquam sine fructu reddit quod accepit*, ubi fructus supra semen, seu incrementum, & lucrum, quod ex semine sibi mandato reddit, usuram appellat. Ad nostrum autem propositum usura sumitur vel pro conventione, seu contractu usurario, vel pro lucro, quod ex contractu, acquiritur, quod etiam fœnus appellatur a *Fœtu*, quasi sit fœtus, seu partus, aut genitura pecuniæ, vel alterius rei pretio æstimabilis mutuo datæ.

Usura capta pro conventione, seu contractu usurario definitur, quod sit mutuatio cum pacto expresso, vel tacito accipiendi lucrum aliquod temporale ultra sortem ratione mutui. Usura autem capta pro lucro, quod ex contractu usurario acquiritur, definitur, quod sit lucrum immediate ex mutuo proveniens tamquam debitum, idest incrementum, quod vi mutui intenditur, & accipitur tamquam debitum supra id, quod mutuo datum est. Sic in re Doctores communiter, *arg. c. Si fœneraveris* 1. *c. Putant* 2. *c. Plerique* 3. *& c. Usura* 4. *caus.* 14. *qu.* 3. 2

Usura dividitur primo in mentalem, & realem. Usura mentalis est, qua lucrum ex mutuo intenditur tamquam debitum, licet de eo nullum interveniat pactum, *arg. c. Consuluit* 10. *de Usuris*. Vide *infra n. 86.* Usura realis est, cum quis mutuat cum pacto expresso, vel tacito accipiendi ultra sortem lucrum ex mutuo. *Sic in re Communis Doctorum.* 3

Secundo dividitur Usura in expressam, seu manifestam, & tacitam, seu palliatam. Usura expressa, seu manifesta, & formalis est, quando expresse, seu manifeste, & formaliter exigitur pretium pro mutuo, & cum quis mutuat centum eo expresso pacto, ut sibi reddantur centum, & quinque, & hujusmodi. Usura tacita, seu palliata, & virtualis est, quæ non committitur vi contractus mutui formalis, & expressi, sed alterius contractus nomine ac specie veluti pallio contecti, & occultati, ut dum præcise ob anticipatam, aut dilatam solutionem aliquid de justo pretio detrahitur, aut supra justum pretium exigitur, *arg. c. in Civitate tua 6. de usuris*. 4

Tertio dividitur Usura in lucratoriam, compensatoriam, & punitoriam. Usura lucratoria (de qua tamquam propria Usura ex professo agunt Theologi, & erit hic sermo) est quæ continet aliquod lucrum temporale, causa, & nomine solius mutui principaliter exactum. Usura compensatoria, seu restauratoria est, qua ex pacto exigitur aliquid supra sortem ratione justi interesse, seu damni emergentis, vel lucri cessantis, quod patitur mutuans, aut ratione periculi, & incommodi, quod probabiliter passurus est in mutuo recuperando. Et hæc Usura, ut infra videbitur, est licita. Usura punitoria, seu moratoria est, qua ex pacto imponitur pœna v. g. pecuniaria ultra sortem præstanda si mutuatarius in reddendo mutuum tempore convento fuerit culpabiliter morosus; & hæc etiam, ut infra videbitur, est licita. 5

Usura proprie dicta, seu lucratoria est prohibita, non

non solum jure positivo, Divino, & Ecclesiastico, sed etiam jure naturali. *Est Communis inter Catholicos*. Et quidem de jure Divino constat ex pluribus locis Sacræ Scripturæ,& signanter ex*Levit.*23.ibi: *Non accipies a fratre tuo Usuram, nec amplius, quam dedisti... pecuniam tuam non dabis ei ad Usuram, & frugum superabundantiam non exiges*. *Deuteron.* 23. ibi: *Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam. Ps.* 14. ubi introducendus in Tabernaculum Domini dicitur, *qui pecuniam suam non dedit ad Usuram*, sicque e contrario excludendus qui dederit ad Usuram. *Psalm.* 54. ubi inter iniquitates, quæ enumerantur, dicitur: *Et non defecit de plateis ejus usura, & dolus*. *Ezechiel.* 18. ubi vita æterna præmiandus dicitur qui *ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit*, & e contra dicitur esse morte æterna puniendum *ad Usuram dantem, & amplius accipientem*. Et *Lucæ* 6. ipsemet Christus Dominus ait: *Mutuum date nihil inde sperantes*, scilicet ultra sortem, quæ verba Papa Urbanus III. *in cap. Consuluit* 10. *de Usuris* adfert ad probandum, Usuram jure Divino esse prohitam. Unde *in cap. Super eo* 4. *de Usuris* expresse dicitur, quod *Usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur*, & concordat *c. Quia in omnibus* 3. *eod.* ibi: *Et qualiter utrinsque Testamenti pagina condemnentur, nequaquam attendant*.

7 Et quod usura prohibita sit etiam jure Canonico, habetur expresse *ex cap. Quoniam* 2. *dist.* 47. *cap. Si fœneraveris* 1. *cap. Putant* 2. *cap. Plerique* 3. *& cap. Usura* 4. *caus.* 44. *qu.* 3. *cap. Ministri* 2. *cap. Si quis* 4. *cap. Nullus* 6. *cap. De hoc* 7. *& cap. Si quis Usuram* 10. *caus.* 14. *qu.* 4. *& ex toto titulo de Usuris, tam quinti, quam sexti Decretalium*, & ex *Clementin. unic. de Usuris*, §. *Sane*, ibi: *Sane si quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præsumat exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum*.

8 Quod autem Usura prohibita sit etiam Jure naturali ostenditur ratione. Contra Legem naturalem, seu Jus naturæ, est fructus percipere ex re non sua, sed aliena, cum fructus rei ex natura sua pertineant ad dominum ejusdem rei: Atqui si ex mutuo Usura perciperetur, perciperentur fructus ex re aliena, ergo Usura est contra Jus naturale, seu de Jure naturali prohibita. Major est nota ipso naturæ lumine. Minor probatur, per mutuum dominium rei mutuatæ transfertur in mutuatarium: Mutuum enim ideo appellatur, quia de meo fit tuum, textu expresso *in l. Mutuum* 2. §. 2. *ff. de rebus creditis, si certum petatur*, ibi: *Appellata est autem mutui datio ab eo, quod de meo tuum fit*. Et *Instit. quibus modis re contrahitur, obligatio in princip.* ibi: *Inde etiam dictum est mutuum, quia ita a me tibi datur, ut ex meo tuum fiat*, ergo si percipiantur fructus seu lucrum a mutuante ex re mutuata, percipiuntur ex re aliena, adeoque &c.

9 Nec contra id, quod hactenus dictum est, Usuram scilicet esse illicitam, & prohibitam Jure Divino, ac naturali,objici valet illud *Deuteronomii c.* 23. *non fœnerabis fratri tuo ad usuram &c. sed alieno*. Nec illud *Lucæ cap.* 19. *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens, cum usuris utique exegissem illam?* Non valet, inquam, quia ad illud Deuteronomii respondetur cum variis Sanctis Patribus, & Doctoribus, ibi solum permissas fuisse, idest non specialiter punitas fuisse usuras erga alienos tamquam malum ad majus malum vitandum, ne scilicet Judæi a se invicem usuras acciperent propter avaritiam, cui nimis dediti erant. Sic inter alios respondet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 87. *art.* 1. *ad* 2. ibi: *Quod autem ab extraneis usuram acciperent, non fuit eis concessum quasi licitum, sed permissum ad majus malum vitandum, ne scilicet a Judæis Deum colentibus usuras acciperent propter avaritiam, cui dediti erant, ut habetur Isaiæ* 56. Et idem etiam habetur 2. 2. *quæst.* 105. *artic.* 3. *ad* 3. ibi: *Accipere Usuras ab alienis non erat secundum intentionem Legis, sed ex quadam permissione propter pronitatem Judæorum ad avaritiam, & ut magis pacifice se haberent ad extraneos, a quibus lucrabantur*. Et idem jam scripserat meus Alexander Alensis *part.* 3. *qu.* 86. *memb.* 4. *art.* 2. ibi: *Nunquam fuit Judæis licitum fœnerare alieno, sed permissum fuit illis, sicut dare libellum repudii propter duritiam cordis sui. Peccabant tamen mortaliter fœnerando alieno, seu permittebatur eis duplici de causa, scilicet, ne facerent pejus, idest ne fœnerarentur fratribus, & quia duri erant, & paulatim trahendi ad perfectionem*. Et sic varii alii dicentes, id permissum fuisse, seu toleratum fuisse, sicuti apud Christianos in quibusdam locis permittuntur meretrices, quia non puniuntur qui cum eis scortantur, & sicuti *in eodem cap.* 23. *Deuteronomii* dicitur: *Non erit meretrix de filiabus Israel*, non quod meretrices alienigenæ approbentur, sed quod non puniantur Lege ista, sicuti meretrices Israelitæ.

Aut cum variis aliis respondetur, id Deum tunc 10 permisisse Judæis, non vi mutui, sed vi donationis, transferendo scilicet tamquam supremus omnium Dominus rerum dominium ab extraneis in Judæos; sic *Exodi* 12. donavit ipsis Ægyptiorum spolia, quæ commodato acceperant: Sicuti enim potest Princeps temporalis in pœnam delictorum alicujus per Justitiam vindicativam ipsum bonis suis, vel in toto, vel in parte privare, eorumque jus, & dominium in alium benemerentem conferre, ita Deus tamquam supremus Dominus universorum poterit a fortiori hoc præstare adversus sui nominis hostes, jusque illud, & dominium suis fidelibus sectatoribus in præmium, & retributionem conferre. Et quod de facto tunc Deus id fecerit, colligitur clare ex *Deuteron.* 28. ubi Moyses contra populum Israel non servantem Legem ait: *Advena fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei*, quod intelligendum est in pœnam non servatæ Legis. Sicque cum *in dicto cap.* 23. *Deuteronomii* dixit: *Non fœnerabis fratri tuo ad usuram &c. sed alieno*, debet pari ratione intelligi in pœnam ejusdem alieni, eo qood legem non servaret, adeoque illud lucrum non approbavit Deus, ut fœnus est, sed induxit ut pœnam delicti, cum non approbaverit cum fratribus legem servantibus, sed solum cum exteris legem transgredientibus. Sic S. Ambrosius *lib. de Tobia cap.* 15. *num.* 5. relatus *in cap. Ab illo* 12. *caus.* 14. *q.* 4. Pirhing *loc. cit. num.* 9. Sporer *loc. cit. num.* 111. Reiffenstuel *loco cit. nu.* 24. Pontas *tom.* 3. *verb. Usura caus.* 7. Tirinus *Commentar. in d. cap.* 23. *Deuteronomii vers.* 19. Molina *tomo* 2. *disp.*

2. *disp.*494.*num.* 18. plures alios afferens pro utraque responsione.

11 Ad illud autem *Lucæ* 19. respondetur, quod ibi per usuram intelligitur lucrum licitum ex negotiatione: Dare enim ad mensam, non est dare mutuum, ex quo solo vetita usura oritur; sed est dare mercatoribus ad negotiandum, utpote ad contractum societatis *a banco*, in quo dominium pecuniæ manet penes sic negotiantem, & tam lucrum ex ea perceptum, quam periculum ad eumdem spectat, quod non currit in mutuo. Unde ibi Usura accipitur metaphorice, ut nempe bonis a Deo acceptis augeamus, & multiplicemus merita, & bona spiritualia ad nostram æternam utilitatem; Voluit enim ibi Christus suis fidelibus sectatoribus ostendere, quod sicut homines terrestres cum tanta sollicitudine utuntur bonis temporalibus ad lucrum transitorium, ita & illi cum majori sollicitudine debeant uti temporalibus ad lucrum æternum. Sic S. Thomas *loc. c. art.* 1. Pirhing *loc. citat.* Molina *loc. citat.* & alii passim.

12 Usura Usurarum lucratoria est prohibita etiam de Jure Civili. *Communis* per clarissimos textus *in l. Placuit 29. ff. de Usuris, l. Improbum fœnus* 20. *Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur*, ibi: *Improbum fœnus exercentibus, & usuras usurarum illicite exigentibus infamiæ macula irroganda est, l. Nullo modo* 28. *Cod. de Usuris*, ibi: *Ut nullo modo usuræ usurarum a debitoribus exigantur & veteribus quidem Legibus constitutum fuerat, sed non perfectissime cautum. Si enim usuras in sortem redigere fuerat concessum, & totius summæ usuras stipulari, quæ differentia erat debitoribus, a quibus revera usurarum usuræ exigebantur? Hoc certe erat non rebus, sed verbis tantummodo legem ponere. Quapropter hac apertissima lege definimus nullo modo licere cuiquam usuras præteriti temporis, vel futuri in sortem redigere, & earum usuras stipulari: sed etsi hoc fuerit subsecutum, usuras quidem semper usuras manere, & nullum usurarum aliarum incrementum sentire: Sorti autem antiquæ tantummodo incrementum usurarum accedere, l. Sancimus* 3. *Cod. de Usuris rei judicatæ*, ibi: *Cum enim constituimus usurarum usuras penitus esse delendas, nullum casum relinquimus, ex quo hujusmodi machinatio possit induci.*

13 Usura autem usurarum est, quæ ex usura, seu lucro usurario non soluto, ceu nova sorte exigitur, ut dum quis v. g. mille scuta pro quinquaginta annuatim solvendis in mutuum dat, & de istis quinquaginta scutis debito tempore non solutis, ceu summa capitali præter priorem novas usuras v. gr. duo scuta cum dimidio annuatim exigit.

14 Usura vero secundum se non est Jure Cæsareo, seu Civili communi prohibita, nisi sit in maxima quantitate, ut habetur clare in *l. Placuit 29. & l. Quod in stipulatione 31. ff. de Usuris l. Lecta 40. ff. de rebus creditis*, ubi non solum permittuntur ut minora mala, sed approbantur usuræ ut licitæ, *l. Si interrogatione* 1. *Cod. de Usuris*, ubi sic expresse habetur: *Si interrogatione præcedente promissio Usurarum recte facta probetur, licet instrumento conscripta non sit, tamen optimo Jure debentur, l. Quamvis* 8. *Cod. eod.* ubi denegatur actio ad repetitionem usurarum jam solutarum, *l. Eos qui 26. Cod. eod.* ubi excepta præscriptione triginta, vel quadraginta annorum conceditur actio ad exigendas usuras promissas.

Dictum fuit tamen notanter: *Nisi sit in maxima quantitate*, quia in hac quantitate usura est prohibita etiam Jure Civili Communi per *cit. l. Eos qui 26. Cod. de usuris, & l. Placuit 29. ff. eod.* Quænam autem sit determinata quantitas, quæ a Jure Civili approbetur, quæve reprobetur, declaratur in eadem *l. Eos qui 26. §. Super usurarum, Cod. de usuris*, diversimode juxta diversitatem personarum abrogata veteri & gravissima dispositione: Conceditur igitur illustribus personis posse in contractu mutui stipulari ad *Trientem*, idest ad tertiam partem Centesimæ usurarum: Nomine autem tertiæ partis *Centesimæ* usurarum venit lucrum ut quatuor pro centenario singulis annis; Pro cujus rei notitia est advertendum, quod in Jure illa dicitur *Centesima*, in qua pro singulo centenario unum singulo mense persolvebatur, & sic pro sorte *Centesima* singulo anno usura duodecim correspondebat: Dicitur autem *Centesima*, eo quia singulo mense persolvenda erat pars correspondens *Centesimæ* parti sortis; Hinc tertia pars *Centesimæ* usurarum erat numerus ut quatuor, cum hic numerus sit tertia pars numeri duodecimi; In trajectitiis contractibus, scilicet pro re seu pecunia trajectitia, quæ mutuo datur mercatoribus trajectitiis, seu acturis trans mare cum periculo creditorum, seu mutuantium, si naves pereant, conceditur *Centesima* usurarum Mercatoribus, sive negotiatoribus conceditur posse recipere lucrum ex mutuo usque ad Bessem *Centesimæ* usurarum, idest ad duas partes *Centesimæ*, nempe octo. Ceteris autem omnibus conceditur posse in contractu mutui stipulari ad *Semissem*, idest ad dimidium *Centesimæ*, quod est sex pro quolibet Centenario singulis annis. Sic habetur ex *cit. l. Eos qui 26. Cod. de Usuris*, ubi vetatur extensio ad ulteriorem quantitatem. 15

Supradicta autem omnia ad faciliorem memoriæ retentionem quatuor sequentibus carminibus traduntur a Glossa *in cit. l. Eos qui 26. Cod. de Usuris*, ibi: 16

Discant illustres stipulari posse Trientes.
Et Mercatores sibi possint quærere Besses.
Quærere semisses possint communiter omnes.
In trajectitiis vires centesima sumit.

At vero omnes supra *nu.* 14. allegatæ Leges civiles permittentes, & approbantes usuras contra jus Divinum, & naturale, correctæ, & abrogatæ sunt per Jus Canonicum, ut clare patet ex toto Titulo de Usuris, tam quinti, quam sexti Decretalium, & expresse, ac specialiter *Clementin. Unic. de usuris*, ubi sub pœna excommunicationis reprobantur quæcumque statuta *in offensam Dei, & proximi, & contra Jura Divina pariter, & humana usurarum approbantia quodammodo pravitatem.* Quinimo subditur *ibid. §. Sane*, quod pertinaciter asserens exercere usuras non esse peccatum, sit puniendus ut hæreticus, ibi: *Sane si quis in illum errorem inciderit, & pertinaciter affirmare præsumat, exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum.* 17

Hinc

Hinc nullus princeps, quamvis supremus, sive saecularis, sive Ecclesiasticus, & neque Papa condere potest legem, qua Usurae reddantur licitae. *Communis accerta*. Et ratio est clara, quia usurae sunt a Jure Divino, ac naturali prohibitae, ut probatum est *supra n. 6. & 8.* adeoque non possunt ulla lege humana, neque Pontificia permitti, ut licitae; Cum inferior non possit dispensare in lege Superioris, *argum. capit. Inferior 4. distinct. 21. capit. Cum inferior 16. de Majorit. & obedient. Clementin. Ne Romani 2. de elect.* Unde ipsemet Pontifex *cap. Super eo 4. de Usuris* expresse dicit, super Usuris nullam posse dari dispensationem, ibi: *Cum usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus*. Et quod id nequeant principes saeculares, quamvis Supremi, stat manifestum, quia ipsi ultraquam quod nequeant quidquam statuere contra legem Divinam, etiam legi Pontificiae nihil contrarium concedere valent, sed eidem necessario obedire tenentur in his, quae continent peccatum; *cap. lege Imperator 1. cap. Non licet Imperatori 2. cap. Certum est 3. cap. Constitutiones 4. cap. Suscipitis 6. dist. 10. cap. Si quis 2. cap. Solitae 6. de majorit. & obedient.* cum similibus, adeoque &c.

19 Immo nedum non possunt Principes, sive saeculares, sive Ecclesiastici permittere tamquam licitas usuras; sed tenentur eas prohibere etiam Judaeis in suis ditionibus degentibus, & contravenientes punire. *Communis* per text. *in cap. Post miserabilem 12. & c. Quanto amplius 18. de Usuris*. Et ratio est, quia usurae, ut *supra n. 6. & 8.* ostensum est, sunt contra jus naturale, & Divinum; Principes autem sive saeculares, sive Ecclesiastici debent omnibus degentibus in suis ditionibus prohibere id, quod est contra jus naturale, & divinum; adeoque &c.

20 Tum quia post legem Evangelicam non possunt Judaei foenerare cum alienigenis modo, quo ipsis permittebatur in lege veteri, quia talis concessio, ut *supra n. 10.* dictum est, erat pro illo tempore in poenam alienigenarum non ambulantium in Lege Domini, & in retributionem populi sui sequentis vestigia ejus: ratio autem talis concessionis post Legem Evangelicam cessat, cum populus Hebraeus a Deo prius dilectus, factus fuerit ei inimicus, & alienigenae gentes factae ipsi familiares, & suus dilectus populus. Tum etiam quia Principes tam Saeculares, quam Ecclesiastici possunt, & debent punire, & de facto juste puniunt Judaeos in sui ditionibus homicidia, furta, aliaque similia crimina perniciosa reipublicae perpetrantes, adeoque etiam punire possunt & debent eosdem dictas usuras contra Jus naturale, & Divinum, & eidem reipublicae noxias committentes, cum eisdem Juribus, & ex eisdem motivis prohibeantur usurae, ac enumerata delicta.

21 Usura compensatoria, seu restauratoria, (de qua *supra num. 5.*) est licita ex triplici praecipue titulo, scilicet titulo damni emergentis, titulo lucri cessantis, & titulo periculi perdendae sortis. Vide verb. *Mutuum a numer. 33. ad 37.* (*) Confer Theologi Romani ad verb. *Mutuum* adnotat. ad num. 73. & Animadversiones nostras ad hunc Articulum. (*)

Usura punitoria, seu moratoria (de qua *supra numer. 5.*) est licita. Vide dict. verb. *Mutuum numer. 38.* 22

Mutuans accepto pignore a Mutuatario, cum pacto, ut interim fructus pignoris lucretur, nisi adsit alius justus titulus, committit Usuram, & tenetur tales fructus perceptos ex pignore computare in sortem. Vide dict. verb. *Mutuum num. 44.* 23

Dantur tamen aliqui justi tituli percipiendi fructus ex pignore sine diminutione sortis. Vide dict. verb. *Mutuum a num. 45. ad 48.* 24

Pactum Antichriseos quid sit, & an sit illicitum, & usurarium? Vide verb. *Hypotheca a numer. 32. ad 33.* 25

Pactum Legis Commissoriae quid sit, & an illicitum, & usurarium? Vide *ibid. num. 34. & 35.* 26

Usurae neque possunt exigi, & accipi ob favorem causae piae, vel ob aliud opus bonum, neque ad id dari potest aliqua dispensatio. *Communis*, textu expresso *in c. Super eo 4. de Usuris*. Cum enim ibi Archiepiscopus Panormitanus quaesivisset a Papa Alex. III. An possit per dispensationem pecunia recipi ad usuram, ut per illam pauperes, qui in Saracenorum captivitate detinentur, possint liberari, sic respondit dictus Summus Pontifex: *Respondemus, quod cum usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus, quia cum Scriptura Sacra prohibeat pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendus est quis, ne etiam pro redimenda vita captivi usurarum crimine involvatur.* 27

Unde ne quidem, ut redimantur captivi, ut alantur pauperes, aut ut aedificentur, & restaurentur Ecclesiae, permitti potest facultas dandi pecunias ad usuram, nempe ut illa pecunia usuraria a foenerante talia, vel similia opera pia peragantur, ut clare habetur *ex cit. cap. Super eo 4. de Usuris*. Et ratio est, quia nulla dispensatio fieri potest in eo, quod utroque testamento est prohibitum, uti sunt vere prohibitae usurae, per expressum textum *in cap. Quia in omnibus 3. & citat. cap. Super eo 4. de usuris*. Tum quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, *Epist. ad Romanos c. 3.* Glossa *in cap. Super eo verb. Dispensationem*, cum pluribus Juribus ibi adductis. Nec sunt faciendae eleemosynae de foenore, & Usuris, *cap. Non putanda 27. caus. 1. q. 1. cap. Nolite 1. caus. 14. q. 5.* Nec auferendum est aliquid divitibus, ut detur pauperibus, *cap. Forte 3. ead. caus. 4. & q. 5.* Tum etiam quia non licet pro vita alterius servanda mentiri, *cap. Ne quis 14. cap. Si quis 17. caus. 2. qu. 2.* adeoque multo minus licet usuras exercere ob utilitatem proximi, quia hoc multo gravius est peccatum, quam mendacium, *cit. c. Super eo 4. de usuris*. 28

Sunt tamen liciti, nec sunt usurarii Montes Pietatis. Vide verb. *Montes pietatis per tot.* 29

Mutuare cum pacto conferendi aliquid supra sortem, non tanquam debitum justitiae, sed tantum amicitiae, & gratitudinis, est usura. Vide verb. *Mutuum num. 24.* ubi datur ad hoc propositio damnata ab Innoc. XI. 30

Mutuans non potest licite aliquid supra sortem exigere, ex quo se obliget ad non repetendam sortem 31

 tem

tem usque ad certum tempus. Vide d. verb. *Mutuum num.* 25. ubi ad id affertur propositio damnata ab Alexandro VII.

32 Mutuans non potest licite aliquid supra sortem exigere à Mutuatario, pro sola carentia pecuniæ quam ei actualiter numeratam mutuavit. Vide d. verb. *Mutuum num.* 26. ubi adducitur ad id alia propositio damnata ab Innocentio XI.

33 Mutuare intentione, ut acquiratur aliquid ex mutuo tamquam debitum ex justitia, etsi id minus principaliter intendatur, est usura mentalis. Vide dict. verb. *Mutuum num.* 23.

34 Non est tamen usura, cum quis dat mutuum, & sine ulla pactione, secundario tantum inde aliquid intendit, & sperat, item daturus mutuum, quamvis sciret se id, quod sperat, non obtenturum. Glossa *in c. Consuluit* 10. *verb. Sperantes*, *de usuris*; Barbosa *in tit. c. Consuluit nu.* 6. Navarr. *in Manual. cap.* 17. *n.* 209. & alii passim, *arg. c. Si Officia* 2. *dist.* 59. *& c. Quid proderit* 7. *dist.* 61. Et ratio est, quia cum Mutuatarius aliquid possit dare, immo ex *antidorali* obligatione Mutuatori obligatus sit, utique poterit hic aliquid etiam saltem secundario sperare, & intendere; Licite enim potest sperari, quod licite potest acceptari.

35 Nec valet objicere illud Christi Domini *Lucæ* 6. *Mutuum date, nihil inde sperantes*. Nec illud canonis *Consuluit* 10. *de usuris*, ubi Pontifex respondit illum qui mutuat, alias non mutuaturus eo proposito, ut licet omni conventione cessante, plus tamen sorte recipiat pro ejusmodi lucri intentione, judicandum esse male agere, & efficaciter ad restitutionem inducendum. Non valet, inquam, quia illud *Lucæ* 6. intelligi debet uti consilium, quatenus excludit spem beneficii ex gratitudine a mutuatario accipiendi; præceptum autem est, quatenus excludit spem lucri accipiendi, & præstandi tamquam ex debito, cum sic sit vera usura mentalis. Et illud dicti canonis *Consuluit* intelligi debet de eo, qui mutuum dat cum intentione lucri, seu pretii recipiendi ex mutuo, tamquam ex debito justitiæ, qui utique censeri debet verus usurarius mentalis. Non autem de eo, qui mutuum dat cum intentione recipiendi aliquam compensationem ex sola, & libera gratitudine. Unde notant communiter doctores, quod non sit usura, si quis mutuum det Principi, vel Episcopo ea intentione, & spe ut ab eo officium, vel beneficium sibi, vel suis ex libera gratitudine obtineat, cum nullum pactum, nec tacitum, nec expressum intercedat, sed mera spes voluntariæ, & liberæ gratitudinis.

(*) Nam, ut inquit Antoine in Tract. de contractibus cap. III. in respons. ad quæst. XVII. „ usura est intendere, etsi secundario, lucrum ex mutuo, ut pretium, vel ut aliquid pro mutuo debitum: quia intentio, etsi secundaria, non tollit malitiam objecti, quo actus specificatur. Et illicitum est velle etiam minus principaliter ac secundario aliquid illicitum. Lucrum autem ut pretium mutui, vel uti aliquid ex mutuo debitum, est quid illicitum & usura: ergo illud quocumque modo intendere est illicitum „. Quæ vero sit intentio principalis, quæ secundaria, explicat S. Antoninus 2. part. tit. 1. cap. VII. §. 1. inquiens. „ Dicitur ... intentio principalis hæc, cum scilicet magis movetur ad mutuandum propter lucrum quod sperat sibi evenire, quam propter aliud. Sed intentio secundaria dicitur; quando etsi sperat aliquid sibi dari ab eo, cui mutuavit ex sua liberalitate, tamen non illud eum movet, sed magis benevolentia, ita quod etiamsi non crederet sibi aliquid dari ultra sortem, adhuc tamen mutuaret „. Ceterum, ut monent Ballerinius in Prælect. II. de Usura in Editione Veronensi Summæ Theologicæ S. Antonini anno 1740. curatæ, eidem parti præmissa cap. II. §. IV. „ si sermo sit de lucro, quod non vi mutui, sed aliunde mutui occasione provenire licite potest, sive ex libera mutuatarii gratitudine iis cautionibus adhibitis, quæ explicabuntur §. II. sive ex justis titulis lucri cessantis, vel damni emergentis, de quibus §. 24. qui in hoc lucrum intentionem animumque declinat, etsi ita declinet, ut alias mutuum daturus non sit, nisi forte caritatis præceptum urgeat; is non in lucrum vi mutui perceptum, solum usurarium, injustum, & illicitum, sed in lucrum juste proveniens vel ex gratitudine plane liberali mutuatarii donum liberum rependentis, vel ex justa damni restauratione, quæ in mutuo stipulari juste potest, ac proinde in lucrum nec injustum, nec illicitum, nec usurarium intentionem declinat „. Vide quæ subdit. Sunt enim dignissima, ut legantur. (*)

An autem sit usura, si mutuans excitet, & moneat, seu roget mutuatarium: ut intuitu mutui illi 36
præstet aliquam gratuitam remunerationem, seu aliquid præter sortem ex gratitudine liberaliter, & voluntarie ei præstet, variant doctores. Negant enim Molina, Bonacina, Salonius, & alii cum Diana *part.* 1. *tract.* 8. *de contractibus resolut.* 62. Lugo *disp.* 25. *de Justit. sect.* 4. *num.* 30. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 96. Sporer *loc. cit. num.* 33. testans de communi aliorum, quia dicunt ejusmodi gratitudinem intendens, & petens, rem licitam, & honestam intendit, & petit, cum reipsa non intercedat verum pactum, nec coactio, sed tantum petatur compensatio antidoralis, ad quam quivis beneficium aliquod accipiens ex jure naturæ tenetur. At vero licet prædicta opinio sit probabilis (1), probabilior tamen est sententia Scoti *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 2. *§. De secundo articulo*, Richardi, Cajetani, Joannis Medinæ, & Angles apud Lugo *loc. cit.* affirmantium, & docentium esse Usuram, *argum. cap. Sicut* 4. *caus.* 1. *quæst.* 2. ubi ex verbis Sancti Gregorii: *Oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambientis petitione processit*; ergo a contrario sensu si petitur, non excluditur omnis culpa. Et sic etiam Viva *in proposition.* 42. *ex damnatis ab Innocentio XI. num.* 12. & alii plures. Et ratio est, quia illa excitatio, monitio, seu rogatio videtur esse quoddam pactum implicitum; si antecedat mutuum, & si subsequatur mutuum, mutuatarius non videtur sponte dare, sed rubore, vel neces-

(*1) Nullo modo probabilis prædicta opinio censenda est, quod item dicimus de opinionibus propositis numeris 41. & 59.

cessitate compulsus, cum metu injusto induci soleat ad remunerandum, timens, ne sibi injusta nota ingratitudinis inuratur.

37 Si mutuatarius mere gratis, & liberaliter det aliquid ultra sortem, mutuator autem mala fide accipiat tamquam debitum ratione mutui, est quidem Usura mentalis inchoata, sed non perfecta, nec restitutioni obnoxia. Sic Scotus *in* 4. *dist.*15. *quæst.*2. *art.*2. Lessius *lib.*2.*cap.*20.*dub.* 6. Molina *loc.cit.disp.* 306. Amicus *disp.*20.*sect.*5. Sporer *loc.cit.num.*79. Viva *loc.cit.sub num.*10. Lugo *loc.cit.nu.*33. appellans hanc communem, & veram sententiam. Et ratio est, quia ex parte mutuatarii donantis fuit voluntas libera, & sufficiens ad transferendum dominium accedente acceptatione quamvis peccaminosa ex parte mutuatoris accipientis; Hæc autem acceptatio, & potest poni formalis, quando cognoscitur talis animus mutuatarii non retractatus, ita ut tunc dominium transferatur, & posita fuit virtualis, quando mutuator accepit auctarium, quia licet putaverit illud non dari gratis, voluit tamen sibi accipere omni meliori modo, quo poterat. Nec obstat *cit. cap. Consuluit* 10. *de usuris*, ubi Pontifex dicit, Usurarium mentalem cogendum esse ad restitutionem. Nam ibi solum est sermo de casu, quo mutuatarius non dederit auctarium gratis, & mere liberaliter, & quamdiu de hac voluntate dantis non constat. (*) Confer Ballerinium in Prælect. cit. cap. 1I. §. xI. num. 4. ubi hoc opportune monet: „ Solum videndum, num donatio omnino liberalis vere fiat, ad quod dijudicandum observanda, quæ Auctor monet c.7.§.6.& 7. ex quibus pleraque, quæ vulgo dicuntur, & putantur dona, dona vere liberalia non esse cognosces. Eo enim fere consilio mutuatarius donat, *ut mutuum sibi datum longiori tempore retineat, vel ut iterum in futuro consimile mutuum, si eguerit, sibi fiat ab illo; seu quia veretur mutuantis offensam, scilicet ne reputet eum ingratum, si sibi ultra redditionem mutui nihil impendat*: quæ singula liberalem donationem prorsus excludunt, ut S. Bernardinus monet tit.2.serm.36.art.3.c.4. „ (*)

38 E contra si mutuatarius det aliquid ultra sortem tamquam ex debito ratione mutui, & mutuator accipiat bona fide tamquam sibi gratis, & mere liberaliter donatum, est quidem Usura materialis, cum datio utpote involuntaria absque animo donandi non fuerit sufficiens ad transferendum dominium; at non est usura formalis completa, nec obnoxia restitutioni, si lucrum sic bona fide acceptum sit etiam bona fide consumptum, nec inde mutuator factus sit ditior: Si autem cesset bona fides mutuatoris, ex quo expost cognoscat mutuatarium, non gratis, & liberaliter, sed tamquam ex debito ratione mutui dedisse illud auctarium, tunc evadit Usura formalis restitutioni obnoxia, quia cessante bona fide, & tali veritate comperta, jam deest mutuatori justus titulus retinendi illud auctarium, adeoque illud restituere debet, & si bona fide consumpsit, restituere tenetur id, in quo inde factus est ditior; & si in nullo sit inde factus ditior, rursus nihil restituere tenebitur, juxta dicta de restitutione facienda a possessore bonæ fidei sub verb. *Possessor bonæ, & malæ fidei*. Sic Doctores supracitati, & alii passim.

Si dubium sit, an mutuatarius dederit illud auctarium gratis, & mere liberaliter, vel an tamquam ex debito ratione mutui, debet fieri sufficiens inquisitio de intentione dantis, & si percipiatur dedisse gratis, & mere liberaliter, potest retineri illud auctarium; & e contra restitui debet, si percipiatur illud dedisse tamquam ex debito ratione mutui. Si autem mutuatario jam mortuo, seu alias ejus intentio interpellari non possit, resolvendum est ex circumstantiis, nempe quod dederit gratis, & mere liberaliter, si mutuatarius erat dives, liberalis, magnificus, & beneficus, si dederit hilariter, & hujusmodi; & aliunde mutuator nec explicite, sed implicite aliquid petierit, & tunc ipse mutuator non tenebitur ad restitutionem. Et e contra, quod dederit tamquam ex debito ratione mutui, si mutuatarius erat inops, parcus, avarus, si mœste, & moleste dederit, & hujusmodi, & tunc mutuator tenebitur ad restitutionem. Et tandem si omnibus attentis, adhuc restet dubium mere negativum, tenebitur mutuator ad restitutionem; & si dubium fuerit positivum ob rationes utrinque probabiles, ac conjecturas, & circumstantias utrinque rationabiles, ac verosimiles, non tenebitur probabiliter (1) mutuator ad restituendum illud auctarium sic acceptum. Sic Sporer *loc.cit.num.*80. Lugo *loc.cit.nu.*32. Viva *loc.cit.sub num.*10. *vers. ad primum*; La Croix *lib.*3.*part.*2.*n.*922. & alii contra alios. Et ratio a pari est de eo, qui cœpit possidere rem aliquam bona fide, & deinde superveniens dubium, an ea res sit aliena, superare non potest; In tali enim dubio melior est conditio possidentis, per claros textus *in l.Nemo* 126. §.2.*ff.de Regul. Juris*; *l.In pari causa* 128.*ff.eod. cap.Quod autem* 5.*de jurepatronat. cap.in pari* 65.*de Regulis Juris in* 6. 39

Si mutuatarius det aliquid ultra sortem, eo quia timet 40

(*1) Meminerit Lector Canonici illius axiomatis: *In dubiis tutior pars est eligenda*, dubium autem est, ubi *rationes utrinque probabiles, & circumstantiæ utrinque rationabiles* occurrunt. Ac ne ille quidem tutus est, qui cœpit possidere rem aliquam bona fide, & deinde superveniens dubium, an ea res sit aliena, superare non potest. Etenim: „ probabilius est cum Soto lib.4. de Justit. q.5. a. 4. quod quando dubium supervenit possessioni bonæ fidei inchoatæ, illam interrumpat, donec perseveret; & nisi possit prudenter deponi, obliget possessorem ad restituendum pro rata. Ratio primæ partis est, quia cum tali dubio discreto, fundato, & probabili, nequit amplius subsistere bona conscientia, & fides, quod res sit mea. Nam dubium illud est vulnus quoddam conscientiæ, illam prudenter inquietans: igitur hæc non subsistit sana, & quieta; & quamvis non sit mala, profecto neque bona, & integra: non ergo sufficit ad continuandam præscriptionem, sed illam interrumpit „. Ita Cuniliati trat. IX. de VII. Decal. Præcepto cap. XVI. num. III. Ubi vero locum habeat axioma illud *Melior est conditio possidentis*, alibi expositum fuit.

timet se alia vice, cum indigebit, non accepturum mutuum, vel ne videatur, aut vocetur ingratus, tunc mutuans probabilius tenetur ad restitutionem. Sic Cajetanus, Molina, Navarra, Navarrus, S. Antoninus, Angles, Diana, & plures alii, quos affert Salas *dub.6.num.*1. Lugo *loc.cit.num.*34. pro hac sententia, quamvis teneant sententiam contrariam. Sic etiam Viva *loc.cit.num.*10.*in fine*, dicens contrariam sententiam solum speculative esse probabilem, non tamen practice, & sic alii plures. Et ratio est, quia cum mutuatarius solvit auctarium ob dictum metum, fere semper putat injustum metum gravem sibi incuti, & idcirco non gratis, & mere liberaliter, sed coacte ductus tali injusto metu; adeoque cum talis datio fuerit secundum quid involuntaria absque animo donandi, & insufficiens ad transferendum dominium, tenebitur mutuans ad restitutionem; Non sic autem si metus fuisset levis, nec causam dedisset tali dationi, quia tunc tale auctarium censetur gratis, & mere liberaliter datum, sicque retineri posset a mutuatore.

41 Contraria autem sententia est vere probabilis, eamque defendunt Sporer *loc.cit.num.*81. Salas *loc.cit. num.*3. Lugo *loc.cit.num.* 35. cum multis aliis ibi citatis dicentibus, non committi Usuram, nisi detur, vel accipiatur ut pretium mutui, vel tamquam debitum ex justitia, quibus favet etiam La Croix *loc. cit. num.* 923. Et ratio est, quia mutuatarius dando ex tali timore, non dedit ut pretium mutui (1), sed ut motivum habendi benevolentiam mutuantis, cum quilibet ex gratitudine donans inducatur ad donandum metu, ne notam subeat ingrati, & tamen liberaliter donat, quamvis donatio non sit ita spontanea ac si ex effectu benevolentiæ procederet. Tum quia sicuti non est simonia (2), quando nullo prævio pacto confertur beneficium famulo ab Episcopo timente, ne alioquin famulus tædio affectus ab ejus obsequio discedat, nec famulus, licet hoc sciat, simoniace accipit beneficium, quia revera nullum ibi intervenit pretium, sed solum conciliatio novæ benevolentiæ; ita nec intervenit Usura in hoc casu.

42 Usura est, si mutuans det mutuum mutuatario cum pacto, ut remittat obligationem restituendi, non solum bona fortunæ, sed etiam famæm, quam antea injuste læserat. Lessius *lib.*2.*cap.*20.*dub.*7. Lugo *loc.cit.num.*37. Sporer *loc.cit.num.*85. Laym. *lib.*3. *tract.*4.*cap.*86.*num.*2. & alii passim. Et ratio est clara, quia talis obligatio est mutuatario onerosa, & molesta, sicque ejus condonatio est pretio æstimabilis, adeoque &c.

43 Item Usura est, si mutuet cum pacto, ut mutuatarius abstineat ab actione injuriarum, quam contra ipsum juste intentare posset: Cessio enim talis juris intentandi actionem injuriarum, & exigendi satisfactionem a judice est vere pretio æstimabilis, adeoque &c. Sic quamvis possit mutuans mutuare suo inimico, a quo timet vindictam cum pacto, ut desistat a vindicta injusta, vel injusto modo intentata, verbi gratia propria auctoritate, seu ut desistat ab odio, ab inimicitia, & hujusmodi, cum sic petat, quod inimicus ei antea debet, sive ex caritate, sive ex justitia, & sic non imponat ei novam obligationem, novumque gravamen: Tamen non potest sic mutuare pacto, ut desistat a vindicta, seu satisfactione justa, quam potest exigere ab auctoritate publica, seu judice, cum sic imponat illi novum gravamen vere pretio æstimabile. Sic supracitati doctores, & alii fere communiter.

Usura vero est quidquid pretio æstimabile, pacto 44
expresso, vel tacito exigitur, & recipitur vi mutui per se tamquam debitum ex justitia, seu tamquam pretium mutui. Unde mutuans cum pacto, ut mutuatarius ei vendat res suas etiam justo pretio, vel ut emat res ab ipso, vel ut utatur ejus molendino, seu frequentet ejus officinam, vel ut patrocinetur suæ causæ, vel ut conducat ejus prædium, vel ut restituat in alio loco, vel ut restituat partem in pecunia, partem in mercibus, vel ut eum eximat a gabellis, vectigalibus, seu tributis, vel ut ei præstet munus a lingua, a manu, ab obsequio, & his similia, committit Usuram, quia obligatio civilis quoad omnia adimplenda est pretio æstimabilis, cum sic imponatur mutuatario onus aliunde indebitum, & privetur sua libertate. *Communis*.

Item Usura est mutuare cum pacto, ut mutuata- 45
rius teneatur fidejubere pro mutuante, vel suis. Vide verb. *Mutuum num.*28.

Mutuare frumentum, vel vinum de præsenti, 46
quo minus valet cum pacto, ut restituantur in eadem quantitate pro tempore, quo prævidetur certo, vel quasi certo pluris valiturum, est Usura. Vide d.verb. *Mutuum num.*29.

Non est tamen Usura, si sit æquale dubium, an 47
pro tempore restitutionis sit valiturum pluris, vel minoris? Vide *ib.num.*30.

Sic pariformiter est dicendum de pecunia mutua- 48
ta cum pacto, ut restituatur in eadem omnino specie, & numero pro tali certo tempore. Vide *ibid. num.* 31.

Excipe tamen, nisi ipse mutuator talem pecu 49
niam, tale vinum, tale frumentum &c. servaturus esset usque ad illud tempus, quo pluris distrahere potuisset. Vide *ibid.num.*32.

Contractus ille, qui vulgo dicitur *a godere*, quo 50
scilicet aliquis dat sufficientem pecuniam alteri, ut ipse quandiu utitur dicta pecunia, cedat illi domum, vel alteram fructiferam rem interim fruendam, quomodo possit ab Usura excusari? Vide *ib.n.*49.

Qui recusat mutuare pecuniam, sed ipsam tra- 51
dit indigenti dicendo, quod emit ab ipso suas Vaccas, & easdem ei locat pro pensione annua ei solven-

(*1) Etsi non dederit ut pretium mutui, non tamen ex mera liberalitate, & gratitudine vere libera tradidit, quod ad donationem requiritur. Igitur hoc donum inter usuram similiter est recensendum, parique restituendum ratione. Vide Ballerinium loc. cit. §. xI. num. 1. seqq.

(2) Cum simonia, fatente Auctore, *munere ab obsequio* committatur, nescio, quomodo a simonia absolvat Episcopum, qui beneficium famulo conferat, *ne alioquin famulus tædio affectus ab ejus obsequio discedat*.

venda, excusatur communiter ab Usura, si ille alter de facto habeat dictas vaccas utiles, & serventur conditiones requisitæ ad contractum justæ locationis. Secus vero non. Vide *ibid.n.*50.

52 Ab Usura excusatur qui a se mutuum petenti tradit pecuniam dicendo, quod tali pecunia conducit suas operas ad futuram messem, seu vindemiam. Vide *ibid. num.*51. (*) Confer notam Theologi Romani ad verb. *Mutuum num.*50. (*)

53 Ementes res minori pretio, quam valeant quando excusentur ab usura, & restitutione, vel non? Vide verb. *Contractus Emptionis art. 2.per tot.*

54 Ementes chirographa, & aliena credita minori pretio, quam valeant, quando excusentur ab Usura, & restitutione, vel non? Vide *ibidem a num. 19. ad* 28.

55 Item Usura est rem plus justo pretio, idest supra pretium summum vendere sine justo titulo ob solam dilatam solutionem. Vide verb. *Contractus emptionis art. 3.a n.* 1.

56 Emere rem sine justo titulo infra pretium infimum ob solam anticipatam solutionem est Usura. Vide *ibid.n.*28.

57 Venditores quando excusentur ab Usura, & restitutione, vel non? Vide *ibid.per tot.*

58 Contractus *Mohatra* est usurarius. Vide *ibidem num.* 56.

59 An mutuans possit ex contractu usurario celebrato percipere, & retinere lucrum, quod ex alio justo contractu (quem celebrasset, si scivisset) recipere, & retinere potuisset? Variant Doctores. Aliqui enim putant posse illum tale lucrum percipere, & retinere, etiamsi mala fide dictum contractum Usurarium celebraverit. Sic Verricelli apud La Croix *lib.3.part.2.num.*924. quod tamen ipso teste merito negant Tambur. *lib.8.tract.3.c.8.§.3.n.* 23. & Sporer *loco cit.num.*106. Alii generaliter tenent posse sic mutuantem tale lucrum percipere, & retinere, si bona fide dictum contractum Usurarium celebravit. Sic Sa verb. *Usura num.*8. expresse dicens: *Qui facit contractum Usurarium bona fide credens justum, potest tantum lucri retinere, quantum acquisivisset aliquin per contractum licitum.* Et sequuntur Tannerus 2.2.*disp.*4.*quæst.*7.*num.*99. Diana *par.*1.*tract.*8. *resol.*47. Alii defendunt posse dictum sic bona fide mutuantem retinere tale lucrum, si mutuando intenderit, & expresserit se velle contrahere omni meliori modo. Ita cum aliis Lessius *lib.* 2. *cap.* 20. *dub.*12. Sporer *loc.cit. nu.*109. dicens id probabilissime esse licitum. Alii docent tale lucrum posse recipi, & retineri saltem si mutuans sciverit illum alium modum juste contrahendi, & mutuatarius etiam censeatur consensisse; Secus autem non. Ita Lugo *disp.*25. *sect.*9. *num.*182. *& seq.* Sporer *loco cit.num.*106. dicens, quod sic optime sentiat Lugo, quibus duabus ultimis sententiis favet La Croix *cit. lib.3.par.2.n.*144.*&* 924. cum aliis allegatis. Et ratio inter alios istorum est, quia sic mutuans, ac contrahens bona fide, intendens interim, & exprimens se velle celebrare contractum omni meliori modo, habet veram voluntatem celebrandi contractum, qui licite fieri possit; ergo tunc virtualiter illum celebrat, maxime si tunc sciat illum modum juste contrahendi, & mutuatarius etiam censeatur consentire uti rationabiliter consentire censendus est, cum rationabiliter debeat potius consentire in contractum justum, & justo titulo celebratum, quam in contractum injustum, & celebratum titulo injusto; adeoque cum adsit sufficiens utriusque voluntas cum titulo justo implicite saltem contento, jam adest totum id, quod necessarium est ad jure contrahendum, & lucrandum, adeoque &c.

Alii tandem sustinent, quod regulariter loquendo 60
non possit sic mutuans in resolutione contractus usurarii quamvis bona fide initi tantum retinere, quantum in alio contractu justo v.g. emptionis, census, societatis, & hujusmodi acquisivisset. Sic expresse sapientissimus Rosignolus *tract.de contractibus contract.* 3. *de Mutuo, & Usuris disquisit.* 6. §. 6. *num.* 2. *& seq.* & alii. Et ratio inter alias est, quia contractus secundum se usurarius est ipso jure nullus ex dictis *supra a num.6.* ergo nullum potest parere interesse; contractus enim nullus perinde est, ac si non esset contractus, cum paria sint non esse, & nullum esse; *arg. l. Duo sunt Titii, ff. de Testamentaria tutela*, & idem sit aliquid non esse factum, & nulliter factum, *l. Si se non obtulit* 4. *§.6.ff.de re judicata*. Quod autem nullum est, nullum producit effectum, *cap.Illud* 8. *de jurepatronat.* Et non entis nulli possunt esse fructus, nullæque qualitates, *arg. l.Ejus qui in provincia, ff. de rebus creditis, si certum petatur, l.* 1. *&* 2.*de Usufructu*, adeoque &c.

Nec valet dicere, quod quamvis non subsistat 61
dictus contractus usurarius in ratione contractus talis, sub qua expresse fuit celebratus, subsistat tamen in ratione alterius contractus liciti implicite voliti ab ipso contrahente, quandoquidem si scivisset contractum juxta talem modum non esse validum, alio modo valido contraxisset. Non valet, inquam, quia hoc modo aperiretur via infinitis Usuris, panderetur enim aditus cuicumque usurarie, & invalide contrahenti aliquid ex contractu usurario, & invalido, ac infructifero lucrandi, cum semper posset dicere, si scivissem, alio modo licito contraxissem.

Hinc quamvis non sit improbabilis (1) sententia 62
Lessii, Lugonis, & Sporer *sub num.* 59. adducta, in praxi tamen non est facile concedenda, ut dicit ipsemet Sporer *loco cit.nu.*105. sic expresse habens: *Id in praxi non facile concedendum approbant omnes etiam citandi, & simpliciter non licere, supponere videntur Doctores communiter.* Tum quia, ut testatur dictus Pater Rosignolus *cit.§.6.in fine*, ita pluries fuit judicatum in Excellentissimis Mediolani, & Taurini Senatibus in contractibus censualibus, aliisque invalidis, vel ex defectu solemnitatis requisitæ, vel ex quolibet alio capite, qui Senatus coegerunt, vel fructus ex talibus contractibus invalidis perceptos restituere, vel computare in sortem. Hæc ille.

Con-

(*1) Quomodo improbabilis non est sententia, juxta quam agere *non licere, supponere videntur Doctores communiter*?

63 Contractus vulgo dictus trium contractuum an sit usurarius, vel non. Vide verb. *Societas, seu Societatis contractus a num.3.ad* 11.

64 Notarii, seu Tabelliones conficientes instrumenta usuraria per modum contractus liciti suppressa usura, itemque testes subscribentes, peccant mortaliter contra justitiam, & ad restitutionem obligantur saltem secundo loco, si Usurarius non possit, aut non velit; Sic etiam consulentes, & persuadentes ad usuras exigendas. Item scienter dantes pecuniam Usurario ad exigendas usuras. Item judices, & domini compellentes ad solvendas usuras, vel impedientes quo minus solutæ usuræ repetantur, vel restituantur, in quos est excommunicatio latæ sententiæ *in Clementin. Ex gravi unic. de Usuris*. Item omnes ministri principales usurarii ad usuras concurrentes, ut negotiorum gestores, proxenetæ, factores, correspondentes, & hujusmodi. Item denique omnes efficaciter cooperantes ad usuras exigendas, & solvendas peccant mortaliter contra justitiam, & ad restitutionem obligantur, etiam quisque in solidum in defectu aliorum. *Sic Doctores communiter*. Et colligitur *ex cit. Clementin. Ex gravi unic. de usuris*, Concil. Mediolanen. 1. *Tit. de Usuris*, ibi: *Tabelliones, qui instrumenta confecerint, proxenetæ, usurarum, aut libri participes, ministrique omnes horum scelerum, & pœnis a jure statutis, & Ecclesiasticis censuris puniantur*. Item ex Concilio Rhemensi habito anno 1583. a Ludovico Cardinali Guisio, & a Papa Gregorio XIII. approbato *Tit. de Fœnore* ibi: *Actuarii, seu Notarii usurarum, proxenetæ, omnesque qui contractibus usurariis aliquam operam, vel consensum præbent, ejusdem criminis censeantur esse participes*. Immo de Notariis, seu Tabellionibus insuper rigidissima pœna habetur in jure statuta, *l.Jubemus 13.§.3. C. de Sacrosanctis Ecclesiis*, ibi: *His Tabellionibus, qui hujusmodi contractuum vetitorum ausi fuerint instrumenta conscribere, irrevocabilis exilii animadversione plectendis*.

65 Mutuatarius, qui absque justa causa ab Usurario etiam parato petit mutuum sub usuris, peccat mortaliter peccato scandali. *Communis*. Præbere enim sine justa causa alteri occasionem peccati mortalis, seu ruinæ spiritualis est peccatum mortale scandali.

66 Non peccat autem mutuatarius, si ab Usurario petat mutuum ob aliquam justam causam non solum necessitatis, sed etiam veræ, & evidentis utilitatis (1). *Communis*. Et ratio est, quia mutuatarius potest uti jure suo petendo id quo indiget, & quod alter sine peccato facere potest. Quod autem alter non sit facturus sine peccato, non sequitur ex petitione mutuatarii, sed ex spontanea malitia mutuatoris.

Mutuatarius non peccat post acceptum jam mutuum sub usuris usuram solvendo, si non possit sine gravi incommodo solutionem denegare. *Communis*. 67

Non tenetur tamen mutuatarius solvere veras usuras lucratorias, etiamsi eas solvere promiserit, nisi sub juramento ad eas solvendas se obligaverit. *Communis*, textu expresso *in cap. Debitores 6. de jurejurando*, ibi: *Debitores ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent. Si vero de ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt domino reddere juramentum*. 68

Mutuator autem cogi potest, ut dictum juramentum, & per consequens etiam usurarum solutionem remittat. *Communis*, textu expresso *in cap. 1. de jurejurando*, ibi: *Mandamus quatenus creditores ad juramenta super usuris sibi præstita relaxanda Ecclesiastica districtione cogatis*. 69

Et in casu, quo mutuatarius vi juramenti dictas lucratorias usuras jam solverit, potest illas in judicio petere, debetque mutuator ad eas mutuatario denuo restituendas compelli. *Communis*, textu expresso *in cit.c.Debitores 6.de jurejurando*, ibi: *Et cum usuræ solutæ fuerint, creditores ad eas restituendas sunt Ecclesiastica severitate (si necesse fuerit) compellendi*. 70

Et dato, quod mutuatarius etiam jurasset se non repetiturum usuras solutas, nihilominus mutuator compelli potest, ut vel juramentum remittat, vel ab usurarum exactione desistat, vel poterit, non obstante hujusmodi juramento, per judicem ex officio compelli ad restituendas usuras jam solutas. *Communis*, textu expresso *in cap.Tua dudum 13. de usuris*, ibi: *Nos igitur respondemus, ut usurarios ipsos modo prædicto per censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, compellas ante usurarum solutionem ab earum exactione desistere, vel restituere ipsas, postquam fuerint persolutæ, ne de dolo, & fraude contingat eos commodum reportare*, juncto ejus Summario sic dicente: *Non obstante juramento de non repetendis usuris per debitorem præstito, potest judex ex Officio suo usurarium ad restituendas usuras compellere*. 71

Fuit *supra num.* 68. notanter dictum non teneri mutuatarium solvere *veras usuras lucratorias*, quia ad solvendas usuras compensatorias, seu restauratorias, & usuras punitorias, seu moratorias tenetur in utroque foro, cum ex dictis *supra num.* 21. & 22. 72

(*1) Non aliam causam qua mutuum petere sub usuris liceat S.Thomas quam subventionem propriæ, vel alienæ necessitatis agnoscit. Nam 2. 2. quæst. 78. art. 4. in corp. scribit: „ Nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris: licet tamen ab eo qui hoc paratus est facere, & usuras exercet, mutuum accipere sub usuris, propter aliquod bonum: quod est subventio suæ necessitatis vel alterius „: Hinc Antoine loc. cit. quæst. XVIII. resp. 2. „ Seclusa, *ait*, necessitate saltem rationabili, non licet mutuum petere ab usurario, & accipere sub usuris. Quia lege caritatis quisque tenetur sub mortali impedire peccatum mortale proximi, ejusque exsecutionem, quando sine notabili suo incommodo seu damno id potest. *Mercatores dando usuras peccaverunt, tamquam occasionem peccandi usurariis præbentes: cum necessitas quæ ponitur, ut scilicet honorabilius vivant & majores mercationes faciant, non sit talis necessitas, quæ sufficiat, ad excusandum peccatum prædictum*; ait S.Thom. opusc. 67. de empt. & vendit. „ Sive rectius Auctor opusculi illius S. Thomæ perperam tributi.

& 22. illæ sint omnino licitæ & consequenter debitæ.

73 Usurarius non acquirit dominium Usurarum, seu rerum per usuram acceptarum, nisi res usu consumptibiles, seu functionem recipientes, ut pecunia, frumentum, vinum, & hujusmodi, ita commixtæ sint cum rebus ipsius propriis, ut nullo modo discerni possint. Ita S.Thomas 2.2. *quæst.* 78. *art.3.ad* 3. Covarruv. *lib.3.variar.resolut.c.6. num.3.* Layman *lib.3.tract.4.cap.16.num.7.* Silvester *verb. Usura qu.*1. Sporer *loc.cit.num.*17. testans de communiori, & sibi vera omnino sententia DD. plurimorum, quos congerunt, & sequuntur Molina, Lessius, & Tambur. *ibi* citati; Reiffenstuel *loc.cit.num.*167. testans de communi aliorum contra Glossam *in cap.Si quis Usuram* 14.*quæst.*4. & quosdam alios. Et ratio est, quia ad acquirendum rerum dominium requiritur aliquis justus, & sufficiens titulus, ut concedunt omnes etiam adversarii, sed hic nullus adest justus titulus, ergo &c. Probatur minor: talis justus, & sufficiens titulus transferendi dominium in Usurarium mutuatorem non posset esse nisi ipsa datio, seu solutio mutuatarii simpliciter voluntaria, etsi cum admixto involuntario secundum quid, prout assignant ipsi adversarii; atqui ipsa datio non est sufficiens ad transferendum dominium, quia licet illa solutio esset voluntaria simpliciter, & solum mixte involuntaria, seu secundum quid, ut dicunt adversarii, esset tamen solum voluntaria quo ad traditionem, non vero quo ad translationem dominii; nam mutuatarius Usuras tradens non præsumitur velle conferre majus jus mutuanti, quam debeat, & ipsi de jure competat, sed ipsas ei intendit tradere eo modo, quo ipsi debentur: cum ergo ei nullo justo titulo ad validam dominii translationem requisito debeantur, sed potius ipsas nullatenus exigere possit; & si jam sic receperit, seu exegerit, restituere teneatur, per textus expressos *in cap. Cum tu* 5. *cap. Tua* 9. *cap. Consuluit* 10. *cap. Quam perniciosum* 11. *cap. Post miserabilem* 12. *cap. Tua dum* 13. *& cap. Quia frustra* 14. *de Usuris*, *cap.*1. *& 6. de jurejurando*, cum similibus, sequitur manifeste, quod in ordine ad talem translationem dominii illa solutio, seu traditio mutuatarii sit insufficiens, per text. *in l. Numquam* 31. *ff. de adquirendo rerum dominio*, ibi: *Numquam nuda traditio transfert dominium, sed ita si venditio, aut aliqua justa causa præcesserit, propter quam traditio sequeretur.*

74 Si tamen supradictæ res per Usuram acceptæ ita commixtæ sint cum rebus propriis, ut nullo modo discerni possint, tunc Usurarius acquirit quidem verum dominium ratione commixtionis, seu confusionis, vel specificationis, sed ita debile, & infirmum, ut teneatur ad restitutionem, seu compensationem in æquivalenti ratione injustæ acceptionis. Sic Sporer *loc.cit.num.*115. Lugo *disp.25.sess.*11. *num.*206. cum S.Thoma, & pluribus aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loc.cit.num.*166. testans hanc esse communem, & certam per text. *in §. Si duorum* 27. *& §. Quod si frumentum* 28. *Instit. de rerum divisione*, *&* acquirendo ipsarum dominio, *l. Si alicui* 78. *ff. de solutionibus*, ibi: *Si alieni nummi inscio, vel invito domino soluti sunt, manent ejus, cujus fuerunt: si mixti essent, ita ut discerni non possent, ejus fieri, qui accepit, in libris Gaii, scriptum est.* Et ratio est, quia dicta admixtio, seu confusio per citata jura, sicut & specificatio per text. in §. 25. *institut. de rerum divis.* est justus titulus acquirendi rerum dominium, nec vitiatur per aliquem specialem modum, quo acquiratur res, quæ per d. admixtionem, seu confusionem, vel specificationem acquiritur; semper enim supponitur res esse aliena quæ confunditur, seu commiscetur, sive ergo illa res sit per actionem furtivam, sive per usurariam acquisita, dum ita commiscetur, seu confunditur cum propriis, ut discerni, seu separari ab ipsis nullo modo possit, non est eadem res in individuo restituenda, cum sic transierit in dominium commiscentis, seu specificantis, sed bene in æquivalenti, ratione injustæ acceptionis, sicuti quando res alterius jam est consumpta.

Hinc Usurarius tenetur restituere omnia acquisita per Usuras usque ad æqualitatem damni illati; 75
nempe primo ipsasmet res in individuo, vel in se adhuc discernibiliter existentes, vel in æquivalenti, si commixtæ cum suis indiscernibiliter existant; cum per injustitiam eas acceperit. Secundo si res per Usuram accepta erat secundum se fructifera, tenetur restituere una cum illa etiam omnes fructus ex ipsa perceptos, detractis expensis, & æstimatione laboris, ac industriæ, cum tales fructus ad mutuatarium tamquam dominum rei pertineant; *§. Si quis a non domino* 35. *Institut. de rerum divisione*. Immo Usurarius tenetur restituere ipsos fructus ex re usurarie acquisita perceptos, quamvis dominus, seu mutuatarius per negligentiam suam illos fructus non percepisset, si rem suam habuisset, detractis tamen ut supra expensis, & æstimatione laboris, ac industriæ. Et ratio est, quia omnis res de se fructifera suo domino fructificat, *cit. §. Si quis a non domino* 35. *Institut. de rerum divisione*. Insuper tenetur Usurarius restituere etiam fructus, quos ipse per incuriam non percepit, attamen percepisset mutuatarius, si rem suam de se fructiferam habuisset. Et ratio est, quia ipse Usurarius per injustam acceptionem & detentionem fuit iniqua causa amissionis fructuum, quos percepisset mutuatarius, si ille rem usurariam non detinuisset: Nullos tamen fructus restituere tenetur Usurarius, si ex re usurarie accepta nec ipse fructus aliquos percepit, nec mutuatarius propter similem negligentiam fuisset percepturus. Et ratio est, quia nec ipse Usurarius in data hypothesi e fructibus rei usurariæ factus est ditior, cum nullos ex ipsa perceperit; nec quo ad ipsos damnum aliquod intulit mutuatario, cum, ut supponitur, nullos fructus fuisset ex ipsa percepturus.

Si autem res per Usuram accepta non erat secundum se fructifera, & ex detentione ipsius nullum 76
emergat damnum, vel lucrum cesset mutuatario, fructus ex illa percepti fiunt, quoad dominium, ejusdem Usurarii; nec restituendi sunt mutuatario. *Communis*, per clarum textum *in l. Qui aliena* 8. *cod. Si quis alteri, vel sibi*, ibi: *Qui aliena pecunia comparat; non ei, cujus nummi fuerunt, sed sibi tam actionem empti, quam dominium, si ei fuerit tradita possessio, quærit.* Et ratio est, quia quando res non est secundum se fructifera, fructus, qui ex ipsa per-

cipiuntur, non sunt fructus rei, sed solius industriæ, & personæ, adeoque non domino rei, sed
77 personæ applicanti industriam cedere debent. Hinc res ipsæ quas Usurarius sibi emit, verb. grat. pecunia usuraria, quamvis non permixtæ, nec confusæ cum rebus propriis ipsius usurarii, transeunt in dominium usurarii, ut concedunt communiter doctores, etiam illi, qui negant dominium usurarum acquiri ab Usurario. Et ratio est, quia res per pecuniam usurariam emptæ non sunt fructus pecuniæ, utpote ex se sterilis, sed sunt fructus industriæ, seu voluntariæ emptionis, & negotiationis susceptæ, quæ emptio seu negotiatio, cum sit tota ipsius usurarii, ideo ipsæ res in ipsius usurarii dominium transeunt, ut clare habetur ex citat. *leg. Qui aliena* 8. *cod. Si quis alteri, vel sibi*. Quare etiam fur, id quod ex re furtiva negotiando acquirit, sibi, non domino acquirit, *leg. Qui vas* 48. §. 7. *ff. de furtis*. Item depositarius id quod ex re deposita negotiando acquirit, sibi, non deponenti, acquirit, *leg. Si ex pecunia 6. cod. de rei vindicatione*. Item uxor id, quod ex re mariti defuncti ad filium pertinente negotiando acquirit, sibi, non filio acquirit; *leg. Si pecunia* 1. *cod. Si quis alteri, vel sibi*.

78 Item si usurarius res per usuram acquisitas vendat, pretium illarum quo ad dominium sibi acquirit, & non mutuatario, sicuti fur vendens res furtivas, earum pretium quo ad dominium sibi, & non domino acquirit. Remanente semper tamen obligatione restituendi pro re usuraria, vel furtiva in æquivalenti, & damna inde secuta mutuatario, vel domino compensandi. *Communis*, per clarum textum *in l. Qui vas argenteum* 48. *ff. de Furtis*, §. 7. ibi: *Cum fur rem furtivam vendidisset, eique nummos pretii dominus rei per vim extorsit, furtum eum nummorum fecisse recte responsum est. Idem etiam vi bonorum raptorum actione tenebitur: Quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non esse nemini dubium est; nummus ergo hic, qui redactus est ex pretio rei furtivæ, non est furtivus*.

79 Etiam Judæi tenentur restituere usuras extortas a Christianis, & ad id compellendi sunt per subtractionem communionis Christianorum, vel alias per principes, & potestates sæculares. *Communis*, per textus expressos *in cap. Post miserabilem* 12. *& cap. Quanto amplius* 18. *de Usuris*. Vide *supra num.* 9. 10. 11. 19. *&* 20.

80 Obligatio restituendi usuras transit ad heredes usurariorum, non tantum suos, sed etiam extraneos. *Communis*, textu expresso *in cap. Tua nos* 9. *de Usuris*, ibi: *Respondemus, quod filii ad restituendas Usuras ea sunt districtione cogendi, qua parentes sui, si viverent, cogerentur. Idipsum etiam contra heredes extraneos credimus exercendum*.

81 Non tenentur tamen heredes restituere ultra vires hereditatis. *Communis*, *argum. cap. In litteris* 5. *de Raptoribus*, ibi: *Heredes ejus moneas, & compellas, ut his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra justitiam irrogaverat, juxta facultates suas* (idest defuncti, ut ibidem recte advertit Glossa verb. *Facultates*) *condigne satisfaciant*, & concordat *l. Ex qua* 149. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Ex qua persona qui lucrum capit, ejus factum præstare debet*.

Tenentur vero heredes usurarii restituere, quamvis res usuraria ad eos in natura non devenerit, nec per illam hereditas illorum fuerit aucta. Sic Engel *lib. 5. Decret. tit. 19. de usuris* §. 3. *num.* 3. Reiffenstuel *ibid. num.* 175. Canisius *ibid. cap.* 7. *num.* 4. & alii. Et ratio est, quia heredes ad exonerationem conscientiæ tenentur pro viribus hereditatis satisfacere omnibus illis, quibus per defunctum aliquod damnum illatum est, etiamsi ex tali damno hereditas aucta non sit, *arg. c. Parochiano tuo* 14. *de sepulturis*, juncta Glossa *ibid. verb. Sed ejus heres*, *& cap. In litteris* 5. *de Raptoribus* cum Glossa *ib. verb. Heredes*. 82

Restitutio ab Usurario, seu ejus heredibus facienda est illis, a quibus usuræ extortæ fuerunt, vel eorum heredibus, si extent, vel si non extent, seu non sint superstites, pauperibus. *Communis*, textu expresso *in cap. Cum tu* 5. *de usuris*, ibi: *Cogendi sunt per pœnam, quam statuimus in Concilio, eas his, a quibus extorserunt, vel eorum heredibus restituere, vel (his non superstitibus) pauperibus erogare*. 83

Paupertas Usurarium, & heredes illius excusat a restitutione, donec ad pinguiorem fortunam pervenerint. *Communis*, per text. *in l. Nam is 6. ff. de dolo malo*, ibi: *Nam is nullam videtur actionem habere, cui propter inopiam adversarii inanis actio est*, *& cit. cap. Cum tu* 5. *de usuris*, ibi: *Dummodo in facultatibus habeant, unde ipsi possint eas restituere .... Illi autem, qui non habent in facultatibus, unde usuras valeant restituere, non debent ulla pœna mulctari, cum eos nota paupertas evidenter excuset*. 84

Ad restitutionem obligat, nedum usura realis, sed etiam mentalis, si aliquod intentum lucrum ratione mutui sit subsecutum. Unde Mutuator, qui intendens lucrum recipere vi mutui, licet sine pacto externo, contrahit usuram mentalem, si inde aliquid accipiat ultra sortem, quod mutuatarius non gratis, nec ex mera liberalitate, sed tamquam debitum ratione mutui dedit, tenetur etiam in foro conscientiæ ad ejus restitutionem. *Communis*, textu expresso *in cap. Consuluit* 10. *de Usuris*, ibi: *Hujusmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cum omnis usura, & superabundantia prohibeatur in lege) judicandi sunt male agere, & ad ea, quæ taliter sunt accepta, restituenda, in animarum judicio efficaciter inducendi*. 85

Si autem mutuatarius omnino gratis, & ex mera gratitudine, ac liberalitate aliquid dederit ultra sortem, nulla est obligatio id restituendi, quamvis mutuator mente intenderit tale lucrum primario, & principaliter, ita ut non fuisset mutuaturus, nisi ob perspectam mutuatarii gratitudinem, ac liberalitatem tale lucrum sperasset. Licet enim non velle mutuum dare nisi iis, quos speratur fore gratos, possit spectare ad avaritiam, non tamen spectat ad usuram, cum sic nihil intendatur, neque recipiatur ratione mutui, sed omnino gratis, & ex mera gratitudine, ac liberalitate, seu benevolentia mutuatarii, adeoque non interveniat vera, & propria usura mentalis. Sic Pirhing *lib. 5. Decretal. tit. 19. nu.* 133. cum Navarro, Molina, Azorio, Lessio, Card. de Lugo ibi citatis, & alii communiter, Reiffenst. *ibid. n.* 178. testans & ipse de communi aliorum, Sporer *loco cit. n.* 177. & alii passim. 86

Ad-

87 Advertendum est hic ad uberiorem usuræ mentalis intelligentiam, quod pro usura mentali non intelligitur nudum propositum, seu sola voluntas usuras accipiendi, vel exigendi, prout præscindit ab omni actu externo, (tale enim propositum potius est, & dicitur usura interna, quam usura mentalis) sed intelligitur, & accipitur pro actu externo quo mutuum datur cum spe, & intentione accipiendi lucrum ex mutuo, quamvis sine ullo pacto externo, *argum. cap. Consuluit* 10. *de Usuris*.

88 Usurarii ultra supra recensitam obligationem restitutionis subjacent etiam variis pœnis contra ipsos, tum in Iure Civili, tum in Jure Canonico statutis. Prima igitur eorum pœna est, quod usurarii manifesti, seu notorii sunt ipso jure infames, *cap. Infames* 2. *§. Porro in fine caus.* 3. *q.* 7. *cap. Dilectus* 13. *de excessib. Prælator. cap. Improbum* 20. *Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur*.

89 Secunda pœna est, quod usurarii notorii, seu manifesti, si clerici sint, & moniti non desistant, ab officio, & beneficio sint suspendendi, ac deponendi, *cap. Episcopus* 1. *cap. Quoniam* 2. *& cap. Si quis* 5. *dist.* 47. *cap. Si quis* 4. *& cap. quoniam* 8. *caus.* 14. *q.* 4. *cap. Præterea* 6. *de usuris*, *cap. Inter dilectos* 11. *de excessib. Prælator.* Et a fortiori clerici usurarii manifesti repellendi sunt a Sacris ordinibus suscipiendis, & ab officiis, & beneficiis obtinendis, *cap. De Petro* 4. *dist.* 47. & omnibus citatis juribus, quibus statuitur tales clericos privandos esse officiis, & beneficiis obtentis, adeoque multo magis repellendos ab obtinendis. Tum quia tales manifesti usurarii sunt infames per Jura citata *supra n.* 87. Infamibus autem portæ Dignitatum patere non debent, textu expresso *in c. Infamibus* 87. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Infamibus portæ non pateant Dignitatum*.

90 Tertia pœna est, quod usurarii notorii, seu manifesti, si laici sint, excommunicari debent usquedum debite satisfecerint, *cap. Præterea* 7. *de usuris*, & ipso facto irregulares existunt, *cap. Maritum* 2. *dist.* 33. *cap. Seditionarios* 8. *dist.* 46.

91 Quarta pœna est, quod usurarii notorii, seu manifesti non admittantur ad communionem Altaris, idest ad perceptionem Sacramenti Eucharistiæ, textu expresso in *cap. Quia in omnibus* 3. *de Usuris*, ibi: *Constituimus, quod usurarii manifesti nec ad Communionem admittantur Altaris*.

92 Quinta pœna est, quod manifestorum usurariorum oblationes non possint recipi, textu expresso *in cit. cap. Quia in omnibus* 3. *de usuris*, ibi: *Sed nec oblationes eorum quisquam accipiat*. Usurarii enim æquiparantur raptoribus, *cap. Si quis* 10. *caus.* 14. *q.* 4. & oblationes raptorum non sunt recipiendæ ab Ecclesia, *cap. Minor* 8. *caus.* 17. *q.* 4. *cap. De viro* 17. *caus.* 12. *q.* 2. cum Deus *sit odio habens rapinam in holocausto*, ut expresse habetur *Isaiæ cap.* 61. *num.* 8.

93 Sexta pœna est, quod Testamentis manifestorum usurariorum nullus possit interesse, & quod ipsorum Testamenta sint ipso Jure irrita, nisi ante mortem restituerint, quæ per usuras acquisita sunt, vel de eorum restitutione idoneam cautionem (per pignora videlicet, aut fidejussores) dederint, textu expresso *in cap. Quamquam* 2. *de Usuris in* 6.

94 Septima pœna est, ut nullus usurarios manifestos, seu notorios ad confessionem admittat, aut illos absolvat (etiam ab aliis peccatis) antequam vel restituant usuras, vel de satisfaciendo pro viribus suarum facultatem prædicto modo cautionem præstent, *cit. cap. Quamquam* 2. *de usuris in* 6.

Octava pœna est, quod si usurarii manifesti, seu 95
notorii in eo peccato decesserint, Christiana, & Ecclesiastica careant sepultura, *cap. Quia in omnibus* 3. *de usuris*, *& cit. cap. Quamquam* 2. *de usuris in* 6. ubi etiam additur, quod omnes religiosi, & alii, qui manifestos usurarios ad Ecclesiasticam sepulturam admittere ausi fuerint, pœnam in Decreto Lateranensis Concilii contra usurarios edito promulgatam incurrant, nempe pœnam suspensionis statutam *in cap. Quia in omnibus* 3. *de usuris*. Et postea in Concilio Lugdunen. relato *in Clementina* 1. *de sepulturis* statutum fuit: ut qui Usurarios manifestos scienter sepelire præsumunt, ipso facto sint excommunicati, nec absolvantur, nisi prius ad arbitrium Diœcesani Episcopi competenter satisfactionem exhibuerint.

Insuper præcipitur omnibus dominis locorum, 96
& universitatibus, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos ad exercendas usuras, vel conductas habere, & ne quis eis ad hoc domos locet. Qui contrafecerint, si sint Ecclesiastici majores, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, suspensionis; Si vero sint minores personæ singulares, excommunicationis; si collegium, vel universitas, interdicti sententiam ipso facto incurrant. Et si per mensem in ea perstiterint, ipsorum Terræ sunt interdictæ, dum ibi dicti usurarii habitant; Si vero sint Laici, debent ab Ordinario per censuram Ecclesiasticam compelli ad cessandum ab hujusmodi excessu, textu expresso *in cap. Usurarum voraginem* 1. *de usuris in* 6.

Præterea officiales communitatum facientes, aut 97
dictantes, vel scribentes statuta super usuris solvendis, non repetendis, vel non restituendis, vel judicantes secundum illa, vel non delentes illa si possunt intra tres menses de libris communitatum, vel illa servantes, sunt excommunicati, textu expresso *in Clementina: Ex gravi unic. de usuris*.

Usurarii præter supradictas pœnas a Jure statutas, 98
etiam aliis pœnis arbitrariis, & extraordinariis puniri possunt a judice tam Ecclesiastico, quam sæculari, præsertim vero pecuniaria, ut in eo, in quo peccarunt, mulctentur. Tholosan. *lib.* 3. *de usura cap. ultim. n.* 4. *&* 7. Pirhing *loco cit. num.* 172. Reiffenstuel *loco cit. n.* 188. notantes, quod juxta Constitutiones Imperii mulctantur usurarii amissione quartæ partis de sorte principali. Sic etiam Gail. *lib.* 2. *observ.* 4. *n.* 1. Vel etiam publicatione bonorum, ut notant Tholosan. *l. c. n.* 8. Pirhing *l. c. nu.* 172. & alii.

Ut usurarii incurrant supradictas pœnas, debent 99
esse manifesti, seu notorii jure, vel facto. Illi autem sunt usurarii manifesti, & notorii jure, seu notorietate juris, qui in judicio hoc crimen confessi sunt, aut de illo fuerunt convicti, & condemnati, *arg. cap. Quæsitum est* 10. *de cohabitat. Clericor. & mulierum*, ibi: *Notorium per sententiam, seu per confessionem factam in Jure*. Illi vero sunt usurarii manifesti, & notorii facto, seu notorietate facti, qui

qui ita palam, & evidenter exercent usuras, ut nulla tergiversatione id negare, & celare valeant, *arg. cit. cap. Quæsitum est*, ibi: *Aut per evidentiam rei, quæ tergiversatione aliqua celari non possit, & cap. Olim* 24. *de verbor. significat.* ibi: *Aut evidentia rei, quæ nulla possit tergiversatione celari*.

100 Judex criminum usurariorum quoad censuras, & privationes Ecclesiasticorum beneficiorum est solus Ecclesiasticus. *Communis*, *arg. c. Decernimus* 2. *c. Qualiter, & quando* 17. *de Judiciis*, *cap. Nullus Judicum* 2. *de Foro competenti*, *cap. Lator* 5. *& Causam quæ inter* 7. *Qui filii sint legitimi*, cum similibus. Et ratio est, quia ille est judex quo ad censuras, & privationes Ecclesiasticorum beneficiorum, ad quem spectat imponere dictas pœnas: sed id spectat ad solum judicem Ecclesiasticum, cum potestas ferendi censuras sit solummodo Ecclesiastica, & residens solummodo penes Ecclesiam, juxta illud *Matth.* 26. *Quæcumque alligaveritis super terram &c. Et*: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*, hoc est a fidelium communione segregatus, ut explicant omnes, ut etiam ad solum Judicem Ecclesiasticum spectat imponere privationem Ecclesiasticorum beneficiorum, *arg. cit. Juribus*; ergo &c.

101 Judex autem criminum usurariorum quoad alias pœnas potest esse tam laicus, quam Ecclesiasticus, & datur locus præventioni, non solum quando est quæstio *facti*, seu quando crimen liquido usurarium est, sed etiam quando est quæstio *Juris*, seu quando disceptatur, an hic, vel ille contractus usurarius sit, nec ne? *Est communis*, quo ad primam partem, nempe quo ad casum, in quo est sola quæstio *facti*, cum sic omnes concedant esse crimen mixti Fori, idest tam Sæcularis, quam Ecclesiastici: & patet clare *ex cap. Post. miserabilem* 12. *de usuris*. Quo ad secundam vero partem, nempe quando est quæstio *juris*, defenditur a Farinacio *Prax. Crimin. q.* 8. *n.* 140. *concl.* 4. a Menochio *de Arbitr. Judic. casu* 398. *n.* 4. Molina *tract.* 2. *disp.* 333. *in princip.* Covarr. *lib.* 3. *variar. resol. cap.* 3. *nu.* 1. Silvestro verb. *usura* 9. *in princip.* Canisio *tract. de usuris cap.* 9. *num.* 4. Rosignol. *contract. de mutuo, & usuris prænot.* 16. *n.* 2. Pirhing *lib.* 5. *Decretal. tit.* 19. *n.* 142. Reiffenstuel *ibid. n.* 193. *& seq.* & aliis pluribus contra Glossam *in cap. Cum sit* 4. *verb. Malefactores*, *de Foro competent.* Clarum verb. *usura n.* 8. & nonnullos alios volentes cognitionem quæstionis *juris* de hoc crimine soli Judici Ecclesiastico competere. Et ratio nostræ conclusionis est, quia crimen usuræ, non solum est prohibitum jure Ecclesiastico, seu canonico, sed jure Divino, & naturali, ut patet ex dictis *supra a n.* 6. Nec plus spiritualitatis in se habet, quam homicidium, furtum, adulterium, & similia delicta, quæ sunt contra justitiam, & prohibita lege Divina, & naturali; Atqui de his criminibus potest cognoscere, & de facto teste experientia quotidiana cognoscit Judex Sæcularis inter Laicos, ergo etiam de crimine usuræ. Tum quia, ut fuit dictum *supra nu.* 15. usura si sit in maxima quantitate est prohibita etiam Jure Civili, ut patet *ex l. Eos Qui* 26. *Cod. de usuris*, *& l. Placuit* 29. *ff. eod.* adeoque &c. Tum etiam quia in Jure Canonico nullibi invenitur interdicta Judici Laico cognitio usuræ in casu quæstionis *juris*, sed positive concessa *in cap. Post miserabilem* 12. *de usuris*, ubi sine distinctione inter quæstionem *juris*, & *facti* conceditur potestati sæculari facultas cognoscendi, & judicandi usuras: Ubi autem Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de privileg. l. De pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione*, *l. Non distinguemus* 32. *de reception. arbitr. l. Præses* 3. *ff. de Offic. Præsidis*; adeoque &c.

Ad exterminandas usuras plura declaravit Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 143. incip. *Vix Pervenit*. Et primo, omne lucrum ex mutuo ratione 102 mutui, usurarium, & illicitum esse. Secundo, 103 ad usuræ labem purgandam nullum accersiri posse 104 subsidium, vel ex eo quod id lucrum non excessivum & nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit; Vel ex eo quod is, a quo id lucrum 105 solius causa mutui deponitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis utilissime sit impensurus. Tertio quamquam una cum mutui contractu possint quandoque alii tituli ut ajunt, forte concurrere ipsi mutuo extrinseci, e quibus justa oriatur causa aliquid ultra sortem ex mutuo debitam exigendi; attamen falso, & temere affirmari dicit ejusmodi titulos semper reperiri, ac ubique præsto esse, ita ut illorum ratione, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram, salvamque recipere; Alia præterea edixit, atque in contractibus servanda eni- 107 xe commendavit, uti patet in ipsa Constitutione mox hic afferenda, ubi *a n.* 9. *ad* 12. insuper refelluntur Judæi sibi dictitantes licitum esse, usuras a 108 Christianis inter quos degunt exigere. *Et ibid. n.* 19. ubi quod principes tenentur usuras prohibere etiam 109 Judæis in suis ditionibus degentibus, & contravenientes punire, ut qui ad legis divinæ, & naturalis observantiam nequeunt reduci virtutis amore, ab ejus transgressione absterreantur saltim formidine pœnæ, uti ad id principes Christianos suis Edictis, & Episcopos suis Constitutionibus, quibus 110 severe prohibeantur Judæi Christianorum loca incolentes, ne ratione mutui quidquam a Christianis extorqueant, & certa simul præscribatur quantitas lucri, ultra quam nihil impune exigere possint ex aliis contractibus cum Christianis initis, recte, & erudite suo more pluribus adductis docet idem Benedictus *de Synodo Diœcesana lib.* 7. *cap.* 47. *nu.* 12. *&* 13. concludens ita nuperrime statuisse Episcopum Pisauriensem *in sua Diœcesana Synodo habita* 1742. *tit.* 4. *num.* 17. cujus exemplum poterunt alii Episcopi imitari.

Sed operæ pretium est integram afferre ipsam 112 Constitutionem, quam in forma Encyclicæ ad omnes Ordinarios Italiæ direxit Pontifex, ut sequitur.

BENE-

BENEDICTUS PAPA XIV.

VIx pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur, cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret, aditumque ipsi intercludere, ne latius serperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit: Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ scientia, & Canonicæ Disciplinæ studio ac peritia plurimum commendantur: Accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus. Præsulem quoque juris utriusque laurea præditum, & in Foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem totam accurate perpenderent, suasque opiniones scripto exararent, non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ causam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessario ad id requirebantur; Sed ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera vero die prima Augusti, qui menses nuper elapsi sunt: ac demum easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem & locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suapte natura tantumdem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quam est receptum; ideoque ultra sortem, lucrum aliquod ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. Neque vero ad istam labem purgandam, ullum accersiri subsidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, sed moderatum; non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, a quo id lucrum solius causa mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam; sed ad fortunas suas amplificandas; vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessario in dati atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis eadem æqualitate semel posita, plus aliquid a quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur; proindeque si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione Justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est in humanis contractibus æqualitatem cujusque propriam & sancte servare, & non servatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui minime innatos, & intrinsecos, forte concurrere, ex quibus justa omnino legitimaque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ a mutui natura contractus, recte collocari, & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram (eo quod omne mutuum tam apertum quam palliatum absit) at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter asserentem, spectare compertum est: Ita si rite omnia peragantur, & ad Justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus & ratio suppetat humana commercia & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi ac frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment, cum contra ex ipso Oraculo Divino discamus, quod *Justitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum*. (Prov. 14. 34.)

V. Sed illud diligenter animadvertendum est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram salvamque, recipere. Ita si quis senserit, non modo Divinis documentis, & Catholicæ Ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quod multis in casibus teneatur homo, simplici ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari a te non avertaris* (Matth. 5. 42.) & quod similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, verene cum mutuo justus alius titulus, verene justus

alter

alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quærit lucrum, omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectunctur & explicant sententias suas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulavimus. Nos quoque privatum studium Nostrum conferre in eandem causam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis: Nam præstantium Virorum suffragia, quæ modo commemoravimus, diligentissime percurrimus. Cum hæc ita sint, adprobamus, & confirmamus quæcumque in sententiis superius expositis continentur, cum Scriptores plane omnes, Theologiæ, & Canonum Professores, plura Sacrarum Litterarum testimonia, Pontificum Decessorum nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas, ad easdem sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus Auctores, quibus contrariæ Sententiæ referri debent; & eos pariter qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam seu occasionem præbere videntur: Neque ignoramus quanta sapientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis Regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has litteras Encyclicas dedimus universis Italiæ Episcopis, & Ordinariis, ut hæc Tibi, Venerabilis Frater, & ceteris omnibus innotescerent; & quoties Synodos celebrare, ad Populum verba facere, eumque Sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem solicitudinem impendere, ne quis in vestris Diœcesibus audeat litteris, aut sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus pœnis per Sacros canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus; Nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt sententias. Attamen Pietatis vestræ Studium ac Religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Primum gravissimis verbis Populis vestris ostendite, usuræ labem ac vitium a Divinis Litteris vehementer improbari; Illud quidem varias formas atque species induere, ut Fideles Christi Sanguine restitutos in libertatem, & gratiam, rursus in extremam ruinam præcipites impellat. Quocirca si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur, sed potius ab illis, qui doctrinæ ac virtutis gloria supra ceteros efferuntur, consilium exposcant.

Secundo loco, qui viribus suis ac sapientia ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt) ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longe se abstineant; Etenim aliqui tanta severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent tamquam illicitam, & cum usura conjunctam: Contra vero nonnulli indulgentes adeo, remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant, sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur; Deinde eas partes suscipiant, quas cum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sententiam sequentur, neque illam gravibus censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minime careat; Siquidem convicia, atque injuriæ vinculum Christianæ caritatis infringunt, & gravissimam populo offensionem, & scandalum præseferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes & integros præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inferendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia postulent: Hæc magnopere conferunt non modo ad animi solicitudinem, & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in Foro externo comprobandum: Hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine contineatur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, & a veritate alienum, plane deprehendimus, si perpendamus, naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam, & sejunctam esse; Et ea pariter discrepare magnopere inter se, quæ a diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideoque potest in utroque Foro retineri, ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur; ideoque Fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus sperantes fore, ut mandetis executioni quæcumque per has Litteras a Nobis præscribuntur: Opportunis quoque remediis consuletis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Diœcesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem, & puritatem inducantur. Postremo vobis, & Gregi curæ vestræ concredito, Apostolicam Benedictionem impartimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die prima Novembris 1745. Pontificatus Nostri anno Sexto.

Alia ad rem, vide verb. *Commodatum*, verb. *Contractus*, verb. *Contractus emptionis*, *venditionis*, verb.

verb. *Depositum*, verb. *Hebræus*, verb. *Hypotheca*, verb. *Mutuum*.

Additiones ex aliena manu.

114 Prohibitio usurarum an sit juris divini, an humani tantum, & an sit juris divini naturalis, an juris divini revelati tantum, expendere non est hujus loci.

115 Illud hic haud est prætereundum, quod non solum ex mutuo, sed & ex quocumque alio credito mere pecuniario, regulariter vetitum est quidquam ultra sortem accipere, non concurrentibus notissimis requisitis Castrensis *in L. de eo, quod certo loco*.

116 Quod vero attinet ad primum requisitum repositum in interpellatione debitoris, supplere ipsum solet conventio interesse ratione lucri cessantis, & damni emergentis, ut respondit Rota *in Romana Pecuniaria* 20. *Martii* 1747. & in confirmatoria *6. Februarii* 1748. §. 12. *cor. Em. Bussio*.

117 Quod concernit alterum requisitum constitutum in solito negotiandi, ipsum probatione non indiget, ubi agitur de Mercatoribus, Argentariis, &c. ut respondit idem Tribunal Rotæ *in dict. Romana Pecuniaria* 20. *Martii* 1747. §. 4. & in confirmatoria 9. *Decemb.* 1748. §. 12. *cor. Em. Bussio*. Confer etiam idem Sacrum Tribunal. *in Mediolan. seu Lauden. Pecuniaria* 25. *Aprilis* §. 11. *cor. Illustriss. Caprar. Alm. Urb. Gubernatore*.

118 Quoad tertium demum requisitum promptæ occasionis, opinio Rotæ est, quod ad ipsum probandum non sufficiat affluentia negotiorum, quæ in magnis Civitatibus esset, sed probanda est individua occasio, eaque in actu proximo, quæ ob non exactum creditum ad exitum perduci nequivit, exindeque Creditori vel certum damnum emerserit, vel certum lucrum cessaverit; Vide decisiones *in Melevitana Pecuniaria* 11. *Februarii* 1718. §. *Quandoquidem*, *& seq.* & in confirmatoria *cor. Lancett. decis.* 1181. *num.* 11. ubi tanquam vaga & generalis rejecta fuit occasio investiendi pecunias super quadam massa frumentaria erecta in Insula Melitæ; & *in Romana Pecuniar.* 20. *Martii* 1747. §. 5. *& plurib. seq.* & in confirmatoria 11. *Febr.* 1748. §. 13. *& seq. cor. Em. Bussio*, ubi probatum non fuit dijudicandum tertium hoc requisitum ex hoc, quod Creditor esset Argentarius, æs alienum interim contraxisset, & litteras cambii trahere insuper potuisset.

120 In allegata vero supra *Mediolanen. seu Lauden. Pecuniaria* constare ex eo existimatum fuit de hoc tertio requisito, quod de præciso tempore contractus in Civitate Mediolani duæ publicæ Ædes præmissis publicis edictis pecunias sub titulo & contractu subventionis recipiebant ab omnibus deferentibus cum interesse librarum quatuor in singula centum, ut ex §. 14. *ejusdem*.

APPENDIX

Ad verb. Usura *ex editione Romana*.

Inter quæsita proposita Sacræ Congregationi de Propaganda Fide a Missionariis Sinarum nonnulla reperiuntur ad usuram spectantia, quæ hic traduntur cum responsionibus Patrum Qualificatorum S. Officii, quibus ab eadem Sac. Congregatione demandata fuerunt, ut votum suum aperirent. Eorum responsa approbata fuerunt in Congregatione generali die XII. Septembris 1645. Porro Quæsita, & Responsa sunt sequentia, prout impressa reperiuntur Typis ejusdem Sacræ Congregationis. 121

„ In præfato Regno lege stabilitum est, ut in mutuo triginta pro centum accipiatur absque respectu lucri cessantis, aut damni emergentis, Quæritur utrum Chinensibus sit licitum pro pecuniarum suarum mutuo, licet non interveniat lucrum cessans, aut damnum emergens, prædictam pro centum, triginta quantitatem Regni lege taxatam, accipere; Et causa dubitationis est, quia in recuperanda pecunia est aliquod periculum, scilicet, quod qui accipit mutuatum fugiat, vel quod tardet in solvendo, vel quod necessarium sit coram Judice repetere, vel propter alia hujusmodi. 122

„ Censuerunt ratione mutui immediate, & præcise nihil esse accipiendum ultra sortem principalem, si vero aliquid accipiant ratione periculi probabiliter imminentis, prout in casu, non esse inquietandos, dummodo habeatur ratio qualitatis periculi, & probabilitatis ejusdem, ac servata proportione inter periculum, & id quod accipitur. 123

„ In universo Chinarum Regno Domus publicas Usuris deputatas reperiri res est usitata, in quibus Usurarii publici, facta sub pignorum cautione, pecuniam suam, sumpto lucro, ad usuram dare solent, ea tamen conditione, ut pro uno Ducato singulis mensibus tantum quid accipiant, & si tantis elapsis annis pignorum Dominus pro iisdem recuperandis pignoribus, soluta principali pecunia cum lucro non redierit, Actionem, & Dominium, quod habebat in suis pignoribus illico amittat. Istæ autem Domus, Reipublicæ necessariæ sunt, & quamvis Usurarii vitam usurariam dimittere velint, a non desistendo a prædictis usuris, Judicis auctoritate compelluntur. Quæritur utrum, si hujusmodi Usurarii converti velint ad fidem, possint baptizari manendo in suo statu Usurario propter causam supradictam; vel quidnam in tali casu agendum sit. 124

„ Censuerunt, Chinenses in statu Usurario permanentes, baptizari non posse: si vero Judicis auctoritate compelluntur ad proprias pecunias mutuandas, posse aliquid accipere, etiam recepto pignore ultra sortem principalem, tum ratione oneris, quod subire coguntur, tum ratione curæ in custodia pignorum, lucri quoque cessantis, 125

„ tis, & damni emergentis: tempore autem præ-
„ stituto, si ex venditione pignorum aliquid supersit
„ sorti principali, & lucro ex causis prædictis juste
„ acquisito, Domino pignoris esse restituendum.

126 „ Utrum prædictorum Usurariorum filii, si quando in hereditatibus eorum succedunt, jam Christiani existunt, teneantur ad restitutionem eorum, quæ pater ex Usuris accepit, in toto vel in parte, juxta male acceptorum excessum, & si hujusmodi Usurariorum filii heredes, jam Christiani, a Republica, vel a Judice compellantur ad publicas Usurarum Domus patrum aperiendas, & sustentandas; quid in hoc casu Ministri Evangelii pro sanandis istorum conscientiis, facere debent?

127 „ Censuerunt, Filios heredes Usurariorum teneri, a Patribus ex Usuris illicite acquisita restituere, certis quidem Dominis, si certi sunt, sin minus juxta regulas a Doctoribus traditas; Actualem vero restitutionem a doctis, piis, & prudentibus Viris esse dirigendam. Quoad secundam partem hujus dubitationis, jam responsum est in proxime superiori resolutione.

* *Novissimæ animadversiones in superiorem articulum.*

128 Theologus qui in Ferrarianæ Bibliothecæ Editione in hac ipsa Urbe anno 1761. curatæ Auctoris opiniones, quæ laxæ videbantur, opportunis animadversionibus castigavit, in not. ad verb. *Mutuum* num. 37. „ Novum, *inquit*, de mutuo Articulum „ addere constitueram, in quo fusius, & clarius „ mutui naturam, ac proprietates exponerem, quo „ facilius Lectores possent ex perspicua Mutui notione intelligere, quid mutuo intrinsecum, quid „ extrinsecum sit, atque usuras non apertas tantum, sed etiam occultas, & palliatas agnoscere, „ & devitare. Sed cum pleraque ex iis quæ dicturus eram, ad usuram pertinerent, novum hunc „ articulum septimo adjiciendum tomo stabilivi, „ in quo de usura ex professo disputatur. „ Verum non modo tomo septimo novum de usura articulum non adjecit, sed ne ullam quidem ad Auctoris articulum notam apposuit. Igitur quod ille omisit, in hac Editione supplebimus.

129 Ne tamen Lectoribus molesti simus, ea tantum referemus quæ tradit P. Antoine in Tract. de Contractibus cap. 11I. de conditionibus requisitis ut liceat ultra sortem aliquid exigere ratione damni emergentis, lucri cessantis, & periculi, ac pacisci ut mutuatarius, si ad terminum præstitutum non restituerit, aliquid solvat in pœnam suæ moræ.

130 Igitur Antoine cap. cit. quæst. x1I. postquam resp. 1. demonstravit duos esse titulos extrinsecos Mutuo, ob quos liceat aliquid ultra sortem exigere, damnum emergens, & lucrum cessans, resp. 2. inquit: „ Ex communi sententia ut possit juste „ aliquid ultra sortem exigi ob damnum emergens, „ quinque requiruntur. 1. Ut mutuum sit vera „ caussa damni, alioqui fictus esset titulus, & „ vera usura. 2. Ut damnum proponatur mutuatario, „ nam libere consentire debet in illam compensationem mutuo extrinsecam; alioqui admonitus „ posset forte alibi sibi providere sine hoc onere. „ Quare si admonitus non fuit, non tenetur damnum compensare etiamsi postea eveniat, modo „ non fuerit per moram culpabilem caussa illius: „ nam tunc non tenetur ratione culpæ, neque rei „ acceptæ, neque pacti additi mutuo, neque etiam „ contractus mutui; mutuum enim est contractus „ stricti juris, ex natura sua obligans solum ad „ reddendam sortem. 3. Ut auctarium non sit majus damno orto ex mutuo: alioqui excessus esset usurarum, nam exigeretur ratione mutui, & „ sine justo titulo. 4. Ut compensatio non exigatur ante tempus, quo damnum eventurum prævidetur, quia tunc solum urget titulus. 5. Ut „ alter non cogatur ad aliquid solvendum, quidquid evenerit, si velit se obligare ad solvendum „ totum damnum emergens, quod reipsa contin„ get: alioqui ei imponeretur onus, ad quod ex „ mutuo non tenetur, cum solum possit obligari „ ad reddendum mutuantem indemnem. „

Mox resp. 3. subdit: „ Ut auctarium juste exigi 131
„ possit ob lucrum cessans, ex communi sententia requiruntur hæ conditiones. 1. Ut mutuum „ sit vera caussa cur lucrum cessat: ac proinde ut „ mutuans ante petitum mutuum habeat facultatem „ proximam lucrum ex pecunia faciendi alia via justa; & pecuniam, quam mutuat, jam destinarit „ negotiationi, vel contractui justo quæstuoso, „ nullasque alias habeat pecunias otiosas, id est „ non destinatas lucro justo faciendo, nec familiæ „ substentationi, nec filiarum doti, nec provisioni casuum fortuitorum, quos prudens paterfamilias cavere debet. Nam revera lucrum ei non cessat ob mutuum, qui antequam peteretur, non „ destinaverat pecuniam suam negotiationi, vel „ emptioni rei frugiferæ, vel censui, vel societati, aut non habebat facultatem proximam justum lucrum ex pecunia faciendi, aut habebat „ alias pecunias otiosas. Nam tunc ex pecunia, „ quam mutuat, nullum lucrum fecisset; ideoque „ talis nihil potest exigere ratione hujus tituli, utpote non extantis. Idem dic de eo, qui abstinens a negotiatione, interim se applicat alteri „ rei nec molestiori, nec nimis quæstuosæ, cui vacare non potuisset negotiando: nam lucrum cessans per omissionem negotiationis compensatur „ per aliud lucrum, quod negotiando consequi non „ potuisset; & sic ei lucrum non cessat ex mutuatione, quæ revera ab æquali lucro eum non impedivit. 2. Ut lucrum sit certum, aut probabile: „ nam si sit solum possibile, non est pretio æstimabile, cum mere possibilium ratio non habeatur, & in æstimatione morali potentia remota „ lucrandi ex pecunia nihil addit pecuniæ spectatæ „ secundum se. 3. Ut moneatur mutuatarius de „ lucro cessante, & in illius compensatione consentiat: alioqui ad illam non tenebitur, nisi per „ moram culpabilem solvendi fuerit illius caussa, „ ob rationem supra dictam; quia onus extrinsecum contractui imponi non potest contrahenti „ sine illius consensu. 4. Ut non exigatur totum „ lucrum quod speratur, sed solum quantum spes „ illius, judicio prudentum valet, deductis sumptibus & æstimatione periculi ac laboris. Nam res „ solum sperata non est tanti valoris, quanti habita in seipsa, seu jam existens, propter pericula „ & impedimenta, quæ evenire possunt: sic se-

„ men

„ men sparsum in agro minus valet, quam messis „ ipsa, quæ speratur. 5. Ut lucri cessantis compensatio non exigatur statim dato mutuo, sed „ solum pro tempore quo lucrum fuisset: nam qui, „ verbi gratia, mutuat centum, & statim accipit „ decem pro lucro cessante, jam non mutuat alteri centum, sed solum nonaginta; solum enim „ nonaginta retinet mutuatarius, & tamen mutuans tantumdem exigit pro lucro cessante ex nonaginta, quantum ex centum; quod est injustum, & usurarium; cum tunc lucrum ei solum „ ex nonaginta cesset. Præterea quod pro interesse „ solvitur, eidem subrogatur; & ejus, quod nondum extat, subrogatio exigi non potest. His „ adde, ut quis excusetur usura coram Deo ratione „ hujus tituli, requiritur ut mutuet animo gratificandi proximo, non autem spe commodioris lucri. Nam si mallet mutuare quam negotiari, intenderet principaliter lucrum ex mutuo, & sic „ peccaret. Quare, ut ait Sylvius, requiritur, ut „ is qui mutuat, non sponte subtraxerit suam pecuniam a negotiatione prius quam mutuet, intendens proprium commodum, & malens mutuare cum certo lucro, quam negotiari cum incerta spe lucri: sic enim ficte pacisceretur de lucro „ cessante, cum pecunia jam subtracta sit a potentia lucrandi, utpote nec secundum rem, nec secundum voluntatem ejus exposita negotiationi, „ aut destinata contractui justo quæstuoso: atque „ adeo lucrum, si quod cessat, non cessat ex mutuo, sed ex eo quod negotiari noluerit, aut aliter contrahere. Idem docet Toletus, asserens „ doctores convenire, quod cum quis sponte alteri „ offert suas pecunias mutuo, nec coactus nec rogatus, non potest licite lucrum ab alio exigere, „ cum ipse sponte suas pecunias a negotiatione auferat „.

132 Inde quæst. XIV. *An liceat aliquid ultra sortem exigere ratione periculi ejusdem sortis* resp. 1. evincit, nihil licere exigere a pauperibus ratione periculi sortis, orti ex eorum inopia: deinde responsione 2., „ Multi docent, *inquit*, licere aliquid ultra sortem „ pacisci & exigere ratione periculi mutuo extrinseci.... Idem dicunt de extraordinariis facultatibus, laboribus, impensis, molestiis probabiliter in recuperanda sorte subeundis ex culpa mutuatarii, eo quod hæc sint mutuo extrinseca, & „ pretio æstimabilia. Sed ut hoc titulo aliquid possit juste exigi, has requirunt conditiones. 1. Ut „ periculum sit vere probabile & extrinsecum mutuo, ne hoc prætextu pallientur usuræ: quale non „ est quoties mutuatarius est industrius, verax, „ justus &c. de quo non datur prudens præsumptio „ quod non sit soluturus. 2. Ut in hoc auctarium „ consentiat mutuatarius. 3. Ut mutuans non „ compellat illum ad secum paciscendum de periculo, sed ei relinquat libertatem assecurandi sortem per pignus, hypothecam, vel alium fidejussorem: alioqui sine causa imponeretur illi „ onus pretio æstimabile, ad quod non obligatur, „ quod est usurarium. 4. Ut non plus exigatur, „ quam judicio communi prudentum valeat tale „ periculum subeundum, habita ratione quantitatis summæ mutuatæ, & magnitudinis periculi, „ servataque proportione inter periculum & auctarium. „

Postremo in resp. ad quæst. XIII. statuit ex communi sententia per se licitam esse in mutuo pactionem, ut mutuatarius, si ad terminum præstitutum non restituerit, aliquid solvat in pœnam suæ moræ positis certis conditionibus. Conditiones porro sunt istæ: „ 1. Ut id non fiat in fraudem „ usurariam, sed ex sola voluntate sortem suam „ tempore statuto recuperandi. Unde si non cures, utrum solvatur tali tempore, an non; vel „ si optes non solvi; vel si eum terminum, intra „ quem scis mutuum reddi non posse, constituas, „ tunc pœna apposita est velamen usuræ, & revera lucrum ex mutuo principaliter intendis. 2. „ Ut debitor vere sit in culpa, non solvendo „ notabili tempore post transactum terminum: „ nam sine culpa nulla potest juste imponi, nec exigi pœna, ex l. 22. cod. *de pœn.*, & cap. 2. *de constit.* ibi: *Rem quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*. Hinc pœna non debetur, si „ debitor sine sua culpa tempore præfinito non solverit propter moralem impotentiam, hoc est difficultatem tantam, ut creditor censeatur rationabiliter invitus circa solutionis dilationem. 3. Ut „ pœna sit moderata secundum mensuram culpæ, „ & rei mutuatæ: alioqui esset injusta, & inique „ cogeretur alter in eam consentire, ideoque non „ potest peti quoad excessum. Hinc pactum, ut „ pignus sit creditoris, si certo tempore debitor „ non solverit, est prohibitum, l. 1. & 3. cod. *de pact. pignor.* & c. 7. *de pignor.* Quod si pars debiti „ solvatur, non potest tota pœna exigi, sed tantum pro ratione partis non solutæ cap. 19. *de pœnis*. Idem dic, si mora non sit notabilis: nam „ si per biduum vel hebdomadam ultra terminum „ præfinitum solutio differatur, ordinarie non debet æstimari culpa digna pœna constituta saltem „ tota. „ 133

Ceterum Ballerinius in prælect. de usura præmissa secundæ parti summæ Theologicæ S. Antonini Edit. Veron. cap. V. §. XXVI. hanc propositionem statuit: „ Periculum sortis, seu capitalis in mutuo æstimabile non est, ideoque justus lucri titulus haberi non potest „. Cui hanc §. XXVII. subjicit: „ Difficilis exactio sortis, ac expensarum, vel damni alicujus ob eamdem subeundi periculum æstimabilia quidem sunt, quatenus justam expensarum, & damni æstimationem restaurationis nomine præstituunt; quatenus autem eo titulo certum aliquod lucrum supra dictam æstimationem „ creditori provenit, titulus est palliatus, qui ab „ usura vindicari non potest „. In cujus quidem propositionis seu explicatione, seu confirmatione §. 2. & 3. exponit responsionem ad 1. ex quæsitis de Usura S. Congregationi de Propaganda Fide propositis, quæ in Veneta Editione anni 1777. Articulo huic primum addita fuerunt, ut Appendix ex Edit. Romana, in qua tamen eam reperire non potui. Sic autem habet: „ Nonnulli... hac auctoritate potissimum moti, probabile & extraordinarium perdendi capitalis periculum in quæsito, uti putant, expressum iis verbis, quæ debitoris *fugam* indicant, „ tamquam justum lucrandi titulum a Congregatione 134

ne

„ ne approbatum inculcant. At ex tribus periculo-
„ rum capitibus, quæ in quæstione proposita re-
„ censentur, duo postrema ad difficilis exactionis ex-
„ pensas, & moræ damna manifestissime perti-
„ nent, nimirum *quod debitor tardet in solvendo*, *vel*
„ *quod necessarium sit coram judice repetere*. Solum
„ de primo, quod in debitoris fugam rejicitur,
„ ambigi potest. Verum non amissionem debiti
„ necessario significat, quod si per fugam pereat,
„ nunquam sane fiet, ut *aliquid recipiatur ratione*
„ *periculi*: sed ad expensas referri potest, quatenus
„ fugientem quærere, ut ad restitutionem compel-
„ latur, expensas sæpe maximas devorat. Aliunde
„ debitoris fuga, inter ea pericula est, quæ in con-
„ trahendo particulari mutuo uti possibilia ad sum-
„ mum concipiuntur, non autem uti probabilia,
„ quæ pretio æstimari non posse ostendimus §. 27.
„ num. 3. Enim vero fugam (l.1. tract. 9. num. 4.)
„ S. Zeno nominatim appellat inter cetera, quæ
„ *debitorem extorquent*, ut ne hac de re lucrum a
„ creditore perceptum ab usura vindicandum exi-
„ stimarit: In Scriptura pariter cum malitia debi-
„ torum creditum decoquentium reprehenditur Ec-
„ clesiastici 29. nec lucro tamen usuræ damnando,
„ parcitur; fuga, quæ præcipuum decoquentium
„ medium semper fuit, lucri justi titulus non agno-
„ scitur. Id tandem periculum omni ævo commu-
„ ne numquam æstimarunt SS. Patres, ut num. 1.
„ §.27. observavimus. Itaque ne quid Sacra Congre-
„ gatio probasse dicatur contra tantam auctorita-
„ tem, ea aut non probavit periculum ex fuga, sed
„ alia duo tantum, ac cetera indicio tacta iis ver-
„ bis, *vel propter alia hujusmodi*; aut illud ita pro-
„ bavit, ut non ad capitalis perdendi periculum,
„ sed ad expensas, & damna in recuperando capi-
„ tali subeunda retulerit. In responsione quidem
„ ipsius Congregationis nullius periculi in quæ-
„ stione memorati distincta fit mentio, sed in ge-
„ nere pretium approbatur ejus periculi, quod æsti-
„ mabile sit; & sicut nihil deciditur circa quantita-
„ tem pretii proportionati, ita nec circa quantitatem
„ periculorum, quænam æstimabilia sint, vel non.
„ Id judicii, & æstimationis Theologis relinquit
„ dijudicandum, ita ut nihil certi pro hoc, vel illo
„ periculi capite, num, & quantum æstimabile sit,
„ definitum dici queat. Igitur hoc Congregationis
„ decretum, quum nihil pugnat adversus dicta
„ §.26., tum ad expensarum, ac damni periculum
„ æstimandum pertinet, de quo hac in propositio-
„ ne statuimus „. Vide quæ subdit num. 3. & 4.

135 Hæc illa sunt, quæ Auctoris de Usura Articulo subjicienda duximus, ut lectores a laxis opinionibus, quas ex casuistis plerisque Lucius proposuit, sibi caverent. Qui plura cupit, legat præter Antoine, & Cuniliati locis citatis, Colet in continuatione Prælectionum Theologicarum Honorati Tournely Tract. de Contractibus Part.II.cap.II.& III., & Concinam in Theolog. Christ.Theologico-Morali in Tract.de Justit.& Jure lib.III. diss. III. Si quis autem controversiam hanc totam penitus scrutari voluerit, consulere poterit Opera ab eodem Concina, & Petro Ballerinio adversus veteres, novosque Usurarum Patronos vulgata, quorum titulos damus. Petri Ballerinii Prælectio *de Usura*, quæ num. II. est ex Prælectionibus ejusdem, Parti II. Summæ Theologicæ S.Antonini præmissis. Ejusdem *De Jure Divino, & Naturali circa Usuram Libri sex, in quibus adversus hæreticos Usurarum patronos tum recentes, tum antiquiores Catholicum præsertim dogma fuse defenditur. Præmittitur Præfatio cum historia de origine, auctoribus, & varietate hæresis impugnandæ, unde contra illam magnum vel ex novitate præjudicium exurget Bononiæ MDCCXLVII.* Ejusd. *Vindiciæ Juris Divini, ac Naturalis circa Usuram quæ veluti liber septimus haberi possunt adversus Opus novissime editum de Usuris licitis, & illicitis Nicolai Broedersen. His Vindiciis capite ultimo inseritur peculiaris Dissertatio de Concilio Viennensi sub Clemente V. ejusque Decretis Bononiæ MDCCXLVII.* Ejusd. *Appendix trium Opusculorum in materie Usurarum.* I. *De Montibus Pietatis.* II. *De pecunia in negotiationem tradenda, ac de licito, vel illicito ex eadem lucro.* III. *De inani Contractuum implicitorum systemate, quo omnes fere contractus reipsa fœneratitios ab Usura purgare nonnulli Theologi contendunt.* Ejusd. *La Dottrina della Chiesa Cattolica circa l'Usura dichiarata, e dimostrata contro le pretese della la novella opera intitolata* Dell'impiego del denaro Libri tre, Verona 1744. *Si danno per appendice alcuni Ecclesiastici documenti molto importanti. Seconda Edizione, Bologna MDCCXLVII.* Opera autem a Concina de hoc argumento edita hæc sunt: *In Epistolam Encyclicam Benedicti XIV. adversus Usuram Commentarius, quo illustrata doctrina Catholica, Nic.Broedersen, ac aliorum errores refelluntur. Romæ* 1746. II. *Usura contractus trini Dissertationibus Historico-Theologicis demonstrata adversus mollioris Ethices Casuistas, & Nic. Broedersen. Accedunt Appendices duæ ad commentarium autoris adversus Usuram. Romæ* 1746. III. *Esposizione del dogma, che la Chiesa Romana propone a credersi intorno l'Usura colla confutazione del libro intitolato.* Dell'Impiego del denaro. *Napoli* 1746.

USUSFRUCTUS, USUS.

Ususfructus est jus alienis rebus utendi, fruendi, salva rerum substantia. *Communis*, textu expresso *in l. Ususfructus* 1. *ff. de Usufruct. & Instit. eod. tit.* Usus autem est Jus utendi tantum rebus alienis, salva earum substantia. *Communis*, per text. *in l. Cui usus* 2. *ff. de usu, & habitatione, & Instit. eod. tit.* §. 1. *& seq.* 1 2

Unde minus Juris est in usu, quam in usufructu: Cui enim usus alicujus rei legatus est, uti quidem potest, frui vero eadem non potest, textu expresso *in cit. l. Cui usus* 2. *ff. de usu, & habitatione*, ibi: *Cui usus relictus est, uti potest, frui non potest*, & *Instit. eod. tit.* §. 1. ibi: *Minus autem Juris est in usu, quam in usufructu, nam is, qui fundi nudum habet usum, nihil ulterius habere intelligitur, quam oleribus, pomis, floribus, fœno, stramentis, & lignis ad usum quotidianum utatur. In eoque fundo hactenus ei morari licet, ut neque domino fundi molestus sit, neque iis, per quos opera rustica fiunt, impedimento, nec ulli alii Jus quod habet, aut locare, cut* 3

aut vendere, aut gratis concedere potest; cum is, qui usumfructum habet, possit hæc omnia facere.

4 Ubi, ut vides, in hoc potissimum differt usuarius ab usufructuario, quod usuarius habet tantum jus utendi re aliena, & percipiendi solos fructus necessarios ad suum, suæque familiæ, & hospitum victum, seu usum quotidianum, non tamen potest omnes fructus percipere, eosque suo arbitratu vendere, seu alienare. Usufructuarius autem habet jus utendi re aliena, & percipiendi omnes ejus fructus, eosque suo pleno arbitrio vendere, donare, & quocumque modo alienare. Hinc ille, cui usus dumtaxat horti relictus est, potest quidem in ipso deambulare, poma, olera, & alia quæ ibi nascuntur ad suum, suæque familiæ, & hospitum victum, seu usum quotidianum accipere, & eos pro suo arbitrio vendere, donare, seu alienare, sicuti potest is, cui ususfructus horti relictus est. Similiter ille, cui relictus est solus usus vaccarum, & ovium, potest quidem illis uti ad arandum, stercorandum, & hujusmodi; non tamen potest percipere illarum fœtus, vel lanam, neque lac, nisi in modica quantitate, & quatenus ad victum quotidianum indiget, nec ullimode potest alienare, ut totaliter potest ille, cui relictus est Ususfructus, ut clare patet ex adductis Juribus, *& tot. tit. ff. & Instit. de usu, & habitatione*, ubi varia alia exempla ad id afferuntur, & concordat *tot. tit. ff. & Instit. de usufructu*. Vide verb. *Dominium art. 1. n. 12.*

5 Ususfructus proprie nequit constitui in rebus unico usu consumptibilibus. Vide d. verb. *Dominium*

6 *art. 1. nu. 13.* Quasi ususfructus tamen etiam in his constitui potest. Vide *ibid. numer.* 14. & hic *infra num. 56.*

7 Usus generatim loquendo est duplex, scilicet usus *Facti*, & usus *Juris*. Vide *ibid. nu. 15. & 16.* ubi ostenditur quid sit uterque.

8 Datur alius quoque usus quasi Iuris permissivi, vel potius usus Facti simplex ac licitus omnino dependens a voluntate domini proprietarii. Vide *ibid. num. 17.*

9 Hinc usus simplex Facti potest separari, & de facto separatur a dominio rei etiam unico usu consumptibilis. Vide *ibid. num. 18.*

10 Affertur, & solvitur notabilis instantia. Vide *ibid. num. 19. & 20.*

11 Ususfructus bonorum adventitiorum Filii pertinet ad Patrem, *l. Res quæ 1. Cod. de bonis maternis*, *l. Cum oportet 6. & l. Cum non solum 8. Cod. de bonis, quæ liberis, & §. 1. Instit. Per quas Personas.*

12 Vivente tamen Avo paterno bona adventitia nepotum quoad usumfructum non pertinent ad Patrem, sed ad ipsum Avum paternum, ut clare evincitur ex *cit. l. Cum oportet in princ. Cod. de bonis, quæ liberis*. Et ratio est, quia fundamentum, & radix acquisitionis talis ususfructus est patria potestas: In hoc autem casu patria potestas saltem in actu non residet apud patrem, cum & ipse sit sub potestate patris sui, qui est avus respectu nepotum ex filio, adeoque ususfructus bonorum adventitiorum nepotum pertinet ad ipsum avum, non ad patrem.

13 Ususfructus hereditatis relictæ filio, sive a matre, sive ab alio sub hac lege, ut in ea nihil Juris acquirat pater, non spectat ad ipsum patrem, sed pleno Jure ad filium: sic expresse evincitur ex *Aut. Excipitur, Cod. de bonis, quæ liberis*. Et ratio est, quia unusquisque potest rebus suis imponere quamlibet legem sibi benevisam, dummodo Juribus non obsistat. Talis autem hic imposita lex non obsistit juribus concedentibus patri usumfructum in bonis adventitiis filiorum, quia talia Jura non sunt prohibitiva, adeo ut explodat pacta, & leges, quæ a voluntate Testatorum apponi possunt, sed est solum dispositiva, ut ususfructus, quando aliud a testatore non fuit appositum, acquiratur patri.

Pater non acquirit usumfructum in hereditate 14
adita a filio contra voluntatem ipsius patris, sic clare habetur ex *l. Cum non solum 8. in princip. §. 1. vers. sive e contrario, ff. de bonis quæ liberis*. Et ratio est, quia omnino dissonum rationi videtur, quod pater commodum, & usumfructum earum rerum acquirat, quarum acquisitioni ipse restitit, *arg. c. Ex eo 38. de de regul. juris in 6.* ibi: *Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare*, *l. Papinianus 8. §. 14. ff. de inofficioso Testam.* cum similibus.

Ususfructus in bonis adventitiis filii per profes- 15
sionem patris transit in monasterium (si sit capax successionis) quousque pater vixerit. Sic communius Doctores tum Juristæ, tum Theologi per textum *in Authentica Ingressi, Cod. de Sacrosanct. Ecclesiis*, ubi habetur, quod ingrediens, & profitens religionem, se, suaque jura, & bona dedicat Deo: Cum ergo pater quoad vixerit, habeat Jus ad usumfructum in bonis adventitiis filii ex allatis Juribus *supra num.* 11. si ipsum ante professionem non renunciaverit, transfert secum ad religionem, seu monasterium, si sit capax successionis. Si autem Religio, seu monasterium sit incapax successionis, tunc ususfructus extinguitur, & cum proprietate filii, seu domini consolidatur. Vide *infra n. 63. & 64.*

Per professionem filii in religione pater non amit- 16
tit usumfructum in bonis adventitiis ejusdem filii, sed eum retinet, quousque ipse pater vixerit. Sic Doctores fere communiter contra paucos. Et ratio est, quia mortem naturalem Filii, cujus erant bona adventitia, non extinguitur in patre Jus ususfructus, per text. *in l. Si Patri tuo 3. Cod. de usufructu §. 1.* ibi: *Usufructuario autem superstite, licet dominus proprietatis rebus humanis eximatur, Jus utendi, fruendi non tollitur*, adeoque neque dictum Jus ususfructus in patre extinguitur per mortem civilem filii religionem profitentis.

Ob delictum enorme filii, per quod solvitur pa- 17
tria potestas, pater non amittit usumfructum in bonis adventitiis ejusdem. Sic Molina *tom. 1. de Justitia tract. 1. disp. 9. vers. Ab hac regula, & disp. 229. vers. Tertius modus*, Castrop. *p. 1. tract. 4. disp. 5. punct. 10. n. 18.* Sanchez *in Summa lib. 2. cap. 16. n. 29.* & alii plures. Et ratio est, quia in confiscatione bonorum adventitiorum filii non venit ususfructus jam ante perfecte acquisitus a patre, cum ob iniquitatem filii non debeat pater Jure suo, quod perfecte quæsivit, privari. Peccata enim suos debent tenere auctores, *l. Sancimus 22. Cod. de pœnis, cap. Quæsivit 2. de his quæ fiunt a majori parte*

capituli. Nec debet aliquis alterius odio prægravari, *cap. Non debet* 22. *de regul. Juris in* 6.*l. Non debet* 74. *ff. de regul. Juris*. Et rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, *cap. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*.

18 Pater ob transitum ad secundas nuptias de jure communi non privatur usufructu bonorum adventitiorum filiorum prioris matrimonii. Vide verb. *Pater n.* 6. & 7.

19 Pater potest usumfructum bonorum adventitiorum filii eidem remittere. *Comm.* per text. *in l. Cum oportet* 6. §. 2. *vers. Sin autem res*, *Cod. de bonis quæ*
20 *liberis*. Et talis remissio nequit revocari, nec in vita, nec in morte remittentis, *arg. cit. l. Cum oportet*. Sic doctores magis communiter contra alios volentes talem remissionem revocari vivente patre donante, seu remittente, & solum confirmari morte ipsius patris donantis, seu remittentis, per text. *in l. Donationes* 25. *Cod. de donationibus inter virum & uxorem*. Et ratio nostræ conclusionis est, quia illa remissio non est vere, & proprie donatio, cum non sit de re, quæ sit sub plena potestate, & dominio ejusdem patris, *citata autem l. Donationes* procedit solum de veris, & propriis donationibus inter patrem & filium, inter maritum & uxorem, quæ speciali jure interdicuntur ob rationes ibi allatas, qualis, ut diximus, non est illa remissio ususfructus, cum ipsa proprie dicenda sit consolidatio ejusdem cum proprietate competente ipsi filio.

21 Ususfructus bonorum dotalium pertinet totaliter ad maritum, quandiu matrimonium consistit, textu expresso *in l. Dotis fructum* 7. *ff. de Jure dotium*, ibi: *Dotis fructum ad maritum pertinere debere æquitas suggerit, cum enim ipse onera matrimonii subeat, æquum est etiam fructus percipere*.

22 Ad quem autem spectet, & transeat ususfructus dotis, cum solvitur, vel separatur matrimonium. Vide verb. *Dos art.* 1. & *art.* 3. & discurre pariformiter, sicut ibi.

23 Ususfructus rei potest esse materia dotis, seu tradi in dotem. Sic expresse habetur *ex l. Dotis fructum* 7. §. 2. *l. si ususfructus* 66. *ff. de Jure dotium*, *l. usufructu* 57. *ff. Soluto matrimonio*, *l. Si Socrus* 18. & *l. Pro oneribus* 20. *Cod. de jure dotium*. Et ratio clara est, quia ususfructus ipse potissimum potest deservire ad sustinenda onera matrimonii.

24 Si uxor fuerit proprietaria, & dederit in dotem solum usumfructum, retenta sibi proprietate, soluto matrimonio, ille ususfructus immediate, & ipso jure redit ad uxorem tamquam dominam proprietatis. Colligitur clare *ex cit. l. si ususfructus* 66. *ff. de jure dotium*, ubi dicitur, quod ususfructus concessus in dotem ab alio domino proprietatis, post divortium non revertatur ad uxorem, utpote non dominam proprietatis, sed ad ipsum dominum proprietatis: ergo cum in nostro casu ipsa uxor fuerit domina proprietatis, ususfructus, dissoluto matrimonio, illico revertitur ad ipsam, & consolidatur cum proprietate.

25 Si vero illum usumfructum concesserit in dotem aliquis extraneus, sibi retenta proprietate non redit ipse, soluto Matrimonio, ad uxorem, sed ad dictum proprietarium, textu expresso *in lege cit. Si ususfructus* 66. *ff. de Jure dotium*, ibi: *Quoniam diximus usumfructum a fructuario cedi non posse nisi domino proprietatis, & si extraneo cedatur, idest ei, qui proprietatem non habeat, nihil ad eum transire, sed ad dominum proprietatis reservatum usumfructum.* Quomodo autem in tali hypothesi sit consulendum 26
eidem uxori, ne, post solutum matrimonium indotata remaneat, habetur *in cit. l. ususfructus* 66. *ff. de jure dotium*, & *in l. usufructu* 57. *ff. Soluto matrimonio*. Vide *ibi*.

Usufructuarius fructus omnes ex re fructifera percipere potest, etiam pensiones, ac redditus ex ædificiis, ex areis, & hujusmodi, textu expresso *in leg. usufructu legato* 7. *ff. de usufructu*, ibi: *Usufructu legato omnis fructus rei ad fructuarium pertinet*, & *ibidem* §. 1. subjungitur: *Quicumque redditus est, ad usufructuarium pertinet, quæcumque obventiones sunt ex ædificiis, ex areis, & ceteris, quæcumque ædium sunt*, & concordat *lex Item* 9. *ff. eodem*, ibi: *Item si fundi ususfructus sit legatus, quidquid in fundo nascitur, quidquid inde percipi potest, ipsius fructus est*. Et idem habetur *in l. Arbores* 59. §. 1. *ff. eodem*. 27

Item si apes in eo fundo sint, ad usufructuarium pertinet earum fructus, textu expresso *in cit. l. Item* §. 1. ibi: *Et si apes in eo fundo sint, earum quoque ususfructus ad eum pertinet*. 28

Item si in eo fundo sint lapidicinæ, cretifodinæ, arenifodinæ, & hujusmodi, potest usufructuarius eruere lapides, arenas, metalla &c. ita tamen ut agriculturæ nihil obsit, textu expresso *in cit. l. Item* §. 2. ibi: *Sed & si lapidicinas habeat, & lapidem cedere velit, vel cretifodinas habeat, vel arenas, omnibus his usurum Sabinus ait quasi bonum patremfamilias; Quam sententiam puto veram*; Et *ibidem* §. 3. subditur: *sed si hæc metalla post usumfructum legatum sint inventa, cum totius agri relinquatur ususfructus, non partium contineantur legato*. Et idem expressius habetur *in l. Si cujus rei* 13. §. 5. *ff. eod.* ibi: *Inde quæsitum est, an lapidicinas, vel cretifodinas, vel arenifodinas ipse instituere possit. Ego vero puto etiam ipsum instituere posse, si non agri partem necessariam huic rei occupaturus est. Proinde venas quoque lapidicinarum, & hujusmodi metallorum, inquirere poterit.... & ceterorum fodinas, vel quas paterfamilias instituit, exercere poterit, vel ipse instituere, si nihil agriculturæ nocebit*. 29

Item ad usufructuarium spectat quoad usumfructum incrementum alluvionis si sit latens; Si vero 30
sit patens, ad dominum proprietarium, textu expresso *in cit. l. Item* §. 4. ibi: *Huic vicinus tractatus est, qui solet in eo, quod accessit, tractari, & placuit alluvionis quoque usumfructum ad fructuarium pertinere; Sed si insula juxta fundum in flumine nata sit, ejus usumfructum ad fructuarium non pertinere Pegasius scribit, licet proprietati accedat; esse enim veluti proprium fundum, cujus ususfructus ad te non pertineat. Quæ sententia non est sine ratione, nam ubi latitat incrementum, & ususfructus augetur; ubi autem apparet separatum, fructuario non accedit*. Vide verb. *Dominium art.* 3. *n.* 46. *ad* 50.

Item ad usufructuarium spectant venationes, & 31
piscationes, textu expresso *in cit. l. Item* §. 5. ibi: *Aucupionum quoque & venationum redditus Cassius ait l.* 8. *Iuris Civilis, ad fructuarium pertinere; ergo & piscationum*.

Usu-

32 Usufructuarius potest fructus, vel utilitates rei fructiferæ alteri donare, locare, vendere, concedere etiam invito domino, seu proprietario rei; Dummodo tam ususfructus, seu ipsum jus percipiendi fructus semper maneat penes ipsum usufructuarium, cujus nomine alter fructus percipere potest. Sic habetur ex *leg. Arboribus* 12. §.2.*ff.de usufructu*, & de communi testantur Sporer *tom.1.tract.* 8. *in complement. VII. Præcept. Decalog. cap.* 1. *sect.*1. *numer.* 22. Layman *lib.* 3. *tract.* 1. *cap.* 6. *numer.* 4. & alii.

33 Notanter autem dicitur: *Dummodo tamen ususfructus, seu Jus percipiendi fructus semper maneat penes ipsum usufructuarium* &c. quia non potest ipsum usumfructum formalem transferre in alium extraneum a proprietario, ita ut ipse extraneus sit formaliter proprio nomine usufructuarius, per textum *in* §. *Finitur autem* 3. *Instit. de usufructu*, ibi: *Nam cedendo extraneo nihil agitur, & in leg. Si ususfructus* 66. *de Jure dotium*, ibi: *Quoniam diximus usumfructum a fructuario cedi non posse, nisi domino proprietario, & si extraneo cedatur idest ei, qui proprietatem non habeat, nihil ad eum transire, sed ad dominum proprietatis reversurum usumfructum.*

34 Usufructuarius tenetur rem proprietatis diligenter conservare, & ea tantum ratione uti, qua bonus, ac diligens aliquis paterfamilias propriis suis domesticis rebus uteretur, *leg. Sed cum Fructuarius* 65.*ff. de usufructu*, ibi: *Debet enim omne, quod diligens paterfamilias in domo sua facit, & ipse facere.* Nullimode enim potest ipsam rem proprietatis deteriorare, textu expresso *in leg. Si cujus rei* 13. §. 4.*ff.de usufructu*, ibi: *Fructuarius causam proprietatis deteriorem facere non debet, mliorem facere potest*: & patet ex ipsamet definitione ususfructus tradita *supra num.* 1. per præcisa hæc verba; *ususfructus est jus alienis rebus utendi, fruendi, salva rerum substantia, l. ususfructus, & Instit. eod. tit.*

35 Unde non licet usufructuario arbores frugiferas succidere, neque villam in fundo diruere, nec quidquam facere in perniciem proprietatis, textu expresso *in leg. Si cujus rei* 13. §. 4. *ff. De usufructu*, ibi: *Non debet neque arbores frugiferas excidere, neque villam diruere, nec quicquam facere in perniciem proprietatis.*

36 Item non licet immutare id, quod alicujus prædii decorandi causa, vel meræ voluptatis gratia positum est, sicque nequit cujusdam aditus arbores succidere sub prætextu pinguioris reditus promovendi, ibidem sementem frumenti faciendo, vel vineam instituendo, textu expresso *in cit. leg. Si cujus rei* §. 4. ibi: *Et si forte voluptarium fuit prædium, viridaria, vel gestationes, vel deambulationes arboribus infructuosis opacas, atque amœnas habens, non debebit dejicere, ut forte hortos olitorios faciat, vel aliud quid, quod ad reditum spectet.*

37 Potest tamen usufructuarius immutare alicujus fundi qualitatem, si ipsa decorandi prædii, vel voluptatis gratia non fuerit posita, & ex tali immutatione, v. g. de silva in vineam, in agrum, in pratum, & hujusmodi melioretur evidenter proprietas, textu expresso *in cit. leg. Si cujus rei* §. 5. ibi: *Et si forte in hoc, quod instituit, plus redditus sit, quam in vineis, vel arbustis, vel olivetis, quæ fuerunt, forsitan hæc dejicere poterit, siquidem ei permittitur meliorare proprietatem.*

Quamvis usufructuarius non possit arbores fructiferas succidere, potest tamen eas, ac alias mortuas sibi applicare; Dummodo totidem alias in earum locum substituat, textu expresso *in leg. Agri*, 18. *ff. de usufructu*, ibi: *Agri fructu legato in locum demortuarum arborum, aliæ substituendæ sunt, & priores ad Fructuarium pertinent.* 38

Si autem magna quantitas arborum ex silva vi ventorum, seu violento tempestatis impetu dejiciatur, tunc ipsæ arbores utpote notabiliter partem fundi efficientes, debentur proprietario suis sumptibus exportandæ sine ullo incommodo usufructuarii. Colligitur *ex lege Proculus* 19.§. 1. *ff. de usufructu*, ibi: *Si arbores vento dejectas dominus non tollat, per quod incommodior (is) sit ususfructus, vel iter, suis actionibus usufructuario cum eo experiendum*, & concordat etiam *l. Arboribus evulsis* 12. *ff. eod.* ubi usufructuario conceditur solum facultas adhibendi ex dictis evulsis arboribus quot ad refectionem ædificii usuifructui obnoxii, & merum suum usum (si non habet unde utatur ligno) sunt necessariæ, ibi: *Arboribus evulsis, vel vi ventorum dejectis usque ad usum suum & villæ posse usufructuarium ferre, Labeo ait; Nec materia eum pro ligno usurum, se habeat, unde utatur ligno. Quam sententiam puto veram, alioquin, & si totus ager sit hunc casum passus, omnes arbores auferret Fructuarius; Materiam tamen ipsum succidere, quantum ad villæ refectionem, putat posse. Quemadmodum calcem, inquit, coquere, vel arenam fodere, aliudve quid ædificio necessarium sumere.* 39

Usufructuarius ædium, quamvis possit fenestras ad lumen necessarias aperire, colores, & picturas, & marmora immittere, & quidquid ad domus ornatum conducit, facere, non tamen potest dictas transformare, vel conjungere, aut separare, nec aditus porticusve vertere, vel refugia aperire, vel atrium mutare, vel viridaria ad alium modum convertere; excolere enim, quod invenit, potest, qualitate ædium non immutata. Item nequit ædificium altius tollere, nec domum per cœnacula, & diversoria dividere, &c. textu expresso *in cit. l. Si cujus rei* 13. §. 7.& 8. *ff. de usufructu.* 40

Usufructuarius, cui legatus est ususfructus specialiter alicujus domus, si ipsa incendio casuali, vel alias consumpta fuerit, nequit sibi vindicare ligna, & cœmenta, quæ de eadem derelicta sunt, nec disponere potest de ipso solo, in quo domus erat constructa, textu expresso *in l. Quotiens* 34. §. 2. *ff.de usufructu*, ibi: *Si ædes incensæ fuerint, ususfructus specialiter ædium legatus peti non potest*, & concordat §. *Finitur autem* 3. *Instit. de usufructu*, ibi: *Eo amplius constat, si ædes incendio consumptæ fuerint, vel etiam terræmotu, vel vitio suo corruerint, extingui usumfructum, & ne areæ quidem usumfructum deberi, & l. Repeti potest* 5. §. 2. *ff. Quibus modis ususfructus amittitur*, ibi: *Certissimum est exustis ædibus nec areæ, nec cæmentorum usumfructum deberi.* Et ratio clara est, quia cum talis ususfructus sit specialiter constitutus in dicta domo, eo ipso quod domus perit, ipse prorsus dissolvitur, neque ullum effectum consequitur, nec quantum ad ligna, ac cæmenta, nec quantum ad ipsum solum domus. 41

Est

Est enim, ut expresse habetur *in l. Est enim 2. ff. de usufructu*, ibi: *Est enim ususfructus jus in corpore, quo sublato, & ipsum tolli necesse esse.*

42 Si autem ei legatus esset ususfructus universitatis bonorum, tunc usufructuarius posset jus suum vindicare tum in ipso solo, in quo constructa erat domus consumpta, tum etiam in ipsis lignis, ac cæmentis superstitibus tamquam in rebus, quæ venirent in partem prædictæ universitatis bonorum, textu expresso *in cit. l. Quotiens 34. §. 2. ff. de usufructu*, ibi: *Si universorum bonorum, ac singularium rerum ususfructus legetur, hactenus interesse puto, quod si ædes incensæ fuerint, ususfructus specialiter ædium legatus peti non potest, bonorum autem usufructu legato, areæ ususfructus peti poterit, quoniam qui bonorum suorum usumfructum legat, non solum eorum, quæ in specie sunt, sed & substantiæ omnis usumfructum legare videtur, in substantia autem bonorum etiam area est.*

43 Idem quoque dicendum est de usufructuario, cui legatus est ususfructus fundi ruralis, in quo constructa sit villa, seu domus, & ex aliquo casu destruatur; Tunc enim usufructuarius jus suum conservabit in ipsa area, quæ relinquetur, cum sit quædam quasi accessio, atque in partem veniat universi prædicti boni, textu expresso in *l. Fundi 8. ff. Quibus modis ususfructus amittitur*, ibi: *Fundi usufructu legato, si villa diruta sit, ususfructus non extinguetur (quia villa fundi accessio est) non magis quam si arbores deciderint.* Et concordat *l. Sed & eo 9. ff. eod.* ibi: *Sed & eo quoque solo, in quo fuit villa, uti, frui potero.*

44 Usufructuarius tenetur suis sumptibus ædificia reficere quoad usque sarta tecta habeat: At vero si qua vetustate corruerent, non teneretur ille suis impensis reficere. Immo si quid ultra quam impendi debeat, impenderit, poterit illud juridice a Proprietario repetere, *l. Usufructu 7. §. 2. ff. de usufructu*, ibi: *Quoniam igitur omnis fructus rei ad eum pertinet, reficere quoque eum ædes per Arbitrum cogi Celsus scribit lib. 18. Digestorum. Hactenus tamen ut sarta tecta habeant. Siqua tamen vetustate corruissent, neutrum cogi reficere.* Et *l. Eum, ad quem 7. Cod. de usufructu, & habitatione*, ibi: *Eum ad quem ususfructus pertinet, sarta tecta suis sumptibus præstare debere, explorati Juris est. Proinde si quid ultra quam impendi debeat, erogatum potes docere, solemniter reposces.*

45 Usufructuarius, cui legatus est ususfructus gregis, v. g. mille vervecum ad certum tempus, tenetur dicto tempore elapso eumdem vervecum numerum Proprietario consignare, & in locum capitum defunctorum totidem alia capita supplere, textu expresso *in l. Vetus fuit 68. ff. de usufructu*, ibi: *Plane si gregis, vel armenti sit ususfructus legatus, debebit ex adgnatis gregem supplere, idest in locum capitum defunctorum.* Et concordat *l. Quid ergo 7. §. 2. ff. eod.* ibi: *Si decesserit fœtus, periculum erit Fructuarii, non Proprietarii, & necesse habebit alios fœtus submittere. Unde Gajus Cassius lib. 8. scribit, carnem fœtus demortui ad Fructuarium pertinere.*

46 Si vero ususfructus totus esset constitutus in quibusdam solis singularibus animalibus, quæ non possent alia producere, ut muli, seu in uno dumtaxat equo, tunc usufructuarius teneretur solum ad reddendum, quod elapso tali tempore superstes adesset, nec obligaretur ad id, quod citra illius culpam interiisset, supplendum, *cit. l. quid ergo §. 3.* ibi: *Sed quod dicitur debere eum submittere, toties verum est, quoties Gregis, vel Armenti, vel Equitis idest universitatis ususfructus legatus est; Ceterum singulorum Capitum nihil supplebit.*

Usufructuarius incipit usum capere a momento, quo testator mortuus est. Unde si Testator reliquerit pendentes fructus jam maturos, eos percipit usufructuarius, textu expresso *in l. Si pendentes 27. ff. de usufructu*, ibi: *Si pendentes fructus jam maturos reliquisset Testator, Fructuarius eos feret, si die legati cedente adhuc pendentes deprehendisset, nam & stantes fructus ad Fructuarium pertinent.* 47

Ad usufructuarii heredes spectant ligna reperta jam succisa in sylva cædua, sicuti & frumenta jam demessa ac alia hujusmodi jam succisa, & adhuc in fundo usufructus existentia. Ad proprietarium autem spectant solum ea, quæ adhuc remanent succidenda, vel demetenda die decessus ipsius usufructuarii, textu expresso *in l. Si Fructuarius 13. ff. Quibus modis fructus amittitur*, ibi: *Si Fructuarius messem fecit, & decessit, stipulam, quæ in messe jacet, heredis ejus esse, Labeo ait, spicam, quæ terra teneatur, domini fundi esse, fructumque percipi, spica, aut fœno cæso, aut uva adempta, aut excussa olea; quamvis nondum tritum frumentum, aut oleum factum, vel vindemia coacta sit. Sed ut verum est, quod de olea excussa scripsit, ita aliter observandum de ea olea, quæ per se deciderit, Julianus ait. Fructuarii fructus tunc fieri, cum eos perceperit, bonæ fidei autem possessoris mox quam a solo separati sint.* Et concordat *l. In singulos 8. ff. de annuis legatis*, ibi: *Cum fructuarius etiamsi maturis fructibus, nondum tamen perceptis, heredi suo eos fructus non relinquet.* 48

Si ususfructus sit relictus pluribus usufructuariis conjunctim, uno eorum decedente, ejus portio accrescit aliis, & non revertitur ad proprietarium, textu expresso *in l. Quoties 1. ff. de usufructu adcrescendo*, ibi: *Quoties ususfructus legatus est, ita inter fructuarios est jus adcrescendi, si conjunctim sit ususfructus relictus.* Et concordat *l. Si mulieri 8. ff. eod.* ibi: *Si mulieri cum liberis suis ususfructus legatur, amissis liberis, ea usumfructum habet, sed & matre mortua liberi ejus nihilominus habent jura adcrescendi.* E contra autem si ususfructus sit relictus pluribus non conjunctim, sed separatim, assignata cuique sua distincta portione, textu expresso *in cit. l. Quoties*, ibi: *Ceterum si separatim unicuique partis rei ususfructus sit relictus, sine dubio jus adcrescendi cessat.* 49

Usufructuarii heres non tenetur restituere proprietario fructus, quos defunctus collegerat, antequam essent maturi, textu expresso *in l. Si absente 48. §. 1. ff. de usufructu*, ibi: *Silvam cæduam etiamsi intempestive cæsa sit, in fructu esse constat, sicut olea immatura lecta. Item fœnum immaturum cæsum in fructu est;* Et concordat *l. In fructu 43. ff. de usu, & usufructu*, ibi: *In fructu id esse intelligitur, quod ad usum hominis inductum est; neque enim maturitas na-* 50

naturalis hic spectanda est, sed id tempus, quod magis colono, dominove eum fructum tollere expedit.

51 Usufructuarius potest interrumpere locationem factam a proprietario, textu expresso *in l. Arbores 59. §. 1. de usufructu*, ibi: *Quidquid in fundo nascitur, quidquid inde percipitur, ad fructuarium pertinet, pensiones quoque jam antea locatorum agrorum, si ipsæ quoque specialiter comprehensæ sint, sed & ad exemplum venditionis nisi fuerint specialiter exceptæ, potest usufructuarius conductorem expellere.*

52 Heres, seu legatarius testatoris tenentur præstare usufructuario viam, & transitum necessarium ad utendum suo usufructu, textu expresso *in l. In fundo 1. §. 1. ff. Si ususfructus petatur*, ibi: *Ususfructus legatus adminiculis eget, sine quibus uti frui non potest, & ideo si ususfructus legetur, necesse est tamen, ut sequatur eum aditus.* Et *ibidem* §. 2. subjungitur: *Sed si ususfructus sit legatus ad quem aditus non est per hereditarium fundum, ex testamento utique agendo fructuarius consequetur, ut cum aditu sibi præstetur ususfructus.* Et *ibidem* §. 2. additur: *Utrum autem aditus tantum & iter, an vero & via debeatur fructuario, legato ei usufructu, Pomponius l. 5. dubitat, & recte putat, prout Ususfructus perceptio desiderat hoc ei præstandum.* Et concordat *l. Damna 15. §. 1. ff. de usu, usufructu*, ibi: *Si fructuarius ad fundum aliunde viam non habeat, quam per illum fundum, qui legatus est, an fructuario servitus debeatur? Respondit: Quemadmodum si in hereditate esset fundus, per quem fructuario potest præstari via, secundum voluntatem defuncti videtur id exigere ab herede; ita & in hac specie non aliter concedendum esse legatario fundum vindicare, nisi prius jus transeundi usufructuario præstet.*

53 Usufructuarius tenetur ad sustinenda, & solvenda omnia onera rerum, quarum usufructu gaudet, uti sunt tributa publica, vectigalia, census, pensiones, omnesque aliæ obligationes, etiamsi prædicta omnia post institutum usumfructum supervenissent. *Communis*, per textum expressum *in l. Si pendentes 27. §. 3. & 4. ff. de usufructu, & l. Quæro 18. ff. de usu, & usufructu.* Et ratio clara est, quia secundum naturam est, quod qui sentit commodum, sentiat & onus, per text. *in l. Secundum naturam 10. ff. de Regul. Juris & cap. Qui sentit 55. de Regulis Juris in 6.*

54 Dominus, seu proprietarius nihil potest nec addere, nec minuere, aut mutare in locis, aut in rebus obnoxiis usuifructui, idest neque inutile aliquod ædificium demoliri, aut altius tollere, aut sylvam quamdam excidere, nisi de consensu expresso usufructuarii, etiamsi per id fundus ususfructus redderetur evidenter melior. *Communis*, per textus expressos in variis legibus, & signanter *in l. Usufructu legato 7. §. 1. ff. de usufructu, l. Sed si is §. 7. ff. eod. l. Si ab herede 2. ff. Si Ususfructus petatur.*

55 Dominus seu proprietarius, aut quis alius, ad quem spectat fundus Ususfructus, de jure potest exigere ab Usufructuario quascumque cautiones necessarias ad conservationem prædicti fundi, & integram restitutionem finito tempore Ususfructus, & Usufructuarius tenetur dictas cautiones ei præstare, nisi vi tituli sui ab hoc onere eximatur. *Communis*, per claros textus *in l. Si cujus rei 14. ff. de Usufructu, l. Si cujus 1. ff. Usufructuarius quemadmodum caveat, l. De die 8. §. 4. ff. qui satis dare coguntur, l. Si ususfructus 1. & l. usufructu 4. Cod. de usufructu*, cum similibus.

Et a fortiori idonea cautio exigi potest, & præstari debet in quasi usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur, ut expresse habetur *in l. Sed de pecunia 2. l. Ergo cautio 4. l. Hoc Senatus consultum 5. l. Si tibi 6. l. Si vini, olei 7. l. Tribus 8. ff. de usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur, & in c. Dum constat 8. de pignoribus.* Quamvis enim in rebus usu consumptibilibus (uti sunt vinum, frumentum, oleum, vestimenta, quibus proxima est pecunia numerata, namque ipso usu assidua permutatione quodammodo extinguitur, ut expresse habetur *in §. Constituitur 2. Institut. de usufructu*, & consumitur, si non in sua entitate, saltem in dominio) non possit proprie constitui ususfructus, cum sit impossibilis earum usus, salva manente rei substantia, ex quo talis usus in consumptione consistat: quasi Usumfructum tamen etiam in his constitui posse utilitatis gratia statutum est *in l. Senatus censuit 1. & l. Sed de pecunia 2. cum aliis tot. tit. ff. de usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur, & cit. §. Constituitur 2. Institut. de usufructu.* Ea tamen conditione, ut si legetur alicui Ususfructus omnium bonorum, aut quorumdam, quæ usu consumuntur, bona usu consumptilia tradantur æstimata, & acquiratur ab Usufructuario eorum dominium cum obligatione reddendi æstimationem, transacto tempore Ususfructus, præstita ad id idonea cautione, ut patet in supra citatis Juribus. Vide verb. *Dominium art. 1. n. 13. & 14.* 56

Ususfructus finitur variis modis. Primo cessione mutua, utpote si aut usufructuarius cedat usumfructum proprietario, aut proprietarius proprietatem rei transferat in usufructuarium, textu expresso *in §. Finitur 2. Instit. de usufructu*, ibi: *Item finitur ususfructus si domino proprietatis ab usufructuario cedatur, vel ex contrario si usufructuarius proprietatem rei adquisierit, quæ res consolidatio appellatur.* 57

Secundo finitur ususfructus, si res usufructui obnoxia tota pereat, v. g. tota domus sit casuali incendio combusta, & hujusmodi; tunc enim non remanet ususfructus, nec quantum ad locum in quo ipsa domus constructa erat, nec quantum ad ligna, & cæmenta, aliasque res, ex quibus erat composita; *l. Quotiens 34. §. 2. ff. de usufructu, l. Repeti potest 5. §. 2. ff. Quibus modis ususfructus amittitur, & §. Finitur autem 3. Instit. de usufructu*, cum similibus. Vide *supra num. 41. 42. & 43.* & observa ut ibi. 58

Tertio finitur ususfructus conditionis eventu, quando jus Usufructu fruendi intra limites illius conditionis totum continetur, textu expresso *in l. Si sub conditione 16. ff. Quibus modis ususfructus, vel usus amittitur*, ibi: *Si sub conditione mihi legatus sit usus, medioque tempore sit penes heredem, potest heres usumfructum alii legare. Quæ res facit, ut si conditio extiterit mei legati, ususfructus ab herede relictus finiatur.* 59

Quarto finitur, cum finitum est tempus, ad quod Ususfructus alteri legatus, seu concessus est, *l. Ambi-* 60

biguitatem 12. *cod. de usufructu*, *l. Sicut in annos* 3. *ff. Quibus modis ususfructus*, *vel usus amittitur*, cum similibus.

61 Quinto finitur, cum testator rem usuifructui obnoxiam in testamento relictam ante mortem nihil quidquam mutato suo testamento immutat, ut si alicui reliquerit usumfructum certi agri, & postea ipsum agrum in ædificium immutet, seu in eo ædificium construat, & hujusmodi: Tunc enim talis immutatio aperte designat ipsius voluntatis immutationem, & legatum proinde penitus extinguit, cum legatum illud totum pertineret ad agrum, qui non amplius extat. Sic expresse habetur *in l. Repeti* 5. §.3. *ff. Quibus modis ususfructus*, *vel usus amittitur*, ibi: *Si areæ sit ususfructus legatus*, *& in ea ædificium sit positum*, *rem mutari*, *& usumfructum extingui constat*. Et concordat *l. Quid tamen* 10. §.4. *ff. eod.* ibi: *Certæ silvæ usufructu legato*, *si silva cæsa illic sationes fuerint factæ sine dubio ususfructus extinguitur*.

62 Sexto finitur morte, tum naturali, tum civili Usufructuarii. *Communis*, per text. *in §. Finitur autem* 3. *Instit. de usufructu*, *l. Sicut* 3. §.3. *ff. Quibus modis ususfructus*, *vel usus amittitur*, *l. Si Patri* 2. *& l. Corruptionem ususfructus* 16. §. 1. *&* 2. *Cod. de usufructu*, *& habitatione*, cum similibus.

63 Si usufructuarius fiat Religiosus, & professionem emittat in religione incapaci bonorum stabilium in communi, tunc ususfructus extinguitur, & consolidatur cum proprietate domini. Sic Communis DD. sententia cum Layman *l.3. tract.1. cap.6. num.6. vers. Dico secundo*, Sporer *loco cit. num.*24. Sanchez *lib.7. moral. c.*13. *n.*53. Azor. *tom.*2. *lib.* 2. *c.* 22. *q.* 4. Molina *tom.*1. *tract.*2. *disp.*9. & aliis. Et ratio est, quia ususfructus est jus personale, quod una cum persona extinguitur, sive per mortem naturalem, sive per mortem civilem, qua persona fiat omnino incapax ususfructus, *arg. §. Finitur* 3. *Institut. de usufructu*. Atqui per professionem in religione incapaci bonorum stabilium in communi, persona professa fit omnino incapax ususfructus tam in propria persona, quam in communi, ut de se patet; ergo &c.

64 Si autem usufructuarius fiat religiosus, & professionem emittat in monasterio capaci bonorum stabilium in communi, tunc ususfructus devolvitur ad monasterium, quo contemplatione Monachi frui poterit, quamdiu is vivit. Sic tenent Sanchez *loco cit. num.*47. Sporer *loc. cit. num.*24. Layman *loco citat. vers. Sed de aliis*, Molina *loc. cit. disp.*9. & alii passim, *arg. Authent. Ingressi*, *cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*. Et ratio est, quia per professionem in monasterio capaci bonorum stabilium persona retinet adhuc capacitatem ususfructus pro monasterio, cum *in cit. Authent. Ingressi*, *& Authent. de Monachis*, §. *Illud quoque* expresse dicatur, quod bona una cum persona, seu tamquam accessoria personæ tradi debeant monasterio.

Alia ad rem; Vide verb. *Bona*, *Dominium*, *Maritus*, *Melioramenta*, *Pater*, *Uxor*.

Additiones ex aliena manu.

65 Posse patri in bonis adventitiis filii prohiberi usumfructum, res est incontroversa. An autem sufficiat tacita prohibitio, & ex quibus colligi queat? Vide si lubet *Andreol. controvers.* 224. *num.* 3. *Cardinal. de Luc. de Servitut. discur.* 60. *num.* 2. *Pasqual. de Patr. Potest. part.* 1. *cap.* 3. *num.*38. *Castill. de Usufruct. cap.*3. *num.*56. *& seq.*

Hic vero expendendum est, an prohibito usufructu patri, nihilominus competat ei administratio horum bonorum, si filius ætatis defectu laboret? A Justiniano in *Novell.*117. *c.*1. §.1. constitutum est, quod testatori, vel donatori liceat destinare administratorem, & hac destinatione non facta judici deferatur potestas administrationem destinandi. Sed in controversia remanet, an non huic curatori judiciali præferendus sit pater? 66

Nihil sane de eo disposuit Justinianus, qui fortassis prævidit, patrem adempto sibi usufructu onus administrationis sponte declinaturum. Interim si pater velit administrare, hunc admittendum esse reor, cum satis sit quod remotus a lege haud sit, nec privatio ususfructus privationem contineat administrationis, *ad text. in leg. fin.* §. 1. *Cod. de bon. quæ liberis*. 67

Aliud vero erit, si testator patri administrationem quoque ademisset, ut firmant *Hartman. Pistor. lib.*4. *quæst.* 11. *num.* 13. *Carpzov. Jurisprud. Forens. part.*2. *Constitut.* 10. *defin.* 11. Adde *Castill. de Usufructu cap.*3. *num.*59. *& sequent.* 68

UTENSILIA.

Utensilia Sacra pro Missa quotidiana taxata fuerunt a Sacra Congreg. Conc. ad rationem scutorum quatuor pro quolibet anno. Sic testatur Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 2. *tom. n.*181. ubi sic præcise habet: Quo ad contributionem pro Utensilibus Sacristiæ Sacra Congreg. Conc. in una Romana Legati Missarum pro Archiconfraternitate S. Mariæ de Planctu sub die 26. Martii 1679. ita rescripsit: *Taxandam esse eleemosynam ad rationem eleemosynæ manualis in Urbe currentis*, *detractis tamen ex iisdem introitibus hereditariis scutis quatuor pro singula Missa quotidiana ratione Sac. Supellectilium pro hujus Missæ celebratione*. Legatum autem conceptum erat his verbis: *Di far celebrare tante Messe l'anno quante ne comporteranno li frutti della sua Eredità*. *Lib.* 49. *Decret. fol.* 109. 1

Parochi non tenentur subministrare capellanis, seu Presbyteris in suis Ecclesiis Parochialibus celebrare volentibus paramenta, & alia necessaria; Nec ad id possunt per Episcopos cogi, sed tantum hortari. *Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Montisalti* 15. *Maii* 1699. Non obstante solito. *Sacra Congreg. Rit. in Egitanien.* 10. *Junii* 1692. confirmata *in Suanen.* 31. *Maii* 1698. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 18. *num.* 6. 2

Utensilia Sacra non tenetur rector Ecclesiæ subministrare illis Sacerdotibus, qui in eadem celebrant ex obligatione beneficii, seu capellaniæ: Quatenus vero permittat, seu recipiat Missas adventitias in sua Ecclesia celebrari, tenetur ad dictam subministrationem; Non potest demum cogi ad admitten- 3

tendas Missas adventitias, nisi solutis sacris Utensilibus, *Sacra Congreg. Conc. in Derthonen. 7. Julii 1726. ad 11. dub.* apud Ursayam *in 2. Miscellan. Sacro, & profano litt. V. num. 67.* Vide ipsum etiam *tom. 7. part. 1. discept. 14. per tot.*

4 Ad dubium, an permittendum sit administratoribus Ecclesiarum, ut retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis Ecclesiæ, Altarium, Inservientium, paramentorum, luminum, vini, hostiæ & similium, habetur responsio Sacræ Congregationis Conc. in ejusdem declarationibus confirmatis ab Innocentio XIII. Constitut. incip. *Nuper a Congregatione*: ubi ad septimum expresse respondit: *Permittendum non esse, ut Ecclesiæ, & loca pia, seu illorum administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione, nisi cum Ecclesiæ, & loca pia alios non habent redditus, quos in usum earumdem expensarum erogare licite possint; & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum Missæ Sacrificio necessario sunt subeundæ, & nihilominus eo etiam casu curandum esse, ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis ut supra deductis, absolute tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerint ab offerentibus eleemosynas.*

5 Unde portio illa necessaria pro expensis manutentionis ut supra nullo modo est detrahenda ex massa communi eleemosynarum manualium Missarum celebrandarum, sed ex eleemosyna cujuslibet sacerdotis celebrantis, ut patet ex sequenti declaratione Clementis XI. qui quamvis de anno 1720. noluerit concedere, ut ex numero Missarum relictarum Altari privilegiato Archiconfraternitatis SS. Sacramenti, & quinque Plagarum in Ecclesia S. Laurentii in Damaso, & ad faciendam rem gratam dictæ Archiconfraternitati applicare fecerit Missas 40. pro illis, quæ a Sacristia ejusdem Archiconfraternitatis celebratæ non fuerant ex titulo dictæ detractionis: tamen ad repetitas preces eidem Summo Pontifici porrectas idem hanc gratiam concessit d. Archiconfraternitati, ut posset pro se retinere obolum unum ex eleemosyna Sacerdotis pro dictis expensis Sacristiæ, & Sacrorum Utensilium, ut refertur in Visitatione sacra *die 1. Septembris* 1721. a Cardin. Zondadario §. 6. ibi: *Quo ad Missas adventitias satis prævisum ex vivæ vocis oraculo S. M. Clementis XI. habito a R. P. D. Secretario hujus Sacræ Congr. mediante facultate concessa confratribus retinendi pro Utensilibus obolum unum pro qualibet Missa manuali, quod in posterum servari mandavit.*

6 Cumque aliud esset ortum dubium circa intelligentiam dictorum verborum, illud penitus sublatum fuit mediante declaratione R. P. D. Pallavicini dignissimi Secretarii Sacræ Congregat. Visitationis Apostolicæ sequentis tenoris. *Il bajocco si deve detrarre dall'elemosina del Sacerdote, e non dalla Massa comune dell'elemosine, come malamente facevano prima, e gli fu proibito, e con l'autorità del Papa si applicarno altrettante Messe di una Religione agli obblighi, che erano rimasti non soddisfatti.* Sic refert ad litteram D. Ursaya *tom. 5. part. 2. disceptat. 16. a num. 17. ad 21.* ubi dicit ita constare ex *Biglieto* ejusdem sibi uti Priori d. Archiconfraternitatis exhibito, quod a sè in ejus Archivo relictum fuit.

Posse Episcopos adstringere Capellanos, & beneficiatos (non censuris) ad providendum de proprio paramenta, respondit *Sacra Congr. Episcop. in Surrentina 11. Aprilis* 1589. apud Monacell. *par. 2. tit. 13. formul. 2. num. 56. in fine.* Vide Ursayam tom. 7. part. 1. disceptat. 14. per tot. ubi multa ad rem. 7

An autem manutentio Altarium, quæ sunt de jurepatronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem altaribus spectet, ad ipsos patronos, aut ad Ecclesiam, in qua dicta Altaria sunt erecta, stante consuetudine, quod patroni nunquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, sed eamdem impensam præstiterit dicta Ecclesia, prout hodie supplet impensas mapparum, & omnium paramentorum Sacerdotalium: Nec beneficiati, qui habent capellanias erectas in dictis Altaribus, possunt eidem manutentioni concurrere, stante redditus tenuitate vix excedentis onera Missarum, quæ dictis capellaniis annexa sunt? Respondit *Sacra Congreg. Conc. in Urbinatensi sub die 10. Martii 1633. ad cap. 7. sess. 21. & cap. 9. sess. 22. teneri Ecclesiam ad limites consuetudinis legitimæ, in reliquis prout de Jure.* Sic apud Pignatell. *tom. 5. consult. 15. num. 1.* 8

In casu igitur, quo per tempus legitime præscriptum consueverit Ecclesia subministrare manutentionem talium Altarium, & providere de Sacris Utensilibus, tenetur id perseveranter adhuc præstare, *argum. cap. Cum tanto 11. de consuetudine.* Tunc enim censetur Ecclesiam fuisse a fundatoribus, seu benefactoribus sufficienter ad id dotatam, & dos Ecclesiæ censetur etiam dos Altarium. 9

Si tamen Ecclesia non sic consuevit dictam manutentionem, & provisionem de sacris Utensilibus præstare, tunc cum non censeatur fuisse ipsam ad id sufficienter dotatam, potest fieri præceptum patronis beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant Altaria de omnibus necessariis, vel ut dotem præstent, seu augeant sub pœna privationis eorum juris, quo competente termino elapso, & non parito, ad privationem procedi potest. Hinc Altaria inornata, & indotata posse ab Episcopis, & regularibus concedi aliis patronis, qui eis provideant, si proprii patroni post tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino non adeo coarctato ab Ordinario faciendam id præstare negligant, vel recusent, posseque in tali casu a Regularibus, & aliis Superioribus Ecclesiarum de iis ad libitum disponi, scilicet dirui, vel aliis concedi, sæpe sæpius in facti contingentia respondit *Sacra Congreg. Episcop.* & signanter *in Mutinensi 2. Maii 1602. & 2. Januarii, & 3. Julii 1602. & 16. Februarii 1603. & 9. Januar. 1604. & 9. Octobris 1618.* apud Pignatell. *tom. 9. consult. 82. num. 145.* 10

Et præceptum de dote augenda, seu de novo tradenda fieri quoque potest, etiamsi in fundatione fuerit sufficienter a patrono assignata; & deinde tractu temporis fuerit diminuta, seu penitus consumpta; & in tali casu, si antiquus patronus nolit ipsam dotem augere, seu de novo assignare, post trinam ut supra ei factam monitionem amittit juspatronatus; Fagnan. *in cap. Quoniam 3. de Jure-pa-* 11

*patronatus num.*59. Reiffenstuel *lib.*3. *Decretal. tit.*28. *num.*4. Pirhing *ibidem num. 9.* Pignatell. *tom. 6. consul.*15. *num.*4. & alii passim.

12 Et ratio clara est, quia patronus tenetur ad omnia onera Altaris, seu capellæ, aut Ecclesiæ, ut tradunt communiter Doctores; cum justum sit, ut qui sentit commodum juris honorifici, sentiat etiam incommodum talium onerum, per text. *in l. Secundum naturam est* 10. *ff. Regul. Juris*, *& cap. Qui sentit* 55. *de Regul. Juris in 6.* Inter ipsa autem onera venit obligatio capellam, seu Ecclesiam restaurandi, ac etiam a fundamentis reædificandi, si aut collapsa fuerit, aut respective ruinam minetur, & ipsam sufficienter dotandi, seu de omnibus necessariis providendi, *arg. Novella 66. cap.*2. *cap. Placuit* 1. *caus.*1. *quæst.*2. *cap. Piæ mentis* 26. *caus.*16. *quæst.*7. *cap. Nemo 9. dist.* 1. *de consecrat. cap. Cum sicut* 8. *de consecrat. Eccles. cap. Quoniam* 3. *& cap. Nobis* 15. *de Jurepatronat.* cum similibus, juncto Concilio Trid. *sess.* 14. *de reform. cap.*12. *& sess.*21. *c.*7. Et sic tenent Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 1. *part.* 1. *quæst.* 11. *art.*7. *num.*3. 5. *&* 7. *& lib.*3. *quæst.*7. *art.*5. *num.*1. Barbos. *ad Concil. sess.*21. *cap.*7. *num.*8. *& de potest. Episc. alleg.*64. *num.*16. *& alleg.*102. *num.*10. Antonell. *de regimin. Eccles. lib.*1. *cap.*2. *num.*33. Sperell. *decis.*60. *num.* 11. *& seq.* Pitonius *de controversiis Patron. tom.*1. *alleg.*12. *a num.* 4. *ad* 8. Card. de Luca *de Jurepatronat. disc.*52. *num.*12. Ventriglia *in Praxi*, *part.*2. *annot.*18. *num.*2. *& annot.* 19. *num.* 33. & alii passim expresse dicentes, teneri patronum & reparare, seu restaurare, ac etiam, cum opus fuerit, a fundamentis reædificare capellam, seu Ecclesiam, & ipsam providere de utensilibus, paramentis, calicibus, & omnibus aliis necessariis ad divinum cultum, & ad divina celebranda, cum sit onus de jure infixum ossibus patroni, sicuti est onus patrisfamilias providere filiam de sibi necessariis.

13 Si vero patronus ab initio assignavit dotem ita abundantem, ut sufficiat & pro sustentatione capellani, & pro reparatione, ac manutentione capellæ, tunc nisi adsit contraria consuetudo, aut certa distincta portio redditnum assignata pro tali manutentione, & necessariorum provisione, tenebitur capellanus seu beneficiatus ad ipsam manutenendam, & providendam de omnibus necessariis. Genuens. *in praxi cap.*109. *num.*13. Pignatell. *tom.*6. *consul.*15. *num.*5. Sperell. *decis.*68. *num.*11. Ventriglia *tit. annot.*18. *num.*10. *& annot.*19. *num.* 33. & alii passim per text. *in cap. Si Monachus* 22. *caus.* 16. *qu.*1. *cap. Quicumque* 1. *& cap. De his* 3. *de Ecclesiis ædificandis*, cum similibus, juncto Concilio Trid. *sess.* 21. *cap.*7. *de reform.* Et ratio est, quia beneficiatus æquiparatur in vita Usufructuario, *cap. Præsenti 9. de Officio Ordinarii in 6. cap. Requisitis* 15. *de Testamentis*, *cap. Si quis* 5. *de peculio Clericorum*. Usufructuarius autem tenetur ex fructibus res conservare in bono statu, & ad sartatecta; *leg. Usufructu legato* 7. §. 2. *ff. De usufructu*, *leg. Eum*, *ad quem* 7. *Cod. eod.* adeoque &c. Tum quia beneficiatus sub peccato mortali redditus beneficii suæ honestæ sustentationi superfluos tenetur erogare in causas pias, ex abunde probatis sub verb. *Beneficiatus a num.*35. Inter causas autem pias respectu beneficiati potissisima est reparatio, seu restauratio suæ capellæ, ac provisio de utensilibus, aliisque necessariis pro ipsa, adeoque &c.

Et dato, quod nec patronus, nec rector beneficii, 14 aut Ecclesiæ possint necessaria ministrare, & aliter necessitati provideri nequeat, tunc non potest converti in talem necessitatem pecunia, seu eleemosyna destinata pro celebrandis Missis, ut voluerunt Riccius *decis.*123. *part.*2. Genuensis *in praxi cap.*54. *num.*5. & alii, sed omnino celebrandæ adhuc sunt tot Missæ, quot præscriptæ fuerint a fundatoribus seu offerentibus eleemosynas, vel adeunda est Sedes Apostolica pro provisione, juxta Decreta Sacræ Congreg. Conc. *de celebratione Missarum in responsione ad primum*, *& septimum* confirmata ab Innocentio XII. Constit. incip. *Nuper*, ut recte observavit Episcopus Lyciensis *in sua* 2. *Synodo Diœcesana* §. 2. *in annot.* & Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 15. *n.* 5.

Si autem agatur de beneficiato, & Ecclesia parochiali, & nec Parochus, nec Patronus possint Ecclesiam repetere, ac de Utensilibus, & aliis necessariis ipsam providere, tunc compelli ad id possunt Parochiani. Sic expresse statuit Concil. Tridentin. *sess.*21. *de reformat. cap.*7. ibi: *Parochiani omnibus remediis opportunis ad prædicta cogantur*. Et ratio hujus obligationis est clara, quia parochiani percipiunt a prædicta Ecclesia Sacramenta, & divina, & hoc est opus publicum, & commune, ac concernens omnium utilitatem, & necessitatem. Et sic tenent Doctores communiter. Vide verb. *Ecclesia art.* 4. *num.* 63. *ad* 73. ubi abunde assignatur, ad quos spectet obligatio reparandi, & providendi de necessariis Ecclesias tum cathedrales, tum parochiales, ac simplices.

U X O R.

Uxor per se loquendo tenetur potius cohabitare viro, quam hic illi, idest viri, non autem Uxoris est eligere domicilium, seu locum, ubi habitent, ac simul vivant. *Communis*, quia ut scribit Apostolus *Ad Ephesios cap.*5. *num.*22. *Vir caput est mulieris*. Unde ordinarie uxor tenetur sequi maritum justa de causa mutantem domicilium; 1
Dummodo illa mutatio non accidat Uxori graviter 2 incommoda, vel non sit aliter conventum in pactis dotalibus, seu contractu ante nuptias. *Communis*, per text. *in cap. Unaquæque* 3. *caus.*13. *qu.* 2. ubi: *Unaquæque mulier sequatur virum suum, sive in vita, sive in morte*, *& cap. Pervenit* 1. *de conjugio leprosorum* per verba adducenda *infra num.* 6. *Sic novissime decrevit Sacra Congregat. Concil. in Firmana* 22. *Novembr.* 1727. *&* 17. *April.* 1728. *apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Congregationis Concil. tom.* 4.

Dicitur autem notanter, quod *Uxor teneatur sequi maritum justa de causa mutantem domicilium*, 3 v. g. cum talis mutatio domicilii est necessaria ad gubernationem familiæ, vel ad conservandas res familiares, ad effugiendam hostilem insectationem, seu cum ad id cogitur ob morbum, inculpabile exilium, & hujusmodi, vel cum a principe mittitur ad

ad gubernationem quadriennem, decennem &c. alicujus provinciæ, aut civitatis, & hujusmodi quia revera in dictis casibus tenetur uxor ordinarie sequi virum, ut docent Doctores communiter, *arg. Si quis necessitate inevitabili 4. caus. 34. quæst. 2.* Secus autem si vir efficeretur vagabundus, & ante contractum matrimonialem non fuisset talis, quia tunc uxor non tenetur illum sequi hinc inde vagantem, ut fatentur omnes; recte tamen addentes, quod si vir more histrionum jam ante contractum matrimonialem vagari consuevisset, tunc tenetur eum sequi, quia censeretur approbasse consuetudinem, & practicos mores talis viri.

4 Dicitur etiam notanter: *Dummodo illa mutatio non accidat uxori graviter incommoda*, quia uxor non censetur se obligasse ad sequendum cum tanto suo incommodo, vel periculo v. g. salutis, vitæ, pudicitiæ, & hujusmodi, *arg. cap. Si quis necessitate inevitabili 4.caus.3.quæst.2.*

5 Item dicitur notanter: *Vel non sit aliter conventum in pactis dotalibus, seu contractu ante nuptias*, quia si sic fuerit certus locus habitationi constitutus, non potest deinde maritus discedere, nisi gravis causa de novo superveniens, & ante non prævisa id necessario exigat. Et ratio est, quia *contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, textu expresso *in cap. Contractus 84. de Regul.Iuris in 6.* & pacta sunt omnimode servanda, *cap.Antigonus 1. & cap. Qualiter 3. de pactis*, cum similibus.

6 Ita etiamsi uxor ex causa necessaria cogatur mutare domicilium, tenetur maritus eam sequi. Sic colligitur ex *cap. Pervenit 1. de conjugio leprosorum*, ibi: *Quoniam igitur cum vir, & uxor una caro sint, non debet alter sine altero esse diutius, mandamus quatenus ut uxores viros, & viri uxores, qui lepræ morbum incurrunt, sequantur, & eis conjugali affectione ministrent, solicitis exhortationibus inducere non postponas*, & tenet Glossa ibid.verb. *Sequantur, & Communis Doctorum*, teste Gobat *tom.1.tract.10. casu 22. num. 756.* Et ratio est, quia quo ad mutua obsequia conjugalia maritus, & uxor pares sunt, nec ad imparia judicantur, textu expresso *in cap. Si quis uxorem 4. caus. 32. q. 1.*

7 Conjuges enim æqua obligatione tenentur omni jure simul cohabitare in eadem domo, mensa, & lecto, ut tenent communiter Doctores, recte advertentes, quod obligatio talis conjugalis cohabitationis complectitur tria officia, scilicet habitandi in eadem domo, accumbendi eidem mensæ, & cubandi in eodem lecto, ut optime unus pro omnibus scribit Castropal. *de sponsalibus disp. 3. punct. 5. §.1.* ibi: *Certum est conjuges obligatos esse jure naturali, & Divino simul habitare in eadem domo, ad eamdem mensam accumbere, & in eodem lecto jacere; Quod si quis conjugum nolit hæc tria præstare, potest a Judice Ecclesiastico compelli censuris, & invocato auxilio brachii sæcularis*, per text. *in c. Litteras 13. de restitutione spoliatorum*. Unde *Genes. 2. num.24.* dicitur: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*. Et *in citat. cap. Pervenit 1. de conjugio leprosorum*: *Cum vir, & uxor una caro sint, non debet alter sine altero diutius esse*.

Potest tamen inter conjuges divortium licite fieri 8
quo ad torum, & cohabitationem, justa aliqua interveniente causa. Vide verb. *Divortium num.18.*

Causæ justæ faciendi tale divortium septem generatim assignantur. Vide *ibid. a num. 19. ad 52.* ubi omnes adducuntur, & abunde discutiuntur. 9

Afferuntur plures casus, in quibus propter adulterium nequit fieri tale divortium. Vide *ibid. a n.54. ad 59.* & verb. *Adulterium art. 3. per tot.* 10

Propter adulterium spirituale, seu lapsum in Hæresim, seu gentilismum alterius conjugum potest conjux innocens etiam propria auctoritate licite facere divortium quo ad torum, & cohabitationem. Vide *ibid. n. 21.* 11

Cum hac tamen advertentia, quod si conjux innocens propria auctoritate, & sine judicio Ecclesiæ tale divortium fecit a conjuge in hæresim lapso, & ipse reus hæresis sese ab errore revocaverit, tunc tenetur eum iterum recipere, seu ad eum iterum redire. Vide *ibid. n. 22.* 12

Si vero conjux innocens judicio Ecclesiæ tale divortium fecit, non compellitur conjugem conversum recipere, seu ad eum redire, sed potest religionem intrare, si vult. Vide *ibid. n. 23.* 13

Si autem religionem ingredi noluerit, etiam hic redire compellitur. Vide *ibidem num. 24.* 14

Uxor adultera post pœnitentiam a marito recipienda est. Vide verb. *Adulterium art.4. a n.10.* 15

Uxor adultera separata, si impudice vivit, est punienda pœna mortis. 16

Uxor adultera occidens fœtum animatum, seu natum infantem, excommunicatur, & punitur ut homicida. Vide *ibid. n.13.* 17

Uxor adultera, sicuti uxor sterilis, quæ artificiose sibi supposuit partum alienum, non tenetur cum periculo vitæ, & magnæ infamiæ manifestare prolem spuriam, seu dictum partum alienum ad reparanda damna legitimorum, seu aliorum, quibus mariti hereditas debebatur. Vide verb. *Adulterium art.5.a num.9.ad 13.* 18

Tenetur tamen dicta uxor adultera quantum in se est procurare omni meliori modo, ut illatum damnum legitimis compensetur. Vide *ibid.n.12.* 19

Et si nullo alio modo tale damnum compensare possit, tenetur proli spuriæ persuadere, si aliunde idonea sit, ut statum Ecclesiasticum, vel religiosum amplectatur, vel vitam cœlibem ducat. Vide *ibid.num.13.* 20

Uxor in adulterio deprehensa nequit a marito ob id occidi. Vide verb. *Adulterium art. 2. a num. 10. ad 14.* & alia ad rem vide verb. *Maritus n. 11. 12. & 13.* 21

Uxor propter adulterium amittit dotem, & ejus proprietas transit ad maritum. Vide *ibid. num.9.* & *verb. Dos art. 1. num. 17. & art. 3. num. 13.* 22

Et tunc si Uxor propter adulterium sit rejecta a marito per divortium, & bona aliunde non habeat ad sui sustentationem, pertinebit ad judicem a marito necessaria obtinere, si dotem uxoris in delicti pœnam lucrari velit. Layman *lib.5.tract.10.par.3. cap.2.num.2.vers.Adde secundo*, Molina *tr.3. disp.90. num.7.* & alii passim. 23

Si uxor sine necessaria causa recedat, & divertat a marito, maritus non tenetur ei alimenta præstare, 24

re, quamvis dotem ab ea acceperit. Layman *loco cit. num.* 2. *vers. Præterea*; Samchez *lib.* 9. *disp.* 4. *num.*20. & alii passim. Et ratio est, quia qui non facit quod debet, non recipit quod oportet, *arg. l. Si ea conditione* 3. *cod. de conditionibus insertis*: uxoris autem officium est, ut maneat in viri consortio, & obsequio: *cap. Hæc imago* 12. *caus.* 33. *q.* 5. *& cit. Iur. supra num.* 1. *&* 2. Unde si id præstare nolit, merito ei alimenta denegantur; secus vero si ob justam causam recederet, seu diverteret a marito, ut fatentur omnes.

25 An, & quando dos quo ad proprietatem, & usumfructum spectet ab uxorem, eamque ipsa repetere possit, vel non? Vide verb. *Bona art.* 4. *a num.* 2. *ad* 7. & verb. *Dos per tot.* & signanter *art.* 1. *&* 3. verb. *Ususfructus a num.* 21. *ad* 26.

26 Quando Uxor possit petere, & teneatur reddere debitum conjugale, vel non? Vide verb. *Matrimonium quoad Debitum Conjugale per totum*.

27 Uxor, sicut & maritus exercens opus conjugii ob solam voluptatem non vacat culpa veniali. Vide verb. *Conjuges n.* 77.

28 Uxor in actu conjugali cum suo marito se morose delectans in alio velut præsente, peccat mortaliter; & addit speciem adulterii in confessione explicandam. Vide *ibid. n.* 78. & verb. *Adulterium art.* 1. *num.* 7. & v. *Delectatio morosa n.*26.

29 Delectatio morosa de actu conjugii inter conjuges præsentes, dummodo absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale. Vide d. verb. *Conjuges numer.* 79. & verb. *Delectatio morosa numer.* 24.

30 Immo conjux neque mortaliter peccat, si de maritali copula, altero conjuge absente cogitans; in re cogitata morose delectetur. Vide d. verb. *Delectatio morosa n.* 15. & d. verb. *Conjuges n.* 90. *

31 Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, & hujusmodi, quæ fiunt inter conjuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis in uno, vel altero, vel pertineant ad sodomiam quandam inchoatam, sunt peccata mortalia, alias non sunt nisi venialia. Vide d. verb. *Conjuges n.* 81. verb. *Luxuria n.* 89. verb. *Tactus nu.* 12. 13. *&* 14.

32 Conjuges an, & quando possint, vel non religionem ingredi? Vide d. verb. *Conjuges a n.* 3. *ad* 34.

33 Maritus an, & quando possit, cum, vel sine licentia Uxoris ad Sacros ordines promoveri; Vide d. verb. *Conjuges a nu.* 57. *ad* 72.

34 Quid de conjugibus infidelibus, quando unus convertitur, & alter non, seu quando ambo convertuntur, & quid de eorum matrimonio, & prole? Vide d. verb. *Conjuges a nu.* 35. *&* 45. verb. *Hæreticus a n.* 10. *ad* 26. & verb. *Matrimonium quad impedimenta art.* 1. *n.* 95. *& seq.*

Plures uxores simul habere est prohibitum jure Divino. Vide verb. *Polygamia n.* 7. 35

Uxor an, & quas donationes possit facere marito, & maritus uxori? Vide verb. *Donatio art.* 2. *a n.* 13. *ad* 20. 36

Uxor de quibus bonis habeat dominium, vel usumfructum, & de quibus & quando possit disponere, & facere donationes & eleemosynas, & succurrere suis parentibus, filiis, fratribus, ac sororibus. Vide verb. *Eleemosyna num.* 54. 37

Uxor, sicut & maritus quibus prius subvenire debeat in extrema, gravi, & communi necessitate? Vide verb. *Necessitas a n.* 20. *ad* 37. 38

Uxor quando possit, vel non, irritare vota mariti, & maritus vota uxoris. Vide verb. *Votum art.* 4. *a num.* 45. *ad* 49. 39

Uxor transiens ad secundas nuptias privatur tutela filiorum prioris matrimonii, textu expresso *in l. Matres* 2. *Cod. Quando mulier tutelæ officio fungi potest*, ibi: *Nam si malunt alia optare matrimonia, tutelam administrare non debent*; & concordat *Authent. Sacramentum, & l. Si pater* 3. *Cod. eod.* 40

Item perdit etiam curatelam eorum; *l. Quod si nolit* 31. §. 14. *ff. de Ædilitio Edicto*. Vide verb. *Nuptiæ n.* 18. *&* 19. 41

Immo uxor transiens ad secundas nuptias amittit quidquid a priore marito prædefuncto donatione, testamento, aut quomodocumque acquisivit, & transfert quoad proprietatem ad filios prioris matrimonii, retento sibi solo usufructu, textu expresso *in l. Feminæ* 3. *C. de secundis nuptiis*, ibi: *Feminæ quæ susceptis ex priore matrimonio filiis ad secundas post tempus luctui statutum transierint nuptias, quidquid ex facultatibus priorum maritorum sponsalium jure, quidquid etiam nuptiarum solemnitate perceperint, aut quidquid mortis causa donationibus factis, aut testamento jure directo, aut fideicommisso, vel legati titulo, vel cujuslibet munificæ liberalitatis præmio ex bonis, ut dictum est, priorum maritorum fuerint adsecutæ, id totum ita, ut perceperint, integrum ad filios, quos ex præcedente conjuge habuerint transmittant .... Atque habeant potestatem possidendi tantum, atque fruendi in diem vitæ, non etiam alienandi facultate concessa*. Et concordant *lex Hac edictali* 6. §. 1. *Cod. eod. de indicta viduitate, & Authent.* 42

Nota Rom. Theol.

* Quæ numeris 29. & 30. dicuntur, plena periculi sunt. Nam quis peccandi periculum excludat in conjugato, dum morose delectetur cogitando actum conjugii, sive copulam? venerea enim sensitiva delectatio nihil aliud est, nisi interna pollutionis inchoatio, quæ aliunde oriri non potest, quam ex seminis commotione, & fluxu. Id vero mortiferum est etiam in conjugibus, dum ad copulam non ordinetur.

Responsio Auctoris.

Quæ numeris 29. & 30. profero, sub conditione produco, dico enim *ibi* expresse: *dummodo absit periculum pollutionis*. Sed ad rem vide, quæ tradidi *ibi*, & verb. *Conjuges n.* 79. *&* 80. & verb. *Delectatio morosa a n.*24. *ad* 31. in fine, & verb. *Luxuria a n.* 88. *ad* 95.

thent. *De nuptiis*, §. *Si vero expectes*, *collat.* 3. & tenent Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *disput.* 88. *n.* 2. Joannes Angelus Bossius *de matrimon.contract. cap.* 11. *num.* 275. Rosignolus *in alias de matrimonio controversias contract.* 15. *de matrimon. IV. prænot.* 5. *n.* 13. *& seq.* Busemb. & La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *nu.* 1163. & alii passim.

43 Et si talis uxor transeat ad secundas nuptias elapso anno luctus, amittit insuper etiam usumfructum. Sic Baldus *l.* 1. *n.* 6. *Cod. de secundis nuptiis*, Surdus *de alimentis titul.* 7. *qu.* 23. *num.* 14. Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *disput.* 87. *n.* 10. Joannes Angelus Bossius *loc. cit. n.* 266. Rosignol. *loco cit. prænot.* 3. *nu.* 25. & alii. Et ratio est, quia major est culpa transitus ad secundas nuptias durante anno luctus quam ipso jam elapso, ut clare patet *ex leg.* 1. *Cod. de secundis nuptiis*, *& Authent. de secundis nuptiis*, §. *Prima si quidem*, *collat.* 4. ubi uxor transiens ad secundas nuptias durante anno luctus incurrit infamiam juris, quam non incurrit uxor transiens ad secundas nuptias anno luctus jam elapso: ergo si uxor cum transit ad secundas nuptias jam elapso anno luctus, ubi est minor culpa, privatur sola proprietate, retento usufructu; cum transit ad secundas nuptias durante anno luctus, ubi est major culpa, privanda est non solum proprietate, sed etiam usufructu.

44 Cum pro dote uxoris nondum soluta a Socero accipit maritus in pignus fundum fructiferum, cujus annui fructus superexcedunt interesse, quod juste exigere potuisset dictus maritus ratione dotis, tunc ille excessus fructuum super interesse dotis est restituendus Socero, seu ejus heredibus, vel computandus est in sortem. Sic Baldus *in l. Cum quidam* 31. §. 2. *Cod. de jure dotium*, Alexander *in l. In insulam* 42. §. 2. *ff. Soluto matrimonio*, Lupus *de usuris in l. Curabit* 5. *Cod. de actionibus empti*; Rosignolus *de contract. contr.* 3. *de mutuo disquisit.* 5. *n.* 2. *&* 3. Et ratio est, quia fructus pignoris respectu mariti pignoratitii est ad supplendum defectum fructuum, quos perciperet a dote, si ipsam habuisset, ut de se patet: ergo non debet extendi ultra valorem fructuum a dote percipiendorum. Cessante enim fine, ratione, & causa concessionis, cessare debet & ipsa concessio, *cap. Cum cessante* 60. *de adpellat. l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de jurepatronat.* & restricta causa restringi debet & effectus, quem respicit eadem causa; *l. In agris* 16. *ff. De adquirendo rerum dominio*, cum ratio concessionis, & legis sit anima ipsius concessionis, & legis, *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnat.* adeoque &c.

45 Uxor an possit sibi eligere sepulturam, & si non elegerit, ubi sit sepelienda? Vide verb. *Sepultura a n.* 73. *ad* 80.

46 Uxoris soror improprie dicitur cognata, sicuti etiam uxoris frater improprie dicitur cognatus, textu expresso *in cap. Quod autem* 5. *caus.* 35. *q.* 5. ibi: *Quod autem frater, sororve uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & necessitate vulgaris appellationis potius, quam ulla causa cognationis*. Et concordat *cap. Primo gradu* 6. *eadem caus. & quæst.* ubi assignantur nomina graduum superiorum, sive inferiorum, sive ex latere venientium. Vide *ibi*, ubi fuse de omnibus.

Uxor, sicut & maritus, si in extrema necessitate baptizaret proprium filium, non impediretur debitum petere, textu expresso *in c. Ad limina* 7. *caus.* 30. *q.* 1. 47

Nec uxor, & maritus peccant, si simul suscipiant, vel teneant alienum puerum in baptismo, nec prohibentur sibi debitum reddere: Solo enim jure antiquo hoc erat eis vetitum propter cognationem spiritualem, quam tunc contrahebant; quæ cum modo sublata sit a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformat. Matrimonii*, non videtur quo jure prohibeantur tenere. Navarr. *in manual. cap.* 22. *n.* 36. Sanchez *lib.* 7. *disput.* 57. *nu.* 5. Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 30. *num.* 57. & alii passim. Sanctus enim Pius V. Constit. incip. *Cum illius vicem*, declaravit patrinum, & matrinam non contrahere inter se cognationem, nec impediri inter se conjungi. 48

Uxor prægnans crebras, & numerosas choreas ducens cum agitatione, ob periculum, in quod injicit seipsam, & fœtum, regulariter non eximitur a peccato gravi. Vide verb. *Mater n.* 12. 49

Uxor notorie adultera cum solo consensu viri non potest religionem ingredi. *Sac. Congreg. Episc. & Reg. in Romana*, *seu Florentina professionum* 16. *Febr.* 1704. *Ponente Card. S. Clementis* apud Ursayam *in tom.* 2. *part.* 5. *discept.* 24. 50

Uxor inscio, & invito marito regulariter loquendo non potest exponere ludo bona ejusdem mariti, nec bona dotalia, & communia; & si exponat, & amittat, sunt a victore restituenda. Vide verb. *Ludus n.* 32. 51

Et si exponendo ludo talia bona, quæ ignorante collusore alienare non potest, notabilem summam lucretur, tenetur eam restituere. Secus autem, si collusor fuerit conscius. Vide *ibid. n.* 33. 52

Uxor potest similia bona moderate ludo exponere inconsulto, & etiam irrationabiliter invito marito in pluribus casibus, qui assignantur. Vide *ibidem num.* 34. 53

Uxor potest de jure communi ludo exponere inconsulto, & invito marito bona sua patrimonialia non data in dotem, & bona paraphernalia. Vide *ibidem num.* 35. 54

Super extractione clerici conjugati facta ad formam Bullæ causa uxoricidii cum propinatione veneni, & prætensa qualitate proditionis, injungitur Episcopo, ut perficiat processum & transmittat, & interim caute custodiat; *S. C. Immun. in Ostunen.* 23. *Februarii* 1696. *lib.* 1. *Decreter. Vall. pag.* 172. 55

Uxores clericorum conjugatorum gaudent privilegio fori, & aliis exemptionibus competentibus suis maritis durante illorum vita. *Sacra Congreg. Immun. in Meliten.* 20. *Novemb.* 1640. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 134. *In Oppiden.* 18. *Julii* 1662. *lib. Decret. Rocci pag.* 415. *In Bisinianen.* 18. *Novemb.* 1653. *lib.* 5. *Decret. Paul. pag.* 24. 56

Uxores clericorum conjugatorum gaudent privilegio fori, tam in civilibus, quam in criminalibus, ita ut nequeant carcerari, nec personaliter adstringi a judice laico; non autem gaudent exemptione a gabellis, nisi adsit consuetudo, durante tamen vita clericorum, & cohabitatione cum ipsis, *Sacra Congregat. Immun. in Neriton.* 17. *Ianuarii* 1628. *lib.* 1. *De-* 57

1. *Decretor. Paul. pag.* 80. *in Meliten.* 11. *Januar.* 1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 147.

58 Uxores clericorum conjugatorum, & oblatorum habentium qualitates requisitas gaudent privilegiis quibus gaudent earum mariti, vita istorum durante *Sacra Congreg. Immun. in Baren.* 22. *Septembr.* 1648. *lib.* 4. *Decretor. Paul. pag.* 59.

59 Uxores clericorum Græcorum gaudent immunitatibus, exemptionibus, & privilegiis, quibus gaudent ipsi clerici durante vita ipsorum clericorum. *Sacra Congreg. Immun. in una regni Neapolitani* 18. *Februarii* 1631. *lib.* 2. *Decret. Paul. p.* 96.

60 Uxores, & filii clericorum Albanensium viventibus patribus gaudent privilegio fori, & exemptionum ipsis patribus competentium; mortuo vero patre, gaudent, si concurrat consuetudo, *Sacra Cong. Immunit. in Rossanen.* 27. *Maii* 1654. *lib.* 5. *Decret. Paul. pag.* 42. & 4. *Septembr.* 1654. *lib. Decret. Rocci pag.* 32.

61 Uxores diaconorum Salvaticorum gaudent privilegio, & exemptionibus competentibus suis maritis durante eorum vita. *Sacra Congreg. Immunit. in Meliten.* 20. *Novemb.* 1640. *lib.* 3. *Decretor. Paul. pag.* 154. seu pro tempore, quo eorum mariti sunt diaconi Salvatici. *In Hyeracen.* 4. *Julii* 1645. *ibi pag.* 254.

62 Uxor cursoris Nunciaturæ non gaudet privilegio fori. *Sacr. Congr. Immun. in Florentina* 15. *Decemb.* 1676. *lib.* 1. *Decret. Altovit. pag.* 1316.

63 Causam uxoris Fiscalis curiæ episcopalis cognoscat Episcopus. *Sacra Congreg. Immun. in Fanen.* 22. *Junii* 1655. *lib.* 5. *Decret. Paul. pag.* 67.

64 Contra uxorem, quæ blande extrahens maritum e loco immuni birruariis ab ipsa vocatis tradiderat, Episcopus procedat sua auctoritate ordinaria. *Sacra Congr. Imm. in Camerinen.* 13. *Maii* 1698. *lib.* 2. *Decretor. Vall. pag.* 153.

65 Uxorem, quæ occidit proprium maritum dormientem, & postea confugit ad Ecclesiam, Episcopus tradat curiæ sæculari. *Sacra Congr. Immunit. in Cremon.* 27. *Decemb.* 1626. *lib. Scripturarum veterum pag.* 77.

66 Hic juvat ad eruditionem adducere quæ de uxore, muliere, seu femina habet D. Ursaya *in Miscellaneo sacro, & profano* 1. & 2. *litt. F. M. & V. ac in Inst. Crimin.*

67 *Pessima res Uxor, poterit tamen utilis esse,*
Si breviter moriens dat tibi quidquid habet.

68 *Ducere si quam vis, teneat P. quinque puella,*
Sit Pia, sit Prudens, Pulchra, Pudica, Potens.

69 *Ureris? uxorem ducas, non expedit uri;*
Conjugis in gremio mortificanda caro est.

70 *Uxores ego tres vario sub tempore nactus;*
Cum juvenis, cum vir, factus & inde senex.
Propter opus prima est validis mihi juncta sub annis.
Altera propter opes, tertia propter opem.

71 Uxoris turpitudinis patronus ille est, qui celat crimen uxoris. Sanctus Hieronymus *in Matth. cap.* 7. relatus *in Canon. Sicut crudelis* 32. *q.* 1.

72 Uxorem qui pauper accipit, ter fit miser.

73 Cum uxore bini sunt jucundissimi dies, alter quo ducitur; alter vero quo mortua effertur. *Philippid.*

74 *Uxor amice tibi semper mala, cum male tractas*
Fit pejor; sed fit pessima, quando bene.
Sed bona, si moriatur, erit, melior tamen, id te
Si facit vivo, ac optime si propere.

Imperet ipsa nihil, quidvis tamen impetret uxor. 75
Utere nec serva conjuge, nec domina.
P. Casalich. *nell'utile col dolce decad.* 4. *argut.* 3.

Uxoris bonæ partes his verbis describuntur *in Tob.* 10. 13. *Honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere.* 76

Uxoris qualitates explicantur a Demosthene his verbis relatis a P. Casalich. *nell' utile col dolce decad.* 13. *argut.* 7. Interrogatus Demosthenes qualem uxorem ducere oporteret, respondit: *Divitem, ut te sustentet, nobilem ut ornet, juvenem ut serviat, formosam ut placeat, & pudicam ne te fallat.* 77

Uxorem pecuniosam si quis pauper duxit, non uxorem, sed dominam habet, cujus est famulus, & servus. Strobulus apud P. Casalich. *loco cit. decad.* 15. *argut.* 7. 78

Uxorem quare locupletem ducere nolim, 79
Quæritis? Uxori nubere nolo meæ.
Inferior Matrona suo sit, Prisce, marito,
Non aliter fuerint femina, virque pares.
P. Casalich. *loco cit. decad.* 13. *argut.* 7.

Ad rem. Vide verb. *Alimenta*; Verb. *Adulterium*; Verb. *Bona*; Verb. *Conjuges*; Verb. *Matrimonium quoad Debitum conjugale*; Verb. *Divortium*; Verb. *Femina*; Verb. *Dos*; Verb. *Dominium*; Verb. *Hæreticus*; Verb. *Matrimonium quoad impedimenta* Verb. *Maritus*; Verb. *Mater*; Verb. *Matrimonium*; Verb. *Necessitas*; Verb. *Pater* Verb. *Polygamia.* 80

Adam, Sampsonem, Petrum, Davidem, Salomonem 81
Decepit mulier, quis modo tutus erit?

Mulier stuppa est, & homo titio; accedit diabolus, & uterque comburitur. 82

Femina velut gutta nigra, corrumpit albam masculorum. *Sac. Rota in Imolen. Fideicommissi* 21. *Martii* 1729. §. *Denique, coram Ratto.* 83

Sola viro mulier spoliis exultat adeptis, 84
Sola locat corpus, sola locanda venit.

Absque femina si mundus stare posset, nostra conversatio non esset sine diis. Cicero sequutus a Capon. *controvers.* 58. *in princip.* 85

Ad dignoscendum viros a mulieribus larvatis, optimum adducit modum ex Salomone Kormann. *de Virg. jur. c.* 139. faciendi scilicet abluere faciem ab utrisque; feminæ siquidem molliter, ac delicate vultus suos fricant; secus autem masculi. 86

Uxorem ducens dicitur navigare; *c. Nos novimus* 2. *caus.* 17. *q.* 2. ubi Glossa verb. *Navigasti* ait; *Sicut navigans subjicit se variis periculis, nec proprio motu regitur, sed ventis; sic ducens uxorem.* 87

Uxor minori miseria deformis habetur, quam formosa servetur. S. Hieronymus relatus, & sequutus a Nevizan. *in Silva nuptiar. lib.* 2. *num.* 94. Unde Poeta. 88

Ægre formosam poteris servare puellam: 89
Nunc prece, nunc auro forma petita ruit.
Femina molle genus, turpes proclivis ad actus.
Ni vir sit custos, ni pudor, atque metus.

Femina suum retinet morem, semper hominem expellit e paradiso. Card. Bona *in manuduct. ad cœlum cap.* 5. §. 3. *in fine.* 90

Fe-

91 Feminas videre malum est, alloqui pejus, tangere pessimum. S. Augustinus apud Ursayam *loc.cit. num.* 128.

92 Feminæ vox in hominibus solet esse malli hominis indicium, ex animadversis per Farinac. *qu.* 116. *n.* 170. ubi monet cavendum esse ab ipsis, quia ipse non semel, sed pluries ab hujus qualitatis hominibus fuit proditus. Ego tamen cum Laym. *tom.* 1. *cap.* 2. §. 5. *in fine*, crederem id non esse generaliter verum, sed neque etiam generaliter falsum.

93 Uxor, quando est pulchra, aufert nomen domus marito, quia dicitur, eamus ad domum Dominæ Tenerinæ, non autem ad domum Domini Bonhomi ejus mariti: ut observat Nevizan. *in Silva nup. lib.* 2. *verb. diviti non est nubendum num.* 86. & Ursaya *Instit. Crimin. l.* 4. *tit.* 1. *num.* 85.

94 Uxor eximens Maritum de manu Curiæ, & Maritus uxorem, non dicitur committere crimen læsæ Majestatis; unde debet puniri sola pœna extraordinaria. Conciol. *Allegat. forens.* 87. *per tot.* Guazzin. *de defens. Reorum defens.* 5. Ursaya *loco cit. lib.* 2. *tit.* 1. *num.* 136. *& seq.*

95 Privilegia mulierum inhonestarum referuntur ab Ursaya *loco cit. lib.* 2. *tit.* 7. *n.* 18. Laym. *t.* 3. *cap.* 20. §. 1. *n.* 21. *& seq.* & Secretaria Apollinis *fol.* 456. ac si eisdem ab eodem Apolline concessa essent, cum sequentibus verbis: *Abbiamo determinato di concedervi alcuni privilegj, i quali agevolando le vostre fatiche, potranno rendere men fallaci le vostre arti, e sono questi, di poter rubare senza obbligo di restituzione; di fingere; dissimulare; di non dir mai la verità; di godere senza amare; di piangere quando volete; di trasformarvi quando vi pare; di chiedere senza discrezione; di togliere senza pietà; di celare l'odio sotto le lusinghe; di strapazzare li vostri amanti; e finalmente di vendicarvi insensibilmente dell'ingiurie, che vi fanno, facendoli restar pelati nella testa, e nella borsa nel termine di quaranta giorni.*

96 De quibus præsertim verificatur celebre Alphabetum Sancti Antonini Archiepiscopi Florentini *in* 3. *par. titul.* 1. *cap.* 24. idest Avidum animal. Bestiale baratrum. Concupiscentia carnis. Damnosum duellum. Æstuans æstus. Falsa fides. Garrulum guttur. Herinnis harmata. Invidiosus ignis. Kalumniarum Kaos. Lepida lues. Monstruosum mendacium. Naufragii nutrix. Opifex odii. Prima peccatrix. Quietis quassatio. Ruina regnorum. Silva superbiæ. Truculenta tyrannis. Vanitas vanitatum. Xantia Xersis. Ydolorum ymago. Zelus zelotypus.

97 Multæ tamen sunt honestarum mulierum prærogativæ, quamvis enim, ut habetur in adnotatione *ad dec.* 434. *num.* 43. *& seq. Rotæ recent. par.* 4. *tom.* 2. & apud Ursayam *Institut. crimin. lib.* 4. *tit.* 1. *a num.* 20. Jodocus Damboud. *in tractat. comm. lit. M. vers. Mulier Philosopha* testetur se ad hoc ut aliquid diceret in honorem feminarum, revolvisse omnes juris Civilis textus, ad effectum reperiendi, si in eis fieret mentio de aliqua muliere bona, & incidisse in textum incipientem, *Mulier bona* 72. *ff. de jur. dot.* quem diligenter inspiciendo, reperisse, verbum *bona* non esse casus nominativi, sed accusativi, dicendo: *Mulier bona sua omnia in dotem dedit*; & sic in toto corpore Juris Civilis mulierem bonam invenire non valuisse; Invenisset tamen, & quidem copiose in Sacra Scriptura, & in Jure Canonico, si ulterius quæsivisset, ut videre est *in Ecclesiast. cap.* 26. *num.* 1. 3. 18. *&* 21. *& cap.* 36. *nu.* 26. & apud D. Paulum 1. *ad Corinth. cap.* 7. *num.* 14. *& in Canon. Quod autem* 1. *caus.* 28. *quæst.* 1. & alibi. Unde merito advertit Nevizan. *in Silva nupt. lib.* 4. *sub num.* 95. mulieres multas habere prærogativas, quæ copiosius scriptæ reperirentur, si ipsæ scriberent, ut faciunt viri, ad quem effectum applicari potest lepidum dictum illius Philosophi, qui teste de Rub. *in addit. ad dec.* 431. *num.* 54. *par.* 4. *tom.* 2. *Rotæ recent.* observando in magna tabula depictos multos leones, ab hominibus dilaceratos, prorupit in hæc verba: *Oh si leones pingere scirent!* De quibus selectissimis, & laude dignissimis mulieribus late agit Zaul. *tom.* 1. *rub.* 16. *num.* 50. *& seq.* & latius Petrus le Moyne *in lib. cui titulus*: *La Galleria delle Donne forti, Mutinæ impresso, anno* 1701. & prius per Auctorem Gallice typis dato. Vide etiam Christophorum Bronzini *in tract. della dignità delle Donne, anno* 1624. impresso Florentiæ, ubi suis pro eximiis excellentiis, ac prærogativis merito usque ad Sydera extolluntur.

Uxorem ducendi curiosus, & scandalosus modus 98
in Regno Congi indicatur, & refertur a Patre Joanne Francisco Romano Capuccino *in libro*, cui titulus: *Breve relazione del successo della Missione nel Regno del Congo*, impresso anno 1648. in Typographia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide *c.* 9. *di alcune usanze molto dannevoli, che ritengono li naturali di Congo fol. mihi* 77. sequentibus verbis. „ Una di dette male usanze, che sono in quei „ popoli, è, che quando si vogliono accasare, pigliano le Moglie a prova. Va un Giovine, dimanda la Figlia al Padre, ed alla Madre con pretesto di volerla pigliare per Moglie, e dargli la Dote che li conviene, essendochè tra essi è questo costume, che il Marito dà la Dote alla Moglie, e non il Padre, e la Madre; essi gliela consegnano molto di buona voglia, ed il Giovine la conduce a Casa sua, e dopo averla tenuta due, o tre anni, se gli piace e si confà col suo umore, si accasa con essa; quandochenò, la rimanda a Casa di suo Padre; e la medesima libertà ha la Donna con quello, che la piglia, che se non li gusta d'accasarsi con esso lui, se ne può ritornare a suo piacere alla Casa paterna. Questa usanza sì perniciosa è difficilissima da levarsi, perchè dicono essi: Ho io da obbligarmi a stare tutto il tempo della vita mia con Donna, che non conosca qual sia, e di che condizione? E' vero, che mi posso informare, e da parenti, o da altre persone, che conoscono la Giovine, ma essi mi possono ingannare, dicendomi una cosa per un' altra, a fine, che la prenda per Moglie; e per tanto senza tal esperienza piuttosto non voglio accasarmi, che pormi a rischio di avere un continuo inferno in mia vita. Da questa usanza sì perniciosa ne siegue, che la Giovine in tal modo ripudiata, ordinariamente non trova più chi la voglia prender per Moglie, e li Figli nati da essa vanno come bastardi dispersi quà, e là sen-

„ za veruna educazione. Di più ne siegue, che „ stanno gli anni, e anni in stato di concubinato, „ poichè il Marito dovendo dare la Dote alla Moglie, non si può indurre a questo passo, ma va „ sempre procrastinando di anno in anno, ed a „ perseverare in quel cattivo stato talvolta 25. e 30. „ anni. Hæc ille, ut refert Ursaya *Instit. Crim. lib.* 4. *tit.* 4. *num.* 173.

99 Uxor in potestate Mariti est juxta legem Moysi. Bened.XIV.tom.2.Constit. 2. *tit.*28. incip. *Postremo*
100 *Mense* §. 59. Ideo Maritus a Judaismo ad Ecclesiæ Fidem conversus, eam ad Baptismum offerre potest. Idem *ibid.* Vide to. 3. verb. *Hebræus* ubi multa ad rem, & verb. *Græci*.

Additiones ex aliena manu.

101 Vide Additiones ad verb. Femina. Cæterum quæ Auctor a *numer.* 66. *ad* 98. adducit, insulsa, ridicula, & Religioso Viro prorsus sunt indigna.

Responsio Auctoris.

102 Attamen, quæ hic tamquam insulsa, ridicula, & religioso viro prorsus indigna traducuntur, ea a sapientissimis, gravissimis, & religiosissimis desumpta Auctoribus in rem meam derivavi. Quæ enim tradidi a *num.* 66. *ad* 70. accepi jam tradita a celeberrimo Ursaya Causarum tum Civilium, tum Canonicarum, seu Ecclesiasticarum, ac Religiosarum Patrono, & Romæ, ac alibi absque ulla censura pluries edita, probata, & approbata ab omnibus, ad quos spectat. Quæ *num.* 71. a S. Hieronymo relat. *in Canone Sicut Crudelis* 32. *q.*1. Quæ *n.*72. 73. a dicto D. Ursaya, & Philippid. Quæ *n.* 74. & 75. a P. Casalicch. Religiosissimo viro. Quæ *n.* 76. habentur expresse in Sacra Scriptura Tobiæ 10. 13. Quæ *n.* 77. 78. 79. a dict. P. Casalicch. allegante ad id respective Demosthenem, & Strobulum. Quæ *n.*80. a citatis in allegatis ibi respective titulis. Quæ *n.* 81. 82. a dicto D. Advocato Ursaya. Quæ *n.* 83. a Sacra Rota Romana in *Imolen. Fideicommissi* 28. *Martii* 1729. Quæ *n.* 84. ab allegato Ursaya. Quæ *nu.* 85. a Cicerone sequut. a Capon. *Controvers.* 58. *in princip.* Quæ *n.* 86. ex Salomone apud Kormann. de *Virg. jur. cap.* 139. Quæ *n.* 87. ex Canone: *Nos novimus* 2. *caus.* 17. *q.* 2. & ibi Glossa verb. *Navigasti*. Quæ *n.* 88. ex S. Hieronymo relat. & sequut. a Nevizan. *in Sylva Nuptiar. lib.* 2. *cap.* 94. Unde canit Poeta, ut ibi *n.* 89. Quæ *n.* 90. ex Cardinal. Bona piissimo Religioso *in Manuduct. ad Cœlum, cap.*5. §. 3. *in fine*. Quæ *n.* 91. ex S. Augustino allegat. ab Ursaya *loc. cit. n.* 128. Quæ *n.*92. ex Farinac. *qu.*116. *n.* 170. & Laym. *tom.* 1. *cap.* 2. §. 5. *in fine*. Quæ *nu.* 93. ex Nevizan. in *Sylva Nuptiarum lib.* 2. *nu.* 86. & Ursaya *Instit. crimin. lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 85. Quæ *n.*94. ex Conciol. *allegat. forens.* 87. *per tot.* Guazzin. *ad defens.* 5. *cap.* 5. Ursaya *loc. cit. lib.* 2. *tit.* 1. *n.* 136. & *seq.* Quæ *n.* 95. ex Laym. *tom.* 3. *cap.* 20. §. 1. *nu.* 21. & *seq.* Ursaya *loc. cit. lib.* 2. *tit.* 7. *n.* 18. & Secretaria Apollinis *fol.* 456. Quæ *n.* 96. ex S. Antonino clarissimo lumine præclarissimi Ordinis Prædicatorum in 3. part. tit. 1. cap. 24. Quæ *n.* 97. ex adnotat. ad decis. 431. *n.* 43. & *seq.* Rotæ Romanæ Recentior. part. 4. tom. 2. Ursaya *lib.* 4. *tit.* 1. *a n.* 20. Judoco Damboud *in tract. loc. comm. litt. M. vers. Mulier Philosopha*. Ex Ecclesiast. *cap.* 26. *n.* 1. 3. 18. 21. & *cap.* 36. *n.* 26. Ex Apost. 1. ad Corinth. *cap.* 7. *n.*14. & ex Canon. *Quod autem* 1. *caus.* 28. *q.* 1. Quæ *n.*98. ex relatione Patris Joannis Francisci Romani Capuccini in libro, cui titulus: *Breve relazione del successo della Missione nel Regno del Congo, impresso in Typographia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, cap.* 9. Quæ Sacra Congregatio certe non permisisset talis libri editionem, si insulsa, ridicula, & religioso viro indigna commenta continuisset. Patent itaque fontes, unde hausi doctrinas *locis citatis* ab Additore improbatas; hi sunt, S. Scriptura, SS. Canones, Sac. Rota Romana, SS. Patres, Religiosissimi Auctores, selectissimi Jurisperiti, & Liber impressus in typographia Sac. Congregationis de Propaganda Fide. Ad hæc, quid de oppositoribus esset mihi dicendum? Nil aliud dicam ego, quam ut a Deo benedictionibus repleantur.

Quantum ad reliquas varias alias probabilismum 103
respicientes, & censura notatas propositiones, non est, quod in his nec tantisper immorer, nec quid modicum proferam, cum tot eximii, & præstantissimi Auctores, omni exceptione majores de illis hinc inde, pro, & contra tot volumina ediderint, ut fere totus repletus sit Orbis. Eo vel maxime quod Ego non sim secutus nisi illas opiniones probabiles, quæ sunt vere, & solide tales fultæ gravi, & prudenti pondere rationis, & auctoritatis; & in pluribus illas solummodo sim amplexus, quæ mihi videbantur nedum vere probabiles, sed etiam probabiliores, ac quædam veluti certæ, ut totum meum opus integre ex omni parte, & attente, juxta pro similibus tradita a Benedicto XIV. in Constitutione: *Sollicita ac provida* §. 18. percurrenti, & scrutanti satis superque patet. Unde laudatus perennis memoriæ Benedictus XIV. in dicta Constitut. *Sollicita ac provida* §. 17. ad nostrum intentum sic tradit: *Hoc de cætero cogitantes, non paucas esse opiniones, quæ uni Scholæ, Instituto, aut Nationi certo certiores videntur, & nihilominus sine ullo Fidei, aut Religionis detrimento ab aliis Catholicis viris rejiciuntur, atque impugnantur, oppositæque defenduntur, sciente, & permittente Apostolica Sede, quæ unamquamque opinionem hujusmodi in suo probabilitatis* (N.B.) *gradu relinquit*. Et idem sapientissimus Pontifex *in præfatione tom.* 1. *de Synodo Diœcesana* §. *Porro*, sic præcise addit: *Porro in novissimis hisce additionibus usitatam semper nobis scribendi rationem secuti sumus, nihil scilicet pro certo, ac definito venditantes, quod reipsa definitum non sit; Nihil contumeliose jacientes in alios, quantumvis ab opinione nostra dissentiunt. Id enim homine Christiano indignum, & honesto viro indecens existimamus. Neque vero minus valide unumquemque sententiam suam tueri posse censemus, si ab aliorum contemptu, & injuria abstineat.*

Hic lubet ad rem nostram adducere etiam Cano- 104
nem *Ego solis* 5. *distinct.* 9. ubi ex verbis S. Augustini sic expresse traditur: *Alios autem* (Auctores) *ita lego, ut quantalibet Sanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt,* sed

sed quia mihi per alios Auctores, vel probabiles (N.B.) *rationes, quod a vero non abhorrent persuadere potuerunt*. Unde ipsemet S. Augustinus circa sibi propositam quæstionem, an sit celebrandum, & communicandum jejune, in epistola 118. ad Januarium, quæ extat in tom. 2. Editionis Lugdunensis sumptibus Joannis Radisson 1664. *pag.* 179. in qua cum prius *cap. 6.* respondens Januario dixisset: *Et liquido apparet, quando primum acceperunt discipuli Corpus, & Sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos: Nunquid tamen propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ quod a jejunis semper accipitur? Et hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi; Nam ideo per Universum Orbem mos iste servatur*. Deinde ibidem *cap.* 7. subjungit: *Sed nonnullos probabilis quædam ratio dilectavit* (*N. B.*) *ut uno certo die per annum, quo ipsam cœnam Dominus dedit, tamquam ad insigniorem commemorationem post cibos afferri, & accipi liceat Corpus, & Sanguinem Domini... Quapropter neminem cogimus ante dominicam illam cœnam prandere, sed nulli etiam contradicere audemus*. Quam epistolam allegans, & expendens Cardinalis Bona rerum liturgicarum *tom. 2. lib. 1. cap. 21. §. 3. editionis Taurinensis* 1749. *ex Typographia Regia* sic expresse tradit: *Quamvis enim Ecclesiæ more receptum esset, quod mysteria semper a jejunis celebrentur, nonnullos tamen probabilis quædam ratio delectavit, ut eo die, quo Cæna Domini recolitur, post cibum afferri, & accipi liceat Corpus, & Sanguinem Christi, tamquam in insigniorem commemorationem Mysterii ab ipso post legalem cœnam constituti, quibus contradicere S. Pater non audet*; & opinio celebrandi, & communicandi post sumptum cibum in die cœnæ Domini erat solum probabilis in concursu illius probabilioris, *sed nonnullos probabilis quædam ratio delectavit*, & tamen Sanctus ille Doctor hanc solummodo probabilem opinionem etiam in concursu illius probabilioris improbare non audet. *Quapropter neminem cogimus ante dominicam illam cœnam prandere, sed nulli etiam contradicere audemus*: & juxta adducta verba Eminentissimi Cardinalis Bonæ, quibus (idest sequacibus opinionis solum probabilis) *contradicere S. Pater non audet*. Hinc quid de mente tanti eximii & Sancti Doctoris Ecclesiæ luminis, sit ex his inferendum, satis superque patet.

Cæterum in omnibus, & per omnia, ut jam toties protestatus sum, Sanctæ Romanæ Sedis certissimo ac firmissimo judicio me submitto semperque submittam; sicuti etiam volo & statuo; ut si quæ Apostolicis, Seraphicisque sanctionibus, præsertim in novissimo generali capitulo Mantuæ celebrato diebus 29. & 30. Maji anni 1762. editis, minus consona hic in apologeticis responsionibus, & in reliquo opere meo tradita reperiantur, ad earum mentem & sensum penitus revocentur, intelligantur, & retineantur.

Animadversio in Responsionem Auctoris.

Quid de propositionibus probabilismum respicientibus ab auctore ut plurimum relatis, sæpe etiam approbatis censendum sit, æqui lectores statuere per se facile poterunt, si & Romani Theologi, & nostras ad illas adnotationes perpenderint. Ceterum non est, cur miremur ab homine, a teneris, ut ajunt, unguiculis probabilistarum systemati addicto, habitas ut *vere, ac solide probabiles*, nimirum *gravi*, & *prudenti pondere rationis*, & *auctoritatis fultas* opiniones, quæ cum oppositis comparatæ probabiles nec essent, nec viderentur. Ut enim Horatius Epistolarum lib. 1. Epist. 1I. verissime scripsit.

> Quo semel est imbuta recens servabit odorem
> Testa diu..............................

In auctorem tamen nostrum non cadit, quod Horatius idem Epistolarum lib. 1I. Epistola 1. de quibusdam ait, perstare illos in sententia.

> Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi dicunt.
> Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ.
> Imberbes didicere, senes perdenda fateri.

Etenim ipse, ut catholicum, & religiosum hominem decebat, *si quæ Apostolicis Seraphicisque sanctionibus præsertim in novissimo Generali capitulo Mantuæ celebrato diebus 29. & 30. Maii anni 1762. editis* (in quibus *sanctionibus* mandatur, & præcipitur *Sacræ Theologiæ lectoribus, aliisque omnibus, quatenus doctrinas tutiores, & probabiliores semper doceant, & amplectantur*), ut ex Decreto 11I. in eo capitulo generali sess. XV. habito, die 6. Junii 1762. promulgato, quod legitur verb. *Opinio probabilis* num. 14., constat) minus consona... *in apologeticis responsionibus, & in reliquo opere* suo *tradita* reperirentur, *ad earum mentem, & sensum penitus* revocari, intelligi, & retineri voluit. Qua quidem declaratione probabilismum, omnesque opiniones minus probabiles, quas vel retulit, vel docuit, vel adversus Romanum Theologum defendendas suscepit, improbasse, ac rejecisse censendus est. Illud fortasse mirum alicui videbitur, eumdem in hac responsione, in qua ejusmodi declarationem edidit, nihilominus protulisse testimonia Benedicti XIV., & S. Augustini, quæ a probabilistis afferri solent; ut fucum imperitis faciant. Nam qui illa accurate expenderit, profecto intelliget nihil inde extundi pro systemate Probabilistarum posse. Etenim Benedictus XIV. in Const. *Sollicita*, relinqui a Sancta Sede in suo probabilitatis gradu unamquamque opinionem de qua Catholicæ Scholæ, Instituta, nationes inter se certant, dicit; fas esse opiniones minus probabiles præ probabilioribus ita cognitis atque existimatis aut docere, aut sequi non dicit; quin immo oppositum aperte docet. Vide Romani Theologi not. ad verb. *Confessarius* Art. 1. num. 58. S. Augustinus autem rationes probabiles eas tantum duxit, ex quibus efficitur, ut opinio nobis probanda videatur, quales certe non sunt illæ, quæ gravioribus rationis auctoritatisque momentis eliduntur; nec ulli unquam putavit fas esse, cum de æternæ salutis negotio agitur

tur, incertis se se opinionibus committere. „ Si dubium haberet, *inquit l.* 1. *de Baptismo contra Donatistas cap.* III. *num.* 4. non illic recte accipi, „ quod in catholica recte accipi certum haberet, „ graviter peccaret in rebus ad salutem animæ pertinentibus, vel eo solo quod certis incerta præponeret. „ Et cap. V. num. 6. „ Accipere in parte Donati, si incertum est esse peccatum, quis „ dubitet certum esse peccatum, non ibi potius „ accipere, ubi certum est non esse peccatum? “ At enim S. Doctor contradicere non audebat illis, qui *uno certo die per annum, quo ipsam cœnam Dominus dedit; tamquam ad insigniorem commemorationem post cibos afferri, & accipi licere Corpus, & Sanguinem Domini*, probabili ratione delectati opinabantur. Fateor. Quid igitur? Num licere opinionem minus probabilem pro libertate, abjecta opposita probabiliori pro lege, amplecti existimavit? Nihil minus. Nam qui illud opinabantur, opinione se vere probabili, non minus probabili præ probabiliori niti opinabantur: eumque casum S. Doctor ex *illorum genere esse* existimavit, *quæ per loca & regiones* variarentur. Ita Cardinalis Bona loc. cit. ab Auctore. Confer Berti de Theologicis disciplinis lib. XXI. cap. XV. in quo de S. Augustini, in hac quæstione, sententia accurate disputat. Mitto alios, quos recensere facile possem.

X E N I A.

1 Xenia illa, seu dona, aut munera dari solita per Cardinales absentes noviter promotos cubiculariis participantibus, seu Cameræ Pontificis, si contingat obitus Papæ, qui illos creavit: antequam sequuta sit consignatio birreti, munerumque receptio, dividenda sunt inter cubicularios utriusque Pontificis, nempe illius, qui illos Cardinales creavit, & successoris. Si vero consignatio birreti, & munerum receptio sequuntur vivente Pontifice illo, qui dictos Cardinales creavit, tum integraliter spectant ad cubicularios Pontificis præmortui. Sic D. Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *n.* 57. testans ita conciliari doctores, qui videntur in hoc inter se contrarii, adducitque pro se Pittonium *tom.* 2. *discept.* 51. *per tot.* & Emin. Cardin. Petram *tom.* 4. *comment. ad Constit.* 1. *Eugenii IV. n.* 23. Vide ipsos *loc. cit.* ubi referunt ad rem varios casus.

2 Xenia, & dona excæcant oculos Iudicum. *Ecclesiast.* 20. *num.* 31.

3 Unde Judex tenetur abstinere a receptione munerum, tum Jure Divino, tum jure humano. Vide verb. *Judex nu.* 33. & 34.

4 Judex contra supradictas prohibitiones accipiens notabilia munera peccat graviter, & tenetur ad restitutionem. Vide *ib. num.* 35.

5 An talis restitutio sit pro foro conscientiæ facienda ante sententiam condemnatoriam, vel declaratoriam delicti. Vide *ib. n.* 36.

6 Quantum ad hoc pro certo tenendum est, quod ea, quæ ad redimendam vexationem, aut sententiam injustam, aut aliter involuntarie data sunt, debent a Iudice restitui ante omnem sententiam. Vide *ib. num.* 37.

Judices videntur a jure reddi inhabiles ad acquirendum munerum receptorum dominium. Vide *ib. num.* 38. 7

Nec ex consuetudine possunt judices illa acquirere, & retinere. Vide *ib. num.* 39. 8

Ubi vero jura non reddunt judices inhabiles ad acquirendum tale dominium, stante consuetudine legitime præscripta, sciente Superiore, & non contradicente, possunt judices sæculares sponte oblata recipere. Vide *ib. n.* 40. 9

Potest tamen judex recipere a partibus sponte oblata leviora munuscula, pro quibus non est periculum, quod pervertatur, seu corrumpatur ipsius judicium. Vide *ib. num.* 41. 10

Judex Ecclesiasticus, sive ordinarius, sive delegatus nihil recipere potest sportularum nomine. Vide *ib. nu.* 42. 11

Judex laicus delegatus potest exigere sportularum nomine etiam quotam pecuniæ. Vid. *ib. n.* 43. 12

Judex autem laicus ordinarius nequit aliquid recipere sportularum nomine. Vid. *ib. num.* 44. 13

Si judex, sive ordinarius, sive delegatus, sive Ecclesiasticus, sive sæcularis non habeat sibi assignatum stipendium, nec congruam sustentationem, poterit pro judiciis sibi commissis exigere sportulas, sive honoraria. Vide *ib. n.* 45. Et sportularum nomine quid intelligatur? Vide *ib. n.* 46. 14

Ubi extat consuetudo, possunt judices accipere saccharum, ceram, coccholatam &c. in diebus natalitiis, vel alio anni tempore, quæ consuetudo viget in urbe Romæ, ut est omnibus notorium, teste D. Ursaya *Instit. crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 51. & *seq.*, ubi subjungit, quod licet omnia ista munera, sive esculenta, & poculenta, sive saccharum, cera &c. accipi possint a judicibus, ut expresse habetur in Constit. Innocent. XII. incip. *Sacerdotalem, & regiam §. Porro*, ibi: *Porro Xenia solita esculenta, & poculenta, quæ judicibus, ministris, & officialibus Romanæ Curiæ exhiberi consueverunt, minime prohibita fuisse, nec prohiberi decernimus*: Magis iidem judices æstimantur, si illa non accipiant, quia litigantes, qui dant eis unam gallinam, illam dant cum intentione, ut habeant ab eis bovem, quodque rustici dicere solent, quod munus intrat per portam judicis, & diabolus per fenestram. Sic cum pluribus aliis ibi allegatis expresse D. Ursaya *loco cit.* 15

Auditores Rotæ accipientes aliquod munus a notariis ratione officii incurrunt excommunicationem, & tenentur ad restitutionem in duplo erogandam pauperibus. Vide verb. *Auditores num.* 62. 16

Immo auditores Rotæ nihil recipere possunt, neque per alium a litigantibus. Vide *ib. nu.* 63. 17

Solent tamen ab istis recipi munera quædam solita pro Festis natalitiis, & Kalendis Augusti. Quæ munuscula solent etiam mitti advocatis, & procuratoribus per litigantes, quæque uti consueta debent bonificari Agenti causarum. Vide *ib. nu.* 64. 18

Episcopus, non potest recipere munera occasione receptionis habitus, seu emissionis professionis monialium. Vid. verb. *Episc. art.* 6. *num.* 107. 19

Episcopus, & quilibet alius Superior ordinarius 20
in his

in his transgressor tenetur ad restitutionem, & si munus excedat summam decem ducatorum, nequit absolvi neque a Summo Pœnitentiario, nisi facta prius restitutione. Vide *ib.n.* 108. Immo Pignatell. *tom. 9. consult.* 144. ex variis Decretis Sacræ Cong. Episc. vult, quod Episcopus non debeat, nec possit recipere dona, seu munera a suo clero, & ipsum sequitur Ursaya *loc. cit. num.* 46. Vide ipsos.

41 Quo ad ea, quæ possunt, & debent necessario observare regulares circa largitiones munerum. Vide verb. *Regulares art.* 1. *num.* 67. ubi ad id afferuntur Constitutiones Clementis VIII. & Urbani pariter VIII.

22 Recipientes munera a regularibus contra præscriptum dictarum Constitutionum quicumque sint sive regulares, sive sæculares, in neutro foro absolvi possunt ante factam restitutionem. Vide *ib. num.* 68.

23 Et si munus excedat summam decem scutorum, neque possunt absolvi a Summo Pœnitentiario. Vide *ib.* 69.

24 Quoad personas quæ donare possunt, vel non? & in qua quantitate? Vide verb. *Donatio art.* 2. *per tot.*

25 Munera non sunt recipienda, neque omnia, neque quovis tempore, neque ab omnibus, textu expresso *in l. Solent 6. §. 3. ff. de officio Proconsulis*.

26 Munera accipere a nemine inhumanum est, passim vilissimum, & omnia avarissimum, textu expresso *in cit. l. Solent 6. §. 3.* ibi: *Nam valde inhumanum est a nemine accipere, sed passim vilissimum est, & omnia avarissimum.*

27 In muneribus dandis, & accipiendis attendi debent quatuor ista assignata a Glossa *in cap. Etsi quæstiones 18. verb. Muneribus, de Simonia*, duobus sequentibus versiculis, ibi:

Muneribus dandis attendas quatuor ista,
Qui dans, quisque petens, quæ res,
quæ causa petendi.
Munera crede mihi placant hominesque,
Deosque:
Placatur donis Juppiter ipse datis.

Ovid. apud Ursayam *Miscell.* 1. *Sacr. & prof. lit. M. num.* 360.

29 Alia ad rem; Vid. verb. *Donatio*, verb. *Iudex*, verb. *Moniales*, verb. *Regulares*, verb. *Votum*.

30 Victoriam, & honorem acquirit, qui dat munera: animam autem aufert accipientium. *Proverb.* 22. 9.

31 In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus *Psalm.* 25. 10.

ZELOTYPIA.

1 Zelotypia est dolor, seu ægritudo animi ex eo proveniens, quod alter potiatur eo, quod quis concupiscit, vel potitur. Ursaya *Institut. crimin. lib. 3. tit. 3. num.* 54. Seu est ægritudo animi ex eo proveniens, quod quis timet, ne alteri adsit, quod cum nemine velit habere commune. Chrysippus sequutus a Cyriac. *Controv.* 172. *n.* 77. Ursaya *Miscellan.* 2. *Sacro & profan. litt. Z. n.* 2.

Mulieres facile Zelotypiæ morbo laborare solent, & referuntur aliqua exempla ab Ursaya *Instit. crimin. lib. 2. tit. 5. num.* 104. *& lib. 3. tit. 3. num.* 46. Vide *ibi*. 2

Maritus uxorem non bene conversantem Zelotypiæ causa domi ut in carcere retinere potest; *cap. Placuit* 10. *caus.* 33. *q.* 2. Guazzin. *ad defens. Reor. defens.* 5. *cap.* 7. *num.* 5. *&* 12. ubi de viro uxorem ob Zelotypiam in vinculis detinente; Ursaya *loco cit. lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 23. 3

Zelotypia magnum est copulæ argumentum; Scalon. *de testament. lib. 3. cap. ult. sect. 2. num.* 30. ubi refert, & sequitur vulgatum illud: *Res est solliciti plena timoris amor.* Ursaya *tom.* 7. *part.* 2. *disceptat.* 22. *num.* 38. Panimol. *decis.* 93. *annot.* 1. *num.* 16. Rota *in Senogallien. Legatorum* 13. *Junii* 1679. *verb. Sed etiam, coram Molin.* 4

Ex Zelotypia alterius amoris ortum habere solent amatoria sortilegia. Denet. *in examin. Episc. lib. 6. cap.* 34. *num.* 10. *& seqq.* Ursaya *Instit. crimin. lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 53. cum aliis allegatis. 5

ZINGARI, ZINGARÆ.

Zingari, vel Zingaræ, qui vel quæ se jactant divinare bonam, vel malam fortunam, & in dies ab Idiotis præsertim, & plebeis passim de sua sorte consuluntur, si admisceant res sacras, & assertive pronuncient cordium secreta, sortilegium committunt, & possunt ab Inquisitoribus puniri. Villadiego *in politic. cap.* 5. §. 20. *num.* 30. Diana *tom.* 5. *tract.* 10. *de S. Offic. resolut.* 112. *per tot.* Nicol. *in Floscul. verb. Inquisitor, num.* 1. Raynald. *tom.* 1. *ad cap. Supplet.* 5. *num.* 496. Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 64. *num.* 45. & alii passim. Secus autem, si non admisceant res sacras, nec assertive pronuncient cordium secreta, Bordon. *in Manual. S. Offic. sect.* 34. *num.* 68. Ursaya *Institut. criminal. lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 44. 45. *&* 46. & alii. Et ratio est, quia eorum prædictiones & divinationes fere ab omnibus ordinarie cum risu accipiuntur, nec eis præstatur aliqua firma fides, quod observat pariter Carena *de Inquisit. part.* 2. *tit.* 12. *num.* 164. & alii passim, notantes quod nemo est tam simplex, ut firmam fidem præstet Ægyptianis, vulgo dictis Zingaris. 1 2

Tam Zingari, vel Zingaræ, ut supra divinantes, & prædicentes, quam omnes alii ipsos, vel ipsas consulentes peccant mortaliter, si fiat cum firma fide, vel scandalo; Si vero fiat propter solam curiositatem, vel animo ridendi, ut communiter fieri solet, peccant tantum venialiter. Filliuc. *tract.* 24. *num.* 135. Lupus *pag.* 323. *difficul.* 2. Busembaum *Medull. lib.* 3. *tract.* 1. *dub.* 2. *num.* 10. Sanchez, & alii passim. 3

Zingari sunt testes idonei ad probandum statum liberum aliorum Zingarorum, matrimonium contrahere volentium. *Sacr. Congreg. Conc. in Fundana Visitationis sacrorum Liminum* 19. *Decembr.* 1682. *lib.* 16. *Visitat. Sacror. Limin. fol.* 96. apud Ursayam *in Miscellano* 1. *litt. Z. num.* 2. 4

5 Emens rem a Zingaris tenetur illam absque restitutione pretii vero domino restituere. Ursaya *Instit. criminal. lib.*2. *tit.*8. *num.*53. Bertazol. *consil. crimin.* 43. Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 64. *num.* 41. & alii, & ratio est, quia emptio, vel est facta scienter, & est nulla, *l. Si in emptione* 34.§.3. *ff. de contrahenda emption.* Vel ignoranter & non transfertur rei emptæ dominium in emptorem, *l. Rem alienam* 28. *ff. eod.* ubi Glossa, & doctores passim: Quinimmo ex tali emptione nec oritur usucapiendi con-
6 ditio, §. *Furtivæ* 2. *Institut. de usucapionib.* Viget enim contra Zingaros furti præsumptio, cum ipsi, ut eorum filii facilius furentur, doceant illos, permissum esse ab eorum lege quolibet die certam summam furari, quod scivit in examine ab uno ex eisdem processato de furto Cosp. *nel Giudice criminal. part.* 3. *cap.* 46. *num.* 10. teste Ursaya *Instit. crimin. lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 48. citans Crusium *de indic. delictor. part.* 2. *cap.* 22. *num.* 36. & Raynald. *tom.* 3. *cap.* 26.
7 §. 15. Unde ipsi etiam pro minimis furtis, puta gallinarum, puniri debent. De Angel. *de delict. par.* 1. *cap.* 6. *num.* 13. Ursaya *loc. cit. lib.* 2. *tit.* 8. *num.* 13. Raynald. *loc. cit. num.* 3. & alii.

8 Zingari præsumuntur mali homines; Florell. *in in vot. edit. in Perusina falsæ monetæ* 24. *Novembr.* 1711. §. *In oppositum*, Ursaya *loc. cit. num.* 53. Raynaldus *loc. cit. num.* 2. ubi cum aliis asserit ipsos semper male agere in locis, ubi sunt, & ex raptu, latrociniis, proditionibus, deceptionibus turpem quæstum facere. His enim de causis legimus jussos esse a Germania discedere provido edicto Caroli V. Imperatoris anno 1549. veluti exploratores, & proditores Christianorum regnorum missos a Turcis, ut refert Petr. Gregor. *Syntagm. Jur. lib.* 34. *c.* 16. *in fin.* A regno quoque Neapolitano, ubi sine licentia morabantur, ac furtis, & latrociniis cuncta compleverant, pragmaticis sanctionibus jussi sunt discedere 16. Octobr. 1568. 14. Septembris 1596. & 12. April. 1685. ut refert Pignatell. *loc. cit. num.* 44. Et sic etiam bannitos esse a toto statu Ecclesiastico, Bononiensi, & Neapolitano tradit Raynald. *loc. cit.*
10 Ubi *num.* 4. refert ab aliquibus vocari descendentes, ac posteros Caini, vagos & extorres propter illius
11 peccatum; Et ab aliis dici errones, eo quia majores sui Deiparam Mariam, cum ex Judæa propter Herodis persecutionem in Ægyptum fugeret, hospitio excipere recusarunt; Quæ tamen falsa esse ostendit. Quamvis *ibid. num.* 6. asserat, quod in Turcia hujus gentis mulieribus licitum est ex privilegio publice impune se prostituere.

ZIZANIA.

---

1 Beatam, inquit Cl. Jurisconsultus Johannes Petrus Banniza in Dissertatione *De vera religionis libertate in tritico per zizania non suffocanda vindicata*, Beatam non ita semper Rempublicam tenere contingit iis, qui τὸ κύριον exercent, ut ab omnibus subditis Sanctissimæ Triadi in illius fidei confessione rite serviatur, cujus veritas a primis initiis tot divinitus demonstrata signis, tot martyrum testata sanguine, tot manifestata prodigiis, per Orbem universum diffusa, crevit adversis, inclaruit persecutionibus, per hæreses omnibus retro sæculis pressa, nunquam tamen oppressa surrexit, nec ab ipsis inferorum portis superabitur. Exurgunt subinde homines novitatis avidi, scientiæ inanis vento turgidi, religione, nisi quam sibi finxere, vacui, ab avita fide devii, miscent turbas, spargunt dogmata, incendunt populos, malum sub cineribus gliscens advertit nemo, aut si adversum fuerit, & ii, quibus illud opprimendi negotium datum, id ipsum mollibus sententiis, aut etiam occultis machinationibus alant, eo facile excrescit multitudo in sectam cæce ruentium, ut absque discrimine, & convulsione salutis publicæ, id est, absque præsentissimo totam rempublicam perdendi periculo deinceps coerceri haud possit. Hic præstat diversitatem religionum tamquam κακὸν ἐν κείμενον, seu medium servandi totum, princeps toleret, condonet tempori, & e duobus malis minus eligat.

Docet hoc ipse Christus Dominus *Matth. XIII.* 2
24. *seqq.* sub parabola, quam confluentibus turbis in litore maris Galilææ proposuit de Patrefamilias, cum inimicus homo agro bene culto, & seminato noctu superseminasset lolium, prohibente servis, ne Zizania evellerent, ne evellendo Zizania, evelleretur simul cum eis & triticum, & ex adverso præcipiente: *Sinite utraque crescere*, idest, Zizania, & bonum semen, *usque ad messem*. Hac ipsa Parabola scio abuti plurimos Pseudo-Politicos volentes evincere Reges, ac Principes (qui per Patrisfamilias vocabulum hic indigitantur) posse semper, & indistincte permittere, ut diversæ religiones, quarum una vera sit, reliquæ falsæ, simul in eodem territorio, sicut Zizania, & triticum in eodem agro, succrescant. Atque sub hoc scuto, teste *Paulo Diacono lib. XXIV.* se se latere tutos, & tectos jam plurimis ante sæculis existimarunt *Manichæorum, Paulinianorum, & Attinganorum* Patroni, cum in prædictos sectarios *Michael Balbus* Imperator pœnam capitalem promulgasset, sentientes, omnes in Christum credentes juxta Apostolum *Johann. III.* 15. salvari posse, & tametsi ab Ecclesia nonnullis opinionibus dissentirent, suæ conscientiæ relinquendos esse. Verum si una unica dumtaxat fides est, extra quam nemo salvari potest, qua ratione stare poterit, ut, cum tot religionibus una fides luditur, & toto cœlo ab invicem hi, & illi discrepant in substantialibus articulis, in unius tamen fidei confessione dici queant consonantes, & unius Ecclesiæ, a cujus unitate voluerunt esse separati, membra haberi mereantur? Nam & tamquam infidelis reprobandus est ille, qui vel in uno dogmate obedientiam Ecclesiæ denegaverit, juxta illud *Jacob.* 2. 10. *Quicumque legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus*.

Proinde princeps lege Dei victurus, in suo Territorio Orthodoxos, & adversam religionem profitentes æqua lance fovere non potest, tametsi sub hac vulpina pelle se se clandestine insinuent, quasi a religione Orthodoxa in nonnullis dumtaxat discrepent, Non ita administrare suas provicias debent 3
prin-

principes Christiani, ut omnem quoad suos subditos curam religionis abjiciant, tamquam nihil ad se pertinentem, & usurpent illud *Donatistarum: Quid Imperatori cum Ecclesia?* quod tantopere reprehendit S. Augustinus *lib. 2. cont. litt. Petiliani cap. 92.* Omnino interest regnantis, rescribente Theodosio Imperatore ad Cyrillum, *ut non solum pacifice, sed & pie subditi vivant*. Idem censuere Theodosius, & Honorius ad Marcellinum: *Non aliud, aut belli laboribus, aut pacis consiliis ordinamus, nisi N. B. ut verum Dei cultum Orbis nostri plebs devota custodiat.*

4 Redeo ad Parabolam. In ea se offerunt ministri Patrisfamilias, hoc est reges, & principes, qui Dei vices in terris obeunt, promptos ad evellenda Zizania, N. B. si ea eradicanda esse Paterfamilias judicaverit; ita enim ad eum servi: *Domine nonne bonum semen seminasti, unde ergo habet Zizania?* Et postquam responsum retulere: inimicus homo *hoc fecit*, dixerunt: *vis, imus, & colligimus ea?* At noluit Paterfamilias, *ne servi forte colligentes Zizania, eradicarent simul cum eis & triticum*, ubi bene adverti ad causalem est necesse, quæ est, ne servi, scilicet reges, & principes, dum Zizania & lolium, idest falsas sectas radicitus extirpare nituntur, etiam triticum id est veram religionem affligant, & de medio tollant; ut a contrario si cesset periculum, si metus iste non subsit, sed omnino de frumentorum certa stabilitate securitas maneat, ex mente Patrisfamilias Zizania sint eradicanda, falsæ religiones eliminandæ, hæretici ad veram fidem compellendi, juxta oraculum Christi: *Compelle intrare Lucæ XIV. 23.* Præsertim cum infelix lolium præ herbis salubribus soleat pullulare, ex quo periculum oritur, ne triticum a Zizaniis, si in eodem agro succrescant, & vera religio a sectis, si in eodem regno tolerentur, sensim suffocentur.

5 Hoc metuendum esse, quilibet facile intelliget qui consideraverit, ipsa docente æterna veritate *Matth. XIII. 14. angustam esse portam, & arctam viam, quæ ducit ad vitam*, id est veram religionem austeram esse, & carnis sensualitati contrariam, ideoque difficultate maxima hominum animis inseri; spatiosam esse viam, quæ ducit ad perditionem *Matth. XVII. 13.*, hoc est sectariorum dogmata ad speciem plausibilia videri, & plerumque ad libertatem vitæque licentiam carni blandientem, ad quam homines non minus propendent, quam lapis ad lapsum, studiose esse composita; ideoque nisi potestas aliqua obsistat, avide recipiuntur, & pertinacius retinentur. In ejusmodi igitur casibus obstandum principiis, ut opprimatur gliscens doctrina erronea in scintilla, ne, dum lenitati studetur, mollioribus consultis, commune incendium foveatur, & noceatur bonis, dum nocentibus parcitur.

6 Contra pugnant Christophorus Matthæus Pfaffius in Dissertatione Theologica *de Zizaniis non evellendis*; Johannes Christophorus Balter in disquisitione *de libertate Religionis*, aliique Protestantes. Sed Pfaffium potissimum audiamus: Quis, inquit, coram Deo hæreseos reus sit, authentice nemo mortalium decidere valet in terris, ubi veritatem quisque se sequi credit, & demonstrationis tam ambigua heic penes plerosque lux, & sub judice lis anceps est. Prævidit diversas in sententias de fide abituros aliquando christianos Optimus Maximus Salvator, et si eradicaturi se invicem dissentientes essent, Ecclesiam in speluncam latronum degeneraturam. Addit deinde: Huic malo Christus positurus obicem, legem hanc prohibitivam in Evangelio dedit, reprimeret ut inconsultum male sapientium zelum, ostenderetque, esse hoc Divinæ Majestatis reservatum jus, sententiam authenticam in judicio extremo & dicendi, & exequendi. Unde concludit: Si solis Angelis Messoribus jus eradicandi in extremo judicio hæreticos competit, si divinum hoc reservatum est, magistratui sane politico in hoc mundo non competit: ergo tolerandi illi, nec evellendi sunt pœnis civilibus, vel capitalibus.

Respondet his Banniza 1. *indirecte*, retorquendo: *Certe, quis hæreseos reus sit, authentice decidere nemo valet, ubi veritatem quisque se sequi credit, & demonstrationis tam ambigua heic penes plerosque lux, & sub judice lis anceps est.* Ergo cuivis permittenda quævis: Ergo etiam error, superstitio, idololatria, & cætera religionis ludibria vana atque impia eodem jure toleranda, etiam cum justo metu, ne veræ nitor religionis vicinitate sacrilegii contaminetur; ergo eodem modo ab evellendis Zizaniis abstrahenda manus, uti ab evellendo tritico etiam cum periculo, ne triticum per Zizania suffocetur. Sequela est cunctis Apostatis, hæresum architectis, Idololatris, & Atheistis favorabilis, adeoque scandalosa, & certo falsa: Ergo & antecedens, unde sequitur. Item: *demonstrationis tam ambigua heic penes plerosque lux, & sub judice lis anceps est, scilicet quænam sit vera religio*: Ergo religio salvifica non est *Civitas supra montem posita*, sed *abscosa*: non est *lucerna supra candelabrum, sed sub modio posita Matth. V. 14. seqq.* Ergo a Christo non est certo determinata semita salutis: Ergo de fide, & in fide sumus minime certi: ergo nobis desunt sufficientia media ad salutem, quæ omnia etsi de Protestantica D. Pfaffii religione, ubi nullus Judex, certitudo nulla, admodum verificentur; tamen ab ipsismet sanioribus *Aug. Conf.* addictis ut paradoxa rejiciuntur. Et quid posset esse ad indifferentismum conducibilius? 7

Directe deinde negando bis suppositum, in primis, quod ad sequendam vel retinendam religionem judicium humanum sufficiat; nam requiritur divinum, verbo Dei expressum. Deinde, quod lis anceps sit, quænam sit vera, & unice salvifica religio, Christo, ejusque verbo, juxta Ecclesiæ infallibilis sensum intellecto, veram fidem, fide divina credibilem, certissime demonstrante. Cumque fatente ipso Pfaffio de ejusmodi Zizaniis Christo sermo fuerit, quæ dignovere servi, possunt utique Zizania dignosci a tritico, hoc est vera religio a falsis; qui ergo asserere potuit: certe quis hæresos reus sit, authentice decidere nemo valet? contradictionis vitio hæc asserta laborant, sed & manifesti erroris. Item ex verbis: *Veritatem quisque se sequi credit, & demonstrationis tam ambigua heic penes plerosque lux est*, colligitur D. Pfaffium forte de illo genere hominum esse, qui nulla authoritate moveantur, qui nihil credunt, nisi quod argumentis invincibilibus verum esse didicerint. At nihil novum nobis ille proponit; jam multo ab hinc tempore 8

pore ab iis, qui extra Ecclesiam sunt, hoc loquendi idioma percepimus.

9 Sed nonne tanta libertas, seu potius licentia credendi a primordio reformationis (ut vocant) in tantam continuo confusionem erupit, ut veteri non immerito qui uni parti adhærebant debuerint, processu temporis, tot futuras religiones, quot erant regiones, tot credentium diversa corpora, quot urbes, & familiæ, & pene quot capita? Intervallo enim tam modico Lutheri asseclæ in tot se schismata disciderant, ut nisi modus denique positus esset, totum sic dictæ reformationis mysterium in primo sui exordio dissolutum fuisset.

10 Qui autem hodie, prout DD. Pfaffio, & Balsero bonum videtur, nulla penitus authoritate stringuntur, sed prout judicio humano, & ingenio quisque proprio sibi formam credendi præscripserit, sic credunt, illi in tantam confusionis abyssum feruntur, ut syncretismum induentes, religionem susque deque habebant. Eorum nonnulli pro arbitrio scripturas Sacras interpretantur, aut omnino ex iis expungunt, reformant, vilipendunt, & in nihilum redigunt. Sunt iterum alii, qui deploranda animi cæcitate ipsum adeo Baptismi Sacramentum non necessarium docent, atque ita, quod hactenus cum tanta religione observatum est, tamquam primum Christianitatis fundamentum, ad interitum sui, suorumque, e pectoribus eliminant. Nota loquor, & ea, quæ dudum Protestantium viri cordati, quosque Augustana confessio tenet, e medio tolli magnopere vellent, & ut fiat, magnis viribus allaborarunt. Non ergo me putet in eorum numero censeri, qui almæ antiquitati, sanctæ puritati, sinceræ veritati, universoque catholico corpori, summisque capitibus se submittunt.

11 Denique, inquit doctissimus Banniza, pro resolutione objectionis primæ finaliter adhuc addimus, & monemus, haud esse metuendum, quia *Ecclesia in speluncam latronum sit degeneratura*, si ut recte statuit *Tridentinum sess. XXIV.* viri pietate morum, scientia, & doctrina Evangelii, historiæ Ecclesiasticæ, ac Conciliorum fide præstantes eligantur, qui a via veritatis aberrantes suaviter reducant telis doctrinæ, pietatis, & sapientiæ; cum pertinacibus intrepide, cum falso zelo illæsis pie, ac benigne, cum frigidis serio, cum dubiis clare, ac confidenter, cum omnibus discrete, & prudenter tractare studeant, ac norint, & quibus vera sæpius religio calumniose depingitur, falso præconceptas opiniones adimere allaborent.

12 Ad id vero, quod a Pfaffio additum vidimus, respondet 1. idem præclarus Jurisconsultus, distinguendo: Christus legem hanc prohibitivam de Zizaniis non evellendis *in Evangelio dedit absolute* nego. *Conditionate* tantum, ne cum Zizaniis evelleretur simul & triticum, atque ut si cesset hoc periculum, zizania sint eradicanda, concedo antecedens. Distinctionis ratio patet ex dictis *num.* 4. Respondet 2. *indirecte*, retorquendo in adversarium, quæ adjecit: *Divinæ Majestatis reservatum jus est, sententiam authenticam in judicio extremo & dicendi, & exequendi*; non tantum in hæreticos, sed etiam in quoscumque scelestos, & peccatores; Ergo magistratui politico in hoc mundo non competit, facinorosis pœnas irrogare capitales, quod vellent *Anabaptistæ, Sociniani, & Fanatici*; neutiquam Tubingensis cancellarius Pfaffius, si sapit. Deinde, quod probe notandum est: Et *Humanæ* majestatis jus est, non quidem religionem quamcumque, suæ qualicumque contrariam exterminandi, sed religionem veram defendendi, propagandi, etsi non armis cogendo infideles, attamen armis fideles protegendo, desertores, apostatas, hæresiarchas, tamquam lupos, & reipublicæ perturbatores arcendo, & coercendo.

Urget tamen Pfaffius prohibitionem Salvatoris ge- 13
neralem ex hoc factam capite, quia præviderit ille, fore, ut in dijudicatione tritici, & Zizaniorum tantopere olim errarent homines, loco zizaniorum, vel cum zizaniis evulsuri triticum. Monet præterea verba textus esse plane emphatica: *sinite utraque crescere usque ad tempus messis*. Eodem, ait, itaque modo ab evellendis Zizaniis abstrahenda manus est, uti ab evellendo tritico: maxime, cum, si violentis modis eradicarentur dissentientes in fide, nullaque ipsis subinde concederetur tolerantia privilegiata, excitarentur bella, ipsos quoque eradicatores internecioni datura.

Verum frustra hæc omnia; licet enim prohibitio 14
Patrisfamilias: *Nolite colligere Zizania*, quoad externam verborum figuram sit generalis, ex mente tamen expressa: *ne eradicetis simul cum eis & triticum*, hanc suscipit limitationem, ut si possint Zizania absque tritici simul destruendi periculo extirpari, sint eradicanda. Quod autem modo dixi de prohibitione patrisfamilias, eam non esse absolutam, sed conditionatam, ἀναλογικῶ quoque ad ejusdem præceptum: *sinite utraque crescere*, traductum volo. Ut enim verba textus emphatica sint, ex iis non sequitur, eodem modo ab evellendis Zizaniis abstrahendam esse manum, uti ab evellendo tritico. Non significant illa verba: *sinite &c.* eodem pretio & loco utraque, hoc est Zizania & bonum semen habere &c. Equidem non sunt evellenda Zizania, si absque periculo eradicandi simul & tritici, evelli non possunt, nimirum, si vel dignosci nequeant, prima enim germina Zizaniorum, & tritici similia sunt: vel si discernantur equidem, radicibus autem tritici immixtæ & Zizaniorum radices sint, ut unis evulsis evellantur & alteræ. Sed præstabit ipsam Bannizæ dissertationem consulere a Cl. Antonio Schmidt recusam Tom. III. sui *Thesauri Juris Ecclesiastici* pag. 464. seqq. Vide etiam, quæ a nobis dicta sunt supra verb. *Tolerantia religionis.*

FINIS TOMI OCTAVI.

COR-

CORRIGENDA, NOTANDA, ET ADDENDA.

Verb. CONTACTUS EMPTIONIS, ET VENDITIONIS.

Artic. III. *num.* 63. *Josepho Benetti Aulæ Consistorialis, & Fisci Advocato, Thoma Mamachi Ordinis Prædicatorum, ac Sac. P. A. Magistri Bruno Thoma Socio, & Paulo Accademiæ Ecclesiasticæ Præside ad referendum.*

Corrige: *Josepho Benetti Aulæ Consistorialis & Fisci Advocato, Bruno Thoma Magistri S. P. A. socio, & Paulo Antonio Paoli Academiæ Nob. Ecclesiasticæ Præside ad referendum.*

Num. 65. *Eadem Congregatio habita die* 12. *Januarii currentis in Edibus præfati Episcopi Melitensis.*

Corrige: *Eadem Congregatio habita die* 12. *Januarii anno* 1783. *in Ædibus præfati Episcopi Militensis.*

E P I S C O P U S.

Art. I. *num.* 23. *ad verba*. Petrus Gregor.

Edit. Rom. *Not.* Metropolis græcum nomen a *meter*, sive *mitir*, mater, & *polis*, civitas. numer. 24. *Archos* significat eum, qui imperium obtinet, ducem; *arche*, sive *Archi*, principium, imperium. (*) Consulito Nicolaum Du Mortier in Opere inscripto: Etymologiæ sacræ Græco-Latinæ, Verb. *Metropolis*, & Verb. *Archiepiscopus*

Num. 30. *ad verba* Actor. 20.

E. R. *Not.* Jo. Baptista du Hamel in c. 20. Actor. vers. 17. hæc habet: Non Ephesinæ tantum, sed & Asianæ Ecclesiæ Presbyteros vocavit, quos infra vocat Episcopos *Mittens Ephesum* jussit vocari singularium urbium Episcopos. Nam singulis in locis unus erat Episcopus ob paucitatem fidelium

Num. 38. *ad verba*, & in villulis

E. R. *Not. Choros*, sive *Chora*, *non Chore*, idem latine importat ac ager, prædium, regio. Videsis Dominici Macri Hierolexicon; & Du Mortier Verb. *Chorepiscopus*.

GRATIA UT EST DONUM DEI.

In arg. Append. 1. ad verba: *Catholicas opiniones insimulant*.

(*) *Nota*: Scilicet opiniones, quæ in Catholicorum Theologorum scholis palam, ac libere docentur, ac defenduntur.

Num. 28. ad verba: *lucidissimæ veritatis*.

(*) *Not.* Vide testimonium ex Clementis XI. vita a Petro Pollidorio descripta allatum Tom. 2. verb. *Constitutio Unigenitus* num. 2.

Post num. 29.

(*) *Adde.* Eodem pertinent Benedicti XIV. litteræ in forma Brevis ad Facultatis Theologicæ Tolosanæ Decanum ceterosque ejusdem Facultatis Professores anno 1753. datæ. Cum enim in Urbe Montepessulana propugnata fuisset Thesis his verbis expressa: *Prædeterminatio physica est inutilis, tum ex parte Dei, tum ex parte creaturæ. Non potest conciliari cum libertate hominis. Et est Deo injuriosa, quem facit authorem peccati*, Facultas Theologica Tolosana rogata, ut suam de illa sententiam ferret, hoc de illa judicium tulit: „ Judicium Doctrinale Facultatis Theologicæ Accademiæ Tolosanæ contra Thesim non ita pridem in Urbe Montepessulana propugnatam. Rogata Facultate Theologica Academiæ Tolosanæ, ut suam de Thesi sequenti dicat sententiam: *Prædeterminatio physica est inutilis, tum ex parte Dei, tum ex parte Creaturæ. Non potest conciliari cum libertate hominis. Et est Deo injuriosa, quem facit authorem peccati*: Ad hujus lectionem obstupuit Sacra Facultas, nec sine dolore audivit, vulgatam adeo apud Doctores Catholicos doctrinam, qualis est Prædeterminationis physicæ sententia, his deturpari notis, quibus acerbiores vix ullæ contra Manichæos, & Calvinistas adhiberi possent. Quapropter censuit Sacra Facultas, hanc Thesim temere prorsus appositam fuisse; florentissimæ in Ecclesia Scholæ injuriam ferre iniquissimam; Pontificiisque ac Regiis Sanctionibus de pace in Scholis Catholicis servanda, fugiendisque censuris ac conviciis, quibus offendi utrinque possent, plurimum adversari. Actum Tolosæ die 8. Augusti, labentis anni 1752. in Conventu, & Scholis S. Patris Augustini, ubi Comitia Sacræ Facultatis celebrari solent. Josephus Julien De Roubignac Sacræ Facultatis Decanus

De Mandato DD. Decani, & Magistrorum Sacræ Facultatis Tolosanæ

Fondes Secretarius. Hoc autem judicium Benedictus XIV. approbavit his litteris: „ Dilectis Filiis Josepho Julien de Roubignac, Facultatis Theologicæ

gicæ Tholosanæ Decano, ceterisque ejusdem Facultatis Professoribus, Tolosam. Benedictus Papa XIV. Dilecti Filii Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

A Felicis Recordationis Clemente XII. nostro immediato Prædecessore, in suis Apostolicis litteris expeditis die 2. Octob. 1733., quarum initium est, *Apostolicæ Providentiæ*, occasione disputationum in Catholicis Scholis vigentium in explicanda divinæ gratiæ efficacia, ita sancitum est; nec primum id ab eo sancitum est, cum illud ipsum ab aliis suis, & nostris Prædecessoribus, jam sancitum fuisset: *Quamobrem Fel. Rec. Pauli V. & aliorum Prædecessorum nostrorum, ad extinguendum dissensionum fomitem, vestigia prosequentes, & saluberrima mandata renovantes, auctoritate quoque nostra omnibus & singulis superius expressis* (singulis scilicet Christi fidelibus) *interdicimus & prohibemus sub iisdem pœnis, ne vel scribendo, vel docendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione, notam, aut censuram ullam Theologicam iisdem scholis diversa sentientibus, inurere, aut earum sententias conviciis, & contumeliis incessere audeant, donec de iisdem controversiis hæc Sancta Sedes aliquid definiendum vel pronunciandum censuerit*. Porro ex hoc nemo est, qui non videat Sacræ vestræ Thelogicæ Facultatis sapientiam, sanam Doctrinam, atque justitiam, dum die 8. Augusti anni 1752. proscribendam censuit Thesim sequentibus verbis conceptam: *Prædeterminatio physica est inutilis, tum ex parte Dei, tum ex parte creaturæ. Non potest conciliari cum libertate hominis. Et est Deo injuriosa, quem facit authorem peccati*. Hæc sunt quæ exponenda censuimus, dum vestris, dilecti Filii, litteris scriptis Idibus Martii currentis anni 1753. respondemus. Et tibi, aliisque Professoribus Theologicæ Facultatis Tolosanæ Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 16. Martii 1753. Pontific. nostri anno 12. „

Num. 60. *Ad verba*: a Deo vitiatam fieri non potuisse naturam asserit.

(*) *Not.* Quæ Baii mens in hac controversia fuerit, ex propositione ejusdem num. 79. eruitur, quæ est hujusmodi: „ Falsa est Doctorum sententia pri„ mum hominem potuisse a Deo creari sine justi„ tia originali: „ Quæ quidem propositio cum S. Thomæ doctrina aperte pugnat. Hic enim in lib. I. sententiarum dist. 31. quæst. 1. art. 2. ad 3. inquit: „ Poterat Deus a principio, quando hominem condidit, etiam alium hominem ex limo terræ formare: quem in conditione naturæ suæ relinqueret, ut scilicet mortalis & passibilis esset, & pugnam concupiscentiæ ad rationem sentiens, in quo nihil humanæ naturæ derogaretur: quia hoc ex principiis naturæ consequitur: non tamen iste defectus in eo rationem culpæ, & pœnæ habuisset, quia non per voluntatem iste defectus causatus esset „. Confer S. Augustinum *De dono perseverantiæ cap.* XI.

Num. 66. ad verba; juxta SS. Augustinum, & Thomam opinantur.

(*) *Not*, Si quis Ss. Augustini, ac Thomæ Opera soluto a præjudiciis animo evolverit, plane intelliget rectene, an secus ad eosdem provocent, qui *naturæ puræ statum* repugnare negant.

Num. 68. ad verba: habere nequeat

(*) *Not.* Hæc testimonia ad ea exigenda sunt, in quibus controversiam, de qua agitur, tractant, ne pugnantia tradidisse existimentur, quod eorum doctrina, & gravitate indignum esset. Vide Cl. de Rubeis Tractatum Theologicum *de Peccato Originali* cap. LI. seqq.

Num. eod. ad verba: ita quoque fieri potuisse oporteret, quo nihil absurdius.

(*) *Not.* Nihil quidem hoc absurdius. Verum ecquis umquam Theologorum fuit, qui, cum hominem potuisse a Deo creari initio, qualis nunc nascitur, defenderet, *peccato infectum* creari potuisse tueretur? Quis verba illa *qualis nunc nascitur*, de defectibus, qui *rationem culpæ, & pœnæ non haberent*, intelligenda esse non declaravit?

Num. 70. *ad verba*: in scholis Catholicis semper

(*) *Not.* Vellem, ut numquam *τὸ semper* Theologo & docto, & amico, dum viveret, meo excidisset. Quibus enim testimoniis confirmari, quod tam confidenter affirmat, potest?

Num. 84. *ad verba*: Corozaitarum inefficax est?

(*) *Not.* Qui Molinæ, ac Suaresii systematis principia tenent, Theologum hoc ipsis reponentem facile eludent. Respondebunt enim cum Suarezio lib. IV. *De Divina gratia* cap. VI. num. 11. „ Licet vocatio congrua sit necessaria ad efficaciam auxilii, illa tamen congruitas in re ipsa non est omnino antecedens, seu præveniens usum libertatis, sed est consequens, & ab arbitrio pendet. Et ideo quod vocatio non sit congrua in his, qui tantum auxilium sufficiens recipiunt, causa est in ipsis: possent enim facere, ut vocatio esset congrua, si vellent gratiæ cooperari, prout revera possent. Unde attente considerandum est, aliud esse, quod in potestate hominis sit facere, ut Deus ipsi tribuat vocationem, quam prævidet futuram congruam, aliud esse, quod in potestate hominis sit facere, ut vocatio sufficiens, quæ illi datur, sit congrua. Nam secundum dicimus esse in potestate hominis, idque sufficit, ac necessarium est, ut auxilium sit vere sufficiens. Primum autem revera non est in hominis potestate, sed in sola divina dispositione, ac libertate. „

G U L A.

Num. 8. ad verba: *in die Animarum to.* 10.

(*) *Not.* Inter Sermones de Sanctis nu. XII. qui in Maurina Editione rejectus fuit in Appendicem ad Tom. V. & est num. CIV. cum in Bibliotheca Patrum VIII. sit homilia Cæsarii num. 3.

Num. 9. ad verba: enormiter & horrende

E. R. *Not.* Ne quis in errorem inducatur verbis illis *enormiter*, *horrende*, quæ laxiorem sane videntur præseferre theologiam, legat S. Thomam 2. 2. q. 148. nonnullosque alios, qui de rebus moralibus pertractarunt; (*) veluti Antoine, Cuniliati, Colet

let ec. Confer Milante Exercitat. xv. in Propositiones VIII. & IX. ex damnatis ab Innocentio XI.

Num. 17. *ad verba*: Divum Augustinum *serm.* 231. *de tempore*

(*) *Adde.* Sive S.Cæsarium in Appendice ad Tom. V. Opp. S. Augustini serm. 295.

Num. 18. *ad verba*: Sic S. Augustinus

(*) *Adde.* Sive S. Cæsarius in Append. cit. serm. 294.

Num. cit. ad verba: S. Augustinus citat. *serm.* 231. *de tempore*.

(*) *Adde.* Hoc est S. Cæsarius citat. serm. 294.

Post num. 37.

Adde. Haud mirum, si in hoc titulo de gula, multa Auctor, vel indulgeat, aut facile a gravitate excuset, cum semper illorum Theologorum sententiis adhæreat, qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus. Adeat Lector. *Nat. ab Alex. Theol. Dogm. & Mor. l.* 3. *c.* 10. *de gula*, ubi sanissima Scripturarum Sanctorumque Patrum doctrina ediscet ea omnia, quæ ad hoc capitale vitium pertinent. *Ita in Editione Romana*.

HÆRETICUS.

Post responsionem Auctoris ad Not. Rom. Theologi *num.*16. appositam.

(*) *Adde.* Quæ hactenus pro se Auctor noster protulit, ostendunt quidem non defuisse, qui Galilæi de telluris motu opinionem, ut hæreticam, damnatam fuisse scriberent, damnatam reipsa ab Apostolica Sede hac eidem nota inusta non ostendunt. Vide Cl. Tiraboschium Histor. Italic. Litteraturæ Tom. VIII. lib. II. cap. II. num. VI.

Post responsionem Auctoris ad Not. a Romano Theologo *n.* 78.subjectam

(*) *Adde.* Ne hæretici ex debito restituendi Ecclesiastica bona a suis majoribus, sive ab ipsis usurpata a reditu ad Catholicam Ecclesiam deterreantur, satis est, ut ipsis indicetur, Romanos Pontifices bona eadem, fructusque ex iisdem perceptos remittere, condonare, ac cedere illis, qui ad Catholica castra ex animo revertantur, plerumque consuevisse. Itaque ipsos etiam hoc ab Apostolica Sede facile impetraturos. Etenim verissime a Romano Theologo constitutum est, hæreticos, quibus id a Romanis Pontificibus indultum non fuerit, ut bona illa retinere tuta conscientia possint, Apostolica *relaxatione* indigere.

Post num. 95.

(*) *Adde.* 96. His quæ de hæreticis disputata hactenus sunt, subjiciendas ducimus, Instructionem de Communicatione in Divinis Catholicorum cum Hæreticis, & Schismaticis editam pro Missionariis Orientis anno MDCCXXIX., ac Responsionem Congregationis S. R. & Universalis Inquisitionis ad dubia a quodam Missionario Civitatis Tenos proposita.

97. Instructio De Communicatione in Divinis Catholicorum cum Hæreticis, & Schismaticis, edita pro Missionariis Orientis, anno MDCCXXIX. „ Cum sæpe, ac diu varii sub variis utilitatis, necessitatis, periculorum, vexationum, atque etiam persecutionis a Fidelibus subeundæ circumstantiis casus huic Sacræ Congregationi propositi fuerint a Missionariis, ac Prælatis Orientis quoad Communicationem in Divinis Catholicorum cum Hæreticis, & Shismaticis; cumque ab hac S. Congregatione constanter, uniformiterque rescriptum fuerit: *non licere*, concepta spes erat, Missionarios Orientis satis, ac facile intellecturos, posse quidem *speculative* casus aliquos excogitari, in quibus communicationem aliquam in divinis tolerare liceret, sed *practice*, circumspectis omnibus facti circumstantiis, difficillime casus inveniri, in quibus ea communicatio liceat, ac moraliter etiam impossibile esse, ut alia præscribatur regula generalis cuique hominum generi, cuique regioni, cuique tempori accommodata, quam quæ iteratis a Missionariis Orientis quæsitis data est ab hac Sacra Congregatione in Instructione edita anno 1719., eo nimirum doctrinæ principio nixa, quod communicatio in divinis cum Hæreticis, & Schismaticis ut illicita regulariter habenda esset in praxi, vel ob periculum perversionis in Fide Catholica, vel ob periculum participationis in ritu hæretico, & schismatico; vel denique ob periculum, & occasionem scandali: quæ quidem circumstantiæ quemadmodum regulariter communicationi in divinis cum Hæreticis, & Schismaticis connectunctur in praxi, ita universim vetitæ sunt jure naturali, ac divino, in quo nec ulla potestas est, quæ dispenset, nec ulla conniventia, quæ excuset; adeout nullus relictus locus fuerit nova dubia fingendi, ac proponendi: proinde in ea Instructione diserte præscriptum est: *Missionarii instruendi erunt, quod omnino abstinere debent ab actibus protestativis falsæ sectæ, a communicatione in ritu schismatico, & hæretico, a periculo perversionis, & ab occasione scandali*.

Addita quidem in prædicta Instructione hæc verba sunt: *hisce semper firmis & salvis, & præ oculis habitis, si ulterius aliquod grave dubium occurret, Doctores, Theologos, & Missionarios diu versatos in illis Regionibus consulant*. Quæ quidem aliqui contra mentem S. hujus Congregationis interpretati jus sibi arrogarunt casus omnes definiendi, ac scriptis etiam regulas generales tradendi in hac materia adeo implexa periculosas: ex quibus & Missionariorum discissa studia, districta consilia, & opiniones minime cohærentes quæstionem, licet toties definitam, magis, ac magis implicarunt, non sine detrimento conscientiarum, & scandalo, offensioneque bonorum: quare hæc S. Congregatio opportunum duxit prædictam Instructionem iterum inculcare, ac singulis Missionariis omnino præscribere, ut regulis in ea traditis se se omnino conforment, & obtemperent.

Cordi sit ergo singulis Prælatis, Missionariis, sive Directoribus animarum Fideles edocere, atque excitare ad hæc evitanda pericula, quæ regulariter aut omnia, aut aliqua subeunt in communicatione *in Divinis* cum Hæreticis, & Schismaticis Orientis, qui licet adhuc substantiam, ac valorem Sacramentorum

torum plerumque conservent, non sinunt tamen, ut ea, quæ debent, catholici improbationis, & segregationis signa exterius edant; ex quo fit, ut exterior illa conformatio in eodem cultu, & reverentia in Pseudoministros Liturgiæ catholicum quemque, quamvis in fide firmissimum, ritus & hæreticos, vel scysmaticos, quibus eorum cultus inficitur, exhorrentem, periculo tamen scandali liberare non possit.

Id ex eo etiam confirmatur magis, quod vix ullus sit ritus apud Heterodoxos, qui aliquo errore in materia Fidei non maculetur; nam in eorum Ecclesiis, vel dedicatio est in memoriam Schismatici alicujus, quem ut Sanctum venerantur, vel extant imagines, vel coluntur reliquiæ, vel festa celebrantur eorum, qui in schismate mortui veluti Sancti vulgo habentur: vel denique commemoratio fit viventium Patriarcharum, & Episcoporum schismaticorum, & hæreticorum, qui ut *Fidei catholicæ Prædicatores* commendantur. Qua de re qui in ea ritus, & orationis, & cultus celebratione conveniunt in his facti circumstantiis Catholici quique, reatu perversæ communicationis, aut saltem perniciosi scandali purgari non possunt. Nec eos excusat assistentiæ mere materialis prætextus; facto enim ipso excluditur, quo qui Functionibus hisce Hæreticorum, aut Schismaticorum intersunt, satis cum ipsis convenire in unitate orationis, in unitate cultus, in unitate venerationis, & obsequii erga perversos ministros hæreseos, schismatisque præseferunt.

Patescit id etiam ex eo, quod Orientales ipsi quotidie oculis vident, auribus audiunt, ore confitentur, nullum nempe sectarium obfirmatum in schismate accedere, interesse, convenire in Ecclesiis Catholicorum, sive ut Missam audiat, sive ut Sacramenta suscipiat, ea nimirum de causa, quod Fidelium conventus veluti perversæ communionis blasphemantes, perniciosum, & illicitum putent commercium hoc ritumque damnabilem. Cum vero videant ad eorum Ecclesias accedere, eorum ritibus interesse, de eorum Sacramentis participare Catholicos, an non credendum, aut saltem timendum erit, ne ex hoc ipso magis in suis erroribus confirmentur, ac se in recto salutis tramite ambulare sibi etiam hoc exemplo persuadeant? Ex quo sequitur, difficillime vitari posse periculum scandali perniciosi schismaticis, & hæreticis ipsis: ac proinde Catholicum tutum in conscientia non esse, si cum iis in divinis in hac facti specie communicet.

Hæc sane Fidelibus documenta tradenda sunt, atque ideo hæc S. Congregatio Prælatis, Missionariis, & singulis animarum Directoribus in Oriente serio injungit, ut unanimes hoc ipsum dicant omnes, & in eodem sensu, ac sententia maneant, nec contrarium doceant, aut per modum consilii, aut per modum dispensationis, sed magis hortentur Fideles pro re nata, ut a communicatione *in Divinis* cum schismaticis, & hæreticis prorsus abstineant; & si quando ab ea regula deviarint, eos hortentur, ac doceant, ut peccatum hoc aperiant in Sacramento Pœnitentiæ, quo veniam a Deo obtineant, & in posterum cautiores evadant.

In excipiendis vero confessionibus Missionarii, sive Directores circumstantias casus, quæ magis, vel minus gravem pœnitentium culpam efficiunt, diligenter examinent, eorumque oculis subjiciant; in id semper intenti, ne quid laxam hac in re eorum conscientiam efficiant; sed opportunis documentis, & monitis timidiorem potius, & cautiorem, ne communicando *in Divinis* cum Schismaticis, & Hæreticis, animam in salutis discrimen adducant.

Consuetum quidem est causam persecutionis afferre, quam a Schismaticis, & Hæreticis subeunt Catholici, qui ab eorum Ecclesiis, ac functionibus abstinent. At curent Missionarii, ac Directores, ut quique cognoscant vanum plerumque metum esse, imo vero etiam necessarium omnino esse persecutioni non cedere, eo vel quia persecutio ipsa æquivalet interrogationi Fidei; atque id etiam ostendant tum exemplis tot fortissimorum, ac firmissimorum in Fide Catholicorum, qui hujusmodi vexationibus minime succumbunt, tum antedicto doctrinæ principio, ab ipsa etiam Ecclesia Orientali suscepto, tum denique Catholici nominis dignitate, quæ minime patitur, ut ipsi inimicis animarum & fidei, & unionis, quam profitentur cum Romana Ecclesia, sese subjiciant, ac demittant: quin imo attendant non alio spectare artem hanc vexandi Fideles, quam ut ab iis agnoscantur Heterodoxi veluti verorum rituum, veræ Fidei, veræ Ecclesiæ ministri, atque ita facile Catholicos, aut a Fide prævaricatores, aut saltem errorum approbatores facto ipso efficiant; licet dictitent, semper se eorum communionem exigere tantum pro conservatione ritus, & eleemosynarum. Quæ quidem omnia si serio, ac graviter, & iteratis monitis impressa Fidelium mentibus fuerint, sperandum sane est ex seipsis promptiores, & alacriores in dies ferendis injuriis factos, firmiores quoque, ac constantiores futuros in unione, & communione veræ unius Ecclesiæ, quam profitentur.

Facile sibi persuadet hæc S. Congregatio, omnes, & singulos Prælatos, & Directores animarum in Oriente, maxime vero Missionarios Instructionem hanc veluti normam in praxi servandam habituros, disputationibus hac de re prorsus omissis: nec aliud, sive in agendo, sive in docendo, semotis dissidiis, secuturos. Quod si præter spem aliter acciderit, noverint omnes, qui catholico nomine gloriantur, S. hanc Congregationem contra transgressores validiora remedia paraturam, eosque ut minime idoneos directioni animarum, & Missionibus Orientis habituram. „

„ *V. Card. Petra Præf.* „

Feria v. die x. Maii MDCCLIII. In Congregatione Generali S. R. & Universalis Inquisitionis SANCTI OFFICII super Dubiis propositis a quodam Missionario Civitatis Tenos in Pelopponeso, & a S. Cong. de Propaganda Fide ad S. Officium transmissis per ejus R.P.D. Secretarium die 24. Martii ejusdem anni: SANCTISSIMUS auditis votis Eminentissimorum, decrevit. 98

„ Ad primum, nempe: An liceat Catholicis latinis concedere, vel permittere, ut in eorum Ecclesiis Missam celebrent Presbyteri græci ritus, Schismatici, & Hæretici, atque hos admittere in funeribus catholicorum defunctorum? Quoad primam partem dicti

dicti dubii respondendum: *Non licere*: maxime cum Patriarchæ Constantinopolitani commemorationem faciant, & festum celebrent infamis Palamas: id enim perinde est ac consentire eorum hæreticis ritibus, & communicare cum eis in eorum Sacris schismatico, & hæretico furfure pollutis, aut saltem occasionem præbere Catholicis ad latinas intervenientibus Ecclesias communicandi cum Hæreticis in divinis rebus, aut ad minus scandalum concipiendi. Quo vero ad secundam partem ejusdem dubii, quatenus schismatici comitantes funera Catholicorum *meram præsentiam materialem* exhibeant causa honoris civilis erga defunctos, non se immiscentes precibus, ac ritibus catholicis, quibus mos est funera offerre, & defunctos ad sepulcrum deducere, *tolerari posse*; quatenus vero in illa functione *proprios ritus adhibeant*, vel nostris se immisceant, *non licere, nec esse permittendum*.

Ad secundum, nempe: An liceat Catholicis græci ritus non habentibus catholicam Ecclesiam ejusdem ritus, communicare in Divinis cum Græcis schismaticis, & hæreticis: *Non licere*: quia in casu proposito confugere possunt ad Ecclesiam catholicam Latinorum, & ex defectu Sacerdotis catholici ritus græci a Sacerdotibus latinis Sacramenta suscipere.

Ad tertium, nempe: An liceat Confessariis, vel Sacerdotibus latinis administrare Sacramentum Pœnitentiæ Græcis Catholicis communicantibus in Divinis cum Græcis schismaticis: *Non licere extra casum extremæ necessitatis*.

Pro majori vero Instructione ejusdem Missionarii aliorumque Missionariorum transcribi mandavit, quod *Sanctissimus* ad materiam docuit in ejus Tractatu de Synodo diœcesana *lib.* 3. *cap.* 5. ibi = Et nihilominus ea est misera nostrorum temporum conditio, ut multis in provinciis, in quibus hæreses aut dominantur, aut grassantur impune, duram Catholici subeant necessitatem cum hæreticis conversandi, & familiariter agendi. Verum quamvis juxta præsentem disciplinam inductam a Martino V. in celebri, Extravaganti, *Ad evitanda*, de qua nonnulla inferius, liceat Catholicis cum hæreticis, modo non sint expresse, & nominatim denunciati, libere conversari, & cum iisdem communicare in ritibus mere prophanis, & civilibus; non idcirco tamen arbitrari debent Catholici, fas quoque sibi esse cum iisdem hæreticis consortium habere etiam in rebus Sacris, & Divinis. Siquidem Paulus V. post maturam rei discussionem, neutiquam licere definivit Catholicis Regni Angliæ hæreticorum Templa adire, ritibusque interesse, quos inibi exercent, uti legere est in duobus Decretis ab eodem Pontifice editis, uno scilicet anni 1606., altero anni 1607. quæ referuntur a Cardinali Lauræa *in* 3. *Sententiar. part.* 2. *tom.* 3. *disp.* 11. *artic.* 9. §.4. *num.* 292. Haud equidem ignoramus, non deesse Theologos, ab omni culpa absolventes Catholicos, qui cum hæreticis, & schismaticis nominatim non denunciatis, communicant in Divinis, atque etiam Sacramenta ab iisdem recipiunt, dummodo hæ simul concurrant rerum circumstantiæ: primo scilicet, ut ad prædictam communicationem Catholicos adigat gravissima, & urgentissima causa. Secundo, ut hæretici, aut schismatici, a quibus Sacramenta exposcunt, sint valide ordinati, & sacra administrent ritu catholico absque ulla admixtione ritus damnati. Tertio, ut communicatio cum iisdem in Divinis non sit externa protestatio falsi dogmatis, qualis erat ingressus in Protestantium Ecclesias, cum Catholicis Angliæ illum inhibuit Paulus V., ideo quippe Regis Edicta omnes adire jusserant hæreticorum templa, ut tali pacto se cum Protestantibus sentire faterentur. Quarto demum, ut Catholicorum cum hæreticis communicatio in Divinis nulli scandalum ingerat. Verum in primis prædicta Theologorum sententia suos habet Adversarios, neque ab omnibus admittitur tamquam in praxi secura: deinde ea etiam admissa, cum omnes enumeratæ circumstantiæ simul, & conjunctim adesse debeant, ut Catholicorum cum Heterodoxis in rebus sacris societas omni vacet culpa, quemadmodum docet Silvius *in tertia parte Sancti Thomæ tom.* 4. *quæst.* 24. *art.* 6. *quæst.* 3. *concl.* 3. Cardinalis de Lugo *de Fide disput.* 22. *sect.* 1. *nu.* 11. Thomas a Jesu *Tractatu de omnium Gentium salute* procuranda, *lib.* 8. *part.* 2. §. 4. *vers. Sed major est difficultas pag.* 556. Cardinalis Albitius *de Inconstantia in Fide cap.* 18. *num.* 30. *& seqq.* Cardinalis Gottus *in* 2. 2. *S. Thomæ, qu.* 4. *dub.* 6. §. 3. *nu.* 2. *& quæst.* 3. *de Infidelibus comparate ad Fideles dub.* 3. §.2. idcirco fere impossibile est usu venire, ut a flagitio excusari valeant Catholici sese in rebus sacris cum hæreticis, & schismaticis admiscentes. Quamobrem sacræ Urbis Congregationes, Sancti Officii videlicet, & de Propaganda Fide, *illicitam semper reputarunt communionem*, de qua est sermo, doctamque concinnarunt Instructionem, *Nobis* in minoribus tunc degentibus, qualemcumque nostram operam navantibus, ad Missionarios, cum opus fuerit, transmittendam, ubi rationes expenduntur, propter quas, vix unquam accidere potest, ut in praxi sit innoxia Catholicorum cum hæreticis communicatio in Divinis „.

H E B R Æ U S.

Num. 8. ad verba: *In Magno Bullario tom.* 1.

(*) *Adde*. Vide tamen Edictum De Festorum Observatione verb. *Festa* num. 33.

Num. 25. ad verba: *Provisionis nostræ*.

(*) *Adde*. Huc referri possunt, quæ habet Bremondius in Tractatu de Consensu Bullarum subjecto Bullario Ordinis FF. Prædicatorum *titul.* 2. *quæst.* 1. *numer.* 32. *seqq.*, quem, si libet, consulas.

HIEROSOLYMITANI MILITES.

Post Notam Rom. Theol. ad num. 8.

(*) *Adde*. Vide Addit. nostras ad verb. *Approbatio* art. II. in not. ad num. 27. ubi protulimus Declarationem S. Congregationis Concilii, qua ut illicitæ ac invalidæ damnantur Confessiones Regularium, qui, non habita copia Confessariorum sui Ordinis, Presbyterum ab Ordinario non approbatum in Confessarium deligunt.

HOMICIDA, HOMICIDIUM.

Post num. 49.

(*) *Adde*. „ *Cl. Petrus Ballerinus*, (inquit Auctor Additionum ad Theologiam Moralem P. Cuniliati Tom. 1. pag. 331.) *Presbyter Veronensis expendens sententiam S. Antonini de pudicitiæ defensione, quam post alios plures, qui eam adoptarunt, amplexatus est Auctor, sic disserit Prælect. 6. ad secundam partem* §. 6. A defensione tandem pudicitiæ me paucis expediam. Antoninus in eam sententiam quidem inclinat, ut licere mulieri existimet pudicitiæ invasorem occidere, si consensum aliter metuat, cum malum corporis alieni propriæ animæ periculo ex caritatis ordine post habendum sit. Hanc quidem rationem innuit & *tit.* 5. *c.* 6. in fine, & apertius *tit.* 7. *cap.* 8. §. 2. pariter in fine. At consentiendi periculum sicut non efficit licitum homicidium sui, uti Auctor defendit eodem *cap.* 8. §. 2. post initium, quod fusius statuit Augustinus *Lib.* 1. *de Civit. Dei cap.* 20. *& seqq.* (quamquam hac in re aliquot ex sacris historiis virginum exempla suppetunt, quæ se potius quam invasores occidendos putarunt, ut videre est apud Ambrosium *Lib.* 3. *de Virginibus cap.* 7. apud Tillemontium *Tom.* 5. *in Pelagiæ vita pag.* 400., quæ tamen non alia ratione excusantur ab Augustino ibidem *c.* 26. quam quod speciali Dei inspiratione sibimet vim intulerunt) ita nec licitum efficere potest homicidium alterius; potest enim utrobique consensum cohibere, qui nulla vi corporis extorqueri potest a nolente, nec nisi culpa ejusdem adhibetur. Sic ob periculum consensus in idololatriam nunquam licuit occidere tyrannos; cum alia via, quam per homicidium, impediri consensus possit ac debeat. Aliunde vero per occisionem invasoris adimitur ei pœnitentia, & animæ salvandæ locus. Huc faciunt quæcumque Augustinus inculcat eodem *Lib.* 1. *de Civit. Dei cap.* 25. *&* 27. unde hanc unam quæstionem apud veteres fuisse liquet, num ob consensus periculum seipsum liceret occidere, non autem utrum liceret occidere invasorem; quod cum nemo indicarit quidem, licet medium esset opportunissimum, neminem id putasse licitum palam colligitur. Quod si periculum consensus in culpam ab homicidio non excusat; corporis exterior violatio, quæ sane minus bonum est, quam hominis vita, multo minus excusabit: minus enim bonum majori præferendum non est. Neque pudicitiam spirituale bonum esse, vitæque invasoris præferendum objicias; pudicitia enim uti virtus non in corpore, sed in anima sita est, nec nisi per liberum consensum ammitti potest, ut Augustinus eodem *Lib.* 1. *de Civitat. Dei cap.* 18. egregie docet. His addenda censemus quæ pluries a Ballerinio citatus S. Augustinus habet & *Lib.* 1. *de Lib. Arb. cap.* 5. quippe ex illis etiam nitide patescit S. Doctorem in hanc sententiam descendisse, videlicet quod non liceat injustum pudicitiæ invasorem occidere: *De pudicitia vero*, inquit, *quis dubitaverit, quin ea sit in ipso animo constituta; quandoquidem virtus est; unde a violento stupratore eripi nec ipsa potest? Quapropter legem quidem non reprehendo, quæ tales permittit interfici; sed quo pacto istos defendam, qui interficiunt, non invenio* „.

Num. 55. *ad verba*: occisionem Tyranni

(*) *Adde*. Confer Pauli V. Constit. *Cura Dominici gregis* 24. Januarii an. 1615. editam, Bullarii Romani Tom. V. Part. IV. pag. 170. Editionis Romanæ an. 1754., qua in Constitutione indicatum Concilii Constantiensis Decretum innovatur, & quatenus opus sit, approbatur, & confirmatur.

Num. 57. *ad verba*: Eleazarus

(*) *Not.* Eleazari exemplum non est ad rem. Neque enim Eleazarus sibi manus intulit, sed tantum sese in certum mortis periculum conjecit, quod militi pro Patriæ salute, multoque magis pro Dei gloria certanti licet. De Razia vero non una est Patrum, & Sacrorum Interpretum sententia. Sunt enim qui ipsum Sancti Spiritus afflatu mortem sibi conscivisse existimant, sunt qui negant. Etenim sacer Scriptor factum quidem narrat, non tamen approbat, ut animadvertit S. Augustinus Epistola CCIV. ad Dulcitium num. 7. & 8. his verbis; „ Solent in litteris Gentilium ista laudari. In his autem Machabæorum libris, quamvis homo ipse fuerit laudatus, factum tamen ejus narratum est non laudatum, & judicandum potius quam imitandum. . . . Scriptum est, quod voluerit nobiliter, & viriliter mori. Sed numquid ideo sapienter? Nobiliter scilicet, ne libertatem sui generis captivus amitteret: viriliter autem, quod tantas vires haberet, quibus idoneus esset, ut se ipse perimeret . . . . Magna sunt hæc, nec tamen bona. „ In eamdem sententiam S. Thomas 2. 2. quæst. 64. art. 5. ad 5. „ Ad fortitudinem pertinet, quod aliquis ab alio mortem pati non refugiat propter bonum virtutis, & ut vitet peccatum. Sed quod aliquis sibi ipsi inferat mortem, ut vitet mala pœnalia, habet quidem quamdam speciem fortitudinis, propter quod quidam seipsos interfecerunt, æstimantes se fortiter agere. De quorum numero Razias fuit: non tamen est vera fortitudo, sed magis quædam mollities animi non valentis mala pœnalia sustinere, ut patet per Philosophum in tertio Ethicorum, & per Augustinum in primo de Civitate Dei. „

JEJUNIUM, Art. I.

Post num. 41.

(*) *Adde.* „ Admitatur, *inquit Benedictus XIV. Institution. Ecclesiastc.* 15. §. 10. , benigna illorum opinio, qui jejunium chocolatis potu violari negant; quis tamen intemperantia, vel etiam læsi jejunii culpa prorsus immunem, & vacuum eum existimet, qui modum excedens, talem sibi pateram indulgeat, qualis a Sancto Hieronymo describitur ad Nepotianum: *Sorbitiunculas delicatas & contrita olera, betarumque succum non patera sorbere sed concha?* Quis eum crimine absolvat, qui sæpius, cum jejunium agitur, eamdem potationem repetat? Etenim gravissimi Auctores, qui diebus jejunii chocolati locum esse tradiderunt, ejusdem potationes iterari nullo modo posse fatentur, uti ex Brancaccio, & Cozza, quos paulo ante memoravimus, liquido constat. „ Vide etiam Concinæ Opus, cui titulus: *Memorie storiche sopra l' uso della Cioccolata in tempo di digiuno.* Venezia 1748.

Post num. 43.

(*) *Adde.* Confer Benedicti XIV. responsionem ad quæstionem secundo loco ab Archiepiscopo Compostellano propositam.

Num. 50. *ad verba*: per privilegium

(*) *Not.* Neminem ex Religiosis futurum puto, qui hoc Privilegio utatur, nisi de ejus existentia ipsi plane constet.

Num. 52. *ad verba*: suo servitio, & officio.

(*) *Not.* Non video, cur isti ministerio integram comestionem præponere, aut postponere non possint.

Num. 54. *ad verba*: censebitur unica comestio

(*) *Not.* Non omnibus hæc Auctoris nostri opinio probatur. Vide Cuniliatum tract. XII. De Præceptis Ecclesiæ cap. 1. §. 1. num. 2.

Articulus II.

Num. 6. *ad verba*: dicunt non teneri

(*) *Not.* Consulat Regularis quisque Ordinis sui leges, earumque Interpretes, & praxim, quæ a meticulosæ conscientiæ Regularibus servatur.

In Nota Rom. Theol. ad nu. 14. *ad verba*: S. Vincentius Ferrerius

(*) *Adde.* S.Vincentius Ferrerius (sive qui S.Vincentii Ferrerii Sermones ab ejus ore exceptos scripto mandavit, de quibus consulendus Echardus Scriptorum Ord. Prædic. Tom. 1. pag. 767.)

Post num. 15.

(*) *Adde.* Confer Ven. Card. Bellarminum *De bonis operibus in particulari lib.* 2. qui totus est de jejunio, Natalem Alexandrum in *Histor. Eccles. sæc.* 2. *Dissert.* 4. Alphonsi Ciacconii Opus *De jejuniis & varia eorum apud antiquos observantia.*

IGNORANTIA.

Post num. 3.

Adde: Sive ut S.Thomas loc. cit. „ *Ignorantia* in hoc a *nescientia* differt, quod *nescientia* dicit simplicem scientiæ negationem: unde cuicumque deest aliquarum rerum scientia, potest dici nescire illas: secundum quem modum Dionysius in angelis nescientiam ponit 7. capit. cœlest. Hierarchiæ; *ignorantia* vero importat scientiæ privationem, dum scilicet alicui deest scientia eorum, quæ ipse natus est scire „.

Post notam num. 10. *subjectam*.

Adde: Ceterum Berti *ibid.* profitetur se *circa consequentias juris naturæ* censere *ingnorantiam invincibilem esse admittendam.... quod conclusiones juris naturæ remotiores deducuntur ex principiis longiori, implexoque discursu, quem rudes quamplurimi etiam ordinariis gratiæ adjumentis non destituti efformare nequaquam valent, ut in multis ad usuram, & matrimonii impedimenta spectantibus non perraro contingit.*

IMMUNITAS ECCLESIASTICA Art.II.

*Num.*157. *In Const. Benedicti XIV.incip.* Officii nostri §.Illud etiam *ad verba*: statuta leguntur.

E. R. *Concilium Provinciale Lambetense hab. Anno* 1261. *tom.*11. *part. I. Labbeanæ collectionis Conciliorum col.* 810. *Concil.Exoniense anni* 1287.*tom.*11. *part.* 2. *dictæ Collectionis col.* 1281. *tit.* 15. *Concil. Provinciale Nugaroliense anni* 1303. *dicto tom.* 11. *part.* 2. *ejusdem collectionis col.* 1479. *can.* 6. *Concil. Palentinum anni* 1322. *dicto tom.*11. *part.* 2. *præfatæ Collectionis col.* 1697. *cap.* 7. *Concilium Vallisoletanum anni* 1322. *tom.* 3. *Collectionis Conciliorum Hispaniarum* Cardinalis de *Aguirre pag.*564.*tit.*18. *num.* 51. *Concilia Marcianense, & Sylvanectense anni* 1326. *supracitato tom.*11. *part.* 2. *dict. collect. Labbeanæ col.* 1751. *tit.* 11. *& col.* 1770. *cap.* 5. *Concilium Vaurense anni* 1368. *eodem tom.*11. *part.*2. *dictæ collect. col.* 2012. *tit.* 93.

IMPEDIENS.

Post num. 9.

Adde: Subjicere placet, quæ scribit Cuniliati Tractatu IX. De VII. Decal. Præcepto cap. V. §.VIII. num. VI. tom. 1. pag. mihi 387. seq. Sunt autem hujusmodi: Titius novus artium liberalium magister, absque mediis injustis procurat modis civilibus divertere discipulos a Sempronii Schola, ut ad suam conveniant, & reapse plures eorum ad suam traxit, ad quid tenetur? Si Titius non sit longe præstan-

stantior in docendo, quam sit Sempronius, peccat contra justitiam respectu Sempronii; quia cum non sit doctrinæ longe majoris, sed aut circiter æqualis, aut forte inferioris, injuste lædit illius famam, inducendo scholares, ut se eidem præferant; nec non illius justum lucrum, circa quod quoddam jus in re habebat, ne sibi tolleretur, ob æqualem, aut inferiorem alterius magistri idoneitatem. Unde Cajetanus in Summula verbo, Magistrorum peccata, dicit: *Quinto, peccant Magistri deviando scholasticos auditores ab aliis doctoribus in damnum ipsorum auditorum, & injuriam doctoris; & hoc esset mortale, si sic fieret*: Hæc Eminentissimus ille. Si autem Titius reapse esset longe præstantior, & nulla arte injuste uteretur, videtur non peccare, quia neque injuriam faceret Sempronio, ob ipsius idoneitatem longe inferiorem sua: neque discipulis longe melius instituendis. Verum quia in hoc casu multa sunt consideranda, & quia est casus exemplaris aliorum, idcirco audiendum puto S. Antoninum, qui par. 2. tit. 2. cap. 2. §. 1. ex Ioan. de Rupella, hæc profert: *Patet, quid dicendum sit de his, qui scholares retrahunt, & subtrahunt doctoribus, cum quibus audiunt: quia aut hoc faciunt in odium doctorum, vel volentes sibi providere, vel aliis providere, vel volentes scholaribus providere. Si primo modo; aut subtrahit scholarem, qui jam intrabat scholas, & tunc tenetur doctori ad restitutionem scholaris, sive salarii, & honoris sibi subtracti: si etiam doctor, cui talis subtrahitur sit melior quam ille, cui eum procurat, tenetur tali pro quanto utilitatem scientiæ sibi subtraxit. Si autem nondum scholas intravit, sed intrare disponebat, non tantum tenetur, licet obligetur scholarem inducere, ut redeat ad primum. Si autem hoc facit, volendo sibi providere; puta, est doctor, & vult sibi de scholaribus providere, si hoc sine fraude facit, & scholaris nondum se dederat alicui doctori, non credo eum in aliquo obligari; cum cuilibet sit licitum modo licito, & debito procurare utilitatem suam, aliter non credo sibi licere. Si autem hoc fecit, volens alii providere, sicut quando scholaris alicujus doctoris subtrahere conatur scholares aliis doctoribus, ut intrent cum doctore suo, in hoc solum honorem, & utilitatem sui doctoris intendens; si subtrahat jam intrantem cum alio doctore, credo ipsum obligari; nisi forte illius doctoris, cui subtrahit eum, insufficientia, & scholaris aliqua specialis cura, qua sibi tenetur, excuset. Si autem retrahat intrare volentem, cum ex hoc nullum jus doctori sit acquisitum, & hoc facit sine fraude, non credo eum doctori in aliquo obligari, obligatur autem scholari, si eum retrahat, ne audiat meliorem. Si autem hoc faciat, utilitati scholaris volens consulere, & super hoc, a scholari requisitus, consulit, quod audiat alium doctorem meliorem, bene facit: & dicta in his casibus, sunt cæteris paribus intelligenda*. Hæc S. Archiepiscopus ex laudato Johanne. Ex hac resolutione, quam exemplarem vocavi, inferas, quid respondendum sit in similibus casibus, de Advocatis, Procuratoribus, Medicis, Artificibus, Mercatoribus &c. immo & Concionatoribus; qui abducunt alienos clientes, infirmos, eosque qui ab alio emere solent merces, vulgo *avventori* &c., uti sibi majora lucra & utilitates temporales procurent ».

INFERNUS.

Num. 5. ad verba: *& Infernorum*.

Not. Et infernorum, inquit D. Augustinus Calmet interpretaturus allatum ab Auctore ex Epistola ad Philippenses testimonium, *mortuorum, ipsorumque dæmonum, & damnatorum ....., qui ejus nomen nunc quidem proscindunt, sed suprema judicii die illum uti Deum Judicemque agnoscere atque adorare cogentur*. Hæc porro interpretatio authoritati innititur S. Joannis Chrys. Theodoreti, Æstii, Menochii, Zanchii, Tirini, aliorumque. Hinc patet dæmones, damnatosque, sin minus sponte, saltem coacte genu flectere in nomine Jesu. *Hæc ex Editione Romana*.

Num. 19. ad verba: cum S. Aug. *lib.* 1. *de triplici habitaculo*.

(*) *Not.* Opus hoc non est S. Augustini, sed incerti Auctoris. Extat in Appendice ad Tom. VI. Editionis Maurinorum.

Num. 28. *ad verba*: S. Eusebius Emissenus.

(*) *Not.* Sive Auctor Orationum, & Homiliarum sub S. Eusebii Emisseni nomine.

Num. 38. *ad verba*: S. Ambrosius serm. 90.

(*) *Not.* Sermo ille in edit. Opp. S. Ambrosii a Maurinis curata, est XLVIII. in App. ad Tom. IV. Neque enim S. Ambrosio tribui debet.

Num. 39. *ad verba*: Non esse Damasceni.

Edit. Rom. Not. Vide dissertationem 1. Natalis ab Alexandro in Historiam Ecclesiasticam II. Sæculi tom. 3. pag. 313. & seqq. (*) Confer Michaelis Le-Quienii Admonitionem in Orationem de iis, qui in fide dormierunt, Tom. 1. Opp. S. Joann. Damasc. Edit. Paris. 1712. pag. 583. (*)

Post Responsionem Auctoris.

Novissimæ Animadversiones in Append. sive novum de Inferno *Articulum*.

1 Non pauca minus considerate, ne quid gravius dicam, in superiori Appendice, sive novo Articulo de Inferno, ab ejus Auctore, quisquis tandem fuerit, proposita, ac tradita sunt, quæ pro instituti mei ratione indicabo, quo facilius caveri a lectoribus possint. Quoniam vero res ipsas persequi non vacat, lectores rejiciam ad clariss. PP. ex Ordine Prædicatorum Joannis Vincentii Patuzzii Dissertationem *De sede Inferni in terris quærenda*, ac Thomæ Mariæ Mamachii tunc Casanatensis Theologi, nunc S. P. Apostolici Magistri libros duos *De animabus justorum in sinu Abrahæ ante Christi mortem expertibus beatæ visionis Dei*, quos in his animadversionibus duces sum sequutus.

2 Vox *Inferni* cum Genesis cap. XXXVII. vers. 35. tum Numerorum cap. XVI. vers. 30., & 33. *sepulcrum* proprie non significat, ut ex tota orationis serie constat. Cum enim Jacob filium suum Joseph a fera voratum fuisse arbitraretur existimare non poterat, fore ut in eodem, quo ille, sepulcro conderetur. Core quoque, Dathan, & Abiron profunda voragine absorpti fuerunt, non vivi in sepul-

pulcrum illati. Vide Patuzzium Dissert. cit. par. 2. cap. 3. pag. 92. seq. Hinc etsi Calmetus in Dictionario Biblico verb. *Infernus* scribat: „ Hoc nomine Scriptura sæpe sepulcrum nominat, in quo defunctorum corpora requiescunt. Mortis filii sui Joseph dolore confectum se *in infernum* abiturum Jacob ingemuit. Core, Dathan, & Abiron subito terræ hiatu viventes absorpti sunt in infernum, idest viventes sepulti „: & in comment. in Genesis cap. XXXVII. vers. 35. verba illa, *descendam ad filium meum lugens in infernum*, sic interpretetur, *idest ad ima terræ, sive in sepulcrum*, & in Numerorum cap. XVI. ad vers. 30. dicat: „ Catholici quidem, & e Protestantibus plures Infernum hic de sepulcro interpretantur „; tamen in Comment. in Gen. loc. cit. ubi monuit *Inferni* nomen usurpari interdum pro sepulcro, vel morte, interdum pro loco, ubi animæ post obitum colligebantur, nec raro de loco ubi dæmones & impii in flammis cruciantur, subdit: „ Tandem *Infernus* est locus, ubi justorum animæ Servatoris adventum opperiebantur, unde digressæ post ejus resurrectionem ad æternam felicitatem perrexere. Eo se deducendum sperat Jacob post obitum, una cum Josepho filio suo. Lymbum appellant nostrates Theologi, Infernum, & sinum Abrahami veteres patres „. Et in Comment. ad Num. cap. XVI. vers. 30. verba, *Descenderintque viventes in infernum* ait: „ Non ita sane reputandum est, quasi viventes corpore & anima absorpti sint in infernum: sed viva corpora intra terræ sinum condita sunt, animæ vero ad æternos in infernis cruciatus projectæ „.

3 Jam vero peculiaria nomina, quibus Infernus, sive impiorum carcer in sacris litteris designatur, ut abyssus, lacus &c. non modo illum determinatum locum esse, verum etiam subterraneum declarant, ut Patuzzius ead. part. cap. V. & seq. ostendit. Quamvis autem nullum hactenus editum ab Ecclesia Decretum fuerit, quo quæstionem de Inferni sede definierit, tamen sententia de subterranea inferorum sede haud inter adiaphoras Christianæ fidei opiniones referenda est, & S. Thomas liberum quidem cuilibet esse censet infernum statuere, vel circa terræ centrum, vel in aliis terræ recessibus, at nedum consentit intra terram ipsam locandum esse, sed & id ad doctrinam Fidei pertinere satis aperte significat. Patuzzius dissert. ead. part. 1. cap. V. pag. 20. seq. Quid porro velit S. Joannes Chrysostomus, cum gehennam *extra mundum hunc totum* esse affirmat, demonstrat Allatius Dissert. 2. de lib. Eccl. Græcæ. Scilicet hoc unum vult, gehennæ locum *esse extra hunc locum universi, qui habitatur ab hominibus ..... nempe in recessu intimo, & interno, & inferioribus abyssi, in quibus nulla hominum habitatio est*. Etenim ipse inferos in partibus terræ inferioribus alibi collocat. Patuzzius ibid. part. 2. cap. X. pag. 132. seq. Quamobrem audiendi non sunt, qui eumdem a communi patrum sententia Ecclesiæque traditione discessisse jactant. Immerito quoque S. Gregorius Nyssenus, & Auctor Operis imperfecti in Matthæum inter illos recensentur, qui caliginosam hanc aeris regionem Infernum esse opinati sunt, ut ex attenta textuum, qui afferuntur, lectione patet. Patuzzius part. ead. cap. 1. pag. 77. Nec vero sententiæ hujus Patronis esse præsidio possunt verba S. Pauli in Epistola ad Ephesios cap. VI. vers. 2. ex quorum expositione sententia illa profecta censetur. Nam ex verbis Apostoli educitur, aliquos ex malis spiritibus in caliginoso aere versari, aerem caliginosum esse damnatorum sedem, quam infernum dicimus, non educitur. Adeatur Alphonsus Tostatus Episcopus Abulensis Commentariorum in septimam partem Matthæi quæst. DXV. seq. edit. Venet. anno MDCXV. pag. 291. seq. & Paradoxo quinto cap. LXXX. seq. Opusculorum ejusdem edit. cit. fol. 83. vers. & seqq. ubi de loco inferni, locisque animarum corpore solutarum agit, atque indicatas de sede inferni opiniones refellit. Confer Patuzzium disser. cit. part. 2. cap. 1. pag. 75. seqq. quo in capite demonstrat locum aliquem certum ac definitum admittere oportere, ubi impii in futura vita puniantur, Brentii figmentum explodit, pluresque de hujusmodi definito loco tum veterum, tum recentiorum opiniones recitat.

Scriptor Anglus, qui infernum in sole collocandum duxit Svvindenius fuit in Opere Londini anno 1714. Anglico sermone *De natura, & loco Inferni* in vulgus edito, quod Bionius Anglicanæ Ecclesiæ Minister in Gallicam linguam deinde transtulit, & præfatione, ad imperitos lectores magnarum rerum spe decipiendos, præmissa publicavit. Ejus commentum funditus labefactavit Cl. Joannes Vincentius Patuzzius Ord. Præd. in egregio opere, quod indicavimus, Venetiis anno MDCCLXIII. impresso, hoc titulo: *De Sede Inferni in terris quærenda Dissertatio ad complementum operis de futuro impiorum statu tributa in partes tres, In quarum prima nova refellitur opinio Svvindenii Doctoris Angli Sedem inferni in sole collocantis. In altera communis sententia de Sede inferni subterranea defenditur, & illustratur. In tertia sensus ac doctrina Ecclesiæ Catholicæ de Articulo Symboli Apostolici* descendit ad inferos *propugnatur, tum contra Svvindenium, tum contra Vossium, Bochartum, aliosque heterodoxos*. Ante Patuzzium alii cum Svvindenio pugnam commiserant, de quibus Patuzzius in præfatione dissertationi eidem præfixa, quam lector, si e re sua duxerit hæc nosse, consulat. 4

Sequitur, ut de Inferorum in quatuor diversi generis receptacula distinctione paucis agam. Hæc non multorum modo, quemadmodum auctor Appendicis num. VI. scribit, sed omnium fere theologorum, maxime veterum suffragio comprobata est, atque in copiosiori Christianæ Doctrinæ expositione Ven. Roberti Bellarmini, qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit, proposita. Quanta autem sit & esse debeat expositionis hujus auctoritas apud omnes Catholicos, liquet ex Clementis VIII. & Benedicti XIV. Constitutionibus, quas Lucius noster in responsione ad Theologum Roman. cit. Confer Cl. Mamachium *De Sanctis V. T. ante Christum expertibus visionis Dei* lib. 1. cap. 3. §. 1. num. 6. pag. 251. seqq. Catechismus quoque Concilii Tridentini jussu compositus, de quo pluribus Mamachius §. *eod. n.* 4. *pag.* 230. *& seqq.*, tria in inferis diversi generis receptacula esse tradit. Cum enim part. 1. in expositione articuli quinti Symboli num. 2. docuisset in- 5

inferorum nomine in eo articulo *abdita illa receptacula* significari, *in quibus animæ detinentur, quæ cælestem beatitudinem non sunt consequutæ*, num. 3. subdit: „ Neque tamen ea receptacula unius, & „ ejusdem generis sunt omnia. Est enim teterrimus, & obscurissimus carcer, ubi perpetuo, & „ inextinguibili igne damnatorum animæ simul „ cum immundis spiritibus torquentur, qui etiam „ gehenna, abyssus, & propria significatione, Infernus vocatur. Præterea est purgatorius ignis, „ quo piorum animæ ad definitum tempus cruciatæ „ expiantur, ut eis in æternam patriam ingressus „ patere possit, in quam nihil coinquinatum ingreditur. Ac de hujus quidem doctrinæ veritate, „ quam & Scripturarum testimoniis, & Apostolica „ traditione confirmatam esse sancta Concilia declarant, eo diligentius, & sæpius parocho disserendum erit, quod in ea tempora incidimus, quibus homines sanam doctrinam non sustinent. „ Tertium postremo receptaculi genus est, in quo „ animæ sanctorum ante Christi Domini adventum „ excipiebantur, ibique sine ullo doloris sensu, „ beata redemptionis spe sustentati, quieta habitatione fruebantur. Horum igitur piorum animas, „ quæ in sinu Abrahæ Salvatorem expectabant, „ Christus Dominus ad inferos descendens liberavit. „

6 Ut autem planius Theologorum, qui quatuor in inferis receptacula distincta posuerunt, sententia percipiatur, & Calvini, Bezæ, Buceri, atque aliorum hæreticorum in illos convicia facilius refellantur, placet hic referre quæ S. Thomas in supplemento 3. part. quæst. LXIX. art. V. & duobus proximis tradit. Igitur S. Doctor art. V., quo in articulo quærit, *utrum limbus idem sit, quod infernus damnatorum*, inquit; „ Receptacula animarum post „ mortem dupliciter distingui possunt aut secundum situm, aut secundum locorum qualitatem; „ prout scilicet in aliquibus locis pœnas vel præmia recipiunt animæ: Si ergo considerentur limbus patrum & infernus secundum locorum qualitatem prædictam, sic non est dubium quod distinguuntur; tum quia in inferno est pœna sensibilis, quæ non erat in limbo Patrum; tum „ etiam quia in inferno est pœna æterna, sed in „ limbo Patrum detinebantur sancti temporaliter „ tantum; sed si considerentur quantum ad situm „ loci, sic probabile est quod idem locus vel quasi „ continuus sit *infernus, & limbus*: Ita tamen quod „ quædam superior pars inferni *limbus Patrum* dicatur: Existentes enim in inferno secundum diversitatem culpæ diversam sortiuntur pœnam: Et „ ideo secundum quod gravioribus peccatis irretiuntur damnati, secundum hoc obscuriorem locum & profundiorem obtinent in inferno; Unde „ & sancti Patres, in quibus minimum erat de ratione culpæ, supremum & minus tenebrosum „ locum habuerunt omnibus puniendis. “ Tum articulo VI. expendens *utrum limbus puerorum sit idem, quod limbus Patrum*, hæc habet: „ Limbus „ Patrum & limbus puerorum absque dubio differunt, secundum qualitatem præmii vel pœnæ: „ Pueris enim non adest spes beatæ vitæ, quæ Patribus in limbo aderat; in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat; sed quantum ad situm; „ probabiliter creditur utrorumque locus idem fuisse; nisi quod & requies beatorum Patrum adhuc „ erat in superiori loco, quam limbus puerorum; „ sicut de limbo & inferno dictum est. “ Præmiserat autem in argumento *sed contra* hæc: „ Sicut „ actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno; ita & peccato originali debebatur pœna temporalis in limbo Patrum „ & æterna in limbo puerorum: Si ergo infernus & „ purgatorium non sint idem, videtur quod nec „ limbus puerorum nec limbus Patrum sint idem „ Ita quidem respiciens ad illud, quod in commentario in lib. IV. sent. dist. XXI. quæst. I. art. I. in resp. ad secundam quæstionem constituit. Nam de loco purgatorii agens: „ Dicendum, *ait*, quod de loco „ purgatorii non invenitur aliquid expresse determinatum in Scriptura, nec rationes possunt ad „ hoc efficaces induci: tamen probabiliter, & secundum quod consonat magis sanctorum dictis, „ & revelationi factæ multis, locus purgatorii est „ duplex. Unus secundum legem communem & „ sic locus purgatorii est locus inferno conjunctus, „ ita quod idem ignis sit qui damnatos cruciat in „ inferno, & qui justos in purgatorio purgat: „ quamvis damnati secundum quod sunt inferiores „ merito, & loco inferiores ordinandi sunt. Alius „ est locus purgatorii secundum dispensationem, „ & sic quandoque in diversis locis aliqui puniti „ leguntur, vel ad vivorum instructionem, vel ad „ mortuorum subventionem, ut viventibus eorum „ pœna innotescens, per suffragia Ecclesiæ mitigaretur. Quidam tamen dicunt, quod secundum „ legem communem, locus purgatorii est ubi homo „ peccat, quod non videtur probabile, quia simul „ potest homo puniri pro peccatis, quæ in diversis locis commisit. Quidam vero dicunt, quod „ puniuntur supra nos secundum legem communem, quia sunt medii inter nos & Deum quantum ad statum. Sed hoc nihil est, quia non „ puniuntur pro eo quod supra nos sunt, sed pro „ eo quod est infimum in eis, scilicet peccatum „. Postremo articulo VII. „ Ræceptacula, *inquit*, „ animarum distinguuntur secundum diversos status earum: anima autem conjuncta mortali corpori, habet statum merendi; sed exuta a corpore, est in statu recipiendi pro meritis bonum, „ vel malum: Sic ergo post mortem, vel est in „ statu recipiendi finale præmium, vel est in statu „ quo impeditur ab illo: Si autem est in statu recipiendi finalem retributionem, hoc est dupliciter: Vel quantum ad bonum; & sic est *paradisus*: Vel quantum ad malum; & sic ratione actualis culpæ est *infernus*: Ratione autem originalis, „ est *limbus puerorum*: Si vero est in statu quo impeditur a finali retributione consequenda, vel „ hoc est propter defectum personæ; & sic est *purgatorium*, in quo detinentur animæ, ne statim „ præmium consequantur, propter peccata quæ „ commiserunt: Vel propter defectum naturæ; & „ sic est *limbus Patrum*, in quo detinebantur Patres „ a consecutione gloriæ propter reatum humanæ „ naturæ, qui nondum poterat expiari “. Hæc S. Thomas, quæ Theologo de controversia ista acturo præ

præ oculis habenda sunt, ut quid tamquam certum, quid tamquam probabile Scholasticorum Principes in hac quæstione proposuerint, meminerit; nec tot receptaculorum distinctionem, ut commenticiam, rejiciat, nisi antea auctoritatis, ac rationis momenta, quibus ad ea admittenda Scholastici adducti sunt, accurate expenderit, atque infirma prorsus esse deprehenderit. Id si fecisset auctor appendicis, generatim non pronunciasset hanc distinctionem a Scholasticis excogitatam, *quin in Scripturis, & apud antiquos Patres vel leve fundamentum habuerint tot astruendi veluti omnino distinctas inferorum sedes*.

7 Etenim limbum sanctorum Patrum veteris Testamenti in visceribus terræ situm, & a carcere, ubi inextinguibili igne damnatorum animæ simul cum immundis spiritibus torquentur, longo intervallo divisum, ex pluribus sacrarum Scripturarum, ac veterum Ecclesiæ Patrum testimoniis plane constat. Vide Patuzzium Dissert. cit. part. 3. cap. 7., & 8. Accedit perpetua Ecclesiæ universæ consensio, de qua Patuzzius ead. part. cap. 1. & seqq., & Mamachius lib. 1. de Sanctis vet. Test. ante Christum expertibus visionis Dei cap. 3. pag. 206. seqq. Itaque Mamachius idem pag. 772. not. 2. Auctorem appendicis jure, ac merito reprehendit scribens: „ Ex his quæ libro superiore, atque etiam secundo disputavimus, intelligit lector, quam dignus reprehensione sit is, qui adnotationes, seu appendices ad *Bibliotecam Lucii Ferrarii* scripsit, ediditque Romæ. Is enim *tom. IV. ad V. Infernus, num. VII. Append. p.* 174. *edit. Rom. an.* 1759. etsi Patrum sanctorum veteris Testamenti animabus, ante Christi descensum ad inferos, visionem Dei non attribuerit; iisdem tamen Augustini locis abusus, quibus post Protestantes abutuntur Cadoniciani, contra communem Catholicorum consensionem, *incertum* scribit *esse, num Abrahæ sinus in terræ visceribus fuerit*. Pearsonium, credo, aut auctorem historiæ Symboli, qui e numero fuerunt Protestantium, consuluerat, ac sequi non dubitaverat. Mox enim tacitis horum nominibus, ne quid ab aliis accepisse videretur, eorumque animadversionibus in epitomen redactis: Ab Ethnicis ad Judæos, paulo ante Christi tempora, sententiam de locis inferis, in quibus justorum animæ agerent, propagatam, hypothesisque loco adhibitam statuit; indeque ad Christianos Doctores præsertim *Justinum, Irenæum, Tertullianum, aliosque antiquos Patres, qui Sanctorum beatitudinem ad finem usque mundi differendam opinabantur*, hypothesim eamdem fuisse traductam; usurpatam deinceps *a S. Hieronymo, aliisque Patribus, qui Christi animam ad inferos descendisse crediderant, ut disrupto antiquo carcere, animas Sanctorum Patriarcharum in cælestem patriam perduceret*; probatamque demum *fuisse Scholasticis limbum SS. Patrum in inferis adstruentibus*. Ita ille, quam Patres omnes, eo confitente, quamque Theologi deinceps Scholastici universi sequuti sunt, sententiam, ex Ethnicorum somniis manasse commentus est, utque incertam rejicit; eoque se nomine effugere speravit reprehensionem, quod *hypothesos* eam appellarit vocabulo. Quasi vero verbis versanda Theologia sit; non iis, quæ verbis sint subjectæ, sententiis. Sed maneat Patrum, Theologorumque doctrina necesse est: ea vero manente, evanescant oportet somnia *tot appendicum* auctoris, qui se a Patribus, Theologisque dissidere confiteatur. *Sed Ecclesiæ judicio*, inquit, *nil certi definitum habemus, atque, intacta fide, Abrahæ sinus alibi quoque stabiliri potest extra cælum empyreum*. Ego vero ut ferri hæc possint, non video. Tune, mi homo, in rebus *incertis* impune numeres, quod Ecclesiæ omnes orthodoxæ ubique terrarum pusillos etiam, neophytosque docent suos? Quod Ecclesia Romana cathechismo Romano complexa est? Quodque Professionibus quoque fidei ad Patriarchas, atque Antistites, qui ejus communionem expetebant, missis comprehendit? Vide quæ scripsi *lib.* 1. *hujus operis cap.* II. *&* III. " De testimoniis S. Augustini accuratissime, ut solet, disputat idem Mamachius lib. 2. operis ejusdem cap. 1. & 2. Sententiam autem de infernis receptaculis, ad quæ omnes sive justorum sive impiorum animæ a corporibus solutæ, abirent, Hebræos, non a Græcis paulo ante Salvatoris nostri tempora accepisse, sed longe antiquiori traditione, ostendit Patuzzius Dissert. cit. part. 2., ubi cap. 2. communem hac de re totius antiquitatis consensum expendit; & quam firmum inde ad Catholicæ Ecclesiæ doctrinam confirmandam argumentum ducatur, demonstrat. Parte vero prima cap. 3. evincit quam falso Svvindenius, aliique Scriptores affingant primitivæ Ecclesiæ fidelibus, ac Patribus absurdam Cosmæ Egyptii de cæli, ac terræ figura opinionem, productisque textibus Clementis Romani, Justini, Athenagoræ, Clementis Alexandrini, Eusebii, Athanasii, aliorumque, tellurem ab ipsis sphericæ figuræ ac planetarum instar in aere suspensam fuisse habitam confirmat.

De limbo puerorum hoc brevi dico, Theologos, 8
qui ipsum a damnatorum carcere distinguendum putarunt, ideo putasse, quod pueros cum solo peccato originali ex hac vita decedentes, pœna sensus non esse torquendos existimaverunt, quemadmodum ex testimoniis S. Thomæ num. 5. descriptis patet; ut autem eos sensus pœnæ obnoxios non futuros arbitrarentur, non modo pluribus rationibus, sed etiam nonnullis S. Scripturæ, ac Veterum Patrum locis sunt adducti. Consulantur S. Thomas in comment. in lib. 2. Sentent. dist. XXXIII. qu. II. art. I., & in quæstionibus disputatis de malo q. V. art. 2., Ven. Cardinalis Bellarminus de amissione gratiæ, & statu peccati lib. VI. cap. IV. Controvers. Tom. 4. pag. 186. seq., atque, ut alios omittam, Cl. Joannes Franciscus Bernardus Maria de Rubeis Ord. Præd. in Tractatu de peccato originali c. LXXV. pag. 413. seqq. Neque vero ad hanc opinionem labefactandam satis est afferre illa SS. Scripturarum, Conciliorum, Patrumque testimonia, quæ auctor appendicis num. VIII. producit, aut citat, nisi illud una ostendatur, eadem commode exponi, uti a S. Thoma, atque aliis exposita sunt, non posse, quod nemo hactenus ostendit.

Quod spectat ad Purgatorium, etsi demus eo- 9
dem igne, quo impii torquentur, piorum animas, quibus aliquid luendum superest, expiari, inde tamen non efficitur, purgatorii locum ab impiorum carcere distinctum non esse. Utrumque enim consiste-

sistere potest, auctore S. Thoma, cujus verba n. 6. attuli.

INFIRMITAS.

Num. 3. *ad verba*: & alii passim.

(*) *Adde*: Rectius tamen se geret, si medici quoque, vel parochi judicium exquisierit. Nam, cum de causa propria agitur, periculum est, ne nimis in judicio ferendo nobis blandiamur.

Num. 9. *ad verba*: Doctores & alii.

(*) *Adde*: Ceterum vix, ac ne vix quidem contingere posse arbitror, ut dubium ejus generis incidat, quod Dei auxilio ex corde implorato, dirimi a medico, & Superiore non possit.

Num. 10. *ad verba*: *num.* 11. *&* 12.

(*) *Adde*: Superiores autem, & confessarii statum infirmi, senis &c. explorare accurate debent, & cavere, ne Pontificiæ concessionis limites transiliant.

Num. 29. ad verb.: non possit suscipere.

(*) *Adde*: Verum his absolute adversatur Benedictus XIV. De Sacrificio Missæ lib. III. cap. XII. n. 8. Quid quod nunquam accidere potest, ut ægrotus in extremo mortis periculo, siquidem Eucharistiam pro Viatico reipsa sumere queat, voto sumere nequeat?

INQUISITIONIS S. OFFICIUM, INQUISITORES.

Num. 1. *ad verba*: & alii passim.

(*) *Adde*: Confer Annalium Ord. Præd. volumen primum Romæ anno MDCCLVI. editum ad an. Christi MCCVII. Sancti Dominici XXXVIII. num. XIX. seqq. pag. 192. seqq.

Num. 100. ad verba: *lib.* 1. *per tot.*

(*) *Adde*: Qui tamen maxima cautione legendi sunt, non secus ac alii, quos recenset Joannes Albertus Fabricius in opere, cui titulus *Salutaris lux Evangelii* cap. XXXIII. pag. 574. seqq., cum non veritatis studio, sed odio in Catholicam fidem, ad quam tuendam Tribunal illud constitutum fuit, animum ad scribendum appulerint.

INTENTIO.

Num. 27. *ad verba*: Sic Viva *loco cit. n.* 5.

(*) *Adde*: Nam art. cit. quæst. 64. agens de intentione, quæ in ministro requiritur, inquit: „ Intentio ministri potest perverti dupliciter, uno modo respectu ipsius Sacramenti, puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere, & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat. Alio modo potest perverti intentio ministri quantum ad id, quod sequitur Sacramentum, puta si Sacerdos intendat aliquam feminam baptizare, ut abutatur ea, vel si intendat conficere Corpus Christi, ut eo ad veneficia utatur. Et quia prius non dependet a posteriori, inde est, quod talis intentionis perversitas veritatem Sacramenti non tollit, sed ipse minister ex tali intentione graviter peccat „. Igitur juxta S. Thomam intentio non conferendi Sacramentum, sed derisorie aliquid agendi, etsi interna, *tollit veritatem Sacramenti*. Nam de intentione non conferendi Sacramentum, sed derisorie aliquid agendi, interna loquitur S. Doctor, inquiens *cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere*, ut patet ex illis, quæ subdit, *præcipue quando suam intentionem exterius manifestat*. Etenim *τὸ præcipue* vox est correlativa, & declarat aliquid, quod ante jam constitutum præsupponitur. Si igitur tollitur veritas Sacramenti *præcipue quando*, qui non intendit conferre Sacramentum, sed derisorie aliquid agere, *suam intentionem exterius manifestat*, tollitur etiam quando intentionem hanc suam exterius non prodit; ut verum sit veritatem Sacramenti *præcipue* tolli, quando intentio non conferendi Sacramentum, sed derisorie aliquid agendi exterius manifestatur. Nec ullius momenti est Juenin. Diss. 1. de Sacr. in gen. quæst. 5. §. 3. responsio, nempe *τὸ præcipue* non omni derisoriæ & mimicæ intentioni opponi, sed illi tantum, de qua propter aliqua externa signa, an derisoria sit, dubitari potest. Nullum enim in S. Thomæ doctrina distinctionis hujus vestigium extat. Articulo autem octavo in responsione ad secundum hanc objectionem solvit: „ Non potest homini esse nota intentio alterius: si igitur intentio Ministri requiritur ad perfectionem Sacramenti non posset homini ad Sacramentum accedenti esse notum, quod Sacramentum suscepisset, & ita non posset habere certitudinem salutis “. Solvit vero non excludendo necessitatem intentionis internæ conferendi Sacramentum, sed ostendendo locum prudenti dubitationi de suscepto Sacramento non esse, ubi minister ex persona Ecclesiæ agens ejus intentionem verbis, quæ protulit, manifestaverit, nec contrarium exterius ex parte vel Ministri, vel recipientis Sacramentum, fuerit expressum. Vide Silvium in comment. ad hunc artic., Cuniliati Tractat. XIII. De Sacramentis in genere cap. 2. §. 1. num. IV. & V., & alios.

Num. 55. *ad verba*: & aliis citatis.

(*) *Adde*: In additionibus ad Moralem Theologiam P. Cuniliati Tract. 1. cap. 2. §. 7. num. 5. tom. 1. pag. mihi 41. seqq. hæc habentur, quæ ad propositas superioribus numeris a Lucio nostro quæstiones dirimendas pertinent: „ Sentiunt Theologi communiter, ut asserit Auctor *n.* 3. quod qui ponit voluntarie, & cum requisitis circumstantiis actum præceptum, ignorans præceptum extare, possit, cum id noverit, intendere se præterito actu satisfecisse præcepto. Sic ajunt c. e., qui ignorans vel non advertens ad diem festum pie & devote Sacro interest, satisfacit præcepto, nec tenetur aliud Sacrum audire, postquam resciverit esse festum; sed satis est, quod referat auditum ad præceptum postea ipsi notum. Communem hanc sententiam admittit & P. Daniel Concina *tom.* 6. *lib.* 1. *dissert.* 5. *cap.* 9. *num.* 4. licet alibi dubitasse videatur.

tur. Et sane in eo qui ita agit, reperitur semper generalis, confusa, & interpretativa satisfaciendi intentio, ultra quam nihil aliud requirit Ecclesia. Qui igitur verb. grat. Sacrum debito modo audivit ignorans esse diem festum, non adstringitur, si deinde advertat esse diem festum, ad aliud sacrum, sed sufficit ut referat auditum ad præceptum postea ipsi notum, ut optime Auctor observat; imo neque hoc in rigore necessarium est, ut censet Suarez *in 3.part.disp.*88.*sect.*3. sed solum requiritur, ut judicet se satisfecisse præcepto. Magna autem viget inter Theologos disceptatio circa illum, qui voluntarie quidem ponit actionem præceptam cum requisitis, sed simul cum expressa voluntate non satisfaciendi præcepto, vel quia statuit actionem postea renovare, ut satisfaciat præcepto, v. g. aliam Missam audire, aliud officium recitare &c. vel quia absolutam pravam efformat intentionem non satisfaciendi. Et hunc in utroque casu præceptum implere, adeo ut si toto illo tempore, quo præceptum urget, v.g. audiendi sacri, persolvendi officii &c. velit Missa audita, officio persoluto, implere præceptum, reipsa impleat, nec teneatur aliam Missam illo die audire, aliudve officium recitare, sane contendunt Doctores plures, quibus & Auctor subscripsit, qui tamen subdit quod in primo casu tenetur deponere animum actionem iterum renovandi, referendo jam factam ad præceptum, in secundo vero casu asserit, quod quamvis non peccet contra præceptum &c. peccat tamen graviter contra legem naturalem imponentem cuilibet subdito obligationem habendi voluntatem parendi legibus justis a Superiore latis. Alii oppositum sustinent, ac illum in neutro & præsertim in secundo casu præcepto satisfacere autumant, quorum sententia probabilior nobis apparet ob hanc præcipue rationem, quam in medium afferunt. Etenim, inquiunt, necessaria est intentio, saltem virtualis, & interpretativa satisfaciendi præcepto. Porro ille qui expresse, & positive deliberat se nolle satisfacere, hanc intentionem virtualem & interpretativam non habet: ergo non satisfacit præcepto. Opinionem hanc inter ceteros propugnant Martinez de Prado *tom.*2. *c.*39.*q.*8.§.1.*num.*4. Azorius *p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 2. *qu.* 6. Suarez *in* 3.*p. disp.* 88. *sect.* 3. Sylvius *in* 2. 2. *qu.*88. *artic.* 3. *& quæst.*122. *art.*4. & Continuator Prælect. Theolog. Honorati Tournely *tract. de legibus cap.*3. *art.* 2. *sect.* 2. ubi pluribus argumentis eam confirmat, ac insuper quæ a contrariæ sententiæ defensoribus exhibentur, omni vi, & efficacitate ad persuadendum destituta ostendit. Duo tamen hæc addenda censet idem Theologus animadversione digna. Primo qui utcumque renitens, *ait*, actum lege præceptum exequitur, non semper est transgressor præcepti, ut patet in pueris, qui Missam pie audiunt, quam non audissent, nisi Parentum minis coacti. Secundo qui præceptum aliquod implevit v. g. Clericus, qui officium recitavit, sed minus pie quam optasset, quique novam horarum recitationem sibi proponit, ut præcepto satisfaciat, si postea suo vel alieno consilio novæ recitationis voluntatem abjiciat, non peccat, quia cum tempore recitationis interpretativam saltem satisfaciendi voluntatem habuerit, revera satisfecit, novumque ejus propositum nihil in actu præcedente immutare potuit. Propositam autem controversiam inter illas, quæ vanæ & frivolæ appellantur, rejiciendam existimat P. Daniel Concina *tom. 6. lib.* 1. *dissert.* 5. *cap.* 9. *num.* 6. *Nam*, ait, *excepto casu, quo vir scrupulis exagitatus advertens, seu timens cum debita attentione se non implere debitum suum in recitando officio, audiendo sacro, deliberaret se nolle hoc actu satisfacere præcepto, sed aliud audire sacrum, iterumque recitare officium constitueret: excepto, inquam, hoc casu, in quo quid sit agendum, in regulis pro evitandis scrupulis dictum est, quæstio proposita verbis ludit, & occasionem vitilitigandi arripit. Nam quis ratione præditus præfatos hos duos pugnantes actus eliciet? Quis tam stultus, ut velit peccatum committere, dum actum virtutis exercet? Nam qui constituit se nolle hac auditione Missæ, hac recitatione officii implere præceptum, vel deliberat aliam audire Missam, aliud recitare officium, vel definit se reapse nolle toto illo die adimplere præceptum, licet deliberate rem præceptam ponat. Ego in primo casu non modo permitterem, & obligatum declararem (nisi aliqua obstaret scrupuli alicujus circumstantia) ad audiendum aliud sacrum, recitandum aliud officium, sed in pœnam sui otiosi actus tertiam Missam audiendam, tertium officium recitandum (ut ita dicam) imponerem. In secundo casu hominem rejicerem ut dementem, tamquam qui vellet peccare, ut peccaret; nam rem præceptam attente, & diligenter exequitur, urgente præcepto, & præceptum implere recusat? Delirium hoc mihi apparet. Sed inquis: si reipsa similis reperiretur stultus, quid sententiæ feres in ipsum? Ad aliam audiendam Missam, ad aliud recitandum officium obligarem, ut peccati pœnam lueret.* Sic quidem ille „.

JOB PROPHETA.

Post num. 6.

(*) *Adde*. Plura de Job apud Calmet. in eod. Diction. & in Supplem. ad Dictionarium verbo *Job*.

IRREGULARITAS. Art. I.

Num. 12. *circa finem ad verba*: Clemens I. *in Institutionibus*

(*) *Adde*: (sive Auctor operis illius S. Clementi I. suppositi)

Num cit. ad verba: ex Anthero Papa in Epistola ad Episcopos Bæticos

(*) *Not.* Quæ quidem Epistola supposititia est.

JUBILÆUM. Art. I.

Num. 12. *ad verba*: ut declararunt varii Summi Pontifices

(*) *Not.* Cum a libera Pontificis, qui Apostolicas litteras dat de *Suspensione Indulgentiarum, & facultatum vertente anno universalis Jubilæi*, voluntate pendeat Indulgentias aliquas *præservare*, vel non, ac reipsa Benedictus XIV. in *Suspensione Indulgentiarum, & facultatum vertente anno universalis Jubilæi millesimo septingentesimo quinquagesimo*, Indulgentias concessas domui augustissimæ Lauretanæ, Indulgentiam Compostellanam, & Indulgentiam Portiunculæ Assisii non præservaverit, & Clemens XIV. in suspensione indulgentiarum vertente anno universalis Jubilæi millesimo septingentesimo, septuagesimo quinto indulgentiam alias concessam, Ecclesiam Sanctæ Mariæ Angelorum, Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci, extra mœnia civitatis Assisiensis die secunda mensis Augusti a primis vesperis usque ad occasum solis ejusdem diei visitantibus firmam remanere voluerit, Indulgentias SS. Domui Lauretanæ concessas, & Compostellanam non item, legendæ sunt litteræ suspensionis, quæ quolibet anno universalis Jubilæi imminente publicantur, ac illæ dumtaxat Indulgentiæ pro præservatis habendæ, quæ in iisdem litteris eo anno a Pontifice nominatim fuerint præservatæ. Vide Auctorem num. 37.

Num. 14. *ad Not. Rom. Theol.*

(*) *Adde.* Vide adnotationem superiorem

Num. 23. *ad verba*. Ad Jubilæum.

E. R. *Not.* Circa Jubilæum plura animadversione digna visa sunt nostris censoribus. Sed adnotationes nostras omittendas duximus; tum quia, quæ a nobis explicanda erant, omnia fere exponuntur in Constitutionibus Benedicti XIV. infra referendis, tum etiam, quia in fine hujus articuli exactam declarationem subjiciemus expositam ab accurato viro Ubaldo Giraldi a S. Cajetano Scholarum Piarum, quæ incipit: *Breve notizia &c.*

Num. cit. ad verba: Bulla non exprimit

(*) *Not.* In Bulla Benedicti XIV. primum expressa fuit, & Benedicti XIV. exemplum Clemens XIV. sequutus est.

Num. 42. *ad verba*: declarent successores Pontifices

(*) *Not.* Ea quoque Indulgentia suspensa censenda est, nisi nominatim præservetur.

JUBILÆUM. Art. II.

Num. 19. *ad verba*. si vere emanassent

(*) *Not.* Reipsa emanarunt, nec eludi responsione, quæ subjicitur, possunt. Vide art. superiorem num. 70.

Num. 20. *ad verba*: in Bulla Cœnæ aut alias quomodocumque

(*) *Not.* Excipiuntur peccata, & censuræ, a quibus absolvere Eminentiss. Cardinalis ipse, qui majoris Pœnitentiarii munus obtinet, non potest. Vide Benedicti XIV. Epistolam cit. num. 39.

Num. 21. *ad verba*: etiamsi id non exprimatur

(*) *Not.* Si in Jubilæo facultas absolvendi a reservatis Sedi Apostolicæ ferret facultates absolvendi a reservatis Ordinariis locorum, non esset, cur Pontifices in Constitutionibus illis, quibus ipso Anno sancto Indulgentias, & Gratias Magni Jubilæi Monialibus, Anachoretis, Eremitis, infirmis &c. largiuntur, hortarentur Episcopos, aliosque locorum Ordinarios; ut confessariis a præmissis omnibus ad earum litterarum effectum respective eligendis, facultatem absolvendi eosdem a casibus eisdem ordinariis respective reservatis impertiri non recusarent. Vide Benedicti XIV. Const. *Paterna Caritas* art. 1. num. 46.

Num. 26. *ad verba*: quoties repetuntur opera præscripta

(*) *Not.* Spectandum est quid in Bulla concessionis tribuatur. Vide quæ annotavit Auctor. art. super. num. 61.

Num. 29. *ad verba*: Probabilius tamen

(*) *Not.* Hæc sententia est tenenda, opposita vero ne probabilis quidem censeri botest.

Num. 31. *ad verba*: sub mortali obligatur

(*) *Not.* Hanc doctrinam improbavit Auctor in Addit. ad art. 1. num. 79.

Num. 33. *ad verba*: probabilius dicunt

(*) *Not.* Mihi adversa opinio plane improbabilis videtur.

Num. 34. *ad verba*: ordinarie commutare

(*) *Not.* Quæ proximis numeris de votorum commutatione traduntur, exigenda sunt ad ea, quæ docet P. Ubaldus Giraldi in Instructione huic articulo subjecta §. VIII., & P. Theodorus a Spiritu Sancto in Tractatu Historico-Theologico de Jubilæo præsertim Anni sancti cap. XI.

Num. 53. *ad verba*: etiam aliunde debita

(*) *Not.* Opiniones ab Auctore, hoc, & proximis numeris propositæ, ut plurimum falsæ sunt, uti perspicere quisque poterit, si eas cum P. Giraldi instructionis citatæ §. X. contulerit.

Num. 60. *ad verba*: extra Sacramentum Confessionis?

(*) *Not.* Nulla modo de hac re est quæstio. Ita namque fieri oportere declaravit Benedictus XIV. Vide art. super. num. 75.

Num. 70. *in fine ad verba*: notificat. 17. in fine.

(*) *Adde.* Sive Institut. Ecclesiastic. LXXXIV. num. 22.

JUBILÆUM. Art. III.

Num. 15. *ad verba*: ab immodesto & peccante per viam

(*) *Not.* Hæc opinio est omnino falsa. Etenim Benedictus XIV. in Epist. Encyclic. ad minores Pœni-

nitentiarios num. 76. declaravit „ oportere . . . quo „ injunctum visitationum opus impleatur, ut visitatio animo Deum, ejusve Sanctos colendi fiat, „ & qui eam instituit, modeste eat, & Basilicas „ ingrediatur „. Confer art. 1. num. 57. & 58.

Num. 17. *ad verba*: etiamsi sit pure mentalis

(*) *Not.* Oratio pure mentalis haud sufficit. Vide art. cit. num. 59.

Num. 23. *ad verba*: non est necessaria confessio actualis

(*) *Not.* Vide art. 1. num. 51.

Num. 24. *ad verba*: non requiritur actualis Confessio

(*) *Not.* Verbis, *contritis*, *& confessis*, sive *vere Pœnitentibus*, *& confessis*, actualis confessionis onus imponitur. Itaque confessio peragenda est etiam ab illo, qui nullo mortali peccato actu sit obstrictus, sive de peccatis mortalibus alias rite confessis, sive de venialibus.

Num. 27. *ad verba*: ante primam Dominicam

(*) *Not.* De sacra communione idem est ac de confessione judicium ferendum. Quare si communio injungitur, infra tempus in Bulla præscriptum ad sacram mensam accedat oportet, qui consequi Indulgentiam velit.

Num. 42. *ad verba*: quod probabile, & tutum

(*) *Not.* Negat id, ac jure quidem Theodorus a Spiritu Sancto tract. cit. cap. vI. §. v. num. 5.

Num. 45. *ad verba*: ante primam Dominicam

(*) *Not.* Vide not. ad num. 24. & 27.

Num. 47. *ad verba*: probabiliter bis

(*) *Not.* Nisi aliud expresse Summi Pontifices declarent, semel tantum Jubilæum sive ordinarium, sive extraordinarium percipi potest. Vide Theodorum a Spiritu Sancto tract. cit. cap. v. §. v.

Num. 51. *ad verba*: tertia Dominica indicti Jubilæi

(*) *Adde*: His accedit Theodorus a Spiritu Sancto tract. cit. cap. vI. §. 1. num. 5. praxi, quæ Romæ viget, nixus.

J U D E X.

Num. 41. *ad verba*: Vide verb. *Xenia num.* 11.

(*) *Adde*: Multi docent judices sæculares nihil omnino posse a partibus recipere, eo quod leges digest. correctæ sint per jus authenticum, quo prohibetur judicibus universaliter munera accipere, auth. *Ut judices suo quoque suffragio*. Ita Antoine in tract. de obligationibus cap. v. §. 1. in not. post quæst. Iv. in qua quærit, an liceat judici munera a partibus accipere, definitque resp. 1. nihil licere judici accipere pro ferenda sententia sive justa, sive injusta, eumque sic accepta restituere teneri, spectatoque solo jure naturali & ante omnem sententiam restitutionem fieri debere ei, qui dedit; & resp. v. statuit ne munera quidem liberalia, & sponte ac sine ullo onere oblata accipere judici fas esse, atque ubi hoc etiam jure naturali, si munus sit magni momenti, vetitum esse ostendit, subdit: „ Cum „ autem dissentiant Doctores circa obligationem „ restituendi ante omnem sententiam munera sponte ac liberaliter, nec ad vexationem injustam redimendam donata; confessor debet semper judicem obligare ad talem restitutionem; tum quia „ forte ad eam tenetur ex conscientia; tum quia „ tali pœna dignus est, & per eam avocandus est „ a relapsu „.

JUDICIUM TEMERARIUM.

Post num. 16.

E. R. *Not.* Ne timorem omnem peccandi mortaliter fratrem judicando abjicias, meditare, lector, præceptum charitatis erga proximum, Christique monitum Joan. 7. 24. *Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate*. Videsis Antoine de Iust. & Jure part. III. cap. 5.

JURAMENTUM. Art. I.

Ad num. 26.

E. R. *Not.* Doctrinam, quæ a Ferrario hic traditur a num. 14. ad num. 26. ex Amphibologistarum putidis cisternis haustam jam emendavimus verb. *Accusatus* a num. 18. ad num. 25. atque in nota apposita num. 28., & in fine ejusdem articuli. Cum autem denuo Author in hoc Articulo eamdem doctrinam obtrudere conetur, Christianum lectorem iterum iterumque monemus, ne sub probabilitatis larva, ac ineptarum distinctionum præsidio eidem adhæreat; sed semper præ oculis habeat Apostoli verba ad Ephesios cap. Iv. ver. 25. *Deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo*. Neque obliviscatur Orationis Regis David Psal. 119. *Domine libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa*.

Post Notas Romani Theologi.

(*) *Adde*: Si quis plura desiderat, consulat hæc Cl. Josephi Augustini Orsii, deinde S. R. E. Cardinalis Opera. 1. *Dissertaz. Dogmatica e Morale contro l'uso materiale delle parole. Roma* 1727. 2. *La causa della verità sostenuta contro l'Anonimo Apologista del P. Carlo Ambrogio Cattaneo. Firenze* 1729. 3. *Dimostrazione Teologica, colla quale si prova, che ad effetto di conciliare i diritti della Veracità colle obbligazioni del Segreto, nè si può, nè si dee ricorrere ad alcuna di quelle Leggi, che alcuni moderni Teologi alle umane Repubbliche attribuiscono: ma che deesi stare alla regola da' SS. Padri, e specialmente da' SS. Agostino, e Tommaso per un tal fine prescritte. Milano* 1729.

JUS-

JUSPATRONATUS Art. IV.

Num. 82. *ad verba* : esse vere probabilem

(*) *Adde.* Non modo Reiffenstuel, & aliorum, qui ipsi assentiuntur, opinio est vere probabilis, sed probabilior, & omnino tenenda. Itaque Prosper Cardinalis Lambertinus, deinde Benedictus XIV. Institut. Ecclesiastica septima num. 8. de Laicis, qui Ecclesiarum Rectores nominare jure suo consueverunt, inquit: „ Quoniam de Laicis verba facimus, qui Ecclesiarum Rectores nominare jure suo consueverunt, pro certo teneant integra prorsus eorum privilegia a Nobis conservanda: Monemus tamen, & per Viscera Jesu Christi vehementer obtestamur, ne aliquos ob eam potissimum causam nuncupent, quod de sua familia benemeriti fuerint, vel clientelis, & privatis officiis commendentur; sed unice ante oculos habeant utilitatem, ac salutem animarum, quæ ipsis committitur. Caveant, ne ingrati sint, atque immemores amplissimi beneficii, cujus nullum exemplum primis seculis reperitur, ut nempe eos jure suo nominent, qui Ecclesiis gubernandis præficiantur. Nam, si pristini temporis memoriam repetamus, Templa a Laicis extructa, largisque proventibus cumulata Nobis occurrunt, quin tamen ullum hujusmodi privilegium sibi compararent. Consulant super hac re Pontificum decreta (Can. Decretum Can. Regenda Can. Noverint 10. quæst. 1.) & præsertim Concilii Tridentini verba sedulo perpendant (sess. 24. cap. 1.) cum ad illos sermonem convertit, qui Episcopos jure nominare possunt. Siquidem habita dignitatis ratione fere cum illis conferuntur, qui Parochos ex privilegio nuncupant, cum utrisque animarum cura tribuatur: *Hortatur, & monet, ut in primis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoveri studeant, eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curaverint.* Nemo autem ignorat a Venerabili Dei famulo Innocentio XI. die 2. Martii anno 1679. damnatam eorum fuisse sententiam qui Concilii verba hoc modo explicanda asserebant, nempe, ut hominem prorsus indignum excluderet, non tamen reliquis præstantiorem nominandum juberet; vel tunc solum vim habere Concilium, cum publicum examen indicitur. Si quis ergo ad Ecclesias saltem Parochiales, omisso magis utili, idoneum aliquem proponat, licet in Judiciali Foro improbari non possit, culpa tamen ipsum non carere S. Thomas testatur (2. 2. quæst. 63. art. 2. ad 3.) *Ad tertium dicendum, quod quantum ad hoc, quod electio impugnari non possit in Foro Judiciali, sufficit eligere bonum, nec oportet eligere meliorem, quia sic omnis electio posset habere calumniam, sed quantum ad conscientiam eligentis, necesse est eligere meliorem.* Idem ex multis præstantium Virorum auctoritatibus a Sacra Rota gravius, ac severius constitutum fuit, cum de Beneficiis simplicibus ageretur (In Causa Camerinen. Beneficiat. habita die 2. Julii 1708. num. 37. cor. bon. mem. Molina Decano, edita post controv. Pitonis alleg. 30.) Sed omissa hac disputatione, si ex Tridentino Concilio, licet publico examine Ecclesia Parochialis conferatur, melior semper eligendus est, sicut ex damnata sententia, quam supra memoravimus, clare intelligitur; ideo, si hoc pacto a Laicis Ecclesiarum Rectores proponuntur, necessario consequitur, ut digniorem seligere omnino teneantur. Hinc ait præclarus Theologus ex Societate Jesu Dominicus Viva (In notis ad proposit. 47. num. 14.) qui damnatas a Pontificibus Sententias egregiis Commentariis illustravit: *Puto Patronum etiam Laicum debere digniorem præsentare, præsertim ad Beneficia curata, cum eadem inconvenientia habeantur ex promotione minus digni, sive hæc promotio fiat immediate a Collatore, sive contingat per præsentationem a Patrono factam* „

L A I C U S.

Num. 17. *ad verba* : sed etiam doctos

E. R. *Not.* Contrarium tamen eruitur ex Nota apposita in hac Editione, Verbo *Clericus* artic. 1. num. 1. tom. 2. pag. 108. & verbo *Fides*, num. 37. tom. 3. pag. 230. ubi ostendimus, laicorum nomine, eo tempore, quo editus est canon. cap. *Quicumque* relatus, intelligi consuevisse, indoctos, & illiteratos.

L E G A T U S.

Num. 11. ad verba: *qui filii sint legitimi*

E. R. *Not.* Et Archiepiscopus Genuensis, cujus Archiepiscopatui adnexa est legatio transmarina, ut constat ex Epistola 418. l. 1. Registri Honorii III. apud Raynald. ad an. 1217. nu. 99. & seqq. ubi ita Archiepiscopo idem S. P. scribit: *Communicato Fratrum consilio ad exemplum jam dictorum Alexandri, Clementis, Cælestini & Innocentii prædecessorum nostrorum legationem transmarinam tibi tuisque successoribus in perpetuum duximus concedendam.*

L I T A N I Æ.

Num. 6. *ad verba* : Litaniarum Sanctorum

E. R. *Not.* Non ad impetrandam liberationem infestationis luporum Sanctus Mamertus Litanias indixit; sed ab liberandam Urbem a terræ motibus, quibus quatebatur, & a conflagratione, cui eadem Urbs tradita erat. Vide Ep. 1. S. Apollinaris Sidonii l. 7. inter opera Sirmond. T. 1. col. 589.

Num. 8.

Num. 8. *ad verba*: a Sanctis Apostolis
E. R. *Not.* Recentiores esse hasce Litanias, nemo vel tantisper eruditus ambiget.

LUDUS. SPONSIO.

Num. 53. *ad verba*: positive non decipiat
E. R. *Not.* At hæc secunda sententia omnino est reprobanda.
Num. 56. *ad verba*: contra S. Thomam
E. R. *Not.* Quomodo non peccat, qui contra justam legitimi Principis regulam agit? Quantum ad restitutionem, majoris profecto facio SS. Thomæ, & Bonaventuræ sententiam, quam ceterorum Casuistarum, qui ab Auctore recensentur.
Post num. 60.
E. R. *Not.* Inter conditiones requisitas, ut ludus licitus evadat, recensuit Auctor n. 2. I. *Ut ludens non utatur dolo, & fraude* IV. *ut sit æqualis conditio colludentium.* Quæso Ferrarium nostrum I. An ille qui ludat animo non solvendi, vel si solverit, animo solutum repetendi, utatur dolo, & fraude, necne? II. An ille qui certus est se nihil in ludo amissurum, collusore in periculo amittendi constituto, dici possit quod quartam conditionem servet supra relatam, tamquam necessariam, ut ludus sit licitus? Hujusmodi est casus hoc numero relatus, quem tamen solvit ipse Ferrarius contra conditiones a se initio articuli statutas. Ejusdem farinæ est doctrina tradita num. 61.

LUXURIA.

Post num. 85.
E. R. *Not.* At moraliter certum est, hæc & similia fieri non posse absque periculo ruinæ spiritualis; Unde omnes cordati Theologi ea inter peccata mortalia referunt, præsertim turpium Comœdiarum aspectus.

MAGISTER.

Post responsionem Auctoris ad notam R. Theol. *num.* 16. subjectam
(*) *Adde.* Quanti ponderis hæc responsio sit, per se judicare quisque potest. Ego Cuniliati assentior, cujus egregium locum in Addit. ad verb. *Impediens* num. 9. supra attuli.
Post num. 35.
(*) *Adde.* De Baccalaureis Du Cange in Glossario ad Scriptores mediæ & infimæ latinitatis Edit. Paris. 1733. Tom. I. col. 910. verb. Baccalarii, seu Baccalaurei hæc tradit: „ Baccalarii, seu Baccalaurei in Academiis, apud Nicolaum *de Clemengis* lib. de Studio Theolog. & aliis, qui *Bachellarii*, Nicol. Trivetto in Chr. ann. 1282. *Bachalarii* Walsingamo pag. 51., & *Bacalarii* pagin. 309. qui in eo gradu sunt, ut ad Doctoratum aspirare possint, quemadmodum *Baccalarii* Militares adolescentes, qui ad *Banneretorum* grandum perinde aspirant. Nam inde *Baccalaureos* Academicos dictos fere constat. Sacra autem Theologiæ Parisiensis Facultas, ut observat alicubi Filesacus, in quatuor velut ordines distributa est, *Magistrorum*, *Licentiatorum*, *Baccalariorum Formatorum*, *& Baccalariorum Cursorum*. Magistri iidem sunt, qui Doctoris lauream consecuti sunt: *de Licentiatis* dicetur suo loco (*Baccalaurei Formati* dicuntur illi qui expleto Theologiæ cursu possunt ad superiores gradus provehi, atque inde alio nomine vocantur *Dispositi*) *Baccalarii* denique *Cursores*, sunt Theologiæ Candidati primi generis, qui ad cursum Theologicum explicandum admittuntur, Bibliorum nempe, postea libri sententiarum Petri Lombardi: unde nata illa distinctio apud majores, Baccalariorum, ut alii *Biblici*, alii Sententiarii nuncupentur. Vetus Statutum Academiæ Parisiensis: *Quilibet Cursor* (Baccalarius) *in Theologia inter primum cursum & Sententias tenebitur respondere in Theologia, ad minus semel de Disputatione Tentativa sub Magistro.* Alio loco: *Nisi talis volens admitti, tempus suum probaverit per schedulas sententiarum, ac etiam Bibliorum, &c.* Vide Hist. Academiæ Paris. tom. 4. pag. 391. & Lambecium lib. 2. comment. de Bibl. Cæsar. pag. 128. 129. 131. 134. *Baccalariatus* vero, vel *Doctoratus*, in Academiis Anglicis gradus non obtinent, ut observat Jo. Fortescutus de Laudib. Legum Angliæ c. 50. „

MAGISTER CÆREMONIARUM.

Post num. 10.
(*) *Adde.* Confer Dominicum Macrium in Hierolexico verb. *Cæremonia*.

MENDACIUM.

Num. 21. *ad verba*: per verbi æquivocationem
E. R. *Not.* Auctoritates a Lucio allatæ probant quidem posse quempiam veritatem occultare aliquando: quis enim hoc inficiabitur? at numquam ex illis quis deducet id fieri licite posse per restrictionem, etsi non pure mentalem, aut per verbi æquivocationem. Quinimo hanc praxim a S. Augustino damnari, ita compertum est, ut mirum sit, quod Auctor S. Doctorem pro hac sententia adducat. Consul. Opera edita ab Eminen. Orsi adversus P. Carolum Ambrosium Cattaneum, ejusque apologistas, & præcipue: *Dimostrazione teologica &c.*

MINI-

MINISTER SACRAMENTORUM.

Num. 22. *ad verba*: peccati mortalis

E. R. *Not.* Et quia sententia affirmans Parochum hujusce Sacramenti Ministrum solidissimis innititur rationibus, gravibusque auctoritatibus, eamque amplectuntur primi subsellii Theologi: hinc quivis Parochus, ut a peccandi contra reverentiam Sacramento debitam periculo caveat, curare debet, ut ad Sacramenti Matrimonii celebrationem accedat in statu gratiæ.

Num. 34. ad verba: *lib.* 8. *num.* 357.

E. R. *Not.* Quod si indignus vellet sacramentaliter absolvi: numquid poterit Minister ob intentatæ mortis metum eum sacramentaliter absolvere? Puto, Auctorem nostrum negative responsurum. Igitur doctrina ab eo hoc numero tradita aliquam restrictionem deposcit.

MISSÆ SACRIFICIUM Art. V.

Num. 36. *ad verba*: a gravi culpa

E. R. *Not.* Hic Ferraris divinare videtur, dum asserit *cum forte mortuus non fuisset*.

Num. 17. *ad verba*: bene moriendi

E. R. Hujus Missæ Author fuit Ven. Cardin. Thomasius.

Articulus XVI.

Num. 3. *ad verba*: Unde probabilius

E. R. *Not.* Non solum *probabilius*, ut dicit Auctor; sed pro inconcusso est tenendum, præcepto de auditione sacri non satisfieri, nisi idem sacrum audiatur ab uno eodemque Sacerdote.

MISSIONARII, MISSIONES.

Juvat hic subjicere nonnulla Decreta a S. C. de Propaganda Fide edita, nobis ab Amplissimo S.R.E. Card. Stephano Borgia incredibili humanitate tradita, quæ Missionariis usui maxime erunt.

Die 12. Martii 1759.

1 IN Congregatione Generali de Propaganda Fide: Inter cetera &c. *Cum propositum a quibusdam fuerit dubium, quem Ritum sequi conjuges debeant, si forte diversi Ritus fuerint; Sac. Congregatio SS.mi Domini Nostri Papæ auctoritate permitti posse censuit, ut Uxores suorum Virorum Ritum sequantur, dummodo uxor non sit ritus latini, quo casu, inconsulta Sede Apostolica, ad mariti ritum transire non permittatur.*

Relatione autem facta per R.P.D. Nicolaum Antonellum ejusdem Congregationis Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Divina Providentia Papæ Clementi XIII. in audientia habita die 13. *mensis Maji, Sanctitas sua omnia benigne approbavit, & Apostolicæ auctoritatis robore confirmavit, mandavitque ab omnibus servari, quibuscumque in contrarium non obstantibus.*

Datum Romæ ex Ædibus dictæ Sacræ Congregationis die 19. *Maii* 1759.

Universis, & singulis, quorum interest, notum sit, suprascriptum Decretum extractum fuisse ex actis originalibus existentibus in Archivo Sacræ Congregationis de Propaganda Fide; ideoque plenam, & omnimodam fidem eidem adhibendam esse. In quorum &c. Datum Romæ ex Ædibus prædictæ Sacræ Congregationis die 15. *Maji* 1779.

Joseph Maria Card. Castelli Præf.

Loco ✠ Sigilli.

Stephanus Borgia Secretarius.

DECRETUM

Sacræ Congregationis de Propaganda Fide quo reprobantur nonnullæ praxes Christianorum occultorum, Maumethanam sectam simulantium

Habitæ die 31. Januarii 1774.

CUm ad aures Sac. Congr. pervenerit, in quibusdam Albaniæ Diœcesibus, aliisque finitimis Provinciis Christianos nonnullos adhuc existere, qui, non obstante saluberrimo Synodi Albanensis *Decreto, ac repetitis san. me. Benedicti XIV. Constitutionibus, videlicet* Inter Omnigenas *diei* 2. *Februarii* 1744., & Quod Provinciale *diei* 1. *Augusti* 1754. *Christum erubescentes, ejusque præcepta infidelitatem simulare audent, actusque peragere a vera Fidei sinceritate prorsus alienos: sollicitudinis suæ partes esse duxit, facto verbo cum Sanctissimo Domino Nostro Clemente XIV. die 6. Februarii* 1774., *declarare sequentes præfatorum Christianorum praxes innoxias nec esse, nec ullo modo tolerandas.* 2

In primis itaque a simulatæ infidelitatis nota excusari non posse declarat subdolam agendi rationem illorum, qui, dum diebus solemnioribus Missæ Sacrificio intersunt, adstantium ex curiositate Turcarum præsentiam formidantes, numquam omnino caput aperiunt, nec signant se crucis signo, abstinentque a ceteris Catholicæ Religionis actibus, qui ab aliis, qui Christiano censentur nomine, palam solent exerceri, atque ita agentes id obtinent, ut Maumethicæ superstitionis sectatores reputentur, nec alia quam curiositatis, aut levitatis causa ad Ecclesiam, vel ad Conventus locum advenisse, ibique manere credantur.

Quoniam vero non desunt, qui conantur excusare excusationes suas in peccatis, asserentes, se simili prorsus modo gerere, cum, nemine Turcarum adstante,

te, aliis diebus Missæ, ceterisque functionibus præsentes sunt: ideo eademmet Sacra Congregatio pariter declarat, hujusmodi responsum non tam valere ad purgandam eorum agendi rationem, quam ad ostendendam desidiam, ac Fidei languorem in his quæ sunt ad Deum, vel potius indicio esse posse, jam tunc ab eis præconceptam mentem esse falsæ religionis simulandæ, cum tempus, & occasio tulerit.

Præterea gravi culpa non caret, quod iidem occulti credentes, cum, diebus Ecclesiastico jejunio, aut abstinentiæ consecratis, Turcarum mensis accumbunt, vetitis in illis diebus ab Ecclesia vescuntur cibis, aut se manducare fingunt; simulatio enim hæc non alio animo facta præsumi potest, quam ut Christianorum legibus nequaquam obstricti videantur, sed plane Maumethani inter Maumethanos existimentur.

Nec quidquam eis prodest, quod identidem propositum jactant palam profitendi catholicam religionem, quoties a publica potestate interrogentur; id enim fieri ab eis necessario debet, sed simul opus est, ut in privatis actibus ab illis simulationibus abstineant, per quas fieri nequit, quin veræ Fidei exortes, & falsæ sectæ addicti exterius appareant.

Multo minori dubitatione damnanda Sacræ Congregationi visa est illorum agendi ratio, qui, Turcarum verentes offensionem, prophana eorum Templa ingrediuntur, precationesque apud Maumethanos in more positas peragere fingunt; factum enim ipsum nimis apertam præsefert Maumethicæ Religionis simulationem, licet ab aliis damnatæ sectæ observationibus, & cæremoniis abstineant.

Idipsum dicendum de praxi illorum censet, qui ad funera deducenda Maumethanum ministrum advocant, ut vel ipsi, vel defuncti a falsa secta non recessisse existimentur. Quare, si ex defunctorum voluntate quomodocumque explicata, nec ante obitum retractata id fieri constiterit, Sacra Congregatio eosdem defunctos Ecclesiasticæ sepulturæ, & suffragiorum beneficio incapaces esse decernit: si vero ex solo damnabili superstitum arbitrio supradictus Maumethanus minister assistentiam funeri præstabit, eo in casu illorum crimine defunctos non illigari, bene vero superstites ipsos gravissimæ impietatis reos, & canonicis pœnis obnoxios fore declarat. Hoc enim, ut cetera omnia superius expensa in enunciatis circumstantiis, (& fortasse aliæ etiam praxes, quæ ad notitiam Sacræ Congregationis nondum advenere) Maumethicæ sectæ simulationem, Christianæque Fidei negationem saltem virtualiter includit, summamque Christo Domino injuriam, & proximo scandalum parit.

Ceterum Eminentissimi Patres Archiepiscopos, Episcopos, & Superiores Missionum Albaniæ, Serviæ, aliarumque Provinciarum, quæ Turcarum Imperio subsunt, in Domino hortantur, ut zelo Fidei succensi a gregibus pastorali suæ curæ commissis supradictos damnatos abusus avertere satagant; pari zelo, & charitate unumquemque illorum, qui præmissa factitare non verentur, arguentes, increpantes, admonentes, se in nullo casu posse Christum erubescere, falsamque religionem simulare, quin spem æternæ retributionis abjiciant. Factum insuper magni Eleazari ante illorum oculos constituant, qui, cum compelleretur simulare de sacrificii carnibus lege vetitis manducasse; ut vitæ periculum effugeret, gloriosissimam mortem magis, quam odibilem vitam elegit, memorandam illam sententiam pronuncians: Etsi in præsenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

Quod si forte, hac solerti Pastorum cura non obstante, aliqui adhuc obstinati, ac cœlestis vocationis immemores reperiantur, qui impiorum viam insistere pergent, detestabiles simulationes in Fidei negotio adhibentes, iidem Archiepiscopi, Episcopi, & Missionum Superiores, ut supra, illos Sacramentorum participatione in vita, &, si impœnitentes decesserint, Ecclesiastica sepultura, & suffragiorum beneficio post mortem incapaces declarabunt.

Datum Romæ ex Ædibus dictæ Sacræ Congregationis die 19. Februarii 1774.

J. M. Card. Castellus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Stephanus Borgia Secretarius.

D E C R E T U M

Sacræ Congregationis Generalis de Propaganda Fide

Habitæ die 21. Martii 1774.

E*Tsi pluries cautum fuerit, ut Apostolici Missionarii officium suscepturi omni diligentia, & alacritate curarent locorum, ad quæ ablegantur, idiomata addiscere, ne linguarum imperitia in medio messis multæ contra S. Sedis expectationem otiosi, ac inutiles remanerent: nihilominus, cum experientia constet nonnullarum regionum Missionarios posthabito propriæ conscientiæ atque animarum ab eis divini verbi pabulum exposcentium detrimento, desides in hoc, & negligentes existere; Eminentissimi Patres, R. P. D. Stephano Borgia Secretario referente, partes sollicitudinis suæ esse existimarunt, facto verbo cum Sanctiss. Domino Nostro Papa Clemente XIV. omnibus, & singulis, qui pro Christo in terris hæreticorum, & infidelium legatione funguntur modis omnibus, ac etiam in virtute sanctæ obedientiæ iterum præcipere, ut cum primum ad stationes sibi assignatas pervenerint, sedulo studeant vernaculum illius gentis sermonem percipere, atque in id nervos omnes intendere. Ne vero præceptum hujusmodi impune a quoquam violari in posterum contingat, Episcopis, Vicariis Apostolicis, Præfectis, seu Superioribus Missionum mandant, ut post sex menses ab ingressu novorum Missionariorum ad suas stationes, eos coram duobus Missionariis, si commode fieri poterit, alias per se tantum super linguæ peritia examinent, vel alteri, ut examinentur committant. Quod si deprehenderint illos nequaquam, prout opus erat, addiscendis idiomatibus populorum, quibus præsto esse, & sacramenta administrare debent, operam dedisse, in primis serio moneant, ne in re tam gravi diligentiam suam desiderari permittant, facultates, nisi urgeat necessitas, eis denegent, injungantque, ut*

ut elapso sex aliorum mensium spatio se iterum examini omnino sistant. Quo termino elapso, & Missionariorum desidia, atque socordia durante, de ea Sac. Congregationem certiorem reddant, ut statuere valeat, num servi hujusmodi a bono opere torpentes, atque ad sacrarum Missionum opus prorsus inutiles, ad regularem provinciam sint revocandi, ac privatione privilegiorum, quæ alias possent eis competere, aliisque pœnis usque ad condignam satisfactionem puniendi. Datum Romæ ex Ædibus dictæ Sacræ Congregationis die 5. Maii 1774.

J. M. Card. Castelli Præfectus.

Stephanus Borgia Secretarius.

D E C R E T U M

Sacræ Congregationis Generalis de Propaganda Fide

Habitæ die 22. Julii 1774.

4 *QUum in nonnullis Missionum locis abusus irrepserit, ut Sacerdotes, quibus ab Apostolica Sede indultum Altaris privilegiati personalis concessum est, vel ii qui in Altari alias privilegiato sacrum faciunt, præter consuetam Missæ eleemosynam aliquid audeant a Christifidelibus exigere, ea de caussa, quod Missæ in Altaribus alterutro modo privilegiatis celebratæ, magis prosunt illis, quorum favore applicantur: Eminentissimi Patres ad relationem R.P.D. Stephani Borgia Secretarii decreverunt, mandandum esse præfatorum locorum Ordinariis, sive Superioribus, ut Ecclesiasticis utriusque Cleri sibi respective subjectis denuncient, nulli prorsus licere intuitu privilegii sive localis, sive personalis pro Missæ eleemosyna plus recipere, quam Taxa Synodalis, vel consuetudo Regionum firmaverit, alias ad restitutionem teneri, quinimo privilegium, si personale sit, in perpetuum amittere, nec gaudere locali, quatenus ad Altare privilegiatum sacrum faciant, ut declaratum est per Sacram Congregationem super Indulgentiis, sacrisque reliquiis præpositam.*

Datum Romæ ex Ædibus supradictæ Sacræ Congregationis die 13. Augusti 1774.

J. M. Card. Castelli Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Stephanus Borgia Secretarius.

EX AUDIENTIA SANCTISSIMI

Habita per me infrascriptum Sacræ Congregat. de Propaganda Fide Secretarium die 7. Maii 1775.

5 *SAnctissimus Dominus Noster PIUS Divina Providentia PP. VI. pro eximio, quo flagrat Catholicæ Religionis latius propagandæ studio, animadvertens bono, ac incremento Apostolicarum Missionum plurimum posse conducere, si ii, qui in Collegiis, sive Seminariis utriusque Cleri, Evangelii præcones mox futuri, educati sunt; vel qui titulo Missionis ad Ecclesiasticos Ordines fuere promoti, animo identidem recolant jusjurandum, quo se obstrinxerunt, cooperandi Deo in salutem animarum: eos vehementer hortatur, ut in annos singulos in anniversaria die præstiti juramenti illud repetere curent; serio meditantes divinam ergo se bonitatem, quæ eos constituit Verbi Ministros ad annuntianda mirabilia virtutis, ac potentiæ suæ: quam immarcescibilis gloriæ corona eis in Cœlis parata sit, si officium suum sancte, riteque impleverint: quamque e contra districtum maneat judicium, si negligentia, vel socordia sua, quod absit, quemquam perire contigerit.*

Id autem ut promptius, & alacrius præstent, SANCTITAS SUA *unicuique illorum Plenariam Indulgentiam, Animabus quoque in Purgatorio detentis applicabilem, & perpetuis valituram temporibus peramanter impertitur, non modo cum prædictum juramentum primo emiserint, verum etiam cum illud statuta jam die renovaverint; dummodo in utroque casu conscientiam suam Pœnitentiæ Sacramento expiare non omittant, ac Eucharisticam Communionem suscipiant, vel Missæ celebrent Sacrificium.*

Datum Romæ ex Ædibus ejusdem Sacr. Congreg. die 17. Maii ann. 1775.

Stephanus Borgia Secretarius.

Ego

Emisi supradictum juramentum die

mensis Anni

D E C R E T U M

Sacræ Congregationis Generalis de Propaganda Fide.

Habitæ die 26. Januarii 1778.

CUM vehementer intersit, ut qui ad peragendas Apostolicas Missiones inter infideles, & Hæreticos expediuntur ob linguarum imperitiam otiosi in medio messis multæ non evadant, pluries cautum fuit, ac præsertim Decreto die 21. Martii 1774. edito, ut omnes Missionarii cum primum ad stationes sibi assignatas pervenerint, sedulo studeant vernaculum illius gentis sermonem addiscere, atque in id nervos omnes intendere. Ut autem ad hujusmodi Decreti observantiam efficacius excitentur Missionarii Ordinis Minorum Conventualium, Emi Patres, referente R. P. D. Stephano Borgia Secretario ad humillimas preces R. P. Ferdinandi Mariæ Garzillo Procuratoris Generalis ejusdem Ordinis decreverunt, ut postquam prædicti Regulares præfinitum suæ moræ spatium in Missionibus compleverint, nullo modo privilegia sibi concessa per Constitutionem a fel. record. Clemente PP. XI. editam sub die 21. Januarii 1710., quæ incipit: Crediti Nobis: *in posterum consequi valeant, nisi prius accurato examini se subjiciant jussu, atque arbitrio Sacræ Congregationis subeundo super peritia linguarum, ubi munus exercuerunt, ac in ipso bene instructi, atque idonei deprehendantur.* 6

Quam

Quam Sac. Congregationis sententiam per eumdem Dom. Secretarium SS. D. N. PIO PP. VI. relatam in audientia habita die 31. præfati mensis, & anni, Sanctitas Sua benigne in omnibus approbavit, & Apostolicæ suæ auctoritatis robur adjecit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romæ ex Ædibus prædictæ Sacræ Congregationis die 7. Martii 1778.

J. M. Card. Castelli Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Stephanus Borgia Secretarius.

EX AUDIENTIA SANCTISSIMI

Habita die 21. Novembris 1779.

7 *UT Animæ Christifidelium, qui ex hoc sæculo migrarunt, consuetis Ecclesiæ Suffragiis opportune juventur; Sanctissimus Dominus Noster PIUS Divina Providentia PP. VI., referente me infrascripto Sacræ Congregationis de Propaganda Fide Secretario, ad preces Missionariorum in Indiis Orientalibus existentium benigne indulsit:*

I. Ut Defunctorum Cadavera, quæ ob fœtorem ante horas 24. sepulta sunt, tanquam præsentia censeantur; ideoque intra id temporis spatium Missæ Defunctorum pro iis celebrari possint, etiamsi Officium sit duplex.

II. Ut Missa solemnis Defunctorum celebrari valeat pro Animabus Confratrum, qui alicui Confraternitati addicti fuerunt, ea die, quæ sequitur Commemorationem omnium Fidelium Defunctorum, quamvis idem adsit Officii duplicis impedimentum.

III. Ut die, quæ immediate subsequitur Octavam Corporis Christi, solemne Missæ Sacrificium peragi possit pro defunctis Confratribus Sanctissimi Sacramenti, licet Officium duplex, ut supra, recurrat.

IV. Denique, ut absentibus Missionariis die mortis, vel sepulturæ alicujus Defuncti, iidem Missam cantatam, vel lectam Defunctorum celebrare possint, etiamsi Officium sit duplex, cum primum ad locum pervenerint.

Declaravit tamen Sanctitas Sua, ut in reliquis prædicti Missionarii se omnino conforment Rubricis generalibus, & Decretis Sacræ Rituum Congregationis; cæteris quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Datum Romæ ex Ædibus dictæ Sacræ Congregationis die, & anno, quibus supra.

Stephanus Borgia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide Secretarius.

D E C R E T U M

Sacræ Congregationis Generalis de Propaganda Fide.

Habitæ die 29. Novembris 1779.

CUM relatum fuerit eum apud Cophtos vigere abusum, ut sacræ supellectiles, aliæque res Ecclesiasticæ, quæ Sacerdotibus, & Monachis ejusdem ritus vel a Sacra Congregatione transmissæ, vel piis Fidelium largitionibus donatæ fuerunt, post eorum obitum ab hæredibus distrahantur, & alienentur, haud mediocri Nationalium Ecclesiarum detrimento: Sacra Congregatio, referente Eminentissimo, ac Reverendissimo Domino Card. Thoma Maria Ghilini Ponente, inhærens Decretis alias latis, ac præsertim sub die 17. Augusti 1772. statuit ac decrevit, sacras omnes supellectiles, vasa, libros, & alia quælibet instrumenta penes Sacerdotes, & Monachos Cophtos post eorum mortem reperta, si hæc vel præfatæ Sacræ Congregationis, vel fidelium pietate acquisita fuerint, ad easdem Ecclesias omnino spectare, proindeque illius Missionis beneficio erogandaesse, cui defuncti Sacerdotes, vel Monachi addicti erant. Quod si probetur, & constet prædicta sacra non Ecclesiæ favore, sed directè vel Sacerdotibus, vel Monachis a Fidelibus donata fuisse, tum indulget Sacra Congregatio, ut sacra eadem ad illorum hæredes transire valeant: quo tamen casu Superioris Nationis Cophtæ partes erunt, id sedulo curare, ne præfatæ supellectiles ad sanctum Ecclesiæ ministerium destinatæ, vel Infidelibus turpis lucri causa vendantur, vel in profanos alios usus ab hæredibus erogentur. 8

Quam Sacræ Congregationis sententiam SS. D. N. PIO PP. VI. relatam in Audientia habita per R. P. D. Stephan. Borgia Secretarium die 19. Dec. 1779., Sanctitas Sua benignè approbavit, & Apostolica auctoritate munivit.

Datum Romæ ex Ædibus dictæ Sacræ Congregationis die 25. Decembris 1779.

Joseph Maria Card. Castelli Præfectus.

Stephanus Borgia Secretarius.

D E C R E T U M.

Sacræ Congregationis Generalis de Propaganda Fide.

Habitæ die 26. Junii 1780.

CUM deceat viros, qui Sæcularibus soluti curis per Regularia vota arctioris vitæ institutum sunt professi, ab omni mulierum familiaritate abhorrere, hinc est, quod tam Generalium, ac Provincialium Conciliorum Decretis, quam Summorum Pontificum, ac novissimis præsertim S. Pii V., Gre- 9

gorii XIII., ac Benedicti XIV. Constitutionibus sancitum est, ut intra Religiosorum Virorum septa, mulieribus quibuscunque non pateat aditus, sub gravissimis pœnis inflictis, tam viris, qui fœminas quocumque prætextu intra Regularium Domorum ambitum admiserint, quam fœminis, quæ earumdem domorum clausuram violaverint. Saluberrimis hisce Sanctionibus inhærens Sacra Congregatio; etsi Præfectos Missionum identidem monere non destiterit, si quos aliquando ea in re non admodum vigilantes fuisse intellexerit: temporis tamen intervallo, vel Legis oblivione, vel quod proclive est hominis ingenium ad legum quarumcumque sanctissimarum vim elevandam, sæpius accidit, quemadmodum multorum litteris eidem Congregationi renunciatum est, quod in Stationibus, ac Hospitiis Missionariorum admissæ quandoque fuerint mulieres, & in cubiculis, vel in aliis locis intra Hospitiorum ambitum Pœnitentiæ Sacramentum susceperint. Quod quidem quam indecorum sit, quamque periculosum, probe noscens Sacra Congregatio, quæ Missionarios suos inter Christiani nominis hostes versantes, non solum a malo, sed etiam ab omni specie mali abstinere desiderat, ut juxta Apostoli monitum sine offesione sint Judæis, & Gentibus, & Ecclesiæ Dei, referente R. P. D. Stephano Borgia Secretario, statuit, ac jussit, Hospitia, & Stationes, seu domos quaslibet cujuscumque Ordinis, Congregationis, aut Instituti Regularis in locis Missionum ubicumque existentes, in quibus duo, vel tres Missionarii Latini Ritus commorantur, seu commorari contigerit, Clausuræ legibus subjici, itaut nemini Regulari cuicumque omnino liceat ullam fœminam intra privata eorumdem Hospitiorum, seu Stationum cubicula, mansiones, recessus, sub quovis titulo, specie, ac prætextu introducere, multoque minus sanctissimum Pœnitentiæ Sacramentum ibidem ipsis administrare; nec mulieribus sub quarumcumque licentiarum obtentu prædicta Hospitiorum privata cubicula, mansiones, recessus ingredi, sub pœnis a Sacris Canonibus, ac supra memoratis Pontificum Constitutionibus inflictis adversus Clausuræ violatores. Ut autem ad eorumdem Hospitiorum interna Oratoria, Ecclesias, ac loca, ubi sacra peraguntur, mulieribus quoque pateat accessus, ut Sacrosancto Missæ Sacrificio, aliisque Ecclesiasticis functionibus intersint, atque Sacramentum Pœnitentiæ suscipiant; eadem Sacra Congregatio declarat, ac decernit, admitti posse mulieres in internis Ecclesiis, Cappellis, aut Oratoriis publicis Hospitiorum prædictorum, ad quæ tamen recto tramite accedant, nec in cubicula, aut privatas mansiones deflectant, & per eamdem, per quam accesserunt viam, revertantur. Jubet præterea, ac præcipit Sacra Congregatio, ut mulierum Confessiones palam in Ecclesiis, Cappellis, aut publicis Oratoriis, ubi adsunt, ubi vero desiderantur, in alio loco patenti, ac pervio, & januæ hospitii quantum fieri potest viciniore, a respectivis Ordinariis, &, his deficientibus, a localibus Missionum Superioribus designando, interposita crate ferrea, vel alio repagulo inter os Confessarii, ac mulieris pœnitentis, audiantur. Qui secus fecerint, ac saluberrimis hisce ordinationibus contraiverint, pœnas contra Clausuræ violatores, ac Sacrorum Canonum, & Apostolicarum Constitutionum præfatarum contemptores incurrant.

Quod Sacræ Congregationis Decretum Sanctissimo Domino Nostro PIO PAPÆ VI. relatum in audientia habita per eumdem D. Secretarium die 2. Julii currentis anni, Sanctitas Sua benigne confirmavit, Apostolicæ Suæ auctoritatis robur adjiciens, & ab omnibus sub memoratis pœnis inviolabiliter observari jussit.

Datum ex Ædibus prædictæ Sacræ Congregationis die 26. Augusti 1780.

L. Card. Antonellus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Stephanus Borgia Secretarius

DECRETUM

Sacræ Congregationis Generalis de Propaganda Fide

Habitæ die 27. Augusti 1781.

CUM compertum fuerit, nonnullos Missionarios, 10
qui ad Apostolicum exercendum ministerium mittuntur, de suo adventu parum sollicitos vel profectionem differre, vel diutius in itinere immorari; proindeque multum temporis, quod ipsis ad sacras Missiones obeundas præfinitum est, frustra teri non sine spirituali earumdem Missionum detrimento; Sacra Congregatio, referente R. P. D. Stephano Borgia Secretario; statuit, ac decrevit, tempus in Missionariorum deputatione præfixum in posterum non ab expeditione Decreti, sed a die singulorum adventus, sive ingressus in designatam Missionem omnino esse inchoandum; adeoque mandavit Missionum Præfectis, ut hujusmodi ingressus diem in litteris patentibus eorumdem Missionariorum notare teneantur, ut exinde tempus cuique decernatur ad peragendas Missiones præstitutum.

Hac ipsa occasione renovat Sacra Congregatio, seduloque inculcat Missionum Præfectis observantiam Decreti alias editi, ac præsertim sub die 2. Martii 1665., ac 28. Septembris 1722., nimirum non licere Præfectis licentiam concedere Missionariis redeundi etiam completo tempore suarum facultatum, nisi prius Sacra Congregatione præmonita, atque expectato adventu in Missionem aliorum Operariorum, qui per eamdem Sacram Congregationem deputati fuerint.

Datum Romæ ex ædibus dictæ Sac. Congregationis die 8. Sept. 1781.

L. Card. Antonellus Præf.

Loco ✠ Sigilli.

Stephanus Borgia Secretarius.

D E-

DECRETUM

Sacræ Congregationis Generalis de Propaganda Fide

Habitæ die 27. Augusti 1781.

11 R*Eferente Eminentissimo, ac Reverendissimo Domino Card. Bochi Ponente controversiam exortam inter Patres Minores Observantes, & Parochos Orientales urbis Cayri de jure sepeliendi in duobus Cœmeteriis Cayri, veteris: Eminentissimi Patres, re mature perpensa decreverunt, licere, & permittendum esse Græco-Melchitis, aliisque Orientalibus Catholicis, qui propriis Parochis subsunt in eadem civitate Cayri corpora defunctorum Catholicorum proprii ritus sepelienda deferre ad bina Cœmeteria Cayri veteris; idemque plane licere eorum Parochis, petita singulis vicibus venia a Patre Pro-Præfecto Minorum Observantium pro tempore, quæ tamen ab ipso denegari non possit; & quatenus denegata fuerit, posse nihilominus eosdem Parochos, sive licentia obtenta fuerit, sive non obtenta, super mortuorum Fidelium sibi subjectorum cadavera sacros extremos ritus peragere in præfatis Cœmeteriis, juxta probatos nationis suæ ritus, & consuetudines.*

Quod Sacræ Congregationis Decretum Sanctissimo Domino Nostro PIO PAPÆ VI. relatum in audientia habita per R. P. D. Stephanum Borgia Secretarium die 2. Septemb. 1781., *Sanctitas Sua benigne approbavit, & Apostolicæ suæ auctoritatis robur adjecit.*

Datum Romæ ex Ædibus dictæ Sacræ Congregationis die 3. Septemb. 1781.

L. Card. Antonellus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Stephanus Borgia Secretarius.

DECRETUM

Sacræ Congregationis Generalis de Propaganda Fide

Habitæ die 27. Augusti 1781.

12 U*T Ecclesiasticæ functiones Catholicorum Orientalium in urbe Cayri degentium æquo deinceps ordine, certisque temporibus peragantur, neque ulla ex præfatis nationibus ob exortas jamdudum controversias circa Ecclesiarum pertinentiam a libero exercitio sacrorum rituum prohibeatur; Sacra Congregatio, referente Eminentissimo, ac Reverendissimo D. Card. Boschi Ponente, statuit, ac decrevit, licere Cophtis Catholicis absque ulla venia P. Vice-Præfecti Minor. Observ. sacras functiones juxta proprium ritum explere in Ecclesia PP. Reformatorum urbis Cayri: Græco-Melchitis autem, aliisque Catholicis Orientalibus, qui Parocho nationali non carent, easdem functiones juxta proprium, ac probatum cujusque ritum peragere in Ecclesia Parochiali Minorum Observantium, qui locum, & cetera omnia ad ejusmodi ritum celebrationem necessaria quolibet anni tempore iisdem nationibus suppeditare tenebuntur. Ne autem in tanta rituum varietate, & nationum concursu, aliqua perturbatio exoriatur, eadem Sacra Congregatio mandavit, ut præfatæ nationes tempora, & horas earum cuique adsignandas ad rituum celebrationem communi prius consensione decernant; quibus statutis veniam petere debeant a P. Pro-Præfecto eorumdem Minorum Observantium, & quoties ipse veniam aliquibus denegaverit, liceat iis ad præfatam Ecclesiam PP. Reformatorum sese conferre, ibique sacra mysteria juxta ritum proprium peragere; non obstante Decreto diei 26. Septem.* 1786., *& ceteris in contrarium quibuscumque.*

Quam Sacræ Congregationis sententiam Sanctissimo Domino Nostro PIO PAPÆ SEXTO relatam in audientia habita per R. P. D. Stephanum Borgia Secretarium die 2. Septembris 1781., *Sanctitas sua benigne adprobavit, & ab omnibus, ad quos spectat, inviolabiliter observari jussit.*

Datum Romæ ex Aedibus dictæ Sacræ Congregationis die 11. *Septembris MDCCLXXXI.*

L. Card. Antonellus Præfectus.

Loco ✠ sigilli

Stephanus Borgia Secretarius.

MORIBUNDUS.

Num. 36. ad verba: cap. 14.

E. R. *Not.* Hic rideas oportet Rutilianas nugas, quas Auctor ex inadvertentia fortasse recensuit, & quas nullus sanæ mentis admittat.

MUNDUS.

Num. 47. *ad verba*: fuisse Origenem

E. R. *Not.* Quidquid sit de Origene utrum docuerit lignum Adæ prohibitum, fuisse accessum ad Hevam necne, certo certius est Encratitas, Marcionitas, Gnosticosque illos, qui nuptias damnabant in hoc versatos fuisse errore, peccatum scilicet Adæ illud fuisse, quod contra expressum Dei mandatum uxorem suam Hevam cognoverit. Vid. S. Clem. Alex. 3. Strom.

MU-

MUTUUM.

Num. 8. *ad verba*: animæ, seu conscientiæ
E. R. *Not.* Vide adnotationem positam in fine pag. 487.

Num. 21. *ad verba*: dare eleemosynam
E. R. *Not.* Mutuum dare quandoque est præceptum: & Eleemosyna non semper est consilium.

Mutuare indigentibus est consilium sicut dare eleemosynam ? Falsa atque antievangelica propositio quoad utrumque membrum; si omne præceptum excludat, mutuum, & eleemosynam dandi. Falsum, merum esse consilium mutuum dare indigentibus. *Si unus de fratribus tuis* (ait Dominus Deuteronomii c. 15.) *qui non morantur intra portas Civitatis tuæ, in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris. Cave, ne forte subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: appropinquat septimus annus remissionis, & avertas oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei, quod postulat, mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum; & fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei, nec ages quippiam callide in ejus necessitatibus sublevandis.* „ Quod si Judæis (ut optime animadvertit Natalis ab Alexandro Theologiæ Dog. & Mor. lib. 3. cap. 6. art. 9. regula 1. Tom. 2. pag. 193.) præceptum erat popularibus suis indigentibus dare mutuum gratis, etiam desperata sorte ob annum sabbaticum imminentem: multo magis Christianis, quos novi Testamenti gratia ad majorem quam Judæos, obligat perfectionem, præceptum est, ut proximo ad extremam necessitatem redacto mutuum dando gratis, desperata etiam sortis remuneratione, succurrant. „ Nec minus falsum est reputandum aliud membrum, in quo veluti merum consilium venditatur eleemosynam tribuere indigentibus. Nonne vel ipse Ferraris in art. *Eleemosyna*, num. 3. clare, & aperte hanc statuit propositionem *Datur præceptum obligans sub gravi ad dandam quandoque eleemosynam*? Quomodo igitur evangelicum, & naturale præceptum conversum est in consilium?

ODIUM.

Num. 12. ad verba: *utinam abscindantur*
E. R. *Not.* Scripturarum Interpretum neminem novi, qui Apostoli verba: *Utinam, & abscindantur*, de morte intelligant. Vel enim ea explicant de abscissione per anathematis sententiam. Vel de exsectione, ut si Apostolus dicere vellet: falsi isti Doctores, quibus tantopere curæ est circumcisio, nedum circumcidantur, verum etiam abscindantur. *Posteremam hanc explicationem*, inquit Eruditus Calmet in præfatum sextum, *vulgo probant Scriptores*.

REGIMEN.

Num. 15. ad verba: *Parlamento basso*.
E. R. *Not.* Legesis Diss. Eminentissimi Orsi *qua Ecclesiasticæ Monarchiæ forma seu ratio explicatur. l. 7. de auctorit. R. P.*

Num. 17. *ad verba*: Ministris reperitur.
E. R. *Not.* Paritas ab Auctore nostro prolata non videtur apertis ulnis quoad omnes ejus partes esse suscipienda. Ea enim ostenderet, Episcopos ad Concilia vocatos suffragio dumtaxat consultivo pollere, quemadmodum pari suffragio gaudent Magistratus, jurisque periti, quando a Rege ad Comitia accersuntur. Quod quidem repugnare Episcoporum institutioni, manifestum est. Quis enim Catholicorum ignorat, Episcopos in causis Fidei vere judices esse, tametsi non supremos, atque a Romani Pontificis approbatione eorum judicia firmitatem suam obtineant? Ipsa Ecclesiæ Fides hoc docet, consuetudo ostendit, & Concilia tradunt.

RELIGIONES REGULARES ART. I.

Num. 4. ad verba: *in re communis*.
E. R. *Not.* „ Castitatem atque paupertatem expressis quidem verbis non spondebant coævi Gregorio Magno Monachi, nec illas ætate nostra expresse profitetur Benedictinus Ordo: sed neque Canonici Regulares, Carthusiani, Carmelitæ, ac Prædicatores ex prima institutione. Expressam utriusque mentionem fieri voluit S. Franciscus; utraque tamen monasticæ conditionis pars semper fuit, iisdemque Legibus firmatus erat Gregorii Magni ævo Monachismus, quibus nunc stat. „ Verba sunt Clarissimi Dionysii Sammarithani Congreg. S. Mauri Editoriis Operum S. Gregorii Magni in not. ad Ep. 114. Lib. 9. Indict. 2. T. 2. Operum col. 1021.

Articulus II.

Num. 1. *ad verba*: anno 369.
E. R. Nota anachronismum. Julianus Apostata ultimum diem clausit anno 363.

Articulus III.

Num. 1. ad verba: *loc. cit. n.* 37. & alii
E. R. *Nota* Gratianus regnavit ab anno 375. ad annum 383. Quare vel errat Auctor, vel errantes sequitur. Plures in hoc Religionum catalogo occurrunt chronologici errores. Id monuisse sufficiat.

RE-

RESERVATIO CASUUM.

Post num. 31.

E. R. *Not.* Vide tamen Pontas. Ver. *Cas. Reservati*. Cas. XVIII.

ROGATIONES.

Post num. 3.

E. R. *Not.* Non esse Sancti Augustini, sed Sancti Cæsarii Arelatensis, animadvertunt Editores Maurini, eum in Appendicem rejicientes sub num. 174., cum in Edit. Lovaniensi numer. 173. occuparet.

TERTIARII

Additio ex Editione Veneta.

Instructio edita a Sacra Congregatione de Propaganda Fide, quoad Tertiarias, præsertim pro Sacrarum Missionum regionibus.

CUM diuturna experientia Eminentissimi PP. non sine gravi mœrore edocti sint non levia inter Ordinarios locorum, & Superiores Regularium de Tertiariis, earumque exemptione ac juribus in dies oriri dissidia, ea potissimum causa, quod Pontificum Constitutiones omnes hac de re non satis sint notæ, ac privilegia a Sede Apostolica Tertio Ordini concessa non probe intelligantur: ne malum hoc diutius perseveret, in locis præsertim Missionum, in quibus pacis, & concordiæ vinculum inter Clerum Sæcularem, & Regularem maxime conservatum oportuit ad cavendum a fidelium scandalis, ab infidelium blasphemiis & ab hæreticorum schismaticorumque calumniis, iidem Eminentissimi PP. in Congregatione Generali habita die 2. Augusti 1762. provide decreverunt instructionem aliquam esse adornandam, in qua exerta veterum Decretorum summa, & norma in causis occurrentibus ab omnibus servanda contineatur.

Pro cujus Decreti exequutione, ut ordine procedatur, primo illud præ oculis habendum, hic non agi de Tertiariis, quæ Latini ritus non sint; hujusmodi enim mulieres a Missionariis Latinis cujusvis Ordinis, aut Instituti, minime licere ad habitum Tertii Ordinis suscipiendum admittere; quin imo, & admissæ siquæ fuerint, ab iisdem Missionariis curandum esse, ut quantocius susceptum habitum deponant sub pœnis Apostolicæ Sedis arbitrio subeundis, jam declaravit Sacra Congregatio Decreto edito in Congregat. Gen. sub die 9. Maii 1757., & a san. mem. Bened. XIV. approbato, quod sic se habet.

„ Referente Eminentissimo, & Reverendissimo „ Domino, Domino Cardinali Tamburino Ponente literas R. P. D. Patriarchæ Catholici Armenorum Ciciliæ, quibus querebatur, Patres Terræ „ Sanctæ plures Mulieres Armenas ad habitum Tertii Ordinis admisisse, easque insolita in illis Regionibus veste indutas incedere, aliaque in iisdem literis plane exposita peragere, unde gravia mala, scandala, & incommoda oriebantur; „ ideo orabat, ut aliquod opportunum remedium „ adhiberetur; Eminentissimi Patres, re mature „ perpensa, censuerunt consulendum esse Sanctissimo, ut præcipiat Patribus Terræ Sanctæ aliisque Religiosis Viris cujuscumque Ordinis, & „ Instituti, ne Mulieres cujuscumque ritus Orientalis admittant ad habitum Tertii Ordinis, vel „ ad alium quemcumque ejusmodi; admissas vero „ habitum jam receptum quamprimum deponere, „ & veste illius Regionis, in qua degunt, communi uti omnino curent, sub pœnis Sanctitati suæ „ bene visis.

„ Facta autem per R. P. D. Nicolaum Antonelli „ Secretarium Sanctissimo Domino Nostro in audientia eodem die habita de supradictis omnibus „ relatione, Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregationis in omnibus approbavit, eamque servari mandavit sub pœna privationis vocis activæ, „ & passivæ, non obstantibus Apostolicis Constitutionibus, Statutis, Consuetudinibus etiam authoritate Apostolica confirmatis, aliisque in contrarium quibuscumque. Datum Romæ, die, & „ anno, quibus supra. “

Cum igitur ad unius Latini ritus Mulieres, Regularium circumscripta facultas intelligatur, pronum est habitum Tertii Ordinis professas duas in Classes referre: alteram earum, quæ simul collegialiter vivunt, alteram vero earum, quæ seorsum suis in domibus degunt.

Quoad primas explorata res est, privilegiis Tertii Ordinis minime frui etiam illas, quæ votum simplex Castitatis emiserint, nisi vota solemnia nuncuparunt, & clausuram sancte, religioseque custodiant: Quamvis enim ejusmodi privilegiis olim fruerentur vigore Constitutionum Leonis X., quarum altera incipit *Dum intra*, altera incipit *Nuper*, eo tamen privilegia diserte revocata leguntur a san. mem. Pio V. Constitutione, quæ incipit *Cura Pastoralis Officii*, in qua districtius cautum est, ne Tertiariis, quæ vota solemnia non emittunt, & clausuræ lege obstrictæ non sint, usquam collegialiter vivere liceat; Quod etiam a Gregorio XIII. plane confirmatum est Constitutione, quæ incipit *Deo Sacris Virginibus*.

Fatendum quidem est his non obstantibus & hactenus fuisse, & adhuc esse conservatoria quædam, ubi Testiariæ collegialiter vivunt, etiamsi nec solemnia vota emittant, nec clausuræ lege teneantur; At cum ea ab Apostolica Sede tolerata, non approbata esse intelligantur, ut religiosæ domus canonice erectæ haberi non possunt, sed potius ut domicilia fundata contra mentem Sedis Apostolicæ, & contra Decreta Pontificum Pii V. & Gregorii XIII.,

Ideo-

ideoque certis privilegiis, quæ nonnisi clausis Tertii ordinis Monasteriis propria sunt, carere omnino necesse est: Quomodo enim Apostolicæ Sedis indultis, & gratiis frui possent, quæ contra ejusdem Apostolicæ Sedis mentem sine clausura, & votis solemnibus, adhuc tamen collegialiter vivunt? Sequitur ergo hujusmodi Tertiarias jurisdictioniOrdinarii integre, solideque subjectas manere.

Quod huc usque deductum est juxta Doctorum omnium sensum, luculentissime docuit san. mem. Benedictus XIV. Institut.Can.105.num.76., ac constanti stylo rescripsere Sacræ Urbis Congregationes, quarum celebriora duo afferre Decreta abs re non erit.

Primum nempe Sacræ Congregationis Concilii in una *Lauden.* die 27. Maji 1677. In qua quidem causa, cum de Tertiariis Oppidi Cottonei vota quædam simplicia Castitatis, Paupertatis, & Obedientiæ emittentibus, sine solemnitate tamen, & sine clausura, ageretur, proposito dubio: „ An mulieres hujusmodi subsint visitationi, & correctioni Episcopi, Sacra Congregatio, audito Procuratore generali Patrum reformatorum Sancti Francisci,sub quorum cura vivebant, respondendum censuit " *Affirmative*,

Alterum vero est Sacræ Congregationis Concilii in una *Lunen.* Sarzanen. die 30. Januarii 1723. In qua quidem cum de mulierum, assumpto habitu Tertii Ordinis Sancti Francisci, collegialiter in conservatorio Massæ viventium, exemptione disceptaretur, Sacra Congregatio de more rescripsit. „ Con„ servatorium esse subjectum omnimodæ jurisdi„ ctioni Episcopi, citra tamen approbationem Sa„ cræ Congregationis quoad dictum Conservato„ rium: " In quo quidem Decreto, eodem temporis, ac loci vestigio, quo ejusmodi mulieres subjectæ declarantur omnimodæ jurisdictioni Episcopi, ne probari sub ea forma viderentur hujusmodi Conservatoria, verbis adjectis, *citra approbationem*, solertissime cautum est; adeo Sacræ Congregationis mens ab ejusmodi Collegiis sine votorum solemnitate, & sine clausuræ lege fundatis vel ipsa specie probandis aliena est.

Disciplinam hanc aliquantulum immutavit Benedictus XIII. nonullis Constitutionibus editis, nimirum ea, quæ incipit *Paterna*, altera, quæ incipit *Exponi nobis*, tertia denique, quæ incipit *Pretiosus*, quarum dispositione Tertiariæ, quæ sine solemnibus votis, & sine clausuræ lege collegialiter viverent, a jurisdictione Episcoporum subductæ,in jurisdictionem, & curam Superiorum Ordinis redierunt; At vix defuncto laudato Pontifice, ejus Successor Clemens XII. Constitutione, quæ incipit *Romanus Pontifex*, sublatis iterum ejusmodi gratiis, & privilegiis, pristinam de Tertiariis Ordinario subjectis disciplinam restituit; in ea quippe sic expresse habetur: „ Statuimus, & decernimus de omnibus, & singulis prædictis Literis, & Constitutionibus, quæ ab eodem antecessore nostro Benedicto prodierunt, nec non de omnibus privilegiis, gratiis, favoribus, indultis, exemptionibus, facultatibus, & declarationibus in iisdem contentis eam deinceps decisionem, ac judicium etiam in foro conscientiæ habendum, quod sive ex jure communi, sive ex Concilio, sive ex Decretis, & Constitutionibus Apostolicis, sive ex aliis legitime habebatur antequam eædem Literæ, & Declarationes ab eodem Benedicto concessæ fuissent, perinde scilicet ac si illæ non emanassent; ad quam dispositionem, ejusque pristinum statum, ac terminum omnia superius enunciata omnino reducimus, & reducta esse volumus; Ita ut in posterum supradicti Ordines regulares earumdem literarum, & Constitutionum usu, commodo & effectu penitus carere debere intelligantur ": Ex quibus sane verbis colligit Benedictus XIV. Institut. Can. 105. num. 76.: „ Redit in pristinum Ordinariorum jurisdictio supra Tertiarias collegialiter sine votorum solemnitate, & sine clausuræ lege viventes; eademque de causa ut nobis subjectas eas libere visitavimus ":

Gradum nunc faciendo ad alteram Tertiariarum Classem, quæ seorsim suis in domibus degunt, majoribus privilegiis olim gavisas eas fuisse compertum est, inter quæ præcipua numerantur: 1. privilegium fori, quod tamen locum non habet in locis missionis, ubi vix Religio toleratur, 2. ut Patribus illius Ordinis, cujus regulam profitentur, sua peccata in sacramento Pœnitentiæ aperire liceret, quamquam ab Ordinario non approbatis: 3. ut communionem Paschalem in eorumdem Regularium Ecclesia recipientes, præcepto Ecclesiæ satisfacerent: 4. ut ab iis etiam Viaticum, atque extremam unctionem in exitu vitæ possent percipere. Hæc tamen omnia successivis temporibus a Summis Pontificibus, atque a Sacris Cardinalium Congregationibus, pluribus editis Constitutionibus, & Decretis, penitus sublata, atque ad terminos juris communis redacta sunt, ut late Fagnanus in Cap. *Omnis* num.64.de Pœnit.& Remiss. ex S.C.rescripto refert his verbis: „ Cum Fratres Monasterii Sancti Dominici de Lugo Imol. Diœcesis declarari postulassent an ipsis liceret præsertim ex suis privilegiis audire confessiones virorum, & mulierum professorum Tertii ordinis Sancti Dominici, eisque in Paschate Sacramentum Eucharistiæ ministrare, Viaticum præbere atque extremam unctionem ministrare; Sacra Congregatio consideravit, præsupposito, quod hujusmodi professi eodem jure censeantus cum aliis professis Tertii ordinis Sancti Francisci, de quibus in gloss. in Clem. *Cum ex eo* de sentent. excommunicat. eorum non esse aliquam religionem, seu modum quemdam vivendi approbatum a Sede Apostolica, nec dici plene translatos ad Ordinem, itaut desinant esse de sæculo. Card. in Clem. *Per literas* num. 9. de Præb. Quod cum ita sit, non magis horum, quam aliorum sæcularium confessiones prædictos religiosos audire posse, juxta cap.15.sess.23. ubi privilegiis quibuscumque derogatum est, & amplior derogatio habetur in Bulla Pii IV. revocatoria omnium privilegiorum sub quibusvis formulis, in his, quæ Sacro Tridentino Concilio sunt contraria; Ex quo sequitur, tales Religiosos non esse proprios Sacerdotes horum professorum; ac proinde non posse eisdem Sacramentum Pœnitentiæ, vel Eucharistiæ in Paschate ministrare, juxta Cap. *Omnis utriusque sexus* de pœnitent.

tent. & remiss., idemque juris esse de Viatico: siquidem præcedente confessione exhiberi debet cap. 7. de præpar., quæ adhibenda est &c. sess. 13. in Decreto de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento. De extrema unctione non esse judicium Congregationis, sed tamen constare ejus administrationem, sicut aliorum Sacramentorum, pertinere ad Parochum, de cujus Parochia dicuntur esse tales professi, nisi speciali privilegio sint exempti „.

Latius hoc ipsum Benedictus XIV. ex Pontificum Constitutionibus inter se collatis, & S. C. Decretis deducit Institut. Can. 105. num. 67. & sequent. his verbis: „ Si Leonis X. Constitutio vim totam, & integram obtineat, hæ Tertiariæ privatim vitam agentes, ab Episcopi jurisdictione prorsus immunes esse deberent: Eos sibi confessarios deligere possent, qui ad Monialium confessiones, non vero sæcularium excipiendas probantur: Ad Parochiam accedere non tenerentur, ut Paschali præcepto satisfacerent: Tandem a Præfectis suis regularibus extremam unctionem percipere, & post mortem in Ecclesia sui Ordinis sepeliri jure possent; sed aliter se res habet: nam Leonis X. Constitutio ad certos quosdam limites redacta fuit a Summis Pontificibus, qui deinde Sedem Apostolicam tenuerunt. Cum hæ mulieres revera non habeantur regulares, eo quod tribus votis solemnibus non adstringantur; ideo non censentur immunes ullo modo ab Episcopi facultate..... Insuper de his mulieribus Tertiariis hæc Sac. Congregatio Concilii decernit: Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum sæpius respondit, minime posse Sacerdotes Regulares mulierum Tertii Ordinis, quas de pœnitentia, vel *Pinzocheras* vocant, confessiones Sacramentales audire, nisi fuerint ab Ordinario approbati ad confessiones personarum sæcularium audiendas, quemadmodum nec posse illis Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum administrare in die Paschatis Resurrectionis Sanctissimi Domini Nostri Jesu Christi; Item ex epistola Sacræ Congregationis pro causis Episcoporum, & regularium constitutæ ad Episcopum Mutinensem die 17. Junii anno 1639. hæc in ipsas Tertiarias sancita deprehenduntur: Circa Tertiariam similiter censuerunt (nempe Cardinales Sacræ Congregationis) permissum haud fuisse Fratribus ejusdem monasterii ob quodcumque privilegium Ordinis administrare ipsi Sacramentum Divinæ Eucharistiæ, & extremæ Unctionis, neque ejus cadaver domo efferre indicata funebri pompa, sine Parocho, aut sine ipsius licentia: Nam hæc revera ad Parochos pertinent, qui debent assiduo, sed hoc præsertim tempore, cognoscere, juvare accuratoque studio fideles sibi traditos instituere. Accedit quod Tertiaria licet nuncupatis votis, claustro non tenebatur: sed domi suæ intra Parochi ejusdem ditionem habitabat „.

Possunt tamen earum cadavera sepeliri in Ecclesiis sui Ordinis si locus Tertiariis designatus seorsum existat: sin minus, in Parochiali Ecclesia, ut cæterarum cadavera, sepelienda sunt.

Lucrantur etiam indulgentias, gaudentque aliis spiritualibus gratiis Ordini adnexis, quem profitentur, statim ac ad habitum tertii Ordinis, ac ad votum simplex Castitatis a Superioribus Regularibus admittuntur, quibus hanc facultatem ex Apostolicæ Sedis indulto reservari compertum est.

Non tamen ad omne mulierum genus hæc facultas extenditur, sed ad eas dumtaxat, quæ conditiones a Sacris Congregationibus rite præscriptas habuerint: nimirum ut honestis, probisque moribus fulgeant, ut annos quadraginta saltem attingant, ut necessaria ad congruam vitæ sustentationem bona possideant, ut nonnisi cum consanguineis, vel affinibus in primo gradu cohabitent.

Hujusmodi autem conditionum examen, & judicium non ad Superiores ipsos regulares, sed ad locorum Ordinarios pertinere Summi Pontifices decreverunt; adeo ut recte subjiciat Benedictus XIV. loc. cit. „ Quare si quod proprium est, unicuique tribuatur, ad Præfectum Regularem spectat, religiosum habitum his mulieribus impertiri: ad Episcopum vero facultatem tradere, & præscriptas conditiones accurato examine cognoscere “.

Hæc omnia, quæ exerte tradit Benedictus XIV. c. Institut. 105., Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium negotiis præpositæ Decreto edito sub die 20. Decembris 1616. disertissime sanciuntur; Sic enim §. 5. „ Præterea si contingat aliquas ex prædictis Tertiariis sine sepulturæ electione decedere, eas sic decedentes ita demum in Ecclesiis Ordinis, cujus habitum assumpserunt, sepelire debeant, si in ipsis earum communis sepultura reperiatur; sin minus, in Ecclesiis Parochialibus sepeliendas esse decernit; Superioribus autem regularibus sufficienti facultate ad id a Sancta Sede Apostolica suffultis (Cappuccinis exceptis) libere mulieres ad hujusmodi habitum recipere, atque ad ipsos vestiendi eas officium pertinere; non autem ad habitum admittendas, & recipiendas esse, nisi probatæ vitæ, ac bonis moribus præditas, ac in ætate saltem quadraginta annorum constitutas, quæ de proprio habeant unde sufficienter vivere possint, & non cum aliis viris, quam consanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu sibi conjunctis cohabitent, & ab Ordinario loci licentia prius impetrata, qui non aliter eam concedat, nisi de prædictis prævio examine diligenti sibi constiterit „.

Universa hæc iterum a Sacra Congregatione Concilii confirmata sunt; nam Episcopo Mazaræ quærenti anno 1727. „ Quænam sint conditiones requisitæ, ut regulares habentes facultatem dandi habitum suæ religionis mulieribus non collegialiter viventibus, dictum habitum dare possint, & an examen dictarum facultatum pertineat ad Episcopum? Sacra Congregatio Concilii respondit: „ Examen facultatum concedendi habitum pertinere ad Sedem Apostolicam, examen conditionum quoad mulieres vestiendas, & licentiam vestiendi pertinere ad Ordinarium, & conditiones vestiendarum esse expressas in Decretis generalibus alias editis, & hæc Decreta esse omnino servanda. „

Ad normam hujusce Decreti subjecta hac formula Episcopi uti consuevere, qua mulieri facultatem assumendi habitum Tertii Ordinis concedere testificantur.

„ Dilectæ nobis in Christo N. salutem, & benedictio-

dictionem in Domino. Ut tu, quæ bonis moribus imbuta, bonæque frugis, ac laudabilis vitæ existis, in ætate annorum quadraginta constituta, propria bona, ex quorum fructibus honeste vivere vales, possides, & non cum aliis viris, quam cum tuis consanguineis, vel affinibus in primo gradu constitutis habitas, prout hæc omnia nobis prævia informatione constare fecisti, habitum Tertii Ordinis S. N., quem postulasti, suscipere possis per R. P. N. Ordinis Provincialem, illum tibi conferendi licentiam, & facultatem concedimus, & impertimur. In quorum &c. Datum &c.

N. Episcopus N.

Ex quibus omnibus consequitur, quam recte Sacra Congregatio de Propaganda Fide in Congregatione particulari habita die 31. Augusti 1761. per modum Decreti generalis servandi in toto Regno Hiberniæ inter alia rescripserit pro Tertiariis nullo modo licere regularibus admittere ad habitum, nisi servatis servandis, & de licentia Ordinarii: aliter admissas declaretur ab Episcopis, nec esse Tertiarias, nec ullis gaudere privilegiis aut indulgentiis.

Etiamsi vero ejusmodi casus occurrere aliquando possit, in quo potius expedire videatur adolescentulam aliquam habitu Tertii Ordinis ante præfixam ætatem, quodam veluti tegumento securitatis assumpto a periculis liberare, quam medias inter insidias inermem relinquere: non ideo sequitur fas esse Superioribus Regularibus sine licentia Episcopi, vel Vicarii Apostolici Puellas ad habitum suscipiendum admittere: Consulant ipsius in hujusmodi casibus loci Ordinarium, qui se facilem pro sui prudentia, atque adeo conscientia, motus ipsius periculi gravitate, præbebit. Nec expedit semper in adolescentulis votum Castitatis cum habitus susceptione conjungi, quin potius ad ætatem provectiorem quandoque differri; ab ea quippe longius abesse illa, sive pericula, sive scandala, quæ ferventiori, quam prudentiori zelo agitante, possunt oriri.

Hæc habet Sacra Congregatio, quo dissidia, ac jurgia hisce de rebus in posterum tollantur, iisque sublatis, unitas spiritus, & vinculum pacis inter operarios vineæ Domini conservetur: Et ut maxima, quæ in terris a Domino relicta est, potestate roborentur, SS. D. N. P. Clementi XIII. feliciter regnanti legenda, consideranda, probanda curavit, & idem SS. D. hæc omnia lecta, considerata, probata, authoritate Apostolica confirmavit.

Confidit in D. J. Sacr. Congregat. hinc Superioribus Regularibus ad normam instructionis hujusce ambulantibus, inde locorum Ordinariis, & Vicariis Apostolicis ad aliorum jura servanda sollicitis, collatis utrinque studiis, illud concordiæ gluten coaliturum, quo qui ex adverso sunt, nihil habentes malum dicere de eis, vereantur magis, & domus Dei, quæ est Ecclesia, ipsa unitate terribilis, ut castrorum acies ordinata, fideles lætitia, infideles, hæreticos, schismaticos rubore suffundant.

Quam Sacr. Congregat. instructionem Sanctissimo Domino Nostro Clementi XIII. per me infrascriptum Secretarium ejusdem Sacræ Congregationis relatam in audientia habita die 16. Januarii anno 1763. Sanctitas Sua benigne in omnibus adprobavit, & omnino servari mandavit. Datum ex Ædibus Sacræ Congregationis die 17. mensis, & anni quibus supra.

M. Marefuscus Secretarius.

A P-

APPENDIX

RESOLUTIONUM SACRÆ CONGREGATIONIS CONCILII

Continens varias frequentiores Caussas ab eademmet Sac. Congregatione novissime resolutas, ab Anno scilicet 1700. *usque in præsens.*

1 SARDINIÆ *Jurisdictionis*, in qua ad sequentia dubia.

I An, quando Ordinarii ad vitanda scandala procedunt, non citata parte, nec adhibita Causæ cognitione in causis Visitationis, aut correctionis morum, possit Judex delegatus Apostolicus appellationem simpliciter admittere.

I. An ab interlocutoria, vel alio quocumque gravamine, quod tamen potest reparari per sententiam definitivam, valeat appellationem admittere?

II. An, quando appellatur a gravamine, quod per definitivam sententiam reparari nequit, ut carcerationis, torturæ, aut excommunicationis, possit appellationem admittere, aut inhibitionem, vel aliam provisionem concedere, non visis actis, ex quibus evidenter appareat de gravamine?

IV. An censuras Ecclesiasticas in appellantem prolatas valeat relaxare, aut nullas declarare, non auditis Partibus, nec cognita Causa?

V. An valeat absolutiones ad cautelam concedere non citata Parte, nec visis Actis, nec præstita cautione ab Appellante de stando Juri, & parendo mandatis Ecclesiæ?

VI. An ab executione Decretorum Sacri Concilii Tridentini valeat appellationem admittere?

VII. An valeat Causas in Curiis Ordinariorum, vel aliorum Judicum inferiorum pendentes a se avocare, vel illarum cursum impedire sub quolibet prætextu, præterquam per viam legitimæ appellationis fuerint ad ipsius Tribunal delatæ?

VIII. An valeat appellationem recipere, nisi per publica documenta (quæ realiter exhibeantur) prius constiterit, appellationem a sententia definitiva, vel habente vim definitivæ, aut a gravamine, quod per definitivam sententiam reparari non possit in casbus a jure non prohibitis, per legitimam personam, & intra debita tempora fuisse interpositam, ac prosequutam.

IX. An valeat inhibitionem concedere post receptam appellationem absque insertione tenoris sententiæ, aut Decreti definitivi, aut definitivi vim habentis, etiamsi Appellans asserat, culpa Judicis, a quo, vel Actuarii, exemplum habere non posse non justificato impedimento, & an in casu possint inhibitiones impune sperni?

X. An valeat appellationes in secunda instantia recipere a Decretis, seu sententiis Suffraganeorum, omisso medio curiæ Metropolitanæ?

XI. An in causis de sui natura appellantibus, in quibus dictus Judex processit, valeat appellationum, quoad effectum, suspensionem denegare?

XII. An, & quæ taxa servanda sit a dicto Judice Delegato tam in causis civilibus, quam criminalibus pro sportulis, seu propinis?

Sac. Cong. Concil. die 3. Aprilis 1700. distulit propositionem; die vero 24. ejusdem Mensis jussit proponi causam in prima etiam unica, & per Delegatum exhibendas esse litteras suæ Delegationis; & demum die 15. Maii dicti Anni respondit. *Ad* I. *negative quoad effectum suspensivum*. *Ad* II. *negative*. *Ad* III. *negative, quoad cognitionem causæ in gradu appellationis tantum, & affirmative quoad brevem supersessoriam*. *Ad* IV. *negative*. *Ad* V. *itidem negative, præterquam in casu absolutionis ad breve tempus, & tunc cum obligatione de stando juri, & parendo mandatis Ecclesiæ*. *Ad* VI. VII. VIII. IX. X. *&* XI. *negative*. *Ad* XII. *exhibendas esse taxas tam Ordinariorum, quam Delegati, ut in lib.* 50. *Decret. pag.* 145. 185. *&* 1224.

PORTUCALLEN. *Visitationis*, in qua ad seq. dub. 2

I. An Episcopo, concurrente legitimo impedimento, liceat per ejus Delegatum visitare propriam Cathedralem, & totum corpus Capituli, nedum in temporalibus, verum etiam in Spiritualibus? *& quatenus affirmative*.

II. An circa impedimentum standum sit soli assertioni Episcopi, an vero teneatur assignare causas legitimi impedimenti?

III. An impedimentum debeat esse continuum videlicet toto durante tempore a Sac. Concilio præscripto pro visitatione facienda, vel potius sufficiat, quod sit temporale?

Sac. Cong. Concil. die 15. Ianuarii 1701. distulit propositionem; die vero 29. dicti mensis respondit. *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *affirmative quoad primam partem, & negative quoad secundam*. *Ad* III. *negative quoad primam partem, & quoad secundam*

remisit conscientiæ Episcopi, ut in lib. 51. *Decret. pag.* 1. 3. *&* 63.

3 TROJANA *Funerum*, in qua ad sequentia dubia.

I. An licitum sit Canonicis, capitulo, & aliis Parochis dictæ civitatis ducere funus per publicas plateas, quæ non est recta via ducens ad Ecclesiam funeris, & præsertim regularium? *& quatenus affirmative*.

II. An eisdem capitulo, canonicis, & curato propter hoc aliquod stipendium accipere, seu exigere liceat?

III. An sit licitum dictis capitulo, & canonicis ducere cadaver alicujus de regimine civitatis prius in Ecclesia Collegiata ad officiandum, & deinde ab illa transferre ad Ecclesiam funeris?

IV. An licitum sit canonicis, & parochis aliquid exigere ratione transitus per Parochiam, quando funus ducitur ab una Parochia ad Ecclesiam funeris sitam in alia Parochia?

V. An candela gestanda per canonicos in associatione funeris debeat esse ponderis ad minus quatuor librarum, vel arbitrio heredum, & an canonici ultra dictam candelam prætendere possint unum ducatum regni pro quolibe canonico?

VI. An de dictis candelis debeatur aliqua portio Ecclesiæ funeris, pro ut etiam de candelis, quæ in similibus casibus gestantur a regularibus?

VII. An capitulum, canonici, & parochi prætendere, & accipere possint majorem portionem funeralis, quando cadaver sepelitur in Ecclesiis extra civitatem regularium, ac extra parochiam, quamvis sitam intra civitatem, quam acciperent, si cadaver sepeliretur in illorum Ecclesia?

VIII. An interveniente in funere ducendo ad Ecclesiam regularium cruce capituli cum unico illius Abbate, seu Sacerdote, capitulum exigere possit emolumentum eo modo, quo interveniret totum capitulum?

IX. An licitum sit canonicis pro decimis non solutis in vita per defunctum devenire ad impedimentum sepulturæ cadaveris dicti defuncti in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 7. Maii 1701. distulit propositionem, die vero 12. ejusdem respondit. *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *negative*. *Ad* III. *negative, nisi aliter disposuerit defunctus, nec ejus heredes*. *Ad* IV. *negative*. *Ad* V. *negative quoad primam partem, sed remittendum arbitrio heredum, quo vero ad secundam partem negative*. *Ad* VI. VII. VIII. *pariter negative, ut in lib.* 51. *Decret. pag.* 237. *terg. &* 268. *terg.*

4 ÆSINA *Juris nominandi Concionatorem*, in qua ad sequens dubium.

An, & ad quem spectet jus nominandi Concionatorem Quadragesimalem in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 30. Septembris 1702. censuit, *electionem spectare ad Episcopum, soluta tamen per eum eleemosyna, ut in lib.* 52. *Decret. pag.* 373.

5 NOVARIEN. *Funerum, & Jurisdictionis*, in qua ad sequent. dub.

I. An cadavera impuberum Oppidi Varalli debeant ex aliqua speciali consuetudine sepeliri in sepultura destinata existente in Ecclesia parochiali; vel potius licitum sit parentibus, tam ante, quam post mortem illorum, ea tumulare facere in proprio sepulcro majorum in Ecclesia Reformatorum existente? *& quatenus affirmative quoad secundam partem*;

II. An dicta cadavera deferri possint ad dictum Sepulcrum majorum absque associatione parochorum, & Cleri Sæcularis post eorum monitionem ad interveniendum funeri, & recusantium?

III. An Parochis intervenientibus sive associatis, sive non, ab aliis canonicis ejusdem, parochiæ distribui debeat candela major illa, quæ datur Superiori Regularium associato ab aliis fratribus?

IV. An dicta cadavera deferri valeant ad Ecclesiam quacumque hora diei, & an de nocte absque expressa licentia Ordinarii?

V. An parochi sub aliqua & quacumque prætensione possint differre, vel impedire ne tempore debito cadavera ad sepeliendum deferantur? *& quatenus negative*;

VI. An Parochis impedientibus, licitum sit heredi post expectatum triduum a morte Defuncti ducere funus etiam de nocte ad Ecclesiam, in qua cadaver est sepeliendum?

VII. An parochi cogere possint heredes ad peragendum in Ecclesia Parochiali omnes functiones Missæ solemnis, accensis luminibus in singulis Altaribus, & Anniversariorum, quæ fiunt in Ecclesia Reformatorum occasione funerum?

VIII. An dicti Parochi possint cogere heredes, ut celebrare faciant Missas pro defuncto singulis Sacerdotibus sæcularibus funus associantibus?

IX. An in prætensa associatione cadaverum sint per heredem defuncti in æquali numero convocandi tot Sacerdotes sæculares, quot convocantur Fratres Reformati?

X. An in casu, de quo agitur, Episcopus Novarien. habuerit jurisdictionem in supradictos Fratres Reformatos prætensos delinquentes extra Claustra, seu turbantes jura Parochorum?

XI. An interdictum, de quo agitur, sustineatur in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 15. Marti 1704. respondit. *Ad* I. *negative quoad primam part. affirmative quoad secundam*. *Ad* II. *affirmative*. *Ad* III. *negative*. *Ad* IV. *affirmative ante tamen solis ortum, & de nocte negative, nisi de consensu Episcopi*. *Ad* V. *negative*. *Ad* VI. *Affirmative præterquam ante solis ortum, & de nocte*. *Ad* VII. VIII. IX. X. *&* XI. *negative; ut in lib.* 54. *Decret. pag.* 93.

PAPIEN. *Juris deferendi Crucem*, in qua ad seq. dub. 4

An Eminentissimo Episcopo Papiensi licuerit in suo accessu ad Carthusiam Papien. occasione revisionis computorum eleemosynarum ingredi erecta Cruce Ecclesiam, & Monasterium ejusdem Carthusiæ in casu &c.

Sac. Cong. Concil. 24. Septembris 1707. distulit propositionem, & die 17. Decembris ejusdem anni respondit, Affirmative quoad Ecclesiam, & negative in casu de quo agitur, quoad Monasterium, ut in *lib.* 57. *Decret. pag.* 368. *&* 462.

CO-

7 COMEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seq. sub.

I. An Reverendissimus Nuncius Apostolicus apud Helvetios possit concedere facultatem audiendi confessiones personarum sæcularium, vel etiam Regularium, immo & Monialium, in Diœcesi Comen. sine licentia, & approbatione Ordinarii loci?

II. An idem Reverendissimus Nuncius Sacerdotibus non approbatis ab Ordinario ad audiendas confessiones concedere possit facultatem absolvendi in foro interno ab hæresi, censuris &c.

III. An possit concedere facultatem generalem absolvendi a casibus Ordinario reservatis? *& quatenus affirmative?*

IV. An expediat adhiberi aliquod moderamen in hujusmodi facultatum communicatione tam circa numerum, quam circa qualitates personales eorum, quibus conferuntur?

V. An possit concedere suis Commissariis subditis Diœcesis Comen. facultatem eligendi sibi Confessarium etiam non approbatum ab Ordinario?

VI. An possit concedere licentiam retinendi, legendi libros Hæreticorum, seu alios quomodolibet prohibitos?

VII. An Commissarii Nunciaturæ accedere possint ad Monasteria Monialium, easque alloqui etiam citra necessitatem Officii absque licentia Ordinarii?

VIII. An iidem Commissarii concedere possint aliis ad eos recurrentibus licentiam alloquendi Moniales sine licentia Ordinarii?

IX. An dicti Commissarii obligati ad residentiam ratione canonicatus, vel alterius Beneficii possint ab illo abesse pro negotiis Commissariatus, & nihilominus lucrari distributiones, aliaque omnia emolumenta, tamquam si essent præsentes?

X. An idem Reverendissimus Nuncius concedere possit dictis Commissariis licentiam retinendi famulas, quamvis non annosas cum derogatione quarumcumque Ordinationum per Ordinarios locorum quomodolibet factarum?

XI. An concedere possit facultatem exorcizandi independenter ab Ordinario?

XII. An iidem Commissarii concedere possint licentiam laborandi diebus festis?

XIII. An iidem Commissarii punire possint etiam in prima instantia festorum violatores, blasphematores, aliosque contra Dei, & S. Matris Ecclesiæ præcepta temere agentes?

Sac. Congr. Concil. die 26. Februarii respondit, *Ad* I. *negative*. *Ad* II. *negative*. *Ad* III. *negative*. *Ad* IV. *satis provisum in superiori*. *Ad* V. *negative*. *Ad* VI. *ad Sac. Congregationem Sancti Officii*. *Ad* VII. VIII. IX. X. XI. XII. *&* XIII. *negative, ut in l.* 57. *Decr. pag.* 69. *&* 70.

8 PRAGEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seqq. dub.

I. An pro exemptione a jurisdictione ordinaria Archiepiscopi sufficiat sola nominatio, seu deputatio presbyteris sæcularibus facta a Superiore D. Joannis Hierosolymitani in Ecclesiis dicti Ordinis pro cura animarum, quamvis ex causa non admitteretur ab Archiepiscopo, sive potius requiratur admissio, approbatio, & licentia Archiepiscopi, sive ejus Consistorii ad curam animarum, & administrationem Sacramentorum?

II. An præfati nominati, seu deputati ad dicta beneficia curata teneantur examen subire, & professionem fidei emittere coram Archiepiscopo, vel ejus consistorio, antequam curam animarum exerceant?

III. An teneantur præstare juramentum ad curam animarum debite obeundam coram Archiepiscopo, sive ejus Consistorio, & quomodo?

IV. An dictus Archiepiscopus, sive ejus Consistorium prædictis exigentibus, procedere possit jure ordinario, sive potius delegato?

V. An dicti nominati, seu deputati in dictis Ecclesiis, postquam reportaverint ab Archiepiscopo licentiam pro exercenda cura animarum, teneantur se conformare Constitutionibus Synodalibus, & Ordinationibus Consistorialibus quoad omnia in ordine ad Sacramentorum administrationem, & curam animarum?

VI. An dictis Presbyteris Sæcularibus, ut supra nominatis, seu deputatis in præfatis Ecclesiis, & ab Archiepiscopo examinatis teneatur idem Archiepiscopus concedere licentiam exercendi curam animarum? *& quatenus affirmative*.

VII. An in hujusmodi licentiis Archiepiscopus valeat reservare facultatem eam revocandi ad sui beneplacitum, seu potius debeat eam concedere pure, & simpliciter?

VIII. An Archiepiscopus debeat exprimere se procedere auctoritate delegata, dum procedit contra dictos Presbyteros exercentes curam animarum itaut hoc non expresso, non teneantur illi ei obedire, etiam in concernentibus curam animarum?

IX. An Archiepiscopus prædictos Presbyteros exercentes curam animarum in casu non paritionis ejus præceptis, possit plectere pœna revocationis licentiæ exercendi curam animarum?

X. An præfati Presbyteri pro servitio dictarum Ecclesiarum valeant assumere capellanos pro celebratione Missarum in eisdem Ecclesiis sine licentia Episcopi?

Sac. Cong. Concil. diebus 3. & 17. Decembris 1707. distulit propositionem, die vero 14. Januarii 1708. rescripsit. *Ad* I. *negative quoad primam, affirmative quoad secundam partem dubii*. *Ad* II. *affirmative quoad examen, & quo ad professionem fidei ad formam Concilii*. *Ad* III. *affirmative*. *Ad* IV. *Dilata*. *Ad* V. *affirmative*. *Ad* VI. *negative*. *Ad* VII. *negative quoad primam, & affirmative quoad secundam partem dubii*. *Ad* VIII. *affirmative*. *Ad* IX. *recurrat in casibus particularibus*. *Ad* X. *affirmative*.

TURRITANA, *seu Bossanen. Jurisdictionis*, in qua ad sequentia dubia. 9

I. An in edictis emanatis ab Archiepiscopo Turritano, & affixis in Diœcesi Bossanen. potuerit se enunciare Patrem, & Pastorem?

II. An potuerit dictus Archiepiscopus dicta edicta affigere in dicta Diœcesi Bossanen.

III. An potuerit dictus Archiepiscopus in dictis edictis comminari censuras sibi reservatas in subditos Epi-

Episcopatus Bojanen. tam Ecclesiasticos, quam laicos in casu amotionis illorum?

IV. An Curia Episcopalis Turritana rite processerit ad expeditionem litterarum citatorialium ad istantiam Alviræ, Nater, & Sotgui adversus Oeconomum Capituli Bojanen.?

V. An idem Archiepiscopus pro causis ad curiam metropolitanam devolutis in gradu Appellationis mittere possit Executores suæ curiæ pro exequendis mandatis in Diœcesi Bojanen. pro juribus Curiæ Archiepiscopalis, Salario Sententiarum Advocati, & similibus? *& quatenus affirmative;*

VI. An Archiepiscopus teneatur interpellare Episcopum suffraganeum pro executione dictorum mandatorum, vel saltem dicti Executores teneantur ante executionem ostendere mandata Ordinario?

VII. An quatenus Archiepiscopus in casibus præfatis excesserit limites suæ facultatis in Diœcesim, & Diœcesanos Episcopi Bojanen. inciderit in Censuras, & quales?

VIII. An subditi Episcopi Bojanen. tam ratione Domicilii, quam originis, qui ratione studiorum traxerunt in Civitate Saxerensi, potuerint ad Ordines promoveri ab eodem Episcopo sine Testimonialibus Archiepiscopi? *& quatenus negative;*

IX. An tam Episcopus Bojanen. quam ordinati inciderint in pœnas contentas in Constitut. S. M. Innocentii XII. in casu &c.

Sac. Congregat. Concil. resolvit die 17. Martii 1708. *Ad* I. II. III. IV. *&* V. *negative. Ad* VI. *affirmative quoad primam, & quoad secundam partem provisum in prima. Ad* VII. *negative. Ad* VIII. *Affirmative. Ad* IX. *negative.*

A QUEN. *Jurium Parochialium.*

Ægre ferens Joannes Franciscus Stranius modernus præpositus, & Parochus loci Incisæ quosdam prætensos abusus fuisse invectos a PP. Carmelitis ejusdem loci in præjudicium suorum jurium Parochialium, ad hanc S. Congregationem recursum habuit, a qua de more requisita informatione Episcopi, Vicarius Generalis illius juxta relationem Parocho usquequaque favorabilem in summario exhibendam transmisit. Quo circa infrascripta dubia concordata, partibus hinc inde scribentibus, resolvenda EE. VV. proponuntur, una cum alio dubio, quod est ultimum, nuper concordatum occasione, quod cum PP. obedire detrectaverint Episcopi Edicto prolato, uti prætenditur, pendente lite in hac Sacra Congregatione, demandantis, ut in funeribus accederent ad Parochialem, ad levandam Crucem, eorum tres fuerunt a Confessionibus audiendis suspensi, super quibus informans Episcopus eadem confirmat, & conqueritur, eosdem tres Patres suspensos, statim post declarationem cum spretu, licet semel tantum, audivisse Confessiones. Quapropter ex utriuque deducendis humiliter postulant Partes ipsæ declarari.

I. An PP. Carmelitæ in rogationibus possint ad processionem accedere sine cappis albis?

II. An in solo numero duorum religiosorum Cruce præcedente?

III. An teneatur Præpositus, qui est etiam Parochus in publicis generalibus processionibus fieri consuetis, monitos facere dd. Patres, ut ad processionem accedant, & quomodo?

IV. An iidem PP. possint libere quæstuare in diebus hebdomadæ sibi benevisis, absque restrictione alicujus diei.

V. An possint eamdem quæstuationem facere pro Confraternitatibus in eorum Ecclesia erectis?

VI. An possint in d. Ecclesia pro dd. Confraternitatibus exponere SS. Eucharistiæ Sacramentum occasione Novenæ SS. Natalis, & quadraginta Horarum in diebus sibi benevisis sine licentia Ordinarii?

VII. An easdem expositiones facere possint pro eorumdem regularium devotione?

VIII. An possint benedicere sponsos cum licentia Parochi, vel sine?

IX. An iidem Patres audientes Confessiones infirmorum, teneantur ante, vel post dictam Confessionem illam Parocho notificare?

X. An possint in propria Ecclesia mulieres post partum benedicere, & ad purificationem admittere?

XI. An vocati possint se conferre ad benedicendam febrem cum Reliquia Sancti Alberti?

XII. An vocati ad associandum defunctorum cadavera, prius convenire debeant ad Ecclesiam Parochialem cum eorum Cruce, & deinde se conferre ad domum defuncti? & quatenus negative?

XIII. An ad eumdem effectum sub qua Cruce, & in quo loco dicti Patres expectare debeant Parochum, & alios exequiis intervenientes?

XIV. An possint dare signum, & celebrare Missam in diebus festivis eodem tempore, antequam detur signum, & celebretur Missa Parochialis?

XV. An Præpositus habeat jus interveniendi in redditionibus rationum faciendis per Confraternitates laicorum in Ecclesia dd. Patrum erectas?

XVI. An eisdem Patribus Carmelitis liceat processiones facere extra propria claustra, seu districtum, & intra limites Parochiæ, invito Parocho, & quatenus negative;

XVII. An eisdem Patribus liceat extra propria claustra, seu districtum per loca consueta facere Processionem B. M. V. de Monte Carmelo occasione suæ Festivitatis, petita tamen licentia a Parocho, licet non obtenta?

XVIII. An Patres suspensi sint reintegrandi ad audiendas Confessiones Sacramentales in casu? &c.

Die 19. Maii, & 9. Junii 1708. Sacr. Congreg. Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum respondit.

Ad I. *negative. Ad* II. *negative. Ad* III. *affirmative, sive per Nuncium, sive per schedulam. Ad* IV. *affirmative. Ad* V. *negative. Ad* VI. *negative, Ad* VII. *negative. Ad* VIII. *posse, cum licentia tamen Parochi, & amplius non proponi mandavit. Ad* IX. *affirmative ad formam Constitutionis Clementis X. Ad* X. *affirmative. Ad* XI. *affirmative. Ad* XII. *&* XIII. *In casu de quo agitur, posse convenire etiam in Ecclesia viciniori domui defuncti, & in tumulatione cadaveris sub unica Cruce Ecclesiæ tumulantis. Ad* XIV. *affirmative. Ad* XV. *negative. Ad*

XVI. *ne-*

XVI. *negative*. *Ad* XVII. *affirmative*. *Ad* XVIII. *affirmative*.

B. Card. Panciaticus Præfectus.

V. Petra Secretarius.

Sic expresse habetur in Bullario particulari Clementis XI. Decreto tertio inter Decreta Sacræ Congregationis Concilii.

Et reclamante Parocho sub die 27. April. 1709. rescripsit. *In decisis in omnibus*, & *amplius*, ut refert Matthæucc. *Officialis Curiæ cap. 36. n.* 18. *in fine*.

11 PRAGEN. *Juritdictionis*, in qua ad sequent. dub.

I. An sit standum, vel recedendum a decisis quoad I. II. III. IV. & VIII. Dubium?

II. An dictus Archiepiscopus, sive ejus Consistorium pro prædictis exigendis procedere possit jure ordinario, sive potius delegato in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 9. Junii 1708. rescripsit. *Ad* I. II. & III. *in decisis. Ad* IV. *jure delegato*. *Ad* V. & VIII. *in decisis*.

12 RUBEN. *Habitus talaris*, in qua ad sequens dub.

An edictum super delatione habitus talaris in Ecclesiis, illarumque ingressu, & egressu sustineatur in casu &c.

Sac. Cong. Conc. distulit propositionem; die vero 18. Augusti ejusdem anni respondit. *Sustineri*, *moderatis pœnis arbitrio Eminentissimi Præfecti*.

13 PAPIEN. *Juris deferendi* Crucem, in qua ad sequens dub.

An, & quomodo sit standum, vel recedendum a decisis sub die 17. Decembris 1707. in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 22. Septembris 1708. rescripsit. *In decisis quoad Ecclesiam*, *quo vero ad Monasterium*, *prævio recessu a decisis*, *licere Reverendissimo Episcopo ingredi cum Cruce in casu*, *de quo agitur etiam in Monasterium absque tamen ullo exercitio jurisdictionis*.

14 ANDRIEN. *Accessus ad Processiones*, in qua ad sequ. dub.

I. An, & ad quas Processiones accedere teneantur PP. Dominicani Civitatis Andriæ?

II. An, & quomodo sint vocandi in casu, &c.

S. C. C. die 11. Januarii 1710. rescripsit. *Ad* I. & II. *servetur solitum*, & *amplius*.

ALBEN. *Sacrorum Rituum*, *ac Regiminis Ecclesiæ*. 15

1. An servandum, & exequendum sit Decretum Episcopi, quod Canonici teneantur deponere usum Roccheti & reassumere usum superpellicei?

2. An prima Dignitas, vel in illius defectum, alius dignior de Capitulo teneatur sustinere Missale Episcopo Pontificaliter celebranti?

3. An Canonici abesse possint sine legitima causa a Functionibus ab Episcopo Pontificaliter peragendis, & quatenus negative;

4. An, & quomodo in casu hujusmodi absentiæ sit providendum?

5. An Episcopo accedenti ad Ecclesiam Cathedralem, Cappam assumpturo ad ostium ejusdem Ecclesiæ pro Pontificalibus peragendis, teneatur Capitulum eidem obviam ire, ac in reditu associare usque ad januas Ecclesiæ.

6. An Episcopo accedenti ad dictam Ecclesiam, Cappam ad ostium assumpturo, ad effectum assistendi Missis Conventualibus, Concionibus, & similibus, teneatur Capitulum eidem obviam ire, & in reditu associare usque ad januas dictæ Ecclesiæ, vel potius sufficiat associatio quatuor Canonicorum?

7. An quoties Episcopus accedit ad Ecclesiam Cappam assumpturus ad ostium pro Pontificalibus peragendis, sive ad effectum assistendi Concionibus, Missis Conventualibus, & similibus, teneatur Capitulum transmittere duos Canonicos ad Palatium Episcopale ad ipsum associandum tam in accessu, quam in recessu?

8. An Episcopo accedenti ad alias Ecclesias occasione Festivitatum Missam celebraturo, Capitulum teneatur transmittere duos Canonicos ad effectum ipsum excipiendi, & discedentem associandi in habitu Canonicali ad januam Ecclesiæ, eidemque assistendi in celebratione Missæ?

9. An Vicarius Generalis possit intervenire Functionibus Chori, & Pontificalibus? & quatenus affirmative;

10. An dignior locus ei sit assignandus, seu qualis?

11. An possit Capitulum sine licentia Episcopi, & ex causa sibi bene visa exponere Venerabile, & Populo benedicere in forma publica vel potius servandæ sint Constitutiones Synodales?

12. An Capitulum in celebratione Missæ Conventualis teneatur adhibere Diaconum, & Subdiaconum, tam diebus festivis, quam feriatis?

13. An Missæ Conventualis Sacrificium sit applicandum pro Collegio, & Benefactoribus?

14. An sit servandus prætensus usus, quod duo ex Clericis Seminarii inserviant Cathedrali diebus ferialibus a celebratione secundæ Missæ inclusive, Missis Conventualibus, & usque ad finem aliarum functionum de mane?

15. An omnes vel major pars dd. Clericorum teneatur assistere diebus ferialibus, processionibus, associationibus funerum capitulariter faciendis, expo-

positionibus Venerabilis, & similibus aliis functionibus fieri solitis?

16. An Episcopus deputare valeat in Ministros Seminarii proprios familiares?

17. An capitulum, canonici, & hebdomadarii, qui ob prætensum defectum Clericorum Seminarii, cantum in prætensa Missa Conventuali prætermiserunt, & prætermittunt, inciderint in pœnas interdicti, suspensionis a divinis, ac respective excommunicationis, comminatas in præcepto Episcopi, & quatenus affirmative;

18. An celebrando canonici inciderint in irregularitatem?

19. An Archipresbyter habens curam animarum in cathedrali, & canonici, quibus prætenditur incumbere curam in casu, de quo agitur, teneantur singulis saltem diebus festivis celebrare Missam in cathedrali?

20. An Pœnitentiarius, Archipresbyter, & alii canonici cathedralis habentes curam animarum, teneantur confessiones fidelium excipere in cathedrali, vel in Ecclesiis prætensis coadjutricibus, seu prætensis distinctis Parochiis?

21. An servanda sint Decreta facta in visitatione super adimplemento, & satisfactione onerum Missarum, & Anniversariorum incumbentium Capitulo, & retentione libri in Sacristia, in quo celebrantes satisfactionem dd. onerum propria manu describant?

22. An canonici teneantur residere saltem novem mensibus anni, nec non saltem duæ ex tribus eorum partibus, continuo interesse choro?

23. An Episcopus possit deputare præfectum chori?

24. An idem Episcopus possit deputare contrapunctatorem?

25. An renuentibus canonicis dicta officia acceptare, vel exercere, possit Episcopus illos sub censuris compellere, vel clericos extraneos sumptibus capituli deputare?

26. An sit tolerandus prætensus usus d. Ecclesiæ recitandi horas canonicas in sacristia a festivitate omnium Sanctorum usque ad diem Resurrectionis Dominicæ: itidemquæ præmittendi eo tempore vespere Matutinum cum Laudibus sequentis diei: Vel potius servandum sit decretum Episcopi super loco, & tempore divinorum officiorum?

27. An capitulum possit convertere in usum distributionum ceras applicatas sacristiæ superextantes in fine anni, vel potius teneatur illas servare ad usum ejusdem sacristiæ pro anno sequenti?

28. An capitulum possit repartire distributiones quotidianas canonicis, antequam recognoscantur libri punctationum, & contrapunctationum?

29. An capitulum possit admittere ad participationem distributionum canonicos de natura sui canonicatus non participantes?

30. An admittere valeat ad participationem dd. distributionum canonicos participantes, sed choro non interessentes?

31. An comitia capitularia sint habenda saltem bis in mense?

32. An in illis possit intervenire Episcopus ad libitum?

33. An capitulum teneatur contribuere ad expensas pro celebratione anniversarii Episcopi antecessoris?

34. An capitulum teneatur retinere librum, in quo distincte adnotentur omnes resolutiones capitulares, & alium in quo adnotentur omnes contractus stipulati, & stipulandi, nec non alium, in quo similiter adnotentur introitus, & exitus proventuum massæ capitularis?

35. An capitulum teneatur exhibere dd. libros Episcopo, toties quoties illi videbitur?

36. An Episcopus possit exigere redditionem rationis proventuum capitularium a capitulo, ejusque ministris?

37. An Episcopus in casu negligentiæ capituli, possit eidem injungere exactionem redditúum, ac reparationem, & respective culturam bonorum tam urbanorum, quam rusticorum?

38. An Episcopus possit inhibere capitulo, ne eligat in ministros, qui de anteacta administratione rationem non reddiderunt?

39. An possit Episcopus ex legitima causa Oeconomos, aliosque capituli ministros removere?

40. An scripturæ respicientes præbendas bonorum, & capitularium Ecclesiæ, & commune inter esse ejusdem Ecclesiæ, servandæ sint in Archivo capituli sub pluribus clavibus, & non penes particulares possessores?

41. An Episcopus possit cathedraticum exigere a beneficiatis, qui congruam non percipiunt a proprio beneficio?

42. An canonici teneantur solvere cathedraticum?

43. An liceat capitulo impertiri servientibus Sacristiæ eleemosynam quorumdam dierum inter conciones collectas, & licentiam quæstuandi granum, aliosque fructus?

44. An capitulo competat jus recognoscendi, seu examinandi institutiones, seu Bullas noviter provisorum de beneficiis cathedralis?

45. An tolerandus sit usus, quod capitulum habeat invitationes, ac visitationes noviter provisorum Ecclesiæ cathedralis in antecedentibus; & subsequentibus diebus eorum admissionis?

46. An Episcopus possit exigere in visitatione Pastorali summam pecuniæ pro cavalcaturis; ultra victualia, & quoties exegerit, an teneatur ad restitutionem?

47. An Episcopus deputare valeat canonicum Pœnitentiarium cathedralis in confessarium ordinarium Monialium?

48. An Episcopus teneatur supplere Anniversaria omissa pro Episcopo antecessore?

49. An liceat Episcopo asportare, & retinere paramenta propriæ Sacristiæ Cathedralis ad Capellam Palatii Episcopalis, invito capitulo?

50. An Episcopus teneatur sibi providere de paramentis pro Pontificalibus peragendis in cathedrali?

51. An Canonici uti possint paramentis nobilioribus ab Episcopis antecessoribus Sacristiæ relictis, pro Missis privatis, & functionibus minus solemnibus?

52. An capitulum possit, inconsulto Episcopo, formam dd. paramentorum immutare, vel alienare pro aliis subrogandis.

An

53. An Episcopus teneatur reparare cathedralem?

54. An Episcopus aliquoties in anno debeat interesse horis canonicis in choro? & quatenus affirmative?

55. An Episcopus teneatur interesse aliquando horis canonicis in choro, stantibus litibus cum capitulo?

56. An Episcopo liceat collationes generales ordinum, & chrisma respective conficere extra cathedralem, stantibus litibus cum capitulo?

57. An dies interpolatæ permanentiæ Episcopi in suo castro extra Diœcesim existente computandæ sint in absentia Episcopi a Sac. Concil. Trid. permissa?

58. An Episcopus abesse possit a functionibus solemnioribus cathedralis per triennium, stantibus litibus cum capitulo?

59. An Archidiaconus coadjutor potuerit abesse a residentia per biennium, & ultra, & adhuc continuare sine licentia Sac. Congregationis in casu, de quo agitur? & quatenus negative,

60. An & in quas pœnas inciderit?

61. An Episcopus teneatur adimplere onera capellæ S. Andreæ in casu, de quo agitur, ad formam tabellæ Sacristiæ?

62. An Episcopus possit responsiones concurrentium pro Parochialibus scripto traditas, suo tantummodo sigillo obsignare, vel potius teneatur obsignare etiam sigillo examinatorum Synodalium?

63. An Episcopus teneatur subministrare anno quolibet concionatoribus quadragesimalibus cathedralis prætensum stipendium, vel donativum librarum centum?

64. An capitulum sit manutenendum, vel reintegrandum in prætensam possessionem viridarii ab Episcopo, ut prætenditur, occupati?

65. An Synodus Diœcesana celebrata anno 1701. sit valida?

66. An idem Episcopus confraternitates in cathedrali instituere valeat sine consensu capituli?

67. An Episcopus possit titulos beneficiorum simplicium, & parochialium, cathedralis, & Diœcesis immutare tribuendo e. g. simplici Plebano, vel Presbytero titulum Archipresbyteri?

C. Petra Sac. Congreg. Concil. Secret.

Sacra Congregatio Particularis a Sanctissimo deputata, in qua interfuere Eminentiss. Card. Panciatichi, de Abdua, Sancti Clementis, Gabrielis, Caprara, & Fabroni, Imperiali non interveniente, sub die 19. Septembr. 1710. rescripsit, ut infra.

Ad 1. *affirmative* : *Ad* 2. *affirmative ad formam cæremonialis* : *Ad* 3. *negative* : *Ad* 4. *ad formam Sacr. Can. & Sacr. Concil. Trid. Ad* 5. *affirmative* : *Ad* 6. *affirmative quoad primam partem, negative quoad secundam* : *Ad* 7. *affirmative* : *Ad* 8. *ad Sacr. Congregationem Concilii* : *Ad* 9. *affirmative* : *Ad* 10. *affirmative, & deberi locum digniorem* : *Ad* 11. *licentiam esse petendam ab Episcopo semel in anno pro functionibus consuetis, pro aliis qualibet vice* : *Ad* 12. *affirmative pro diebus festis, ac aliis præscribendis ab Eminentissimo Panciatico* : *Ad* 13. *affirmative pro benefactoribus tantum* : *Ad* 14. *negative* : *Ad* 15. *negative* : *Ad* 16. *affirmative* : *Ad* 17. *affirmative, & adeant Episcopum pro absolutione a censuris* : *Ad* 18. *affirmative, & Domino Secretario cum Sanctissimo pro dispensatione* : *Ad* 19. *affirmative quod Archipresbyterum* : *quo vero ad canonicos curatos teneri in propria Ecclesia curata cum applicatione pro popolo* : *Ad* 20. *Pœnitentiarium, & Archipresbyterum teneri in cathedrali, canonicos vero curatos in propria Ecclesia debitis temporibus* : *Ad* 21. 22. 23. *&* 24. *affirmative* : *Ad* 25. *affirmative etiam sub censuris, non tamen ipso facto incurrendis* ; *Ad* 26. *quoad primam partem negative in diebus festis, & aliis posse tolerari in loco deputando ab Episcopo* : *Et quoad recitationem Matutini, & Laudum usum non esse tolerandum* : *Ad* 27. *&* 28. *negative* : *Ad* 29. *affirmative* ; *Item ad* 30. *&* 31. *affirmative* : *Ad* 32. *affirmative, dummodo non agatur de commodo Episcopi vel suorum* : *Ad* 33. *&* 34. *affirmative* : *Ad* 35. *affirmative ex rationabili causa*. *Ad* 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. *affirmative* : *Ad* 43. *&* 44. *negative* : *Ad* 45. *affirmative, ex urbanitate, dummodo non retardetur possessio Provisorum* : *Ad* 46. *Dentur Decreta S. Congregationis Concilii in Amalphitana* 18. *Julii* 1699. *ad* 3. *Ad* 47. *negative* : *Ad* 48. *affirmative expensis Episcopi, & capituli* : *Ad* 49. *dentur Decreta edita in Casalen. in Congregatione deputata* 11. *Martii* 1708. *approbata a Sanctissimo* ; *nempe ad nonum -- An capitulum ob denegationem Baculi, Mitræ pretiosæ, & pluvialis factam Episcopo occasione publicandi Jubilæum, aliaque ut in actis, sit puniendum, & quomodo? -- Ad decimum, An stante dicta denegatione potuerit Episcopus propria auctoritate transportari facere paramenta prædicta, & Sacr. supellectiles a Sacristia cathedralis ad curiam Episcopalem -- Ad* IX. *affirmative, arbitrio Congregationis deputatæ -- Ad* X. *affirmative, & esse restituenda capitulo, facta obligatione de illis subministrandis, pro usu Episcopi in functionibus Pontificalibus peragendis tam in Cathedrali, quam in capella Episcopali* : *Ad* 50. *negative, quatenus adsint* : *Ad* 51. *&* 52. *negative* : *Ad* 53. *&* 54. *affirmative, prout de jure, arbitrio, & conscientia Episcopi* : *Ad* 55. *provisum in superioribus* : *Ad* 56. *negative, nisi ex causa legitima* : *Ad* 57. *affirmative* : *Ad* 58. *&* 59. *negative* : *Ad* 60. *incidisse in pœnas Sac. Canonum, & Sac. Concil. Trident. Ad* 61. *ad Sac. Congregationem Concil. & interim servetur Decretum Episcopi de anno* 1698. *Ad* 62. *Affirmative quoad primam, negative quoad secundam partem* : *Ad* 63. *Servetur solitum* : *Ad* 64. *ad Judices suos* : *Ad* 65. *affirmative* : *Ad* 66. *negative* : *Ad* 67. *negative*.

LANCIANEN. *Confraternitatis*, in qua ad sequentia dubia. 16

I. An constet de legitima aggregatione Confraternitatis Mortis Lanciani Archiconfraternitati Mortis Urbis, itaut fruatur privilegiis dictæ Archiconfraternitatis, & possit uti statutis ejusdem?

II. An confratres d. Confraternitatis Mortis Lanciani possint libere quæstuare tam intra Ecclesiam quam extra per civitatem ejusdem territorii, & districtum absque licentia curiæ Archiepiscopalis?

III. An possint libere disponere de introitibus, effe-

effectibus, & eleemosynis ejusdem Confraternitatis absque licentia curiæ Archiepiscopalis?

IV. An dicti confratres occasiône electionis novorum Officialium valeant se congregare absque interventu, & assistentia Vicarii Generalis contra formam dicti Reverendissimi Archiepiscopi id demandantis?

V. An electio aliter facta sustineatur?

VI. An in electione Officialium ejusdem Confraternitatis requiratur confirmatio Reverendissimi Archiepiscopi?

VII. An iidem Officiales potuerint delere ex tabula confratrum aliquos ex iisdem confratribus, non servata forma statutorum ejusdem Confraternitatis?

VIII. An liceat eisdem confratribus absque licentia Reverendissimi Archiepiscopi erigere montem frumentarium, & de illo ad libitum disponere?

IX. An Officiales d. Confraternitatis teneantur reddere rationem eorum administrationis, introituum, effectuum, & eleemosynarum ejusdem Confraternitatis Reverendissimo Archiepiscopo? *& quatenus affirmative;*

X. An idem Archiepiscopus debeat uti pro redditione rationis syndicis, seu rationalibus electis a confratribus, vel potius possit uti alio quocumque sibi beneviso?

XI. An censuræ latæ per Reverendissimum Archiepiscopum sustineantur?

XII. An sint reaffigendi cedulones in casu &c.

Sac. Congr. Conc. die 20.Septembris 1710. respondit: *Ad* I. *ex deductis negative. Ad* II. *negative. Ad* III. *affirmative exceptis eleemosynis, in quibus servetur dispositio Bullæ S. M. Clementis VIII. Ad* IV. *negative in casu, de quo agitur. Ad* V. *negative. Ad* VI. *affirmative. Ad* VII.*&*VIII.*negative. Ad* IX. *affirmative. Ad* X. *negative quoad primam, & affirmative quoad secundam partem, sed gratis. Ad* XI. *negative. Ad* XII. *negative, & Archiepiscopus procedat ex integro servatis servandis.*

17 SAVONEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad sequentia dubia.

I. An viatores degentes in civitate Savonæ, vel in ea decedentes subjiciantur Parocho Ecclesiæ Cathedralis quoad receptionem omnium Sacramentorum, vel potius Parocho Ecclesiæ Parochialis, intra cujus districtum degunt, vel decedunt, in casu &c.

II. An prædictis non eligentibus sepulturam, eorum corpora sepeliri debeant in Ecclesia Cathedrali, ac solvi emolumenta funeralia illius Ecclesiæ Parocho, vel potius in Ecclesia Parochiali, intra cujus districtum decedunt, ac solvi emolumenta funeralia Parocho dictæ Ecclesiæ, in casu &c.

III. An prædictis eligentibus legitime sepulturam in aliqua Ecclesia, quarta funeralis solvi debeat Parocho Cathedralis, vel Parocho Ecclesiæ Parochialis, intra cujus districtum decedunt, in casu &c.

IV. An peregrini degentes in civitate Savonæ, vel in ea decedentes subjiciantur parocho Ecclesiæ cathedralis quoad receptionem omnium Sacramentorum, vel potius Parocho Ecclesiæ Parochialis, intra cujus districtum degunt, vel decedunt in casu &c.

V. An prædictis non eligentibus sepulturam, eorum corpora sepeliri debeant in Ecclesia Cathedrali, ac solvi emolumenta funeralia illius Ecclesiæ Parocho, vel potius in Ecclesia Parochiali, intra cujus districtum decedunt, ac solvi emolumenta funeralia Parocho dictæ Ecclesiæ in casu &c.

VI. An prædictis eligentibus legitime sepulturam in aliqua Ecclesia, quarta funeralis solvi debeat Parocho cathedralis, vel potius Parocho Ecclesiæ Parochialis intra cujus districtum decedunt in casu &c.

VII. An advenæ, & exteri quicumque, qui non habent animum permanendi in civitate Savonæ, in ea habitantes, vel degentes, una cum eorum familiis subjiciantur parocho Ecclesiæ cathedralis, quoad receptionem omnium Sacramentorum, vel potius parocho Ecclesiæ parochialis, intra cujus districtum habitant, vel degunt in casu &c.

VIII. An prædictis non eligentibus sepulturam, eorum corpora sepeliri debeant in Ecclesia cathedrali, ac solvi emolumenta funeralia illius Ecclesiæ parocho, vel potius in Ecclesia parochiali, intra cujus districtum decedunt, ac solvi emolumenta funeralia parocho dictæ Ecclesiæ in casu &c.

IX. An prædictis eligentibus legitime sepulturam in aliqua Ecclesia, quarta funeralis solvi debeat parocho cathedralis, vel parocho Ecclesiæ parochialis, intra cujus districtum decedunt in casu &c.

X. An idem, quod servandum est quoad dictos advenas, & exteros, sit etiam servandum quoad cives Savonenses, qui in patriam redeuntes animo commorandi solum ad tempus, domum consanguineorum, seu etiam paternam inhabitant, in casu &c.

Sacr.Congreg. Concil. die 24. Septembris 1712. distulit propositionem, die.... vero ejusdem mensis, & anni respondit: *Ad* I. *usque ad* IX. *inclusive affirmative quoad primam, & negative quoad secundam partem. Ad* X. *servandum esse laudum anni* 1421. *& amplius. Ad* XI. *proponatur cum aliquibus dubiis.*

SAVONEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub. 18

XI. An idem, quod servandum est, quoad dd. advenas, & exteros, sit etiam servandum quoad cives Savonenses, qui patriam redeuntes animo commorandi solum ad tempus domum consanguineorum, seu etiam paternam inhabitant, in casu &c.

XII. An gubernator, ejusque Vicarius, magistratus, officiales, & stipendiati quicumque, missi a principe ad regimen civitatis habitantes in civitate Savonæ, vel in domo publica, vel privata sumptibus publicis conducta, aut in ea decedentes, una cum eorum familiis subjiciantur parocho cathedralis quoad receptionem omnium Sacramentorum, vel potius parocho Ecclesiæ parochialis, intra cujus districtum habitant, vel decedunt, in casu &c.

XIII. An prædictis non eligentibus sepulturam, eorum corpora sepeliri debeant in Ecclesia cathedrali, ac solvi emolumenta funeralia illius Ecclesiæ Parocho, vel potius in Ecclesia parochiali, intra cujus di-

districtum decedunt, ac solvi emolumenta funeralia parocho dictæ Ecclesiæ, in casu &c.

XIV. An prædictis eligentibus legitime sepulturam in aliqua Ecclesia, quarta funeralis solvi debeat parocho cathedralis, vel parochialis, in qua decedunt, in casu &c.

XV. Quid servandum quoad prædictos, qui cives Savonenses forent, & habitarent in domo propria, vel privata propriis sumptibus conducta, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 3. Decembris 1712. respondit; *Ad* XI. *affirmative quoad eos tantum, qui omnino deseruerunt domicilium. Ad* XII. XIII. XIV. *affirmative quoad primam, & negative quoad secundam partem. Ad* XV. *spectare ad Parochum Ecclesiæ Parochialis, in cujus Parochia habitant.*

19 SAVONEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub.

XVI. An officiales belli quocumque nomine nuncupentur habitantes in civitate Savonæ, vel in quarteriis, & domo publica, vel privata, aut in ea degentes una cum eorum familiis, subjiciantur parocho Ecclesiæ cathedralis quoad receptionem omnium Sacramentorum, vel potius parocho Ecclesiæ parochialis, intra cujus districtum habitant, vel decedunt, in casu &c.

XVII. An prædictis non eligentibus sepulturam, eorum corpora sepeliri debeant in Ecclesia cathedrali, ac solvi emolumenta funeralia illius Ecclesiæ parocho, aut potius in Ecclesia parochiali, intra cujus districtum decedunt, ac solvi emolumenta funeralia parocho dictæ Ecclesiæ, in casu &c.

XVIII. An prædictis eligentibus legitime sepulturam in aliqua Ecclesia, quarta funeralis solvi debeat parocho cathedralis, vel parocho Ecclesiæ parochialis, intra cujus districtum decedunt, in casu &c.

XIX. An domus publica intelligenda sit illa, quæ partim sumptibus publicis, partim privatis conducitur, vel potius illa, quæ tota sumptibus publicis conducitur ad effectus supradictos?

XX. Quid servandum quoad prædictos officiales belli, qui cives Savonenses forent in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 17. Decembris distulit propositionem, die vero VI. Januarii 1713. respondit: *Ad* XVI. *usque ad* XVIII. *inclusive, affirmative quoad primam; & negative quoad secundam partem. Ad* XIX. *non indigere responsione. Ad* XX. *spectare ad Parochos.*

20 SAVONEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub.

XXI. An milites omnes habitantes in civitate Savonæ, vel in quarteriis, & domo publica, vel privata, aut in ea decedentes una cum eorum familiis subjiciantur parocho Ecclesiæ cathedralis quoad receptionem omnium Sacramentorum, vel potius parocho Ecclesiæ parochialis, intra cujus districtum habitant, vel decedunt, in casu &c.

XXII. An prædictis non eligentibus sepulturam, eorum corpora sepeliri debeant in Ecclesia cathedrali, ac solvi emolumenta funeralia illius Ecclesiæ parocho, vel potius in Ecclesia parochiali, intra cujus districtum decedunt, ac solvi emolumenta funeralia parocho dictæ Ecclesiæ, in casu &c.

XXIII. An prædictis eligentibus legitime sepulturam in aliqua Ecclesia, quarta funeralis solvi debeat parocho parochialis, intra cujus districtum decedunt, in casu &c.

XXIV. Quid servandum quoad prædictos milites, qui cives Savonenses forent, in casu &c.

XXV. An carcerati in carceribus criminalibus Domini Gubernatoris, ibique degentes, aut decedentes, sive sint Savonenses, sive exteri, subjiciantur parocho Ecclesiæ cathedralis quoad receptionem omnium Sacramentorum, vel potius parocho Ecclesiæ parochialis, intra cujus districtum reperiuntur carceres, in casu &c.

XXVI. An prædictis non eligentibus sepulturam, eorum corpora sepeliri debeant in Ecclesia cathedrali, ac solvi emolumenta funeralia illius Ecclesiæ parocho, vel potius in Ecclesia parochiali, intra cujus districtum carceres reperiuntur, ac solvi emolumenta funeralia parocho dictæ Ecclesiæ, in casu &c.

XXVII. An prædictis eligentibus legitime sepulturam in aliqua Ecclesia, quarta funeralis solvi debeat parocho cathedralis, vel parocho Ecclesiæ parochialis, intra cujus districtum reperiuntur carceres, in casu &c.

XXVIII. An idem, quod servatum est, quoad carceratos in carceribus criminalibus, servandum sit quoad carceratos in carceribus civilibus vulgo dictis *male paghe*?

Sacr. Congreg. Concil. die V. Aprilis 1713. distulit propositionem, die vero 13. Maii ejusdem anni rescripsit: *Ad* XXI. XXII. *&* XXIII. *affirmative quoad primam, & negative quoad secundam partem. Ad* XXIV. *Spectare ad Parochos. Ad* XXV. XXVI. XXVII. *affirmative quoad primam, & negative quoad secundam partem. Ad* XXVIII. *Subjici propriis Parochis respective.*

SAVONEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub. 21

XXIX. An damnati ad mortem subjiciantur Parocho Ecclesiæ cathedralis quoad receptionem Sacramentorum, vel potius parocho Ecclesiæ parochialis, in cujus districtu reperiuntur carceres, in casu &c.

XXX. An prædictis non eligentibus sepulturam, eorum corpora sepeliri debeant in Ecclesia cathedrali, ac solvi emolumenta funeralia illius Ecclesiæ parocho, vel potius in Ecclesia parochiali, intra cujus districtum carceres criminales reperiuntur, ac solvi emolumenta funeralia parocho dictæ Ecclesiæ, in casu &c.

XXXI. An prædictis eligentibus legitime sepulturam in aliqua Ecclesia, quarta funeralis solvi debeat parocho cathedralis, vel parochialis, in cujus districtu reperiuntur dicti carceres?

XXXII. An jus baptizandi pueros natos intra octa-

octavam Paschatis Resurrectionis, & octavam Pentecostes spectet ad Parochum Cathedralis, vel potius ad alios Parochos, in quorum parochiis nascuntur?

XXXIII. An privative, vel cumulative, in casu &c.

XXXIV. Et an sit intelligendum etiam de illis pueris natis intra octavas prædictas, quos baptizari contingat extra easdem octavas, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 17. Junii 1714. respondit: *Ad* XXIX. XXX. XXXI. *&* XXXII. *affirmative quoad primam, & negative quoad secundam partem. Ad* XXXIII. *privative. Ad* XXXIV. *affirmative.*

22 BALNEOREGIEN. *Missæ Parochialis, & Conventualis*, in qua ad seq. dub.

I. An canonici Ecclesiæ cathedralis, & parochialis Balneoregii teneantur applicare quotidie Missam conventualem pro fundatoribus, & benefactoribus in casu &c. *& quatenus affirmative*;

II. An singuli canonici teneantur a die adepti canonicatus satisfacere Missas conventuales usque adhuc non applicatas, in casu &c.

III. An Missæ de anniversario, quæ cantantur in choro in quatuor mensibus anni diebus non impeditis, cedere debeant loco Missæ conventualis, in casu &c. *& quatenus negative*;

IV. An canonici teneantur celebrare, & applicare tam dictas Missas de anniversario, quam conventuales, in casu &c.

V. An ultra Missam conventualem sit celebranda, & applicanda diebus festivis Missa parochialis a canonicis per turnum, sive potius a canonicis curatis in casu &c. *& quatenus affirmative*, vel a curatis, vel a canonicis singulis per turnum?

VI. An occurrente, quod prædicti duo canonici curati, vel alii canonici celebrent Missam conventualem per turnum diebus Dominicis, ac festis de præcepto, tunc teneantur per alium celebrari facere Missam parochialem, in casu &c.

VII. An, quatenus Missa Parochialis sit celebranda in diebus festivis a canonicis curatis in Parochia contradæ Ræhotæ, sufficiat celebratio, & applicatio unius Missæ pro populo, seu potius ambo canonici curati teneantur ad applicationem supradictæ Missæ, in casu &c.

VIII. An canonicus curatus Eccl. Parochialis contradæ Civitæ, ubi residere tenetur exemptus a servitio chori, teneatur per turnum cantare, & applicare in cathedrali Missam Conventualem, & celebrare aliam Missam in aurora, quæ celebratur per turnum in dicta Ecclesia ab omnibus canonicis, tam diebus festivis, quam ferialibus in casu &c. *& quatenus affirmative in omnibus*;

IX. An occurrente quod celebret per turnum Missam Conventualem, sive aliam in aurora diebus festivis de præcepto, tunc teneatur per alium celebrari facere Missam parochialem in Ecclesia Parochiali Civitæ, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 8. Julii 1713. distulit propositionem, die vero 19. Augusti ejusdem anni respondit: *Ad* I. *&* II. *affirmative. Ad* III. *negative. Ad* IV. *affirmative, Ad* V. *negative quoad primam, & affirmative quoad secundam partem. Ad* VI. *affirmative. Ad* VII. *sufficere unicam celebrationem, & applicationem. Ad* VIII. *negative. Ad* IX. *provisum in octavo.*

NULLIUS Altamuræ *Conservatoris, & exemptionis*, in qua ad sequent. dub. 23

I. An electio Episcopi Bitecten. in Conservatorem sustineatur, in casu &c. *& quatenus negative*;

II. An teneantur PP. Minores observantes eligere Conservatorem in civitate Altamurana, vel possint in alia civitate vicinori alterius diœcesis, in casu &c.

III. An Conservator prædictus possit cognoscere causas civiles contentiosas dd. Religiosorum, & eorum syndici, sive potius earum cognitio spectet ad Ordinarium, in casu &c. *& quatenus affirmative quod primam partem*;

IV. An dictus Conservator debeat uti actuario curiæ Archipresbyteralis, & delegare cognitionem dictarum causarum in ipsa civitate Altamurana, in casu &c.

V. An in concernentibus correctionem morum syndicus dictorum religiosorum sit exemptus a jurisdictione Ordinarii, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 13. Julii 1715. distulit propositionem, die vero 3. Augusti dicti anni respondit: *Ad* I. *Negative. Ad* II. *affirmative, quoad primam partem, & negative quoad secundam partem. Ad* III. *&* IV. *Dilata, & particulariter scribatur. Ad* V. *negative.*

LUCANA *Juris deferendi Crucem*, in qua ad seq. dub. 24

An liceat Episcopo Lucano ingredi erecta cruce Ecclesiam S. Frigidiani canonicorum Lateranensium, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 4. Julii 1716. distulit propositionem, die vero 8. Augusti ejusdem anni respondit: *Affirmative.*

TUDERTINA *Capellaniæ*, in qua ad seq. dub. 25

I. An clericus Cajetanus Corsetti teneatur ad onera, de novo apposita in nominatione de se facta a confratribus, & non memorata in fundatione?

II. An idem ordinari possit ad titulum ejusdem capellaniæ, superaddito ex bonis patrimonialibus alio annuo redditu scutorum decem?

Sacr. Congreg. Concil. die 12. Martii 1718. respondit: *Ad I. negative, & amplius. Ad II. affirmative.*

CASALEN. *Montis Pietatis*, in qua ad seq. dub. 26

An, & pro qua summa, & quomodo oratorum precibus sit annuendum?

Sac. Congr. Concil. die 12. Martii 1718. respondit: *Affirmative pro aliis Scutis 6000, cum iisdem cautelis*,

lis, & conditionibus appositis in præcedentibus concessionibus, & ad mentem.

27 AQUIPENDII *Visitationis Sacrorum liminum*, in qua ad seq. dub.

An in casu, de quo agitur, permissum esse valeat Episcopo concedenti Sacerdotibus Regularibus facultatem audiendi confessiones sæcularium, injungere ut intersint Congregationibus casuum conscientiæ?

Sacr. Congreg. Conc. die 12. Martii 1718. respondit: *Negative; & detur Decretum in Forosempronien. 12. Maii* 1688.

28 FERRARIEN. *Applicationis Missarum*, in qua ad seq. dub.

I. An capellani instituti a Calamello de Calamellis teneantur quocumque die Missam applicare pro anima fundatoris, & ejus propinquorum? *& quatenus negative*;

II. An teneantur tantummodo applicare Missas diebus ferialibus, in quibus in Kalendario dicitur *de ea? & quatenus negative*;

III. In quibus diebus teneantur applicare?

Sacr. Congreg. Conc. die 26. Martii 1718. respondit: *Ad I. affirmative. In reliquis, satis provisum.*

29 FLORENTINA *Præeminentiarum*, in qua ad seq. dub.

I. An canonicus coadjutus possit per se ipsum explere functiones nuncupatas de hebdomada, & turno, in casu &c.

II. An eo impedito, vel nolente, possit dictas functiones peragere coadjutor, seu potius jus ea explendi devolvatur ad canonicum in turno succedentem, in casu &c.?

Sac. Congreg. Conc. die 9. Aprilis 1718. respondit: *Ad I. Affirmative, & amplius. Ad II. affirmative quoad primam partem, & negative quoad secundam.*

30 MEDIOLANEN. *Reductionis Missarum*, in qua ad seq. dub.

An supposito, quod nullus inveniatur Sacerdos, qui velit Missam quotidianam celebrare pro annua eleemosyna librarum 400. a testatore præscripta, sit locus reductioni, in casu &c.

Sac. Congreg. Concil. die 9. Aprilis 1718. respondit: *Affirmative*.

31 PAPIEN. in qua ad seq. dub.

An Ordinarius dispensare valeat in irregularitate ex homicidio contracta in casu, & ad effectum de quo agitur?

Sacr. Congreg. Concil. die 21. Maii 1718. respondit: *Negative*.

In Oratoriis, convictoribus, discipulis, & domesticis, hoc est illis, qui actu degunt in collegio, & illi inserviunt, communio Paschalis administrari non potest. *Sacr. Congreg. Concil.* 11. *Junii* 1718.

NOVARIEN. *Aggregationis*, in quà ad seq. dub. 32

I. An confraternitas aggregata gaudeat solum Indulgentiis, vel potius etiam privilegiis Archiconfraternitatis aggregantis, in casu &c.

II. An SS. Eucharistiæ Sacramentum retineri possit in Oratorio Confraternitatis, in casu &c.

III. An cum licentia Episcopi, & sine consensu Parochi fieri possit in Oratorio confratrum expositio infra annum, & præcipue quadraginta horarum in octava defunctorum, in casu &c.

IV. An parochus possit impedire celebrationem Missarum solemnium in dicto Oratorio per annum sive pro vivis, sive pro defunctis, etiam post Missam Parochialem, in casu &c.

V. An liceat dictæ confraternitati facere processiones, tam intra ambitum dicti Oratorii, quam extra illum absque licentia Parochi, per cujus Parochiam transeundum est, in casu &c.

VI. An capellanus dictæ confraternitatis possit deferre stolam in dictis processionibus in Oratorio tantum, seu extra Oratorium, in casu &c.

VII. An & quomodo possit parochus se ingerere in administratione oblationum, vel eleemosynarum in dicto Oratorio recollectarum, vel capsulæ pro illis recipiendis expositæ clavem retinere, in casu &c.

VIII. An dictus parochus possit se ingerere in distributione subsidii dotalis dari soliti quolibet anno a dicta confraternitate, in casu &c.

IX. An confraternitas possit facere suas Congregationes absque licentia & interessentia in casu &c.

X. An, & quando parochus est paratus ad sepelienda cadavera pauperum defunctorum, seu occisorum possit ea sepelire confraternitas Mortis, in casu &c.

XI. An parocho dicta cadavera sepelire, & januas ecclesiæ aperire recusante, possit eadem Confraternitas ea sepelire in Ecclesia parochiali, eamque aperire per vim, in casu &c.

XII. An liceat capellano dictæ societatis facere benedictionem, & distributionem candelarum in dicto Oratorio pro confratribus, & sororibus in festo Sanctissimæ Purificationis, in casu &c.

XIII. An processus, & comminatio censurarum contra dictos confratres sustineatur, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 24. Septembris 1718. respondit: *Ad I. gaudere Indulgentiis, & Privilegiis Archiconfraternitatis Aggregantis. Ad III. affirmative. Ad IV. Affirmative nisi accedat licentia Episcopi. Ad V. ad primam partem affirmative, ad secundam negative, nisi accedat licentia Episcopi. Ad VI. affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad VII. negat. Ad VIII. negat. Ad IX. affirmat. Ad X. negat. Ad XI. affirmat. ad formam Bullæ, & ad mentem. Ad XII. affirmat. Ad XIII. negative.*

MANTUANA *Applicationis Sacrificii*, in qua ad seq. dub. 33

An capellanus teneatur Missam applicare pro suffragio animæ fundatoris, vel potius teneatur ad solam Missæ celebrationem, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 19. Novembris 1718. respon-

spondit; *negative quoad primam partem*, *& affirmative quoad secundam*.

35 DERTHONEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub.

I. An constet de Matricitate Ecclesiæ Collegiatæ S. Mariæ Novarum, seu potius de alio titulo, aut specie superioritatis?

II. An jus benedicendi fontem, & cereum Paschalem in die Sabbati Sancti spectet privative ad dictam Ecclesiam collegiatam? *Et quatenus affirmative*;

III. An Parochi Ecclesiarum SS. Petri, Andreæ, & Nicolai teneantur in dicta die Sabbati S. accedere ad dictam Ecclesiam collegiatam, & præstare per se, vel mediantibus eorum deputatis, assistentiam personalem benedictioni fontis & cerei?

IV. An dicti parochi possint in die Sabbati Sancti pulsare campanas ante signum Collegiatæ?

V. An in feria sexta hebdomadæ Sanctæ possit discooperiri crux ante Ecclesiam collegiatam.

VI. An competat Ecclesiæ collegiatæ jus recipiendi ab Ordinario Oleum Sanctum, illudque privative distribuendi, & consignandi Parochis?

VII. An jus benedicendi sponsas, & puerperas spectet privative ad parochos?

VIII. An competat capitulo collegiatæ jus convocandi Parochos in propria Ecclesia occasione funerum & processionum?

IX. An occasione processionum, seu funerum faciend. cum interessentia capituli, teneantur parochi incedere sub cruce capituli, seu potius, an, & sub qua cruce sit incedendum?

X. An accedente capitulo dictæ Ecclesiæ collegiatæ ad funus, debeatur præcedentia Parocho, seu potius Archipresbytero collegiatæ?

XI. An jus deferendi Stolam in processionibus, & funeribus competat privative Archipresbytero, & capitulo collegiatæ?

XII. Starium frumenti occasione funerum patris, vel matris familias, aliæque oblationes funebres, an, & pro qua rata dividi debeant inter Ecclesiam collegiatam, & parochos?

XIII An in processionibus solemnibus, & rogationibus possit capitulum, & Archipresbyter ingredi alias Ecclesias, ibique solitas orationes, seu functiones peragere?

XIV. An eidem Archipresbytero accedenti ad infirmos pro danda benedictione in articulo mortis, liceat deferre superpelliceum, & stolam sine licentia Parochi.

XV. An canonicus Ecclesiæ collegiatæ habitans in domo sita intra fines alterius parochiæ, ex quo dicta Ecclesia collegiata caret ædibus canonicalibus, teneatur in ultima infirmitate recipere Sacramenta ab Ecclesia collegiata, vel potius a parocho domicilii?

XVI. An idem canonicus decedens, non electa sibi sepultura, debeat sepeliri in Ecclesia Collegiata, vel in parochia domicilii?

Sac. Cong. Conc. die 3. Decembris 1718. respondit: *Ad* I. *negative quoad primam*, *& affirmat. quoad secundam partem*. *Ad* II. *Affirmative*. *Ad* III. *affirmative*. *Ad* IV. *negative*. *Ad* V. *negative*. *Ad* VI. *affirmative arbitrio tamen Episcopi*. *Ad* VII. *affirmative quoad primam*, *& negative quoad secundam partem*. *Ad* VIII. *negative quoad Parochum defuncti*, *affirmative quoad alios Parochos*, *qui ad funus invitantur*, *& quoad omnes quando ad Processiones accedunt*. *Ad* IX. *Dilata*. *Ad* X. *negative ad primam partem*, *affirmative ad secundam*. *Ad* XI. *negative*. *Ad* XII. *Dilata*. *Ad* XIII. *affirmative*. *Ad* XIV. *affirmative in actu benedictionis*. *Ad* XV. *affirmative quoad primam partem*, *negative quoad secundam*. *Ad* XVI. *affirmative*, *dummodo adsit sepulcrum Canonicorum*.

ROMANA *Capellaniæ*, in qua ad seq. dub. 36

I. An Balthassar institui valeat ad Capellaniam, ad quam fuit præsentatus, non obstante, quod tempore præsentationis non esset Sacerdos? *& quatenus negative*;

II. An eidem sit indulgenda dispensatio, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 4. Februarii 1719. respondit: *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *provisum in primo*.

ALEXANDRINA, in qua ad sequens dub. 37

An Patres Congregationis Somaschæ teneantur ad applicationem Missæ celebrandæ in aurora, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 18. Martii 1719. respondit: *Affirmative*.

CASALEN. *Residentiæ*, in qua ad seq. dub. 38

An Canonici Ecclesiæ Collegiatæ Oppidi Lù nominati per Familiam de Belliardis post Decretum Sacræ Congregationis Concilii emanatum de anno *1699*. & per eamdem Familiam in posterum nominandi, habeant onus formalis residentiæ personalis præcisæ, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 18. Martii 1719. respondit: *Negative*, *& amplius*.

FERRARIEN. in qua ad seq. dub. 39

I. An Dignitates, Canonici, Mansionarii, & Capellani Capituli, qui omnes ex usu, & consuetudine tenentur celebrare in Cathedrali Ecclesia Missas Conventuales, teneantur ad easdem applicandas pro Benefactoribus? *& quatenus affirmative*;

II. An celebrantibus, & applicantibus Missas Conventuales solvenda sit eleemosyna a Capitulo? *& quatenus affirmative*;

III. An pro eleemosyna dictarum Missarum Conventualium teneantur contribuere omnes constituentes corpus Capituli, sive Sacerdotes, sive Diaconi, sive Subdiaconi, & sive participent, sive non participent de massa distributionum?

IV. An supposita obligatione applicationis Missæ Conventualis, teneatur Capitulum in posterum continuare in recitatione Nocturni a Mortuis, & in celebratione Missæ cantatæ cum applicatione pri-

ma die cujuslibet mensis non impedita pro Benefactoribus?

V. An Capellani Curati amovibiliter a Capitulo deputati pro exercitio Curæ animarum teneantur diebus Dominicis, & Festis Missam applicare pro Populo? *& quatenus affirmative*;

VI. An eleemosyna sit iisdem persolvenda ab Archipresbytero, vel a Capitulo? & quatenus solvenda sit a Capitulo;

VII. An eleemosyna desumenda sit ex massa distributionum, vel ex fructibus præbendæ singulorum Canonicorum?

Sac. Cong. Conc. die 18. Martii 1719. respondit: *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *affirmative*. *Ad* III. *affirmative*, *sed ex massa distributionum*. *Ad* IV. *&* V. *affirmative*. *Ad* VI. *eleemosynam esse persolvendam a Capitulo in casu*. *Ad* VII. *esse desumendam ex massa distributionum*.

40 AQUIPENDEN. *Indulti*, in qua ad sequent. dub.

I. An Canonicus Seraphinus vigore indulti Jubilationis, si Choro non intersit, participare debeat de punctaturis, seu fallentiis, in casu &c.

II. An idem participare debeat de emolumentis adventitiis Anniversariorum, & Associationum cadaverum, si functionibus non intersit, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 1. Aprilis 1719. respondit: *Ad* I. *affirmative*, *& amplius*. *Ad* II. *affirmative ad primam partem*, *dummodo non obstet voluntas Testatoris*, *vel dantis*. *Ad secundam partem negative*.

41 MEDIOLANEN. *Oneris Missarum*, in qua ad sequens dub.

An Heres teneatur supplere, vel potius sit locus reductioni oneris, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 1. Aprilis 1719. respondit: *Quoad primam dubii partem negative*. *Ad secundam affirmative*.

42 MACERATEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad sequent. dub.

I. An liceat Præposito S. Georgii Terræ Urbisaliæ, invito Plebano Ecclesiæ S. Laurentii, benedicere in Hebdomada majori, seu in octava Paschatis Resurrectionis cum stola, vel sine, domos eidem Plebaniæ subjectas, in casu &c.

II. An eidem Præposito liceat intervenire Funeribus, & associare Cadavera Parochianorum Plebaniæ S. Laurentii, ubi non fuerit vocatus, vel a Plebano, vel a familiaribus, seu heredibus defuncti?

III. An, ubi intervenerit, possit, invito Plebano, exigere unum intortitium ex iis, quæ circa Cadaver deferuntur, & apponuntur, vel potius dicto Præposito dictum intortitium tradi debeat ab heredibus defuncti?

IV. An dictus Præpositus, & Clerus teneatur in Hebdomada majori, & in nocte Nativitatis, & in aliis Festivitatibus interesse functionibus in dicta Plebania?

V. An, & quomodo liceat Præposito peragere processionem, & in ea exercere functiones solitas in altero ex diebus Rogationum?

VI. An, & quomodo in aliis solitis Processionibus liceat Præposito intervenire cum Plebano, in casu &c.

VII. An, & cui in functionibus explendis in Ecclesiis existentibus intra limites Plebaniæ, vel in aliis locis tertiis, interveniente Plebano, & Præposito, præeminentia debeatur, in casu &c.

VIII. An liceat Præposito prædicto alternative cum Plebano retinere in ipsius domo Concionatorem tempore Quadragesimæ?

IX. An, & quomodo liceat Præposito celebrare in ipsis Ecclesiis Missas & officia Communitatis?

X. An, & cui competat jus deputandi quæstuatores in Quadragesima pro eleemosynis Animarum Purgantium?

XI. An Missæ cum dictis eleemosynis celebrandæ celebrari debeant in Ecclesia Plebaniæ S. Laurentii, vel in altera Præpositura?

XII. An illi, qui a Præposito Sacramenta recipiunt, teneantur pro fructibus recollectis in prædiis Plebaniæ subjectis, solvere Decimas Plebano, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 17. Junii 1719. respondit: *Ad* I. II. *&* III. *negative*: *Ad* IV. *affirmative in Hebdomada majori*, *& nocte Nativitatis*: *Ad* V. *&* VI. *licere Præposito facere secundam Processionem Rogationum*, *& aliis Processionibus intervenire*, *quæ fiunt a Plebano*, *ita tamen*, *ut præcedentia competat Præposito in sola Processione secunda Rogationum*, *in aliis vero Plebano*: *Ad* VII. *deberi præcedentiam Plebano*: *Ad* VIII. *affirmative*: *ad* IX. *affirmative*, *sed alternatim*: *Ad* X. *&* XI. *servandum esse Decretum Visitationis*, *donec aliter ab Episcopo statutum fuerit*, *& amplius in omnibus*: *Ad* XII. *Dilata*, *& examinentur hinc inde formiter testes*.

BRUNDUSINA *Adimplementi*, in qua ad seq. dub. 43

I. An Fratres sint capaces Legati in casu, de quo agitur? *& quatenus negative*;

II. An heres Legatum, seu onus celebrationis Missarum ab Altari S. Francisci de Paula transferre possit ad Ecclesiam Collegiatam S. Liberiani? *& quatenus negative*;

III. Quomodo dictus heres adimplere valeat onus impositum celebrationis Missarum?

Sac. Cong. Conc. die 26. Augusti 1717. respondit: *Ad* I. *&* II. *negat*. *Ad* III. *posse heredem census creare*, *& assignare pro onere Missarum*, *sed creare*, *& assignare cum auctoritate Episcopi*, *cui scribatur juxta mentem*, *ita ut novus Censuarius se obliget solvere Patribus eleemosynam ad formam testamenti*.

44 AUXIMANA *Restaurationis Ecclesiæ*, in qua ad sequens dub.

An manutentio, seu reaptamentum Ecclesiæ Parochialis, & Matricis terræ Staphili spectet ad Plebanum, seu Parochum, vel potius ad Communitatem, in casu &c.

Eadem Sac. Congr. di 26. Augusti 1719. respondit: *Ad primam partem affirmative; ad secundam negative, & amplius.*

45 NOVARIEN. *Aggregationis*, in qua ad sequ. dub.

An sit standum vel recedendum, a decisis die 24. Septembris anni 1718. in casu &c.

Sac. Cong. eadem die 13. Januarii 1720. respondit: *Ad* I. *in decisis*: *Ad* II. *in decisis, arbitrio tamen Eminentissimi Episcopi, attentis circumstantiis facti*: *Ad* VII. *in decisis, nisi aliter demandetur ab Eminentissimo Episcopo*: *Ad* XII. *ad mentem*: *Ad* XIII. *in decisis*.

46 FERRARIEN. *Applicationis Missarum*, in qua ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis die 26. Martii 1718. in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 24. Febr. 1720. respondit: *Standum in decisis & amplius.*

47 SANCTI MARCI, in qua ad seq. dub.

I. An Horarium a Reverendissimo Episcopo præscriptum pro horis Canonicis recitandis, & Sacris Functionibus absolvendis in Ecclesia S. Marci sustineatur, & observari debeat?

II. An in accessu Reverendissimi Episcopi ad Ecclesiam Cathedralem, & in illius recessu ad Palatium Episcopale, ipse associari debeat a Canonicis, & quomodo?

III. An quæstuatio pro suffragio Animarum Purgantium fieri solita, injungi valeat per Episcopum Personæ Laicæ?

IV. An deputatio Laici in Sacristam Cathedralis Ecclesiæ sustineatur?

V. An dato assueto signo per sonitum Campanæ pro recitatione Officii, sit expectandus accessus Reverendissimi Episcopi?

VI. An Capitularibus sit injungendum novum onus cantus Gregoriani in recitandis horis Canonicis?

VII. An divisio servitii Chori inter Canonicos, & Clerum Cathedralis dietim, & per turnum sit observanda, in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 15. Aprilis 1720. respondit: *Ad* I. *ad mentem*: *Ad* II. *affirmative, & Episcopum esse associandum a Canonicis habitu canonicali indutis ab Aula Palatii ad Ecclesiam, & ab Ecclesia ad Aulam, dummodo Episcopus sit Cappa indutus*; *Ad* III. *affirmative Ad* IV. *Sacristam debere saltem esse Clericum*: *Ad* V. *affirmative juxta modum insinuatum ab Episcopo Bisinianen. in sua relatione*; *Ad* VI. *affirmative juxta pariter modum insinuatum ab eodem Episcopo*: *Ad* VII. *servitium præstandum esse per hebdomadam, & amplius in omnibus.*

PORTALEGREN. in qua ad seq. dub. 48

An supposita consuetudine immemorabili, licitum sit conferre primam Tonsuram, & Minores Ordines feria sexta post prandium ante diem Sabbati Quatuor Temporum, in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 13. Aprilis 1720. respondit: *Affirmative quoad primam Tonsuram, & quoad ceteros Minores Ordines, consuetudinem immemorabilem tolerari posse, sed expedire, ut Episcopus se conformet Pontificali Romano, Titulo de minoribus Ordinibus.*

COMEN. *Missæ Parochialis, & Conventualis*, 49
in qua ad seq. dub.

I. An Capitulum, & Canonici Collegiatæ Sanctæ Euphemiæ Insulæ teneantur applicare Missam Conventualem pro Fundatoribus, & Benefactoribus?

II. An singuli eorum teneantur a die adeptæ possessionis eorum Canonicatuum satisfacere Missas Conventuales hucusque non applicatas?

III. An ultra Missam Conventualem, sit celebranda ab Archipresbytero Parocho Missa Parochialis diebus festivis, hora congrua Populo, & pro eo applicanda?

IV. An idem facere debeat in diebus ferialibus Quadragesimæ, in quibus in Ecclesia Parochiali habentur Conciones, cum, vel sine applicatione?

V. An occurrente, quod Archipresbyter Parochus celebret Missam Conventualem, vel alias legitime absit, vel sit impeditus tam in diebus festivis, quam ferialibus Quadragesimæ, teneatur celebrare facere per alium Missam Parochialem pro populo, ut supra?

VI. Qua hora Concio diebus Quadragesimæ haberi debeat?

VII. An Archipresbyter teneatur satisfacere Missas etiam Parochiales hucusque non applicatas?

Sac. Congr. Concil. die 11. Maii 1720. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *ad mentem*: *Ad* III. *affirmative*: *Ad* IV. *affirmative, sed sine applicatione*; *Ad* V. *affirmative, sed cum applicatione diebus Festis tantum*: *Ad* VI. *arbitrio Episcopi*: *Ad* VII. *affirmative, & ad mentem, ut in* VI.

VENETA, in qua ad seq. dub. 50

An permittendum sit, quod in Ecclesia Collegiata & Parochiali S. Pauli nocte Nativitatis Domini prima noctis hora Missa celebretur, in casu &c.

Sac.

Sacr. Congr. Concil. die 13. Julii 1720. respondit: *Negative*.

51 COLONIEN. in qua ad seq. dub.

I. An Confessarii Regulares possint Sæculares extra Mortis periculum absolvere a casibus Ordinario reservatis, in casu &c.

II. An Confessarii Monialium exemptarum, & Prælatis Regularium subjectarum possint easdem etiam extra mortis periculum absolvere a casibus Episcopo reservatis, in casu &c.

III. An supposito edicto supra recensito Confessarius Regularis extra mortis periculum absolvere possit sæcularem complicem criminis carnalis externi mortaliter peccaminosi secum commissi, in casu &c.

IV. An supposito pariter eodem Edicto Confessarius Regularis Monialium exemptarum absolvere possit Monialem complicem criminis carnalis externi mortaliter peccaminosi secum commissi, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 16. Novembris 1720. respondit: *Ad* I. *negative*; *Ad* II. *affirmative præter quam quoad casus, quos Episcopus sibi reservaverit in materia clare spectante ad jurisdictionem delegatam*: *Ad* III. *negative*: *Ad* IV. *affirmative quatenus non sit violata clausura*.

Sed nunc quoad hoc est observanda novissima Constitutio sanct. memor. Summi Pontificis Benedicti XIV. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, relata in Tom. II. hujus Bibl. sub. verb. *Complex peccati n.* 1. 2. 3. Vide ibi, & serva.

52 DUBIA CONCURSUUM, ubi ad seq. dub.

I. An in Concursibus, qui in posterum fient occasione vacationis Ecclesiarum Parochialium præcipiendum sit, ut eadem omnino quæsita omnibus Concurrentibus proponantur, & quod unusquisque ex Concurrentibus intra congruum tempus assignandum, debeat in scriptis satisfacere quæsitis propositis, & an ulterius præcipiendum sit, ut unusquisque ex Concurrentibus sermonem scribat super Textu Evangelii omnibus Concurrentibus assignando?

II. An, & quantum tempus præfigendum sit illis, qui intendunt appellationem interponere, vel a mala relatione Examinatorum, vel ab irrationabili judicio Episcopi?

III. An ante concessionem novi examinis, appellans a mala relatione Examinatorum, vel ab irrationabili judicio Episcopi, in eo quod attinet ad litteraturam, debeat imposterum docere de gravamine ex actis primi Concursus, in quo tam suæ, quam Concurrentium responsiones proprio charactere, una cum concionibus conscriptæ inveniuntur?

IV. An ante appellationis admissionem, appellans ab irrationabili judicio Episcopi non ex capite litteraturæ, sed aliarum qualitatum, teneatur docere de gravamine, aut ex actis primi concursus, aut ex aliis documentis, saltem extrajudicialibus ab ipso exhibendis?

Sac. Congr. Concil. die 16. Novembris 1720. respondit: *Ad* I. *affirmative per modum Instructionis*: *Ad* II. *esse præfigendum tempus decem dierum ad appellandum*: *Ad* III. *affirmative, & doceatur de gravamine, vel ex actibus originalibus Concursus, vel ex Copia authentica collationata ad formam juris*: *Ad* IV. *affirmative*.

NULLIUS, *seu* FARFEN. *Reparationis Ecclesiæ*, in qua ad seq. dub. 53

An, & a quibus sit contribuendum in reparatione Ecclesiæ Parochialis S. Petri in Penna Firmanæ Diœcesis, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 8. Februarii 1721. respondit: *Esse contribuendum a Parocho, & Beneficiatis ad ratam redditwum, & amplius*.

ROMANA *Capellaniæ*, in qua ad seq. dub. 54

An Capellania, de qua agitur, sit laicalis, sive potius Ecclesiastica, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 12. Julii 1721. respondit: *Affirmative quoad primam, & negative quoad secundam partem*.

ELBOREN. *Dubiorum*, in qua ad seq. dub. 55

I. An Coadjutor ejusdem Canonicatus cum futura successione, & assignata congrua, alias exterus, eo ipso dici possit subjectus Capitulo Elboren. ad effectum suscipiendi Ordines, absque alia dimissoria Episcopi suæ originis?

II. An supradicta Coadjutoria sufficiat saltem, ut talis Coadjutor dicatur habere domicilium requisitum a Constitutione S. M. Innocentii XII. incipien. Speculatores, ad effectum suscipiendi Ordines, ex eo quod ex possessione talis Coadjutoriæ perpetuæ, videtur sufficienter demonstratus animus perpetuo permanendi?

III. An idem Episcopus Auxiliaris teneatur inquirere, utrum circa illos, qui sibi ab Ordinario, seu Capitulo proponuntur, seu dimittuntur ordinandi, satisfactum sit supradictæ Constitutioni Speculatores, non obstante quod ipsi non competat habilitare, & expedire Ordinandos, sed Provisori Capituli, a quo non in genere, sed expresse personæ habiles, & expeditæ proponuntur?

Sac. Cong. Conc. die 23. Augusti 1721. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *satis provisum in primo*: *Ad* III. *non teneri inquirere, sed posse, & debere, justa subsistente causa, se abstinere ab Ordinatione*.

DUBIUM *Visitationis*, ubi ad seq. dub. 56

I. An Vicarius Capitularis Scardonen. facere possit visitationem Civitatis, & Diœcesis?

II. An facere possit visitationem personalem Capitularium, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 13. Septembris 1721. respon-

pondit: *Ad* I. & II. *affirmative, dummodo elapsus sit annus a die ultimæ Visitationis factæ ab Ordinario*.

57 ASTEN. *Officii Fabricerii*, in qua ad seq. dub.

I. An electio ad Officium Fabricerii in personam D. Canonici Goria sustineatur in casu? & *quatenus affirmative*;

II. An Canonicus Goria sit excusandus ab acceptione dicti Officii, in casu? & *quatenus negative*;

III. An exercere teneatur per se ipsum, vel illud exercere valeat per suum Coadjutorem, aut alium ex Beneficiatis ejusdem Cathedralis ab ipso substituendum, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 2. Octobris 1721. respondit: *Ad* I. *affirmative*; *Ad* II. *negative*; *Ad* III. *negative quoad primam partem, affirmative ad secundam, negative ad tertiam*.

58 BITECTEN. in qua ad seq. dub.

I. An obtinens primum Beneficium, sive liberæ collationis, sive de jure patronatus laicorum ad sui sustentationem sufficiens, possit absque dispensatione Apostolica retinere secundum de jure patronatus laicorum, in casu &c.

II. An obtinens duo Beneficia, sive liberæ collationis, sive de jure patronatus laicorum, minime sufficientia ad congruam sustentationem, possit retinere tertium, & quartum de jurepatronatus laicorum absque dispensatione Apostolica, in casu &c.

III. An id, quod procedit in retentione Beneficiorum, procedere etiam debeat in legatis Piis, & Capellaniis de jurepatronatus Laicorum, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 6. Decembris 1721. respondit: *Ad* I. *negative*: *Ad* II. *negative*, & *ad mentem*; *Ad* III. *negative*.

59 LUCANA *Funerum*, in qua ad seq. dub.

I. An Cadavera Defunctorum sepelienda in Ecclesia Patrum Minorum Observantium Terræ Petræ Sanctæ, antequam ad eorum Ecclesiam deferantur, debeant prius asportari ad Parochialem, & eorum ibi debeat fieri expositio usque ad horam sepulturæ? & *quatenus negative*;

II. An Parochus teneatur restituere ceram, & alia emolumenta percepta occasione associationis, & expositionis in sua Ecclesia Cadaverum Angelæ, & Annæ, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 14. Martii 1722. respondit: *Ad* I. *negative*: *Ad* II. *affirmative*.

60 VELITERNA, in qua ad sequen. dub.

I. An Canonici Collegiatæ Ecclesiæ Oppidi di Core teneantur quotidie Missam Conventualem celebrare? & *quatenus affirmative*;

II. An teneantur quotidie dictam Missam Conventualem applicare pro Benefactoribus? & *quatenus affirmative*;

III. An, & quæ exemptio, sive a celebratione, sive ab applicatione Missæ Conventualis iisdem, attenta Præbendarum tenuitate, sit indulgenda, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 14. Martii 1722. respondit: *Ad* I. *Affirmative*; *Ad* II. *affirmative*; *Ad* III. *posse indulgeri, ut Missas applicent diebus tantum festis de præcepto*.

VITERBIEN. *Visitationis sacrorum liminum*, in qua ad seq. dub. 61

An Patres Capuccini capellani Triremium Summi Pontificis excipere possint Confessiones Remigum sine approbatione Episcopi Viterbiensis, & aliorum in Triremibus degentium, sive quando Remiges, & alii sunt in Darsena, sive quando Remiges, aliique in Triremibus degentes sunt in civitate Centum cellarum, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 18. Aprilis 1722. respondit: *Posse Patres Capuccinos sine approbatione Ordinarii Viterbien.* & *cum sola approbatione Urbis Vicarii excipere Confessiones Remigum*, & *aliorum in Triremibus continuo degentium, tam in ipsis Triremibus, quam in Portu*, & *Receptaculo vulgo Darsena*, & *in Hospitio in Darsena existente, sed non posse eosdem Patres Capuccinos excipere eorumdem Confessiones in civitate Centum cellarum sine approbatione Ordinarii Viterbien.*

JANUEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub. 62

An, & de cujus bono jure constet procedendi in criminalibus contra Canonicos, & Capitulares Metropolitanæ Januen. una cum, vel sine adjunctis, etiam ad effectum manutentionis, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 4. Julii 1722. respondit: *Constare de bono jure Eminent. Archiepiscopi procedendi in criminalibus contra Canonicos sine adjunctis, etiam ad effectum manutentionis*.

MELPHITEN. in qua ad seq. dub. 63

I. An Edictum Reverendissimi Episcopi sustineatur? & *quatenus affirmative*;

II. An sit toleranda gestatio Perucchæ in casu, de quo agitur &c. *Vide ibi, ubi afferuntur plura Decreta prohibentia gestare Perucccham in celebratione Missæ*.

Sac. Cong. Concil. die 8. Augusti 1722. respondit: *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *negative in casu, de quo agitur*.

64 ULIXBONEN. *Occidentalis*, in qua ad sequent. dub.

I. An liceat Confessariis Regularibus Monialium iisdem subjectarum habitare in Mansionibus sitis in atriis Monasteriorum muro circumvallatis, & quæ sunt contigua monasteriis, & habent portam, quæ clauditur, in casu &c.

II. An Famuli, & famulæ Monialium sæculares in iisdem Mansionibus degentes teneantur recipere Sacramentum Eucharistiæ tempore Paschali a Parochis, in quorum Parochiis Monasterium, & Mansiones sitæ sunt, in casu? &c.

III. An ad dictos Parochos spectet Sacramenta dictis Famulis, & Famulabus ministrare in casu ultimæ infirmitatis, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 17. Septembris 1722. respondit: *Ad* I. *negative*. *Ad* II. *affirmative*. *Ad* III. *affirmative*, *&* *amplius in omnibus*.

65 SPOLETANA, in qua ad sequent. dub.

I. An Canonici Collegiatæ Ecclesiæ S. Petri Civitatis Spoleti, teneantur quotidie Missam Conventualem celebrare? *& quatenus affirmative*;

II. An teneantur quotidie dictam Missam Conventualem applicare pro Benefactoribus? *& quatenus affirmative*;

III. An, & quæ exemptio, sive a celebratione, sive ab applicatione Missæ Conventualis, iisdem attenta Præbendarum tenuitate, sit indulgenda, in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 19. Decemb. 1722. respondit: *Ad* I. *&* II. *Affirmative*. *Ad* III. *pro gratia quoad applicationem tantum*, *ut in Veliterna* 14. *Martii* 1722.

66 MONTIS MARANI *servitii Ecclesiæ*, in qua ad sequent. dub.

I. An Presbyteri Ecclesiæ Vulturariæ teneantur canere Missas, Anniversaria defunctorum, & alia divina Officia, in Ecclesia, & Choro cum Cotta, veste talari, & birreto Clericali, in casu?

II. An in Missis Anniversariis canendis pro Defunctis, teneantur canere sequentiam Dies iræ, in casu &c.

III. An in Missis prædictis canenda sit Epistola in Choro, vel potius ante altare in cornu Epistolæ ab uno de clero, in casu &c.

IV. An Missa canenda sit cum assistentia saltem Clerici cotta induti, vel potius sine cotta, & licitum sit laico inservire Celebranti in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 30. Januarii 1723. respondit: *Ad* I. *Affirmative*. *Ad* II. *affirmative*. *Ad* III. *quoad primam partem negative*, *ad secundam affirmative*. *Ad* IV. *Missam esse canendam cum assistentia saltem Clerici cotta induti*.

IANUEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub. 67

I. An Conservator Venerabilis Collegii Patrum Societatis Iesu Civitatis Ianuæ, tam in casibus, quam extra casus manifestæ violentiæ, vel injuriæ possit procedere, sive Patres Societatis sint Actores, sive Rei?

II. An pendente aliqua lite coram Ordinario Metropolitano semel introducta cum Patribus Societatis Iesu, post eorum consensum in jurisdictionem, liceat iisdem convolare ad judicem Conservatorem?

III. An in supradicto casu Litis jam introductæ, ut supra, inhibitio Conservatoris, si quæ fiat Ordinario, & Parti, illiusque successiva decreta annullativa actorum ab Ordinario post dictam inhibitionem factorum, sint attendenda?

Sac. Cong. Concil. die 20. Februarii 1723. respondit: *Ad* I. *Affirmative*, *in casibus tamen manifestæ violentiæ*, *&* *injuriæ*, *&* *quando Patres sunt Rei*. *Ad* II. *&* III. *negative*.

SORANA *Funerum*, in qua ad seq. dub. 68

I. An constet de electione Sepulturæ facta per Flaminium Marini in Ecclesia Patrum Carmelitarum? *& quatenus affirmative*;

II. An sit locus exhumationi, & restitutioni cadaveris, & emolumenta ad Ecclesiam tumulantem spectantia sint testituenda, in casu &c.

S. C. Con. die 24. Aprilis 1723. respondit: *Ad* I. *&* II. *affirmative*, *in casu & amplius*.

CREMONEN. in qua ad sequent. dub. 69

I. An Præposito S. Leonardi invitato, & renuente, aut impedito intervenire processioni occasione Festi Nativitatis B.M. Virginis, adhuc Confratres Mortis Oppidi Casalis Majoris illam facere possint absque licentia dicti Præpositi, in casu &c.

II. An dicti Confratres facere possint eamdem Processionem cum interventu capellani, aut alterius Sacerdotis per ipsos, non autem per Præpositum destinandi, in casu &c.

III. An Præposito S. Leonardi, & simul Confratri dictæ confraternitatis competant duo suffragia, vel unum dumtaxat in congregationibus ejusdem Confraternitatis, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 5. Junii 1723. respondit: *Ad* I. *affirmative intra ambitum proprii Oratorii*, *extra vero ambitum negative*, *nisi Episcopi licentia accedat*. *Ad* II. *affirmative*. *Ad* III. *negative quoad primam partem*, *& affirmative quoad secundam*.

AQUILANA *Jurisdictionis*, in qua ad sequen. dub. 70

I. An Episcopo accedenti ad visitandum Monasteria Monialium PP. Cœlestinis subjectarum, debeantur in ingressu Ecclesiæ solitæ honorificentiæ, & præeminentiæ, omnesque actus reverentiales, ac

associari, tam in ingressu, quam in egressu Ecclesiæ a prædictis PP. Cœlestinis?

II. An Moniales prædictæ teneantur tradere Episcopo visitanti librum Regularum, & teneantur similiter subire ad solitas Crates onus personalis visitationis quoad clausuram spectantis?

III. An Episcopus possit solus cum suis Convisitatoribus ingredi, & visitare Clausuram prædict. Monialium absque interventu P. Abbatis Cœlestinorum?

IV. An Episcopus possit visitare nedum Crates, & Mœnia exteriora prædictorum Monasteriorum, sed etiam Chorum interiorem, dormitoria, cellas, aliaque loca pro Clausuræ custodia?

V. An possit Episcopus occasione S. Visitationis habere sermonem spiritualem prædict. Monialibus tam intra, quam extra septa Monasterii?

VI. An possit Episcopus nedum visitare Altaria, & capellas Ecclesiarum prædictorum Monasteriorum, in quibus Beneficia, aliaque onera Missarum insint, verum etiam, & Tabernaculum cum Altari majori?

Sag. Cong. Conc. die 31. Julii 1723. respondit: *Ad* I. *affirmative quoad ministros officiales Monasterii, & quoad confessarium ejusdem tantum. Ad* II. *negative quoad primam partem, affirmative quoad secundam. Ad* III. IV. *&* V. *affirmative. Ad* VI. *negative.*

71 MELEVITANA *Jurisdictionis*, in qua ad sequent. dub.

I. An Decanus Cathedralis Ecclesiæ, ad quem spectat convocare capitulum, teneatur, Sede Episcopali vacante, petere licentiam a Vicario capitulari pro convocandis capitularibus, in casu &c.

II. An ipso Decano absente, renuente, aut alias quomodolibet impedito, facultas convocandi capitulum devolvatur ad successivas dignitates, & canonicos gradatim, exclusis eorum Coadjutoribus, in casu &c. *& quatenus affirmative;*

III. An Vicarius Capitularis possit procedere ad censuras contra decanum, & dignitates, & canonicos convocantes capitulum sine licentia, in casu &c.

IV. An Decanus, dignitates, & canonici convocantes Capitulum, uti valeant quacumque persona pro intimandis Capitularibus, nec non quocumque Notario casu, quo cursores, & cancellarius eorum officium præstare recusent, in casu &c.

V. An Dignitas, seu Canonicus Capitulo præsidens teneatur certiorem reddere Vicarium Capitularem absentem de resolutionibus capitularibus? & quatenus affirmative, quibus remediis procedi possit contra recusantem, in casu &c.

VI. An actus registratus in Cancellaria Episcopali die 30. Augusti 1721. de Ordine Vicarii Capitularis, in quo supponitur, Decanum petiisse ab eo licentiam convocandi capitulum, subsistat, vel potius sit annullandus, & delendus, in casu &c.

VII. An sustineatur inhibitio transmissa Decano, & Canonicis die 13. Aprilis 1722. de mandato Vicarii Capitularis sub pœna Excommunicationis Majoris ipso facto incurrendæ, in casu &c.

VIII. An actus registratus in Cancellaria Episcopali die 17. Octrobris 1722. de Ordine Reverendissimi Episcopi, in quo supponitur, Decanum petiisse a Vicario capitulari licentiam sub conditione, subsistat, vel potius sit annullandus, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 18. Septembris 1723. respondit: *Ad* I. *negative. Ad* II. *Affirmative quoad primam partem, & quoad secundam habebitur ratio in casibus particularibus, visis litteris Coadjutoriarum. Ad* III. *negative. Ad* IV. *affirmative. Ad* V. *negative. Ad* VI. *&* VIII. *ad mentem*, & mens est quod deleantur. *Ad* VII. *negative.*

ORDINIS S. FRANCISCI, in qua ad sequens dub. 72

An Decretum hujus Sacræ Congregationis editum die 17. Julii 1700. quo dictum fuit *servandum esse solitum*, ita sit intelligendum, ut indulgentia Portiunculæ acquiri possit a Christi fidelibus a Vesperis Kalendarum Augusti ad Vesperas diei sequentis non semel, licet pluries debitis intercedentibus requisitis, Ecclesias Ordinum S. Francisci pluries visitaverint, sed toties, quoties easdem Ecclesias dicta die debitis intercedentibus requisitis visitaverint?

Sacr. Cong. Conc. die 4. Decemb. 1723. respondit: *Servetur solitum.*

URBIS, in qua ad sequens dub. 73

Quomodo se gerere debeat Parochus S. Spiritus in Saxia in collatione Baptismatis infantibus, qui ad Archihospitale deferuntur, sive iidem habeant Schedulam de Baptismo testantem, sive non habeant, & etiamsi ex colore, & ceteris corporis qualitatibus deprehendatur, eosdem esse constitutos in ætate sex. aut decem mensium, vel unius anni cum dimidio?

Sacr. Cong. Concil. die 15. Januarii 1724. respondit: *Esse baptizandos sub conditione in omnibus casibus expositis juxta instructionem, & instructio est, quod excipiatur a Baptismo sub conditione casus schedulæ, quæ haberet certitudinem.*

NOVARIEN. in qua ad sequen. dub. 74

I. An denunciationes Matrimoniorum, & Ordinandorum, aliæque similes functiones Parochiales faciendæ sint in celebratione Missæ Parochialis, quæ celebratur in Parochiali, & Collegiata Burgi Mancrii, seu potius liceat Præposito, & Parocho ejusdem Collegiatæ illas facere in celebratione Missæ conventualis, contradicente Capitulo, in casu &c.

II. An liceat eidem Præposito, & Parocho habere conciones ad populum in diebus Dominicis, & Festivis inter celebrationem dictæ Missæ conventualis absque consensu capituli, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 8. Julii 1724. respondit: *Ad* I. *arbitrio Parochi. Ad* II. *Affirmative, dummodo fiant ex suggestu, & non excedant medietatem horæ.*

BO-

75 BONONIEN. in qua ad sequentia dubia.

I. An constet de validitate translationis Ven. Confraternitatis Salutis ab Ecclesia Villæ Fontanæ ad Ecclesiam Hospitalis Peregrinorum S. Antonii Abbatis Terræ Medicinæ, in casu &c.

II. An sustineatur Breve Apostolicum concessionis perpetuæ Ecclesiæ modo dicti Hospitalis pro exercitio Functionum Ecclesiasticarum Confraternitatis, in casu &c.

III. An valeat eadem Confraternitas ab Ecclesia Hospitalis prædicti Imaginem B. Mariæ Virginis Conceptionis singulis annis in festo S. Pii V. seu Dominica eidem Festivitati sequenti, ad dictam Ecclesiam Villæ Fontanæ processionaliter transferre; Subinde die Sabbati immediata post Festivitatem S. Augustini ad dictam Ecclesiam S. Antonii Terræ Medicinæ restituere; Nec non successivo die Dominico Missa solemni, ac Vesperis cum cantu celebratis, processionem generalem facere per dictam Terram Medicinæ, in casu &c.

IV. An hujusmodi Processione expleta possit capellanus Confraternitatis superpelliceo, & Stola indutus, absente, vel etiam renuente Parocho, Populum benedicere, in casu &c.

V. An liceat eidem Confraternitati facere aliam Processionem Pœnitentiæ nuncupatam in una ex diebus hebdomadæ Sanctæ, in casu &c.

VI. An sustineatur aggregatio Confraternitatis facta Archiconfraternitati Cincturatorum Bononiæ, in casu &c.

VII. An ratione Privilegiorum ejusdem Archiconfraternitatis liceat ipsi Confraternitati facere Processiones in quartis Dominicis cujuslibet Mensis, & alias, tam intra, quam extra ambitum Ecclesiæ, in casu &c.

VIII. An liceat eidem Confraternitati celebrare per annum Missas privatas, & solemnes, tam pro vivis, quam pro defunctis in casu &c.

IX. An liceat Confraternitati Salutis sepelire in propria Ecclesia cadavera Confratrum, & consororum, qui ibidem elegerint Sepulturam, & an ejusdem capellanus, absente Parocho, valeat Officium, aliasque Functiones super iisdem cadaveribus explere, in casu &c.

X. An eidem Confraternitati liceat associare SS. Eucharistiæ Sacramentum, & cadavera defunctorum cum aliis Confraternitatibus, atque cum ipsis interesse processionibus, in casu &c.

XI. An liceat dictæ Confraternitati facere Novenas ante solemniores suæ Ecclesiæ Festivitates cum Expositione Sanctissimi, nec non tempore infirmitatis alicujus confratris velatam Pyxidem exponere, & ipsius capellano in prædictis functionibus populum benedicere, in casu &c.

XII. An liceat eisdem confratribus recitare in dicta Ecclesia Hospitalis Peregrinorum S. Antonii Horas canonicas cum cantu, vel absque cantu, in casu &c.

XIII. An in sæpedicta Ecclesia Confraternitatis haberi possint publicæ Functiones de tempore dictarum Novenarum, & publicationis Indulgentiarum, aliarumque Ecclesiasticarum functionum, in casu &c.

XIV. An eidem Confraternitati liceat quæstuare tam intra, quam extra Territorium castri Medicinæ, in casu &c.

XV. An liceat confratribus S. Mariæ Salutis sacris indutis processionaliter ad Ecclesiam Archipresbyteralem accedere ad effectum Sacram Eucharistiam sumendi, tum in solemnitate Paschali pro satisfaciendo præcepto Ecclesiæ, tum in aliis diebus infra annum; & an Archipresbyter eisdem dicto modo accedentibus teneatur Sacram Eucharistiam subministrare, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 28. Julii 1724. respondit: *Ad* I. *&* II. *affirmative*: *Ad* III. *affirmative*, *de licentia tamen Ordinarii*: *Ad* IV. *affirmative in propria Ecclesia*, *negative extra propriam*: *Ad* V. *affirmative*; *de licentia tamen Ordinarii*: *Ad* VI. *affirmative*: *Ad* VII. *affirmative intra ambitum*, *negative extra ambitum*: *Ad* VIII. *affirmative quoad Missas privatas tam pro vivis*, *quam pro defunctis*; *quo vero ad solemnes pro vivis affirmative*, *& quoad solemnes pro defunctis serventur Constitutiones Synodales*: *Ad* IX. *affirmative ad primam partem*, *& quoad secundam negative*; *nisi Parochus vocatus renuat*, *vel alium Sacerdotem non substituat*: *Ad* X. *affirmative*, *dummodo sit invitata*: *Ad* XI. *serventur Constitutiones Synodales*: *Ad* XII. *affirmative*: *Ad* XIII. *affirmative in omnibus de licentia Ordinarii*: *Ad* XIV. *&* XV. *arbitrio Ordinarii*, *& amplius in omnibus*.

SAVONEN. in qua ad sequent. dub. 76

I. An Ædes Sacra S. Mariæ de Arencto sit Ecclesia publica, vel Oratorium privatum, in casu &c.

II. An constet de nullitate, & injustitia Interdicti, & respective suspensionis a Divinis, in casu &c. *quibus dubiis die* 28. *Julii* 1724. *responsum fuit*: *Dilata*, *& fiat plancta judicialis* &c. *At impetrata nova audientia proponitur dubium*.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 9. Septembris 1724. respondit: *Prævio recessu a decisis*, *Ecclesiam esse publicam*, *facta tamen per Senatorem Imperialem in publico instrumento declaratione*, *se nullum jus habere in Area sita ante Ecclesiam*, *nec non quod Claves*, *tam Ecclesiæ*, *quam Areæ prædictæ retineantur a capellano*, *& ad D. Secretarium cum Sanctissimo pro declaratione*, *quod Area non gaudeat immunitate*; *& quoad* II. *affirmative*, *& amplius*.

MONTIS FALISCI, in qua ad sequent. dub. 77

I. An onus Anniversarii, & Missarum annualium sit perpetuum, vel potius temporale ad vitam heredum Testamentariorum?

II. Quæ quantitas Missarum intelligatur sub nomine Anniversarii, & Missarum annualium?

III. An sub nomine Anniversarii, & Missarum annualium, intelligatur unum, & idem onus,

onus, seu potius sint onera diversa, & distincta?

IV. An pœna injucta in casu contraventionis sit temporalis, restricta ad primos heredes, vel potius perpetua, repetita in aliis successive heredibus?

V. An Orator teneatur in solidum, vel pro sua virili tantum, & quid super aliis bonis per ipsum possessis, & emptis ab aliis coheredibus?

Sac. Cong. Conc. die 16. Decembris 1724. respondit: *Ad* 1. *negative ad primam partem, & affirmative ad secundam, & in reliquis satis provisum in primo.*

TURRITANA, in qua ad sequentia dubia.

I. An Vicario Capitulari Turritano liceat procedere in Caussis Canonicorum Ecclesiæ Metropolitanæ, tam in communi, quam in particulari, non obstante illius suspicione, seu recusatione per eosdem canonicos, seu capitulum allegata, in casu &c.

II. An competat Capitulo Metropolitano Turritano facultas recipiendi recusationes Vicarii Capitularis per Diœcesanos Turritanos propositas, seu proponendas, & respective deputandi Arbitros pro admittendis, seu rejiciendis Causis earumdem recusationum, in casu &c.

III. An præfato Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ licitum fuerit recipere suspiciones, seu recusationes ejusdem Vicarii coram ipso propositas per R.D. Antonium Murgiam Rectorem Ecclesiæ Parochialis de Ossi, & R.P. Antonium Franciscum Serram Plebanum Ecclesiæ Parochialis de Osilo, in casu &c.

IV. An censuræ relaxatæ per eumdem D. Vicarium Capitularem adversus Archipresbyterum, Decanum, & Canonicum antiquiorem prædictæ Ecclesiæ, sustineantur, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 16. Decembris 1724. respondit: *Ad* I. *affirmative: Ad* II. *&* III. *affirmative: Ad* IV. *negative.*

79 TURRITANA, in qua ad sequens dubium.

An, & in qua parte sit standum, vel recedendum a decisis die 16. Decembris 1724.

Sacr. Cong. Concil. die 13. Januarii 1725. respondit: *Ad* I. *&* II. *in decisis. Ad* III. *recedendum a decisis. Ad* IV. *in decisis.*

80 ASCULANA, in qua ad sequent. dub.

I. An liceat Confratribus Confraternitatis Sanctissimi Suffragii Terræ Offidæ convocare Congregationes tam generales, quam particulares, ac devenire ad electionem Officialium, aliaque negotia Confraternitatis proponere, ac determinare absque licentia, & assistentia Reverendissimi Episcopi, seu Vicarii Foranei, aut alterius Personæ per Reverendissimum Episcopum deputandæ? *& quatenus affirmative;*

II. An saltem Reverendissimus Episcopus in aliquo casu per se, vel per alium ab ipso deputandum possit intervenire dictis Congregationibus generalibus? *& quatenus affirmative;*

III. An Episcopus, seu Persona per eum deputanda possit suffragium ferre?

IV. An liceat Reverendissimo Episcopo removere Officiales, & Ministros a confratribus electos, quatenus non sint idonei, & graves exceptiones patiantur?

V. An Officiales teneantur reddere rationem eorum administrationis Ordinario, sive in actu visitationis, sive alio tempore, & in quo loco?

VI. An Officiales, sive Confratres possint acceptare legata, & pecunias relictas a Testatoribus investire, vel in usus a Testatoribus destinatos, sive in alios erogare absque licentia Ordinarii?

Sac. Cong. Conc. die 24. Martii 1725. respondit: *Ad* I. II. IV. *&* VII. *affirmative: Ad* III. *negative. Ad* V. *affirmative, tam in actu Visitationis, quam extra, & in loco ab Episcopo designando, in terra tamen Offidæ. Ad* VI. *negative, & quoad Legata pure lucrativa, & erogationem in usus a Testatoribus designatos affirmative, sed cum participatione Episcopi.*

JANUEN. in qua ad sequentia dubia. 81

I. An, & de cujus licentia Sacram Eucharistiam recipere debeant Moniales, quæ eam recipere volunt ultra dies statutos a Constitutionibus, vel a consuetudine Monasterii, ut in illis omnes Moniales communicent?

II. Quomodo se gerere debeat Superiorissa Monasterii circa retentionem clavis parvæ fenestræ per quam sumitur a Monialibus Eucharistia, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 14. Aprilis 1725. respondit: *Ad* I. *de licentia Confessarii ordinarii, & non Directorum, prævia participatione Prælati Ordinarii. Ad* II. *servandum esse Decretum S. Congr. Episcopor. & Regular. die* 15. *Septembris* 1617.

DERTHONEN. *Jurium Parochialium*; in qua 82
ad sequent. dub.

I. An occasione processionum, seu Funerum faciend. cum interessentia capituli, teneantur Parochi incedere sub Cruce capituli, seu potius an, & sub qua Cruce sit incedendum?

II. Starium frumenti occasione Funerum Patris, vel Matris Familias, aliæque oblationes funebres, an, & pro qua rata dividi debeant inter Ecclesiam Collegiatam, & Parochos?

III. An canonicus Ecclesiæ Collegiatæ habitans in domo sita intra fines alterius Parochiæ, ex quo dicta Ecclesia Collegiata careat ædibus canonicalibus, teneatur in ultima infirmitate recipere Sacramenta ab Ecclesia Collegiata, vel potius a Parocho domicilii, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 14. Aprilis 1725. respondit: *Ad* I. *affirmative quoad primam partem, & quoad secundam satis provisum in prima: Ad* II. *in decisis: Ad* III. *Dilata, & exhibeatur Breve Gregorii* XV.

NEA-

83 NEAPOLITANA *Capellaniarum*, in qua ad sequen. dub.

I. An capellani, de quibus agitur, possint obtinere beneficia curata, vel œconomias Ecclesiarum parochialium, aut incumbentias expediendi confessiones monialium, vel alia onera cum celebratione Missarum incompatibilia acceptare, satisfaciendo per substitutos oneri prædictarum Missarum?

II. An capellani pro aliqua die cujuslibet hebdomadæ legitime impediti, qui Missarum celebrationem per alium Sacerdotem satisfaciunt, debeant huic Sacerdoti persolvere stipendium pro capellanis statutum, vel solam eleemosynam manualem?

III. An ad capellanos uti supra impeditos, vel potius ad officiales, vel gubernatores domus pertineat substituere Sacerdotes Missam celebrare debentes?

IV. An capellani durante infirmitate teneantur oneri Missarum satisfacere per substitutum, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 14. Aprilis 1725. respondit; *Ad* I. *negative hoc est quoad incompatibilia cum celebratione Missarum per se ipsos. Ad* II. *negat. quoad primam partem, affirmat. quoad secundam, Ad* III. *affirmat. ad primam, negative ad secundam partem: Ad* IV. *affirmat. quoad capellanos institutos a Clemente VIII. & quoad institutos a Clemente XI. exhibeatur Breve, & amplius.*

84 BRUGNATEN. *Collegialitatis*, in qua ad sequen. dub.

An constet de Collegialitate Ecclesiæ S. Stephani Pontis Sigestri, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 14. Aprilis 1725. respondit: *Negative, & amplius.*

85 GNESNEN. in qua ad seq. dub.

I. An Archiepiscopus Gnesnen. potuerit procedere ad exigendam redditionem rationis absque adjunctis, in casu &c.

II. An censuræ relaxatæ per eumdem Archiepiscopum sustineantur, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 14. Aprilis 1725. respondit: *Ad* I. *affirmat. Ad* II. *negative.*

86 LUNEN. SARZANEN. *Præeminentiarum*, in qua ad seq. dub.

I. An post erectam Ecclesiam S. Mariæ de Populo in Collegiatam competat Archipresbytero Sanctorum Hippolyti, & Cassiani de Saliceto jus canendi Missam in dicta Ecclesia collegiata die festo Sanctissimi Corporis Christi?

II. An processio dicta die facienda cum Venerabili competat dicto Archipresbytero, illam inchoando a dicta Ecclesia collegiata, vel ab alia Ecclesia intus oppidum Pontremoli privative ad dictum Præpositum, & capitulum dictæ Collegiatæ, sive potius jus faciendi dictam processionem prælative pertineat ad dictum Præpositum, & capitulum respectu dicti Archipresbyteri, & aliorum parochorum dicti oppidi?

III. An idem Præpositus collegiatæ teneatur recipere Olea sacra e manibus dicti Archipresbyteri Sanctorum Hippolyti, & Cassiani, seu potius iste teneatur illa recipere per manus dicti Præpositi?

IV. An Præpositus prædictus, & capitulum teneatur processionaliter quotannis in Vigilia Ascensionis Domini Nostri adire, & visitare dictam Ecclesiam SS. Hippolyti, & Cassiani, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 9. Junii 1725. respondit: *Ad* I. *negative: Ad* II. *negative quoad primam partem, & affirmat. quoad secundam: Ad* III. *negat. quoad utramque partem. Ad* IV. *affirmat. ratione piæ consuetudinis tantum.*

ATRIEN. in qua ad seq. dub. 87

An cessio bonorum obstet Michaeli quin ad sacros ordines promoveri possit, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 23. Junii 1725. respondit: *Non esse promovendum.*

VIENNEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad sequent. dub.

I. An, & cui competat jus administrandi Sacramenta, & alia jura parochialia exercendi in domo, & intra septa Commendæ sacri ordinis Teutonici civitatis Viennen. tam quoad familiam Commendatarii, quam quoad subditos, Vassallos, & Colonos Commendæ, & alios Inquilinos ejusdem domus in casu, &c. & quatenus affirmative respectu Parochi quoad mere Inquilinos;

II. An Parochus teneatur petere licentiam a Commendatario pro tempore ad effectum ingrediendi dictam domum, & septa Commendæ, ibique administrandi eisdem Inquilinis Sacramenta, ac alia jura parochialia exercendi, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 13. Julii 1725. respondit: *Ad* I. *competere Parocho quoad Inquilinos, & quoad reliquos scribatur Nuntio & Archiepiscopo juxta Instructionem. Ad* II. *negat.*

REATINA, in qua ad seq. dub. 88

I. An sit procedendum ad executionem brevis Datariæ super impedimento affinitatis ex copula illicita, in casu &c. *& quatenus affirmative;*

II. An consensus a contrahentibus sit renovandus coram Parocho, & testibus, in casu &c.

Sac. Congreg. Concil. die 13. Julii 1725. respondit: *Ad* I. *affirmat. obtenta dispensatione per Secretarium a Sanctissimo super falsa imputatione prætensorum impedimentorum, de quibus agitur. Ad* II. *affirmative.*

SAVONEN. in qua ad seq. dub. 89

I. An constet de sufficientia fructuum pro erigendis capellaniis, in casu &c. & quatenus affirmative;

II. An debeant esse perpetuæ, vel manuales?

III. An, & quibus competere debeat jus nominandi, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 4. Augusti 1725. respondit: *Ad* I. *affirmative juxta modum præscribendum ab Eminentissimo Præfecto, & amplius. Ad* II. *debere*

bere esse manuales, & amplius. Ad III. *spectare ad officiales Confraternitatis.*

90 ROMANA, *seu* BONONIEN. in qua ad seq. dub.

I. An distributio dotium fieri debeat puellis Romæ degentibus, vel puellis in civitate Bononiæ habitantibus, & quatenus fieri debeat puellis in Urbe degentibus;

II. An ex gratia indulgeri possit heredi, ut medietatem dotium distribuat puellis in Urbe degentibus, & aliam medietatem puellis in civitate Bononiæ commorantibus?

Sacr. Congreg. Conc. die 22. Septembr. 1725. respondit: *Ad* I. *quoad primam partem affirmative, quoad secundam negative. Ad* II. *negative.*

91 CATHACEN. in qua ad seq. dub.

I. An professio fidei sit emittenda tam a Canonicis Cathedralis, quam Collegiatarum?

II. An eadem emitti possit per procuratorem?

III. An sit emittenda coram Episcopo, aut ejus Vicario, & deinde coram canonicis capitulariter congregatis?

IV. Quibus pœnis subjaceant non emittentes, vel debito modo non emittentes professionem Fidei?

Sac. Congreg. Conc. die 9. Februarii 1726. respondit: *Ad* I. *esse emittendam a canonicis cathedralis, & non collegiatarum: Ad* II. *negative. Ad* III. *emittendam esse coram Episcopo, aut ejus Vicario, & etiam coram canonicis capitulariter congregatis, sufficere tamen si emittatur coram capitulo, cui Episcopus, vel Vicarius generalis intersit: Ad* IV. *non facere fructus suos, sed distributiones lucrari pro horis quibus intersunt.*

92 LANCIANEN. in qua ad seq. dub.

I. An ordinatus ad titulum beneficii teneatur in illius resignatione individualiter exprimere, se fuisse ad ejus titulum ordinatum?

II. An hæc individua expressio suppleatur per assertivam, forsan ordinatus?

III. An constare debeat per probationes concludentes, resignantem habere, quo commode vivere possit?

IV. An hæc probatio censeatur adimpleta per solam confessionem juratam resignantis?

V. An resignans teneatur aliud beneficium habitum, vel alia bona subrogare beneficio resignato?

VI. An hæc subrogatio facienda sit per Episcopi declarationem, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 9. Februar. 1726. respondit: *Ad* I. *affirm. Ad* II. *negat. & ad mentem, & mens est quod hæc resolutio habeat locum in futuris resignationibus. Ad* III. V. *&* VI. *affirmat. Ad* IV. *negat.*

93 AUXIMANA, in qua ad seq. dub.

An rectores beneficiorum, capellani, aliique celebrantes in Ecclesia Collegiata Cinguli teneantur solvere utensilia capitulo dictæ Ecclesiæ, & pro qua summa, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 25. Februarii 1726. respondit: *Rectores beneficiorum, capellanos perpetuos, canonicos obtinentes ultra canonicatum capellanias perpetuas, & ipsum capitulum pro rata onerum perpetuorum teneri ad solutionem utensilium Sacristiæ ad rationem unius oboli pro qualibet Missa, exceptis tantum a solutione utensilium Missis adventitiis, & amplius.*

VOLATERRANA; in qua ad seq. dub. 94

I. An Patres Conventuales S. Francisci Montis Ærei invitati, accedentes ad funus convenire debeant in Ecclesia parochiali ejusdem loci, inde omnes una cum parocho processuri ad locum, ex quo defunctus est efferendus?

II. An cadavera defunctorum in Ecclesia PP. Minorum Conventualium sepelienda, antequam ad eorum Ecclesiam deferantur, debeant prius asportari ad parochialem, seu potius recto tramite deferri ad Ecclesiam Patrum? *& quatenus affirmative quoad primam partem*:

III. An super cadaveribus primo transportatis ad parochialem possit Archipresbyter exequias, vel alias funebres functiones peragere, & aliquam funeris partem accipere?

IV. An Archipresbyter associando cadavera sepelienda in Ecclesia Patrum Conventualium teneatur incedere sub illorum Cruce, seu potius valeat propriam Crucem elevare? & quatenus affirmative quoad secundam partem;

V. An Archipresbyter dicti loci possit ingredi cum Cruce, & Stola eorum Ecclesiam, & super cadaveribus defunctorum ibidem tumulandorum officium peragere?

VI. An Archipresbytero debeatur quarta pro illis defunctis, qui ibidem tumulantur, seu potius eidem obstet exemptio? & quatenus affirmative quoad primam partem;

VII. An Archipresbyter dempta prædicta quarta, restituere teneatur cadavera Thomæ Fabri, Sebastiani Buttini, & Joannis Mangoni, & emolumenta desuper percepta?

VIII. An Archipresbyter teneatur invitare Patres ad officia, quæ in parochiali peragi solent, seu potius eisdem Patribus quamvis non invitatis liceat antedictis officiis intervenire?

IX. An liceat Patribus invitare populum ad facienda Officia pro animabus Purgatorii in eorum Ecclesia?

X. An liceat Patribus Conventualibus ducere processiones extra claustra, præter quam in casibus comprehensis in transactione anni 1703.

XI. An liceat Patribus Conventualibus exponere in eorum Ecclesia Ven. Eucharistiæ Sacramentum, & populo benedicere?

Sacr. Congreg. Conc. die 16. Martii 1726. respondit: *Ad* I. *affirmative: Ad* II. *negative nisi defunctus, vel heres aliter ordinaverint: Ad* III. *affirmative, quoad primam partem; & quoad secundam deberi parocho intortitia tantum, quæ ponuntur circa cadaver: Ad* IV. *affirmative, quoad primam partem, ne-*

negative quoad secundam: *Ad* v. *negative*: *Ad* VI. *servetur Constitutio Sanctissimi Domini Nostri a die editionis ejusdem*: *Ad* VII. *quoad Thomam & Sebastianum, teneri etiam quoad quartam, sed non esse cadavera exhumanda, & quoad Joannem, Parochum non teneri*: *Ad* VIII. *negative*: *Ad* IX. *affirmative*: *Ad* X. *negative, nisi de consensu Parochi, vel de licentia Episcopi*: *Ad* XI. *affirmative, accedente consensu Ordinarii, & amplius.*

FLORENTINA, in qua ad seq. dub.

I. An Presbyteri Missionis possint celebrare, & respective canere Missas, ac vesperas solemnes in festo Dedicationis S. Michaelis Archangeli in Ecclesia ejusdem Sancti nuncupata *delle Romite*, contradicente, seu dissentiente Parocho S. Quirici nuncupato *delle Marignole*, in casu &c.

II. An itidem Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ administrare, & doctrinam Christianam docere, contradicente Parocho in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 30. Martii 1726. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *affirmative, dummodo Doctrina Christiana non fiat in hora in qua fit in Parochia.*

CREMONEN. in qua ad seq. dub.

I. An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 5. Junii 1723. quoad secundum dubium?

II. An Confraternitas Orationis, & Mortis Oppidi Casalis Majoris aggregata Archiconfraternitati Urbis, possit sine licentia Episcopi in suo Oratorio exponere Eucharistiam infra annum, & præcipue 40. horarum in octava defunctorum, aliasque functiones peragere juxta assertum institutum, in casu, &c. & quatenus negative;

III. An sufficiat semel dictam licentiam petere, tam pro expositione infra annum, quam 40. horarum, aliisque functionibus juxta d. ass. institutum, seu potius illa requiratur toties quoties?

IV. An petita, & non obtenta dicta licentia, habeatur pro concessa, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 13. Aprilis 1726. respondit: *Ad* I. *in decisis*. *Ad* II. *negat. quoad primam partem, & quoad secundam explicentur functiones*: *Ad* III. *servetur solitum*: *Ad* IV. *negat. & amplius in omnibus.*

FULGINATEN. in qua ad seq. dub.

An delatio Venerabilis in processione, quæ singulis annis fieri solet die ultima Aprilis, sit facienda a capellano confraternitatis, vel potius a Parocho, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 18. Maii 1726. respondit: *Delationem esse faciendam a capellano confraternitatis de licentia Episcopi.*

MANTUANA, in qua ad seq. dub.

An sit locus gratiæ pro aperitione fenestrarum, & constitutione mansiunculæ ad effectum audiendi Missam, & assistendi ceteris Divinis Officiis celebrandis in Ecclesia Parochiali S. Cathaldi favore D. Comitis Theodosii, & aliorum de Panizzis, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 18. Maii 1726. respondit: *Negative, & amplius.*

CALARITANA, in qua ad seq. dub.

I. An Vicarius capitularis recusari possit ex legitima causa? & quatenus *affirmative*;

II. An competat capitulo facultas deputandi arbitros, qui de causis recusationis cognoscant? & quatenus *affirmative*;

III. An idipsum locum habeat, quando Vicarius procedere debeat cum adjunctis &c.

Sacr. Cong. Concil. die 6. Julii 1726. respondit: *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *affirmative in casu &c.* *Ad* III. *affirmative.*

DERTHONEN. in qua ad seq. dub.

I. An, & de quibus constet attentatis, & quomodo sint purganda?

II. An Archipresbyter Ecclesiæ collegiatæ Oppidi Pontis Curoni, fuerit, & sit obligatus subministrare vinum, & hostias capellanis, aliisque Presbyteris de clero celebrare volentibus, vel obligatis ad celebrandum Missas in eadem Ecclesia? & quatenus *negative*;

III. An & quomodo prædictus Archipresbyter sit reintegrandus de expensis pro vino, & cera, & hostiis subministratis ab anno 1717. usque ad diem 25. Martii inclusive anni 1722. & in qua summa?

IV. An sint reficiendæ expensæ litis, & in qua summa, in casu &c.

S. Cong. C. die 6. Julii 1726. respondit: *Ad* I. *quoad clerum propter recursum ad Judices Laicos Eminentissimus Archiepiscopus procedat prout de jure, quo vero ad Archipresbyterum circumscribenda esse omnia gesta post intimationem Brevis cum omnibus inde secutis*: *Ad* II. *Archipresbyterum non teneri ad subministranda utensilia, de quibus agitur, illis, qui celebrant in sua Ecclesia ex obligatione Beneficii, sive Capellaniæ, exceptis illis, cum quibus habeat conventiones particulares, & quoad Missas adventitias teneri ad dictam administrationem, quatenus permittat eos in sua Ecclesia celebrare, nec teneri ad has Missas adventitias admittendas, nisi solutis utensilibus per celebrantes*; *Ad* III. *affirmative juxta resoluta in secundo dubio*; *Ad* IV. *non esse reficiendas expensas factas occasione litis in hac. Congregatione, & quoad alias ad Eminentiss. Metropolitanum prout de jure.*

TRIVICANA, *seu* TRICARICEN. in qua ad seq. dub.

I. An mobilia, libri, pecuniæ, argenta, aliaque bona (præter Sacra Paramenta) bon. Mem. Simonis Viglini prius Episcopi Trivicani, & postea Tricaricen. reperta tempore ejus obitus spectent ad Ecclesiam Tricaricen. in casu &c.

II. An Paramenta, & Vasa Sacra, aliaque argenta, & Supellectilia ad usum capellæ, & cultum Divinum destinata, reperta ut supra, debeantur Ec-

clesiæ Trivicanæ, vel potius dictæ Ecclesiæ Tricaricen. in casu &c.

III. An argenta, mobilia, aliaque bona ab Ecclesia Trivicana commodata dic. bon. mem. Episcopo Viglino, tunc Episcopo Trivicano, debeant eidem Ecclesiæ Trivicanæ restitui, in casu &c. & quatenus affirmative;

IV. An, & a quo, & ex quibus bonis, illis non extantibus, debeat solvi illorum pretium, in casu &c.

S. Cong. Conc. die 6. Julii 1726. respondit: *Ad* I. *&* II. *pertinere ad Ecclesiam Trivicanam*; *Ad* III. *affirmative*; *Ad* IV. *solvenda esse ex hereditate Episcopi*.

COMPSANA *Spolii*, in qua ad seq. dub.

I. An in obitu Parochorum civitatis, & diœcesis Compsanæ liceat Archiepiscopo pro tempore ab hereditate Parochi defuncti exigere prætensum spolium? & quatenus affirmative;

II. In qua summa, vel rebus sit solvendum, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 6. Julii 1726. respondit: *Ad* I. *negative*. *Ad* II. *satis provisum in primo*.

FLORENTINA. in qua ad seq. dub.

I. An adhuc subsistat Matrimonium in Judaismo contractum inter Riccam, & Abraham? & quatenus affirmative.

II. An Abraham post suam, & Blancæ conversionem teneatur ad redeundum cum Ricca, & Blancam relinquendam? & quatenus affirmative;

III. An Ricca cogi possit ad cohabitandum cum Abraham ad Fidem converso? & quatenus affirmative;

IV. An Summus Pontifex dispensare possit, ut Abraham conversus permaneat in Matrimonio in infidelitate, ut supra, contracto cum Blanca? & quatenus affirmative;

V. An consilium præstandum sit Sanctissimo Domino nostro pro concessione dictæ dispensationis, in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 17. Julii 1726. respondit: *Ad* I. *&* II. *affirmative in reliquis Dilata, & scribant Theologi, & Canonistæ, & perquirantur exempla, & ad mentem*.

PLAVENTINA, in qua ad seq. dub.

I. An Episcopo Placentino liceat visitare Ecclesiam campestrem S. Mariæ de Albino Pontis Nurii? & quatenus affirmative;

II. An liceat Patribus Carmelitis in eadem Ecclesia celebrare consuetas festivitates sine licentia, & assistentia Parochi, & in ea Sedes Confessionales retinere, in casu &c.

III. An celebratio festi S. Firmi, & aliarum festivitatum expleta in Oratorio S. Mariæ de Albiano post comminatum Interdictum sit attentata, ita ut omnes actus supradicti sint circumscribendi, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 17. Augusti 1726. respondit: *Ad* I. *affirmative, jure tamen delegato*; *Ad* II. *affirmative*; *Ad* III. *negative*.

POLICASTREN. in qua ad seq. dub.

I. An sustineatur novum assignamentum subrogationis capitalium in locum bonorum stabilium,

II. An sit locus novo assignamento? & quatenus affirmative;

III. Super quibus bonis, & quomodo sit faciendum?

Sac. Cong. Conc. die 17. Augusti 1726. respondit: *Ad* I. *negative*; *Ad* II. *negative, & esse manutenendam assignationem factam ab Episcopo de Rosa, reservato jure Capellano agendi super bonis hereditariis in casu deficientiæ assignatorum, prout de jure*; *Ad* III. *provisum in præcedentibus, & amplius*.

URITANA, in qua ad seq. dub.

An Officiales Patentati Commendæ SS. Mauritii, & Lazari sint exempti a jurisdictione Ordinarii, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 7. Sept. 1726. respondit: *negative*.

DERTHONEN. in qua seq. dub.

An, & in qua parte sit standum, vel recedendum a decisis die 6. Julii 1726.

Sacr. Cong. Concil. die 28. Septembris 1726. respondit: *Quoad* I. *&* II. *in decisis, & quoad* III. *non esse molestandos, quoad præteritum illos, qui celebrarunt Missas adventitias, quatenus acquiescant resolutioni, & ad* IV. *in decisis, sed teneri pro virili, & amplius*.

URGELLEN. in qua ad seq. dub.

I. An erectio Canonicatus in Lectoralem, & ejusdem collatio sustineatur, in casu? & quatenus affirmative;

II. An Canonicus Theologalis concionare possit per alium, & quatenus id facere possit, petita licentia a capitulo, an sufficiat, quod eam petat, vel ulterius necessarium sit, quod obtineat?

III. An constet de recursibus ad Judices Laicos, in casu &c.

IV. Quomodo sit providendum in casu &c.

Sacra Congregat. Concil. die 28. Septembris 1726. respondit: *Quoad* II. *teneri petere, & obtinere licentiam a capitulo salvo recursu ad Episcopum. In reliquis ad Judicem executorem in litteris datum*.

BAM-

BAMBERGEN. *Canonicatus*, in qua ad sequ. dub.

I. An, & ad quem spectet jus conferendi canonicatum collegiatæ Ecclesiæ S. Stephani Bambergen. in casu &c. & quatenus spectet ad Eminentissimum Ordinarium.

II. An collatio dicti Canonicatus per ipsum facta favore Joan. Josephi Lobenhoffer sit valida? & quatenus negative;

III. An provisio Apostolica dicti canonicatus favore ejusdem Joan. Josephi sustineatur, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 28. Septembris 1726. respondit: *Ad* I. *spectare ad Turmarium*: *Ad* II. *satis provisum in primo*: *Ad* III. *negative*, *& amplius*.

PORTUCALLEN. in qua ad seq. dub.

I. An Interdictum Ecclesiarum per Vicarium Capitularem Portucallen. appositum in Ecclesia, seu Capella publica patronali B. Joannæ sustineatur, in casu &c.

II. An oblationes factæ, & faciendæ Ven. Imagini d. Beatæ in dicta Capella spectent ad Parochum S. Faustini de Regoa, vel potius sint applicandæ usui, commodo, & decori d. Imaginis, dictæque ædiculæ, in casu &c.

III. An ad dictum Parochum, vel potius ad Fundatricem capellæ prædictæ, seu personam Ecclesiasticam ab ipsa deputandam, & ab Ordinario approbandam spectet administratio dd. oblationum, in casu &c.

IV. An in capella prædicta possint celebrari Missæ votivæ tam solemnes, quam privatæ, aliæque ex particulari devotione, etiam per Sacerdotes d. Capellam visitantes absque licentia d. Parochi, in casu &c.

V. An Sacerdotes, sive sæculares, sive Regulares ad celebrandas Missas votivas eligi possint a Patrona Fundatrice, & successoribus in Patronatu independenter a sæpedicto Parocho, in casu &c.

VI. An sit concedendum Fundatrici habere, & retinere sepulcrum in dicta capella Patronali pro se, & suis sucessoribus, in casu &c.

VII. An sit concedenda exemptio dictæ capellæ patronalis Portucallen. Sede Episcopali vacante, a Jurisdictione capituli Portucallen. cum subjectione immediata Sedi Apostolicæ, ejusque Nuncio pro tempore in Regno Lusitaniæ degenti, in casu &c.

Sac.Cong. Concil. die 11. Januarii 1727. respondit: *Ad* I. *negative*: *Ad* II. *negative quoad primam partem*, *& affirmative quoad secundam*: *Ad* III. *spectare ad Parochum una cum œconomo Ecclesiastico ab ipsomet Episcopo deputando*, *& in casu vacationis Episcopatus*, *a Metropolitano*: *Ad* IV. *&* V. *affirmative quoad privatas tantum*: *Ad* VI. *affirmative*, *salvis juribus*: *Ad* VII. *negative*.

VIENNEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub. 112

I. An, & cui competat jus administrandi Sacramenta, & alia jura Parochialia exercendi in domo, & intra septa commendæ S. Ordinis Theutonici, civitatis Viennen. tam quoad Familiares Commendatarii, quam quoad Subditos, Vassallos, & Colonos Commendæ?

II. An, & qua pompa Parochus ingredi debeat domum, & septa Commendæ occasione administrandi Sacramenta inquilinis ejusdem domus, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 8. Februar. 1727. respondit: *Ad* I. *competere Capellano Commendæ per Ordinarium approbando jus administrandi Sacramenta familiaribus tantum actu inservientibus intra septa domus Commendæ*, *& sub obedientia Commendatarii viventibus juxta Bullam Gregorii XIII. & quoad reliquos negative*, *& scribatur Nuncio juxta Instructionem*: *Ad* II. *ingredi debere cum pompa majori*, *quæ fieri solet in Urbe Viennen. & scribatur eidem Nuncio juxta Instructionem*.

MANTUANA, in qua ad seq. dub. 113

Quomodo, & in qua summa liceat Parochis Sæcularibus exigere quartam funeralem ab Ecclesiis Regularium, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 8. Februar. 1727. respondit: *Solvendam esse a Regularibus medietatem*, *tam cereorum*, *quæ deferuntur per viam*, *quam aliorum*, *quæ accenduntur in Ecclesia circa cadavera*, *& castrum doloris*, *& Altaria*.

AUXIMANA *Procurationis*, in qua ad sequentia dubia. 114

I. An procuratio sit præstanda per contributum ab omnibus Parochis, Beneficiatis, Ecclesiis, Monasteriis, & Confraternitatibus Montis Philoptrani? *& quatenus affirmative*;

II. An Parochi, qui sustinuerunt totum pondus Procurationis in retroactis Visitationibus sint proportionaliter reintegrandi, & a quo fieri debeat repartitio & exactio, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 15. Martii 1727. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *affirmative*: *pro ultimis procurationibus*, *& amplius*.

TIBURTINA, in qua ad seq. dub. 115

I. An in electionibus Abbatissarum in Monasteriis sub disciplina Regularium Minor. de Observantia possit Episcopus secum conducere Cancellarium? & quatenus affirmat.

II. An liceat eidem Cancellario interesse, ac assistere Scrutiniis, ac Electionibus Abbatissarum, quæ fiunt in Monasteriis Monialium Ordinis Mi-

norum de Observantia Tiburis? *& quatenus negative;*

III. An saltem dictus Cancellarius, durante Scrutinio permanere possit intra Ecclesiam, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 26. Aprilis 1727. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *negative*: *Ad* III. *nec Cancellarium, nec Fratres, exceptis Superiore, & Scrutatoribus, permanere posse intra Ecclesiam.*

116 ROMANA. in qua ad seq. dub.

An, & a quo sint solvenda utensilia pro celebratione Missæ quotidianæ, & ad quam rationem, in casu &c. ita ut sit standum, vel recedendum a decisis die 24. Augusti 1720.

S. Cong. Conc. die 10. Maii 1727. respondit: *Prævio recessu a decisis, utensilia esse solvenda a apellano ad rationem Scutorum quatuor quolibet anno, & ad Eminentissimum Præfectum.*

117 MACERATEN. in qua ad seq. dub.

An Episcopus Maceraten. possit jure ordinario visitare Confraternitatem sub invocatione S. Mariæ Misericordiæ erectam in Ecclesia ejusdem tituli, sita in Castro Urbisagliæ, quamvis in solo Basilicæ Lateranensis ædificata sit, in casu &c.

S. Congr. Concil. die 10. Maii 1727. respondit: *affirmative.*

118 MAZARIEN. in qua seq. dub.

I. An Episcopus habens facultatem dandi Benedictionem Apostolicam constitutis in articulo mortis, teneatur quoad Moniales eam committere earum Confessario ordinario, vel potius sit in ejus facultate aliquando ingredi Monasterium, ut eis det Benedictionem? *& quatenus affirmative quo ad secundam partem.*

II. An, & quibus sociis comitatus Monasterium ingredi debeat?

III. An Episcopus, & Confessarii, sive ordinarius, sive extraordinarius ingredi possint Monasterium absque ulla limitatione, quando vocentur ab aliqua Moniali infirma, quæ pro sua devotione vult confessionem explere?

IV. Quænam sint conditiones requisitæ, ut Regulares habentes facultatem dandi habitum suæ Religionis Mulieribus non collegialiter viventibus, dictum habitum dare possint, & an examen dictarum facultatum pertineat ad Episcopum?

Sat. C. Conc. die 10. Maii 1727. respondit: *Ad* I. *negative quod primam partem, & ad secundam affirmative, & ad Dominum Secretarium cum Eminentissimo Secretario Brevium*: *Ad* II. *debere ingredi in casu, de quo agitur cum Confessario Monialium, & uno probo Sacerdote per eum eligendo*: *Ad* III. *uniantur Decreta*: *Ad* IV. *examen facultatum concedendi habitum pertinere ad Sedem Apostolicam; Examen conditionum quoad mulieres vestiendas, & licentiam vestiendi pertinere ad Ordinarium; Et conditiones vestiendarum esse expressas in Decretis generalibus alias editis, & hæc Decreta esse omnino servanda.*

VALVEN. *seu* SULMONEN. in qua ad seq. dub. 119

I. An Ecclesia noviter constructa in Terra Scannii sub invocatione S. Mariæ Liberatricis sit subjecta jurisdictioni Episcopi Valven. & Sulmonen. & respective Parocho Ecclesiæ Matricis ejusdem Terræ, itaut liceat Parocho, & Clero Ecclesiæ Matricis exercere actus jurisdictionales & gerere functiones Sacras absque dependentia a Laicis?

II. An liceat in eadem Ecclesia habere sepulcra, & respective possint cadavera tumulari absque licentia, & in præjudicium jurium Parochialium?

III. An Patres Conventuales Terræ Scanni vocati a Prioribus, & Officialibus Laicis Ecclesiæ constructæ in dicta Terra sub invocatione S. Mariæ Liberatricis ad celebrandum Missas, easque canendum in dicta Ecclesia, atque alia similia peragendum, possint impediri, & prohiberi, & quatenus &c. pro quibus actibus, & a quo, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 10. Maii 1727. respondit: *Ad* I. *Ecclesiam esse subjectam Episcopo quoad jura Episcopalia, & Parocho quoad jura Parochialia: ceterasque sacras functiones posse in ea fieri a Parocho, & Clero, volente Episcopo absque ulla dependentia a Laicis*: *Ad* II. *licere habere sepulcra, accedente licentia Episcopi, & posse in eis cadavera tumulari, si eligatur sepultura absque licentia Parochi, sed salvis juribus Parochialibus*: *Ad* III. *affirmative, & doceatur de legitima erectione Confraternitatis.*

FLORENTINA, in qua ad seq. dub. 120

I. An Archiepiscopus visitans Ecclesias, & Vicarias subjectas Monasterio Cassinensium, possit exigere Procurationem in casu &c. & quatenus negative;

II. An teneatur Archiepiscopus restituere procurationes exactas, in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 7. Junii 1727. respondit: *Ad* I. *negative*: *Ad* II. *esse restituendas pecunias depositas.*

NOVARIEN. in qua ad seq. dub. 121

I. An occasione delationis Cadaverum sive Parochiæ S. Crucis, sive alienæ ad Ecclesiam exteriorem Monialium Capuccinarum Parocho S. Crucis pertineat jus funerum cum Cruce, & Stola privative ad Confessarium dictarum Monialium, seu potius ipsi Confessario; an in supposito debeatur ipsi

ipsi Parocho Quarta funeris, ceræ etiam positæ super Altare, esto, quod Cadaver sit alienæ Parochiæ?

II. An possit Parochus in eadem Ecclesia, & in suffragium Defunctorum inibi tumulatorum explere Anniversaria cum Officio, & Missa in cantu, sive ex devotione heredum, sive ex dispositione testatorum?

III. An liceat ipsi Parocho in Sabbato Sancto benedicere Collocutoriis, aut Januæ Monasterii, vel Hospitio Tertiariorum connexo; tum etiam Tertiariis ipsis administrare Sacramenta, sive in vita, sive in morte, vel eorum exequias peragere pro tumulo intra ipsam Ecclesiam?

IV. An valeat Parochus in dicta Ecclesia assistere Matrimoniis, vel eorum denuntiationes facere, aut benedictiones Mulierum post partum, vel similes impertiri, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 23. Augusti 1727. respondit: *Ad* I. *quoad primam dubii partem affirmative, ad secundam negative, ad tertiam servetur solitum*: *Ad* II. *affirmative quoad Anniversarium relictum a Pedrellio, & quoad alia coadjuventur probationes*; *Ad* III. *negative quoad primam partem, & ad secundam, ad mentem*; *Ad* IV. *negative, & amplius in omnibus*.

122 ACERRARUM in qua ad seq. dub.

I. An Canonici Ecclesiæ Cathedralis Acerrarum teneantur certiorare Reverendissimum Episcopum de capitulo per eos explendo circa materias concernentes interesse ejusdem Capituli? & quatenus affirmative;

II. An, & quomodo sit certiorandus?

III. An prædictis Canonicis liceat ab eorum Diœcesi abesse absque licentia Episcopi? & quatenus negative;

IV. An sustineatur Edictum Reverendissimi Episcopi, etiam quoad absentiam paucorum dierum, & respective trium mensium a S. Concil. Trident. concessorum?

V. An pœna ducatorum 12. imposita per Episcopum adversus Canonicos non intervenientes Congregationi Casuum Moralium, & Sacrorum Rituum sustineatur, sive potius sit moderanda?

VI. An Canonici, qui respondere debent Casibus Moralibus in dicta Congregatione proponendis teneantur pati extractionem, ut dicitur a sorte, sive potius sit servanda consuetudo respondendi?

VII. An, & quanto tempore se expedire debeat Episcopus a Sancta Visitatione?

VIII. An pœna ducatorum centum ab Episcopo imposita contra Canonicos absentes de tempore Visitationis absque ejus licentia, sustineatur?

IX. An sustineatur Edictum Episcopi præscribens modum accedendi ad chorum ad effectum recitandi horas Canonicas, sitque observandum, sive potius sit servanda consuetudo, & idem Edictum moderandum?

X. An dicti Canonici ultra Missam Conventualem teneantur quoque celebrare Missam de Feria, & an dictam Missam Conventualem teneantur applicare pro Benefactoribus, sive potius sit servanda consuetudo?

XI. An dicti Canonici teneantur quolibet mense celebrare Anniversarium pro Benefactoribus, sive potius sit servanda consuetudo?

XII. An dicti Canonici ultra horas Canonicas teneantur quoque in choro recitare Officium Defunctorum, B. M. Virginis, & Psalmos Pœnitentiales, & Graduales, sive potius sit servanda consuetudo? & quatenus affirmative;

XIII. An in casu deficientiæ sit exequenda pœna ab Episcopo imposita?

XIV. An Canonici infirmi pro lucrandis distributionibus quotidianis teneantur servare Edictum Episcopi, sive potius sit servanda consuetudo?

XV. An præfati Canonici teneantur inservire eorum Ecclesiæ alternative, & per hebdomadam, sive potius quotidie? & quatenus affirmative quoad secundam partem;

XVI. An suspensio imposita per eumdem Episcopum in casu absentiæ sustineatur? & quatenus affirmative;

XVII. An, & quomodo incurrant eamdem pœnam suspensionis?

XVIII. An suspensio relaxata per Episcopum contra nonnullos Canonicos sustineatur, in casu &c.

XIX. An sustineatur Edictum Episcopi, quo sub pœna suspensionis ipso facto præcipitur, quod Canonici non possint frui absentia trium mensium a Sac. Conc. Trid. concessorum tempore Adventus, & Quadragesimæ?

XX. An sustineatur idem Edictum Episcopi, quo sub eadem pœna præcipitur, ut ultra tertiam partem non possint simul frui dicta absentia trium mensium? & quatenus negative;

XXI. An, & in quo numero liceat eis abesse?

XXII. An sustineatur aliud Edictum Episcopi, quo sub eadem pœna suspensionis præcipitur, ut Epistola in Missa Conventuali canatur ab uno ex Canonicis choro inservientibus, sive potius sit servanda consuetudo canendi dictam Epistolam per Clericum inservientem Celebranti?

XXIII. An Procurator Capituli possit abesse a servitio Chori ex causa sui officii per quinque menses, juxta præscripta in statutis ipsius Ecclesiæ Cathedralis?

Sac. Congr. Concil. die 23. Augusti 1727. respondit; *Ad* I. *affirmative, si Episcopus fruitur Præbenda Canonicali*; *Ad* 2. *esse certiorandum per Canonicum Secretarium, vel alium Canonicum sub pœna tamen nullitatis actus in casu contraventionis*; *Ad* 3. *negative sub pœna ducatorum quinque tantum in casu contraventionis, & in subsidium suspensionis*; *Ad* 4. *provisum in tertio*; *Ad* 5. *pœnam esse reducendam ad solutionem unius ducati pro qualibet vice*; *Ad* 6. *affirmative quoad primam partem, & negative quoad secundam*; *Ad* 7. *Episcopum curare debere, ut quanto citius se expediat a S. Visitatione ad formam Concilii*; *Ad* 8. *pœnam esse reducendam ad ducata quinque*; *Ad* 9. *Edictum esse observandum in diebus tantum solemnibus*: *Ad* 10. *affirmative quoad primam, & se-*

& secundam partem , & negative quoad tertiam ; Ad 11. servandam esse consuetudinem ; Ad 12. ut ad proximum ; Ad 13. negative ; Ad 14. hortandos esse, sed non cogendos ; Ad 15. negative ad primam partem, affirmative quoad secundam ; Ad 16. non sustineri nisi in subsidium ; Ad 17. satis provisum in præcedenti ; Ad 18. negative ; Ad 19. affirmative, deletis verbis : Ipso facto : *Ad 20. ut ad proximum ; Ad 21. satis provisum in præcedenti ; Ad 22. Missam Conventualem esse canendam cum Diacono, & Subdiacono, deleta pœna suspensionis ; Ad 23. negative, sed tantum abesse posse tempore necessario pro suo officio explendo.*

123 ALEXANDRINA, in qua ad seq. dub.

I. An Confraternitas S. Mariæ Misericordiæ & S. Rocchi Civitatis Alexandriæ, aggregata Archiconfraternitati S. Rocchi Urbis, possit sine licentia, & interventu Parochi exponere in suo Oratorio Lignum S. Crucis ?

II. An eadem Confraternitas possit pariter sine licentia, & interventu Parochi exponere in suo Oratorio Sanctissimam Eucharistiam, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 11. Februarii 1728. respondit: *Ad utrumque affirmative accedente licentia Episcopi ; & amplius.*

124 BONONIEN. in qua ad seq. dubia.

1. An Parochus pro tempore Ecclesiæ S. Mamantis debeat esse Pater Spiritualis Confraternitatis S. Mariæ de Libertate, vel potius, jus eligendi sibi Patrem Spiritualem amovibilem pertineat ad eamdem Confraternitatem.

2. An Parochus invitari debeat, ut præsideat Congregationibus faciendis pro dispensatione dotis relictæ ab Angelo Michaele de Vabotis, seu &c. & cujuscumque in posterum relinquendæ, nec non in his, quæ concernant temporalia, ac rerum œconomiam ?

3. An Parochus invitari debeat, ut præsideat Congregationibus faciendis tam in imbussulationibus, & extractione Priorum, & Officialium, quam in redditione rationum ?

4. An Parochus invitari debeat quibuscumque Congregationibus versantibus circa spiritualia, & Ritus ?

5. An Parochus interesse possit, si velit in præmissis Congregationibus, in quibus decisum erit, invitandum non esse ?

6. An Confraternitas independenter a Parocho explere possit quascumque functiones in propria Ecclesia ?

7 An pro solitis Exercitiis Spiritualibus peragendis a Confraternitate a die Dominicæ Ascensionis, ad diem festum S. Michaelis Archangeli Septembris ultra licentiam Ordinarii, requiratur etiam consensus Parochi, in casu &c.

8. An præstanda sit eleemosyna Parocho, vel alteri per eum deputando, celebranti Missam, tam pro consecratione, quam pro consummatione Sanctissimi Sacramenti exponendi in hujusmodi Exercitiis, in casu &c.

9. An Parochus dando benedictionem cum Venerabili Eucharistiæ Sacramento, quidquam prætendere possit, ut tradatur Ecclesiæ Parochiali, seu potius id gratis agere debeat ?

10. An Parochus, vel interveniens ad canendam Missam, vel ad dandam benedictionem, habeat jus sibi eligendi Diaconum, Subdiaconum, ceterosque Ministros ?

11. An Confraternitas occasione dictorum Exercitiorum quæstuare possit per Ecclesiam pro Animabus Purgatorii ? & quatenus affirmative, cui cedere debeant eleemosynæ ?

12. An Missæ cum prædictis eleemosynis celebrari debeant in Ecclesia Confraternitatis, vel potius in Ecclesia Parochiali.

13. An Festis diebus SS. Jacobi, & Annæ, in quibus exponitur in Ecclesia Confraternitatis Imago S. Mariæ de Libertate, cum Indulgentia Plenaria, Parochus impedire possit, ne ibidem administrentur Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ ?

14. An Confraternitas ultima Dominica Septembris ducere possit Processionem cum prædicta Imagine ad plateam magnam Civitatis cum assistentia Parochi, vel eo deficiente, proprii Capellani, ac Populo benedicere tam in dicta platea, quam sub stillicidio propriæ Ecclesiæ, & intus eamdem ?

Sac. Cong. Concil. die 14. Martii 1722. respondit: *Ad 1. negative quoad primam partem, affirmative quoad secundam cum approbatione tamen Ordinarii : Ad 2. negative : Ad 3. affirmative : Ad 4. recurrant in casibus particularibus : Ad 5. provisum in superiori : Ad 6. affirmative, dummodo non sint prohibitæ a Decretis generalibus Synodalibus : Ad 7. negative : Ad 8. negative, & Missas esse celebrandas absque eleemosyna : Ad 9. negative ad primam partem, & affirmative quoad secundam : Ad 10. negative : Ad 11. quoad primam partem affirmative de licentia Ordinarii, & eleemosynas esse erogandas in suffragium Animarum Purgantium : Ad 12. affirmative quoad primam partem, negative quoad secundam : Ad 13. negative, & serventur Constitutiones Synodales : Ad 14. affirmative, accedente tamen licentia Ordinarii, & comitante Parocho, vel alio Sacerdote de licentia.*

FOROSEMPRONIEN. in qua ad seq. dub. 125

An Collegio, & Ecclesiæ Sancti Caroli PP. Clericorum Regularium S. Pauli Barnabitarum Forosempronii competat jus tumulandi, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 19. Junii 1728. respondit: *affirmative.*

THEANEN. in qua ad seq. dub. 126

1. An jus nominandi Concionatorem Quadragesimalem ex Ordine S. Dominici spectet Universitati Conchæ, seu potius Episcopo Theanen. ? & *quatenus affirmative quoad primam partem ;*

3. An

2. An dicta Universitas teneatur per duos menses ante initium Quadragesimæ exhibere Episcopo nominationem d. Prædicatoris, in casu &c.

3. An Prædicator, ut supra nominatus ex Ordine S. Dominici, & a suis Superioribus regularibus approbatus teneatur reportare ab Episcopo licentiam, & litteras patentales, seu potius petere solam benedictionem, in casu &c.

4. An idem Prædicator teneatur prædicare in Ecclesia Collegiata Parochiali, seu potius in Ecclesia SS. Annuntiationis sui ordinis, in casu &c.

5. An idem Prædicator teneatur saltem in aliquibus diebus Quadragesimæ prædicare etiam in aliis Ecclesiis ejusdem loci, in casu &c.

6. An Episcopus Theanen. potuerit prohibere concionatori, ut supra electo, & nominato ab Universitate, ne prædicationem haberet in Ecclesia Ss. Annuntiationis sui ordinis, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 19. Junii 1723. respondit: *Ad* 1. *affirmative quoad primam, negative quoad secundam partem*: *Ad* 2. *&* 3. *affirmative*: *Ad* 4. *teneri in utraque juxta solitum*: *Ad* 5. *ut in quarto*: *Ad* 6. *provisum in superioribus*.

127 LUCANA, *Legati Pii*, in qua ad seq. dub.

I. An legatum unius ferculi singulis hebdomadis factum PP. Capuccinis, sit perpetuum, in casu &c. *& quatenus affirmative*;

II. An sustineatur, in casu &c. *& quatenus affirmative*;

III. An onus præstationis dicti legati qualibet hebdomada sit transferendum in capellaniam erigendam?

Sacr. Congreg. Conc. die 31. Julii 1728. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *servetur Decretum R. Fabricæ anni* 1633. *Ad* III. *affirmative juxta votum Episcopi, & firma remanente obligatione bonorum hereditariorum in casu diminutionis*.

128 ORITANA *Funerum*, in qua ad seq. dub.

I. An intortitia, quæ deferuntur accensa per viam circa cadaver, spectent ad Reverendissimum capitulum Collegiatæ, an vero ad PP. Capuccinos?

II. An dicti PP. Capuccini teneantur solvere dicto Rever. Capitulo uti parocho habituali quartam funeralem de omnibus cereis ad tenorem Bullæ SS. Domini Nostri, quæ incipit: *Romanus Pontifex*?

Sacr. Congreg. Conc. die 12. Februarii 1729. respondit: *Omnia spectare ad PP. Capuccinos, dempta quarta, & amplius*.

129 BURGI S. DOMNINI, in qua ad seq. dub.

1. An pro dote beneficiorum, vel capellaniarum cum perpetuo onere Missarum erigendarum sint assignandi fructus terrarum fructiferarum, vel potius annui census?

2. An dato præcepto testatoris erigendi beneficia cum perpetuo onere Missarum erigendarum, sint assignandi fructus terrarum, vel cum dote pecuniæ numeratæ detur pro assignanda dicta dote electio terrarum? & quatenus negative;

3. An tanta danda sit ab herede summa pecuniarum, ut in terris investita constituantur fructus congrui pro sustentatione onerum Missæ quotidianæ in perpetuum?

4. An, & in qua summa constituendi sint fructus pro sustentatione oneris Missæ quotidianæ in perpetuum?

5. An, & cujus expensis, heredis scilicet, vel legatarii facienda sit erectio beneficiorum?

Sacr. Congreg. Conc. die 30. Aprilis 1729. respondit: *Assignanda esse tot bona stabilia hereditaria, quæ æstimata juxta morem regionis quotannis redderent in fructu annua scuta* 70. *monetæ, tam pro eleemosyna Missarum, quam pro expensis necessariis pro illarum celebratione, & erectionem esse faciendam expensis heredis*.

MACERATEN. *Utensilium*, in qua ad sequent. dub. 130

1. An ad tenorem resolutionis captæ die 14. Aprilis 1685. Sacerdotes sæculares celebrantes recepta eleemosyna in Ecclesia PP. Minorum Conventualium Montis Milonis teneantur solvere ceram, & consumptionem Indumentorum Sacrorum? *& quatenus affirmative*;

2. An dicti sacerdotes sæculares scribere teneantur in libro in sacristia asservato ipsos celebrasse, vel pro eleemosyna, vel pro mera eorum devotione?

Sac. Cong. Concil. die 14. Maii 1729. respondit: *Ad* 1. *affirmative*: *Ad* 2. *affirmative, & servetur Constitutio san. mem. Innocentii XII. super celebratione Missarum, & amplius*.

CAPUTAQUEN. in qua ad sequent. dub. 131

1. An Presbyteri Ecclesiarum parochialium S. Nicolai, & S. Andreæ Apostoli teneantur quotidie canere Missam, & ad recitationem divini Officii in choro? *& quatenus affirmative*;

2. An non interessentes subjici possint punctaturæ, & quomodo illa sit regulanda?

3. An teneantur ad recitationem divini Officii cum habitu talari, birreto clericali, & cotta tam in diebus festivis, quam feriatis?

4. An ad celebrationem Missæ matutinæ in diebus festivis teneantur iidem Presbyteri per turnum, vel potius Parochus tantum, illamque applicare pro Populo? *& quatenus affirmative ad primam partem*;

5. An Presbyter celebrans Missam matutinam teneatur fidei rudimenta, & Evangelium populo explanare, vel potius idem Parochus?

6. An iidem Presbyteri participantes de decimis prædialibus teneantur per turnum assistere cuilibet moribundo, juxta decretum Episcopi, vel potius teneantur tantum coadjuvare eumdem Parochum, ejusque substitutum in concursu, seu copia ægrotantium? *& quatenus affirm.*

7. An illi, qui assistere renuunt, sint punctandi super eisdem decimis?

Sac. Congreg. Conc. die 14. Maii 1729. respondit. *Ad* 1. *affirmative, & supplicent pro moderatione servitii*: *Ad* 2. *Dilata*: *Ad* 3. *affirmative*: *Ad* 4. *negative quoad primam, & affirmat. quoad secundam par-*

partem: *Ad 5. teneri Parochum*: *Ad 6. Presbyteros hortandos, sed non cogendos nisi in casu necessitatis*: *Ad 7. affirmative in casu necessitatis.*

132 BRUGNEN. in qua ad seq. dub.

An toleranda sit consuetudo immemorabilis de præstando convivio per capellanum noviter receptum, seu potius improbanda, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 3. Septembris 1729. respondit: *Negative quoad primam partem, & affirmat. quoad secundam, & ad mentem.*

133 NULLIUS, *seu Montis Casini, distributionis subsidiorum*, in qua ad sequentia dubia.

I. An subsidia dotalia præstanda sint consanguineis testatoris recurrentibus privative quoad personas extraneas? & quatenus affirmative;

II. Quomodo, & a quo in posterum sint distribuenda ceteris consanguineis?

III. An sit locus restitutioni subsidiorum dotalium per Ordinarios Casinenses distributorum personis extraneis contra expressam mentem testatoris?

Sac. Congreg. Conc. die 24. Septembris 1729. respondit: *Ad* I. *affimative comprehensis etiam affinibus ad formam Testamenti*: *Ad* II. *distribuenda esse ab Officialibus Confraternitatis SS. Sacramenti heredis prævio edicto consanguineis, & affinibus servata gradus prærogativa, & in casu æqualitatis gradus per extractionem, iis vero deficientibus distribuenda modo, quo supra aliis extraneis, servata forma testamenti. Ad* III. *Dilata, & coadjuventur probationes.*

134 NUSCANA *Funeris*, in qua ad seq. dub.

An licitum fuerit P. Angelico Ordinis Reformatorum deferre cadaver, non obstante inhibitione Episcopi, & proinde an censuræ sustineantur, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 14. Januarii 1730. respondit: *Suspensis censuris P. in posterum se abstineat a similibus.*

135 NULLIUS, *seu* MONTIS CASINI, *Distributionis subsidiorum dotalium*, in qua ad seq. dub.

I. An, & quomodo sit standum; vel recedendum a decisis quoad secundum dubium?

II. An sit locus restitutioni subsidiorum dotalium per Ordinarios Casinenses distributorum personis extraneis contra expressam mentem testatoris, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 28. Janauarii 1730. respondit. *Ad* I. *in decisis, ut Ordinarius, seu ab eo deputatus assistat, & omnia faciat loco P. Guardiani Capuccinorum, servata forma Testamenti, & fiant gratis*: *Ad* II. *ad Eminentissimum Præfectum juxta mentem.*

ROMANA *Distributionum*, in qua ad sequent. dub. 136

I. An distributiones debeantur canonico coadjuto extra Urbem commoranti, suo pariter coadjutore extra Urbem causa infirmitatis degente?

II. An lucra provenientia ex punctaturis, & absentiis canonicorum, quæ præsentibus accrescunt, debeatur canonicis coadjutoribus, sive potius coadjutis, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 19. Augusti 1730. respondit: *Ad* I. *affirmative, quatenus uterque habeat Indultum abessendi*: *Ad* II. *deberi canonicis coadjutis.*

FIRMANA *Subsidiorum dotalium*, in qua ad sequens dub. 137

An, & usque ad quem gradum competat prælatio consanguineis, & affinibus testatoris ad subsidia dotalia, de quibus agitur?

Sac. Congreg. Conc. die 9. Septembris 1730. respondit: *Competere prælationem consanguineis, & affinibus Testatoris in quocumque gradu conjunctis.*

MEDIOLANEN. *Quartæ Funerariæ*, in qua ad sequent. dub. 138

1. An, & quomodo sit facienda divisio intortitiorum, & candelarum ardentium in die funeris, & officii præsente cadavere, in altaribus, columnis, & aliis locis Ecclesiæ regularis tumulantis?

2. An, & quomodo sit facienda divisio earumdem candelarum, & intortitiorum quæ in Ecclesiis tumulantibus accenduntur occasione officiorum, seu exequiarum faciendarum in diebus sequentibus post tumulationem cadaveris?

3. An, & quomodo inter Parochos, & regulares, qui cadaver per viam non comitantur, dividenda sint intortitia manualiter gesta accensa in itinere a sacerdotibus sæcularibus occasione delationis cadaveris ad Ecclesiam regularem tumulantem?

4. An, & quomodo dividendæ sint candelæ, quæ manualiter gestantur accensæ a regularibus intra propriam Ecclesiam tempore funeris, vel exequiarum, & officiorum?

5. An, & quomodo sit facienda divisio cœnotaphii, culcitræ, & aliorum ornamentorum in eo existentium?

6. An, & quomodo sint dividendæ pecuniæ in casu, quo illæ tradantur ab heredibus defuncti in locum ceræ?

7. An, regulares occasione funerum, & officiorum teneantur accendere omnes candelas, quas recipiunt ab heredibus defuncti in Altaribus Ecclesiæ, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 9. Septembris 1730. respondit: *Ad* 1. 2. 3. 5. *&* 6. *divisionem esse faciendam pro medietate*: *Ad* 4. *Dilata*: *Ad* 7. *affirmative.*

GA-

139 CALAGURITANA *Juris Visitandi*, in qua ad sequent. dub.

1. An intret arbitrium pro aperitione oris, in casu &c. *& quatenus negative*;

2. An capitulo cathedralis Ecclesiæ Calaguritanæ, sede vacante, ejusque Vicario capitulari competat jus visitandi Ecclesiam S. Mariæ della Redonda, ejusque dignitates, canonicos, & presbyteros, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 30. Septembris 1730. respondit: *Ad 1. negative*: *Ad 2. affirmative, & amplius*.

140 SPOLETANA *Juris visitandi*, in qua ad sequent. dub.

1. An decreta, seu provisiones Episcopi Spoletani sustineantur, in casu &c.

2. An Episcopo competat jurisdictio visitandi capellam, de qua agitur, in casu &c.

3. An constet de attentatis, & quomodo sint purganda, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 30. Septembris 1730. respondit: *Ad 1. affirmative*: *Ad 2. affirmative, ad formam decreti in Nucerina Paganorum 25 Julii 1619. Ad 3. negative, & amplius*.

141 CAPRITANA, in qua ad sequentia dubia.

1. An suspensio a celebratione Missæ Sacerdotum Francisci Vassalli, & Sabbati de Stephano, per Episcopum Capritanum lata ex informata conscientia, sustineatur, in casu &c. *& quatenus affirmative &c.*

2. An, & quomodo sint absolvendi, in casu &c.

3. An licuerit curiæ Metropolitanæ Amalphis concedere inhibitionem vigore appellationis ab eadem suspensione contra curiam Capritanam suffraganeam, & absolutionem cum reincidentia committere Parocho Arcuccio, in casu &c.

4. An carceratio eorumdem Sacerdotum demandata per curiam Capritanam suffraganeam fuerit attentata?

5. An licuerit eidem curiæ Metropolitanæ Amalphis eosdem Sacerdotes excarcerare, vel potius illorum excarceratio fuerit attentata, & quomodo sit purganda, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 16. Decembris 1730. respondit: *Ad 1. affirmative*: *Ad 2. arbitrio Episcopi*: *Ad 3. & 4. negative*: *Ad 5. quoad primam partem negative*: *quoad secundam affirmative, & Vicarius generalis Amalphitanus accedat ad Urbem*.

142 PIENTINA, in qua ad seq. dub.

1. An canonici collegiatæ Ecclesiæ S. Quirini teneantur diebus Dominicis, & festis de præcepto ad applicationem Missæ conventualis pro benefactoribus juxta decretum hujus S. Congregationis, in casu &c. & quatenus affirmative;

2. An dignitates, & canonici ejusdem collegiatæ, quibus incumbit cura animarum, teneantur ad eamdem applicationem dictis diebus festivis, quibus debent applicare simul pro populo, vel possint applicare simul pro populo, & benefactoribus, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 17. Februarii 1731. respondit: *Ad 1. affirmative*: *Ad 2. affirmative ad primam partem, & negative ad secundam, & amplius*.

PIENTINA *Remissionis Onerum*, in qua ad sequent. dub. 143

1. An capitulares secundæ erectionis collegiatæ Sanctissimæ Trinitatis terræ Senalongæ teneantur diebus Dominicis, & festis de præcepto ad applicationem Missæ Conventualis pro benefactoribus juxta decretum hujus Sac. Congreg. in casu &c.

2. An dignitates & canonici dictæ collegiatæ, quibus incumbit cura animarum, teneantur ad eamdem applicationem dd. diebus festivis, quibus debent applicare pro populo; vel possint applicare simul pro populo, & benefactoribus, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 17. Februarii 1731. respondit: *Ad 1. affirmative*: *Ad 2. affirmative ad primam partem, & negative quoad secundam, & amplius*.

RAVENNATEN. *Visitationis*, in qua ad sequent. dub. 144

I. An capella, & altare S. Antonii sita in Ecclesia PP. Minorum de observantia Ravennæ, subsint Visitationi reverendissimi Archiepiscopi?

II. An ornamenta, & supellectilia ejusdem altaris, & capellæ, spectantia ad eosdem Patres possint ab eo visitari?

III. An ea spectantia ad societatem S. Antonii, quæ in actu visitationis servantur in arca, aut in alio loco, visitari debeant in locis, in quibus asservantur; seu potius asportanda sint intra capellam præfatam, ibique visitari?

Sac. Congreg. Conc. die 7. Aprilis 1731. respondit: *Ad I. affirmative, ad formam Nucerinæ*: *Ad II. negative*: *Ad III. posse visitari ubicumque servantur*.

PAPIEN. *Subsidii dotalis*, in qua ad seq. dub. 145

I. An electio puellæ oratricis ad subsidium dotale, de quo agitur, sit exequenda? & quatenus negative;

II. An P. Guardianus Capuccinorum Papiæ possit devenire ad novam electionem puellæ alterius; seu potius, an dictum subsidium sine alia nominatione ejusdem P. Guardiani sit applicandum favore unius ex puellis orphanis conservatorii Papiæ, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 21. Aprilis 1731. respondit: *Ad I. negative*: *Ad II. Subsidium applicandum esse favore Conservatorii, & ad mentem*.

MEDIOLANEN. *Quartæ Funerariæ*, in qua ad sequent. dub. 146

I. An sit standum, vel recedendum a decisis die 9. Septembris 1730.

II. An,

II. An, & quomodo dividendæ sint candelæ, quæ in manibus gestantur accensæ a regularibus intra propriam Ecclesiam tempore funeris, vel exequiarum, & officiorum?

Sac. Congreg. Conc. die 2. Junii 1731. respondit: *Ad* I. *in decisis quoad primum, secundum, & tertium, sextum, & septimum. Quantum ad quintum, in decisis, servata forma Constitutionum Synodalium: Ad* II. *divisionem esse faciendam pro medietate, & amplius.*

147 LEODIEN. in qua ad sequens dubium.

An, & quæ alia onera sustineantur, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 1. Septembris 1731. respondit: *Quoad duo annua convivia, negative; Quo ad cappam, dilata, & scribatur Ordinario juxta instructionem.*

148 ROMANA *Oneris Missarum*, in qua ad seq. dub.

I. An religiosi Ecclesiæ S. Francisci ad Ripam præferri debeant in celebratione Missarum; vel potius sit in libero arbitrio heredis deputare quoscumque alios Sacerdotes?

II. An, & a quo sint solvenda utensilia?

III. An quatenus possit heres deputare exteros Sacerdotes, & religiosi non permittant eis celebrationem in propria Ecclesia absque utensilium solutione, concedenda sit translatio celebrationis Missæ quotidianæ ad aliam Ecclesiam?

Sacr. Congreg. Conc. die 12. Januarii 1732. respondit: *Ad* I. *affirmative ad primam partem, & negative ad secundam, in casu tamen, de quo agitur: Ad* II. *solvenda esse ab hereditate: Ad* III. *provisum in primo.*

149 AQUEN. *Præeminentiarum & Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub.

1. An constet de matricitate, vel majori antiquitate Ecclesiæ S. Mariæ Magdalenæ Montis Barutii, & respective de filiatione, vel subordinatione Ecclesiarum Parochialium S. Antonii, & S. Martiani ejusdem loci?

2. An benedictio fontis baptismalis, ignis, aquæ, &c. in Sabbato Sancto, & Sabbato Pentecostes privative spectet ad Archipresbyterum pro tempore Ecclesiæ S. Mariæ Magdalenæ, vel potius ad unumquemque ex tribus Parochis? Et quatenus affirmative ad primam partem;

3. An alii duo teneantur dictis functionibus interesse, & an, & quibus pœnis sint plectendi, si non intersint?

4. An jus indicendi, & convocandi processiones generales, quæ fiunt juxta ritum Ecclesiæ, & consuetudinem loci privative spectet ad d. Archipresbyterum S. Mariæ Magdalenæ, & in ea incipiendæ, & terminandæ sint?

5. An dictæ processiones generales fieri debeant in Ecclesia S. Mariæ Magdalenæ cum coactivo accessu Parochorum S. Antonii, & S. Martiani, ita ut iis non liceat facere eas in eorum Ecclesiis Parochialibus; sive potius alternative fieri debeant singulis annis in altera ex dictis Ecclesiis? & quatenus affirmative ad secundam partem;

6. An dictis processionibus alternative faciendis interesse debeant alii parochi?

7. An liceat parocho S. Antonii in processione deferre, tam intra, quam extra Ecclesiam Venerabile lignum S. Crucis die festo ejusdem inventionis?

8. An die festo Sanctiss. Corporis Christi liceat eidem Parocho S. Antonii, ac etiam Parochis S. Mariæ Magdalenæ, ac S. Martiani, processionem peragere, tam intra, quam extra suas respective Ecclesias cum Augustissimo Sacramento, illudque publicæ adorationi in ea exponere?

9. An, & cui ex dictis Ecclesiis privative competat prior pulsatio campanarum in Sabbato Sancto?

10. An constet de attentatis commissis a Parocho S. Mariæ Magdalenæ, & quomodo purganda sint?

Sacr. Congreg. Concil. die 8. Martii 1732. respondit: *Ad* 1. *Constare de majoritate Ecclesiæ S. Mariæ Magdalenæ: Ad* 2. *affirmative ad primam partem, & negative ad secundam: Ad* 3. *affirmative ad primam partem, & quoad secundam arbitrio Episcopi: Ad* 4. *affirmative: Ad* 5. *affirmative ad primam partem, & negative ad secundam: Ad* 6. *Provisum in superioribus: Ad* 7. *affirmative: Ad* 8. *servetur decretum Episcopi: Ad* 9. *Ecclesiæ S. Mariæ Magdalenæ: Ad* 10. *affirmative: & esse purgandam per viam circumscriptionis: & amplius in omnibus.*

BOJANEN. *Jurium parochialium, & præeminentiarum*, in qua ad seq. dub. 150

1. An constet de parochialitate Ecclesiarum rectoralium Sancti Georgii, & Sancti Bartholomæi, & SS. Angeli, & Mercurii terræ Campobassi? & quatenus affirmative;

2. An constet de matricitate Ecclesiæ Archipresbyteralis S. Mariæ, & respective filiatione dictarum Ecclesiarum rectoralium?

3. An liceat unicuique rectori dictarum Ecclesiarum S. Georgii, S. Bartholomæi, & SS. Angeli, & Mercurii erigere propriis sumptibus in suis respective Ecclesiis particulares fontes baptismales? & quatenus negative;

4. An, & quomodo providendum sit in defectu fontis baptismalis Ecclesiæ collegialis S. Leonardi recenter dirutæ?

5. An liceat unicuique ex dictis rectoribus proprios particulares conficere, & retinere libros baptizatorum, atque ex iis fides baptismatum respective extrahere, vel potius unicus liber fieri debeat asservandus ab Archipresbytero, dictaque extractio ab ipso solum Archipresbytero privative facienda sit?

6. An benedictio fontis baptismalis Ecclesiæ Archipresbyteralis fieri possit ab ipso Archipresbytero, ita ut impediri nequeat; vel potius fieri debeat a rectoribus per turnum privative quoad ipsum Archipresbyterum?

7. An idem Archipresbyter possit aliquando, & ad ejus libitum ministrare per se ipsum Sacramentum Baptismi infantibus de familiis dictarum Ecclesiarum rectoralium, vel potius id semper privative spectet ad proprium cujuscumque familiæ rectorem, aut alium ab eo substituendum?

8. An

8. An exteri uxorem ducentes de familiis Ecclesiarum rectoralium possint eligere Ecclesiam rectoralem familiæ uxoris pro futura administratione Sacramentorum in exclusionem Ecclesiæ Archipresbyteralis?

9. An advenæ famulatum præstantes oppidanis de familiis Ecclesiarum rectoralium censeri debeant de iisdem familiis, ita ut subjaceant pro administratione Sacramentorum Ecclesiæ rectorali familiæ, cui inserviunt, privative quoad Archipresbyterum?

10. An in processionibus funeralibus pro defunctis de familia alicujus Ecclesiæ rectoralis præcedentia, & usus stolæ respective debeatur rectori personæ defunctæ, aut illius substituto, privative etiam quoad Archipresbyterum; vel potius præcedentia, & usus stolæ competat Archipresbytero privative etiam quoad rectorem d. personæ defunctæ?

11. An iisdem processionibus funeralibus pro defunctis de familiis Ecclesiarum rectoralium, quæ fiunt capitulariter cum toto collegio, liceat Archipresbytero exigere duplicatam portionem ex emolumentis associationis?

12. An in associatione pauperum defunctorum, qui suberant Ecclesiæ Archipresbyterali, vel rectoralibus, quæ fiat gratis, intervenire debeat totum corpus collegii, seu capituli, vel potius solus rector, vel respective Archipresbyter Ecclesiæ, cui defunctus subjectus erat?

13. An ex fructibus, qui distribuuntur in collegio S. Leonardi, & ex eleemosynis Missarum, quas collegium, seu capitulum accipit a Gubernatoribus Confraternitatis Sanctiss. Sacramenti, debeatur Archipresbytero portio duplex, vel sola portio æqualis, ac aliis de collegio?

14. An in aliis processionibus non funeralibus, ad quas accedit totum corpus capituli, seu collegii, usus stolæ privative competat soli Archipresbytero, vel potius cumulative etiam rectoribus?

15. An, & qui teneantur assistere in officio Diaconi, & Subdiaconi Archipresbytero celebranti in processionibus, & Missis solemnibus Pentecostes, Ascensionis, & Corporis Christi? & quatenus teneantur rectores;

16. An iis diebus eadem assistentia præstanda sit etiam œconomo Archipresbyteri impediti celebranti?

17. An in processionibus feriæ secundæ, tertiæ, & quartæ rogationum, & in processione votiva, quæ fit prima die Maii, possit Archipresbyter ad suum libitum functiones explere per se ipsum cum Pluviali, vel potius id privative spectet ad rectores juxta regulas capitulationum anni 1715.

18. An, a quibus, & quibus diebus facienda sit benedictio crucium distribuendarum juxta solitum per portas oppidi, & ad pii populi devotionem?

19. An pulsatio campanarum, quæ diebus festis pro Missa solemni fieri solet ab Ecclesie rectorali S. Georgii, ante alias rectorales, & Archipresbyteralem, pendere debeat ab arbitrio Archipresbyteri, vel potius privative a solo arbitrio rectoris? & quatenus negative ad primam partem;

20. An dictis diebus festis pro Missa solemni liceat Ecclesiæ Archipresbyterali pulsare suas campanas, antequam pulseatur campanæ dictæ rectoralis S. Georgii?

21. An procurator collegii, ad quem spectat demandare primam pulsationem campanarum Ecclesiæ rectoralis S. Georgii, in omnibus processionibus funeralibus oppidi demandare debeat dictam pulsationem sine licentia Archipresbyteri; vel potius de ejus licentia, in casu &c.

Sacr.Congreg. Concil. die 24. Maii 1732. respondit: *Ad 1. affirmative: Ad 2. constare de majoritate, non autem de matricitate: Ad 3. nihil innovandum: Ad 4. reponendum esse in Ecclesia S. Leonardi, quatenus fuerit reædificata, alias provideat Episcopus pro suo arbitrio: Ad 5. servetur solitum: Ad 6. benedictionem faciendam esse per turnum juxta statuta anni 1715. Ad 7. negative ad primam partem, & affirmative ad secundam: Ad 8. affirmative: Ad 9. affirmative: Ad 10. affirmative ad primam partem, & negative ad secundam: Ad 11. affirmative, absque tamen participatione obventionum stolæ: Ad 12. posse, sed non teneri: Ad 13. affirmative ad primam partem, negative ad secundam, exceptis eleemosynis Missarum: Ad 14. negative ad primam partem, & affirmative ad secundam: Ad 15. serventur statuta anni 1715. Ad 16. Archipresbytero impedito, celebrare debere, non Oeconomum, sed canonicum antiquiorem cum assistentia aliorum canonicorum: Ad 17. & 18. serventur statuta anni 1715. Ad 19. pulsationem campanarum libere fieri posse ab omnibus Ecclesiis, excepto Sabbato Sancto, quo die spectat prima pulsatio ad Ecclesiam Archipresbyteralem: Ad 20. provisum in superiori: Ad 21. servetur solitum: & amplius in omnibus.*

FABRIANEN. *Fontis Baptismalis, & Juris Baptizandi*, in qua ad seq. dub. 151

I. An erectio Fontis Baptismalis facta in Ecclesia Parochiali S. Blasii sustineatur?

II. An liceat Parocho Ecclesiæ Catedralis S. Venantii in ea baptizare natos in alienis Parochiis, etiam Fontem Baptismalem habentibus; seu potius spectet privative ad unumquemque Parochum habentem Fontem in sua Ecclesia, Baptismum conferre propriis Parochianis, in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 21. Iunii 1732. respondit: *Ad 1. negative: Ad 11. servetur solitum; & amplius in omnibus.*

PERUSINA *Ordinationis*, in qua ad seq. dub. 152

I. An Fr. Antonius Nicolaus Ligi valide susceperit Ordinem Ostiariatus?

II. An Ordinatio sit iteranda sub conditione?

III. An, & in quam pœnam d. Fr. Antonius Nicolaus inciderit, ita ut indigeat absolutione, vel dispensatione? *& quatenus affirmative;*

IV. An sit concedenda, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 19. Julii 1732. respondit: *Ad 1. affirmative: Ad 11. negative: Ad 111. pro absolutione, & dispensatione ad cautelam: Ad 1V. provisum in superiori.*

153 LARINEN. *Decretorum Synodalium*, in qua ad seq. dub.

I. An juxta Decretum Synodi celebratæ ab Episcopo Larinen. anno 1728. indiscriminatim omnes Ecclesiastici teneantur interesse Congregationi de quæstionibus ad forum conscientiæ spectantibus? & quatenus affirmative;

2 An contra eos, qui non intersint, sustineantur pœnæ in eodem Decreto Synodali, idest quod Sacerdotes debeant abstinere die sequenti a celebratione Missæ, & quod Clerici non Sacerdotes debeant solvere unum carolenum qualibet vice applicandum Seminario?

3 An juxta Decretum ejusdem Synodi prohiberi possit cuicumque Ecclesiastico, etiam in minoribus constituto discessus a Diœcesi absque licentia Episcopi, sub pœna ducatorum sex?

4 An juxta Decretum ejusdem Synodi portionariis, seu participantibus prohiberi possit discessus a Diœcesi, inconsulta Curia Episcopali, sub pœna ducatorum 12.? & quatenus affirmative;

5. An in casu contumaciæ post sex menses intelligantur ipsi participantes, seu portionarii privati ipso facto Ecclesiastica portione, alteri conferenda per concursum ab Episcopo?

6 An juxta Decretum ejusdem Synodi contra portionarios, seu participantes, qui sine legitima causa recusent acceptare officium, ad quod fuerint assumpti, sustineatur mulcta decem carolenorum pro qualibet die contumaciæ, applicata ad commodum capituli?

7 An juxta Decretum ejusdem Synodi Episcopus pro directione Chori Ecclesiarum Matricium habeat facultatem erigendi Officium Cantoratus? & quatenus affirmative;

8 An collatio dicti Officii Cantoratus, quoties vacet, fieri debeat in unum de portionariis, qui sit magis peritus cantus Gregoriani, arbitrio Episcopi?

9 An juxta Decretum ejusdem Synodi portionarii Ecclesiarum Matricium, participantes massam communem, teneantur adjuvare Parochos in cura Animarum? & quatenus affirmative;

10 An prædicti portionarii teneantur hoc munus coadjutoris obire absque alio emolumento.

11 An admissio Presbyterorum ad portionem sit facienda jure solum antiquioritatis, an vero potius juxta Decretum Synodi facienda per concursum prævio examine, & cum probatione de peritia cantus Gregoriani, servitio Ecclesiæ præstito per triennium, & continuo accessu per triennium ad collationes de quæstionibus moralibus?

12 An sustineatur pœna, ipso facto incurrenda, hoc est suspensionis a celebratione Missæ quoad Sacerdotes, & excommunicationis quoad Clericos, & constitutos in Sacris, sub qua demandata fuit emptio Codicis Constitutionum Synodalium, soluto pretio Carolenorum quinque? & quatenus negative?

13. An sit restituenda pecunia cuicumque Ecclesiastico, qui metu dictarum pœnarum eam solvit?

14. An in curia Episcopali Larinen. servanda sit Taxa Metropolitanæ Curiæ Beneventanæ, vel potius Taxa Innocentiana, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 30. Augusti 1732. respondit: *Ad* 1. *affirmative, præterquam quoad Clericos non constitutos in Sacris, qui non sunt cogendi: Ad* 2. *sublata pœna suspensionis, pœnam quoad habentes curam animarum, & confessarios esse statuendam in duobus carolenis, quantum ad reliquos in uno: Ad* 3. *affirmative: Ad* 4. *pœnam esse reducendam ad ducatos sex: Ad* 5. *affirmative, citato tamen possessore in actu declarationis; & quoad collationem habebitur ratio in decimum primum: Ad* 6. *affirmative: Ad* 7. *affirmative, quoad institutionem simplicis Officii: Ad* 8. *deputationem faciendam esse prævio concursu super peritia cantus Gregoriani: Ad* 9. *affirmative cum approbatione, & juxta assignationem Episcopi: Ad* 10. *affirmative: Ad* 11. *negative ad primam partem, & affirmative ad secundam: Ad* 12. *negative: Ad* 13. *ad mentem: Ad* 14. *Audiatur Eminentissimus Archiepiscopus Beneventanus, & interim servetur Taxa Innocentiana, & amplius in omnibus.*

SALERNITANA, *Edictorum*, in qua ad seq. dubia. 154

1. An Dignitates, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis cogi valeant sub pœna quinque carolenorum pro qualibet vice, ut intersint Congregationibus de casibus conscientiæ habendis?

2. An dignitates, & canonici prædicti cogi possint ad incedendum in habitu talari usque ad occasum solis, excepta tamen occasione eundi ad loca ruralia? *& quatenus affirmative*;

3. An adversus Dignitates, & Canonicos prædictos, in casu inobedientiæ sit procedendum etiam per inquisitionem?

4. An prohibitio facta de non incedendo noctis tempore sine lumine sustineatur?

5. An dictæ Dignitates, & Canonici debeant quibuslibet diebus exire e Sacristia bini, quando accedunt ad chorum?

6. An pœna indicta Dignitatibus & Canonicis accedentibus ad chorum post invitatorium sustineatur; seu potius aliqua alia pœna sint mulctandi, si tardius accedant?

7. An Præcentor, & Primicerius sint cogendi, ut accedant ad Chorum per mediam horam ante inchoationem Divini Officii sub pœna unius Tareni?

8. An Archiepiscopo solemniter celebrante, omnes Dignitates, & Canonici esse debeant per mediam horam ante ejus accessum ad Ecclesiam dispositi, & parati in Sacristia?

9. An pœna Tarenorum trium adversus Dignitates, & Canonicos celebrantes Missas lectas tempore Missæ solemnis, sustineatur; seu potius liceat eisdem Dignitatibus, & Canonicis Missas prædictas eo tempore celebrare?

10. An pœna trium carolenorum pro qualibet die, præter ordinariam punctaturam, sustineatur adversus Dignitates, & Canonicos sine legitimo impedimento absentes a choro in solemnioribus Festis, ac quoties Archiepiscopus solemniter interfue-

fuerit Officiis, nec non Dominicis Adventus, & tota Quadragesima?

11. An prohibitio exeundi a choro, nisi terminato divino Officio, præterquam ex causa urgenti cum venia Præfecti chori, sub pœna duplicis, aut triplicis punctaturæ pro modo culpæ sustineatur?

12. An præsidentia in choro spectet privative ad Primicerium, seu potius cumulative ad Præcentorem una cum Primicerio?

13. An omnes horæ Canonicæ sint persolvendæ cum cantu?

14. An singulis diebus celebranda sit Missa Conventualis cum omnibus solemnitatibus?

15. An celebratio Missarum explenda sit juxta formam præscriptam in Edicto die 27. Febr. 1732. cap. 13. & 14. vel potius juxta assertum morem Ecclesiæ?

16. An electio Punctatoris facta per Archiepiscopum præter alium a Capitulo electum, sustineatur?

Sac. Cong. Concil. die 27. Septembris 1732. respondit: *Ad 1. affirmative: Ad 2. affirmative: Ad 3. Ad mentem: Ad 4. affirmative post secundam horam noctis: Ad 5. affirmative, in omnibus diebus festis tantum: Ad 6. affirmative quoad punctaturam tantum: Ad 7. cogendos esse, ut accedant antequam inchoetur chorus: Ad 8. dispositos, & paratos esse debere ante accessum Archiepiscopi: Ad 9. dentur Decreta in Oriolen. & Ortonen. Ad 10. affirmative, subrogata tamen pœna in duplici punctatura: Ad 11. affirmative, sub pœna unius punctaturæ: Ad 12. dilata: & audiantur Primicerius, & Præcentor, atque interim servetur solitum: Ad 13. affirmative, ad formam S. Concilii. Ad 14. affirmative: Ad 15. dilata, & ad mentem: Ad 16. affirmative, & scribatur Archiepiscopo, ut omnes punctaturas reddat uniformes dispositioni Sacr. Concil. Tridentini.*

155 FABRIANEN. *Fontis baptismalis, & juris baptizandi*, in qua ad sequens dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis die 21. Junii proxime præteriti in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 22. Novembris 1732. respondit: *Recedendum a decisis.*

156 ROMANA, *Capellaniæ*, in qua ad seq. dub.

An electio capellani facta per Patres S. Mariæ in Porticu in personam P. Puccetti sustineatur, vel potius teneantur eligere alium Sacerdotem sæcularem, in casu &c.

S. C. C. die 6. Dec. 1732. respondit: *Negative ad primam partem; & affirmative ad secundam.*

157 SENOGALLIEN. *Missarum*, in qua ad sequen. dub.

1. An Rector Capellaniæ, fundatæ ex dispositione Petri Francisci Malpici, teneatur applicare Sacrificium pro ejus Anima, vel potius tantummodo celebrare in Ecclesia dicti Monasterii?

2. An sit locus reductioni earumdem Missarum, vel potius supplemento, in qua quantitate, & quomodo?

3. An Monasterium possit, aut debeat assignare Rectori census, aut pecuniam pro fundo dotali d. Capellaniæ, & quomodo, in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 20. Decembris 1732. respondit: *Ad 1. affirmative ad primam partem, & negative ad secundam: ad 2. Esse locum reductioni ad rationem manualis, & Capellanus, diebus præsertim Festis omnibus, celebret in Ecclesia Monialium: ad 3. posse, & reinvestimentum pecuniæ fiat cum scientia, & approbatione Episcopi; & amplius in omnibus.*

CAVEN. *Funerum*, in qua ad seq. dub. 158

1. An jus tumulandi cadavera decedentium repentina, aut violenta morte intra districtum Parochiarum civitatis Cavæ spectet ad proprios Parochos, vel potius ad capitulum Ecclesiæ Cathedralis? & quatenus ad capitulum?

2. An eorum tumulatio spectet etiam ad capitulum, si ante obitum illi receperint Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, vel extremæ Unctionis a Proprio Parocho?

3. An tumulatio oriundorum Cavensium, ac exterorum, qui incolatum per decennium non fecerint; nec bona possideant in eadem civitate, nec non aliorum per transitum decedentium intra districtum alicujus Parochiæ spectet ad proprium Parochum, vel potius ad capitulum, & quatenus affirmative;

4. An præfatis exteris, & oriundis licitum sit eligere sepulturam extra Ecclesiam Cathedralem absque capituli consensu, & quatenus affirmative;

5. An solvendum sit capitulo, & Mensæ Episcopali jus funeris, & in qua summa?

6. An licuerit Josepho Catone Parocho S. Michaelis Archangeli tumulare cadaver Xaverii Gasaburii in sua Ecclesia Parochiali, ita ut sit standum, vel recedendum a decisis die 13. Augusti 1729.

7. An, & ad quid prædictus Parochus teneatur in commodum capituli, & mensæ Episcopalis, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 7. Februarii 1733. respondit: *Ad 1. quoad viatores, peregrinos, & advenas tantum spectare ad capitulum: Ad 2. & 3. provisum in primo: Ad 4. affirmative: Ad 5. negative: ad 6. in decisis: ad 7. negative, & amplius in omnibus.*

ASCULANA, *sive* MONTIS ALTI, *Ordinationis*, in qua ad seq. dub. 159

1. An Sacerdos Petrus Xaverius de Antoninis licite susceperit Ordines sine Dimissoriis Episcopi Montis alti? & quatenus affirmative;

1. An licite eosdem Ordines susceperit etiam sine litteris testimonialibus prædicti Episcopi, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 7. Februarii 1733. respondit:

dit: *Ad* 1. *affirmative*, *& amplius*: *Ad* 2. *negative*, *& in casu*, *de quo agitur*, *& quoad suspensionem arbitrio Episcopi Montis Alti*, *juxta mentem*, *& amplius*.

160 ROMANA, *Reductionis oneris Missarum*, in qua ad seq. dub.

An PP. Minoribus Conventualibus suffragetur indultum pro reducendis oneribus perpetuis Missarum, etiam quando pro illis relictæ fuerunt annuæ præstationes, quæ tamen non attingant annuam summam scutorum 60. monetæ Romanæ pro qualibet Missa quotidie celebranda, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 28. Februarii 1733. respondit: *negative*, *& amplius*.

161 ORDINIS MINIMORUM, *Quartæ Funeralis* in qua ad seq. dub.

1. An exemptio PP. Minimorum a præstatione quartæ funeralis sit revocata per Constitutionem S. M. Benedicti XIII.? & quatenus affirmative;

2. An sit consulendum Sanctissimo pro nova ejusdem exemptionis confirmatione;

Sacr. Congreg. Concil. die 14. Martii 1733. respondit: *Ad* 1. *negative quoad Diœcesim Consentinam*: *Ad* 2. *provisum in primo*.

162 FABRIAN. *Fontis Baptismalis*, *& juris baptizandi*, in qua seq. dub.

I. An quoad primum dubium sit standum in primo, vel secundo loco decisis?

II. An ad secundum dubium sit standum, vel recedendum a decisis die 21. Junii 1723.

Sacr. Congr. Conc. die 2. Maii 1733. respondit: *Ad* I. *Standum esse in secundo loco decisis*, *& amplius*: *Ad* II. *præfigatur ab Episcopo terminus aliis Ecclesiis Parochialibus ad deducendum jura sua in Sac. Congr.*

163 PIENTINA, SEU ILCINEN. *Ordinationis*, in qua ad seq. dub.

1. An Clericus Laurentius Medicheschius fuerit licite ordinatus ad titulum Beneficii, de quo agitur?

2. An prædictus Laurentius licite fuerit ad Sacros Ordines promotus ab Episcop. Ilcinen. in cujus Diœcesi Beneficium illud existit, sine litteris Dimissoriis Episc. Pientini?

3. An litteræ Testimoniales, quas idem Laurentius impetravit ab Episcopo Pientino, fuerint sufficientes ad licitam Ordinationem?

4. An, & qui Ordines contulit, & qui eos suscepit, inciderit in pœnas statutas a S. Concilio Tridentino, & a Bulla *Speculatores*, in casu &c.

S. C. C. die 18. Julii 1733. respondit: *Ad* 1. *&* 2. *affirmative*: *Ad* 3. *affirmative in casu*, *de quo agitur*; *Ad* 4. *negative*.

LEODIEN. in qua ad seq. dub. 164

1. An quoad duo annua convivia sit standum, vel recedendum a decisis die 1. Septemb. 1731.

2. An, & quæ alia onera sustineantur, in casu &c.

S. Cong. Conc. die 18. Junii 1733. respondit: *Ad* 1. *esse permittenda*, *sed Decanum non esse cogendum*: *Ad* 2. *Dilata*, *& coadjuventur probationes super consuetudine quoad Cappam*.

ASCULANA, *Jurium*, *& Functionum Parochialium*, in qua ad seq. dub. 165

1. An liceat Parocho Ecclesiæ S. Laurentii Terræ Accumuli exercere omnia, & quæcumque jura Parochialia in publico Oratorio Beatiss. Annunciationis Villæ Tini, sito intra limites d. Parochiæ, privative quoad capellanum, seu Rectorem Beneficii erecti in dicto Oratorio?

2. An rectori dicti Beneficii liceat celebrare Festum Beatiss. Annuntiatæ, eademque die canere Missam solemnem, Sedes Confessionales erigere, nec non Sacramentum Pœnitentiæ administrare, seu administrari facere, & Indulgentias publicare, absque licentia, interventu, & consensu dicti Parochi?

3. An eidem Rectori competat, seu debeatur, ulla portio, tam ceræ, quam aliorum emolumentorum occasione funeris Subditorum dictæ Parochiæ, quos tumulari contingat in dicto Oratorio, quacumque consuetudine non obstante?

4. An eidem Rectori debeantur Oblationes, seu eleemosynæ colligi solitæ in dicta Villa Tini, seu in Oratorio prædicto, & an valeat in illorum administratione se ingerere absque licentia, & consensu dicti Parochi?

5. An idem Rector teneatur permittere, ut Parochus doceat in dicto Oratorio Doctrinam Christianam, vel possit hoc impedire?

6. An constet de attentatis, & quomodo sint purganda, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 29. Augusti 1733. respondit: *Ad* 1. *affirmative*: *Ad* 2. *affirmative quoad celebrationem Festi*, *& Missam solemnem eadem die*; *in reliquis vero negative*: *Ad* 3. *quartam funeralem dumtaxat competere Parocho*; *reliqua vero emolumenta funeris spectare ad Ecclesiam Sanctissimæ Annunciatæ tumulantem quoad eos defunctos*, *qui vel ibi elegerint sepulturam*, *vel ibi sint tumulandi in sepulcro Majorum*: *Ad* 4. *affirmative quoad oblationes*, *& eleemosynas in Oratorio*, *ita tamen*, *ut ratio reddatur Episcopo*, *& dictæ eleemosynæ*, *vel oblationes convertantur in usum*, *& cultum ipsius Ecclesiæ cum approbatione ejusdem Episcopi*: *Ad* 5. *arbitrio Ordinarii*: *Ad* 6. *arbitrio Eminentissimi Præfecti*, *& amplius*, *& scribatur Episcopo juxta mentem*.

TROJANA, *Funerum*, in qua ad sequens dubium. 166

An capitulum Ecclesiæ Cathedralis possit exigere carolenos decem pro delatione culcitræ, seu pan-

panni occasione tumulationis Confratrum defunctorum, quatenus eadem culcitra, seu pannus adhibeatur?

Sac. Cong. Conc. die 29. Augusti 1733. respondit: *negative, & amplius.*

167 PHARAONEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub.

1. An Eminentissimus Episcopus interesse possit, tam per se, quam per alium, electionibus abbatissarum, vel Priorissarum Monasteriorum Monialium Regularibus Ordinis Cisterciensis subjectarum?

2. An liceat eidem petere rationes administrationis bonorum ipsorum Monasteriorum?

3. An idem Eminentissimus Ordinarius possit inhibere Regularibus, ne sine prævia ejus approbatione excipiant Confessiones Monialium etiam subjectarum regimini ipsorum Regularium, non obstante asserto Brevi Urbani VIII. atque prætensa consuetudine, in casu &c.

S. Cong.Conc. die 14. Novembris 1733. respondit: *affirmative in omnibus.*

168 GUARDIEN. in qua ad seq. dub.

1. An Episcopus Guardien. possit exigere subsidium caritativum ab Ecclesia S. Joannis Oppidi Aquævivæ?

2. An idem Episcopus possit exigere Cathedraticum, seu Synodaticum a d. Ecclesia, ejusque Parocho?

3. An idem Episcopus in actu visitationis faciendæ possit exigere Procurationem?

IV. An d. Episcopus in eadem visitatione possit recognoscere libros administrationis bonorum ejusdem Ecclesiæ, ejusque rationem petere, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 14. Novembris 1733. respondit: *Ad* 1. 2. *&* 3. *negative: Ad* 4. *affirmative jure delegato.*

169 FABRIANEN. *Fontis Baptismalis*, in qua ad seq.dub.

An ad secundum dubium sit standum, vel recedendum a decisis die 21. Junii 1732.

Sacr. Congreg. Concil. die 14. Novembris 1733. respondit: *Prævio recessu a decisis negative ad primam partem, & affirmative ad secundam.*

170 PAPIEN. *Oneris Missarum*, in qua ad sequen. dub.

1. An Missa quotidiana fundata a Balthassare de Magistris in Altari SS. trium Regum erecto in Ecclesia S. Crucis PP. Reformatorum S. Francisci privative celebranda sit a dictis Patribus, sive potius celebrari possit a capellano ab heredibus deputando? *& quatenus negative ad primam, & affirmative ad secundam partem;*

2. An dd. PP. teneantur præstare patientiam pro celebratione dictæ Missæ, soluta ejusdem subventione pro utensilibus, sive potius sit locus translationi d. Missæ ad aliam Ecclesiam arbitrio heredis, in casu &c.

S.G.C. die 12. Dec. 1733. respondit: *Ad* 1. *negative ad primam partem, & affirmat. ad secundam: Ad* 2. *negative ad primam partem; quo vero ad secundam affirmat. ad aliam Ecclesiam designandam ab Episcopo.*

BRIXINEN. in qua ad seq. dub. 171

1. An liceat Abbati Monasterii Stambsensis Ordinis Cisterciensis dispensare super ætate cum Religiosis sui Monasterii sibi subditis pro suscipiendis Sacris Ordinibus? *& quatenus affirmative;*

2. An Monachi ejusdem Monasterii ad Ordines promovendi, præter litteras obedientiales, teneantur exhibere Ordinario Brixinensi fidem sui Baptismatis ad docendum de legitima ætate?

3. An liceat d. Abbati dimittere suos Monachos ad alium Episcopum pro suscipiendis Ordinibus sine litteris dimissoriis dicti Ordinarii? *& quatenus negative.*

4. An Monachi sic ordinati cum dispensatione Abbatis in ætate, vel ab alio Episcopo cum solis litteris obedientialibus, & sine Dimissoriis Episcopi Brixinen. sint licite ordinati? *& quatenus negative;*

5. An, & in quas pœnas tam d. Abbas, quam ipsi Monachi taliter ordinati inciderint?

6. An liceat d. Abbati Tonsuram, & minores Ordines conferre, non solum Monachis sibi subditis, sed etiam aliis Regularibus sibi non subditis?

7. An liceat eidem Abbati Tonsuram, & Minores Ordines conferre sæcularibus aliarum Diœcesum cum Dimissoriis sui Ordinarii, & sine licentia Episcopi Brixinensis? *& quatenus negative;*

8. An taliter ordinati valide susceperint Ordines?

9. An liceat d. Abbati non solum sacram supellectilem benedicere, in qua sacra Unctio non adhibetur, sed etiam Altaria consecrare, & alia vasa sacra, in quibus adhibetur sacrum Chrisma, idque non tantum ad usum Ecclesiæ proprii Monasterii, sed etiam ad usum aliarum Ecclesiarum, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 12. Decembris 1733. respondit: *Ad* 1. *affirmative: Ad* 2. *negative, dummodo in litteris obedientialibus exprimatur ætas: Ad* 3. *servetur Decretum Clementis VIII. anni* 1596. *Ad* 4. *negative: Ad* 5. *in pœnas Canonicas: Ad* 6. *negative quoad non subditos: Ad* 8. *affirmative: Ad* 9. *ad Sacram Congregationem Rituum, & amplius in omnibus.*

CREMONEN. *Quartæ funerariæ*, in qua ad seq. dub. 172

An Parochis civitatis Cremonen. præter emolumenta in associatione, & susceptione cadaveris, debeatur quarta, etiam de Intortitiis, & candelis, quæ

quæ circa Cadaver, & in Altaribus accenduntur die funeris, & in aliis subsequentibus Officiis, quando Cadavera tumulantur in Ecclesiis Regularium, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 9. Januarii 1734. respondit: *Præfigatur ab Episcopo terminus duorum Mensium Parochis ad declarandum, an velint stare Taxæ, & consuetudini, vel potius facta collatione, consequi quartam partem quorumcumque emolumentorum Funeris.*

173 CIVITATIS CASTELLANÆ, *Procurationis*, in qua ad seq. dub.

1. An omnes Beneficiati, Confraternitates, & Loca Pia Gallesii teneantur ad procurationem solvendam Episcopo visitanti juxta repartitionem ab eo approbatam? & quatenus *affirmative*;

2. An obstet contraria consuetudo, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 9. Januarii 1734. respondit: *Ad 1. affirmative: Ad 2. negative, & amplius.*

174 SYPONTINA, *Servitii Ecclesiæ*, in qua ad seq. dub.

An Decretum Capituli concedens Dignitatibus, & Canonicis vacationem per tres menses cum conditionibus in eo præscriptis sustineatur, in casu &c.

S. Cong. Conc. die 6. Februar. 1734. respondit: *Negative, & amplius.*

175 FABRIANEN. *Fontis Baptismalis*, in qua ad seq. dub.

An sit standum in decisis die 21. Junii 1732. vel potius in decisis die 14. Novembris 1733. in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 20. Mart. 1734. respondit: *In secundo loco decisis, & amplius.*

176 ASCULANA, *Cathedratici*, in qua ad sequent. dub.

1. An sint detrahenda, onus Missarum, ceteraque onera a Beneficiis a solutione Cathedratici, in casu &c.

2. An ab Ecclesiis habentibus redditus per Confraternitates administratos debeatur Cathedraticum, in casu &c.

3. An Cathedraticum sit solvendum ab Ecclesiis Confraternitatum Laicalium non habentibus Beneficia Ecclesiastica, in casu &c.

4. An debeatur Cathedraticum ab Ecclesia S. Petri in Castello, in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 12. Maii 1734. respondit: *Ad 1. negative; Ad 2, 3. & 4. affirmative.*

TUSCULANA, *Funerum*, in qua ad seq. dub. 177

1. An PP. Reformati, in quorum Ecclesia defunctus elegerit sepulturam, possint ducere funus, & cadaver asportare sine consensu, & præsentia, vel Archipresbyteri, vel Canonici Coadjutoris actualem curam exercentium, eorumque interventu? & *quatenus negative*;

2. An postquam dd. Patres per aliquod temporis spatium expectaverint Archipresbyterum, vel illius Coadjutorem, possint absque iisdem asportare cadaver ad eorum Ecclesiam?

3. An in associatione cadaverum ad Ecclesiam Patrum Reformatorum sint ab heredibus defuncti, præter Archipresbyterum, sive ejus Coadjutorem, invitandi tot Sacerdotes, quot Religiosi?

4. An Parochus possit ratione itineris faciendi extra mœnia civitatis ad Ecclesiam dd. Patrum exigere ultra quartam, duplum illius eleemosynæ, quæ daretur, si cadaver esset sepeliendum intra civitatem? & quatenus negative;

5. An idem servandum sit in tumulatione tam civium, quam exterorum, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 24. Julii 1734. respondit: *Ad 1. negative: Ad 2. affirmative intimato tamen prius, & expectato per horam Archipresbytero, vel Canonico Coadjutore: Quo vero ad 3. 4. & 5. ad Eminentissimum Episcopum juxta mentem.*

FUNDANA, *Participationis*, in qua ad seq. dub. 178

An, & quæ portio distributionum, & redditutum Canonicalium competat Canonico Gaspari Goffredo, donec in Minoribus fuerit, & quousque respective ad Ordinem Sacerdotalem ascenderit, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 25. Septembris 1734. respondit: *Deberi integram portionem adinstar aliorum Canonicorum, & amplius.*

RUBEN. *Expensarum*, in qua ad seq. dub. 179

An pecuniæ pro expensis faciendis in causis pendentibus discutiendis in Sacra Congregatione, vel in aliqua earum, sumi possint ex massa communi Capitulari Ecclesiæ Cathedralis Rubensis, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 25. Septemb. 1734. respondit: *Negative, & Episcopus mandet reintegrari massam Capitularem de pecuniis extractis.*

MEDIOLANEN. *Censurarum*, in qua ad seq. dub. 180

An Censuræ sustineantur in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 4. Decembris 1734. respondit: *Consignato Deposito, esse absolvendos ad Cautelam.*

SABI-

181 SABINEN. *Funerum*, in qua ad seq. dub.

2. An cadaver Mariæ Laurentiæ Valentini, exhumandum, & restituendum sit per Archipresbyterum Parochiæ Terræ Cantalupi una cum cera, & aliis emolumentis ab eo perceptis PP. Carmelitis ejusdem Terræ, in casu &c.

2. An cadavera Defunctorum sepelienda in Ecclesia eorumdem Patrum Carmelitarum debeant ad illam recto tramite deferri, vel potius attenta asserta consuetudine, prius asportari, & exponi in Ecclesia Parochiali, in casu &c.

3. An in associatione cadaverum ad eamdem Ecclesiam PP. Carmelitarum dictus Archipresbyter debeat sub sola Cruce dictæ Ecclesiæ tumulantis incedere, vel possit propriam elevare, & sub utraque incedere, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 29. Januar. 1735. respondit: *Ad* 1. *quoad restitutionem ceræ, aliorumque emolumentorum affirmative, reservata quarta favore Parochi: Quo vero ad exhumationem & restitutionem cadaveris ad Eminentissimum Episcopum juxta mentem. Ad* 2. *&* 3. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

182 CASSANEN. *Cathedratici* in qua ad seq. dub.

1. An sit locus solutioni Cathedratici? *& quatenus affirmative*;

2. In qua quantitate sit solvendum a capitulo Cathedralis, Canonicis, & Beneficiatis civitatis Cassani, in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 21. Maii 1735. respondit: *Ad* 1. *affirmative*: *Ad* 2. *solvendum esse juxta taxam præscriptam in Concilio Romano, & amplius.*

183 FIRMANA, *Capellaniæ*, in qua ad seq. dub.

1. An Sacerdos deputatus pro celebratione Missarum, de quibus agitur, sit amovibilis ad nutum Patronorum? *& quatenus affirmative*;

2. An sit locus remotioni Alberti de Marcantoniis capellani deputati a Barbara, & Magdalena de Marcantoniis, in casu &c.

S. Cong. Conc. die 18. Junii 1735. respondit: *Ad utrumque affirmative.*

184 FAVENTINA, *Quartæ funeralis*, in qua ad seq. dub.

1. An, & a quibus, & quæ portio ceræ debeatur Archipresbytero Terræ Bagnacaballi pro eorum quarta funerali, quando cadavera tumulantur extra Parochiam in Ecclesiis Regularium, in casu &c.

2. An, & quot candelæ tradi debeant Archipresbytero, & Parochis in associatione Cadaverum &c.

Saer. Congr. Conc. die 18. Junii 1735. respondit: *Ad* 1. *Deberi quartam tantum ex ea portione ceræ, quæ retinetur ab Ecclesiis Regularium*: *Ad* 2. *deberi binas candelas Archipresbytero; & eo absente, totidem ejusdem Substituto tantum, & amplius.*

VERCELLEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub. 185

1. An Abbatia SS. Nazarii & Celsi sit exempta a jurisdictione ordinaria Episcopi Vercellensis? *& quatenus negative*;

2. An Vicarius pro exercitio curæ approbari, & institui debeat ab Episcopo Vercellensi, quatenus non adsit provisio Apostolica?

3. An Episcopus Vercellensis visitare possit jure ordinario Ecclesiam Abbatiæ in omnibus iis, quæ concernunt curam Animarum, & administrationem Sacramentorum, necnon quoad ea jus habeat in universum Clerum, & Populum Laicum ipsius Abbatiæ?

4. An liceat Ordinario Vercellensi post institutionem ab Executore reportatam in vim litterarum Apostolicarum in forma gratiosa novo examini subjicere Vicarium perpetuum, & novam institutionem eidem concedere, in casu &c.

5. An Abbati SS. Nazarii & Celsi jus competat concedendi licentias induendi habitum Clericalem, in casu &c.

Sac. Congr. Conc. die 9. Julii 1735. respondit: *Ad* 1. *negative. Ad* 2. *affirmative*: *Ad* 3. *provisum in primo*: *Ad* 4. *negative*; *Ad* 5. *negative, & amplius.*

VERULANA, *Oratorii*, in qua ad seq. dub. 186

1. An liceat Patribus Carthusianis retinere Oratorium ad celebrandum, seu celebrare faciendum Missæ Sacrificium in Grangia Turricis, in casu &c.

2. An Exteri audientes Missam in eodem Oratorio celebratam diebus festis, satisfaciant Præcepto, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 30. Julii 1735. respondit: *Ad* 1. *affirmative, prævia tamen visitatione Episcopi ad formam Indulti*: *Ad* 2. *affirmative quoad existentes tantum intra Oratorium, & ad mentem.*

ORDINIS MINIMORUM, *Quartæ funeralis*, in qua ad seq. dub. 187

An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 14. Mart. 1735. in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 30. Julii 1735. respondit: *Prævio recessu a decisis, teneri ad solutionem quartæ funeralis.*

188 TUDERTINA, *Procurationis*, in qua ad sequentia dubia.

1. An communitas Massæ teneatur subministrare scuta decem Archipresbytero pro tempore Ecclesiæ S. Felicis d. Terræ Massæ pro expensis victualium factis, & respective faciendis per dictum Archipresbyterum occasione Visitationis Pastoralis Episcopi, in casu &c.

II. An iisdem expensis victualium teneantur contribuere Confraternitates Laicorum, & alia Loca Pia, & obtinentes capellanias in dicta Terra Massæ, ejusque Territorio, in casu &c.

S. Cong. Conc. die 30. Julii 1735. respondit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. negative, in casu de quo agitur.*

189 ORDINIS MINIMORUM, *Quartæ funeralis*, in qua ad seq. dub

An sit standum in primo, vel secundo loco decisis in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 10. Sept. 1735. respondit: *In secundo loco decisis, & amplius.*

190 CAMERINEN. *Capellaniæ*, in qua ad sequens dub.

An Missa quotidiana relicta a Petro Francisco Pellegrino in Ecclesia Collegiata celebrari debeat per Sacerdotem Sæcularem, vel potius celebrari possit etiam per Regulares arbitrio PP. Carmelitarum Excalceatorum mittendos, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 19. Novembris 1735. respondit: *Negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam.*

191 PERUSINA, *Cathedratici*, in qua ad seq. dub.

1. An cathedraticum debeatur Episcopo ab Ecclesiis existentibus in asserta quasi possessione centenaria, vel immemorabili illud non solvendi; *& quatenus affirmative*;

2. An debeatur juxta Concilium Romanum, & taxam in eo præfinitam, sive potius juxta asserta Decreta Synodalia Cardinalis Torres anni 1632. & Episcopi de Bobus anni 1726. *& quatenus affirmative quoad primam partem*;

3. An debeatur ab illis Ecclesiis, quæ Episcopo annuatim persolvunt canones, in aliqua re?

4. An ex Beneficiis unitis debeatur unum, vel plura cathedratica?

5. An cathedraticum sit solvendum a Rectoribus Ecclesiarum Parochialium Civitatis, & Suburbiorum Perusiæ, uti asserto unico corpore, seu potius ab unoquoque ex eis?

6. An, & a quo debeatur Cathedraticum pro Ecclesia Sanctæ Luciæ Civitatis Perusiæ?

7. An a solutione cathedratici sint detrahenda onera Missarum, ceteraque onera Beneficiis annexa, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 19. Novembris 1735. respondit: *Ad 1. affirmative; Ad 2. affirmative quoad primam partem: Ad 3. affirmative: Ad 4. Providebitur in casibus particularibus: Ad 5. negative quoad primam partem, & affirmative quo ad secundam: Ad 6. Deberi ab Oeconomo ex bonis ejusdem Ecclesiæ: Ad 7. negative.*

CREMONEN. *Quartæ Funerariæ*, in qua ad 192 seq. dub.

An stante resolutione per Sac. Congregationem edita die 9. Januarii 1734. conferri debeant a Parochis dumtaxat intortitia, quæ accenduntur pro associatione Cadaveris ad Ecclesiam tumulantem, ac in eadem Ecclesia accensa remanent circa Cadaver juxta declarationem ab ipsis emissam; vel potius conferendæ etiam sint tam candelæ, quæ a Parochis gestantur, & illæ quæ Cruci Parochiali affiguntur, quam eleemosyna, aliæque candelæ, quæ pro Missa Parochiali eis traduntur, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 3. Decembris 1735. respondit: *affirmative quoad primam partem, negative quoad secundam.*

SUESSANA, *Servitii*, in qua ad seq. dub. 19

1. An simplices Clerici, quamvis Beneficiati, sed nullum ab Ecclesia Cathedrali recipientes emolumentum teneantur eidem Ecclesiæ inservire in divinis, publicis Processionibus inservire, & assistere Episcopo Pontificaliter celebranti? *& quatenus negative*;

2. An constet de attentatis, in casu &c.

3. An supradicti Clerici teneantur in feria V. Cœnæ Domini adimplere Præceptum Paschale, recipiendo SS. Eucharistiæ Sacramentum juxta Edictum publicatum ab Episcopo die 3. Aprilis 1735. sive potius supradicti Clerici dictum præceptum Paschale adimplere in propriis Parochiis, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 14. Januar. 1736. respondit: *Ad 1. affirmative, moderata pœna: Ad 2. negative: Ad 3. affirmative quoad primam partem.*

SUESSANA, *Jurium Parochialium*, in qua ad 194 seq. dub.

1. An licuerit PP. S. Augustini Civitatis Suessanæ in die Dominico Resurrectionis Domini Nostri devotionis causa administrare SS. Eucharistiæ Sacramentum Clerico Antonio de Paulo? *& quatenus negative*;

2. An sustineatur comminatio Interdicti Ecclesiæ supradictorum Patrum facta ab Episcopo, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 14. Januarii 1736. respondit: *Ad 1. negative: Ad 2. ad mentem, & amplius.*

NU-

195 NUSCANA, *Sepulturæ*, in qua ad seq. dub.

1. An pro constructione novæ Sepulturæ per Confratres Societatis SS. Rosarii Oppidi Muntellæ factæ in Parochiali Ecclesia S. Nicolai satis fuerit licentia Episcopi, vel potius requireretur licentia expressa capituli Ecclesiæ Collegiatæ S. Mariæ ejusdem Terræ?

2. An electio Sepulturæ a dictis Confratribus Societatis SS. Rosarii fieri possit in prædicta nova Sepultura specialiter constructa in dicta Parochiali Ecclesia S. Nicolai pro Confratribus ejusdem Confraternitatis?

3. An Cadaver Salvatoris de Nenna loco depositi conditum in Sepultura veteri ejusdem Parochialis Ecclesiæ S. Nicolai sit exhumandum, & sepeliendum in dicta Sepultura ab eodem Salvatore electa, vel potius sit alio ferendum, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 28. Januar. 1736. respondit: *Ad 1. affirmative quoad primam partem, & negative quoad secundam: Ad 2. affirmative: Ad 3. affirmative quoad primam partem, & negative quoad secundam.*

196 ROMANA, *Utensilium*, in qua ad sequen. dub.

An pro Capellaniis erectis anno 1709. in Ecclesia S. Agnetis debeantur ab earum Possessoribus eidem Ecclesiæ Utensilia pro celebratione Missarum, in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 24. Mart. 1736. respondit: *Affirmative & amplius.*

197 CASSANEN. in qua ad seq. dub.

1. An dispositio Pomponii Jordanii facta sub die 17. Junii 1722. prævio Decreto hujus Sac. Congregationis quoad Missam hebdomadalem, & Festivitatem S. Mariæ de Monte Carmelo celebrandam a Fratribus S. Francisci de Observantia sit servanda per illius heredes?

2. An eisdem Religiosis, sive illorum Syndico Apostolico aliqua competat actio instandi pro celebratione Missarum, ac pro earum eleemosyna?

3. An constet de jurepatronatus Capellæ Sanctæ Mariæ de Monte Carmelo favore Heredum Pomponii?

4. An per præfatos Religiosos in dicta Capella impediri valeat dictis Heredibus celebratio Festivitatis S. Mariæ de Monte Carmelo, & aliorum Festorum B. M. Virginis?

5. An teneantur iidem Heredes solvere præfatis Religiosis ducatus quatuor pro celebrando eodem Festo?

6. An dicti Religiosi potuerint denegare tumulationem Cadaveris Nicolai Rossi in sepulcro sito prope dictam Capellam.

7. An idem Cadaver tumulari debeat in præfato sepulcro?

8. An prædicta Capella visitari debeat per Ordinarium, seu per Regulares?

9. An, & de quibus recursibus ad Judices Laicos constet etiam ad effectum refectionis damnorum, & expensarum, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 28. Aprilis 1736. respondit: *Ad 1. affirmative: Ad 2. Serventur Decreta generalia: Ad 3. affirmative quoad jus honorificum: Ad 4. negative: Ad 5. negative, & ad mentem: Ad 6. negative: Ad 7. affirmative: Ad 8. Serventur Decreta: Ad 9. ad Eminentissimum Præfectum juxta mentem.*

MEDIOLANEN. *celebrationis Missarum*, in qua ad seq. dub. 198

1. An pro celebratione Missarum in Ecclesia Sanctæ Mariæ Paradisi debeant eligi religiosi ejusdem Ecclesiæ; vel potius sit in arbitrio heredis deputare alios sacerdotes?

2. An sit locus reductioni Missarum, vel potius heres teneatur supplere eleemosynam, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 12. Maii 1736. respondit: *Ad 1. affirmat. quoad primam partem, & negative quoad secundam: Ad 2. negat. quoad utramque partem.*

FIRMANA, *Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub. 199

1. An sacerdotes deputandi ab asserta Societate Suffragiii possint solemniter canere Missas in Ecclesia, seu oratorio sub titulo Suffragii absque licentia Parochi S. Mariæ, vel potius Missæ solemnes, quatenus in dicta Ecclesia, seu oratorio canendæ sint, celebrari debeant ab eodem parocho, etiam invitis confratribus?

2. An in dicta Ecclesia, seu oratorio exponi possit SS. Eucharistiæ Sacramentum publicæ adorationi cum sola licentia Ordinarii sine interventu parochi prædicti? *& quatenus affirmative;*

3. An eidem parocho S. Mariæ competat saltem jus benedicendi populum cum Sanctissimo Sacramento in dicta Ecclesia, seu oratorio, etiam invitis confratribus?

4. An Parochus SS. Joannis & Pauli de consensu parochi S. Mariæ possit dictas functiones explere in dicta Ecclesia, seu oratorio etiam invitis confratribus?

5. An cadavera defunctorum tumulari possint in dicta Ecclesia, seu oratorio, invitis parochis, & quatenus aliquis elegerit in eodem oratorio tumulari, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 2. Julii 1736. respondit: *Ad 1. affirmat. quoad primam partem de licentia Episcopi, & negat. quoad secundam: Ad 2. affirmative: Ad 3. & 4. negat. Ad 5. affirmat. salvis Juribus Parochialibus.*

JUVENACEN. *Administrationis*, in qua ad seq. dub. 200

Ad administratio proventuum spectantium ad confraternitates, & loca pia Terlitii pertineat ad confratres, & officiales cum omnimoda independentia ab Episcopo, vel potius erogatio dictorum proven-

ventuum facienda sit a dictis confratribus, & officialibus cum scientia, & approbatione Episcopi, in casu &c.

Sac. Congreg. Concil. die 7. Julii 1736. respondit: *Negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam ad formam Decret. bon. mem. Episcopi Chiurlia.*

201 CREMONEN. *Quarta Funerariæ*, in qua ad seq. dub:

An sit standun, vel recedendum a decisis, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 7. Julii 1736. respondit: *In decisis & amplius.*

202 CASSANEN. in qua ad seq. dub.

An, & in quibus sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 1. Septembris 1736. respondit: *In decisis in omnibus, & quoad quartum dubium, juxta modum, & amplius.*

203 JUVENACEN. in qua ad seq. dub.

I. An edictum Episcopi demandantis sub pœna censurarum distributionem candelarum propriis sumptibus faciendam a capitulo Terlitii die Purificationis Beatiss. V. clero, & populo, sustineatur? & *quatenus affirmative*;

II. An teneatur dictum capitulum dare cereum tam Archipresbytero, quam Episcopo, sive alteri tantum ex eis, sive præsenti, sive absenti?

III. An censuræ latæ per Episcopum post interpositam, & admissam appellationem a Metropolitano, sustineantur, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 22. Septembris 1736. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *affirmative dummodo sit præsens*: *Ad* III. *affirmative, & ad mentem.*

204 JUVENACEN. *Administrationis*, in qua ad sequent. dub.

I. An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.

II. An redditio rationis proventuum administratorum, eorumque erogatio facienda sit a confratribus, seu officialibus Episcopo in visitatione, seu potius extra, ad arbitrium dicti Episcopi, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 17. Novembris 1736. respondit: *Ad* I. *in decisis*: *Ad* II. *affirmative quoad utramque partem in loco Terlitii, & amplius.*

205 ELVEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub.

1. An possit capitulum, sede vacante, post electum Vicarium in spiritualibus, & temporalibus deputare alium toties, quoties sibi placuerit, ad aliquod faciendum in exercitio jurisdictionis translatæ, ipsam reassumendo jurisdictionem?

2. An possit capitulum per se ipsum dare subditis chartas testimoniales, vel reverendas ad ordines suscipiendos, vel debeant dari per Vicarium generalem capitularem?

3. An capitulum possit in deputatione Vicarii capitularis dare jurisdictionem limitatam, & possit in hoc casu attendi consuetudo regni Lusitaniæ? & *quatenus affirmative*;

4. An possit reservatam jurisdictionem alicui alteri committere, vel illam debeat per se ipsum exercere?

5. An possit capitulum dare subditis attestationes de vita, & moribus per se ipsum, vel debeat dari a Vicario capitulari?

6. An possit capitulum jubere Vicario capitulari, ut det tales attestationes, vel debeat pendere ab arbitrio Vicarii capitularis?

7. An in concursu Parochialium debeat intervenire arbitrium Vicarii capitularis, vel debeat pendere ab arbitrio capituli, facto concursu, in præsentia capituli, vel in absentia, & an debeat attendi consuetudo regni, in casu &c.

Sac. Congr. Conc. die 1. Decembris 1736. respondit: *Ad* 1. *negative*: *Ad* 2. *negative quoad primam partem*; *& affirmative quoad secundam*: *Ad* 3. *negative*: *Ad* 4. *provisum in tertio*: *Ad* 5. *negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundum*: *Ad* 6. *negative*: *Ad* 7. *affirmative quoad primam partem ad formam juris. In reliquis negative.*

URBEVETANA, in qua ad seq. dub. 206

I. An camerarius, aliique officiales Rev. Fabricæ S. Mariæ de Stella cathedralis Ecclesiæ urbis veteris teneantur subministrare Episcopo ejusdem civitatis supellectiles, & paramenta sacra necessaria pro celebratione Missæ tantum in suis domesticis capellis, seu etiam pro aliis Ecclesiasticis functionibus ibidem peragendis, in casu &c.

II. An eidem Episcopo sint subministrandæ supellectiles, & paramenta sacra extra civitatem Urbis veteris occasione sacræ visitationis, aliarumque Ecclesiasticarum functionum explendarum pro sua Diœcesi? & *quatenus affirmative*;

III. Cujus qualitatis debeant esse dictæ supellectiles, & paramenta sacra, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 19. Januarii 1737. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *negat. Ad* III. *esse debere qualitatis decentis gradui Episcopali.*

CASTRI MARIS, *Servitii Chori*, in qua ad 207
seq. dub.

I. An edictum Episcopi promulgatum die 4. Januarii 1736. prohibitivum discessus absque sua licentia in scriptis quoad dignitates, & canonicos, sustineatur, in casu &c.

II. An saltem canonici gaudentes vacatione, ejus tempore durante possint impune discedere, & abesse, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 4. Martii 1737. respondit: *Ad* I. *affirmative, pro discessu pernoctandi extra diœcesim, moderata tamen pœna in ducatis duobus*: *Ad* II. *affirmative juxta decretum in Jadren. 9. Maii 1626. & ad D. Secretarium juxta mentem.*

RA-

208 RAVENNATEN. *Applicationis Missarum*, in qua ad seq. dub.

1. An pro legato juliorum decem, & solitæ ceræ relict. per Michaelem Angelum Porcharium Ven. capellæ SS. Conceptionis in Ecclesia RR. PP. S. Francisci terræ Argentæ in die illius festivitatis teneantur iidem Fratres celebrare, & insimul applicare Missas, juxta intentionem patroni, & in quo numero, in casu &c.

2. An Fratres prædicti teneantur celebrare, & respective applicare Missas in anteactis non applicatas in die præfatæ festivitatis, in casu &c.

3. An subministratio candelarum occasione supradictæ festivitatis sit facienda a patrono in certa quantitate, seu potius illa resideat in ejus arbitrio ac devotione, in casu &c.

4. An Fratres præfati teneantur reponere in antiquo loco dicte capellæ stemma familiæ de Martiis illius antiquæ Patronæ, nec non antiquam lampadem, aliaque supellectilia olim facta ab illius Patronis, in casu &c.

5. An dicti Fratres possint ad eorum libitum amovere ab Altari, ejusque proprio loco statuam Beatissimæ Virginis, itemque crucem, & candelabra insimul alligata dissolvere, aliaque sacra supellectilia a patrono pro usu dicti altaris (destinata) alio aspo rtare invitis iisdem patronis, in casu &c.

6. An constet de attentatis, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 17. Augusti 1736. respondit: *Ad* 1. *negative*: *Ad* 2. *provisum in primo*: *Ad* 3. *servandum esse solitum*: *Ad* 4. *negative in omnibus, sed licere heredibus reponere propriis sumptibus*: *Ad* 5. *quoad crucem, & alia supellectilia sacra negative. Quo vero ad statuam Beatæ Virginis affirmative, petita prius licet non obtenta licentia a Patrono*: *Ad* 6. *negative in casu, de quo agitur, & amplius.*

209 CASERTANA, *Capellaniarum*, in qua ad sequent. dub.

I. An quatuor capellanis quondam Jacobi Landulphi Ecclesiæ receptitiæ SS. Corporis Christi civitatis Magdaluni ad instar antiquorum capellanorum, competat beneficium vacandi a celebratione unius Missæ in singulis hebdomadis?

II. An iidem quatuor capellani impediti ex causa adversæ valetudinis teneantur supplere per alium in Missis adimplendis, ac in canendis horis canon. in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 14. Decembris 1737. respondit: *Ad* I. *negative, & quoad celebrationem juxta mentem fundatoris videatur particulariter*: *Ad* II. *negative.*

210 TUSCULANA, *Reparat. Ecclesiæ*, in qua ad sequent. dub.

1. An reparatio Ecclesiæ S. Mariæ de Vivario, sive S. Rocchi civitatis Tusculi ad formam decreti Sac. Visitationis factæ ab Eminentissimo Episcopo spectet ad Communitatem, sive potius ad capitulum cathedralis ejusdem civitatis? & quatenus negative quoad utramque partem;

2. An pro dicta reparatione sit locus impositioni taxæ solvendæ a Parochianis, & populo civitatis, in casu &c.

3. An reparatio, & expurgatio respective quatuor sepulturarum existentium in dicta Ven. Ecclesia, ac inservien. pro laicis adultis fieri debeat sumptibus dictæ Communitatis, sive potius dicti capituli, in casu &c.

4. An reparatio, & expurgatio aliarum duarum sepulturarum pariter in dicta Ecclesia existen. & inserv. pro pueris, & Sacerdotibus fieri debeat sumptibus capituli, vel Archipresbyteri, sive potius Communitatis, in casu &c.

5. An refectio, & manutentio sacrarum supellectilium, & utensilium in sacristia d. Ven. Ecclesiæ spectet ad capitulum, & Archipresbyterum, sive potius ad communitatem, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 11. Januarii 1738. respondit: *Ad* 1. *affirmative quoad primam partem, & negative ad secundam*: *Ad* 2. *provisum in primo*: *Ad* 3. 4. & 5. *affirmat. quoad primam partem, & negative ad secundam.*

CASSANEN. *Cathedratici*; in qua ad seq. dub. 211

I. An Episcopo Cassanen. debeatur cathedraticum per parochos, & beneficiatos Italo-Græcos, & beneficiatos atque clericos de communibus Græcarum Ecclesiarum massis participantes? & *quatenus affirmative*;

II. A quo tempore idem cathedraticum debeatur, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 8. Febr. 1738. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *deberi a tempore novi edicti per Episcopum promulgati.*

FULGINATEN. *Jurisdictionis*, in qua ad sequent. dub. 212

I. An laudum, de quo agitur, sit exequendum? & *quatenus negative*;

II. An jus indicendi concursum, & præeligendi digniorem in vacationibus Ecclesiarum parochialium diœcesis Fulginaten. de quibus agitur, spectet privative ad Episcopum?

III. An jus conferendi dictas Ecclesias parochiales simpliciter spectet ad Eminentissimum Abbatem, in casu &c.

IV. An jus cognoscendi causas criminales, civiles, & mixtas competat privative Episcopo, seu potius Eminentissimo Abbati, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 1. Martii 1738. respondit: *Ad* I. *negative*: *Ad* II. *affirmative*: *Ad* III. *collationem spectare ad Eminentissimum abbatem, salva institutione auctorizabili Episcopi*: *Ad* 4. *spectare cumulative cum Episcopo ad Eminentissimum abbatem, præter quam quoad causas criminales, & matrimoniales, aliasque concernentes curam animarum.*

TU-

213 TUSCULANA, *Reparationis Ecclesiæ*, in qua ad seq. dub.

An, & in quibus sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 1. Martii 1738. respondit: *Quoad* I. II. *&* III. *in decisis*: *Ad* IV. *in decisis quo ad sepulturam sacerdotum; quo vero ad sepulturam puerorum, spectare ad communitatem*: *Ad* V. *prævio recessu a decisis, spectare ad communitatem.*

214 BISACCIARUM, in qua ad seq. dub.

1. An capitulum cathedralis Ecclesiæ Bisaccien. teneatur singulis annis in festivitate Nativitatis SS. Domini Nostri tradere Episcopo strenam in summa ducatorum decem?

2. An eidem Episc. debeatur cathedraticum ab Ecclesia cathed. sive capit. Bisaccien.

3. An idem capitulum teneatur solvere cursori curiæ Episcopalis accedenti ad civitatem, & loca Diœcesis Bisaccien. pro negotiis ejusdem curiæ, expensas, seu ut vulgo dicitur, *il Pedatico*?

4. An capitulum dictæ cathedralis Episcopo eandem Ecclesiam visitanti teneatur solvere procurationem, & an teneatur tam pro illo, quam pro convisitatoribus aliisque ministris, ac famulis parare habitationem?

5. An Episcopus teneatur ad restitutionem tam victualium, quam pecuniarum exactarum in visitatione anni 1736.

6. An censuræ latæ per Episcopum occasione ejus accessus ad civitatem Bisacciens. mense Aprilis anni 1737. sustineantur?

7. An Episcopus pro mulctis teneatur deputare depositarium in civitat. Bisaccien.

8. An decimæ debeantur Episcopo a capitulo d. cathedralis Bisaccien. pro medietate, vel potius in quarta parte?

9. An idem capitulum teneatur dare in festivitate Purificationis B. M. Virginis cereum Episcopo absenti?

10. An, & quomodo sit servandum edictum promulgatum Episcopo super declaratione habitus talaris, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 15. Martii 1738. respondit: *Ad* 1. *negative*: *Ad* 2. *affirmative*: *Ad* 3. *negative*: *Ad* 4. *&* 5. *Dilata, & reproponatur una cum dubio: An Episcopus teneatur aliqua parte anni residere in civitate Bisacciarum*: *Ad* 6. *negative*: *Ad* 7. *affirmat. Ad* 8. *affirmat. quoad primam partem juxta solitum, & negative quoad secundam*: *Ad* 9. *affirm. Ad* 10. *affirmative moderata pœna in uno ducato tantum circa approbationem limitationis, & amp.*

215 CÆSENATEN. *Onerum Missarum*, in qua ad seq. dub.

I. An celebratio Missæ injunctæ ex præcepto Joseph Verzaglia testatoris in die sui anniversarii, fieri debeat dumtaxat in aliquo altari privilegiato existente in Ecclesia conventus Ordinis Servorum B. M. civitatis Cæsenæ, seu potius in singulis altaribus privilegiatis omnium aliarum Ecclesiarum dictæ civitatis? *& quatenus affirmative quoad secundam partem*;

II. An dictarum Missarum numero, qui celebrari deberet in omnibus altaribus privilegiatis dictæ civitatis, satisfieri valeat in solis geminis altaribus Ecclesiæ dicti conventus?

III. An celebratio aliarum duarum Missarum similiter ordinata ab eodem testatore in qualibet die solemnitatum festivitatis B. M. V. ac ipsius Sanctiss. Filii Jesu fieri debeat dumtaxat in duobus festis solemnibus B. V. septem Dolorum, nempe in tertia Dominica Septembris, & in feria sexta post Dominicam Passionis, seu potius in omnibus solemnitatibus dictæ SS. Virginis, & Domini Nostri Jesu infra annum occurrentibus?

IV. An omnium dictarum Missarum onus adimpleri debeat per solum decennium, sive potius in perpetuum in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 14. Jun. 1738. respondit: *Ad* I. *negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam*: *Ad* II. *negat. Ad* III. *&* IV. *negat. quoad primam partem, & affirm. quoad secun. & ampl.*

NULLIUS, *seu Messanen. Juris convocandi Synodum*, in qua ad seq. dub. 216

An Archimandritæ Messanensi competat jus convocandi Synodum, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 5. Junii 1738. respondit: *Negat.*

HORTANA, *Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub. 217

I. An in Ecclesiis confraternitatum laicalium terræ Suriani expleri possint functiones non parochiales, & signanter celebrationis Missarum cum assistentia Diaconi & Subdiaconi independenter a Parochis in solemnioribus earumdem Ecclesiarum festivitatibus.

II. An in dictis Ecclesiis possint parochi peragere functiones tam parochiales, quam non parochiales irrequisitis officialibus, & capellanis dictarum Ecclesiarum?

III. An capellani dictarum Ecclesiarum recitare possint officium defunctorum, & canere Missam ad præscriptum Ritualis, antequam sepeliantur cadavera illata in dd. Ecclesiis, seu potius privative id spectet ad parochos?

IV. An occasione tumulationis defunctorum in dictis Ecclesiis debeantur parochis omnia intortitia, & ceræ, seu potius debeatur sola quarta funeralis, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 5. Junii 1738. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *negative*. *Ad* III. *affirmative quoad primam partem; & negative quoad secundam*: *Ad* II. *servetur solitum ad formam Constitutionis sanctæ mem. Benedicti XIII.*

EU-

218 EUGUBINA, *Servitii liberi*, in qua ad seq. dub.

An constet de legitimo impedimento canonici Guiducci non accedenti ad cathedralem horis vespertinis, ita ut eidem sit indulgenda exemptio a choro, in casu &c.

Sag. Cong. Conc. die 23. Augusti 1738. respondit: *Affirmative durante causa infirmitatis*.

219 FULGINATEN. *Jurisdictionis*, in qua ad sequens dub.

An, & in quibus sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 28. Septembris 1738. respondit: *in decisis*, *& amplius*.

220 BONONIEN. *Praecedentiae*, in qua ad seq. dub.

I. An duodecim antiqui mansionarii constituant corpus, sive collegium distinctum a quatuor capellanis mansionariis nuncupatis Boncompagni, in casu &c.

II. An dicti duodecim antiqui mansionarii, eorumque successores ac coadjutores præcedere debeant dictis quatuor novis capellanis mansionariis nuncupatis de Boncompagni tametsi anterioribus in receptione, seu admissione, in casu &c.

Sac. Congr. Conc. die 22. Novembris 1738. respondit: *affirmative ad utrumque*, *& amplius*.

221 SANCTI SEVERINI, *Cathedratici*, in qua ad seq. dub.

An cathedraticum debeatur, in qua summa, & a quo tempore, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 22. Novembris 1738. respondit: *Deberi in summa præscripta a Concilio Romano a die promulgatæ Synodi an.* 1733.

222 NULLIUS FARFEN. *Distributionum quotidianarum*, in qua ad seq. dub.

I. An canonicus absens ex causa studiorum teneatur ad pœnam punctaturarum indictam in statuto Ecclesiæ contra non interessentes divinis officiis? & quatenus affirmative;

II. An eadem pœna sit solvenda ex tertia parte fructuum ex indulto relinquenda, & repartienda interessentibus? & quatenus affirmative;

III. An onera adnexa canonicatui sint solvenda per canonicum absentem ex fructibus canonicalibus reliquarum duarum partium, sive potius ex dicta tertia parte, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 20. Decembris 1738. respondit: *Ad* I. *&* II. *affirmative*: *Ad* III. *Dilata*, *& scribatur Eminentissimo Abbati pro meliori informatione juxta instructionem*.

AQUILANA, *Concionatoris*, in qua ad seq. dub. 223

I. An communitas terræ Pizzuli in suis litteris patentibus nominationis concionatoris uti debeat verbis *N. N. nominamus*, *proponimus*, *vel præsentamus*, non obstante prætensa quasi possessione, & consuetudine etiam immemorabili apponendi verba *eligimus*, *& deputamus*? & quatenus affirmative;

II. An dictæ litteræ patentes ab eadem communitate concionatori tradendæ remanere debeant in cancellaria Episcopali Aquilæ pro documento ipsius nominationis?

III. An iisdem concionatoribus per dictam communitatem nominatis, & præsentatis Episcopus debeat tradere suas litteras patentes approbationis, & electionis, in eisdem exprimendo, quod ipsi concionatores fuerint ab eadem communitate nominati?

IV. An dd. litteræ patentes nominationis debeant exhiberi in cancellaria Episcopali per totum mensem Novembris, & quatenus concionator non sit habilis, debeat eadem communitas alium nominare per totum mensem Decembris, alias, quod pro illa vice jus deputandi concionatorem libere devolvatur ad Episcopum, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 20. Decembris 1738. respondit: *In omnibus affirmative*.

SENOGALLIEN. *Juris sepeliendi*, in qua ad seq. dub. 224

I. An liceat Ven. societati Sanctiss. Assumptionis, & Rosarii civitatis Senogalliæ sepelire sine licentia Rever. capituli curati cathedralis ejusdem civitatis cadavera confratrum sibi eligentium sepulturam in Ecclesia, seu Oratorio ejusdem societatis?

II. An capitulum curatum dictæ civitatis teneatur concedere licentiam sepeliendi cadavera etiam aliorum, licet non confratrum, qui sibi sepulturam elegerint in Ecclesia Societatis?

III. An in quocumque casu sepeliantur in Ecclesia dictæ Societatis cadavera tam confratrum, quam aliorum non confratrum, emolumenta ceræ, associationis, funeris, ac etiam depositi integre spectent ad capitulum curatum, vel potius in qua rata, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 24. Januarii 1739. respondit: *Ad* I. *Affirmative*. *Ad* II. *licentiam petendam esse ab Episcopo*: *Ad* III. *pro cadaveribus confratrum*, *& habentium sepulcrum gentilitium spectare quartam funeralem tantum*, *pro aliis vero integre omnia emolumenta*.

AMALPHITANA, *Cathedratici*, *& Procurationis*, in qua ad seq. dub. 225

I. An ab abbate Ecclesiæ S. Mariæ terræ Positani debeatur cathedraticum Archiepiscopo Amalphitano in casu &c.

I. An eidem Archiepiscopo competat jus visitandi prædictam Ecclesiam S. Mariæ, & quatenus affirmative;

III. An

III. An d. Archiepiscopo debeatur procuratio, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 14. Martii 1739. respondit: *affirmative in omnibus, & amplius.*

226 TOLENTINA, *Cathedratici*, in qua ad sequens dub.

An, & in qua summa canonicus theologus solvere teneatur cathedraticum mense Episcopali etiam pro beneficiis unitis præbendæ theologali, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 24. Martii 1739. respondit: *affirmative in summa præscripta a Concilio Romano, & amplius.*

227 ROMANA, *Utensilium*, in qua ad seq. dub.

An augmentum usque ad scuta quatuor pro qualibet capellania debeatur ab herede, seu potius a capellanis, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 11. Aprilis 1739. respondit: *Affirmative quoad primam partem, & negative quoad secundam.*

228 ACERNEN. *Distributionum quotidianarum, & Jubilationis*, in qua ad seq. dub.

1. An Canonico Philippo Ragone, attenta ejus infirmitate, debeantur distributiones quotidianæ, & alia emolumenta, de quibus agitur, in casu &c.

2. An sit locus jubilationi, & exemptioni a choro, & ad quem effectum, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 11. Aprilis 1739. respondit: *Ad* 1. *affirmative exceptis distributionibus, & emolumentis, quæ juxta testatorum voluntatem debentur tantum actu interressentibus*: *ad* 2. *affirmative ad effectum obtinendi Indultum juxta formam consuetam.*

229 TOLENTINA, *Servitii Chori, & Missæ Conventualis*, in qua ad seq. dub.

1. An, quomodo, & quibus diebus in Ecclesia Collegiata S. Jacobi Tolentini celebrari debeat Missa cantata?

2. An in celebranda eadem Missa servari debeat turnus? & quatenus affirmative;

3. An idem turnus incipere debeat a Priore, sive potius a Canonico Decano, & inde prosequi per alios canonicos?

4. An præter Canonicum Hebdomadarium in dicta Missa cantata, & aliis Officiis debeant intervenire alii Canonici? & quatenus affirmative;

5. An deficientibus ab hujusmodi interventu eisdem Canonicis, sint ipsi mulctandi, & in qua summa?

6. An Prioratus dictæ Collegiatæ Ecclesiæ sit dignitas, cujus qualitatis, & ad quos effectus?

7. An convocatio Capituli spectet ad Priorem juxta Constitutionem Synodalem anni 1728.

8. An Canonici antiquiores pro tempore Collegiatæ Ecclesiæ in Ordinibus Sacris non constituti teneantur illos assumere,

9. An iidem duo Canonici antiquiores teneantur excipere Fidelium Confessiones, nec non Priorem coadjuvare in administratione aliorum Sacramentorum?

10. An teneantur etiam instruere pueros, in Doctrina Christiana, & quatenus affirmative ad 9. & 10?

11. An, ipsis deficientibus ab hujusmodi munere, teneatur Prior eis contribuere annuam præstantiam quatuor rubrorum frumenti, & scutorum sex pro quolibet?

12. An Canonicus Rilli unus ex dictis duobus Canonicis antiquioribus, & Canonicus Joseph Pompilii possint retinere Capellaniam in Ecclesia Rurali S. Joseph cum onere ibi Missam celebrandi diebus festis, & respective munus Organistæ exercere in Ecclesia S. Nicolai?

13. An Canonicus Joannes Bezzi alter ex Canonicis antiquioribus valeat exercere munus Confessarii Monialium in Monasterio S. Agnetis, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 16. Maii 1739. respondit: *Ad* 1. *celebrandum esse juxta Decretum Visitationis anni* 1717. *Ad* 2. *affirmative*: *Ad* 3. *negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam*: *Ad* 4. *affirmative*: *Ad* 5. *affirmative quoad quantitatem arbitrio Episcopi*: *Ad* 6. *esse Dignitatem ex comprehensis sub Regula* 4. *Cancellariæ ad effectus præeminentiales juxta ipsius Collegiatæ consuetudinem*: *Ad* 7. 8. *&* 9. *affirmative*: *Ad* 10. *teneri ad coadiuvandum Priorem in casu indigentiæ arbitrio Episcopi*: *Ad* 11.? *affirmative, & in casu deficientiæ mulctandos esse judicio Episcopi*: *Ad* 12. *affirmative, dummodo satisfaciant servitio chori, & oneribus Canonicatus*: *Ad* 13. *affirmative ut ad proximum.*

OVETEN. *Coadjutoriæ, & Distributionum*, in qua ad sequent. dub. 230

1. An durante tempore pœnalis servitii, & consequenter absentiæ Canonici Francisci Sierra Coadjutoris, residere valeat Ioannes Joseph Florez Canonicus Coadjutus? & quatenus affirmative;

2. An residendo gaudere debeat diebus vacationis, seu recitationis nuncupatis *los dias de gracias*?

3. An eodem tempore durante, si ægrotaverit dictus Joannes Canonicus Coadjutus, habendus sit pro præsente tempore infirmitatis, & possit lucrari distributiones, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 6. Julii 1739. respondit: *Ad* 1. *&* 2. *affirmative. Ad* III. *negative salvo jure agendi contra Coadjutorem pro revelatione.*

RAVENNATEN. *Distributionum quotidianarum*, in qua ad seq. dub. 231

I. An Clemens Grattarola cæremoniarum magister Archiepiscopi Ravennaten. quando ratione sui officii assistit eidem Archiepiscopo Pontificalia exercenti tam in Ecclesia Cathedrali, quam in aliis qui-

quibuscumque civitatis locis, ejusdem suburbiis, nec non extra civitatem in locis suæ Diœcesis in actu visitationis, gaudere debeat distributionibus quotidianis, & quatenus negative;

2. An ex gratia indulgendum sit, ut dictas distributiones lucretur, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 1. Julii 1739. respondit: *Negative ad utrumque in casu, de quo agitur, præter quam, quando assistit Archiepiscopo in Cathedrali.*

232 GERUNDEN. *Exemptionis*, in qua ad sequentia dubia.

1. An Episcopus procedere teneatur contra capitulares extra visitationem cum duobus adjunctis ad formam cap. 6. sess. 25. de refor. & in visitatione cathedralis, dictorumque capitularium per se ipsum dumtaxat ad formam cap. 4. sess. 6. de ref. in casu &c.

2. An dictus Episcopus in atrocibus procedere possit etiam sine adjunctis contra dictos capitulares, seu potius contra eosdem procedere debeat Episcopus Vicensis, in casu &c.

3. An occasione visitationis capituli, & Cathedralis Episcopus eam terminare teneatur quam citius, nisi fuerit legitime impeditus, seu potius, postquam fuit incœpta, procedendo ad extraneos actus, eamdem ad libitum differre valeat, in casu &c.

4. An dictum capitulum subjiaciatur Constitutionibus Synodalibus, sive aliis legibus etiam per edicta panditis ab Episcopis, absque illius consilio, & assensu, vel potius editis cum illius consilio tantum, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 19. Decembris 1739. respondit: *Ad* 1. *negative*: *Ad* 2. *affirmative quoad primam partem, & negative quoad secundam*: *Ad* 3. *affirmative quoad utramque partem, servatis tamen finibus moderati, & prudentis arbitrii, & amplius*: *ad* 4. *affirmat. ad primam partem, & negat. ad secundam, & amplius.*

233 GERUNDEN. *Jurisdictionis*, in qua ad sequens dub.

An quoad 3. & 4. dubium sit standum, vel recedendum a decisis die 12. Februarii 1729. in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 19. Decembris 1739. respondit: *Ad* 3. *prævio recessu a decisis quoad Ecclesiam Cathedralem, & capitulum affirmative in omnibus*: *Ad* 4. *prævio pariter recessu a decisis, affirmative*;

234 CALAGURITANA, *Et* CALCEATEN. *Residentiæ*,

1. An Episcopus teneatur saltem diebus præscriptis a Sac. Concilio Tridentino sess. 23. de Reform. cap. 1. residere in alterutra ex Cathedralibus, ibique sacras functiones explere? & quatenus affirmative;

2. An, & quibus pœnis subjiciendus sit in casu non residentiæ?

3. An, & quomodo sit concedendum novum indultum saltem ad cautelam? in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 3. Septembris 1740. respondit: *Teneri, & concedendum esse indultum ad biennium juxta mentem.*

Parochus ruralis non est proprius, & verus Parochus, quando rus itur causa recreationis, vel pro rusticanis negotiis, ideoque Matrimonium valide coram hujusmodi Parocho celebrari non potest. *Sac. Cong. Concil.* 1. *Decembris* 1740. 235

MARSICEN. *Oratorii*, in qua ad seqq. dub. 236

1. An in privato oratorio, de quo agitur, celebrari possit Missæ Sacrificium in absentia Domini, ac præsente sola Familia.

2. An sustineatur sententia suspensionis Oratorii lata ab Episcopo Marsicen. in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 3. Decembris 1740. respondit: *Ad* 1. *negative*: *Ad* 2. *affirmative, & ad mentem.*

LARINEN. in qua ad seqq. dub.

1. An erectio Ecclesiæ S. Agathæ in vicariam, & parochialem perpetuam facta sub die 5. Julii in exequutionem resolutionis Sacr. Congregationis sustineatur in casu &c. & quatenus negative;

2. An, & quomodo ad illam sit deveniendum, in casu &c.

3. An P. Abbas S. Mariæ Tremitarum teneatur subministrare vicario curato deputando supellectilia & alia necessaria pro exercitio curæ?

4. An, a quo, & in qua summa sit subministranda congrua eidem vicario, in casu &c.

5. An cedulones suspensionis a divinis relaxati per pro-vicarium generalem Larinen. sub die 22. Augusti, & publice affixi contra Rev. P. Vice-Abbatem Tremitarum sustineatur in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 15. Aprilis 1741. respondit: *Ad* 1. *negative*: *Ad* 2. *deveniendum esse ad erectionem juxta modum explicandum ab Eminentissimo Præfecto*: *Ad* 3. *affirmative*: *Ad* 4. *subministrandam esse a Monasterio in annua summa ducatorum sexaginta*: *Ad* 5. *negative.*

PAMPILONEN. *Juris quæstuandi*, in qua ad seqq. dub. 238

1. An Syndico Ven. Conventus S. Francisci Min. Observantiæ civitatis Estellæ liceat quæstuare eleemosynas, & oblationes etiam pecuniarias pro defunctis cum retentione disci in Ecclesia Parochiali Sancti Joannis dictæ civitatis? & quatenus affirmative;

2. An id competat privative etiam quoad administratores sæculares dictæ Parochialis Eccclesiæ, in casu &c.

S. C. C. die 6. Maii 1741. respondit: *Ad* 1. *negat. ad* 2. *provisum in primo*, *& amplius*.

TARRACONEN. *Ordinationis*, in qua ad sequens dub.

An Coadjutores alicujus Dignitatis, vel Canonicatus cum futura successione, tam in casu, quo ipsis congrua portio aut pensio per coadjutum assignetur, ex fructibus Præbendæ ejusdem Dignitatis, vel canonicatus, quam in casu, quo congruam portionem sibi assignatam habeant ex propriis, vel alterius patrimonialibus bonis, donec per obitum coadjuti fiat locus eorum successioni ad dictam dignitatem, seu Canonicatum, licite possint ab Episcopo, in cujus Diœcesi sunt tituli ejusmodi beneficiorum residentialium, sine litteris dimissorialibus Episcopi suæ originis, vel præcedentis domicilii, ad Ordines promoveri?

Sac. Cong. Concil. die 1. Julii 1741. respondit: *Coadjutoriam Canonicatus, vel Dignitatis sufficere, ut coadjutor dicatur habere domicilium requisitum in Constitutione Innocentii XII. incipien.* Speculatores.

240 FULGINATEN. *Jurisdictionis*, in qua ad sequent. dub.

1. An facultas data Canonico Goga tamquam Judici Conservatori procedendi per unam dietam ultra confinia Diœcesis Perusinæ sustineatur in casu &c. & quatenus negative;

2. An Breve confirmatorium deputationis comprehendat hujusmodi facultatem? & quatenus negative;

3. An sit locus relaxationi censurarum, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 1. Julii 1741. respondit: *Ad* 1. *&* 2. *negative*: *Ad* 3. *ad mentem*, *& amplius*.

241 ROMANA, *Fructuum canonicatus*, in qua ad sequent. dub.

1. An, & a quo tempore fructus Canonicatus debeantur, in casu &c.

2. An rata dictorum fructuum percepta in primo anno sit restituenda, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 22. Julii 1741. respondit: *Ad* 1. *deberi a die captæ possessionis*: *Ad* 2. *provisum in primo*, *& amplius*.

242 CELSONEN. in qua ad sequent. dub.

1. An communitas Presbyterorum, & sodalitas defunctorum erectæ in Ecclesia S. Eulaliæ Villæ Bergæ valeant absque licentia Ordinarii acceptare legata, aliaque pia relicta sub perpetuo onere Missarum, Anniversariorum, & similium?

2. An prædicta loca pia possint pariter absque licentia Ordinarii facere investimenta pecuniarum provenientium ex retrovenditione censuum in aliis similibus censibus & investimentis? & quatenus negative ad utrumque;

3. An idem Ordinarius teneatur dictam licentiam gratis, & absque ullo emolumento assertæ scripturæ, & asserti laboris notarii, seu cancellarii concedere, & sit statuendus terminus ad illam concedendam, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 22. Julii 1741. respondit: *Ad* 1. *&* 2. *negative*: *Ad* 3. *affirmative ad primam partem*, *& quo ad secundam*, *statuendum esse terminum* 20. *dierum*, *& amplius*.

CAMERINEN. *Utensilium*, in qua ad seq. dub. 243

1. An capellani, & alii sacerdotes etiam Canonici celebrantes in Ecclesia Collegiata S. Mariæ Terræ Matelicæ pro adimplendis oneribus Missarum propriis capellaniis, vel sibi ipsis alio titulo, quam ratione canonicatus incumbentibus teneantur contribuere Sacristiæ dictæ Ecclesiæ pro Sacris Supellectilibus? & quatenus affirmative;

2. Quænam taxa sit servanda? in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 9. Septembris 1741. respondit: *Ad* 1. *affirmative*: *Ad* 2. *servandam esse taxam juxta morem regionis*.

SPOLETANA, *Juris quæstuandi*, in qua ad sequent. dub. 244

1. An liceat PP. S. Antonii Viennensis, eorumque præsentatis, commissariis, quæstoribus, affictuariis, patentatis, aliisque ipsorum ministris, seu officialibus quæstuare in Terra, & Territorio Hispelli, ceterisque locis Diœcesis Spoletanæ? & quatenus affirmative;

2. An id fieri possit absque licentia Ordinarii Civitatis Spoleti?

3. An sit locus restitutioni eleemosynarum, aliarumque oblationum perceptarum post præceptum Reverendissimi Episcopi, in casu &c,

S. C. C. die 23. Septembris 1741. respondit: *Ad* 1. *negative*: *Ad* 2. *provisum in primo*: *Ad* 3. *affirmative*.

VITERBIEN. in qua ad sequent. dub. 245

1. An Confratres Orationis, & Mortis civitatis Vetulæ quomodolibet intimati interesse teneantur Processionibus Sanctiss. Rosarii, tam in prima Dominica cujuslibet mensis, quam in prima Dominica Octobris?

2. An liceat dictæ Confraternitati Orationis, & Mortis levare cadavera quomodolibet mortuorum, sive in civitate, sive in navibus, sive in campestri irrequisito Parocho?

3. An Confratres ejusdem Confraternitatis requisiti a Parocho, ut eum associent ad levandum, & deferendum aliquod ex supradictis Cadaveribus ipsi accedere, & associare teneantur &c. & in casu renuentiæ;

4. An Parochus possit invitare unam ex aliis Confraternitatibus?

5. An

5. An liceat eisdem Confratribus ipsorum vexillum apponere in capite Feretri præsente Cruce Parochi, seu potius illud dimittere in ingressu, & in angulo Ecclesiæ?

6. An liceat capellanis confraternitatum dictæ civitatis tam in processionibus per eam peragendis, quam in associatione cadaverum tumulandorum tam in eorum Ecclesiis, quam in Parochiali, seu aliis, deferre Stolam præsentibus Parocho, vel vice-Parocho?

7. An Parochus possit subrogare Vice-Parochum in associatione cadaverum tumulandorum sive intra, sive extra Parochialem? & quatenus affirmat.

8. An ipso quomodolibet impedito faciendum sit funus supra dictis cadaveribus a Vice-Parocho cum solita participatione emolumentorum?

9. An sit observanda transactio approbata a clar. mem. Card. S. Crucis; & quatenus affirmative;

10. An in casu etiam alterius impedimenti Parochi præter expressa in primo capitulo dictæ transactionis servanda sit eadem dispositio, & debeat Parochus rationem reddere confraternitati Orationis & Mortis de suo impedimento?

11. An liceat eidem confraternitati dirigere, & peragere processionem B.Virginis septem Dolorum extra ambitum suæ Ecclesiæ, & liceat ejus capellano benedicere populum, irrequisito Parocho, cum ipse intervenire, & benedicere velit? & quatenus Parochus intervenire nolit;

12. An saltem requiratur ejus licentia?

13. An benedictio populo impertienda cum Augustissimo Sacramento occasione illius expositionum faciendarum in Ecclesia dictæ confraternitatis, volente Parocho, danda sit per ipsum, sive potius per capellanum dictæ confraternitatis, in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 16. Decembris 1741. respondit: *Ad 1. affirmative; quatenus invitentur per schedulam: Ad 2. negative ad formam sententiæ Ordinarii: Ad 3. affirmative, ad formam dictæ sententiæ: Ad 4. affirmative. Ad 5. negative ad primam partem: Ad 6. affirmative: Ad 7. 8. 9. & 10. servandam esse concordiam, & in casu interventus Parochi deberi solita emolumenta: Ad 11. affirmative de licentia Episcopi: Ad 12. satis provisum: Ad 13. affirmative, ad formam concordiæ.*

246 GADICEN. *seu* HISPALEN. *Ordinationis*, in qua ad sequent. dub.

1. An Sacerdos Joseph Franciscus Zuniga potuerit a quocumque Antistite licite ordinari cum dimissoriis magni Prioris religionis Hierosolymitanæ regni Castellæ, seu Commendatoris de Acre, aut alterius Superioris Ordinarii dictæ commendæ, vel potius illicite, ita ut incurrerit suspensionem? & quatenus affirmative quo ad secundam partem;

2. An sit locus dispensationi ad cautelam, seu, an, & quomodo sit providendum, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 20. Januarii 1742. respondit: *Sacerdotem Zuniga fuisse illicite ordinatum, & incurrisse suspensionem, ob non servatam formam Bullæ* Speculatores, *ac proinde indigere absolutione, & ad Episcopum Gadicensem pro facultate absolvendi ejus arbitrio.*

SABINEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad sequent. dub. 247

1. An, & per quantum tempus, junctis interpolatis absentiæ vicibus, liceat Parocho quolibet anno abesse a Parochia?

2. An pro tempore absentiæ teneatur relinquere Substitutum?

3. An, & per quantum tempus, junctis interpolatis absentiæ vicibus, liceat Canonicis quolibet anno abesse a residentia?

4. An pro tempore absentiæ teneantur relinquere Substitutos?

5. An Parochus præsens, & non impeditus nec in aliis exercitiis parochialibus occupatus, debeat per seipsum exercere munia parochialia?

6. An concurrente necessitate assistendi infirmo de tempore exercitiorum parochialium in Ecclesia spectet ad Parochum assistentia præstanda infirmo, seu potius ad Canonicos?

7. An in solemnitatibus incidentibus in die, quo spectat ad Canonicos jus canendi Missam etiam solemnem, competat Parocho jus dictam Missam canendi? & quatenus affirmative;

8. An sit præstanda Parocho eleemosyna, quæ competit Canonicis?

9. An idem jus canendi Missam etiam solemnem in aliis festis minus solemnibus, tam de præcepto, quam ex devotione cujuscumque in diebus spectantibus ad Canonicos spectet ad Parochum in casu &c. & quatenus affirmative;

10. An eidem Parocho sit præstanda eleemosyna?

11. An Parochus singulis diebus festis teneatur Sacrificium applicare pro populo?

12. An Canonicis subrogantibus alium Presbyterum in eorum locum, jus competat Parocho celebrandi, seu officiandi in exclusionem dicti Substituti? & quatenus affirmative;

13. An eidem Parocho competat eleemosyna, seu emolumentum?

14. An sit facienda repartitio officiorum, seu anniversariorum, quæ celebrantur per confraternitates, vel confratres, vel ex quæstuationibus, ita ut distribuantur æqualiter in diebus, quibus spectat ad Parochum, & Canonicos cantus Missæ, seu potius competat Parocho, ita ut celebrentur in suis diebus?

15. An quando cantanda est Missa solemnis, vel minus solemnis pro defuncto præsente Cadavere in die festo etiam solemni occurrente in diebus, quibus spectat ad Canonicos jus canendi Missam, spectet ad Parochum canere dictam Missam, *de Requiem* pro defuncto, & aliam solemnem, vel minus solemnem ad Canonicos? & quatenus affirmative;

16. An eidem Parocho, seu potius Canonico danda sit eleemosyna supradictæ Missæ *de Requiem*, quando nulla adsit eleemosyna pro alia Missa de Sancto, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 10. Martii 1742. respondit: *Ad 1. licere tantum juxta dispositionem Sacr. Concilii Tridentini; Ad 2. affirmative arbitrio Eminentissimi Episcopi: Ad 3. servandam esse etiam quoad Canonicos dictam dispositionem Tridentini: Ad 4. arbi-*

arbitrio Eminentissimi Episcopi: *Ad* 5. *affirmative*: *Ad* 6. *& reliqua ad eminentissimum Episcopum cum facultatibus necessariis, & opportunis etiam concordandi*.

248 FIRMANA, *Concionatoris*, in qua ad seqq. dub.

1. An concionatores Ordinis Eremitarum S. Augustini, qui per turnum eliguntur a communitate in Castro S. Angeli in Pontano, ultra benedictionem, teneantur etiam petere approbationem a Reverendissimo Archiepiscopo?& quatenus affirmative;

2. An dicti concionatores teneantur se præsentare coram vicario foraneo locali, & docere tam de dicta approbatione, quam de benedictione?

3. An, & de quibus eleemosynis, quæ recipiuntur occasione concionum Adventus, & Quadragesimæ, idem vicarius foraneus valeat exigere rationem, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 21. Aprilis 1732. respondit: *Ad* 1. *affirmative in casu, de quo agitur*: *Ad* 2. *affirmative*: *Ad* 3. *Vicarium Foraneum certiorem fieri debere de eleemosynis, quæ colliguntur pro subsidio Terræ Sanctæ, redemptionis captivorum, Hospitali, & Suffragio animarum purgantium tantum*.

249 FERETRANA, *Juris sepeliendi*, in qua ad sequent. dub.

1. An Vener. Monasterium Monialium S. Claræ Terræ Maceratæ Feltriæ liceat sepelire in ejus Ecclesia cadavera puellarum educationis causa ibidem commorantium, & in eodem Monasterio decedentium? *& quatenus negative*;

2. An sit restituendum Parocho ejusdem Terræ cadaver Annæ Bartoli educationis causa in dicto Monasterio degentis, ibique defunctæ, & sepultæ, sive saltem facienda sit declaratio de ea retinenda nomine Parochiæ?

3. An eidem Parocho restituenda sint una cum cera, integra emolumenta funeris ejusdem Annæ Bartoli, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 21. Aprilis 1742. respondit: *Ad* 1. *affirmative constito de electione Sepulturæ*: *Ad* 2. *negat. Ad* 3. *deberi quartam funeralem tantum*.

250 SPOLETANA, in qua ad sequen. dub.

1. An cadaver Baronis Francisci Mariæ de Pretis tumulatum in Ecclesia Patrum Congregationis Oratorii civitatis Spoleti sit restituendum, in casu &c.

2. An omnia emolumenta funeris dicti Baronis de Pretis sint restituenda, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 21. Julii 1742. respondit: *Negative ad utrumque, & amplius*.

251 FIRMANA, *Concionatoris*, in qua ad seq. dub.

An quoad primum, & secundum dubium sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 11. Augusti 1742. respondit: *In decisis, & amplius*.

ALEXANEN. in qua ad sequent. dub. 252

1. An Episcopus Alexani participare possit de Massa communi capituli Ecclesiæ cathedralis? & quatenus affirmative;

2. An, & quæ onera ejusdem massæ idem Episcopus subire teneatur?

3. An sumptus litium, quæ prævia conclusione capitulari introducuntur, detrahi possint ex massa communi ante illius divisionem inter capitulares? & quatenus affirmative;

4. An portio Episcopi immunis esse debeat a sumptibus litium, quæ contra ipsum intentatæ fuerint? *& quatenus affirmative*;

5. An cogendum sit capitulum ad reintegrandam partem Episcopi de expensis dictarum litium usque adhuc detractis ab eadem massa, in casu &c.

6. An eleemosynæ pro Missis cantatis Defunctorum præsente Cadavere, & pro anniversariis adventitiis distribuendæ sint inter solos præsentes, vel potius ad instar distributionum quotidianarum, in casu &c.

7. An, & quæ portio debeatur Episcopo de eisdem eleemosynis; etsi non intersit choro?

8. An Episcopus possit participare de emolumentis anniversariorum perpetuorum de præcepto Testatorum Canonicis præsentibus distribuendis, in casu &c.

9. An Edictum ab Episcopo latum, quo sub variis pœnis fuit interdicta anticipata Missarum satisfactio, sustineatur, in casu &c.

10. An idem Episcopus possit sibimetipsi applicare multas, & quatenus negative;

11. An Episcopus possit applicare easdem mulctas Fabricæ Ecclesiæ, in casu &c.

12. An constet de inobservantia Taxæ Innocentianæ in curia Episcopali Alexani quoad collationem Beneficiorum, Ordinum, & exequutionem dispensationum Matrimonialium? *& quatenus affirm.*

13. An, & in quas pœnas incurrerint Episcopus, ejusque Officiales, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 1. Septembris 1741. respondit: *Ad* 1. *affirmative*: *Ad* 2. *affirmative juxta solitum*: *Ad* 3. *negative quoad massam communem destinatam pro distributionibus*: *Ad* 4. *videatur in casibus particularibus*: *Ad* 5. *ut ad quartum*: *Ad* 6. *affirmative ad primam partem, & negative ad secundam*: *Ad* 7. *&* 8. *negative*: *Ad* 9. *affirmative*: *Ad* 10. *negative*: *Ad* 11. *Episcopus supplicet in casu indigentiæ*: *Ad* 12. *&* 13. *Episcopus sedulo invigilet, ut Taxa Innocentiana omnino servetur; & quoad præteritum consulat conscientiæ suæ*.

TUDERTINA, *Jurisdictionis*, in qua ad seqq. dub. 253

1. An Episcopus habeat jus visitandi Ecclesiam Consolationis, tam in iis, quæ concernunt cultum Divinum, quam in iis, quæ respiciunt gubernium œconomicum; ita ut Rectores, aliique Admini-

ministratores dictæ Ecclesiæ teneantur eidem rationem reddere?

II. An idem Episcopus habeat jus visitandi Hospitale dictæ Ecclesiæ, & respective exigendi redditionem rationis ab illius Administratoribus?

3. An prædicti Rectores, & Administratores subjaceant *Extravag. Ambitiosæ, de Rebus Eccles. non alien.* quoad alienationes Bonorum, tam non subjectorum, quam subjectorum oneribus Missarum ex Testatorum voluntate, non obstante asserto privilegio? *& quatenus affirmative*;

4. An alienationes hucusque factæ sine beneplacito Apostolico teneantur, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 22. Septembris 1742. respondit: *Ad* 1. *affirmat. quoad ea quæ concernunt cultum Divinum; in reliquis negative*: *Ad* 2. *ut in primo, reservato jure Episcopo incumbendi exequutioni piarum dispositionum*: *Ad* 3. *affirmative quoad bona subjecta oneribus Missarum tantum*: *Ad* 4. *provisum in tertio*.

254 LYCIEN. *Clausuræ*, in qua ad seqq. dub.

1. An Episcopus visitans clausuram Monialium Regularibus subjectarum ingredi possit cum Pluviali, & Stola?

2. An Episcopo visitare volenti clausuram dd. Monasteriorum, Moniales teneantur erigere in Ecclesia exteriori, vel interiori Sedem cum Baldachino, vel solummodo sufficiat illi stratum præparare in utraque Ecclesia?

3. An Episcopum dd. Monasteriorum clausuram visitare volentem teneantur Moniales omnes excipere processionaliter cum Cruce, & cantico *Benedictus*?

4. An prior Provincialis possit ad formam Constitutionis Alexandri VII. clausuram interiorem visitare, septa Monasteriorum Monialium suæ curæ subjectarum ingrediendo absque ulla licentia Episcopi? *& quatenus affirmative*;

5. An Episcopus saltem debeat certiorari de die, & hora talis visitationis, & a quo?

6. An Prior Provincialis pro Visitatione clausuræ interioris possit in Convisitatorem assumere Patrem Vicarium earumdem Monialium, vel quemlibet alium Fratrem sui Ordinis maturæ ætatis absque licentia Episcopi, vel ejus certioratione?

7. An idem Provincialis visitationem personalem Monialium Monasteriorum exemptorum sui Ordinis valeat facere ad crates tantum?

8. An idem Prior Provincialis ab Episcopo impeditus, ne talem visitationem ad crates faciat, eamdem facere possit ad Confessionale, vel ad fenestrellam Sanctissimæ Communionis?

9. An eamdem visitationem alibi faciens, veluti ad Confessionale, vel ad fenestrellam Sanctissimæ Communionis, incidat in pœnas Constit. Alex. VII.

10. An Episcopus directe, vel indirecte impediens talem visitationem incidat in pœnas Constit. Clementinæ de Statu Monachorum?

11. An Prior Conventus S. Joannis de Aymo Ordinis Prædicatorum civitatis Lycien. & Vicarius Ordinarius dictorum Monasteriorum absque licentia Episcopi loquutorium ingredi possit, ibique cum suis Monialibus alloqui, an vero solummodo, quando sic exigat exacta administratio sui officii?

12. An idem Pater Vicarius absque licentia Episcopi ingredi possit ad visitandas Crates, ne Moniales, absque debita licentia clandestine Sæculares, & Regulares alloquantur?

13. An Prior Provincialis, vel ejus Pater Vicarius dictorum Monasteriorum, aut alius quicumque Religiosus absque licentia Episcopi possit in Confessionario extraordinario sedere, ibique Monialium Confessiones excipere?

14. An in Confessionario ordinario, vel extraordinario possit easdem Moniales exhortari, & audire?

15. An Superior Regularis Vestibus Sacris indutus associando puellam habitu Ordinis initiandam, absque licentia Episcopi possit in atrio clausuræ (quod omnibus patet) ingredi, ibique puellæ benedictionem dare, an vero sistere debeat in via publica ante januam clausuræ exterioris? *& quatenus affirmative ad primam partem*;

16. An hoc idem in habitu Ordinis agere possit in ingressu, & egressu puellæ tam educandæ, quam ancillæ?

17. An salvo jure Episcopi una simul cum Superiore Regulari revidendi computa dd. Monasteriorum, possit Superior Regularis absque licentia Episcopi loquutorio interesse tempore, quo a Factore, (qui Procurator nuncupatur) coram Monialibus deputatis mensatim recitantur computa in libro majori reportanda?

18. An in quibuscumque contractibus tam activis, quam passivis per Notarium in loquutorio rogandis (salvo jure Episcopi tribuendi licentiam pro rogatione eorumdem) possit Superior Regularis interesse eisdem contractibus absque licentia Episcopi?

19. An in absentia Superioris Regularis Confessarius remaneat Vicarius dictorum Monasteriorum?

Sac. Cong. Concil. die 22. Septembris 1742. respondit: *Ad* 1. *negative quoad Pluviale, & affirmative quoad Stolam*: *Ad* 2. *sufficere præparationem strati*: *Ad* 3. *teneri Moniales excipere Episcopum sine Processione, Cruce, & cantu*: *Ad* 4. *affirmative semel tantum in anno ad formam ejusdem constitutionis*: *Ad* 5. *Episcopum certiorandum esse per Custodem clausuræ*: *Ad* 6. *affirmative servata forma prædictæ Constitutionis*: *Ad* 7. *affirmative, & ab Episcopo non esse impediendum*: *Ad* 8. *provisum in septimo*: *Ad* 9. *affirmative*: *Ad* 10. *recurrant in casibus particularibus*: *Ad* 11. *affirmative in casu tantum, quo ita postulet exacta administratio officii*: *Ad* 12. *affirmative*: *ad* 13. *&* 14. *negative*: *ad* 15. *affirmat. ad primam partem, & negative ad secundam*: *Ad* 16. *ut ad quintum decimum*: *Ad* 17. *&* 18. *&* 19. *affirmative, & amplius in omnibus*.

VITER-

255 VITEREIEN. in qua ad seqq. dub.

1. An Canonici secundæ, tertiæ, & quartæ erectionis veniant sub nomine Capituli: itaut una cum Archipresbytero, & Canonicis primæ erectionis unicum corpus constituant?

2. An Canonici secundæ, tertiæ, & quartæ erectionis debeant admitti ad participationem omnium emolumentorum, & distributionum provenientium ab exercitio curæ animarum, & a legatis piis tam Missarum, quam Anniversariorum relictorum a Testatoribus ante erectionem dictorum novorum Canonicorum, seu potius participare debeant de relictis tantum post novas erectiones? *& quatenus negative ad primam partem*;

3. An iidem Canonici novi teneantur interesse Choro dum adimplentur onera perpetua spectantia ad antiquos tantum Canonicos?

4. An iidem Canonici novi participare debeant de legato annuo relicto capitulo ab Olympia Padovani? *& quatenus negative*;

5. An teneantur interesse celebrationi Missæ solemnis, & aliarum functionum, quæ ab eadem Testatrice demandantur?

6. An, & ad quæ onera, & expensas capituli concurrere debeant novi Canonici, in casu &c.

7. An ab Archipresbytero, & a quibusvis Canonicis debeatur media annata, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 23. Decembris 1742. respondit: *Ad* 1. *affirmative*: *Ad* 2. *negative ad primam partem, & affirmative ad secundam*: *Ad* 3. *affirmative*: *Ad* 4. *&* 5. *affirmat. exceptis tantum oneribus, & expensis concernentibus exercitium curæ animarum, & Legata, de quorum emolumentis non participant*: *Ad* 6. *Dilata*.

256 ALEXANEN. *Celebrationis Missarum*, in qua ad seq. dub.

An celebratio Missarum adimplenda per Alexandrum Arcella, & Ignatium Seraphinum in Ecclesia Parochiali Tiliani, Sacerdotibus exteris eidem benevisis committi valeat, in casu &c.

Sacra Congregat. Concil. die 26. Januarii 1743. respondit: *Affirmative, soluta tamen eleemosyna, juxta Decretum Episcopi, & amplius*.

257 PAPIEN. in qua ad seqq. dub.

1. An liceat Abbatibus Sanctissimi Salvatoris, & Sanctorum Spiritus, & Galli Ordinis Cassinensis admitti facere Puellas in capitulo Monialium monasteriorum Ss. Mariæ, & Aureliani, & S. Mariæ Theodatæ pro acceptatione ad habitum, antequam exploretur ab Episcopo illarum voluntas, in casu &c.

2. An Abbates prædicti admittere possint easdem Puellas in præfatis Monasteriis ad finem vestitionis, & ut in eis morentur in habitu sæculari per mensem, vel ad aliud tempus, etiam pro probanda illarum vera vocatione, vel pro quacumque alia causa absque licentia Sedis Apostolicæ, in casu &c.

3. An Abbatibus prædictis liceat absque particulari licentia Episcopi in scriptis concedere licentias ingrediendi clausuram dictorum monasteriorum cuivis personæ etiam necessario admittendæ, in casu &c.

4. Quot, & quas personas iidem Abbates secum assumere debeant occasione eorum ingressus intra septa dictorum monasteriorum pro explenda locali visitatione?

5. An dicti Abbates extra casum dictæ localis visitationis possint ingredi septa monasteriorum? *& quatenus affirmative*;

6. Quot, & quas personas assumere teneantur in socios?

7. A quo, vel quibus personis associatus esse debeat Confessarius dd. Monialium in casibus administrandi Sacramenta Monialibus infirmis, & commendandi Animas, in casu &c.

8. An exceptis dd. casibus administrationis Sacramentorum, & commendationis Animarum possit dictus Confessarius ingredi intra septa dd. monasteriorum, in casu &c.

9. An Episcopus possit a Monialibus prædictis exquirere redditiones rationum, in casu &c.

10. An eisdem Monialibus liceat absque licentia Episcopi exponere solemniter in eorum Ecclesiis Ss. Sacramentum, in casu &c.

11. An Abbatissæ utriusque monasterii recipere teneantur a ministris curiæ Episcopalis Edicta, sive mandata, quorum executio a S. Sede specialiter delegatur Episcopo, in casu &c.

12. An Abbates prædicti, inconsulto Episcopo, possint concedere licentias tam sæcularibus, quam Regularibus ipsis benevisis, etiamsi sint propriæ Congregationis, accedendi ad locutoria Monialium dd. monasteriorum? *& quatenus affirmative*;

13. In quibus tantum casibus concedere possint dictas licentias?

14. An Episcopus valeat supradictas licentias in casu transgressionis, vel abusus revocare, & transgressores quoscumque coercere, & quibus pœnis? in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 16. Martii 1743. respondit: *Ad* 1. *negative*; *Ad* 2. *Quoad admissionem causa educationis non posse absque licentia Sedis Apostolicæ, quoad reliquos vero casus non posse absque licentia Episcopi*: *Ad* 3. *negative*: *Ad* 4. 5. 6. 7. *&* 8. *servandam esse omnino in omnibus Constitutionem Alexandri VII. incipien.* Felici: *Ad* 9. *affirmative*: *Ad* 10. *negative*; *Ad* 11. *affirmative*: *Ad* 12. *negative*: *Ad* 13. *provisum in præcedenti*: *Ad* 14. *affirmative juxta Constitutiones Gregorii XV. & Alexandri VII., & amplius in omnibus*.

TA-

258 TARENTINA, *Beneplaciti Apostolici*, in qua ad seqq. dub.

1. An locationes, seu concessiones bonorum, de quibus agitur, valide, & licite fieri possint absque beneplacito Apostolico ad vitam Canonicorum, & Portionariorum? *& quatenus negative*;

2. An consulendum sit Sanctissimo pro concessione Brevis, seu Indulti locandi, vel concedendi dicta bona absque beneplacito Apostolico, & auctoritate Reverendissimi Archiepiscopi, in casu &c. *& quatenus negative ad utrumque*;

3. An locus sit sanationi locationum, seu concessionum jam factarum absque beneplacito Apostolico, in casu &c.

4. An Canonici, & Portionarii Collegiatæ Ecclesiæ Terræ Cryptalearum, ob locationes, seu concessiones dictorum bonorum hactenus factas absque beneplacito Apostolico incurrerint pœnas *Extrav. Ambitiosæ, de Rebus Eccl. non alien. & quatenus affirmative*;

5. An, & quomodo sint absolvendi a dictis pœnis, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 4. Maii 1743. respondit: *Prævia absolutione ad cautelam pro gratia sanationis quo ad concessiones hactenus factas; quo vero ad concessiones in posterum faciendas recurrant in casibus particularibus.*

259 VIGLEVANEN. *Funerum*, in qua ad seqq. dub.

1. An constet de electione sepulturæ, ita ut sit locus exhumationi cadaveris, & transportationi ejusdem ad Ecclesiam S. Bernardini, in casu &c.

2. Quæ emolumenta debeantur Præposito accedenti tam cum Clero, quam sine Clero pro associatione cadaverum ad d. Ecclesiam S. Bernardini occasione electionis sepulturæ in eadem Ecclesia?

3. An occasione associationis dictorum cadaverum ad d. Ecclesiam S. Bernardini, liceat Præposito accedenti tam cum Clero, quam sine Clero ingredi ejusdem januam cum Stola, Pluviali, & Cruce elevata, in casu &c.

Sac. C. Conc. die 18. Maii 1743. respondit: *Ad 1. negative: Ad 2. Dilata, & proponatur auditis Parochianis: Ad 3. Dilata, & coadjuventur probationes super consuetudine.*

260 FERETRANA, *Concionatoris*, in qua ad seqq. dub.

1. An Concionatores etiam nominati per communitatem, tam tempore Adventus, quam Quadragesimæ, teneantur accipere approbationem, & litteras ab Episcopo pro concionibus habendis? *& quatenus affirmative*;

2. An in hujusmodi litteris patentalibus fieri debeat mentio nominationis?

3. An Episcopus legitime instituerit Processum ob omissas conciones tempore Adventus præteriti illumque valeat prosequi usque ad terminationem, utendo censuris, aliisque Juris remediis, in casu &c.

4. An licite potuerit appellari ad Metropolitanum Urbini, & sustineantur acta ab eo facta, in casu &c.

5. An sustineantur censuræ latæ contra Ubaldum Paulini, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 3. Augusti 1743. respondit: *Ad 1. & 2. affirmative: Ad 3. & 4. ad mentem: Ad 5. negat. & amplius.*

ALEXANEN. *Funerum*, in qua ad seqq. dub. 261

1. An electio sepulturæ facta a Fratribus Pisano pro eorum familia in Ecclesia Fratrum Prædicatorum Terræ Tricasii sustineatur, ita ut omnia cadavera ejusdem Familiæ, nulla alia facta electione sepulturæ, tumulanda sint in dicta Ecclesia, soluta Parocho portione Canonica de jure debita, in casu &c.

2. An constet de electione sepulturæ Leonardi Pisano in Ecclesia Parochiali dictæ Terræ, in casu &c. *& quatenus negative*;

3. An illius cadaver cum emolumentis funerum, soluta Parocho dicta portione Canonica, restituendum sit Ecclesiæ Fratrum Prædicatorum, in casu &c.

4. An electio sepulturæ in dicta Ecclesia Prædicatorum facta a Iacobo Minerva pro filio impubere sustineatur, ita ut cadavera dictorum impuberum sepulta in relata Ecclesia cum emolumentis funerum restituenda sint Ecclesiæ Parochiali?

5. An electio sepulturæ facta ab Angelo Lezzi pro filia impubere in eadem Ecclesia Prædicatorum sustineatur; ita ut illius cadaver sepultum in Ecclesia Parochiali sit restituendum dictæ Ecclesiæ Prædicatorum?

6. An Electio sepulturæ per actum publicum expleta die 25. Octobris 1729. in Ecclesia Fratrum Prædicatorum per Sodales Oratorii SS. Rosarii in eodem actu contentos, illa ante obitum non revocata, sustineatur?

7. An electio sepulturæ facta in eadem Ecclesia per publicum instrumentum, seu alium actum ab aliis Sodalibus dicti Oratorii in ipsorum respective receptione, & ante obitum non revocata, sustineatur, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 3. Augusti 1743. respondit: *Ad 1. Negative: Ad 2. affirmative: Ad 3. Satis provisum in antecedentibus: Ad 4. negative citra tamen exhumationem cadaverum: Ad 5. negative: Ad 6. negative: Ad 7. negative, & amplius in omnibus præterquam quoad 6.*

UGENTINA, *Ordinum*, in qua ad seq. dub.

An Ordines Exorcistatus, & Acolythatus, modo, quo supra, suscepti a Fratre Bonaventura a Ruffano sint reiterandi, in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 3. Augusti 1743. respondit: *Præ-*

Prævia Pœnitentia salutari imponenda per Superiores Ordinis, reiterandos esse sub conditione.

263 FANEN. *Procurationis*, in qua ad seqq. dub.

1. An omnes visitationi subjecti, & signanter Confraternitates, nec non Beneficia simplicia, ac capellas perpetuas possidentes in castro Carticeto teneantur per contributum ad Procurationem, in casu &c.

2. An Plebanus, qui sustinuit totum pondus Procurationis in retroactis visitationibus, sit proportionaliter reintegrandus ab aliis visitatis, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 24. Augusti 1743. respondit: *Ad* 1. *affirmative*: *Ad* 11. *affirmative pro Procurationibus præstitis ab anno* 1735. *citra*.

264 VITERBIEN. *Capellaniæ*, in qua ad seqq. dub.

1. An attenta notabili diminutione hereditatis Fundatricis deveniri debeat ad erectionem capellaniæ cum reductione oneris Missarum, & in qua quantitate, & quomodo, in casu &c.

2. An pro expensis hujus litis, sint erogandi fructus interim decursi capitalis capellaniæ adhuc non erectæ, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 11. Januarii 1744. respondit: *Ad* 1. *affirmative ad rationem perpetuæ*: *Ad* 2. *affirmative*, *&* *ad Secretarium pro taxatione*.

265 NULLIUS, *seu* NONANTULANA, *Jurium Parochialium*, in qua ad seqq. dub.

1. An Oratorium B. M. V. *della Bevilacqua* existens intra limites Ecclesiæ Parochialis S. Jacobi, dicendum sit Oratorium publicum, vel privatum? & quatenus affirmative quoad primam partem;

2. An, & quibus diebus in d. Oratorio liceat celebrare Sacrum per ejus capellanum, vel alios Sacerdotes?

3. An in solemnioribus Festivitatibus B. M. V. & aliis diebus Festis Missa Parochialis celebrari debeat hora competenti, ut post eam possint celebrari Missæ in dicto Oratorio?

4. An Capellano, & Rectori d. Oratorii liceat conciones, seu exhortationes habere ad populum de licentia Eminentissimi Abbatis, etiam invito Parocho?

5. An Benedictiones candelarum, cinerum, palmarum, & ovorum explere, nec non mulieres ad Purificationem post partum recipere?

6. An in dicto Oratorio liceat retinere Sedes Confessionales pro Confessionibus audiendis?

7. An liceat Capellano prædicto Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum ministrare, tam inter Missarum celebrationes, quam in intervallo Missarum.

8. An retinere valeat Tabernaculum in Altari pro asservando Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento dumtaxat de mane, & post Missarum celebrationes Tabernaculum apertum, & vacuum retinere?

9. An dicto Capellano, seu Rectori liceat capsulas habere in parietibus Oratorii pro eleemosynis recipiendis, vel quæstus peragere per se ipsum, & per alios?

10. An oblationes, & eleemosynæ, quæ fiunt in dicto Oratorio, erogandæ sint in beneficium ejusdem Oratorii, vel potius debeantur Parocho S. Jacobi?

11. An administratio earumdem spectet ad capellanum dicti Oratorii, seu potius ad Parochum?

12. An de oblationibus prædictis sive per Capellanum, sive per Parochum reddenda sit ratio Ordinario?

13. An in dicto Oratorio retineri valeat campanile cum campanis eo modo, quo ad præsens reperitur?

S. Cong. Conc. die 28. Junii 1744. respondit: *Ad* 1. *affirmative quoad primam partem*; *negative quoad secundam*, *&* *amplius*: *Ad* 2. *affirmative*, *exceptis tantum tribus diebus Majoris hebdomadæ*, *&* *amplius*: *Ad* 3. *affirmative hora determinata ab Eminentissimo Abbate*, *&* *amplius*: *Ad* 4. *affirmative*, *&* *amplius*: *Ad* 5. *negative in casu*, *de quo agitur*: *Ad* 6. *negative*, *nisi de licentia Eminentissimi Abbatis*: *Ad* 7. *affirmative inter Missarum celebrationem*, *excepta die Paschatis*, *&* *communione Paschali*, *&* *amplius*: *Ad* 8. *negative*, *&* *amplius*: *Ad* 9. *affirmative de licentia Ordinarii*: *Ad* 10. *affirmative quoad primam partem*, *&* *negative quoad secundam*, *&* *amplius*: *Ad* 11. *affirmative quoad primam partem*, *negative quoad secundam*: *Ad* 12. *affirmative*, *&* *amplius*: *Ad* 13. *affirmative*, *&* *amplius*.

VIGLEVANEN. *Funerum*, in qua ad sequen. 266
dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis quoad electionem sepulturæ, & exhumationem cadaveris, in casu &c.

2. Quæ emolumenta debeantur Præposito accedenti tam cum Clero, quam sine Clero pro associatione cadaverum ad Ecclesiam S. Bernardini, occasione electionis sepulturæ in eadem Ecclesia?

3. An occasione associationis dictorum cadaverum ad dictam Ecclesiam S. Bernardini liceat Præposito accedenti tam cum Clero, quam sine Clero ingredi ejusdem januam cum Stola, Pluviali, & Cruce elevata, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 28. Junii 1744. respondit: *Ad* 1. *In decisis*, *&* *amplius*: *Ad* 2. *deberi juxta solitum, excepto emolumento Pluvialis*: *Ad* 3. *affirmative*.

FIRMANA, *Funerum*, in qua ad seq. dub.

An liceat Parochis civitatis Firmi occasione tumulationis cadaverum in Ecclesia Patrum de Observantia exigere Cereum, seu Intorticium, tam in die Funeris, quam in diebus sequentibus, & in die Anniversarii, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 18. Julii 1744. respondit: *Affir-*

affirmative quoad diem Funeris, & duos sequentes. Quo vero ad Anniversarium coadjuventur probationes.

268 HORTANA, in qua ad seqq. dub.

I. An canonicus parochus Ecclesiæ cathedralis Hortanæ teneatur applicare Missam pro populo omnibus diebus festis, vel potius sufficiat Missa conventualis, quæ a capitulo per turnum quotidie applicata fuit, & applicatur pro populo? & quatenus affirmative quoad primam partem, & negative quoad secundam;

II. An capitulum ultra Missam conventualem teneatur per turnum omnibus diebus festis applicare aliam Missam pro populo? & quatenus negative;

III. An capitulum teneatur præstare canonico parocho eleemosynam pro applicatione Missæ pro populo?

IV. An canonicus parochus teneatur singulis diebus festis sermonem habere ad populum post lectum in Missa Evangelium, vel potius servanda sit consuetudo explicandi Evangelium post doctrinam Christianam haberi solitam a parocho in Ecclesia cathedrali?

V. An servanda sit consuetudo intermittendi doctrinam Christianam mense octobris, & mense decembris usque ad diem 13. Januarii, aliisque diebus impeditis? in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 8. Augusti 1744. respondit: *Ad* I. *affirmative ad primam partem, & negative ad secundam*: *Ad* II. *provisum in primo*: *Ad* III. *dilata*: *Ad* IV. *affirmative ad primam partem, & negative ad secundam*: *Ad* V. *negative*.

296 HORTANA, in qua ad seq. dub.

III. An capitulum teneatur præstare canonico parocho eleemosynam pro applicatione Missæ pro populo?

Et an sit standum, vel recedendum a decisis quoad I. II. IV. & V.

Sac. Cong. Conc. die 29. Augusti 1744. respondit: *Ad* III. *affirmative, in reliquis in decisis*.

270 CASTRIMARIS, *Primiceriatus*, in qua ad seq. d.

An liceat moderno canonico theologo Ecclesiæ cathedralis Castri Maris assequi, & simul retinere dignitatem Primiceriatus cum asserta præbenda de Jurepatronatus ejusdem capituli, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 19. Septembris 1744. respondit: *negative*.

271 LUCANA, in qua ad seq. dub.

I. An satisfecerit orator oneribus beneficii, de quo agitur, celebrando duas Missas qualibet hebdomada, & peragendo festum SS. Fabiani, & Sebastiani quolibet anno, pro ut anniversarium die sequenti, in casu &c. & quatenus negative;

II. An excusari promereatur orator attenta ejus bona fide, in casu &c.

III. An, & ad quæ onera teneatur in futurum, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 21. Novembris 1744. respondit: *Ad* I. *affirmative*: *Ad* II. *Provisum in primo*. *Ad* III. *servari solitum*.

HORTANA, in qua ad seq. dub. 272

An sit standum, vel recedendum a decisis quoad III. dubium in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 19. Decembris 1744. respondit: *Prævio recessu a decisis, negative*.

SALAMANTINA, *Erectionis*, in qua ad seqq. dub. 273

I. An Patres minores de observantia ordinis Sancti Francisci habeant facultatem erigendi tertium ordinem nuncupatum de Pœnitentia ejusdem ordinis S. Francisci privative quoad Patres Minores excalceatos dicti Ordinis S. Francisci, in casu &c.

II. An sit supprimendus tertius ordo nuncupatus de pœnitentia S. Francisci erectus a Patribus minoribus excalceatis ordinis S. Francisci in villa de Penaranda, in casu &c.

III. An tertius ordo in eadem villa erectus a Patribus minoribus de observantia ordinis S. Francisci sit supprimendus, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 20. Martii 1745. respondit: *Ad* I. *negative, & amplius*: *Ad* II. *negative, & amplius*: *Ad* III. *negative*.

CIVITATEN. *Indulti*, in qua ad seq. dub. 274

An coadjutores Ecclesiæ cathedralis Civitaten. gaudere valeant indulto vacationis quinquaginta dierum recreationis causa, eo non utentibus coadjutis, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 3. Aprilis 1745. respondit: *Affirmative*.

RAVENNATEN. *Altaris*, in qua ad seqq. dub. 275

I. An cessio dominii, & proprietatis altaris sustineatur, in casu &c.

II. An, & quomodo dictum altare visitari possit ab Ordinario, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 29. Maii 1745. respondit: *Ad* I. *affirmative quoad usum & possessionem per modum reintegrationis, & amplius*: *Ad* II. *affirmative juxta solitum, & amplius*.

ALEXANDRINA, *Funerum*, in qua ad seqq. dub. 276

I. An liceat Priori vocare ad funera sacerdotes sibi benevisos, seu potius sit servanda conventio inita sub die 25. Septembris 1740. in casu &c. Et quatenus affirmative ad secundam partem;

II. An cerea gestatoria libere pertineat ad capellanos, seu potius liceat Priori modum sibi benevisum statuere, concordando cum capellanis, in casu &c.

III. An decretum Vicarii generalis Alexandriæ sit servandum, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 28. Augusti 1745. respondit: *Ad* I. *negative quoad primam partem, affirmative quoad secundam. Ad* II. *Partes deveniant ad conventionem juxta concordiam, & interim servetur solitum: Ad* III. *Provisum in præcedentibus.*

277 AMERINA, *Missæ Conventualis*, in qua ad seq. dub.

An capitulum, & canonici collegiatæ Luniani teneantur celebrare, & respective applicare Missam Conventualem, & quibus diebus, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 12. Martii 1746. respondit: *Teneri quotidie, sed attentis peculiaribus facti circumstantiis indulgendum esse pro applicatione omnibus diebus festis de præcepto tantum.*

278 WORMATIEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seqq. dub.

1. An Eminentissimus Ordinarius Wormatiensis, seu ejusdem Vicarius possit inhibere regularibus Abbatiæ Ebarbacensis ordinis Cisterciensis, ne sine prævia ejus approbatione excipiant confessiones monialium monasterii Marien-Munster ejusdem ordinis?

2. An Eminentissimo Ordinario competat jus interessendi, & præsidendi electionibus Abbatissarum dicti monasterii?

3. An liceat eidem Eminentissimo Ordinario petere rationem administrationis bonorum ipsiusmet monasterii?

4. An eidem Eminentissimo Ordinario competat jus explorandi voluntatem puellarum admittendarum, tam ad habitum, quam ad professionem in dicto monasterio? & quatenus affirmative;

5. An occasione dictæ interessentiæ, redditionis rationis, & explorationis, teneatur monasterium ad aliquam expensam pro ministris curiæ Episcopalis Wormatien. sive ex quocumque alio titulo?

6. An præfati regulares, & moniales cogi possint per mulctas pecuniarias in casibus prædictis?

7. An licita fuerit exactio centum Imperialium facta a Reverendissimo Vicario Wormatiensi, seu potius teneatur dictam summam monasterio Marien-Munster restituere, & omnia damna reficere, in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 9. Julii 1746. respondit: *Ad* 1. 2. 3. *&* 4. *affirmative: Ad* 5. *negat. ad* 6. *affirmat. Ad* 7. *affirmat. ad primam partem, & negative ad secundam.*

279 WORMATIEN. *Jurisdictionis*; in qua reproposita causa ad supradicta, & seq. nova dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 9. Julii anni currentis 1746. & quatenus affirmative ad primam partem;

2. An posita facultate per Constitutionem Gregorianam Episcopis concessa interessendi, & præsidendi electionibus abbatissarum per se, vel per alium, liceat Eminentissimo Ordinario Wormatiensi interesse & præsidere per plures commissarios ab ipso deputatos?

3. An ad actum electionis conscribendum admitti etiam debeat notarius, vel cancellarius curiæ Episcopalis Wormatien. vel potius P. Secretarius Abbatis Regularis tantum?

4. An completa canonica electione, liceat eidem Eminentissimo Ordinario, vel ejus Vices-gerenti neoelectam installare, eique possessionem dignitatis, & officii abbatissalis tradere?

5. An ipsi Eminentissimo Ordinario competat jus abbatissas electas confirmandi?

6. An eidem Eminentissimo Ordinario jus competat denunciandi, & determinandi diem electionis faciendæ, seu potius Reverendissimo abbati Ebarbacensi? *& quatenus negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam partem;*

7. An elapsa die præfinita, & nemine ex parte Eminentissimi Ordinarii comparente, liceat Reverendissimo Abbati Ebarbacensi ad electionem procedere, in casu &c.

8. An post mortem abbatissæ liceat Reverendissimo Ordinario claudere, proprioque sigillo obsignare cubicula abbatialia, atque de substantia monasterii inventarium conficere, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 17. Septembr. 1746. respondit: *Ad* 1. 2. 3. 4. *&* 5. *In decisis, & amplius: Ad* 6. *&* 7. *ad mentem: Ad* 2. *negative: Ad* 3. *negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam: Ad* 4. *&* 5. *negative; Ad* 6. *negative ad primam partem, affirmative ad secundam: Ad* 7. *affirmative: Ad* 8. *negative.*

FRISINGEN. in qua ad seqq. dub. 280

I. An Abbates monasterii Sanctorum Petri, & Pauli Vejaren. primam Tonsuram, & Minores ordines suis subditis regularibus conferre valeant? *& quatenus affirmative;*

II. An hujusmodi facultas competat antedictis Abbatibus absque benedictione Episcopali, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 17. Septembris 1746. respondit: *Ad* I. *negative, & amplius: Ad* II. *provisum in primo.*

UXENTINA, *Celebrationis Missarum*, in qua tria dubia in disputationem veniunt. 281

I. An celebratio Missarum relictarum a Josepho Russo, Archidiacono Gaballo, & Joanne Dattilo in Altari Sanctissimæ Trinitatis, & Beatissimæ Virginis erecto in Ecclesia PP. de observantia Sancti Francisci civitatis Uxenti privative spectet ad dictos Patres: vel potius sit in arbitrio Annæ Mariæ Gaballo alios deputare sacerdotes? *Et quatenus negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam;*

II. An dicti Regulares teneantur patientiam præstare, ut in eorum Ecclesia sacerdotes sæculares Missas relictas celebrent? *Et quatenus negative;*

III. An onera earumdem Missarum sint transferenda ad aliam Ecclesiam?

Sac. Congreg. Conc. die 13. Januarii 1748. respondit:

dit: *Ad* I. *affirmative ad primam partem; negative ad secundam in actu de quo agitur, excepto legato Archidiaconi Gaballo. Ad* II. *teneri quoad legatum Archidiaconi Gaballo, solutis utensilibus, & non attenta reductione; in reliquis provisum in primo. Ad* III. *negative.*

282 UXENTINA, *Legati*, cujus dubia sunt.

I. An Maria Gaballo teneatur celebrare facere Missas, de quibus agitur, pro anima Victoriæ de montibus? *Et quatenus affirmative;*

II. An sit in arbitrio dictæ Annæ Mariæ committere illarum celebrationem sacerdoti sæculari sibi beneviso, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 13. Januarii 1748. respondit: *Ad* I. *affirmative. Ad* II. *negative.*

283 ARIMINEN. cujus XIV. sunt dubia.

1. An Episcopo Ariminen. non obstante asserto brevi san. mem. Innocentii VIII. competat jus visitandi monasterium, & moniales S. Sebastiani quoad clausuram, & explendi alia, de quibus in Constitutione *Inscrutabili* san. mem. Greg. XV. in casu &c. *Et quatenus affirmative;*

2. An Episcopus Ariminen. visitaturus clausuram RR. Monialium monasterii S. Sebastiani civitatis Arimini canonicis Regularibus subjecti, possit ipsas cogere ad subeundum onus visitationis personalis ad crates collocutorii circa ea, quæ pertinent ad clausuram, in casu &c.

3. An Episcopus in concernentibus clausuræ custodiam possit visitare nedum crates, & mœnia exteriora monasterii prædictarum Monialium, sed etiam chorum interiorem, dormitorium, cellas omnes inferiores, & superiores, aliaque loca, in casu &c.

4. An, & quando puniendæ sint moniales, vel alii resistentes dictæ visitationis, aut eam impedientes, in casu &c.

5. An Episcopus ejusdem monasterii clausuram visitaturus possit ingredi stola indutus?

6. An teneantur Episcopo ut supra visitanti stratum cum pulvinari parare in Ecclesia interiori, & exteriori, in casu &c.

7. An, & a quibus Episcopo accedenti pro eadem visitatione debeantur in ingressu, & egressu ab Ecclesia honorificentiæ, & præeminentiæ, actus reverentiales, & associatio, in casu &c.

8. An Episcopus possit solus cum suis convisitatoribus ingredi, & visitare clausuram dictarum Monialium absque interventu P. Abbatis, & confessarii earumdem; sive aliorum Regularium ejusdem ordinis, in casu &c.

9. An idem Episcopus possit exigere rationem administrationis bonorum prædictarum monialium ad formam Bullæ san. mem. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, non obstante prætenso ejus non usu: Et, an pro hujusmodi effectu debeant asportari libri administrationis, aliæque scripturæ pro rationum revisione necessariæ ad ejus palatium Episcopale, vel potius computa revideri debeant ad crates Monasterii, in casu &c. *Et quatenus affirmative;*

10. An in eadem redditione rationis intervenire debeant abbas dicti monasterii, aliique regulares ejus ordinis, in casu &c.

11. An prædictis canonicis regularibus in illorum comitiis, aut capitulis liceat ultra confessarium ordinarium deputare alium vice confessarium ad annum, vel ad aliud certum tempus pro administrando Pœnitentiæ Sacramento eisdem monialibus, quoties ob absentiam, vel infirmitatem confessarii ordinarii, vel aliam justam causam, ita expedire videatur, in casu &c.

12. An hujusmodi Vice-Confessarius debeat pro qualibet vice intra tempus suæ deputationis occurrente approbari ab Episcopo, vel potius sufficiat eum semel ab initio approbari, in casu &c.

13. An idem Vice-Confessarius possit etiam ab Abbate, aut ab eorumdem canonicorum regularium capitulis deputari in confessarium extraordinarium prædictarum monialium ad formam Sacr. Concilii Trident. sess. 25. cap. 10. de regular.

14. An pro exercendo munere confessarii extraordinarii sufficiat pariter quempiam idoneum a superioribus Regularibus deputari, & ab Episcopo approbari semel per annum, vel potius requiratur approbatio Episcopi pro qualibet vice infra annum occurrente, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 27. Januar. 1748. respondit: *Ad* 1. *&* 2. *affirmative, & amplius: Ad* 3. *affirmative: Ad* 4. *affirmative congruis Juris remediis: Ad* 5. *&* 6. *affirmative: Ad* 7. *affirmative quoad confessarium, officiales, aliosque ministros monasterii: Ad* 8. *affirmative: Ad* 9. *affirmative ad primam & secundam partem, negative ad tertiam: Ad* 10. *affirmative, & quatenus Abbas opportune monitus non comparuerit, sive per se, sive per alium Regularem, revisionem fieri posse a solo Episcopo: Ad* 11. *&* 12. *affirmative cum approbatione Episcopi, ac certiorato Episcopo in casu impedimenti, & cum ejusdem licentia: Ad* 13. *negative: Ad* 14. *negative ad primam partem, & affirmat. ad secundam, & amplius in omnibus.*

BURGI SANCTI SEPULCRI, *Reductionis onerum Missarum.* 284

Cosmus Rigius capellam fundavit in Ecclesia PP. Observantium Burgi S. Sepulcri, eamque dotavit scutis 105. injuncto heredibus onere solvendi scuta 12. 60. singulis annis pro sacris nonnullis a PP. peragendis. Auctum fuit onus ab Alexandro, & Antonio Rigiis Cosmi heredibus, illudque impositum FF. quibus cesserunt hortum cum ædicula pro Sacrario construendo, solveruntque certam pecuniæ quantitatem, qua organum fuit constructum. PP. publico instrumento sese variis oneribus contra Franciscani instituti præscriptum obstrinxerunt, data etiam fide de nunquam procuranda reductione. Conventis stetere FF. ad annum usque 1724. quo Benedicti XIII. indulto, & ministri generalis præcepto factæ fuerunt in universo ordine reductiones, præsertim onerum illorum, quæ altissimæ paupertati Franciscanæ adversabantur; atque omnes Missas ad rationem manualis, quam dicunt, eleemosynæ redactæ fuerunt. Qua de causa Domi-

nicus Rigius heres Cosmi, Alexandri, & Antonii recursum habuit ad S. C. C. & proposito dubio: *An reductio, de qua agitur, sustineatur in casu?* Ead. S. C. Concil. die 10. Februar. 1748. respondit: *Dilata ad sequentem*. Et reproposita causa die 16. Martii 1748. sub eodem dubio, non fuit resoluta. Ac tandem reproposita die 30. Martii ejusdem anni 1748. sub eodem dubio; *An reductio, de qua agitur, sustineatur in casu?* Ead. S. C. C. respondit: *affirmative*.

285 COMEN. *Functionum*, in qua ad seqq. dub.

1. An in festo titulari Ecclesiæ, de qua agitur, aliisque festis Missæ decantari valeant independenter a Parocho?

2. An Ven. Sacramentum exponi possit in dicta Ecclesia, sola impetrata licentia Episcopi, & independenter ab eodem Parocho?

3. An in supradicta Ecclesia per sacerdotes ab Ordinario approbatos excipi valeant quocumque tempore sacramentales fidelium confessiones independenter a dicto Parocho?

4. An independenter a parocho extra tempus Paschale administrari possit in eadem Ecclesia Ven. Eucharistiæ Sacramentum?

5. An ibidem de licentia Episcopi, & independenter a Parocho haberi possint panegiricæ conciones?

6. An anniversaria, & officia pro defunct. ad libitum celebrari valeant independenter a parocho in eadem Ecclesia?

7. An, & cui competat jus peragendi exequias, & officium funebre super cadaveribus, quæ tumulantur in sepulcro dictæ Ecclesiæ?

Sacr. Congreg. Conc. die 16. Maii 1749. respondit: *Ad 1. Negative*: *Ad 2. affirmative*: *Ad 3. negative. Ad 4. negative, præterquam in actu celebrationis Missarum*: *Ad 5. & 6. affirmative*: *Ad 7. competere Parocho*.

286 URBANIEN. *Clausuræ*, in qua ad dub.

An atrium, de quo agitur, sit extra clausuram conventus S. Francisci (Conventualium) civitatis Urbaniæ, itaut servanda sit prætensa consuetudo immemorabilis super illius libertate, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 18. April. 1750. respondit: *Negative*, *& amplius*.

287 ALBINGANEN. *Processionis*, *& Nullitatis Interdicti*, in qua ad sequentia dubia

I. An Patres Dominicani, & Patres Capuccini Tabiæ teneantur intervenire ad processionem fieri solitam occasione primi ingressus Episcopi? *& quatenus affirmative*;

II. An interdictum sustineatur, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 10. Julii 1750. respondit: *Ad 1. affirmative prævia intimatione facienda nomine Episcopi*. *Ad II. negative*; *& amplius in omnibus*.

TRANEN. *Juris funerandi*, *& Processionis*, in qua ad seqq. dub. 288

1. An Patres Carmelitæ civitatis Trani occasione associationis cadaverum defunctorum sepeliendorum in eorum Ecclesia, teneantur ire ad levandum Archipresbyterum curatum ab Ecclesia cathedrali unica parochiali, in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An liceat nonnullis ex iisdem Patribus non intervenientibus una cum aliis in Ecclesia cathedrali, se immiscere per viam, aut in domo defuncti una cum aliis regularibus jam processionaliter incedentibus?

3. An post indictam ab Archipresbytero horam pro levandis cadaveribus ab eorum respective domibus, elapsa hora expectationis in dicta Ecclesia cathedrali, liceat Patribus levare cadavera, illaque deferre ad eorum Ecclesiam tumulantem absque interventu Archipresbyteri, in casu &c.

4. An Archipresbyter associando cadavera defunctorum in Ecclesia Patrum, iisque intervenientibus teneatur incedere sub eorum Cruce, seu potius dicti Regulares teneantur incedere sub Cruce Ecclesiæ cathedralis unicæ parochiæ, in casu &c. *& quatenus affirmative quoad secundam partem*;

5. An Archipresbyter ingredi possit Ecclesiam Patrum cum Cruce, & Stola, & super cadaveribus ibidem tumulandis officium peragere, in casu &c.

6. An dum ducitur processio funeris per viam una cum cadavere ad Ecclesiam tumulantem dictorum regularium, præter præintonationem Antiphonæ; fieri etiam debeat præintonatio Psalmorum ab Archipresbytero curato, seu potius a dictis regularibus, in casu &c.

7. An capitulum dictæ Ecclesiæ cathedralis unicæ parochialis invitatum ad associationem cadaverum sepeliendorum in Ecclesia dictorum Regularium possit illam ingredi cum cruce propria, & stola, ibique officia, aliasque funebres functiones super cadaveribus absolvere, in casu &c.

8. An, & de quibus intortitiis, & candelis, aliisque juribus, & oblationibus funeralibus debeatur Ecclesiæ cathedrali unicæ parochiali, vel Archipresbytero quarta funeralis occasione tumulationis cadaverum in dicta Ecclesia regularium, in casu &c.

9. An iisdem Patribus liceat extra proprium claustrum, & districtum per loca consueta civitatis facere solemnem processionem B. M. Virginis de Monte Carmelo cum ejusdem simulacro in die ejus festivitatis petita licentia ab Archiepiscopo, aut Archipresbytero curato, etiam non obtenta, in casu &c. *& quatenus affirmative*;

10. An sit servandum edictum Reverendissimi Archiepiscopi diei 10. Julii 1749. seu potius liceat dictis Patribus invitare ad eamdem processionem Confraternitates laicales degentes extra septa monasterii legitime institutas, nec non devotos sæculares processionaliter incedentes cum cereis accensis sub cruce eorumdem Patrum, in casu &c.

11. An patres Carmelitæ contravenerint eidem edicto emanato, de anno 1749. *& quatenus affirmative*, quibus pœnis sint puniendi, in casu &c.

Sacr.

Sacr. Congr. Concil. die 21. Novembr. 1750. respondit: *Ad* 1. *affirmative*, *& amplius*: *Ad* 11. *negative*, *& amplius*: *Ad* 3. *affirmative*, *& amplius*. *Ad* 4. *&* 5. *videatur particulariter*: *Ad* 6. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*, *& amplius*: *Ad* 7. *affirmative*, *& amplius*: *Ad* 8. *Deberi de omnibus cereis pertinentibus ad Ecclesiam tumulantem*, *& amplius*: *Ad* 9. *Licentiam esse petendam ab Archiepiscopo*, *cui scribatur juxta mentem*, *& amplius*: *Ad* 10. *ad mentem*, *& scribatur Archiepiscopo juxta instructionem*: *Ad* 11. *Patres Paganum*, *& Penellum teneri ad petendam veniam ab Archiepiscopo*.

289 COMEN. *Funerum*, *& Functionum Conventualium*, in qua ad sequentia dubia.

1. An Archipresbyter, & omnes Presbyteri, capituli cleri sæcularis Dungi associando cadavera ad Ecclesiam PP. Reformatorum teneantur incedere sub illorum cruce, seu potius iidem Reformati sub cruce dicti cleri, vel ambo valeant propriam crucem elevare?

2. An in eadem associatione liceat dictis Archipresbytero, & Presbyteris cleri sæcularis ingredi dictam Ecclesiam PP. Reformatorum cum stola, & cruce elevata, seu potius teneantur ad ejusdem Ecclesiæ fores sistere, ibique ultimum vale defuncto dare?

3. An eidem associationi debeant invitari tot Presbyteri sæculares, quot vocantur regulares vel potius invitato tantum parocho actuali, debeat in reliquis, ipsorum funerum pompa ab heredum arbitrio pendere?

4. An quotiescumque promiscue invitantur Presbyteri sæculares, & regulares, candela, quæ manualiter gestatur, danda Presbyteris sæcularibus, debeat esse major illa, quæ datur regularibus, vel potius æqualis ponderis, & arbitrio heredum?

5. An Patres Reformati eidem associationi invitati teneantur accedere ad levandum parochum ab Ecclesia parochiali; seu potius debeat dictus parochus pro hujusmodi effectu se conferre privatim ad domum defuncti juxta prætensam consuetudinem?

6. An cadavera eligentium sepeliri cum habitu S. Francisci Patrum Reformatorum debeant patenter discooperta, ad Ecclesiam, & locum sepulturæ deferri, vel potius super iisdem cadaveribus imponendum sit solitum pallium, & tegumentum mortuorum?

7. An sit solvenda quarta funeralis sepeliendorum in Ecclesia Patrum Reformatorum, & de quibus candelis?

8. An Archipresbyter, & Presbyteri cleri sæcularis Dungi prohibere possint Patribus Reformatis celebrare Missas, aliasque conventuales functiones etiam cum præventivo campanarum sonitu peragere ante, vel in actu celebrationis Missæ parochialis, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 19. Decembr. 1750. respondit: *Ad* 1. *negative ad primam*, *& tertiam partem*, *affirmative ad secundam interveniente capitulo*: *Ad* 2. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*, *& amplius*: *Ad* 3. *&* 4. *arbitrio heredum*, *& amplius*: *Ad* 5. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*: *Ad* 6. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*: *Ad* 7. *affirmative ad formam Constitutionis Benedictinæ*, *& amplius*: *Ad* 8. *negative*.

CONVERSANA, *Jurisdictionis*, in qua ad sequent. dub. 290

1. An in monasterio monialium Carmelitarum Putignani electio abbatissæ fieri valeat sine præsentia Episcopi Conversani, sive ejus delegati? *& quatenus affirmative*;

2. An illa aliter facta sine hujusmodi præsidentia, dum Episcopus declaravit juxta Bullam *Inscrutabili* præsidere velle, sit nulla, itaut ad novam electionem procedi valeat?

3. An munus priorissæ in moniales juxta antianitatis ordinem, & sine ullo meritorum defectu ibi conferri debeat; sive potius monialium suffragia in alias etiam non antianas juxta qualitates, & merita libere dari valeant?

4. An superior, seu commissarius dicti monasterii per P. Generalem ordinis ad triennium eligi solitus, possit per idem tempus in confessarium ordinarium monialium nominari, vel saltem P. Generalis valeat alium nominare in confessarium ordinarium?

5. An Episcopus sub censuris prohibere valeat Superiori Regulari dicti monasterii, & confessariis ordinario, & extraordinario, ne extra propria respective munera cum monialibus alloquantur?

6. An possit Episcopus pro clausuræ custodia Presbyterum sæcularem deputare, qui claves monasterii retineat; sive potius illæ per confessarium Regularem sint retinendæ?

7. An superiori, seu commissario monasterii sine censurarum incursu licitum sit etiam cum justa, & legitima causa clausuram ingredi absque licentia Episcopi, vel ejus delegati?

8. An licentiæ concessæ pro medicis, & aliis, qui ex necessitate in clausuram ingrediuntur, privative dari debeant a commissario monasterii, sive cumulative, etiam ab Episcopo?

9. An hujusmodi licentiæ pro medicorum, aliorumque ingressu absolute, vel ad limitatum tempus sint concedendæ?

10. An ad alloquendum cum monialibus concessio licentiæ sæcularibus, ac aliis quibuscumque privative quoad Episcopum pertineat ad Superiorem monasterii: sive potius cumulative ad dictum Superiorem, & Episcopum, vel ejus delegatum?

11. An Episcopus sub censurarum pœna prohibere possit tam Priori conventus Carmelitarum existen. in terra Putignani; quam aliis quibuscumque religiosis ejusdem ordinis, ne sine ejus Vicarii licentia in scriptis cum monialibus alloquantur?

12. An Episcopus prohibere valeat dictis Superiori, & religiosis conventus, ne sine ejus licentia Missam in Ecclesia monialium celebrent, & in casu contraventionis procedere possit contra ipsos ad aliquam pœnam?

13. An ad crates Ecclesiæ, seu collocutorii, aut ali-

alibi liceat commissario monasterii, sermonem, aut conciones habere ad moniales sine Episcopi licentia?

14. An ordines prohibentes accessum ad collocutoria, & crates monialium a solo Episcopo indici, & publicari debeant?

15. An sub censuris per Episcopum prohiberi valeat, ne portam clausuræ priorissa aperiat tam in accessu consanguineorum, & affinium in primo, & secundo gradu ad alloquendum cum monialibus, quam ubi, & quomodo res in monasterium per rotam introduci possunt?

16. An absolutio monialium a censuris pro violata clausura, aut pro *canon. si quis suadente* pertineat ad P. Commissarium monasterii, sive potius ad Episcopum?

17. An Provincialis Carmelitarum clausuram visitans ad tramites Alexandrinæ Constitutionis teneatur præventive Episcopum certiorem reddere de die, & hora explendæ visitationis, & quomodo hujusmodi certioratio fieri debeat?

18. An Episcopo licitum sit in visitanda clausura stolam deferre, eique moniales teneantur stratum parare, omnesque in ingressu obviam ire?

19. An Episcopus toties quoties expedire putaverit, possit etiam inconsultis superioribus Regularibus, tam clausuram, quam cellas monialium in concernentibus eamdem clausuram visitare adhuc præcisive, tam a suspicione, quod illa violata fuerit, quam a quacunque Superiorum Regularium negligentia?

20. An dies, & hora explendæ visitationis præfatæ clausuræ ab Episcopo monialibus ante accessum, & dici, & notificari debeat?

21. An ejusdem clausuræ visitatio ab Episcopo sine Superiorum Regularium, seu alicujus religiosi interventu fieri valeat.

22. An ultra visitationem localem licitum sit Episcopo visitationem personalem cujusvis monialis explere, atque illam interrogare in attinentibus ad clausuram tam materialem, quam formalem?

23. An revisio computorum administrationis dicti monasterii facienda sit ab Episcopo una cum Superiori regulari, dum bona, & redditus per religiosum Carmelitam administrantur?

24. An acta necessaria pro receptione puellarum, tam pro educatione, quam pro earum ingressu, & professione facienda sint in cancellaria Episcopi; a quo danda sit licentia pro earum ingressu, & professionis emissione, & ad quem spectet exploratio voluntatis earumdem puellarum?

25. An Pater commissarius velum dare possit monialibus professis adhuc si vigesimum quintum annum non expleverint?

26. An, & a quo sit præstandus assensus alienationi bonorum monasterii, quæ fit vigore *Can Terrulas*, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 8. Maii 1751. respondit: *Ad* 1. *negative*: *Ad* 2. *affirmative*: *Ad* 3. *negative ad primam partem, affirmative ad secundam*: *Ad* 4. *negative ad primam partem, affirmative ad secundam*: *Ad* 5. *dentur decreta*: *Ad* 6. *negative ad primam partem; affirmative ad secundam*. *Ad* 7. *negative excepto casu visitationis faciendæ semel in anno*. *Ad* 8. *negative ad primam partem; affirmative ad secundam*: *Ad* 9. *concedendas esse ad tempus limitatum*: *Ad* 10. *negative ad primam partem, affirmative ad secundam*: *Ad* 11. *affirmative*. *Ad* 12. *negative*; *Ad* 13. *affirmative pro solis monialibus, & clausis januis*: *Ad* 14. *affirmative quoad ordines publicandos per edictum*: *Ad* 15. *negative*: *Ad* 16. *quoad primam partem spectare ad Episcopum in casibus non reservatis S. Sedi, quo vero ad secundam spectare ad Episcopum in percussionibus gravibus tantum*: *Ad* 17. *affirmative juxta decretum in Lycien*. *Ad* 18. *affirmative*: *Ad* 19. *affirmative onerata conscientia Episcopi*: *Ad* 20. *negative*: *Ad* 21. 22. *&* 23. *affirmative*: *Ad* 24. *omnia spectare ad Episcopum*: *Ad* 25. *negative*. *Ad* 26. *spectare ad Episcopum*.

NICIEN. *Matrimonii*, in qua cum Episcopus 291
die 5. Junii 1750. pronuntiasset, & definitive sententiasset, *non constare de validitate matrimonii inter D. Baronem Cajetanum Tondutum, & D. Rosaliam Ardissonam*, habito recursu a dicta Rosalia ad Sacram Congreg. Concilii, & proposito sequenti dubio:

An constet de validitate matrimonii, in casu &c. Sacra Congregatio die 1. Februarii 1751. respondit: *affirmative, & amplius*. Deinde ad instantiam D. Baronis proposito dubio: *an sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.* Eadem S. Congreg. die 24. Aprilis 1751. respondit: *Dilata ad primam omnino*. Iterum instante D. Barone, & proposito eodem dubio: *an sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c.* Sub die 8. Maii 1751. Non fuit talis causa dicta die proposita. Noviter adhuc reproposito eodem dubio, *an sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.* Eadem Sac. Congregat. sub die 22. Maii 1751. respondit: *Dilata ad primam*. Reproposito tandem eodem dubio, *an sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.* Eadem Sac. Congregat. sub die 19. Junii 1751. respondit: *In decisis, & amplius*.

NOVARIEN. *Juris visitandi*, in qua ad seqq. dub. 292

I. An actus visitationi exercitii per Reverendissimum Episcopum Novariensem in Ecclesiis, & capellis Sacri Montis Varalli sustineantur, vel potius sint annullandi, in casu &c. *Et quatenus negative ad primam partem; & affirmative ad secundam*;

II. An, & quomodo in posterum sit providendum, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 8. Maii 1751. respondit: *Actus visitationis non sustineri; & in reliquis ad Eminentissimum Præfectum cum Sanctissimo juxta mentem*. Sic apud Thesaurum Resolutionum dicti anni, ubi plura videnda ad rem.

VASIONEN. in qua ad sequentia dubia. 293

I. An Reverendissimo Ordinario Vasionen. visitare liceat V. Hospitale pauperum infirmorum dictæ civitatis & pro recto illius regimine, & circa bono-

norum administrationem decreta condere, in casu &c.

II. An dignitatibus, & canonicis Ecclesiæ cathedralis Vasionen. duobus ex rectoribus dicti Ven. Hospitalis competat precedentia respectu rectorum laicorum tam in congregationibus, aliisque functionibus dicti hospitalis, quam in subscriptione resolutionum, & mandatorum administrationem bonorum respicientium, in casu &c.

III. An singulis rectoribus, sive Ecclesiasticis, sive laicis absque aliorum consensu liceat privative munera hospitalis exercere, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 19. Junii 1751. respondit: *Ad* I. *&* II. *affirmative*: *Ad* III. *negative*.

294 CIVITATIS CASTELLANÆ, *Juris concionandi*, in qua ad sequens dubium.

An jus deputandi concionatorem in Ecclesia collegiata S. Michaelis Archangeli terræ Caprarolæ libere spectet ad communitatem ejusdem terræ, seu potius ipsa teneatur alternative per turnum eligere Patres minores observantes, Carmelitas excalceatos, & Capuccinos, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 19. Iunii 1751. respondit: *Negative ad primam partem*: *affirmative ad secundam*, *&* *amplius*. Sic apud thesaurum Resolutionum dicti anni, ubi plura ad rem.

295 BONONIEN. *Funerum*, in qua ad seq. dub.

An in associando cadavera sepelienda in Ecclesia S. Petri Minorum de observantia terræ Centi liceat Parocho ingredi cum stola, & cruce elevata: seu potius teneatur ad ejusdem Ecclesiæ fores sistere, ibique ultimum vale defuncto dare, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 18. Septemb. 1751. respondit: *Negative ad primam partem*: *affirmative ad secundam*.

296 TAURINEN. *Celebrationis Missæ quotidianæ*, in qua ad sequentia dubia.

1. An celebratio Missæ quotidianæ relictæ a qu. Laurentio Galliero spectet privative ad Patres Prædicatores civitatis Cherii, seu potius sit in arbitrio Hospitalis majoris dictæ civitatis ejus heredis testamentarii ad eligendum capellanum ad nutum amovibilem, qui celebret dictam Missam quotidianam ad Altare S. Vincentii, solutis tamen utensilibus Patribus Prædicatoribus? *&* *quatenus negative ad primam partem*, *&* *affirmat. ad secundam*;

2. An sit consulendum Sanctissimo pro gratia translationis dictæ Missæ quotidianæ in Altare exist. in supradicto Hospitali majore civitatis Cherii juxta conditiones? *&* *quatenus negative*;

3. An casu, quo Hospitale nolit in posterum eligere capellanum, qui celebret Missam quotidianam in Ecclesia PP. Prædicatorum civitatis Cherii pro satisfactione legati relicti a præfato Laurentio Galliero, teneantur PP. Prædicatores dictam Missam quotidianam celebrare ad rationem eleemosynæ manualis; seu potius teneatur dictum Hospitale præstare ipsis eleemosynam ad ratam perpetuæ? *Et quatenus affirmative ad primam partem*, *&* *negative ad secundam*;

4. An iidem PP. Prædicatores, attenta eleemosyna ad ratam manualis pro celebratione Missæ quotidianæ sibi ipsis exsoluta usque ab anno 1684. per Hospitale, teneantur ad celebrationem Missarum hactenus non celebratarum, itaut non sustineatur reductio per ipsos facta, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 20. Maii 1752. respondit: *Ad* 1. *negat. ad primam partem*, *affirmat. quoad secundam*, *&* *ad mentem*; *&* *mens est*, *quod præferantur Oratores Dominicani in casu*, *de quo agitur*: *Ad* 2. *negative*: *Ad* III. *provisum in primo*, *&* *eleemosynam præstandam esse ad formam manualis*: *Ad* 4. *affirmative*, *&* *amplius in omnibus*.

CASALEN. in qua ad seq. dubium. 297

An sit annuendum petitæ facultati erogandi ex redditibus hereditatis Patræ juxta indigentias aliam majorem quantitatem usque ad summam sc. 300. ultra scut. 400. jam assignata pro manutentione chori musicalis, in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 11. Martii 1752. respondit: *affirmative pro scutis tercentum durante indigentia arbitrio Episcopi*. Sic apud Thesaurum resolutionum dicti anni, ubi plura ad rem merito videnda.

FULGINATEN. in qua ad seqq. dub. 298

1. An Parochus Ecclesiæ Parochialis S. Mariæ in Cœlum Assumptæ collis Campi Rasci teneatur residere diu, noctuque in ædibus Parochialibus ejusdem Ecclesiæ?

2. An possit alternative in Dominicis celebrare Missam, aliasque Parochiales functiones exercere in Ecclesia S. Sebastiani exist. intra limites Parochiæ, vel potius teneatur eadem omnia peragere singulis Dominicis, aliisque diebus Festivis in Ecclesia Parochiali?

3. An retinere debeat Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in Ecclesia Parochiali?

4. An possit sepelire Parochianos in Ecclesia S. Sebastiani, vel potius eosdem sepelire teneatur in Ecclesia Parochiali?

Sacr. Cong. Concil. die 19. Augusti 1751. respondit: *Ad* 1. *affirmat. ad* 2. *negat. ad primam partem*, *affirmat. ad secundam*: *Ad* 3. *affirmat. Ad* 4. *affirmat. ad primam partem*, *quo ad eligentes tantum*.

ALBINGANEN. *Curæ animarum*, *&* *Functionum* in qua ad seqq. dub. 299

1. An, & quomodo Ecclesiæ S. Bernardi loci Delii concedenda sit facultas sepeliendi cadavera, & administrandi Sacramenta Baptismi, Matrimonii, Pœnitentiæ, Eucharistiæ etiam tempore Paschali, & extremæ Unctionis?

2. An populo Delii indulgendum sit audire Missam in dicta Ecclesia S. Bernardi die Paschatis, & S. Laurentii?

3. An

3. An liceat in dicta Ecclesia S. Bernardi peragere functiones funerales, & alias non Parochiales, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 9. Septemb. 1752. respondit: *Ad 1. negative quoad Matrimonia, & implementum præcepti Paschalis, in reliquis affirmative salvis juribus Parochialibus: Ad 2. Satis provisum in Decreto Episcopi: Ad 3. affirmat. salvis emolum. Parochialibus.* Ita apud Thesaurum resolutionum dicti anni, ubi adducitur Decretum Episcopi statuentis inter alia in oratorio, seu Ecclesia S. Bernardi posse quotidie Sacrum fieri, exceptis diebus Festis Paschatis, & S. Laurentii Titularis Parochiæ.

300 NAULEN. *Visitationis*, in qua ad seq. dub.

An Episcopus visitare possit Ecclesiam S. Mariæ de Ripa, vulgo S. Benedicti, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 2. Decemb. 1752. respondit: *Negative.*

301 CÆSENATEN. *Capellaniæ*, in qua ad seq. dub.

Clericus capellaniam sibi concessam sub lege, donec provisus fuerit de Beneficio, tenetur dimittere, si Beneficium Ecclesiasticum obtinuit; etenim *Sac. Cong. Conc. die* 13. *Januar.* 1753. ad dubium, an sit locus dimissioni capellaniæ in casu? Respondit: *Affirmative, & amplius.*

302 ASCULANA, *Processionum*, in qua ad seqq. dub.

1. An Parochi rurales Villæ Aspeluncæ, & Villæ Collis valeant Processiones peragere in propria cujusque Parochia tam die Festivitatis SS. Corporis Christi, quam diebus S. Marci, & rogationum, in casu?

2. An iidem Parochi teneantur, & cogi possint ad interveniendum iisdem processionibus, quæ in dictis diebus celebrantur in Terra Arquatæ, in casu?

3. An simplices clerici, & Sacerdotes Villarum Aspeluncæ, & Collis teneantur ipsi quoque intervenire dictis Processionibus Terræ Arquatæ in casu?

Sacr. Cong. Concil. die 3. Februarii 1753. respondit: *Ad primum affirmative; ad secundum, & tertium Negative,*

303 AUXIMANA, seu Lauretana, *Funerum*, in qua ad seqq. dub.

1. An Parochi Sæculares, vel prætextu funeralis, vel ratione associationis prætendere possint ab heredibus defunctorum majus emolumentum, quando cadavera sepeliuntur in Ecclesia S. Francisci PP. Reformatorum Terræ Forani, quam accipiant, quando tumulantur in Ecclesiis sæcularibus?

2. An Parochianis Ecclesiæ Parochialis Terræ Montis Cassiani Diœcesis Lauretanæ liceat sibi eligere sepulturam in eadem Ecclesia PP. Reformatorum Forani Territorii Terræ Appiniani Auximanæ Diœcesis? & quatenus affirmative;

3. An Parocho dictæ Terræ Montis Cassiani, ejusque Sacristæ præter quartam Funeralem ratione prætensi majoris laboris debeatur majus emolumentum, & in qua summa pro associatione cadaveris ad dd. PP. Reformatorum Ecclesiam extra Territorium, & Diœcesim degen. & quatenus negative;

4. An idem Parochus Montis Cassiani teneatur restituere heredibus quon. Jo. Baptistæ Cherubini portionem in istius funere majorem æquo exactam?

5. An pro translatione cadaveris de uno ad alium locum occasione tumulationis in eadem PP. Reformatorum Ecclesia debeatur aliquod emolumentum gabellariis, in casu?

Sacr. Congr. Concil. die 24. Martii 1753. respondit: *Ad primum dubitur resolutio in casibus praticularibus: Ad secundum affirmative, & amplius: Ad tertium affirmative juxta taxam Episcopi: Ad quartum satis provisum per Episcopum, & amplius: Ad quintum Negative.*

TOLENTINA, *Juris sepeliendi*, in qua ad seq. dub. 304

1. An cadaver Sacerdotis Valentini Forconi spectet ad Ecclesiam Parochialem Sancti Catervi civitatis Tolentini, seu potius ad Ecclesiam Cathedralem dictæ civitatis? & quatenus affirmative ad primam partem, & negative ad secundam;

2. An sit locus restitutioni ejusdem cadaveris, nec non omnium emolumentorum occasione funeris a dicta Ecclesia Cathedrali perceptorum, in casu?

Sacr. Cong. Concil. die 11 Augusti 1753. respondit: *Ad 1. affirmative ad primam partem, negative ad secundam: Ad 2. affirmative, & amplius in omnibus.*

CARTAGINEN. *Matrimonii*, in qua ad seq. dub. 305

An validum sit Matrimonium contractum coram parocho, qui alterutrum ex contrahentibus identifice, & in individuo non cognovit, nec cognoscere potuit, vel propter noctem, & obscuritatem loci, vel propter tegumentum, quo operiebatur, licet adhibuerit omnem diligentiam, ut cognosceret, etiam cum aliquali violentia coram testibus, & quamvis iidem testes ad Matrimonium perducti scirent, quis ille esset, & Parochus non simultanee, sed successive, & post factam Ordinario relationem ejusdem Matrimonii, certior factus fuerit de illius identitate ex subsequuta inquisitione?

Sacr. Cong. Concil. die 22. Septembris 1753. respondit, *Affirmative pro validitate Matrimonii, attentis facti circumstantiis in casu de quo agitur.*

FERRARIEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub. 306

1. An Superioribus regularibus competat ordinaria jurisdictio in spiritualibus, & temporalibus super Monasteriis SS. Catharinæ Martyris, & Senensis; nec non SS. Monicæ, & Rocchi, & signanter in procuranda recta administratione bonorum, & redituum dictorum Monasteriorum sibi subjectorum

seu

seu potius servanda sit in casibus particularibus prætensa consuetudo, in casu &c.

2. An vicarii Monasteriorum præfatorum instituti per provincialem Lombardiæ, & respective per vicarium generalem Congregationis S. Sabinæ, vel illis impeditis, seu absentibus, confessarii eorumdem monasteriorum possint intervenire quibuscumque contractibus ineundis nomine eorumdem monasteriorum?

3. An iidem vicarii, vel illis absentibus, aut impeditis, confessarii possint, ac debeant assistere redditioni rationum, seu revisioni computorum, ut prætenditur facien. de trimestri in trimestre?

4. An Provincialis utriusque Lombardiæ, & P. Vicarius Generalis S. Sabinæ possint, & debeant visitare dicta Monasteria circa administrationem bonorum, & redditaum, & sic revidere libros introitus, & exitus, ac exigere rationum redditionem a ministris, aliisque officialibus eorumdem monasteriorum?

5. An Eminentissimus Archiepiscopus possit, irrequisito Superiore Regulari, exigere, & recipere rationum redditionem a dictis monasteriis, & officialibus?

6. An electio cujuscumque novi ministri, & Syndici in casu obitus, dimissionis officii, vel amotionis spectet ad Priorissam, & moniales, vel potius ad Archiepiscopum?

7. An dimissio officiorum facienda sit in manibus Priorissæ, vel potius in manibus Eminentissimi Archiepiscopi?

8. An facultas removendi dictos officiales, & ministros spectet ad Priorissam, & moniales, seu potius ad Eminentiss. Archiepiscopum? & quatenus affirmative ad secundam partem 5. 6. & 7. dubii.

9. An novus minister, vel Syndicus possit vigore litterarum patentium Archiepiscopi contractus inire, aliosque administrationis actus gerere sine mandato procuræ Priorissæ, & Monialium? Et quatenus negative;

10. An Priorissa, & Moniales possint novo Syndico tribuere in mandato procuræ facultates sibi benevisas, ac etiam alios Procuratores constituere ad certa negotia?

11. An quæcumque instrumenta stipulari debeant coram Priorissa, & monialibus capitulariter congregatis cum interventu Superioris Regularis?

12. An quibuslibet instrumentis, & scripturis, quibus interveniant Superior Regularis, & Syndicus, debeat prænominari, & prius subscribere ipse Superior Regularis, seu potius Syndicus?

13. An Archivium cujusque ex dictis Monasteriis retineri debeat intra claustra, seu potius extra, idest in collocutorio Monialium?

14. An omnes libri nuncupati magistrales retineri debeant in Archivio, & de trimestri in trimestrem tradi Ministris pro reportandis partitis introitus, & exitus, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 28. Septembr. 1754. respondit: *Ad* 1. *affirmat. quoad primam partem, negative ad secundam*: *Ad* 2. 3. *&* 4. *affirmat. Ad* 5. *Negative*: *Ad* 6. *Erectionem spectare ad Priorissam, & Moniales, cum interventu Superioris Regularis; ad Archiepiscopum vero spectare expeditionem litterarum Patentium juxta solitum*: *Ad* 7. *affirmat. ad primam partem, Negative ad secundam*: *Ad* 8. *affirmat. quoad primam partem, quoad secundam servetur Bulla* Inscrutabilis: *Ad* 9. *Negative*: *Ad* 10. *affirmat. Ad* 11. *&* 14. *affirmative*: *Ad* 12. *&* 13. *affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.*

MONTIS ALTI, in qua ad seq. dub. 307

An canonici Ecclesiæ Cathedralis Montis Alti ultra horas canonicas teneantur quoque in choro recitare Officium Defunctorum, B. M. Virginis, Ps. Pœnitentiales, & Graduales diebus in Breviario designatis, sive potius sit servanda consuetudo, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 28. Septembr. 1754. respondit: *Servandam esse consuetudinem*. Sic apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Cong. Concil. ejusdem anni. Vide *ibi*, ubi referuntur alia decreta, & multa ad rem.

REGIEN. *Visitationis*, in qua ad seqq. dub. 308

1. An liceat Reverendissimo Episcopo Regiensi visitare Ecclesiam PP. Minorum S. Francisci Conventualium Terræ Saxoli? *& quatenus negative*;

2. An actus Visitationis novissimæ per dictum Reverendissimum Episcopum expleti in eadem Ecclesia sint annullandi, & circumscribendi?

3. An dictus Reverendissimus Episcopus potuerit suspendere ab excipiendis Sacramentalibus Confessionibus P. Magistrum Fantini tunc conventus S. Francisci Guardianum alias ab eodem Episcopo approbatum?

4. An & quomodo sit providendum quoad peculium anno 1635. ordinatum a Julio Costa in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 14. Decembris 1754. respondit: *Ad* 1. *Negative*. *Ad* 2. *Affirmative*. *Ad* 3. *affirmative, & ad mentem*. *Ad* 4. *Episcopus procedat prout de jure, servatis servandis*.

MONTIS ALTI, in qua ad sequen. dub. 309

1. An loca Pia Montis Elpari, Hospitale scilicet, Mons Pietatis, & Mons Frumentarius subsint jurisdictioni, visitationi, correctioni, & reformationi Episcopi Montis Alti?

2. An administratio œconomica eorum locorum piorum exercenda sit libere a Communitate laicali, vel potius dependenter a directione, & auctoritate Episcopi?

3. An eidem Episcopo jus competat tam faciendi ordinationes pro recta prædictorum locorum administratione, quam approbandi Officiales Administratores, & Revisores computorum a communitate electos?

4. An ad præfatum Episcopum pertineat approbare resolutiones, vel ab eadem communitate, vel a suis Officialibus captas, tam circa contractus nomine locorum piorum ineundos, quam circa erogationem proventuum in eleemosynas, & usus pios, ac tandem quoad distributionem frumenti personis indigentibus?

5. An Episcopus possit removere administratores dictorum locorum Piorum electos a communitate non idoneos, vel male gerentes administrationem, atque alios per ipsum eligendos eorum loco substituere?

6. An Episcopus possit exigere redditionem rationis a dictis Administratoribus independenter a Syndicatoribus a communitate electis?

7. An Episcopo privative competat executio sententiæ Syndicatoriæ adversus administratores, & inquisitio contra debitores dictorum locorum piorum?

8. An sustineantur electiones Officialium factæ a communitate ab anno 1751.

9. An constet de attentatis, & quomodo sint purganda in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 25. Januarii 1755. respondit: *Ad* 1. *affirmative*. *Ad* 2. *negative ad primam partem*, *affirmative ad secundam*: *Ad* 3. *affirmative*: *Ad* 4. *affirmative ad primam partem*, *in reliquis negative*: *Ad* 5. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*: *Ad* 6. *affirmative una cum Syndicatoribus*: *Ad* 7. *affirmative*: *Ad* 8. *affirmative accedente approbatione Episcopi*. *Ad* 6. *negative*.

Cum autem non placuisset Episcopo definitio secundæ partis quarti dubii, & petiisset contra eam audiri; Repropositа causa sub Dubio:

An sit standum, vel recedendum a decisis quoad secundam partem quarti dubii?

Ead. Sacr. Congr. die 10. Maii respondit: *In decisis, salva auctoritate Episcopi juxta Resolutiones* 2. *&* 3. *Dubii*.

310 TUSCULANA, *Juris tumulandi*, in qua ad seq. dubium.

An cadaver Gertrudis de Mattia sepeliendum esset in Ecclesia Parochiali S. Petri, seu potius in altera S. Bonaventuræ PP. Minorum Reformatorum, itaut illis restituendum sit cum emolumentis funerariis, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 10. Maii 1755. respondit: *Negative ad primam partem*, *affirmative ad secundam*, *&* *amplius*.

311 OMOLUCEN. *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub.

1. An Parochi Regulares, cujuscumque Ordinis illi sint, & præsertim Præmonstratenses, Cistercienses, & Benedictini exercentes curam Animarum personarum sæcularium, & non commensalium in Parochiis in Diœcesi Omolucensi, licet illæ Monasteriis exemptis sint unitæ, & annexæ, sive sint de Jurepatronatus; etiamsi cura animarum residere dicatur in Abbatibus, visitationem Episcopi subire teneantur in iis, quæ pertinent ad curam Animarum, sive Episcopus visitet per se, sive per alium, non obstantibus privilegiis dictorum Monasteriorum? *&* *quatenus affirmative*;

2. An dicti Procurationem solvere teneantur? Vocati ad Synodum accedere sint cogendi? Festa Diœcesis populo annunciare, & celebrare? Pariter Chrisma, & Olea Ss. ab Episcopo Diœcesano accipere teneantur?

3. An Parochi Regulares, etiamsi sint Abbates, possint a Superioribus Regularibus ad curam Animarum destinari, illamque exercere sine approbatione Episcopi?

4. An Regulares dari in Coadjutores dictorum Parochorum possint a Superioribus regularibus sine expressa licentia Episcopi, sive potius sit in potestate Episcopi in approbatione Confessariorum Regularium limitare eorumdem facultates, non solum quoad tempus, sed etiam quoad personas, & loca, in quibus debent confessiones audire?

5. An liceat sive Abbatibus, sive Parochis Regularibus, præsertim Cisterciensibus pro libitu, & sine licentia Episcopi pro Parochiis modo unam, modo alteram Ecclesiam, sive capellam, in qua Sacramenta a Parochis administrentur Fidelibus Diœcesis Omolucensis, constituere?

6. An Prælati Regulares, ubi habent purum Juspatronatus Parochiarum acquisitum, vel cessum a Laicis, quibus in hoc succedunt, teneantur Episcopo præsentare Sacerdotes sæculares ut antea Laici tenebantur: An vero possit substituere monachos, eosque pro libitu, non salutato Episcopo, removere?

7. An ad Episcopum spectet cura clausuræ monasteriorum monialium regularibus, & præsertim Cisterciensibus, & Benedictinis subjectarum, eamdem clausuram demandare servandam ad præscriptum Sac. Concil. Tridentini? *&* *quatenus affirmative*;

8. An competat Episcopo, Prælatis Regularibus, præsertim Cisterciensibus, & Benedictinis prohibere, ne pluries in anno occasione Visitationis ingrediantur septa monasterii monialium sibi subjecti sine præsentia ejusdem Episcopi, sive alterius personæ ab eo deputandæ?

9. An possit Episcopus inhibere Regularibus præsertim Cisterciensibus, & Benedictinis, ut sine examine Ordinarii Puellas ad habitum, & Professionem admittant, & præcise ne ad electionem Abbatissarum exemptarum deveniatur, non significata Ordinario die electionis, cui Episcopus sive per se, sive per alium interesse, & præsidere possit?

10. An competat Episcopo rationes exigere ab administratoribus bonorum temporalium dictorum monasteriorum exemptorum monialium, & in administratores delinquentes animadvertere, illosque ad reliquatum solvendum cogere, & prohibere ne dotes alienentur sine indulto Pontificio, & Episcopi licentia?

11. An confessarii ab Episcopo approbati ad audiendas confessiones Fidelium utriusque sexus possint sine speciali approbatione Episcopi in Confessarios monialium exemptarum a Superioribus regularibus destinari? *&* *quatenus negative*;

12. An saltem dicti confessarii regulares pro audiendis confessionibus unius monasterii monialium exemptarum, vel pro una vice approbati, censeri debeant approbati semper, & pro omnibus monasteriis monialium?

13. An Regulares teneantur pro obtinenda facultate audiendi confessiones, sive sæcularium,

sive

sive monialium, se personaliter coram Episcopo præsentare, sive potius sufficiat a Superioribus de sufficientia, & idoneitate testimonium transmitti?

14. An Prælati, & Abbates regulares possint sine speciali induito calices, campanas, aliaque vasa sacra, in quibus intervenit sacra Unctio, benedicere pro usu alienarum Ecclesiarum?

15. An dicti Abbates, & Prælati teneantur servare Decretum ab Alexandro VII. editum circa usum strictum Pontificalium Prælatis inferioribus concessum?

16. An liceat Regularibus Eucharistiam in propriis Ecclesiis exponere sine licentia Ordinarii, liceatque pariter regularibus, & præsertim Benedictinis, & Cisterciensibus in propriis Ecclesiis insolitam Imaginem, aut sacram Reliquiam ab Ordinario non approbatam exponere, & tandem in eisdem Ecclesiis prædicare, non petita ab Ordinario licentia?

Sacr. Congreg. Concil. die 7. Junii 1755. respondit: *Ad* 1. *&* 2. *affirmative*. *Ad* 3. *negat*. *Ad* 4. *negat. ad primam partem*, *affirmative ad secundam*. *Ad* 5. *Negative*. *Ad* 6. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundum*. *Ad* 7. 8. 9. 10. *affirmative*. *Ad* 11. *negative*. *Ad* 12. 14. 16. *Negative*. *Ad* 13. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*. *Ad* 15. *affirmative*.

Et eadem causa reproposita sub dubio: An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.? Ead. Sac. Cong. die 2. Augusti dicti anni 1755. respondit: *In decisis*.

312 ROMANA, *Reductionis Legatorum*, in qua ad sequent. dub.

1. An sit locus diminutioni Legatorum ratione concordiæ, & expensarum litis? *& quatenus affirmative*;

2. An, & in qua summa legata debeantur in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 13. Septembris 1755. respondit: *Ad* 1. *negative*. *Ad* 2. *provisum in primo*.

Et eadem causa reproposita sub dubio, an sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.? Ead. Sac. Cong. Conc. die 6. Decemb. 1755. respondit: *In decisis*, *& amplius*.

313 Abbas Curatus nequit habitare domum, etiam paternam, quæ sita sit extra fines suæ Parochiæ. *Sacr. Congreg. Conc. die* 20. *Decemb.* 1755. in qua ad dubium: An Abbati Curato Lucernarii liceat habitare in domo paterna sita in Regione Civita, in casu? Respondit *negative*. Et eadem causa in Pontis Curri Residentiæ reproposita die 7. Febr. 1756. sub dubio: An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? Ead. Sac. Cong. Respondit: *In decisis*, *& amplius*, *& ad mentem*.

BRUGNATEN. *Coadjutoriæ*, in qua ad seqq. dub. 314

1. An sit indulgendum coadjuto pro gratia dispensationis a residentia locali, quia in Bulla non adest Decretum residendi? *& quatenus negative*;

2. An usus domus canonicalis de se indivisibilis debeatur tantum dicto coadjuto residere non volenti, & nolenti, quam domum idem coadjutus nec animo, nec scripto unquam cessit coadjutori?

3. An coadjuto competat facultative administrare Ecclesiam suam in spiritualibus, itaut coadjutor nihil agere valeat, nisi eo requisito, & potestate tantum Vicaria, donec officium coadjutoris duraverit?

4. An, & quomodo sit providendum in puncto administrationis, etiam in temporalibus, ne bona Ecclesiæ ulterioribus detrimentis subjiciantur?

5. An, & quomodo sit providendum coadjuto, ne litigare continuo cogatur alimenta sua in summa 36. ducatorum auri de camera sibi in Bulla reservata, addita obligatione camerali, ac fidejussione bene visa pro assecurandis eisdem alimentis, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 17. Januar. 1756. respondit: *Ad* 1. *non indigere*. *Ad* 2. *Provisum in primo*. *Ad* 3. *negative in casu, de quo agitur*. *Ad* 4. *&* 5. *Partes utantur jure suo coram suis Judicibus*, *& amplius in omnibus*.

NUSCANA, in qua ad dubium. 315

An canonici collegiatæ Ecclesiæ S. Mariæ de Piano Oppidi Montellæ Nuscanæ Diœcesis teneantur unam tantum Missam pro populo diebus festis celebrare, seu potius tot Missas, quot sunt Parochiales Ecclesiæ illi unitæ, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 17. Januar. 1756. respondit: *Affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*.

ALERIEN. *Sepulturæ*, in qua ad seqq. dub. 316

1. An sepulcrum erectum in asserta Ecclesia S. Aloysii Gonzagæ oppidi Curtis, sustineatur in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An dicta concessio sepulcri facta Andreæ Arrighi pro se, e per li suoi parenti ed eredi, solos agnatos de familia Arrighi comprehendat vel potius ad cognatos etiam extendi debeat?

3. An eadem concessio facta etiam pro heredibus dicti Arrighi solos heredes habentes Juspatronatus dictæ ass. Ecclesiæ obtineat, vel potius etiam aliorum consanguineorum, qui non habent Juspatronatus dictæ Ecclesiæ?

4. An non facta electione sepulturæ ab iis, quibus dictum jus sepulturæ competere potest, cadavera eorum tumulanda sint in dicta asserta Ecle-

clesia, seu potius in Ecclesia PP. Minorum Observantium?

V. An, & cui competat jus celebrandi exequias, aliasque functiones funebres in dicta ass. Ecclesia S. Aloysii?

VI. An, & cui, & pro rata competant emolumenta funeralia?

7. An locus sit exhumationi cadaverum in dicta Ecclesia S. Aloysii sepultorum, ac restitutioni emolumentorum, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 17. Januar. 1756. respondit: *Ad 1. affirmative, & amplius. Ad 2. Comprehendi etiam cognatos in casu electionis, & amplius. Ad 3. affirmat. ad primam partem, negative ad secundam, & amplius. Ad 4. Provisum in secundo, & amplius. Ad 5. Competere Parocho, & amplius: Ad 6. Competere omnia Parocho. Ad 7. negative ad primam partem, & quoad secundam affirmative pro quarta funerali.*

317 AUXIMANA, *applicationis Missæ*, in qua ad dubium.

An Patres Conventuales S. Francisci Terræ Montis Philoptrani teneantur saltem in posterum ad applicationem Missæ celebrandæ juxta dispositionem q. Joannis Sancti, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 7. Februar. 1756. respondit: *negative*. Agebatur enim ibi de solo onere celebrandi Missam, de mane ad horam auroræ pro mercenariis, & operariis.

318 CÆSENATEN. *Beneplaciti*, in qua ad sequent. dubia.

1. An licentia Episcopi ad effectum incidendi arbores, de quibus agitur, sustineatur absque consensu capituli, in casu &c.? *& quatenus negative*;

2. An sit concedendum Beneplacitum Apostolicum, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 20. Martii 1756. respondit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. provisum in primo*.

Et eadem causa reproposita sub dubio: An sit standum, vel recedendum a Decisis in casu &c.? Eadem Sacr. Congr. Conc. die 8. Maii 1756. respondit: *In decisis, & amplius*. Agebatur enim ibi de prætenso consensu capituli Patroni Beneficii pro concedenda licentia incidendi arbores pro reparatione prædiorum dicti Beneficii, quæ incisio non excedebat dispositionem Canonis *Terrulas* 12. *qu.* 2.

319 CASSANEN. *Matricitatis, & Præeminentiarum*, in qua ad seqq. dub.

1. An constet de Matricitate Ecclesiæ S. Nicolai Terræ Castellucci inferioris supra Ecclesiam S. Margaritæ Terræ Castellucci superioris, in casu &c.

2. An Ecclesiæ S. Nicolai competat antepulsatio campanarum in die Sabbati sancti, seu potius sit locus cumulativæ, vel alternativæ?

3. An, & cui ex duobus Cleris, & Rectoribus competat præcedentia in processionibus, aliisque functionibus Ecclesiasticis, quæ forte unitim fieri contingat?

4. An in processione peragenda in die Dominico infra octavam Corporis Christi in Ecclesia Sanctæ Margaritæ delatio sanctissimi Sacramenti privative spectet ad Archipresbyterum s. Nicolai, in casu &c.

5. An sustineatur mutatio tituli Rectoris, seu capellani curati s. Margaritæ in titulum Archipresbyteri ejusdem Ecclesiæ?

6. An clero Ecclesiæ s. Margaritæ liceat habere seum proprium cantorem, seu Præfectum chori, seu potius cantor S. Nicolai debeat regere utrumque chorum, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 3. Aprilis 1756. respondit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. negative ad primam partem, & esse locum alternativæ, & amplius. Ad 3. Competere unicuique Rectori præcedentiam in propria Parochia, & amplius. Ad 4. negative, & amplius. Ad 5. affirmative quoad titulum tantum. Ad 6. affirmative ad primam partem, negative ad secundam*.

DERTHONEN. *Irregularitatis*, in qua ad seqq. dubia. 320

I. An constet de Irregularitate? *& quatenus affirmative*;

2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione, in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 8. Maii 1756. respondit: *Ad 1. affirmative, & amplius. Ad 2. negative*. Agebatur enim ibi de Joanne Baptista Carbono Sacerdote homicida Alexandri Repetti, ac prætendente ipsum occidisse pro suæ vitæ tutela, contra relationem Episcopi ex processu suo narrantis, ac probantis contrarium.

AMERINA, in qua ad seqq. dub. 321

1. An Sacerdos Ignatius Torretti adscriptus servitio parochialis Ecclesiæ Alviani, & pro necessitate ejusdem Ecclesiæ ad sacros Ordines promotus titulo capellaniæ obtentæ in Ecclesia s. Ignatii Urbis sibi a sacra Congregatione perpetuatæ, potuerit contra formam præcepti Episcopi ab eadem Ecclesia discedere, & valeat hic in Urbe permanere?

2. An, & in pœnas conciliares sibi intimatas inciderit, in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 8. Maii 1756. respondit: *Ad 1. negative assignata congrua per Episcopum. Ad 2. Consulat conscientiæ suæ*.

Et eadem causa reproposita a Sacerdote Ignatio sub dubio: An sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c.? Ead. S. C. C. die 17. Julii 1756. respondit: *In decisis, & amplius*.

SA-

322 SALUTIARUM, *Juris visitandi*, in qua ad seqq. dub.

1. An competat Episcopo jus visitandi Ecclesiam, seu capellam S. Antonii de Padua Carmagnoliæ in casu &c.

2. An sustineatur Interdictum?

Sacr. Congreg. Conc. die 7. Augusti 1756. respondit: *negative ad utrumque*. Agebatur ibi de prætensione Episcopi visitandi capellam s. Antonii de Padua dedicatam a PP. Minoribus de observantia, & sitam extra claustra, & districtum conventus, cui visitationi resistentes religiosi ob sua privilegia, Episcopus capellam publice interdictam declaravit.

323 ARIMINEN. in qua ad sequent. dub.

1. An Episcopus possit privative, seu cumulative visitare dicta duo Oratoria, eorumque altaria, & omnia adnexa?

2. An Pat. Guardianus Minorum Conventualium possit assistere, uti Præses Congregationi prædictæ societatis, & duo suffragia habere in scrutiniis? *& quatenus affirmative*;

3. An hoc idem liceat Reverendissimo Episcopo, ejusque Vicario Generali, vel alteri eorum nomine;

4. An liceat PP. Minoribus Conventualibus aggregatis dictæ Societati interesse Congregationibus, ac ibi habere vocem activam, & passivam?

5. An dicta societas s. Josephi subjecta sit Episcopi jurisdictioni; itaut teneatur exequi ejus mandata, & decreta, quæ etiam extra sacram Vsitationem edi contigerit pro bono regimine?

Sac. Cong. Concil. die 7. Augusti 1756. respondit: *Ad* 1. *Visitare posse cumulative quoad ea tantum, quæ spectant ad Societatem. Ad* 2. *affirmative, ut unum tantum habeat suffragium. Ad* 3. *negative: Ad* 4. *affirmative cum voce activa tantum. Ad* 5. *affirmative in iis, quæ spectant ad Societatem, & amplius in omnibus*. Advertendum, quod hæc causa jam proposita fuerat die 22. Novembris 1755. sub sex dubiis, quorum primum erat. *An solum, in quo ædificata reperiuntur duo Oratoria S. Mariæ de Paradiso, & S. Josephi spectet quoad utile dominium ad Societatem S. Josephi, seu potius ad PP. Minores Conventuales*. Cui Sac. Cong. respondit: *spectare ad Societatem quoad usum tantum*. Cum autem utraque pars definitionem primi dubii justam agnoverit, fuerunt deinde reproposita reliqua quinque dubia, & resoluta ut supra.

324 DERTHUSEN. *Applicationis Missæ pro populo*, in qua ad seq. dub.

An curati Ecclesiæ cathedralis Derthusen. teneantur applicare, & respective canere in horis matutinis Missam quotidianam pro populo, in casu?

Sac. Cong. Concil. die 7. Augusti 1756. respondit: *Affirmative sine cantu, attentis peculiaribus circumstantiis*. Advertendum hic, quod capitulum cathedralis Derthusensis habens curam habitualem totius urbis, censuit Vicarios curatos, qui *Commensales* nuncupantur, quique actuale ejusdem curæ execitium habent, teneri singulis diebus Sacrum pro populo applicare, idque cum cantu, atque hac de re quædam lata fuerunt capitularia decreta, contra quæ reclamantes curati *Commensales* curiam Episcopalem adierunt, & Vicario Generali Derthusensi ad hanc applicationem quotidianam damnati fuerunt sub supposito legum fundationis; & ipsis appellantibus ad sacram Congregationem, prodiit Resolutio ut supra.

FAVENTINA, *Jurium Parochialium, & Præeminentiarum*, in qua ad seqq. dub. 325

1. An Archipresbyter s. Andreæ, cæterique Parochi Congregationis debeant relative ad Sacerdotes simplices invitari ad festivitates, funeralia, & anniversaria, quæ celebrantur in Ecclesia Parochiali s. Joannis Evangelistæ Granaroli, & in aliis Ecclesiis Parochialibus Congregationis, in casu &c.

2. An sit servanda asserta consuetudo Ecclesiæ Archipresbyteralis s. Andreæ, & s. Joannis Granaroli, quæ unicum retinet concionatorem in Quadragesima, ut in die festivitatis s. Josephi, quæ celebratur in dicta Ecclesia archipresbyterali, fiat concio in eadem Ecclesia exclusive ad aliam Granaroli, ne tollatur populi concursus, in casu &c.

3. An in die solemnitatis Corporis Christi Parochus Granaroli debeat personaliter intervenire una cum presbyteris, & clericis ejus parochiæ, processioni, quæ fit in Ecclesia archipresbyterali s. Andreæ, in casu &c. *& quatenus affirmative*;

4. An ob non interventum d. processioni incidat in pœnas in constitutionibus synodalibus transgressoribus inflictas, in casu &c.

S. Cong. Conc. die 18. Septembris 1756. respondit: *Ad* 1. *affirmative & amplius. Ad* 2. *posse concionem fieri in utraque Ecclesia horis ab Episcopo designandis. Ad* 3. *&* 4. *affirmative*.

ARIMINEN. *celebrationis Missarum*, in qua ad seqq. dub. 326

1. An Missæ præscriptæ a q. Jo. Antonio Tagliaferri celebrari possint in quacumque Ecclesia Societati sacror. Stigmatum Terræ Montiani heredi institutæ benevisa, seu potius sint celebrandæ in Ecclesia PP. Minor. Observ. dictæ Terræ? *& quatenus affirmative ad secundam partem*;

2. An dictæ Missæ celebrari possint a presbyteris sæcularibus per dictam Societatem eligendis, seu potius celebrari debeant a dictis PP. Minorib. Observan. in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 12. Martii 1757. respondit: *Ad* 1. *negative ad primam partem, & affirmative ad secundam, & amplius*: *Ad* 2. *scribatur Episcopo juxta mentem*.

FANEN.

327 FANEN. *Quartæ funeralis*, in qua ad seq. dub.

An quarta funeralis, quando cadavera aliarum parochiarum in cathedrali tumulantur, debeatur quoque ex candelis, quæ in altaribus occasione funeris accenduntur, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 17. Septemb. 1757. respondit: *affirmative*, *& amplius*.

328 MONTIS ALTI, *Visitationis*, in qua ad seq. dub.

An capella publicorum carcerum civitatis Montis Alti posita subtus Palatium Apostolicum Præsidis sit subjecta jurisdictioni, & visitationi Episcopi ejusdem civitatis, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 19. Novemb. 1757. respondit: *affirmative*.

329 NERITON. in qua ad seqq. dub.

1. An sustineatur edictum in ea parte, qua Sacerdotibus non habentibus curam animarum imponitur onus docendi doctrinam Christianam sub pœna suspensionis, in casu &c.

2. An sustineatur pœna Interdicti in eodem Edicto inflicta adversus Ecclesias, in quibus contigerit deficere formularium doctrinæ Christianæ, in casu &c.

S. Cong. Conc. die 3. Decemb. 1757. respondit: *Ad* 1. *affirmative juxta modum explicandum Episcopo*. *Ad* 2. *negative*.

330 AMERINA, *Functionum*, in qua ad seqq. dub.

1. An benedictiones, & distributiones ovorum, cinerum, candelarum, & palmarum, etsi non sint de juribus mere parochialibus, expleri tamen possint a Riccetti capellano, etiam cum pulsatione campanæ, sive potius privative spectent ad parochum?

2. An pœna suspensionis sustineatur, in casu &c.

3. An liceat eidem capellano celebrare Missam in die festo ante parochialem cum explicatione Evangelii, in casu &c.

4. An liceat capellano facere solemnem officiaturam cum Missa, & ritu solemni præsertim in die s. Laurentii titularis Ecclesiæ, parocho inscio, atque invito?

Sacr. Cong. Concil. die 3. Decemb. 1757. respondit: *Ad* 1. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*. *Ad* 2. *negative*. *Ad* 3. *affirmative*, *& quoad explicationem Evangelii prævia licentia Episcopi*. *Ad* 4. *affirmat.*

MONTIS ALTI, *Visitationis*, in qua ad seq. dub. 331

An capella publicorum carcerum civitatis Montis-alti posita subtus Palatium Apostolicum Præsidis sit subjecta visitationi, & jurisdictioni Episcopi ejusdem civitatis in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 19. Novembris 1757. respondit: *affirmative*. Et reproposita hac causa sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.* Eadem *Sac. Cong.* die 28. Januarii 1758. respondit: *In decisis*, *& amplius*.

BAREN. in qua ad sequentia dub. 332

Adest in terra Nojæ diœceseos Barensis Ecclesia collegiata, de cujus erectione omnia incerta sunt, quod latent in tenebris vetustatis. Capituli caput, & prima dignitas est Archipresbyter, qui suæ dignitati annexam habet curam animarum. Et hæc dignitas a S. Sede confertur. Tentarunt pluries canonici, & Primicerii Parochialia jura invadere, sed resistentibus Archipresbyteris, destiterunt ab incœptis. Anno 1756. majori conatu causam excitarunt, eo tendentes, curam nedum habitualem, sed etiam actualem esse penes capitulum. Unde fuerunt in Sacra Congregatione Concilii die 26. Junii dicti anni 1756. proposita tredecim decidenda sequentia dubia:

1. An cura animarum parochialis, & collegiatæ Terræ Nojæ resideat privative tam habitualiter, quam actualiter penes Archipresbyterum, seu potius penes capitulum, in casu &c.

2. An denunciationes, & publicationes, quæ fiunt inter Missarum solemnia pro contrahendis matrimoniis, promovendis ad sacros Ordines, excommunicationibus, & indulgentiis, pertineant privative ad Archipresbyterum, seu potius constet de contraria consuetudine, favore canonicorum Primiceriorum, sitque servanda, in casu &c.

3. An delatio stolæ in funeribus, & absolutio super cadavera explendæ sint per Archipresbyterum, seu potius constet de contraria consuetudine, favore canonici confessarii, eaque sit servanda, in casu &c.

4. An jus deferendi sacrum Viaticum, & Oleum sanctum infirmis pertineat privative ad Archipresbyterum, seu potius constet de contraria consuetudine, favore canonici confessarii, qui peccata eorum audiverit, & sit servanda, in casu &c.

5. An benedictio domorum in die Sabbati sancti spectet ad Archipresbyterum, seu potius constet de contraria consuetudine, sitque servanda, in casu &c.

6. An benedictio mulierum post partum privative spectet ad Archipresbyterum, seu potius constet de contraria consuetudine favore capituli; sive canonicorum deputandorum, eaque veniat servanda, in casu &c.

7. An liceat confessariis canonicis requisitis privati-

vative quoad Archipresbyterum ministrare independenter Sacramentum Baptismatis, in casu &c.

8. An in omnibus supradictis actibus, & functionibus, quatenus expleri possint per canonicos, intelligendum sit exclusive, & privative quoad ipsum Archipresbyterum præsentem, & per se ipsum ministrare volentem, in casu &c.

9. An tam supra enunciati actus, & functiones, quatenus spectent privative ad Archipresbyterum, quam aliæ, quæ fiunt in Sabato sancto, in Dominica Palmarum, in feria quarta Cinerum, & quinta Cœnæ Domini, ac in Purificatione Beatæ Mariæ Virginis, eo absente, vel impedito, expleri valeant ab ejus substituto, etiam non canonico, in casu &c.

10. An emolumenta pro administratione Sacramentorum, aliarumque functionum ad curam animarum spectantium percipi debeant ab Archipresbytero, seu potius constet de contraria consuetudine, eaque sit servanda, in casu &c.

11. An claves Baptisterii, sacri tabernaculi, & olei sancti sint retinendæ per Archipresbyterum, seu potius per Sacristam ejusdem Ecclesiæ, & capituli, in casu &c.

12. An Subsacristæ in eadem Ecclesia eligi valeant quolibet anno absque intelligentia, & approbatione Archipresbyteri, in casu &c.

13. An constet de attentatis, & per quem, & quomodo sint purganda in casu &c.

Et Sacra Congregatio eadem die, Respondit: *Dilata ad sequentem*. Et reproposita causa sub iisdem tredecim dubiis die 17. Junii ejusdem anni 1756. Sacra Congregatio respondit: *Dilata ad primam post proximam*; Et iterum proposita die 28. Augusti ejusdem anni sub iisdem tredecim dubiis:

Sac. Congreg. eadem die respondit: *Ad primum, curam habitualem esse penes capitulum, actualem vero penes Archipresbyterum. Ad 2. affirmative ad primam partem, salvo jure Archiepiscopi, negative ad secundam. Ad 3. affirmat. ad primam partem, negative ad secundam. Ad 4. Ut in tertio. Ad 5. affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad 6. Servetur solitum. Ad 7. & 8. negative. Ad 9. Quoad actus, & functiones supra enunciatas affirmative, in reliquis negative. Ad 10. Dilata, & coadjuventur probationes. Ad 11. claves Baptisterii, & Olei Sancti retinendas esse penes Archipresbyterum, claves Sancti Tabernaculi penes utrumque. Ad 12. affirmat. Ad 13. Dilata.*

Contra hanc definitionem audiri postulavit capitulum, & dubium proposuit: An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? &c.

Et *Sac. Congregat.* die 30. Julii 1757. respondit: *Dilata ad sequentem*. Iterum proposito eodem dubio die 20. Augusti 1757. Sacra Congregatio respondit: *Dilata ad primam post aquas, facta exhibitione interim librorum in partibus, vel præstita patientia pro extractione partitarum per Archipresbyterum.* Denuo reproposito eodem dubio die 19. Novembris ejusdem anni 1757. Sacra Congreg. respondit: *Dilata ad sequentem*. Iterumque reproposito dubio eodem die 3. Decembris ejusdem anni 1757. An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.

Sac. Congreg. respondit: *Ad* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 11., *&* 12. *In decisis, & amplius in omnibus. Ad* 10. *affirmat. ad primam partem, negative ad secundam. Ad* 13. *Constare de attentatis, & purganda esse per viam nullitatis, & amplius.*

Et tandem reproposita causa die 28. Januarii 1758. specialiter quoad dubium decimum, quod fuerat exceptum in responsione data ab eadem Sacra Congregatione die 3. Decembris antecedentis anni 1757. adjecta clausula: *Et amplius*; & exceptum dubium erat; *An emolumenta pro administratione Sacramentorum, aliarumque functionum ad curam animarum spectantium, percipi debeant ab Archipresbytero, seu potius constet de contraria consuetudine, eaque sit servanda, in casu &c.* Cuique responsum fuit: *affirmative ad primam partem, & negative ad secundum.* Ad sequens propositum: *An sit standum, vel recedendum a decisis*, quoad X. dubium in casu &c. Sacra Congregatio die 28. Augusti 1758. respondit: *In decisis quoad emolumenta stolæ tantum, & amplius.*

333 BAREN. *Congruæ, & expensarum*, in qua Archipresbyter supradictæ collegiatæ terræ Nojæ duo sequentia proposuit dubia decidenda.

I. An residente cura habituali penes capitulum terræ Nojæ, Archipresbytero, apud quem existit cura actualis, debeatur congrua, in qua summa, & ex quibus redditibus, seu potius duplicata, in casu &c.

II. An expensæ in toto decursu causæ tam factæ, quam faciendæ sint desumendæ a massa capitulari, seu potius erogandæ a canonicis particularibus, in casu &c.

Et *Sacr. Cong. Concil.* die 1. Septembris 1759. respondit: *Dilata ad primam post aquas, etiam unica*. Repropositis postea iisdem dubiis die 24. Novembris ejusdem anni 1759. Sacra Congregatio respondit: *Dilata ad primam post Reges*. Iterum repropositis iisdem dubiis die 12. Januarii 1760. & die 26. Januarii ejusdem anni 1760. Sacra Congregatio respondit: *Non proposita cum reliquis*. Et demum repropositis iisdem dubiis die 9. Februarii ejusdem anni 1760. Sacra Congregatio respondit: *Ad* I. *negative, & servetur solitum. Ad* II. *affirmative ad primam partem, & negative ad secundam.*

334 NULLIUS FORIPOMPILII, in qua ad seq. dub.

An decretum Sac. Visitationis de claudendo januam, & fenestram domus laicorum de *Zaulis*, unde aditus & prospectus patet in contigua Ecclesia S. Mariæ ad Nives, sustineatur in casu &c. Quod dubium die 28. Januarii 1758. non fuit propositum, ex quo reformandum esset, postea mutatum, & reformatum, ac propositum sub his verbis: An decretum D. Visitatoris sustineatur, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 18. Februarii ejusdem anni 1758. respondit: *Affirmative, & amplius.*

FIR-

335 FIRMANA, *Beneficii*, in qua ad duo sequent. dub.

I. *An licuerit Jacobo Balducci Fundatori Beneficii Jurispatronatus, dispensare Rectores pro tempore a recitatione Officii divini usque ad ætatem annorum 25. jam expletam, eisque loco divini Officii onus injungere recitandi Officium parvum Beatissimæ Virginis?* & quatenus affirmative;

II. *An onus hujusmodi expresse injunctum a dicto fundatore rectoribus de familia Lauretti primo loco ad beneficium vocatis, censeatur repetitum in rectore de familia Simonetti secundo loco invitatos?*

Sac. Cong. Concil. die 2. Septembris 1758. respondit: *Ad* I. *affirmative*; *Ad* II. *negative*.

336 AQUIPENDII, *Expensarum*, in qua ad seq. dub.

An sint reficiendæ expensæ Bullarum, & per quem, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 22. Julii 1758. respondit: *Iterum proponatur*. Iterum proposito eodem dubio die 23. Septembris ejusdem anni 1758. *Sac. Congreg. Conc.* respondit: *Reficiendas esse per hereditatem*.

337 NICIEN. *Capellaniæ*,

Pro capellania cum onere Missæ quotidianæ assignanda sunt bona reddentia annua scuta 60. monetæ Romanæ. Sic *Sacr. Congregat. Conc.* die 15. Aprilis 1758. & 12. Augusti ejusdem anni 1758. respondens; *In decisis & amplius*.

338 PIENTINA, *Separationis Thori*.

Censuras latas ab Episcopali curia contra mulierem, quæ intra præfinitum tempus ad obsequia viri non redierat, sustineri; neque ad separationem thori ob assertas, sed non probatas sævitias fuit locus, ut censuit *Sacr. Congreg. Conc.* die 2. Decembris 1758. in qua proposito dubio: *An sustineantur censuræ, seu potius sit locus separationi thori in casu &c. Sacra Congregatio respondit: affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius*.

339 NULLIUS S. BENIGNI, *Nullitatis Matrimonii*.

Quum secundas nuptias contraxissent bona fide duo vidui, Joseph Barone, & Joanna Catherina Betasta, & post paucos dies rumor ortus fuisset in oppido Montanarii utriusque conjugis patria, eos affinitate conjunctos esse, propterea conjugibus separatis, & civili judicio instructo, ac inde comperto, conjunctos esse in quarto gradu affinitatis, & Josepho Barone volente dispensatione apostolica convalidari matrimonium, obsistente tamen Joanna Catherina, Eminentissimus Cardinalis delle Lanze Abbas summa, qua pollet, juris utriusque peritia, eruditione, & justitiæ integritate, servato plane in omnibus juris ordine, citato, auditoque *defensore Matrimonii*, sententiam tulit nullitatis matrimonii contracti, & libertatis utriusque contrahendi alias nuptias. A qua sententia appellavit *defensor matrimonii*, sed inopia contrahentium obstabat, ne prosequeretur appellatio, ac proinde promotor fiscalis curiæ abbatialis, ut exorta scandala removeret rem egit sumptibus curiæ, obtulitque preces summo Pontifici, a quo causæ cognitio demandata fuit Sacræ Congregationi Concil. in qua examinatis examinandis, & audito Eminentissimo Abbate, proposito dubio: *An constet de nullitate matrimonii, in casu &c. Sacra Congregatio* die 14. Januarii 1758. respondit: *Dilata, & coadjuventur probationes, & extrahantur fides Baptismatum, & matrimoniorum*. Tandem omnibus adimpletis, sub die 21. Julii ejusdem anni 1758. reproposito eodem dubio, *an constet de nullitate matrimonii, in casu &c.* Sacra Congregatio juxta jam latam rectam sententiam a sapientissimo, & eruditissimo Eminentissimo Abbate respondit: *affirmative, & amplius*.

CELSONEN. in qua ad dubium: 340

An liceat regularibus civitatis Cerraviæ benedicere puerperas ad eorum Ecclesias accedentes post partum; seu potius eadem benedictio competat parocho, in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 31. Martii 1759. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius*.

Adverte tamen, quod resolutio Sac. Cong. cum clausula *in casu &c.* non potest allegari pro aliis caussis, & locis, in quibus ipsæ circumstantiæ non concurrunt, ut recte tradit eruditissimus Pitonius part. 4. discept. 109. num. 8. sic expresse dicens: *Ut in puncto advertit Monacell. in Formulur. Fori Ecclesiast. part. 2. in epistola ad lectorum, ibi*: Quoties enim Sacra Congreg. judicat, suum decretum adaptari non posse, nec debere, nisi casui proposito, solet rescribere: *Negative, seu affirmative in casu &c.* Hæc, inquam, sunt illa decreta, quæ allegari non possunt ad decisionem caussarum, nisi concurrant ipsæ circumstantiæ, quæ referebantur in casu particulari proposito, nam decisio casus tunc pendet a qualitate circumstantiarum, in quibus emanavit, laud. de Lucca *in annotat.* ad Concil. discurs. 1. num. 11. Pignatel. *consultat.* 1. num. 18. tom. 1. & ego scripsi *disceptat.* Eccles. 50. num. 19. & dixit *Rota in Romana*, Pensionis 15. Martii 1694. §. *Non potest* coram Eminentissimo Priolo. Sic expresse doctissimus Franciscus Maria Pitonius dict. *part.* 4. *disceptat.* 109. *num.* 8.

AUXIM. *seu* CINGULANA, *Cathedratici*, ad 341 dub.

An, quomodo, & in qua summa solvi debeat cathedraticum, & respective sit locus restitutioni, in casu &c. *Sac. Congr. Conc.* die 31. Martii 1759. respondit: *affirmative in pecunia numerata, & in summa duorum solidorum tantum, nimirum viginti Juliorum, & in reliquis negative*, & reproposita hac causa die 28. Aprilis ejusdem anni 1759. sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis*, in casu &c. Sacra Congregatio respondit: *In decisis, & am-*

amplius; & tandem iterum proposita hac causa sub eodem dubio Sacra Congreg. die 21. Julii ejusdem anni 1759. respondit: *In decisis, & amplius*.

342 SENEN. *Celebrationis, & applicationis Missæ Conventualis*, in qua ad seq. dub.

I. An canonicus jubilatus teneatur celebrare per se ipsum, vel per alium Missam Conventualem per turnum, eamque applicare pro benefactoribus, in casu &c. & quatenus negative;

II. An canonicus jubilatus teneatur contribuere eleemosynæ Missarum conventualium, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 12. Maii 1759. respondit: *negat. ad utrumque*. Et reproposita hac causa sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c. Sac. Congr.* die 21. Julii ejusdem anni 1759. respondit: *In decisis, & amplius*.

343 MEDIOLANEN. *Beneficii, seu Coadjutoriæ*.

Canonicus coadjutor ob adversam temporariam valetudinem non potest ejici a possessione beneficii post mortem coadjuti, immo admittendus est ad residentiam in choro, & participationem fructuum, ac reddituum. Sic *Sac. Congreg. Concil. die* 10. *Februarii* 1759.

344 FAVENTINA, *Capellaniæ*.

Descendenti a sanguine fundatoris, & patroni in paritate vocum debetur prælatio ad beneficium priusquam extraneo. Sic *Sacr. Congreg. Conc.* 13. *Martii* 1759.

345 AMERINA, SEU INTERAMN. *Ordinationis*.

Irregularitatis, quæ oritur ex infamia Patris, seu fratris ratione criminis, non contrahitur a filio, seu fratre innocente, ideoque promoveri potest ad Sacros ordines. Sic *Sac. Congregat. Conc.* 11. *Augusti* 1759.

346 APTEN. in qua ad seqq. dub.

Sodales, seu confratres in functionibus non Parochialibus explendis in propriis Ecclesiis, seu Oratoriis, non tenentur requirere parochum aliosque sacerdotes parochiæ. Unde neque sustinetur interdictio capellæ, seu Oratorii ex eo quod dictas functiones expleverant contra jussum Episcopi: propositis enim in Sacra Congreg. Conc. sequentibus tribus dubiis.

I. An interdictio capellæ, seu Oratorii confraternitatis pœnitentium vulgo Burvas sustineatur, in casu &c.

II. An in celebratione Missarum, tam solemnium, quam privatarum in expositione Sanctissimi Sacramenti, benedictionibus, processionibus, aliisque functionibus non parochialibus teneantur confratres adhibere parochum, sive sacerdotes secundarios parochiæ, seu potius functiones prædictas explere valeant per proprios capellanos, irrequisito parocho, in casu &c.

III. An liceat confratribus sepulturam sibi eligere in dicta capella, jure parochiæ firmo associandi cadavera, & exigendi quartam funeralem, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. 23. Septembris 1758. respondit: *Dilata ad primam post aquas*. Et repropositis iisdem dubiis die 2. Decembris ejusdem anni 1758. Sacra Congreg. *respondit ad* I. *negative*. *Ad* II. *negative ad primam partem, affirmative ad secundam*: *Ad* III. *affirmative*. Et tandem reproposita hac causa die 11. Augusti 1759. sub dubio: *An sit standum vel recedendum a decisis* die 2. Decembris 1758. in casu &c. Sacra Congreg. dicta die 11. Augusti 1759. respondit: *In decisis, & amplius*.

AQUEN. *Erectionis Capellaniæ*. 347

Canonicus Carolus Antonius, & Constantinus Nicolaus fratres Marenchi in testamento, quod simultanee condiderunt 1740. heredes in usufructu se se ad invicem instituerunt; et electa sepultura apud Ecclesiam PP. S. Francisci civitatis Aquensis, mandarunt, post utriusque obitum distrahi mobilia, pretiumque investiri in capitalibus, quorum redditus cum aliis proventibus ex bonis hereditariis, pergunt, *Si dovrà erogare in far celebrare tante Messe, detratti li carichi, e la parte colonica, in suffragio della nostr'anima in perpetuo agli Altari privilegiati.* Defunctis testatoribus, exequutores anno 1746. supplicarunt san. mem. Benedicto XIV. pro erectione perpetuæ capellaniæ unius Missæ quotidianæ, ex bonis hereditariis facienda de ipsorum jurepatronatus, in publico Oratorio Confraternitatis Sancti Josephi dictæ civitatis. Et remissis precibus ad Sac. Congregationem Concilii, ipsa audito prius Ordinario, aliisque attentis, tandem die 2. Augusti 1760. ad infrascripta dubia.

I. An sit locus erectioni capellaniæ in Ecclesia Sancti Joseph de jurepatronatus exequutorum testamentariorum pro tempore, cum onere Missæ quotidianæ a capellano celebrandæ per se, vel per alium in casu &c. & quatenus affirmative;

II. An, & quæ onera sint capellano injungenda ultra dictam Missam quotidianam in casu &c. & quatenus non sit locus erectioni dictæ capellaniæ?

III. An, & quale stipendium sit assignandum œconomis ab iisdem exequutoribus testamentariis deputandis in casu &c. respondit: *Ad* I. *negat. & amplius*: *Ad* II. *provisum in primo*. *Ad* III. *affirmative arbitrio Episcopi*.

HIERACEN. *Exemptionis*, in qua præmissa eruditissima expositione totius hujus sæpe agitatæ causæ ab Illustrissimo, & Reverendissimo D. Simonetto Moderno Sacr. Congreg. Concilii Secretario die 6. Decembris 1760. ad sequentia proposita dubia. 348

I. An exemptiones, quæ competebant Monasterio diruto Vallis viridis Castri veteris ad formam resolutionum Sacræ Congregat. 1579. 1581., & 1692. competant eidem Monasterio noviter constructo in eadem civitate Castriveteris?

II. An sit locus demolitioni Ecclesiæ Sancti Feli-

cis pro perficienda clausura monasterii, & respective translationi ejusdem Ecclesiæ in alium locum, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. dicta die *6.* Septembris *1760.* respondit: *Ad 1. affirmative, & amplius. Ad 11. affirmative & pro executione, ad Eminentissimum Præfectum ad mentem.*

Et ad uberiorem hujus causæ notitiam dictus D. præstantissimus, & doctissimus Secretarius refert resolutiones Sacræ Congregat. habitæ die *26.* Januarii *1692.* contentas in folio tunc distributo, & hactenus non impresso, quod est, ut sequitur.

Folium, & resolutiones hujus Sacræ Congregationis anni *1691.* circa jurisdictionem Episcopi Hieracensis in monasterium Castriveteris.

349 HIERACEN. *Visitationis.* Intra diœceseon, & in oppido Castri veteris adest monasterium monialium B. V. M. Vallisviridis subjectum jurisdictioni priorissæ Messanen., & pro tali a Sacra Congreg. reputatum anno *1589.* in contradictorio judicio inter dictam priorissam, & tunc temporis Episcopum Hieracensem. Ad visitationem hujus monasterii curavit accedere anno *1690.* modernus Episcopus, qui quoad clausuram acta, volens eam perficere quoad singulas moniales, fuit impeditus: quare præsupposita asserta exemptione, utraque parte citata, ac informante super infrascriptis dubiis concordatis dignentur EE. VV. respondere.

1. An Episcopus visitare possit d. monasterium S. M. di Valverde in concernentibus clausuram?

2. An possit administratores redditum monasterii exempti ad redditionem rationis compellere, non vocatis Superioribus monasterii, eosdemque administratores removere, quatenus iidem Superiores interpellati id renuant facere?

3. An possit cuique personæ, etiam in primo, & secundo gradu conjunctæ inhibere, ne audeat ad monasterium accedere, absque illius licentia?

4. An possit inhibere famulis, & famulabus conjunctarum personarum, ne ad d. monasterium accedant absque licentia Episcopi?

5. An medici, chirurgi, aliique ministri necessarii ingredi possint in clausuram cum sola licentia, & approbatione delegati absque licentia, vel consensu Episcopi?

6. An præfata licentia sit ad tempus determinatum, vel juxta opportunitatem pro unica tantum vice concedenda, & an possit denegari?

7. An liceat Episcopo inhibere, ne in Ecclesia d. Monasterii celebrentur plus quam duæ Missæ, etiamsi monasterium teneatur aliquod onus explere, exceptis tamen diebus exequiarum, & festivitatis titularis monasterii; & Sacerdotes debeant specialiter ab Episcopo approbari?

8. An possit interesse electioni Abbatissæ?

9. An capellani, & confessarii sint a Superiore monasterii deputandi, & approbandi ab Episcopo?

10. An occurrente obitu alicujus monialis, vel educandæ, possit Episcopus prohibere, ne in Ecclesia monasterii celebrentur exequiæ?

11. An possit impedire celebrationem solemnem festivitatis BB. Petri, & Pauli titularium monasterii?

12. An in iis, in quibus Episcopus potest procedere jurisdictione delegata, sit locus deputationi Episcopi vicinioris?

13. An delegatus a Superiori monasterii possit accedere absque licentia ad dictum monasterium; & an aliis licentiam concedere possit solus, vel unitim cum Episcopo?

Die 26. Januarii *1692. Sacra &c.* juribus ab utraque parte deductis mature perpensis, respondit. Ad 1. affirmative. Ad 2. Quoad primam partem negative, quo vero ad secundam affirmative: Ad 3. censuit, danda esse decreta S. C. Episcop. & Regul. hac de re edita, tenoris sequentis. *Trani. All'Arcivescovo -- Non intende la S. C. che negli editti generali, che si pubblicano circa l'accesso a' Parlotorj di Monache si comprendano i parenti in primo, e secondo grado delle medesime, onde in conformità della mente dell'istessa S. C. non dovrà V.S. proibire alli Preti della chiesa di Nazaret il poter trattar con le monache loro parenti in primo, e secondo grado, purchè ciò non segua ne' giorni di feste solenni, e ne' tempi proibiti. Tanto &c. Roma 23. Marzo 1692.* Ad 4. Itidem danda esse decreta ejusdem S. Congreg. Episcop. & Regul. videlicet. *Città della Pieve. Non è solito, che le donne piglino licenza d'andare a' monasterj a parlare alle monache, e quanto agli uomini potrete proibire, che non vi vadano senza vostra licenza, eccettuandone i padri, e fratelli solamente, e farete, che sia osservato per l'avvenire. E state sano. Roma 12. Gennaro 1604.* Ad 5. Danda esse decreta in hac ipsa Hieracen. a Sacr. Congregat. Conc. edita de anno 1581. ad 3. dubium tenoris sequentis --- *Item se sotto nome di clausura si contiene, che li medici, barbieri, ed altre donne che servono in caso d'infermità, fantesche ordinarie, garzoni, quali hanno da portar grano, farina, legna, acqua, ed altre cose necessarie, sartori, muratori, falegnami, e procuratori, possino, o non possino entrare in d. monastero*, Sacra &c. respondit, licentiam ingrediendi monasterium spectare ad Superiorem Regularem ex cap. 5. sess. 25. de Regular. Ad 6. Danda pariter decreta d. Sac. Congregat. Episcop. & Regul. tenoris sequentis. *Parma-Al Vescovo -- Qui in Roma, ed in ogni altro luogo, dove si tiene buona cura de' monasteri delle monache, si suol fare una lista di persone, che sono necessarie, come fornaro, muratore, falegname, ferraro, facchini per certe occasioni, oltre il medico, cerusico, e barbiere, a' quali per una volta si dà licenza per sempre, sino a tanto, che non è rivocata, di poter secondo i bisogni entrar nel monastero per far ciò che occorre di loro mestiere, avvertendo di pigliar persone approvate d'età, e costumi buoni; e così dovrà fare anche ne' suoi, con proibire insieme, che non entrino altre persone, che quelle, che sono necessarie, che così è stato scritto, ed ordinato in molti luogi, &c. 20. Novembre 1584.* Ad 7. respondit negative, & quoad approbationem sacerdotum sæcularium, Episcopum uti debere jure suo. Ad 8. affirmative juxta formam declarationis post constitutionem Gregorianam, nempe -- 5. An per eam-

eamdem constitutionem in illis verbis -- Possit Episcopus una cum superioribus regularibus quarumcumque Abbatissarum &c. electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere -- Jus abbatissas confirmandi Episcopis attributum censeatur? Sacra &c. censuit jus confirmandi Abbatissas minime fuisse Episcopis per constitutionem attributum. Ad 9. affirmative quoad deputationem, & approbationem confessarii spectare ad Episcopum. Ad 10. & 11. negative. Ad 12. deputandum esse Episcopum Squillacen. arbitrio Sacræ Congregationis. Ad 13. ut in lib. 42. decr. pag. 45. affirmative quoad delegatum, & quoad alios unitim cum Episcopo.

350 DERTHONEN. *Visitationis*, in qua ad seq. dub. quæ die 12. Maii 1759. non fuerunt proposita, sed reproposita fuere postea die 30. Junii ejusdem anni 1759. Sac. Congreg. Conc. respondit: *Dilata cum absolutione ab interdicto usque ad exitum caussæ, & ab d. Secretarium pro r missoria ad effectum compulsandi jura*. Et reproposita die 22. Septembris 1759. Sac. Congreg. respondit: *Dilata ad primam post aquas*. Iterum reproposita die 24. ejusdem anni 1759. Sacra Congreg. respondit: *Dilata*. Iterumque reproposita die 12. Januarii 1760., & non resoluta; fuerunt tandem proposita die 26. Januarii ejusdem anni 1760. ut infra.

1. An Episcopus Derthonensis possit tamquam Delegatus Apostolicus visitare hospitale Sancti Rochi oppidi Viqueriæ diœcesis Derthonensis, ac etiam montem Frumentarium, & sodalitium sub invocationis Sanctissimi Nominis Jesu in eodem Oratorio erectum, ac etiam capellam Sanctæ Annæ, & integram Ecclesiam, seu potius visitatio facta anno 1754. sit circumscribenda, in casu &c.

2. An Patres Sanctæ Mariæ Pietatis per consensum ab ipsis præstitum dictæ visitationi, & præsertim interdicto lato contra d. Ecclesiam male se gesserint, & qua pœna sint puniendi, in casu &c.

3. An dicti Patres anno 1497. obreptitie obtinuerint Breve a S. M. Alexandro VI. pro incorporatione dicti hospitalis eorum conventui, & quid sit providendum, in casu &c.

4. An sodales dictæ Ecclesiæ Sancti Rochi potuerint appellare ad curiam Metropolitanam Mediolanen., & acta in ea facta sint circumscribenda, seu potius quomodo sit providendum, in casu &c.

6. An tam Ecclesia, & hospitale Sancti Rochi oppidi Viqueriæ, quam sodalitium in dicta Ecclesia erectum, ac mons frumentarius ibidem pariter existens, nec non bona, ac redditus eorumdem sint sub cura, protectione, & dominio conventus Sanctæ Mariæ Pietatis dicti oppidi, in casu &c.

6. An ministerium, quod confratres habent dd. Ecclesiæ, hospitalis, confraternitatis, ac montis frumentarii, eorumque bonorum, ac reddituum sit omnino dependens, subordinatum, ac famulativum Patribus dicti conventus, in casu &c.

7. An Patres dicti conventus habeant onus manutenendi confratres in dicta Ecclesia, eisque ubilibet favendi, nec non eosdem defendendi a quibuscumque etiam ab Episcopo Derthonen. præsertim respectu ad litem nunc vigentem super nullitate visitationis ab eodem Episcopo peractæ anno 1754. & in casu renitentiæ, seu inobservantiæ dicti oneris, quomodo sit providendum, in casu &c.

8. An sodales prædicti ceciderint ab administratione hospitalis peregrinorum, & prætensorum bonorum respective ejusdem hospitalitatis, in casu &c., & quatenus negative;

9. An iidem sodales teneantur hospitalitatem peregrinorum cum omnibus adnexis, & necessariis in viridem observantiam revocare, cæteraque contenta instrumento die 29. Aprilis 1621. adimplere sub pœna caducitatis ipso facto incurrendæ in casu inobservantiæ pactorum, in casu &c.

10. An dicti Patres teneantur tradere confratribus redditus dicti hospitalis, vel saltem aliquam eorum partem, & quatenus repugnent, quomodo sit providendum, in casu &c.

11. An dicti Patres ceciderint a legato librarum 9000. ipsis relicto a quondam canonico Antonio Maria Bonamico, ita ut factus sit locus substitutioni favore dicti hospitalis, & dictorum confratrum ejus administratorum, in casu &c.

12. An administratores montis frumentarii teneantur subministrare triticum iis tantum pauperibus, de quorum paupertate constat ex attestatione parochi, in casu &c.

13. An in subministratione frumenti recipi possint sodales in fideijussores, in casu &c.

14. An administratores reddituum dd. hospitalis, Oratorii, ac montis frumentarii teneantur reddere rationem de administratis, Priori dicti conventus Sanctæ Mariæ Pietatis, in casu &c.

15. An dicti sodales tenere debeant librum peculiarem, in quo adnotetur adimplementum celebrationis Missarum cujusque legati pii, in casu &c.

16. An, & quam Missarum quantitatem iidem confratres teneantur celebrari facere ratione legati relicti a quondam Carolo Vincentio Salvi, in casu &c.

17. An SS. Peregrinæ, sive consorores nuncupatæ sint eliminandæ a d. Confraternitate, in casu &c., & quatenus negative;

18. An eædem mulieres possint associare cadavera, in casu &c.

19. An eleemosynæ manuales Missarum a piis benefactoribus datæ reponi debeant in capsula, & una clavis ejusdem capsulæ retineri debeat a Priore conventus ad formam capituli 7. instrumenti diei 2. Decembris 1577., in casu &c.

20. An in Oratorio Sancti Rochi admitti possint ad celebrandum tam sæculares, quam regulares absque licentia Prioris conventus contra formam cap. VIII. dicti instrumenti, in casu &c.

21. An in casu inobservantiæ d. capit. 8. confratres cadere debeant ab usu d. Oratorii, seu potius alia pœna mulctandi sint in casu &c.

22. An eleemosynæ Missarum provisionaliter celebratarum a religiosis conventus Sanctæ Mariæ Pietatis in eorum Ecclesia tempore interdicti Oratorii, sint satisfaciendæ a confratribus, in casu &c.

23. An constet de validitate interdicti Oratorii Sancti Rochi? & quatenus affirmative;

24. An confratres ceciderint in censuras ob assertum spretum d. interdicti, in casu &c.

25. An sit dict. Oratorium absolvendum, in casu &c.

Sacra Congr. Concil. dicta die 26. Januarii 1760. respondit: *Ad 1. affirmative ad primam partem, & negative ad secundam, & amplius. Ad 2. Negative, & amplius. Ad 3. Utantur jure suo. Ad 4. Dilata. Ad 5. affirmative ad formam Conventionum, salvo jure Episcopi visitandi, & revidendi computa. Ad 6. Provisum in quinto. Ad 7. negative in casu, de quo agitur. Ad 8. Negative. Ad 9. Affirmative ad formam conventionis, & sodales cogendos esse juris remediis tantum. Ad 10. Negative, donec vires sodalitii sufficiant. Ad 11. Dilata, & coadjuventur probationes. Ad 12. Affirmative ad formam Decreti visitationis. Ad 13. Affirmative, dummodo sint idonei, nec sint actuales administratores. Ad 14. Affirmative ad formam conventionis, salvo jure Episcopi. Ad 15. Affirmative. Ad 16. Teneri ad ratam fructuum coram Episcopo liquidan. Ad 17. Negative. Ad 18. Negative ad formam Decreti. Ad 19. Affirmative. Ad 20. Negative, & ad mentem. Ad 21. Negative ad primam partem, & sodales cogendos esse aliis juris remediis. Ad 22. Affirmative; & amplius. Ad 23. Negative. Ad 24. Negative. Ad 25. Provisum in 23.*

351 SENEN. *Jubilationis*, in qua ad sequentia dubia non resoluta die 12. & 25. Januarii 1760. & reproposita ut hic die 9. Februarii ejusdem anni 1760.

1. An onera capitularia infixa massæ communi distributionum deducenda sint, antequam fiat earum repartitio inter participes, etiam quoad Canocos jubilatos, in casu &c.

2. An onus eleemosynæ Missæ Conventualis sit infixum massæ communi distributionum, in casu &c. & quatenus affirmative;

3. An idem onus elemosynæ sit deducendum ab eadem massa communi distributionum, antequam fiat eorum repartitio, etiam quoad Canonicos Jubilatos, in casu &c.

Sacra Congr. Concil. respondit: *Ad 1. & 2. provisum in Tertio: Ad 3. Negative.*

352 FERENTINA, in qua ad sequentia dubia.

1. An Canonicus Ioannes Baptista Petacci teneatur ad interessendum in Choro, seu potius permittenda sit tempore divinorum officiorum ejus interessentia in Organo pro servitio Ecclesiæ, in casu &c. & quatenus affirmative quoad primam partem;

2. An, & quomodo sit cogendus, in casu &c.

Sacra Cong. Concil. die 7. Junii 1760. respondit. *Ad 1. dubium: affirmative ad primam partem, & negative ad secundam, & amplius. Ad 2. esse cogendum aliis pœnis pecuniariis arbitrio Ordinarii.*

Est hic advertendum, quod dictus canonicus pro munere Organistæ recipiebat stipendium scutorum 25. prout refertur in expositione dictæ causæ, in qua afferuntur aliæ consimiles decisiones, nempe in una S. Severini de quodam Canonico Musico, & Organista, in qua ad dubium; *An prædictus Canonicus sit punctandus ob ejus a choro absentiam; vel potius interessentia in Organis pro servitio Ecclesiæ sit reputanda ad effectum percipiendi distributiones. Sacra Congreg. Concil.* die 15. Novembris 1659. *Censuit gaudere, si stipendium pro musico non recipiat.* Et in nullius Putignani 6. Maii 1751. Ad 4. dubium ita conceptum: *An idem Abbas possit expunctare tamquam absentes Sacerdotes illos, qui tempore divinorum Officiorum, vel Confessionali assistunt, vel pulsant Organum?* Respondit: *Ad 4. Pulsantes Organum absque stipendio, & audientes Confessiones ex deputatione non amittere distributiones.*

Dicta FERENTINA, in qua ad sequens dubium. 353

An sit standum, vel recedendum a decisis quoad secundum dubium, in casu &c. die 12. Julii 1760. non proposita, & proposita postea die 2. Augusti.

Sacra Congreg. respondit: *In decisis, & amplius.*

FAVENTINA, *Præeminentiarum, & funerum*, 354
in qua ad sequentia dubia.

1. An Capitulo Cathedralis interveniente associationi cadaveris, processio funebris convocari, & incipere debeat in Ecclesia Cathedrali, seu potius propria Parochiali defuncti, in casu &c.

2. An intonatio Antiphonæ: *Exultabunt Domino*, antequam defuncti cadaver e domo efferatur spectet ad primam dignitatem capituli, seu potius ad Parochum, in casu &c.

3. An parocho associanti cadaver defuncti ad Ecclesiam Cathedralem liceat illam ingredi cum stola, & Cruce erecta, in casu &c.

4. An constet de attentatis, & quomodo sint illa purganda, in casu &c.

5. An cadaver Cajetani Navarra una cum assertis emolumentis restitui debeat Ecclesiæ Cathedrali, in casu &c.

6. An taxa funerum impressa in ultima Synodo sit obsesvanda, in casu &c.

7. An ab Ecclesia Cathedrali debeatur Parocho quarta funeralis pro suis Parochianis in ea tumulandis etiamsi Canonicis, in casu &c.

8. An capitulo ejusque primæ dignitati competat jus administrandi Episcopo ægrotanti Sacramenta SS. Eucharistiæ, & extremæ Unctionis, seu potius an, & in quibus casibus idem jus competat Parocho Sancti Terentii, in casu &c.

9. An capitulo in processionibus, quibus intervenit Collegium Parochorum, competat jus erigendi binas Cruces, alteram nempe ante Mansionarios, & Seminaristas, alteram vero ante ipsos Canonicos, in casu &c.

10. An in processionibus, quæ fiunt occasione Synodi tam capitulum, quam Collegium Parochorum incedere debeant sub unica cruce totius Cleri, seu potius quibus competat jus elevandi propriam crucem, in casu &c.

11. An

11. An Collegium Parochorum teneatur interesse processioni, quæ fit in festo S. Marci cum capitulo, & toto Clero, in casu &c.

Sacra Congr. Concil. die 7. Junii 1760. respondit: *Ad primum dubium: Iterum proponatur. Ad 2. Negative ad primam partem, & affirmative ad secundam. Ad 3. affirmative juxta solitum. Ad 4. affirmative, & esse purganda per viam nullitatis. Ad 5. affirmative, deductis expensis factis per Parochum ratione tumulationis in propria Ecclesia. Ad 6. dilata, & Episcopus procedat ad revisionem taxæ, auditis interesse habentibus. Ad 7. affirmative. Ad 8. Servetur cæremoniale. Ad 9. affirmative, & amplius. Ad 10. affirmative ad primam partem, & elevandam esse unicam tantum Crucem Cathedralis, & amplius. Ad 11. affirmative, & amplius.*

355 PINNEN. *Theologalis*, in qua ad seq. dub.

An constet de mala relatione Examinatorum, & de irrationabili judicio Episcopi, ita ut reprobatio Sacerdotis de Sanctis non sustineatur, in casu &c. non propositum in Congreg. habita die 30. Augusti 1760. sed die 27. Septembris ejusdem anni 1760.

Sacr. Cong. Concil. respondit: *Negative in omnibus, & amplius*. Videatur ibi, ubi Sacerdos de Sanctis prætendebat, quod scrutinium fuerit peractum de sola scientia; adeoque nullum. Sed revera Examinatores de meritis non minus, quam de scientia judicium protulerunt, ut ibi constat: adeoque &c.

Vide ad rem resolutionem in Suessana Parochialis 12. Februarii anni 1757. & in Larinen. Concursus 2. Septembris 1758.

356 TRIDENTINA, in qua ad sequentia dubia.

1. An intret arbitrium per aperitionem oris? & quatenus affirmative;

2. An Brevia Apostolica sint exequenda?

3. An Canonico decano competat jus duplicis voti in capiendis omnibus & singulis resolutionibus capitularibus?

4. An, & quibus Canonicis competat jus detrahendi expensas hujus litis ex Massa capitulari? & quatenus negative quoad Canonicos impugnantes exequutionem recensitorum Brevium;

5. An iidem teneantur reintegrare massam de pecuniis extractis, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 14. Februarii 1761. respondit: *Ad 1. negative: Ad 2. affirmative: Ad 3. affirmative: Ad 4. competere canonicis instantibus pro executione Brevium: Ad 5. teneri canonicos opponentes.*

357 SQUILLACEN. *Celebrationis Missarum, & functionum Conventualium*, in qua ad sequentia dubia.

1. An Religiosi Conventuales Bruncatori moniti ab Episcopo debeant se abstinere a celebrandis Missis, aliisque peragendis functionibus cum sonitu campanarum ante Missam parochialem, vel donec illa absolvatur? & quatenus affirmative;

2. An, & quomodo sit providendum, quoties ab Episcopo moniti non se abstinuerint, in casu &c.

Sacra Congreg. Concil. die 28. Februarii 1761. respondit. *Ad 1. negative: Ad 2. provisum in primo.*

VIGLEVAN. *Capellaniæ*, in qua ad seqq. dub. 358

1. An sit locus erectioni capellaniæ manualis fundatæ a Sacerdote quondam Ioanne Merula in Capellaniam Ecclesiasticam; & quatenus affirmative;

2. An omnes illius redditus sint percipiendi a Capellano; seu potius, quæ summa quolibet anno sit investienda, in casu &c.

Sacra Congr. Concil. die 25. Aprilis 1761. respondit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. negative ad primam partem, & affirmative ad secundam ad formam testamenti.*

PINNEN. *Canonicatus Theologalis*, in qua ad 359
seq. dub.

An electio ad Canonicatum Theologalem fieri possit a capitulo favore sibi magis benevisi inter plures approbatos in concursu; seu potius prælectio & approbatio in eodem concursu, & collatio privative spectet ad Episcopum, in casu &c.

Sacra Congreg. Concil. die 25. Aprilis 1761. respondit: *Prælectionem, & collationem spectare ad Episcopum: præsentationem vero spectare ad Capitulum, & amplius.*

NULLIUS, seu Sublacen. *Funerum*, in qua ad 360
sequentia dubia.

1. An Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ, & Parochialis S. Andreæ etiam non invitatum ab heredibus defunctorum, possit intervenire associationi cadaverum propriorum Parochianorum in Ecclesia S. Francisci sepeliendorum, seu potius soli Præposito, & Parocho liceat intervenire?

2. An dictum capitulum accedens ad funus semper, & quandocumque teneatur associare cadaver usque ad januam Ecclesiæ S. Francisci, seu potius liceat illud associare usque ad Ecclesiam S. Mariæ ad Nives sitam extra Terram Sublaci, commissa ulteriori associatione alteri ex beneficiatis dictæ Collegiatæ? & quatenus affirmative ad secundam partem;

3. An dicto beneficiato stola induto, & associanti cadaver una cum religiosis ab Ecclesia Sanctæ Mariæ ad Nives usque ad januam Ecclesiæ Sancti Francisci, solvi debeat singulis Canonicis stipendium juliorum duorum; & Præposito, ac Hebdomadario stipendium juliorum trium?

4. An Capitulo ex voluntate heredum associante cadaver usque ad januam Sancti Francisci, solvi debeat singulis Canonicis stipendium juliorum duorum; & Præposito, ac Hebdomadario stipendium juliorum trium?

5. An iisdem Præposito, & Canonicis in hisce associationibus cadaverum distribui debeant candelæ

læ æqualis ponderis, ac distribuuntur Religiosis?

6. An occasione tumulationis alicujus cadaveris in Ecclesia S. Francisci liceat Sacristæ Collegiatæ, & Parochialis Ecclesiæ exigere ab heredibus defunctorum stipendium julii unius, in casu &c.

Sacra Congregatio Concilii die 30. Maii 1761. respondit: *Ad* 1. *affirmative ad primam partem*: *Ad* 2. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*: *Ad* 3. *&* 4. *affirmative juxta solitum*: *Ad* 5. *Non deberi minoris ponderis Canonicis*: *Ad* 6. *affirmative*.

361 SQUILLACEN. *Celebrationis Missarum*, *& functionum Conventualium*, in qua ad sequens dubium.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.

Sacra Congregatio Concilii die 8. Augusti 1761. respondit: *In decisis*, *& amplius*; uti supra jam decisum fuerat die 28. Februarii.

362 TOLETANA, *Visitationis Oratorii*, in qua ad seqq. dub.

1. An Monachis Montis Sion Ordinis S. Bernardi extra muros civitatis Toletanæ liceat habere oratorium in domo rurali existente in prædio posito in Territorio villæ de Valdepennas.

2. An iisdem Monachis liceat in eodem Oratorio audire Sacramentales Confessiones sæcularium servitio Monasterii addictorum, aliarumque personarum ad prædictum Oratorium accedentium, eisque alia Sacramenta ministrare? & quatenus affirmative;

3. An Confessarius pro recipiendis confessionibus deputandus debeat examinari ab Eminentissimo Archiepiscopo?

4. An idem Oratorium valeat visitari per eundem Eminentissimum Archiepiscopum?

5. An Religiosus degens in dicta rurali domo de Valdepennas teneatur exhibere Eminentissimo Archiepiscopo licentiam sui Superioris Regularis permanendi extra claustra?

6. An Decretum a visitatore factum sustineatur, ita ut sit exequendum, in casu?

Sacra Congregatio Concilii die 29. Augusti 1761. respondit: *Ad* 1. *&* 2. *Negative Ad* 3. *Provisum in secundo*. *Ad* 4. *Provisum in primo*: *Ad* 5. *Negative*: *Ad* 6. *Provisum in antecedentibus*.

363 FIRMANA, *Officiaturæ*, in qua ad sequentia dubia.

1. An Patres Minores Conventuales Oppidi Faleronis vigore instrumenti anni 1693. teneantur applicare Missas cantatas? & quatenus affirmative;

2. An pro Missis cantatis, & non applicatis sit locus restitutioni pecuniarum, & in qua summa, in casu &c.

Sacra Congreg. Concil. die 21. Novembris 1761. respondit: *Ad* 1. *affirmative*: *Ad* 2. *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo pro absolutione quoad præteritum*.

CASSANEN. *Parochialis*, in qua ad sequens dubium. 364

An constet de irrationabili judicio Episcopi, sive de mala relatione Examinatorum, in casu?

Sacra Congr. Concil. die 21. Novembris 1761. respondit: *Negative*:

PISAUREN. *Casuum reservatorum*, in qua ad seqq. dub. 365

1. An Episcopus cogere possit Canonicum Pœnitentiarium ad acceptandam delegationem facultatis absolvendi Pœnitentes a casibus reservatis? Et quatenus affirmative;

2. An teneatur Episcopus deputare sumptibus propriis alium Sacerdotem dicta facultate præditum?

3. Ac comminatio suspensionis a divinis ipso facto incurrendæ sustineatur?

4. An tabellæ casuum reservatorum sint moderandæ, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 21. Novembris 1761. respondit: *Ad* 1. *affirmative*, *& amplius*: *Ad* 2. *Negative*, *& ad mentem*: *Ad* 3. *affirmative*; *Ad* 4. *dilata*.

PISAUREN. *Camerariatus*, in qua ad seq. dub. 366

An Canonicus Pœnitentiarius a Capitulo eligi possit ad officium Camerarii, in casu?

Sac. Cong. Concil. die 21. Novembris 1761. respondit: *Affirmative*;

NOVARIEN. in qua ad dubia, 367

1. An, & ad quem spectet onus reparationum Ecclesiæ Parochialis præexistentium resignationi?

2. An sit locus reductioni pensionis, vel potius dimissioni bonorum Ecclesiæ Parochialis, cum assignatione congruæ, in casu &c.

Sacra Congregatio Concilii die 16. Januarii 1762. respondit: *Ad* 1. *spectare ad Resignantem*. *Ad* 2. *Negative in omnibus*.

NULLIUS TERRÆ FASANI, *Residentiæ*. 368

1. An Sacerdos Loprete teneatur ad personalem residentiam in Ecclesia receptitia S. Joann. Baptistæ Terræ Fasani? *Et quatenus affirmative*;

2. An attenta illius contumacia sit locus admissioni novi Presbyteri in locum dicti Loprete, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 30. Januarii 1762. respondit ad utrumque: *Affirmative*.

CALARITANA. in qua ad seq. dub. 369

An liceat Antiocho Ignatio Garau Parocho Oppidi

pidi de Senorbi, & Arixi tempore æstivo, & autumnali ob aeris intemperiem discedere ab eisdem locis, subrogato tamen vicario idoneo pro Animarum cura, in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 8. Maii 1762. respondit: *Negative, & detur decretum ad formam* Algaren. nempe: *Pro gratia ad quatuor menses æstivos currentis anni tantum, comprehensis Conciliaribus, arbitrio Episcopi, cum obligatione commorandi in locis Parochiæ proximioribus non infectis aeris intemperie, quatenus ex eis in occurrentibus solemnitatibus, vel necessitatibus sine detrimento propriæ valetudinis accedere possit Orator ad consulendum Parochianorum indigentiis: deputato idoneo Vicario ab Ordinario approbando, qui resideat, & curam animarum, ac Sacramentorum administrationem laudabiliter exerceat.*

370 EUGUBINA, *Jurium parochialium.*

1. An, & quomodo PP. Minores Conventuales Terræ Costacciari pro cadaveribus in eorum Ecclesia sepeliendis, debeant solvere quartam funeralem Archipresbytero Ecclesiæ S. Marci ejusdem loci?

2. An, & quomodo iidem PP. se gerere debeant occasione, qua vocantur ad associationem cadaverum, sive ista tumulentur in eorum Ecclesia, sive in dicta Parochiali S. Marci?

3. An dd. PP., occasione tumulationis cadaverum in eorum Ecclesia, teneantur ad illorum associationem; seu potius illa expectare possint in janua dictæ propriæ Ecclesiæ?

4. An pro associatione cadaverum ad præfatam Ecclesiam Parochialem sive ad aliam, liceat heredibus defunctorum invitare tot regulares, quot invitantur Presbyteri sæculares, etiam reluctante Parocho: sicut & in reliquis, funerum pompa pendere debeat ab eorumdem heredum arbitrio?

5. An esse debeat in libertate præfati Archipresbyteri peragere Processiones, sive generales, sive particulares independenter a suprad. Patribus?

6. An eidem Archipresbytero liceat in sua Ecclesia Parochiali ad proprium libitum sacras peragere functiones, tam in Dominica Palmarum, quam in aliis diebus Hebdomadæ majoris: sicuti & in ceteris solemnitatibus anni, independenter quoque ab Ecclesia Sancti Francisci? & quatenus affirmative;

7. An dictus Archipresbyter, ejusque successores, valeant in posterum redire ad primæva jura pro eisdem exercendis sacris functionibus in d. Ecclesia S. Francisci, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 22. Maii 1762. respondit: *Ad 1. teneri in quarta parte omnium cereorum, ad formam Constitutionis* Romanus Pontifex, *& amplius. Ad 2. Servetur solitum, juxta mentem, & amplius. Ad 3. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius. Ad 4. Affirmative in omnibus, arbitrio heredum, & amplius. Ad 5. 6. 7. Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

S. ANGELI LOMBARDORUM, SEU BISACIEN. *Juris quæstuandi.* 371

An PP. Capuccinis Terræ Jesualdi jus competat quæstuandi in Terra Morræ, ejusque districtu, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 25. Septemb. 1762. respondit *Affirmative.*

ASSISIEN. *Quartæ funeralis* in qua ad seqq. d. 372

An Basilica Patriarchalis Sancti Francisci, & Ecclesia Sancti Antonii civitatis Assisii vigore consuetudinis persolvere debeant Ecclesiis Parochialibus ejusdem civitatis quartam funeralem in medietate cereorum deferendorum occasione associationis cadaverum, & ardentium in funeribus explendis in Ecclesiis sepelientibus? & quatenus negative;

2. An, & de quibus cereis, & in qua quantitate sit præstanda dicta quarta funeralis, in casu &c.

S. C. C. die 22. Januarii 1763. respondit: *Ad 1. Quartam funeralem præstandam esse in medietate omnium cereorum, & candelarum juxta constitutionem Benedictinam subjectarum præstationi Quartæ, & amplius. Ad 2. Provisum in antecedenti, & amplius.*

NULLIUS CANUSII, in qua ad seqq. dub. 373

1. An Ecclesiasticis ordinandis, & in aliquo Seminario, aut convictu Ecclesiastico, aut in publica aliqua Universitate degentibus bonificari debeat servitium subdiaconatus, & diaconatus, perinde ac si essent præsentes, & inservirent Ecclesiæ receptitiæ s. Sabini.

2. An, & quæ servitia ad effectum participandi, teneantur explere iidem Ecclesiastici post Sacerdotium regressi ad Ecclesiam Canusinam.

3. An Josepho Senese, Michaeli Rossi, & Nicolao Morra bonificari debeat servitium post reditum ad eamdem Ecclesiam Canusinam.

4. An, & quas attestationes super peritia in cantu Gregoriano exhibere debeant capitulo prædicti admittendi in divinis in Ecclesia Canusina; & quid quoad attestationes super peritia in Theologia Morali.

5. An Presbyteris, qui noviter ad participationem admittuntur in primo admissionis anno debeatur integre eleemosyna Missarum perpetuarum, seu potius aliqua illius pars retineri possit a capitulo, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. die 17. Decembris 1763. respondit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. ad formam Constitutionum, & amplius. Ad 3. affirmative a die præsentationis decreti provisionalis, & amplius. Ad 4. Serventur Constitutiones, & ad Eminentiss. Præfectum ad mentem, & amplius. Ad 5. Ad formam Constitutionum, & amplius.*

BAL-

374 BALNEOREGIEN., in qua ad seqq. dub.

1. An clericus Hieronymus Victorii indigeat dispensatione super defectu ætatis ad assequendam præbendam canonicatus in cathedrali Balneoregien., ad quem a patronis fuit legitime nominatus, & quatenus affirmative;

2. An dispensatio sit relaxanda, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 14. Januar. 1764. respondit ad utrumque: *affirmative*.

375 BOSSANEN., in qua ad seqq. dub.

1. An clerici Joannes Andreas, & Franciscus Antonius Italo-Græci, sed ad primam tonsuram, nec non quatuor minores Ordines cum litteris dimissorialibus Ordinarii, sine tamen dispensatione Apostolica, ritu latino promoti absolvendi sint ab incursa suspensione, ac dispensandi super irregularitate, & quatenus affirmative;

2. An iidem clerici licite ad reliquos majores Ordines eodem ritu latino promoveri possint, sive potius redire debeant ad ritum græcum?

3. An consulendum sit Sanctissimo pro Apostolica dispensatione, ut uno, vel altero ritu ad eosdem majores Ordines promoveantur, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 14. Januar. 1764. respondit: *Ad* 1. *non indigere*. *Ad* 2. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam*. *Ad* 3. *provisum in primo*.

376 CIVITATIS CASTELLANÆ *Funerum*, in qua ad sequent. dub.

1. An cadaver Silviæ Paglia potuerit asportari ad Ecclesiam cathedralem Civitatis Castellanæ ad effectum funus peragendi? & quatenus negative;

2. An, & quæ emolumenta funeris Archipresbyter seu vicarius curatus capituli cathedralis d. Civitatis restituere teneatur Ecclesiæ s. Francisci, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 18. Februar. 1764. respondit: *Ad* 1. *negative, & amplius*. *Ad* 2. *affirmative quoad integra emolumenta, excepta quarta Canonica, & amplius*.

377 PRATEN. *Indulti vacandi a choro*.

1. An, & quomodo canonico Innocentio Bonamici concedendum sit indultum vacandi a choro? & quatenus affirmative;

2. An, & de quibus emolumentis participare debeat, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 23. Junii 1764. respondit: *Ad* 1. *affirmative, durantibus infirmitatibus onerata conscientia Oratoris, arbitrio Episcopi*. *Ad* 2. *Deberi omnia emolumenta, exceptis iis quæ sive ex dispositione testatorum, sive ex statuto, & consuetudine Ecclesiæ debentur tantum actu inservientibus*.

S. SEVERINI, *Eleemosynæ Missæ Conventualis*, 378 in qua ad seqq. dub.

1. An capellanis seu mansionariis Ecclesiæ cathedralis sancti Severini celebrantibus & applicantibus Missam Conventualem in diebus ferialibus debita sit particularis eleemosyna? & quatenus affirmative;

2. An, & de quibus redditibus ea sit præstanda, in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 24. Martii 1764. respondit: *Ad* 1. *affirmative, & amplius*: *Ad* 2. *affirmative a singulis canonicis ex redditibus Parochialibus, & amplius*.

BRIXIEN. *Irregularitatis*. 379

Anno 1753. die 11. Septembris sacerdos Franciscus Comincini e Prato Alboino Brixien. diœcesis noctu occidit sacerdotem Bartholomæum Olivieri. Hinc perpetuo exulatum abire coactus est. Anno 1758. Supplicavit pro dispensatione ab irregularitate, recipiens se nomen daturum alicui Ordini ex Mendicantibus. Semel & iterum preces rejectæ sunt, tandem jussu *Sanctissimi* ad S. C. C. delatæ: quæsitum fuit;

An sit locus dispensationi ab irregularitate, in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 19. Januarii 1765. respondit, *Negative*.

CÆSEN. in qua ad seqq. dub. 380

1. An liceat Archipresbytero exigere julium unum supra eleemosynam aliorum sacerdotum., tam in septimis defunctorum, quam in aliis officiis & festivitatibus; & tam in Ecclesia parochiali, quam in aliis Ecclesiis & Oratoriis positis intra limites suæ parœciæ, in casu &c.

2. An Archipresbyter teneatur invitare sacerdotes parochianos post parochos suæ congregationis ordine antianitatis vel vicinitatis, & prælative ad sacerdotes exteros in funeribus, septimis, officiis, festivitatibus aliisque functionibus ecclesiasticis, in casu &c.

3. An Sacerdotes teneantur petere licentiam ab Archipresbytero tam pro celebratione Missarum, quam pro sonitu campanarum, in casu &c.

4. An sit locus reductioni mensuræ pro exactione decimæ, in casu &c. & quatenus affirmative;

5. An Archipresbyter teneatur restituere excessive perceptum, in casu &c.

6. An Archipresbyter ære proprio teneatur ad reaptationem fornicis campanilis suæ parochialis, Ecclesiæ, in casu &c.

7. An Archipresbyter teneatur ære proprio distribuere populo candelas die Purificationis Beatæ Mariæ Virginis, in casu? & quatenus affirmative;

8. An teneatur supplere distributiones non factas seu

seu potius illarum pretium in usus pios a Sac. Congreg. destinandos, in casu &c.

9. An duo priores & depositarius Ven. Confraternitatis ss. Sacramenti annuatim, & per sortes, ac prævia imbussulatione capitum familiarum possidentium sint eligendi, in casu &c.

10. An depositarius ejusdem Confraternitatis teneatur præstare cautionem pro sua administratione, in casu &c.

11. An sit locus exhibitioni notulæ juratæ pro perceptione & erogatione eleemosynarum a populo subministratarum, & ab Archipresbytero erogat. in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 9. Februarii 1765. respondit: *Ad* 1. *affirmative pro septimis celebrandis in propria Ecclesia ad formam Synodi Fontana, in reliquis negative, & amplius. Ad* 2. *negative, & servetur Synodus Urselli, & amplius. Ad* 3. *affirmative, & amplius. Ad* 3. *affirmative, & amplius. Ad* 4. *Servetur decretum Episcopi, & amplius. Ad* 5. *Dilata. Ad* 6. *&* 7. *affirmative, & amplius. Ad* 8. *ad mentem, & ad Dominum Secretarium cum Sanctissimo. Ad* 9. *Servetur solitum, & amplius: Ad* 10. *Negative*, & *amplius. Ad* 11. *Negative & amplius.*

381 CIVITATIS CASTELLANÆ *Taxæ funeralis*, in qua ad sequen. dub.

1. An taxa funeralis sit solvenda a sodalitate Confalonis ad rationem obul. 35., seu potius sit locus illius augmento, in casu &c.

2. An, & in qua summa sit solvenda capitulo taxa funeralis a societate Misericordiæ, in casu &c.

Sacr.Congreg.Concil. die 3. Augusti 1765. respondit: *Ad* 1. *affirmative ad primam partem, Negative ad secundam, & amplius. Ad* 2. *servetur solitum, & amplius.*

382 SPOLETANA *Congruæ*, in qua ad seq. dub.

1. An communitas & homines Arcis Porenæ teneantur serere terrena Parochialis Ecclesiæ, & sub quibus conditionibus, vel potius illa colere teneatur Parochus? & quatenus affirmative ad primam partem;

2. An pro eo tempore, quo inculta remanserunt, communitas & homines teneantur præstare parocho congruam alimentariam.

3. An, & a quibus sint reficienda damna bonis, de quibus agitur, illata?

Sacr. Congr. Concil. die 23. Novembris 1765. respondit: *Ad* 1. *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius. Ad* 2. *Dilata, & videatur particulariter super competentia congruæ. Ad* 3. *Negative, & amplius.*

383 SENOGALLIEN. *Procurationis*, in qua ad dub.

An Episcopo Senogalliensi sint præstandæ procurationes per contributum ab Abbate S. Mariæ, Priore s. Severi, monasterio monialium, confraternitatibus laicalibus, monte pietatis, & possessoribus beneficiorum etiam simplicium, aliisque locis piis terræ Montis Novi, quæ subsunt visitationi Episcopi, in casu &c.

S. C. C. die 11. Januar. 1766. respondit: *affirmative, & amplius.*

LEODIEN. *Beneficiorum*, in qua ad seqq. dub. 384

1. An beneficiati Ecclesiæ collegiatæ S. Martini Leodii, nempe hebdomadarii, & Evangeliarii, & Epistolarii debeant esse constituti in respectivo ordine Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus, vel in ea ætate, ut intra annum ad respectivum ordinem promoveri possint, & quatenus affirmative;

2. An prædicti beneficiati, & custos chori, teneantur per se ipsos sub pœna privationis implere onera cuique beneficio annexa, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 1. Mart. 1766. respondit: *Ad* 1. *affirmative. Ad* 2. *affirmative.*

AVENIONEN. *Jurium Parochialium*, in qua ad seqq. dub. 385

1. An capitulo Ecclesiæ collegiatæ & Parochialis s. Agricolæ debeatur quarta funeralium Parochianorum, qui in Ecclesia metropolitana sepeliuntur, in casu &c.

2. An capitulo Ecclesiæ collegiatæ & Parochialis s. Agricolæ debeatur quarta funeralium canonicorum, beneficiatorum, aliorumque addictorum servitio Ecclesiæ Metropolitanæ Avenionen. decedentium intra limites dictæ Ecclesiæ parochialis, quatenus in eadem Ecclesia metropolitana tumulentur, in casu &c.

3. An capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ Avenionen. liceat sepelire cadavera parochianorum Agricolæ in parochia decedentium, non electa sepultura in dicta Ecclesia Metropolitana, in casu &c.

4. An vocato ad funera Parochianorum s. Agricolæ capitulo Ecclesiæ metropolitanæ, aspersio cadaveris, antequam e domo educatur, & intonatio antiphonæ *Si iniquitates*, spectent ad dictum capitulum Metropolitanæ, seu potius ad Capitulum s. Agricolæ in casu &c.

Sac. C. Conc. die 22. Mart. 1766. respondit: *Ad* 1. *affirmative, & amplius. Ad* 2. *affirmative, & amplius. Ad* 3. *Negative, & amplius. Ad* 4. *negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius.*

VITERBIEN. *Juris tumulandi*, in qua ad sequens dub. 386

An cadaver Sacerdotis Dominici Leoni depositi in Ecclesia parochiali Orioli sit restituendum cum omnibus emolumentis funerariis, & humandum in Ecclesia s. Antonii PP. Reformatorum in sepulcro familiari, seu majorum, in casu &c.

Sacr. Congreg. Concil. die 31. Maii 1766. respondit: *Affirmative, reservata quarta Parocho, & amplius.*

387 URITANA, in qua ad dub.

An, & quomodo sit distribuendum legatum Missarum manualium relictum capitulo Ecclesiæ collegiatæ, & quinque Religiosis communitatibus terræ Francavillæ, in casu &c.

Sac. Congr. Concil. die 21. Julii 1766. respondit: *Esse distribuendum pro æquis partibus, & amplius.*

388 AQUIPENDIEN. *Cathedratici*, in qua ad seq. dub.

An Archipresbyter collegiatæCanini teneatur persolvere cathedraticum ratione parochiæ ultra illud, quod persolvitur a capitulo dictæ collegiatæ, in casu &c. *Et quatenus negative;*

2. An sit locus restitutioni cathedratici, & remotioni sequestrorum, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 20. Decembris 1766. respondit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. affirmative, & amplius.*

389 MACERATEN. in qua ad seqq. dub.

1. An Præpositus Ecclesiæ collegiatæ S. Blasii Montis milonis sit punctandus, dum audit confessiones in dicta Ecclesia, in casu &c.

2. An sit servanda Taxa punctaturarum, seu potius reformanda & quomodo, in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 14. Februarii 1767. respondit: *Ad 1. negative pro tempore, quo actu audit confessiones. Ad 2. negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & fiat Taxa approbanda ab Episcopo ad formam Concilii, & Bullæ Erectionis:*

390 VITERBIEN. *Capellaniæ*, in qua ad seqq. dub.

1. An capellania fundata in Ecclesia collegiata Ss. Faustini & Jovitæ Viterbien. a quondam Sernutio Ciccolini sit manualis & ad nutum Sanctesium Patronorum amovibilis, vel potius perpetua, in casu &c.

2. An, & quot Missas debeat annuatim celebrare capellanus dictæ capellaniæ, in casu &c.

3. An capellanus pro tempore dictæ capellaniæ teneatur ad servitium & assistentiam chori in divinis Officiis, in casu &c.

4. An administratio bonorum dictæ capellaniæ spectet privative ad Sancteses, vel potius ad capellanum pro tempore ejusdem capellani, in casu &c.

5. An ad capellanum spectent omnes redditus pro dote dictæ capellaniæ a Testatore relicti, seu potius in qua summa sit taxanda annua congrua capellani, in casu &c.

6. An, & quis teneatur annuatim solvere capitulo Ss. Faustini & Jovitæ utensilia Missarum, & in qua summa, in casu &c.

7. An eidem capellano, quamvis non invitato, competat jus interessendi una cum capitulo d. Ecclesiæ collegiatæ associationi cadaverum, & funeribus, & respective participandi de eorum emolumentis, & quomodo, & in qua parte? *& quatenus affirmative;*

8. An capitulum teneatur reintegrare hodiernum capellanum de præteritis emolumentis, in casu &c.

9. An ad expensas præsentis litis, quoad capellanum & capellaniam, teneatur capitulum sive Sancteses, vel potius sint faciendæ ex redditibus capellaniæ, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 30. Maii 1767. respondit: *Ad 1. affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & ad mentem: & mens est, quod resolutio habeat locum pro futuris vacationibus, facto verbo cum Sanctissimo. Ad 2. Teneri ad celebrationem Missæ quotidianæ, & amplius. Ad 3. affirmative, & amplius. Ad 4. affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius. Ad 5. non spectare nisi congruam ad rationem annuorum scutor. 50. & amplius. Ad 6. Utensilia esse subministranda per Sancteses ex fructibus capellaniæ. Ad 7. negative in omnibus, & amplius. Ad 8. negative, & amplius. Ad 9. negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

VITERBIEN. *Juris eligendi*, in qua ad seq. dub. 391

1. An, cui, & quomodo competat electio Officialium, vulgo Sanctesium in parochia Ecclesiæ collegiatæ S. Faustini, in casu? & quatenus spectet ad parochianos, & parochum;

2. An, & quam vocum ratam habeant sive Parochus, sive parochiani, & in casu discordiæ votorum, ad quem devolvatur electio.

3. An, & qua die electio ista facienda, & respective publicanda sit, in casu &c.

4. An eadem electio possit ad libitum eligentium fieri anno sequenti sive unius sive utriusque ex Sanctesibus, qui officium exercuerunt anno præcedenti, in casu &c.

5. An edicta, seu notificationes affixæ ad eligendum Sancteses, & parochianorum coadunatio cum subsecuta electione facta in conventu regularium, sustineatur in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 30. Maii 1767. respondit: *Ad 1. Electionem competere parochianis una cum parocho. Ad 2. Parochum unam tantum vocem habere, cæteras, Parochianos, & in casu discordiæ, prout de jure ad judices suos. Ad 3. in festo Ss. Innocentium. Ad 4. arbitrio eligentium. Ad 5. affirmative.*

VITERBIEN. *Census*, in qua ad seq. dub. 392

An capellani dissentientes, juris remediis obstringendi sint ad impositionem census pro fabrica Ecclesiæ super fundis capellaniarum, itaut rescriptum Sac. Congregationis diei 21. Nov. 1761. sit exequendum, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 30. Maii 1767. respondit: *affirmative,*

VITER-

393 VITERBIEN. *Capellaniæ.*

An sit standum vel recedendum a decisis quo ad 6. & 9. dubium, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 12. Nov. 1767. respondit *In decisis, & amplius ad utrumque.*

394 VALENTINA, in qua ad sequent. dub.

1. An pro visitatione Ecclesiarum & locorum piorum civitatis Valentiæ solvenda sit Archiepiscopo, vel ejus Delegato Procuratio, etiam sub nomine emolumenti, in casu? *& quatenus negative*;

2. An, & in qua summa sit locus restitutioni pecuniarum exactarum, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 30. Januar. 1768. respondit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. negative pro summa exacta tantum, & amplius.*

395 TRANEN. *Irregularitatis.*

An sit locus dispensationi ab irregularitate in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 26. Martii 1768. respondit: *Negative.* Reproposita die 16. Decembris 1769. sub seq. dub. An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 26. Martii 1768.

Sacr. Congreg. respondit: *Prævio recessu a decisis esse locum dispensationi ab irregularitate.*

396 NOVARIEN. in qua ad seqq. dub.

1. An Parochi Ecclesiæ s. Mariæ Majoris Vallis Vigletii, & eorum pro tempore successores teneantur, scilicet aliquis eorum singulo die mercurii cujuslibet hebdomadæ ire ad celebrandum per se ipsum Missam in Ecclesia curæ s. Silvestri de Druonio, in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An iidem parochi teneantur applicare dictam Missam pro populo curæ s. Silvestri, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 4. Junii 1768. respondit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. negative, & amplius.*

397 VERONEN. *Translationis Missarum.*

Comes Galeottus Nogarola in Testamento condito ann. 1530. perpetuum instituit legatum sex Missarum, singulis hebdomadis celebrandarum in Ecclesia s. Laurentii Civit. Veronæ, comprehensis in eodem legato Missis quatuor, quas in eadem Ecclesia celebrandas mandaverat Comes Carolus Nogarola ejus frater. Sacerdoti vero a suis heredibus eligendo &c. nonnullos legavit annuos affictus, unum scil. librarum 27. & solid. 18. alterum lib. 23. & solid. 5.

Quamvis autem prædicti duo affictus ab antiquissimo tempore facti sint inexigibiles, nihilominus descendentes familiæ Nogarolæ propriis sumptibus legatum Missarum adimpleri curarunt, onere bipartito descendentes inter a linea testatoris, & alios, a quibus suam trahit originem hodiernus Comes Ferdinandus. Is vero legatum trium Missarum, cui ære proprio satisfacit, transferre cupiens ab Ecclesia s. Laurentii ad Ecclesiam Parochialem oppidi Azzani jure feudi ad se pertinentis, preces pro translatione obtulit SS. D. N. assignaturum promittens fundum pro perpetua sacrorum celebratione. Precibus remissis ad sacram Congreg. post superventam Episcopi relationem, quæsitum fuit:

An sit locus translationi missarum, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 20. Augusti 1768. respondit: *affirmative facta tamen obligatione in forma juris valida assignandi & manutenendi fundum sufficientem facto verbo cum Sanctissimo.*

(*) Novissima additamenta Resolutionum omnium Sac. Congreg. Concilii, quæ ab anno 1668. ad 1788. prodierunt.

ANAGNINA, in qua ad seq. dub. 398

I. An Subdiaconus Nicolaus Corazza, adventa legitima ætate Diaconatus, & Presbyteratus, statim teneatur proximis futuris temporibus ad eosdem Ordines promoveri, vel potius servatis inter omnes Ordines interstitiis, & quatenus affirmative ad primam partem, negative ad secundam;

II. An indultum eidem sit concedendum, ut servatis interstitiis inter omnes sacros ordines, absque ulla pœna caducitatis promoveri possit?

Sacra Congreg. Conc. die 17. Sept. 1768. respondit: *Ad 1. negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 11. Provisum in primo.*

SPIREN. *Reædificationis Ecclesiæ*, in qua ad 399 seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis?

Ead. Sacr. Cong. Concil. die d. respondit: *In decisis, & amplius.*

MONTIS FALISCI, *Expensarum litis*, ad dub. 400

An expensæ litis per patronos sint detrahendæ a bonis recuperandis pro dote capellaniæ, in casu &c. *Eadem Sac. Cong.* 17. Septembris 1768. respondit: *affirmative.*

CÆSENATEN. *Beneficii*, in qua ad seq. dub. 401

An, & quæ supplicatio sit signanda, & relaxanda, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* ead. die respondit: *Signandam, & relaxandam esse supplicationem Sacerdotis Jacobi.*

MILETEN. *Nullitatis matrimonii*, ad dub. 402

An constet de nullitate Matrimonii, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 26. Novembris 1768. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

403 NEAPOLITANA *Restitutionis in integrum*, in qua ad seq. dub.

An sit locus restitutioni in integrum, in casu &c. *Sacr.Congreg. Concil.* ead. die respondit: *Negative, & amplius*.

404 RECINETEN. *Vicarii Capitularis*, ad seqq. dub.

I. An sustineatur deputatio Archipresbyteri Politi in Vicarium Capitularem, in casu? & quatenus affirmative;

II. An constet de legitima deputatione Archidiaconi Philippi Roberti, in casu &c. *Sac. Cong.Conc.* ead. die respondit: *Negative ad utrumque*.

405 BRICTINORIEN, *seu* NULLIUS S. RUPHILLI, *Jurium Parochialium*, in qua ad seq. dub.

An Parocho S. Ruphilli competeret jus peragendi functiones parochiales super cadavere educandæ Mariæ Siboni, & eidem debeatur quarta funeralis in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 17. Decembris 1768. respondit: *Dilata, & dentur dubia, citatis interesse habentibus*.

406 CALAGURITANA, *Applicationis Missæ pro populo*, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni applicationis Missæ pro populo, in casu &c.

Sac. Cong. Concil. 14. Januarii 1769. respondit: *Applicatis duabus Missis quotidianis in Ecclesia Ochonii, nec non una quotidiana in pago Corerii, pro gratia reductionis ad unam pro diebus festivis, & Dominicis in quolibet ex cæteris pagis, collatis tamen suffragiis in unum pro toto populo, facto verbo cum Sanctissimo, & detracta eleemosyna pro omnibus Missis applicandis ex massa communi*.

407 TRANEN. *Taxæ Seminarii*, ad seqq. dub.

I. An mensa Archiepiscopalis teneatur ad taxam in casu &c.

II. An capitulum cathedralis, & Clerus tam sæcularis, quam regularis civitatis Trani teneantur ad taxam, in qua summa, & a quo tempore, in casu &c.

I. An sit locus approbationi taxæ in casu &c.

Sag. Cong.Conc. 14. Januarii 1769. respondit: *Ad* I. *affirmative, deducto quod impendit Archiepiscopus in contributione ducatorum* 600. *Ad* II. *affirmative, deducto quod impendit clerus in contributione ducatorum* 600. *Ad* III. *affirmative ad rationem* 3. *pro centenario, facto verbo cum Sanctissimo*.

408 SANCTI SEVERINI, *Eleemosynæ*, ad seqq. dub.

I. An sit standum vel recedendum a decisis sub die 18. Novembris 1684. in casu &c.

II. An, & a quo tempore debeatur legatum, de quo agitur, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 14. Januarii 1769. respondit: *Ad* I. *in decisis, & amplius*. *Ad* II. *Deberi per canonicum Lavini a die omissæ præstationis*.

COLONIEN. in qua ad seq. dub. 409

An sit consulendum Sanctissimo pro concessione Indulti applicandi fructus quatuor, vel trium saltem annorum præbendarum vacaturarum pro extinguendo aere alieno capituli, seu potius, an, & quomodo sit providendum, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 14. Januarii 1769. respondit: *Esse consulendum Sanctissimo pro concessione Indulti applicandi medietatem fructuum quatuor annorum præbendarum vacaturarum pro dissolvendo debito capituli, firmis remanentibus solitis carentiis, prout de jure*.

COMEN. *Matrimonii*, ad seq. dub. 410

An liceat Franciscæ professionem emittere, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 28. Januarii 1769. respondit: *negative*;

VITERBIEN. *Expensarum litis*, ad dub. 411

An, & qui teneantur contribuere expensis litis, in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* 28. Januar. 1769. respondit: *Teneri eos, qui expresse in litem consenserunt*.

FIRMANA, in qua ad seqq. dubia. 412

I. An constet de legitima erectione Societatis Sanctissimi Sacramenti in Altari majori Ecclesiæ præpositurialis S. Michaelis Archangeli Montis Vrarii, in casu &c.

II. An jus peragendi omnes functiones pertinentes ad Societatem privative spectet ad Præpositum in casu &c.

III. An per ipsum Præpositum juxta solitum sint imposterum peragendæ eædem sacræ actiones in Oratorio dictæ Societatis, etiam uti Ecclesiæ filialis Præpositurae, in casu &c.

IV. An sit concedendum indultum oratorio dictæ Societatis retinendi Sanctissimum Sacramentum, in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 28. Januar. 1769. respondit: *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *affirmative in Ecclesia parochiali*. *Ad* III. *Dilata, & coadjuventur probationes*. *Ad* IV. *negative*.

CAMERINEN. *Restaurationis*, ad seqq. dub. 413

I. An decretum Episcopi in sacra visitatione latum, sit exequendum, in casu &c.

II. An domus parochialis S.Gregorii oppidi S.Genesii, sit reficienda, & restauranda sumptibus parochianorum, in casu &c. *Sac. Congreg. Concil.* 28. Jan. 1769. respondit: *Ad* I. *affirmative, reservatis juribus prout de jure*. *Ad* II. *scribatur Episcopo juxta instructionem*.

BAL-

414 BALNEOREGIEN. *Electionis Alumni*, ad seqq. dubia.

I. An sit locus electioni Alumni, & respective subministrationi scutorum 30., itaut electio facta de persona clerici Joannis Baptistæ Ricci sustineatur?

II. An sint reintegrandi confratres ultimo loco, deleti ab Episcopo, in casu &c.

III. An sit restituenda facultas officialibus Confraternitatis administrandi & exigendi redditus ejusdem Confraternitatis, itaut sint removenda sequestra, in casu &c.

IV. An ad expensas præsentis litis teneantur confratres, seu potius fieri debeant ex redditibus Confraternitatis, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 28. Januarii 1769. respondit: *Dilata, remotis sequestris, & reintegratis interim Confratribus*. Reproposita eadem causa cum additione ad secundum dubium; *& respective delendi novi Confratres ab Episcopo electi, in casu &c.* die 16. Septembris 1769. respondit: *Ad primum, negative in omnibus. Ad* II. *affirmative in omnibus. Ad* III. *affirmative in omnibus. Ad* IV. *negative ad primam partem; affirmative ad secundam.*

415 FULDEN. in qua ad seq. dubium.

An sit consulendum Sanctissimo pro moderatione residentiæ, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 28. Januarii 1769. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi, quoad numerum residentium, & tempus residentiæ; In reliquis arbitrio ejusdem Episcopi, ita tamen, ut intra triennium statuat, quod statuendum existimabit, & referat Sac. Congregationi.*

416 LUNEN. SARZANEN. *Reductionis Missarum*, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 17. Junii 1769. respondit, *esse consulendum Sanctissimo pro gratia reductionis ad duas tantum Missas quotidianas cum eleemosyna ad rationem manualis juxta morem regionis.*

417 ROMANA, *seu* TUDERTINA, ad dub.

An clericus Angelus Ceva sit admittendus ad locum in collegio Nicetæ Lassi in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* 17. Junii 1769. respondit: *affirmative*.

418 NULLIUS SUBLACENSIS. *Erectionis Canonicatus*, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo, & ex quibus facienda sit erectio canonicatus, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* 17. Junii 1769. respondit: *Affirmative, & erectionem faciendam esse, adjecto etiam jure crediti scut.* 2000. *ex pretio domus venditæ noviter detecto.*

419 COMACLEN. in qua ad seq. dub.

An liceat in publico Oratorio *delle Comatte* libere celebrare etiam in festis solemnioribus, in casu &c. *Sacr. Congr.* 17. Junii 1769. respondit: *Affirmative, & ad mentem.*

BARCHINONEN. *Aromatariæ*, ad dub. 420

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sacr. Congreg. Concil.* die dicta respondit: *Affirmative, & amplius.*

URBANIEN. in qua ad seqq. dubia. 421

I. An a collegio quinque Mansionariorum a san. mem. Urbano VIII. erecto in cathedrali Ecclesia Urbaniæ applicari debeat Missa pro populo, in casu &c.

II. An dictum collegium Mansionariorum consequi debeat decimas, & quarteria, & alia pro dote a d. san. mem. Urbano VIII. ipsis Mansionariis in dicta Ecclesia assignata, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 17. Junii distulit propositionem, die vero 26. Augusti 1769. respondit: *Ad* I., *&* II. *Dilata, & ad mentem, & proponatur citato capitulo.*

CAMERINEN. in qua ad seq. dub. 422

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum, in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* 17. Junii 1769. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

LUCANA. *Subsidiorum dotalium*, in qua ad seq. dub. 423

An, & quot subsidia dotalia assignanda sint Sylviæ Mariæ Olympiæ, ejus vita durante, pro ejus dote, & alimentis, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 8. Julii 1769. respondit: *Negative.*

ROMANA. *Subsidiorum dotalium*, ad dub. 424

An, & in qua summa sint constituendæ dotes, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* dicta die respondit: *Scribatur Episcopo juxta instructionem.*

CONSTANTIEN., in qua ad seq. dub. 425

An Baptismus ratus haberi debeat, vel potius sub conditione denuo conferri, in casu &c.

Sacr. Congreg. 8. Julii 1769. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

FIRMANA. *Reductionis Missarum*, ad dub. 426

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 29. Julii 1769. respondit: *Dilata, & reproponatur causa, citatis exequutoribus testamentariis, aliisque interesse habentibus.*

ANICIEN. *Dispensationis*, ad seq. dub. 427

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione ab impedimento publicæ honestatis, in casu &c.

su &c. *Sac. Congreg.* 29. Julii 1769. respondit: *Negative*.

428 FIRMANA. *Subsidiorum dotalium*, ad dub.

I. An sit locus favore Teclæ Ruffo assecutioni subsidii dotalis pro ejus monachatione juxta mentem Eleonoræ Marroni, in casu &c.
II. An sit standum, vel recedendum a decisis, quoad secundum dubium sub die 31. Maii 1736. *Sac. Cong. Conc.* die 29. Julii 1769. respondit: *Ad* I. *Dilata*. *Ad* II. *In decisis*, & *amplius*.

429 ROMANA. *Reductionis Missarum*, ad dub.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* 29. Julii 1969. respondit: *Negative*.

430 OLOMUCEN. *Nullitatis Matrimonii*, ad dub.

An constet de nullitate Matrimonii, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 26. Augusti ejusdem anni 1769. respondit: *Negative*.

431 PISANA. *Nullitatis Matrimonii*, ad dub.

An constet de nullitate Matrimonii, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 26. Aug. 1769. respondit: *Affirmative*.

432 TAURINEN. *Matrimonii*, ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* 26. Aug. 1769. respondit: *In decisis*, & *amplius*.

433 JANUEN. *seu* ALBINTIMILIEN. *Nullitatis Matrimonii*, in qua ad seq. dub.

An sit locus dissolutioni Matrimonii, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 16. Septembris 1769. respondit: *Dilata*, & *esse locum experimento cohabitationis triennalis*.

434 TRIDENTINA. *Applicationis Missarum*, in qua ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sac. Congr. Conc.* die 16. Septembris 1769. respondit: *In decisis*, & *amplius*.

435 FANEN. *Capellaniæ*, in qua ad seq. dub.

An, & cui adjudicanda sit capellania, de qua agitur, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Septembris 1769. respondit: *Capellaniam esse adjudicandam Sacerdoti Ottaviani*, & *amplius*.

436 AMERINA, in qua ad seq. dub.

An sit concedenda facultas alienandi loca montium confecta ex multiplico, itemque facultas imponendi censum scutorum 1000. super fructibus locorum viginti superextantium juxta votum Episcopi, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 16. Septembris 1769. respondit: *Dilata*, & *scribatur Episcopo juxta instructionem*.

VERULANA. *Archidiaconatus*, ad seqq. dub. 437

I. An constet de irrationabilitate judicii Episcopi, in casu &c.
II. An constet de attentatis, in casu &c.
Sac. Congreg. Conc. die 16. Septembris respondit: *Ad* I., & II. *Negative*.

SPIREN. *Reædificationis Ecclesiæ*, ad dub. 438

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 18. Novembris 1769. respondit: *In decisis*, & *amplius*.

HILDESIMEN., in qua ad seqq. dubia. 439

I. An tales confessiones licitæ sint, in casu &c.
II. An ignorante Episcopo validæ fuerint?
III. An, Episcopo sciente, & contradicente, in posterum peragendæ validæ futuræ sint, in casu &c.
Sac. Cong. Conc. die 19. Novembris 1769. respondit: *Negative in omnibus*.

MONASTERIEN. *Confirmationis*, ad seq. dub. 440

An Præpositus in Clarholtz confirmationem Episcopalem reportare teneatur pro exercitio prætensæ jurisdictionis Archidiaconalis in Paræciis de Beelen, & Lette, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 18. Novembris 1769. respondit: *affirmative*.

ROMANA, *seu* ALBINTIMILIEN. *Subsidiorum dotalium*, in qua ad seq. dub. 441

An sit exequendum rescriptum Sacræ Congregationis emanatum die 23. Novembris 1768. favore Magdalenæ Polidori Barberi, seu potius sit annuendum precibus Theresiæ Barberi Albintimilien, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 18. Novembris 1769. respondit: *Negative ad primam partem*, & *amplius*. *Affirmative ad secundam*, *pro tribus subsidiis*.

MONOPOLITANA. *Donationis*, ad seq. dub. 442

I. An sustineatur donatio, in casu &c.
II. An constet de attentatis, & quomodo sint purganda, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 18. Novembris 1769. distulit propositionem, die vero 20. Januarii 1770. respondit: *Ad* I. *affirmative*, *reservato integrum usufructu*. *Ad* II. *negative*.

ROMANA. *Subsidiorum dotalium*, ad dub. 443

An in casibus decessus puellarum nominatarum ante exactionem subsidii dotalis, de quo agitur, sit locus nominationi aliarum puellarum favore Principis Ruspoli, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 18.

die 18. Novembris 1769. distulit propositionem, die vero 20. Januarii 1770. respondit: *Affirmative*.

444 BENEVENTANA. *Irregularitatis*, ad seqq. dub.

I. An constet de irregularitate, in casu, & quatenus affirmative.

II. An sit concedenda dispensatio, in casu &c. *Sacr. Congreg. Concil.* die 18. Novembris 1769. respondit. *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *negative*.

445 CAMERACEN. *Dispensationis*, ad seq. dub.

An sit locus dispensationi super voto continentiæ, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 16. Decembris 1769. respondit: *Negative*.

446 ARETINA. *Missæ Conventualis*, ad seqq. dub.

I. An capitulum, & canonici terræ Asciani teneantur applicare Missam conventualem pro benefactoribus, in casu &c., *& quatenus affirmative*.

II. An, & quomodo sit locus illius reductioni, in casu &c.

III. An, & quomodo pro tempore præterito sit providendum, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Decembris 1769. respondit: *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *affirmative ad formam Constitutionis sa. mem. Benedicti XIV.* Cum semper. *Ad* III. *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo*.

447 ROMANA. *Reductionis Legatorum*; ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni legatorum piorum, in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 16. Decembris 1769. respondit: *Dilata, & firmetur status per peritum deputandum a Domino Secretario juxta instructionem, & reproponatur sub congruis dubiis*.

448 BARCHINONEN. in qua ad seq. dub.

An, & quomodo petitis sit annuendum, in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 16. Decembris 1769. respondit: *Negative*.

449 CONSTANTIEN. *Decimarum*, ad seq. dub.

An, & in qua summa capitulo cathedralis Constantiensis debeantur decimæ ex novalibus agrorum in Nusdorff, & Burnaw parochiæ Seefeldensis, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 16. Decembris 1769. respondit: *Affirmative ad formam transactionis anni* 1581.

450 TOLENTINA. *Canonicatus*, ad dub.

An, & quæ supplicatio sit relaxanda, in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 20. Januarii 1770. respondit: *Relaxandam esse supplicationem clerici Cæsaris Sparaciari*.

CAMERINEN. *seu* FABRIANEN. *Legati*, ad seq. dub. 451

An, & quomodo sit locus diminutioni oneris, vel potius commutationi legati, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 20. Januarii 1770. respondit: *Affirmative ad primam partem juxta modum, nempe, ut in diebus Dominicis, & festis retineri debeat lampas accensa ad altare B. Andreæ Sanucci die tantum, & si aliquid supererit, erogetur pro cera, & ad mentem. Negative ad secundam*.

CONSTANTIEN. in qua ad seq. dub. 452

An Baptismus ratus haberi debeat, seu potius sub conditione denuo conferri, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* 20. Jan. 1770. respondit: *Esse baptizandos sub conditione*.

VERULANA. *Archidiaconatus*, ad dub. 453

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 18. Februarii 1770. respondit: *In decisis, & amplius ad utrumque*.

IMOLEN. in qua ad seqq. dub. 454

I. An capitularibus processionaliter sub cruce accedentibus absque Mozzetta, cappa magna, & almutia respective, sed tantummodo cum rocchetto, & superpelliceo ad Ecclesiam S. Rocchi pro divinis peragendis, in festo ejusdem Sancti, debeatur solitum stipendium? *& quatenus affirmative*;

II. An debeatur dictum stipendium pro annis præteritis, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 10. Febr. 1770. respondit: *Ad* I. *affirmative, & amplius*. *Ad* II. *affirmative, & amplius*.

PERUSINA. *Capellaniæ choralis*, ad dub. 455

An, & quomodo Oratoris precibus sit annuendum, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* 10. Febr. 1770. respondit: *Negative, & amplius*.

MONASTERIEN. *Confirmationis*, ad dub. 456

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 10. Febr. 1770. distulit propositionem, die vero 10. Martii 1770. respondit: *In decisis, & amplius*.

CRACOVIEN. *Parochialis*, ad seq. dub. 457

An substineatur privatio Adalberti Daneki parochialis Ecclesiæ Paulowien., seu potius eidem sit danda manutentio, seu reintegratio, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* 10. Febr. 1770. distulit propositionem; die vero 10. Martii ejusdem anni respondit: *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo ad mentem*.

ROMANA *Capellaniarum*, ad seq. dub. 458

An, & quomodo sit providendum pro summis deficientibus tam præteritis, quam in posterum decur-

currendis ad formam resolutionis Sacræ Congregationis diei 17. Julii 1700. in casu &c. *S. Cong. Conc.* 10. Februarii 1770. respondit: *Dilata, & firmetur status integræ hæreditatis juxta mentem.*

459 SENOGALLIEN. in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus incisioni arborum, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 10. Martii 1770. respondit: *Affirmative juxta modum, & instructionem Episcopo transmittendam.*

460 ANAGNINA. *Erectionis Capellaniæ*, ad dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sac. Congr. Conc.* 10. Martii 1770. respondit: *Prævio recessu a decisis, non esse locum erectioni Capellaniæ.*

461 FIRMANA. *Erectionis Mansionariæ* ad dub.

An, & quomodo facienda sit erectio, in casu &c. *S. C. Conc.* 10. Martii 1770. respondit: *Negative.*

462 CÆSARAUGUSTANA. *Matrimonii*, in qua ad seqq. dub.

I. An constet de validitate Matrimonii, in casu &c.

II. An debeantur alimenta, & sumptus litis, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* 10. Martii 1770. respondit: *Affirmative ad utrumque.*

463 REATINA. *Juris tumulandi*, ad seqq. dub.

I. An patribus familias competat jus eligendi sepulturam pro infantibus ante septennium morientibus, & respective tumulandi eorum cadavera in sepulcris gentilitiis absque licentia parochorum, seu potius illa sepeliri debeant in Ecclesiis parochialibus, in casu &c. *Et quatenus affirmative ad primam partem.*

II. An, & quæ emolumenta funeralia debeantur parochis, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 31. Martii 1770. respondit: *Ad I. Licere patribus familias tumulare filiorum impuberum cadavera in sepulcris gentilitiis sine licentia parochorum, & amplius. Ad II. affirmative ad formam Synodalium Constitutionum, & amplius.*

464 AGRIEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub.

An sit locus dispensationi ab irregularitate, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* 31. Martii 1770. respondit: *Consulendum Sanctissimo pro dispensatione.*

465 COMEN. in qua ad seqq. dubia.

I. An ad beneficium communitatis Bellinzonæ, de quo agitur, sit præsentandus Sacerdos actu, seu potius conferri possit simplici clerico, in casu &c.

II. An sustineatur electio facta in personam clerici Defendentis Molo, itaut danda sit eidem institutio, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 31. Martii 1770. respondit: *Ad I. Præsentandum esse Sacerdotem actu idoneum, & in ejus defectu eum, qui infra annum promoveri possit ad Sacerdotium, & iis omnibus deficientibus etiam simplicem clericum. Ad II. Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

CONSTANTIEN. *Jurisdictionis*, ad seqq. dubia. 466

1. An Episcopus Constantiensis, ejusque vicarius generalis possint inhibere Abbati, & Monachis Abbatiæ Salemitanæ, & quibuscumque aliis Regularibus Ordinis Cisterciensis, ne sine prævia & speciali ejus approbatione excipiant confessiones Monialium in diœcesi Constantiensi existentium, illarumque etiam, quæ ejusdem sunt ordinis? in casu &c.

2. An quilibet confessarius tam ordinarius, quam extraordinarius semel, vel pluries a Superiore Regulari pro tempore deputatus, vel deputandus ad audiendas confessiones Monialium cujusdam monasterii Ordinis Cisterciensis, teneatur novam approbationem ab eodem Ordinario petere, & impetrare quoties eumdem, vel ad aliud, vel ad idem interpolato tempore contigerit deputari? in casu &c.

3. An possit Ordinarius Constantiensis admonere tam mediatos, quam immediatos Monialium Superiores, ut amoveant Confessarios, atque administratores bonorum ad earumdem Monialium Monasteria pertinentium pro tempore deputatos, seu deputandos? in casu &c.

4. An Superiore Regulari, vel alio quocumque ad quem pro tempore spectat, negligente deputare bis, aut ter anno quolibet Confessarios extraordinarios Monialium, eos deputare valeat Episcopus Constantiensis? in casu &c.

5. An eidem Ordinario Constantiensi salvo jure advocatiæ favore illorum, quibus competit, liceat petere rationes administrationis bonorum monasteriorum Monialium Ordinis Cisterciensis? in casu &c.

6. An eidem Ordinario Constantiensi cumpetat jus interessendi, & præsidendi electioni Abbatissarum ejusdem Ordinis? in casu &c.

7. An eidem Ordinario Constantiensi competat jus explorandi voluntatem puellarum tam ad habitum, quam ad professionem in monasterio sæpedicti Ordinis? in casu &c.

8. An capellæ ab Ecclesia monasteriali separatæ, & dissitæ, atque sive per se stantes, sive domibus, & arcibus jure proprietatis ad Monachos Salemitanos pertinentibus, apud quos tamen vel nulli resident Regulares, vel nonnisi unus aut duo, illique solummodo ad curandas res dynastiales, aut œconomicas, & publicum habentes accessum, sint cum ipsis domibus, aut arcibus a Parochorum, intra quorum districtus situantur, & Episcopi jurisdictione exemptæ? in casu &c.

9. An Officiales laici, domestici, famuli & coloni qui extra septa monasterii, vel clausuræ degunt, exempti sint a jurisdictione Episcopali, & Parochiali, itaut teneantur a Parocho recipere Sacramenta omnia, & præsertim Matrimonium? in casu &c.

10. An

10. An iidem officiales, domestici, & famuli teneantur servare festa tam ab Episcopo præscripta, quam consuetudine recepta, iisque diebus ab operibus servilibus æque, ac ab omni strepitu judiciali abstinere? in casu &c.

11. An iidem officiales, domestici, & famuli teneantur interesse supplicationibus ex causis ab Episcopo præscriptis? in casu &c.

12. An cum eisdem officialibus Abbas Salemitanus in jejunio dispensare, vel si Episcopus dispensaverit, eosdem ad jejunium obligare possit? in casu &c.

An præfatus Abbas iisdem officialibus &c. pro lucrando Jubilæo aliud tempus, quam Episcopus præscripserit, determinare valeat? in casu &c.

14. An sæpefatus Abbas Monialibus sui Ordinis pro lucrando Jubilæo speciale tempus determinare valeat, seu potius tempori ab Episcopo determinato in tota diœcesi se conformare debeat? in casu &c.

15. An Abbas Salemitanus causas matrimoniales sæpe dictorum suorum officialium, domesticorum, famulorum, & colonorum decidere valeat? in casu &c.

16. An eidem Abbati Salemitano respectu eorumdem suorum officialium &c. competat titulus Ordinarii? in casu &c.

17. An si Episcopus quemdam ex hisce officialibus, famulis, & domesticis in quacumque causa Ecclesiastica ad suum tribunal citaverit, is comparere debeat, alias cogi possit quibuscumque necessariis juris remediis? in casu &c.

18. An si Episcopus, vel ejus Curia indigeat testimonio jurato alicujus subditi sæcularis monasterii Salemitani, & Monialium ejusdem Ordinis, possit hunc propria auctoritate ad suum tribunal citare, & reluctantem quoque per censuras compellere? in casu &c.

19. An domus, capellæ, arces proprietatis jure ad monasterium Salemitanum pertinentes, in quibus tamen aut nullus, aut unus dumtaxat, alterve Religiosus, & quidem in ordine tantum ad administranda negotia temporalia, & dynastialia residet, gaudeant exemptione ipsi monasterio Salemitano concessa? in casu &c.

20. An Religiosi in his domibus, arcibus sic, ut præmittitur, expositi subsint jurisdictioni Parochi &c., itaut si forte decumbant, sacrum Viaticum, & extremam Unctionem de manu Parochi, intra cujus districtum sitæ sunt hæ domus, suscipere, atque ab eodem si ex hac vita discedant, sepeliri debeant; idque etiam obtineat quoad officiales, famulos, & colonos ibi habitantes? in casu &c.

21. An si fortasse Abbas contenderet jus habere deputandi aliquo in loco Parochum, debeat hic Episcopo præsentari, ab eodem examinari, atque adprobari? in casu &c.

22. An Episcopo competat jus visitandi quascumque capellas prædicti Ordinis, simulque Religiosos curam animarum in ea administrantes, juxta Constitutionem, quæ incipit, *Firmandis*? in casu &c.

23. An Abbas Salemitanus in Ecclesiis sæcularibus, suæ tamen quoad temporalia jurisdictioni subjectis, sine licentia Episcopi possit uti Pontificalibus, vel an etiam in his teneatur servare decretum ab Alexandro VII. editum? in casu &c.

24. An Abbas Salemitanus a Clericis sui patronatus possit exigere juramentum fidelitatis? in casu &c.

25. An idem Abbas impedire possit, ne possessoribus Beneficiorum monasterio Salemitano adnexorum clericis sæcularibus gravi, & justa ex causa imponatur pensio ad successorem non transitura, & ex congrua ipsius beneficiati solvenda, si non obstante hac pensione, eidem adhuc sufficiens ad honestam sustentationem congrua supersit? in casu &c.

26. An Episcopus Abbatem, monachos, & officiales quoscumque monasterii Salemitani ad observantiam eorum, quæ in expositis dubiis resolventur per mulctas pecuniarias piis usibus applicandas, aliasque pœnas, nec non etiam per Ecclesiasticas censuras compellere possit? in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 31. Martii 1770. distulit propositionem, 15. Septembris respondit: *Dilata, & ad D. Secretarium ad mentem.*

SPIREN. *Reædificationis Ecclesiæ*, ad dub. 467

An sit standum vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Aprilis 1770. respondit: *In decisis, & amplius, & ad Emum Præfectum juxta mandatum.*

RAGUSINA, in qua ad seqq. dubia. 468

1. An constet de statu libero Eliæ Milloscevich ad effectum contrahendi Matrimonium cum qua maluerit? in casu &c.

2. An potius teneatur ducere in uxorem Annam Vocativo? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Aprilis 1770. respondit: *Ad* 1. *Affirmative, & amplius. Ad* 2. *Provisum primo.*

NEAPOLITANA *Matrimonii*, ad dub. 469

An constet de Matrimonio rato, & non consummato, itaut liceat Marchioni Vincentio Confalone ingredi religionem approbatam ad effectum in ea profitendi? in casu &c. *Sacra Congregatio Concilii* die 28. Aprilis 1770. respondit: *Negative.*

CEPHALUDEN. *Distributionum*, ad dub. 470

An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 6. Martii 1694. in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 28. Aprilis 1770. respondit: *Prævio recessu a decisis sub die 6. Martii 1694., distributiones amissas a non interessentibus, dividi debere inter præsentes.*

CONSTANTIEN. *Decimarum*, in qua ad dub. 471

An sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 28. Aprilis 1770. distulit

tulit propositionem; die vero 15. Septembris respondit: *In decisis, & amplius*.

472 SABINEN. *Participationis*, in qua ad seq. dub.

An possessor Canonicatus nuncupat. Philippi parcipare valeat de legatis, distributionibus quotidianis, aliisque emolumentis, de quibus participant alii Canonici? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 21. Maii 1770. respondit: *Affirmative, dummodo resideat, & inserviat in omnibus ad formam aliorum canonicorum, & conferat tertiam partem pro distributionibus*.

473 REATINA *Jubilationis*, ad seq. dub.

An Canonicus Ludovicus Perini Camarda vigore indulti Jubilationis, si choro non intersit, participare valeat de punctaturis, seu fallentiis, nec non de *emolumentis anniversariorum*? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 12. Maii 1770. respondit: *Quoad fallentias negative, & amplius; in reliquis negative*.

474 TERRACINEN. in qua ad seqq. dub.

1. An liceat Canonico Gregorio Rossetti abesse a choro tempore divinorum officiorum causa pulsandi organum? in casu &c.

2. An, & quomodo sit cogendus ad interessendum choro? in casu &c. *S. C. C.* die 12. Maii 1770. respondit: *Ad 1. Negative, & amplius. Ad 2. affirmative ad formam juris, & amplius*.

475 REATINA *Mediæ Annatæ*, ad seqq. dub.

1. An sit locus solutioni mediæ annatæ favore Ecclesiæ Cathedralis Reatis? in casu &c.

2. An ad solutionem ejusdem mediæ annatæ in futurum teneantur Canonici, beneficiati, & clerici beneficiati ejusdem Ecclesiæ Cathedralis? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 12. Maii 1770. respondit: *Ad 1. Affirmative, & amplius. Ad* II. *Affirmative ad formam Constitutionis Benedictinæ, & amplius*.

476 ANCONITANA *Capellaniæ*, ad seqq. dub.

I. An Capellaniæ, de quibus agitur, sint laicales, itaut possideri possint etiam a laicis? in casu &c., *& quatenus negative*;

II. An sit consulendum Sanctissimo pro gratia unius, seu tertiæ ex dictis capellaniis, donec superveniat unus ex filiis Vincentii Cerqua unius ex patronis, capax illam obtinendi, facultate dicto Vincentio percipiendi fructus, illosque suos faciendi, adimpletis interim per alium oneribus in casu &c. *S. C. C.* die 12. Maii 1770. respondit: *Ad* I. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam*. *Ad* II. *Negative*.

477 LEODIEN. in qua ad seqq. dubia.

I. An sex Vicarii Collegiatæ Ecclesiæ Tungrensis sint perpetui, seu potius a Decano & Capitulo ex legitima, & rationabili causa possint ab officio removeri, & Vicaria privari? in casu &c.

II. An dicti Vicarii possint ad titulum earumdem capellaniarum ad sacros ordines promoveri? in casu &c.

III. An iidem Vicarii teneantur assidue inservire choro, & Ecclesiæ, seu potius in festis dumtaxat, & etiam absentibus Canonicis? in casu &c.

IV. An debeant per se ipsos implere onera unicuique imposita, & canere Missas chori, & postquam cantaverint primam Missam, teneantur etiam interesse aliis ex consuetudine Ecclesiæ cani solitis? in casu &c.

V. An, & quæ retributio eisdem Vicariis debeatur intuitu onerum, & servitii Ecclesiæ? in casu &c.

VI. An iidem distributionibus quotidianis potiri debeant, & de, ac quibus anniversariis participare? in casu &c.

VII. An, & quæ jurisdictio competat Decano, & capitulo in eosdem Vicarios, ipsosque corrigere possint pœnis, ac mulctis pro modo excessum, ac delictorum? in casu &c.

VIII. An, & quæ facultas Decano, & capitulo competat in casu absentiæ per dictos Vicarios protractæ ad mensem vel non completum, vel non continuum, seu quomodo sit providendum in casu? &c.

IX. An, & quæ, & ad quod tempus concedenda dictis Vicariis sit vacatio a servitio Ecclesiæ? in casu &c.

X. An punctatoris officium perpetuo conferendum sit alicui ex dictis Vicariis, seu potius liberum sit decano, & capitulo ad idem officium quamcumque benevisam personam assumere? in casu &c.

XI. An, & in quibus horis Canonici teneantur interesse, & canere in choro divina Officia una cum Vicariis? in casu &c.

XII. An, & quibus remediis, & a quo sint cogendi in casu deficientiæ? in casu &c.

S. C. C. die 12. Maii 1770. respondit: *Ad* I. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam Ad* II. *Affirmative*. *Ad* III. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam*. *Ad* IV. *Teneri Vicarios adimplere onera per seipsos, in reliquis iterum proponatur*. *Ad* v. *Arbitrio capituli*. *Ad* vi. *Dilata, & scribatur juxta instructionem*. *Ad* vii. *Dilata, & expectetur exitus causæ in Rota*. *Ad* viii. *Ut ad proximum*. *Ad* ix. *Dilata, & scribatur juxta instructionem*. *Ad* x. *Eligendum esse unum clericum de choro arbitrio capituli*. *Ad* xi. *&* xii. *Dilata, & proponatur in mense Augusti, etiam unica*.

NULLIUS, *seu* FARFEN. *Canonicatus*, ad 478
seqq. dub.

I. An in prima proxima vacatione sit locus dismembrationi Canonicatus de Jurepatronatus Societatis S. Laurentii Terræ Tophiæ a massa communi Capituli Collegiatæ dicti loci in casu? *& quatenus negative*;

II. An Societas S. Laurentii teneatur supplere fundum dicti canonicatus usque ad annua scuta 30., & in eadem summa respective manutere in casu &c.

III. An hujusmodi augmentum solvendum etiam sit a Societate pro annis præteritis, in quibus capitulum non percepit integre dicta annua scuta 30. in ca-

in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Junii 1770. respondit: *Ad* I. *Negative*, *&* *amplius*. *Ad* II. *Affirmative*, *&* *amplius*. *Ad* III. *affirmative a die motæ litis*.

479 ALBINTIMILIEN. *Interdicti*, ad seq. dub.

An Interdictum Ecclesiæ S. Laurentii Justiniani sustineatur? in casu &c. *S.C.C.* die 16. Junii 1770. respondit: *Affirmative*.

480 BALNEOREGIEN. *Impedimenti*, ad seq. dub.

An constet de impedimento affinitatis? in casu &c. *S. Cong. Conc.* 16. Junii 1770. respondit: *Negative*.

481 ACHERUNTINA *Dispensationis*, ad seq. dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* 16. Junii 1770. respondit: *Negative*.

482 SPOLETANA seu NULLIUS FERENTILLI *Jurisdictionis*, in qua ad seq. dub.

An Ecclesia S. Pauli nuncupat. S. Polo subjecta sit jurisdictioni Reverendissimi Capituli Lateranensis, seu potius Episcopi Spoletani? in casu &c. *S. C. C.* die 16. Junii 1770. respondit: *Affirmative ad primam partem; negative ad secundam*.

483 PERUSINA *Visitationis*, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo Parochi recurrentes teneantur solvere procurationem, itaut sit locus reintegrationi favore Parochi Castilionis filiorum Fusci? in casu &c. *S.C.C.* die 7. Julii 1770. respondit: *Affirmative ad formam decreti*.

484 EUGUBINA *Canonicatus*, ad seqq. dub.

I. An sit relaxanda supplicatio? in casu &c.
II. An expensæ litis fieri debeant ex redditibus hereditatis Triangoli, itaut sint exequendæ resolutiones capitulares dierum 24. Julii, & 24. Septembris 1769., seu potius a quatuor Canonicis? in casu &c.
III. An expensæ, quæ fieri debent a Priore, duobus Canonicis, & Puellis, sint reficiendæ ab hereditate Triangoli, seu potius ab ipsis, Priore, Canonicis, & Puellis? in casu &c. *S. C. C.* die 7. Julii 1770. respondit; *Ad* I. *Negative*, *&* *amplius*. *Ad* II. *Affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*, *&* *amplius*. *Ad* III. *Expensas fieri debere a Priore*, *&* *duobus Canonicis*, *&* *amplius*.

485 ALEXANDRINA *Missæ Conventualis*, in qua ad. seqq. dub.

I. An, & quomodo sit locus reductioni oneris Missæ Conventualis? in casu &c.
II. An a dicto onere exemptus sit Præpositus ratione Curæ animarum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 28. Julii 1770. respondit: *Ad* I. *affirmative pro reductione applicationis ad omnes dies festos de præcepto*, *satisfactis omnibus oneribus fundationum juxta votum Episcopi*. *Ad* II. *Negative ad formam Constitutionis san. mem. Benedicti XIV*. Cum semper.

PISAUREN. *Jubilationis*, in qua ad seq. dub. 486

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *S. C. C.* 28. Julii 1770. respondit: *Affirmative*.

ABELLINEN. *Irregularitatis*, in qua ad seq. dub. 487

An sit concedenda dispensatio? in casu &c. *S. C. C.* 28. Julii 1770. respondit. *Negative*,

SUTRINA *Stalli*, in qua ad seq. dub. 488

An sit concedendnm indultum Canonico Francisco Spiridioni Nesula retinendi antiquum stallum in choro? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 28. Julii 1770. respondit; *Affirmative*.

VERCELLEN. *Reductionis*, in qua ad seqq. dub. 489

I. An, & quomodo sit locus reductioni oneris Missæ conventualis? in casu &c.
II. An, & quomodo sit locus reductioni oneris quotidiani servitii chori? in casu &c. *S. C. C.* die 18. Augusti 1770. respondit: *Ad* I. *&* II. *Negative*.

CAMERINEN. in qua ad seq. dub. 490

An, & quomodo Oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 18. Augusti 1770. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi*, *&* *ad mentem*. *Mens est*, *quod conficiat minutam transactionis præfixo numero Missarum celebrandarum ex dispositione Marci Antonii junioris*, *&* *transmittat*.

COMEN. *Beneficii*, in qua ad seq. dub. 491

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. C.* 18. Augusti 1770. respondit: *In decisis*, *&* *amplius*.

CONSTNATIEN. *Decimarum*, in qua ad seq. dub. 492

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 15. Septembris 1770. respondit: *In decisis*, *&* *amplius*.

493 ANDRIEN., in qua ad seqq. dubia.

I. An, & a quo exercitium parochiale expleri debeat in associatione parochianorum defunctorum intra ambitum Cathedralis, & tumulandorum in Ecclesia S. Nicolai, aut in alia ambitus ejusdem Ecclesiæ? in casu &c.

II. An, & a quo exercitium parochiale expleri debeat in associatione cadaverum defunctorum in ambitu Ecclesiæ S. Nicolai, & tumulandorum in Ecclesia Cathedrali, in casu? &c.

III. An, & a quo exercitium parochiale expleri debeat in associatione cadaverum defunctorum in ambitu Ecclesiæ S. Nicolai, & tumulandorum in Ecclesiis secularibus sitis in ambitu Ecclesiæ cathedralis?

IV. An, & a quo exercitium parochiale expleri debeat in associatione cadaverum defunctorum in ambitu Ecclesiæ S. Nicolai, & tumulandorum in Ecclesiis Regularibus sitis in ambitu Cathedralis? in casu &c.

An quoad dubia VI. VIII. IX. sit standum in primo, vel in secundo loco decisis?

An quoad dubia XVII. XIX. XXI. XXIII. proposita in Congregatione diei 19. Septembris 1767., & resoluta, sit standum, vel non recedendum a decisis?

Sac. Cong. Conc. die 15. Septembris 1770. respondit: *Ad* I. *A Vicario Cathedralis*. *Ad* II. *A Vicario S. Nicolai*. *Ad* III. *A Vicario S. Nicolai*. *Ad* IV. *A Vicario S. Nicolai*. *Ad* VI. *In secundo loco decisis*. *Ad* VIII. *Prævio recessu a decisis, affirmative*. *Ad* IX. *In secundo loco decisis, & amplius*. *Ad* XVII. *Prævio recessu a decisis, affirmative*. *Ad* XIX. *In decisis, & amplius*. *Ad* XX. *In decisis, & amplius, dempta clausula* de licentia Episcopi. *Ad* XXIII. *Quoad libros Status Animarum, quolibet anno transferendos ad Cathedralem, & amplius; quoad reliquos, transferendos ad Cathedralem quolibet sexennio.*

494 SPOLETANA *Jubilationis*, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus jubilationi in casu &c. *S. Conc. Conc.* die 24. Novembris 1770. respondit: *Affirmative, deletis conditionibus*.

495 ROMANA *Laudemii*, in qua ad seqq. dub.

I. An, & in qua summa fratres de Cornovaglia solvere debeant intraturam pro renovatione emphyteusis vineæ, de qua agitur, in casu? &c.

II. An summa pro intratura solvenda in totum, vel in parte investiri debeat favore Abbatiæ? in casu &c.

III. An imminuta quantitate intraturæ, augeri potius debeat annuus canon, in casu? &c. *S. C. C.* die 24. Novembris 1770. respondit: *Ad* I. *Affirmative in scutis quatuorcentum ad formam conventionis*. *Ad* II. *Dilata, & scribatur particulariter*. *Ad* III. *Dilata*.

FIRMANA *Capellaniæ*, ad seq. dub. 496

An electio capellani per Joannem Baptistam Gasparini facta in personam Canonici Caroli Sassetti sustineatur, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 24. Novembris 1770. respondit: *Affirmative*.

BITUNTINA, *Servitii chori*, ad seqq. dub. 497

I. An dignitatibus, Canonicis, & Capitularibus Ecclesiæ Cathedralis Bituntinæ sit concedendum indultum inserviendi choro, & Ecclesiæ per tertiariam in casu? &c.

II. An sit consulendum Sanctissimo pro facultate explendi Anniversaria, & Missas cantatas defunctorum per dictas dignitates, Canonicos, & Capitulares etiam per tertiariam? *S.C.C.* die 24. Novembris 1770. respondit: *Ad* I. *affirmative, & detur decretum in Tarraconen., exceptis etiam Anniversariis*. *Ad* II. *Provisum in primo*.

MONTIS FALISCI, in qua ad seq. dub. 498

An, & quomodo sit locus reductioni in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 24. Novembris 1770. respondit: *Affirmative quoad numerum Missarum cum eleemosyna ad rationem taxæ perpetuæ, firmis tamen remanentibus reliquis Canonicatus oneribus*.

TAURINEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub. 499

An sit consulendum Sanctissimo pro gratia dispensationis, in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 15. Decembris 1770. respondit: *Negative*.

GRATIANOPOLITANA *Restitutionis in integrum*. 500

An sit locus restitutioni in integrum in casu &c. *S. C. C.* die 15. Decembris 1770. respondit: *Affirmative*.

LEODIEN. in qua ad seqq. dub. 501

I. An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? &c., *& quatenus in decisis*;

II. An sit consulendum Sanctissimo pro exequutione resolutionis Capitularis diei 13. Aprilis 1765., in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 15. Decembris 1770. distulit propositionem; die vero 23. Februarii 1771. respondit: *In decisis, & amplius*.

CÆSENATEN., in qua ad seq. dub. 502

An examinatores synodales ab Episcopo electi, & a capitulo reprobati, sint confirmandi? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 15. Decembris 1770. respondit: *Affirmative*.

FIR-

503 FIRMANA *Mansionariæ*, in qua ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, seu potius sit locus commutationi voluntatis, itaut sit facienda erectio, in casu? &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 15. Decembris 1770. respondit: *In decisis, & amplius*.

504 FIRMANA *Reductionis Missarum*, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum in casu? &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 15. Decembris 1770. respondit: *Negative, & utatur jure suo contra quos de jure*.

505 FESULANA *Missæ Parochialis*, ad dubia.

1. An Parochi in Dominicis, aliisque festis diebus, præsente cadavere, possint celebrare Missam pro defuncto, & ad aliam diem transferre Missam pro populo applicandam, in casu? &c., *& quatenus negative*;

2. An saltem applicationi Missæ pro populo supplere possint per alium Sacerdotem in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 26. Januarii 1771. respondit: *Ad* 1. *negative*: *Ad* 2. *negative*.

506 BONONIEN. *Anniversariorum*, ad seqq. dub.

An sit locus adimplemento legati Anniversariorum ordinati a Bartholomæo Sassi ad formam fundationis, & rei judicatæ, seu potius illius reductioni, vel suspensioni in casu? &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 26. Januar. 1771. respondit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam*.

507 NEOCASTREN. *Missæ pro populo*, ad seqq. dub.

1. An Parochi Ecclesiarum s. Mariæ Catholicæ, & s. Nicolai de Latinis teneantur singuli applicare Missam pro populo, seu potius possint unam tantum Missam in unaquaque Ecclesia per turnum applicare, in casu? &c.

2. An eamdem Missam teneantur applicare quotidie, vel tantum Dominicis, & festis diebus, in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 26. Januar. 1771. respondit: *Ad* 1. *negative ad primam partem, affirmative ad secundam*. *Ad* 2. *Dilata, & scribatur juxta instructionem*.

508 BITUNTINA *Servitii chori*, ad seqq. dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis, etiam quoad Anniversaria, in casu? &c.

2. An sit concedenda gratia explendi eadem Anniversaria per Dignitates, Canonicos, & Capitulares, etiam per tertiariam, in casu? &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 23. Februarii 1771. respondit: *Ad* 1. *In decisis, etiam quoad Anniversaria, & amplius*. *Ad* 2. *Provisum in primo, & amplius*.

NULLIUS, TERRÆ PONTIANI, ad seq. dub. 509

An, & in qua summa, & quibus sit locus subministrationi dotis, in casu? &c. *Sac. Congr. Conc.* die 23. Februarii 1771. respondit: *Affirmative in summa scutorum biscentum favore Bonaventuræ Felici; & quoad reliquas, arbitrio Eminent. Abbatis cum facultatibus*.

IMOLEN. *Missæ Conventualis*, ad seq. dub. 510

An Consortiales Communiæ sancti Pauli Massæ Lombardorum teneantur quotidie celebrare Missam majorem pro benefactoribus in genere, in casu? &c. *Sacr. Congreg. Concil.* die 23. Febr. 1771. respondit: *negative*.

INTERAMNEN., in qua ad seqq. dub. 511

1. An Dignitatibus, Canonicis, & Capitularibus Ecclesiæ cathedralis Interamnensis sit concedendum indultum inserviendi choro, & Ecclesiæ per mediariam, in casu? &c.

2. An præfiniri possit hora 21. pro decantandis vesperis in eadem Ecclesia cathedrali, in casu? &c.

3. An Canonicis, & Capitularibus ejusdem Ecclesiæ, excepto Pœnitentiario, liceat voluntarie a choro discedere tempore divinorum officiorum? in casu &c. *& quatenus negative*;

4. An, & qua pœna contravenientes puniri debeant, in casu? &c.

Sacr. Congr. Concil. die 23. Februar. 1771. respondit: *Ad* 1. *In decisis, & servetur decretum diei* 21. *Junii* 1640. *& Episcopus incumbat exequutioni*. *Ad* 2. *arbitrio Episcopi*. *Ad* 3. *Negative*. *Ad* 4. *Esse punctandos ad formam decreti* 1644.

CÆSARAUGUSTANA *Matrimonii*. 512

An, & a quibus, & in qua summa debeantur alimenta, & sumptus litis in casu? &c. *Sac. Cong. Concil.* die 16. Martii 1771. respondit: *Alimenta, & sumptus litis deberi a Raymundo in summa præfinienda ab Eminent. Præfecto*.

MACERATEN. in qua ad seqq. dub. 513

1. An favore archipresbyteri Ecclesiæ parochialis s. Georgii uniri perpetuo debeat unum ex Beneficiis majoris gradus institutis in eadem Ecclesia a bo. me. Xaverio Malerbi, in casu? *& quatenus affirmative*;

2. An idem Archipresbyter habendus sit tamquam primus inter ceteros Beneficiatos, in casu? &c.

3. An ad eumdem Archipresbyterum, licet Benefícia-

ficiatum, spectare debeat privativum exercitium functionum Parochialium? in casu &c.

4. An præfatus Archipresbyter punctari debeat propter absentiam ob exercitium curæ animarum? in casu &c.

5. An, & in quam causam cedere debeant scuta tria solvenda Archipresbytero ab unoquoque ex Beneficiatis juxta præceptum fundatoris? in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 16. Martii 1771. respondit: *Ad 1. negative. Ad 2. Provisum in primo. Ad 3. Provisum in primo. Ad 4. Provisum in primo. Ad 5. affirmative, & cedere debeant in causam expressam a testatore, & ad mentem. Mens est, quod scribatur Episcopo juxta instructionem.*

514 ÆSINA *Cathedratici*, ad seqq. dub.

1. An, & quo jure debeatur annua præstatio frumenti, & hordei Episcopo ab Ecclesia Montis Carotti, ejusque Plebano, & coadjutoribus? in casu &c.

2. An ultra dictam annuam præstationem debeatur Episcopo cathedraticum in quantitate, & in qua summa? in casu &c. *& quatenus negative;*

3. An, & quomodo sit locus restitutioni solutorum? in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 16. Martii 1771. respondit: *Ad 1. Deberi titulo Cathedratici. Ad 2. Negative. Ad 3. negative.*

515 THEATINA *Matrimonii*, ad seq. dub.

An constet de nullitate Matrimonii? in casu &c. *Sacr. Congreg. Concil.* die 16. Martii 1771. distulit propositionem, & mandavit *coadjuvari probationes, & scribi Archiepiscopo juxta instructionem*; die vero 29. Augusti 1772. respondit; *Affirmative.*

516 TUSCANEN. *Concursus*, ad seqq. dubia.

1. An, & quo loci, & coram quo sit convocandus concursus pro collatione Archipresbyteratus, de quo agitur? in casu &c.

2. An examen concurrentium sit faciendum privative ab examinatoribus synodalibus Tuscanellæ? in casu &c.

3. An ad effectum recipiendi dictum examen intervenire, & privative se rogare debeat Cancellarius Episcopalis dictæ civitatis? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 16. Martii 1771. respondit: *Ad 1. coram Vicario Apostolico, & in loco ejus arbitrio destinando. Ad 2. affirmative. Ad 3. affirmative.*

517 ROMANA, *Beneplaciti Apostolici*, ad dubia.

1. An sit locus approbationi concordiæ, & respective sanatoriæ? in casu &c., *& quatenus affirmative;*

2. An Archiconfraternitas s. Hieronymi Charitatis teneatur accedere eidem corcordiæ? in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 16. Mart. 1771. respondit: *Ad 1. negative. Ad 2. Provisum in primo.*

TERRACINEN. *Jubilationis*, in qua ad seq. d. 518

An sit concedendum indultum Jubilationis? in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 20. Aprilis 1771. respondit: *Affirmative, & scribatur Episcopo juxta mentem.*

VELITERNA, *Taxæ Seminarii.* 519

An Pensionarii teneantur ad solutionem taxæ favore Seminarii Veliterni? in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 20. Aprilis 1771. respondit: *affirmative, & amplius.*

PRIVERNEN. *Aperitionis Seminarii*, ad dubia, 520

1. An intret arbitrium pro aperitione oris? in casu &c. *& quatenus affirmative;*

2. An sit locus aperitioni Seminarii in civitate Priverni, & Terracinæ? in casu &c.

3. An taxa super redditibus Ecclesiasticis diœcesis Privernensis, aliisque redditibus adscriptis Seminario Setino, adjudicari debeat Seminario Priverni? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 20. Aprilis 1771. respondit: *Ad 1. negative. Ad 2. Ex hactenus deductis non esse locum aperitioni. Ad 3. Provisum in secundo.*

FANEN. *Legati*, in qua ad seq. dub. 521

An electio sustineatur, in casu? &c.

S. A. A. die 20. Aprilis distulit propositionem, & mandavit coadjuvari probationes; die vero 14. Decembris 1771. respondit: *Affirmative, & amplius.*

PERUSINA, *Montis Pietatis*, ad seq. dub. 522

An Rectoribus Montis Consolini civitatis Perusiæ sit concedendum indultum perpetuo exigendi scuta tria pro quolibet centenario? in casu &c. *S. C. C.* die 20. Aprilis 1771. respondit: *Dilata, & prævia firmatione status, & redditium Montis, Episcopus cogat ministros ad redditionem rationis, non retardata interim provisionali exactione ad rationem scutorum trium pro centenario, & ad D. Secretarium juxta mentem.* Demum die 11. Januarii 1772. respondit: *Affirmative ad decennium facto verbo cum Sanctissimo, & Episcopus incumbat investimento faciendo.*

SALERNITANA, *Irregularitatis*, ad seq. dub. 523

An constet de irregularitate, itaut sit locus dispensationi? in casu &c. *S. C. C.* die 4. Maii 1771. respondit: *Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.*

FIRMANA, in qua ad seq. dub. 524

An, & quomodo Instrumentum sit exequendum in casu? &c. *S. C.C.* die 4. Maii 1771. respondit: *Affirmative ad formam Instrumenti.*

ABEL-

525 ABELLINEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. Cong. C.* die 4. Maii 1771. respondit: *In decisis*.

526 FOROSEMPRONIEN. in qua ad seq. dub.

An sit locus translationi oneris Missarum? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 4. Maii 1771. respondit: *Negative*.

527 LUCANA *Matrimonii*, ad seq. dub.

An sit locus dissolutioni Matrimonii? in casu &c. *Sac. C. C.* die 4. Maii 1771. respondit: *Dilata, & prosequatur experimentum per alium annum*. Verum denuo proposita sub eodem dubio, prodiit ex eadem S. Congregatione die 28. Septembris 1771. responsum: *Affirmative*. Demum postulata hujus responsi confirmatione, sub dubio ,,. An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. ,, die 23. Novembris ejusdem anni respondit: *In decisis, & amplius*.

528 ORDINIS S. BASILII, in qua ad dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro concessione petiti indulti? in casu &c. *S. C.C.* die 4. Maii 1771. respondit: *Negative*.

529 CALARITANA, in qua ad seq. dub.

An sex Canonici nuncupat. *de Stallo*, excepta intonatione Invitatorii in Officiis Canonicalibus, & Pontificalibus, ac secunda, & tertia antiphona in Officiis duplicibus, alias antiphonas ex propriis Stallis, uti ceteri Canonici nuncupat. *de Præbenda*, semper, & quandocumque, canere, & intonare valeant, itaut sit standum, vel recedendum a quarto loco decisis sub die 14. Februar. 1767. in casu? &c. *S. C. C.* die 4. Maii 1771. respondit: *In decisis*.

530 NULLIUS TERRÆ PONTIANI, *Reductionis*.

1. An, & quomodo sit locus reductioni oneris Missarum? in casu &c.
2. An, & quæ pars sit præservanda pro conservatione Altaris, & sacræ supellectilis, in casu? &c. *S. C. C.* die 8. Junii 1771. respondit: *Ad 1. affirmative arbitrio Eminent. Abbatis, dempta tamen undecima redituum parte pro manutentione Altaris, & sacræ supellectilis arbitrio ejusdem Eminentissimi. Ad 2. Provisum in primo*.

VELITERNA. *Subsidiorum dotalium*, in qua ad seq. dub. 531

An sit locus applicationi subsidiorum dotalium, & in qua summa? in casu &c. *S. C. C.* die 8. Junii 1771. respondit: *Affirmative pro summa scutorum octingentorum ratatim assignanda juxta votum Eminentissimi Episcopi*.

PLACENTINA *Celebrationis Missæ*, ad dub. 532

An Capellanus teneatur quotidie celebrare Missam in aurora, etiam diebus festivis? in casu &c. *S.C. C.* die 8. Junii 1771. respondit: *Affirmative, & amplius*.

S. MARCI, *Irregularitatis*, ad seqq. dub. 533

1. An constet de irregularitate in casu? &c. *& quatenus affirmative*;
2. An sit locus dispensationi? in casu &c.
S. Congr. Conc. die 8. Junii 1771. respondit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem*.

ACHERUNTINA, *Dispensationis*, ad seq. dub. 534

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.
Sac. C. Conc. die 8. Junii 1771. respondit: *In decisis*.

SPOLETANA, *Reductionis*, ad sequens dub. 535

An, & quomodo sit locus reductioni onerum Missarum? in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 8. Junii 1771. respondit: *Negative*.

LUCANA, *Jubilationis*, ad seq. dub. 536

An sit concedendum indultum Jubilationis? in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 8. Junii 1771. distulit propositionem, & mandavit scribi Archiepiscopo juxta instructionem; die vero 19. Sept. 1772. respondit: *Affirmative cum facultate tamen revocandi ad servitium, quatenus divinus cultus detrimentum patiatur, arbitrio Archiepiscopi*.

AUXIMANA *Translationis Missarum*, ad dub. 537

An sit locus translationi Missarum? in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 8. Junii 1771. respondit: *Affirmative*.

NARNIEN. *Jurium Parochialium*, ad seqq. dub. 538

1. An in associatione cadaverum, qui in civitate Nar-

Narniæ deferuntur ad propriam parochialem Ecclesiam, sive ad aliam, vocato capitulo Ecclesiæ cathedralis, semper, & quandocumque competat præcedentia Parocho defuncti?

2. An medietas totius ceræ etiam illius, quæ in altaribus accenditur, debeatur propriæ Ecclesiæ Parochiali, licet sepulturam non habenti, quoties defunctus extra illam tumulatur ex propria electione, vel alibi in sepulcro majorum? in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 13. Julii 1771. respondit. *Ad 1. Dilata, & coadjuventur probationes super consuetudine. Ad 2. Deberi medietatem ceræ, exceptis cereis altaris.*

539 SABINEN. *Participationis*, ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sac. C ong. Conc.* die 13. Julii 1771. respondit: *Quoad emolumenta superventa post aggregationem novi Canonici, in decisis. Quoad collationem tertiæ partis pro distributionibus, recedendum a decisis. Quoad emolumenta existentia ante aggregationem, iterum proponatur.*

540 CASALEN. *Translationis Missarum*, ad dub.

An, & quibus diebus sit locus translationi oneris Missarum? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 13. Julii 1771. distulit propositionem, & mandavit *exhiberi integrum testamentum*; die vero 25. Januarii 1772. respondit: *Affirmative pro diebus ferialibus tantum juxta votum Episcopi.*

541 COMEN. *Beneficii* ad seqq. dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis sub diebus 31. Martii, & 18. Augusti 1770. in casu? &c.

2. An sustineatur electio facta in personam Clerici Defendentis Molo, itaut danda sit eidem institutio? in casu &c.

3. An sustineatur altera electio facta in personam Sacerdotis Antonii de Burgo Caratti, itaut danda sit eidem institutio? in casu &c.

4. An sustineatur electio postremo loco facta in personam Sacerdotis Defendentis Molo, itaut danda sit eidem institutio? in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 13. Julii 1771. respondit: *Ad 1. Præsentandum esse actu Sacerdotem, vel infra annum promovendum, & iis deficientibus, præsentari posse etiam Clericum in aliquo Ordine Ecclesiastico constitutum, & ita standum esse in decisis, & amplius. Ad 2. Negative, & amplius. Ad 3. Negative, & amplius. Ad 4. Negative.*

542 ROMANA, SEU TUDERTINA, ad seqq. dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.

2. An Clericus Joseph Ceva sit admittendus ad locum in collegio Nicetæ Lassi, in casu &c.

3. An constet de attentatis, & quomodo sint illa purganda, in casu &c. *Sacr. Congreg. Concil.* die 3. Augusti 1771. respondit: *Ad 1. 2. & 3. Dilata, & coadjuventur probationes*; die vero 4. Aprilis 1772. respondit: *Iterum proponatur.*

FANEN. *Subsidii dotalis*, ad seqq. dub. 543

1. An decretum bo. me. Episcopi Dolfi sit exequendum? in casu &c.

2. An sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 3. Augusti 1771. respondit: *Ad 1. negative. Ad 2. negative.*

NULLIUS LEPRINIANI, *Capellaniæ*, ad dub. 544

An, & cui sit adjudicanda Capellania? in casu &c. *S. C. C.* die 3. Augusti 1771. distulit propositionem. Reproposita causa die 14. Decembris 1771., pariter distulit, *& ad Eminentissimum Præfectum ad mentem*: Demum die 14. Martii 1772. respondit: *Adjudicandam esse Carolo.*

URBEVETANA *Canonicatus*, ad seq. dub. 545

An, & quæ supplicatio sit signanda? in casu &c. *S. C. C.* die 3. Augusti 1771. respondit: *Signandam esse supplicationem Clerici Frediani.*

NEOCASTREN. *Missæ pro populo*, in qua ad 546
sequens dub.

An Parochi Ecclesiarum S. Mariæ Catholicæ, & S. Nicolai de Latinis teneantur Missam applicare quotidie pro populo, vel tantum Dominicis, & festis diebus, in casu &c. *Sac. C. C.* die 3. Augusti 1771. respondit: *Iterum proponatur*; die vero 15. Februar. 1772. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

SIGNINA *Beneficii*, in qua ad seqq. dub. 547

1. An, & in qua quantitate, & quibus diebus celebrari debeant Missæ in Ecclesia rurali Plumbinariæ? in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An celebratio Missarum fieri debeat a Rectore per se ipsum, seu potius expleri valeat per alium, in casu &c. *& quatenus affirmative ad primam partem, & negative ad secundam*;

3. An sit locus dispensationi? in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 3. Augusti 1771. respondit: *Ad 1. Celebrandas esse Missas singulis diebus Dominicis, & festis de præcepto. Ad 2. Celebrationem expleri debere a Rectore per se ipsum. Ad 3. affirmative.*

VELI-

548 VELITERNA, *Permutationis*, ad seq. dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis Cæsaris Toruzzi, quoad alienationem domus, de qua agitur, in casu &c. *S. C.C.* die 31. Augusti 1771. respondit: *Negative*.

549 MINDONEN. *Dispensationis*, ad seq. dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione in primo publicæ honestatis ex Matrimonio rato, & non consummato, in casu &c. *S. C. C.* die 31. Augusti 1771. respondit: *Negative*.

550 FAVENTINA, *Translationis*, ad seq. dub.

An translatio ad quinquennium oneris celebrationis Missarum sex in qualibet hebdomada ab Oratorio s. Ioannis Baptistæ, in Angognano Ecclesiæ Parochialis S. Mariæ de Rontana ad Oratorium divi Josephi sustineatur? in casu &c. *S. C.* C. die 31. Augusti 1771. respondit: *Negative*.

551 ALEXANDRINA, *Suspensionis*, ad seqq. dub.

1. An constet de legitimis causis suspensionis, in casu &c., *& quatenus affirmative*;

2. An sit locus absolutioni, in casu &c.

3. An Canonicatus sub titulo s. Petri erectus in cathedrali Ecclesia Alexandrina sit adjudicandus Sacerdoti Alexandro Gamalero, ita ut per Episcopum sit ei danda institutio, in casu &c. *S. C. C.* die 31. Augusti 1771. distulit propositionem, die vero 28. Septembris ejusdem anni respondit: *Ad* 1. *Negative, & quoad investimentum capitalium restitutorum, Episcopus utatur jure suo. Ad* 2. *Provisum in primo. Ad* 3. *Affirmative*.

552 SPOLETANA, *assignationis Patrimonii*.

An sit locus assignationi Patrimonii favore Clerici Bonifacii Reali super bonis hereditariis quond. Bonifacii Reali Senioris, eorumque fructibus, in casu &c. *S. C. C.* die 31. Augusti 1771. respondit: *affirmative*.

553 ALEXANDRINA, *Præpositura*, ad seqq. dub.

1. An Gherardus Franciscus Calliani sit initiandus prima tonsura, & promovendus ad Ordines minores? in casu &c.

2. An supplicatio sit signanda, & relaxanda? in casu &c., *& quatenus negative*;

3. An sit danda institutio Sacerdoti Carolo Dominico Berio? in casu &c.

S. C. C. die 31. Augusti 1771. respondit: *Ad* 1. *Dilata, & ad mentem; mens est, quod Callianus se recipiat in aliquam Ecclesiasticam domum ab Episcopo destinandam, & ibi commoretur per annum. Ad* 2. *Dilata, & interim tempus, & tempora non currere. Ad* 3. *Dilata*.

NEPESINA, *Restaurationis Ecclesiæ*, ad dub. 554

An, & quis teneatur ad reparationem Ecclesiæ Collegiatæ, & Parochialis terræ Fiani, & domus archipresbyteralis, in casu &c. *S. C. C.* die 31. Augusti 1771. distulit propositionem, & mandavit *scribi Episcopo juxta instructionem, & ad mentem*; die vero 27. Junii 1772. pariter distulit propositionem, & mandavit *reproponi causam cum alio dubio super pertinentia Patronatus; & interim per modum provisionis, & sine præjudicio jurium Partium solvi scuta* 300. *ab Ecclesiasticis, totidem a Barone, totidemque a communitate, & ad Eminent. Præfectum pro exequutione, & directione operis, facto verbo cum Sanctissimo*. Demum reproposita ad formam præcedentis Decreti die 18. Sept. 1773. respondit: *Attentis particularibus circumstantiis in casu, de quo agitur, placere ae concordia, & fiat etiam ex officio per Eminent. Præfectum juxta instructionem, facto verbo cum Sanctissimo*.

ANAGNINA *Erectionis Capellaniæ*, ad seqq. d. 555

1. An cessio bonorum hereditariorum qu. Rosæ Agostini favore Conservatorii terræ Anticoli sustineatur? *& quatenus negative*;

2. An sit standum in primo, vel in secundo loco decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Sept. 1771. respondit: *Ad* 1. *negative. Ad* 2. *In primo loco decisis*.

S. MARCI, *Irregularitatis*, ad seq. dub. 556

An sit locus dispensationi, in casu &c. *S. C. C.* die 28. Sept. 1771. respondit: *Negative*.

AMERINA, in qua ad seq. dub. 557

An, & quomodo sit concedenda facultas alienandi loca Montium confecta ex multiplico, itemque facultas imponendi censum scutorum mille super fructibus locorum 20. superextantium? in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 28. Septemb. 1771. respondit: *Affirmative juxta modum, scilicet cum onere reintegrandi loca Montium, & extinguendi censum juxta modum, & tempus ab Episcopo præfiniendum, cujus curæ erit invigilare, ne quid superfluum in causam fabricæ impendatur, & pecuniæ, quæ necessariæ fuerint in eam causam fideliter erogentur, reddita singulis annis coram Episcopo ratione, eique scribatur juxta instructionem, facto verbo cum Sanctissimo*.

COMEN. *celebrationis Missarum*, ad seqq. dub. 558

1. An sustineatur consuetudo canendi unicam Missam conventualem in quibuscumque diebus per annum, exceptis diebus anniversarii, & obitus defunctorum, necnon exceptis feriis Quadragesimæ, in quibus occurrit Officium alicujus Sancti? in casu &c.

2. An sustineatur consuetudo celebrandi Missas a Canonicis tempore horarum canonicalium? in casu &c.

3. An sit locus electioni Præfecti chori? in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 23. Novembris 1771. respondit: *Ad 1. Negative, & ad mentem. Mens est, quod canatur una Missa, reliquæ conventuales lectæ celebrentur, exceptis diebus, prout in dubio. Ad 2. Negative, nisi de legitimi Superioris licentia. Ad 3. Satis provisum in Synodo diœcesana.*

559 COMEN. *Canonicatus theologalis*, ad seqq. dub.

An constet de legitima erectione Præbendæ theologalis? in casu &c.

2. An Canonicus nuncupat. *theologus* teneatur ad obeundas lectiones S. Scripturæ? in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 13. Novembris 1771. respondit: *Ad 1. affirmative ad formam decreti Concilii Tridentini.*

560 ANCONITANA, *Legati pii*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit exequendum legatum relictum a bo. me. Petro Dominico Marini? in casu &c.

S. C. C. die 23. Novemb. 1771. respondit: *Affirmative juxta ultimam dispositionem.*

561 TERRACINEN. *& Setina*, ad seqq. dubia.

1. An, & quibus diebus, qua hora, & in quo numero teneantur Archipresbyter, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis Setiæ, interesse choro, & canere Officium, & horas canonicas? in casu &c.

2. An, & quibus remediis contravenientes sint cogendi? in casu &c.

3. An prædicti Canonici teneantur subministrare Episopo, Pontificalia exercenti, & Ordines conferenti, supellectiles, & alia sacra ornamenta? in casu &c.

4. An iidem Canonici debeant subministrare supellectiles, & alia ornamenta, etiam pro ornatu Ecclesiæ, & Cathedræ episcopalis, necnon candelas cereas pro ara maxima, dum Episcopus Pontificalia exercet, in casu &c.

5. An, & qui teneantur restaurare Ecclesiam cathedralem, resarcire organa, aliaque facere ad Ecclesiæ fabricam pertinentia, in casu &c.

6. An dicti Archipresbyter, & Canonici in solemnioribus diebus, quibus Pontificales habentur functiones, levare debeant Episcopum e Palatio Episcopali cum vestibus, quibus in choro utuntur, eumque associare ad cathedralem Ecclesiam, & respective in ingressu ad dictum palatium, in casu &c.

7. An duo ex dictis Canonicis teneantur associare Episcopum cum vestibus talaribus, quoties ad cathedralem Ecclesiam accedit pro quacumque alia functione ecclesiastica, & in regressu respective ad palatium episcopale, in casu &c.

S. C. C. die 23. Novembris 1771. distulit propositionem; die vero 14. Decembr. ejusdem anni respondit: *Ad 1. Quoad interessentiam quotidianam, salva vacatione ad formam Concilii, in reliquis servetur edictum, & amplius. Ad 2. Præter consuetas punctaturas, quatenus non sufficiant ad contravenientes in officio continendos, esse cogendos aliis juris remediis ad formam Concilii. Ad 3. affirmative, dummodo celebret in cathedrali, vel in capella episcopali, & ad mentem. Mens est, ut Episcopus provideat Sacrarium Ecclesiæ juxta præscriptum in litteris Apostolicis, & amplius. Ad 4. Quoad supellectiles, & ornamenta cathedræ episcopalis, ut in tertio: Quoad ornatum Ecclesiæ, affirmative, quatenus adsit, & juxta solitum. In reliquis affirmative, & amplius. Ad 5. Dilata, & firmetur status redditum mensæ Terracinen., Privernen., & Setinæ, juxta instructionem. Ad 6. affirmative ad formam Cæremonialis Episcoporum, & amplius. Ad 7. affirmative, ab ostio tamen, & usque ad ostium Ecclesiæ.*

GERUNDEN., in qua ad seq. dub. 562

An sit locus approbationi Instrumenti? in casu &c. *S. C. C.* die 11. Januarii 1772. respondit: *Affirmative juxta modum: Modus est, quod ex conditionibus in instrumento adjectis serventur tantum dispositiones, quoad patronatum activum, & passivum, ita tamen, ut nunquam suspendatur præsentatio favore passive vocatorum, & quatenus non adsint, favore cujuscumque etiam extranei.*

BRICTINORIEN. *Servitiorum*, ad seqq. dub. 563

I. An, & quomodo, & in quibus functionibus possessor canonicatus Pretini teneatur præstare servitia Episcopo? in casu &c.

II. An ratione ejusdem canonicatus teneatur ad celebrationem Missæ quotidianæ? in casu &c.

S. C. C. die 11. Jan. 1772. respondit: *Ad 1. affirmative in omnibus ad formam fundationis. Ad 11. satis provisum in brevi Apostolico anni 1641.*

FAVENTINA *Translationis*, ad seq. dub. 564

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 11. Januar. 1772. respondit: *In decisis, & amplius.*

ALEXANDRINA *Suspensionis* ad seq. dub. 565

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 11. Jan. 1772. respondit: *In decisis, & amplius.*

PISAUREN. in qua ad seqq. dub. 566

I. An jus administrandi Sacramenta infirmo Priori collegiatæ Ecclesiæ S. Michaelis Archangeli, & eidem mortuo funus peragendi, spectet ad canonicum Sen. capituli ad confessiones approbatum, seu potius ad parochum viciniorem? in casu &c.

II. An, & cui debeantur emolumenta funeris? in casu &c.

III. An

III. An post mortem Prioris sit locus deputationi œconomi, seu potius succedere debeat in exercitio curæ animarum usque ad electionem novi Prioris dictus canonicus senior ad confessiones approbatus, absque ulla Episcopi approbatione? in casu &c., *& quatenus affirmative*;

IV. An œconomus deputandus debeat esse de gremio capituli? in casu &c., *& quatenus negative*;

V. An, & quas functiones peragere possit in collegiata Ecclesia extraneus œconomus? in casu &c.

VI. An canonici collegiatæ Ecclesiæ S. Michaelis Archangeli præcedere debeant parochis, aliisque Presbyteris in processionibus, & functionibus omnibus etiam synodalibus, in casu &c.

S. C. C. die 25. Januarii 1772. respondit: *Ad* I. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad* II. *Deberi capitulo. Ad* III. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad* IV. *arbitrio Episcopi, & ad mentem. Ad* V. *Functiones tantum parochiales. Ad* VI. *affirmative.*

567 ROMANA, *Distributionis dotium*, ad dub.

An, & ad quem usque gradum puellis descendentibus a Matelicanis debeantur subsidia dotalia Fantozzi? in casu &c. *S. C. C.* die 25. Jan. 1772. respondit: *affirmative usque ad quemcumque gradum in infinitum.*

568 ROMANA, *Subsidiorum dotalium*, ad dub.

An Gertrudi, & Annæ de Rovatis debeatur subsidium dotale Fantozzi, etiam prælative quoad alias puellas, in casu &c. *S. C. C.* die 25. Januar. 1772. respondit: *affirmative, servata dispositione testamenti, & decretis Cardinalis Franzoni.*

569 SENOGALLIEN. *Irregularitatis*, ad seqq. dub.

I. An constet de irregularitate? *& quatenus affirmative*;

II. An sit locus dispensationi? in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 15. Febr. 1772. respondit: *Ad* I. *&* II. *esse locum dispensationi ad cautelam.*

570 NEPESINA, *Reductionis Missarum*, ad dub.

An, & quomodo sit locus reductioni onerum Missarum, in casu &c. *S. C. C.* die 15. Febr. 1772. respondit: *Esse locum reductioni ad rationem eleemosynæ manualis, deleta Missa solemni, & ad mentem.*

571 ALBINTIMILIEN. *Commutationis oneris Missarum*, ad dub.

An, & quomodo sit locus commutationi onerum Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Febr. 1772. respondit: *Negative.*

572 TOLETANA, *Irregularitatis*, ad seqq. dub.

I. An constet de irregularitate? in casu &c.

II. An sit locus dispensationi? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Febr. 1772. respondit: *Esse locum dispensationi arbitrio Ordinarii ad cautelam.*

GERUNDEN. *Jubilationis*, ad seqq. dub. 573

I. An obstent statuta Ecclesiæ cathedralis Gerundensis annorum 1536. & 1537., & respective illorum juramentum ad effectum obtinendi jubilationem, ita ut sit consulendum Sanctissimo pro absolutione ad cautelam? in casu &c.

II. An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Febr. 1772. respondit: *Ad* I. *negative, & non indigere. Ad* II. *affirmative.*

FANEN. *Subsidii dotalis*, ad dub. 574

An subsidium dotale Juliæ Danieli Uffreducci debeatur Reginaldæ Ceccarini, seu potius Ursulæ Bistocchi? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Febr. 1772. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius.*

AUXIMANA, *Translationis Missarum*, ad dub. 575

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C.* die 14. Martii 1772. respondit: *Prævio recessu a decisis, servetur dispositio testatoris.*

CINGULANA, *Servitii chori*, ad seqq. dub. 576

I. An sit concedenda facultas canonicis Collegiatæ S. Exuperantii, bis tantum qualibet die toto anni tempore in choro conveniendi, exceptis tamen diebus festis, aliisque Ecclesiæ solemnitatibus, in casu &c.

II. An sit eisdem concedenda etiam facultas celebrandi divina Officia in Ecclesia S. Mariæ Angelorum a die 2. Novembris usque ad sabbatum ante Dominicam palmarum, exceptis tamen diebus festis, aliisque solemnitatibus, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 14. Martii 1772. respondit. *Ad* I. *arbitrio Episcopi. Ad* II. *arbitrio Episcopi:*

OLOMUCEN. *Matrimonii*, in qua ad dub. 577

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 14. Martii 1772. respondit: *In decisis.*

TAURINEN. *Irregularitatis*, in qua ad dub. 578

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sacr. Congregat. Conc.* die 4. Aprilis 1772. respondit: *Prævio recessu a decisis, consulendum Sanctissimo pro dispensatione.*

ANAGNINA, *Erectionis Capellaniæ*, ad dub. 579

I. An sit standum in primo, vel in secundo loco decisis, quoad erectionem capellaniæ, in casu &c. *& quatenus in secundo loco decisis*;

 II. An

II. An sit standum, vel recedendum a decisis quoad cessionem bonorum hereditariorum quondam Rosæ Augustini favore conservatorii terræ Anticuli? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 4. Aprilis 1772. respondit: *Ad* I. *in secundo loco decisis, & amplius. Ad* II. *Iterum proponatur. Ad* III. *Dilata.*

580 NULLIUS, TRIUM FONTIUM, *Missæ conventualis*, ad seqq. dub.

I. An Presbyteri, seu canonici Ecclesiæ S. Nicolai S. Ædisti teneantur applicare Missam conventualem pro benefactoribus? in casu &c., *& quatenus affirmative;*

II. An, & quomodo sit locus illius reductioni? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 4. Aprilis 1772. respondit: *Ad* I. *negative. Ad* II. *provisum in primo.*

581 AQUIPENDIEN. *Oneris Missarum*, ad dub.

An liceat capellano SSmæ Conceptionis celebrare Missas tam lectas, quam solemnes in Ecclesia majori terræ Ischiæ, vel potius teneantur illas celebrare in Ecclesia cathedrali Aquipendii? in casu &c. *Sac. Congr. Conc.* die 4. Aprilis 1772. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

582 LUNEN. SARZANEN., *Celebrationis Missæ*, in qua ad seq. dub.

An liceat in oratorio Misericordiæ civitatis Sarzanæ celebrare Missas in die Paschatis Resurrectionis Dominicæ? in casu &c. *Sacra Cong. Conc.* die 9. Maii 1772. respondit: *Affirmative.*

583 BRICTINORIEN. *Servitiorum,* in qua ad dub.

An quoad primum dubium sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 9. Maii 1772. respondit. *In decisis, & amplius.*

584 CAMERINEN., in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus approbationi transactionis? in casu &c. *Sac. Congreg. Concil.* die 9. Maii 1272. respondit: *affirmative ad formam minutæ, & juxta votum Episcopi.*

585 SYRACUSANA, *Reductionis Missarum*, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 9. Maii 1772. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

586 GERUNDEN. *Jubilationis*, in qua ad dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 9. Maii 1772. respondit: *In decisis, & amplius.*

TERRACINEN. ET SETINA, ad dub. 587

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 9. Maii 1772. respondit: *Quoad subministrationem supellectilium, & ornamentorum in decisis, & amplius. In reliquis dilata, & proponatur causa sub congruo dubio, & interim firmetur status redditium Sacrarii.*

COMEN. *Beneficii*, in qua ad seq. dub. 588

An sit standum, vel recedendum a decisis quoad novam electionem Sacerdotis Defendentis Molo? in casu &c. *S. C. C.* die 9. Maii 1772. respondit: *In decisis, & amplius.*

FAVENTINA, in qua ad seqq. dub. 589

I. An, & quomodo, & in qua summa sit locus subministrationi alimentorum ex hereditate Sebastiani Scarsellini, in casu &c.

II. An, & quomodo per societatem sit facienda redditio rationis? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 30. Maii 1772. respondit: *Ad* I. *ad mentem, & mens est, quod subministrentur alia scuta decem pro quolibet capite ad quinquennium, & donec non adsint puellæ proxime dotandæ, & cum declaratione, quod puellis nuptis cesset in totum subministratio. Ad* II. *negative, salvo jure Episcopi, & amplius.*

IMOLEN. *Distributionum*, in qua ad seqq. dub. 590

I. An, & quomodo, & in qua quantitate Archidiaconus, & Archipresbyter collegiatæ SS. Petronii, & Prosperi participare debeant de distributionibus quotidianis? in casu &c.

II. An, & de quibus emolumentis Missarum, aliorumque legatorum participare, etiam debeant DD. Archidiaconus, & Archipresbyter? in casu &c.

III. An iidem Archidiaconus, & Archipresbyter vocem activam, & passivam in actibus capitularibus factis, & faciendis habere debeant? in casu &c.

IV. An extractio canonici Verlicchi ad beneficium simplex S. Francisci a Paula facta, exclusis Archidiacono, & Archipresbytero, sustineatur? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 30. Maii 1772. respondit: *Ad* I. *Iterum proponatur. Ad* II. *Dilata, & scribatur juxta instructionem. Ad* III. *negative quoad ea, quæ respiciunt massam capitularem, in reliquis affirmative, & amplius. Ad* IV. *Dilata, & ad mentem: Mens est, ut citato etiam Sacerdote Antonio Brignani, impetretur commissio super supplicatione ejus favore signata.*

SENOGALLIEN. *Commutationis voluntatis*, ad seq. dub. 591

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis Francisci Antonii Cristofanetti? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Junii 1772. respondit: *Negative, & amplius.*

NUL-

592 NULLIUS S. ÆDISTI, *Capellaniæ*, in qua ad seqq: dub.

I. An expensæ pro manutentione capellæ Sanctorum Petri, & Pauli terræ S. Ædisti, nec non pro utensilibus, sint detrahendæ ex redditibus Capellaniæ pro celebratione Missarum destinatis? in casu &c.

II. An canonicus Lupi sit adigendus ad celebrationem Missarum pro scutis 36. in expensas erogatis? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Junii 1772. respondit: *Ad* I. *Quoad utensilia affirmative, in reliquis negative, & orator agat contra quos de jure. Ad* II. *affirmative, detractis expensis pro utensilibus.*

593 ASTEN. *Celebrationis Missarum.*

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Junii 1772. respondit: *Affirmative, juxta votum Episcopi.*

594 AQUEN. *Reductionis*, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* eadem die respondit: *Deleto onere audiendi Confessiones, non esse locum reductioni Missæ quotidianæ.*

595 NULLIUS S. ÆDISTI, in qua ad seqq. dub.

I. An canonicus Lupi teneatur inhabitare domum a testatore præscriptam? in casu &c. *& quatenus affirmative.*

II. An quoad præteritum sit absolvendus a pœna? in casu &c. *S. C. C.* die 18. Julii 1772. respondit: *Ad* I. *affirmative, & ad mentem, scilicet consulendum Sanctissimo pro dispensatione. Ad* II. *affirmative, facto verbo cum Sanctissimo.*

596 COMEN. *Translationis Capellaniæ*, in qua ad seq. dub.

An translatio Capellaniæ sustineatur? in casu &c. *S. C. C.* die 18. Jul. ejusdem anni respondit: *Negative, & amplius.*

597 NEAPOLITANA, *Matrimonii*, ad dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. S. C. C. die 18. Jul. 1772. respondit: *Prævio recessu a decisis, licere Marchioni Vincentio ingredi religionem approbatam, & in ea profiteri, & ad mentem. Mens est, quod March. Catharina libera non remaneat, nisi post expletum a Marchione Vincentio integrum Tyrocinii annum, emissamque professionem, idque eidem Marchionissæ Catharinæ notificentur.*

598 CINGULANA, *Missæ Conventualis*, ad dub.

1. An, & quomodo sit concedendum indultum exemptionis ab onere applicationis Missæ conventualis? in casu &c. *S. C. C.* die 8. Augusti 1772. respondit: *affirmative pro diebus ferialibus tantum, & donec extinguatur census scutorum* 2200.

FIRMANA, in qua ad seqq. dub. 599

1. An constet de obreptione, vel subreptione Brevis, seu indulti Apostolici concedentis facultatem retinendi in Ecclesia SS. Felicis, & Adaucti Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum? in casu &c., *& quatenus negative*;

2. An rector, & capellani cogi possint ad retinendum in dicta Ecclesia augustissimum Sacramentum? in casu &c.

3. An rector, & capellani dictæ Ecclesiæ teneantur subministrare oleum pro lampade ante idem Smum Sacramentum ardente? in casu &c.

4. An eadem Ecclesia SS. Felicis, & Adaucti sit subjecta parocho Massiniani, ita ut dictus parochus valeat in ea parochialia jura exercere? in casu &c.

5. An capellani pro tempore in dicta Ecclesia existentes teneantur subministrare populo etiam in casu infirmitatis Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ? in caru &c.

6. An rector, & capellani pro tempore teneantur exponere in dicta Ecclesia Sanctissimum Sacramentum singulis diebus Dominicis, & festis, & cum eo benedicere populo, quoties habitatores expensas in id necessarias subeant? in casu &c.

7. An rectori prædicto liceat retinere extra Ecclesiam, & diœcesim libros, aliasque scripturas respicientes jura, legata, seu aliud quodcumque Ecclesiæ interesse? in casu &c.

S. C. C. die 8. Augusti 1772. respondit: *Ad* 1. *negative. Ad* 2. *affirmative, & amplius. Ad* 3. *affirmative quoad rectorem, & amplius. Ad* 4. *quoad jura parochialia tantum affirmative. Ad* 5. *affirmative intra Ecclesiam, & amplius, extra vero Ecclesiam affirmative in casu necessitatis tantum. Ad* 6. *Dilata, coadjuventur probationes, & scribatur Emo Archiepiscopo juxta instructionem. Ad* 7. *servetur edictum Emi Archiepiscopi.*

FULGINATEN., in qua ad seqq. dub. 600

1. An constet de adimplemento voluntatis quondam Petri Calcioni, in casu &c.

2. An, & quomodo sit providendum, in casu &c. *S. C. C.* die 8. Augusti 1772. respondit: *Ad* I. *affirmative. Ad* II. *arbitrio Episcopi cum facultatibus.*

ROMANA, in qua ad seq. dub. 601

An, & quomodo Oratricum precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 29. Augusti 1772. respondit: *affirmative ad biennium tantum arbitrio Emi Protectoris.*

CALARITANA, in qua ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 29. Augusti 1772. respondit: *Præ-*

Prævio recessu a decisis affirmative ad formam concordiæ.

602 MELEVITANA, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo oratricis precibus sit annuendum in casu &c. *S.C.C.* die 29. Augusti 1772. respondit: *affirmative juxta preces, adimpletis per societatem omnibus oneribus impositis a testatore, facto verbo cum Sanctissimo, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

603 THEANEN. *Matrimonii*, in qua ad dub.

An constet de nullitate matrimonii, in casu &c. *S.C.C.* die 29. Augusti 1772. respondit: *affirmative.*

604 FAVENTINA, *Redditionis rationis*, ad dubia.

1. An Vocales Congregationis Paulinæ terræ Brixichellæ teneantur reddere rationem suæ administrationis Episcopo Faventino? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An iidem Vocales teneantur deferre, seu mittere ad Episcopum in civitate Faventiæ libros, & scripturas respicientes dictam administrationem? in casu &c. *& quatenu negative*;

3. An teneantur dictos libros, & scripturas, ut supra, deferre, seu mittere pro hac vice tantum? in casu &c.

4. An Congregatio Paulina, seu illius Vocales possint eligere, seu deputare ratiocinatorem, qui eorum nomine præsentiam, & assistentiam præstet redditioni rationis recipiendæ sive ab Episcopo, sive a revisore synodali, aut ab alio per Episcopum deputando? in casu &c.

5. An redditio rationis sive in terra Brixichellæ, sive in civitate Faventiæ gratis recipienda sit ab Episcopo, seu potius Vocales dictæ Congregationis teneantur solvere mercedem revisori synodali, sive alteri per Episcopum deputando, & in qua summa? in casu &c.

6. An eadem Congregatio teneatur quotannis eleemosynas pauperibus distribuere, seu potius annis dumtaxat penuriosis? in casu &c. *Et quatenus negative ad primam partem, & affirmative ad secundam*;

7. An indicare, seu determinare annum penuriosum spectet privative ad Vocales dictæ Congregationis Paulinæ? in casu &c.

8. An præsens lis agenda sit sumptibus dictæ Congregationis, seu potius sumptibus illius Vocalium? in casu &c. *Et quatenus negative ad primam partem, & affirmative ad secundam*;

9. An reficiendæ sint eidem Congregationis a dictis Vocalibus etiam expensæ huc usque factæ, in casu &c.

S.C.C. die 19. Septembris 1772. respondit: *Ad 1. affirmative, & amplius. Ad 2. negative, & amplius. Ad 3. negative. Ad 4. affirmative. Ad 5. affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad 6. negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 7. affirmative, & amplius. Ad 8. affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius. Ad 9. negative, & amplius.*

ALBEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub. 60

An sit locus dispensationi? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 19. Septembris 1772. respondit: *Negative.*

MEDIOLANEN. *Professionis*, ad seq. dub. 60

An constet de nullitate professionis? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die dicta respondit: *Negative.*

NEAPOLITANA *Matrimonii*, ad seq. dub. 60

An sit standum in primo, vel secundo loco decisis? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* eadem die respondit: *In secundo loco, decisis, & amplius.*

FIRMANA *Capellaniæ*, ad seqq. dub. 60

I. An capellania instituta a Vito Angelo Tomasini sit Ecclesiastica, seu potius laicalis, vel legatum pium Missarum? in casu &c.

II. An retineri valeat a Philippo Angelo Vitali in statu conjugali? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* ead. die 18. Septembris: respondit: *Ad I. Capellaniam esse laicalem. Ad II. negative, & amplius.*

URBANIEN. *Exemptionis*, ad seq. dub. 609

An sit concedendum indultum abessendi causa studiorum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 21. Novembris 1772. respondit: *Negative,*

TERRACINEN. *seu* PRIVERNEN. *Missæ conventualis*, ad seq. dub. 61

An, & quibus diebus capitulum, & canonici collegiatæ, & parochialis Ecclesiæ terræ Magentiæ teneantur celebrare, & respective applicare Missam conventualem pro benefactoribus in genere? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 21. Novembris 1772. respondit: *Affirmative pro diebus festis, & de præcepto tantum.*

CAMERINEN. *Capellaniæ*, ad seqq. dub. 61

I. An sustineatur erectio capellaniæ, de qua agitur, in titulum beneficii Ecclesiastici, in casu &c.

II. An sustineatur electio ad eamdem capellaniam facta in personam clerici Nicolai Vincentii Belardi? in casu &c., *& quatenus negative*;

III. An dicta capellania sit adjudicanda eidem clerico Nicolao Vincentio? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 21. Novembris 1772. respondit: *Ad I. negative, & amplius. Ad II. affirmative, & amplius. Ad III. provisum in secundo.*

ROMANA, *Subsidiorum dotalium*, ad seq. dub. 61

An, & in qua summa ex pio relicto bon. mem. Bar-

Bartholomæi Lupardi sit assignanda dos Lucretiæ Matthæi? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 21. Novembris 1772. respondit: *Negative, & amplius, & ad D. Secretarium cum Sanctissimo juxta mentem.*

613 LEODIEN. in qua ad seqq. dub.

I. An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.

II. An sit consulendum Sanctissimo pro exequutione resolutionis capitularis diei 13. Aprilis anni 1765. in casu? &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 21. Novembris 1772. respondit: *Ad* I. *In decisis, & amplius. Ad* II. *negative.*

614 PADERBONEN. *Applicationis*, ad seqq. dub.

1. An sit locus unioni, & applicationi hereditatis quondam Francisci Georgei favore Seminarii Episcopalis Paderbonensis? in casu &c., *& quatenus negative;*

2. An sit confirmanda donatio jurispatronatus facta per Annam favore Henrici? in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 19. Decembris 1772. respondit: *Ad* I. *negative, & amplius. Ad* II. *affirmative, & amplius.*

615 TUDERTINA *Restaurationis domus Parochialis*, ad seq. dub.

An, & ad quem spectet reparatio domus Archipresbyteralis? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 19. Decembris 1772. rerpondit: *Spectare ad communitatem, & homines.*

616 AQUEN. *Reductionis*, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 19. Decembris 1772 respondit: *Prævio recessu a decisis, esse locum reductioni Missarum ad rationem perpetuæ, firmo remanente onere audiendi confessiones, & erogandi fructus census duplarum* 50. *in causam a fundatore expressam.*

617 CIVITATIS *Castellanæ, Commutationis voluntatis*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 19. Decembris 1772. respondit: *Consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis, juxta votum Episcopi, & folium conventionis sub conditione perseverandi in vita communi.*

618 CASALEN. *Concordiæ*, ad seq. dub.

An sit approbanda transactio? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 19. Decembris 1772. distulit propositionem, & mandavit *scribi Episcopo juxta mentem*; reproposita deinde die 26. Februarii 1774. respondit: *Negative, & amplius.*

AUGUSTANA, *Irregularitatis*, ad seq. dub. 619

An sit locus dispensationi? in casu &c. *S. C.C.* die 19. Decembris 1772. respondit: *Negative.*

PISAUREN. *Reintegrationis, & reductionis Missarum*, ad seqq. dub. 620

1. An, & in qua summa constet de credito Archiconfraternitatis Suffragii Pisauri, ita ut sit locus reintegrationi super bonis hereditariis quondam Vincentii Lucatelli? in casu &c. *& quatenus negat.*

2. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 19. Decembris 1772. respondit: *Dilata, & firmetur status citato Promotore fiscali.*

SARSINATEN. *Erectionis Oratorii*, ad dub. 621

An, & quomodo sit locus constructioni publici Oratorii in loco di Schiazzano? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 23. Januarii 1773. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi pro manutentione Oratorii, & scribatur juxta mentem.*

MONTIS FALISCI, *Distributionum*, ad dub. 622

An, & quæ distributiones quotidianæ debeantur canonico Dominico Iacopini? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 23. Januarii 1773. respondit: *Non deberi in casu participationem fructuum ex massa, quæ dicitur* grossa.

THEATINA *Matrimonii*, ad seq. dub. 623

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 23. Januarii 1773. respondit: *In decisis, & amplius.*

SUTRINA, in qua ad seq. dub. 624

An exemplaria instrumentorum, quæ conficiuntur pro constitutione patrimonii sacri deferri debeant ad publicum communitatis archivum? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 23. Januar. 1773. respondit: *Negative.*

VIGLEVANEN. *Beneficii*, ad seq. dub. 625

An sit locus reductioni Missarum beneficii fundati a quondam Sebastiano Tartaro? in casu &c. *Sat. Cong. Conc.* die 23. Jan. 1773. respondit: *Affirmative ad rationem eleemosynæ manualis.*

VELITERNA, *Subsidiorum dotalium*, ad dub. 626

An, & in qua summa sit locus augumento dotis? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 13. Februarii 1773. respondit: *Affirmative in aliis scutis centum.*

FULGINATEN. *Altaristatus*, ad seqq. dub.

1. An sit consulendum Sanctissimo pro perpe- 627
tua-

tuatione Altaristatus favore clerici Pompei Carpinelli? in casu &c. *& quatenus affirmative;*

2. An detrahenda sint onera Missarum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 13. Februarii 1773. respondit: *Ad* I. *negative. Ad* 2. *provisum in primo.*

628 CALLIEN., in qua ad seq. dub.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 13. Februarii 1773. respondit: *Negative, & servetur dispositio testatoris, & scribatur Episcopo juxta mentem.*

629 MEDIOLANEN. *Suppressionis capellaniarum*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus mutationi capellaniarum de jurepatronatus capituli S. Mariæ Pedonis? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 13. Febr. 1773. respondit: *Affirmative quoad perpetuationem tantum, firma remanente qualitate capellaniæ Ecclesiasticæ, sine tamen præjudicio præsentis capellani.*

630 FERENTINA, in qua ad seq. dub.

An sit locus remotioni Vicarii foranei terræ Proxeudi? in casu &c. *S. C. C.* die 13. Febr. 1773. respondit: *Negative, & ad mentem.*

631 SANCTÆ AGATHÆ GOTHORUM, *Exemptionis*, ad seq. dub.

An, & ad quod tempus Canonico Antonio Roberti sit concedendum indultum abessendi a choro? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 13. Febr. 1773. respondit: *affirmative ad annum.*

632 NUCERINA, *Applicationis*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus cessioni, & applicationi hereditatis quondam Josephi Scipioni Olivieri favore Seminarii Episcopalis civitatis Nuceriæ, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 13. Martii 1773. respondit: *Affirmative ad formam consensus, & juxta votum Episcopi, adimpletis omnibus oneribus juxta dispositionem testatoris, facto verbo cum Sanctissimo.*

633 CITITAVIS CASTELLANÆ, Hospitalis, ad seqq. dub.

1. An, & qui interesse debeant congregationibus, quæ fiunt pro administratione Hospitalis Carboncani, ejusque bonorum? in casu &c.

2. An, & a quo sit approbanda electio officialium ejusdem Hospitalis, & cui sit reddenda ratio? in casu &c.

3. An statuta, & ordinationes præscriptæ usque ab anno 1682. per bo. mem. Episcopum Altini pro recta administratione dicti Hospitalis sint observandæ? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 13. Martii 1773. respondit: *Ad* I. *interesse debere Vicarium foraneum ad formam Synodi diœcesanæ, & solos componentes congregationem ad formam statutorum anni* 1682., *& ad mentem. Ad* IV. *Negative ad primam partem, & quoad secundam, rationem reddendam esse duobus syndicis a Consilio eligendis cum interessentia Vicarii foranei, salvis juribus Episcopi. Ad* III. *Affirmative.*

EUGUBINA, *Jurisdictionis*, ad seqq. dub. 634

1. An electio, & deputatio Vicariorum Curatorum in Ecclesiis parochialibus nuncupat. S. Benedicti veteris, S. Crucis de Morena, & S. Petri de Salia, pertineat ad Eminentissimum Protectorem Ecclesiæ S. Agnetis in platea Agonali de Urbe, sive potius ad Reverendissimum Episcopum Eugubinum? in casu &c.

2. An iidem Vicarii in dictis Ecclesiis deputati debeant esse perpetui, sive potius amovibiles ad nutum eos eligentis? in casu &c.

3. An Vicarii electi ab Eminentissimo Protectore, examinari, & approbari debeant ab examinatoribus synodalibus curiæ Episcopalis Eugubinæ, sive potius admittendi sint ad exercitium curæ animarum, statim ac habiti fuerint idonei a præfato Eminentissimo protectore, independenter a prædicto examine? in casu &c.

4. An Vicarii electi ut supra ab Eminentissimo Protectore, confirmari, & approbari debeant a Reverendissimo Episcopo Eugubino, ante exercitium curæ Animarum, sive potius suscipere possint exercitium curæ independenter a qualibet confirmatione, & approbatione dicti Reverendissimi Episcopi? in casu &c.

5. An præfatus Eminentissimus Protector possit in vacationibus dictarum Ecclesiarum parochialium deputare provisionaliter œconomos sibi magis benevisos, independenter omnino ab Episcopo Eugubino, sive potius dicta provisionalis deputatio spectet ad Reverendissimum Episcopum Eugubinum? in casu &c.

6. An hujusmodi œconomi provisionaliter deputati ab Emo Protectore ut supra, confirmari, & approbari debeant a Rmo Episcopo Eugubino, sive potius debeant admitti ad provisionalem curam Animarum independenter omnino a qualibet confirmatione, & approbatione dicti Rmi Episcopi? in casu &c.

7. An œconomi in ultimis vacantibus ab eodem Emo Protectore independenter ab Episcopo Eugubino deputati, sint removendi, sive potius manutenendi? in casu &c.

Sacra Cong. Conc. die 8. Maii 1773. distulit propositionem; die vero 28. Augusti ejusdem anni respondit: *Ad* I. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad secundum negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad* III. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad* IV. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad* V. *negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad* VI. *Provisum in quinto. Ad* VII. *ad mentem.*

SENO-

635 SENOGALLIEN. *Subsidiorum dotalium*, ad dub.

An sit locus assignationi Subsidiorum dotalium, seu potius sustineantur assignationes factæ a quondam Antonio Lombardi? in casu &c. *Sac. Cong. C.* die 8. Maii 1773. respondit: *Dilata, & coadjuventur probationes juxta mentem, & scribatur Episcopo juxta instructionem, nempe quod curet, ut pecuniæ dotales non distrahantur, sed fideliter deponantur, & quidquid ab oratrice perceptum fuerit, refundatur.* Deinde reproposita sub eodem dubio die 11. Junii 1774. eadem *Sacra Congr.* respondit: *Affirmative juxta modum, nempe satisfactis primum novem subsidiis puellis nominatis ab Antonio Lombardi juxta earum anterioritatem desumendam vel ex tempore factarum denominationum, vel ex annis, pro quibus nominationes factæ sunt, esse locum deinde assignationi dotium pro filiabus Lombardi in summa scutorum 58. pro qualibet.*

636 CALAGURITANA *Missæ pro populo*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum pro populo? in casu &c. *Sac. C. C.* die 8. Maii 1773. respondit: *Pro gratia reductionis ad unam Missam singulis diebus festis pro qualibet ex Ecclesiis parochialibus oppidi Encisi, necnon pro reductione ad unam Missam pariter diebus festis in aliis filialibus Ecclesiis per turnum celebrandam, collatis tamen suffragiis in unum pro toto populo, & detracta eleemosyna ex massa communi, facto verbo cum Sanctissimo.*

637 ARIMINEN. *Reductionis*, ad seq. dub.

1. An, & quomodo sit locus reductioni onerum præscriptorum in testamento Petri Ciucci? in casu &c.

2. An pro expensis hujus litis, & pecuniis solutis pro compositione, erogandi sint fructus interea decursi, & in posterum decurrendi ex duabus domunculis, seu potius Confraternitas teneatur de propriis capitalibus, & fructibus supplere? in casu &c.

S. C. C. die 8. Maii 1773. respondit: *Ad* I. *affirmative pro reductione Missarum ad rationem perpetuæ, & scribatur Episcopo juxta instructionem. Ad* II. *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

638 SEDUNEN. *Anniversariorum*, ad seq. dub.

An, & quomodo peragenda sint Anniversaria? in casu &c. *S. C. C.* die 8. Maii 1773. respondit: *Quoad Anniversaria simpliciter relicta, & absque ulla designatione Missarum, peragenda esse cum Officio mortuorum, trium Nocturnorum, vel saltem unius Nocturni, Missa cum cantu, & absolutione. Quo vero ad alia, peragenda esse juxta formam a testatoribus præscriptam.*

IMOLEN. *Distributionum*, ad seqq. dub. 639

1. An, & quomodo, & in qua quantitate Archidiaconus, & Archipresbyter Collegiatæ Ss. Petronii, & Prosperi participare debeant de distributionibus quotidianis? in casu &c.

2. An, & de quibus emolumentis Missarum, aliorumque legatorum participare etiam debeant Archidiaconus, & Archipresbyter? in casu &c.

3. An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.

4. An extractio Canonici Verlicchi ad beneficium simplex S. Francisci de Paula facta exclusis Archidiacono, & Archipresbytero, sit valida, vel potius nulla? in casu &c.

5. An supplicationes signatæ, & præsentatæ favore Sacerdotis Brignani sint relaxandæ? in casu &c. *S. C. C.* die 8. Maii 1773. respondit: *Ad* I. *affirmative, & participare debere juxta ratam, quam conferunt. Ad* II. *affirmative juxta votum Episcopi, quoad legata præexistentia ante erectionem Collegiatæ. Ad* III. *In decisis, & amplius. Ad* IV. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad* V. *Negative.*

CAMERINEN., in qua ad seqq. dub. 640

1. An Rector Beneficii S. Catharinæ ultra festum ejusdem Sanctæ titularis teneatur ad celebrationem duarum Missarum quolibet mense? in casu &c., & *quatenus affirmative*;

2. An, & quomodo quoad præteritum sit providendum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 12. Junii 1773. respondit: *Ad* I. *Negative. Ad* II. *Provisum in primo.*

FAVENTINA, *Functionum*, ad seqq. dub. 641

1. An capellano Confraternitatis tertii ordinis S. Antonii Patavini, vel alteri Sacerdoti a confratribus ad libitum destinando, liceat benedicere populo occasione expositionis Sanctissimi Sacramenti, quæ fieri solet in Ecclesia ejusdem confraternitatis in qualibet feria 3. & per novem dies ante festum dicti Sancti? in casu &c.

2. An eidem capellano, vel alteri Sacerdoti per confratres destinando liceat occasione expositionis 40. horarum, in repositione SSmæ Eucharistiæ benedicere populo? in casu &c.

3. An dictus capellanus, vel alius Sacerdos possit in die festo S. Antonii Patavini, & aliis festivitatibus Instituti ejusdem confraternitatis, prout etiam in anniversario canere Missam solemnem independenter a Parocho? in casu &c.

4. An Parocho S. Jacobi ultra quartam funeralem debeatur alia portio ceræ, quando cadavera subditorum ejus parochiæ tumulantur in Ecclesia dd. confratrum? in casu &c.

5. An idem Parochus habeat jus peragendi funerales functiones in Ecclesia eorumdem confratrum, quan-

quando cadavera in ea tumulanda non sunt de illius parochia, & an aliqua portio ceræ illi debeatur? in casu &c.

6. An liceat eisdem confratribus in qualibet feria 3. per totum mane illius diei asservare in tabernaculo SSmam Eucharistiam ad effectum illam subministrandi Christifidelibus? in casu &c. *Sac. Congr. Conc.* die 12. Junii 1773. distulit propositionem; die vero 17. Julii ejusdem anni respondit: *Ad* I. *&* II. *affirmative*. *Ad* III. *Negative*, *& serventur constitutiones synodales*. *Ad* IV. *Dilata*, *& coadjuventur probationes*. *Ad* V. *Quoad primam partem affirmative*, *& serventur constitutiones synodales*; *quoad secundam dilata*, *& coadjuventur probationes*. *Ad* VI. *affirmative de licentia Episcopi*.

642 GADICEN. *Missarum*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus adimplemento oneris Missarum? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 12. Junii 1773. respondit: *Celebrandas esse tot Missas*, *quot compertant fructus ad rationem regulium quatuor cum dimidio pro qualibet Missa*.

643 MEDIOLANEN. *Professionis*, ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 12. Junii 1773. respondit: *In decisis*, *& amplius*.

644 VALENTINA, *Professionis*, ad seq. dub.

An sit locus restitutioni in integrum? in casu &c. *S. C. C.* die 12. Junii 1773. respondit: *Dilata*, *e conficiatur processus*, *servata forma Constitutionis Benedicti* XIV. Si datam.

645 ALEXANDRINA *Præpositura* ad seqq. dub.

1. An Gherardus Franciscus Calliani sit initiandus prima tonsura, & promovendus ad Ordines minores? in casu &c.

2. An supplicatio sit signanda, & relaxanda? in casu &c., *& quatenus negative*;

3. An sit danda institutio Sacerdoti Carolo Dominico Berio? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 12. Junii 1773. respondit: *Ad* I. *affirmative*. *Ad* II. *affirmative*. *Ad* III. *Provisum in antecedenti*.

646 NULLIUS, LEPRINIANI, *Capellaniæ*, ad seq. dub.

An Clericus Carolus Cardari teneatur suscipere sacros Ordines? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 12. Junii 1773. respondit: *Affirmative*.

ROMANA, *Celebrationis Missarum*, ad seqq. dub. 647

1. An Religiosi Ecclesiæ S. Nicolai de Perfectis teneantur præstare patientiam pro celebratione Missarum? in casu &c.

2. An, & quomodo sit locus translationi capellaniæ? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Julii 1773. respondit: *Ad* I. *Negative*. *Ad* II. *arbitrio Emi Urbis Vicarii*.

BALNEOREGIEN. in qua ad seq. dub. 648

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 17. Julii 1773. respondit: *Negative*, *& Episcopus incumbat conservationi bonorum legatarii*.

NOVARIEN., in qua ad seq. dub. 649

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 17. Julii 1773. respondit: *Scribatur Episcopo juxta instructionem*.

LEODIEN., in qua ad seq. dub. 650

An, & quomodo sint solvenda emolumenta, sive jura tam ordinaria, quam extraordinaria receptionis? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 7. Augusti 1773. respondit: *Affirmative juxta votum Nuncii Apostolici*.

NULLIUS, LEPRINIANI, *Capellaniæ* ad dub. 651

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 7. Aug. 1773. respondit: *In decisis*, *& amplius*.

FULGINATEN. *Missæ Parochialis*. 652

An Prior Collegiatæ Ecclesiæ Sanctissimi Salvatoris per celebrationem Missæ diebus Dominicis juxta tabellam possit satisfacere oneri Missæ pro populo, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 7. Aug. 1773. respondit: *Affirmative*, *ita tamen*, *ut teneatur etiam aliis diebus festis applicare Missam pro populo ad formam Constitutionis san. mem. Benedicti XIV.* Cum semper oblatas.

MARIANEN. *Irregularitatis* ad dub. 653

An sit locus dispensationi ab irregularitate, in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 7. Aug. 1773. respondit: *Negative*.

AMERINA, *Reductionis*, ad seqq. dub. 654

1. An, & quomodo sit locus translationi, seu potius reductioni Missarum, in casu? &c.

2. An favore Sacerdotis Laurentii Geraldini sit locus dispensationi a residentia, in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 7. Augusti 1773. respondit: *Dilata*,

ta, & scribatur Episcopo juxta instructionem.

655 PISTORIEN. *Jubilationis*, ad dub.

An, & quomodo sit concedendum indultum jubilationis, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 28. Augusti 1773. respondit: *Affirmative, juxta votum Episcopi.*

656 PLACENTINA, *Translationis* ad dub.

An, & quomodo sit locus translationi Missæ, in casu? *S. C. C.* de 28. Aug. 1773. respondit: *Negative.*

657 S. MARCI, *Irregularitatis*, ad dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? &c. *Sacra Congr. Concil.* die 28. Aug. 1773. respondit: *Consulendum Sanctissimo pro dispensatione.*

658 MACERATEN. *seu* ASCULANA *Sponsalium*,

1. An sponsalia sint exequenda, in casu? &c., & quatenus *affirmative*;
2. An sit locus monitioni? in casu &c.
3. An, & in qua summa sit locus restitutioni pecuniarum, in casu? &c.
4. An, & quomodo sint reficienda damna, & expensæ, in casu? &c.

Sacr. Cong. Conc. die 28. Aug. 1773. respondit: *Ad I. Negative. Ad II. Provisum in primo. Ad III. Esse locum restitutioni dotis in summa liquidanda coram Emo Præfecto. Ad IV. affirmative quoad expensas factas intuitu Matrimonii juxta liquidationem faciendam ab Emo Præfecto.*

659 FULGINATEN. *Funerum*, ad seqq. dub.

1. An Ecclesiæ Cathedrali Fulginei jus competat privative tumulandi corpora tum Presbyterorum, tum clericorum omnium cujuscumque ordinis, & conditionis in dicta civitate decedentium absque electione sepulturæ, & percipiendi omnia emolumenta funeralia, in casu? &c.
2. An idem jus competat Cathedrali etiam quoad cadavera omnium Parochorum secularium prædictæ civitatis in casu? &c.
3. An etiam competat quoad cadavera clericorum conjugatorum, in casu? &c.
4. An prædictis omnibus decedentibus, electa sibi sepultura in quacumque alia Ecclesia, eidem Cathedrali debeatur quarta funeralis, in casu? &c.

Sacra Congr. Conc. die 27. Novembris 1773. respondit: *Ad I. Negative. Ad II. Negative. Ad III. Negative. Ad IV. Negative.*

660 FIRMANA, *Reductionis Missarum* ad sequens dubium.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 27. Novembr. 1773. respondit: *In decisis, & amplius.*

SENOGALLIEN. *Translationis Missarum* ad seq. dub. 661

An, & quomodo sit locus translationi oneris Missarum, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 27. Novembris 1773. respondit: *Negative.*

HISPALEN. *Ordinum*, ad seq. dub. 662

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 27. Novembris 1773. respondit: *Dilata, & ad mentem*: Die vero 12. Martii 1774. denuo proposita eadem causa, respondit: *Consulendum Sanctissimo pro absolutione, & rehabilitatione ad Ordines.*

REATINA *Capellaniæ*, ad seqq. dub. 663

1. An, & a quo tempore debeatur nominatio clerico Joanni Baptistæ Antonini ad capellaniam, seu beneficium erectum á Sacerdote Rosato Leonori in casu? &c.
2. An, & a quo sint restituendi fructus, & in qua summa, in casu? &c.

S. Cong. Conc. die 27. Novembris 1773. respondit: *Ad I. Deberi a die vacationis. Ad II. Deberi a patrono, detractis oneribus usque ad diem motæ litis.*

AUXIMANA, *Moderationis taxæ*, ad dub. 664

An sit locus approbationi moderationis taxæ factæ ab Episcopo in sacra visitatione? in casu &c. *Sacra Congreg.Concil.* die 27. Novemb. 1773. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi, facto verbo cum Sanctissimo.*

COMACLEN, in qua ad sequens dub. 665

An Sacerdos Joseph Fantini, ratione capellaniæ, de qua agitur, teneatur ad residentiam, ita ut sententia Episcopi sit exequenda? in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 18. Decembris 1773. respondit: *Affirmative in omnibus.*

ASCULANA, *Reductionis Missarum*, ad dub. 666

An sit locus reductioni Missarum, in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 18. Decemb. 1773. respondit: *Affirmative ad manualem.*

ASSISIEN. *Parochialis*, ad dub. 667

An constet de irrationabili judicio Episcopi, & mala relatione examinatorum, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 18. Decembris 1773. respondit: *Negative, & amplius.*

668 FANEN. *Subrogationis*, ad sequent. dub.

1. An Familiæ *Burgundiæ* nuncupatæ novas familias subrogare teneantur, quoties, aliqua ex familiis subrogatis deficiat, in casu &c.

2. An familiæ Lotrecchi primo nominatæ in testamento bon. mem. Andreæ Borgogna sit concedenda prælatio in consequutione subsidii dotalis, in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 18. Decembris 1773. respondit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. negative, & amplius*.

669 ADRIEN. *Parochialis*, ad seq. dub.

An dismembratio, & respective erectio novæ Parochiæ sustineatur in casu? &c. *Sacra Cong. Concil.* die 22. Januar. 1774. respondit: *negative*.

670 ALEXANDRINA *Missæ conventualis*, ad seqq. d.

1. An capitulum collegiatæ Ecclesiæ Ss. Petri, & Dalmatii civitatis Alexandrinæ teneatur quotidie Missam conventualem applicare pro benefactoribus in genere, in casu? &c.; *& quatenus affirmative*;

2. An, & quomodo sit concedendum indultum exemptionis ab onere applicationis Missæ conventualis? in casu &c.

3. An, & quomodo quoad præteritum sit providendum? in casu &c.

Sacr. Cong. Concil. die 22. Januarii 1774. respondit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Dilata, & firmetur status. Ad 3. Ad Eminentissimum Præfectum cum Sanctissimo*.

671 ELNEN. in qua ad seq. dub.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum, in casu? &c. *Sacra Congr. Concil.* die 22. Jan. 1774. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi*.

672 ALBEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? &c. *S. C. C.* die 26. Febr. 1774. respondit: *In decisis*.

673 AQUIPENDIEN. *Functionum*, ad seqq. dub.

1. An liceat PP. Carmelitis terræ Celleris intervenire in Ecclesia parochiali dictæ terræ Officiis, quæ celebrantur pro animabus purgantibus semel in mense, & pro animabus defunctorum bis in anno, in casu? &c.

2. An PP. Carmelitæ dictæ terræ participare debeant de eleemosyna solita pro celebratione dictorum Officiorum, in casu? &c.

3. An PP. Carmelitæ participare debeant de eleemosynis recollectis occasione supradictorum Officiorum ad effectum celebrandi Missas in propria, & parochiali Ecclesia, in casu? &c.

4. An liceat dictis PP. Carmelitis intervenire in dicta Ecclesia parochiali, aliisque Ecclesiis præfatæ terræ omnibus & singulis functionibus, quæ infra annum celebrantur, & respective exigere solitam eleemosynam, in casu &c.

5. An competat jus Archipresbytero exercendi sacras functiones, & celebrandi Missam solemnem in Ecclesiis s. Ægidii, & s. Rocci, & deferendi sacram reliquiam in dicta Ecclesia in casu? &c. *& quatenus affirmative*;

6. An eleemosynæ, quæ in deosculatione dictæ sacræ reliquiæ recolliguntur pertineant ad Archipresbyterum, vel ad PP. Carmelitas, in casu &c.

7. An Archipresbyter exercere valeat jus parochiale in dictis Ecclesiis S. Rocci, & S. Ægidii, in casu? &c.

S. C. C. die 26. Febr. 1774. respondit: *Dilata*.

OVETEN. *Missæ pro populo*, ad seq. dub. 674

An, & quomodo sit locus applicationi Missæ pro populo, in casu &c. *S. C. C.* die 26. Februarii 1774. respondit. *Episcopus se gerat ad formam Constitutionis san. mem. Benedicti XIV. incipien.* Cum semper oblatas.

TREVIREN. *Irregularitatis*, in qua ad dub. 675

An, & quomodo sit locus dispensationi, in casu &c. *S. C. C.* die 26. Februar. 1774. respondit: *Pro gratia, arbitrio & conscientiæ Ordinarii, facto verbo cum Sanctissimo*.

CAJETANA, in qua ad seq. dub. 676

An, & quomodo sit providendum in casu &c. *Sacra Congr. Concil.* die 26. Februar. 1774. respondit: *Affirmative, & esse providendum per unionem simplicium Beneficiorum usque ad summam scutorum sexaginta, ad formam Constitutionis san. mem. Benedicti XIV.* Pastoralis officii, *deductis oneribus*.

ARIMINEN. *Capellaniæ*, ad seqq. dubia. 677

1. An competat Fabritio Panzani prælatio ad capellaniam, de qua agitur, in casu? &c., *& quatenus negative*;

2. An sit concedenda dispensatio, in casu? &c. *& quatenus negative*;

3. An sustineatur nominatio facta a Communitate, seu potius sit deveniendum ad novam nominationem in casu &c. *S. C. C.* die 12. Martii 1774. respondit: *Ad 1. Negative, & amplius. Ad 2. negative, & amplius. Ad 3. affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius*.

678 LUCEN. *Applicationis Missæ pro populo*, ad dub.

An Parochi duabus Ecclesiis parochialibus præpositi teneantur Dominicis, aliisque festis diebus Missam in unaquaque Ecclesia sive per se, sive peralium applicare pro populo, in casu? &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 12. Martii 1774. respondit: *Affirmative, exceptis tantum parochiis unitis unione plenaria, & extinctiva, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

679 IMOLEN. *Legati*, in qua ad seqq. dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis sub diebus 13. Septembris 1755., & 20. Decembris 1756. in casu? &c.

2. An, & cui competat administratio capitalium legati, & fructuum exactio, in casu? &c.

3. An, & a quo tempore docendum sit de adimplemento Missarum, & juxta quam rationem illarum stipendium sit taxandum, in casu &c.

4. An constet de attentatis, & a quo, & quomodo sint purganda, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 12. Martii 1774. respondit: *Ad 1. In decisis, & amplius. Ad 2. Competere sodalitio. Ad 3. Servetur decretum Episcopi anni 1764. Ad 4. Negative.*

680 FIRMANA, *Capellaniarum*, ad seqq. dub.

1. An Capellaniæ ordinatæ a Jacobo Ferri, & conferendæ familiæ Ugolini, Bartolazzi, & Pampinoni sint Sacerdotales, vel non Sacerdotales, in casu? &c. *& quatenus affirmative ad primam partem, & negative ad secundam.*

2. An Capellani teneantur per se ipsos onera adimplere, in casu? &c., *& quatenus affirmative;*

3. An, & quomodo in casu inadimplementi sit providendum, in casu? &c.

Sac. Cong. Conc. die 23. Aprilis 1774. respondit: *Ad 1. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad 2. Iterum proponatur. Ad 3. Dilata.*

681 ALBANEN. *Capellaniæ*, in qua ad dub.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum, in casu? &c. *S. C. C.* die 23. Aprilis 1774. respondit: *Negative.*

682 ROMANA, *Alimentorum*, ad seqq. dub.

1. An sit locus præstationi alimentorum causa studiorum ex redditibus legati pii bo. me. Pauli Paganini, in casu? &c. *& quatenus affirmative;*

2. An, & in qua summa, & a quo tempore sint eadem alimenta præstanda, in casu? &c. *S. C. C.* die 23. Aprilis 1774. respondit: *Ad 1. Negative, & amplius. Ad 2. Provisum in primo.*

683 SEGOBIEN. in qua ad seqq. dubia.

1. An attentis peculiaribus circumstantiis, Sacramentum Confirmationis administrari possit etiam pueris, & infantibus, nulla habita ætatis ratione, in casu? &c.

2. An etiam administrari possit pueris, & infantibus in mortis periculo constitutis. *S. C. C.* die 23. Aprilis 1774. respondit: *Ad 1. Affirmative nonnisi in gravibus, & urgentibus circumstantiis, super quibus conscientia Episcopi oneretur. Ad 2. Affirmative.*

LEODIEN. *Indulti*, in qua ad dub. 684

An Canonicus de Maccar teneatur ad tertium carentiæ annum, in casu? &c. *S. C. C.* die 23. Aprilis 1774. respondit: *Negative, & amplius.*

FULDEN. in qua ad sequens dub. 685

An sit consulendum Sanctissimo pro approbatione, in casu? &c. *S. C. C.* die 14. Maii 1774. respondit: *Affirmative.*

NULLIUS FARFEN. *Subsidiorum dotalium*, ad d. 686

An sit locus applicationi subsidiorum dotalium, & in qua summa, in casu? &c. *S. C. C.* die 14. Maii 1774. respondit: *Affirmative in summa scutorum centum pro filia oratricis tantum cumulanda ex subsidio, quod confertur a familia oratricis.*

NUCERINA, *Præcepti paschalis, & solutionis decimarum*, in qua ad seqq. dub. 687

1. An præceptum curiæ episcopalis Nucerinæ, demandans adimplementum præcepti Paschalis in Ecclesia parochiali castri Bastiæ, sustineatur, in casu? &c.

2. An, & in qua quantitate debeantur decimæ, in casu? &c. *S. C. C.* die 14. Maii 1774. respondit: *Ad 1. Negative, & amplius. Ad 2. Dilata, & reproponatur, citato etiam Parocho S. Donati, & addito dubio super qualitate Decimæ, de qua agitur.*

GIENNEN. *Oratorii*, in qua ad seq. dub. 688

An, & quomodo sint servandæ conditiones in indultis Oratorii privati appositæ ab habentibus privilegia Bullæ Cruciatæ, in casu? &c. *S. C. C.* die 14. Maii 1774. respondit: *Dilata, & reproponatur, audito Episcopo, & ad mentem.*

IMOLEN. *Juris convocandi capitulum*, ad dubia. 689

1. An, & cui competat jus convocandi capitulum, illudque aperiendi in casu? &c.

2. An, & cui competat jus recognoscendi scrutinia, in casu? &c.

3. An, & a quibus fieri debeant expensæ litis in casu? &c. *S. C. C.* die 14. Maii 1774. respondit: *Ad 1. Jus convocandi capitulum competere Præposito, & in ejus absentia, Camerario. Jus vero aperiendi capitulum competere digniori inter præsentes, & amplius.*

plius. Ad 2. competere digniori una cum Camerario, & amplius. Ad 3. Fieri debere ab iis, qui in litem consenserunt.

690 ROMANA *Reductionis legatorum*, ad dubia.

1. An, & in qua summa sit locus reintegrationi favore Archihospitalis S. Jacobi incurabilium, in casu? &c.

2. An, & quomodo sit locus suspensioni subsidiorum dotalium, & aliorum onerum relictorum a quondam Cæcilia Merisi pro obtinenda reintegratione in casu? &c.

3. An, & in qua quantitate sit locus in futurum reductioni eorumdem subsidiorom dotalium, vel aliorum onerum, in casu? &c.

S. C. C. die 11. Junii 1774. respondit: *Ad 1. affirmative ad formam peritiæ judicialis. Ad 2. affirmative pro suspensione quatuor subsidiorum tantum usque ad integram reintegrationem. Ad 3. Dilata, & ad mentem.*

691 PERUSINA, *Capellaniæ*, ad seq. dub.

An sit relaxanda supplicatio, & respective concedenda dispensatio, in casu? &c. *S. C. C.* die 11. Junii 1774. respondit: *Dilata, & reproponatur omnino in sequenti, etiam unica.* Reproposita ergo die 30. Julii 1774. respondit: *Negative.*

692 REATINA, *Capellaniæ*, ad seqq. dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis quoad primum, & secundum dubium in casu? &c.

2. An Beneficium, seu capellania, de qua agitur, sit adjudicanda Clerico Laurentio Leonori in casu? &c. *S. C. C.* die 9. Julii 1774. respondit: *Ad 1. In decisis, & amplius. Ad 2. Iterum proponatur.*

693 URBINATEN. *seu* ARIMINEN. ad dub.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum, in casu? &c. *S. C. C.* die 9. Julii 1774. respondit: *Consulendum Sanctissimo pro applicatione annuorum scutorum 18. detrahendorum ex subsidiis dotalibus favore Nicolai tantum. In reliquis negative.*

694 LAURETANA, *Jubilationis*, ad seqq. dub.

1. An sit concedenda jubilatio in casu? &c.; & *quatenus affirmative*;

2. An Præpositus Bartolini vigore indulti jubilationis, si choro non intersit, participare debeat de punctaturis, seu fallentiis, in casu? &c.

3. An expensæ litis, de qua agitur, fieri debeant a Capitulo ex pecuniis massæ capitularis, in casu? &c, *S. C. C.* die 9. Julii 1774. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.* Reproposita demum caussa sub iisdem dubiis die 2. Decembris 1775. *ead. Sac. C. Conc.* respondit: *Ad 1. Affirmative, & amplius. Ad 2. affirmative, & amplius. Ad 3. Negative, & amplius.*

NOVARIEN., in qua ad seq. dub. 695

An sit locus cessationi subsidiorum dotalium relictorum a quondam Carlo Antonio Salio „ in casu? &c. *Sacr. Congreg. Concil.* die 30. Julii 1774. respondit: *Esse locum reductioni subsidiorum dotalium ad ratam reddituum juxta modum ab Episcopo præfiniendum; firma tamen remanente celebratione Missarum.*

HYDRUNTINA, *Irregularitatis*, ad dub. 696

An, & quomodo sit locus dispensationi in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 30. Julii 1774. respondit: *Consulendum Sanctissimo pro dispensatione ad cautelam.*

INTERAMNEN. *Celebrationis Missarum*, ad d. 697

An Sacerdos Joannes Baptista Agostinangeli celebrare possit Missas in qualibet sibi benevisa Ecclesia, seu potius illas celebrare teneatur in Ecclesia S. Luciæ civitatis Interamnæ, in casu? &c.

Sacr. Congr. Concil. die 30. Julii 1774. respondit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

MELITEN. *Permutationis*, ad seq. dub. 698

An sit locus permutationi altaris sanctissimi Crucifixi Confraternitatis Agonizantium Casalis Tarxen. cum altero Beatissimæ Virginis Confraternitatis sanctissimi Rosarii dicti Casalis, in casu? &c.

Sacr.Congreg. Concil. die 30. Julii 1774. respondit: *Negative.*

CAURIEN. *Censurarum*, in qua ad seq. dub. 699

An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione, dispensatione, & convalidatione tituli beneficii, in casu? &c. *S. C. C.* die 30. Julii 1774. respondit: *Dimittat, restituat fructus perceptos, & postea supplicet.*

SARSINATEN. *Onerum*, ad seqq. dub. 700

1. An Parochus S. Jacobi terræ Linarii teneatur præstare quolibet anno mensæ Episcopali, ac seminario civitatis Sarsinæ mastellas, seu salmas quatuor frumenti, necnon scuta sex, in casu? &c.

2. An idem Parochus terræ Linarii teneatur tradere quolibet anno Archipresbyteris terrarum Ranchii, & Rivoschii tres mensuras, vulgo *quartarole* frumenti, in casu? &c.

3. An, & super quibus bonis jus competat eidem Parocho Linarii percipiendi decimas, in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 20. Augusti 1774. respon-

spondit: *Ad* 1. *Affirmative*, *& amplius*. *Ad* 2. *Affirmative*, *& amplius*. *Ad* 3. *affirmative*, *exceptis bonis primæ erectionis*, *& amplius*.

701 VELITERNA, *Subsidiorum dotalium*, ad dub.

An sit locus ulteriori augumento subsidii dotalis, & in qua summa, in casu? &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 20. Augusti 1774. respondit: *Negative*, *& amplius*.

702 CAMERINEN. *Fabricæ*, in qua ad dub.

An, & quomodo sit standum, vel recedendum a decisis sub die 18. Decembris 1773. in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 20. Augusti 1774. respondit: *In decisis juxta modum*: *Modus est*, *pro facultate obligandi census pro evictione prædii alienandi*, *subrogato tamen ex nunc alio fundo perpetuo*, *idoneo*, *& libero*, *qui stare debeat pro adimplemento onerum Missarum*, *& expositionis Sanctissimi Sacramenti*.

703 FIRMANA, *Capellaniarum*, ad seqq. dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? &c.
2. An Capellani teneantur per se ipsos onera adimplere, in casu? &c.
3. An, & quomodo in casu inadimplementi sit providendum? in casu &c.
Sac. Congreg. Conc. die 17. Septembris 1774. respondit: *Ad* 1. *In decisis juxta modum*, *& modus est*, *quod admittantur etiam Clerici trium familiarum*, *cum lege*, *quod postquam pervenerint ad legitimam ætatem*, *ordinentur Sacerdotes*. *Ad* 2. *Quoad capellaniam sub invocatione B. Mariæ Virginis*, *affirmative*, *in reliquis negative*. *Ad* 3. *Servetur lex fundationis in cap.* VI. *dispositionis Octaviæ*.

704 CAMERINEN. *Cathedratici*, ad dub.

An, & a quo tempore, & in qua annua summa debeatur cathedraticum pro beneficiis unitis præbendis theologali, & pœnitentiariæ Cathedralis, in casu? &c. *Sacr. Congreg. Concil.* die 18. Martii 1775. respondit: *Affirmative a die adeptæ per Episcopum possessionis*, *& in summa præfinita a Concilio Romano*.

705 ARETINA, *Dispensationis*, ad dub.

An sit locus dispensationi, in casu? &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 18. Martii 1775. respondit: *Negative*, *& amplius*,

706 PRÆNESTINA *Concordiæ*, ad seq. dub.

An rector beneficii sub invocatione SS. Assumptionis teneatur se conformare concordiæ anni 1763. & sub quibus pœnis, in casu? &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 18. Mart. 1775. respondit: *Affirmative*, *& esse cogendum sub pœnis in transactione contentis*.

ROMANA, *Capellaniarum*, ad dub. 707

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum, ita ut sit standum, vel recedendum a decisis sub diebus 2. Septembris 1758., & 11. Augusti 1759. in casu? &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 8. Aprilis 1775. respondit; *Dilata ad sequentem*. Die 6. Maii ejusdem anni idem responsum dedit. Tum die 17. Junii 1775. proposita causa sub eodem dubio respondit: *Dilata*, *& eligatur Peritus judicialis pro firmatione status*: Tandem die 4. Aprilis 1778. respondit: *Negative*, *& persistendum in decisis*.

AQUINATEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub. 708

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione ab irregularitate, in casu? &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 8. Aprilis 1775. respondit: *Negative*.

ROMANA, *Capellaniæ*, in qua ad seq. dub. 709

An Capellania, seu legatum pium, de quo agitur, sit adjudicandum PP. Mercenariis S. Mariæ in campo Martio, in casu? &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 8. Aprilis 1775. respondit: *Negative*, *& amplius*.

ROMANA, *Fundationis Missarum*, ad dubia. 710

1. An constet de adimplemento voluntatis quondam Petri Gavazzi, ita ut sit stipulanda quietantia, in casu? &c.
2. An, & in qua quantitate sit locus assignationi locorum montium pro prædicto adimplemento, in casu? &c.
3. An, & in cujus creditum loca montium sint comparanda, in casu? &c.
4. An, & quomodo in casu inadimplementi sit providendum, in casu? &c.
Sacr. Congreg. Concil. die 8. Aprilis 1775. respondit: *Ad* 1. *affirmative*, *& amplius*. *Ad* 2. *affirmative in quantitate locorum quatuor assignatorum*. *Ad* 3. *In creditum hereditatis cum vinculo oneris Missarum*, *& amplius*. *Ad* 4. *Jam provisum*.

FLORENTINA, *Reductionis Missarum*, ad dub. 711

An, & quomodo sit locus reductioni onerum in casu? &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 8. Aprilis 1775. respondit: *Dilata*, *& circumferatur testamentum*. Reproposita vero causa eodem sub dubio, die 13. Julii 1776. respondit: *Deleto onere servitii chori*, *esse locum reductioni Missarum arbitrio Archiepiscopi*, *ad rationem manualis*.

ROMANA, *Reductionis legatorum*, ad dub. 712

An, & in qua quantitate sit locus in futurum reductioni subsidiorum dotalium, & aliorum onerum, in casu? &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 6. Maii

1775

1775. respondit: *Affirmative pro reductione aliorum quatuor subsidiorum dotalium pro rata tantum annuorum scutorum 91. & ob. 77., ita ut exactis redditibus annualibus, ex superextanti summa fiat cumulus usque ad quantitatem scutorum 25. constituentium unum subsidium dotale, quod statim conferri debeat secundum dispositionem testatoris, & servetur idem ordo, & methodus successivis temporibus.*

713 ORDINIS S. BASILII MAGNI, ad dub.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum, in casu ? &c. *Sac. Cong. Concil.* die 6. Maii 1775. respondit: *Prævia confirmatione, in reliquis ad D. Secretarium ad mentem.*

714 TUDERTINA, *Reductionis onerum*, ad dub.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum, vel aliorum onerum, in casu ? &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 6. Maii 1775. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo administratori juxta instructionem.* Sed causa denuo proposita die 3. Februar. 1776. ad idem dubium respondit; *Affirmative juxta votum Episcopi, & ad mentem: & mens est, ut Episcopus incumbat pro manutentione, & melioratione bonorum.*

715 COMEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub.

An sit locus dispensationi, in casu ? &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 6. Maii 1775. respondit: *Negative.*

716 GRANATEN. in qua ad sequens dubium.

An, & quomodo sit providendum in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 6. Maii 1775. respondit: *Affirmative, juxta decretum Archiepiscopi, & ad mentem.*

717 TRIDENTINA, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo petitioni Episcopi sit annuendum, in casu ? &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 17. Junii 1775. respondit: *Scribatur Episcopo juxta mentem.*

718 CORNETANA, in qua ad seq. dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 17. Junii 1775. respondit: *Affirmative, usquedum ad legitimam pervenerit ætatem, adimpletis oneribus.*

719 MALACITANA, in qua ad sequens dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione, in casu ? &c. *Sac. Cong. Concil.* die 17. Junii 1775. respondit: *Consulendum Sanctissimo pro dispensatione ad cautelam.*

SPOLETANA, in qua ad seq. dub. 720

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro reductione Missarum, in casu ? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 17. Junii 1775. respondit: *Pro prorogatione reductionis pro medietate ad triennium.*

RIPANA, *Beneficii*, ad seqq. dubia. 721

1. An sit locus erectioni beneficiorum in capellanias concuratas, in casu ? &c.
2. An sit relaxanda supplicatio in casu ? &c. *S. C. C.* die 17. Junii 1775. respondit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. negative, & amplius.*

CAMERINEN. *Cathedratici*, ad seq. dub. 722

An sit standum, vel recedendum a decisis diei 18. Martii 1775. *S. C. C.* die 8. Julii 1775. respondit: *In decisis, & amplius.*

RIPANA, in qua ad seq. dub. 723

An, quo tempore, & quomodo canonici coadjutores teneantur coadjuvare Præpositum in cura animarum, in casu ? &c. *S. C. C.* die 8. Julii 1775. respondit: *Teneri alternis hebdomadis ad formam Bullæ erectionis: ita tamen, ut unus teneatur principaliter; & alter in subsidium, & amplius.*

PERUSINA *Capellaniæ*, in qua ad dub. 724

An sit standum vel recedendum a decisis diei 30. Julii 1774. in casu ? &c. *S. C. C.* die 8. Julii 1775. respondit: *Prævio recessu a decisis, relaxandam esse supplicationem.*

SIRACUSANA, *Reductionis Missarum*, ad dub. 725

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum, in casu? &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 8. Julii 1775. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

ALATRINA, *Reædificationis capellæ* ad dubia. 726

1. An, & ad quos spectet reædificatio capellæ sub invocatione SS. Nicolai de Bario, & Antonii Abbatis, in casu &c.
2. An, & qua pœna contravenientes sint puniendi, in casu &c.
3. An sequestrum super fructibus capellaniarum appositum sustineatur, in casu &c. *S. C. C.* die 29. Julii 1775. respondit: *Ad 1. Reædificationem spectare ad patronos. Ad 2. Episcopus præfigat terminum patronis, quo elapso, procedat, prout de jure. Ad 3. Negative, & amplius.*

REGIEN. *Reductionis servitii chori, & Missarum*, in qua ad seq. dub. 727

An, & quomodo sit facienda reductio in casu &c. *Sac.*

Sac. C. C. die 29. Julii 1775. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem*. Sed reproposita sub eodem dubio causa, die 27. Aprilis 1776. respondit: *Firmo remanente onere Missarum, pro reductione servitii chori pro diebus festis tantum*.

728 RAVENNATEN. in qua ad seqq. dub.

1. An sit locus demolitioni sacelli ruralis intra fines paræciæ S. Crucis civitatis Ravennæ, in casu &c., *& quatenus affirmative*;

2. An sacra imago Sanctissimi Crucifixi, supellectilia, & onera quæcumque in eodem sacello existentia transferri, & respective adimpleri valeant in dicta Ecclesia parochiali S. Crucis, in casu? &c. *S. C. C.* die 29. Julii 1775. respondit: *Ad 1. Negative. Ad 2. Provisum in primo*.

729 BALNEOREGIEN. in qua ad seq. dub.

1. An, & quomodo precibus Justini sit annuendum, in casu? &c. *Et quatenus negative*;

2. An capellania, seu legatum pium, de quo agitur, adjudicandum sit Augustino Onesti, seu potius sit locus nominationi favore ejusdem, in casu? &c.

3. An, & a quo tempore debeantur fructus, in casu? &c.

Sacra Congr. Conc. die 29. Julii 1775. respondit: *Ad 1. Negative, & amplius. Ad 2. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 3. Deberi fructus Augustino Onesti a die vacationis, demptis oneribus*.

730 HORTANA, *Stipendii, & liberationis a molestiis*.

1. An, & a quo tempore, & in qua summa debeatur stipendium, in casu? &c.

2. An sit locus liberationi a molestiis, in casu? &c. *S. C. C.* die 19. Augusti 1775. respondit: *Dilata, & ad mentem; & mens est, ut doceatur si quid, & in qua summa receptum fuerit a Parocho Raganoni, & utrum applicaverit Missam pro populo paræciæ S. Mariæ Lauretanæ Balneoli*. Tum reproposita causa sub iisdem dubiis die 7. Septembris 1776. respondit: *Ad 1. pro annuis scutis 12. deberi a die deputationis, pro majori vero summa iterum proponatur. Ad 2. affirmative, & amplius*.

Demum repetita eadem causa die 8. Septembris 1779. sub tribus capitibus, quorum primum erat:

1. An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 7. Septembris 1776. quoad 1. & 2. dubium, in casu? &c., *& quatenus in decisis quoad primum*;

2. An, & in qua summa majori supra scuta duodecim debeatur stipendium, in casu? &c.

3. An, & quomodo sit providendum manutentioni rectoris in casu? &c. *Sacr. Congregat. Concil.* dicta die respondit: *Ad 1. In decisis, & amplius. Ad 2. Negative, & amplius. Ad 3. Esse locum reintegrationi parochiæ cum congrua in erectione præfinita, reservato jure Monasterio agendi pro relevatione contra Comitem de Roscis, prout de jure, & quatenus de jure*.

SABINEN. in qua ad seq. dub. 731

An sit locus suspensioni, seu potius abolitioni onerum Missarum, de quibus agitur, in casu? &c. *S. C. C.* die 19. Augusti 1775. respondit: *Esse locum suspensioni Missarum, & ad mentem: & mens est, ut Eminent. Episcopus instet apud confratres, ut adhibeant ulteriores diligentias ad effectum recuperandi census a fundatore pro capellania assignatos*.

FIRMANA, *Emphyteusis*, ad seq. dub. 732

An, cui, & pro qua summa emphyteusis sit concedenda, in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 19. Augusti 1775. respondit: *Dilata, & ad mentem: & mens est, ut Emus Archiepiscopus mandet proponi edicta in civitate Firmi, nec non & nova proponantur in civitate Ripana, & Franciscus Sciarra declaret personam, pro qua obtulit die 12. currentis Augusti, nec non & personam fidejussoris dictæ personæ nominandæ*. Reproposita causa sub eodem dubio die 27. Aprilis 1776. eadem *Sac. Congreg.* respondit: *Emphyteusim concedendam esse Bernardino Voltatorno pro annuis scutis quadringentis juxta votum Emi Archiepiscopi*.

SEDUNEN. in qua ad sequens dub. 733

An remotio rectoris curati Camperiacensis sit sustinenda, seu potius idem rector sit redintegrandus ad suam Ecclesiam, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 9. Septembris 1775. respondit: *Episcopus se gerat ad formam Concilii Trident. sess. 21. cap. 6. de reformatione, eique scribatur juxta instructionem*.

URBANIEN., in qua ad seqq. dub. 734

1. An sit locus nominationi, & præsentationi faciendæ a confraternitate S. Joannis Evangelistæ ad canonicatum, de quo agitur, vacatum per obitum canonici Julii Cæsaris Lutii? in casu &c. *& quatenus negative*;

2. An sustineatur provisio de dicto canonicatu facta ab Episcopo favore R. D. Antonii Ghighi, in casu &c.

3. An constet de attentatis, & quomodo sint purganda, in casu &c. *Sac. Congreg. Concil.* die 9. Septembr. 1775. respondit: *Ad 1. affirmative, & amplius. Ad 2. negative, & amplius. Ad 3. affirmative, & attentata esse purganda per viam nullitatis*.

TAURINEN., in qua ad seqq. dub. 735

1. An societas Suffragii di Courgni teneatur implere onus celebrationis Missæ quotidianæ in aurora? in casu &c.

2. An locus sit applicationi Missæ quotidianæ, de

de qua agitur, pro suffragio animarum piorum testatorum, seu potius liberum sit societati Suffragii applicandi dictam Missam in satisfactionem oneris sibi benevisi, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 9. Septembris 1775. respondit: *Ad* 1. *affirmative. Ad* 11. *negative ad utramque partem dubii, sed applicandas esse Missas pro suffragio animarum purgantium, juxta etiam disposita in testamentis.*

736 MAZZARIEN., in qua ad seqq. dubia.

1. An sit locus absolutioni ab implemento oneris subsidiorum dotalium hactenus inadimpleti? in casu &c.

2. An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis Francisci Terranova, Scholasticæ Vincisfora, Mariani Balli, & Didaci Adragna, in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 9. Septembr. 1775. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem*. Deinde reproposita sub iisdem dubiis die 19. Julii 1777. respondit: *Ad* 1. *affirmative, & ad D. Secretarium cum Sanctissimo. Ad* 2. *affirmative juxta votum Episcopi anni* 1776. *nempe quod fructus assignati pro dote a Scholastica Vincisfora impendantur pro alimentis puellarum conservatorii, quousque necessitas perduraverit, non autem pro expensis sacristiæ.*

737 EUGUBINA *Jubilationis*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 9. Septembr. 1775. respondit: *affirmative*.

738 PAMPILONEN., in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis, in casu &c. *Sacra Congreg. Concil.* die 2. Decembris 1775. respondit: *Affirmative juxta modum, nempe, celebrato uno ex anniversariis, de quibus agitur, die non impedito, nec non aliis anniversariis recentioribus juxta votum Episcopi; & præterea, celebratis tot Missis lectis pro intranti quantitate summæ assignatæ pro anniversariis solemnibus reductis ad ratam tamen taxæ perpetuæ, & ad D. Secretarium cum Sanctissimo.*

739 LEOPOLIEN. in qua ad seq. dub.

An constet de nullitate professionis, in casu &c. *Sac. Congr. Conc.* die 2. Decembr. 1775. respondit: *Negative*.

740 ARIMINEN. *Commutationis voluntatis*, ad dub.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis Alexandri Muccioli, & Catharinæ Grillazzi conjugum, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 2. Decembr. 1775. respondit: *Consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis quoad lampadem ad effectum illam transferendi ad Ecclesiam PP. Conventualium coram imagine Beatæ Mariæ Virginis. In reliquis negative.*

LEODIEN., in qua ad seqq. dub. 741

1. An statutum, seu decretum capitulare diei 21. Januarii 1628. sustineatur, in casu &c.

2. An canonico Carolo Theodoro de Diffuii debeatur portio fructuum provenien. ex vino vinearum locatarum, seu, ut ajunt, stutorum, & ex venditione arborum, lignorum, & glandium pro duobus annis primæ residentiæ, in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 20. Januarii 1776. respondit: *Iterum proponatur*. Reproposita causa ad formam decreti sub iisdem dubiis die 10. Maii 1777. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam*. Demum repetita sub dubio: An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 10. Maii 1777. in casu &c., die 14. Februarii 1778. respondit: *In decisis, & amplius.*

NEPESINA, in qua ad seqq. dub. 742

1. An, & a quo tempore debeantur punctaturæ, in casu &c.

2. An quoad futurum sit concedendum indultum exemptionis? in casu &c. *Sacr. Congreg.* die 20. Januarii 1776. respondit: *Ad* 1. *affirmative a die captæ possessionis, & amplius. Ad* 2. *negative, & amplius.*

CREMONEN. *Dispensationis*, ad seq. dub. 743

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 20. Januarii 1776. respondit: *affirmative usquedum ad legitimam ætatem pervenerit, adimpletis oneribus, & amplius.*

NULLIUS, S. MICHAELIS DE CLUSA, in qua ad seq. dub. 744

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 20. Januarii 1776. respondit: *Affirmative juxta votum Vicarii capitularis, & consensum interesse habentium ad vitam oratoris tantum, adimpletis oneribus.*

ASCULANA, *Commutationis voluntatis*, ad dub. 745

1. An intret arbitrium pro aperitione oris, in casu &c.

2. An, quomodo, quibus, & a quo tempore sit reddenda ratio, in casu &c.

3. An præsens lis agenda sit sumptibus hereditatis bon. mem. Iacobi Conti, seu potius sumptibus illius exequutorum testamentariorum, in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 20. Januarii 1776. respondit: *Ad* 1. *Dilata, & firmetur tam status Conservatorii, quam hereditatis Jacobi de Comitibus. Ad* 2. *Esse reddendam rationem Episcopo ab anno* 175.. *& amplius. Ad* 3. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

RIPANA, in qua ad seqq. dub. 746

1. An Præpositus teneatur per se ipsum exercere munia parochialia, ita ut eo nonnisi legitime impedito, teneantur coadjutores illum coadjuvare in exercitio curæ animarum alternis hebdomadis juxta

ta ordinem præscriptum in resolutione Sacræ Congregationis diei 8. Julii 1775. in casu &c.; *& quatenus negative ad secundam partem*;

2. An onus coadjuvandi ita promiscuum, & indistinctum esse debeat inter Præpositum, & coadjutores in eorum respectiva hebdomada, ut isti indistincte cum Præposito teneantur exercere curam animarum? in casu &c.

S. C. C. die 3. Februarii 1776. respondit: *Præpositum principaliter teneri ad exercitium curæ, & una simul subsidiarie etiam coadjutores alternis hebdomadis, juxta antecedentem resolutionem, ita ut si vocati fuerint a Parochianis, accurrant, & suppleant in reliquis vices Præpositi, ex rationabili causa impediti, & ad mentem: Et mens est, quod Episcopus provideat in casibus particularibus pro sua æquitate, & prudentia, & scribatur juxta instructionem, & amplius.*

747 VERULANA, in qua ad seqq. dub.

1. An beneficiati Bisleti teneantur interesse choro, ac inservire Missis cantatis, & sacris functionibus provenientibus ex voluntate piorum testatorum? *& quatenus affirmative*;

2. An dicti beneficiati admittendi sint ad comparticipationem emolumentorum pro illis assignatorum? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 3. Februarii 1776. respondit: *Ad 1. affirmative, dummodo admittantur ad participationem. Ad 2. Provisum in primo.*

748 COMACLEN. *Capellaniæ*, in qua ad dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 2. Martii 1776. respondit: *In decisis, & amplius.*

749 PERUSINA *Capellaniæ*, in qua ad dub.
An sit standum in primo, vel in secundo loco decisis, in casu &c. *Sacr. Congr.* die 2. Martii 1776. respondit: *In primo loco decisis, & partes utantur jure suo coram Ordinario.*

750 PAPIEN. *Reductionis Missarum*, ad dub.
An, & quomodo sit locus reductioni Missarum in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 2. Martii 1776. respondit: *Affirmative juxta votum Archiepiscopi, Episcopi, & amplius.*

751 MACERATEM., in qua ad seq. dub.
An, & in quo numero Missæ sint annuatim celebrandæ, in casu &c. *Sac. Congreg. Concil.* die 2. Martii 1776. respondit: *Esse celebrandam a capellano Missam quotidianam, & in Ecclesiis juxta modum ab exequutoribus definitum.*

752 SENEN. *Dispensationis*, ad seqq. dub.
1. An constet de irregularitate, in casu &c., *& quatenus affirmative*;
2. An, & quomodo sit concedenda dispensatio in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 30. Martii 1776. respondit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. consulendum Sanctissimo pro dispensatione arbitrio Archiepiscopi.*

753 ALATRINA, *Dotium*, in qua ad dub.
An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro assignatione subsidiorum dotalium, de quibus agitur? in casu &c. *Sacr. Congreg. Concil.* die 30. Martii 1776. respondit: *Dilata, & coadjuventur probationes super sanguinis conjunctione cum testatore.*

ASTEN. *Matrimonii*, in qua ad dub. 754
An sit locus dissolutioni Matrimonii? in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 30. Martii 1776. respondit: *Negative.*

TAURINEN. in qua ad sequens dub. 755

An, & quomodo oratricis precibus sit annuendum, in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 30. Martii 1776. respondit: *Affirmative juxta votum Archiepiscopi, facto verbo cum Sanctissimo.*

ROMANA, *Subsidii dotalis*, ad dub. 757

An sit confirmanda resolutio capta ab universitate in secretis comitiis die 10. Februarii 1775. in casu &c. *Sac. Congr. Conc.* die 27. Aprilis 1776. respondit: *Dilata, & firmetur status hereditatis per peritum curialem deputandum, & exhibeatur testamentum.*

PERUSINA, *Prioratus*, in qua ad dub. 757

1. An constet de mala relatione examinatorum, & de irrationabili judicio Episcopi? *& quatenus affirmative.*

2. An, & cui adjudicandus sit Prioratus terræ Marsciani, in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 27. Aprilis 1776. respondit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. Provisum in primo, & amplius.*

HORTANA, in qua ad seq. dub. 758

An, & quomodo oratricis precibus sit annuendum, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 27. Aprilis 1776. respondit: *Dilata, & Episcopus cogat communitatem præfixo termino ad reddendam rationem tam aliorum scutorum 100. quam fructum eorumdem scutorum 100. & proponatur simul.* Proposita dein causa sub eodem dubio, omnibus jam peractis ad formam præcedentis decreti; ead. *Sacr. Congr. Conc.* die 5. Julii 1777. respondit: *Affirmative pro approbatione concordiæ.*

ASTEN. *Matrimonii*, ad seq. dub. 759

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 18. Maii 1776. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem exarandam per Dominum Secretarium.* Deinde reproposita die 1. Martii 1777. ead. *Sacr. Congr.* responsum dedit: *In decisis, & amplius.*

VERULANA, *Jurium parochialium, & praeminentiarum*, in qua ad seqq. dub. 760

1. An, & ad quem spectet omnimoda tam actualis, quam habitualis animarum cura parochianorum collegiatæ archipresbyteralis Ecclesiæ noviter erectæ S. Mariæ della Valle terræ Montis S. Joannis? in casu &c.

2. An, & quæ præeminentiæ, prærogativæ, ac functiones competant Archipresbytero ejusdem collegiatæ Ecclesiæ, in casu &c. *S. C. C.* die 18. Maii 1776. respondit: *Dilata, & reportentur litteræ Apostolicæ juxta votum Episcopi diei* 12. *Augusti* 1773. Ceterum Archipresbytero contendente, litteras Apostolicas minime reportandas esse, minusque reformandas (quæ præcedenti decreto jubebantur); proposita dein fuit causa sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c.* Cui quidem dubio *Sacra eadem Congregatio* die 9. Augusti 1777. responsum dedit: *In decisis, & amplius.*

761 OSCEN. *Servitii chori*, ad seq. dub.

An dignitatibus, & canonicis Ecclesiæ cathedralis Oscensis sit indulgenda vacatio quadraginta quinque dierum? in casu &c. *S. C. C.* die 17. Maii 1776. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo pro meliori informatione, & referat de numero canonicorum, & redditu canonicatuum.*

762 CAMERINEN. *Translationis Missarum.*

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum, in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 18. Maii 1776. respondit: *Consulendum Sanctissimo pro gratia tantum adimplendi per alium in Ecclesia a testatore designata.*

763 SYRACUSANA *Reductionis Missarum*, ad dub.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum, in casu &c. *Sac. Cong. C.* die 22. Junii 1776. respondit: *Affirmative, & scribatur Episcopo juxta mentem: Et mens est, ut præter expensas accessus & recessus Sacerdotis ad Ecclesiam designatam taxet pro sua conscientia incommodum dicti Sacerdotis firma remanente obligatione oratoris pro subministratione utensilium, & ornamentorum dictæ Ecclesiæ.*

764 SPOLETANA, in qua ad seqq. dub.

1. An constet de irregularitate, in casu &c.; & *quatenus affirmative*;

2. An sit locus dispensationi, in casu? &c. *Sac. Congreg. Concil.* die 22. Junii 1776. respondit: *Pro dispensatione ad cautelam.*

765 INTERAMNEN. *Reductionis*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 22. Junii 1776. respondit: *Adimpletis oneribus legati Pauli Porchetta, in reliquis pro reductione ad ratam manualis.*

766 LEODIEN. *Prorogationis indulti*, ad dub.

An sit locus prorogationi indulti, in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 22. Junii 1776. respondit: *Affirmative ad decennium, juxta formam præcedentium indultorum.*

767 NEPESINA, *Reductionis*, ad cujus dub.

An, & quomodo sit locus reductioni, in casu &c. *S. C. C.* die 22. Junii 1776. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem*, die vero 5. Septembr. 1778. *Pro gratia reductionis, ad quinquennium, nempe celebrata unica Missa singulis hebdomadis; nec non aliis septem Missis, una nempe in unaquaque ex septem festivitatibus B. M. V., nec non & aliis tribus lectis in unoquoque ex tribus diebus, in quibus præscripta fuerunt anniversaria a testatoribus.*

FAVENTINA, *Distributionum*, ad seqq. dub. 768

1. An sustineatur indultum, in casu? &c., & *quatenus affirmative*;

2. An, & quæ distributiones debeantur, in casu? &c. *S. C. C.* die 13. Julii 1776. respondit: *Ad* 1. *affirmative*. *Ad* 2. *Deberi omnes distributiones ad formam indulti.*

CAJETANA, *Commutationis voluntatis*, ad dub. 769

An sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis Judittæ, Josephi, Gabrielis, Mariæ Amaliæ, Michaelis Angeli Fogliani, & Jacobi Santilli, in casu? &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 13. Julii 1776. respondit: *Dilata, & firmetur status uniuscujusque legati, & hereditatis respectivorum testatorum, & ad mentem: Et mens est, quod scribatur Episcopo juxta instructionem.*

COMEN. *Dispensationis*, ad seq. dub. 770

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 13. Julii 1776. respondit: *In decisis, & amplius.*

BALNEOREGIEN. *Ecclesiæ cathedralis*, ad d. 771

An, & quæ restaurationes, & reparationes necessariæ fuerint in Ecclesia cathedrali, in casu? &c.

2. An, & ad quem illarum onus pertineat, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 13. Julii 1776. respondit: *Dilata ad sequentem*, die vero 17. Augusti ejusdem anni: *Ad* 1. *affirmative ad formam peritiæ*. *Ad* 2. *spectare ad Episcopum Baldasini, dempto eo, quod exactum fuit ex gratia Sanctissimi, juxta liquidationem faciendam coram D. Secretario.*

ROMANA *Habilitationis*, ad seq. dub. 772

An sustineatur rescriptum habilitationis, de qua agitur, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 13. Julii 1776. respondit: *Affirmative.*

TAURINEN., in qua quæritur, 773

An, & in quo numero, & pro qua summa sint Sacra annuatim celebranda, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 17. Augusti 1776. respondit: *Teneri ad celebrationem Missæ quotidianæ.*

PISAUREN. *Reintegrationis, & reductionis Missarum*, cujus duo sunt capita. 774

An, & in qua summa constet de credito Archiconfraternitatis pii Suffragii Pisauri, ita ut sit locus reintegrationi super bonis hereditatis quondam Vincentii Lucatelli, in casu &c., & *quatenus negative*;

1. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c.

Sac. Congr. Conc. die 17. Augusti 1776. respondit: *Dilata, & audiatur Emus Episcopus*, die vero 29. Novembris 1777. *Ad* 1. *negative*. *Ad* 2. *Esse locum reductioni anniversarii ad unicam Missam lectam, & aliarum Missarum ad rationem eleemosynæ*

næ manualis, deletis aliis oneribus; & pro hujusmodi effectu ad Dominum Secretarium cum Sanctissimo.

775 CAPUTAQUEN. cujus dubium est.

An, & in quo numero Missæ sint annuatim celebrandæ? in casu &c. Sacr. Congr. Conc. die 17. Augusti 1776. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo pro firmatione status relative ad unumquodque legatum, & referat de fructibus bonorum unicuique ex dictis legatis assignatorum, facto calculo per decennium*: Dein reproposita causa die 15. Martii 1777. *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem.* Tandem die 7. Iunii d. anni 1777. resolvit: *Missas esse celebrandas ad rationem unius tareni pro qualibet, juxta redditus, deductis expensis, & utensilibus, & ad mentem. Et mens est, quod scribatur Episcopo, quod in expensis non comprehendatur accensio lampadis, & festivitatum, & unicuique legato per ipsum assignetur, & successive detrahantur expensæ necessariæ; & demum, quod heredes particulariter supplicent pro aliqua diminutione, durante familiæ numero, & paupertate.*

776 FIRMANA, in qua ad seqq. dub.

1. An, & ad quos ultra rubra decem frumenti præstanda a societate S. Mariæ Misericordiæ spectet præstatio aliorum rubrorum quinque frumenti, olei pro lampade, nec non manutentio Ecclesiæ, ac ædium pro capellano curato SS. Angelorum Custodum? in casu &c.

2. An, & a quibus prædicta onera sint exigenda, & consignanda capellano curato dictæ Ecclesiæ, in casu &c.

3. An, & quatenus habitatores, & coloni territorii S. Elpidii assignati dictæ Ecclesiæ SS. Angelorum Custodum teneantur subire onus dd. præstationum, & teneantur quoque persolvere decimas Ecclesiæ matrici? in casu &c.

4. An, & ad quos spectet reædificatio dictæ Ecclesiæ, & ædium pro capellano curato SS. Angelorum Custodum? in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 7. Septembr. 1776. respondit. *Ad 1. præstationem rubrorum quinque, & olei pro lampade spectare ad parochianos Arellæ, manutentionem vero Ecclesiæ, & ædium parochialium spectare ad collegiatam s. Elpidii. Ad 2. Frumentum, & oleum esse exigendum a syndicis dicti loci Arellæ ad formam repartimenti approbandi ab Emo Archiepiscopo, & amplius. Ad 3. affirmative ad formam resolutionis primi dubii. Ad 4. spectare ad capitulum s. Elpidii.*

777 CALLIEN. *Matrimonii*, ad seqq. dub.

1. An constet de nullitate Matrimonii, in casu &c.

2. An Philippus censeri debeat filius legitimus, & naturalis Nicolai, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 7. Septembris 1776. respondit. *Ad 1. negative, & ad mentem, & ad D. Secretarium cum Sanctissimo quoad mulctam. Ad 2. Non proposita; & partes utantur jure suo coram judice competenti.*

LEODIEN. *Jubilationis*, ad sequens dub. 778

An, & quomodo sit concedendum indultum jubilationis, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 7. Septembris 1776. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo.*

INTERAMNEN., cujus dubium est. 779

An, & quomodo sit locus suspensioni Missarum, de quibus agitur, in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 23. Novembris 1776. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.* Reproposita causa die 29. Novembr. 1777. ead. *Sac. Congr. Conc.* respondit: *Firmis remanentibus duabus primis Missis a testatore demandatis, in reliquis pro suspensione aliarum duarum Missarum ad quinquennium juxta mentem. Et mens est, quod celebrata quolibet mense unica Missa, sit locus suspensioni aliarum Missarum, donec ex redditibus prædii* Capo di Croce, *fratres Massarucci fuerint reintegrati de expensis faciendis pro cultura dicti prædii, & ad mentem. Et mens est, quod Episcopus præfigat congruum tempus dd. fratribus Massarucci pro faciendis melioramentis, docto de adimplemento, ac de quantitate expensarum ab eodem Episcopo approbanda, & curet reintegrationem dictorum fratrum cum fructibus prædii, & melioramentorum, de eis anno quolibet reddita ratione coram Episcopo.*

CIVITATIS CASTELLANÆ, *Emphyteusis*, 780 ad dub.

An, cui, & pro qua summa sit danda investitura bonorum, de quibus agitur? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 23. Novembris 1776. respondit: *Investituram dandam esse Juliano Bernardini juxta obligationem scut. 145., præstita pariter idonea fidejussione, juxta votum Episcopi, & amplius.*

BALNEOREGIEN., in qua ad seq. dub. 781

An sit standum, vel recedendum a decisis quoad tertium dubium diei 29. Julii 1775. in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 23. Novembr. 1776. respondit: *In decisis, & amplius.*

CIVITATIS PLEBIS, in qua ad seq. dub. 782

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis Ludovici Desideri, in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 23. Nov. 1776. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo Perusino, qui doceat, qua in Ecclesia sepultum sit cadaver Cleopatræ Trani.* Reproposita causa sub eodem dubio die 15. Maii 1779. ead. *Sacr. Congreg. Conc.* respondit: *Negative.*

AMERINA *Applicationis*, ad seqq. dub. 783

1. An bona collegii Orphanorum civitatis Ameriæ sint applicanda seminario erigendo in dicta civitate? in casu &c.

2. An sint servanda pacta contenta in consensu pro dicta applicatione præstito a confratribus socie-

cietatis Mortis, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 23. Novembris 1776. respondit: *Ad* 1. *affirmative, & amplius. Ad* 2. *Quoad jus nominandi negative, in reliquis affirmative.*

780 VITERBIEN. *Matrimonii*, ad seq. dubium.

An constet de Matrimonio, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 23. Novemb. 1776. respondit: *Negative, & reproponatur in prima*. Reproposita die 11. Januarii 1777. sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis* die 23. Novembris *proxime præteriti, in casu? &c.* dedit responsum: *In decisis, & amplius*.

781 TAURINEN. *Capellaniæ*, in qua ad dub.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum in casu? &c. *S. C. Conc.* die 11. Januarii 1777. respondit: *Pro gratia, dummodo tamen præferantur in nominatione, si aderunt, sanguine propinqui testatrici tam actu Sacerdotes, quam ad Sacerdotium promovendi. Quo vero ad perpetuationem, & erectionem auctoritate ordinaria nihil.*

782 NOVARIEN. *Indulti*, in qua ambigitur.

An, & quomodo sit concedendum canonico Defendenti Trevi indultum abessendi a choro, & a residentia, de qua agitur, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 11. Januarii 1777. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi cum solitis clausulis*.

783 MASSANEN. *Reductionis onerum*, ad dub.

An, & quomodo sit locus reductioni oneris Missarum, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 11. Januarii 1777. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi ad decennium cum conditionibus ab eodem Episcopo designatis*.

784 VERULANA, in qua ad sequens dubium.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum in casu? &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 11. Januarii 1777. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo pro ulteriori informatione super annuo fructu bonorum hereditariorum Josephi Cappella, & super ætate oratoris*. Sed reproposita sub eodem dubio die 14. Februarii 1778., eadem Sac. Congr. respondit: *Negative*.

785 NOVARIEN. *Distributionum, & fructuum*, ad dubia.

1. An Indulta sustineantur, ita ut Præposito Laurentio Perolio absenti debeantur distributiones, & fructus suæ præbendæ in casu &c. *& quatenus negative;*

2. An eidem Præposito debeantur fructus præbendæ in casu? &c.

Sacra Congr. Conc. die 11. Jan. 1777. respondit: *Dilata*. Reproposita causa sub iisdem dubiis die 1. Martii 1777., responsum est: *Ad* 1. *Iterum proponatur. Ad* 11. *affirmative*. Demum, priora continens dubia, repetita est die 5. Julii 1777., & *Sac. Congr.* rescripsit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem*.

FOROSEMPRONIEN., in qua ad dubium. 786

An sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis Stephani Modesti, ita ut ex redditibus hereditariis tam ipsius quondam Stephani, quam bo. mem. Comitis Francisci Particelli locus sit electioni, & manutentioni Lectorum Philosophiæ, & Theologiæ? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 1. Martii 1777. respondit: *Negative, & ad mentem*.

CELSONEN. *Reductionis Missarum*, ad seqq. dub. 787

1. An sit locus ulteriori reductioni Missarum in casu? &c.

2. An, & quæ eleemosyna debeatur pro Missis celebrandis in Ecclesiis extra villam de la Puebla de Lillet, in casu? &c.

Sacr. Cong. Conc. die 1. Martii 1777. respondit: *Ad* 1. *affirmative juxta quantitatem redditutum ad rationem eleemosynæ manualis, detractis expensis utensilium. Ad* 11. *affirmative pro aliquali honorario, ratione laboris, & incommodi, arbitrio Episcopi*.

PLACENTINA *Missæ Conventualis*, ad dubium. 788

An, & quibus diebus Capitulum, & Canonici collegiatæ Ecclesiæ S. Mariæ Majoris castri Arquati teneantur applicare Missam conventualem pro benefautoribus, in casu? &c. *Sacra Cong. Conc.* die 1. Martii 1777. respondit: *Pro gratia reductionis applicationis ad dies festos de præcepto tantum*.

MARIANEN. *Irregularitatis*, in qua ad dub. 789

An sit standum, vel recedendum a decisis die 7. Augusti 1773. in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 1. Martii 1777. respondit: *Pro gratia dispensationis, & ad D. Secretarium cum Sanctissimo, & amplius*.

FANEN. *Reductionis onerum*, ad seq. dub. 790

An sit locus reintegrationi censuum, seu potius reductioni onerum, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 15. Martii 1777. respondit: *Dilata ad primam*. Ita etiam respondit die 19. Aprilis ejusdem anni, cum reproposita causa fuit. Tandem ad idem dubium die 10. Maii 1777. repetitum rescripsit: *Dilata, & ad mentem*.

BURGEN. *Reductionis*, cujus dubium est. 791

An, & quomodo sit locus reductioni, in casu? &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 15. Martii 1777. respondit: *Negative, & amplius*.

ROMANA *Capellaniarum*, ad seqq. dub. 792

1. An constet de deficientia effectuum destinatorum pro augumento dotium, in casu? &c.

2. An, & quomodo, & contra quos sit providendum pro summis deficientibus tam præteritis, quam imposterum decurrendis, in casu? &c. *Sacra Cong. Conc.* die 15. Martii 1777. respondit: *Iterum proponatur*.

ROMANA *Subsidiorum dotalium* ad seq. dub. 793

An, & in qua summa sit locus præstationi subsidiorum dotalium in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 19. Apri-

19. Aprilis 1777. respondit: *Iterum proponatur*. Itaquoque dixit, in eadem causa die 19. Julii 1777. ad formam præcedentis decretis reproposita. Demum die 27. Junii 1728. resolvit: *Affirmative pro summa scut.* 150. *pro unaquaque*.

794 CAMERINEN. *Procurationis* ad seq. dub.

An Vicario Lateranensi visitanti Ecclesiam Sanctæ Mariæ Montis terræ Caldarolæ, debeatur procuratio, in casu? &c.

Sac. Cong. Conc. die 19. Aprilis 1777. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo Camerinen., ut nempe respiciat codices Confraternitatis, & recognoscat, an unquam illa solverit procurationem Visitatori Lateranensi, & an vere sit pauper eadem Confraternitas.*

795 PRÆNESTINA. *Commutationis voluntatis* ad dub.

An, & quomodo consulendum sit Sanctissimo pro commutatione voluntatis Joannis Pauli Petruccini senioris, in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 19. Aprilis 1777. respondit: *Pro commutatione tantum juxta votum Emi Episcopi. In reliquis ad mentem.*

796 INTERAMNEN., in qua disputatur.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis Cleriæ Sersanti testatricis, in casu? &c. Die 19. Aprilis 1777., sub qua refertur hæc causa, nullum obtinuit decretum. Sed vero die 19. Julii ejusd. anni resoluta est hoc modo: *Affirmative juxta votum Episcopi, celebratis per capellanum Missis in capellis S. Antonii Abbatis, & S. Antonii Patavini erectis in Ecclesia Min. Conventualium S. Francisci juxta redditus prædii Pedemontis ad rationem eleemosynæ manualis, detractis utensilibus, docto quolibet anno de adimplemenoo coram Episcopo.*

797 URBEVETANA, cujus est dubium,

An, & qua hora rector capellaniæ Misericordiæ diebus festis teneatur Missam celebrare, in casu? &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 19. Aprilis 1777. respondit: *Teneri pro hora ab Episcopo designanda, & scribatur juxta instructionem.*

798 ALERIEN. *Canonicatus Pœnitentiarii* ad dub.

An sustineatur collatio Canonicatus Pœnitentiarii in personam Canonici Jacobbi, seu potius sit locus novo examini, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 10. Maii 1777. resolvit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius.*

799 ROMANA, *Alimentorum*, in qua quæritur.

An deficientibus fructibus medietatis capitalis pii Relicti Paganini, qui distribuuntur in tot subsidia dotalia ab heredibus quondam Magdalenæ Paganini, & Theodosii de Rubeis, præstanda sint alimenta ex fructibus alternis medietatis dicti capitalis, qui distribuuntur in alia subsidia dotalia a ven. Archiconfraternitate Sanctissimæ Annunciatæ Urbis, in qua summa, & a quo tempore, in casu? &c. *S. C. C.* die 10. Maii 1777. respondit: *Negative, & amplius.*

CAMERINEN., & FABRIANEN. *Subsidiorum dotalium*, cujus dubium est. 800

An, & in qua summa sint assignandæ dotes pro tribus filiabus Josephi Possenti, & Mariæ Justiniani, in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 10. Maii 1777. respondit: *Negative, & amplius.*

URBINATEN., seu ARIMINEN. ad dub. 801

An sit standum, vel recedendum a decisis quoad Marianum Alexandri, in casu? &c. *Sac. Cong. C.* die 7. Junii 1777. respondit: *In decisis, & amplius.*

VICOEQUENSIS, *Visitationis sacrorum liminum*, cujus est dubium. 802

An, & quomodo consulendum sit distributionibus in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 7. Junii 1777. respondit: *Quoad unionem beneficii extra diœcesim positi, negative, & amplius; in reliquis pro gratia unionis quatuor beneficiorum simplicium suæ diœcesis pro massa distributionum.*

SENOGALLIEN., *Procurationis* ad dubia. 803

1. An, & in qua summa debeatur procuratio a Capitulo collegiatæ Ecclesiæ S. Mariæ Misericordiæ Belviderii, in casu? &c., *& quatenus negative;*

2. An Vicarius Lateranensis teneatur restituere procurationem per ipsum exactam, & in qua summa, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 7. Junii 1777. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem, ut nempe Episcopus inspiciat codices Capituli, & recognoscat, an unquam Capitulum solverit procurationem.*

URITANA, *Dispensationis*, ad seqq. dubia. 804

1. An constet de Matrimonio rato, & non consummato Antonii Adorante cum Francisca Xaveria Pulli, in casu? &c., *& quatenus affirmative;*

2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 7. Junii 1777. respondit: *Non esse consulendum Sanctissimo pro dispensatione.*

BALNEOREGIEN. & URBEVETANA ad dub. 805

1. An sit admittenda renunciatio jurispatronatus de quo agitur, exhibita ex parte antecedentis Abbatissæ monasterii S. Bernardini Urbis Veteris patroni, seu potius ejusdem renunciationis retractatio facta ab hodierna Abbatissa dicti monasterii in casu &c.; *& quatenus negative ad primam partem, & affirmative ad secundam;*

2. An, & quomodo, & qua congrua sit danda institutio Sacerdoti præsentato ab hodierna Abbatissa dicti monasterii, in casu? &c.

Sac. Cong. Conc. die 7. Junii 1777. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, nempe institutionem dandam esse Sacerdoti a monasterio præsentato cum congrua, juxta nominationem factam a monialibus, prævio tamen examine facien. ab Episcopo Balneoregien. & ad mentem; & mens est, quod urgeat Episcopus pro executione decretorum respicientium restaurationem pavimenti Ecclesiæ, & alio-*

aliorum divinum cultum respicientium, & amplius.

806 FIRMANA, *Deletionis onerum*, ad dub.

An sit locus deletioni oneris Missæ die jovis, ac Officiorum generalium, in casu? &c. *Sacra Cong. Conc.* die 5. Julii 1777. respondit: *Affirmative, juxta votum Archiepiscopi.*

807 TUDERTINA, *Confirmationis concordiæ* ad dub.

An sit locus confirmationi concordiæ, in casu? &c. *Sacra Congregatio Concilii* die 5. Julii 1777. respondit; *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

808 ANAGNINA, *Induliti*, cujus est dubium.

An beneficiati Ecclesiæ cathedralis Anagniæ gaudere debeant per duos menses infra annum eadem exemptione a choro, qua gaudent canonici ejusdem Ecclesiæ in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 5. Julii 1777. respondit. *Negative, & amplius.*

809 AUXIMANA *Dispensationis* ad dub.

An, & quæ supplicatio sit signanda, in casu? &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 19. Julii 1777. respondit: *Signandam esse supplicationem Franciscii Nicolai Manzoni, eique competere dispensationem, usquedum ad legitimam ætatem pervenerit, adimpletis oneribus.*

810 FAVENTINA, *Applicationis*, ad dubium.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis, in casu &c. *Sacra Cong. Conc.* die 19. Julii 1777. respondit: *Negative.*

811 LEODIEN. *Fructuum canonicatus* ad dub.

An, & a quo tempore Philippo Lamberto de Faijs debeantur fructus canonicatus, & eidem a capitulo sint restituendi, in casu? &c. *Sac. Cong. Concil.* die 9. Augusti 1777. respondit: *Fructus deberi post biennium carentiæ computandum a die receptionis, in reliquis negative, & amplius.*

812 FIRMANA, *Legati*, in qua ambigitur.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 9. Augusti 1777. respondit: *Licere oratori retinere legatum, quousque aliquis de familia idoneus evaserit, ad formam testamenti, adimpletis oneribus.*

813 MESSANEN. *Reductionis Missarum* ad dub.

An, & quomodo sit locus reductioni, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 9. Augusti 1777. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.* Habitis ergo Episcopi litteris de re subjecta informantibus reproposita est causa die 24. Januarii 1768. sub eodem dubio, cui *Sacr. Cong.* respondit: *Quoad legatum Petri Gemelli, negative, & amplius; quo vero ad alia, pro gratia reductionis ad celebrationem unius Missæ quotidianæ pro Hieronymo, & Dominico Gemelli, cum obligatione tamen celebrandi alias Missas ad manualem proportionabiliter ad ratam assignamentorum vitalitiorum, quæ ad oratorem, & ejus filios revertentur.*

814 NULLIUS FARFEN. SEMINARII ad seq.dub.

1. An sustineatur indultum sa. me. Benedicti XIV. diei 25. Maii 1751., de quo agitur, in casu? &c.

2. An sit locus restitutioni Seminarii Farfen. ab ædibus monasterii S. Salvatoris ad terram Toffiæ *& quatenus affirmative;*

3. An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 25. Januarii quoad I. III. IV. & V. dubium, & 6. Decembris 1749. in casu? &c.

Sac. Cong. Conc. die 9. Augusti 1777. respondit: *Dilata, & impetrentur facultates a Sanctissimo, & causa proponatur, citatis omnibus interesse habentibus.*

LEODIEN. cujus VIII. sunt capita. 815

1. An sit standum, vel recedendum a decisis quoad I. II. III. & IV. quoad primam partem, & respective V. & X. in casu? &c.

2. An Vicarii postquam cantaverint primam Missam, teneantur etiam interesse aliis ex consuetudine Ecclesiæ cani solitis, in casu? &c.

3. An iidem distributionibus quotidianis potiri debeant, & de, ac quibus anniversariis participare, in casu? &c.

4. An, & quæ jurisdictio competat Decano, & capitulo in eosdem Vicarios, ipsosque corrigere possint pœnis, & mulctis pro modo excessuum, & delictorum, in casu? &c.

V. An, & quæ facultas Decano, & capitulo competat in casu absentiæ per dictos Vicarios protractæ ad mensem vel non completum, vel non continuum; seu quomodo sit providendum, in casu? &c.

6. An, & quæ, & ad quod tempus concedenda dictis Vicariis sit vacatio a servitio Ecclesiæ, in casu? &c.

7. An, & in quibus horis canonici teneantur interesse, & canere in choro divina Officia una cum vicariis, in casu? &c., *& quatenus affirmative;*

8. An, & quibus remediis, & a quo sint cogendi, in casu deficientiæ, in casu? &c.

Sac. Cong. Conc. die 30. Augusti 1777. respondit: *Ad* I. *In decisis quoad omnia, & amplius. Ad* II. *affirmative juxta solitum, & amplius. Ad* III. *Vicarios potiri non debere distributionibus quotidianis. ex massa Canonicorum provenientibus. In reliquis affirmative pro iis anniversariis, in quibus non obstat lex fundationum, & amplius. Ad* IV. *In decisis, & amplius. Ad* V. *Competere capitulo facultatem mulctandi Vicarios absentes absque licentia capituli, vel per subtractionem quotidianarum distributionum eorumdem vicariorum quatenus adsint, vel per subtractionem fructuum Vicariarum correspondentium diebus absentiæ. Ad* VI. *concedendam esse vacationem duorum mensium per turnum, temporibus a capitulo præfiniendis, excepto Adventu & Quadragesima, & amplius. Ad* VII. *&* VIII. *Dilata, & ad mentem.*

CIVITATIS CASTELLI, *Capellaniæ* ad dubia. 816

1. An, & pro qua quota sit exequenda donatio in casu? &c.

2. An, & a quo tempore capellano debeantur fructus, & in qua summa, in casu &c. *S. C. C.* die 30. Augusti 1777. respondit: *Ad* I. *affirmative ad formam instrumenti donationis. Ad* II. *Fructus deberi a die obitus Francisci Guidelli.*

PON-

817 PONTIS CURVI, *Reædificationis, & translationis Ecclesiæ Parochialis*, cujus 5. sunt dubia.

1. An sit locus reædificationi, & ampliationi Ecclesiæ parochialis S. Michaelis Archangeli, sive potius illius restaurationi? in casu, &c., *& quatenus affirmative ad primam partem, negative ad secundam*;

2. An reædificanda sit in eodem situ, seu potius transferenda ad alium prope collegium Doctrinæ Christianæ, in casu? &c., *& quatenus negative ad primam partem, affirmative ad secundam*;

3. An liceat vendere situm antiquæ Ecclesiæ ad effectum erogandi pretium in constructionem novæ Ecclesiæ, in casu? &c.

4. An, & cujus expensis novæ Ecclesiæ ædificatio, aut antiquæ restauratio facienda sit, in casu? &c.; *& quatenus Parochianorum*;

5. An sit imponenda taxa, seu collecta, & quomodo, in casu? &c.

Sac. Cong. Conc. die 13. Septembris 1777. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem*. Dein reproposita die 18. Julii 1778. dixit: *Iterum proponatur*. Tandem repetitam die 6. Martii 1779. resolvit, ut sequitur. *Ad* I. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam*. *Ad* II. *negative ad primam partem: affirmative ad secundam*. *Ad* III. *affirmative cum solitis clausulis, & amplius*. *Ad* IV. *&* V. *affirmative in omnibus juxta votum Episcopi*.

818 PLACENTINA, in qua ad seqq. dubia.

1. An sit valida, & sustineatur transactio anni 1685. in casu? &c.

2. An Præbendati, & Mansionarii collegiatæ Ecclesiæ S. Antonini, qui approbarunt, & ratihabuerunt dictam transactionem cum canonicis ejusdem Ecclesiæ stipulatam anno 1685. ligare potuerint eorum successores, in casu? &c.

3. An canonicis Diaconis, & Subdiaconis jus sit virtute dictæ transactionis compellendi Præbendatos, & Mansionarios etiam mulctis pecuniariis ad præstandum servitium conventum in eadem transactione, in casu? &c.

4. An licitum sit Canonicis Presbyteris, qui tenentur per se ipsos celebrare cum assistentia concanonicorum in ordine Diaconatus, & Subdiaconatus, eamdem assistentiam recipere a Præbendatis, & ab aliis Presbyteris etiam extraneis sine indulto Apostolico, in casu? &c.

S. C. C. die 13. Septembris 1777. respondit: *Ad* I. II. *&* III. *Negative*. *Ad* IV. *Dilata*.

819 NEPESINA, *Jurispatronatus*, in qua disquiritur.

An, & ad quem spectet patronatus Ecclesiæ collegiatæ, & parochialis terræ Fiani, in casu? &c.

S. Cong. Conc. die 13. Septembris 1777. respondit: *Patronatum Ecclesiæ spectare ad Communitatem terræ Fiani*.

820 ROMANA, *Capellaniarum, & legatorum piorum*, in qua tria dubia in disputationem veniunt.

1. An, & quæ onera, sive legata sint suspendenda, seu potius reducenda, & pro qua summa, in casu? &c., *& quatenus negative quoad capellanos*;

2. An, & a quo tempore stipendium integre debeatur capellanis, in casu? &c.

3. An legatum vitalitium per obitum alicujus ex legatariis quomodo sit partiendum inter legata suspensa, vel reducta, in casu? &c.

S. C. C. die 13. Septembris 1777. respondit: *Ad* I. *Esse locum erectioni capellaniarum, & legatorum quæ vitalitia sunt ad formam testamenti, nec non esse locum reductioni pro nunc anniversariorum ad totidem Missas cum cantu simplici, & ex eo, quod superest, exequantur duo legata pro dotibus, & eleemosyna pauperum*. *Ad* II. *deberi a die erectionis capellaniarum*. *Ad* III. *Provisum in primo*. *& ad D. Secretarium pro executione cum omnibus facultatibus necessariis, & opportunis*.

FAVENTINA, in qua ambigitur. 821

An liceat Centum Pacificis civitatis Faventiæ sine licentia proprii respective parochi adimplere præceptum Paschale in cathedrali Ecclesia dictæ civitatis, seu potius dictum præceptum Paschale sit ab eis adimplendum in eorum propria respective parochia, in casu? &c. *S. C. C.* die 29. Novembris 1777. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam*.

PIENTINA *Vacationis choralis*, ad dub. 822

An, & quomodo petitioni sit annuendum in casu? &c. *S. C. C.* die 29. Novembris 1777. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi cum solitis clausulis*.

SPOLETANA, *Nullitatis professionis* ad dub. 823

An constet de nullitate professionis, in casu? &c. *S. C. C.* die 29. Novembris 1777. respondit: *Affirmative, id est constare de nullitate professionis*. Dein reproposita die 10. Januarii 1778. sub dubio. An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? &c. ead. *C. C.* respondit: *In decisis, & amplius*.

CAMERINEN. *Parochialis*, cujus unum caput. 824

An Capitulum Ecclesiæ collegiatæ S. Venantii teneatur nominare Vicarium curatum S. Petri terræ Belfortis, in casu? &c.

Sac. C. C. die 29. Novembris 1777. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem. Et mens est, quod requiratur ab Episcopo, ut referat, an in terra Belfortis, vel ejus districtu adsint familiæ, quæ spectarent ad veterem parochiam S. Petri, quæ subinde transierint ad curam parochi S. Eustachii*. Tum habita ad præcedentis decreti formam Episcopi relatione, reproductum fuit dubium sub die 16. Maii 1778., quod Sacra Congregatio resolvit: *Affirmative juxta votum Episcopi, & amplius*.

AUXIMANA *Dispensationis*, cujus dub. 825

An sit standum, vel recedendum a decisis die 19. Julii 1777. in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 10. Januarii 1778. rescripsit: *Iterum proponatur*. Itaque reproposita causa die 30. Maii 1778. responsum accepit: *In decisis, & amplius*.

VADEN. *Legatorum*, in qua disputatur. 826

An PP. Conventuales civitatis Vaden. teneantur præstare legata, de quibus agitur, in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 10. Jan. 1779. rescripsit: *Affirmative, & ad D. Secretarium juxta mentem*. *Et mens est, quod scribatur Episcopo ad hoc, ut urgeat pro exequutione aliorum legatorum tam Vincentii, quam Corneliæ*.

827 MELEVITANA *Dispensationis* ad seq. dub.
An sit locus dispensationi ab irregularitate in casu? &c. *S. C. C.* die 10. Januarii 1778. respondit: *Negative*.

828 FLORENTINA, *&* ALIARUM, *Ordinationis* ad dub.
An, & ad quem spectet ordinatio Joannis Vincentii Giorgi, in casu? &c. *S. C. C.* die 10. Januarii 1778. respondit: *Spectare Ordinationem Joannis Vincentii Giorgi ad Episcopum Tyburtinum, prævia tamen declaratione, medio juramento per Josephum patrem facienda, juxta Bullam*: Speculatores.

829 FIRMANA, *Subsidii dotalis*, ad seq. dub.
An, & quomodo, & in qua summa sit locus præstationi subsidii dotalis pro Marianna Prosperi? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Januarii 1778. respondit: *Affirmative in summa scutorum octingentorum*.

830 URBANIEN. Canonicatus, cujus duo sunt capita:
1. An sit locus sanationi, ita ut Sacerdos Franciscus Biscioni sit præsentandus, & instituendus ad canonicatum, de quo agitur, in casu? &c. *Et quatenus negative*;
2. An sit danda institutio ad eumdem canonicatum Sacerdoti Antonio Ghighi, in casu? &c. *S. C. C.* die 24. Januarii 1778. respondit: *Ad* 1. *Negative*, *& amplius*. *Ad* II. *Affirmative*.

831 EUGUBINA, *Subsidii dotalis*, cujus dub. est:
An oratricis precibus sit annuendum, in casu? &c. *S. C. C.* die 24. Januarii 1778. responsum dedit: *Affirmative*.

832 MASSANEN. *Matrimonii*, ad seqq. dub.
1. An constet de nullitate Matrimonii, in casu? &c., *& quatenus negative*;
2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione super Matrimonio rato, & non consummato, in casu? &c., *& quatenus affirmative*;
3. An liceat Catharinæ Cepolli aliud contrahere Matrimonium, in casu? &c.
S. C. C. die 24. Ianuarii 1778. respondit: *Ad* 1. 2. *&* 3. *negative*.

833 MACERATEN., cujus quatuor sunt capita.
1. An indulta Pontificia obtenta per canonicum Franciscum Angelucci sint sustinenda, in casu? &c., *& quatenus affirmative*;
An, & quomodo sint observanda, & exequenda in casu &c.
3. An idem canonicus Angelucci teneatur ad residentiam, & interessentiam, in casu? &c.
4. An participare debeat de distributionibus quotidianis, aliisque fallentiis, seu punctaturis aliorum canonicorum, & a quo tempore, ita ut sint eidem consignandæ distributiones hucusque retentæ, seu potius per ipsum restituendæ jam perceptæ, in casu? &c.
S. C. C. die 24. Januarii 1778. respondit: *Dilata ad primam post cineres omnino*. Hinc reproposita die 14. Martii 1778. rescripsit: *Ad* 1. *affirmative*. *Ad* II. *Provisum in primo*. *Ad* III. *affirmative*. *Ad* IV. *Deberi a die* 12. *Julii* 1766. *usque ad diem* 12. *Julii* 1770.

834 CHIOVIEN. *Restitutionis in integrum*, ad dub.
An sit concedenda restitutio in integrum, in casu? &c. *S. Congreg. Concil.* die 24. Januarii 1778. respondit: *Dilata, & circumscriptis omnibus gestis, conficiatur novus processus, juxta instructionem*. Tum die 21. Novembris ejusdem anni sub eodem dubio causa repetita: *Dilata, & ad mentem, quæ declarata fuit in sequenti congregatione diei* 21. *Decembris edito responso: Prævio recessu a decisis, & circumscripta sententia tantum, scribatur Episcopo pro impinguatione processus*:

EGITANIEN. *Oneris Missarum* ad dub. 835
An sint delenda, seu potius reducenda onera Missarum, de quibus agitur, & quomodo, in casu? &c. *S. C. C.* die 14. Februarii 1778. respondit: *Pro reductione juxta mentem, quod nempe celebrentur Missæ duæ qualibet hebdomada pro legato canonici Barbosæ, tres Missæ in quolibet anno pro legato Petri Pinna, & Missa una pro sororibus Mesquitis quolibet anno*.

PRÆNESTINA, *Subsidiorum dotalium*, ad dub. 836
An, & in qua summa sit locus præstationi subsidiorum dotalium, in casu? &c. *S. C. C.* die 14. Februarii 1778. respondit: *Affirmative pro summa scutorum centum quinquaginta pro qualibet ex sororibus cumulative ex utroque legato*.

IMOLEN. *Reductionis, ac suspensionis onerum* 837 *Missarum*, cujus quatuor sunt capita.
1. An, & quomodo sit locus reductioni oneris Missarum, in casu? &c.; *& quatenus affirmative*;
2. An, & quomodo quoad præteritum sit providendum, in casu? &c.
3. An sit locus suspensioni Missarum pro reintegratione expensarum factarum in refectione viæ, ac reparatione domus capellani, in casu? &c.
4. An, & quomodo sit providendum pro aliis expensis necessariis pro totali reparatione ejusdem domus, in casu? &c.
Sac. Cong. Conc. die 14. Februar. 1778. respondit: *Ad* 1. *Firma remanente celebratione Missarum in die festo S. Catharinæ, & aliarum in die sequenti ad formam testamenti, in reliquis esse locum reductioni ad rationem manualis, demptis utensilium expensis, & oneribus*. *Ad* 2. *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo*. *Ad* 3. *&* 4. *Negative*.

BONONIEN. *Confirmationis concordiæ* ad dub. 838
An, & quomodo sit locus confirmationi concordiæ, in casu? &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 14. Februarii 1778. respondit: *Negative*.

ASCULANA, *Reductionis Missarum*, ad seq. d. 839
An, & quomodo sit locus reductioni Missarum, in casu? &c. *S. C. C.* die 14. Februarii 1778. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem, citatis tam parochis S. Jacobi, quam Podii Castri Canosi*.

UNGENTINA, *Dispensationis, ab irregularita-* 840 *te*, in qua ambigitur
An sit concedenda dispensatio, in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 14. Martii 1778. respondit: *Pro gratia, facto verbo cum Sanctissimo*.

NUCERINA, PAGANORUM. *Reductionis* 841 *Missarum*, cujus dubium est.
An, & quomodo sit annuendum precibus oratoris, in casu? &c. *Sac. C. C.* die 14. Martii 1778. respondit: *Dilata, & ad mentem*. Reproposita deinde causa die 5. Septembris 1778. responsum dedit: *Affirmative pro gratia suspensionis onerum Missarum eorum legatorum, pro quibus bona administrantur a fr-*

a familia Grimaldi, celebratis tamen tribus Missis in qualibet hebdomada, in reliquis lectum.

842 FAVENTINA, *Functionum*, ad seqq. dub.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis, quoad dubium 3., & 5. quoad primam ejus partem in casu? &c.

2. An Parocho S. Jacobi ultra quartam funeralem debeatur alia portio ceræ, quando cadavera subditorum parochiæ tumulantur in Ecclesia dictorum confratrum, in casu? &c.

3. An aliqua portio ceræ debeatur Parocho in casu, quo jus habeat peragendi funerales functiones in Ecclesia eorumdem confratrum, quando cadavera in ea tumulanda non sunt de illius parochia, in casu? &c.

Sacr. Cong. Conc. die 14. Martii 1778. respondit: *Ad 1. In decisis quoad omnia. Ad 2. & 3. Servetur solitum.*

843 REGIEN. *Servitii chori, & Missarum* ad dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu &c. *S. Cong. C.* die 14. Martii 1778. respondit: *In decisis.*

844 MACERATEN. *Jurium parochialium*, ad seq. d.

1. An liceat Parocho S. Andreæ Montis Milonis adscribere in sua parœcia familias exteras, & adventitias; *& quatenus negative;*

2. An adscriptio dictarum familiarum jam facta sustineatur, in casu? &c.

3. An Venantius Creolani, ejusque familia sub esse debeat Ecclesiæ matrici S. Blasii, quam praelegit, vel alteri S. Andreæ, in casu? &c.

4. An Parochus S. Andreæ restituere teneatur Ecclesiæ S. Blasii cadaver filiæ Josephi Scarponi, & omnia jura parochialia associationis, & tumulationis, in casu? &c.

Sac. Cong. Conc. die 14. Martii 1778. respondit: *Ad 1. Affirmative, & amplius. Ad 2. Provisum in primo. Ad 3. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad 4. Dilata, & coadjuventur probationes.*

845 ROMANA, *Alienationis domus*, ad seq. dub.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum, in casu? &c. *S.C.C.* die 4. Aprilis 1778. resolvit: *Dilata, & ad mentem. Et mens est, quod ab oratoribus reddatur ratio in forma juris valida de pensionibus domus hucusque perceptis, necnon conficiatur peritia super quantitate, & qualitate, & pretio reaptationis domus in specie.*

846 NULLIUS, S. ÆDISTII, in qua disquiritur

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum, in casu? &c. *Sacra Congregatio Concilii* die 4. Aprilis 1778. rescripsit: *Quoad præteritum ad Dominum Secretarium cum Sanctissimo; quo vero ad futurum, affirmative, juxta votum Eminent. Abbatis Commendatarii.*

847 TYBURTINA, *Jurispatronatus*, ad seq. dub.

An, & cui pertineat altare sub invocatione SS. Augustini, & Monicæ erectum in Ecclesia parochiali terræ Scarpæ, in casu? &c. *Sac. Cong. Concil.* die 4. Aprilis 1778. resolvit: *Negative quoad utrumque, & altare esse liberum Ecclesiæ parochialis, & amplius.*

BONONIEN. in qua disputatur. 849

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 4. Aprilis 1778. respondit: *Affirmative pro erectione trium capellaniarum cum onere Missæ quotidianæ celebrandæ unius in Ecclesia parochiali S. Juliani, & aliarum duarum in Ecclesia S. Mariæ de Baraccano ad rationem manualis, detractis utensilibus, & fiat investimentum in locis montium. In reliquis negative, & servetur dispositio testamentaria, nempe cum residuali summa celebrentur tot Missæ manuales, facto verbo cum Sanctissimo.*

IMOLEN. *Utensilium*, in qua ad seq. dub. 859

An, & a quo tempore sit locus præstationi sacrorum utensilium, seu potius illorum supplemento, & in qua summa, in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 4. Aprilis 1778. rescripsit: *Negative in omnibus.*

ALBEN. *Reductionis Missarum*, cuj. dub. est. 850

An, & quomodo sit locus reductioni oneris Missarum, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Maii 1778. respondit: *Affirmative ad rationem eleemosynæ manualis, detractis utensilibus.*

MESSANEN. in qua disputatur. 851

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 16. Maii 1778. resolvit: *Quoad præteritum, ad D. Secretarium cum Sanctissimo, quo vero ad futurum, teneri capellanum celebrare Missas in altaribus a fundatoribus designatis pro intranti quantitate redditutum ad rationem taxæ perpetuæ cum applicatione pro anima respectivorum fundatorum.*

FOROSEMPRONIEN. *Commutationis voluntatis.* 852

An sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis bon. mem. Petri Bianchi, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Maii 1778. respondit: *Negative.*

NULLIUS, *seu* NONANTULANA, *Reædificationis Ecclesiæ Parochialis*, in qua ad seq. dub. 853

An, & quomodo sit locus reædificationi Ecclesiæ parochialis, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Maii 1778. responsum dedit: *Affirmative ad primam partem, & quoad secundam, ad mentem, a D. Secretario Emo Abbati communicandam.*

GROSSETANA, cujus tria sunt capita. 854

1. An oratorium Grossetani hospitalis sit publicum, ita ut omnibus in eo Pœnitentiæ, & Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramenta, Missæ tempore valeant ministrari, in casu &c.

2. An quilibet in dicto oratorio Missam festis diebus audiendo, Ecclesiastico præcepto satisfaciat, in casu &c.

3. An Ordinarius declarare possit, quod extranei in solemnioribus anni festivitatibus ibi Missam audientes, præceptum non adimpleant, in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 30. Maii 1778. resolvit: *Dilata, & scribatur Episcopo, qui transmittat particulam synodi diœcesanæ, necnon integrum exemplar Brevis Benedicti XIV., deinde audiatur Parochus, & officiales hospitalis, qui deducant jura sua in Sacra Congregatione.*

ABULEN. *Anniversariorum*, cujus dub. est. 855

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum,

dum, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 30. Maii 1778. rescripsit: *Dilata, & scribatur Episcopo, quod, quatenus provideri non possit per decretum sa. me. Alexandri VII. editum...., transmittat tabellam anniversariorum, & indicet Ecclesias, in quibus sunt celebranda, & significet, an illarum adsit consensus pro translatione anniversariorum*. Repetita vero causa die 15. Maii 1779. resolvit: *Affirmative, exceptis tamen anniversariis in Ecclesia cathedrali celebrandis, & firma remanente celebratiotione Missarum lectarum in designatis Ecclesiis.*

857 ABULEN. *Officiorum*, in qua quæritur.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 30. Maii 1778. responsum prodidit: *Affirmative, & ad D. Secretarium pro impetratione privilegii altaris privilegiati pro celebratione anniversariorum, & Missarum lectarum ad aliud altare ab eo, quod fuit demandatum a fundatoribus.*

858 FAVENTINA, *Commutationis voluntatis*, ad dub.

An sit locus executioni gratiæ, de qua agitur, seu potius ultimæ dispositiones canonici Curroli sint exequendæ, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 30. Maii 1778. respondit: *Negative, & amplius, facto verbo cum Sanctissimo.*

859 DERTHONEN., *Erectionis Ecclesiæ*, ad dub.

An sit locus ædificationi Ecclesiæ etiam cum facultate celebrandi Missas, in casu &c.

Sac. Congreg. Concil. die 30. Maii 1778. resolvit: *Affirmative, salvis juribus parochialibus, & ad mentem. Et mens est, quod Episcopus quam citissime curet constructionem, & erectionem unius Ecclesiæ, seu Oratorii publici in situ per eum designando, qui commodior sit omnibus incolis villarum Brignolæ, & Plani, eligatque Sacerdotem idoneum, qui in erigenda Ecclesia, seu Oratorio sacrum celebret in omnibus diebus festis de præcepto hora commoda populo, & prævio triplici sonitu campanæ cum distantia unius quadrantis ab uno sonitu ad alium, nec non pueros doceat rudimenta doctrinæ Christianæ, & pro constructione dictæ Ecclesiæ, seu Oratorii, prout etiam pro sacris supellectilibus, eorumque respectiva manutentione, ac pro congrua eleemosyna arbitrio ejusdem Episcopi Sacerdoti subministranda, taxam imponat incolis dictarum villarum, juxta eorum vires, eorumque respective patrimonium, & quatenus non sufficiant, suppleat ex fructibus ad Ecclesiam matricem pertinentibus ad formam Conc. Trident. sess. 21. cap. 4. de Reformatione.*

860 CONVERSANEN. *Reductionis onerum*, ad dub.

1. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum lectarum etiam per turnum celebrandarum extra Ecclesiam cathedralem in designatis diebus, & cappellis? in casu &c.

2. An, & quomodo sit locus reductioni anniversariorum simplicium? in casu &c.

3. An, & quomodo sit locus reductioni anniversariorum duplicium? in casu &c.

4. An, & quomodo sit locus reductioni cappellarum canonicalium? in casu &c.

5. An, & quomodo sit providendum quoad Missas lectas, anniversaria, & cappellas canonicales, quorum fundatorum, & reddituum provenientia ignoratur? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 27. Junii 1778. respondit: *Affirmative juxta votum Emi de Zelada, dempta tamen Episcopo facultate reducendi Missas.*

FOROLIVIEN., *Reductionis Missarum*, ad dub. 861

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 27. Junii 1778. rescripsit: *In decisis.*

TIRASONEN. *Ordinum*, cujus tria dubia sunt. 862

1. An sit locus ordinationi? in casu &c.

2. An, & a quo tempore restituendæ sint distributiones quotidianæ? in casu &c.

3. An canonicus Calvo reintegrandus sit ad stallum in choro prius quæsitum? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 27. Junii 1778. distulit propositionem. Sed reproposita die 8. Augusti ejusdem anni responsum dedit: *Supplicet Episcopo, & ad mentem.*

NICIEN. *Dispensationis*, in qua quæritur. 863

1. An constet de Matrimonio rato, & non consummato Petri Ramoin cum Camilla de Seassala? in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 27. Junii 1778. respondit: *Negative ad utrumque.*

ROMANA, ET MESSANEN., in qua respondendum est. 864

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 27. Junii 1778. respondit. *Iterum proponatur*. Dein reproposita die 8. Augusti ejusdem anni, rescripsit: *Dilata, & proponatur, citato herede*. Tandem repetita die 16. Januarii 1779. resolvit: *Affirmative, computato etiam reddittu trium censuum Bullarum assignatorum in instrumento rogato die 8. Maii anni 1773. ad rationem eleemosynæ manualis, demptis utensilibus.*

VERULANA, *Jurispatronatus*, cujus dubia tria sunt. 865

1. An Ecclesia, & cappella Beatæ Mariæ Virginis gratiarum Frusinonis, sit de jurepatronatus familiæ Molelli, in casu &c.

2. An constet de legitima verificatione litterarum Apostolicarum expeditarum favore Sacerdotis Philippi Brizi? in casu &c.

3. An, & ad quem pertineant bona, jura, credita, sacra supellectilia, & alia quæcumque data, concessa, & perventa ad dictam Ecclesiam, & cappellam? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 18. Julii 1778. respondit: *Dilata ad sequentem*. Item distulit *ad primam post aquas*, cum die 8. Augusti ejusdem anni reproposita causa isthæc fuit, pariterque die 12. Decembris repetita, distulit resolutionem, & *proponi* mandavit *in prima*. Denique die 16. Januarii 1779. iterum postulata expeditione, eadem *Sac. Cong.* rescripsit: *Ad I. Ecclesiam, & capellaniam esse de jurepatronatus Scholasticæ Quartucci. Ad II. affirmative, & amplius. Ad III. Quoad proprietatem, spectare ad Ecclesiam, administrationem vero ad capellanum.*

CIVITATIS CASTELLI, *Nullitatis Matrimonii*. 866

An constet de validitate Matrimonii, seu potius sint

sint exequendæ litteræ Apostolicæ dispensationis? in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 18. Julii 1778. respondit: *Negative in omnibus*.

867 PRÆMISLIEN. *Nullitatis Matrimonii*, ad dub. An constet de nullitate Matrimonii? in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 18. Julii 1778. respondit: *Dilata, & proponatur in prima proxima sequenti etiam unica*. Igitur die 8. Augusti ejusdem anni reproposita causa, rescripsit: *Negative, & amplius*.

868 PORTUEN. *Visitationis sacrorum liminum*.

1. An, & quomodo propter aeris intemperiem sit providendum? in casu &c.

2. An cappellanus, seu Archipresbyter nuncupatus Sanctæ Marinellæ festis diebus Missam pro populo applicare teneatur? in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 8. Augusti 1778. respondit: *Ad 1. arbitrio Emi Episcopi ad decennium, & in reliquis detur decretum, ut in Algaren., Ad 11. Dilata*.

869 SARSINATEN. *Erectionis Plebanatus*, ad dub.

1. An sit locus erectioni Ecclesiæ parochialis Fori Saraceni in titulum Plebanatus? in casu &c., *& quatenus affirmative*;

An sit locus dismembrationi ejusdem Ecclesiæ parochialis, & aliarum quatuor parochialium Montis Castelli, Montis Saxi, Columnatæ, & Rodognani a Plebana Ecclesia S. Damiani, eorumque unioni prædictæ Ecclesiæ Fori Saraceni? in casu &c.

3. An Archipresbytero, seu Plebano S. Damiani competat jus præeminentiæ in omnibus functionibus Ecclesiasticis fieri solitis in parochialibus eidem suffraganeis? in casu &c.

4. An Parochi suffraganei teneantur mense quolibet accedere ad dictam Plebanam Ecclesiam pro conferentiis casuum moralium, seu potius sit locus alternativæ cum altera Ecclesia fori Saraceni? in casu &c.

S. Cong. Conc. die 5. Septembris 1778. respondit: *Ad 1. & 2. negative, & amplius. Ad 3. Serventur constitutiones synodales, & amplius. Ad 4. negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius*.

870 MACERATEN. *Resignationis beneficii*, ad dub. An sit locus resignationi beneficii sub invocatione Beatæ Mariæ Virginis Majestatis favore clerici Joannis Massari? in casu &c. *Sacra Congreg. Conc.* die 5. Septembris 1778. respondit: *Negative, & amplius*.

871 SANCTI SEVERINI, cujus duo sunt capita.

1. An sustineatur appositio œconomi, seu potius parochus Laetti sit reintegrandus ad regimen suæ Ecclesiæ parochialis? in casu &c.

2. An sit locus refectioni damnorum, & in qua summa? in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 19. Septembris 1778. resolvit: *Ad 1. negative ad primam partem, affirmative ad secundam, reservato jure Promotori fiscali agendi contra Parochum Laetti ad formam Concilii Tridentini, & amplius. Ad 2. restituendos esse omnes fructus Parochiæ tempore œconomatus decursos, dempta congrua pro œconomo, aliisque necessariis expensis. In reliquis, negative, & amplius*.

872 ANAGNINA, *Pensionis*, in qua quæritur.

An sit locus resolutioni pensionis? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 19. Septembris 1778. respondit: *Negative*.

VADEN. *Parochialis*, in qua respondendum est: 873
An sit relaxanda supplicatio? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 19. Septembris 1778. rescripsit: *Dilata, & reproponatur omnino in prima post aquas*.

Reproposita ergo ad formam præcedentis decreti die 12. Decembris ejusdem anni, prodiit a *Sacra Congreg.* responsum, videlicet: *Negative, & amplius, & ad mentem. Et mens est, quod scribatur Episcopo, qui exigat ab œconomo, & administratoribus expensarum fabricæ exactam redditionem rationis, nec non & referat de præcisa expensa necessaria ad complementum ejusdem fabricæ, & interim instet pro repetitione debiti tam ab heredibus defuncti Episcopi, quam ab aliis debitoribus locorum piorum S. Catharinæ, & Sebastiani, & interim prosequatur fabricam depositis 7467. 86., & super his omnibus sollicite informet, & epistola detur ejus agenti*.

SENOGALLIEN. cujus duo dubia sunt. 874

1. An, & de quibus necessariis reparationibus Ecclesiæ parochialis S. Mariæ terræ Tumbæ, ejusque domorum, constet, & in qua summa? in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An, & quæ reparationes explendæ sint ex pecuniis repertis in hereditate ex-Prioris Petri Bracci? in casu &c. *Sacra Congr. Conc.* die 19. Septembris 1778. respondit: *Negative ad utrumque*. Ceterum Sacerdos Dominicus Salvucci modernus tunc temporis Prior edito decreto non acquiescens, pugnam instauravit, causa sub dubio, *At sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.* iterum proposita; quod quidem dubium die 15. Maii 1779. Sacra Congreg. resolvit: *In decisis, & amplius*.

FIRMANA, *Emphyteusis*, cujus unum caput 875
est.

An, cui, & pro qua summa sit concedenda emphyteusis? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 19. Septembris 1778. respondit; *Emphyteusim concedendam esse Petro Mannucci ad tertiam generationem masculinam ab ipso incipiendam pro annuo canone scutorum 63. & cum obligatione attergandi quinque loca montium S. Petri non vocabilium plantandi arbores, & construendi domum ruralem ad formam in omnibus alterius oblationis ab ipso factæ die 11. Decembris 1777.*

Verum Mannuccius nonnullas ob causas gravatum se putans edito decreto, optabat, ut præcedentem resolutionem Sacra Congregatio temperaret. Hinc die 17. Julii 1779. causam repetere tentavit sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.* Responsum vero habuit: *In decisis, juxta modum, nempe Emphyteusim esse concedendam, juxta resolutionem creditorum diei 17. Decembris 1778.*

AUXIMANA, ET CINGULANA *Servitii chori*, 876
in qua disquiritur.

An sit concedenda facultas dignitatibus, & canonicis Ecclesiæ cathedralis Cinguli toto anni tempore recitandi de mane post solis ortum Matutinum cum ceteris horis canonicis, nulla interposita interruptione, & deinde post prandium persolvendi Vesperas cum Completorio? in casu &c.

Sacr.

Sacr. Congreg. Conc. die 21. Novembris 1778. respondit: *Affirmative pro mensibus Decembris, Januarii, Februarii, & Martii tantum, exceptis diebus festis de præcepto. In reliquis, negative.*

876. URBINATEN. *Decanatus*, in qua petitur;

An, & in cujus personam sit facienda electio ad Decanatum Ecclesiæ metropolitanæ Urbini? in casu &c. *S. Cong. C.* die 21. Novembris 1778. resolvit: *Electionem faciendam esse in personam Canonici Joannis Francisci Rosa.*

Definitionem hanc retractari postulavit Canonicus Joannes Carolus Valbonetti; ideoque causam denuo proposuit die 6. Martii 1779. expediendam sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis in casu? &c.* cui Sacra Congregatio eadem die satisfecit, respondens: *In decisis, & amplius.*

877 AVENIONEN. *Jurium parochialium*, ad dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 22. Martii 1766. quoad 2. & 4. dubium, in casu? &c. *Sac. C. C.* die 21. Novembris 1778. respondit: *In decisis quoad utrumque, & amplius.*

878 ALBINGANEN., cujus unum est caput.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c.

S. Cong. Conc. die 12. Decembris 1778. rescripsit: *Firmo remanente integro onere tum quinque annuarum Missarum, tum trium Missarum qualibet hebdomada celebrandarum in altaribus per Antonium seniorem destinatis cum eleemosyna ad rationem perpetuæ; reliquæ Missæ ab Antonio juniore præscriptæ reducantur ad rationem manualis, juxta quantitatem redditum quotannis distincte percipiendorum, sublato onere Capellano interessendi expositioni Sanctissimi Sacramenti, & quoad legatum Missarum relictum a Petro Paulo Manfredi super ejus prædio* il Castelletto *celebrentur tot Missæ, quot ex annuo redditu celebrari poterunt ad rationem manualis.*

879 BRACHAREN. *Reductionis onerum*, in qua quæritur.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum solemnium? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 16. Januarii 1779. respondit: *Quoad Missas 145. de anniversario, negative. Quoad reliquas vero 89. de prima, reducantur ad tot Missas lectas, quot ad rationem taxæ perpetuæ celebrari poterunt ex integra distributione assignata unicuique Missæ de prima.*

880 PLACENTINA, cujus dubium est.

An sit locus suspensioni oneris Missarum, & reintegrationi Capituli pro Missis in præteritum celebratis ultra ratam fructuum perceptorum? in casu &c. *S. C. C.* die 16. Januarii 1779. responsum dedit: *Negative in omnibus.* Repetita deinde causa sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis, in casu? &c.* eadem *Sacra Congregatio* rescripsit die 15. Aprilis 1780. *In decisis, & amplius.*

881 LEODIEN. *Reductionis onerum*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni onerum in casu? &c. *S. Congr. Conc.* die 30. Januar. 1779. respondit; *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.*

882 SENOGALLIEN. *Præeminentiarum*, ad seqq. d.

1. An Ecclesia Abbatialis S. Mariæ de Platea sit Ecclesia matrix, major, & dignior altera Ecclesia priorali S. Severi in casu? &c., *& quatenus affirmative;*

2. An Crux Ecclesiæ Abbatialis S. Mariæ, ejusque Abbas debeant præcedere Cruci, & Priori ejusdem Ecclesiæ in omnibus processionibus, & funeribus etiam in iis, quæ initium habent ab Ecclesia S. Severi? in casu &c.

3. An in processionibus, aliisque Ecclesiasticis functionibus Crux Ecclesiæ S. Severi deferri debeat cum pallio, seu velamine ad instar Regularium? in casu &c.

4. An liceat Priori S. Severi in processionibus, & funeribus, in quibus functiones non agit, deferre stolam a collo pendentem, vel in brachio? in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 30. Januarii 1779. respondit: *Ad 1. Affirmative quoad actus præeminentiales tantum. Ad 2. & 3. Affirmative. Ad 4. Negative.*

Adversus hanc autem definitionem Parochus S. Severi audiri postulavit, causa die 15. Maii ejusdem anni sub dubio; *An sit standum, vel recedendum a decisis*, instaurata: Cui quidem dubio sacra eadem Congregatio rescribendum censuit: *Dilata, & proponatur in prima.*

Reproposita ergo causa die 5. Junii 1779., ad prædictum dubium respondit: *Ad 1. In decisis, & amplius quoad actus præeminentiales tantum. Ad 2. In decisis, & amplius. Ad* III. *In decisis, & amplius. Ad* IV. *Recedendum a decisis, & licere Parocho S. Severi deferre stolam collo pendentem.*

ARIMINEN. & FERETRANA, in qua am- 883
bigitur.

An sit locus translationi legati Missarum ab Ecclesia construenda in agro Montis Florum ad altare S. Petri Ecclesiæ collegiatæ S. Agathæ, & respective erogationi summæ pro dicta Ecclesia relictæ, pro fabrica prætatæ Ecclesiæ collegiatæ? in casu &c.

S. C. C. die 30. Januarii 1779. respondit. *Negative in omnibus, & scuta centum relicta pro ædificatione Ecclesiæ esse eroganda Ecclesiæ s. Felicis arbitrio Episcopi, facto verbo cum Sanctissimo.*

MASSANEN. *Matrimonii*, cujus caput est, 884

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 30. Januarii 1779. rescripsit: *Consulendum Sanctissimo pro dispensatione Matrimonii rati, & non consummati. In reliquis satis provisum.* Cum autem nuper edita resolutio alteri, quæ in prima causæ psopositione prodierat die 24. Januari 1778., e diametro opponeretur, resumpta est causæ disquisitio sub dubio: *An sit standum in primo, vel secundo loco decisis? in casu &c.*, quod resolvit die 17. Aprilis 1779. respondens: *In secundo loco decisis, & amplius.*

NULLIUS, *seu* NONANTULANA, *Reædificationis Ecclesiæ parochialis*, in qua disquiritur; 885

An, & quomodo sit reædificanda Ecclesia parochialis? in casu &c. *S. Congreg. C.* die 6. Martii 1779. respondit: *Affirmative juxta votum Eminentissimi Abbatis Commendatarii cum omnibus facultatibus necessariis, & opportunis.*

CA-

886 CAMERINEN. *Restaurationis Ecclesiæ*, cujus unum est dubium,

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* 1779. respondit: *Dilata, & proponatur, citato patrono.*

Patronus igitur ad causam vocatus, testificatione Episcopi, ac testium fide dignorum, sustinuit, se ob suam paupertatem, reparandæ fatiscentis Ecclesiæ oneri imparem esse; adeoque nec, ut eam restauraret, vel reædificaret, adigi posse. Hinc dubio reproposito die 27. Novembris 1779. Sacra eadem Congregatio responsum dedit: *Affirmative, juxta votum Episcopi.*

887 TREVIREN. *Reductionis anniversariorum*, cujus dubium est;

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 17. Aprilis 1779. respondit: *Esse locum reductioni anniversariorum; quo vero ad modum, arbitrio Eminentissimi Archiepiscopi Trevirensis cum omnibus facultatibus necessariis, & opportunis.*

888 FIRMANA, *Translationis Cappellaniæ*, in qua ambigitur,

An, & quomodo sit locus translationi? in casu &c. *S. C. C.* die 17. Aprilis 1779. respondit: *Affirmative, juxta votum Vicarii capitularis.*

889 ASCULANA, cujus duo sunt dubia.

1. An sustineantur rescripta obtenta a Canonico Lucio Recchi, nec non a Sacerdotibus Venantio Telli, & Elpidio Biccolini? in casu &c., *& quatenus affirmative*;

An iidem, Canonicus Recchi, & Sacerdotes Telli, & Biccolini, sint a cappellania removendi? in casu &c., *& quatenus affirmative*;

S. C. C. die 17. Aprilis 1779. respondit: *Dilata, & proponatur in prima.* Proposita ergo die 15. Maii ejusdem anni, utraque dubia resolvit sequenti definitione: *Ad* 1. *affirmative. Ad* 2. *Negative.*

PRÆNESTINA, *Missæ conventualis*, in qua definiendum est,

An constet de collegialitate Ecclesiæ S. Pauli Jenazzani, ita ut sit celebranda Missa conventualis pro benefactoribus in genere? *S. C. C.* die 17. Aprilis 1779. respondit: *Negative, & amplius.*

890 CIVITATIS PLEBIS, in qua ad seq. dubium.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis Canonici Ludovici Desideri? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Maii 1779. rescripsit: *Negative.*

891 COLONIEN. Dispensationis, in qua respondendum est.

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *S. C. C.* die 5. Junii 1779. resolvit: *Negative.*

MEDIOLANEN. *Missæ conventualis*, in qua disquiritur.

An capitulum collegiatæ Ecclesiæ S. Mariæ Pedonis civitatis Mediolanensis in diebus festis teneatur ad celebrationem duplicis Missæ conventualis, seu potius sit locus reductioni impositi oneris, & celebrationi unius tantum Missæ conventualis pro benefactoribus in genere? in casu &c. *S. C. C.* die 5. Junii 1779. respondit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

TERRACINEN.; cujus dubium est. 894

An, & quomodo Abbatissæ, & Monialium oratricum precibus sit annuendum? in casu &c. *C. C. C.* die 5. Junii 1779. respondit: *Negative, & scribatur Episcopo, ne scandala oriantur.*

LEODIEN. in qua quæritur. 895

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. Congr. Concil.* die 26. Junii 1779. rescripsit: *Prævio recessu a decisis, ad* 1. *affirmative; ad* 11. *Negative.*

FERETRANA Matrimonii, cujus duo sunt 896
capita.

1. An constet de nullitate Matrimonii? in casu &c., *& quatenus negative.*

2. An sit locus mulctæ pecuniariæ, & in qua summa? in casu &c.

S. C. C. die 26. Junii 1779. rescripsit: *Ad* 1. *Negative, & amplius. Ad* 11. *Esse locum mulctæ pecuniariæ in scutis viginti, & amplius.*

BAREN. *Irregularitatis*, in qua disquiritur; 897

1. An orator irregularitatem incurrerit? in casu &c., *& quatenus affirmative*;

2. An sit locus dispensationi? in casu &c.

S. C. C. die 17. Julii 1779. resolvit: *Ad* 1. *Negative. Ad* 11. *Provisum in primo, & amplius.*

CORNETANA, cujus dubium est. 898

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *S. C. C.* die 17. Julii 1779. respondit: *Firma remanente applicatione, & hora celebrationis Missarum, esse locum reductioni arbitrio Episcopi, cui scribatur juxta instructionem, nempe quod Episcopus præfigat, quantum fieri poterit, mitiorem taxam perpetuo servandam.*

FIRMANA, *Translationis, & unionis*, cujus duo 899
dubia sunt.

1. An sit locus translationi parochiæ S. Mariæ de Puteo ad Ecclesiam S. Joannis terræ Montis S. Martini? in casu &c., *& quatenus affirmative*;

2. An sit locus unioni beneficii erecti in dicta Ecclesia S. Joannis, & omnium Sanctorum, redditibus ejusdem parochiæ? in casu &c.

S. C. C. die 17. Julii 1779. respondit: *Negative ad utrumque, & ad D. Secretarium ad mentem. Et mens est, quod Vicarius capitularis curet restaurationem Ecclesiæ ad formam Concilii Tridentini* sess. 21. cap. 7. de Reformatione, *& subinde, ut in eadem parocchiali Ecclesia S. Mariæ de Puteo reponatur SS. Eucharistiæ Sacramentum, & Oleum Sanctum, ita ut in eadem Parochus Sacramenta ministrare possit.*

ROMANA, *Subsidii dotalis*, cujus est caput. 900

An, & pro quibus annualitatibus sit locus præstationi subsidii dotalis? in casu &c.

S. C. C. die 7. Augusti 1779. rescripsit: *Quoad Moniales, negative; quo vero ad Elisabetham, & Hieronymam, attentis peculiaribus facti circumstantiis, affirmative pro quinque annualitatibus pro qualibet.*

NOVARIEN. *Missæ conventualis*, in qua am- 901
bigitur.

An sit locus exemptioni ab applicatione Missæ conventualis, seu potius illius reductioni ad solos dies festos de præcepto? in casu &c.

S. C. C. die 7. Augusti 1779. respondit: *Negative*

ad

ad primam partem, affirmative ad secundam; & scribatur Episcopo juxta mentem, nempe ut cogat tres canonicos, qui regunt Ecclesias filiales suburbicarias ad satisfaciendum diebus festis, qui in eorum hebdomadam incidunt, per vice-Parochos, aut alios Sacerdotes oneri Missæ pro populo in prædictis Ecclesiis filialibus.

TERRACINEN. cujus 9. sunt capita.

1. An Clerico beneficiato Angelo Maceroni competat jus suffragii in actibus capitularibus, in casu? &c., *& quatenus negative*;

2. An sit locus habilitationi ejusdem pro habendo votum in capitulo Beneficiatorum, in casu? &c. *S. C. C.* die 7. Augusti 1779. resolvit: *Ad utrumque affirmative, & amplius*.

902 NOVARIEN. cujus IV. capita sunt.

1. An Missa quotidiana a testatore ordinata celebranda sit pro illius anima, sive juxta quamcumque illius intentionem, seu potius arbitrio Sacerdotis celebrantis cum perceptione etiam eleemosynæ, *& quatenus negative*;

2. An heredes testatoris teneantur restituere fructus perceptos a fundis pro capellaniæ erectione assignatis, detractis expensis, & cujus favore, & in quos usus sint illi erogandi in casu? *& quatenus affirmative ad primam partem*;

3. An molendinum cum prato adnexo assignatum sit cappellaniæ *taxative*, seu potius *demonstrative* in casu? &c., *& quatenus taxative*.

4. An Missarum numerus relative ad tempus præteritum regulari debeat juxta redditus molendini, & prati dumtaxat, seu potius juxta redditus aliorum etiam bonorum testatoris Mositii positorum, in casu? &c.

5. An, & quæ Missæ in præteritum celebratæ, imputandæ sint in adimplementum oneris cappellaniæ? in casu &c.

6. An, & in qua Ecclesia celebrandæ sint reliquæ Missæ in præteritum non celebratæ, & intra quod temporis spatium? in casu &c.

7. An Missæ in futurum celebrandæ sint in Ecclesia Monialium S. Augustini Novariæ, etiamsi canonici illius Ecclesiæ cathedralis concessa eis bona retrocedere detrectarent, in casu? &c., *& quatenus assignatio molendini, & prati pro dote cappellaniæ stet demonstrative*;

8. An in casu, quod detractis melioramentis a Canonicis Cathedralis Novariæ in bonis illis cessis factis, illisque rependendis, satis non sint redditus ipsorum bonorum ad celebrationem Missæ quotidianæ, supplendum sit cum aliis bonis hereditariis testatoris in præjudicium legitimæ Camillæ debitæ, in casu? &c.

9. An denegantibus Canonicis Cathedralis restitutionem bonorum ipsis cessorum, & in casu, quod applicandæ sint Missæ celebrandæ, adimpleta satis remaneat mens testatoris per applicationem faciendam in Ecclesia dictæ cathedralis, & celebrationem Missæ quotidianæ in Ecclesia Monialium S. Augustini, in casu? &c.

S. Cong. Conc. die 7. Augusti 1779. respondit: *Quoad præteritum, in omnibus ad D. Secretarium cum Sanctissimo: Quo vero ad futurum, ad D. Secretarium cum Sanctissimo pro observatione contractus initi anno 1750., & 1751., & orator acquiescat*.

BENEVENTANA, *Dispensationis*, ad dub. 903

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c.

S. C. C. die 7. Augusti 1779. rescripsit: *Dilata ad sequentem, & proponatur omnino in prima*. Proposita ergo die 28. Augusti ejusdem anni, hoc dedit responsum: *Affirmative, usquequo orator ad legitimam ætatem pervenerit pro suscipiendo Sacerdotio, adimpletis oneribus*.

LEODIEN., in qua respondendum est. 904

An sit standum in primo, & secundo, vel in tertio loco decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Augusti 1779. respondit: *In ultimo loco decisis, & amplius*. Ceterum postremum hoc judicium revocari postulante Canonico Carolo Theodoro de Diffuii succumbente, dro sexta vice Sacræ Congregationi exhibita causa fuit ad dijudicandum; *An sit standum in primo, & secundo, vel in tertio, & quarto loco decisis, in casu? &c.* Quod quidem dubium die 15. Aprilis 1780. absolutum fuit edita responsione: *In tertio, & quarto loco decisis, & amplius*.

BALNEOREGIEN. *Ecclesiæ cathedralis*, 905

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. G.* die 28. Augusti 1779. respondit: *In decisis ad utrumque, & amplius*.

ROMANA, *Alimentorum*, in qua disputatur. 906

An, & pro qua summa, & a quo tempore ex residualibus scutis octogintaquatuor monetæ provenien. ex fructibus medietatis pii relicti Paganini de Rubeis sit locus præstationi alimentorum favore Mariæ, & Victoriæ sororum de Rubeis? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Augusti 1779. respondit: *Dilata, & ad mentem. Et mens est, quod oratrices instent, postquam cessaverit aliqua alimentaria præstatio ex dicta medietate hereditatis*.

Cum itaque anno 1780. per nuptias contractas ab Anna de Rubeis, cessavisset præstatio alimentorum in scutis quinque, repetitæ fuerunt preces a patre, & sororibus dictæ Annæ, proposito altero dubio tantillum a primo dissimili, quod est hujusmodi: *An, & pro qua summa, & a quo tempore ex residualibus scutis octogintaquatuor provenientibus ex fructibus medietatis pii relicti Pauli Paganini pertinentis ad successores Magdalenæ Paganini de Rubeis sit locus* &c. ut in primo. Quod quidem dubium ita die 12. Maii 1781. Sacra eadem Congregatio resolvit: *Affirmative juxta votum, nempe ad rationem scutorum duorum cum dimidio mensualium pro qualibet a die vacati assignamenti*.

SPOLETANA, & REATINA Jubilationis, in 907 qua quæritur.

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Augusti 1779. rescripsit: *Affirmative cum solitis clausulis*.

TERMULARUM *Dispensationis ab irregularitate*, in qua quæritur. 908

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 18. Septembris 1779. rescripsit: *Dilata, & scribatur Emo Archiepiscopo Beneventano, juxta mentem*. Itaque remissa ab Emo Archiepiscopo informatione, novisque juribus deductis, die 29. Aprilis 1780. repetitum est dubium, quod a Sacra Congregatione resolutum fuit: *Prævio reces-*

su a

su a decisis, consulendum esse Sanctissimo pro dispensatione ab irregularitate.

909 FERETRANA, cujus duo sunt dubia.

1. An, & quomodo sit exequenda pia dispositio Archipresbyteri Mordini? in casu &c.

2. An sustineatur erectio jurispatronatus facta virtute instrumentorum 22. Martii 1763., & 1. Junii 1764. in casu? &c.

S. G. C. die 18. Septembris 1779. respondit: *Ad 1. Ad formam Codicilli, & amplius. Ad 2. Negative, & ad mentem, & amplius. Et mens est, quod Episcopus exigat redditionem rationis ab executoribus, separet bona tam mulieris, quam Archipresbyteri, & deinde unicuique patrimonio assignet respectiva bona ad effectum exequendi voluntatem ad formam codicilli.*

910 ARIMINEN. *Translationis oneris Missarum*, cujus unum est caput.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Novembris 1779. rescripsit: *Negative, & amplius.*

911 BURGEN. in qua disquiritur.

An fructus præbendæ a præbendato non percepti tempore primi semestris suæ residentiæ, restituendi sint eidem præbendato præbendam renuncianti; seu potius sint partiendi inter alios præbendatos, ad formam statuti? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Septembris 1779. sespondit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

912 PLACENTINA *Missæ conventualis*, in qua ambigitur.

An, & quomodo sit locus reductioni applicationis Missæ conventualis? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Novembris 1779. resolvit: *Affirmative ad dies festos ad quinquennium, & ad mentem.*

913 SUTRINA *Officiaturæ*, in qua definiendum est.

An, & quibus diebus Canonici Ecclesiæ Assumptæ terræ Anguillaræ teneantur choro inservire? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Novembris 1779. respondit: *Teneri omnibus diebus.*

FAVENTINA *Reductionis servitii chori*, in qua respondendum est.

An, & quomodo oratorum precibus sit providendum? in casu &c.

S. C. C. die 15. Januarii 1780. responsum dedit: *Quoad præteritum, ad D. Secretarium cum Sanctissimo; quo vero ad futurum, pro nunc suspendatur ad triennium celebratio Missæ lectæ quotidianæ pro fundatoribus, firmo remanente quotidiano chori servitio cum Missa conventuali &c. cum Completorio tempore Quadragesimæ, & indulta vacatione trium mensium, & cum applicatione Missæ conventualis omnibus diebus festis pro benefactoribus in genere; & interim Episcopus utatur facultatibus sibi tributis in cap. 15. Sess. 25. Concilii Tridentini.*

915 FERENTINA *Servitii chori*, in qua duo sunt definienda dubia.

1. An designatio dierum servitii chori per bo. me. Fabritium Borgia Episcopum Ferentini facta sub die 18. Februarii 1737. sustineatur, ita ut sit exequenda in casu? &c.

2. An, & quomodo sit locus reductioni servitii chori? in casu &c.

Sac. Congr. Conc. die 15. Januarii 1780. respondit: *Ad 1. Negative. Ad 2. Affirmative, juxta votum Episcopi.*

NICIEN. *Oneris Missarum*, in qua quæritur. 916

An, & quomodo Capituli oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 15. Januarii 1780. respondit: *Negative.*

MESSANEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub. 917

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 15. Januarii 1780. respondit: *In decisis.*

SPOLETANA *Dispensationis*, cujus dubium est. 918

An Canonici collegiatæ Ecclesiæ S. Gregorii Majoris dispensandi sint ab onere canendi Missas ex præscripto Rubricæ generalis? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 19. Februarii 1780. rescripsit: *Negative.*

CÆSENATEN. *Fontis baptismalis*, in qua ambigitur. 919

An sit locus erectioni fontis baptismalis? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 19. Febr. 1780. dixit: *Affirmative.*

ROMANA Cappellaniæ, cujus unum est caput. 920

An constet de nullitate nominationis, & respective possessionis, ita ut sit danda institutio? in casu &c. *Sacr. Congreg. Concil.* supradicta die respondit: *Affirmative in omnibus, & amplius.*

BONONIEN. *Aperitionis oris*, cujus tria sunt capita. 921

1. An intret arbitrium pro aperitione oris? in casu &c., *& quatenus affirmative;*

2. An constet de invaliditate suppressionis, ita ut sit danda manutentio, seu reintegratio quoad omnia in pristinum statum? in casu &c., *& quatenus affirmative;*

3. An, & a quo tempore sint restituendi fructus? in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 19. Febr. 1780. respondit: *Ad primum negative. Ad secundum, provisum in primo. Ad tertium, provisum in primo.* Resolutio hæc, quam succumbens pars impugnabat, ad trutinam revocata fuit die 3. Junii 1780. sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.* Resoluta autem fuit, hac edita sententia: *In decisis, & amplius.*

FERRARIEN. *Subsidiorum dotalium*, ad dub. 922

An oratricum precibus sit annuendum pro applicatione duorum subsidiorum dotalium per triennium? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 18. Martii 1780. respondit: *Negative.*

VADEN. *Legatorum*, in qua tria dubia in disputationem veniunt. 923

1. An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 10. Januarii 1778. in casu? &c.

2. An sit locus firmationi status hereditarii tam Corneliæ, quam Vincentii? in casu &c., *& quatenus adsint bona Vincentii;*

3. An, & cui sint restituenda? in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 18. Martii 1780. respondit: *Ad 1. In decisis, & amplius. Ad 2. Affirmative sumptibus instantium pro nunc, & deinde cujus de jure. Ad 3. Dilata.*

ROMANA *Subsidiorum dotalium*, in qua respondendum est. 924

An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 27.

die 27. Junii 1778. in casu? &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 18. Martii 1780. dixit: *In decisis, juxta modum, nempe pro scutis biscentum pro qualibet, & amplius.*

925 SPOLETANA, *Restaurationis Ecclesiæ parochialis, & sacrarum supellectilium*, ad dub.

An Prior Ecclesiæ parochialis S. Fortunati teneatur ad restaurationem, renovationem, ac manutentionem respective Ecclesiæ, & sacrarum supellectilium? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 18. Martii 1780. respondit: *Dilata, & scribatur* (Episcopo) *ad mentem. Et mens est, quod Episcopus, prævia peritorum æstimatione, sollicite referat, quæ sint restaurationes Ecclesiæ necessariæ, quantum importare possint; & interim provideat, quod statim utensilia, & sacræ supellectiles proficiantur ad hoc, ut decenter peragi possint sacræ functiones, sumptibus Prioris.*

926 FIRMANA, & RIPANA, cujus unum est dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro gratia collationis Beneficiorum? in casu &c. *Sac. C. Conc.* die 18. Martii 1780. respondit: *Negative, & amplius.*

927 NULLIUS SUBLACEN. cujus duo sunt capita.

1. An sustineantur acta facta coram pro-Vicario generali, & instrumentum affictus, de quo agitur, favore Antonii Marinucci, & Benedicti Fazj? in casu &c. *& quatenus negative*;

2. An, & cujus favore sit stipulandum idem instrumentum affictus; seu potius sit locus novæ affixioni edictorum? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 15. Aprilis 1780. respondit: *Ad 1. Negative, in omnibus. Ad 2. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

928 FANEN. *Unionis*, in qua quæritur.

An bona hospitalis convalescentium civitatis Fani unienda sint bonis hospitalis infirmorum ejusdem civitatis? in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 15. Aprilis 1780. respondit: *Negative, & ad mentem; & mens est, quod scribatur Episcopo, qui referat, an convalescentes retineantur per tres dies tantum, vel limitatum tempus; vel potius per tantum temporis quantum ex judicio medici necesse est, ut retineantur ad hoc, ut perfecte convalescant.*

Adversus hanc definitionem audiri postulavit Archiconfraternitas S. Crucis, proposito dubio, *An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.*, quod Sacra eadem Congregatio die 16. Septembris ejusdem anni 1780. definivit hoc modo: *In decisis juxta modum. Et modus est, quod Episcopus curet retentionem convalescentium in domo testatoris, donec reconvaluerint judicio medici: redditus vero adhuc superextantes ex hæreditate testatoris applicentur hospitali infirmorum etiam in futurum.*

929 ANAGNINA, cujus tria dubia sunt.

1. An sustineatur decretum Episcopi Anagnini diei 6. Februarii 1768. in casu? &c.

2. An, & quomodo sit locus erectioni conventus ad formam donationis, de qua agitur, seu potius erectioni beneficiorum? in casu &c., *& quatenus affirmative ad secundam partem*;

3. An, & a quo tempore, & in qua summa sint restituendi fructus? in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 15. Aprilis 1780. respondit: *Ad 1. Negative, & amplius. Ad 2. Dilata, & præfigatur terminus unius anni Fratribus redemptionis captivorum ad adimplendum omnes conditiones præscriptas in instrumento donationis, quo elapso habebitur ratio. Ad 3. Dilata.*

Impleta vero mente sacri Tribunalis præfixo termino Patribus supradictis Redemptionis captivorum, eoque elapso, quin conditiones præscriptas implevissent; dubia, nempe secundum, & tertium, quorum dilata fuerat definitio, reproposita fuerunt die 28. Julii 1781. ad quæ Sacra eadem Congregatio respondit: *Ad 1.* (quod scilicet in prima propositione causæ secundum tenebat locum). *Pro facultate aperiendi conventum cum obligatione manutenendi quinque Fratres, servatis tamen reliquis constitutionibus Apostolicis, facto verbo cum Sanctissimo, & præfigatur terminus unius anni ad implendas omnes conditiones præscriptas in instrumento donationis, & amplius. Ad 2.* (nempe 3. in prima causæ propositione) *Provisum in primo.*

ROMANA *Fructuum*, in qua deliberandum est. 930

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 29. Aprilis 1780. resolvit: *Quoad Beneficiatos, & Clericos Beneficiatos, in decisis; quo vero ad Canonicos, pro recessu a decisis.* At proposita denuò causa sub eodem dubio die 20. Januar. 1781. Sacra Coegregatio respondit: *Dilata.*

VERCELLEN., cujus est dubium.

An, & quomodo Capituli oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 29. Aprilis 1780. rescripsit: *Constituto fundo pro duobus anniversariis, & duodecim Missis lectis, deveniendum esse per Emum Ordinarium ad erectionem beneficii annui fructus taxandi, ratam vero fructuum superextantium erogandam esse in dotibus pariter ab eodem Ordinario taxandis.* 931

TAURINEN. cujus dubia duo sunt.

1. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. 932

2. An sit locus dispensationi ab onere residentiæ? in casu &c.

Sacr. Congr. Concil. die 29. Aprilis 1780. resolvit *Ad 1. Negative, & amplius. Ad 2. Affirmative in casu, de quo agitur, facto verbo cum Sanctissimo.*

FANEN. cujus quatuor sunt capita.

1. An Archidiacono collegiatæ Ecclesiæ oppidi Carticeti debeatur eleemosyna ex massa communi pro celebratione Missæ pro populo? in casu &c., *& quatenus affirmative*; 933

2. An, & a quo tempore debeatur eadem eleemosyna? in casu &c.

3. An quilibet ex canonicis hebdomadariis teneatur celebrare Missam conventualem absque ulla eleemosyna, seu potius hæc sit præstanda ex communi massa? in casu &c., *& quatenus affirmative ad primam partem*;

4. An, & a quo tempore reintegranda sit massa communis pro eleemosynis indebite perceptis? in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 29. Aprilis 1780. dixit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Affirmative a die motæ litis. Ad 3. Affirmative ad primam partem, comprehenso per turnum Archidiacono; negative ad secundam. Ad 4. Affirmative a die motæ litis.*

Ceterum in novam omnia hæc capita, eorumque defi-

definitiones, revocata sunt disputationem, proposito die 15. Julii ejusdem anni ad expediendum dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.*, quod fuit a Sacra Congregatione mox afferendo decreto resolutum: *Ad 1. In decisis, & amplius. Ad 2. In decisis, & amplius, nempe a die motæ litis. Ad 3. Prævio recessu a decisis, negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 4. Provisum in tertio.*

Rursus, postulata, atque obtenta ab Emo Pro auditore Sanctissimi nova audientia, repetita est causa sub duobus hisce dubiis: 1. *An sit standum, vel recedendum a decisis quoad primum, & secundum dubium? in casu &c.* II. *An sit standum in primo, vel secundo loco decisis? in casu &c.* quæ S. eadem Congr. expendens die 20. Januarii 1781. ita definivit: *Ad 1. In decisis, & amplius. Ad II. In secundo loco decisis, & amplius.*

934 FAVENTINA *Missæ conventualis*, cujus quatuor sunt capita.

1. An ad celebrationem, & applicationem Missæ conventualis teneantur tam Archipresbyter, & Canonici antiqui, quam Canonici, & Mansionarii novæ erectionis Zarabinæ? in casu &c., *& quatenus affirmative quoad omnes*;

2. An, & ex qua massa, & pro qua rata sit desumenda eleemosyna dictæ Missæ? in casu &c.

3. An, & quomodo sit locus reductioni ejusdem Missæ? in casu &c.

4. An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione quoad easdem Missas in præteritum non applicatas? in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 3. Junii 1780. respondit: *Ad 1. Affirmative quoad omnes teneri per turnum, & amplius, & ad mentem. Ad 2. Affirmative ex massa communi Zarabina ad ratam eleemosynæ manualis. Ad 3. Iterum proponatur. Ad 4. Affirmative, facto verbo cum Sanctissimo.*

Quæstio autem remanebat adhuc super *tertio dubio*, quod in relata causæ propositione indecisum remanserat. Hinc die 10. Februarii 1781. definitum illud fuit hoc edito a Sacra Congregatione decreto: *Ad dies festos de præcepto tantum.*

935 CIVITATIS CASTELLANÆ, *Eleemosynæ Missarum*, cujus unum est caput.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 3. Junii 1780. rescripsit: *Affirmative, quoad oratorem, & ad mentem. Et mens est, quod Episcopus inquirat a Florentinis, an heredes celebrare fecerint annuatim Missas 70. & cogat heredes eosdem nominare cappellanum ad formam testamenti fundatoris.*

936 SABINEN. *Oneris*, in qua duo disputantur dubia.

1. An Patres Minores Conventuales terræ Tarani præter lampadem accensam ab ipsis retinendam ante Augustissimum Sacramentum, teneantur aliam lampadem accensam retinere pro adimplemento oneris ab ipsis assumpti in executionem legati pii, de quo agitur? in casu &c. *& quatenus affirmative.*

2. An, & quomodo sit providendum pro præterito? in casu &c.

S. C. C. die 3. Junii 1780. definivit: *Ad 1. Non teneri PP. Conventuales retinere duas lampades accensas. Ad 2. Provisum in primo.*

BRUNEN. in qua respondendum est. 937

An, ubi, quando, & quibus diebus sint publicandæ denunciationes Matrimoniorum in casu, de quo agitur? *S. C. C.* die 17. Junii 1780. dixit: *Scribatur Episcopo juxta mentem.*

AQUILANA, cujus dubium est. 938

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* d. die 17. Junii respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi, renovata obligatione Caroli Rustici in forma juris valida, & in bonis propriis, facto verbo cum Sanctissimo.*

ARAUSICANA, cujus 4. dubia sunt. 939

1. An sit locus demolitioni cappellæ nuncupatæ *Corpus Christi* prope locum Albiniani, & alienationi illius situs, & translationi onerum, seu potius ejusdem restaurationi, vel reædificationi faciendæ a Barone dicti loci? in casu &c. *& quatenus affirmative ad primam partem*;

2. An, & cujus favore applicari debeat pretium retrahendum ex alienatione situs, & fabricæ cappellæ, & quo transferenda sint onera? in casu &c.

3. An sit locus reductioni, & commutationi onerum ex fundatione rectori cappellæ injunctorum? in casu &c.

4. An, & a quo sint subministranda rectori cappellæ sacra supellectilia? in casu &c.

Sac. Congreg. Concil. die 17. Junii 1780. respondit: *Ad 1. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 2. Provisum in primo. Ad 3. Negative. Ad 4. Sacra supellectilia esse subministranda ab herede fundatoris ad formam testamenti.*

NUCERINA *Venditionis*, in qua disquiritur. 940

An, & cujus favore sit facienda venditio? in casu? &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 17. Junii 1780. respondit: *Venditionem esse faciendam favore Medardi Bettanzi, & amplius.*

URBANIEN. *Canonicatus*, cujus duo sunt capita. 941

1. An sustineantur litteræ Apostolicæ dispensationis, ac provisionis Canonicatus in Cathedrali sub titulo S. Cristophori favore Clerici Josephi Papi? in casu &c., *& quatenus negative*;

2. An sit danda institutio ad eumdem Canonicatum Sacerdoti Julio Cæsari Leonardi jam Canonico Cathedralis Urbaniæ, seu potius competat Communitati patronæ jus eligendi, ac præsentandi alium sibi benevisum? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 17. Junii 1780. resolvit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Provisum in primo.*

PRÆMISLIEN. *Nullitatis Matrimonii*, ad dub. 942

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* eadem die 17. Junii dixit: *In decisis, & amplius.*

SUTRINA *Dotis*, in qua disputatur.

An, & quomodo, & in qua summa Hieronymæ Nesoli assignanda sit dos ex LL. MM. cappellaniæ, de qua agitur? in casu &c.

Sacr. Congr. Conc. die 15. Julii 1780. respondit: *Ex hactenus deductis, negative.*

 VI-

943 VITERBIEN. *Aperitionis oris*, in qua quæritur. An intret arbitrium pro aperitione oris? in casu &c. *S. C. C.* 15. Jul. 1780. respondit: *Negative*.

944 SUTRINA *Translationis*, cujus tria sunt dubia. An sit locus translationi confraternitatis Suffragii animarum purgantium ab Ecclesia Beatissimæ Virginis Misericordiæ ad Ecclesiam S. Antonii Patavini? in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An transferendi etiam sint redditus, & onera a dicta confraternitate implenda in dicta Ecclesia Beatæ Mariæ Virginis Misericordiæ? in casu &c.

3. An iidem confratres teneantur implere obligationes per ipsos assumptas pro manutentione dictæ Ecclesiæ, & sacrarum supellectilium, aliorumque? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 15. Julii 1780. respondit: *Ad 1. affirmative, cum pactis, & conditionibus ab Episcopo approbandis. Ad 2. affirmative, salvis dispositionibus testatorum. Ad 3. negative.*

Nonnulli autem ex confratribus sodalitii Suffragii animarum purgantium, nova audientia impetrata, causam ad novum Sacræ Congregationis judicium die 20. Januarii 1781. retulerunt, exhibito dubio, *An sit standum, vel recedendum a decisis*; quod eadem die responsum habuit: *In decisis, & amplius.*

945 MACERATEN. *Juris funerandi*, cujus duo sunt capita.

1. An, & cui competat jus peragendi exequias, aliasque functiones funebres occasione tumulationis cadaverum in Ecclesia S. Joannis Maceratæ? in casu &c.

2. An, & cui debeantur emolumenta funeralia pro cadaveribus, quæ sepeliuntur in dicta Ecclesia? in casu &c.

Sac. Cong. Concil. dilationem postulantibus Universitate studiorum civitatis Maceratensis, rescribendum censuit: *Dilata ad primam post aquas, citato Parocho S. Mariæ della Porta*. Mox reproposita ad definiendum causa sub iisdem dubiis die 2. Decembris 1760., ad singula responsum est, ut sequitur: *Ad 1. Quoad cadavera eorum, qui sunt de gremio capituli, spectare ad capitulum. In reliquis, iterum proponatur. Ad 2. Pro cadaveribus eorum, qui sunt de gremio capituli, emolumenta spectare ad capitulum. In reliquis, iterum proponatur.*

Verum repetita deinde causa est iisdem sub dubiis originalibus, quoad ea, super quibus cesserat suffragiorum paritas, nimirum quoad tumulationem cadaverum parochianorum cathedralis Ecclesiæ, & aliorum vel eligentium sepulcrum in Ecclesia S. Joannis, vel majorum suorum in ea habentium sepulcrum; quemadmodum peragendi illorum exequias, & emolumenta omnia assequendi jus sibi esse capitulum contendebat. Quæ quidem dubia die 7. Julii 1781. expedita a Sacra Congregatione fuerunt, lato rescripto: *Ad 1. Pro cadaveribus parochianorum capituli, spectare ad capitulum. Ad 2. Deberi capitulo pro cadaveribus suorum parochianorum.*

946 CIVITATIS PLEBIS, in qua respondendum est.

An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. (Nam precibus porrectis Sacræ Congregationi a Priore, & canonicis, Francisco Paoletti, Angelo Berardi, & Hieronymo Tenti, Ecclesiæ collegiatæ SS. Petri, & Pauli terræ Montis Leonis, ad obtinendam suspensionem collationis capellaniæ curatæ, ut partialis census scut. 1200. ab eadem collegiata Ecclesia impositi, redemptio fieri posset; rescripserat Sacra Congregatio: *Lectum*: die 15. Januarii currentis anni: ut in expositione dubii supra relati habetur *Thesaur. Resol. Sacr. Congr. Conc. tom. 49. pag. 95. seqq.*)

Sac. Cong. Concil. die 5. Augusti 1780. respondit: *In decisis, & amplius.*

SUTRINA *Præbendæ theologalis*, in qua ambigitur. 947

An constet de mala relatione examinatorum, ita ut præbenda theologalis adjudicanda sit Sacerdoti Ludovico Janni? in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 5. Augusti 1780. rescripsit: *Non proposita, & scribatur Episcopo juxta mentem*. Dein repetitum est idem dubium die 26. Augusti ejusdem anni, & rursus habuit a Sacra Congreg. rescriptum: *Non proposita*.

CIVITATIS CASTELLANÆ, *Missæ conventualis*, cujus dubium est. 948

An sit locus reductioni oneris applicationis Missæ conventualis? in casu &c. *S. C. C.* die 5. Augusti 1780. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo, qui referat, quantum quisque ex tribus fundatoribus assignaverit tradendum post uniuscujusque fundatoris mortem.*

ÆSINA, *Missæ conventualis*, cujus est unum caput. 949

An, & quomodo sit locus reductioni applicationis Missæ conventualis? in casu &c.

S. C. C. die 5. Augusti 1780. rescripsit: *Quoad præteritum, ad D. Secretarium, facto verbo cum Sanctissimo; quo vero ad futurum, negative*,

NULLIUS FARFEN. *Punctaturarum*, ad seqq. dub. 950

1. An debeantur punctaturæ? in casu &c.

2. An sit locus prorogationi indulti? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 5. Augusti 1780. respondit: *Ad 1. Negative, amissis tamen distributionibus quotidianis ad formam indulti. Ad 2. affirmative ad aliud biennium, ad formam præcedentis indulti.*

MELEVITANA *Legati*, in qua quæritur. 951

An sit locus consecutioni legati? in casu &c.

S. C. C. die 5. Augusti 1780. rescripsit: *Negative, & amplius, & ad mentem. Et mens est, quod Episcopus incumbat executioni piæ dispositionis fundatoris, & amplius.*

NOVARIEN. *Reductionis*, in qua disquiritur. 952

An, & quomodo confraternitatis precibus sit annuendum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 26. Augusti 1780. respondit: *Negative quoad onera expressa in donatione Pescatoris, & per sodalitium acceptata*.

LEODIEN. cujus tria sunt capita. 953

1. An beneficia S. Andreæ, & S. Nicolai habeant adnexum onus celebrationis, & applicationis Missarum? in casu &c., *& quatenus affirmative*;

2. An, & in qua quantitate Missarum anno quolibet celebrare teneatur Rector utriusque beneficii? in casu &c.

3. An, & in qua quantitate Missarum teneatur Rector eorumdem beneficiorum reintegrare capitulum Munsterblisiense de eleemosynis solutis aliis beneficiatis, quibus distribuit celebrandas Missas neglectas a Rectore eorumdem beneficiorum ab anno 1766. in posterum? in casu &c.

S. C. C. die 26. Augusti 1780. postulatis adhærens Joannis Folch collitigantis rescripsit: *Dilata ad primam post aquas*. Die vero 2. Decembris ejusdem anni repetitis iisdem dubiis ut expedirentur, hoc Sac.Congregatio judicium tulit. *Ad 1.affirmative, & amplius. Ad 2. Teneri ad celebrandas duas Missas qualibet hebdomada pro unoquoque beneficio cum applicatione pro fundatoribus beneficiorum, & præterea alias duodecim Missas annuas pro Baronissa Dierebeim. Ad 3. Provisum in secundo, juxta liquidationem faciendam coram Nuncio Apostolico, exhibitis libris per capitulum*.

954 ASTEN. *Jubilationis*, in qua disquiritur.

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *Sacra Congr. Concil.* die 26. Augusti 1780. respondit: *affirmative*.

955 MACERATEN. *Beneplaciti*, cujus dubium est.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 26. Augusti 1780. resolvit: *Pro gratia concessionis beneplaciti super venditione bonorum, de quibus agitur, facta subrogatione apothecarum, donec completa fuerit reintegratio pretii dd. domorum, medio annuo deposito scut. 50. statim incipiendo, & ad mentem, & mens est, quod Episcopus liquidet redditus subrogandos oneri Missarum legati Compagnoni*.

956 ÆSINA *Demolitionis*, cujus duo sunt dubia.

1. An sit locus demolitioni ruralis Ecclesiæ S.Mariæ de populo castri Montis Carotti, & respective translationi ejus cœmentorum, nec non fundationum, utensilium, & onerum in ea existentium, ad Ecclesiam parochialem ejusdem castri? in casu &c., *& quatenus negative*;

2.An, & quomodo sit providendum? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 26. Augusti 1780. respondit; *Ad 1. negative in omnibus. Ad 2. Episcopus provideat omnibus juris remediis contra quos de jure*.

957 FIRMANA *Dotis*, in qua respondendum est.

An, & quomodo, & in qua summa sit locus assignationi dotis pro filia Petri Frontoni super hereditate Dominici Frontoni? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Septembris 1780. dixit: *Negative*.

958 BENEVENTANA *Dispensationis ab irregularitate*, in qua quæritur.

An sit locus dispensationi ab irregularitate? in casu &c. *S. C. C.* die 16. Septembr. 1780. respondit: *Affirmative, facto verbo cum Sanctissimo*.

959 CIVITATIS PLEBIS *Capellaniæ*, cujus dubium est.

An sustineatur collatio capellaniæ, de qua agitur, facta favore clerici Bernardini Tenti? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Septembris 1780. resolvit: *Affirmative*.

960 PAPIEN. *Dispensationis*, in qua ad dub.

An sit relaxanda supplicatio, & respective concedenda dispensatio? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 16. Septemb. 1780. respondit: *Affirmative juxta votum Archiepiscopi Episcopi Papiensis*.

AVENIONEN. *Capellaniæ*, in qua disquiritur. 961

An, & a quo tempore, & in qua summa debeantur annuæ pensiones, seu fructus census? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Septembris 1780. resolvit: *Affirmative in annuis scutis novem tantum monetæ Gallicæ ab anno 1697. imposterum, & quoad annualitates præcedentes, deducet jura sua, ut iterum omnino audiatur a S. C. Rev. Fabricæ S. Petri*.

MASSANEN., in qua definiendum est. 962

An, & quomodo capituli oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 2. Decembris 1780. respondit: *Negative*.

Conquesto de hac definitione Massanensi Antistite epistola, expositas in ea rationes Sanctissimus Dominus proponi jussit Eñorum Patrum judicio. Itaque repetita causa die 15. Septemb.1781. sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.*

Sac. Congreg. Conc. eadem die respondit: *In decisis juxta modum, nempe ex capellania Lotti, duas esse constituendas capellanias, reservato jurepatronatus favore capituli juxta legem fundationis, cum assignatione scutorum triginta pro unoquoque cappellano, prævio examine ab Episcopo approbando, iisdemque cappellanis injungendum esse, ut canonicum Parochum coadjuvarent in omnibus spectantibus curam animarum; ac præterea cum onere celebrandi per turnum Missam in aurora, & in meridie juxta solitum; & pariter cum obligatione applicandi centum Missas singulis annis ab unoquoque pariter cappellano ad formam testamenti, firmis remanentibus aliis oneribus apud canonicos, & præsertim Missæ conventualis cum applicatione pro benefactoribus ad formam juris, & Constitutionis san. me. Benedicti XIV.* Cum semper; *facto verbo cum Sanctissimo, & ad mentem*.

CAMERINEN. *Reductionis onerum*, in qua ambigitur. 963

An, & quomodo sit locus reductioni onerum, de quibus agitur? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 2. Decembris 1780. resolvit: *Affirmative, nempe solutis scutis duobus pro anniversario, redditus superextantes, detractis expensis, erogentur in subsidium dotale quotannis conferendum uni puellæ, juxta dispositionem testatoris, & Episcopus incumbat rectæ bonorum administrationi*.

NULLIUS, seu NONANTULANA *Translationis Missarum*, in qua disputatur. 964

An, & quomodo sit locus translationi Missarum? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 1. Decembr.1780. respondit: *Affirmative, & transferantur Missæ ad Ecclesiam parochialem S. Marci, & ad altare sub invocatione B. M. V.*

MUTINEN. *Suspensionis, vel reductionis onerum*, in qua quæritur. 965

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c.

Sac. Congr. Conc. die 20. Januarii 1781. respondit: *Affirmative, juxta modum, nempe quod Missæ, quæ celebrantur, atque onera, quæ proveniunt ex me-*

mera consuetudine utriusque sodalitii, reducantur ad unum anniversarium pro quolibet in octava omnium fidelium defunctorum. Missæ vero, quæ proveniunt ex dispositione fundatorum, suspendantur ad quinquennium, celebratis tamen duabus Missis in qualibet hebdomada ab unaquaque sodalitate pro animabus fundatorum in genere: Et, qui supererint redditus, erogentur ab utraque sodalitate in comparandis supellectilibus sacris, & in refectione altarium dumtaxat, quæ sita sunt in Ecclesia parochiali, non autem oratoriorum; & ad mentem. Et mens est, ut Episcopus incumbat adimplemento, & curet etiam, ut Parochus aliquid conferat in refectione altarium.

966 FIRMANA *Capellaniæ*, cujus dubium est.

An, & quomodo oratricis precibus sit annuendum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 20. Januarii 1781. respondit: *Oratrix utatur jure suo*.

967 URBINATEN. cujus unum est caput.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 20. Januarii 1781. respondit: *Dilata, & ad D. Secretarium ad mentem.*

968 ANDRIEN. *Dispensationis ab irregularitate*, in qua disceptatur.

An sit locus dispensationi ab irregularitate? in casu &c. *Sac. Cong. C.* die 20. Januarii 1781. respondit: *Affirmative ad cautelam, & ad Dominum Secretarium cum Sanctissimo*.

969 COMPOSTELLANA *Reductionis*, in qua disquiritur.

An, & quomodo precibus cappellanorum de Liceras sit providendum? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 10. Februarii 1781. resolvit: *Affirmative, nempe reducendas esse ad duas tantum capellanias cum integro onere Missarum omnibus ex capellanis a testatore injuncto, atque omnibus aliis oneribus a fundatore præscriptis, facto verbo cum Sanctissimo*.

970 COLLEN., in qua respondendum est.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 10. Febr. 1781. respondit: *Affirmative pro reductione tantum ad duas Missas in qualibet hebdomada. In reliquis negative.*

971 LUNEN. SARZANEN. & PARMEN. ad dub.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 10. Februarii 1781. respondit: *Affirmative, arbitrio, & juxta votum Episcopi Lunen. Sarzanen*.

972 ASTEN. *Visitationis SS. Liminum*.

1. An sustineatur consuetudo canonicorum interessendi choro per novem menses sive continuos, sive interpolatos qualibet die pro una tantum vice, sive una hora canonica pro lucrandis redditibus *Grossæ* nuncupatis? in casu &c.

2. An sustineatur consuetudo in capitulo cathedralis Ecclesiæ privandi de dictis redditibus *Grossæ* novum canonicum primo anno suæ residentiæ? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 19. Febr. 1781. dixit: *Dilata, & scribatur Episcopo pro meliori informatione, audito utroque capitulo*.

973 AMERINA *Visitationis SS. Liminum*.

1. An Prior Ecclesiæ cathedralis Amerinæ teneatur per se ipsum, vel, eo impedito per sacerdotem suum adjutorem ad explicandum Evangelium in Missa parochiali, seu potius obstet consuetudo, in casu &c., *& quatenus affirmative ad primam partem*.

2. An, & quibus pœnis sit idem Prior mulctandus in casu contraventionis? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 10. Febr. 1781. respondit; *Dilata, & scribatur juxta mentem*.

ANAGNINA, in qua ambigitur, 974

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c.

S. Congreg. Conc. die 10. Febr. 1781. respondit: *Dilata, & exhibeatur testamentum Joannis Baptistæ, & Matthiæ Rauli, necnon firmetur status utriusque hereditatis, & doceatur de redditibus, & oneribus capituli*. Decreto obtemperatum est; ac deinde repropositum die 15. Septembris ejusdem anni originarium dubium; quod *Sacra Congreg.* resolvit: *Affirmative juxta modum, nempe unam tantum Missam lectam esse quotidie celebrandam pro anima fundatorum, præter Missam conventualem*.

VIGLEVANEN. *Reductionis Missarum*, in qua 975 quæritur.

An, & quomodo sit locus reductioni Missæ quotidianæ? in casu &c. *Sac. Congr. Conc.* die 17. Martii 1781. dixit: *Dilata, & proponatur in prima*. Repetita est autem die 28. Aprilis 1781. sub eodem dubio, quod hoc decreto resolutum est: *Affirmative juxta modum, nempe ad rationem manualis, computatis etiam fructibus excedentibus expensas utensilium*.

AVENIONEN. *Jubilationis*, cujus dub. est. 976

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 17. Martii 1781. respondit: *Affirmative, & amplius*.

RAVENNATEN. *Funerum*, in qua disputatur. 977

An funerale debeatur integrum parochis, quando defuncti fuerint sepulti in Ecclesia S. Hieronymi? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 17. Martii 1781. respondit. *Iterum proponatur*. Iterum ergo proposita causa die 15. Septemb. ejusdem anni, sic dubium exhibitum definivit: *Negative, & amplius.*

TERRACINEN., & PRIVERNEN. ad dub. 978

1. An locus sit dismembrationi Archipresbyteratus, & erectioni præbendæ pro canonico curato? in casu &c., *& quatenus affirmative*;

2. An, & quæ conditiones appositæ in consensu præstito a capitulo, sint admittendæ? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 17. Martii 1781. respondit: *Ad 1. Negative, & Episcopus provideat ad formam Concilii Tridentini sess. 21. cap. 4. de reform. Ad 2. Provisum in primo*.

TERRACINEN., & SETINA, cujus dubium 879 est.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *Sacra Cong. Conc.* die 17. Martii 1781. dixit; *Reformentur preces, & ad D. Secretarium ad mentem*.

BURGI S. DOMNINI Beneficii, cujus dub. 980

An, & in qua quantitate Missæ sint celebrandæ a Rectore beneficii sub titulo Assumptionis B. Mariæ Virginis? in casu &c. *S. Congreg. Conc.* die 17. Martii 1781. expedivit lata sententia: *Affirmative, & duas Missas esse celebrandas qualibet hebdomada; unam*

unam scilicet die Dominico, & alteram die feriato, necnon unum anniversarium quolibet anno infra octavam commemorationis omnium defunctorum.

981 CAMERINEN. *Præeminentiarum*, cujus x. sunt capita.

I. An functiones spectantes ad Episcopum juxta formam cæremonialis, eodem Episcopo absente, vel impedito, spectent ad Archidiaconum privative quoad Præpositum, & alios canonicos? in casu &c.

II. An, & quomodo sint observandæ tabellæ capitulares, quoad assignationem functionum singulis capitularibus? in casu &c.

III. An dicto Archidiacono competat jus exercendi munus præfecti chori, eoque absente, vel impedito, idem jus competat præposito, & successive alteri digniori de capitulo? in casu &c., & *quatenus affirmative*;

IV. An sustineantur resolutiones captæ in capitulo diei 8. Augusti 1779. in casu &c.

V. An, & qualis ordo servari debeat in thurificatione Vicarii generalis, Archidiaconi, aliorumque canonicorum? in casu &c.

VI. An Archidiacono, & respective Præposito, aliisque canonicis ordine successivo competat jus admittendi novos canonicos ad possessionem canonicatus privative quoad Episcopum, ejusque Vicarium generalem, & quæ forma sit servanda? in casu &c.

VII. An jus convocandi capitulum pro negociis capitularibus competat Archidiacono, & canonicis, ut supra, privative quoad Episcopum, ejusque Vicarium generalem? in casu &c., & *quatenus affirmative*;

VIII. An sustineatur resolutio de ineundis comitiis capitularibus singulis secundis Dominicis cujuslibet mensis, absque ulla prævia intimatione? in casu &c.

IX. An canonici instantes pro convocatione capituli teneantur præventive denunciare Archidiacono negocia in eodem capitulo tractanda? in casu &c.

X. An Archidiacono debeantur distributiones pro tempore ejus absentiæ? in casu &c.

Sac. Congr. Conc. die 7. Aprilis 1781. respondit: *Ad* I. *Affirmative, & amplius. Ad* II. *affirmative in iis, quæ non adversantur cæremoniali Episcoporum, & amplius. Ad* III. *Affirmative, absente Episcopo, & amplius. Ad* IV. *negative. Ad* V. *Thurificato prius Vicario generali, exhibendam esse thurificationem Archidiacono, vel Præposito, aliisque in eadem parte chori succedentibus, & amplius. Ad* VI. *Jus admittendi novos canonicos ad possessionem canonicatuum spectare ad capitulum; juxta formam hactenus observatam, ut nempe post Fidei professionem, & juramentum coram Archidiacono, vel etiam altero digniore, eo absente, præstitum, novus canonicus installetur per duos canonicos a capitulo deputandos, nisi alii executores in litteris Apostolicis dati fuerint, & amplius. Ad* VII. *Affirmative. Ad* VIII. *Negative. Ad* IX. *Negative. Ad* X. *Provisum per Dominum Secretarium.*

AUXIMANA *Subsidiorum dotalium*, cujus dubium est. 982

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 28. Aprilis 1781. respondit: *Dilata, & scribatur Emo Episcopo, juxta mentem. Et mens est, quod referat de annuo fructu prædii legati, ducto calculo per decennium, & inquirat a Dionysio, utrum paratus sit recipere idem prædium titulo Emphyteusis, ad tres generationes masculinas, vel saltem in perpetuum, & utrum adsit periculum ullum futuræ imminutionis vel fundi, vel fructuum.* Impletis relato decreto contentis, resumpta eodem sub dubio causa est die 24. Novembris ejusdem anni, quam ita *Sacr. Cong.* expedivit: *Affirmative sub obligationibus ab oratore exhibitis.*

FIRMANA *Dispensationis ab irregularitate*, cujus duo dubia sunt. 983

1. An locus sit dispensationi ab irregularitate? in casu &c.

2. An substitui debeat alter cappellanus curatus juxta preces Communitatis? in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 28. Aprilis 1781. resolvit: *Ad* 1. *affirmative, facto verbo cum Sanctissimo*: *Ad* 2. *Archiepiscopus utatur jure suo ad formam Concil. Trident.*

NULLIUS FERENTILLI, *Visitationis SS. Liminum*, cujus tria sunt capita. 984

1. An decretum in sacra Visitatione factum sit exequendum? in casu &c., & *quatenus affirmative*;

2. An Archipresbyter, & qui canonici, & pro qua rata pro eleemosyna Missæ conventualis contribuere teneantur? in casu &c.

3. An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione quoad Missas in præteritum non applicatas? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 28. Aprilis 1781. respondit: *Ad* 1. *Affirmative. Ad* 2. *Teneri omnes per turnum ad rationem manualis ex massa distributionum constituendam ad rationem Concil. Ad* 3. *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo.*

EADEM *Visitationis Ss. Liminum*, cujus duo sunt dubia. 985

1. An constet de adimplemento legatorum quondam Felicis Bartolucci, & Pernæ Roscetti? in casu &c., & *quatenus negative*;

2. An, & quomodo illorum implemento quoad præteritum, & in posterum sit providendum? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 28. Aprilis 1781. respondit: *Ad* 1. *negative. Ad* 2. *Quoad præteritum, ad D. Secretarium cum Sanctissimo; & quoad futurum legatum Bartolucci esse adimplendum cum celebratione unius Missæ diebus singulis Dominicis, & festis; & legatum Pernæ Roscetti esse adimplendum cum celebratione trium Missarum lectarum, & una cum cantu prima die lunæ cujuslibet mensis.*

NULLIUS LEPRINIANI (Sed melius inscribenda erat *Civitellæ S. Pauli*), in qua tria sunt capita. 986

1. An, a quibus, de quibus bonis, & pro qua quantitate sit locus assignationi pro adimplemento legatorum piorum Joannis Francisci Malatesta? in casu &c. & *quatenus affirmative*;

2. An

2. An super bonis assignandis sint detrahendæ expensæ hodiernæ litis? in casu &c.

3. An, & quomodo sint revocanda sequestra? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 12. Maii 1781. dixit: *Dilata*, *& proponatur omnino in prima*. Proposita igitur die 7. Julii ejusdem anni, judicium tulit: *Ad* 1. *negative*, *quoad bona possessa a Maria Theresia Malatesta comprehensis in transactione diei* 19. *Junii anni* 1750., *& amplius*. *Ad* 2. *negative super bonis Mariæ Theresiæ*, *& amplius*. *Ad* 3. *Affirmative super bonis possessis a Maria Theresia*, *per viam nullitatis*, *& amplius*.

987 CIVITATIS CASTELLANÆ, cujus unum est caput.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. Sac. Congr. Conc. die 12. Maii 1781. resolvit: *affirmative*, *juxta votum Episcopi*, *revocato tamen præcedenti indulto*.

988 AUXIMANA *Emphyteusis*, in qua respondendum est.

An sint recipiendæ novæ oblationes, seu potius procedendum sit ad expeditionem litterarum Apostolicarum favore Comitis Francisci Corradori? in casu &c. *S. C. C.* die 12. Maii 1781. dixit: *Dilata*, *& affigantur nova edicta*, *firma tamen remanente oblatione Josephi*, *Passarini*. Jussa S. Congregationis Emo Episcopo exequuto, proposita est causa die 10. Januarii 1784. sub dubio: *An*, *& cujus favore sit stipulandum instrumentum Emphyteusis? in casu &c.* quod sententia subsequuta est: *Instrumentum Emphyteusis stipulandum esse favore unius ex filiis Joannis Traluci ad tertiam generationem masculinam tantum*.

989 PISAUREN. *Nullitatis professionis*, in qua petitur.

An constet de nullitate professionis? in casu &c. *S. C. C.* die 12. Maii 1781. respondit: *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo*, *juxta mentem*. Hinc repetita causa die 16. Jun. ejusdem anni, dixit: *Affirmative*. Demum die 7. Julii ejusd. anni reproposita sub dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.* prodiit responsum. *In decisis*, *& amplius*.

980 ROMANA *Reductionis oneris Missarum*, in qua definiendum postulatur.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 12. Maii 1781. judicavit: *Affirmative ad rationem taxæ perpetuæ*.

991 MELEVITANA, cujus duo sunt capita.

1. An sit standum, vel recedendum a decisis quoad præteritum? in casu &c.

2. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum conventualium, quoad futurum? in casu &c.

S. C. C. die 16. Junii 1781. respondit: *Dilata*, *& scribatur Episcopo juxta mentem*. *Et mens est*, *ut Episcopus referat*, *an ultra*, *Missam conventualem legatam a Joanne Baptista Falson*, *celebrent Canonici diebus feriatis Missam conventualem de jure præscriptam*. Habito Melitensis Antistitis responso, renovatæ sunt preces, ut allata dubia definirentur; quod die 22. Decembris ejusdem anni factum est, prodeunte sententia: *Ad* 1. *Prævio recessu a decisis*, *pro absolutione*, *facto verbo cum Sanctissimo*; *Ad* 2. *affirmative juxta votum Episcopi*.

FERETRANA *Reductionis onerum*, in qua ambigitur. 992

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *S. C. C.* die 16. Junii 1781. respondit: *Affirmative*, *nempe esse locum reductioni pro Missis descriptis in laterculo Ecclesiæ*, *& pro reductione servitii chori ad dies festos de præcepto*, *& per totam Quadragesimam*.

SENOGALLIEN. *Dispensationis ab irregularitate*, in qua quæritur. 993

An sit concedenda dispensatio? in casu &c. *S. C. C.* die 16. Junii 1781. respondit: *Negative*. At repetitis precibus die 18. Junii 1785., rescripsit: *Affirmative*, *facto verbo cum Sanctissimo*.

TIRASONEN. *Ordinum*, cujus 4. dubia sunt. 994

1. An sustineatur decretum Episcopi diei 6. Junii 1774. in casu? &c., *& quatenus negative*,

2. An sit locus ordinationi? in casu &c.

3. An, & a quo tempore sint restituendæ distributiones quotidianæ? in casu &c.

4. An Canonicus Calvo redintegrandus sit ad stallum in choro prius quæsitum? in casu &c.

S. C. C. die 7. Julii 1781. respondit: *Dilata*. Inde repetita causa die 24. Novembris ejusdem anni, dixit: *Dilata ad primam post Reges*. Demum postulata expeditione die 26. Januarii 1781. definivit: *Ad* I. *Affirmative*, *& amplius*. *Ad* II. *Arbitrio & conscientiæ Episcopi*. *Ad* III. *&* IV. *Dilata*, *& scribatur Episcopo juxta mentem*.

NULLIUS SUBLACEN. *Beneplaciti Apostolici* in qua respondendum est. 995

An sit concedendum Beneplacitum Apostolicum super venditione domus spectantis ad canonicatum Giordani? in casu &c. *S. C. C.* die 7. Julii 1781. dixit: *Iterum proponatur*. Itaque denuo proposita die 18. Augusti ejusdem anni, sententiam tulit: *Affirmative*.

Sed Pars cadens, iterum audiri postulans, obtinuit; & certamen die 11. Maii 1782. sub dubio, *An sit standum*, *vel recedendum a decisis? in casu &c.* instauravit; sed dicta die *iterum proponi* causam respondens, die tamen 13. Julii ejusd. an. *S. C.* definivit edito judicio: *In decisis*, *& amplius*, *cum obligatione conficiendi reinvestimentum pretii*, *scutorum nempe* 850. *in bonis liberis*, *tutis*, *& fructiferis ad rationem scut. quatuor pro quolibet anno*, *& centenario*; *vel quatenus pretium non solvatur*, *cum obligatione solvendi per emptorem fructus recompensativos ad rationem sc. quatuor pro quolibet centenario*, *& anno*, *& cum reservatione dominii usque ad solutionem integri pretii*, *& cum solitis clausulis*.

NULLIUS SUBLACEN., in qua sunt 3. capita deliberanda. 996

1. An decretum latum a cl. me. Card. Canale pro applicatione Missæ conventualis diebus Dominicis, & festis de præcepto pro benefactoribus, sit sustinendum? in casu &c., *& quatenus negative*;

2. An Missæ celebratæ ultra obligationem sint compensandæ cum Missis in posterum celebrandis a Cappellanis? in casu &c.

3. An sit locus reductioni Missarum cappellaniæ fun-

fundatæ a Jacobo Colagrossi, in casu? &c. *S. C. C.* die 7. Julii 1781. respondit: *Ad* I. *&* II. *Negative. Ad* III. *Dilata, & ad mentem; & mens est, quod producatur testamentum Jacobi Colagrossi, & conficiatur calculus annui redditus per decennium.*

997 CONSTANTIEN. *Decimarum*, cujus 2. sunt capita.

1. An capitulo collegiatæ Ecclesiæ Stauffensis competat jus exigendi decimas in natura, sive in specie; seu potius obstent contractus locationum, & signanter ille anni 1739. in casu? &c. *& quatenus affirmative ad primam partem;*

2. An, & a quo tempore parochiani teneantur reintegrare Capitulum de iisdem decimis in natura, sive in specie? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Julii 1781. respondit: *Ad* 1. *affirmative ad primam partem; negative ad secundam, Ad* 2. *affirmative a die motæ litis pro summa liquidanda.*

998 AMERINA *Associationis funerum* ad dub.

An Patres Reformati terræ Jovis occasione associationis funerum accedere teneantur ad parochialem Ecclesiam? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Julii 1781. respondit: *Dilata, & ad mentem. Et mens est, quod inquiratur, an Fratres intendant accedere duo, aut tres ad Ecclesiam parochialem, vel domum defuncti ita ut alii in alio loco expectare possint funus, & deinde eidem se jungere.*

999 ILCINEN. *Missæ conventualis*, cujus dub. est.

An sit locus reductioni oneris applicationis Missæ conventualis ad dies tantum festos de præcepto? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Julii 1781. respondit: *Quoad præteritum ad D. Secretarium cum Sanctissimo; quo vero ad futurum dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem, ut referat de annua quantite uniuscujusque præbendæ, earum oneribus, & illarum qualitate.* Parito mandatis Sac. Congregationis per Episcopum, reproposita causa die 14. Septembris 1782. definita est: *Affirmative.*

1000 NEBIEN., in qua disputatum est.

1. An sit locus residentiæ? in casu &c.

2. An sustineatur privatio medietatis fructuum, & demandata restitutio illorum? iu casu &c. *S. C. C.* die 28. Julii 1781. respondit: *Ad* 1. *affirmative. Ad* 2. *Privandum esse medietate fructuum a die præcepti Episcopi.*

1001 PERUSINA *Parochialis*, ad seq. dub.

An constet de irrationabili judicio Episcopi, ita ut Parochialis S. Savini adjudicanda sit Laurentio Allegri? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Julii 1781. respondit: *Negative, & amplius.*

1002 MEDIOLANEN. *Beneficii*, cujus 6. sunt cap.

1. An sit locus incursioni caducitatis, & remotioni Sacerdotis Ignatii Visconti a Beneficio S. Joannis Baptistæ, & Aloysii in loco de Albizate existen. ita ut deveniendum sit ad electionem novi cappellani? in casu &c., *& quatenus negative;*

2. An supradictus Sacerdos teneatur in casu infirmitatis residere in loco de Albizate, sive potius sit eidem concedendum indultum abessendi a loco residentiæ? in casu &c.

3. An, durante infirmitate teneatur implere onus Missæ per alium? in casu &c.

4. An, & quomodo sit ei indulgendum tam quoad præteritum, quam quoad futurum? in casu &c.

5. An sustineatur deputatio œconomi; sive potius sit locus ejus remotioni? in casu &c.

6. An constet de onere celebrandi annuale, seu anniversarium ex depositione Petri Vismara? in casu &c.

S. C. C. die 18. Augusti 1781. respondit: *Ad* I. *Negative, & amplius. Ad* II. *Teneri ad residentiam, & esse locum indulto favore oratoris, ratione infirmitatis, ad annum, & amplius. Ad* III. *Affirmative & amplius. Ad* IV. *Quoad Missas non celebratas usque ad diem* 21. *Julii* 1777. *ad D. Secretarium cum Sanctissimo; Quo vero ad alias a dicta die usque nunc præteritas, teneri adimplere intra terminum ab Emo Archiepiscopo præfigendum, in quantitate ab eodem liquidanda; & quoad futurum, previsum in tertio, & amplius. Ad* V. *Arbitrio Emi Archiepiscopi, & amplius. Ad* VI. *Affirmative.*

MELEVITANA *Missæ conventualis*, in qua ex- 1003
pediendum est.

An, & quomodo sit locus reductioni Missæ conventualis? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Septembris 1781. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo, qui referat super statu, & quantitate multiplici, transmissa dispositione fundatoris ipsius.* Ubi satisfecit mandatis S. Congregationis Antistes Melitensis, die 11. Maii 1782. repetita causa est, ut definitio haberetur; quæ quidem hoc modo prodiit: *Affirmative ad dies festos de præcepto ad decennium.*

FERRARIEN., in qua disputatur. 1004

An, & quomodo oratoris precibus, sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Decembris 1781. respondit: *Dilata, & exhibeantur instrumenta transactionis anni* 1668., *& investituræ factæ favore Marchionis Ercolani.*

EUGUBINA *Applicationis*, ad seq. dub. 1005

An sit locus applicationi fructuum superextantium hospitalis Coccorani pro summa scutorum biscentum quinquaginta eroganda in expeditione Bullæ unionis Beneficiorum favore Seminarii Eugubii? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Septembris 1781. respondit: *Affirmative pro scutis* 125.

Captæ resolutioni Seminarium Eugubinum haud acquiescens, causam ad judicium revocavit, posito consueto dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis?*, quod 20. die Aprilis 1789. expeditum est, prodeunte ab ead. Sac. Congr. sententia: *Prævio recessu a decisis, nihil esse præstandum ab hospitali Seminario, & Episcopus incumbat omnino de exequutione piæ voluntatis fundatorum, & benefactorum hospitalis, & ... certioret Sacram Congregationem de adimplemento.*

CARPENTORACTEN., cujus tria sunt dubia. 1006

1. An Curatis, seu vicariis Curatis cathedralis, & parochialis Ecclesiæ Carpentoractensis debeatur annua congrua librarum quingentarum; seu potius stipendium librarum biscentum quinquaginta pro quolibet? in casu &c.

2. An iidem Curati, seu vicarii Curati teneantur in partem congruæ, vel stipendii, alimenta recipere in mensa capitulari? in casu &c.

3. An custodia codicum parochialium currentium debeat privative spectare ad eosdem Curatos, seu vicarios Curatos; seu potius custodiendi sint sub duplici clavi, quarum una saltem retineatur a Capitu-

pitulo, in casu? &c. *S. C. C.* die 15. Septemb. 1781. respondit: *Ad 1. affirmative ad primam partem, negative, ad secundam, & amplius. Ad 2. negative & amplius. Ad 3. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius.*

1007 TIBURTINA *Parochialis*, in qua quæritur.

An, & quæ supplicatio sit signanda, seu potius sit adjudicanda Parochialis Sacerdoti Laureto Antonio Carboni? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Novembris 1781. resolvit: *Quoad supplicationem Dominici Carboni negative. In reliquis iterum proponatur.* Itaque reproposita causa die 26. Jan. 1782. sub dubio.

An sit signanda supplicatio Sacerdotis Caroli Rosci, seu potius sit adjudicanda Parochialis Sacerdoti Laureto Antonio Carboni? in casu &c. *S.C.C.* respondit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.* Ceterum novum suorum jurium periculum facere cupiens Sacerdos Lauretus Antonius, causam in disputationem revocavit, proposito dubio: *An sit standum, vel recedendum a decisis,* quod 23. die Febr. ejusd. anni definitum fuit: *In decisis, & amplius.*

1008 SPOLETANA; in qua definiendum est.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro reductione Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Novemb. 1781. respondit: *Pro prorogatione gratiæ ad aliud. triennium.*

1009 ROMANA, *seu* COMEN. *Sponsalium*, cujus gemina sunt definienda dubia.

An constet de sponsalibus, ita ut sustineatur impedimentum oppositum libertati Jacobi Antonii Camani? in casu &c., *& quatenus affirmative*;

2. An sit locus coactioni? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Novemb. 1781. resolvit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. affirmative arbitrio Episcopi.* Sed in quæstionem resolutione hac revocata, solitum die 16. Martii 1772. exhibitum est dubium, *An sit standum, vel recedendum a decisis*; quod ita definitum fuit: *Ad 1. In decisis, & amplius. Ad 2. In decisis, & amplius, & ad mentem.*

1010 ASCULANA *Parochialis*, cujus dub. est.

An, & quæ supplicatio, & quomodo sit signanda? in casu &c. *S. C. C.* die 22. Decembris 1781. respondit: *Neutram supplicationem esse signandam, & iterum indicendum esse concursum, & amplius.*

1011 CAMERINEN. *Beneplaciti Apostolici*, in qua ambigitur.

An sit concedendum Beneplacitum Apostolicum? in casu &c. *S. C. C.* die 22. Decem. 1781. dixit: *Negative, & ad mentem. Et mens est, quod scribatur Episcopo, ut procedat ad taxationem congruæ mercedis favore Valerianorum pro administratione bonorum pii Operis.*

1012 SENOGALLIEN. *Oneris Missarum*, ad dub.

An, & in quo numero Missæ sint annuatim celebrandæ? in casu &c. *S.C. C.* die 22. Decemb. 1781. respondit: *Affirmative pro celebratione Missarum biscentum viginti & octo absque detractione utensilium.*

1013 FIRMANA *Reportationis oneris Missarum.*

An onus Missarum fundatum in Ecclesia patronali S. Mariæ Angelorum sit reportandum ad eamdem Ecclesiam? in casu &c. *S.C. C.* die 22. Decem. 1781. respondit: *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo juxta mentem.*

Sed vero causa reproposita sub dubio: An sustineatur translatio oneris Missarum facta ad Ecclesiam monialium S. Andreæ montis Georgei, seu potius sit locus illius reportationi ad Ecclesiam patronalem S. Mariæ Angelorum? in casu &c. Eadem *Sac. Congreg.* die 23. Novembris 1782. dixit: *Dilata*; die autem 14. Decembris ejusdem anni respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.* Tum repetita, sub. dub. *num standum, aut recedendum* esset *a decisis*, die 15. Martii 1783. definivit, *recedendum a decisis*. Verum resolutio probata non fuit Boncorio collitiganti: Itaque pugnam instauravit die 3. Aprilis 1784. sumpto dubio, *An sit standum in primo, vel secundo loco decisis*. Sac. autem Congreg. dixit: *Dilata ad primam omnino, & proponatur etiam unica*. Proposita igitur die 27. Martii ejusdem anni, respondit. *In primo loco decisis, & amplius.* Tandem a parte hoc decreto succumbente nova postulata audientia, iterum ad certamen ventum est, exhibito dubio die 7. Maii 1785. *An sit standum in primo, & tertio, seu in secundo loco decisis.* Responsum tamen est. *Scribatur Archiepiscopo pro executione concordiæ ab ipso propositæ etiam ex officio.*

VELITERNA *Reductionis Missarum* ad dub. 1014

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 22. Decemb. 1782. resolvit: *Quoad legata, quæ habent redditum sufficientem ferendo oneri a testatore præscripto, negative; quo vero ad cetera legata, affirmative, & reductionem faciendam esse pro intranti quantitate redditum ad rationem taxæ manualis pro Missis lectis; juxta vero morem regionis pro Missis cantatis, demptis tamen semper sacris utensilibus.*

FULGINATEN. *Applicationis*, in qua quæritur. 1015

An sit locus applicationi bonorum domus puellarum nuncupat. P. Cæsaris favore conservatorii Convertitarum, in casu? &c. *S. C. C.* die 26. Januar. 1782. respondit: *Dilata, & exhibeantur dispositiones tam P. Cæsaris, quam Catharinæ quondam Simonis.*

FERRARIEN. *Subsidiorum dotalium*, cujus est dub. 1016

An, & in qua summa sit locus præstationi subsidiorum dotalium? in casu &c. *S. C. C.* die 26. Jan. 1782. respondit: *Affirmative quoad Theresiam nempe, Mariannam, & Barbaram pro scutis tercentum pro unaquaque, Elisabeth vero supplicet suis loco, & tempore.*

MELEVITANA, in qua dubium proponitur. 1017

An, & in qua parte lateris dextri altaris majoris S. Theresiæ apponendus sit lapis cum inscriptione, & stemmate gentilitio familiæ de Azzopardo Castelletti? in casu &c. *S. C. C.* die 26. Jan. 1782. dixit: *Dilata*. Die vero 8. Febr. 1783. resolvit: *Affirmative juxta votum Episcopi, & amplius.*

PARMEN., cujus dubia sunt. 1018

1. An, & quomodo rector, seu beneficiatus teneatur pro adimplemento onerum beneficii, seu potius obstet transactio? in casu &c. *& quatenus negative ad primam partem, affirmative ad secundam*;

2. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum?

sarum? in casu &c. *S. C. C.* die 26. Jan. 1782. respondit: *Ad 1. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad 2. Supplicet beneficiatus.*

1019 PLACENTINA, in qua respondendum est.
An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 23. Februar. 1782. respondit: *Pro gratia juxta votum Episcopi.*

1020 VELITERNA *Cappellaniæ*, in qua ambigitur.
An sustineatur nominatio Sacerdotis Marini, seu potius cappellania sit adjudicanda Sacerdoti Favali? in casu &c. *S. C. C.* die 23. Februar. 1782. respondit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

1021 SUTRINA Officiaturæ, cujus 2. sunt dubia.
1. An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.
2. An, & ad quos dies sit locus reductioni servitii chori? in casu? &c. *S. C. C.* die 23. Febr. 1782. respondit: *Reducendum esse servitium chori pro omnibus canonicis ad recitationem Officii tam matutini, quam vespertini ad omnes dies festos de præcepto, Adventus, & Quadragesimæ cum tota octava Paschatis, atque etiam ad totas octavas festivitatis SS. Corporis Christi, & festi Assumptionis B.M.V., salvis aliis functionibus, juxta elencham exhibitum.*

1022 VIGLEVANEN. cujus dubium est.
An oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 23. Februar. 1782. respondit: *Affirmative.*

1023 FIRMANA *Cappellaniæ*, cujus duo sunt capita.
1. An per promotionem R. P. D. Bacher ad dignitatem episcopalem vacaverit cappellania laicalis S. Bernardi terræ S. Elpidii in casu? &c., *& quatenus affirmative;*
2. An sustineatur nominatio Sacerdotis Moretti, seu potius sit adjudicanda cappellania Sacerdoti Peruccio? in casu &c. *S. C. C.* die 16. Martii 1782. resolvit: *Ad 1. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & ad mentem. Et mens est, quod præfigatur Sacerdoti Moretti terminus duorum mensium, ut accedat ad S. Elpidium ad celebrandum per se ipsum.* Succumbentes iterum audiri postularunt; adeoque dubium, num a decisis recedendum esset, exhibuerunt, quod Sac. Congregatio die 13. Julii ejusdem anni ita expedivit: *In decisis, & amplius; & quoad supplicem libellum Ludovici Moretti, ad D. Secretarium cum Sanctissimo.*

1024 FIRMANA *Unionis*, cujus dubium est.
An sit servanda unio, de qua agitur, in casu? &c. *Sac. Cong. Conc.* die 16. Martii 1782. respondit: *Negative, & Archiepiscopus utatur jure suo contra Parochum pro refectione damnorum Ecclesiæ illatorum.* Cum autem Parochus jura sua tunc non deduxisset, novam postulavit audientiam, cujus beneficio de causæ meritis actum denuo est, proposito consueto dubio, num esset standum, aut recedendum a decisis; quod 23. die Novembris expeditum est, prodeunte sententia: *In decisis, & amplius.*

1025 SUTRINA, cujus 4. sunt dubia.
1. An constet de legitima deputatione Præfecti, & collectoris redditiuum inexactorum quatuor locorum piorum terræ Triboniani, in personam Sacerdotis Bartholomæi Berti? in casu &c., *& quatenus affirmative;*
2. An sit præservandus in collato munere dictus Sacerdos Berti, ita ut sint abroganda omnia, & singula acta gesta in præjudicium dictæ deputationis, & signanter nuperrima substitutio Sacerdotis Josephi Parissi? in casu &c.
3. An constet de redditione rationis actæ administrationis per ipsum Berti? in casu &c.
4. An sit locus traditioni syndicatoriæ, & restitutioni librorum, ac documentorum per curiam Episcopalem retentorum? in casu &c.
Sac. Cong. Conc. die 16. Martii 1782. resolvit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Negative. Ad 3. Negative. Ad 4. Vicarius capitularis præfigat terminum Berto ad reddendam rationem, eique præstet commodum inspiciendi documenta juxta decretum D. Secretarii, & successive pronunciet sententiam syndicatoriam.*

CERVIEN. in qua quæritur. 1026
An parochiani villæ Castilionis teneantur adimplere præceptum Paschale in parochiali Ecclesia S. Antonii Abbatis dictæ villæ, seu potius in Ecclesia cathedrali Cerviæ? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 16. Martii 1782. rescripsit: *Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.*

FERENTINA *Visitationis sacrorum Liminum*, 1027
in qua quæritur.
An liceat Episcopo Ferentino occasione sacræ visitationis exigere procurationem a Communitatibus suæ diœcesis ex causa administrationis Sacramenti Confirmationis, etiam vigore immemorabilis consuetudinis? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 20. Aprilis 1782. respondit: *Negative ex causa administrationis Sacramenti Confirmationis.*

FULGINATEN. *Translationis Parochiæ*, in qua 1028
disputatur.
An sit locus translationi parochialitatis ab Ecclesia S. Joannis villæ Cuppoli ad Ecclesiam SS. Apostolorum Petri, & Pauli villæ Cancelli? in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 20. Aprilis 1782. respondit: *Negative, & amplius.*

ANCONITANA *Missarum*, cujus 2. sunt cap. 1029
1. An, & quomodo sit locus reductioni pro Missis futuris? in casu &c.
2. An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione a præteritis? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 20. Aprilis 1782. rescripsit: *Ad 1. Affirmative juxta votum Emi Episcopi. Ad 2. Affirmative pro gratia absolutionis, celebratis tamen pro unica vice Missis centum, facto verbo cum Sanctissimo.*

VITERBIEN. *Dotium*, in qua ambigitur. 1030
An sustineatur facta deletio ab urna nominis puellarum, quæ respective annis 1777. & 1778. dotatæ fuerunt ad nominationem gubernatoris tunc pro tempore existentis Societatis Mortis, seu potius earum nomina retinenda sint in urna, donec fuerint sorte extracta pro altera consequenda dote? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 20. Aprilis 1782. resolvit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.* Cum autem hujusmodi resolutio silentibus Confratribus capta esset; causa ad examen revocata est sub dubio: *An sit standum, vel*

vel recedendum a decisis? in casu &c. quod 8. die Februar. 1783. resolutum fuit: *Prævio recessu a decisis, deletionem sustineri*.

1031 POSNANIEN., cujus duo dubia sunt.

1. An constet de nullitate ordinationis ad Subdiaconatum? in casu &c., *& quatenus negative*;

2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 11. Maii 1782. dixit: *Ad 1. Negative. Ad 2. Consulendum Sanctissimo pro gratia dispensationis*. Deinde resumpta causa die 13. Julii ejusdem anni sub dubio, num lata decisio tenenda esset, aut rejicienda, respondit: *In decisis*.

1032 TIRASONEN. *Visitationis Ss. Liminum*, cujus gemina sunt capita.

1. An obtinentes beneficium cum cura animarum, dignitates, & canonicatus in Ecclesiis metropolitanis, vel cathedralibus, satisfaciant præcepto sacri Concilii Trid. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* si professionem Fidei emittant post susceptam institutionem, vel collationem, & antequam in possessionem immittantur? in casu &c.

2. An qui Fidei professionem facere tenentur, & ultra præfinitum bimestre tempus distulerint, priventur fructibus dicti primi bimestris, seu potius fructibus ex post decurrendis? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 11. Maii 1782. definivit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, nempe a die elapsi primi bimestris*.

1033 TIRASONEN. *Visitationis Ss. Liminum*, ad dub. An pro habentibus indultum suscipiendi sacros Ordines extra tempora haberi valeant ordinationes diebus festis, in quibus fideles audita Missa ex Apostolica dispensatione operibus servilibus vacare possunt? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 11. Maii 1782. rescripsit: *Affirmative*.

1034 TIRASONEN. *Visitationis Ss. Lim.* in qua definiendum proponitur.

An Regulares degentes in diœcesi, ubi sedes episcopalis vacet, possint promoveri ad Ordines a quocumque Catholico Antistite cum litteris dimissorialibus suorum Prælatorum, & cum attestatione Vicarii capitularis testantis de sedis episcopalis vacatione? in casu &c. *Sacra Congr. Conc.* die 11. Maii 1782. dixit: *Dilata*; die vero 13. Julii ejusdem anni respondit: *Dentur decreta dierum* 24. *Augusti* 1619. *& anni* 1775. *sub die* 20. *Julii, facto verbo cum Sanctissimo*.

1035 SENOGALLIEN. *Reductionis Missarum*, in qua respondendum est.

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *Sac. Cong. Concil.* die 8. Junii 1782. respondit: *Dilata, & ad mentem*. Itaque repetito eodem dubio die 27. Martii 1784., iterum dixit: *Dilata, & ad mentem: Et mens est, quod reproponatur citatis Canonicis*. Ad formam hujus decreti rursum exhibito dubio die 21. Augusti 1784. prodiit judicium: *Onus Missarum Mansionariis impositum reducendum esse ad medietatem: Missas vero a Canonicis celebrandas restituendas esse ad numerum biscentum octuaginta pro quolibet, juxta reductionem anni* 1689. Judicium hoc non arrisit Canonicis; itaque impugnandæ causa resolutionis, quæsiverunt die 11. Decembris 1784., an & quomodo standum, vel recedendum esset a decisis. Sac. Congr. autem definivit. *Quoad Mansionarios, in decisis, & amplius: Quo vero ad Canonicos, prævio, recessu a decisis, servandam esse reductionem anni* 1693.

FIRMANA, cujus 9. sunt capita. 1036

1. An Priori Collegiatæ S. Michaelis civitatis Firmi competat jus perpetuum convocandi capitulum, seu potius idem jus repartiri annuatim debeat in singulos Canonicos? in casu &c.

2. An Canonicis curam animarum habentibus in dicta collegiata Ecclesia liceat Sacramentales Confessiones excipere, aliasque parochiales functiones in eadem Ecclesia explere singulis diebus tam festivis, quam feriatis hora divinorum Officiorum, seu potius sit servanda constitutio Firmanæ Synodi anni 1660. in casu? &c.

3. An dicti Canonici animarum curam habentes teneantur habitare ædes Ecclesiæ adnexas, eisque destinatas; nec aliis illas locare, aut quomodolibet concedere valeant? in casu &c.

4. An quoad easdem ædes parochiales servandum sit decretum visitationis cl. mem. Card. Paracciani, quo prohibetur in iis uvas premi, mustum excoqui, lætamina coacervari, stabula, sues, & gallinas retineri? in casu &c.

5. An pariter & aliud simile servandum sit decretum visitationis, ne in superiori quodam cubiculo saltem diebus festis, ac æstivis mensibus, horæ canonicæ persolverentur, sed in choro Ecclesiæ exteriori omnino recitari debeant? in casu &c.

6. An Canonicus Camerarius, seu depositarius pro tempore absque deliberatione, seu resolutione Capituli prohibeatur expensas quascumque ultra summam juliorum quinque erogare etiam sub prætextu causæ extraordinariæ, aut quomodolibet necessariæ? in casu &c.

7. An omnes, & singuli Canonici dictæ collegiatæ Ecclesiæ teneantur contribuere pro expensis utensilium parochialium, seu potius ad dictas expensas teneantur solummodo Prior, & Subprior, curam animarum habentes? in casu &c.

8. An in eadem collegiata Ecclesia officia capitularia annuatim sint mutanda, seu renovanda in peculiari capitulari congregatione quolibet anno ad id specialiter habenda, in casu? &c.

9. An omnibus juris remediis cogi debeat Prior, aut Subprior dictæ collegiatæ Ecclesiæ, ut rescriptum Sacræ Congregationis diei 17. Aprilis 1779. exequatur quoad sepulcra ejusdem collegiatæ Ecclesiæ? in casu &c.

Sacr. Congregat. Concil. die 8. Junii 1782. respondit: *Ad 1. Dilata, & præfigatur terminus Priori ad deducendum jura sua in Sac. Congregatione. Ad 2. Servetur constitutio synodalis anni 1660. Ad 3. Affirmative. Ad 4. Affirmative. Ad 5. Affirmative. Ad 6. Affirmative. Ad 7. Dilata, & præfigatur terminus Priori ad deducendum jura sua in Sac. Cong. Ad 8. Affirmative ad formam decreti visitationis diei 11. Maii 1781. Ad 9. Dilata, & præfigatur terminus Priori ad deducendum jura sua in Sac. Congregatione*.

Sed Capitulo non acquiescente captæ resolutioni, & Prio-

& Priore, ut in dubiis 1., 7., & 9. decretum fuerat, jura sua deducente, repetita causa est hisce sub dubiis.

1. An Priori Collegiatæ Ecclesiæ S. Michaelis Archangeli civitatis Firmi competat jus perpetuum convocandi capitulum, seu potius idem jus repartiri annuatim debeat in singulos Canonicos? in casu &c.

2. An, & quomodo quoad 2. 3. 4. 5. 6. & 8. dubium sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c.

3. An omnes, & singuli &c. (*ut in* 8. *dub. primæ propositionis causæ*)

4. An, & qui teneantur ad expensas pro exequutione rescripti Sac. Congr. editi die 17. Aprilis ann. 1779. quoad remotionem, & expurgationem sepulcrorum? in casu &c.

Quæ quidem dubia ita die 6. Septemb. 1783. definita sunt: *Ad* 1. *Affirmative ad primam partem, negative, ad secundam, & amplius. Ad* 2. *Quoad* 2. 4. 5. 6. *In decisis, & amplius: quoad* 3. *In decisis, nisi de licentia Archiepiscopi, & amplius; quoad* 8. *In decisis juxta modum; & modus est, quod electio officialium fiat per secreta suffragia, exclusis ab exercitio officiorum Præbendatis, & officia camerarii, & revisorum computorum tantum in uno eodemque Canonico non cumulentur, & amplius. Ad* 3. *Affirmative, ita tamen, ut unusquisque contribuat pro rata suæ congruæ. Ad* 4. *Affirmative, ut ad proximum.*

1037 LAURETANA Horarii, in qua gemina sunt dubia.

1. An licuerit, & respective liceat in posterum Capitulo Ecclesiæ cathedralis Lauretanæ cum approbatione Episcopi variare, vel reformare horarium; seu potuis obstet horarium probatum in synodo Card. Roma? in casu &c.

2. An beneficiati, & clerici beneficiati ejusdem cathedralis Lauretanæ teneantur contribuere in expensas litis? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 8. Junii 1782. respondit: *Ad* 1. *Affirmative, & ad mentem. Et mens est, quod servetur resolutio capitularis anni* 1774., *& si quid erit innovandum, consulatur Sacra Congregat. Ad* 2. *Affirmative, & amplius.*

1038 FIRMANA *Servitutis*, in qua quæritur.

An sit locus ampliationi indulti, seu potius clausuræ fenestræ? in casu &c. *S. C. C.* die 8. Junii 1782. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

1039 ANCONITANA, cujus bina sunt capita.

1. An, & in quo numero constet de onere celebrationis Missarum in oratorio, seu Ecclesia, de qua agitur? in casu &c.

2. An sit locus reductioni earumdem Missarum? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 13. Julii 1782. respondit: *Ad* 1. *Affirmative in omnibus juxta votum Eminent. Episcopi. Ad* 2. *Negative, & amplius.*

Sed vero in disceptationem vocata est primi dubii resolutio; indeque factum dubium, *An, & quomodo sit standum &c.*, quod Sacr. eadem Congreg. die 5. Aprilis 1783. expedivit decreto: *In decisis juxta modum: nempe pro Missis viginti legati Jacobi Armentici, & pro aliis octo Mariæ Armentici, & quoad reliquas Missas duodecim, scribatur Vicario capitulari pro informatione, transmissis particulis præcedentium visitationum, & tabellis, & perquisitis actis Cancellariæ.*

VENTIMILIEN. *Cognationis spiritualis* ad dub. 1040

An constet de cognatione spirituali? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 13. Jul. 1782. dixit: *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo.*

NARNIEN. *Jubilationis*, cujus dub. est. 1041

An Jubilationis indultum sit concedendum? in casu &c. *S. C. C.* die 3. Augusti 1782. respondit: *Affirmative.*

TERRACINEN. & PRIVERNEN. ad dub. 1042

An servandum sit decretum Episcopi latum die 17. Jun. 1777., seu potius sententia syndicatoria 28. Junii 1762.? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 3. Augusti 1782. respondit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius.*

NEPESINA *Dispensationis ab irregularitate*. 1043

An dispensatio ab irregularitate sit concedenda? in casu &c. *S. C. C.* die 3. Augusti 1782. respondit: *Negative*. Repetita dein mense Novemb. die 29. sub dubio, an tenenda decisa, vel ab ipsis recedendum? Prodiit responsum: *Expectet.* Ea enim Sac. Congr. stetit in sententia, ut nunquam, vel fere nunquam concederet Sacerdoti dispensationem ab irregularitate contracta ex homicidio etiam casuali, nisi post actam plurium annorum pœnitentiam, & post iteratas sæpiusque vel Summo Pontifici, vel Sac. Congregationi repetitas preces. *Tom.* 51. *thesauri resol. S. C. Conc. pag.* 104. in præsenti causa. Sed vero homicidium a petente in allato dubio dispensationem, licet non absolute voluntarium, graviter tamen culposum dicitur *loc. cit.* Supplicatione autem denuo facta, ac dubio, *An sit standum, vel recedendum a decisis*? die 24. Julii 1784. repetito, responsum est: *In decisis.*

FULDEN. *Visitationis Sacrorum liminum.* 1044

An Canonici Ecclesiarum collegiatarum S. Crucis Hunfeld, & S. Joannis Baptistæ, & Ceciliæ Rasdorff, in minoribus constituti, & participantes tantum de massa grossa teneantur Officium divinum quotidie recitare? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 3. Aug. 1782. respondit: *Affirmative.*

FIRMANA *Translationis oneris Missarum*, in 1045
qua respondendum est.

An sit locus translationi oneris Missarum? in casu &c. *Sacra Congregatio Concilii* die 3. Augusti 1782. dixit: *Negative, & scribatur Archiepiscopo juxta mentem. Et mens est, quod Missæ celebrentur in Ecclesia a testatore designata soluta per Pavonios eleemosyna ad ratam perpetuæ, & quatenus non inveniatur Sacerdos indigena, advocetur pro celebratione exterus.* Hac resolutione Pavoniis non arridente, nova impetrata audientia, causam ad examen retulerunt sub consueto dubio, *An sit standum &c.* At Sacra Congregat. definivit: *In decisis, & amplius.*

DER-

1046 DERTHONEN. in qua decernendum est,

1. An, & in qua summa sit locus reintegrationi expensarum? in casu &c.

2. An, & in qua quantitate sit locus reductioni Missarum?

3. [An, & quomodo sit locus venditioni domus? in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 3. Augusti 1782. respondit: *Ad* 1. *&* 2. *Negative*. *Ad* 3. *Scribatur Episcopo ad mentem. Et mens est, quod idem videat, utrum restaurari possit domus* (& quatenus possit) *mandet restaurari; quatenus vero restaurari non possit, prævia edictorum affixione vendatur; & retrahendum pretium deponatur in æde sacra ad effectum investiendi favore cappellaniæ*.

1047 FERENTINA *Servitii chori*, ad dub.

An, & quomodo capitulum cathedralis Ecclesiæ Ferentinæ inservire debeat etiam tempore Adventus, & Quadragesimæ? in casu &c. *S. C. C.* die 3. Augusti 1782. respondit; *Affirmative juxta solitum, attentis circumstantiis in casu concurrentibus*.

1048 MONTIS ALTI *Dispensationis*, ad dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis? sub die 18. Augusti elapsi anni? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 14. Septemb. 1782. respondit: *In decisis*. Ceterum elapso anno nec proposita, nec decisa causa reperitur. Sciendum tamen hoc dubio innui preces Sanctissimo Domino Nostro datas, quæ S. Congregationi remissæ fuerunt; ac petitionem illis contentam die 18. Augusti rejectam. *Vide Thes. resol. C. Conc. tom.* 51. *p.* 124.

1049 FERRARIEN. *Confraternitatis*, ad seqq. d.

1. An Confraternitas Sanctissimi Sacramenti terræ Bondeni habere debeat dependentiam a Parocho in explendis functionibus Ecclesiasticis, ita ut Parochus præter jus parochiale habeat jus præeminentiæ, & superioritatis? in casu &c.

2. An competat Confraternitati jus privative quæstuandi in parochiali Ecclesia, & parochia pro manutentione olei lampadis, ceræ, & supellectilium pro functionibus Sanctissimi Sacramenti parochialis Ecclesiæ? in casu &c. *& quatenus negative*;

3. An Confraternitas ultra servitium personale teneatur adimplere supra dicta onera ex propriis oratorii redditibus; seu potius Parochus ex retractu quæstuarum Sanctissimi Sacramenti, & ex propriis parochiæ redditibus? in casu &c.

4. An Confraternitas subministrare teneatur propria paramenta, sacrasque vestes, & supellectilia pro Ecclesia parochiali in iis sacris functionibus, quæ non pertinent ad Confraternitatem Sanctissimi Sacramenti? in casu &c. *& quatenus negative*;

5. An teneatur Confraternitas ad manutentionem ceræ, & supellectilium pro Missa festiva parochiali, pro canendis Missis, Vesperis in festivis anni diebus, aliisque sacris functionibus peragendis in Ecclesia parochiali; seu potius Parochus ex parochiæ redditibus? in casu &c.

4. An statuta publicata anno 1780. sint exequenda? in casu &c.

7. An constet de legitima expulsione confratrum; seu potius sint reintegrandi in pristinum statum? in casu &c.

8. An constet de damnis ita, ut sit locus emendationi, & respective restitutioni emolumentorum perceptorum in occasione carcerationis Herculis Ferrari? in casu &c.

9. An, & quomodo libri, & scripturæ Confraternitatis sint custodiendæ in archivo ejusdem Confraternitatis? in casu &c.

10. An, quomodo, & quo tempore sint celebrandæ Missæ, audiendæ confessiones, & pulsandæ campanæ in oratorio Confraternitatis? in casu &c.

9. An ad litis expensas teneatur Confraternitas, seu Carolus Bonatti, aliique subscripti in mandato procuræ? in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 14. Septembris 1782. respondit: *Ad* 1. *Competere Parocho jus præeminentiæ in functionibus Ecclesiasticis Confraternitatis ad formam resolutionis S. C. Rituum anni* 1703. *ad* 1. *&* 2. *dubium. In aliis autem actibus ejusdem Confraternitatis posse Parochum habere præeminentiam, & superioritatem, quatenus eidem præsit ex delegatione Archiepiscopi. Ad* 2. *negative, & amplius, & quæstuas faciendas esse ad formam decreti anni* 1779. *Emi Archiepiscopi. Ad* 3. *Expensas necessarias pro cultu Sanctissimi Sacramenti faciendas esse primum ex quæstuis sive a Parocho, sive a Confraternitate in hanc causam faciendis: deinde ex redditibus bonorum intuitu Sanctissimi Sacramenti a Confraternitate acquisitorum; & in subsidium tandem ex redditibus Parochi, & amplius. Ad* 4. *&* 5. *Serventur decreta visitationis Emi Magalotti anni* 1628. *& Eminent. del Verme annorum* 1708. *&* 1712. *Pro festivitatibus vero, & functionibus non spectantibus ad cultum Sanctissimi Sacramenti, provideat Eminentissimus Archiepiscopus, prout ipsi opportunum videbitur. Ad* 4. *Dilata, & videatur particulariter. Ad* 7. *Affirmative ad primam partem, ad secundam arbitrio Eminentissimi Archiepiscopi, & amplius. Ad* 8. *Negative in omnibus, & amplius. Ad* 9. *Servandos esse libros, & scripturas in archivo Archiconfraternitatis ad nutum Archiepiscopi, & amplius. Ad* 10. *arbitrio Eminentissimi Archiepiscopi, & amplius. Ad* 11. *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius*.

PLACENTINA *Legati pii*, in qua dijudicandum proponitur. 1050

1. An rescriptum Sanctissimi sit exequendum? in casu &c.; *& quatenus affirmative*;

An, & ubi, & a quibus sit adimplendum legatum ordinatum a canonico Cæsare Casati? in casu &c. *Et quatenus a Rectore Ecclesiæ Clavennæ-Landæ*;

3. An Patres S. Augustini teneantur restituere prædium di Volpara pro alio ex fundis dicti legati assignatum, seu potius tradere pecunias in emptionem dicti prædii erogatas? in casu &c. *Et quatenus affirmative ad secundam partem*;]

4. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 14. Septembris 1782. dixit:

xit: *Dilata ad primam*. Itaque die 23. Novembris ejusdem anni respondit: *Ad* 1. *negative*. *Ad* 2. *Quoad anniversaria; ea esse adimplenda a PP. Augustinianis in eorum Ecclesia Burgi S.Domnini, servata forma fundationis: quo vero ad Missas quotidianas, eas esse celebrandas in parochiali Ecclesia Clavennæ-Landæ per cappellanum ab iisdem Patribus deputandum*. *Ad* 3. *&* 4. *Negative*.

1051 SAVONEN. in qua disceptatur.

1. An sustineatur suspensio? in casu &c., *Et quatenus affirmative*;

2. An sit locus absolutioni, & dispensationi ab irregularitate, in casu &c. *S. Congreg. C.* die 14. Septemb. 1782. definivit: *Ad* 1. *affirmative*, *& amplius*. *Ad* 2. *affirmative arbitrio Episcopi, dummodo prius satis faciat oneribus Missarum non celebratarum, & amplius*.

1052 TERRACINEN. *&* SETINA *Servitii chori*, *& Missæ conventualis*, ad seqq. dub.

1. An canonici Ecclesiæ parochialis S. Leonardi Arcis Gurgæ teneantur quotidie officium in choro recitare, & Missam conventualem pro benefactoribus applicare? in casu &c.

2. An, & quomodo sit locus reductioni dicti oneris? in casu &c. *S.C.C.* die 23. Novembris 1782. respondit: *Ad* 1. *canonicos teneri ad servitium chori, & applicationem Missæ conventualis juxta votum Episcopi*. *Ad* 2. *provisum in primo*.

1053 VITERBIEN. seu TUSCANEN. cujus 15. sunt capita.

1. An synodus alternatim ab Episcopo convocanda sit in Ecclesia cathedrali Viterbien. & in altera Tuscanen., seu potius separatim in, & pro unaquaque ex dictis respective Ecclesiis? in casu &c. *Et quatenus affirmative ad primam partem*.

2. An cleros unius Ecclesiæ cathedralis cogi possit ad interessendum synodo celebrandæ in altera Ecclesia? in casu &c.

3. An ab Episcopo peragenda sint in civitate Tuscanen. pontificalia, ordinationes, & consecrationes sacrorum Oleorum, saltem alternatim? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

4. An Episcopus teneatur residere in civitate Tuscanen. per aliquod temporis spatium singulis annis? in casu &c.

5. An cancellarius Episcopalis Tuscanen. retinere possit penes Episcopum in quocumque loco commorantem substitutum approbandum ab ipso Episcopo pro conficiendis actis respicientibus solam Ecclesiam Tuscanen. in casu? &c. *Et quatenus negative*.

6. An acta per ipsum Episcopum extra Ecclesiam Tuscanen. commorantem gesta, & respicientia solam Tuscanen. Ecclesiam, retineri debeant per cancellarium Episcopalem Tuscanen. etiamsi perficiantur per acta cancellariæ Viterbii? in casu &c.

7. An acta per ipsum Episcopum commorantem in Ecclesia Tuscanen. gesta, ac respicientia solam Viterbiensem Ecclesiam, vicissim confici, & retineri debeant per cancellarium Viterbiensem? in casu &c.

8. An acta examinis habendi coram Episcopo in civitate Viterbii pro collatione parochialium, aliarumque dignitatum Tuscanen., conficienda sint a cancellario Episcopali Tuscanen., seu potius ab alio quocumque arbitrio Episcopi ita, ut sit standum, vel recedendum a decisis sub die 16. Martii 1771. quoad tertium dubium? in casu &c.

9. An reliquæ scripturæ spectantes ad Ecclesiam Tuscanen., necnon expeditiones, & commissorialia Bullarum, & acta s. visitationis Ecclesiæ Tuscanensis, privative expediri, peragi, & retineri debeant penes acta cancellariæ Tuscanensis? in casu &c. *Et quatenus negative*;

10. An Vicarius capitularis Ecclesiæ Tuscanen. sede Episcopali vacante, compellere possit cancellarium Ecclesiæ Viterbiensis ad sibi gratis tradendas scripturas originales, vel earum copias privative respicientes Ecclesiam Tuscanensem? in casu &c.

11. An in actibus privative respicientibus Ecclesiam Tuscanensem Episcopus semper, & ubique nominari debeat *Episcopus Tuscanen.*, *& Viterbien.* in casu &c.

12. An in actibus communibus respicientibus utramque Ecclesiam, Viterbiensem scilicet, & Tuscanensem, cui ex eisdem Ecclesiis competat prænominatio? in casu &c. *Et quatenus affirmative quoad Ecclesiam Viterbiensem*.

13. An dicta prænominatio eidem Ecclesiæ Viterbiensi competat etiam in actibus communibus, qui ab Episcopo conficiuntur, & evulgantur in Ecclesia Tuscanensi? in casu &c.

14. An exequendum sit rescriptum Episcopi sub die 4. Januarii 1779. super separata impressione Kalendarii pro Ecclesia Tuscanensi, seu potius servanda sit impressio unius Kalendarii utramque Ecclesiam, Viterbien. scilicet, & Tuscanen. complectentis? *Et quatenus affirmative ad primam partem*.

15. An, & cujus Ecclesiæ prænominatio servanda sit in impressione dicti separati Kalendarii, seu potius quomodo sit providendum? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 23. Novembris 1782. dixit: *Dilata ad primam post Reges*. Itaque die 11. Januarii respondit: *Ad* 1. *arbitrio, & prudentiæ Episcopi quoad utramque partem, prout magis in Domino, & utriusque Ecclesiæ utilitatem expedire judicaverit*. *Ad* 2. *affirmative, si synodus indicatur pro utraque diœcesi, & cleri utriusque Ecclesiæ convocentur, & amplius*. *Ad* 3. *arbitrio, & prudentiæ Episcopi, & ad mentem. Et mens est, quod scribatur Episcopo, decere interdum aliquas functiones pontificales peragere in Ecclesia cathedrali Tuscanensi*. *Ad* 4. *arbitrio, & prudentiæ Episcopi, & ad mentem. Et mens est, ut in præcedenti*. *Ad* 5. *negative, salvo tamen arbitrio Episcopi*. *Ad* 6. 7. 8. 9. 10. *Prævio recessu a decisis sub die* 16. *Martii* 1771. *Episcopum posse adhibere in conficiendis actis alterutrius Ecclesiæ quemlibet ex notariis sibi benevisum, juxta tamen resolutionem in Hortana diei* 8. *Junii* 1624., *ita tamen, quod si acta conficiantur a cancellario Viterbiensi pro diœcesi Tuscanensi, teneatur ille vel autographum, vel copiam authenticam, soluta dumtaxat mercede scripturæ tradere cancellario Tuscanensi, in cancellaria Tuscanen. servandam, & vicissim ad idem teneatur cancellarius Tuscanen. qui acta conficiat ad Ecclesiam Viterbiensem spectantia*. *Ad* 11. *af-*

11. *affirmative*, *& amplius*. *Ad* 12. *prænominationem competere Ecclesiæ*, *in qua residet Episcopus*. *Si vero extra utramque*, *competere Ecclesiæ Viterbiensi*. *Ad* 13. *provisum in antecedenti*. *Ad* 14. *affirmative ad primam partem*, *negative ad secundam*, *salvo jure*, *& potestate Episcopi*, *& amplius*. *Ad* 15. *Prænominationem competere utrique Ecclesiæ in suo Kalendario*, *& amplius*.

Ceterum capitulum Tuscaniense, quamvis libenti animo ratam habuerit priorem partem resolutionis tribuentis prænominationem Ecclesiæ, in qua Episcopus resideret; secus tamen, resolutum in altera parte, quæ prænominationem tribuit Ecclesiæ Viterbiensi, quando Episcopus extra utramque Ecclesiam resideat, ægre ferebat. Hinc dubium proposuit: „ An, & quomodo sit standum, vel recedendum a decisis quoad 12. & 13. dubium? in casu &c. " Sacra vero Congreg. die 7. Febr. 1784. respondit: *Dilata ad primam post proximam*, *& proponatur etiam unica*. At die 27. Martii ejusdem anni: *In decisis*, *& amplius*.

1054 THEANEN. *Restitutionis in integrum*, ad dub. An sit locus restitutioni in integrum? in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 24. Novemb. 1782. respondit: *Affirmative*. Cum vero causa ad tramites Benedictinæ Constitutionis, iterato examini subjicienda esset; quæsitum deinde fuit, num tenenda decisio esset, aut rejicienda. Sac. vero Congreg. die 14. Decembris ejusdem anni sententiam tulit: *In decisis*.

1055 CIVITATIS PLEBIS *Jubilationis*, ad seq. dub. An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* 23. Novembris 1782. respondit: *Affirmative*, *demptis conditionibus*, *& amplius*.

1056 PERUSINA *Montis Pietatis*, cujus dub.

An rectoribus montis Consolini civitatis Perusiæ ad aliud decennium sit prorogandum indultum exigendi scuta tria pro quolibet centenario, & anno? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 14. Decembris 1782. respondit: *Affirmative*, *& scribatur Episcopo*, *quod anno quolibet investiatur summa*, *quæ annuatim supererit*, *nec non referat de annuo redditu alterius Montis Pietatis*.

1057 FIRMANA *Suspensionis oneris Missarum*.

An, & quomodo sit locus suspensioni oneris Missarum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 14. Decembr. 1782. resolvit: *Negative*, *& ad mentem*. *Et mens est*, *quod præfigatur terminus Patronis ad solvendum quod revera per Parochum expensum fuerit in restaurationem cappellarum coram Episcopo liquidan.*, *quo termino elapso*, *& solutione non facta*, *idem Episcopus Patronum cecidisse a jurepatronatus declaret*.

1058 BRICTINORIEN. *Congruæ*, in qua disputatur.

1. An sustineantur litteræ Apostolicæ? in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An, & in qua summa sit assignanda congrua Archipresbytero? in casu &c.

3. An, & cujus sumptibus faciendæ sint reparationes, necnon sacræ supellectiles in parochiali Ecclesia S. Donati, tam de tempore præsenti, quam in futurum? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 14. Decembris 1782. respondit: *Dilata*, *& ad mentem*. *Et mens est*, *quod scribatur Episcopo Ariminensi juxta votum R. P. D. Secretarii*.

Ariminensis itaque Episcopi informatione reddita, assumpta rursum est die 26. Novembris 1782. causæ dijudicatio, adjecto relatis tribus dubiis etiam quarto: *An sit locus approbationi concordiæ inter mensam Episcopalem Brictinorii*, *& Parochianos Polentæ? in casu &c.* Omnibus die 10. Decemb. 1785. S. Congreg. fecit satis lato decreto: *Ad* 1. *affirmative*. *Ad* 2. *affirmative in annuis scutis* 17. *ab Episcopo præstandis*. *Ad* 3. *Quoad restaurationem Ecclesiæ pro tempore præterito spectare ad Episcopum*, *quo vero ad futurum*, *ordinarias spectare ad Parochum*, *extraordinarias ad Episcopum*, *& quoad sacras supellectiles*, *tam pro tempore præterito*, *quam pro futuro*, *spectare ad parochum*. *Ad* 4. *negative*, *& amplius*.

BRICTINORIEN. *Translationis Ecclesiæ parochialis*, in qua definiendum est. 1059

1. An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 15. Januarii 1780.

2. An Ecclesia S. Mammantis sit reducenda in pristinum, & cujus sumptibus? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 14. Decembr. 1782. respondit: *Ad* 1. *Dilata*, *& scribatur Episcopo Ariminensi juxta instructionem R. P. D. Secretarii*. *Ad* 2. *Negative*, *& amplius*. Ceterum habita accurata admodum Episcopi relatione, proposita denuo causa est sub primo tantum dubio, quod Sac. Congreg. die 10. Decembris 1785. resolvit: *In decisis*, *& amplius*.

FULGINATEN. *Præeminentiarum*, ad seq. dub. 1060
An in congregatione casuum post primum locum assignatum capitulo, & canonicis Ecclesiæ cathedralis a dextris Rmi Episcopi, debeatur capitulo, & canonicis collegiatæ SSmi Salvatoris primus locus a sinistris ejusdem Rmi Episcopi? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 14. Decembris 1782. respondit: *Affirmative*.

PISAUREN. *Massæ communis*, cujus quatuor 1061
sunt capita.

1. An constitutiones capitulares sint servandæ? in casu &c. *& quatenus negative*,

2. An inter canonicos collegiatæ S. Michaelis Archangeli oppidi S. Angeli sit locus confectioni massæ communis omnium, & singulorum fructuum, redditruum, & proventuum, jurium, & emolumentorum provenientium tam ex hereditate bon. me. Joannis Baptistæ de Rubeis, quam ex legato bo. mem. canonici Petri Corradi? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

3. An, & pro qua rata fructus, redditus, proventus, & emolumenta prædicta, etiam incerta, cedere debeant in usum distributionum quotidianarum? in casu &c. *& quatenus affirmative*;

4. An, quomodo, & inter quos hujusmodi quotidianæ distributiones sint dividendæ? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 25. Januarii 1783. respondit: *Ad* 1. *Providebitur in sequentibus*. *Ad* 2. *affirmative*, *& amplius*. *Ad* 3. *affirmative ad formam Bullæ erectionis*, *& amplius*, *& ad mentem*. *Et mens est*, *quod scribatur Episcopo*, *qui referat an adsit*

sit dos congrua pro fabrica Ecclesiæ, & expensis Sacrarii. Ad 4. affirmative ad formam Bullæ erectionis, & amplius.

Mandatis Sac. Congregationis obtemperans Episcopus, juxta responsionem ad tertium dubium retulit. Hinc repetitam causam sub dubio, *An, & quomodo sit providendum? in casu &c.* die 31. Maii 1783. *S.C.C.* definivit lato responso: *Quoad fabricam, satis provisum; quo vero ad expensas Sacristiæ, serventur capitula 12. & 13. statutorum.*

1062 INTERAMNEN. in qua ad seq. dub.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 25. Jan. 1783. respondit: *arbitrio, & conscientiæ Episcopi.*

1063 NUCERINA *Juris visitandi*, in qua quæritur.

1. An liceat Episcopo visitare Ecclesiam S. Leonardi spectan. ad sacram Religionem Hierosolymitanam? in casu &c.

2. An visitatio facta sit attendenda, & respective servandum sequestrum? in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 25. Jan. 1783. respondit: *Negative ad utrumque.*

1064 PERUSINA *Juris visitandi*, ad dubia.

1. An liceat Episcopo visitare Ecclesias non parochiales spectantes ad sacram Religionem Hierosolymitanam? in casu &c.

2. An visitatio facta sit attendenda? in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 25. Jan. 1783. dixit: *Negative ad utrumque.*

1065 BONONIEN. *Dispensationis*, ad seq. dub.

1. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c.

2. An sit locus applicationi Missarum, & in quo numero? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 25. Januar. 1783. resolvit: *Ad 1. affirmative usque dum orator pervenerit ad legitimam ætatem, adimpletis interim per alium oneribus. Ad 2. affirmative ad primam partem, quo vero ad secundam, numerum Missarum præfiniendum esse ab Emo Archiepiscopo juxta peritiam faciendam fructuum beneficii, qui integraliter erogari debeant in celebrationem Missarum ad taxam perpetuam.*

1066 NARNIEN. *Juris interessendi, & votandi.*

1. An beneficiati Ecclesiæ cathedralis Narniæ vocari, & suffragari debeant in capitulis, in quibus agitur de rebus Ecclesiæ S. Mariæ *del Ponte*? in casu &c.

2. An expensæ hujus litis pro parte canonicorum fieri debeant a capitulo, seu potius a singulis canonicis? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 8. Febr. 1783. respondit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius, & ad D. Secretarium juxta mentem. Et mens est, quod universitas canonicorum contribuere debeat, non comprehensis cappellanis, seu beneficiatis.*

1067 ALBINGANEN. *Reductionis Missæ conventualis*, in qua quæritur.

An, & quomodo sit locus reductioni applicationis Missæ conventualis? in casu &c.

Sacra Congr. Conc. die 8. Februarii 1783. resolvit: *Affirmative pro reductione ad dies festos de præcepto tantum.*

BRICTINORIEN. *Translationis on. Miss.* 1068

An, & quomodo sit locus translationi oneris Missarum? in casu &c.

S. Congreg. Concil. die 8. Febr. 1783. respondit: *Negative.*

FERETRANA *Parochialis*, ad seqq. dub. 1069

1. An constet de mala relatione examinatorum, & de irrationabili judicio Episcopi, in casu &c. *& quatenus affirmative;*

2. An sustineatur tertius concursus, & cui sit adjudicanda parochialis, in casu &c.

Sacr. Cong. Conc. die 8. Febr. 1783. dixit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. affirmative, & parochiam adjudicandam esse Dominico Ravoglio, & amplius.*

RIPANA *Jubilationis*, ad seq. dub. 1070

An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 16. Junii 1781. (*scilicet a rejectione instantiæ, quæ oratoris Nicolai Sforzæ nomine inter summaria precum die 16. Jun. 1781. relata in Sac. Congr. fuerat atque rejecta*) in casu? &c. Sac. Cong. Conc. die 8. Febr. 1783. respondit: *In decisis, & amplius.*

COLLEN. *Applicationis Missæ conventualis.* 1071

An Canonici Ecclesiæ S. Mariæ in cælum assumptæ oppidi Podybonitii teneantur applicare Missam conventualem pro benefactoribus in genere? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Mart. 1783. respondit: *Negative.*

FIRMANA *Erectionis Parochiæ*, ad dub. 1072

An, & quomodo sit locus erectioni novæ Parochiæ? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Mart. 1783. respondit: *Affirmative juxta votum Archiepiscopi, dempta tamen suspensione Missarum legati Mancini; & ad D. Secretarium cum Sanctissimo, juxta mentem.*

NEPESINA *Unionis*, ad seq. dub. 1073

An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 15. Septembris 1781. in casu? &c. *S. C. C.* die 5. Aprilis 1783. respondit: *Dilata, & audiatur Episcopus, qui præfigat terminum communitati ad deducendum jura sua coram eodem Episcopo.* Facta dein ab Episcopo de præmissis omnibus exequutioni mandatis relatione, tum juribus votisque Communitatis perpensis, repetitum idem dubium die 29. Novemb. 1783. resolutum fuit: *In decisis, juxta votum Episcopi, & amplius.*

LUNEN. *seu* SARZANEN. *Parochialis.* 1074

An constet de irrationabili judicio Episcopi? *S. C. C.* die 5. Aprilis 1783. respondit: *Negative.* Cum autem hujusmodi resolutioni non acquiesceret Sacerdos Frateschi, qui in concursu pro collatione Parochialis octo suffragia licet ab Examinatoribus reportasset, posthabitus fuerat alteri, qui quinque tantum obtinuerat, prælectus tamen fuit ab Episcopo, & Emo Pro-Datario commendatus; reproposita causa est sub dubio: *An sit standum &c.* quod Sac. Congregatio die 21. Junii 1783. expedivit: *In decisis, & amplius.*

SPOLETANA, in qua quæritur, 1075

An, & quomodo sit providendum, in casu? &c. *S. Cong. Conc.* die 5. Aprilis 1784. respondit: *Ad Dominum Secretarium cum Sanctissimo juxta mentem.*

1076 EUGUBINA *Punctaturarum*, ad seqq. dub.

1. An indultum concessum Canonico Gineuri, eidem suffragetur etiam ad effectum non solvendi punctaturas? in casu &c. *Et quatenus negative*;

2. An, & a quo tempore sint solvendæ dictæ punctaturæ? in casu &c.

S. C. C. die 5. Aprilis 1783. respondit: *Ad* 1. *Negative pro tertia parte tantum fructuum sui canonicatus, & amplius. Ad* 2. *affirmative a die non interessentiæ choro, & ad mentem: & mens est, quod videatur particulariter de examine statuti Collegiatæ, transmissa per Episcopum ipsius particula, & decretis approbationis Episcopi.*

1077 TUDERTINA, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 5. Aprilis 1783. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem, quod transmittat consensum liberum, & absque reservatione executoris testamentarii, quod referat, an aliud medium adsit, quo suppleri possit indigentiæ parochiæ, & referat de ipsius parochiæ redditu certo.*

1078 RAVENNATEN. *Dismembrationis*, ad dubia.

1. An sit locus dismembrationi parochialis Ecclesiæ S. Nicolai villæ Mensæ, ac respective erectioni Ecclesiæ B. Mariæ Virginis Angelorum terræ Canutii in novam parochiam? in casu &c. *Et quatenus negative*;

2. An, & quomodo sit providendum? in casu &c.

S. C. C. die 5. Aprilis 1783. respondit: *Ad* 1. *Negative, & amplius. Ad* 2. *Providendum esse per translationem cappellani Curati ab Ecclesia S. Eleuterii ad Ecclesiam S. Mariæ Angelorum facta obligatione ab hominibus villæ Canutii præstandi domum eidem cappellano Curato, & amplius.*

1979 TUSCULANA, in qua disputatur.

An instrumenta dierum 12. Januarii, & 30. Aprilis anni 1768. sustineantur? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Maii 1783. rescripsit: *Non sustineri instrumentum diei* 12. *Januarii* 1768. *quoad olivetum tantum; salvis juribus conjugum Bianchi competentibus, prout de jure: sustineri autem instrumentum diei* 30. *Aprilis* 1768., *& amplius.*

2080 VERULANA *Restaurationis turris campanarum.*

An, & a quo sit restaurandum campanile S. Mariæ Frusinonis? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Maii 1783. respondit: *In casu, de quo agitur, restaurandum esse sumptibus Communitatis tantum.*

1081 SENOGALLIEN. *Reductionis*, ad dub.

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Maii 1783. dixit: *Pro gratia juxta votum Emi Episcopi.*

1082 ROMANA *Cappellaniarum*, in qua disputatur.

1. An constet de deficientia effectuum destinatorum pro augumento dotium? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An, & quomodo, & contra quos sit providendum pro summis deficientibus, tam præteritis quam in posterum decurrendis? in casu &c.

S. C. C. die 10. Maii 1783. respondit: *Ad* 1. *Dilata, & ad mentem: Et mens est, quod per D. Secretarium novus eligatur peritus ratiocinator, qui stricte referat super hodierno statu activo, & passivo hæreditatis Valtrinæ; & deinde causa iterum proponatur sub dubiis:* 1. *An constet de deficientia effectuum hæreditariorum pro exequutione voluntatis testatoris; & quatenus affirmative;* 2. *An, & cujus culpa bona defecerint, & quis teneatur ad eorum reintegrationem? Ad* 2. *affirmative, & persolvenda esse quotannis in posterum ab Archiconfraternitate scuta* 45. 50. *cappellanis, retrahenda ex vestibus puellarum, quas Archiconfraternitas præstare minime debeat; sed servet omnino formam dotandi a testatore præscriptam.*

TERRACINEN. & SETINA Reductionis. 1083

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Maii 1783. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi.*

NULLIUS GUASTALLÆ, in qua disputatur. 1084

An Cappellania instituta a Paulo de Bonianis sit beneficium Ecclesiasticum? in casu &c.

2. An ad dictam Cappellaniam nominandus sit Sacerdos actu, vel habitu; seu potius conferri possit simplici clerico in decimo quarto ætatis anno constituto? in casu &c. *S. C. C.* die 31. Maii 1783. respondit: *Ad* 1. *affirmative. Ad* 2. *affirmative ad primam partem; negative ad secundam.*

ADRIEN. *Irregularitatis* ad seqq. dub. 1085

1. An constet de irregularitate in casu? &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An sit locus dispensationi? in casu &c. *S. C. C.* die 31. Maii 1783. resolvit: *Ad* 1. *affirmative. Ad* 2. *affirmative: nempe esse locum dispensationi arbitrio Episcopi,*

SABINEN. in qua 3. dub. discutiuntur. 1086

1. An sustineatur electio? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An officium camerarii exerceri possit a substituto? in casu &c.

3. An, & qui teneantur ad expensas litis? in casu &c. *S. C. C.* die 31. Maii 1783. dixit: *Ad* 1. *Negative, & amplius. Ad* 2. *Negative, & amplius. Ad* 3. *Teneri Archipresbyterum, & Canonicos, qui consenserunt liti.*

REATINA *Dismembrationis, & juris decimandi*. 1087

1. An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 18. Julii 1781. in casu? &c. *Et quatenus in decisis.*

An, & a quibus debeantur decimæ a die decreti Episcopi? in casu &c. *S. C. C.* die 31. Maii 1783. respondit: *Ad* 1. *In decisis, & amplius. Ad* 2. *Deberi ab incolentibus domos fratrum Stola existentes in parochia Castri Franchi.*

Ceterum isthæc resolutio non arrisit fratribus Stola, proindeque facta ipsis facultate illam impugnandi, solito dubio, *An sit standum &c.* ad examen retulerunt. At die 10. Jan. 1784. responsum fuit: *In decisis super utroque, & amplius.*

FANEN. & PISAUREN. *Funerum*, ad dub. 1

An confraternitates castri Nubilariæ in funeribus defunctorum S. Andreæ, & Ronchisambaci Fani teneantur convenire in Ecclesia parochiali ad levandum Parochum in casu? &c. *S. C. C.* die 21. Junii 1783. respondit: *Affirmative, & ad mentem.*

VITERBIEN. *Erectionis Canonicatus*, ad dubia. 1089

1. An sit locus erectioni canonicatus? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An, quomodo, a quo tempore, & de quibus bonis debeantur fructus? in casu &c.

S. C. C.

S. C. C. die 11. Junii 1783. respondit: *Ad 1. affirmative ad formam testamenti Josephi Silvestrelli. Ad 2. affirmative juxta modum, nempe erectionem canonicatus perficiendam esse ad formam testamenti Josephi Silvestrelli ex bonis Catharinæ Barbarasi una cum aliis ab eodem Josepho ad hunc effectum relictis; & quoad fructus negative.*

1090 BONONIEN., in qua ad seq. dub.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 21. Junii 1783. respondit; *Affirmative pro medietate summæ depositæ.*

1091 ROMANA *Reductionis, seu suspensionis oneris Missarum*, in qua quæritur.

An sit locus reductioni, seu potius suspensioni Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 21. Julii 1783. rescripsit: *Dilata, & Emo Protectori juxta instructionem.* Instructione autem ab Emo Protectore facta, resumpta est dubii disquisitio die 18. Junii 1785., quod a Sac. Congregatione ita dijudicatum fuit: *Affirmative juxta votum Emi Protectoris; servata quoad Missas celebrandas ex redditibus domus ad Arcum puritatis manuali, solutis utensilibus.*

1092 MONTIS FALISCI *Reductionis*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *S. C. C.* die 21. Junii 1783. resolvit: *Pro nunc suspendenda esse ad sexennium omnia onera Canonicatus, celebratis quolibet anno Missis decem; & redditus superextantes erogentur pro recuperatione bonorum; & Episcopus incumbat exequutioni.*

1093 PLACENTINA *jubilationis*, ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 14. Julii anni 1782. (Provocatur scilicet ad petitionem relatam inter summaria precum, dictaque die ab *S. C. C.* rejectam) in casu? &c. *S. C. C.* die 2. Jun. 1783. respondit: *In decisis, & amplius.*

1094 NULLIUS S. LAURENTII IN CAMPO *Dispensationis ab irregularitate.*

An sit locus dispensationi? in casu &c. *S. C.* die 19. Julii 1783. respondit: *Expectet, & ad mentem; & mens est, quod scribatur Ordinario, qui referat, an oculus vulnerati sit amissus ex ictu passo.* Habita relatione Abbatis Commendatarii, perspectum fuit, e sclopi occasione rixæ explosione erutum oculum. Itaque repetitum dubium die 8. Maii 1784. iterato decreto: *Expectet:* dijudicavit.

1095 EUGUBINA *Iuris visitandi*, ad seqq. dub.

1. An, & cui, & qualis competat jurisdictio super hospitale majus civitatis Eugubii, & respective jus illud visitandi? in casu &c.

2. An, & cui competat administratio bonorum, & jurium hereditariorum bo. me. Antonii Gioja? in casu &c.

3. An, & a quo eligi, & approbari debeant cappellani curati, ceterique officiales, & famuli hospitalis ex redditibus supradictæ hereditatis conducti? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Jul. 1783. respondit: *Ad 1. & 3. Dilata: coadjuventur probationes, & reformetur primum dubium.*

1096 FERRARIEN. in qua respondendum est.

An, & de quibus cappellaniis sit locus celebrationi, & applicationi Missarum? in casu &c. *S.C.C.* die 19. Julii 1783. dixit: *Dilata, & ad mentem: Et mens est, quod exhibeantur decretum, & acta facta coram clar. mem. Card. del Verme, & quod scribatur Emo Archiepiscopo pro nova informatione juxta instructionem.*

RAVENNATEN. *Patrimonii sacri*, ad seqq. dub. 1097

1. An sit locus nominationi? in casu &c. *Et quatenus affirmative;*

2. An, & cujus favore sit locus gratificationi? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Jul. 1783. respondit: *Ad 1. affirmative, & amplius. Ad 2. Gratificationem dandam esse favore Raphaelis Cignani, & amplius.*

TUDERTINA, in qua quæritur. 1098

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Julii 1783. rescripsit: *Affirmative, celebratis Missis viginti quatuor quolibet anno ad formam testamenti, facto verbo cum Sanctissimo.*

JANUEN. *Matrimonii*, in qua disputatur. 1099

1. An constet de nullitate Matrimonii? in casu &c. *& quatenus negative;*

2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione Matrimonii rati, & non consummati? in casu &c. *Sacra Congr. Concil.* die 16. Aug. 1783. resolvit: *Ad 1. Provisum in secundo. Ad 2. Consulendum esse Sanctissimo pro dispensatione Matrimonii rati, & non consummati.*

Relata Sanctissimo sententia Sac. Congregationis in audientia diei 20. ejusdem mensis, mandavit Sanctitas Sua, ut causa iterum ad examen vocaretur in proxima prima congregatione; in qua solito dubio, *An sit standum &c.* exposito, prodiit responsum: *Ad 1. Ad mentem. Ad 2. In decisis; factaque de præmissis per D. Secretarium relatione Sanctissimo Domino nostro, Sanctitas sua benigne approbavit resolutionem Sacr. Congr. diei 6. Sept. 1783. cum rescripto* = In decisis = *deleto rescripto ad primum dubium* = Ad mentem =; *& litteras Apostolicas in forma* Brevis *expediri mandavit juxta solitum.*

CAMERINEN. *Subsidii Dotalis*, ad seq. dub. 1100

An ex asssertis superextantibus redditibus hereditatis bo. me. Petri Fanti sint applicanda scuta sexcentum in dotem Angelæ Antoniæ Rilli? in casu &c. *S. C. C.* die 6. Septembris 1783. respondit: *Negative, & ad mentem: Et mens est, quod Episcopus incumbat diligenti, & œconomicæ administrationi redditum legati, resecatis inutilibus expensis.*

PISAUREN. in qua ad seq. dub. 1101

An decretum Capituli sit confirmandum? in casu &c. *S. C. C.* die 6. Septembris 1783. respondit: *Negative.*

ROMANA *Subsidii dotalis* ad seq. dub. 1102

An, & pro quibus annualitatibus sit locus præstationi subsidii dotalis? in casu &c. *S. C. C.* die 6. Septemb. 1783. rescripsit: *Affirmative pro quinque annualitatibus pro unaquaque ex filiabus oratricis.*

ARIMINEN. *Reductionis*, ad dubium. 1103

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 6. Septembris 1783. respondit: *Negative, & fiat investimentum singulis annis scutorum duodecim, & obolorum quinquaginta ad reintegrandum capitale scutorum octingentorum: & pro reliqua summa celebrentur tot Missæ ad ratam manualis ab Episcopo taxandæ, deductis utensilibus,*

bus, & expensis necessariis pro cultura bonorum.

1104 IMOLEN. *Restaurationis Ecclesiæ parochialis.*
An, & quis teneatur ad reparationem Ecclesiæ parochialis, & respective ad extinctionem census, ejusque fructuum solutionem? in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 6. Septembris 1783. decrevit: *Teneri populum, & possidentes in districtu parochiæ per æs, & libram.* Resolutionem populus non probarunt, nec possidentes; itaque audiri postulaverunt. Interim, Ecclesia restaurationem urgente, instabat Parochus, ut causa reproponeretur; partibus adversis nihil deducentibus, & in contumacia adhuc perseverantibus. Consuetum dubium, *An sit standum &c.* exhibitum fuit, illudque expeditum die 10. Januarii 1784. sententia: *In decisis, & amplius.*

1105 EUGUBINA *Augumenti congruæ*, ad dub.
An, quomodo, & a quibus debeatur augumentum congruæ? in casu &c. *Sac. Congreg. Concil.* die 29. Novembris 1783. respondit: *negative, in omnibus.*

1106 LISBONEN. in qua quæritur.
An, & quomodo sit providendum? in casu &c. *Sacra Congreg. Conc.* die 29. Novemb. 1783. rescripsit: *Consulendum Sanctissimo pro sanatione quoad summas in alios usus huc usque consumptas; firma remanente in posterum lege testamenti Franciscæ Telles.*

1107 FOROLIVIEN. *Sponsalium*, ad seqq. dub.
1. An sponsalia sint exequenda? in casu &c. *& quatenus affirmative;*
2. An sit locus coactioni? in casu &c. *S. C. C.* die 29. Novembris 1783. respondit: *negative ad utrumque; & ad D. Secretarium ad mentem: & mens est, quod solvantur Annæ Mariæ per Joannem Baptistam scuta tercentum.*

1108 BALNEOREGIEN. in qua disquiritur.
1. An expensæ pro collocatione, seu repositione in pristinum altaris veteris S. Bonaventuræ in Ecclesia cathedralis Balneoregien. reficiendæ sint Episcopo? in casu &c. *& quatenus negative;*
2. An in eodem altari reponendum sit stemma Familiæ Vittori? in casu &c. *S. C. C.* die 29. Nov. 1783. respondit: *Ad 1. negative, & amplius. Ad 2. Affirmative, & amplius.*

1109 NUCERINA *Canonicatus*, ad seq. dub.
An, & cui sit danda institutio? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Januar. 1784. respondit: *Dilata, ad mentem; & mens est, quod transmittatur integra fundatio canonicatus.* Mox recepto fundationis instrumento, iterum proposita fuit causa in congregatione diei 27. Novemb. ejusd. anni sub eodem dubio, prodiitque responsum: *Dilata, & expleto novo examine Odoardi Marini Episcopus referat super ejus idoneitate.* Demum expedita causa est die 9. Aprilis 1785. prodeunte sententia: *Vocetur ad Urbem Odoardus Marini, & ad D. Secretarium juxta mentem.*

1110 FANEN. in qua disputatur.
1. An rescriptum diei 6. Jun. 1781. sustineatur in casu? &c. *& quatenus negative;*
2. An sustineatur provisio Archidiaconatus? in casu &c. *Et quatenus negative;*
3. An sit locus regressui? in casu &c. *Et quatenus negative;*
4. An litteræ Apostolicæ sint exequendæ? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 10. Jan. 1784. rescripsit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. negative. Ad 3. Affirmative. Ad 4. negative.*

LUCANA *Servitii chori* ad seq. dub. 1111
An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *Sacr. Cong. Concil.* die 10. Jan. 1784. respondit: *Dilata, & ad mentem. Et mens est, quod scribatur Archiepiscopo, qui proponat alia media ad sublevandum onus Capituli, proservato tamen semper servitio omnium Canonicorum in diebus festis.*

S. SEVERINÆ *Irregularitatis*, ad seqq. dub. 1112
1. An constet de irregularitate? in casu &c. *Et quatenus affirmative;*
2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 24. Jan. 1784. respondit: *Ad 1. affirmative: Ad 2. negative, & ad mentem.* Mens autem hæc fuit; ut datis Archiepiscopo litteris, illi Sacerdos orator commendaretur, ad hoc, ut & ipse post longum tempus, peractamque in urbe vitam Ecclesiarum servitio addictam, probatosque mores, dispensationi præberet assensum. Interim vero die 8. Maii 1785. reproposita fuit causa ad definiendum: *An sit standum, vel recedendum a decisis quoad primum, & secundum dubium? in casu &c.* & Sacra Congregatio definivit: *Constito de sufficienti patrimonio juxta taxam Urbis coram Eminent. Urbis Vicario, consulendum Sanctissimo pro gratia dispensationis ex gratia speciali.*

BENEVENTANA, in qua ad seqq. dub. 1113
1. An sustineatur institutio? in casu &c.
2. An, & a quo tempore familia Margiacca teneatur ad præstationem annuorum ducatorum vigintiquinque? in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 24. Jan. 1784. rescripsit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Affirmative a die omissæ solutionis.*

RECINETEN. *Reductionis Missæ conventualis*. 1114
An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Jan. 1784. rescripsit: *Pro gratia reductionis ad dies Dominicos, & festos de præcepto.*

BONONIEN. *Nullitatis electionis* ad dub. 1115
1. An constet de nullitate nominationis? in casu &c. *& quatenus negative;*
2. An sit danda institutio? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 24. Jan. 1784. respondit: *Dilata, & impinguetur processus juxta instructionem D. Secretarii.*

COMEN. *Beneficii*, in qua quæritur. 1116
1. An, & cui competat prælatio ita, ut decretum Episcopi sustineatur? in casu &c.
2. An constet de attentatis, & quomodo sint purganda, & cui respective consignandi, seu restituendi fructus? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 7. Febr. 1784. respondit: *Ad 1. Prælationem competere Joanni Baptistæ Casati, & decretum Episcopi non sustineri. Ad 2. affirmative per viam nullitatis, & fructus esse restituendos eidem Baptistæ Casati.*

URBINATEN. *seu* ARIMINEN. ad seq. dub. 1117

An,

An, & quomodo oratricis precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 7. Febr. 1784. responsum dedit: *Esse locum assignamento stutorum decem, & octo ex subsidiis dotalibus favore oratricis, facto verbo cum Sanctissimo, & amplius.*

1118 VADEN. in qua dubitatur.

An, & quomodo sit providendum? in casu &c. *S. C. C.* die 7. Febr. 1784. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi.*

1119 FAVENTINA *Reductionis servitii chori.*

An, & quomodo oratorum precibus sit providendum? in casu &c. *S. C. C.* die 7. Febr. 1784. dijudicavit: *Quoad præteritum, ad D. Secretarium cum Sanctissimo: in reliquis pro gratia prorogationis præcedentis indulti ad annum, & scribatur Episcopo ad mentem: & mens est, quod idem referat qua ex causa duo vacent canonicatus, & an iidem uniri possint reliquis, & eo casu quantum aliis accrescat.*

1120 MUTINEN. *Dispensationis* ad dub.

An sit locus dispensationi? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 7. Februar. 1784. rescripsit: *Expectet.*

1121 VITERBIEN. in qua ambigitur.

An, & quomodo sit providendum? in casu &c. *Sac. C. C.* die 7. Febr. 1784. resolvit: *Affirmative juxta votum Eminent. Relatoris, & ad D. Secretarium cum Sanctissimo juxta mentem.*

1122 LAURETANA *Emphyteusis*, ad seq. dub.

An, & quomodo sit stipulandus contractus emphyteusis? in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 13. Martii 1784. respondit: *Stipulandum esse contractum Emphyteusis favore Caroli Antonii Ferraris patris, & filiorum usque ad ipsius Caroli Antonii pronepotes inclusive ad tertiam generationem masculinam tantum, cum conditionibus ad formam præcedentis rescripti, reservato tamen pretio belluarum favore uniuscujusque pro rata respective competente.*

1123 ARBOREN. *Dispensationis*, ad seq. dub.

An sit locus dispensationi? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 13. Martii 1784. respondit: *Affirmative, facto verbo cum Sanctissimo.*

1124 NUCERINA *Reductionis*, in qua quæritur.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 13. Martii 1784. rescripsit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem, quæ est, ut videat, an media a S. Concilio proposita exequi possint; & quatenus ea exequi non possint, an expediat procedere ad suppressionem unius, vel plurium ex canonicatibus, vel imminui in aliqua tantum parte onera Missarum.* Habita Episopi relatione, resumptoque causæ examine, definivit: *Affirmative arbitrio Episcopi cum facultate reducendi onera Missarum uniuscujusque canonicatus; habita tamen ratione ad redditus, & onera unicuique imposita, dummodo tamen reductio pro unoquoque canonicatu non excedat medietatem onerum.*

1125 ARIMINEN. *Reductionis*, in qua quæritur.

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 13. Martii 1784. respondit: *negative.*

ARIMINEN. *Suspensionis onerum*, ad dub. 1126

An, & quomodo sit providendum? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 13. Martii 1784. rescripsit: *Ad D. Secretarium cum Episcopo juxta mentem.*

SABINEN. *Capellaniæ*, in qua disputatur. 1127

1. An sustineatur nominatio? in casu &c. *& quatenus negative;*

2. An, & cui sit adjudicanda Capellania? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 27. Martii 1784. resolvit: *Ad 1. negative. Ad 2. Capellaniam adjudicandam esse Melchiori Picarozzi, præfixo termino duorum mensium ad residendum, adimpletis interim oneribus per alium.*

TRIDENTINA *Irregularitatis*, ad dubia. 1128

1. An constet de irregularitate? in casu &c. *& quatenus affirmative;*

2. An sit locus dispensationi? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 27. Martii 1784. rescripsit: *Pro dispensatione ad cautelam, facto verbo cum Sanctissimo.*

SENOGALLIEN. *Præeminentiarum*, in qua duo quæruntur. 1129

1. An constet de matricitate Ecclesiæ parochialis, & abbatialis S. Mariæ de Platea terræ Montis Novi? in casu &c..

2. An Patres Minores Conventuales præfatæ terræ in Sabbatho majoris hebdomadæ teneantur pulsare campanas, cum primum pulsantur campanæ Ecclesiæ S. Mariæ de Platea? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Martii 1784. respondit: *Ad 1. affirmative, quoad actus præeminentiales tantum. Ad 2. Affirmative.*

EADEM, in qua alia quinque dubia proponuntur definienda. 1130

1. An constet &c. *ut in primo dubio superioris propositionis.*

2. An Abbas, & Parochus Ecclesiæ præfatæ S. Mariæ de Platea occasione associationis cadaverum possit ingredi Ecclesiam Patrum Reformatorum S. Crucis dictæ terræ cum stola, & Cruce elevata, eamque sic retinere tempore funerum? in casu &c. *& quatenus affirmative;*

3. An præcedentia, & præeminentia competat Cruci dictæ Ecclesiæ S. Mariæ de Platea? in casu &c.

4. An Patres Reformati feria v. in cœna Domini possint pulsare campanas post silentium campanarum dictæ Ecclesiæ S. Mariæ de Platea? in casu &c.

5. An iidem Patres Reformati in Sabbatho Sancto teneantur pulsare campanas, cum primum pulsantur campanæ præfatæ Ecclesiæ S. Mariæ de Platea? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Martii 1784. rescripsit: *Ad 1. affirmative quoad actus præeminentiales tantum. Ad 2. affirmative. Ad 3. affirmative. Ad 4. Negative. Ad 5. affirmative.*

PRÆNESTINA *Jubilationis*, ad seq. dub. 1231

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Aprilis 1784. respondit: *Affirmative, cum facultate tamen revocandi ad servitium, quatenus divinus cultus detrimentum patiatur.*

FANEN. in qua ad seq. dub. 1132

An sit standum, vel recedendum a decisis? in

casu

casu &c. *S. C. C.* die 24. Aprilis 1784. respondit: *In decisis, & amplius.*

1133 ALATRINA *Servitii chori*, in qua quæritur.

An, & quomodo Capitulum cathedralis Ecclesiæ Alatri inservire debeat etiam tempore Adventus, & Quadragesimæ, & in octava Corporis Christi, aliisque octavis privilegiatis? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Aprilis 1784. rescripsit: *Affirmative, juxta decretum in causa Ferentina die 3. Augusti 1782.* Iterum vero sub consueto dubio, *an sit standum &c.* causa proposita die 9. Julii 1785. responsum est: *In decisis.*

1134 LAURETANA, in qua ambigitur.

An sit danda institutio; seu potius sit locus novo examini? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Aprilis 1784. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.* Mox impugnata resolutio fuit, ac die 27. Novembris ejusd. anni datum dubium: „ An quoad primam dubii partem sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. „ Decretum vero est: *Prævio recessu a decisis, dandam esse restitutionem Jervasio Andreani.*

1135 ARIMINEN. *seu* FERETRANA, ad seq. dub.

An, & quomodo sit locus commutationi voluntatis? in casu &c. *S.C.C.* die 24. Aprilis 1784. resolvit: *Affirmative, juxta preces, facto verbo cum Sanctissimo.*

MACERATEN. *Canonicatus*, ad seqq. dub.

1. An liceat Communitati præsentare clericum infra annum ad Presbyteratus Ordinem promovendum, etiam in concursu Sacerdotis? in casu &c.

2. An sustineatur præsentatio? in casu &c. *Et quatenus negative;*

3. An possit dicta Communitas devenire ad novam præsentationem? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Aprilis 1784. respondit: *Ad 1., & 2. affirmative. Ad 3. Provisum in alio.*

Ab hac resolutione novam audientiam obtinuit Sacerdos Galli, quia in causæ propositione sua jura non deduxit. Reproposita ergo fuit die 3. Julii 1784. sub duobus dubiis: 1. *An, & quomodo sit standum, vel recedendum a decisis quoad primum, & secundum dubium? in casu &c.* Et quatenus recedendum a decisis quoad secundam dubium; 2. *An possit communitas devenire ad novam nominationem? in casu &c.* Sed responsum est: *In decisis, & amplius.*

1136 CORNETANA *Suspensionis onerum Missarum*

An, & quomodo sit providendum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 8. Maii 1784. rescripsit: *Quoad præteritum, ad D. Secretarium cum Sanctissimo, quo vero ad futurum, scribatur Episcopo juxta mentem. Et mens est, quod celebretur Missa una quolibet mense ad sexennium, & Episcopus, computata eleemosyna Missæ manualis, assignet beneficiato ex fructibus præbendæ quantum deerit ad complementum taxæ patrimonii sacri juxta morem diœcesis; quod autem superfuerit, impendat in restaurationem domorum beneficii. Ast si beneficiatus neglexerit vel residentiam, vel alia munera beneficio annexa, tunc detrahantur punctaturæ ex fructibus dicti assignamenti; & idem Episcopus curet, ut ad meliorem frugem reducatur beneficiatus juris remediis.*

Rursus autem, ubi de restauratione præcedenti decreto jussa, impletaque doctum fuit, causa reproposita habetur die 10. Septembris 1788. sub tribus hisce dubiis.

1. An, & quomodo sit providendum pro dimissione creditorum beneficii? in casu &c.

2. An, & quomodo sit locus ulteriori Missarum suspensioni? in casu &c.

3. An, & quomodo sit locus venditioni domus? in casu &c. quæ dubia sic expedita fuerunt: *Ad 1. Affirmative pro erectione census, juxta votum Emi Episcopi. Ad 2. affirmative juxta votum Episcopi ad triennium. Ad 3. affirmative, juxta votum Emi Episcopi.*

SANCTI MINIATIS, in qua quæritur. 1137

An sit locus deletioni oneris Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 8. Maii 1784. respondit: *Pro gratia juxta mentem, facto verbo cum Sanctissimo: & mens est, quod absolvantur ab onere Missarum, unica tantum jam suppressa capellania Salviati, ad hoc, ut fructus distribui æqualiter possint inter alios cappellanos Salviati, cum onere tamen deserviendi Ecclesiæ, juxta votum Episcopi, & cum obligatione capellanorum Salviati persistentium celebrandi Missas alternatim in tribus altaribus a fundatrice designatis.*

VITERBIEN. *Reductionis onerum.* 1138

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. Sacr. Congreg. Conc. die 8. Maii 1784. rescripsit: *Affirmative juxta votum Vicarii capitularis.*

Patres autem Doctrinarii instantes, parum obtinuisse arbitrati sunt, cum viderint, sententiam Sacræ Congreg. voto Vicarii capitularis accessisse; hinc examen causæ renovari optabant dato dubio: *An, & quomodo sit standum, vel recedendum a decisis sub die 8. Maii 1784., seu potius sit locus substitutioni Societatis Confalonis Centumcellarum? in casu &c.*, quod quidem dubium die 16. Decembris 1786. expeditum ita fuit: *Quoad primam partem, dilata, & Emus Episcopus statim mandet confici peritiam super restauratione domorum hereditatis Malacrostæ, & ad tramites ejusdem peritiæ, prævia edictorum affixione, deliberet redemptori operis, & deinde eligat peritum ratiocinatorem, qui conficiat statum activum, & passivum ejusdem hereditatis; & quoad secundam, negative in omnibus.*

Iterum vero die 24. Maii 1788. latam resolutionem, in contentionem revocarunt, exhibito consueto dubio, num standum &c. quoad primam dubii partem. Sacra autem Congregatio rescripsit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem.*

CAMERINEN. *seu* FABRIANEN. cujus 3. sunt 1139 dubia.

1. An sit locus privationi? in casu &c. *Et quatenus negative;*

2. An sit locus remotioni œconomi? in casu &c. *Et quatenus affirmative;*

3. An sit locus restitutioni fructuum, & emendationi damnorum? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 8. Maii 1784. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem, firma remanente appositione œconomi, & mens est, quod Joannes Boccalini renuntiet beneficio parochiali, reservata tantum congrua juxta taxam synodalem: quatenus vero ille recuset, transmittat processum anni 1766. & referat, quonam, & qua auctoritate resti-*

sti-

stitutus fuerit ad parochiam, de criminibus illi objectis, de diffamatione sequuta, & de damnis, & qualitate illorum.

1140 TUDERTINA, in qua duo in disputationem veniunt.

1. An sit locus deletioni legati? in casu &c., *Et quatenus negative*;

2. An sit locus commutationi? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 8. Maii 1784. rescripsit: *Negative ad utrumque.*

1141 VERULANA *Erectionis Parochiæ*, ad dub.

An, & quomodo sit locus erectioni parochiæ? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 22. Maii 1784. respondit; *Affirmative juxta votum Episcopi, reportato tamen consensu capituli per actum capitularem, & amplius.*

1142 VALLISOLETANA, in qua ad seq. dub.

An sustineatur reductio? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 22. Maii 1784. respondit: *Negative.*

1143 DERTHONEN. in qua disquiritur.

An, & quomodo sit providendum tam quoad præteritum, quam quoad futurum? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 22. Maii 1784. resolvit: *Quoad præteritum, ad D. Secretarium cum Sanctissimo, quo vero ad futurum; firma remanente una capellania, locentur omnia bona oblatori annui redditus scutor. centum, nisi per affixionem edictorum melior sperari possit oblatio; & Episcopus curet restaurationem bonorum ejusdem capellaniæ, atque interim cappellanus teneatur subire onera, de quibus in precibus, postquam vero bona fuerint restaurata, teneatur cappellanus ad omnia onera juxta voluntatem testatoris.*

1144 BENEVENTANA, in qua duo proponuntur dubia.

1. An in electione canonici pœnitentiarii sit convocandus concursus? in casu &c., *Et quatenus affirmative.*

1. An ad concursum admitti debeant soli canonici Ecclesiæ Metropolitanæ Beneventi, seu potius omnis de clero seculari? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 22. Maii 1784. respondit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. affirmative ad primam partem, negative ad secundam.* Mox repetita sub dubio, *an sit standum &c.* die 21. Aug. ejusdem anni judicium tulit: *Ad 1. In decisis. Ad 2. Prævio recessu a decisis, negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

1145 LUCANA, cujus unum est caput.

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 22. Maii 1784. rescripsit: *Negative.*

1146 SPOLETANA *Subsidii dotalis*, ad dub.

An, & cui sit conferenda dos? in casu &c.

S. Cong. Conc. die 22. Maii 1782. dixit: *Dilata, & fiat nova electio: & quatenus Parochus, & confraternitates non conveniant, arbitrio Episcopi.*

1147 CIVITATIS PLEBIS, in qua quæritur.

An, & quomodo tam quoad præteritum, quam quoad futurum sit providendum? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 22. Maii 1784. respondit: *Quoad præteritum, ad D. Secretarium cum Sanctissimo; quo vero ad futurum, juxta votum Episcopi.*

BOSSANEN. *Commutationis voluntatis.* 1149

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 3. Julii 1784. respondit: *Scribatur Episcopo juxta mentem, & mens est, quod referat de annuo redditu bonorum legatorum, de quantitate, & numero animarum parochiæ, & an Missarum applicatio facienda sit pro anima testatoris.*

FULGINATEN. in qua ad seq. dub. 1149

An canonicus theologus loco explicationis Sac. Scripturæ, possit explicare Catechesim, & docere lectiones Theologiæ moralis? in casu &c. *Sacra Cong. Conc.* die 3. Julii 1784. respondit: *Scribatur Episcopo juxta mentem. Et mens est, ut omnino servetur* cap. 7. sess. 24. *per eos, qui curam animarum gerunt, quo vero ad canonicum theologum, suas lectiones peragere debere juxta tradita a Benedicto XIV.* de synodo lib. 13. cap. 9. §. 17.

BONONIEN. in qua quæritur. 1150

An, & quomodo sit locus assignationi, seu applicationi? in casu &c. *S. C. C.* die 3. Julii 1784. resolvit: *Bona, & redditus de jure competere Monasterio, & esse sub legitima Superioris dispositione: & ad mentem.*

FIRMANA *Unionis paræciarum, & erectionis præbendæ theologalis*, ad seqq. dub. 1151

1. An, & quomodo sit locus unioni paræciarum? in casu &c. *Et quatenus affirmative.*

2. An ex redditibus S. Mariæ Vallis sit erigenda præbenda theologalis in Collegiata S. Victoriæ? in casu &c. Sacr. Congreg. Conc. die 3. Jul. 1784. respondit; *Ad 1. Negative. Ad 2. Negative.*

PERUSINA *Reductionis*, ad seqq. dub. 1152

1. An, & quomodo quoad præteritum sit locus condonationi Missarum? in casu &c.

2. An, & quomodo quoad futurum sit locus reductioni? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 3. Jul. 1784. rescripsit: *Negative ad utrumque.*

ARIMINEN. *Servitii chori*, ad seq. dub. 1153

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c.

Sac. Congregatio Conc. die 24. Jul. 1784. rescripsit: *Dilata, & ad mentem. Et mens est, quod scribatur Episcopo, qui exquirat votum capituli legitime congregati per secreta suffragia; referat de qualitate servitii, de redditibus canonicatuum, & mansionariarum, ducto calculo per decennium, computatis præbenda, distributionibus quotidianis, aliisque omnibus obventionibus: & insuper referat, quo titulo, quove jure fructus assignatos pro fabrica Ecclesiæ, sacris utensilibus sibi addicent capitulares.*

REGIEN. *Permutationis*, ad seq. dub. 1154

An sit locus incorporationi, & respective assignationi aliorum bonorum? in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 24. Jul. 1784. rescripsit: *Negative.*

ROMANA *Taxæ Seminarii*, ad dub. 1155

An sit locus solutioni taxæ Seminarii? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 24. Jul. 1784. respondit: *Affirmative, & amplius, & facta relatione SSmo Domino Nostro, Sanctitas Sua resolutionem Sacræ Congregationis approbavit, & in posterum observari mandavit.*

RE-

1156 REGIEN. *Reductionis*, in qua quæritur.
An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 24. Jul. 1784. dixit: *Negative*.

1157 PAPIEN. *Dispensationis*, ad dub.
An sit locus dispensationi? in casu &c.
Sacr. Congreg. Conc. die 24. Jul. 1784. rescripsit: *Negative*.

1158 TUDERTINA *Reductionis*, ad seq. dub.
An, & quomodo sit locus reductioni, in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 24. Jul. 1784. rescripsit: *Negative, & ad mentem. Et mens est, quod quatenus vere constet, capitalium scutorum octo millium defecisse scuta tercentum, quæ, ut asseritur, Carolus Pervisani in proprios usos convertit, Episcopus juris remediis cogat heredes ad reintegrationem, & referat, cur scuta viginti tantum solvantur Sacrario cum ex voluntate testatoris solvi debeant scuta triginta, & qua ex causa*. Inde, capellanis non acquiescentibus, repetitum est causæ examen sub dubio: *An sit standum &c.* ac die 11. Decembris ejusdem anni responsum fuit: *Dilata, & expectetur relatio Episcopi*. Adveniente dein Episcopi relatione, proximum dubium discussum est; atque decretum: *In decisis, & amplius*.

1159 SPOLETANA, in qua ad seq. dub.
An sit concedendum indultum? in casu &c.
Sac. Congreg. Conc. die 24. Jul. 1784. responsum dedit: *Affirmative quoad fenestram tantum ad vitam oratoris, & ejus matris, cum solitis clausulis*.

1160 TERRACINEN. & SETINA, ad seq. dub.
An, & quomodo se gerere debeat capitulum in adventu Magistratus ad Ecclesiam cathedralem, & in recessu ab eadem, tam absente, quam præsente Episcopo, vel Pontificalia exercente, in casu &c.
Sac. Congreg. Conc. die 21. Aug. 1784. respondit: *Servetur cæremoniale Episcoporum, juxta votum Episcopi, & ad mentem*.

1161 PRÆNESTINA cujus tria sunt capita.
1. An rector beneficii instituti a Nicolao Cecconi in Ecclesia parochiali Castri S. Petri teneatur residere, & Missas per se ipsum celebrare, in casu &c. *Et quatenus affirmative*;
2. An sustineatur præsentatio, in casu &c.
3. An rectori ejusdem beneficii sit addendum onus coadjuvandi parochum in administratione Sacramentorum, in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 21. Aug. 1784. respondit: *Quoad primum, & secundum, iterum proponatur. Ad 3. Negative*. Mox die 11. Decembris reproposita causa sub dubiis
1. An rector &c. *ut in superiori*
2. An sustineatur &c., *ut in altero, & quatenus negative*;
3. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione, in casu &c.
4. An sit standum, vel recedendum a decisis quoad 3. dubium præteritæ propositionis, in casu &c. Sacra Congreg. respondit: *Ad 1. 2. & 3. Iterum proponatur. Ad 4. In decisis, & amplius*.

1162 FOROLIVIEN. cujus 20. sunt capita.
1. An claves aperientes ribaltas exterius claudentes urnam, in qua sacrum Divi Peregrini Latiosi corpus asservatur in Ecclesia Patrum Servorum B. M. V. Forolivii, retinendæ sint ab iisdem Patribus, seu potius Communitati competat jus retinendi alteram ex illis? in casu &c.
2. An, & quomodo solemnitas in honorem divi Peregrini quotannis habenda die 1. Maii in eadem Ecclesia celebrari quoad Ecclesiasticas functiones debeat? in casu &c.
3. An dictæ Communitati competat jus celebrandi in cappella Divi Peregrini alias solemnitates, & functiones, in casu &c. *Et quatenus affirmative*;
An, quo tempore, quibus modis, & formis, quorum consensu, & facultatibus dictæ functiones, & solemnitates sint celebrandæ? in casu &c.
5. An in die festo Divi Peregrini habendo die 1. Maii recitanda sit oratio panegirica? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;
6. An, & cui competat jus eligendi oratorem, quo præmio, & ex quibus bonis, seu redditibus sit illud persolvendum? in casu &c. *Et quatenus affirmative quoad Communitatem*;
7. An ab eadem Communitate deputandus sit pro eodem effectu Religiosus ordinis Servorum B.M.V. in casu &c.
8. An, qua die, quo tempore, & qua hora dicta panegirica oratio sit recitanda? in casu &c.
9. An, & cui, & quibus in locis competat jus colligendi quæstuas, & eleemosynas, atque oblationes in Sancti, ejusque altaris honorem, & venerationem a fidelibus exhibitas, & exhibendas? in casu &c.
10. An, quando, quomodo, sub quibus conditionibus, dependentiis, atque licentiis eædem quæstuæ, eleemosynæ, atque oblationes usum tam certum, quam incertum habentes, sint colligendæ, & respective erogandæ? in casu &c.
11. An, & a quo retinenda sit clavis capsulæ eleemosynarum in honorem Divi Peregrini colligendarum, & in pariete ejusdem cappellæ existentis? in casu &c.
12. An, & cui PP. Ordinis Servorum B. M. V. conventus Forolivien. teneantur reddere rationem de quæstuis, & eleemosynis oblatis in honorem, & cultum Divi Peregrini, ejusque altaris per eos collectis? in casu &c.
13. An, & cui, a quo tempore, & coram quibus ab administratoribus Communitatis reddenda sit ratio bonorum, capitalium, & reddituum quomodolibet spectantium ad altare, & capellam Divi Peregini in supradicta Ecclesia Patrum Servorum erecti? in casu &c.
14. An post redditam rationem prædictam, Communitas reintegrare se debeat de impensis factis in canonizatione Divi Peregrini, juxta formam, ac tenorem chirographi S.M.Benedicti XIII.die 1.Octobris anni 1727. quomodo, & quo tempore? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;
15. An Communitas teneatur extinguere loca montium, de quibus fit mentio in dicto chirographo, & docere de adimplemento in actis Sac. Congregationis? in casu &c.
16. An Priori, vel procuratori dicti conventus competat jus interessendi congregationibus haberi solitis super negociis respicientibus cappellam, & ad-

altare Divi Peregrini illiusque bona, & redditus, itaut Communitas teneatur illos interpellare? in casu &c.

17. An Communitati liceat deputare administratorem eorumdem bonorum, ac reddituum ultra triennium, in casu &c.

18. An elapso triennio, liceat Communitati confirmare dictum administratorem in officio absque licentia Ordinarii, & non reddita prius ratione, ac reliquatu non persoluto? in casu &c.

19. An administratores pro tempore, si præsertim ab Ordinario fuerint requisiti, teneantur singulis etiam annis rationem reddere de supradictis bonis, atque redditibus? in casu &c.

20. An renuente, vel differente Communitate dictum administratorem eligere, valeat Ordinarius illum eligere, & deputare ex officio, atque independenter a Communitate? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 11. Septembris 1784. respondit: *Ad 1. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 2. Affirmative, servata forma decretorum Sacr. Congregat. Rituum, & constitutionum synodalium, & amplius. Ad 3. & 4. Affirmative de consensu Religiosorum, & cum licentia Episcopi juxta modum, & formam ab eodem Episcopo præscribendam, & amplius. Ad 5. Arbitrio Episcopi, & amplius. Ad 6. jus eligendi oratorem competere administratoribus, & præmium oratoris taxandum esse ab Episcopo, persolvendum ex redditibus cappellæ. Ad 7. Affirmative, ceteris paribus. Ad 8. Arbitrio Episcopi, & amplius. Ad 9. jus colligendi eleemosynas intra Ecclesiæ ambitum, competere Religiosis, extra Ecclesiam vero competere administratoribus cappellæ de licentia Episcopi, & amplius. Ad 10. Eleemosynas ab administratoribus cappellæ colligendas esse juxta modum, & formam ab Episcopo præscribendam, & eas erogandas esse vel juxta mentem offerentium, vel juxta decretum anni 1727. Quæ vero colliguntur a Religiosis in honorem S. Peregrini intra ambitum Ecclesiæ, consignandas esse depositario ejusdem cappellæ, & amplius. Ad 11. Esse retinendam ab administratoribus. Ad 12. Teneri reddere rationem Episcopo, & amplius. Ad 13. Rationem reddendam esse Episcopo ab anno 1781. tantum, & amplius. Ad 14. & 15. Affirmative, & doceat de adimplemento coram Episcopo, & amplius. Ad 16. Negative, & amplius. ad 17. ut ad 16. Ad 18. Negative, & amplius. Ad 19. Affirmative, & amplius. Ad 20. Affirmative, & amplius.*

Nonnullorum tamen dubiorum definitioni Religiosi Servitæ minus acquiescentes, eam ad examen revocandam proposuerunt sub dubio: *An, & quomodo sit standum, vel recedendum a decisis quoad 1. 6. 7. & 11. dubia? in casu &c.* Sac. Congreg. die 12. Martii 1785. rescripsit: *Dilata ad primam post proximam, etiam unica.* Mox autem die 7. Maii ejusdem anni: *Ad 1. Iterum proponatur. Ad 6. In decisis, & amplius. Ad 7. Affirmative, & recedendum a decisis. Ad 11. In decisis, & amplius.*

Inde autem rediit causa tum super primo dubio, cujus repropositio præcedenti decreto jussa, tum super septimo dubio, in quo recessum fuit a decisis. Itaque proposita duo dubia sunt die 21. Januarii 1786.

1. An sit standum &c. quoad primum dub.

2. An sit standum in primo, vel secundo loco decisis, quoad septimum dubium? in casu &c. *Sac. Congreg.* respondit: *Ad 1. recedendum a decisis. Ad 2. In secundo loco decisis, & amplius.*

Nec tamen hæc satis. Acri utriusque partis contentione redintegratum certamen est die 28. Jul. 1787. Communitate jus retinendi alteram ex clavibus (de quibus in primo dubio) aperientibus ribaltas exteriores urnæ, in qua sacrum D. Peregrini corpus servatur, vindicare contendente, adversantibus Servitis. Itaque postulatum est. *An sit standum in primo, vel in secundo loco decisis quoad primum dubium? in casu &c.* Sac. Congreg. respondit: *In secundo loco decisis, & amplius.*

MONTIS FALISCI *Beneficiorum*, ad dub. 1163

An servanda sit erectio duplicis beneficii facta ad formam testamenti quondam Liberati Emilii; seu potius reformanda ad formam codicilli? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 2. Novemb. 1784. rescripsit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

CAMERINEN. in qua ad seq. dub. 1164

An sit locus suspensioni onerum Missarum ad effectum subministrandi alimenta oratori? in casu &c.

S. C. C. die 27. Novembris 1784. respondit: *Negative.*

ÆSINA *Subsidiorum dotalium*, ad dub. 1165

An in casibus decessus puellarum nominatarum ante matrimonium sit locus extractioni aliarum puellarum, seu potius legatum cedat commodo heredis? in casu &c. *S. C. C.* die 27. Novemb. 1784. rescripsit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

VISEN. *Dispensationis ab irregularitate.* 1166

An sit locus dispensationi? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 27. Novemb. 1784. dixit: *Negative.* Mox, triennio elapso repetitæ sunt preces, proposito dubio, *An sit standum &c.* ac die 18. Aug. 1787. data est gratiæ spes per rescriptum: *Expectet.* Tertio tandem EE. PP. clementia implorata est, eodem dubio repetito die 9. Aug. 1788. habitumque responsum: *Prævio recessu a decisis, consulendum Sanctissimo pro absolutione, & dispensatione; & ad mentem.*

CIVITATIS PLEBIS *Erectionis cappellaniæ.* 1167

1. An sit locus erectioni cappellaniæ? in casu &c. *Et quatenus affirmative.*

2. An, & ex quibus bonis sit assignanda dos dictæ cappellaniæ? in casu &c. *Et quatenus affirmative quoad bona in testamento descripta;*

3. An, & a quo tempore sit locus restitutioni fructuum? in casu &c. *Et quatenus affirmative;*

4. An dicti fructus sint erogandi in emptionem capitalium pro augenda dote ejusdem cappellaniæ? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 27. Novembris 1784. respondit; *Ad 1. Affirmative, & amplius. Ad 2. Affirmative, nempe assignanda esse omnia bona, & jura ad hereditatem Francisci Basilii spectantia, exceptis assignatis in codicillis pro cappellania monialium S. Luciæ, & amplius. Ad 3. Affirmative contra quos de jure a mense Januarii 1757. & amplius. Ad 4. Affirmative, & amplius.*

1168 MAJORICEN. *Dispensationis ab irregularitate.* An sit locus dispensationi? in casu &c.
Sac. Congreg. Conc. die 27. Novembris 1784. respondit: *Negative*. Verum dubio iterum proposito die 19. Augusti 1786. responsum est: *Consulendum Sanctissimo pro dispensatione, dummodo celebret extra locum commissi delicti*.

1169 URBEVETANA, in qua disquiritur.
An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *S. C. C.* die 11. Decembris 1784. resolvit: *Affirmative adimpletis oneribus, & amplius*.

1170 NULLIUS S. LAURENTII IN CAMPO *Commutationis voluntatis*, ad seq. dub.
An sit locus commutationi voluntatis? in casu &c. *Sac. C. C.* die 11. Decembris 1784. rescripsit: *Negative*. Mox autem nova audientia obtenta, repetita causæ discussio est die 20. Aug. 1785. sub dub. *An sit standum &c.* ac dijudicatum est: *Prævio recessu a decisis, pro gratia commutationis ad decennium, facto verbo cum Sanctissimo*.

1171 TERRACINEN. *Servitii chori, & Missæ conventualis*, in qua disputatur.
1. An Archipresbyter, & canonici numerarii, ac supranumerarii Ecclesiæ collegiatæ S. Mariæ in cœlum assumptæ terræ Arcis Siccæ teneantur quotidie Officium in choro recitare, & Missam conventualem pro benefactoribus applicare? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;
2. An, & quomodo sit locus reductioni dictorum onerum? in casu &c. *S. C. C.* die 11. Decembris 1784. rescripsit: *Ad 1. negative. Ad 2. Affirmative juxta votum Episcopi*.

1172 URBANIEN. in qua quæritur.
An, & quomodo sit providendum? in casu &c. Sac. Congreg. Conc. die 11. Decembris 1784. responsum dedit. *Affirmative pro deputatione Vicarii curati cum congrua ab Episcopo taxanda, & a canonico persolvenda, & amplius*.

1173 PRÆNESTINA, in qua disputatur.
1. An rector beneficii instituti a Nicolao Cecconi in Ecclesia parochiali Castri S. Petri teneatur residere, & Missas per se ipsum celebrare? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;
2. An sustineatur præsentatio? in casu &c. *Et quatenus negative*;
3. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c.
4. An sit standum, vel recedendum a decisis quoad 3. dubium præteritæ propositionis? in casu &c. *Sac. C. C.* die 11. Decembris 1784. respondit. *Ad 1. 2. & 3. Iterum proponatur. Ad 4. In decisis, & amplius*.
Itaque reproposita quæstio die 12. Martii 1785. sub dubiis:
1. An rector &c. (*ut in primo superioris propositionis*), ita ut sit standum, vel recedendum a decisis sub diebus 6. Maii, & 17. Junii 1719. in casu &c. *Et quatenus affirmative; & respective in decisis.*
2. & 3. *ut dubia superius proposita*. Eadem Sac. Cong. resolvit: *Ad 1. Affirmative, & standum esse in decisis. Ad 2. negative. Ad 3. consulendum Sanctissimo juxta mentem*.

BONONIEN. in qua ad seq. dub. 1174
An sit concedendum indultum? in casu &c.
Sacr. Cong. Conc. die 15. Januar. 1785. respondit: *Negative*.

VERULANA, in qua disputatum est. 1175
1. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *Et quatenus negative*;
2. An, & ad quod tempus sit locus suspensioni nominationis cappellani ad effectum erogandi redditus cappellaniæ in meliorandis bonis? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Jan. 1785. rescripsit: *Ad 1. affirmative adimpletis oneribus, & ad mentem: & mens est, quod patronus incumbat bonorum restaurationi. Ad 2. Provisum in primo*.

JANUEN. *Dispensationis*, in qua quæritur. 1176
An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione Matrimonii rati, & non consummati? in casu &c. *Sac. Congreg. C.* die 15. Jan. 1785. respondit: *Negative, & amplius*.

UTINEN. *Irregularitatis*, in qua ad dub. 1177
An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. Dispensatio scilicet ab irregularitate petita fuerat die 17. Julii 1779. mox etiam die 7. Feb. 1784. sed rejectæ a Sac. Congr. preces fuerant, ex eo præsertim, quia, pendente instantia pro dispensatione, Missam celebraverat orator: ut videre est in *Thesaur. tom.* 54. *pag.* 7. Itaque die 25. Jan. 1785. ad propositum dubium, responsum fuit: *Expectet*.

MALACITANA *Irregularitatis*, ad dub.
An sit locus dispensationi? in casu &c. 1178
Sac. Congreg. Conc. die 15. Jan. 1785. rescripsit: *Expectet*. Repetito autem dubio die 21. Januarii 1787. resolvit: *Consulendum Sanctissimo pro gratia*.

CAMERINEN. *Parochialis*, ad seq. dub. 1179
An sit standum, vel recedendum a decisis? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Jan. 1785. respondit. *In decisis, & amplius, & ad mentem; & mens est, quod Episcopus incumbat omnino diligenti executioni, & subinde referat eidem Sacræ Congregationi*. Inde repetito causæ examine die 18. Iun. 1785. sub dubio: *An sit standum &c. etiam quoad dismembrationem parœciæ S. Eustachii? in casu &c.* responsum fuit: *In decisis, & amplius, & præfigatur Episcopo terminus sex mensium pro executione, & referat*.

JANUEN. *Reductionis*, ad seq. dub. 1180
An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *Sacra Congegat. Concil.* die 15. Januarii 1785. dixit: *Dilata, & scribatur Archiepiscopo juxta instructionem, & ab eodem requiratur de summa annua redditus uniuscujusque legati, de qualitate servitii choralis, & de quantitate eleemosynæ manualis*.

CAMERINEN. *Suspensionis oneris Missarum*. 1181
An, quomodo, & ad quod tempus sit locus suspensioni Missarum? in casu &c. S. C. C. die 12. Martii 1785. respondit: *Affirmative ad annum, præservato aliquo Missarum numero, arbitrio Episcopi, & reddita ratione coram eodem de erogatione*.

TOLENTINA, cujus duo sunt capita. 1182
1. An, quomodo, & in qua summa debeantur fructus? in casu &c.
2. An debeatur eleemosyna pro onere trium Missarum in qualibet hebdomada celebrandarum? in casu &c. S. C. C. die 12. Martii 1785. dixit: *Dilata*.
Hinc

Hinc reproposita die 28. Maii ejusdem anni, prodiit sententia. *Ad* 1. *Affirmative juxta modum nempe deberi annua scuta* 14. *ultra rubra quatuor frumenti, & scuta sex, solutis a Seminario utensilibus Missarum, cathedratico, & collectis. Ad* 2. *Negative*. Demum iterum relata ad examen sub duobus dubiis idem statuentibus, nempe: *An sit standum &c.* definivit: *In decisis, & amplius ad utrumque*.

1183 GALTELLINEN. *Dispensationis ab irregularitate.*

An sit locus dispensationi? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 12. Mart. 1785. respondit: *Affirmative ad cautelam*.

1184 FERRARIEN. *Reductionis*, ad seq. dub.

An, & quomodo tam quoad præteritum, quam quoad futurum sit providendum? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. 12. Mart. 1785. rescripsit: *Quoad præteritum, ad D. Secretarium cum Sanctissimo, quo vero ad futurum, negative, detractis sacris utensilibus, & scribatur Emo Archiepiscopo, qui mandet servari qualitatem beneficii ad formam erectionis*.

1185 ASCULANA *Coadjutoriæ*, ad seq. dub.

An supplicatio sit signanda? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 12. Martii 1785. rescripsit: *Scribatur Episcopo juxta mentem*.

1186 ROMANA *Legatorum*, ad seq. dub.

1. An, & quomodo sit locus adimplemento anniversarii? in casu &c.

2. An, & a quo tempore debeatur pro illo stipendium? in casu &c. Sacr. Congreg. Conc. die 9. Aprilis 1785. respondit: *Ad* 1. *Ad formam testamenti, peritiæ, & renunciationis. Ad* 2. *Affirmative pro nunc a die* 24. *currentis. In reliquis dilata*.

1187 NULLIUS S. RUFILLI, cujus 2. sunt dub.

1. An sit concedendum indultum? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An, & a quo tempore debeantur fructus? in casu &c. S. C.C. die 9. Apr. 1785. respondit: *Ad* 1. *Negative, & amplius. Ad* 2. *Deberi a die constituti patrimonii ad formam testamenti, & amplius*.

1188 PAMPILONEN. cujus dubium est.

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione, ut orator promoveri possit? in casu &c. *S. C. C.* die 9. Apr. 1785. respondit: *affirmative per Breve*.

1189 FANEN. *Subsidiorum dotalium*.

1. An, & usque ad quem gradum præferri debeant puellæ attinentes Jacobo Fornaciari ad assequutionem subsidii dotalis ab eo instituti?

2. An dicta prælatio extendi debeat ad puellas attinentes Comitatus Carticeti?

3. An sub nomine attinentium comprehendantur etiam affines?

4. An, & de qua paupertate pro assequutione dicti subsidii dotalis constare debeat quoad puellas extraneas?

5. An expensæ hujus litis fieri debeant sumptibus hereditatis Fornaciari? *Sacr. Congr. Conc.* die 9. Aprilis 1785. judicium habuit: *Ad* 1. *affirmative usque ad* 5. *gradum canonicum inclusive. Ad* 2. *affirmative. Ad* 3. *negative. Ad* 4. *Arbitrio, & conscientiæ collatorum. Ad* 5. *Affirmative*.

1190 AURIEN. in qua quæritur.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro absolutione, & dispensatione? in casu &c. *Sac. Congreg. Concil.* die 9. Apr. 1785. respondit: *Affirmative, restitutis fructibus, si quos perceperit*.

ANAGNINA *Reductionis Missarum*, ad dub. 1191

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *Sacr. Congr. Conc.* die 9. Apr. 1785. rescripsit: *negative*.

ALATRINA, cujus 4. sunt dubia. 1192

1. An favore familiæ Rossi constet de patronatu cappellæ S. Bartholomæi existen. in Ecclesia archipresbyterali terræ Varceni?

2. An liceat dictæ familiæ retinere intra ambitum dictæ cappellæ scamna, & sedilia, ita ut sit standum, vel recedendum a decisis sub die 24. Novembris 1781. quoad dictam familiam Rossi tantum? *& quatenus affirmative ad primum dubium*.

3. An liceat Archipresbytero, & Rectori ejusdem Ecclesiæ, sive cuilibet alteri, supra dicta scamna, & sedilia amovere, & respective in ea apponere, & retinere confessionarium, vel aliud quodcumque impedimentum, inaudito, & invito patrono?

4. An, & contra quos constet de attentatis, & quomodo sint illa purganda? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* di 7. Maii 1785. resolvit: *Ad* 1. *affirmative. Ad* 2. *Affirmative, dummodo divinis non præstet impedimentum, & juxta hunc modum, recedendum a decisis. Ad* 3. *Negative. Ad* 4. *Dilata*.

Sed renovata contentione, adversus allatam sententiam proposita die 20. Aug. ejusdem anni fuerunt alia quatuor dubia id genus: 1. *An sit standum &c.* 2. *An sit standum in primo, vel secundo loco decisis?* 3. ut in primo hujus propositionis dubio. 4. *An, & contra quos &c.* ut in 4. superioris propositionis. Sacr. vero Congregatio die 20. Aug. dixit: *Dilata*. Sed 26. Septembris respondit: *Ad* 1. *Recedendum a decisis. Ad* 2. *In primo loco decisis. Ad* 3. *Recedendum a decisis, & relinquendum arbitrio Episcopi. Ad* 4. *negative in omnibus*.

Præterea die 16. Septembris 1786. resumptum certamen, quatuor, ut alias, datis capitibus hoc modo: 1. *An sit standum in primo, vel secundo &c.* 2. *An sit standum in primo, & tertio, vel secundo &c.* 3. *An sit standum in primo vel secundo loco decisis?* 4. *An sit standum &c.* Quæ tamen definita sunt: *Ad* 1. *In primo loco decisis, & amplius. Ad* 2. *In secundo loco decisis. Ad* 3. *In primo loco decisis, & amplius. Ad* 4. *In decisis, & amplius*.

Nec satis tanta: revocata etiam die 7. Julii 1787. contentione, exhibitum fuit: An sit standum in primo, & tertio; seu potius in secundo, & quarto loco decisis? in casu &c. *Sac. eadem Cong.* expedivit: *In secundo, & quarto loco decisis, & amplius*.

ILERDEN. in qua duo quæruntur.

1. An standum sit decreto Episcopi in Sacra visitatione posito statuente, quod matrimonia benedicantur a propriis parochis, quorum est matrimoniis interesse; an vero consuetudini immemorabili de benedicendis matrimoniis a solo Parocho Cathedralis? 1193

2. An, ut satisfiat præcepto sumendi Eucharistiam tempore Paschali, satis sit illam sumere in Cathedrali; an vero necessarium sit illam sumere in propria uniuscujusque parochia, quacumque consuetudine non obstante? *S. Congreg. Conc.* die 28. Maii 1785. respondit: *Ad 1. affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius. Ad 2. Scribatur Episcopo ad mentem.*

1194 CIVITATIS CASTELLI, ad seq. dub.
An, & quomodo sit indulgendum beneplacitum Apostolicum? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 18. Jun. 1785. rescripsit: *Affirmative juxta votum Episcopi, & juxta mentem a D. Secretario explicandam.*

1195 SPOLETANA, in qua ad seq. dub.
An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro reductione Missarum 706. in casu? &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 18. Jun. 1785. respondit: *Affirmative ad formam præcedentis indulti, & Episcopus incumbat meliorationi bonorum, & perquisitioni instrumentorum fundationum.*

1196 RAVENNATEN. cujus dubium est.
An sit consulendum Sanctissimo pro approbatione concordiæ? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 18. Jun. 1785. resolvit: *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo;*

1197 BURGI S. SEPULCRI ad seq. dub.
An sit locus dispensationi? in casu &c. *Sacra Congreg. Conc.* die 18. Jun. 1785. respondit: *Negative.* Sed vero die 7. Jul. 1787. repetitæ sunt preces, facto dubio, an sit standum &c., atque rescriptum est: *Ad Secretarium cum Sanctissimo juxta mentem.*

1198 MACERATEN. *Massæ communis* ad dub.
An sit annuendum reductioni præbendarum ad massam communem? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 9. Jul. 1785. dixit: *Affirmative, facto verbo cum Sanctissimo.*

1199 PISAUREN. *Decimarum*, ad seq. dub.
An, quomodo, & cui sint solvendæ decimæ? in casu &c. *Sacra Congreg. Conc.* die 9. Jul. 1785. respondit: *Affirmative juxta solitum, nempe ad normam informationis Episcopi anni 1675., & amplius.*

1200 ROMANA, cujus capita sunt sex.
1. An Canonicus Amidei teneatur interesse choro etiam in solemnitatibus Epiphaniæ, & Pentecost es; vel potius in solis solemnitatibus sanctiss. Natalis, Paschatis Resurrectionis, & S. Eustachii? in casu &c.

2. An sub nomine solemnitatum sanctiss. Natalis, & Paschatis comprehendantur illi tres, & respective duo dies, qui primum consequuntur; & interessentia incipere debeat a primis vesperis solemnitatum in testamento præscriptarum, & in Sabbato Sancto? in casu &c.

3. An, & quomodo, & cujus favore mulctandus sit Canonicus Amidæi, si non intervenerit statis a testatore diebus, & quatenus favore Canonicorum præsentium; an vicissim etiam ejus favore cedere debeant fallentiæ aliorum Canonicorum iis diebus, quibus Canonicus Amidei interesse debet? in casu &c.

4. An Canonicus Amidei possit choro interesse aliis diebus præter eos, qui a testatore præcipiuntur, & altari inservire pro alio Canonico? in casu &c.

5. An Canonicus Amidei possit interesse congregationibus capitularibus, quando non agitur de administratione reddituum Capituli, aut de expensis ex eis faciendis, sed de Ecclesia, & cultu divino? in casu &c.

6. An Canonicus Amidei jus habeat nominandi puellam, ut alii Canonici pro consequutione subsidii dotalis sc. 25. relicti ab Innocentio Bandoni? in casu &c.

S. C. C. die 9. Jul. 1785. respondit: *Ad 1. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 2. Affirmative ad primam partem quoad duos dies consequentes festum Paschatis; quo vero ad dies consequentes festum Natalis, negative ad primam partem, & quoad secundam partem affirmative. Ad 3. Facta assignatione tertiæ partis juxta votum Eminentiss. Diaconi, fallentias esse erogandas juxta decretum Sess. 22. cap. 3. arbitrio ejusdem Emi Diaconi. Ad 4. Affirmative juxta votum Emi Diaconi. Ad 5. Affirmative*, ut in 4. *Ad 6. Affirmative.*

LUNEN. SARZANEN. ad dubium. 1201
An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 9. Jul. 1785. rescripsit: *negative in omnibus.*

ASTEN. cujus dubium est. 1202
An, & quomodo Capituli oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S. C. C.* die 9. Jul. 1785. respondit: *Dilata, & ad Eminentissimum Gerdil pro voto audiiis.* Voto per laudatum Eminentissimum Dominum edito, illoque peregregio quidem, & accuratissimo; ac repetita dubii discussione, probatum fuit respondere die 1. Aprilis 1786. *Affirmative, juxta votum Eminentissimi Relatoris, facto verbo cum Sanctissimo.*

CERVIEN. *Legatorum* ad seq. dub. 1203
An constet de perpetuitate, seu de temporaneitate legatorum piorum, de quibus agitur, nempe ad vitam Venturæ Antonii Ranieri heredis gravati? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 30. Jul. 1785. rescripsit: *affirmative ad primam partem, negative ad secundam.* Sed novum iisdem juribus de legatorum qualitate certamen initum est die 20. Decembris 1788., consueto dubio exhibito: *An sit standum &c.* Definitum vero est: *In decisis, & amplius.*

PLACENTINA *Missæ Conventualis* ad dub. 1204
An, & quomodo sit locus reductioni applicationis Missæ conventualis? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 30. Jul. 1785. rescripsit: *Affirmative ad dies festos de præcepto.*

TUDERTINA, cujus dubium est. 1205
An cappellania, de qua agitur, sit sacerdotalis actu, vel habitu, ad effectum, de quo agitur? in casu &c. *S. C. C.* die 30. Jul. 1785. respondit: *Cappellaniam esse sacerdotalem habitu, & institutionem dandam esse Horatio.*

CONSENTINA *Irregularitatis*, ad dub. 1206
An sit locus dispensationi? in casu &c. *S. C. C.* die 30. Jul. 1785. rescripsit: *Negative, & expectet.* Jam primum vero, scilicet die 8. Maii 1784. responsum fuerat: *Supplicet, expleto exilii tempore*, quo a cu-

a curia Ecclesiastica damnatus fuerat, nempe ad vicennium: itemque ad novas preces die 11. Sept. illius anni datas: *In decretis sub diem 8. Maii currentis anni.*

Ad factam vero ultimo rescripto spem proximæ indulgentiæ accessit, cum repropositum dubium est 20. Maii 1786. *An sit standum &c.*, Archiepiscopi de gratiæ congruitate testimonium, intercessio, insuper & preces, ut in se recipere gratiam testaretur. Itaque Sac. Congr. probavit rescribendum: *Attentis peculiaribus Archiepiscopi precibus pro gratia, peractis spiritualibus exercitiis per mensem in aliqua domo religiosa arbitrio Archiepiscopi, & dummodo non celebret in loco commissi delicti.*

1207 TERRACINEN. *Dismembrationis, & erectionis parochiæ*, cujus 4. sunt capita.

1. An sit locus erectioni novæ parochiæ in Ecclesia collegiata S. Joannis: seu potius deputationi aliorum duorum Vice-Curatorum in Ecclesia cathedrali ad effectum dumtaxat exercendi curam animarum, itaut sit standum, vel recedendum a decisis sub die 6. Junii 1739. *Et quatenus affirmative ad primam partem;*

2. An, & qui confines sint assignandi novæ parochiæ?

3. An, ex quibus redditibus, & in qua summa sit providendum?

4. An sit locus erectioni fontis Baptismalis in Ecclesia collegiata S. Joannis? in casu &c. *S.C.C.* die 30.Jul. 1785. respondit: *Affirmative pro erectione novæ paræciæ in loco designando, & quoad omnia ad Emum Carrara cum facultatibus S. Congregationis.*

1208 CAMENECEN. *Dispensationis ab irregularitate* ad seq. dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione ab irregularitate? in casu &c.

Famosum facinus, ac barbariei insuetum exemplum, quod, sensa verbaque, quibus refertur *Tom.* 54. *Thesauri resol. Congr. Conc. pag.* 121. in arctum compingens, non referre non possum; ita est: Honuphrius Piæsechi Ritus Græci uniti, Parochum agens Kuniszezovacensem, ignorantia, an zelo, vel alia de causa motus, in exemplarem uxoricidi vindictam, quod intra paræciæ septa patratum fuerat, consensit. Cogitabat enim Dispositor (forte dignitas vindicandis criminibus præposita) uxoricidam superstitem cum cadavere uxoris sepelire: favit Parochus, adhæsitque in pluribus; nam reum quærentium comes fuit, asportationi illius adstitit, passusque est, ut lugubrem defunctæ comitatum uxoricida fune collo injecta tractus sequeretur. Ut uxori parentatum est, confessionem viri excepit, & ad mortem disposuit: mox a Parochianis rogatus non improbravit, reum in tumulum descendere; jubensque virum cadaveri uxoris incumbere, terram desuper jecit, operuitque. Postulante igitur Honuphrio dispensationem ab irregularitate, in quam pro tanto facinore venerat, *S. Cong.* die 30. Jul. 1785. rescribi jussit: *Negative absque spe gratiæ.*

1209 AMERINA *Translationis Missarum* ad dub.

An petentibus PP. Cisterciensibus augumentum eleemosynæ, & solutionem sacrorum utensilium, sit annuendum translationi Missarum, & quomodo? in casu &c. *S. C. C.* die 30. Jul. 1785. respondit: *Negative.*

ROMANA *Alimentorum* ad seq. dub. 1210

An, & pro qua summa, & a quo tempore ex residualibus scutis 84. monetæ provenien. ex fructibus, medietatis pii relicti Paganini pertinen. ad successores Magdalenæ Paganini de Rubeis sit locus præstationi alimentorum favore Julii patris Annæ, Mariæ, & Victoriæ de Rubeis? in casu &c. *S. C. C.* die 20. Aug. 1785. respondit: *Affirmative in sc.* 4. *quolibet mense incipien. a prima Augusti currentis.*

CARPENTORACTEN. *Dismembrationis* ad dub. 1211

1. An sit locus additioni quarti Presbyteri in Ecclesia parochiali oppidi Montilii? *Et quatenus affirmative.*

2. An, & cujus sumptibus sit ei assignandum stipendium?

3. An, quomodo, & quo in loco territorii les Palus sit erigenda cappella, seu Ecclesia succursalis? *Et quatenus affirmative;*

4. An, quibus mediis, & cujus expensis sit construenda cappella, seu Ecclesia succursalis, ac domus pro habitatione Presbyteri cappellani, necnon subministranda sacra supellectilia, & respective manutenenda?

5. An, quibus modis, & cujus expensis sit persolvendum stipendium eidem Presbytero, & in qua quantitate? in casu &c.

Sac. Cong. Conc. die 20. Aug. 1785. respondit: *Ad* 1. *Negative. & amplius. Ad* 2. *Provisum in primo. Ad* 3. *Affirmative juxta votum Archiepiscopi. Ad* 4. *&* 5. *Dilata.* Postrema vero hæc duo capita, quorum dilata resolutio fuerat, repetita ac definita fuerunt die 4. Februar. 1786. prodeunte judicio: *Ad* 1. (nempe 4. primæ propositionis) *Affirmative in omnibus, sumptibus monasterii. Ad* 2. (quod erat 5.) *Affirmative in omnibus, sumptibus monasterii, juxta taxam præscriptam in Constitutione Sanctissimi anni* 1778.

Quæstiones autem, quæ in hisce postremis dubiis proponebantur, ad trutinam revocatæ sunt die 20. Maii 1786. facto dubio, *An sit standum &c.*, ac S. Congr. eadem die dixit: *Dilata ad primam post proximam, & proponatur etiam unica; & ad mentem. Et mens est, quod Episcopus statim provideat de idoneo cappellano pro incolis loci* Les Palus, *sumptibus monasterii.* Dilatione dein expleta, dubium die 29. Julii 1786. definitum est lata sententia: *In decisis, & amplius.*

ALATRINA. in qua quæritur. 1212

An Parochus S. Simeonis, Sanctæ Luciæ, Sancti Silvestri, teneatur in unaquaque ex dictis Ecclesiis parochialibus per se, aut per alium applicare Missam pro populo Dominicis, aliisque festis diebus? in casu &c. *S. C. C.* die 20. Aug. 1786. dixit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem: Et mens est, ut referat super expositis per Parochum.*

EADEM, cujus duo sunt capita. 1213

1. An Episcopo Alatrino generalem ordinationem statutis a jure temporibus in cathedrali Ecclesia habenti, Canonici omnes adesse teneantur, non obstante privilegio alternativæ? *Et quatenus affirmative;*

2. An

2. An renuentes coerceri possint pœna pecuniaria, & spirituali? *S. C. C.* die 20. Aug. 1786. respondit: *Ad* 1.*affirmative, & detur decretum inGiennen.* Celebrationis ordinum, *& amplius*. *Ad* 2. *affirmative pro pœna pecuniaria tantum, arbitrio Episcopi*.

1214 PERUSINA *Translationis oneris Missarum*.

An, & quomodo concedenda sit petita ad decennium translatio Missarum pro diebus ferialibus? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Septembris 1786. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi*.

1215 NULLIUS FOROPOMPILIEN. ad seq. dub.

1. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? *Et quatenus negative*;

2. An, & quomodo sit providendum? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Septemb. 1786. rescripsit: *Ad* 1.*Negative, & amplius*. *Ad* 2.*Esse providendum assumpta in se ipsos a Canonicis celebratione unius Missæ quotidianæ*.

1216 RECINETEN. cujus 4. sunt capita.

1. An sit locus alienationi duarum domorum cappellaniæ, de qua agitur? *Et quatenus affirmative*;

2. An pretium sit reinvestiendum, seu potius erogandum in restaurationem aliarum trium domorum ejusdem cappellaniæ? *Et quatenus affirmative ad primam partem*.

3. An sit locus impositioni census pro reparatione earumdem trium domorum?

4. An sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Septemb. 1786. rescribendum censuit: *Ad* 1. *affirmative, solutis interim fructibus ad rationem scut. 4. pro centenario; & in fine quinquennii numerato integro pretio ad effectum investiendi cum solitis clausulis, salvis quibuscumque juribus unicuique quomodolibet competentibus*. *Ad* 2. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam*. *Ad* 3. *affirmative, deposita quotannis summa ab Episcopo taxanda pro extinctione census*. *Ad* 4. *Negative, & amplius*.

1217 DERTHONEN. *Transactionis* ad dub.

An sit sustinenda transactio, seu conventio inita de anno 1769. in casu? &c. *S. C. C.* die 10. Septembris 1785. rescripsit: *Iterum proponatur*. Itaque reproposita die 20. Maii 1786. responsum dedit: *Affirmative*. Mox autem impugnata transactione ab Archipresbytero S. Caloceri, causa rediit ad examen die 18. Aug. 1787. sub consueto dubio: *An sit standum &c.* quod definitum fuit: *In decisis, & amplius*.

1218 MELEVITANA, in qua duo proponuntur.

1. An sit locus reductioni Missarum ad rationem eleemosynæ manualis anno 1777. ex auctoritate SSmi præfinitæ in tarenis tribus, sive obolis duodecim mon. Rom., & ad formam rescripti reductionis anni 1779., ita ut tamen Georgius Fournier teneatur solvere annua scuta 45. Melitensia tantum ad formam rescripti Sac. Congr. anni 1753. *Et quatenus affirmative*;

2. An, & quomodo providendum sit quoad deposita facta pro Missis usque ad diem 24. Martii 1775. & quoad deposita non facta pro Missis ab illa die in posterum? in casu &c. *S. C. C.* die 10. Sept. 1785. rescripsit: *Ad* 1. *affirmative*. *Ad* 2. *solvenda esse a Fournier annua scuta 45. Melitensia a die 24. Martii 1775. illaque cum scut. 405. jam depositis eroganda esse in celebrationem tot Missarum, servata quantitate acuti stipendii*.

FIRMANA, in qua tria disputantur. 1219

1. An unio sustineatur? in casu &c.

2. An, & quomodo sit locus redintegrationi? in casu &c.

3. An, & a quo tempore, & in qua summa sint restituendi fructus? in casu &c. *S.C.C.* die 26. Nov. 1785. dixit: *Dilata ad primam etiam unica*. Igitur die 10. Decemb. ejusdem anni respondit: *Ad* 1. *Negative, & amplius*. *Ad* 2.*affirmative, facta tamen prius per sodales Confraternitatis Suffragii obligatione in forma juris valida de subministrando quotannis Societati SSmi Sacramenti aliquo subsidio ab Emo Albani Protectore taxando, & amplius*. *Ad* 3. *Ad D. Secretarium cum Sanctissimo pro condonatione*.

ÆESINA, in qua disquiritur. 1220

An, & quomodo sit locus reductioni onerum, & respective moderationi testamentariæ dispositionis? in casu &c. *S. C. C.* die 26. Novemb. 1785. rescripsit: *Quoad reductionem Missarum negative; in reliquis, arbitrio Episcopi*.

ULISSIPPONEN. ad dubium. 1221

An, & quomodo sit locus reductioni? in casu &c. *S. C. C.* die 26. Nov. 1785. respondit: *Affirmative quoad reductionem ad manualem, retento numero duarum cappellaniarum; & quoad præteritum pro satisfactione ad manualem*.

ALEXANDRINA in qua octo sunt dubia. 1222

1. An capitulum sit absolvendum pro præteritis diminutionibus sortis, & fructuum? in casu &c.

2. An capitulum sit absolvendum ab onere manutenendi de proprio capitalia, & fructus hereditatis in casu, quo pereant, vel decrescant, non obstante bene gesta administratione? in casu &c.

3. An, & quæ quantitas segreganda sit a fructibus hereditatis pro manutentione sacrorum utensilium.

4. An, & in qua quantitate sit augendum salarium administrationis, detrahendum ex fructibus hereditatis? in casu &c.

5. An, & pro quo tempore sit indulgendum Canonicis, ut possint Missam celebrare extra Ecclesiam cathedralem? in casu &c.

6. An Capitulum sit absolvendum quoad omissam pro tempore præterito celebrationem Missarum juxta verba testamenti? in casu &c.

7. An præter expensas litium sint separandæ a fructibus hereditatis expensæ instrumentorum, taxarum archivi, visitatorum, & ratiocinatoris? in casu &c.

8. An, & quomodo sit indulgendum singulis Canonicis, ut termille Missas pro tempore præterito celebrandas eorum quilibet pro contingenti rata celebrare possit in Ecclesia sibi benevisa? in casu &c.

S.C. C. die 10. Decemb. 1785. respondit: *Ad* 1. *affirmative, facto verbo cum Sanctissimo*. *Ad* 2. *affirmative*. *Ad* 3. *& 4. affirmative arbitrio Episcopi*. *Ad* 5. *affirmative juxta votum Episcopi, facto verbo cum Sanctissimo*. *Ad* 6. *affirmative, facto verbo cum SSmo*. *Ad* 7. *affirmative*. *Ad* 8. *affirmative, juxta votum Episcopi infra terminum ab eodem præfigendum, facto verbo cum Sanctissimo*.

ASSI-

1223 ASSISIEN., in qua decem dubia in disputationem veniunt.

1. An sustineatur Episcopi edictum in ea parte, in qua confraternitatum officiales jubentur certiorem facere Episcopum in civitate, & vicarios foraneos in diœcesi de congregationibus habendis, ne conveniant sine ipsius, sive vicariorum interessentia?

2. An sustineatur edictum in ea parte, in qua mandatur intimari omnes, et singulos sodales in propriis domibus, ut intersint congregationibus tam ordinariis, quam extraordinariis?

3. An sustineatur edictum in ea parte, in qua vetitum fuit administratoribus confraternitatum facere expensas cujuscumque generis usque ad scuta 3. sine collegiali consensu in pluralitate suffragiorum præstito?

4. An sustineatur edictum in ea parte, in qua sancitum fuit, quod si expensæ cujuscumque generis excedant sc. 3., præter approbationem majoris partis confratrum, impetrari debeat Episcopi licentia?

5. An sustineatur edictum in ea parte, in qua jubentur confraternitates, seu illarum officiales deponere in æde sacra Assisii sortes censuum, aliorumque creditorum in casu restitutionis cum vinculo investimenti; itemque vetantur ad investimenta procedere absque Ordinarii approbatione?

6. An sustineatur edictum in ea parte, in qua mandatur fieri depositum in æde sacra subsidiorum dotalium statim, ac facta fuerit extractio, seu nominatio puellarum ad eadem subsidia?

7. An sustineatur edictum in ea parte, in qua jubetur Confraternitatibus, ut præter retentionem libri resolutionum, quæ in congregationibus capiuntur, conficiatur alius codex administrationis œconomicæ cum adnotatione facultatum ab Ordinario pro faciendis sumptibus, & investimentis datarum?

8. An sustineatur edictum in ea parte, in qua decernitur, electionem officialium faciendam esse per secreta suffragia, non viva voce, ac insuper conclusam non censeri, nisi concurrant duæ ex tribus partibus suffragiorum?

9. An sustineatur edictum in ea parte, in qua mandatur, buxulos officialium fieri coram Ordinario, vel persona ab eodem deleganda, & extractiones fieri, præsentibus omnibus sodalibus?

10. An sit locus circumscriptioni congregationis habitæ die 6. Feb. 1785. in casu? &c.

Sacra Congregatio Concilii die 21. Jan. 1786. respondit: *Ad 1. affirmative quoad certiorationem pro extraordinariis tantum. In reliquis negative. Ad 2. & 3. affirmative quoad extraordinarias tantum. Ad 4. affirmative ad formam synodi Episcopi Sermattei. Ad 5. affirmative in omnibus. Ad 6. affirmative. Ad 7. affirmative in omnibus. Ad 8. affirmative ad primam partem, negative ad secundam; & suffragia majoris partis sufficere. Ad 9. Negative ad primam partem; & quoad secundam, servari solitum, salva approbatione Episcopi. Ad 10. Negative, & amplius.*

1224 SETINA *Chori, & Missæ conventualis.*

1. An Canonici, & Archipresbyter Ecclesiæ S. Erasmi in oppido Bassiani teneantur quotidie Officium in choro recitare, & Missam conventualem pro benefactoribus celebrare? *Et quatenus affirmative;*

2. An, & quomodo sit locus reductioni dicti oneris? in casu &c. *S. C. C.* die 21. Januarii 1786. rescripsit: *Ad 1. Compellendos esse Archipresbyterum, & Canonicos ad servitium chori, & applicationem Missæ conventualis juxta votum Episcopi. Ad 2. Provisum in primo.*

CIVITATIS CASTELLI, in qua quæritur. 1225

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *S. C. C.* die 4. Febr. 1786. respondit: *Affirmative.*

LAURETANA *Emphyteusis*, ad seqq. dub. 1226

1. An sustineatur resolutio capta sub die 23. Jan. 1785. a confraternitate Mortis Laureti de stipulanda emphyteusi cum Francisco Angelelli de duobus prædiis in territorio ejusdem civitatis positis in contrada *la Bandirola* ad ipsam confraternitatem spectantibus? *Et quatenus negative;*

2. An sit locus affixioni edictorum pro ineunda emphyteusi de iisdem prædiis? in casu &c. *S.C.C.* die 4. Febr. 1786. resolvit: *Ad 1. Negative, & amplius. Ad 2. affirmative pro locatione ad 29. annos, & amplius.*

CRACOVIEN. & GNESNEN. *Unionis*, ad dub. 1227

1. An, & quomodo sit annuendum oratorum precibus pro perpetua taxatione Missarum quoad dispositionem Francisci Compagnoni?

2. An, & quomodo sit annuendum oratorum precibus pro perpetua taxatione Missarum quoad donationem Victorii Marcucci? *S. C. C.* die 4. Febr. 1786. respondit: *Affirmative ad utrumque juxta votum Episcopi.*

ANGOLEN. in qua ad seq. dub. 1228

An sit concedenda dispensatio? in casu &c. *S.C.C.* die 6. Febr. 1786. rescripsit: *Recurrat orator ad hodiernum Episcopum Angolensem, eique commendetur tam ab Emo Patriarcha, quam Emo Nuncio nomine Sac. Congregationis.*

PERUSINA *Emphyteusis*, ad seq. dub. 1229

An, & cui danda sit prælatio, & respective concedendum beneplacitum Apostolicum? in casu &c. *S. C. C.* die 4. Febr. 1786. respondit: *Prælationem esse dandam, & respective Beneplacitum concedendum favore Josephi cum obligatione reparationum, & meliorationum in prima oblatione Feliciani contentarum.*

ROMANA, in qua quæritur. 1230

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *S. C. C.* die 11. Martii 1786. respondit: *Affirmative.*

SIGNINA *Jubilationis*, ad seq. dub. 1231

An sit concedenda jubilatio? in casu &c. *S.C.C.* die 11. Mart. 1786. rescripsit: *Affirmative arbitrio Episcopi cum solitis clausulis.*

NICIEN., *seu* TURRITANA *Matrimonii*. 1232

1. An constet de nullitate Matrimonii? in casu &c. *Et quatenus negative;*

2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione Matrimonii rati, & non consummati? in casu &c. *S. C. C.* die 11. Martii 1786. respondit: *Ad 1. Provisum in secundo. Ad 2. Affirmative.* Deinde autem repetita die 20. Maii 1786. sub dub. *An sit standum &c.* eadem Sac. Congr. definivit: *In decisis, & amplius.*

LEO-

1233 LEODIEN. *Prorogationis indulti* ad dub.
An sit locus prorogationi indulti? in casu &c. *S. C. C.* die 11. Martii 1786. respondit: *Affirmative ad aliud vicennium*.

1234 CIVITATEN. in qua ad seq. dub.
An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione ab irregularitate? in casu &c. *S. C. C.* die 11. Martii 1786. sescripsit: *Affirmative per Breve*.

1235 IMOLEN. *Separationis thori* ad seq. dub.
1. An sit locus separationi thori? in casu &c.
2. An sint servanda sequestra? in casu &c. *S.C.C.* pie 11. Martii 7186. respondit: *Ad 1. Negative. Ad 2. affirmative*. Postmodum reproposita sub dubio, *An sit standum &c.*, die 17. Jun. ejusdem anni dixit: *Iterum proponatur*. Itaque die 9. Sept. ejusd. an. utraque indago tam super separatione thori, quam super observatione sequestrorum judicio EE. Patrum subjecta fuit. Responsum vero est: *Ad 1. In decisis, & amplius, & ad mentem. Ad 2. Sequestra esse removenda a die reditus in Statum Ecclesiasticum, & amplius*.
Interim in Ecclesiasticam ditionem quam cito redit matertera comitata profugam, quæ contentioni causam dederat, hac in sua contumacia in extera ditione permanente. Cumque ambarum subjecta sequestris bona fuissent, reversa matertera de suis bonis amoveri sequestrum postulavit, exhibito die 5. Aprilis 1788. dubio: „ An, & super quibus bo„ nis ob reditum Magdalenæ Cavallazzi in Statum „ Ecclesiasticum sit locus executioni rescripti diei „ 9. Septembris anni 1886. quoad remotionem se„ questri? in casu &c. " *S. C. C.* respondit: *Affirmative super bonis Magdalenæ Cavalazzi*.

1236 URBINATEN., *seu* ARIMINEN. *Annui assignamenti*, in qua quæritur.
An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 9. Julii anni 1774. in casu? &c. *S. C. C.* die 11. Martii 1786. rescripsit: *Pro assignatione scut. 18. annuorum ex subsidiis dotalibus facto verbo cum Sanctissimo*.

1237 PAPIEN. cujus duo sunt capita.
1. An sit locus erectioni cappellaniæ? in casu &c.
2. An jus nominandi cappellanum sit reservandum favore proximiorum testatoris? in casu &c. *S. C. C.* die 1. Aprilis 1786. resolvit: *Ad 1. Affirmative juxta votum Archiepiscopi Episcopi. Ad 2. Negative: & ex gratia pro prima vice conferatur nominando a Josepho, & aliis Ragni*.

1238 EUGUBINA *Commutationis voluntatis*.
1. An sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis testatoris in ea parte, qua quatuor canonicatus erigi mandavit, firmis remanentibus ceteris oneribus, præsertim Missarum? in casu &c. *& quatenus affirmative*;
2. An sit consulendum Sanctissimo pro erectione quatuor mansionariatuum, vel potius duorum canonicatuum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 1. Apr. 1786. respondit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam*.

1239 DUBIA *Super Professione Fidei in regnis Hispaniarum*.
1. An in qualibet nova provisione canonicatuum, dignitatum &c. in Ecclesiis cathedralibus (etiam in eadem Ecclesia) iteranda sit professio Fidei ad formam decreti Concilii Tridentini *sess. 24. cap. 12. de Reform.*
2. An ea emitti debeat coram Ordinario, vel ejus Vicario generali, & tempore Sedis vacantis coram Vicario capitulari, & Capitulo; vel potius, stante consuetudine, liceat eam emittere coram solo Capitulo, præsertim iis in diœcesibus, in quibus Ordinarii præter Vicarium generalem habent alterum Vicarium de gremio Capituli ad effectum convocandi Capitulum, & eidem interessendi in rebus respicientibus Ordinarium, & Capitulum? *& quatenus negative ad secundam partem*;
3. An stante bona fide, sit consulendum Sanctissimo pro absolutione a restitutione fructuum pro tempore præterito, quoad eos, qui professionem Fidei coram Capitulo, ut supra, emiserunt.
Sac. Congr. Conc. die 1. Aprilis 1786. respondit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad 3. Affirmative*.

BENEVENTANA, in qua quæritur. 1240
An, & quomodo constitutiones Montis sint approbandæ? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 1. Aprilis 1786. rescripsit: *Quoad usuras, ad rationem quatuor pro centenario, negative; In reliquis, videatur particulariter*.

ALEXANDRINA *Dispensationis*, ad seq. dub. 1241
An, & quæ supplicatio sit signanda? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 1. Aprilis 1786. respondit: *Signandam esse supplicationem favore Joannis Antonii Ferrarii*.

URBINATEN. *Dissolutionis sponsalium*, ad dub. 1242
An sit locus executioni, seu potius recessui a sponsalibus? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 1. Aprilis 1786. respondit: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam*.

BRUGNATEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub. 1243
An, & quomodo sit locus dispensationi? in casu &c. *S. Cong. C.* die 6. Maii 1786. rescripsit: *Constito de satisfactione Fisci, affirmative pro gratia absolutionis, & dispensationis, facto verbo cum Sanctissimo*.

ROMANA *Deletionis oneris*, ad dub. 1244
An sit locus deletioni oneris? in casu &c. *S.C.C.* die 6. Maii 1786. respondit: *Affirmative juxta votum Emi Protectoris*.

BONONIEN. *Commutationis voluntatis*, ad dub. 1245
An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. *S. Congreg. C.* die 6. Maii 1786. respondit: *Dilata, & scribatur Eminent. Archiepiscopo juxta instructionem*.

URBEVETANA *Emphyteusis*, ad seq. dub. 1246
An, & cujus favore sit stipulandum instrumentum Emphyteusis? in casu &c. *S. C. C.* die 6. Maii 1786. rescripsit: *Esse stipulandum favore Marci Bertoccini, salvo jure vigesimæ, & sextæ*.

PARMEN. in qua duo sunt capita. 1247
1. An, & ad quam taxam sit locus reductioni Missarum? in casu &c.
2. An quoad tempus præteritum sit approbanda methodus ab oratore servata; vel potius, an, & quomodo sit absolvendus? in casu &c. *S. C. C.* die 6. Maii 1786. respondit: *Ad 1. Affirmative, ad taxam*

taxam perpetuæ. *Ad* 2. *Affirmative in omnibus facto verbo cum Sanctissimo*.

1248 ASCULANA, in qua duo quæruntur.

1. An sit danda manutentio clerico Aloysio Ciucci proviso Apostolico, seu potius sit relaxanda supplicatio favore clerici Michaelis Angeli Cappello? in casu &c. *& quatenus affirmative ad primam partem*;

2. An Vincentius Cataldi teneatur ad refectionem domus ruralis? in casu &c. *S. C. C.* die 6. Maii 1786. respondit: *Ad* 1. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius*. *Ad* 2. *affirmative, & amplius*.

1249 ASCULANA, cujus 4. dubia sunt.

1. An sit locus expeditioni litterarum Apostolicarum favore clerici Josephi Galosi; seu potius relaxanda sit supplicatio favore clerici Michaelis Angeli Cappello? in casu &c.

2. An sit locus expeditioni litterarum Apostolicarum favore Sacerdotis Vincentii Paolini; seu potius sit relaxanda supplicatio favore Ignatii Merli? in casu &c.

3. An sit locus expeditioni litterarum Apostolicarum favore Sacerdotis Vincentii Paolini; seu potius sit relaxanda supplicatio favore Ignatii Mari? in casu &c.

4. An sit locus expeditioni litterarum Apostolicarum favore Vincentii Ercolani; seu potius sit relaxanda supplicatio favore Michaelis Angeli Cappello? in casu &c.

S.C. C. die 6. Maii 1786. rescripsit: *Ad* 1. *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius*. *Ad* 2. 3. *&* 4. *affirmative ad primam partem, negative ad secundam*.

1250 ROMANA, in qua quæritur.

1. An sit delendum onus Missarum 181. in casu &c.

2. An, & in qua summa sit locus reintegrationi pro Missis jam celebratis? in casu &c.

S. C. C. die 20. Maii 1786. respondit: *Ad* 1. *Negative*. *Ad* 2. *Provisum in primo*.

1251 ÆSINA, in qua ad seq. dub.

An, & quomodo sit providendum? in casu &c. *S. C. C.* die 20. Maii 1786. rescripsit: *Esse providendum pro reductione servitii choralis ad dies festos de præcepto, & ad feriam* IV. V. VI., *& Sabbathum Majoris hebdomadæ*. Sed vocato in contentionem decreto, exhibitum est die 7. Jul. 1787. consuetum dubium, *An sit standum &c.*, responsum vero est: *In decisis, & amplius*.

1252 ASCULANA *Dispensationis*, ad dub.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro concessione administrationis redditituum trium beneficiorum, quousque nominatus perveniat ad annos quatuordecim? in casu &c. *S.C.C.* die 20. Maii 1786. resolvit: *Consulendum esse Sanctissimo, ut attenta paupertate oratoris committatur Episcopo deputatio administratoris Ecclesiastici trium beneficiorum, qui satisfactis oneribus, residuum oratori consignet, usque dum nominatus ad legitimam ætatem pervenerit*.

1253 FERETRANA *Legati*, ad seq. dub.

An frumentum, vinum, oleum, cera, libri, & alia hujus generis comprehendantur sub legato? in casu &c. *Sac. C. C.* die 7. Jun. 1786. rescripsit: *Negative*.

SABINEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub. 1254

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *S.C.C.* die 17. Jun. 1786. respondit: *Negative, & expectet*. Mox autem renovatæ sunt preces die 28. Julii 1787. factumque dubium, *An sit standum &c.* Sacra autem Congr. dixit: *In decisis*.

BONONIEN. *Commutationis voluntatis, & transactionis*, ad seqq. dub. 1255

1. An sit locus commutationi voluntatis, itaut sit confirmanda transactio?

2. An, quomodo, & a quibus subeundæ sint expensæ pro conficienda transactione, ac obtinenda voluntatis commutatione usque ad plenam illius executionem? in casu &c. *S. C. C.* die 17. Jun. 1786. respondit: *Ad* 1. *affirmative, dempta suppressione tertiæ mansionariæ*. *Ad* 2. *Expensas omnes subeundas ex fructibus decursis, & deinde a beneficiis erigendis, prout de jure*. Ab hujusmodi tamen rescripto transigentes provocarunt, solitum exhibentes dubium, *An sit standum &c.* quod expeditum est die 18. Augusti 1787. *Ad* 1., *&* 2. *In decisis*.

ALBEN. *Reductionis Missæ conventualis*, in qua quæritur. 1256

An sit concedenda reductio applicationis Missæ conventualis ad solos dies festos? in casu &c. *S. C. C.* die 17. Jun. 1786. respondit: *Affirmative ad dies festos de præcepto juxta votum Episcopi quoad applicationem tantum*.

FABRIANEN. *Aperitionis oris, & administrationis*, in qua duo quæruntur. 1257

1. An sit locus aperitioni oris adversus rescriptum diei 1. Decembris 1784., *& quatenus affirmative*;

2. An, & cui sit danda administratio bonorum, de quibus agitur? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 17. Jun. 1786. rescripsit: *Iterum proponatur quoad utrumque*.

JANUEN. *Reductionis Missarum, & onerum*, in qua ad seq. dub. 1258

An, & quomodo sit precibus annuendum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 17. Jun. 1786. respondit: *Reductionem esse faciendam juxta votum Archiepiscopi; ita tamen, ut Missæ ex redditibus uniendis, & respective ex delendis oneribus celebrandæ, applicentur pro particularibus benefactoribus, quoad fieri separatio poterit; sin minus collective*.

NEPESINA, in qua ad seq. dub. 1259

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *S. C. C.* die 8. Julii 1786. respondit: *Affirmative arbitrio Episcopi, dummodo chori servitium detrimentum non patiatur*.

PERUSINA *Unionis*, in qua ad dub. 1260

An sit locus unioni oratorii, de quo agitur, favore parochialis Ecclesiæ S. Martini de Tisciano? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 8. Jul. 1786. rescripsit: *Negative, & amplius*.

REATINA *Subsidii dotalis*, ad seqq. dub. 1261

1. An Clerici Regulares ministrantes infirmis cogantur

gantur nominare ad subsidium dotale puellas per fœminam descendentes ex familia Passarini? in casu &c.

2. An consignatio dicti subsidii dotalis sit facienda in pecunia etiam ante nuptias sive spirituales sive temporales; vel potius competat PP. supradictis jus dandi solummodo cedulam obtentæ nominationis, dilata solutione ad casum sequutarum, ut supra, nuptiarum, vel sublatæ spei earumdem nuptiarum? in casu &c.

Sacr. Congreg. Conc. die 8. Jul. 1786. rescripsit: *Ad* 1. *Affirmative. Ad* 2. *Consignationem esse faciendam in pecunia etiam ante nuptias, prævio decreto Episcopi, declarante non esse locum retentioni.* Ceterum, cum nullis finibus, nulloque certo gradu prælatio nominationis in primo dubio disputatæ circumscriberetur per latum decretum, *affirmative*; id quæsitum est die 9. Septembris 1786. proposito dubio, *an sit standum &c.*, quod ex expeditum fuit: *In decisis, usque ad quintum gradum canonicum inclusive.*

1262 NEPESINA, cujus unum est caput.

An sit locus exequutioni rescripti diei 19. Decembris 1772., seu potius decretorum exequutorialium Episcopi Nepesini? in casu &c. *Sacra Congr. Conc.* die 8. Julii 1786. respondit: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundam, salvo tamen residuo debito in vim decreti exequutorialis* 23. *Januar.* 1770. *imposterum liquidando.*

1263 RECANATEN. *Servitii chori*, ad seq. dub.

An, & quomodo Capituli precibus sit annuendum? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 8. Jul. 1786. respondit: *Esse annuendum concessioni vacationum ad tres menses cum conditionibus in Auximana* 12. *Jul.* 1631., *& assignata pro his tribus mensibus tertia parte consuetarum distributionum tantum.*

1264 GRANATEN. *Irregularitatis*, ad seq. dub.

An sit locus dispensationi? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 8. Jul. 1786. rescripsit: *Affirmative, imposita arbitrio Episcopi salutari pœnitentia, & adjecta lege commorandi, & celebrandi in Ecclesia Villæ Malæ, quamdiu dictæ Ecclesiæ necessitas postulaverit, susceptis prius Ordinibus omissis, facto verbo cum Sanctissimo.*

1265 LUNEN. SARZANEN. *Reductionis Missæ conventualis*, ad seq. dub.

An, & quæ exemptio a celebratione, vel applicatione Missæ conventualis, attenta præbendarum tenuitate, sit indulgenda? in casu &c. *Sacr. Congregat. Concil.* die 8. Jul. 1786. respondit: *Esse indulgendam exemptionem ab applicatione Missæ conventualis, exceptis diebus festis de præcepto.*

1266 SARSINATEN. *Unionis, & reductionis*, in qua duo sunt capita.

1. An sit locus unioni beneficiorum? in casu &c.

2. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 29. Julii 1786. responsum dedit: *Ad* 1. *affirmative. Ad* 2. *Affirmative. juxta modum: nempe, celebrata una Missa singulis diebus Dominicis, & festis de præcepto, & adimpletis aliis oneribus a testatore præscriptis.*

1267 FIRMANA *Emphyteusis super prælatione.*

An, & cui competat prælatio, itaut stipulandum sit instrumentum emphyteusis? in casu &c. *Sacr. Congr. Concil.* die 29. Jul. 1786. respondit: *Prælationem competere Josepho Mariani, & cum eo stipulandum esse instrumentum emphyteusis ad tertiam generationem masculinam cum solidali obligatione Philippi Massa.* Verum impetrata a succumbente facultate denuo experiendi jura sua, proposita die 20. Januarii 1787. causa est sub dubio, *an sit standum &c.*, decretum vero: *In decisis, & amplius.*

PARMEN. *Beneficii*, cujus dubium est. 1268

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *Sacr. Congreg. C.* die 29. Julii 1786. rescribendum censuit: *Beneficium esse erigendum juxta fundationem Sacerdotis Horatii, & Missas esse celebrandas pro rata redditum pro nunc actu existentium ad taxam perpetuæ, & scribatur Episcopo juxta mentem.* Mens autem fuit, ut præcise referret Episcopus de causa impediente vindicationem bonorum Horatii a tertiis possessoribus. Dein vero causa repetita die 28. Jul. 1787. postulatum est, *an, & quomodo sit standum &c.* ac prodiit judicium: *Attentis peculiaribus facti circumstantiis, prævio recessu a decisis, Beneficium esse erigendum juxta fundationem Hieronymi.*

TIBURTINA *Residentiæ*, ad seq. dub. 1269

An Parocho Joanni Baptistæ Ciucci liceat habitare in domo paterna? in casu &c. *S. C. C.* die 29. Jul. 1786. sententiam habuit: *Negative juxta modum, nempe præfigatur ab Episcopo congruus terminus Parocho ad restaurandam domum parochialem, quo elapso, in ea habitare teneatur.* Sed continuo postulatum est Ciuccio, ut jura sua adversus latum semel judicium experiri denuo posset. Itaque die 3. Febr. 1787. inquirebat, *an sit standum &c.* Sed responsum est. *In decisis, & amplius.*

TUDERTINA *Transactionis*, in qua quæritur. 1270

1. An constet de utilitate transactionis, ita ut sit concedendum Beneplacitum Apostolicum? *& quatenus affirmative*;

2. n sit locus resolutioni legati præstationis dotium? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Augusti 1786. rescripsit: *Ad* 1. *Affirmative, suscepta per fratres Ursini obligatione satisfaciendi legato pio Missarum, juxta mentem testatoris. Ad* 2. *Affirmative.*

PONTIS CURVI *Cappellaniæ super reductione* 1271 *Missarum*, in qua quæritur.

An, & quot Missæ sint celebrandæ in adimplementum legatorum tam Raynaldi Narducci, quam Isabellæ Pavoni conjugum, & in qua summa eleemosyna sit taxanda? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Aug. 1786. dixit: *Affirmative in omnibus juxta votum Episcopi.*

MELEVITANA *Confirmationis statuti*, ad du- 1272 bium.

An, & quomodo caput 4. Statutorum confraternitatis laicalis sub titulo Animarum purgantium erectæ in Ecclesia S. Nicolai civitatis Vallettæ sit confirmandum? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Aug. 1786. rescripsit: *Affirmative juxta modum, nempe quod media pars eleemosynarum tam collectarum, quam colligendarum, una cum medietate fructuum capitalium jam investitorum, vel in posterum investiendorum, pro Missis; altera vero medietas pro Ecclesia appli-*

applicetur; & in reliquis juxta votum Episcopi.

Postmodum vero sodalibus absolutionem quoad præteritum postulantibus, propositum dubium est: *An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro absolutione? in casu &c.*, atque definitum die 20. Decemb. 1788. *Affirmative juxta votum Episcopi*.

1273 FANEN. *Permutationis*, in qua ad dub.

An, & quomodo sit concedenda facultas permutandi? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Aug. 1786. rescripsit: *Scribatur Episcopo pro meliori informatione*. Hac, interim defuncto Episcopo, a Vicario capitulari habita, resolutum est: *affirmative juxta votum Ordinarii*.

1274 ROMANA *Matrimonii*, cujus bina dub.

1. An constet de nullitate Matrimonii? in casu &c. *Et quatenus negative*;

2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione super matrimonio rato, & non consummato? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Aug. 1786. resolvit, primum dicens: *Dilata, & esse locum, experimento cohabitationis triennalis*. Mox autem die 2. Decembris cum præmisso dubio, *an sit standum &c.* eadem repetita, definivit: *Prævio recessu a decisis, consulendum Sanctissimo pro dispensatione*. Continuo tamen Defensor Matrimonii novam postulavit audientiam, qua obtenta, quæsitum est: *An sit standum in primo, vel secundo loco decisis? in casu &c.* Et Sac. Congr. die 20. Jan. 1787. rescribendum censuit: *In secundo loco decisis, & amplius: & moneantur Tancioni, & Posi de se abstinendo a similibus*.

1275 ECCLESIEN. *Onerum, & distributionum*, cujus octo sunt capita.

1. An sit consulendum Sanctissimo pro condonatione Missarum, atque onerum a Capitulo præterito tempore non impletorum?

2. An sit toleranda consuetudo, quod Capitulares in ingressu solvant libras quadringentas, seu verius 424. ad augendam & conservandam massam distributionum quotidianarum, prout in casu; itaut qui non solverit, omni penitus quotidianarum distributionum fructu privetur? *Et quatenus negative*;

3. Quonam modo ea distributionum massa confici debeat?

4. An pia legata tam Missarum, quam aliorum onerum, quæ dubia, & incerta sunt, quæque non habent peculiarem fundum superstitem, sint penitus delenda juxta Capituli preces, seu potius reducenda, & quomodo?

5. An sint præservanda legata, quæ peculiarem habent fundum adhuc superstitem, nec cum reliquis Capituli bonis confusum; & quatenus imminuti sint redditus, an, & quomodo sint reducenda?

6. An legata, quæ ad populi, & Ecclesiæ commodum, & utilitatem instituta sunt, sint servanda, aut etiam reducenda?

7. Quid decernendum de capitali, ac fructibus librarum 26821., quæ fœnori datæ sunt Communitati Yglesiarum?

8. Quid demum de sacris utensilibus, ad quorum solutionem onerantur Canonici? *Sac. C. C.* die 9. Sept. 1786. rescripsit: *Ad 1. Affirmative juxta votum Eminent. Relatoris. Ad 2. negative, juxta votum Eminent. Relatoris. Ad 3. Applicandas esse massæ distributionum duas ex tribus partibus, relicta tertia parte pro legatis piis. In reliquis juxta votum Eminent. Relatoris. Ad 4. 5. & 6. juxta votum Eminent. Relatoris. Ad 7. Divisionem faciendam esse juxta responsionem ad tertium dubium. Ad 8. Juxta votum Episcopi*.

AUXIMANA *Jubilationis*, ad seq. dub. 1276

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *S. C. C.* die 9. Septembris 1786. respondit: *Affirmative cum solitis clausulis*.

URBEVETANA, cujus dubia duo sunt. 1277

1. An cura habitualis Ecclesiæ cathedralis, & parochialis Urbevetanæ spectet ad Capitulum ejusdem cathedralis? in casu &c.

2. An sequuto obitu Archipresbyteri, cui inest cura animarum, liceat Capitulo substituere Presbyteros, qui interim curam animarum exerceant; seu potius spectet ad Episcopum deputatio œconomi? in casu &c.

S. C. C. die 9. Sept. 1786. respondit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam*.

PLACENTINA *Deliberationis, & prælationis*, in qua quæritur. 1278

1. An sit stipulandum instrumentum venditionis bonorum ad formam deliberationis diei 17. Decemb. 1785.; seu potius sit stipulandum instrumentum favore Andreæ, & aliorum de Bersanis ad formam oblationis, & acceptationis diei 18. Januar. 1786. *Et quatenus negative ad primam partem*;

2. An sit locus prælationi in venditione eorumdem bonorum favore Pauli Murelli? in casu &c. *S. C. C.* die 9. Sept. 1786. rescripsit: *Ad 1. Negative ad primam partem, & quoad secundam, provisum in sequenti, & amplius. Ad 2. affirmative, datis infra duos menses idoneis fidejussionibus per Episcopum approbandis, & amplius*.

ROMANA *Canonicatus*, ad seq. dub. 1279

An sit inducta vacatio ita, ut litteræ Apostolicæ sint exequendæ? in casu &c. *S. C. C.* die 9. Sept. 1786. rescripsit: *Negative in omnibus*.

ASSISIEN. *Congruæ*, in qua quæritur. 1280

1. An, & in qua summa, & a quo tempore sit locus augumento congruæ? in casu &c.

2. An, & in qua summa, & a quo tempore præstanda sit eleemosyna Missarum pro populo? in casu &c. *S. C. C.* die 2. Decembr. 1786. dixit: *Dilata ad primam post proximam*. Itaque die 3. Febr. definivit: *Ad 1. affirmative ad formam Bullæ Pianæ a die motæ litis, juxta liquidationem faciendam coram Eminent. Præfecto, & amplius. Ad 2. Negative in omnibus, & amplius*.

PISAUREN. *Cappellaniæ*, ad seqq. dub. 1281

1. An constet de prælativa vocatione Dominici Terenzi ad cappellaniam, seu officiaturam, de qua agitur, itaut illius favore sit declaranda perpetuitas; seu potius sit servanda nominatio Aloysii Terenzi? in casu &c.

S. C. C. die 2. Decemb. 1786. respondit: *Ad 1. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius. Ad 2. Negative, & amplius*.

MONTIS FALISCI *Jubilationis*, ad dub. 1282

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *S. C. C.* die 2. Decemb. 1786. rescripsit: *affirmative ex gratia speciali, attentis circumstantiis, arbitrio Eminent. Episcopi*.

3283 NULLIUS, *seu* FARFEN. *Subsidiorum dotalium* in qua duo disceptantur.

1. An constet de redditibus a Virgilio Antonini pro subsidiis dotalibus destinatis? *Et quatenus affirmative*;

2. An, & ad cujus favorem, & pro qua summa sit consulendum Sanctissimo pro applicatione eorumdem? in casu &c. *S. C. C.* die 2. Decemb. 1786. rescripsit: *Ad* 1. *affirmative*. *Ad* 2. *affirmative favore Josephi, & Joannis pro æquali portione ad decennium*.

3284 SENOGALLIEN. *Missæ conventualis*, in qua quæritur.

1. An sit concedendum Canonicis, (Belvederii) ut cum unica Missa conventuali satisfacere possint obligationi aliarum Missarum, ad quas ex rubrica tenentur, in casu? &c.

2. An sit concedendum iisdem, ut possint sine cantu eamdem Missam celebrare? in casu &c.

3. An sit concedendum iisdem, ut cum Missis votivis, seu pro defunctis satisfacere possint oneri Missæ conventualis? in casu &c. *S. C. C.* die 2. Decemb. 1786. resolvit: *Ad* 1. *affirmative juxta votum Eminent. Archiepiscopi*. *Ad* 2. *Missam esse canendam juxta modum ab Eminent. Archiepiscopo appositum*. *Ad* 3. *negative*.

Non autem Canonici, uti primi, ac tertii dubii, libenti animo tulerunt secundi resolutionem. Hinc die 5. Aprilis 1788. dubium proposuerunt, *An, & quomodo sit standum, vel recedendum a decisis quoad secundum dubium? in casu &c.* quod expeditum fuit: *Recedendum a decisis, juxta votum Eminent. Archipresbyteri*.

3285 ASCULANA *Cappellaniæ*, ad seqq. dub.

1. An Sacerdos Peretti sit manutenendus, seu potius redintegrandus ad possessionem beneficii, seu cappellaniæ, de qua agitur, & super quibus bonis.

2. An constet de nullitate alienationum, de quibus agitur?

3. An, a quo tempore, a quibus, & in qua summa sint sestituendi fructus? *Et quatenus affirmative ad omnia*;

4. An, cujus favore, & contra quos sit locus evictioni, & relevationi? in casu &c. S. C. C. die 2. Decembr. 1786. respondit: *Ad* 1. *Sacerdotem Peretti esse redintegrandum ad bona cappellaniæ descripta in instrumento 9. Decembris 1757., & amplius*. *Ad* 2. *Affirmative, & amplius*. *Ad* 3. *Fructus esse restituendos a possessoribus bonorum a die dimissæ paræciæ in summa liquidanda coram Episcopo*. *Ad* 4. *Affirmative contra Marcum, & amplius*.

3286 JANUEN. *Reductionis, & translationis Missarum*, in qua disquiritur.

1. An, & quomodo sit providendum, quoad cappellaniam institutam a Joanne Baptista Boasi? in casu &c.

2. An, & quomodo sit providendum, quoad cappellaniam institutam a Laura Boasi? in casu &c.

3. An sit annuendum translationi Missarum? in casu &c.

4. An sit consulendum Sanctissimo pro sanatione cujuscumque subreptionis, aut obreptionis, in quas oratrices sine culpa incidissent, tum in precibus S. Congregationi porrectis, tum in aliis S. C. Rev. Fabricæ oblatis, obtentoque ab ea rescripto? in casu &c. S. C. C. die 16. Decembr. 1786. respondit: *Ad* 1. *&* 2. *affirmative juxta votum Archiepiscopi, applicatis Missis pro Joanne Baptista, & Laura*. *Ad* 3. *affirmative, juxta votum Archiepiscopi in Ecclesia ab eo designanda*. *Ad* 4. *affirmative*.

BUGELLEN. cujus duo sunt capita. 1287

1. An sustineatur erectio cappellaniæ, de qua agitur, in titulum beneficii? in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An sit consulendum Sanctissimo pro gratia retinendi titulo administrationis redditus beneficii, adimpletis oneribus? in casu &c. Sac. C. C. die 16. Decembr. 1786. rescripsit: *Ad* 1. *Negative*. *Ad* 2. *Provisum in primo*.

SUTRINA *Commutationis voluntatis*. 1288

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. S. C. C. die 16. Decembris 1786. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi, & consensum capituli, & communitatis*.

CIVITATIS CASTELLANÆ *Missæ conventualis*, in qua duo quæruntur. 1289

1. An constet de collegialitate Ecclesiæ S. Michaelis Archangeli Caprarolæ? *& quatenus affirmative*;

2. An, & a quibus canonicis sit celebranda, & applicanda Missa conventualis pro benefactoribus in genere? in casu &c. S. C. C. die 16. Decembr. 1786. respondit: *Ad* 1. *affirmative*. *Ad* 2. *affirmative quoad omnes per turnum*.

AVENIONEN. *Servitii chori*, ad seq. dub. 1290

1. An, & quomodo sustineatur resolutio capitularis ab Archiepiscopo confirmata, in qua jubetur, ne in posterum attestationes recipiantur ad eos excusandos ab horis matutinis, qui soliti non sunt iisdem interesse;

2. An, & quomodo sustineatur eadem resolutio pariter confirmata, in qua cautum est, ne binæ attestationes consecutivæ favore unius ejusdemque personæ recipiantur, nisi infirmitas talis sit, quæ a Missæ celebratione detineat?

3. An, & quomodo sustineatur eadem sesolutio pari modo confirmata, in qua cautum est, ne attestationes recipiantur, quæ habitualiter, ac periodice exhibentur, nisi infirmitas sit probe cognita, & declarata.

4. An, & quomodo sustineatur eadem resolutio, ut supra confirmata, in qua cautum est, ne attestationes recipiantur pro exemptione ab omnibus officiis, nisi infirmitas talis sit, quæ a Missæ celebratione detineat? in casu &c. S. C. C. die 20. Jan. 1787. respondit: *Ad* 1. *affirmative in omnibus*. *Ad* 2. 3. *&* 4. *Negative, & amplius, & ad mentem*. *Et mens est, attestationes a Medicis esse cum juramento subscribendas; & recipiendas a capitulo, etiamsi periodice, & habitualiter exhibeantur, in potestate tamen esse ejusdem capituli per aliquem canonicum, infirmum visitare; & quatenus dubium extiterit, Archiepiscopus utatur jure suo*.

DU-

1291 DUBIA *Super executione dispensationum Matrimonialium*.

1. An liceat Vicario generali aliquid muneris, sive stipendii etiam modicum accipere pro subscriptione, & sigillo, sive alia quàlibet de causa, & titulo in executione litterarum Apostolicarum dispensationis matrimonialis? in casu &c.

2. An, quibus, & quomodo sit locus restitutioni? in casu &c. S.C.C. die 20. Jan. 1787. rescripsit: *Ad* 1. *negative*. *Ad* 2. *ad D. Secretarium cum Sanctissimo pro absolutione ad cautelam, & condonatione.*

1292 AMPURIEN. *Nullitatis professionis*.

An constet de nullitate professionis? in casu &c. Sac. C. C. die 20. Jan. 1787. respondit: *affirmative*: Verum, cum lati judicii confirmatio urgeretur, de more professionis defensore contradicente, datum dubium, *an sit standum &c.* die 21. Apr. ejusdem anni expeditum fuit: *In decisis*.

SUTRINA seu NEPESINA *Parochialis*.

1293 1. An sit servanda unio exercitii curæ parochialis S. Mariæ in cœlum assumptæ inter utrosque parochos? in casu &c.

2. An sit locus divisioni ejusdem exercitii pro æquali? in casu &c. S. C. C. die 3. Febr. 1787. respondit: *Ad* 1. *negative*. *Ad* 2. *affirmative, & ad mentem*. *Mens est, quod uterque parochus celebret Missam pro populo, & divisio non fiat per familias.* Ceterum una tantum divisio curæ pro æquali non arridebat; ideoque propositum est die 15. Decemb. ejusd. anni dubium: *An, & quomodo sit standum &c. quoad secundum dubium?* Definitum vero est: *In decisis, arbitrio Episcopi, & amplius*.

1294 ALBINGANEN. *Ædificationis Ecclesiæ parochialis*, ad seq. dub.

An, & quomodo oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. S.C.C. die 3. Febr. 1787. rescripsit: *affirmative, reservato onere anniversarii Kalendis Maii a Parocho implendi cum eleemosyna solidorum triginta, & celebratis quotannis nonnullis Missis lectis arbitrio Episcopi, & cum eleemosyna ab Episcopo taxanda; & ipse incumbat ædificationi Ecclesiæ cum appositione lapidis, & administrationi hereditatis*.

1295 AQUEN. *Cappellaniæ*, ad seqq. dub.

1. An, & quomodo sit annuendum suspensioni nominationis cappellani, & concessionis administrationis? in casu &c.

2. An, & quomodo sit providendum quoad debitum librarum 280. & alterum libr. 170. 15. in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 3. Febr. 1787. respondit: *Ad* 1. *affirmative ad quinquennium juxta petita, satisfactis duobus anniversariis, & quinque Missis*. *Ad* 2. *affirmative juxta modum, nempe alteram medietatem erogandam esse in reintegrationem cappellaniæ, donec extinguantur integra debita, celebratis tribus Missis in singulos annos, facto verbo cum Sanctissimo*.

1296 NARNIEN. *Servitii chori*, ad seqq. dub.

1. An decreta Episcopi Narniensis lata in visitatione dierum 18. Septembris 1780. & 21. Sept. 1783. sint exequenda? in casu &c. *& quatenus affirmative*;

2. An, & quomodo sit locus reductioni onerum? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 3. Martii 1787. dixit: *Dilata, & scribatur juxta mentem; & mens est, quod Episcopus certioret Sac. Congregationem de qualitate collegiatæ utriusque Ecclesiæ, & de redditibus singulorum canonicatuum*. Mandata exequuto Episcopo, repetita causæ disceptatio est die 24. Novemb. ejusdem anni, sed resolutio *ad primam post Reges dilata*. Itaque die 19. Jan. 1788. responsum est: *Ad* 1. *affirmative, demptis diebus ferialibus tempore Adventus, & Quadragesimæ, & amplius*. *Ad* 2. *negative, & amplius*.

MACERATEN. *Dispensationis*, ad dub. 1297

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 3. Mart. 1787. jussit, causam iterum proponi: quod factum est 19. Maii ejusdem anni; prodiitque responsum: *Negative*. Dein vero a prolata sententia quæsitum est die 12. Jul. 1788. „ 1. An sit standum &c. *Et quatenus in decisis*; An, cui, & a quo tempore sint restituendi fructus rectoriæ, de qua agitur? in casu &c. " Sed rescriptum fuit: *Ad* 1. *In decisis, & amplius*. *Ad* 2. *negative in omnibus*.

FIRMANA *Cappellaniæ*, ad seq. dub. 1298

An sit servanda remotio canonici Josephi Canepini a cappellania sub invocatione Spiritus Sancti; seu potius idem canonicus Canepini sit redintegrandus? in casu &c. *S. Congreg. Conc.* die 3. Mart. 1787. resolvit: *affirmative ad primam partem, negative ad secundam*. Celeriter causæ repropositionem flagitavit Canepini, ac dubium die 29. Maii ejusd. anni exhibuit: *An sit standum &c.* Ast judicium prodiit: *In decisis, & amplius*.

URBINATEN. *Translationis Missarum*, ad dub. 1299

An, & quomodo sit locus translationi? in casu &c. Sac. Congreg. Conc. die 3. Mart. 1787. rescripsit: *Dilata, & scribatur juxta mentem: & mens est, quod Archiepiscopus referat, utrum translationi Missarum consentiat pro sua portione tertius frater Joannes Baptista: an Missæ inserviant incolarum commodo, diebus præsertim festis, nec non de loci distantia, & difficultate, ob quam non inveniuntur Sacerdotes, & an oratorium sub titulo S. Mariæ situm sit intra limites parœciæ Montis Albani, ad quam transferri petitur celebratio Missarum*. Ut autem habita est Archiepiscopi relatio die 15. Decemb. ejusd. anni habitum est judicium: *affirmative juxta votum Archiepiscopi*.

PAPIEN. *Distributionis unionis, & provisionis*, 1300 in qua dubia 4. proponuntur.

1. An intret arbitrium pro aperitione oris? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An prævia abolitione unionis præpositura sit restituenda ad primævum statum? in casu &c. *Et quatenus negative*;

3. An, & quomodo sit providendum manutentioni Ecclesiæ parochialis, & Parochi loci Cillaveniæ? in casu &c.

4. An, & quomodo sit providendum quoad manutentionem, & retentionem Vice-Parochi ejusdem loci? in casu &c. *S. C. C.* die 3. Mart. 1787. respondit: *Ad* 1. *Negative, & amplius*. *Ad* 2. *Provisum in primo, & amplius*. *Ad* 3. *Providendum esse per deputationem Vicarii perpetui a Patribus conventus Vigevanensis nominandi, & ab Archiepiscopo-Episcopo Papiensi approbandi cum congrua scutorum sexaginta*

ta monetæ Romanæ, retento per eosdem PP. onere manutentionis Ecclesiæ, & domus parochialis, necnon subministrationis sac. supellectilium.

1301 CÆSENATEN. in qua duo disputantur.

1. An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione quoad tempus præteritum pro Missis non celebratis, & præstationibus non solutis? in casu &c.

2. An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro reductione legatorum? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 3. Mart. 1787. responsum dedit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. affirmative juxta calculum ab interesse habentibus approbatum, & ab Episcopo transmissum.*

1302 CAMERINEN. *Subsidiorum dotalium.*

An, & quomodo oratricum precibus sit annuendum? in casu &c. *Sacra Cong. Conc.* die 3. Mart. 1787. respondit: *Negative.*

1303 ROMANA, in qua quæritur.

An sit consulendum Sanctissimo pro cumulo, quatuor dotium ad oratorum nominationem spectantium usque ad summam scut. 1000. favore Isabellæ Bacchettoni annorum undecim etiam pro matrimonio carnali? in casu &c. S.C.Conc. die 24. Mart. 1787. dijudicavit: *negative.* Mox autem reproposita die 29. Novemb. 1788. sub dub. *an sit standum &c.* definitum est: *In decisis, & amplius.*

1304 LEODIEN. in qua disputatur.

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro reductione, & absolutione? in casu &c. Sac. Congreg. Conc. die 24. Mart. 1787. respondit: *affirmative, juxta votum Emi Relatoris.*

1305 FOROLIVIEN. in qua ad seq. dub.

An, & quomodo capituli oratoris precibus sit annuendum? in casu &c. *S.Cong. Conc.* die 24. Martii 1787. rescripsit: *affirmative, juxta votum Episcopi, docto de celebratione Missarum, & fideli erogatione pecuniæ.*

1306 REATINA *Reductionis Missarum.*

1. An, & qui numerus Missarum sit taxandus in futurum? in casu &c.

2. An quoad tempus præteritum ab anno 1712. teneantur canonici ad aliquod supplementum Missarum, & quatenus affirmative, an sit consulendum Sanctissimo pro absolutione? in casu &c. *Sacra Cong. Conc.* die 24. Martii 1787. respondit: *Ad 1. affirmative juxta votum Episcopi ad manualem. Ad 2. consulendum Sanctissimo pro absolutione.*

1307 REATINA *Absolutionis*, ad seq. dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 24. Martii 1787. rescripsit: *affirmative quoad præteritum tantum.*

1308 MACERATEN. in qua quæritur.

An, & quomodo sit annuendum commutationi voluntatis? in casu &c. Sacr. Congreg. Conc. die 24. Martii 1787. responsum dedit: *affirmative juxta votum Episcopi cum onere celebrandi annuas Missas quadraginta in perpetuum.*

1309 CEPHALUDEN. *Suspensionis, & irregularitatis*, in qua quæritur.

An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione, & respectiva dispensatione? in casu &c.

Sac. Congreg. Conc. die 21. Aprilis 1787. rescripsit: *affirmative ad cautelam.*

ÆSINA *Translationis Missarum*, ad dub. 1310

An, & quomodo concedenda sit translatio Missarum? in casu &c. Sacr. Congregat. Conc. die 21. Aprilis 1787. respondit: *Negative in omnibus.*

AQUIPENDIEN. in qua duo quæruntur. 1311

1. An, quomodo, & a quibus sit contribuendum pro procuratione Episcopi visitantis? in casu &c.

2. An, contra quos, pro qua summa competat capitulo redintegratio pro præteritis procurationibus? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 21. Apr. 1787. rescripsit: *Ad 1. affirmative ad formam decreti 1660. juxta liquidationem faciendam coram Episcopo. Ad 2. affirmative pro ultima procurationem tantum.*

SUTRINA, cujus duo sunt capita. 1312

1. An, & quomodo beneficiati Ecclesiæ S. Andreæ teneantur præstare eidem Ecclesiæ servitium per hebdomadam? in casu &c.

2. An iidem beneficiati participes esse debeant emolumentorum funerum, & Missarum, quæ dictæ Ecclesiæ offeruntur, & rector ejusdem Ecclesiæ cogatur eos privative vocare pro exequiis defunctorum? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 21. Aprilis 1787. dixit: *Dilata & scribatur Episcopo juxta instructionem, nempe quod transmittat Bullas erectionis; sin minus fundationis, nec non referat, an dicti beneficiati unum collegium constituant, communi utantur sigillo, massam communem habeant, & de aliis signis collegialitatis, prout de jure; & de qualitate servitii per hebdomadam ab oratoribus præstiti.* Mandatis obsequens Episcopus, ad formam præcedentis decreti retulit. Attamen reproposita causa die 24. Maii 1788. rescripsit iterum: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem.* Postmodum vero mentem suam Episcopus aperiens, tertium ipse occasionem dedit in renovanda propositione addendi dubium, quod est hujusmodi: 3. ,, An ipsius Ecclesiæ beneficia sint simplicia, itaut retineri valeant cum beneficiis residentialibus? in casu &c. " Sacra autem Congregatio die 20. Septemb. 1788. singula sequenti resolutione expedivit: *Ad 1. affirmative juxta decretum Episcopi Silvestri anni 1773. Ad 2. affirmative in omnibus. Ad 3. affirmative in omnibus, servata dispositione Conc. Trident.* sess. 24. cap. 17. *de reformatione.*

FIRMANA *Compensationis*, in qua quæritur. 1313

An sit locus compensationi? in casu &c. S.C.C. die 21. Apr. 1787. respondit: *Negative.*

TUDERTINA *Redditionis rationis.* 1314

1. An constet de administratione exercita per Archipresbyterum Philippum Dominici, ac Priorem Bernardinum Laurenti, itaut sit locus redditioni rationis? in casu &c. *Et quatenus affirmative;*

2. An, & a quo tempore sustineantur gravatoriæ? in casu &c. S. C. C. die 21. Aprilis 1787. rescripsit: *Ad 1. affirmative pro negotiis confraternitatum ab unoquoque gestis infra terminum ab Episcopo præfiniendum? Ad 2. negative.* Deinde die 28. Jul. ejusd. anni de utriusque rescripti viribus quæsitum est, exhibito dubio: *An sit standum &c.* ac resolutum est. *Ad 1. In decisis; & amplius. Ad 2. In decisis & amplius.*

DERTHONEN. *Reductionis onerum*, ad dub. 1315

An, & quomodo sit locus reductioni onerum? in

in casu &c. S.C.C. die 19. Maii 1787. responsum habuit: *affirmative, deleto servitio chori, & celebratis Missis ad rationem manualis.*

1316 FIRMANA *Interdicti, & translationis.*

An, & quomodo decretum latum in sacra visitatione anni 1785. quoad interdictum Ecclesiæ S. Mariæ de Puteo, & translationem munerum parochialium ad Ecclesiam S. Joannis sustineatur, & exequendum sit? in casu &c. Sac. C. C. die 19. Maii 1787. respondit: *affirmative juxta modum: nempe translationem provisionalem faciendam esse ad Ecclesiam S. Thomæ, & amplius, & scribatur Archiepiscopo juxta mentem.*

1317 VITERBIEN. *Translationis Missarum.*

An, & quomodo sit locus translationi Missarum? in casu &c. S. C. C. die 19. Maii 1787. rescripsit: *Affirmative in omnibus.*

1318 APRUTINA, cujus tria sunt capita.

1. An substitutiones piorum locorum ordinatæ in casu hereditatis repudiatæ, sustineantur post obitum heredis acceptantis? in casu &c.

2. An prohibitio cædendi, vendendi, & hypothecandi primo heredi facta, servanda sit ab ulterioribus heredibus? in casu &c.

3. An onus annuæ celebrationis Missarum primo heredi injunctum, transeat ad ejus successores? in casu &c. S. C. C. die 19. Maii 1787. rescripsit: *Ad* 1. *Negative. Ad* 2. *&* 3. *Affirmative.* Ast, cum resolutio de secundo dubio capta minus placeret, quæsitum est 28. Julii ejusdem anni; *an, & quomodo sit standum &c. quoad secundum dubium &c.* Quæstioni data est responsio: *Ad Secretarium ad mentem.*

1319 ALBINTIMILIEN. *Vacationum*, in qua duo disquiruntur.

1. An Canonicis cathedralis Ecclesiæ Albintimiliensis sit concedendus regressus ad vacationem trium mensium? in casu &c.

2. An, & quomodo, & cum quibus conditionibus liceat Episcopo beneficium, de quo agitur, erigere in canonicatum? in casu &c. S. C. C. die 16. Jun. 1787. judicium ferebat: *Ad* 1. *affirmative. Ad* 2. *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem.*

1320 SENOGALLIEN. *Emphyteusis*, in qua quæritur.

An, cujus favore, & pro qua summa sit stipulandum instrumentum Emphyteusis? in casu &c. S. C. C. die 16. Junii 1787. respondit: *Affirmative favore Christophori Ceppetelli pro scutis* 105. *salva vigesima, per Bullas.*

1321 BONONIEN. *Reductionis servitii chori.*

An, & quomodo sit locus reductioni oneris chori? in casu &c. S. C. C. die 16. Jun. 1787. rescripsit: *Negative.* Hæc tamen resolutio ad examen revocata est, ac alterum præterea additum dubium. Itaque die 24. Novemb. 1787. gemina exhibebantur capita, quæ erant hujusmodi: „ 1. An, „ & quomodo sit standum &c. 2. An sit consulen- „ dum Sanctissimo pro absolutione; seu potius sit „ locus supplemento Missarum? in casu &c. „ Sententia prodiit: *Ad* 1. *in decisis, & preces amplius non recipiantur. Ad* 2. *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam: & Eminent. Archiepiscopus cogat Cessini ad celebrationem Missarum omissarum, etiam cum sequestro fructuum beneficii.*

PRÆNESTINA *Canonicatus*, ad seqq. dub. 1322

1. An, & quomodo sit locus erectioni canonicatus? in casu &c. *Et quatenus affirmative;*

2. An, & cui sit danda institutio? in casu &c. S. C. C. die 16. Jun. 1787. responsum dabat: *Ad* 1. *affirmative ad formam testamenti intra terminum arbitrio Eminent. Episcopi præfiniendum. Ad* 2. *Institutionem dandam esse Roncio.*

RIPANA, cujus gemina dubia sunt. 1323

1. An pro expensis necessariæ restaurationis Ecclesiæ Parochialis constet de legitimis consensibus, & quibus, ita ut ii sint exequendi? in casu &c. *Et quatenus negative;*

2. An, quomodo, & cujus sumptibus dicta Ecclesia sit restauranda? in casu &c. S. C. C. die 16. Jun. 1787. dijudicavit: *Ad* 1. *Affirmative. Ad* 2. *Provisum in primo, & scribatur Episcopo juxta mentem.*

PRIVERNEN. *Emphyteusis*, in qua duo in disputationem vocantur. 1324

1. An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione, & sanatione? in casu &c.

2. An, & pro qua summa sit locus Emphyteusi perpetuæ? in casu &c. S. C. C. die 16. Junii 1787. respondebat: *Ad* 1. *Consulendum Sanctissimo pro sanatione, & absolutione ad cautelam. Ad* 2. *affirmative juxta votum Episcopi; & ad D. Secretarium cum Sanctissimo.*

BONONIEN. in qua ad seq. dub. 1325

An, & quomodo oratorum precibus sit annuendum? in casu &c. S. C. C. die 7. Jul. 1787. rescripsit: *Negative in omnibus.*

ROMANA *Suspensionis dotium*, ad dub. 1326

An sit locus suspensioni nominationis ad subsidia dotalia pro redintegratione expensarum factarum, & faciendarum pro vindicatione bonorum Alexandri Bonaventura; vel potius sint alienanda loca montium ab eadem hereditate provenientia, & quomodo sit providendum in futurum? in casu &c. S. C. C. die 7. Jul. 1787. sententiam tulit: *Affirmative ad primam partem pro futuris nominationibus, & pro summa liquidanda: ita tamen, ut ex fructibus bonorum recuperandorum omnia dotalia subsidia suspensa redintegrentur. In reliquis Negative.*

FOROLIVIEN. *Reductionis Missarum*, ad dub. 1327

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. Sac. C. C. die 7. Jul. 1787. respondit: *Negative.*

DERTHONEN. *Absolutionis, & reductionis Missarum*, ad seqq. dub. 1328

1. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c.

2. An, & a quo tempore teneatur orator ad supplementum Missarum? *& quatenus affirmative;* an sit consulendum Sanctissimo pro absolutione? in casu &c. S. C. C. die 7. Jul. 1787. responsum dedit: *Ad* 1. *Negative. Ad* 2. *affirmative ad primam partem a die obitus testatoris; & quoad secundam partem affirmative juxta modum, nempe usque ad diem cogniti oneris.* Sed repetitæ dein sunt preces,

primi

primi tamen dubii respicientes judicium; postulatumque est die 5. Aprilis 1788. *An sit standum &c.* At perseveratum fuit: *In decisis*.

1329 CASALEN. *Reductionis Missarum*, ad seqq. d.

1. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c.

2. An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione? in casu &c. *S. C. C.* die 28. Jul. 1787. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem*; die vero 15. Decemb. ejusd. anni, habita Episcopi relatione: *Ad 1. affirmative juxta votum Episcopi. Ad 2. affirmative*.

1330 ALEXANDRINA, in qua duo quæruntur.

1. An, a quo tempore, & in qua summa sit locus compensationi? in casu &c.

2. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 18. Aug. 1787. rescribendum putavit: *Ad 1. Negative in omnibus. Ad 2. Affirmative ad taxam perpetuæ*.

1331 PLACENTINA *Jubilationis*, ad seq. dub.

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 18. Aug. 1787. judicium habuit: *affirmative*.

1332 FIRMANA *Erectionis*, in qua quæritur.

An sit consulendum Sanctissimo pro gratia suppressionis vacantis canonicatus, & cappellaniæ, & respective erectionis duarum vicariarum? in casu &c., *S. C. C.* die 18. Aug. 1787. rescripsit: *negative in omnibus, & amplius*; necnon *ad mentem. Mens est, quod Archiepiscopus cogat Præpositum Barba ad redditionem rationis cum interventu Deputatorum interesse habentium*.

1333 FAVENTINA *Emphyteusis*, in qua gemina dubia exhibentur.

1. An constet de nullitate investituræ anni 1707., ita ut sint restituendi fructus ab eodem anno? in casu &c.

2. An sit concedendum beneplacitum Apostolicum pro approbatione perpetuæ investituræ? in casu &c. *S. C. C.* die 18. Aug. 1787. sententiam protulit: *Ad 1. Neminem esse molestandum pro investitura anni 1707. jam expirata in tertia generatione. Ad 2. Negative, & amplius*.

1334 PARMEN. *Jubilationis*, ad seq. dub.

An sit concedendum indultum jubilationis? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Septemb. 1787. respondit: *affirmative*.

1335 FERRARIEN. *Subsidiorum dotalium*.

1. An, & in qua summa, & a quo tempore sit locus præstationi subsidiorum dotalium? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c.

3. An, & quomodo providendum sit quoad annuum livellum? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Sept. 1787. respondit: *Ad 1. affirmative pro cumulo dotis in summa scutorum 363. 63. post expletum cumulum aliarum dotium præcedenter promissarum. Ad 2. affirmative. Ad 3. Negative*.

1336 IMOLEN. *Distributionum*, in qua ad dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis quoad 1. 2. & 3. dubium? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Septembris 1787. respondit: *Ad 1. 2. & 3. In decisis, & amplius*.

FERRARIEN. cujus 4. sunt capita. 1337

1. An, & quomodo sustineatur instrumentum emphyteusis, sive usus? in casu &c.

2. An, & quomodo sint adimplenda pia opera ordinata a Romano Boari? in casu &c.

3. An, & quomodo sit providendum quoad præteritum? in casu &c.

4. An, & cujus sumptu sint faciendæ expensæ præsentis litis favore operis pii in casu? &c. *S.C.C.* die 15. Sept. 1787. rescripsit: *Ad 1. Negative. Ad 2. affirmative juxta votum Eminent. Archiepiscopi. Ad 3. affirmative juxta liquidationem ab faciendam Eminent. Archiepiscopo. Ad 4. Affirmative, sumptibus Operis pii*.

Adversus hæc rescripta exhibitum est die 16. Febr. 1788. dubium; *an sit standum &c.*, quod expeditum est sequenti definitione: *Ad 1. In decisis, & ad Secretarium cum Sanctissimo juxta mentem. Ad 2. In decisis juxta modum, nempe in omnibus, & per omnia ad formam testamenti Romani Boari, sed in iisdem operibus piis esse eroganda scuta quadraginta, quæ sibi retinent usuarii titulo administrationis, ac similiter nec posse sibi retinere scuta quadraginta pro hospitio PP. Capuccinorum, sed eas solummodo impensas esse admittendas, quæ vere in eorum alimoniam, & hospitium persolvuntur, & Archiepiscopum debere esse perpetuum administratorem operis pii. Ad 3. Prævio recessu a decisis consulendum Sanctissi- pro absolutione quoad præteritum, & amplius. Ad 4. In decisis, & amplius*.

CAMERINEN. in qua duo quæruntur. 1338

1. An concedenda sit facultas alienandi prædiola, de quibus agitur; & quomodo investiendum sit eorum pretium? in casu &c.

2. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Novembris 1787. respondit: *Ad 1. affirmative, prævia affixione edictorum favore majoris oblatoris, & pretium esse investiendum in bonis stabilibus, & in eorum defectum etiam in censibus cum locis piis, & Communitatibus. Ad 2. Dilatâ, & habebitur ratio, sequuto investimento*.

URBEVETANA, in qua disceptatur. 1339

An beneficiati ecclesiæ cathedralis Urbis Veteris, nuncupati *de massa*, teneantur applicare pro benefactoribus in genere Missam B. Virginis de S. Britio, quam singulis sabbathis canunt ad ejus altare; in casu &c. *S. C. C.* die 24. Novemb. 1787. respondit: *Negative juxta votum Eminent. Episcopi, & sufficere commemorationem generalem pro benefactoribus*.

MATHELICEN. *Suspensionis oner. Missar.* 1340

An, & quomodo sit locus suspensioni Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Nov. 1787. respondit: *affirmative ad quatriennium, celebratis Missis quinquaginta in singulos annos, & facta obligatione per beneficiatum celebrandi Missas omissas post obitum Mariæ Bassi ex bonis hereditatis patrui ad ipsum deferendis*.

LUNEN. SARZANEN. ad seq. dub. 1341

An, & quomodo sit locus reductioni onerum? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Nov. 1787. resolvit: *Negative*.

VISEN. *Dispensationis*, ad seq. dub. 1342

An

An constet de matrimonio rato, & non consummato, ita ut sit locus dispensationi in primo publicæ honestatis? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Nov. 1787. dixit: *affirmative in omnibus*.

1343 JANUEN. *Legati* ad seqq. dub.

1. An sit locus abolitioni legati Missarum? in casu &c. *Et quatenus negative*;

2. An, & quomodo sit constituendus illius fundus? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Decembris 1787. rescripsit: *Ad 1. Negative. Ad 2. affirmative ad formam testamenti; sin minus in alio idoneo fundo arbitrio Archiepiscopi.*

1344 CALLIEN. *Subsidiorum dotalium*.

1. An, & quomodo conservatoribus Societatis S. Mariæ Misericordiæ liceat assignare dotes favore pauperum puellarum etiam nobilium, & in qua summa? in casu &c.

2. An sustineatur assignatio dotis facta a conservatoribus dictæ Societatis favore puellæ Biscaccianti? in casu &c.

3. An, & cujus sumptibus conficiendæ sint expensæ litis? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Decembr. 1787. respondit: *Ad 1. Dilata, & ad Eminent. Antonellum cum Episcopo juxta mentem, facto verbo cum Sanctissimo. Ad 2. negative, & amplius. Ad 3. affirmative propriis sumptibus conservatorum, qui liti consenserunt.* Adversus tertii dubii resolutionem reclamatum est die 7. Jun. 1788., sed definitum: *In decisis, & amplius*;

1345 AUXIMANA *Cappellaniæ*, ad seq. dub.

An sit concedenda Joachimo Sebastiani facultas nominandi Hieronymum ejus filium conjugatum in cappellanum successorem? in casu &c. *S. C. C.* die 15. Decemb. 1787. respondit: *affirmative, prævia dimissione.*

1346 ALEXANDRINA, in qua quæritur.

An sit locus reductioni eleemosynæ Missarum ad julios duos pro qualibet? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Januarii 1788. respondit: *affirmative ad vitam oratoris.*

1347 MELEVITANA *Cappellaniæ* ad seqq. dub.

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Jan. 1788. resolvit: *affirmative, dummodo non celebret in loco patrati criminis.*

1348 PERUSINA *Cappellaniæ* ad seqq. dub.

1. An cappellania, de qua agitur, sit clericalis, seu potius actu, vel habitu sacerdotalis? in casu &c. *Et quatenus sit actu, vel habitu sacerdotalis*;

2. An, & quomodo sit providendum? in casu &c. *Sac. C. C.* die 19. Jan. 1788. respondit: *Ad 1. esse sacerdotalem & actu, & habitu. Ad 2. Præfigendum esse terminum ab Episcopo unius anni ad assumendum Sacerdotium Sestio.*

1349 ROMANA *Legati*, cujus 2. sunt dubia.

1. An sit locus celebrationi hebdomadalis Sacri? in casu &c.

2. An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione ab eodem Sacro non celebrato; seu potius sit locus illius supplemento? in casu &c. *S. C. C.* die 19. Jan. 1788. respondit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. affirmative ad primam partem, negative ad secundam.*

1350 RIPANA, cujus dubium est.

An constet de nullitate concursus, ita ut sit locus novo examini? in casu &c. *S. C.C.* die 19. Jan. 1788. rescripsit: *Negative.* Contra ejusmodi rescriptum postulatus est recessus *a decisis* die 12. Jul. ejusd. anni; sed responsum est: *Consulendum Sanctissimo pro sanatione concursus, & amplius.*

TERRACINEN. *seu* SETINA, ad seq. dub. 1351

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro admissione clerici Josephi Quadrossi in canonicum honorarium Ecclesiæ collegiatæ S. Mariæ Sermonetæ? in casu &c. *S. C. C.* die 16. Febr. 1788. rescripsit: *Negative.*

NULLIUS MONTIS VIRGINIS, ad dub. 1352

An sit consulendum Sanctissimo pro absolutione in casu &c. *S. C. C.* die 5. Apr. 1788. responsum dedit: *Affirmative.*

JANUEN. in qua duo postulantur. 1353

1. An, & quomodo sit locus erectioni cappellaniæ ex annuis liris 300. in casu? &c.

2. An, & quomodo sit locus celebrationi Missarum ex liris 150. post obitum oratricis in casu? &c. *Sac. C. C.* die 5. Ap. 1788. rescribendum censuit: *Ad 1. affirmative juxta votum Archiepiscopi, prævia obligatione monasterii per capitulum monialium facienda. Ad 2. affirmative juxta votum Archiepiscopi.*

URBANIEN. *Reductionis Missarum*, ad dub. 1354

An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *S. C. C.* die 5. April. 1788. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem.* Habita dein Episcopi relatione, resolutum est die 30. Aug. ejusd. anni: *affirmative juxta votum Episcopi.*

ARIMINEN. *Demolitionis, & translationis Missarum*, in qua duo quæruntur. 1355

1. An sit locus demolitioni oratorii Sanctissimi Crucifixi? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An sit locus translationi Missarum ad aliud oratorium S. Bartholomæi, vel potius ad Ecclesiam S. Joannis Baptistæ? in casu &c. *S. C. C.* die 5. Apr. 1788. resolvit: *Ad 1. Affirmative. Ad 2. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam, juxta votum Episcopi; & ad mentem, nempe quod cæmenta cedant favore beneficii.*

REATINA, cujus tria sunt capita. 1356

1. An Societati sacrorum Stigmatum Reatis competat jus aggregandi confratres, & sorores quocumque tempore, etiam in articulo mortis, eorumque cadavera proprio sacco induta, associandi in funere ad Ecclesiam? in casu &c.

2. An, & quomodo civibus, particularibus, & incolis Reatis competat jus sese adscribendi quandocumque cuilibet sibi bene visæ confraternitati, nec non vocandi ad eorum libitum quascumque confraternitates ad funera, & defunctorum associationem? in casu &c.

3. An sustineatur edictum Episcopi diei 18. Maii 1786. in casu? &c. *Sac. Congr. C.* die 26. Aprilis 1788. respondit: *Ad 1. Negative juxta votum Episcopi. Ad 2. affirmative juxta votum Episcopi, exclusis fratribus mortis, nisi invitatis. Ad 3. Provisum in primo, & secundo.*

BURGI S. DOMINI *Visitationis Ss. liminum* 1357 ad seq. dub.

An minoribus Capuccinis diœcesis Burgi S. Domini-

mnini liceat admittere in eorum Ecclesiis puerperas ad purificationem? in casu &c. *S. C. C.* die 26. Apr. 1788. rescripsit: *Negative*.

1358 SENOGALLIEN. cujus tria sunt cap.

1. An sit locus applicationi Missarum? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;

2. An sit consulendum SSmo pro absolutione quoad præteritum? in casu &c.

3. An, & quomodo sit locus reductioni quoad futurum? in casu &c. *S. C. C.* die 26. Apr. 1788. rescripsit: *Ad 1. Negative, Ad 2. & 3. Provisum in primo*.

1359 SANTANDRIEN. *seu* CUBANA. *Matrimonii*.

1. An constet de nullitate Matrimonii? in casu &c. *Et quatenus negative*;

2. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione a matrimonio rato, & non consummato? in casu &c. *S. C. C.* die 26. Aprilis 1788. respondit: *Ad 1. Provisum in secundo. Ad 2. Affirmative, attentis facultatibus*. Dein vero factæ secundi dubii resolutionis flagitata confirmatio est die 12. Jul. ejusd. anni; & responsum est: *Iterum proponatur*. Itaque die 3. Aug. ad dub. *an sit standum &c. quoad secundum dubium*, prodiit definitio: *In decisis, & amplius*.

1360 ROMANA, *seu* SAVONEN. *Subsidii dotalis*.

An sit consulendum Sanctissimo pro derogatione voluntatis Jo. Stephani Gavotti sen. ad effectum assignandi subsidia dotalia Camillæ, & Mariæ Gavotti, a quo tempore, & in qua quantitate? in casu &c. *S. C. C.* die 26. Apr. 1788. rescripsit: *Negative*.

1361 EUGUBINA *Visitationis Ss. Liminum*.

An matrimoniis famularum assistere debeat Parochus domicilii paterni; seu potius alter, in cujus paræcia puellæ famulatum præstant? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Maii 1788. respondit: *Episcopus per decretum jubeat, ut matrimoniis puellarum, quæ famulatum Eugubii præstant, assistat Parochus domicilii paterni, materni, fraterni ejusdem puellæ, quatenus illud habeant in eadem civitate; si non habeant, assistat Parochus domicilii, in quo degunt, quatenus in eadem civitate matrimonium contrahant*.

1362 GERUNTINA *Dispensationis ad irregularitate*.

An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Maii 1788. respondit: *Affirmative, dummodo celebret hora a populo minus frequentata*.

1363 TOLENTINA *Missæ conventualis* ad seqq.

1. An, & quomodo sit exequendum rescriptum 26. Maii 1739. quoad celebrationem Missæ cum cantu solemnioribus festis? in casu &c. *Et quatenus affirmative pro ejus cantu cum ministris*.

2. An, & a quibus solvendum sit dd. ministrorum stipendium? in casu &c. *S. C. C.* die 24. Maii 1788. dixit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta mentem. Et mens est, quod referat; quot sunt canonici in Ecclesia collegiata S. Jacobi, quæ prabendæ sacerdotales, & quæ clericales, quot sint redditus Prioris, & singulorum canonicorum, & qualis annuus fructus, ex distributionibus quotidianis, quæ annuatim a singulis percipiuntur; referat pariter de consuetudine enunciata in visitatione anni 1663., & an recenti tempore Missæ in diebus saltem solemnioribus cantatæ fuerint cum assistentia ministrorum, & quinam illi fuerint, an canonici, vel alii ministri exteri, & cujus sumptibus*.

FIRMANA, in qua ad seq. dub.

An, & quæ resolutio capitularis sit approbanda, 1364
& quomodo, & a quibus sit exequenda? in casu &c. *S. C. C.* die 7. Junii 1788. respondit: *Approbandam esse resolutionem diei 7. Septembris 1786. juxta votum Archiepiscopi*.

CERVIEN. cujus novem dubia sunt.

1. An beneficiatus altaris S. Sebastiani erecti in 1365
Ecclesia collegiata terræ Massæ Fiscaleæ teneatur officiare, & celebrare Sacrum in cappella B. M. V. Consortii in oratorio dictæ Ecclesiæ ad placitum ejus confratrum; seu potius ad altare B. M. V. Consortii existens in d. Ecclesia collegiata? in casu &c.

2. An idem beneficiatus teneatur intervenire supplicationibus ordinariis, & extraordinariis, vestitionibus novitiorum, tumulationi confratrum, & expositionibus publicis sacrarum Reliquiarum faciendis in dicto oratorio, & cappella? in casu &c.

3. An teneatur officiare, & celebrare Sacrum in dicta cappella, ac intervenire, ut supra, in oratorio per ipsum, vel per alium? in casu &c.

4. An teneatur officiare altare S. Sebastiani festis principalibus, aliisque diebus, in quibus confratres dictæ Societatis Consortii non solent agere divina officia, & functiones, pariter per se ipsum, vel per alium? in casu &c.

5. An teneatur commodare paramenta sacra, & calicem altaris S. Sebastiani dictæ ven. Societati Consortii ad omnem requisitionem confratrum ejusdem? in casu &c.

6. An beneficiatus supradictus incidit in pœnas contentas in decreto, seu decretis Cerviensis Episcopi Pizzolanti? in casu &c.

7. An licitum sit eidem beneficiato permutare, locare ad longum tempus, vel in emphyteusim dare bona dicti beneficii S. Sebastiani sine beneplacito Apostolico, vel Sacr. Congr., & irrequisitis confratribus commissariis? in casu &c.

8. An beneficiatus supradictus teneatur reficere bona dicti beneficii? in casu &c.

9. An sit locus confectioni inventarii bonorum, & jurium spectantium ad d. beneficium S. Sebastiani, & cujus sumptibus confici debeat? in casu &c. *S. C. C.* die 7. Jun. 1788. rescripsit: *Ad 1. affirmative ad primam partem, negative ad secundam, & amplius. Ad 2. Affirmative in omnibus. Ad 3. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, & amplius. Ad 4. Affirmative ad formam testamenti, etiam per alium, & amplius. Ad 5. Affirmative in casu necessitatis, & amplius. Ad 6. Affirmative, sed pro gratia absolvendum, & amplius. Ad 7. Negative in omnibus, & amplius. Ad 8. affirmative a die adeptæ possessionis. Ad 9. Affirmative ad formam testamenti sumptibus beneficii, & amplius*.

PARMEN. in qua ad seq. dubium. 1366

An, & quomodo sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis? in casu &c. *S. C. C.* die 7. Jun. 1788. respondit: *Affirmative juxta votum Episcopi*.

ROMANA *Subsidii dotalibus*, ad seq. dub. 1367

An dos scut. 700. assignata Mariæ de Rubeis.

Veri

Veri Manni a sa. me. Clem. XIV. præstanda sit ex medietate dumtaxat subsidiorum dotalium Paganini, quæ distribuuntur ad nominationem heredum Magdalenæ Paganini, & Theodosii de Rubeis; seu potius in ejus defectu ex altera etiam medietate subsidiorum, quæ distribuuntur ab Archiconfraternitate SS. Annuntiatæ? in casu &c. *S.C.C.* die 21. Jun. 1788. rescripsit: *Negative ad primam partem affirmative ad secundam*.

1368 FERRARIEN. *Cappellaniæ*, ad seqq. dub.

1. An cappellania, de qua agitur, sit clericalis, seu potius actu, vel habitu sacerdotalis? in casu &c. *Et quatenus sit actu, vel habitu sacerdotalis*;

2. An, & quomodo sit providendum? in casu &c. Sacra Cong. Conc. die 21. Jun. 1788. respondit: *Ad 1. affirmative ad primam partem, negative ad secundam. Ad 2. Provisum in primo*.

1369 FIRMANA *Cappellaniæ* ad seqq. 2. dub.

1. An sit locus caducitati cappellaniæ institutæ a Francisco Liberati? in casu &c. *Et quatenus negative*;

2. An, & quomodo sit providendum? in casu &c. *S. C. C.* die 21. Jun. 1788. responsum dedit: *Ad 1. Negative. Ad 2. Præfigatur ab Archiepiscopo terminus unius anni clerico Aloysio ad assumendum Sacerdotium, quo termino elapso, fiat locus caducitati*.

1370 BRACHAREN. cujus tria sunt capita.

1. An sententia executorialis officialis Bracharensis sit confirmanda, vel infirmanda? in casu &c.

2. An Litteræ Apostolicæ sint exequendæ in casu &c.

3. An sit locus repetitioni quoad redditus, & distributiones a Cajetano Pereira exactas pro tempore non residentiæ, & respective amissioni redditumm, & distributionum non exactarum pro eodem tempore? in casu &c. *S. C. C.* die 21. Jun. 1788. rescribendum censuit: *Ad 1. Esse confirmandam quoad triennale indultum subrogandi alium in cantu tantum. Ad 2. Negative. Ad 3. affirmative quoad distributiones; quo vero ad fructus præbendæ serventur disposita a Sac. Conc. Tridentino*.

1371 ASCULANA, in qua duo quæruntur.

1. An sit locus venditioni domus? in casu &c. *Et quatenus affirmative*,

2. An investiendum sit ejus pretium in stabilibus, seu potius in censibus; ita ut sit consulendum Sanctissimo pro commutatione voluntatis? in casu &c. *S. C. C.* die 21. Jun. 1788. resolvit: *Ad 1. Affirmative juxta votum Episcopi. Ad 2. affirmative ad primam partem, negative ad secundam*.

1372 ASCULANA, cujus 14. sunt capita.

1. An liceat Canonicis, & capitulo Ecclesiæ cathedralis Asculi ex pecuniis, seu redditibus fabricæ ejusdem Ecclesiæ conficere sumptus litium, aliarumque rerum, quæ spectant ad ipsum capitulum, & non tangunt interesse ipsius Ecclesiæ, vel fabricæ; seu potius fieri debeant ex redditibus ipsius capituli, & canonicorum? in casu &c.

2. An constet quod canonici, & capitulum Ecclesiæ cathedralis Asculi ex pecuniis, seu redditibus Ecclesiæ, vel fabricæ ejusdem Ecclesiæ confecerint sumptus litium, aliasque expensas, quæ spectant ad ipsum capitulum, & non tangunt interesse ipsius Ecclesiæ, seu fabricæ? in casu &c.

3. An sit servandum, & exequendum decretum clar. mem. Cardinalis Bernerii jam Episcopi Asculani editum in sac. visit. de an. 1595. in casu? &c.

4. An sint servanda, & exequenda decreta sac. visit. Episcoporum Philippi Moati de an. 1673. & Gambi de an. 1714. quoad expensas respicientes castrum Maltineani? in casu &c.

5. An, & quomodo sit providendum quoad præteritum tempus? in casu &c.

6. An sustineatur Episcopi præceptum præsenti œconomo factum, ne absque illius assensu quidquam solvat in causam sumptuum extraordinariorum, exceptis solitis, & consuetis sumptibus in Ecclesiæ servitium? in casu &c. *Et quatenus affirmative*:

7. An hoc idem præceptum ab omnibus futuris œconomis servandum sit? in casu &c.

8. An œconomus Ecclesiæ, sive sit de gremio capituli, aut secus, compellendus sit idoneam cautionem præstare, ab Episcopo approbandam? in casu &c.

9. An canonici filii familias, seu legitimis exceptionibus obnoxii possint exercere munia, disputationes, seu officia cujuscumque generis, & speciei spectantia ad Ecclesiam cathedralem, seu ejus sacristiam absque idonea cautione ab Episcopo approbanda? in casu &c.

10. An depositarius, & œconomus teneantur reddere rationem Episcopo singulis annis, ac etiam intra, & extra annum, concurrente tamen in hoc posteriori casu legitima causa? in casu &c.

11. An item teneantur conservare, & registrare ordines solutionum, seu bollectenos, etiam post redditas rationes, & completum syndacatum a canonicis revisoribus? in casu &c.

12. An liceat Episcopo mulctare, & in qua pœna canonicos revisores, & alios de capitulo scindentes, aut igni tradentes præfatos ordines, & bollectenos? in casu &c.

13. An in locationibus bonorum faciendis per idem capitulum, pro majori utilitate Ecclesiæ sit audiendus Episcopus sub pœna nullitatis? in casu &c.

14. An, & quoties Episcopo constet de præjudiciali capituli administratione bonorum Ecclesiæ, liceat eidem eadem bona locare, etiam reluctantibus canonicis? in casu &c.

Sacra Congreg. Conc. die 2. Jul. 1788. respondit: *Ad 1. negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 2. Præfigendum esse terminum canonicis ab Episcopo, ad reddendam rationem coram eodem. Ad 3. & 4. affirmative. Ad 5. ut ad secundum. Ad 6. 7. 8. affirmative. Ad 9. affirmative, si fuerint a capitulo electi, & quoad redditus fabricæ, provisum in antecedenti. Ad 10. Quoad redditus fabricæ, affirmative; quo vero ad redditus capituli, Episcopus utatur jure suo ad formam concilii Tridentini. Ad 11. negative post redditam rationem; teneri vero capitulum servare documenta exhibita in redditione rationum. Ad 12. affirmative arbitrio Episcopi ad formam antecedentis. Ad 13. quoad bona fabricæ affirmative, quoad bona capituli, negative. Ad 14. Episcopus utatur jure suo ad formam Conc. Trident.*

NULLIUS GUASTALLÆ, ad dub. 1373

An, & quomodo sit locus reductioni onerum? in ca-

in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 12. Jul.1788. resolvit: *affirmative ad rationem manualis, quoad legatum Simeonis Gatti tantum, in reliquis negative, & Ordinarium provideat augumento congruæ ad formam Conc. Trident.*

1374 LEMOVICEN. *Dispensationis*, ad seq. dub.
An sit consulendum SSmo pro dispensatione? *S. C. C.* die 9. Aug. 1788. rescripsit: *negative*.

1375 FANEN. *Erectionis cappellaniæ*, ad dub.
An, & quomodo sit locus erectioni? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 9. Aug. 1788. respondit: *affirmative juxta votum Episcopi, dempta reductione Missarum*.

1376 ALBINGANEN. *Missæ conventualis*.
1. An sit consulendum SSmo pro absolutione quoad præteritum? in casu &c.
2. An, & quomodo sit locus reductioni Missæ conventualis, quoad futurum? in casu &c. *S. C. C.* die 9. Aug. 1788. responsum dedit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem, nempe referat de remediis a Concilio Tridentino propositis*.

1377 CONCORDIEN. *Dispensationis ab irregularitate*.
An sit consulendum SSmo pro dispensatione? in casu &c. *S. Cong. Conc.* die 9. Aug. 1788. rescripsit: *Negative*.

1378 COLLEN. cujus 2. sunt capita.
1. An, & quomodo sit consulendum SSmo pro administratione beneficii, de quo agitur, ad vitam oratoris? in casu &c. *& quatenus negative*.
2. An, & quomodo sit locus commutationi divini Officii in alias preces? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 20. Aug. 1788. respondit. *Ad 1. negative. Ad 2. affirmative, arbitrio Episcopi, facto verbo cum SSmo*.

1379 URBEVETANA, in qua ad seq. dub.
An, & quomodo decretum latum ab Emo Episcopo sub die 28. Octobris 1786. sit exequendum? in casu? &c. *S. C. C.* die 30. Aug. 1778. respondit: *affirmative in omnibus, & amplius*.

1380 MARSICANA *Dispensationis ab irregularitate*.
An sit consulendum SSmo &c. die 3. Aug. 1788. responsum est: *Negative*.

1381 LAURETANA *Nullitatis contractus*:
An constet de nullitate contractus, ita ut sint restituendi fructus? in casu &c. die 30. Augusti 1788. est rescriptum: *affirmative in omnibus*. Hujus resolutionis impugnandæ causa refertur dubium, *an sit standum &c.* die 20. Dec. currentis anni *tom.* 57. *Thesaur.* pag. 200. sed resolutio non habetur.

1382 INTERAMNEN. *Reductionis Missarum*.
An, & quomodo sit locus reductioni &c. *S.C.C.* die 30. Aug. 1788. rescripsit: *Negative, & esse locum celebrationi Missarum ad rationem eleemosynæ manualis nunc in diœcesi vigentis*.

1383 MACERATEN. *Emphyteusis*, ad seqq. dub.
1. An constet de nullitate emphyteusis? in casu &c. *& quatenus affirmative*;
2. An sit consulendum SSmo pro illius sanatione? in casu &c. Sac. Cong. Conc. die 20. Sept. 1788. respondit: *Ad 1. negative, & litteras Apostolicas esse corrigendas, & amplius. Ad 2. provisum in primo, & amplius*.

ASTEN. in qua duo quæruntur. 1384
1. An cappellania, de qua agitur, sit clericalis, seu potius sacerdotalis? in casu &c. *Et quatenus sit sacerdotalis*.
2. An, & quomodo sit consulendum SSmo pro dispensatione? in casu &c. *Sac. Cong. Conc.* die 20. Sept. 1788. respondit: *Ad 1. negative ad primam partem, affirmative ad secundam. Ad 2. affirmative, donec ad legitimam pervenerit ætatem*.

BRACHAREN. *Restitutionis in integrum*. 1385
An sit locus restitutioni in integrum? in casu &c. *Sac. Congreg. Concil.* die 20. Sept. 1788. resp. *affirmative*. Mox vero lata resolutione in dubium revocata, die 20. Decemb. ejusdem anni rescriptum est: *In decisis, & amplius*.

CORNETANA *Suspensionis oneris Missarum*. 1386
An, & quomodo sit providendum pro dimissione creditorum beneficii? in casu &c.
2. An, & quomodo sit locus ulteriori Missarum suspensioni? in casu &c.
3. An, & quomodo sit locus venditioni domus? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 20. Sept. 1788. resolvit: *Ad 1. affirmative pro creatione census juxta votum Emi Episcopi. Ad 2. affirmative juxta votum Emi Episcopi ad triennium. Ad 3. affirmative juxta votum Emi Episcopi*.

LAQUEDONIEN. in qua ad seq. dub. 1387
An, & quomodo sit locus applicationi Missæ conventualis? in casu &c. *Sacr. Cong. Conc.* die 20. Sept. 1788. respondit: *affirmative ad dies festos de præcepto tantum*.

SIGNINA, in qua tria disceptantur. 1388
1. An, & ex quibus bonis sit erigenda cappellania? in casu &c. *Et quatenus affirmative ex bonis dumtaxat hereditatis Francisci Mastroni*;
2. An hereditas Annæ Pomponj teneatur restituere fructus a dd. bonis perceptos, a quo tempore, & in qua summa? in casu &c.
3. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c. *Sac. Congreg. Conc.* die 29. Nov. 1788. rescripsit: *Ad 1. affirmative ex bonis hereditatis Francisci Mastroni, & amplius. Ad 2. negative in omnibus, & amplius. Ad 3. reducendas esse Missas ad annuas 75. ad rationem obolorum 15. injuncto onere cappellano utensilium, & amplius*.

TRIDENTINA, in qua ad seqq. dub. 1389
1. An sit consulendum Sanctissimo pro dispensatione ad duo simplicia sub eodem tecto? in casu &c. *Et quatenus affirmative*;
2. An, & quomodo sit approbanda concordia? in casu &c. *Sacr. Congreg. Conc.* die 29. Nov. 1788. respondit: *Ad 1. affirmative. Ad 2. affirmative juxta votum Episcopi*.

CÆSENATEN. *Subsidiorum dotalium*, ad dub. 1390
1. An, & quomodo sit præstanda dos puellis descendentibus a Camillo Beccari? in casu &c.
2. An, quomodo, & quibus puellis descendentibus providendum sit, quoad præteritum? in casu &c.
3. An, & quomodo sint præstandæ dotes puellis extraneis? in casu &c. Sacr. Congreg. Conc. die 29. Nov. 1788. rescripsit: *Ad 1. affirmative per Societatem, ad formam donationis anni 1617., ex bonis etiam postea quæsitis. Ad 2. affirm., ut ad primum, pro*

pro illis tantum, quæ debitis requisitis prædita, dotem petierunt tempore, quo adhuc erant innuptæ. Ad 3. affirm. ad formam donationis anni 1617., ut in primo.

1391 ROMANA *Capellaniarum*, ad seq. dub.

An sit standum, vel recedendum a decisis sub die 4. Apr. 1778. in casu &c. S.C.C. die 20. Decembris 1788. rescripsit: *Prævio recessu a decisis, juxta votum Emi Archipresbyteri.*

1392 FERRARIEN. *Reductionis Missarum, & absolutionis*, ad seqq. duo dubia.

1. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c.

2. An, & quomodo sit consulendum SSmo pro absolutione, quoad præteritum? in casu &c. S.C.C. die 20. Decemb. 1788. respondit: *Ad 1. affirm. pro suspensione ad quinquennium, firmo remanente onere Missæ hebdomadalis pro utroque legato. Ad 2. affirmative, & ad D. Secretarium cum SSmo.*

ARIMINEN. *Suspensionis onerum.* 1393

1. An, & quomodo sit providendum reparationi ædium Seminarii Arimini? in casu &c.

2. An, & quomodo sit providendum alumnis Longiani? in casu &c. S.C.C. die 20. Decemb. 1788. respondit: *Dilata, & scribatur Episcopo juxta instructionem, nempe referat de actuali taxa pro Seminario, ejusque annuo redditu.*

CASALEN. cujus duo sunt capita. 1394

1. An, & quomodo sit locus reductioni Missarum? in casu &c.

2. An, & quomodo sit consulendum SSmo pro absolutione quoad præteritum? in casu &c. S.C.C. die 20. Decembr. 1789. rescripsit: *Ad 1. affirmative pro suspensione celebrationis Missarum ad decennium cum obligatione duodecim Missarum pro quolibet anno. Ad 2. affirmative, & ad D. Secretarium cum Sanctissimo.*

INDEX CAUSARUM

IN SACRA CONGR. CONC. RESOLUTARUM

Quæ in Appendice summatim collectæ referuntur.

C

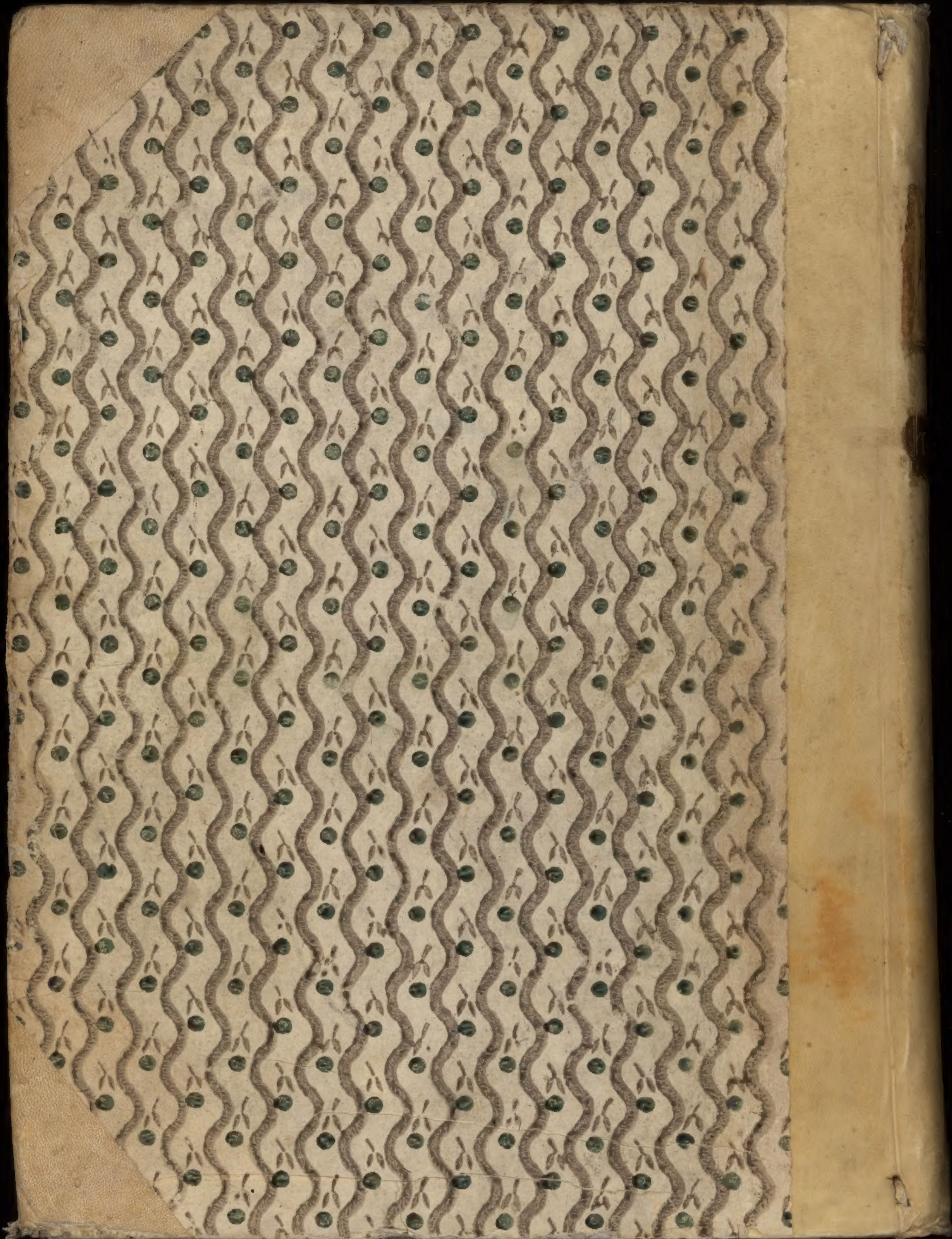
D

Lau-

Ove-

T

V

FERRARIS
BIBLIOT
TOM. VIII

T–V–X–Z